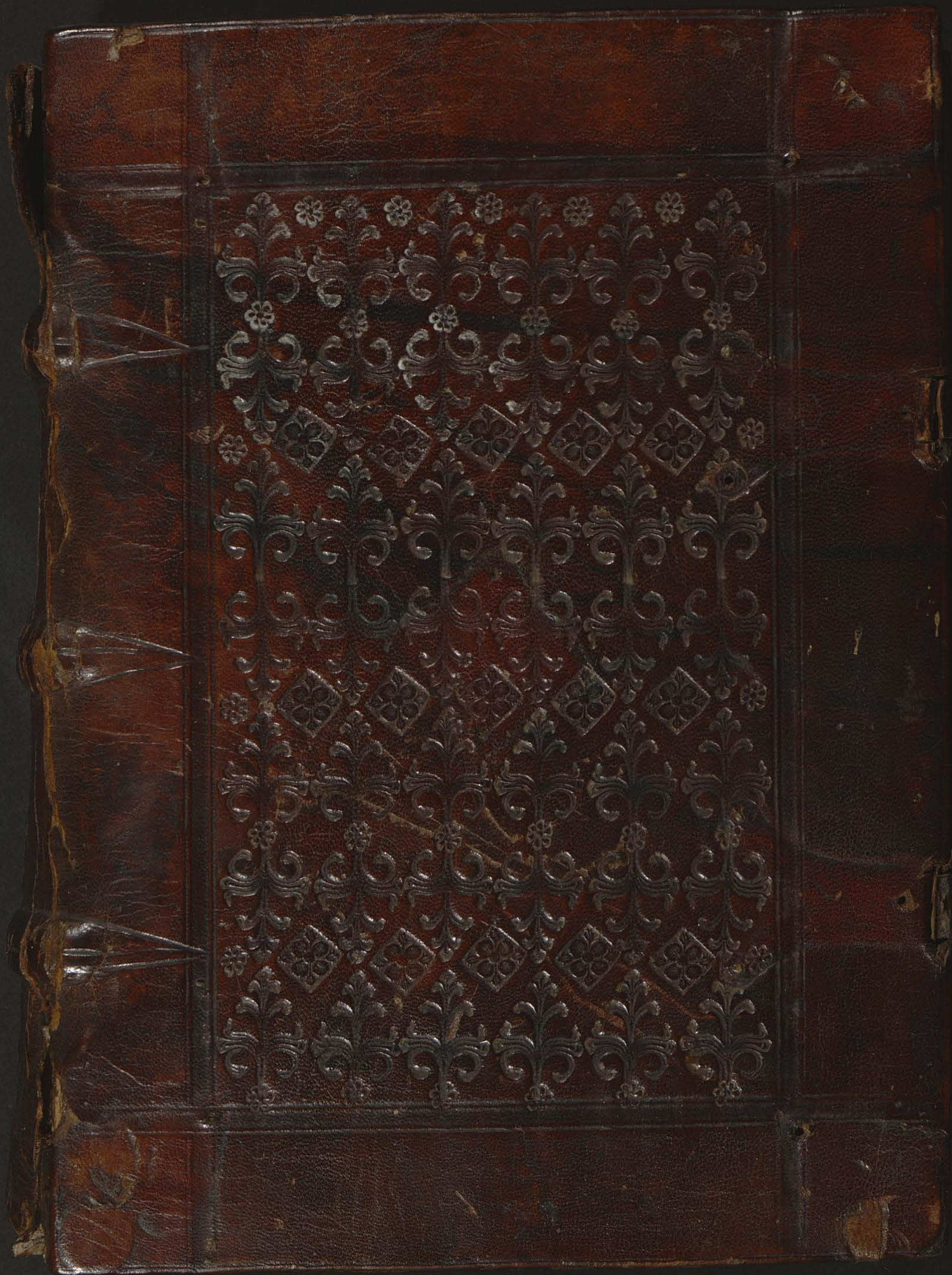

In quibus religiosi [illegible]
[illegible]

Sermones quadragesimales fratris Michaelis de Mediolano de decem preceptis

¶ Fratris Michaelis de Mediolano ordi
nis minoꝝ de obseruantia: viri apostolici ac
veritatis euãgelice feruentissimi ꝑdicatoris.
Sermones quadragesimales de decem pre
ceptis incipiunt. Prologus.

SApientissimi Solonis
phi sentẽtia ẽ (desidera
tissimi in Christo frẽs)
phiaꝫ a fine solũmodo
consecrari. quod phus
Aristoteles.2.physicoꝝ
videlꝫ liqde ꝑspiciens
vanũ asseuerauit vnũ-
quodqꝫ qđ suũ non at
tingit fineꝫ. Quo circa
etiam.5.metha. Finem optimũ esse vnaqꝗꝫ
in re:qa rei esse confert. Ideo super.2.metha.
cõmento.8.Cõmentator ait. Qui destruit fi-
nem destruit omne bonũ. Cũ humane ergo
creature finis vltimus supna sit felicitas: vt
diuus ille doctor Aug.ait.22.de ciuitate dei
c.30. Finis noster est ꝑuenire ad illud regnũ
cuius nullus est finis. Ad qđ ꝑfecto nullus
sibi suadeat posse ꝑuenire: nisi ꝑmo mediuꝫ
quo illuc ꝑuenit̃ sũmo cũ studio voluerit am
plecti. Hoc aũt mediũ quo noster hic acqrit̃
finis sua ineffabili clemẽtia dñs ac redẽptor
noster dignatus est ꝑpalare: ꝑcũctanti ado-
lescẽtulo: qũo finẽ suũ adipisci valeret. dicẽs.
Si vis finẽ tuũ habere: hoc est vitã ingredi
eternã: serua mandata.19. Matth. Sup qb⁹
verbis diuus ille Hieronym⁹ clare cõpiẽs.
Solum hoc esse mediũ quo illuc itur: asserit
Vita eterna non nisi per diuinoꝝ ꝑceptorũ
obseruatiõeꝫ acqrit̃. Idcirco (suauissimi frẽs
in dño) cũ sũmopere afficiar: quatenus ad fi
nem nostrum ꝑueniamus: ne a supno patre
frustra simus procreati: finẽ vꝫ nostrũ nõ at
tingendo: ꝑñti compẽdio de hoc medio. s. de
diuinis preceptis quãtũ dñs (a quo est oĩe
donũ optimũ) donare dignabit̃ verba facie
mus. Verũ cũ in alio tractatu quẽ de mo-
ribus ꝛ peccatis nuꝑ edidimus omiserimus
multa: vt lucidius oĩa habeãt̃. hic aliq̃ miscẽ-
do describem⁹: ꝛ que ibi fuerunt enumerata
subticenda in ꝑñtiaꝝ arbitror: euitans fasti-
diosam ꝑlixitatẽ. Igit̃ de preceptis dei aliq̃
deliberare volentes: hoc ordine ꝑcedendum
duximus optimũ. Circa enim sacratissimaꝫ
quadragesimã in gñali de ipsis dñi mãdatꝭ
pertractabimus. In ipsis vero sacrosanctis
diebus quadragesimalibus in particulari:
quãtũ in nobis erit de eisdem nõnulla eno-
dabimus: vt ea facilius ꝛ strenue obseruãdo
gaudia ꝑcipere mereamur eterna. Amen.

¶ Dñica in septuagesima in qua tractat̃ de
obedientia diuinoꝝ preceptoꝝ per auctorita
tes leg. nature scripture ꝛ grẽ. Sermo ꝑm⁹.

Sic currite vt
cõprehendatis. ꝑme cor.9.c.
Omnipotens deus frẽs ca-
rissimi mox hõi creato dedit
preceptuꝫ. s. ne comederet de
ligno vetito. Gen.2. quod si perfecisset sine
labore ad consumatam gl̃iam vna cuꝫ adiu
torio nature ꝑuenisset. Verꝫ qr per trãsgres-
sionẽ nã deordinata est ꝛ deprauata necesse
fuit altissimo ei succurrere ꝑ ordinationẽ le-
gis noue. Idcirco Ambrosius dic̃ ꝙ lex da-
ta est in adiutoriũ nature: vnde fuit sententia
oĩuꝫ modernoꝝ doctoꝝ: ac theologoꝝ in ꝑn
cipijs suoꝝ voluminũ: ꝙ vꝫ necesse fuit ad sa
lutem viatoris aliqua doctrina supnaturalr
ꝛ diuinitus reuelata: que non solũ finẽ nostꝝ
oñderet: verꝫ etiam viam ꝑueniendi doceret.
Iuxta qđ Aug.18.de ci.dei.41.c.inqt. Quid
agit aut quo vel qua vt ad beatitudinẽ ꝑue-
niat hũana se porrigit ĩfirmitas: si diuina nõ
ducit auctas: quasi dicat nescit quo tendat.
Ipsa eni est que dat nobis precepta que ser
uare debemus: vt. s. oẽs obediant in his. In
reliquis aũt licitis ꝛ honestis vicem dei te-
nentibus: vꝫ prelatis ꝛ ipsis dñis ꝛ ꝑncipib⁹
tꝑalibus obediant ꝑpter deũ: de qbus pre-
ceptis vt premissum est ꝑncipalr in generali
tractare volentes: tres ꝯsideratões facim⁹.
¶ Prima dicetur obtemperatio.
¶ Scđa vero variatio.
¶ Tertia autem dignificatio.
¶ Circa primã ꝯsiderantionẽ in ꝑñtiaꝝ in-
sistentes aduertendũ: ꝙ plura sunt que nos
inducũt ad obtemperãdũ mandatis supiorũ
ꝛ maxime dei: quasi dicant oĩbus nobis: cuꝫ
Paulo apostolo in epl̃a hodierna verba ꝑ
posita vꝫ. Sic currite. vꝫ obtemperando mã
datis dei: vt comprehendatis. s. supnã gl̃iam
Tria autem sunt que nos ad huiusmõi ob-
temperationem inducunt.

¶ Singulares auctoritates.
¶ Diuine proprietates.
¶ Varie exemplaritates.

¶ In p̄nti igit̄ sermone de p̄ma inductione tm̄ cā breuitatis describentibus. sciendum q̄ triplex doctrina autentica inducit nos ad p̄dictā obediētiā. q̄r Prima h̄r ex lege nāe. Scd̄a ex lege sc̄pture. Tertia ex lege grē.

¶ Pars p̄ma huius sermonis: in qua ꝓbatur per doctrinā legis naturalis q̄ obligamur parere mandatis supioꝝ: ꝛ p̄cipue dei.

Primo igitur in isto sermone dico q̄ incitamur ad obediendum doctrine legis naturalis tripliciter. s. Ratione Auctoritate. ꝛ Exemplo. ¶ Primo ꝓbatur triplici rōne. Rōne supioritatis. Rōne maioritatis. Rōne necessitatis. ¶ Primo ꝓbat̄ rōne supioritatis. Sicut enim actiones reꝝ nāliu̇m procedunt ex potentijs nālibus: ita etiā humane opationes ꝓcedunt ex humana voluntate. Oportuit aūt in rebus naturalibus vt supiora mouerent inferiora ad suas actiōes p̄ excellentiā nālis virtutis eis collate diuinitus. Idcirco oportet q̄ etiaꝫ in rebus humanis q̄ superiores moueāt inferiores per suā voluntatē ex vi auc̄tis diuinitus ordinate. Mouere aūt per rōneꝫ ꝛ volūtatem est precipere. Ideo sicut ex ipso ordine nāli diuinitus instituto inferiora in reb⁹ naturalibus necesse h̄nt subdi motioni supioꝝ: ita etiam in rebus humanis ex ordine virtutis nālis tenent̄ inferiores suis superioribus obedire. Sed nullus est supior ipsi deo. Igit̄ ei sup oēs est obediendū. hec Tho. scd̄a scd̄e q. 104. ar. j. ¶ Scd̄o ꝓbat̄ rōne maioritatis sic oēs virtutes morales indite sūt a lege naturali: q̄r s̄m ph̄m. 5. ethico. Lex nature dat precepta de oibus actibus virtutū. Sꝫ quēadmodū inter virtutes theologicas p̄cipua est charitas iuxta illud. j. cor. 13. Maior horū est charitas. ita īter virtutes morales maxia est obedientie singularitas: qd̄ euidenter pꝫ: quia sicut pcc̄m ꝯsistit ī hoc q̄ homo ꝯtēpto deo mutabilibus rebus inheret: ita meritū virtuosi actus cōsistit ecōuerso in hoc q̄ hō conteptis bonis creatis deo iheret. Quia ḡ finis potior est his que sunt ad finē. s̄m ph̄m 2. physi. ꝛ. 2. de aīa. si bona creata ꝓpter hoc ~~vel~~ contēnant̄ ~~cōuertūt~~ vt deo inhereat̄: maior est laus virtutis ex hoc q̄ hō deo inheret q̄ꝫ ex hoc q̄ bona terrena contēnit. Et iō ille virtutes qb⁹ s̄m se hō deo inheret. s. theologice sunt potiores virtutibus moralibus qb⁹ aliqd terrenū contēnit̄ vt deo iħereat̄. Inter quas virtutes theologicas precipua est charitas. Inter virtutes morales tāto aliqua ē potior quāto magis aliqd ꝯtēnit vt deo inhereat. Sunt aūt tria gnā bonoꝝ humanoꝝ que hō pōt ꝯtēnere ꝓpter deum: quoꝝ infimum sunt exteriora bona. Mediū aūt bona corporis sunt. Supremū vero bona sūt aīe inter que p̄cipuū quodāmodo est volūtas. s. inquātum per voluntatē hō oibus alijs bonis vtit̄. Et ideo per se loquendo laudabilior est obedientie virtus: que ꝓpter deū ꝯtēnit propriā voluntateꝫ: q̄ꝫ alie virtutes morales que propter deū aliqua bona ꝯtēnunt. vnde Grego. lib. vltio moral̄. dicit. q̄ obedientia victimis iure p̄ponit̄: q̄r per victimas aliena caro: per obediētiā vero voluntas propria mactat̄. Vnde alia etiam quecūq̄ꝫ virtutum opa ex hoc meritoria sunt apud deū: q̄r fiunt vt obediat̄ voluntati diuine. Nā si qs etiaꝫ martyriū sustineret: vel etiā oia sua paupib⁹ erogaret: nisi hoc ordinaret ad impletionem diuine voluntatis: qd̄ directe ad obediētiaꝫ ptinet meritoria esse non p̄nt. igit̄ ex his concludit̄: q̄ diuinis mandatis maxime est obtēperandū. hec Tho. vt sup ar. 3. ¶ Tertio hoc idem ꝓbat̄ rōne necessitatis. s. iustitie gnālis que reqrit vt voluntas humana debito obsequio obediat diuino impio: qd̄ sic pꝫ. Nā ille qui obedit mouetur per imperium eius cui obedit: sicut res nāles mouet̄ p̄ suos motores. Sed quēadmodū deus est p̄mus motor oiuꝫ que nāl̄r mouēt̄: iuxta illud Boe. de consol̄. lib. 3. Stabilisq̄ꝫ manens dat cuncta moueri. Vn̄ ꝛ ph̄s. 8. physi. ꝓbat ipsum esse via motus: q̄r est deuenire ad aliqd̄ imobile qd̄ sit cā alioꝝ motuū. Ita etiā ē p̄mus motor ipse deus oiuꝫ humanaꝝ voluntatū. Et ideo sicut nāli necessitate oia nālia subdunt̄ diuine motōi: ita etiā quadā necc̄itate iustitie oēs voluntates humane tenent̄ obedire diuino imperio. hec Tho. vbi sup ar. 4. Et sic patet propositū per ratiōes. ¶ Scd̄o in illa parte q̄ incitemur ad obedientiā mādatorū in lege nāli ꝓbat̄ auc̄te triplici. ꝓbat̄ auc̄te. ¶ Primo ph̄oꝝ. Scd̄o poetaꝝ. Tertio legum humanarum.

¶ Scd̄a ps in qua incitamur ad obedientiā triplici auctoritate in lege naturali.

PRimo probatur auctē phoꝝ mora liū hic discurrendo. Didimus scribit ad Alexandrum sic nullum virtutis initium est id nancisci qđ mutari non possit. Sed nec gl'ia dicenda est quā sibi qsqz non dederit: ergo non in angustijs ꝛ egestate sed in opulentia tempate vixisse laudandum est. Aliogn cecitas ꝛ pauptas sole virtutū gl'iaꝫ sortiunt: illa qꝛ nō videt vt capiat: ista qꝛ nō hꝫ vt capiat. Nos aūt qui nulli⁹ inedie lege pstringimur ad bñ viuēdū libero incitamur arbitrio: vt volūtariā ꝯtinentiā remuneratō consequat. dedit eni nobis multas nā blanditias: quas plerūqz virtus obediētie cohibꝫ Seneca vero i ep'la.63.dicit. Da ergo opaꝫ ne vnq̄ꝫ qd inuitus facias; qcqd futuꝝ eē necesse est repugnanti in valente necessitas nō est ita dico. Qui imperia libens excipit ptēꝫ acerbissimā seruitutis effugit. s. facere qđ nolit: nec qui iussus aliquid facit miser est sed qui inuitus. Itaqz sic animū componamus vt qcqd rex exigit illđ velimus. h ille. Tulius lib. p̊ de legibus sic inqt. Iustitia est obtēperare legibus scriptis ꝛ institutis ppl'oꝝ. Ideꝫ quoqz lib.4. Et qui bñ imperat paruerit aliquādo necesse ē. Et qui modeste paret videt qꝛ aliqñ imparere dign⁹ esset. Si inuit⁹ pares seruus es: si volens liber. Salustius insuper in catilinario dicit. Quid cōuenit in minori negocio timere legē si eam in maiori neglexeris. vñ ꝛ Elion phs dicebat. Legib⁹ obedire. Et Arist. redarguens aliqñ athenieñ. dic̄ eos adinuenisse argumentatōes ꝛ leges: sed solū argumētationib⁹ eos vti: quapropter .io. ethico. sic dicit. Legislatores extimāt bonos oportere ꝓuocare boni gr'a: inobedientibus legis penas apponere: ꝛ punitiōes insanabiles totalr' extirpare. hec ille. ¶ Scđo ideꝫ ꝓbatur auctē poetaꝝ. Nā obedientia ē animi deliberati iuste iussionis effectus: ꝛ ꝓ studio iussi ꝓp̄e voluntatis abnegatio ꝛ voluntaria recusatio. Inobedientia vero est duritia mētis obstinate cui debeas imperanti nolle obtemperare. vnde Augustus Octauianus in Virgilij vita. Sꝫ legū est seruāda fides suprema voluntas. Qđ mandat fieriqz iubet parere nccē ē. hec ille. Terentius i adelphis ait. Nā qd tu hic agis: vbi si qd bñ p̄cipias nemo obtemperat. Qđ vis cogit voluntas imperat. Nulla est tam facilis res qn difficilis sit si inuit⁹ facias. ꝛ Horatius li. ep'laꝝ.2. dicit. Vel qꝛ turpe putant parere minorib⁹ ꝛ que. Inberbes didicere senes ꝑdenda fateri. Et Ouidius in li.6. fastoꝝ ait. Sic agit census: ꝛ sic exēpla parant. Cū iudex alios que monet ipse facit. h ille. ¶ Tertio hoc idē probat auctē leguꝫ humanaꝝ. Nā scribit. ff. de reg. iur. l. contumacia. Cōtumacia eorum qui ius dicenti nō obtemperāt litis dāno coarcent. ꝛ. C. de offi. prefecti preto. l. j. dr̄. Si qs ex quacūqz ꝑte ausus fuerit iussiones nr̄as execrari ꝛ non festinant cum dei timore eas seruare: non solū dignitatis ꝛ substātie periculū substinebit. Sed etiā vltimo supplicio subiacebit. ꝛ. C. de legib⁹ ꝛ ꝯstitu. l. nō dubiū Nō dubiū in legē cōmittere qui verba legl' amplexus ꝯtra legis nititur volūtatē: nec penas insertas legib⁹ euitabit qui se ꝯtra iuris sniaꝫ sceua prerogatiua verboꝝ fraudulēter excusat. Et. C. đ statuis ꝛ imaginib⁹. l. j. Nec eos eni a periculo pudoris volum⁹ imunes haberi: qui adulandi studio: aut metu incōtinentis ignauie transire que sunt interdicta tētauerūt. ꝛ. ff. de his qui notā. infa. l. liberoꝝ §. vlti. Qui obtemperauit venia dignus est. ꝛ. ff. de re mili. l. ij. §. in bello. In bello q rem prohibitā a duce fecerit: aut mandata nō obseruauerit: capite puniat etiā si res bñ gesserit. Et. ff. de iurisdi. om. iudi. l. si per errorē. dr̄ Qui impia libens excipit ꝑtem acerbissimā seruitutis effugit. hec ille. Si igit tā districta aīaduersione puniunt qui mortalitatē p̄ncipum mandata non seruant: quātā credendū est vltionē excipient qui oipotenti deo semꝑ rebelles esse voluerunt: ꝛ pꝫ qualr' incitamur ad obedientiam mandatorum.

¶ Tertio incitamur ad obedientiam in lege naturali triplici exemplo.

¶ Tertio ꝑ auctēs legis nāl'is hoc idē ꝓbat exēplo triplici. Ethico. Politico. Iconomico. ¶ Primo ꝓbat exemplo ethico siue morali. Nam scribit Valerius lib.2.c.4. q̄ lex erat rome coercens conuiuioꝝ sumptus. Quidā aūt tribunus plebis noie Duronius ascendit sedē tribunalē spectante ppl'o: q volens abrogare predictā legē dixit. Frena iniecta sūt nobis nec modo ꝑ patiēda. Alligati ꝛ stricti estis malo vinculo seruitutis. Lex. n. lata est que nos esse frugi. i. per eos. s. vt non expendatis. Abrogemus ergo hanc horridaꝫ legem: etenim qd opus est libertate: si volentibus luxu perire non licet. Sed Marcus

Antonius et Lucius flaccus censores priuauerũt Duronium senatu. Et idem lib.6.c.3. dicit q Marcus Curius ꝯsul iminente necessitate coactus est subito facere electionem militum: vnde cuꝫ reqsiti non cõparerent: stati recurrit ad scriniũ publicũ vbi notauerat nomina reqsitoꝝ: et pmũ nomẽ reqsitoꝝ citatũ est. Quare cũ ille non cõparẽt fecit ipsum et bona eius vendi. d. non esse opus eo ciue rei publice: qui parere nesciret. ex quo pꝫ q̃ grauiter inobedientia punita est. ❡ Scđo pbaꝛ exemplo politico. Nã sicut qs cõtumax põt esse inobediens iudicio humano tripłr ita ẽt diuino. Primo non ad iudiciũ veniendo: siue q2 venire cõtẽnit: siue quia maliciose se occultauit nc audiat citationẽ. ff. de re. iu. l. cõtumacia. siue q2 ipedit ne citatio posset ad eũ puenire. hec tria hñtur ex͂ vt lite non ꝯtestã. c. qm̃ frequenter. In p̃ puncto inobediẽs est deo: q stati post pctm̃ non venit ad iudicium ꝯfessionis: ad qđ a deo vocaꝛ. Jo. xj. Lazare veni foras. Sed dicit cũ Pharaone Exođ. 5. c. Quis est dñs vt audiã vocem eius? In scđo pũcto latet q retrahit se ne audiat predicationẽ vel pctõꝝ suoꝝ reprehẽsionẽ in qua vocaꝛ ad salutẽ sic sue: sicut pmi parẽtes: q post peccatũ absconderũt se a deo volẽte eos reprehendere. Gen̄. 3. In tertio puncto est ille qui minis vel iniurijs ipedit ne veritas ei dicaꝛ: vt fecit Pharao Moysi. Exođ. 10. Recede a me: caue ne videas vltra faciem meã: quocũqꝫ die appueris mihi morieris. ❡ Scđo est ꝯtumax qui citatus venit ad iudiciũ: sed non vult stare iuri. xj. q. 3. c. certum. Sic multi audiũt cõminatões et pmissiões dei: sed nolunt audire vel obedire legi opere implendo qđ verbo didicerũt. ❡ Tertio ẽ cõtumax ille qui iussus nõ vult emẽdare etiaꝫ si offensa sit manifesta. ex͂ de verbo. sig. ex pte el p̃. in fine. et talis est in periculo Dathan et Abyron: q̃s terra absorbuit. di. illđ Numeri 16. Mõ veniemus etc. Et ex hoc Saul expulsus est de regno. j. Reg. 15. cui dixit Samuel Quare non obedisti etc. ❡ Tertio idẽ pbaꝛ exẽplo iconomico. Nã oĩs qui deo ẽ inobediens iuste dãnaꝛ: ex quo ille qui non obedit mandato pncipis lꝫ factum inobedientie sit gloriosuꝫ et vtile debet mori: vt p legẽ supra allegatã. ff. de reg. iu. l. disertorem. §. in bello. Nam Ualerius lib. 2. c. 2. dic̄ q posthumi⁹ dictator habuit filiũ noie Aulũ posthumiuꝫ litteris et armis doctissimũ fortẽ et pric amãtissimũ. Cũ reges expulsi vexarẽt Romam acerrimis bellis: iste Aulus po. cõtra mãdatũ pr̄is sua spõte egressus a custodia castroꝝ hostes deuicit magnũ reportãs honorem ex victoria. Cũqꝫ pater hoc audisset pter iobedientiã eũ decapitari iussit. vñ et ibidẽ Ualerius dic̄ q Maulius torquat⁹ habuit filiũ militari disciplia eruditũ. Qui cũ i bello qđ Romani hẽbant ꝯtra latinos torquat⁹ esset princeps et ꝯsul. qdã Gemmius dux tusculanoꝝ puocauit filiũ torquati ad dimicanduꝫ de quo filius torquati gł̃osuꝫ triũphũ reportauit: quẽ pater occidi iussit: nõ q2 ꝯtra pr̄iaꝫ sed pter pr̄is impiũ dimicauit. Et sic patet prima pars huius sermonis.

Secũdo in isto sermõe attẽdẽdũ ẽ q incitamur ad pdictã obediẽtiã p auctoritates in lege scripture tripliciter. Aucte mosaica. Aucte hystorica. Aucte pphica.

❡ Pars scđa in qua incitamur ad obedientiam pceptoꝝ dei p doctrinã legis scripture. ❡ Primo aucte mosaica ad obediendũ mãdatis sic discurrendo incitamur. Quia non pepcisti filio tuo pter sermonẽ meũ: bñdicã tibi et multiplicabo semẽ tuũ. Gen̄. 22. In semine tuo benedicenꝛ oẽs gentes: q2 obedisti voci mee ibidem. Ad tui oris imperiũ cũct⁹ pplus obediet. Gen̄. 41. Oia que locutus ẽ dñs faciem⁹ et erimus obediẽtes. Exođ. 24. Qui nõ obedierit voci mee ñ videbũt terrã pro qua iuraui pr̄ibus eoꝝ. En pono in cõspectu vestro hodie bñdictionẽ et maledictionẽ: bñdictionẽ si obedieritis mãdatis dñi dei vestri. Maledictionẽ si nõ audieritis mãdata dñi dei vestri. Si custodieritis mãdata q̃ ego precipio vobis dispdet dñs oẽs gentes istas ante faciẽ vestrã: et possidebitis eas que maiores et fortiores vobis sũt. Deut. xj. Que pcipio tibi hoc tm̃ facias nec addas qcq̃ nec minuas. Deuterono. 12. Qui supbierit nolẽs obedire sacerdotꝭ ipio morte morieꝛ. Deut. 17. Si genuerit hõ filiũ ꝯtumacẽ q nõ audiat pr̄is vel mr̄is ipiuꝫ et correct⁹ obedire cõtẽpserit lapidib⁹ eũ obruet pplus. Deuter. 21. Si audieris vocem dñi dei tui vt custodias mãdata eius faciet te excelsiorẽ cũctis gentibus. Deut. 28. ❡ Scđo idem pbaꝛ aucte hystorica. Nam Josue. x. c. scribiꝛ q obediente

dn̄o voci hoīs ꝛ pugnāte ꝓ illis reuersus ē Josue cū oī isrl'i castra galgale. Si igit̄ dn̄s obediuit voci hoīs: quare ei nō debem⁹ obedire. Item legit̄ Nume.31. ꝙ cū3 filij isrl' de mādato dn̄i pugnauerūt de multis victoriā habuerūt ꝛ hoc ꝓpter obediētiā: q2 vt hr̄.3. Reg. pluribus capitulis ꝓmiserat domin⁹ Salomoni ꝙ si precepta ei⁹ seruaret: ponēt in sempiternū tronū ei⁹ in isrl'. Et iō.j. Reg. 15. dixit dn̄s ad Samuelē de inobedientib⁹. Non eni dereliqt.s.non obediendo te s3 me q.d. Tibi obedire debuerunt ꝓpter me. qp̄p ibi infra.j. Reg.15. ꝯcludit̄. Nunqd vult dn̄s holocausta ꝛ non potius vt obediat̄ voci sue melior est obedientia q̄3 victime.

¶ Tertio hoc idē ꝓbat̄ auc̄te ꝓphica sic discurrendo. Vir van⁹ in supbiā erigit̄ ꝛ tāq̄3 pullum onagri se liberū natum putat nolens obedire. q.d. non est sic. Job.xj. Omnia que cūq3 precepisti pater mi faciam. Tob.5. Paratum cor meū deus: paratū cor meū. ps.17. Paratus sum ꝛ non sum turbatus. ps.125. Qui timet p̄ceptū i pace versabit̄. Prouer. 13. Qui custodit mandatū custodit aīa3 sua3 Prouerb.19. Vir obediens loquit̄ victoriā Prouerb.21. Multo melius est obedientia q̄3 stultoꝝ victime. Ecclesia.4. Pecunie obediunt oīa ꝛ nō deo. idem.10. Qui obedit pr̄i refrigerabit matrē. Ecclesi.3. Salutare sacrificiū est attendere mandatis ꝛ discedere ab oī iniquitate. Ecclesi.35. Post cogitationes nostras ibimus: vnusqsq3 prauitate3 cordis sui mali faciemus. Hiere.18. Obediētes fuimus iuxta oīa que precepit nobis Jonadab pater noster. Hiere.35. Nunqd non accepistis disciplinā vt obediatis verbis meis dic̄ dn̄s ibidem. Simeon fr̄ vester scio ꝙ vir cō silij est ipsu3 audite semꝑ ꝛ ipse est vobis pr̄ j. Machab.2. Siluit terra omnibus diebus Symonis. j. Machab.14. Non obedio precepto regis: sed precepto legis. 2. Machab.7 Et sic patet scd̄a pars.

Tertio dico ꝙ incitamur ad obedientiam doctrina legis gratuite triplici auctoritate. s. Euangelica. Apostolica. Canonica.

¶ Pars tertia in qua incitamur ad obedientiam doctrina legis gratie.

¶ Primo ꝓbat̄ auctoritate euangelica sic. Per aliam viam quā fecerūt ipsi Magi reuersi sunt in regionē suā. Matth.2. Extēdēs man⁹ in discipulos suos dixit. Ecce mater mea ꝛ fratres mei ꝛc̄. Matth.12. Si vis ad vitam ingredi: serua mandata. Matth.19. Quid vocatis me domine domine ꝛ nō facitis que dico vobis dicit dominus. Luc̄.6. Si quis vult post me ꝛc̄. Matth.16. Meus cibus est vt. f. ꝛc̄. Joan.4. ¶ Scd̄o hoc ide3 probat̄ auctoritate apostolica omnis aīa potestatibus sublimioribus subdita sit. Ro.13. Filij obedite parentibus vestris. Eph.6. Et quod cum filius dei ex his que passus ē didicit obedientiam. Hebre.5. Obedite prepositis vestris ꝛ subiacete eis. ipsi enim peruigilant quasi rationē3 pro animabus vestris reddituri. Hebre.13. Domine quid me vis facere dixit Paulus.10. Act.9. Animas vestras castigantes in obedientia charitatis. j. Petri.2. Subiecti estote om̄i humane creature ꝓpter deum. Et infra subdit. Estote in omni timore dn̄is ꝛc̄. In hoc scimus qm̄ cognouimus deum si mandata eius obseruamus. j. Jo.2. Subditi estote deo: resistite diabolo ꝛ fugiet a vobis. Appropinquate deo ꝛ ipse appropinquabit vobis. Jacobi.4.

¶ Tertio hoc idem ꝓbat̄ auctoritate canonica. Nā ex̄ de tempo. ordi. c. ad aures. scribitur. Honestius ꝛ tutius est subditis debita3 prepositis obedientiā. Impendendo in inferiori mysterio deseruire: q̄3 cum prepositorū scandalo gradum appetere dignitatu3: quia non in sūmitate graduum sed virtute obedientie ꝛ amplissime charitatis acquiritur regnum dei. Et.8.q.j.c. sciendum. Grego. in moral̄. Si enim quasi peccatū ariolandi est repugnare: ꝛ quasi scelus idolatrie nolle acquiescere: sola est obediētia que fidei obtinet meritum sine qua quisq3 infidelis esse conuincitur. hec ibi. Et.xj.q.3.c. absit. Quicūq3 maioribus non obtemperasset aut extra castra a populo labidabitur: aut gladio ceruice subiecta ictum excipiebat. Nunc inobediens spirituali animaduersione truncatur: aut eiect⁹ de ecclesia rabido demonum ore diripitur. hec ibi. Et.14.q.j.c. quisq3. Augusti. in sermone domini in monte. Quisquis preceptis non obtemperat reus est et debitor pene: ꝛ paulopost. Preceptis domini nō obedire peccatum est. Et si consilio vti volueris minus boni adipisceris nō mali aliquid perpetrabis. Et infra. quod precipitur imperatur: et quod imperatur necesse

est fieri: ⁊ si non fiat penam habet. Ubi con silīū datur offerentis est arbitriū. vbi precep tum necessitas est seruiētis vel cooperātis. hec ibi. et. 23. q. 3. c. Iustū est scribit. Iustū est ut qui diuina cōtemnūt mandata ⁊ inobedientes paternis existūt iussionib⁹ corrigant̄ seuerioribꝰ vindictis: quatenꝰ ceteri talia cōmittere nequeant: ⁊ oēs gaudeant fraterna concordia: ⁊ cūcti sumāt seueritatis atqꝫ bonitatis exēplū. Nā si qđ absit ecclesiasticā sollicitudinē vigorēqꝫ negligimꝰ: perdit desidia disciplinā: ⁊ animabꝰ fideliū profecto nocebit hec ibi. ⁊ extra de sen. excō. c. Relatum. hr̄. ꝙ plus deo q̄ꝫ hoibꝰ deferēdū est. De hac materia hr̄. 23. q. 5. ca. miles. ⁊. c. cū homo. q̄ꝫq̄ꝫ. et 31. di. c. nulli fas. ⁊ extra de offi. ordi. in ca. Ad reprimendā. ⁊ de ma. ⁊ obe. ca. illud. ⁊. xi. q. 3. in ca. si dn̄s. Ubi Hiero. in epl̄a ad Ephe. inquit. Si dn̄s iubet ea que ꝯtraria nō sunt vel aduersa sanctis scripturis subiciat̄ domino suo seruꝰ. Sin vero cōtraria p̄cipit magis obediat spūs q̄ꝫ corpus dn̄o. Et ibi. Si bonū est quod precipit impator iubētis exequere voluntatē. Si male: responde obedire oportet deo magis q̄ꝫ hoibus. hec ille. Quapropter extra de renū. ca. nisi cum pridē. Innocē. tertius. ait. Tunc in te verā humilitatē custodies. cum ⁊ p eam locū sublimē fugies. ⁊ per obediontiā non dimittes. hec ille. Unde Augusti. sup psal. ait. Non potuit deꝰ perfectius demōstrare q̄ꝫtū sit bonū obedientie nisi cū prohibuit ab ea re que nō erat mala. Sola ibi obedientia tenet palmā. Sola inobedientia inuenit penā. Tu qui verā requiē que post hanc vitā promittit̄ xp̄ianis queris ⁊ hec iā inter amarissimas vite huius molestias suauem iocundamqꝫ gustabis: si eius qui eam promisit precepta seruaueris. Et in libro de natura boni. c. 35. idē ait. Non ꝓhibuit hoiem tangere arborē tanq̄ꝫ mala esset sed ut ostenderet anime rōnalis naturā non in sua potestate sed deo subiectā esse debere ⁊ ordinē sue salutis p obedientiā custodire: ⁊ per inobedientiā corrūpere. Ideo eam appellauit scientiā boni ⁊ mali: quia cum eam ꝯ vetitū tetigisset experiret̄ penam peccati ⁊ eo modo dignosceret inter obediētie bonuꝫ: ⁊ inobedientie malū. Sic igit̄ currite fratres per obedientiā ad quā tot auctoritatibꝰ concitamur: ut comprehendatis gloriam eternam. Amen.

Feria secunda post dominicā in septuagesima: in qua declarat̄ ꝙ incitamur ad obtēperandū diuinis mādatis ꝓpter dei potētiā

Sermo secundus.

SI currite vt comprehēdatis. iterū vbi. s̄. Quando ego fratres carissimi suspicare posseꝫ animos vestros nō mihi esse beniuolos ⁊ attentos nō me tederet ꝓ vestra vtilitate in presentiarū exordiri ad acquirendā attentionē vestrā. Verū quia puto vos paratos esse ad ea intelligenda que ad obediēdū mandatis dei habent incitari. Postq̄ꝫ in superiori sermone aperte probauimꝰ qualiter per doctrinā legis nature scripture ⁊ gratie ad ipsam obedientiā manu ducimur. nūc restat ostendere ꝙ ad eandē ꝓprietates diuine nō minus cogunt: quarū precipua est ipsius diuine maiestatis potentia. Nam scribit̄ ff. de iuris. om. iudi. l. fi. Et. xi. q. 3. ca. qui resistit. Et extra de consti. ca. ut animaꝝ. libro. 6. Obedientia nō se extēdit vltra limites potestatis precipiētis. Sꝫ deꝰ est sup omnes potentissimꝰ: habēs potestatē ad omnia. Quapropter est ei summe obediendū: quia potēs est inobedientes punire: obedientes p̄miare Quanto eniꝫ principes sunt potētiores tanto magis timētur ⁊ studiosiꝰ eis obedit̄. Potentia igit̄ diuina clamat nobis cū paulo: in verbis propositis. Sic currite ⁊c̄. scꝫ obediendo: q̄ꝫ ut expedire valeamus in illo sermone dei potentiam triplici via explicare conabimur.

Primo p cōclusiones theologicas.

Secundo p auctoritates sacras.

Tertio per exemplaritates.

Pars prima in qua deū ostēdit̄ esse potētissimū p conclusiones theologicas.

PRimo igit̄ in illo sermōe dico ꝙ est omniptēti deo studiose obedienduꝫ quia est summe potēs. Quāto enim duces armoꝝ sunt potentiores tanto stipendiarij sui eis sunt magis obsequentes. ꝙ autem deus sit vere potens ⁊ potētissimus ꝓbat̄ per cōclusiones theologicas. Nā sententia est oium theologoꝝ ꝙ potentia dei est infinita. Quod quidē inductiue sic ꝓbat̄. Regula est maxia in theologia ꝙ quicquid est in deo idē est ꝙ ipse deus, sed deꝰ est infinite

essentie. In ipso autē est potentia ut patebit
in parte sequēti. igitur cum oia infinitent in
essentia diuina potētia dei est infinita. Qd
sub alijs verbis declarat Tho. in pma parte
q.25.ar.2.di.ꝙ q̄nto aliquid agens pfecti⁹ ha
bet formā qua agit tanto maior est ei⁹ poten
tia in agendo. Exempli gratia: ignis calefa-
cit: sol calefacit: sed magis ignis q̄z sol: ⁊ vn-
de hoc nisi qꝛ magis habet de calore in sua
essentia: ⁊ ideo maiorē potentiā habet calefa
ciendi: ⁊ inde est ꝙ si calor esset infinitus infi
nite calefaceret. sed deus agit per suā eēntiā
que est infinita ſm omnes doctores maxi-
me Hilariū in.8. de trinitate. vbi ait. Deus
est imēse virtutis viuens ⁊ potēs. Preterea
tante potētie est ipse de⁹ ꝙ omnia potest. vñ
Boe. de conso. ait. Deū esse omnipotentē ne
mo dubitat. Naꝫ potētia eius fuit causa om
niū que sunt: quia Aristoteles pmo Metha
phisice di. ꝙ deus videt oibus causa ⁊ pnci
piū quoddā. Est tamē aduertendū ꝙ etsi de
us sit oipotens: nō tamē omnia potest que
possunt creature: quia oia solū potest que nō
dicūt impfectionē. Ait eniꝫ phus.9. Thopi-
coꝝ. ꝙ potens posse nō dicit aliquis vitupa
biliū vel fugiendorū ut furari formari ⁊ hu-
iusmodi: quia nō in eo ꝙ possit aliquid hoꝝ
dicit potens. vnde ſm eundē phum sciendū.
ꝙ quidā sunt qui dicunt potentiā q̄ntum ad
modū dicendi: ut dicendo ille potest mori: il
le potest ambulare: dicūt tamē impotentiaꝫ
ex parte rei. scꝫ impfectionē quandā. Pro-
pter hoc intelligendū est ſm Bonauē. in p-
mo di.42.ar.j.q.2.ꝙ quedā sunt que posse ē
possibile simpliciter ⁊ perfecte: ut posse in-
telligere diligere ⁊ opari. Quedā sunt q̄ pos
se est possibile nō pfecte sed impfecte: ut cur-
rere ⁊ ambulare. Isti actus dicūt simul ac-
tionē ⁊ passionē siue defectū in agente. Que
dā sunt que posse simpliciter est ipossibile: ut
priuatiōes. s. posse peccare posse deficere. Et
ſm illā di. Cōsideranda est dei potētia: quia
cū sit ipse deus potētie pfectissime illa potest
in se ⁊ p se: q̄ sunt potētie simplr pfecte ut in
telligere ⁊ opari. Illa vero q̄ sunt possibile sꝫ
impfecte pōt quidē non in se pp̄ter illud qd
est impfectiōis q̄ in illo nō cadit. Sꝫ bñ p se
quia nō indiget alieno adiutorio: ⁊ qꝛ ibi est
aliqd pfectiōis potētie. s. opatio. Illa aūt que
sunt simplr impossibile: nec pōt in se nec per
se. in se non: quia ipfectō in se nō cadit nec p
se: qꝛ nihil est a deo qd nō sit p se ⁊ inmedi-
ate. hoc autē qd est defect⁹ non pōt eē in deo
nec a deo: qꝛ deus nō deficit in eēndo nec in
agendo. Ampli⁹ est talis dei potētia ⁊ tanta
ꝙ q̄uis nō possit facere id qd fuit nō fuisse:
tamē pōt id qd est facere nō esse. pōt etiā fa-
cere ea que creatura nō potest. Naꝫ opat in
ɔtinēti qd creatura nō pōt: potest de trunco
facere vitulū: de palea aurū: de lapide specio
sam mulierē: parere sine semie: q̄ natura ab
horret. Quid plura ſm Bonauē. ut. s̄. in. q.3
Potētia dei nō est limitata a deo qd ea pt
facere ea q̄ nō possum⁹ intelligere. O dicat il
le stultus totus mūdus nō posset. Nō intel-
ligo quis pt facere hoc: o fatue: deus potest.
Nā nō intelligim⁹ quō in corpe xpi sit acci-
dens sine subiecto: tñ deus facit ⁊ pōt facere
Silr ꝙ corpus xpi sit simul ⁊ semel in pluri
bus locis: tamen deus facit. Ampli⁹ dico tibi
hanc cōclusionē esse verā ſm Tho. ut. s̄. q.25
ar.5. Qd deus pōt facere alia q̄z ea q̄ fecit.
Nā posset facere aliū mūdū: creare alias spe
cies ⁊ sic de alijs: quō pōt facere hoc: dicit ip
se doctor: ꝙ tota rō ordinis q̄z sapiens reb⁹
suis iponit a fine assumit: qꝛ oē agēs ſm rō
nē agit pp̄ter finē scdo Phisicoꝝ. ⁊ scdo de
aia. Qñ ergo finis ē pportionat⁹ reb⁹ pp̄ter
finē factis tūc sapiētia faciētis determinatur
ad aliquē ordinē determinatū. Sꝫ dina bo-
nitas principalis finis est ⁊ causa oium rerū
creaturaꝝ. Vñ Aug. in li. ench. c.8. ⁊ habetur
in scdo sen. di.j. in pncipio sic di. Credim⁹ re
rū creataꝝ celestiū ⁊ terrestriū visibiliū ⁊ in-
uisibiliū nullā cām esse nisi bonitatē creato-
ris. Sꝫ diuina bonitas est finis in pportio-
nabiliter excedēs res creatas: vñ diuina sapi
entia nō determinat ad aliquē certū ordinē
reꝝ: ut nō possit alius cursus reꝝ ab ipso ef-
fluere. Unde dicendū est simplr ꝙ de⁹ pōt
alia facere q̄z ea q̄ fecit. Vñ Lu.j. nō erit im
possibile apud deū oē verbū. ⁊ Mat.26. An
nō possū rogare patrē ⁊ exhibebit mihi mō
plusq̄z.12. legiones angeloꝝ: ergo poterat hoc
facere ꝙ tñ non fecit. Timeatis ergo deū et
ei obediatis: qꝛ pōt tot ⁊ tanta ꝗcquid vult ⁊
qñ vult incōtinēti sine tpe sine mora sine la
bore. O mūdo stulte time deū ⁊ ei obedias
saltem ex timore: qꝛ potest facere ꝙ celi non
moueant ⁊ sic tota mūdialis machina de-
struat. Time deū dico ⁊ obedias ei: qꝛ potest
obtenebrare solē: ut remaneas in tenebris.

Time deuz ⁊ obediās ei: qꝛ potēſt deſiccare
terrā ut nō faciat ructū potēſt claudere celū
⁊ chatheratas celi ut nullū influant rorem
pōt ſubmergere te ⁊ totā terrā in aquis: pōt
totū aerē inficere:ita ꝙ nō viuas ſup terraz:
poteſt corpus tuū quattuoꝛ humoꝛibꝰ ꝓpoꝛ-
tionatū ita diſpꝛopoꝛtionare per habūdan-
tiā vnius ⁊ diminutionē alterius ꝙ nunꝗ̄
ſis ſanus:poteſt te tot ⁊ tātis modis interfi-
cere ꝙvix intelligere potes:poteſt te finaliter
in coꝛpe ⁊ aīa ad infernū mittere: ergo obe-
diatis diuites ⁊ paupes:foꝛtes ⁊ debiles:ꝑn
cipes ⁊ duces:reges ⁊ imꝑatoꝛes :religioſi ⁊
ſacerdotes:ꝑlati ⁊ pontifices:qꝛ nulla contra
eū valet potētia. Ipſe enim ait Deutero. 32.
Ego occidā ⁊c̄.ꝓpterea.C. de ve.iure enucl.
l.ꝑma.ſcribit̄ de potētia dei.Deꝰ eniz res pe
nitus deſꝑatas donare cōſummare virtut̄
ſue magne poteſt. Vñ Bonauē.ſup can.ait.
Qui oīa ſolo verbo creat ⁊ coꝛpa ⁊ ſpūs cui
de ſola volūtate ſtellis ſuppetit efficientia tā
increandis rebꝰ ꝗ̄ oꝛdinādis ꝓut voluerit.
valet cū vult ꝗ̄tum vult:quō vult: ⁊ idē vbi
ē.oīpotenti arbitrio ꝑſto eſt cōſtanter ꝙ vo-
luerit:oē opus altū inclinat:oē aduerſum ce
dit:docet ſine lingua:ſine manibꝰ ꝑbet et te-
net:ſine pedibꝰ currit ad quecūqꝫ vult agēda:
⁊ iteꝝ idē ſup luc. in expoſitione ſup miſſus
eſt.ſoli deo idē eſt facere qđ loqui:idē loq qđ
velle.ſi quid eſt apud deū nec verbū deſinet
ab intentione:qꝛ veritas eſt: nec factūˡa ver-
bo:quia virtus eſt:nec modꝰ a facto:qꝛ ſalus
eſt.Timete deū ergo qꝛ non poteritis ab eo
fugere ⁊ ei obediatis:qꝛ tanta eſt eiꝰ poteſtas
ꝙ facit alias poteſtates cōtremiſcere. Nam
philippus rex francoꝝ dicere ſolebat quādo
audiebat tonitrua ⁊ cōtremiſcebat. Iſte rex
ſolus dicēdus eſt rex potentiſſimꝰ ꝗ alios re
ges ſolo nutu facit cōtremiſcere.qđ ꝯfirmat
Lactātius in libꝛo de ira dei.c.17. Recitans
apollinē mileſiū de religione iudeoꝝ cōſul-
tū hoc rñſum dediſſe. Regē autē ⁊ genitoꝛē
oīum ante oīa quē terra cōtremiſcit celiqꝫ ⁊
mare ⁊ latebꝛe tartaree ⁊ demones abhoꝛ-
reſcūt ſi tam leuis eſt quē ꝑhiuolūt q̄uo ad
nutū eius nō modo demones ⁊ tante pote-
ſtates miniſtri:ſed ⁊ celū ⁊ terra ⁊ reꝝ mate
ria oīs cōtremiſcit. Obediendū eſt ergo deo
quia potēs eſt:tū ex timoꝛe: qꝛ habet poteſta
tem inferre maxima in hoc ⁊ in alio:tum ex
amoꝛe:qꝛ habet facultatē conferre bona. Et
ꝗ̄uis ſit aliis poteſtatibꝰ obediēdū: nō tamē
ut deo multo minꝰ ſupꝛa deū: ⁊ minime con
tra deū:iuxta illud Auguſ.li.j. de verbis dñi
ſermone.6.dicētis. Hec tibi regula pꝛeponi
tur:eū minime offendendū ꝗ maioꝛ eſt cete-
ris:diſcute nūc maioꝛes tuos: ꝑmi tibi ſunt
pater ⁊ mr̄. Maioꝛ eſt deꝰ ꝗ te ⁊ ipſos crea-
uit. generat eniz hō:creat deus.hec ille. Qui
illa clarius exꝑmit ſup epl̄am ad Roma. d.
Si quis ergo putat q̄m xp̄ianꝰ eſt nō ſibi eē
vectigal reddendū aut tributū:aut nō eē ho
noꝛē eis ꝗ hoc curant poteſtatibꝰ in magno
erroꝛe verſant̄. Itē qui ſe putat eſſe ſubden-
dū ꝗs etiā ut in ſuā fidē poteſtatē habere ar
bitret̄ cum ꝗ tꝑalibꝰ adminiſtrandis aliqua
ſublimitate pꝛecellit in maioꝛē erroꝛē labit̄.
Sed modꝰ iſte ſeruandꝰ eſt quē deꝰ ipſe pꝛe-
ſcripſit:ut reddamꝰ ceſari que ſunt ceſaris: et
deo q̄ ſunt dei. Quamꝗ̄ ad illud regnū vo-
cemur vbi minima eſt poteſtas huiꝰ mundi.
In hoc tamē itinere dū agimus donec ꝑue
niamus ad illud ſeculū vbi ſit euacuatio oīs
pꝛincipatus ⁊ poteſtis cōditionē naturā pꝛo
ipſo rerū humanarū oꝛdine tolleremꝰ:nihil
ſimulate facientes ⁊ in eo ipſo non tm̄ homi
nibꝰ ꝗ̄ deo ꝗ hoc iubet obtēꝑerātes. hec ille.

¶ Pars ſecunda in qua ponit̄ ſumma dei
potentia ꝑ auctoꝛitates ſacras.

Secundo in iſto ſermone ꝓbat̄ ſum-
mā eſſe in deo potentiā:⁊ per conſe-
quens obſequendā ⁊ obediendā per
auctoꝛitates ſacras noui ⁊ veteris teſtamēti
Primo quidē ꝑ ſeptez teſtes veteris teſta-
mēti:quoꝝ ¶ Pꝛimꝰ eſt Moyſes ꝑ quē lo
quit̄ dñs Deutero.4.c.d. Congrega ad me
populū ꝙ audiat me ⁊ ſermones meos ⁊ di
ſcat timere me omni temꝑe ꝓpter.ſ. potētiā
meā mihi obediendo:ꝓpterea Deutero. 10.
ſcribit̄. Et nūc iſrael quid dñs deus tuus pe
tit a te niſi ut timeas dñm deum tuū ⁊ am
bules in viis eius ⁊ diligas eū.ſ.eius man-
datis obtemꝑando. Et.4. Reg.13. dicitur.
Dñm deū veſtꝝ qui eduxit vos de terra egi
pti in foꝛtitudine magna ⁊ in bꝛachio exten-
to illum. timete illū adoꝛate illi immolate.ſ.
obediendo.⁊ ſcđi paly.9. Exercuit poteſtatez
ſup cūctos reges. ¶ Scđs teſtis eſt Iob ꝯſo
liū ꝙ vēto rapit̄ ⁊c̄. Iob.13. In foꝛtitudīe bꝛa
chii tui poſſidebas terrā ⁊ potētiſſimꝰ obtine
bas eā. Iob.22. Deus potētes nō abicit cū ⁊
ipſe ſit potēs. Iob.36. Nō eſt ꝑtās ſup terrā

ꝯque cōpet ei. Job.41. Scio dñe qꝛ oia po-
tes. Job.42. ¶ Terti⁹ testis est Dauid dñs
fortis ⁊ potēs dñs potēs in ꝑlio. psal.23. Ac
cigere gladiū tuū ⁊c. ps̄.44. Preparans mō
tes in virtute tua accinct⁹ potētia. ps̄.64. Jn
troibo in potētias dñi. ps̄.70. Tu dñaris po
testati maris ⁊c. ps̄.88. Potens es dñe ⁊ ve
ritas tua in circuitu tuo. Quis nouit ptātem
ire tue. ps̄.89. Excita potentiā tuā ⁊ veni. ps̄.
79. Quis loq̄tur potētias dñi. ps̄.105. ¶ Quar
tus testis est Salomō. d. Magna est poten
tia dei solius. Eccl.3. Data est nobis ptās a
deo. Sap.6. Tu es dñe q vite ⁊ mortis hēs
ptātē. Sapie.16. ¶ Quit⁹ testis ē Daniel di.
Ptās tua i termios vniuerse terre. Dan̄.4
Ptās ei⁹ ptās eterna ibidē. Ptās ei⁹ ptās
sempiterna q̄ nō auferet. Dan̄.7. ¶ Sext⁹ te
stis est Zacharias. d. Loq̄tur pacē gētib⁹ ⁊ po
testas ei⁹ a mari vsq₃ ad mare. Zacharias.9.
¶ Septim⁹ testis ē Micre. d. sic. Fortissime
magne ⁊ potēs: de⁹ exercituū nomē tibi. Mie
re.329. ¶ Scđo in ista pte adducuntur septē
testes dīne potētie. ¶ Prim⁹ quoꝝ ē Mat.
euāgelista di. Docēs eos. s. xp̄s sicut ptātem
hñs. Mat.7. Sciētes qꝛ fili⁹ hois h₃ ptāte₃.
Mat.9. O ia sunt possibilia apđ deū. Mat.
19. Data est mihi ois ptās in celo ⁊ in terra.
Mat.18. ¶ Scđs testis ē Luc. d. Fecit mihi
dñs magna. Lu.1. Fecit potētiā ⁊c. Jbidē de
dit eis ptātē sup oia demonia. Luc.9. Jllum
autē timete q h₃ ptātē ⁊c. Luc.12. Mīt ptātē
sc₃ a deo ut cōuertant a tenebris ad luce₃ et
ptātē sathane ad deū. ¶ Terti⁹ testis est Jo.
Ptātē dedit ei iudiciū facere. Jo.5. Ptāte₃
habeo ponēdi aia₃ meā. Jo.10. ¶ Quart⁹ te
stis ē Marc⁹. d. Sedē āt ad dexterā meā ⁊c.
Mar.10. ¶ Quit⁹ testis ē Paul⁹ di. Nō est
ptās nisi a deo. Ro.13. Arma militie nō car
nalia s₃ potētia dñi. 2. Coꝛ.10. Ptātē quam
dedit mihi dñs in edificādo. ibidē.13. Cōfor-
tamini in dño ⁊ in potētia virtut ei⁹. Eph.6.
Jn oi virtute ꝯfortati ꝭm potētiā claritatis
ei⁹. Col.1. Qui eruit vos de ptāte tenebrarū
ibidē: estis in illo repleti q ē caput ois ꝓnci-
pat⁹ ⁊ ptātis. Col.2. Potēs ē his q tēptātur
auxiliari. Hebre.2. ¶ Sext⁹ testis ē Petr⁹
d. Humiliami sub potēti manu dei.1. Pe.5
¶ Septim⁹ testis ē Judas. d. Ei aūt. s. deo q
potēs ē coseruare vos a pctō. Et sic p₃ q̄nta
est potētia dei p allegatas scripturas.
¶ Pars.3. in q̄ ꝓbat potētia dei p exēpla.

Tertio probat summā esse dei poten
tiā per varia exempla antiqua ⁊ mo
derna. ¶ Primo declarat per prodi
gia vetera quoꝝ primū fuit expulsio maloꝝ
angeloꝝ de celo empyreo: quia mox ut in su
perbiam sunt elati. di. cū lucifero. Ascendam
sup altitudinē nubiū ⁊ ero similis altissimo.
ut p₃ Jsa.14. Data est cōtinuo ptās michae
li archā. Et ut habet Apoc.12. Factū est ꝓliū
magnū in celo ⁊c. ⁊ qs fecit hoc nisi potētia
dei magna: ergo diligēter est ei obediendū.
¶ Scđm fuit exēplū mūdatiōis. Gen̄.6. c.
Vidēs de⁹ ⁊c. ¶ Tertiū exēplū fuit submer-
sio sodome ⁊ aliaꝝ.4. ciuitatu₃. Gen̄.19. dic
histo. ¶ Quartū fuit exēplū ꝯfusiōis babilo
nice. Gen̄.11. ¶ Quītū fuit exēplū submersi
onis exercit⁹ pharaonis. Exodi.14. ¶ Sextū
fuit destructiōis Assur: de quo scribit Esa.10
⁊.21. di. ca. Jnferioꝛ. ⁊.23. q.5. Remittūt. §. hic
notādū. virga furoris mei Assur. ipse āt ñ co
gnouit. Assur eni₃ erat virga furoris dñi: qꝛ
ipso nesciēte afflixit dñs p eū pplm isrl. Nā
maximā ptē filioꝝ isrl captiuauit q cū venis-
set ad obsidēdū hierlm. ab āgelo nocte ē fu-
gat⁹ occisis ab ipso deo iubēte.188. millib⁹ de
exercitu suo. ¶ Septimū exēplū fuit destru-
ctiōis nabuchodonosoꝛ: cui dictū ē Dan̄.4.
17. q.4. c. miroꝛ. Quāobrē regnū trāsijt a te
⁊ ab hoib⁹ eiciā te ⁊ cū feris ⁊ bestijs erit hi
tatio tua: fenū q̄si bos comedes: ⁊ tpa muta-
būt sup te donec scias qꝫ dñs excelsus dñet
in regno hoiu₃. ¶ Scđo hoc idē ꝓbat p exē-
pla noui testamti. q̄ꝝ ¶ Primū fuit destru-
ctiōis hierlm ⁊ dispsiōis iudeoꝝ. ¶ Scđ₃ fu
it vindicatiōis tyrānoꝝ scōs mrēs occidētiū
ut herodis ascalonite Antipe ⁊ Agripe. Do
miciāi nerōis ac traiani ⁊ reliq̊ꝝ. ¶ Tertiū
fuit destructiōis tēploꝝ idoloꝝ p ipōs mrēs
¶ Quartū fuit roboratiōis ipsoꝝ scōꝝ mrm
ut Jo. in dolio ⁊ cathecumie ⁊ ceteroꝝ quos
fec alacriter ppeti mria. ¶ Quītū fuit obscu-
ratiōis sol tpe passiōis xp̄i ⁊ scissiōis petraꝝ
¶ Sextū fuit opatiōis miracloꝝ ut cecoꝝ il
luiatio leprosoꝝ mūdatio. ¶ Septimū ⁊ vlt.
fuit exēplū multoꝝ terribiliū vsq₃ i diē hodi
ernū occurrētiū. Quid eni facit grādines ter
remot⁹ fames pestilētias ⁊c. nisi dei potētia
obediamus: ergo dilectissimi. Amen.
¶ Feria tertia post dñicam in septuagesima
in qua declarat deū fuisse benignū obedien-
tibus ꝓceptis eius in oi lege. Sermo terti⁹

Sic currite vt comprehendatis. Qm superiori sermone fr̄es in Christo aliqua de potētia dei q̄ nos sūme excitāt ad eius preceptis obediēduz Et qm̄ nonnulli magis blandicijs q̄ꝫ minis attrahunt. Si non eius potentiam expauescimus:saltē nos eius benignitas ꝛ clementia ad preceptoꝝ eius obseruantiā debet auertere.presertim cū in eo minoꝛ non sit bonitas ꝛ gratiositas q̄ꝫ potētie imensitas. Vt enim ait sapiēs Apuleus de deo. Sicut nihil est deo pfectius ꝛ potētius ita ſm Platonē. Nihil est deo gratiosius. Ideo Aug.sup ps.61.dicit. Potestatem dei timete:misericordiā ei⁹ amate:nec sic de mīa presumatis vt ptātem ɔtēnatis: nec sic potestatem timeatis vt de mīa desperetis:apud illum mīa:hūc humiliat:et illum ptās:apud illum mīa:hūc humiliat:et hunc exaltat:hunc humiliat ptātē:illū exaltat mīa.hec ille. Est igit̄ clementia eius in cordibus oīuz vociferans predictū verbū Pauli. Sic currite ꝛc̄.s.per semitā mandatoꝛuz dei. dulciter ꝛ benigne eius erga nos bonitatem considerantes: q2 in triplici lege ab origine mundi humano generi data reptus est de⁹ benignus ꝛ gratiosus obedientibus.

¶ Primo in lege nāl'r indita. Scd̄o in lege antiquitus scripta. Tertio in lege affabili ꝛ gratiosa.

¶ Prima pars q̄ deus fuit clemens obedientibus in lege nature.

Primo q̄ de⁹ fuit benign⁹ ꝛ clemēs ipsis obedientibus in lege nature pz Nam postq̄ꝫ deus creauit p̄mos parentes nostros:tria eis p̄cipua ɔtulit dona: ꝛ hoc non ob aliud nisi vt ei essent obedientes. Primum sp̄uale. Scd̄m corporale. Tertiū temporale. ¶ Primū donū qd̄ eis contulit dico fuisse sp̄uale:qd̄ fuit triplex. vz. Primū fuit sociatio:q2 dedit vnicuiqꝫ ip̄oꝝ angelum in custodē.ſm oēs theologos presertim Bona.in.2.di.xj.ar.j.q.2.triplici rōne. ¶ Prio rōne dignitatis:q2 iuxta Hierony. sup illud Mat.18. Angeli eius magna ē dignitas aiaꝝ ꝛc̄. Si ḡ deputatio angelice custodie ptinet ad dignitatē aie: ꝛ ipsa anima ſm statum nature institute dignioꝛ erat: q̄ꝫ ſm statum nature lapse. Igitur si nunc habet angelū ad sui custodiā deputatū: multo magis debuit tūc habere. ¶ Scd̄o rōne cōtrarietatis. Pronioꝛ eniz est deus ad miserendū:q̄ꝫ ad condēnandū. Ergo si homo in statu nature institute habuit angelū tentantem:multo magis diuina misericordia debuit sibi dare angelū custodientē. ¶ Tertio rōne profectiōis:quia hō viatoꝛ angelice custodie cōmittitur: ut p auxiliū angelicū ꝛ ei⁹ opatiōis studiū possit de bono in meli⁹ ascēdere. Sed homo in statu innocētie pficere poterat.ergo ad ipsius custodiā angelus deputari debuit. ¶ Qd̄ si dicat̄ angelus deputat̄ ad hoīs custodiam ꝓpter supplendos ei⁹ defectus:sed in hoīe ſm statū illū nulli erant defect⁹.ergo ꝛc̄. Respondet̄ q̄ illa nō est tota causa nisi large vocet̄ suppletio defect⁹ siue q̄ꝫtū ad defectū qui inest siue etiā q̄ꝫtū ad defectū q potest inesse ꝛ nō insit. Et licet in primo hoīe non esset defectus actualis: erat tamē in eo defectus possibilis: q2 ab aduersario precipitari poterat. Immo de facto p̄cipitatus est:quapropter ei fuit misericorditer angelica custodia deputata. ¶ Scd̄m bonū spirituale p̄mo hoī datū fuit Illustratio. Nam ei tantū donū scientie: clemens dn̄s contulit:ut vir a nobis intelligi possit rerum sc3 oīuz cognitionē. Vnde hugo in libro de sacramētis. Rerū oīum que cū homine ꝛ ꝓpter hominē facte sunt. Ade cognitionē dedit. Et Genes.2.capi. Appellauitqꝫ Adam noībus suis cūcta animātia ꝛ vniuersa volatilia celi ꝛ oēs bestias terre ꝛc̄. Tūc sic arguitur. Nomina imponūtur a ꝓpꝛietatib⁹ reꝝ. ſm Aristo.4.libro Methaphi.q̄ etiā hētur 12.q.j.clericus.ꝛ.16.q.j. Si cupis.ꝛ de p̄ben. c.cū ſm aplum.ꝛ Insti.de dona.§. est ꝛ aliud. cum similib⁹.ergo Adā nomina reb⁹imponens earū ꝓprietates cognouit.ꝓpter qd̄ Nicolaus de lira dicit. Cū nomina denotātur: ꝓpꝛietates rerū cognoscunt̄: ꝓbat̄ etiaz p rationē sic. Null⁹ bn̄ regit ꝛ gubernat ea quoꝝ naturā ignoꝛat. S3 omnia cōmissa fuerunt regimi Ade.ſm psal.8. O ia subiecisti sub pedib⁹ ꝛc̄.ergo a primaria cōditione habuit p̄m⁹homo rerū oīum cognitionē. Sed cōtra hoc arguit̄ sic. Aut habuit talē scientiā per sp̄ēs acqsitas: aut p sp̄ēs infusas. Non primo mō:q2 huiusmōi cognitio ab expiētia causat̄:ut dr̄ in p̄mo Methaphi. Ipse tūc nō fuerat oīa expertus. Similr̄ nec scd̄o mō:q2

erat eiusdē nature nobiscū. Animā autē nostra est sicut tabula rasa in qua nihil est depictū: ut dr̄ in .3. de anima. si ergo p̱ spēs infusas hoc nō videt̄: quia sic scientia eius quā habuisset ex rebus non esset eiusdē rōnis cū scientia nostra: ergo ꝛc̄. hec Tho. ṗma parte q.94. ar.3. ṗmo argumēto. Ad hanc qōnem respondēdo querūt doct. Si Adā non peccasset vtrū in scientia p̱ interualla tēpoꝝ ꝓfecisset. Respōdet Bonauē. in .2. di.23. ar.j. q. ṗma. ꝛ Tho. in ṗma p̱te. q.94. ar.3. in rn̄sione tertij argumenti. ꝙ quedā res sunt que fiunt cursu naturali: quedā que cursu fiūt miraculi: quedā que cursu fiūt voluntario. ꝛ hec est sentētia anselmi de cōceptu virginali. In earū igit̄ rerū cognitione que fiūt cursu naturali nō p̱rofecisset. Adam q̄ꝫtū ad noui habitus acq̄sitionē ꝛ scitoꝝ q̄dditatē. Accepit eni sicut dicit Magister in .2. di.23. ꝛ sicut ꝓbatum est sup̱ius ab exordio oium reꝝ plenam cognitionē: tamē potuisset ꝑficere q̄ꝫtum ad modū sciendi: qꝛ que sciebat intellectualiter potuisset cognoscere experimētaliter: ꝛ inq̄ꝫtum ad maiorē habitū: quia ex frequēti consideratione eorū que nouerat ꝓmptior fuisset: ꝛ patior ad iudicandū de his rebus: quarū habebat cognitionē p̱ habitū innatū. In earū vero cognitione que fiūt cursu voluntario ꝛ miraculi siue sup̱naturali: simpliciter ꝑficere potuisset non solū q̄ꝫtum ad modū cognoscēdi: sed etiā in acq̄rendo nouā cognitionem. Nec mirū quia ad hoc ꝙ cognosceret diuina misteria: indigebat sup̱na illustratione. Ad hoc ꝙ cognosceret secreta alteri⁹ indigebat eius manifestatione. Nec talis ꝑfect⁹ statui innocētie derogabat. Et sic patꝫ ṗma q. Dic ergo ad argumētū in cōtrariū: ꝙ primus hō habuit sciētias oium p̱ spēs a deo infusas: nec tamē illa sciētia fuit alteri⁹ rationis a sciētia nostra: sicut nec oculi quos xp̄s ceco nato dedit sunt alterius rōnis ab oculis quos natura ꝓducit q̄ꝫuis fierent p̱ miraculū. Amplius etiā habuit Adam ut dicit Magr̄ vbi supra oium artiū liberaliū cognitionē: ꝛ hoc ꝓpter scām obedientiā. Tu ergo qui filios habes: bene guberna ꝛ morib⁹ conserua: deo eos eē obediētes ꝓcura: si cupis in scientia illos ꝑficere. Nam dicit Alexan. in scdo. ꝙ si Adam nō peccasset: filij ei⁹ in addiscendo nulluꝫ laborē habuissent: ecce q̄ꝫtum donum ꝓpter obedientiaꝫ. ¶ Tertiū donū spūale ṗmo homini a deo concessuꝫ dicitur cognitio. s. dei: qꝛ Adam in statu inocētie habuit cognitionē dei multo excellentiorem q̄ꝫ nos: qꝛ nos per speculū in enigmate: qď q̄dē enigma vt dicit August. in .14. de trinita. est sil̄itudo obscura. Adam vero deuꝫ cognouit per speculū claꝝ. Unde nota ꝙ quadruplex est modus deū cognoscendi. s. per fidē: p̱ contemplationē: per apparitionē: per apertā visionē. Primū est grē cōis. Scďm est grē excellentis. Tertiū est grē spālis. Quartū est grē ꝯseruationis. Et sufficientia istorum modoꝝ ita colligit̄. Omne enim qď cognoscitur: cognoscit̄ per aliquid pn̄s. presens aūt voco ẜm Aug. qď est pn̄s in intellectu ad videndū. Aut ergo cognosco deum per aliq̄d quod est pn̄s mihi: aut per aliquid quod est pn̄s alteri. Si per hoc quod est pn̄s alij sic est cognitio fidei. ꝙ enim deus sit trinus et vnus: hoc ego credo filio: qui hoc predicauit ꝛ miraculis confirmauit: ꝛ spiritui sancto q̄ hoc inspirat ꝛc̄. Si aūt per hoc quod est p̄sens mihi cognosco: hoc pōt esse tripliciter. Aut per hoc ꝙ est pn̄s mihi in effectu ꝓꝓo: ꝛ hec est cognitio contemplatiōis: que tanto est eminentior: quāto effectū diuine potētie ꝛ grē magis sentit in se homo: vel quantum etiam melius scit ꝯsiderare in exterioribus creaturis. Aut est mihi pn̄s in signo ꝓprio ꝛ sic est cognitio apparitionis: sicut apparuit deus Abrae in substātia ꝛ creatura: que ip̄m deum significabat. Gen̄.18. Et sic spiritus sanctus apparuit in collūba. Mat.3. Mar.j. Luc̄.3. Jo.j. que significabat ipsius. s. s. ꝓp̄etates. Aut est pn̄s mihi in lumine suo: ꝛ in seipso. Ex hoc cognitio qua videtur deus in vultu suo siue facie ad faciem: ꝛ sic est tota visio que dicitur merces beatoruꝫ omnium.

Primū igit̄ ꝛ vltimuꝫ genus cognitionis statui inocentie non cōpetebat. Primum propter cognitionē obscurā: ꝛ ꝓpter hoc qď cognitio fidei vtplurimuꝫ est ex auditu. iuxta illud apostoli. Fides est ex auditu. Ultimū vero ibi esse non poterat ꝓpter summā perfectionē: ideo homini non exhibebat̄: sꝫ poti⁹ promittebat̄ ꝛ reseruabat̄. Media vero duo scꝫ ꝯtemplatōis ꝛ apparitiōis vtriq̄ꝫ statui scꝫ innocētie: ꝛ nature lapse cōia eē potuerūt maxime cognitio ꝯtemplatōis que i vtroq̄ꝫ statu reperit̄. In statu tn̄ innocentie potissime vigebat: tum ꝓpter aie puritatem: tū pp

carnis ꝛ virium inferioꝝ subiectionē: quibꝰ duobus: qꝛ vtplurimū aīa caret in statu nāe lapse: ideo non pōt ad vllum gradū ꝯteplationis attingere. Qd ergo aīa perdidit: ꝑ inobedientiam acgrit per obedientiā: necnon maceratiōis penitentiā: sicut patet de beato patre nostro Francisco: qui tantā dei cognitionem habuit per ꝯtemplationē necnō per apparitionē. Nec oīa ista Bonauentura in 2. di. 23. ar. 2. q. 3. tangit. predicta per Vgonē de sancto vic. in li. de sacris. di. Cognouit hō creatorē suū non ea cognitione qua modo a credentibus absens querit. Sed ea que tunc per pn̄tiam ꝯtemplationis cernebat. pꝫ ergo quātum donū habuit hō scientie in statu innocentie: ꝛ habuisset si obediens fuisset.

¶ Scdm donū qd dedit deus Ade fuit corporale: qd fuit triplex. Primū dicit impassibilitas: qꝛ si obediens fuisset eius corpꝰ impassibile fuisset: adeo vt nulla res sibi posset esse ꝯtraria ſm ꝙ determinat Tho. in. j. pte q. 97. ar. 2. distinguens ꝙ duplex est passio. s. propria ꝛ cōis. Propria est que remouet a sua nāli dispositione. Scda cōis ſm quācūqꝫ imutationē etiā si ptineat ad pfectionē nature: sicut itelligere ꝛ sentire dicit pati qdam. Et isto modo hō in statu inocentie passibilis erat ꝛ patiebat ſm aiam ꝛ ſm corpꝰ. Sed pmo modo impassibilis erat: ꝛ ſm aiaꝫ ꝛ ſm corpꝰ. Poterat enim passionē ꝓhibē si absqꝫ pctō pstitisset. Vnde Isidorus i lib. de trini. ait. Si homo i paradiso innocenter viueret ignis eū non cōbureret: ꝛ aqua non submergeret: alia que nocere ei possent non nocerent. Et ideo nullū laborē passi fuissent in laborando: qꝛ oīa eis parata erant. ꝓpter qd ait Aug. lib. 14. de ciui. dei. c. 26. Viuebat sine vlla egestate: ita semp viuere hn̄s in potestate. Cibꝰ aderat ne esuriret: potꝰ ne sitiret lignuꝫ vite ne illum senecta resolueret: nihil corruptiōis in corpore: nec lex corporea vllas molestias vllis eius sensibꝰ ingerebat: nullꝰ intrinsecus morbus: nullus ictus metuebat extrinsecꝰ: summa in carne sanitas: i aio tota tranqlitas. Ecce ergo quātū donū corporale habuissemus si obedientes fuissemꝰ. Et ideo Alex. dicit in. 2. ꝙ nos qui tātis sumꝰ assueti calamitatibus vix possumus cōprehendē qd sit innocentie status. ¶ Scdm donū corpale primo hōi datū dicit imortalitas: qꝛ si obedientes pseuerassent immortalitatē habuissent. vn̄ Paulꝰ Ro. 5. ꝑ pctm̄ intrauit mors in mūdū: ergo an̄ peccatū hō erat immortalis. Sed attēdēdū est ſm Tho. vbi supra ar. pmo. ꝙ aliqd pōt esse incorruptibile ꝛ imortale tripl'r. ¶ Vno mō ex pte materie: co. s. vel qꝛ nō habet materiā sicut angelꝰ: vel qꝛ hꝫ materiā que nō est in potētia nisi ad vnā formā: sicut corpꝰ celeste ꝛ hoc dr̄ ſm naturā incorruptibile. ¶ Scdo mō ex pte forme qꝛ scꝫ rei corruptibili ꝑ naturā inheret aliq̄ dispositio ꝑ quā totaliter a corruptione ꝓhibetur: ꝛ hoc dr̄ incorruptibile ſm gloriā: qꝛ ut dicit Aug. in epl'a ad dioscoꝝ. Tam potenti natura fecit aiam deꝰ ꝙ eius beatitudine redundat in corpꝰ plenitudo sanitatis ꝛ incorruptōis vigor. ¶ Tertio mō dr̄ aliqd icorruptibile ex parte cause efficiētis. ꝛ hoc mō homo in statu innocētie fuisset immortalis: qꝛ ut dicit Aug. in li. de. q. n. ꝛ veteris testamēti Deꝰ eniꝫ hoiem fecit ut q̄diu nō peccaret imortalitate vigeret viueret ut ipse sibi actor esset ad mortē vel ad vitam. Non eniꝫ erat corpus eiꝰ indissolubile ꝑ aliquē immortalitatis vigorē in eo existentē: sed inerat anime vis quedā supnaturaliter ꝛ diuinitꝰ data: ꝑ q̄ꝫ poterat corpus ab oī corruptione pseruatus q̄diu ipsa deo subiecta māsisset: vide ergo q̄tū bonū ꝓpter obedientiā sibi reseruasset. simꝰ ergo obediētes ne mori timeamus: ꝛ ut corpꝰ incorruptibile ꝛ imortale recipiamꝰ. Preterea donū aliud habuisset: ꝙ nullꝰ senex fuisset: nec aliqs dētes pdidisset: nec capillos canos habuisset. ¶ Tertiū donū corpale qd fuit hoi pmo datū in statu inocētie dr̄ fecūditas: qꝛ si pmi parētes fuissent obedientes potuissent cōcipe ꝛ sine dolore parere ꝛ feditate. Nā si querat si in illo statu fuisset seruū cōmixtio: pꝫ ꝙ sic ꝑ textuꝫ Gen̄. 2. di. Faciamꝰ ei adiutoriū sil'e sibi: ꝛ hoc nō ad aliud nisi ad actū generatiōis. Nec poterāt simul aliquē generare nisi simul cōmiscerēt ergo ꝛc. pꝫ etiā ꝑ Aug. li. 14. de ciui. dei. ca. 23. Quisqs dicit nō coituros nō generaturos hoies si nō peccassent: qd aliud dicit nisi propter nūerositatē sctōꝝ necessario fuisse pctm̄ pꝫ etiā ꝑ ratione: qꝛ potētia generādi spectat ad cōplexionē nature: vsus vero generatiōis ad cōplementū ꝛ pfectionē fraterne ciuitatis. Et qꝛ in statu innocētie natura pfectior erat q̄ꝫ in statu vie. Et si hō stetitisset fraterna ciuitas sctōꝝ numerositate fraudata nequaq̄ꝫ

esset:ergo in statu innocētie hō generasset:sꝫ
qꝛ nec vir ꝑ se nec mulier ꝑ se sufficeret: er-
go ꝑ cōmixtionē vnꝰ ad alteꝝ fieret: ⁊ cōse-
quenter ibi esset decisio seminis: nec tñ fuis-
set inordinata delectatio sꝫ moderata ⁊ mē-
surata ſm ꝙ eā volebat ꝑparare hois rō. Nec
in actu fuisset pena ⁊ dolor ⁊ aliqua fedatio.
Immo mēbra pudēda rōni obedirēt: ut ait
Augusti. sicut obediunt os manus ⁊ lingua.
Vñ sicut manꝰ aꝑiunt̄ ⁊ claudūtur nec ē ibi
passio vel pena nec delectatio feda: sic fuisset
in natura istituta:nec turpiꝰ loq fuissꝫ de ist(
mēbris q̄ꝫ de alijs. O miseria hūana in q̄ꝫ-
tis calamitatibꝰ es ꝯstituta: ꝓpter inobidien
tie vitiū: q̄ꝫtus nūc dolor in coitus actu: q̄ꝫta
fedatio: q̄ꝫta putredo: q̄ꝫta inordinata delcā-
tio: q̄ꝫta rōnis subuersio: q̄ꝫtus eiulatꝰ filiorū
in vtero existētiū in supportatiōe: q̄ꝫtus luctꝰ
in coꝝ ꝑturitiōe: q̄ oia absfuissent si in obediē
tia ꝑstitissēt: ⁊ in oi coitu filios ꝓcreassent: qꝛ
hoc exigebat virtꝰ generatiua q̄ hēbat ordi-
nē ad rōem ꝑfecte subiectionis: ⁊ ideo i actu
nō exibat nisi ſm ꝙ rō dictabat. Rō aūt re
cta ⁊ ordinata dictat: nulliꝰ rei debemꝰ vti ni
si ad id ꝓpter qđ est: ⁊ qꝛ vis generatiua da-
ta fuit hoi ad ꝓcreandū ⁊ ꝓlis multiplicatio
nē: ideo rō recta nūq̄ꝫ dictaret: ⁊ vis genera
tiua nūq̄ꝫ exiret in actū: nisi ꝓpter ꝓlis mul
tiplicationē. Aderat etiā ibi virtut(ꝑfectio q̄
ad id sufficiebat: qꝛ eni vis generatiua inuio
labilr̄ erat ad generādū potens: nullū hēbat
impedimētū. Silr̄ ⁊ in muliere ꝓ suo loco ⁊
tꝑe. Ideo cū ordinate cognosceret vir vxorēꝫ
sꝑ ex ea ꝓlē susciꝑet ꝓpter rōnem ꝓdictā. Et
etiā ibi fuisset viroꝝ ⁊ mulieꝝ multiplicatio
eq̄lis. Cuiꝰ rōnē assigt̄ Bonauē. in scđo. di. 20
q. 5. ar. 6. oia ꝓdicta pl̄a hn̄tur. Vide ergo q̄ꝫ
ta corꝑalia bona fuerūt hoi donata ut esset
deo obediēs. ¶ Tertiū ꝓncipale donū ꝑmo
hoi a deo datū in statu inocētie dr̄ tꝑale: qđ
fuit tripler. ¶ Primū dr̄ locatio: qꝛ. s. colloca
uit eū in ꝑadiso terrestri: de quo dr̄ geñ. scđo
Plātauerat aūt dñs deꝰ ꝑadisuꝫ voluptat(a
ꝓncipio in q̊ posuit hoiem quē formauerat.
Produxitq̄ꝫ dñs deꝰ de hūmo oē lignū pul
chꝝ visu ⁊ aduescēdū suaue. lignū etiā vite i
medio ꝑadisi. lignūq̄ꝫ scie boni ⁊ mali. Vbi
dic̄ mgr̄ in scđo di. 17. c. 4. Nō cr̄ ꝑadisuꝫ ē
creatꝰ. postea in ꝑadiso est positus. ⁊ illa erat
Ade hitatio pulcherrima: plena oibꝰ fructibꝰ
tꝑalibꝰ, sed de hoc ꝑadiso diuerse sunt opini
ones: sed ꝙ recitat mihi vbi s̄. Nā alij dixe
rūt ꝙ ille locꝰ erat corꝑalis. Alij āt dixerūt
nō eē corꝑalē sꝫ spūalē: ⁊ oia q̄ dicūt̄ de ꝑa-
diso in geñ. dicta eē methaphisice. Alij vero
dixerūt ⁊ meliꝰ ꝙ erat corꝑalis ⁊ spūal̄: qꝛ ꝑa
disus spūal̄ dic̄ statū glori(⁊ amenitatē deliti
aꝝ spūaliū: ⁊ ꝑt ille eē ſꝫ duplicē statū eccl̄ie
triūphātis ⁊ eccl̄ie militāt(. Vñ ꝑadisus spi
ritualis dupl̄r ē dictꝰ: vnꝰ ē in eccl̄ia militāte
alter in eccl̄ia triūphāte. vñ illa q̄ dicta sunt
in geñ. de ꝑadiso illo spūali pn̄t exponi me-
tha. Paradisus āt corꝑal̄ ē locꝰ delitiarū et
amenitat(: ⁊ h̄ silr̄ ē duplex ſm duplicē statū
scꝫ ꝑfectū ⁊ imꝑfectū. Secundū statum per-
fectū. ꝑadisus est in celo empireo. Secundū
statuꝫ imꝑfectū: ꝑadisus est locus terrestris
amenus plenꝰ arboribꝰ ⁊ fructibꝰ ⁊ alijs cor-
poreis amenitatibus. Qui quidē ſm magi-
strū. ut. s̄. ⁊ Augusti. libro. 18. sup Geneſ. ⁊. 13
de ciui. dei. c. 20. ⁊ Isidoꝝ. 14. Ethimo. ⁊ Io-
sephū libro antiquitatū. c. ꝑmo. erat in ꝑtibꝰ
orientis cōstitutus aere purissimo in quo de
cuit hoiem poni. Et ut ei esset facultas ꝑue-
niendi ad patriam: ⁊ ut ei ostenderet beniuo
lentiā cui hunc locū amenissimū preꝑarauē-
rat. O Adam quare peccasti? quare inobedi
ens fuisti? Nam statim post peccatū de pa-
radiso hoc es eiectꝰ de loco amenissimo: vbi
nullus erat labor: vbi nullus sudor: fructꝰ ade
rat: sine solicitudine: oia parata erant. Nūc
autē terra maledicta in opere tuo: que ger-
minat spinas ⁊ tribulos: ⁊ panē comedis in
sudore vultus tui. Geñ. 3. ¶ Scđm donuꝫ
temꝑale primo homini datū dicit̄ equipara
tio: quia si fuissent obedientes nullus domi-
naret̄ alteri. Sed oēs dñi terre fuissent equa
liter. Sed sciendū est ꝙ duobus modis inue
niunt̄ seruientes. Vno mō reperit̄ seruitꝰ li-
bertatis ⁊ complacētie: ⁊ illa hic bn̄ fuisset.
Alio modo inuenit̄ seruitus cōtrarietatis ⁊
violentie: ⁊ illa ibi nō fuisset. hec Tho. prima
parte. q. 96. ar. 4. Ecce qꝛ propter inobedien
tiā facti sumus vnus alterius seruus. Vnde
Augusti. de ciuitate dei. 19. ca. 15. prima serui
tutis causa peccatū est. ¶ Tertiū donū tem-
porale primo hoi datū dicit̄ damnatio: qꝛ si
inobedientia ꝑmāsisset dominationē pisciū
⁊ omniū terre animantiū habuisset. O mi-
rabile imperiū. o magnū donū. o Adam qđ
fecisti. o quantā excellentiā ꝑdidisti. Quam
primū eniꝫ inobediens fuisti tibi omnes cre

ature inobediẽtes facte sunt: ⁊ cõtrarie. Si mꝰ ergo nos obedientes ut cetera nobis obediãt sicut exptum videmꝰ in sanctis: ut pꝫ de btõ Anthonio de padua cui pisces in littore maris obedierũt ipsius ꝑdicationem audientes: propter donuꝫ obedientie eiꝰ: ⁊ hoc in ciuitate Arimini. patet etiã de beato Francisco cui creature cõdescendebant ⁊ obediebãt Vide exẽplũ illud mirabile de lupo. O mirabilis deus ⁊ potẽs: o immẽsus ⁊ excelsus q̃ta seruis tuis propter obedientiam cõcessisti. Certe ꝓpter obedientiã sanctã leonẽ omniũ animaliũ ferocissimũ hieronymo subiugasti. Multa ⁊ innũerabilia exẽpla possent in mediũ adduci que longũ esset enumerare Ecce ergo q̃ꝫ gratiosus deus fuit in lege nature in statu innocẽtie ꝓpter scãm obediaꝫ.

¶ Pars scđa huiꝰ sermonis. q deꝰ fuit gratiosus obedientibꝰ in lege scripture.

Secundo dico q deus fuit gratiosus obedientibꝰ in lege scripture. Naꝫ ꝑ moysen merita bona ꝓmisit deus obedientibꝰ. Deutero. 28. ⁊ Leui. 26. Si in ꝑceptis meis ambulaueritis ⁊c. vsqꝫ ibi vos eritis populus meꝰ. O clemẽtissimus pater. o suauissimꝰ creator. o dulcissimus deus q̃ta iudeis ꝓmittebat ut eius ꝑcepta seruarent. Noe reseruatus fuit tempe diluuij propter obedientiã. Loth a submersione ciuitatũ. Judas machabeus ⁊ reges plimi iudeoꝝ maximas victorias obtinuere donec dei precepta seruarũt: ⁊ patet breuiter pars secũda.

¶ Pars tertia huius sermonis. q deus clemẽs fuerit obediẽtibus in lege gratie.

Tertio dico q in lege gratie repitur gratiosus deus obediẽtibus. Unde nota ẜm Ber. Mundus caro ⁊ demonia diuersa mouent prelia. Naꝫ mũdus promittit ⁊ decipit. caro ꝓmittit ⁊ deficit. diabolus ꝓmittit ⁊ despicit. Solũ autẽ deus ꝓmittit ⁊ reficit. O cecitas hũana. o summa demẽtia. o stulta obediẽtia. Mũdus precipit ⁊ ei fere omnes obediunt: ⁊ tamẽ decipit: qꝛ gaudia vera ⁊ magna ꝓmittit ⁊ tamẽ nullo mõ concedere põt. Caro ꝑcipit ⁊ ei obediũt ceci homines que tñ deficit: quia delectationes magnas ꝓmittit: sed momẽtanee sũt et caduce que cito transeũt ⁊ transacta fastidiunt. ꝓmittit diabolus ⁊ ei summe obeditur ⁊ tamẽ despicit: quia ꝓ obedientia nobis parat maxima tormẽta. O clemens deꝰ tu precipis ⁊ homo resistit ⁊ non obedit: qui magna promittis vera eterna ⁊ nõ caduca. di. Mat. 19. Si vis ad vitã ingredi serua mandata. Nostra ergo cecitas est magna. ingratitudo summa. Talia vꝫ despicientes ꝓmissa: ciꝰ mandata seruare cõtemnẽtes: ⁊ potius carnẽ ⁊ demonia sequentes. Propterea di. Hieronymꝰ ad celantiã de recto mõ viuendi. Quid eni vnq̃ꝫ taꝫ superbũ: quid vero tã ingratũ videri põt: q̃ꝫ aduersus eius viuere voluntatem a quo ipsum viuere accepis: q̃ꝫ illius precepta despicere: qui ideo aliqd ipat vt cãs hẽat remunerãdi. Neqꝫ eni obsequij nr̃i indiget deus: sed nos indigemus illius impio. Mandata eni eius desiderabilia sũt super auꝝ ⁊ lapidẽ preciosum: ⁊ dulciora sup mel ⁊ fauũ: qm̃ in custodiendis illis retributio multa. ps. 18. Et ideo nobis irascit. Idcirco magna illa imensa bonitas dei offendit: qꝛ cũ per tanti etiã ꝑmij detrimenta ꝯtẽnimus: ⁊ non solũ impia: sed etiã ꝓmissa illius pro nihilo ducimus. Unde semper aio sepe nobis dñi reuoluẽda sñia est. Si vis ad vitã ingredi serua mandata. hoc enim tota nobis lege agit. hoc ꝓphe. hoc apl̃i docent. h a nobis ⁊ vox Christi ⁊ sanguis flagitat: qui ideo pro nobis mortuus est: vt qui viuunt iã sibi non viuãt: sed ei qui pro ipsis mortuus ẽ ⁊c. Simus ergo obedientes ⁊c. Amen.

¶ Feria quarta post dñicaꝫ i septuagesima in qua declarat diuinis preceptis esse obediendũ ꝓpter dei seruitutẽ i lege nãe scripture ⁊ gratie. Sermo quartus.

Sicurrite ⁊c.

vt .s. Dialectica et nãlis sñia ẽ q vnũ oppositoꝝ attẽdẽtes ⁊ reliquũ ꝑcipiũt: vt in topi. lib. persepe legimꝰ. Qua ex re cuꝫ superius caritatẽ vestrã q̃tuꝫ in nobis fuit dei mandatis obedire debemꝰ docuerimus: ⁊ eo presertim: qꝛ eius precepti summa cũ diligentia obtempantibus: q̃ꝫuis in lege non obliuiosuꝫ ⁊ imemorẽ aliquãdo deprehensum ꝑspeximus. Sed semꝑ quadã ineffabili clemẽtia ⁊ bonitate summaqꝫ pietate erga tales extitisse cõpertus est. In presentiaꝝ ergo si nos tanta non alicit clementia seueritas saltẽ cogat. Unde Augu. lib. 2.

de verbis dñi dicit. Non potuit deus perfectius demonstrare quãtum sit donũ obediẽtie nisi cũ ꝓhibuisset hoiem ab ea re que nõ erat mala in qua obedientia palmam tenet sola ibi inobedientia inuenit penam. hec ille. Quãta est ergo eius clementia voluntati ei⁹ obedientibus: tantã oĩo eius seueritatem in obedientes ferire non est ambigendũ: que diuina seueritas euidenter demonstrata in tribus lege clamat cũ Paulo. Sic currite ꝛc.

Primo in lege nature. Scdo i lege scpture Tertio in lege gratie.

¶ Pars pma ꝙ deus fuit seuerus inobedientibus in lege nature.

Primo dico ꝙ sicut deus fuit gratiosus pmo homini in lege nature ꝓpi obedientiam: ita ꝛ in eadem ꝓtinus factus est seuerus propter inobedientiam. Ad quoꝝ declaratione querit: vtruz peccatũ Ade fuerit peccatũ inobedientie. Nã qbusdam videt ꝙ fuerit pctm̃ superbie. ꝓ p auctez scripture. Eccle. io. Initiũ peccati oĩs est superbia. Sz initiũ peccati fuit pctm̃ pmi bois scz Eue. Eccle. 25. A muliere initiũ pctm̃ est peccati: ꝛ per illam oẽs morimur: ergo fuit peccatũ superbie. ¶ Scdo idem ꝓbatur per Augu. in lib. de virginitate. di. Diabolus in celo voluit esse sicut deus. cadens aũt psuasit hõi silitudinẽ sue voluntatis. hec ille. Tunc sic diabolus peccauit pctõ supbie volens eqꝫ deo esse. di. illud Isaie. 14. Ascendã super ꝛc. Nam Bonauentura dicit in. 2. di. 5. ar. j. q. j. ꝙ pctm̃ eius incohatũ fuit i presumptiõe. cõsumatũ in ambitiõe: ꝯfirmatũ in inuidie et odij auersione. Et hoc idem psuasit hõi. di. Eritis sicut dij ꝛc. Et hõ ꝯsensit: ergo fuit pctm̃ supbie. ¶ Tertio per rõnẽ ꝓbat sic. Mulier voluit manducare pomũ non ꝓpter famem qꝛ erant alij cibi: non ꝓpter appetitũ delectãdi in cibo: qꝛ ibi nulla erat in gustu deordinatio: igit hoc fuit: qꝛ aliqd spũale p illi⁹ cibi comestionẽ intendebat. hoc aũt non erat nisi illud ꝙ diabolus psuaserat. s. esse sicut deus: ꝛ hoc fuit pctm̃ supbie: ergo ꝛc. Sz alijs vr ꝙ fuerit pctm̃ auaricie. Primo p scripturã sacrã Geñ. 3. di. Eritis sicut dij scientes bonũ ꝛ malũ: hoc diabolus ꝓmisit ꝛ mulier appetijt. Sz appetere multitudinẽ scie plus ꝙ̃ oꝫ hoc est auaricia: ergo ꝛc. Scdo ꝓbat per apl̃m. j. ad Thi. vlt. di. Radix oĩuz maloꝝ est cupiditas. ꝙ etiã hr. 47. dist. c. bonoꝝ. ꝛ. 49. di. c. hinc etenim. de pe. di. 2. c. qꝛ radix. Sed pctm̃ mulieris fuit radix oĩuz pctõꝝ: ergo ꝛc. Tertio hoc ipm expresse declarat glosa sup illud ps. Que nõ rapuit tunc exoluebam. di. Eua voluit rapere diuinitatẽ: sed rapina est pctm̃ auaricie: g ꝛc. Alijs vero videt ꝙ fuerit pctm̃ gule. Primo per textum scripture Geñ. 3. di. Vidit g mulier lignũ ꝙ eẽt pulchrũ visu ꝛ ad vescendũ suaue. Scdo p euãgelistã Matth. 4. vbi Christus fuit tẽptat⁹ a diabolo de gula: qñ dixit. Dic vt isti lapides panes fiãt. Sed eo ordine tẽptatõis tẽptauit primũ hoiez quo tẽptauit Christũ sicut dicũt sancti: ꝛ sicut decepit pmũ hoiez p tẽptatõez ita credidit xp̃m decipe: sed ipse deceptus est ex qbus oĩbus videt ꝙ pctm̃ pmi hois fuerit pctm̃ gule. Tertio h idez declarat Ambro. in hymno. di. Qñ pomi noxialis ꝛc. Si igit fuit pctm̃ gule nõ fuit supbie nec auaricie cuz sint diuersa pctõꝝ gnã: ꝛ vnũ ꝛ idem sit ꝛ sel in diuersis generibus esse nõ possint. Sz et alijs videt ꝛ melius ꝙ fuerit pctm̃ inobediẽtie. Primo p textũ Geñ. 3. di. Quis indicauit tibi ꝙ esses nudus: nisi qꝛ de ligno de q̃ pceperã tibi ne comederes comedisti. Scdo per apl̃m. di. Ro. 5. Per inobedientiã vni⁹ peccatoris ꝯstituti sunt multi. Tertio expressius declarat Aug. lib. de vera religione. di. Adam ꝓpter transgressionẽ inobediẽtie de paradiso eiectus est. Ex qb⁹ oĩb⁹ ꝯcludit ꝙ fuit pctm̃ inobedientie pmi hois pctm̃. Sz ad has ꝯrietates ꝯcordandas Bona. clare ꝛ optime rñdit in. 2. di. 22. ar. j. q. j. tenẽs ꝛ ꝯfirmans ꝙ pncipale pctm̃ hois p qd lapsus ẽ ꝛ per qd oẽs morimur: ꝛ p qd tanta mala i currim⁹ fuit pctm̃ inobedientie: nec ad aliud ipm diabolus induceẽ intendebat nisi vt eẽt deo inobediẽs. Sz qm̃ nemo opat mãdatũ inquãtũ mãdatũ est. i. solũ ad mãdatũ aspiciens: nec appetit mãdatuz nisi sub spẽ boni qd pꝫ exp̃sse p exẽpla. Nullus eni furat solũ aspiciẽs ipm esse ꝯ pceptũ diuinũ. Sed ad bonũ tpale qd p illd furtũ acqrit: nec aliqs fornicat inquãtũ fornicatõ mala ẽ: qꝛ est ꝯ pceptũ: sz qꝛ ꝯseqt ex ipsa delectatione carnalẽ: ꝛ sic de alijs. Cuius rei noticia patẽs erat diabolo q clare dephẽdẽs nõ posse mulierẽ precipitare nisi apponeret aliqd appetibile ꝛ etiã nisi sub alia spẽ ꝛ nõ ipropa: ꝛ ꝙ mulier facilior erat ad decipienduz: ꝛ p illã facilius hoiez deciperet. In illa tẽtatõe tria fecit: ꝛ hoc

totũ vt ad inobedientiam hoiem induceret.
Primo tentauit sub spẽ bruti:ꝛ non hois:
ſ; ſerpentis. Scđo acceſſit p ꝑus ad mulierẽ
ꝛ p eã ad hoiez. ¶Tertio ꝓpoſuit in tẽtatõe
ad que hõ facilius ſm nãm inclinat. Prio
dico tentauit ſub spẽ aial' bruti ꝛ hoc triplici
reſpectu. Tũ reſpectu opis. Tũ reſpectu finis
intẽti. Tũ reſpectu diuini iudicij. Reſpectu
opis dico:q2 hõ natus eſt inclinari ad bonũ
pñs ꝛ tranſitoriũ carnale ꝛ momentaneum
maxie ex pte ſenſibili ꝛ brutali:ꝛ iõ ꝯgruum
erat ipſum tentare in effigie aialis bruti: qa
p pctm̃ imutat hõ nãm ꝛ fit pci⁹ bruto ſemꝑ
appetens ꝛ deſiderãs ea que appetũt bruta
ſcz ſenſibilia ꝛ carnalia. vnde Ariſt.j.politic.
ait. Vt eni ꝑfectõe ſuſcepta optimũ cunctoꝝ
aialiu; eſt hõ:ita ſi alienus fiat a lege ꝛ a iu-
dicijs peſſimũ ẽ oiu;. Et nota q dic̃ ꝑfectõe
ſuſcepta.ſ.ꝓpter intellectũ ꝛ prudentiã: quia
ſm eũdẽ.2.de aia. Prudẽtiſſim⁹ oiu; aialiũ
eſt hõ. Et etiã ꝑfecte ſuſcepta dr̃ ꝓpter virtu
tes:vt ait ipſe.6.phyſi.ꝛ.5.methaphy.di.q ꝑ
fectus eſt q ꝑfecte h; oẽs virtutes vt ſanctus
hõ:ꝛ iõ bñ dr̃ alienus a lege: peſſimũ ẽ oiu;
q2 p pctm̃ hõ ꝑdit ꝑfectiões ſuas.ſ.verã itel-
ligentiã ꝛ prudentiã:ꝛ ꝑfectiões virtutũ:qb⁹
ꝑditis peſſimũ eſt oiu;:q2 i ꝑfectõe ſenſuum
exterioꝝ aialia bruta ſupant hoiez. Nã phs
dic̃.2.de aia.q hõ h; guſtũ certiſſimũ. i alijs
aũt deficit a multis. Nã aqla h; ꝑſpicatiorẽ
viſũ: vultur ſubtiliorẽ adoratũ:aranea tactũ
canis auditũ ꝛc̃. Et iõ rõne opis ꝯgruũ fuit
tẽptare in effigie bruti. Reſpectu etiã finis
intenti ſilr̃ ꝯgruũ erat q̃ſi p eãdẽ rõne;: qa
diabol⁹ hoc itẽdebat vt hõ p tẽptatiõe; ſilis
efficeret bruto: cũ ꝯtẽpto bono icõmutabili
adheret bono cõmutabili: ꝛ ibi qeſceret. Et
iõ ſic diffinit pctm̃ ab Aug.in lib. de libe.ar.
Pctm̃ eſt ſp̃etis bonis icõmutabilib⁹ bõis
cõmutabilib⁹ adherẽ:ꝛ ſic faciũt bruta: g̃ ꝛc̃.
Reſpectu ẽt diuini iudicij cõgruũ fuit: qm̃
deus iuſt⁹ ꝛ fidelis nõ ꝑmittit hoie; tẽptari
vltra id qđ poſſit. vñ.j.ad cor.io. Paulus ait
qđ etiã habet.49.di.hinc eteni. de pe.diſt.2.
Inter hec tẽptatio vos nõ apprehendat niſi
humana.fidelis aũt eſt de⁹ q non patiet vos
tẽptari ſuꝑ id q poteſtis:ſ; faciet ẽt cũ tẽpta
tione ꝓuentũ vt poſſitis reſiſtere. Et iõ non
patit de⁹ diabolũ in tẽtatione ſic latere vt ñ
poſſit ab hoie deꝑhendi. Et iõ nõ paſſus eſt
q diabolus tẽptaret hoie; in spẽ humana:ſ;
potius brutali vt eius aſtutiã meli⁹ cõꝑhen-
deret. Nõ ſolũ tẽptatus eſt hõ in spẽ brutali
ſimplr̃:ſed in effigie ſerpentis. Et hoc etiam
triplici reſpectu.ſ.reſpectu opis:reſpcũ finis:
ꝛ reſpcũ diuini iudicij. Prio rõne opis:qa
tentatio fiebat p ſuggeſtiõis ingreſſum q̃ fit
p diabolũ.di. Greg. Suggeſtio fit p diabo
lũ:delectatio p carnẽ:ꝯſenſus p ſpm̃:ꝛ iõ in-
trat ad coꝛ p modũ ſerpentis ꝛ ibi virt⁹ pcti
diffũdit:ex quo hõ h; ſpũalr̃ mori:iõ vt exte-
rioꝛ effigies opi rñderet interiori. ꝯgruũ fuit
hoiem a diabolo tẽptari in effigie ſerpentis
cuius eſt ſerpere:ꝛ venenũ diffundere:ꝛ dif-
fundẽdo hoie; interimẽ. Scđo reſpcũ finis
itẽti:q2 itẽdebat diabolus faciẽ hois.i.ſuꝑio
rẽ mentẽ ꝯuertere deorſum ꝛ totũ ꝓſternẽ:
ꝛ ꝓſternẽdo ad malũ deducẽ: ꝓponẽdo ſibi
aliqd delectabile. Ideo ꝑmiſſus eſt tẽptare i
forma ſerpentis: q ſm corpus ſuũ h; in ſuo
inceſſu terre adherere:ꝛ ideo diffinit pctm̃ a
damnando. Pctm̃ eſt ab eo q eſt ſm nãm
ad id qđ eſt preter nã; auerſio. Tertio rõe
diuini iudicij:q2 eni ex illa tẽtatiõe diuino iu
dicio iter tẽptatũ ꝛ tẽptatorẽ debebat inimi
citia exoriri:iõ tẽptatio aialis in ſerpente de
buit fieri quẽ poſt lapſum maxime abhorrẽt
Nullũ eni aial ita abhorret hõ ſicut ſerpẽtẽ
ꝛ iõ dr̃ Eccle.2j. Quaſi a facie colubri fuge
pctm̃. ¶Scđus mod⁹ tentatõis fuit icipiẽdo
a muliere:ꝛ p eã ꝑueniendo ad viꝝ. Rõ aũt
ſumit ex pte ſapiẽtie dei:ꝛ ex pte aſtucie dia
boli. Ex pte ſapiẽtie dei pp tria. tũ pp viri
exercitationẽ.tũ ne mulier hr̃et excuſatione;
tũ ẽt pp nr̃a; eruditionẽ. Prio pp viri exer
citationem: q2 ipſe a deo fortis erat ꝛ ſpũali
mẽte ꝑdit⁹ q nõ ſolũ poterat reſiſtẽ tẽptatõi
ſerpentis:ſ; ẽt ſuggeſtiõi mulieris: ꝛ iõ fortio
ri tẽptatõe ꝑmiſſus ẽ tẽptari. Scđo ꝓpter
mulieris excuſationẽ remouendã. Nã ſi uir
ꝑ̊ peccaſſet cũ ſit vir caput mulieris.j.cor.7.
nõ eẽt multũ mirandũ ſi mlr̃ ei ꝯſentiret:iõ
magnũ hr̃et excuſatõis colore;. Tertio pp
nr̃a; eruditionẽ.in illo eni mõ tẽptandi nos
eni cognoſcim⁹ modũ ꝛ ꝓceſſu; tẽptatõis in
uiſibilis ꝛ ſpũalis:ꝛ ſicut diabolus a ſerpẽte
venit ad viꝝ mediãte mlr̃e:ſic idẽ a ſenſuali
tate ꝑuenit ad ſuꝑiorẽ portionẽ mediãte infe
rioꝛ. Vñ Greg.ait. Serpẽs pctm̃ ſuggeſſit
Eua delectata eſt ſicut caro: Adã velut ſpũs
ꝯſenſit.niſi eni ꝯſentiat ſpũs nunq̃ mortale
pctm̃ eſt vt volũt oẽs theologi in.2.di.24.ꝛ iõ

si nō peccasset Adam nō fuisset corrupta nā
hūana. Ex pte sikr astutie diaboli pōt sumi
rō eadē. Diabolus.n.attēdebat mlrez eē mi
noris sapiē:ꝛ iō ꝑ eā voluit sibi transitū facē
Attendebat insuꝑ eā debilioris eē ꝯstātie:et
iō aggressus ē hois ciuitatē:ex ea ꝑte ex q̄ de
bilior erat murꝰ. Attendebat ꝑterea eā ipor
tunioris eē adherētie: ꝛ iō coguit ꝙ si ipaz ꝑ
vinceret nō qescēt quousqꝫ ꝑuerteret virum
vñ de ipsa dr̄ Eccle.7.est venatoꝝ laq̄us et
sagena cor eius:vincula sunt manꝰ illius. Et
Hierony.ad O cce.de vi.cpoꝝ ꝛ clc. Janua
diaboli:via iniq̄tatis:scorpionū ꝑcussio: noci
uūqꝫ genꝰ feia:cū ꝓriat stipula incēdit ignē
flāmigero igne percutit feia ꝯsciam pariter
hitantꝭ:exuritqꝫ fundamēta mōtiū. Ego iu-
dico si feie cū viris hitant nō deerit viscariū
diaboli:ex eis aucupatū ē ab initio pctm̄: fer
reas mētes libido domat.h̄ ille. Et sic pꝫ ꝙ
ꝯgruū fuit tēptatōez icipe a mlre: tū q̄ꝛ astu
tia diaboli hoc expetebat:tū q̄ꝛ diuina ꝓuidē
tia hoc disponebat. ꝙ si ꝯ̄ h̄ opponit̄ sic.pctm̄
nō ē i carne sꝫ i dei magnitudie. Vñ Treñ.
4.dr̄. Denigrata ē facies tua suꝑ carbones
ꝛ h̄ ꝑꝑ pctm̄. Sꝫ mlr ꝛ vir eq̄lr sunt ad dei
imaginem: q̄ꝛ in aīa nō ē distinctio sexus. g̊
vr̄ ꝙ nō debuit magꝭ tēptatio ichoari a mu
liere q̄ꝫ a viro. Rñdeo ꝙ lꝫ i mlre ꝛ viro re
ꝑiat̄ imago q̄ꝫtū ē de nā ipsiꝰ aīe:q̄ꝫ diu ē i
corꝑe cōplexionē corporis imitat̄. ꝑꝑ q̄d ait
Aristo.j.de aīa. Qui dixerit aīaz ꝑ se itelligē
dicet ipaz filare ꝛ texere. q̄d dcm̄ ē ꝑꝑ cōple
xionē corꝑis quā ipa imitat̄. vñ de ꝯces.pbē.
ꝛ eccle.nō vac.i.c.q̄ꝛ diuersitatē.dr̄.diuersita
tem corpoꝝ seq̄t̄ diuersitas aīoꝝ. Idcirco ex
rōne debilitatꝭ cōplexiōis ꝛ sexꝰ i mlre: ꝯ̄hit
aīa quādā effeminationē:ꝑꝑea q̄ꝫtū ē ex ꝑte
nāe nisi adsit fortitudo maioris gr̄e facilius
incuruat̄ ad malū sexꝰ femineꝰ. ¶ Tertio in
illa tēptatōe ꝓponit diabolus illa ad q̄ nālr
hō iclinat̄. hō.n.nālr btitudinē appetit que ē
bonū:gl̄osuz:copiosuz:ꝛ deliciosū. Et iō ois
hō nālr appetit excellētiā:sufficiētiā: ꝛ letitiā
in q̄ꝝ ordinato appetitu ꝯsistit recta iustitia.
Nā iustitia vt hr̄ insti.de iusti. ꝛ iur.in.§.j. ꝛ
12.q.2.in.c. Cuꝫ deuotissimā.est recta volūtas
reddēs vnicuiqꝫ q̄d suū ē. Si g̊ nostrū ē hr̄e
excellētiā:sufficientiā:ꝛ letitiā: illa appetē or-
dinate sūma iustitia ē. In appetitu vero ior-
dinato circa ista cōsistit culpa. Nam suꝑbia
nihil aliud est q̄ꝫ inordinatus appetitus ex-
cellentie. Auaritia inordinatus appetitus suf
ficientie. Gula inordinatus appetitus cibi
suauiter reficientis. Considerans igitur ho-
minem diabolus ad illa naturaliter inclina
tum: cogitauit ipsum reducere ad illorū in-
ordinatū appetitū:ꝛ ꝑ hunc modū ipm̄ p̄ci-
pitare i pctm̄ inobediētie:q̄d pꝫ ituēti. Geñ.
3. Accessit igit̄ serpens ad mulierē di. Cur p̄
cepit vobis deꝰ vt non comederetis de oi lig̊
paradisi. ex quo vr̄ ꝙ intentio diaboli erat in
ducē hoiez ad inobedientiaz. Cui rñdet mlr.
De fructu lignoꝝ q̄ sūt i paradiso vescimur
de fructu vero ligni q̄d ē i medio paradisi p̄
cepit nobis deꝰ ne comederemꝰ ꝛ ne tāgere-
mꝰ ne forte moriamur. Dixit serpēs ad mu
lierē:neq̄q̄ꝫ moriemini. Scit.n.deꝰ ꝙ i q̄cūqꝫ
die comederitis ex eo aperient̄ oculi vestri ꝛ
eritis sicut dii:ꝛ h̄ ꝓmisit dignitates ꝛ excel
lentias.s.esse sicut deꝰ ē:q̄d appetēdo mlr ce
cidit in suꝑbiā. ¶ Scd̄o subiūxit cognitionis
abundātiā dicēs. Sciētes bonū ꝛ malū: q̄d
appetendo plus q̄ꝫ oportebat cecidit i auari-
tiā. ¶ Tertio p̄tendit suauitatis expientiā:cū
ōndit pulchrū lignū visu ꝛc. q̄d appetēdo ce-
cidit i gulā: ꝓpter q̄ oia simul diabolo ꝯsen
sit ꝛ p̄ceptū obediētie transgressa ē. vñ seq̄tur
tertus. Vidit igit̄ mlr ꝙ bonū eēt lignuz ad
vescēdū ꝛ pulchrū oculis aspectuiqꝫ delecta-
bile ꝛ tulit de fructu illius ꝛ comedit deditqꝫ
viro suo q̄ comedit ꝛ aꝑti sunt oculi amboꝝ.
Patet igit̄ ꝙ ꝛ si pctm̄ fuerit inchoatū in su
perbia:ꝛ ꝓgressum fuerit in auaritia:ꝛ cōsu-
matū in gula:tñ p̄ncipalr fuit inobedientia:
q̄ꝛ sibi h̄ a diabolo parata sunt vt ad inobe-
dientiā cū reducēt. ꝙ ꝛ Dantes de paradiso
cap.26. affirmat dicēs. O figliolo mio non fu
el gustar del ligno. Di ꝑ se la caron di tāto
exilio. Ma solamente lo trapassar del segno
Ecce g̊ pctm̄ p̄mi hois inobedientie. O Eua
q̄d fecisti serpenti ꝯsentiēdo. O Adam tu vi
debis q̄ꝫ male egisti vxori tue adherēdo. Nā
statim senserūt carnis rebellionē: ꝛ verecun
diam hr̄e ceperūt. Unde sequit̄ cūqꝫ cogno
uissent se esse nudos consuerunt folia ficus
ꝛ fecerunt sibi ꝑizomata:a pari ꝙ est circum
ꝛ zomata cooperitio:quasi cooperimēta nu-
ditatis ꝛ verecundie sue. O clemens deus
O deus gloriose. O benigne pater respice
hominem: cui tanta dona spiritualia cor-
poralia et temporalia propter obedientiam
sanctam contulisti. Nunc inobedientem:

ꝛ tui precepti transgressorē a facie tua fugiē-tem ꝛ se cum vxore sua abscondentē. O iuste iudex qd facis? nōne sicut bonus fuisti ꝛ be-nignus: ita eris seuerus. Nōne sicut gratio-sus ita terribilis eris. Vade igit͛ tu ad eū: qꝛ ipse fugit a te. Voca eum qꝛ ipse se abscōdit. Ideo sequit͛ vocauitq; dn̄s Adam ꝛ dixit ei Adam vbi es? qui ait: vocem tuā audiui in paradiso ꝛ timui eo ꝙ nudus essem ꝛ abscō di me. Cui dixit: quis indicauit tibi ꝙ nudus esses: nisi qꝛ ex ligno de quo preceperā ne co-mederes comedisti. Dixitq; Adam: mulier q̄ȝ dedisti mihi sociaȝ dedidit mihi de ligno ꝛ comedi: ꝛ dixit dn̄s ad mulierē. Quare h fecisti? Que rn̄dit. Serpens decepit me ꝛ co-medi. Et tunc maledixit domin⁹ serpenti: di. Maledictus eris inter oia aiantia. deide di-xit mulieri. Multiplicabo erūnas tuas ꝛ cō-ceptus tuos. In dolore paries filios ꝛ sub vi-ri ptāte eris: ꝛ ipse dn̄abit͛ tui. Ad Adā vero dixit. Quia audisti vocē vxoris tue ꝛ come-disti de ligno ex quo preceperā tibi ne come-deres: maledicta terra in opere tuo. In labo-ribus comedes escā cūctis diebus vite tue: spinas ꝛ tribulos germinabit tibi ꝛ comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terra de q̄ sū-ptus es: qꝛ puluis es ꝛ in puluerē reuerteris ꝛ sic expulsi sūt de paradiso. O Eua vbi est pulchritudo ꝛ honestas tua? vbi sanitas cor-poris. vbi conceptus ꝛ partus filioꝝ sine do lore? Vbi obediētia corporis ad aiaȝ? oia p dita sunt. Quare? ꝓpter inobediētiā. o Eua vnde ꝓcesserunt tandi dolores: lachrime: vlulatus: planctus: lamentatōes: menstruita tes: ꝛ corruptiōes. Ab i obediētia. O Adam vbi sciētia ē oium rex vbi cognitio ꝛ noticia dei excellentissima? vbi sanitas corporis: vbi imortalitas? vbi pulcher paradisus cū oibus arboribus ꝛ delicijs: vbi obedientia aialium oia pdita sunt. Quare? ꝓpter inobedientiaȝ O Adam vnde tot infirmitates ꝓcesserunt tot febres: tot capitis dolores: tot anxietates mentis: tot langores mēbroꝝ: tot psecutōes ꝛ angustie: tot penitentie sanctoꝝ hominum: tot martyria martyriū: tot sudores ꝛ tormē-ta? Ab inobedientia. Ecce ergo ꝙ quantum fuit deus gratiosus obedientib⁹ in lege nāe tm̄ fuit terribilis in eadem ꝓpter peccatum inobedientie.

¶ Scd̄a pars ꝙ deus fuit seuerus inobedi-entibus in lege scripture.

Secundo dico diuinā seueritatem in obedientibus in lege scripture terri-biliter demonstratā ad obediendū diuinis mandatis sumopere nos ꝓuocare. Nam Leuit. 26. cōminat͛ deus seuissima q̄-dam censura inobedientibus. di. Si nō au-dieritis me: nec feceritꝭ oia mādata mea ꝛc. vsq; ibi eritq; terra deserta ꝛ ciuitates vr̄e dirupte. Huic silr̄ habetur. 28. Deutero. ꝙ si audire nolueris vocē dn̄i dei tui ꝛc. Hmōi etiā terribilitatū hn̄tur exempla. Nā Ioh̄. ꝓ scribit͛ qualr̄ ipse non obediens deo vt predi caret in Niniue submersus est i mari. Aliō exemplū hētur. 3. Reg. 13. ꝙ quidam vir dei missus a deo venit de iuda in bethel vt ibi predicaret cui dn̄s ꝓcepat ne ibi comederet nec biberet ꝛc. dic hystoriā. O maledicte pec cator qui semp inobediens extitis: qd faciet tibi dn̄s si seruo suo qui solū semel inobedi-ens fuit talē terribilitatē cominatus est: nec nō ꝛ ipsum leoni tradidit deuorandū: ꝛ hoc propter inobedientiā. Habetur etiā exem-plū vxoris Loth: que propter inobedientiaȝ conuersa est in statuam salis. Gen̄. 19. Saul propter inobedientiā suā priuatus est regno vt patet. j. Reg. 15. Populus isrl̄ q deo obe-dire contēpsit. i. decem trib⁹ a Salmanasar rege asprioꝝ in captiuitatē ducte sunt i Ni-niue: ꝛ postea ꝓpter inobedientiā mādatoꝝ dei i babyloniā captiui ducti sūt. 4. Re. vlt.

¶ Tertia pars deus fuit seuerus inobedien tibus in lege gratie.

Tertio dico ꝙ sicut deus fuit glorio-sus ꝛ etiā est clemēs in lege gr̄e obe-dientibus in eadē lege: ita fuit terri-bilis ꝛ seuerus inobedientib⁹. ꝙ pȝ p rōnem in forma. Nā ſm Arist. 4. topico. Quot mo dis hȝ fieri vnū oppositoꝝ tot hȝ fieri ꝛ reli-quū. ꝛ. 8. q. j. c. Sciēdū. ꝛ. C. de furtis. l. mani festissimi. de ꝯtrarijs eedē regle dant͛ ex q-bus oib⁹ illa maria orit͛. ꝙ ꝓiuȝ cāꝝ ꝓꝝ sūt effectus. Tūc sic ex obedientia ꝓcedit gr̄a et glīa: q ex inobedientia ꝓcedēt cruciat⁹ ꝛ tor-mēta. Nā ſm magnitudinē peccati adhibet͛ magnitudo pene. Sȝ inobediētia ē maximū pctm̄: qꝛ cōpat͛ idolatrie. ꝙ pbat͛. j. Reg. 15. ꝛ Aci. 4. trāsumptiue vero. 8. q. j. Sciendū. 8i. di. Si q psbyteri. de maio. ꝛ obe. c. Illud. in qb⁹ locis dr̄ pctm̄ ariolandi est nō obedire ꝛ quasi scel⁹ idolatrie nolle acqescē. O igit͛ filij

inobedientes. O transgressores pceptorꝝ dei
O filij scelerati: qd faciet vobis q̃z seuerus et
terribilis erit. Nil aliđ faciet: nisi qꝛ vos oẽs
insimul ꝯgregatos ꝛ a pte sinistra ꝯstitutos
vultu terribili ꝛ voce amara condẽnabit. di.
Ite maledicti ꝛc̃. Et hoc nõ ob aliđ: nisi pp
pctm̃ inobedientie: ꝓpter qđ Aug in quodã
sermone ait. O q̃z enorme vitiũ qđ obedien
tie ꝯtrium fuit: p hoc celũ diabolus pdidit: hõ
paradisum amisit. Saul regnuꝫ. Salomon
diuinũ amorem. O obedientia sancta: tu xp̃i
sponsa: tu pfecta scala p quã celũ ascendit̃: tu
quadriga q̃ Helyas vectus est in paradisuꝫ
tu fidelibꝰ porta paradisi ꝛ clausura inferni.
h ille. Nõ simus ergo iobediẽtes sꝫ filij obe
dientes.

¶ Feria qnta post dñicam in septuagesima
in qua ponunt̃ exempla suprema xp̃i virgis
matris eius ꝛ angelorꝝ ad obedientiã incitã
tia. Sermo qntus.

Sic currite vt
supra. Lactantius vt diuus
Hierony. ait. Quidã eloquẽ
tie fluuius. 4. di. ex insti. dic̃
Hoies malũt exẽpla q̃z ver
ba: qꝛ log pfacile est: p̃stare
difficile. Idcirco iam i mediũ tot scripturarꝝ
sententijs ꝓductis: necnõ ꝛ diuinis ꝓp̃ctati
bus ad diuinorꝝ p̃ceptorꝝ obedientiã ꝓuocã
tibus reliquũ est si non his oibꝰ plenã adhi
beamꝰ fidẽ: vt saltẽ ipsa nos exẽpla moueãt
ac prorsus cogant: q̃ in alijs videbimꝰ facta
ꝛ nos facẽ debemꝰ. Nã ꝛ phi snia ẽ p̃. porꝝ.
ꝙ exẽplũ est inductio. Cui sentetie ꝛ Varro
Marcus assentiẽs dicit. Excellentissimũ est
docendi genꝰ exẽplorꝝ vti subsidio. Quare ꝛ
Aug. sup p̃s. 119. versiculo sagitte potẽtis. ait
Parꝝ est verbis agere: sed etiã exẽplis agen
dũ est. In p̃ntiarꝝ g̊ diuersa attendẽtes exem
pla: nihil aliđ ꝓrsus agẽ vident̃ nisi ꝙ grãdi
ꝛ altissima voce nobis cũ Paulo in verbis
propositꝭ clamãt. Sic currite. ꝛc̃. Que exẽpla
a nobis diuersimode sunt apienda. Sũt eni
diuersorꝝ generꝝ exẽpla. Alia eni sunt suppre
ma: nõnulla media. aliq̃ infima: q̃ ad obedi-
endã inducũt. In isto aũt sermone de supp̃-
mis tm̃ cã breuitatꝭ tractabo: tria tm̃ p̃cipua
proponens. Primum dr̃ xp̃i humanati.
Scđm feminei sexus electi. Tertiũ ange-
lici cetus coronati.

¶ Pars p̃ma huiꝰ s̃monis i q̃ declarat̃ ꝙ
exẽplũ obediẽtie xp̃i relucet sup alia exẽpla.

Primo dico ꝙ iter obediẽtie exẽpla
xp̃i sũmũ relucet exẽplũ q s̃m aplm
Phil. 2. humiliauit seipsuꝫ ꝛc̃. Et iđ
orit̃ dubiuꝫ. Si xp̃s ex obedientia mortuus
est. Ad qđ r̃ndet̃ s̃m Thomã in. 3. pte. q. 47
ar. 2. ꝙ xp̃s virtute obediẽtie mortuꝰ ẽ: ꝛ hoc
fuit ꝯueniẽs triplici rõne. Prio rõne iustifi
catiõis hũane nãe: qꝛ sicut se hꝫ oppositũ in
opposito: ita ꝓpositũ in ꝓposito. 4. topicorꝝ. g̊
qua via orta erat mors in creatura rõnali
cadẽ debebat extingui. Sꝫ p iobediẽtiã hoc
fcm̃ erat: iđ ꝯñs fuit vt sic per vniꝰ iobediẽtiã
hois peccatores ꝯstituti sũt multi: ita p vniꝰ
obediẽtiã. s. xp̃i etiã multi ꝯstituerent̃ iusti: vt
ap̃ls asserit Ro. 5. qđ ꝯfirmat Augu. super
Geñ. lib. 8. c. 23. di. Singulare exẽplũ obedi
entie i xp̃o. q̃ppe q ñ venit facẽ volũtatẽ suã
sꝫ volũtatẽ eiꝰ a q̊ missus est: nõ sicut hõ qui
elegit facẽ voluntatẽ suã: nõ eiꝰ a quo factꝰ ẽ.
Merito g̊ sicut p vnius inobediẽtiã peccato
res ꝯstituti sunt multi: ita p vniꝰ obedientiã
iusti ꝯstituũt̃ multi: qꝛ sicut i Adã oẽs mori
unt̃: sic ꝛ in xp̃o oẽs viuificabũt̃. ꝙ si dicatur
charitas ẽ maior virtꝰ q̃z obediẽtia. Sꝫ legit̃
ꝙ xp̃s ex charitate sit passus. iuxta illud ad
eph. 5. Ambulate i dilectiõe sic̃ ꝛ xp̃s dilexit
nos. ꝛ. t. s. ꝓ nobis. g̊ passio eiꝰ magꝭ attribui
debuit charitati q̃z obediẽtie. R̃ndet̃ ꝙ pas-
sus ẽ xp̃s ex charitate ex obediẽtia: qꝛ ẽt pre-
cepta charitatꝭ nõ nisi ex obediẽtia cõplent̃.

Scđo fuit ꝯueniẽs xp̃m mori ex obediẽtia
rõne recõciliatõis. s. dei ad hoies ꝛ hoiuꝫ ad
deũ. iuxta illđ Ro. 5. Recõciliati sumꝰ deo p
mortẽ filij eiꝰ. fuit. n. eiꝰ mors qđdã sacrificiũ
deo acceptissimũ: vt de ip̃o loqt̃ idẽ ap̃ls di.
eph. 5. Tradidit semetipsuꝫ ꝓ nobis oblatio
nẽ ꝛ hostiã deo i odorẽ suauitatꝭ. Sꝫ obediẽ
tia vt dcm̃ ẽ victimis p̃ponit̃ s̃ꝫ illđ qđ valde
attritũ ẽ. j. Reg. 15. Melior ẽ obediẽtia q̃z vi
ctime: g̊ fuit ꝯueniẽs vt sacrificiũ passionis ꝛ
mortis xp̃i ex obediẽtia ꝓcedẽt. ꝙ si dicatur
illđ ex obediẽtia fieri dr̃ ꝙ qs ex nec̃itate p̃-
cepti facit. xp̃s aũt nõ ex nec̃itate sꝫ volũtarie
passus ẽ. Nõ g̊ ex obediẽtia passus ẽ. Ad qđ
r̃ndet̃. ꝙ ꝛ si obediẽtia iportet nec̃itatẽ respe
ctu eiꝰ ꝙ p̃cipit̃: tñ iportat volũtateꝫ respectu
ipletiõis p̃cepti: ꝛ talꝭ fuit obediẽtia xp̃i. q̃uis
eni ipsa mors xp̃i s̃ꝫ se ꝯsiderata nãli volũ-
tati repugnabat: tñ ipse volens circa hoc dei

iplere volūtatē dicit illud Mat.26. Si non
pōt ⁊c. ¶ Tertio hoc fuit ꝯueniēs rōe trium
ꝓbatōis. Nō.n.miles vincē pt nisi duci obe
diat. verū q2 xp̄s debuit ꝑ morte suā i gētez
optinē victoriā. iuxta illd. Vicit leo de tribu
iuda. vñ ⁊ Aug. in sermone martyꝝ ait. Tri
umphauit ḡ de morte ⁊c. igit̄ fuit ꝯueniens
vt obediendo mereret̄: q2 ꝓuer.2j. scriptuz ē
vir obediēs loq̄t victorias. ꝙ si dicat̄: ñ legit̄
xp̄o fuisse p̄ceptū debere pati: non ḡ ex obe-
dientia passus est. Ad hoc rñdet̄ ꝙ xp̄s ac-
cepit a pr̄e mandatuz tacite ⁊ secrete debere
pati. vñ Criso. dic̄. nō est itelligendū ꝙ expe-
ctauerit audire ⁊ opus fuerit ei dicē: s3 volū-
tariū mōstrauit ꝓcessum ⁊ ꝯ̄rietatis ad pr̄ez
suspitionē destruxit. Quia tñ i morte xp̄i lex
vetus ꝯsumata est: s̄m illud qd̄ ipse moriēs
dixit Jo.19. Cōsumatū est: pōt intelligi ꝙ pa
tiēdo oīa veteris legis p̄cepta ipleuit. s. mora
lia: cerimonialia: ⁊ iudicialia. Prio quidez
ipleuit moralia que in p̄ceptis charitatꝭ fun
dant̄: tū q2 passus est dilectōe pr̄is: iuxta illd
Jo.14. vt cognoscat mūdus: q2 diligo pr̄em
⁊.s.m.d.m.p.s.f. ⁊ Mat.26. Surgite eamus
hinc. s. ad locū passionis: tū vero ex amore ꝓ
ximi: qd̄ attestat̄ Pau. in se ꝓ oīb9 di. Dile-
xit me ⁊ tradidit semetipsum ꝓ me. Scd̄o
ipleuit xp̄s precepta legis cerimonialia: q̄ ad
sacrificia ⁊ oblationē p̄cipue ordināt̄. Et fec̄
hoc sua passione inquātū oīa illa antiq̄ sacri
ficia fuerūt figura illius veri sacrificij qd̄ xp̄s
optulit moriendo ꝓ nobis. vñ col.2. dr̄. Nē o
vos iudicet in cibo: aut potu: aut in ꝑte diei
festi: aut neomenie: aut sabbatoꝝ: q̄ sunt vm
bra futuroꝝ. Corp9 eni xp̄i cōꝑat̄ ad illa: sicut
corp9 ad vmbrā. Tertio aūt p̄cepta iudicia
lia q̄ p̄cipue ordinant̄ ad satisfaciēdā iniuriā
passis. Impleuit xp̄s sua passione: qm̄ vt in
p̄s. dr̄ in ꝑsona xp̄i. s. que nō rapui ⁊c. s. ꝑmit
tēs se ligno affigi ꝓ pomo qd̄ d̄ ligno rapue
rat hō ꝯ̄ dei mādatū. Ecce q̄3 singularis xp̄i
obediētia. fact9 ē.n. obediēs ñ solū ieiunādo: ñ
solū circūcisionē ⁊ baptismū suscipiēdo: ñ so
lū sabbata custodiēdo ⁊ alia hm̄oi q̄ inūera
sunt: sed vsq3 ad crudelē ⁊ acerbissimā mor-
tē patiendo. Quis ḡ nō moueat̄ tali exēplo
ad dei p̄cepta iplenda. Quis nō obtēꝑet: q̄s
tam insolens ⁊ pertinax erit q recalciiret: pr̄
eni nr̄ ac dñs q ꝯdidit firmauitq3 celū: q so-
lē cū ceteris siderib9 induxit: q liberatā ma-
gnitudine sua terrā vallauit mōtibus mari

circundedit: omnibusq3 distinxit: ⁊ q̄cq̄d ē in
hoc mūdi oꝑe ꝯflauit ac ꝑfecit e nihilo ꝑspe
ctis erroꝛib9 hoīuz: ducē in terris misit q no
bis iustitie iura panderet: hunc seq̄mur oēs
hūc audiam9: hūc deuotissime parcam9: qm̄
solus vt ait Lucretius poeta clarus.
Veridicis hoīuz purgauit pectora dictis.
Et finem statuit torpedinis atq3 timoris.
Exposuitq3 bonū summū quo tendim9 oēs.
Quid foret atq3 viā monstrauit limite ꝑuo.
Quo possemus ad id recto ꝯscendere cursu
Nec mōstrauit tm̄: sed etiā precessit: ne quis
difficultatꝭ gr̄a iter veritatis horreret: vt ait
Lactantius.7. diuinaꝝ institu. ꝓpterea ꝯclu
dit Aug. lib. de diuinitate in carne verbi sic
dicēs. Vnigenit9 dei filius q erat verbum ⁊
sapia pr̄is cū esset in ea glīa q̄3 habuit añq̄3
mūdus eēt exinaniuit semetipsuz formā s̄ui
accipiēs effecit̄ obediēs vsq3 ad mortē vt obe
dientiā doceret eos q nō alr̄ nisi ꝑ obedien-
tiā salꝰ. cōseq poterāt: i semetipso p̄us cōplēs
qd̄ ab alijs volebat impleri. h̄ ille. Et idcirco
Greg. xj. q.3. c. qd̄ ḡ. Exēplo xp̄i nos hortat̄
di. Quid ḡ miꝝ si peccatoꝛ hō obediētie etiā
p̄ñtis vite breuitate se subijcit qñ hanc me-
diatoꝛ dei ⁊ hoīuz tenuit ⁊ tenendā precepit
⁊ cū obediētes remunerat: nō relinq̄t. Sciē-
dū tñ est nūq̄3 ꝑ obedientiā manifestū fieri.
Aliqñ aūt d3 ꝑ obediētiā qd̄ agit̄ intermitti
Neq3 eni mādata in paradiso arboꝛ extitit
q̄3 deus hoī ne ꝯtingeret interdixit. s3 vt me
lius ꝑ obedientie meritū hō bñ ꝯdit9 cresceēt
dignū fuerat vt etiā a bono ꝓhiberet̄: q̄ten9
tāto verius hoc qd̄ ageret virt9 eēt quāto ⁊ a
bono cessans auctoꝛi suo se subditū ⁊ hūilez
exhiberet. hec ille.
¶ Pars scd̄a huius sermōis i qua ꝓponit̄
exemplū de obediētia beate Marie virgīs.
Secundo post exēplū filij dei huma-
nati ꝓponendū est exēplū mr̄is eius
virginis Marie: que fuit valde obe
diens angelo ānuncianti. Propter qd̄ q̄rit̄
que virtus fuerit p̄ncipalis cā incarnatiōis
filij dei i ea. Ad qd̄ rñdet̄ ꝙ q̄nq3 fuerūt vir-
tutes q̄ videt̄ pugnare ꝓ p̄ncipatu hui9 oꝑis
optinendo. Prima fuit humilitas: q̄ figura
tur in viola. Nam ip̄a attestat̄ Luc. p̄. Quia
respexit ⁊c. ⁊ p̄s. 112. Dñs humilia respicit in
celo ⁊ in terra. Scd̄a fuit castitas: q̄ figurat̄
in lilio. Nā illa dicit se tenere p̄ncipatuz: q2
odoꝛ suus ascendit vsq3 ad cōcistoriū sancte

trinitatis. Ideo ipsa Eccle.24. dicit. In plateis sic cinamomū &c. Tertia fuit charitas que figurat in rosa. Nā illa dicit se tenē pn̄cipatū: q2 ꝓpter nimiā charitatē qua dilexit nos eius filius sanguine suo redemit nos. Quarta fuit puritas siue prudentia: illa se dicit pn̄cipatū obtinere: q2 ꝯcupiuit rex deco rem meū. ps.44. Seu prudentiam meam. Quinta fuit solitudo seu verecūdia: que figurat in flore amigdale. Illa se dicit pn̄cipatū tenere: q2 vt virga Iesse floruit. Isa.xj. Et vt virga Aaron. Numeri.17. Sexta fuit obedientia q̄ figurat in palma seu cupresso. Illa se dicit tenere pn̄cipatū: q2 sicut palma exaltata sum in cades: & sic cypressus i mōte syon. Eccle.24. Omnes.n. ille virtutes alter cantat inter se & q̄libet vult tenere pn̄cipatuȝ demus sn̄iam ſm veritatē huic dubitationi ¶ R̄ndeo dicēdū est ꝙ ille virtutes se in illo ope ꝑ quēdā ordinē habuerūt. Sȝ obediētia tenuit pn̄cipatū. Solitudo enī fuit dispositio respectu exterioꝝ. Prudentia respectu modi vel nūtij ne ꝯsentiret incerta. verecundia respectu cuiuslibet alteri⁹ hoīs. Virginitas seu castitas quātū ad corp⁹: hūilitas quātum ad mētē: q2 tota redegit ad dei dignationē & sui nihilitatē: obediētia fuit respectu dei: q2 se et oīa posuit in diuina ptāte & liberalitate & se & virginitatē. Vn̄ Ber. sup missus est. omelia 4. ait. Nō.n. q̄rit an fiat illa: sȝ quō. q. d. Cuȝ scit deus me⁹ ꝯscie mee votū esse ancille sue nō cognoscere vir: qua lege quo ordine placebit ei: & illō fiat: si oportuerit me frangē votū vt pariā talē filiū: & gaudeo de filio & doleo d̄ proposito: fiat tn̄ ei⁹ volūtas. Sin vero virgo concipiā & pariā: qđ vtiqȝ si placuerit ei impossibile nō erit. hec ille. Vnde & in illo qd puncto quo fuit obediēs. di. Ecce ancilla dn̄i &c. fuit filius dei incarnat⁹ ſm Petrū Io. in.3. di.3. & ſm Francis. de May. sup missus est. vbi dicit. ꝙ virgo beata ostēdit in p̄dictis verbis tria que req̄runt ad pfectionē obediētie. Primo festinationē. di. Ecce: non, pcrastinādo. Scd̄o humiliationē: q2 dixit ancilla: non dn̄a vel mater. Tertio deuotionē: q2 nō tēporal pn̄cipis sȝ dn̄i. s. eterni: q2 deo sup oēs ē obediēdū: & iō Helisabeth dixit Marie. btā que credidisti Luc.j. & hoc ꝓpter obedientiā. Si igit ꝓpter obedientiā beata virgo facta est mater Christi: obediamus & nos: vt nō solum mater sed etiā frater & soror eius efficia mur: q2 Matth.12. ait dn̄s. Quicūqȝ fecerit volūtatē patris mei qui in celis est &c. Sup quibus verbis dicit Aug. Notate fratres dignitatē vestrā: si adimplentes voluntatē dei frangitis voluntatē vestrā. Ecce beata & venerabilis virgo Maria ſm carnē: q2 mater Christi fuit: frater non fuit: soror non fuit. Et quicūqȝ aliqui hoꝝ aliter ſm carnal iura ꝓpinquitatis extiterit: aliud omnino sibi esse non valebit. Et nimirū si mater fuit frater vel soror esse non potest. Si vero frater vel soror extiterit: mater non sit. Nos autem h̄ simul omnia Christo per spiritum sumus: si voluntatem Christi que illi semper cum p̄fe cōis est adimplere satagimus. hec ille.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua proponitur exempluȝ de obedientia angeloꝝ inducens nos ad obedientiam obseruandā.

Tertio habemus cōsiderare obedientiam angelici cetus: vt sic & nos ad obedientiam inducamur. Nam angeli superiores imediate deo obediunt. Sed mouet dubiū. Si omnes angeli a deo mittant. ait eni Dyonisius de angelica hierarchia. Supma illa agmina ab intimis nunq̄ȝ recedūt: qm̄ que superiora sunt vsum exterioris officij nunq̄ȝ habent. ex quibus patet ꝙ angeli superiores ad extra non mittuntur. Sed alijs poti⁹ imperant. Preterea Dan̄.7 dicitur. Milia milliū &c. ergo est distinctio inter ministrātes & imediate assistētes: ergo non omnium est ministrare. probatur. maior est ordinatio in angelica hierarchia q̄ȝ sit in ecclesia. Sed in ecclesia aliqui ita intenti sunt contemplationi ꝙ non actioni occupantur: ergo multo fortius videtur ꝙ ita debeat esse in ierusalem superna: ergo non omnium angeloꝝ est mitti. Oppositum tamen asserit Apostolus hebre.j. di. Omnes sunt administratorij spiritus missi ꝓpter eos qui hereditatem capiunt salutis. Si igitur omnis est terminus vniuersalis pro omnibus supponens neminē angeloꝝ etiam superiorum excludit Paulus ab huiusmodi ministerio. Nam vt habetur de maio. & obedi. c. Solite de obserua. ieiu. c.2. C. mandati. l. a, pcuratore ff. de officio presi. l.4. Qui totū dicit nihil excludit. Preterea idem videt per illud Isaie 6. Volauit ad me vn⁹ de Seraphin: ergo si vn⁹ de ordine Seraphin q ē suppm⁹ missus fuit ad Isaiā, videt ꝙ omnes alij mittantur.

Amplius hoc idez appet euidenti rõe. Maz sñia est oium theologorũ in.2.d.9. q ad oẽs ordines angleoꝝ hoies assumunť:ut coꝝ sedes repleanť. Ergo si glz angelus dz restaurationẽ sui ordis ꝓcurare:ꝛ dz ipse deus ad hoc mittẽ:igiť videť q oẽs angli aliqñ ad nos mittanť. Nam caritas angloꝝ facit eos sollicitari circa salutẽ nostrã:ꝛ p hoc ad nos venire dina iussione. Si g in supremis ordinibus maxima caritas est:pz ꝓpositũ.s. q ds maxime dz eos ad nos mittere. Ad h respõdetur sm Tho. in pma pte.q.112.ar.2.ꝛ Pe. Aureoli:ꝛ Ricar.ꝛ Bona.in.2.d.10.ar.p.q.2. q dimissis varijs opinionib⁹ tenendũ est ꝓ firma veritate. q angeli mittuntur ad nos a deo:ꝛ ipi obediẽtes ꝓmpte ad nos veniunt ꝓpter caritatẽ quaz erga nos hñt. Sz distinguenduz est q sunt angli supiores pme hierarchie:ꝛ angeli iferiores. Rursus duplex ẽ missio.s.exterior:q est ad nos.ꝛ interior:q est angeli ad anglũ pp nos. Si de missione exteriori loqmur:sic non ꝯpetit oibus angelis qꝛ non ꝯpetit supioribus agminib⁹:ꝛ sic concludũt doc.ꝛ rões ad pmaz partẽ adducte qꝛ ea q peminẽt vsum exteriorez officij nũq̃ hñt:in quo significat maxime Diony.cẽ hoc dictũ q intelligiť de missione exteriori: q est ad nos. Si aũt intelligam⁹ de interiori que ad angelos ꝓpter nos :sic mitti ꝯpetit oib⁹: qñ supiores mittunť ad medios. Medij ad inferiores:dum reuelando purgant ꝛ illuminant ea:q nobis expediũt. Et hoc tñ est ꝓpi nos. Et ideo signãter apłus dicit. Sunt oẽs ad.s.missi ꝓpter nos:nõ qdez ad nos. Et sic vtiqz põt intelligi illd Isaie. q vnus seraphin venit ad euz purgare labia eius:non q imediate ipe facẽt hoc:sz qꝛ inferior angelus virtute eius hoc facit. Sic papa dř absoluẽ aliquẽ:etiaz si bñficiuz absolutõis impendat p alium. Nec ex hoc sequiť oẽs anglos nos nõ diligere:qꝛ oẽs sunt nob in adiutoriuz:ꝛ oẽs nos adiuuãt vel mediate : vel imediate: siue in ꝓferendis reuelatõibus:siue in offerẽdis nřis orõnibus. Ecce g qꝛ oẽs angeli ad nutũ dei semp obediũt. Nã angeli missi ad mouendũ celos sine labore in obia pseuerãt Missus fuit angłs Gabriel ad Mariã. Luce pmo. Raphael ad Thobiã:Thobie.3.ꝛ sine labore ꝛ ꝯditõe obedierũt. Missi fuerũt ad sodomitas ad Loth. Geñ.19.ad Abraaz ad pñaꝝ destructores:ꝛ oia pfecerunt:ꝛ alia huiusmodi multa repiuntur:q breuitatis cã omitto. Exẽplo g angeloꝝ obediam⁹. Ait.n. Amb.sup illd heb.pmo. Oẽs sunt ꝛc. Quid miraris si filio suo ministeriũ exhibẽt angli: cuz etiã nře salutis ministros effectos ꝯstet. Mentes coꝝ ad quos loquiť subleuare volens:dicit angloꝝ functões humane salutis cã a dño dictas eẽ.filius vero sicut dñs salutat. Isti vero sicut fui saluti pdestinatoruz deseruiũt:cuiusue pleni sunt veteris testamẽti vel noui vbiqz libri. Nam ꝛ pastorib⁹ angeli euãgelizauerunt. Luce.2.ꝛ angelum legimus ad virginez mariã missuz:ꝛ in resurrectione dñi angli mulierib⁹ apparuerũt:vt pz Mar.16.ꝛ.10. Ro.ꝛ alia mlťa in dinis legũť scripturis. Intelligite nũc q̃tus honor nob existit:vt sic ad amicos: ita ministros angelos suos destinauit. h ille q oia ꝯfirmat Augusti. ad Morosiũ.d. Non est ambiguuz qn oẽs sctĩ angli assistãt dine maiestati:qꝛ ꝛ qñ mittunť in terra ꝯcurrunt a quo mittuntur. Qd aut oẽs administratorij dñr:sic est intelligenduz illo mõ quo declaratũ est p modernos. Ad illoꝝ g exẽpla intueamur:vt sicut illi ꝓ nřa salute sunt solliciti:ꝛ ꝯtinue laborãt ꝓ nobis obediẽdo.sic ꝛ nos inuigilare debemus quatenus ad illaz ad quaz nos inuitãt patriam peruenire valeamus. Amen.

¶ Feria sexta post dñicam in septuagesima de exemplis sctõꝝ ꝛ paganoꝝ ad obedientiã nos inducentibus. Sermo sextus.

SIccurrite vt supra. Qm̃ supiori sermone exempla supna.s.xpi exẽplis angeloꝝ sunt ptractata vřis vt ploliciti eramus caritatibus: reliquũ est vt h in smone vřis satisfaciã desiderijs. ꝛ qd ipe ꝓmiseram:debitũ q̃tuz in me erit:psoluaz. Adducemus igiť in mediũ aliqua exẽpla media: ꝛ q̃tenus iux Terentij sñiaz inspicẽ valeamus tanq̃ i speclo vitas hoiuz:atqz ex alijs vnusqsqz possit sumẽ exẽpluz sibi : vt non frustra Paul⁹ pfata verba nob dicat. Sz poti⁹ demus opaz oi cuz diligẽtia:vt vere dicat. Sic currite. Sũt.n.pcipue tria exẽpla media:que nos p hanc viaz pcurrẽdaz alliciũt. Quoꝝ pncipalia sunt patriarchaꝝ antiquoꝝ. Secundaria sunt exẽpla sanctoꝝ modernorum

Poſtrema ſunt exẽpla politicoꝝ hoĩum.

¶ Pars ꝑma huius ſmonis: in qua ponũt exẽpla ſanctoꝝ patriarchaꝝ veteris teſtamẽti ad obedientiam inductiua.

PRimo ad excitãdaꝫ hoĩuꝫ inertiaꝫ exẽpla patriarchaꝝ antiquorũ ſunt ꝓponẽda ad obĩaꝫ nos inducẽtia: ⁊ in hac pte breuitatis cã tria tm̃ adducant. ¶ Quoꝝ ꝑmuꝫ fuit exẽpluꝫ Noe: de quo habet geñ. 67. ꝙ tm̃ fuit obediẽs in fabricatiõe arce p. 120. annos laborãdo: deinde collocãdo illa aĩalia: ⁊ ipe ⁊ familia ſua ingrediendo. ¶ Scdꝫ exẽpluꝫ fuit Moyſi: q inter alia gnges vocatus: excuſauit ſe de ducatu ppli: ſed poſtea obediuit. Exo. 3. ⁊. 4. pꝫ etiã eius obĩa p totũ libꝝ exodi: qñ ad voceꝫ dñi totiens ingrediebat ad Pharaonẽ: totiẽs hortabat p obĩaꝫ pplm: ⁊ egreſſus de egypto cũ pplo ptrãſiens mare. Ingreſſuſqꝫ deſtuꝫ tot anniſ pſeuerauit ſemp obediẽdo: voluntatẽqꝫ dei ſemp adimplẽdo. Tertiũ fuit Abrae ſinglariſſimuꝫ memoriaqꝫ dignũ. Nam in his tribus fuit obediẽs. Primo in deſtione pr̃ie di. dño. Egredẽ de terra tua: ⁊ de cognatiõe tua: ⁊ domo pr̃is tui. Geñ. 12. Scdo de circũciſione: geñ. 17. Vltimo de filij occiſione: geñ. 22. Circa quod ꝓdigium tria ꝯſiderant. ¶ Primũ dr̃ magnificatio. Scdm acceptatio. Tertiũ executio. ¶ Primum dicit ⁊c̃. Quãtuꝫ ad h dico fuiſſe magnificũ hoc ꝑceptum. ſ. vt occideret ꝓpriuꝫ filiuꝫ: qd appet ſi attẽdamꝰ qd dicat ſcriptura geñ. 22. Tẽptauit deus Abraã. Scdm Nicholauꝫ de lyra temptare eſt experimẽtuꝫ accipe de ignorãtia. Deus autem cuꝫ omnia ſciat lucide: non tẽptat aliquẽ vt accipiat expimẽtum de his q̃ ignorat: ſꝫ vt alijs q ignorãt deũ: ⁊ fiãt manifeſta. Et ſic ds temptauit Abraam: dixitqꝫ ad euꝫ. Abraaꝫ tolle filiũ tuuꝫ vni. q. d. ⁊ vade in terrã viſionis: atqꝫ offeres euꝫ ibi in holocauſtũ ſup. u. m. q. m. t. Scdm Nico. de lyra mõs ille erat altus reſpectu aliaruꝫ. ptiuꝫ terre ꝓmiſſionis. Et ideo inde poterat terra mirari in circuitu: ⁊ ibi vt ipe oclis ꝓprijs vidi: eſt tẽpluꝫ Salomonis: vt habet. 2 pali. 3. Hoc aũt ꝑceptuꝫ mltas hũit ꝯditiones: q̃ ipius magnitudinẽ difficultateꝫ oſtendunt. Prima ſepatio: qꝛ. ſ. ex obĩa dei carere ſibi cariſſima. ſ. filio ſuo vnige. d. Tolle filium tuũ: nõ ſuuꝫ: nõ aliũ. Filius. n. dicit a filos qd eſt amor. q. d. ſepa a te per mortẽ filij amorẽ tuũ. Scda dr̃ gñatio: qꝛ ille filiꝰ diuino ei munẽ datꝰ eſt: ⁊ miraculo cõceptus fuerat ex vxore vetula nonagenaria ⁊ ſterili: ⁊ ipe cẽtenarius erat: vt pꝫ geñ. 21. qbus de rebꝰ ſumme cum diligebat. Tertia ꝯditio dr̃ occiſio qꝛ nõ ꝑcipiebat ſoluꝫ vt illo ſe ꝑuaret: ſꝫ ipe cum occideret. Quarta dicit ꝑfectio: qꝛ filiꝰ erat plenus virtutibꝰ: ⁊ ideo ſumme euꝫ diligebat. Quinta dicit ꝯſolatio: qꝛ erat ꝯſolatio pr̃is ⁊ ſolatiũ matris. qd notat cum ſubditur. Iſaac q interpretat riſus. Sexta ꝯditio dicit ꝓpria opatio: qꝛ nõ ſolũ cum occidi ꝑmittẽt: ſed ipe ꝓprijs manibꝰ hoc perageret. Septima dicit ſolitaria filiatio: qꝛ hũc ſolum hẽbat de hac ꝯiuge. Octaua dr̃ promiſſio: qꝛ multa magna ꝓmiſſa erant: ⁊ hoc in filio. ſ. ſeminis multiplicatio ac benedictio

Nona dicit dilatatio. qꝛ voluit ds ꝙ duceret eum p triduũ ad imolationis locũ: cuꝫ tñ eſſet modica via. Et de hoc ſubdit ſup vno montiũ ⁊c̃. Ex hac. n. dilatatiõis cã dolor in Abraaꝫ augebat. Si. n. ex inſpato ꝑcepiſſet eum imolari: tolerabilius quodãmodo extitiſſet. Vnde ſuper hunc locum ait. Non eſt Abraã ſtatim iuſſus occidẽ filium ſuũ: ſꝫ per triduũ ducẽ ad imolationis locuꝫ: vt lõgitudine tpis tẽptatio augeret: ⁊ creſcẽtibus curis paterna viſcera cruciarent. Decima cõditio dicit ꝯbuſtio: qꝛ ꝑcipiebat cõburere ⁊ in holocauſtũ offerre ante oculos ꝓprios. qd grauius eſt: qꝫ ſi in abſentia fiat. Ex quo pꝫ ꝙ ante ꝑcepit ꝯburi: ⁊ nõ pteꝫ aliqꝫ: ſed totũ in holocauſtũ ꝯſumeret: ⁊ ſicut noluit parcẽ viuo nec mortuo. Volebat. n. vt nullũ de eo memorabile remanẽt: nec os. ſ. nec puluis.

Vndecima dr̃ fruſtratio. Nulla. n. ꝑcepti vtilitas videbat. Et ideo ꝯtrium erat rationi eum abſqꝫ vtilitate occidere: ꝑſertim cuꝫ eẽt bonus: fidelis ⁊ iuſtus. Duodecima ꝯditio dicit teſtificatio: qꝛ hoc ꝑcepto nullus aderat vnde nõ crederet ei ſi dixiſſet dñm hoc ꝑcepiſſe. Decimatertia dicit admiratio: qꝛ nũquam ſitẽ auditũ fuerat dñuꝫ alijs ſctis precepiſſe. Vnde hoc alijs cã admiratõis ⁊ ſcãdali fuiſſet. Chaym. n. punit ꝓ fratricidio: ⁊ Lamech ſimilr. geñ. 4. ideo de eo iminebat piculum: ꝙ de eo ſcãdalum hñent: qbus hoc notuꝫ fuiſſet. ¶ Quantũ ad ſcdaꝫ. ſ. acceptationem obie huius: ſciẽdum eſt ꝙ audito dñi ꝑcepto acceptat Abraaꝫ: ⁊ ad obediẽdum ſe ꝑparat. Primo. n. obediuit ſimplr: qꝛ nõ ne

excusauit: vt de eo dici possit illud psalmiste
17. In auditu auris ⁊ cetera. Non eniȝ que
siuit a domino cur hec preciperet. Secun-
do obediuit libenter voluntatem precipien-
tis faciens. Ideo Augustinus libro decimo
cōfessionum ait. Optimus tunc minister est
qui nō magis intuet͛ a te audire qđ ipse vo-
luit: sed potius hoc velle quod a te audierit.
¶ Tertio obediuit festinanter. Non eniȝ pro
crastinauit exequi quod dei fuerat preceptuȝ
vnde subdit͛. Igitur Abraam de nocte cōsur
gens.i.festinātert. Non.n.dicit expectat. Nā
⁊ noctu p̄ceptum ei fuerat: ⁊ etiam ipse tunc
preparat. Quarto obediuit fideliter. Naȝ
in re tam ardua consilium non requisiuit: tā
tum de domino confisus. proinde gala. ter-
tio dicitur. Credidit Abraam deo ⁊ cetera.
Quinto obediuit stabiliter. Nulli eniȝ hoc
reuelauit: nec etiam vxori: ne impediret͛ a do
mini precepto. Unde. 22.q.2.ca. propha. Am
brosius ait. ꝓphetauit qđ ignorabat: ipe so-
lus ꝓponebat redire immolato filio: sed do-
minus per os eius locut⁹ est quod parabat.
Cautiose autem loquebat͛ cum seruis: ne co
gnito negocio: aut impediret eū aliqs aut ge
mitu obstuperet: aut fletu. Si igitur Abraaȝ
aliqd horum egisset: perdidisset meritum: q̄
dixisset dominus ei. Nolebam te hoc facere
sed temptaui te. Unde. 22.q.2.ca. si quilibet.
§. non enim. ait Ambrosius. Non enim vo-
lebat immolare deus a patre filium: nec im
pleri hoc munus volebat qui ouem pro fi-
lio immolandam obtulit: sed temptauit affe
ctum patris: si dei precepta preferret filio.
¶ Sexto obediuit viriliter. quod patet si attē
ditur quod sequitur. Strauit asinum suuȝ.s.
ipsemet: nec expectauit vt seruus surgeret: tā
to accelerat implere feruore mandatum do
mini: ducens secum duos iuuenes: qui ſm
hebreos fuerunt Ismael ⁊ Eliezeruȝ: ⁊ Isa
ac filium suum. Cumqȝ cōcidisset.s. in itinere
ligna in holocaustum: abijt ad locum quem
preparauerat illi deus. Septimo obediuit
indesinenter. Nam omne impedimentū qđ
euȝ ab obedientia remouere poterat a se sol
licite separauit. Unde subditur die aūt ter-
tio eleuatis oculis vidit locuȝ procul: dixitqȝ
ad pueros. Expectate hic cum asino. Time-
bat enim ne impedirent eius obedientiam:
si presentes fuissent. Sequitur ergo. Ego ⁊
puer.s. Isaac illuc vsqȝ properantes postq̄
adorauerimus reuertemur ad vos. Hic ſm
Nico. de lyra loqtur ꝓphice: nō tn̄ aduertēs
qd diceret: ⁊ ideo nō fuit ꝓphetia ꝓprie di-
cta: ad quā reqritur intelligentia Daniel͛.10.
Intelligētia.n. op⁹ est in visione: ⁊ ſm Ihe
ronymum in prologo super Isaiaȝ. Ecce er
go acceptatio tanti precepti. ¶ Quantuȝ ad
tertium scilicet ad executioneȝ sequitur in te
xtu. Tulit igit͛ ligna holocausti de dorso asi-
ni: ⁊ imposuit super Isaac. Erat autem Isa
ac.35. annorum. Abraam vero.135. ⁊ ipe por
tabat ignem ⁊ gladium. Cūqȝ pergerēt duo
simul dixit Isaac patri suo. Pater mi ecce
ignis ⁊ ligna: vbi est victima holocausti? O
q̄ȝ suauiter verba hec patris penetrabāt cor
audientis. Audiens se patreȝ appellari ⁊ co
gitantis ꝙ ipse esset victima holocausti: nec
tn̄ ꝑꝑ hoc percunctabatur siue auertebatur
ab impletōe mandati. Sȝ filio ꝓphetice re-
spondeus dixit. Dominus ꝓuidebit sibi vi.
h. fili mi: ⁊ venerūt ad locū quem ostēdit illi͛
deus: in quo edificauit altare: ⁊ desuꝑ ligna
cōposuit. Scđm aūt Josephū libro antiqta-
tum li.p̊.ca.22. dum altare fuisset ꝯstructum
dixit Abraā ad filiuȝ. O puer quē innume-
ris votis optaui a deo mihi ꝯferri duȝ pue-
nisses ad vitam: nihil est qđ ꝓ alimento tuo
nō feci: nec feliciorē magis arbitrabar: q̄ȝ cū
te ad hanc viderem etatē: ⁊ moriēs successo
rem mei p̄ncipatus relinq̄re gaudebā: q̄ dei
volūtate tuus pr͛ sum fact⁹. denuo ſm placi
tum eius te reponā: hanc fortiter porta dica
tioneȝ. Deo nanqȝ de celo q hunc honorem
dignat͛ accipe ad hoc eo ꝙ mihi placidus fu
it: ⁊ ꝑ omnia suffragabat͛. Natus igit͛ morē.
non cōi mō hac e vita egredieris: sȝ a patre
ꝓprio oblatus ꝯctoꝝ ob legitimū sacrificiū.
Rector.n. ꝙ te dignū iudicauerit: nec egritudi
ne: nec bello: nec qualȝ alia passione: q̄ solent
hoib⁹ accidē hac vita liberare: sȝ tm̄ orōnib⁹
⁊ sacrificijs tuaȝ aiam suscipe ⁊ apud se reti-
nere. Eritqȝ decetero mei curam hn̄s: sene-
ctutem regens: qua gratia maxime te nutrie
bam. Hec ille. Auditis igit͛ verbis pr͛is Isa
ac fugē non temptauit: nec pr͛i dixit nolo tibi
ꝯsentire: q̄ te fortior suȝ. Noli me tangē: no
lo tuis verbis credē: sed poti⁹ cum mita mā
suetudine acqescens ꝓstrauit se in terrā: pa-
triqȝ se obtulit. Mi pater ingens fiat volun-
tas dei ⁊ tua. Accipe manus ⁊ pedes meos
⁊ fac quicqd licet de me. O mirabilis obia ⁊

humilitas Isaac sic ꝓstratus expectabat fa-
cere patrem qđ ꝑdixerat. Quis pōt sine la-
chrymis senē illum tam deuotū ꝯsiderare?
quis nō stupeat? qs non mireť in ꝓmptitu
dine talis obie? Vt arbitror sctūs est patri
archa funem capiēs genibus flexis irruit su
per filium suuz: ꝛ retro voluēs eius manus:
eas ligauit. Et postq̄ꝫ eas ligauit cum mltis
lachrymis cū ꝯfortabat: ꝛ osculādo d. O fili
mi māsuetissime ꝛc̄. tollera hec patiēter. Do
minus. n. noster oīpotens sic mihi iniunxit.
Post hec ligauit pedes eius nō vt timeret
eum fugē vel ꝯtradicere: sed vt ſm modū im
molationis faceꝛt. Sic enim aīalia vinciebā-
tur que imolabanť. Sicqꝫ cum ꝓmptissima
voluntate ꝑabatur ad filium imolandū. Se
quitur in textu. Posuit eum in altari super
struem lignoꝝ: extenditqꝫ manuz ꝛ arripuit
gladium: vt imolaret filium suum: ꝛ ecce an
gelus dn̄i de celo clamauit di. Abraā abraā
qui rn̄dit adsum. Dixitqꝫ ei. Non extendas
manū tuā super pueꝝ: neqꝫ facias ei quicq̄ꝫ:
nunc cognoui ꝙ timeas deum: ꝛ nō pepcisti
filio tuo vnigenito ꝑꝑ me. Leuauitqꝫ Abra-
am oculos suos: viditqꝫ post terguz inter ve
pres arietem herentez cornibus: quem assu-
mens obtulit holocaustū pro filio. Appella-
uitqꝫ nomē loci illius dn̄s videt. vnde vsqꝫ
hodie diciť in montem dn̄s videbit. Voca
uitqꝫ angl's dn̄i Abraam secūdo de celo di.
Per memetipꝫ iuraui dicit dn̄us: qꝛ fecisti
rem hanc: ꝛ non pepcisti filio tuo vnigenito
ꝓpter me. Benedicā tibi ꝛ multiplicabo se-
men tuum sicut stellas celi: ꝛ velut harenam
q̄ est in littore maris: possidebit semen tuum
portas inimicoꝝ suoꝝ: ꝛ benedicenť in semi-
ne tuo oēs gentes terre: qꝛ obedisti voci mee
Et nota ꝙ cum Abraā hoc sensit soluit filiū
suuz: ac amplexatus est cum magno gaudio
simil'r ꝛ filius patrē. Et dicit Nico. de lyra
ꝙ qn̄ Abraam offerebat aīal: deprecabatur
dn̄m: vt illđ ea gratia acceptaret qua fecisset
filium suum: si illum obtulisset.
¶ Pars scđa hui⁹ ſmonis in qua ponunť
exēpla scōꝝ modernoꝝ ad obiam inducētia.
Secundo ꝓponenda sunt exempla
sctōꝝ noui testamēti tria solū bre-
uitatis cā ꝑstringens. ¶ Primum
quorum est bti Petri ꝛ alioꝝ apl'oꝝ. Nam
Petrus q interpretať obediens ut habetur
Mat. 4. cum qbusdaz alijs apl'is relictis re
tibus ꝛ naui secuti sunt ipsum: ac in oībus ei
obedientes fuerūt. Et post resurrectōez dn̄i
p̄ceptum est eis ab eo: vt euntes ꝑ vniuersuz
orbem p̄dicarent euangeliū omni creature.
Mar. vlti. Qđ q̄ꝫ diligentissime ꝑfecerunt
vsqꝫ ad sanguinis effusionez immobil'r ꝑse-
uerātes. Nam vt habeť Actu. 5. Apl'i in car
cerez positi fuerunt a p̄ncipibus sacerdotuz
Angl's autē dn̄i per noctem apiens ianuas
carceris educensqꝫ eos dixit illis: Ite ꝛ stan
tes loqmini in templo plebi oīa verba vite.
Qui intrauerūt diluculo ꝛ docebāt. Tūc p̄n
ceps sacerdotū aduocans eos in ꝯcilio p̄ce-
pit illis di. Precipiendo p̄cepimus vob ne
doceretis in noīe illo: ꝛ ecce replestis ihr'lm
doctrina vestra: ꝛ vultis inducere super nos
sanguinez hoīs istius. Respōdens aūt Pe
trus ꝛ alij dicebant. Obedire oꝫ. d. m. h. Qđ
etiā habeť. xj. q. 3. ca. Julianus. de sen. exco. c.
Relatū ꝛ postea ꝛ nos sum⁹ testes hoꝝ ver
boruz spūs sctūs quē dedit oīb⁹ obedientib⁹
sibi. Et ideo ait Aug. de obia Petri in ser. 6
de ieiunio q̄dragesime. Adipleuit Petrus p̄
ceptū xp̄i. d. Et tu aliqn̄ ꝯuersus ꝯfirma fr̄es
tuos. Luc̄. 22. Et nos q̄ppe ꝯfirmauit ꝑ apl'a
tuz: ꝑ martyrium: ꝛ per epl'as suas. hec ille.
¶ Scđz exēpluz fuit Stephani ꝛ alioꝝ mar
tyruz. Nā ipse Stephan⁹ deo obediēs ꝛ hoī
bus p̄dicās veritatē sustinuit martyrium.
Actu. 6. Et alij martyres exēpluz xp̄i imitā
tes fuerūt vsqꝫ ad mōtis suppliciū obediētes
de qb⁹ loqť Aug. ſmo. 5. de marty. di. Mar
tyres redēptōis exēpla secuti: verba ꝛ vincl'a
sustinētes: corp⁹ tormētis subijcentes: ꝛ san-
guinē fundētes: ad celestē meruerūt ꝑtingē
p̄riaz: ꝛ coronā vite accipe. Nihil tn̄ in certa
mine: in verberib⁹: in tormētis positi metuē
tes mori: tn̄ supplicio nolebāt: ſꝫ certabāt ago
nizātes: ꝛ nomē dn̄i inuocātes: xp̄z ꝯfitētes:
ꝛ ip̄m deū p̄dicantes: ꝛ ꝑ hui⁹ ꝯfessionē ꝛ se
metipos tradētes ignibus ꝛ flāmis. Carce
res: vincl'a: verba corpib⁹ iprimētes nō iā ad
corp⁹: ſꝫ ipa verba supplicioꝝ tela lacerante
gladio trucidāť signis ac virtutib⁹ atqꝫ mira
culis coruscātes. ¶ Tertiū fuit Augu. Bn̄di.
Frācisci ꝛ alioꝝ ꝯfessoꝝ q sacras religiōes
instituerūt: i qb⁹ ꝓ fundamēto oēs obiaꝫ po
suerūt: vt. s. nō solum dei p̄cepta ſuarent: sed
etiam euāgelicis ꝯsilijs se astringerent. Nā
vt habetur de statu monachorum. capitulo
cuꝫ ad monasteriū. ſm Innocētiū tria sunt

religionis fundamenta.s.castitas:paupertas, obedientia.ꝙ perfectioni quodãmodo pater noster Franciscus obseruauit que inter alia fratribꝰ ꝑcepit di. Precipio fratribꝰ meis vt obediant suis suꝑioribus in oibus que non sunt ꝯtra aie ⁊ regule nr̃e ⁊ hoc ipse ꝑmitus obseruauit se ponẽs alijs in exẽplũ: q2 in ꝑn cipio regl'e dr̃:fr̃ Franciscus ꝓmittit obediẽ tiã ⁊c̃.vñ vt dic̃ de ipso Bonauẽn.in legẽda Ipse aliqñ dixit socijs:inter alia q̃ mihi di- uina pietas ꝯcessit hãc grãm ꝯtulit ꝙ ita di ligẽter nouicio vniꝰ hore si mihi guardianꝰ daret̃ obedirez:sicut antiquori ⁊ discretissimo fratri. Subditꝰ inqt ꝑlatũ suũ: nõ hoiem cõ siderare dz:sed illũ ꝓ cuius amore ẽ subiectꝰ Quãto aũt ꝯtẽptibilior ꝑsidet:tanto magis obedientia placet. Cuius tãta fuit obediẽtia ⁊ hũilitas:vt ⁊ demonibꝰ ceterisqꝫ creaturis iparet:digne itaqꝫ ait dñs Bona. Sectãda est Francisci hũilitas ⁊ obediẽtia: q̃ tã mirã etiã in terris obtinuit dignitatẽ vt deum ad votũ inclinaret:⁊ hois inuitaret affectũ: de- monũ ꝓteruitatẽ suo iussu ꝓpelleret:⁊ flãma rũ voracitatẽ solo nutu refrenaret. Re vera h̃ est q̃ possessores suos exaltãs dũ oibꝰ reue rentiã exhibet ab oibꝰ ꝓmeret̃ honorẽ.h̃ ille.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua po- nunt̃ exẽpla politicoꝝ hoiuꝫ paganoꝝ sara- cenoꝝ legũ humanaꝝ ad obediẽtiã iducẽtia.

Tertio sunt ꝯsideranda exẽpla politi coꝝ hoiuꝫ vꝫ. Prio paganoꝝ hoiuꝫ Scd̃o saracenoꝝ. Tertio legũ hũa- narũ. ¶ Primũ est exẽplũ paganoꝝ antiqꝝ Narrat eni Trog. pompeius lib.3.ꝙ cũ sta tuisset lacedemonijs. Ligurgus rex quasdaꝫ leges q̃ dicẽ videbãt̃. Auctorẽ ipsaꝝ Apolli- nẽ delphicũ finxit ⁊ sil' se proficisci ad ipsius oraculũ:obligauitqꝫ ciuitateꝫ vt nihil muta- rẽt de ipsis legibꝰ donec ipse reuerteret̃:quo fctõ iuit cretã i exiliũ ꝑpetuũ: moriẽsqꝫ iussit ossa sua iactari in mare:ne si reportarent̃ ad vrbẽ ppl'us existimaret se a sacr̃o solutum ⁊ dictas leges desineret obseruare. Recitemꝰ leges ꝑdictas licurgi que fuerũt.12. Prima lege ppl'm in obsequio ꝑncipũ ⁊ ꝑncipes ad iustitiã ipioꝝ formauit. Scd̃a lege parsimo niã oibꝰ suasit existimãs laborẽ militie assi- dua frugalitatis ꝯsuetudine faciliorẽ fore:de qua parsimonia fit mentio.ff. de pecul'.l.pe- culiũ etiã. Tertia lege emi singula nõ pecu nia:sꝫ cõpensatiõe mertiũ:q2 ꝺm istã legem hoies reducebãt̃ ad obseruationẽ antiqꝫ cuꝫ nõ esset nũmus vel pecunia: sed postea ꝑ dif ficultatẽ hoiuꝫ inuenta fuit pecunia ⁊ cã in- uentiõis fuit vt res emeret̃ pecunia ⁊ precio ff.de ꝯhen.emp.l.j.⁊ hoc fecit licurgus: q2 in sequenti lege ꝓhibuit vsum auri ⁊ argenti.

Quarta lege vsuꝫ auri ⁊ argẽti velut oiuꝫ sceleꝝ mãꝫ substulit:⁊ i h̃ ꝯcordauit cuꝫ dcõ xp̃i in euãgelio. Nolite possidẽ auꝝ neqꝫ ar- gentũ neqꝫ pecuniã in zonis vestris Mat. x. Istud certe auꝝ est mã oiuꝫ sceleꝝ. Est eni cã frangendi oẽm iustitiã. Nã cũ iudex fue- rit corruptꝰ facit oia venalia: hinc ꝓcedũt la trocinia:adulteria:inuasiones:vulnera:raptꝰ virginũ:⁊ ꝯtẽptꝰ legũ ⁊ iudicũ. Vñ Isidorꝰ dicit. Cito violat̃ auro iustitia nullãqꝫ reus ꝑ timescit culpã quã redimẽ nũmis existimat sicut scriptũ est.xj.q.3.paup. Istud auꝝ ⁊ ar- gentũ est cã ꝓpter quã auri sacra fames pe netralia venerãda ꝓserpit:⁊ veneranda dei tẽpla pecunijs expugnãt̃:vt.C.de epis.⁊ cle.l. Si quãqꝫ. Quĩta lege admĩstrationẽ reip. per ordinẽ diuisit:regibꝰ ꝑtãteꝫ belloꝝ:magi stratibꝰ iudicia ⁊ ãnuas sanctõẽs: senatui cu stodias legũ:ppl'o eligendi vel creandi quos velit magistratꝰ ꝑtãtem ꝑmisit. Videamus ergo aliq̃ circa ꝑdicta. Regibꝰ dedit ꝑtãtem belloꝝ:q2 scribit̃ in cano.di.j.c. Ius militare ꝙ ducibꝰ dat̃ ius militare: magistratibꝰ cõ- misit iudicia:de qbꝰ hẽtur.ff.de offi.eius cui manda.est iurisdi.l.j.⁊ de iurisditiõe om.iud. l.impiũ.⁊ magistratibꝰ ãnuas sanctiões ꝑ- misit:q2 ãno ꝑdurabat officiũ suũ:nec voluit ꝙ ligarẽt vltra tp̃s officij sui:⁊ hoc satis erat ꝯñs.ꝑ hoc qd̃ nõ.ff.de pe.l.fi.cũ filibꝰ. Sena tus custodiã legũ cõmisit:q2 senatus legẽ fac ⁊ facẽ põt gnãlẽ.ff.de.ll.l.nõ ambigit̃. Ppl'o ꝑmisit ꝑtãteꝫ eligendi vel creandi magratꝰ quos vellet:sic eni erat ꝺm legẽ;q2 reges nõ eligebant̃:sꝫ ppl'i suffragio creabant̃.i.electõe ppl'i. Sexta lege fundos oẽs in oẽs equal'r diuisit:vt ea patrimonia neminẽ alijs poten tiorẽ redderẽt. Sic eni dr̃ de apl'is:ꝙ gratia magna erat in oibꝰ illis nec qsqꝫ egens erat inter illos q.s.ad preceptũ apl'oꝝ oia vendi- derãt ⁊ in cõi viuebãt. Act.4. sic ⁊ ille licurgꝰ fecit:⁊ etiã ꝺꝫ leges tpe nec̃citatis oia cõican da sunt: vt scribit̃.ff.ad.l.ro.de iac.l.2.§. cũ in eadem. Septima lege omnes publice iussit cõuiuari:ne cui luxurie vel diuitie in publico essent.ꝑ hanc eni legẽ charitatẽ induxit q̃ ẽt

in monachis vsq3 nō seruat. ut habet in autentico de monachis. Col.j.§. cogitandum. Octaua lege iuuenib⁹ vna veste toto anno nō ampli⁹ vti pmisit: ꝛ sic psimoniā in vestibus induxit que etiā per canones approbat ut patet. 4.i.d.c. psimoniā. cum veste humili nō reprobam⁹: sicut etiā ornatū preter corporis diligentiā infucatuz laudam⁹. dissolutos autē ꝛ fractos vestib⁹ ꝛ incessu nō recipim⁹. hec ibi. ¶ Nona lege pueros paupes nō in forū: sed in agrū duci iubet: ut pmos annos nō in luxu sed in opere agerēt: iuxta illud gene. 3. In sudore ꝛc. Luxuria eniz accipit pro omni immoderato excessu. ut. ff. de dā. infec. lege. ex dāni. i pncipio. ꝛ de cur. fur. l. ꝛ mulieri ¶ Decima lege statuit virgies sine dote nubere q̄ʒ postea imitatus Cato dixit. Caue ne ducas vxorē sub nomine dotis. Non enim matrimoniū est semp cū dote: sed dos non potest esse sine matrimonio. ut habet. C. de do. añ nup. l. fi. ¶ Vndecia lege iussit ut vxores eligerent nō pecunia qd vtiq3 intelligi d3 in viro: q2 Themistodes phs dixit. Malo virū pecunia q̄ʒ pecuniā viro carentez. ut testat Valerius maxim⁹ li. 7. c. 2. ¶ Duodecima lege maximos honores nō diuitū nec potentū: sed gradu etatis senū ꝛ sapientū ee voluit. qd ēt habet. C. ad. l. iu. rep. l. fi. ff. de iu. immu. l. semp. Semp in ciuitate nr̄a senect⁹ venerabilis fuit nāq3 maiores nostri pene eundē honorem senib⁹ quē magistratib⁹ tribuebant. ¶ Scd3 exēplū est sarracenoꝝ sub lege machometi diabolici degentiū. Nā ipsi habent pcepta grauia ꝛ tamē tanta diligentia obseruāt qd est quid mirū. habent enim inter alia tria precipue difficilia mandata. ¶ Primū est inter diem ꝛ noctez qnquies orare: ꝛ ante orationē se aqua frigida lauare: p omnia corpis membra: etiā pudenda ꝛ hoc omni tempe etiaz in hieme: quod q̄uis sit bestiale pceptum tamen tanta diligētia cōplent: ut etiā in itinere quiescāt ꝛ perficiāt orationē ꝛ salutationē dei ꝛ sui pseudo machometi ꝛ hoc ego ipse oculis ꝑprijs aspexi. ¶ Secundū est p vnū mensem integrū ieiunare. s. a mane in aurora vsq3 ad stellam serotinā: ꝛ hoc etiaz in estate nō comedere vel bibere: lic3 sint in magna constituti nec̄itate Vix autē in magnis laborib⁹ frangūt ip3 ieiuniū. ¶ Tertiuz est q semel in vita precipit cuilibet visitare archā machometi in longinquis partib⁹ positā: quod preceptum tāta difficultate implet ut vsq3 ad mortis periculuz pducat. Nam p deserta transeūt in quibus aquā vix inueniūt: ꝛ sic psepe bestie moriunt ꝛ ipsi bestijs stultitiores. ꝛ tam ut oculata fide vidi in ciuitate chayri magnā ꝛ populosā multitudinē accedere: ꝛ quidā ita sunt fatui ut sibi erui faciāt oculos ne quicq̄ʒ aliud in hoc seclo videre otingat. O stulti sarraceni. o plusq̄ʒ illi fatui xp̄iani qui ad exemplū illoꝝ nō iplēt vtilia ꝛ scā xp̄i pcepta: cum illi tanta cura impleant vni⁹ porci machometi spurcissima iussa. ¶ Tertiū exemplū est legū humanaꝝ: in quib⁹ talis ponit casus. Rex francie habet bellū cōtra regē anglie. Baro vero regis francie habet bellū cōtra aliū baronē. Rex precipit subditis suis q seruiant ei cōtra anglicos. Baro vero mandat omnib⁹ suis ut iuuent eū cōtra aliū baronē. Querit cui tales obedire teneant. Ad hūc casum respōdit. vui. durāt in speculo in titulo de. feudis. §. Q̄m. ver. 16. vbi dicit. q tales tenētur obedire regi: quia ipsi vocant ad maius tribunal. ff. de re. iu. l. contra pupillū. ꝛ. 18. di. c. si epus. q verū est si a rege vocantur pro cōmuni vtilitate regni ꝛ corone defensione: q2 fm phum. j. Ethicoꝝ. Bonū vniuersale ē diuinius: quapropter regi tenet obedire. di. j. c. Jus gentiū. Si autē rex vocaret eos pro aliquo pticulari negocio debent obedire baroni: ꝛ sic in hoc casu homo dn̄oꝝ duorū tenet potius obedire baroni ad bellū eunti ꝑ cōmuni vtilitate q̄ʒ regi. pro papali negocio ita nos semp debemus obedire deo vocāti nos ad bellū contra vitia ut in stadio currentes apphendam⁹ brauiū eterne salutis ꝛc̄.

¶ Sabbato post dominicā in septuagesima in qua ponūtur exēpla infima demonum ꝛ aliaꝝ creaturarū irrationabiliū ad obedientiā inducentia. Sermo septimus.

Sic currite vt cōprehendatis. ut. s. Et si exempla pclarissima a nobis supioribus in sermonib⁹ pertractata vos ad superiorum obseruantiā mādatorū minime excitare potuerūt: nos saltē ab infimis ꝛ inferiorib⁹ creatur in dn̄i Saluberrimoꝝ preceptoꝝ obediētia pudeat supari. Idcirco saluberrimū

duxi nõnulla etiã inferiorũ creaturaꝝ enar-
rare exempla que si ꝑfata puipendim⁹ nos
omni rõne ꝓuocent ꝙ iam ꝓmisimus sum
ma diligentia exoluere. Unde Ber. in quo-
dã sermone sic ait. Bona que facere negligi
mus nobis deus ab alijs fieri demõstrat. ut
qui pceptis nõ attendim⁹ saltẽ exemplis ex
citemur: atqꝫ in appetitu rectitudinis nil sibi
mens ipsa difficile extimet quod perfecte ab
alijs pagi videt. hec ille. Igit cuꝫ superiorib⁹
exempla suprema media ꝯstricta sint: ut qđ
ꝓmiserã me facturũ pagam: in ꝑsentiarũ in
fima exempla ad obedientiã ꝑcurrendã in-
ducentia a nobis describẽda sunt: ut cũ pau
lo dicere valeamus sic currite ꝛc.

¶ Primũ est exẽplũ creaturarũ infernaliũ ꝛ spiritualiũ. ¶ Secundũ est creaturaꝝ ꝛ inanimataꝝ ꝛ mundialiũ. ¶ Tertiũ est animatarũ ꝛ irrationabiliũ.

¶ Pars prima huius sermonis in qua ponũtur exempla demonũ ad obedientiã nos prouocantia.

PRimo dico ꝙ manuducimur ad
obedientiã exẽplo demonũ: qꝛ ipsi
demões tripliciter reperiũtur obe
dientes. Primo inuicẽ sibiipsis. Scđo su
pnis angelis. Tertio imperijs diuinis. Quã
tũ ad primũ oriť difficultas inter catholicos
An inter demones reperiatur ꝑlatio ꝛ obedi-
entie subiectio. Ad qꝫ difficultatẽ respondeť
sm Tho. pte pria. q. 109. ar. 2. ꝛ petrꝰ aureoli.
in. 2. di. 6. ar. 3. q. 1. ꝛ Ricar. ꝛ Bonauẽ. ibideꝫ
ar. 3. q. 2. ꝙ absqꝫ dubio in demonib⁹ est pre-
latio ꝛ alij imperãt ꝛ alij obediũt ut etiã as-
serit Magr. in. 2. di. 6. ꝛ ꝓbať rõne: aucte: et
exemplo. Primo ergo probať triplici rõne.
¶ Primo ratione cõditionis: quia in excel-
lentia nature quidã eorũ superiores ceteris
sunt creati: ꝛ ideo a sui cõditione data ẽ eis
potestas ꝛ vis administratiua potentior vni
qꝫ alijs. sicut enĩ patet in reb⁹ corpalibus: ꝙ
inferiora corpa naturali ordine sunt: ita cor-
pora celestia: ideo actiones ꝛ motus eoꝝ sub
dunť actionib⁹ ꝛ motibus celestiũ corporum
ita ꝛ actionib⁹ superiorũ subsunt actiones in
feriorũ: ꝛ hoc est ꝙ rationẽ prelationis facit.
scꝫ ut actio subditi sit sub actione prelati. sic
igitur ipsa naturalis cõditio ꝛ dispositio de
monũ requirit ꝙ in eis sit prelatio. ꝙ si dica
tur omnis seruitus sm Ambro. introducta
est ꝓpter peccatũ sed oẽs demones peccaue
runt: ergo talis prelatio inter demones non
videť posse stare: qꝛ tam supiores qꝫ inferio-
res debent subici. Ad hoc respondeť ꝙ ut pꝫ
in ratione predicta ꝑlatio demonũ est natu-
ralis: quia demones naturaliter nõ sunt eq̃
les sicut homines. ꝙ autẽ superiorib⁹ inferio
res demones subdanť nõ est ad bonũ supio
rum sed magis ad malũ eorũ: quia cũ male
facere maxime ad miseriã pertineat ꝑesse in
malis est magis esse miserũ. ¶ Secũdo hoc
idem ꝓbatur ratione ordinationis. s. diuine
sapientie: que sm Augusti. nihil relinqt in
ordinatũ: quia que a deo sunt ordinata sunt.
Roma. 13. Et etiã attingit a fine vsqꝫ ad fi-
nem fortiter ꝛ disponit omnia suauiter sapi
entie. 8. Et ideo ordinauit diuina sapiẽtia ut
minus potẽtes ꝛ sapientes magis potẽtib⁹
ꝛ sapientib⁹ subessent in ministrãdo. Unde
ꝛ Hugo dicit. ꝙ illud in maluꝫ ministrum
exercẽt ꝙ pficiendũ ex cõditõe accipiũt ꝛ ita
inuicẽ sibi ꝑsunt: ꝛ cũ cessabit stat⁹ ministerij
cessabit ꝑlatiõis stat⁹. ꝙ si dicať ꝑlatio ẽ sm
ordinẽ aliquẽ iusticie. Sꝫ demones a iusti-
cia penit⁹ exciderũt: ergo in eis nõ videť eẽ ꝑ
latio. Ad hoc rñdeo ꝙ demonũ ꝑlatio nõ fũ
dať sup eoꝝ iusticiã sꝫ sup iusticiã dei cuncta
ordinãtis. Nã ipsi demões nihil precipiũt:
nisi contra ius: eo ꝙ ruperũt ius: et dissipa
uerunt fedus sempiternuꝫ. ¶ Tertio hoc idẽ
ꝓbatur rõne cõcordationis ꝑuerse. Naꝫ cõ
cordãt ad inuicẽ ad nobis plus nocendũ ex
affectu malitie. Nã plus nocet exercitus or-
dinatus qꝫ diuisus. cũ ergo hẽant collucatiõ
nẽ aduersus gen⁹ hũanũ. exercit⁹ eoꝝ sine ca
pite stare nõ põt: ideo habẽt pncipes quib⁹
obediũt ꝛ subiacent in malo nr̃o. ꝙ si dicať
obediẽtia ꝛ subiectio sine ꝯcordia eẽ nõ pñt
sed in demonib⁹ nulla ẽ ꝯcordia iuxta illđ ꝓ
uer. 13. Inter supbos sp iurgia sunt: ergo i de
monib⁹ nulla ẽ obediẽtia vel ꝑlatio. Ad hoc
rñdeo ꝙ sic ꝑliantes in exercitu qñtũcunqꝫ
sint ꝑsumptuosi: tñ ꝓpter pugnã ꝛ odiũ ini-
micoꝝ libẽter subiacent duci imperãti: ꝛ hñt
m̃ltos ꝑrios ꝛ vnũ pncipalẽ ducem: ꝛ sic cre
dendũ est etiã eẽ in demonib⁹. Nõ ergo ex
amicitia qꝫ inter se hẽant: sꝫ ex cõi odio quo
hoĩes odiũt ꝛ dei iusticie repugnãt. ¶ Scđo
hoc ꝓbať auctoritate triplici. Prima ẽ Job
41. Non est ptãs sup terrã que cõpeť ei ꝛc.
Ipse ẽ rex sup oẽs filios supbie. Scđa est
Mat. 25. vbi dr̃ a xp̃o. Ite maledci ꝛc. vocat

minoꝛes demones angelos diaboli. Cū er-
go angelus diaboli nullꝰ dicaṫ q̄tū ad nē cō
ditionē dr̄ ergo q̄tū ad misterij subiectionē
Tertia ē glose p̄me Coꝛ.15.q̄diu mūdꝰ du
rat angeli angelis hoīes hoībꝰ demōes de-
monibꝰ p̄sunt:ergo ⁊c̄.¶Tertio idē ꝓbaṫ ex
emplo triplici. Primū est alioꝝ angeloꝛuꝫ
btōꝝ qꝛ ut dicit Bonauē. Filij tenebraꝝ fili
os lucis imitari conanṫ. vn̄ sic videt āgelos
ordinare sua officia ſm ipa supioꝝ exeg:sic
⁊ ipsi maleficia. Scd̄m est exēpluꝫ hoīum
bellicoꝝ ⁊ ipioꝝ:qꝛ sic ꝓpositū ipsoꝝ ē ut eis
se adiungāt ⁊ subiciāt ad ꝓpriā negciā exe-
quēdā quos potētioꝛes videṫ.ita siṫ demo
nes inferioꝛes potētioꝛibꝰ ⁊ supioꝛibꝰ ad nos
expugnādū subdunṫ. Tertiuꝫ ē exēpluꝫ scō
rum in vitis patꝝ. vbi legiṫ demonioꝝ p̄nci
pē quosdā minoꝛes flagellari iussisse: pꝫ hoc
in sermōe de pctis moꝛtalibꝰ.in tractatu de
pctō in gn̄ali:⁊ ideo hic breuitatꝭ cā ptrāseo
ecce ergo demonū obediētia qꝛ sibi obediūt
¶Quātū ad scd̄m ꝙ demones obediūt an
gelis scis:pꝫ ꝑ Aug.3.de trinitate.c.4. Spi-
ritꝰ vite vobis desertoꝛ atqꝫ pctōꝛ.regiṫ ꝑ spi
ritū vite rōnaleꝫ piū ⁊ iustū:pꝫ ⁊ ꝑ Greg.d.
Ptātes sunt āgeli quoꝝ ditioni virtutes ad
uerse subiecte sunt. pꝫ insup ꝑ btm̄ Tho. pte
prima.q.109.ar.4.d.ꝙ totus oꝛdo p̄lationis
prio ⁊ oꝛiginaľr est in deo ⁊ pticipaṫ a crea-
turis ſꝫ ꝙ deo magis appꝛopinquāt: ille āt
creature sup alias influentiā hn̄t: q̄ sunt pfe
ctioꝛes ⁊ deo ꝓpinqoꝛes.Maria aūt pfectio
ꝑ q̄ꝫ deꝰ maxime appꝛopinq̄nṫ est creaturaꝝ
fruētiū deo: sic sunt angeli . q̄ pfectōe p̄uanṫ
d̄mones:⁊ iō boni angľi sup malos p̄latōeꝫ
hn̄t:⁊ ꝑ eos regunṫ. Et q̄ꝫuis qn̄qꝫ alius an
gelus sit iferioꝛ oꝛdine nē q̄busdā demonijs
tn̄ supioꝛ est oꝛdine dine iustitie : cui inherēt
angľi boni. Cuius dine iustitie virtꝰ potenti
oꝛ est ⁊ potioꝛ:q̄ꝫ angľoꝝ virtus n̄alis. Nā ⁊
ph̄s dicit in.4.eth.ꝙ virtuosus ē regľa ⁊ mē
sura oīum humanaꝝ actionū. ꝙ si dicaṫ p̄la
tio angľoꝝ p̄cipue attēdiṫ ſm illuminatiōes
Sꝫ mali angľi cū sint tenebre: nō illumināṫ
a bonis.g̃ ⁊c̄. Ad h̄ rn̄deṫ ꝙ imo ꝑ sctōs an
gelos mľta de dinis mysterijs demonibꝰ re
uelanṫ cū dina iustitia exigat:vt ꝑ demones
aliq̄ fiāt ad punitōem maloꝝ ⁊ exercitatōeꝫ
bonoꝝ:sic in rebꝰ humanis assessoꝛes iudicij
reuelāt toꝛtoꝛibus eius sn̄iaꝫ. Ne aūt reue
latōes si ad angľos reuelātes ꝯparenṫ:illu-
minationes sunt:qꝛ oꝛdinant eos ad deum.
Ex pte vero demonū nō sunt illuminatōes
qꝛ eas in deum nō oꝛdināt: ſꝫ ad expletionē
p̄prie iniq̄tatis.Ecce igiṫ quare angľis d̄mo
nes obediūt.Nam vt ait Augu.de dinatōe
demonū.26.q.3.ca. Sciendū.Accipiunt de-
mones sepe ptātēꝫ moꝛbos mittere:⁊ ipꝫ ae
rem imutando moꝛbidū reddē. Quantum
ad tertiū ꝙ.s.deo obediāt demones pꝫ ex p̄-
cedētibus:qꝛ si angelis sctis obediūt ex par
te dei ⁊ ex virtute ei p̄cipientibꝰ:q̄ꝫto magis
ipi deo: iuxta illā ph̄i regľaꝫ.j.posteri. ꝓpter
vnūquodqꝫ tale ⁊ illud magis. Si g̊ angľis
ꝓpter deuꝫ obediūt:mľto magis ipi deo de
bent obedire.Qd̓ asserit Augu.de vera reli
gione.Post mediū hoc totuꝫ voluptatis re-
gnum ⁊ ima pulchꝛitudo subiacet corruptōi
ꝙ si nō esset:summa putareṫ.Sꝫ adest dina
ꝓuidētia:⁊ infra miscēs eis doloꝛes:distoꝛ-
tiones moꝛbos mēbroꝝ : ⁊ tenebꝛas oculoꝝ
⁊ aīoꝝ simultates ac discensiones: ut eis ad
moneamur incōmutabile aliq̄d esse queren
dum.Et hoc facit ꝑ infima mysteria:quibus
sic agere voluptatis est.s.exterminatoꝛes : ⁊
quos angelos iracundie diuine scripture no
minant.Quamuis igiṫ nesciant de se q̄d aga
tur boni.his similes sunt hoīes : qui gaudēt
miserijs alienis: ⁊ risus sibi ac delucra specta
cula exhibēt:vel exhiberi volunt euersionibꝰ
⁊ erroꝛibus alioꝝ:atqꝫ ita in oībus his boni
admonentur:⁊ exercenṫ:⁊ vincunt: ⁊ trium-
phant:⁊ regnant.Mali vero decipiunṫ:cru-
ciantur:vincuntur:damnantur: ⁊ seruiūt nō
solum vni oīum domino summo:ſꝫ vltimis
seruis illius.s.angelis : qui doloꝛibus ⁊ mise
ria damnatoꝛuꝫ pascuntur : ⁊ ꝓ illa maliuo
lentia bonoꝛum liberatione toꝛquenṫ: ita oꝛ
dinanṫ omnes officijs ⁊ finibus suis in pul
chꝛitudine vniuersitatis:Hec ille. Qd̓ si di
catur sententia est omnium theologoꝛum in
scd̓a distinctione septima. ꝙ demones non
possunt amplius mereri vel facere bonum:
quia motus voluntatis eoꝛuꝫ sunt mali.Sꝫ
obediendo est bonum ⁊ virtuosuꝫ ac merito
rium.Ergo non videṫ ꝙ demones deo obe
diant. Ad hoc respondetur ſm Petrū Au
reoli in scd̓a distinctione septima.arti.pꝛimo
questione secunda . ꝙ obediunt ⁊ tamē non
merenṫ:qꝛ ⁊ si nō peccāt i h̄ ꝙ faciūt p̄ceptū:
peccant tn̄ in mō faciēdi cum murmure ⁊ in
dignatōe.Habeṫ hoc exēplum i legēda p̄ris

nostri Frãcisci:qui hospitatus in suburbano vrbis Aretine vidit sup ciuitateꝫ exultantes demones ⁊ pturbantes ciues ad eodem ⁊c. dic totũ. Si igit̃ demõces obediũt demonibꝰ in malo:cur nõ obedimꝰ nos diuinis prece-ptis:⁊ dñis tempalibus in licitis ⁊ honestis Si demones obediũt angelis sanct' quare ⁊ nos parẽ non debemus ecclesie preceptis ⁊ si obediũt deo ⁊ sanctis suis.quare nos su mus ipsis deteriores ut deo oipotenti resi-stamꝰ? O magna duricia: o inaudita puersi tas:demonibꝰ non põt alia denuo infligi pe na:sed nobis sunt supplicia augenda si dei p̃ ceptis nõ pareamꝰ ⁊ tñ adhuc nostra flectit ceruix durissima. Obediamꝰ ergo ⁊ moueamur ad obedientiã saltẽ exemplo demonũ.

¶ Pars secũda huius sermonis in qua po nũtur exempla insensibiliũ ⁊ arbustoꝝ simil' ad obedientiã inducentia.

Secundo ponenda sunt exẽpla inanimatoꝝ ⁊ arbustoꝝ ad obedientiã inducẽtia: quia ipsa subsunt ⁊ obediũt ãgelis nobis ⁊ p̃mis psonis. Primo dico ꝙ oia corpa celestia elemẽta ⁊ arbusta obediũt angelis. Ait eniꝫ Aug.3.de trinitate.ca.4.ꝙ oia corpa regũtur p spm̃ vite rationalem. et Greg.in.4.dyalogoꝝ dic̃.ꝙ in hunc mũdũ visibilẽ:nihil nisi per creaturã inuisibilẽ disponi potest. qd̃ declarat Tho.i pte p̃ma.q. 110.ar.j.di.ꝙ tam in rebus humanis:q̃ꝫ in rebus naturalibꝰ cõiter hoc inuenitur ꝙ potestas pticularis gubernat̃ ⁊ regitur a potestate vniuersali:sicut potestas baronis gubernat̃ per potestatẽ regis:⁊ ideo supiores angeli:ut pꝫ ex supradictis p̃sunt inferioribꝰ quia habent scientiã magis vniuersalẽ. Cum igit̃ virtus substantie spũalis sit magis vniuersalis q̃ꝫ virtus cuiuslibet corporis: qa ois forma corpalis est determinata adhuc ⁊ nunc ⁊ p materiã indiuiduata: qd̃ non potest dici de forma in materiali ⁊ intellectuali cognitum est:ut sicut inferiores angeli qui habent formas minus vniuersales regũtur p supiores:ita omnia corpalia regant̃ per angelos: ⁊ q̃uis res corpales habeant actiones determinatas sibi diuinitus patas non tamẽ has exercent:nisi ſm ꝙ mouent̃ quia ꝓpꝛium corpis est:ꝙ non agit nisi per motũ. Idcirco oportet ꝙ creatura corpalis a spirituali moueat̃:⁊ hoc nõ solũ a sanctis doc.ponitur sed etiã aũt phis qui incorporeas substantias posuerunt q̃uis diuersimode procedant. Plato enim dicit substantias imateriales habere p̃sidentiã immediatã circa oia sensibilia corpa ⁊ diuersas circa diuersa. Argum̃ tales autẽ nõ attribuit eis immediatã presidẽtiã supra sensibilia corpora: sed solũ supra vniuersalia agentia que sunt corpa celestia. Et ideo conatus est assignare numerũ substantiarũ spũalium ſm numeꝝ motuuꝫ qui apparet in celestibꝰ corpibus. Auicẽna auteꝫ mediũ secutus est. ponit eniꝫ cuꝫ platone aliam substantiã spũalem presidentẽ immediate spe actiuoꝝ ⁊ passiuorũ. Nam ponit cum ipso platone ꝙ forme hoꝝ sensibiliũ deriuãtur a substantijs immaterialibꝰ. Sed in hoc a platone differt ꝙ posuit vnam immaterialem substantiã presidentẽ omnibꝰ inferioribus quã vocauit intelligentiã agentẽ. doctores aũt catholici sicut platonici posuerũt diuersis rebus corporeis diuersas substantias spirituales esse p̃positas. Ait eniꝫ Aug.in libro.83.q.ꝙ vnaq̃qꝫ res visibilis in hoc mũdo habet angelicã potestatẽ sibi prepositam. Unde ⁊ Damascenꝰ dicit.ꝙ diabolꝰ erat ex his angelicis virtutibꝰ que p̃erant terrestri ordini. Et ori. sup illud nũeri.22. Cũ vidisset asina angelũ ⁊c.dicit.ꝙ est opus mũdo angelis qui p̃sint bestijs ⁊ p̃sint animaliũ natiuitati virgultoꝝ plantationũqꝫ ⁊ ceteraruꝫ rerũ incremẽtis.hec ille. Non tamẽ hoc est ex natura rerũ: sed ex ordine diuine sapiẽtie que diuersis rebꝰ diuersos rectores preposuit:⁊ dicit Greg.ꝙ ad ordinẽ potestatis pertinẽt oẽs angeli qui habẽt virtutẽ super res pure corporeas. Considerare ergo debemus ꝙ obediẽtibus angelis deo oia angelis obediunt ⁊ subiciũtur ⁊ corporea ⁊ aiata. Unde Augusti.libro.8.sup Geñ.c.32.dicit. Sublimibꝰ angelis deo subdite fruentibꝰ ⁊ btẽ deo seruientibꝰ subdita est ois natura corporea: ois irrõnalis creatura:omnis volũtas vl' infirma vel praua ut hoc cũ subditis vl' de subditis agant:ꝙ nunc ordo poscit in oibus iubente illo cui subiecta sunt omnia:proinde illi illã veritatẽ ⁊ incõmutabilitatẽ vidẽt ⁊ ſm eum suas dirigũt voluntates. fiunt illi pticipes eternitatis:veritatis:volũtatis:ciꝰ semp sine loco tempe ve.mouent̃ autẽ eius impio ⁊ tempaliter moti:nec ita ut ab eius cõtemplatione refluant aut defluant:sed simul ⁊ illum sine loco ac tempe cõtemplant̃ ⁊ eiꝰ in-

sectioribus iussa pficiunt mouentes se p tps:
corpus aut̄ p tps ⁊ locū quātū corꝫ ꝯgruit
actioni.hec ille.¶ Scḋo dico ꝙ obediunt no
bis:qꝛ.s.mouent̄ celi ꝓpter vtilitatē nostraꝫ.
Sol lucet in die:luna i nocte ac sidera cūcta
refulgent: clemēta ꝓducunt̄. oia eni qbꝰ con
stat quicqd generat ex se mūdus ad vtilitatē
hois accomodata sunt: vt ait Lactan. in lib.
de ira dei.c.13.Sed si nobis aliqñ resistūt et
contradicūt hoc solū est:qꝛ sumus deo inobe
dientes.iuxta illud sapie.5. Pugnabit ꝓ eo
orbis terraꝝ cōtra insensatos:patent ista dif
fusius in sermone de penitentia.sermone.25.
¶ Tertio dico ꝙ oia p̄dicta obediūt deo: qḋ
pꝫ ex predictis. Nam angelis ⁊ nobis non
aliam ob cām obediunt nisi vt ordinationeꝫ
dei expediant:ergo sūmopere deo obediunt.
Ait enim apostolus.j.cor.8.Nobis autē est
vnus deus pater ⁊ vnus dñs.q.d. cui super
omnes est subijciendū . Ipse eni vt habetur
Sapien.9. Gubernat oia sapientia sua. vñ
laudat eū Boe.3.de ꝯsolatiōe.di.O qui per
petua mūdū rōne gubernas. Nam summe
bonus oipotens deus sicut per bonitatē suā
omnes res in esse ꝓduxit:qꝛ optimis est op-
tima facere:ita etiā ꝓductas res per eandeꝫ
bonitatem gubernat ⁊ regit: ⁊ oia sue ditiōi
subiacent:nec inuenit̄ aliqua creatura illi cō
tradicens nisi sola voluntas humana atqꝫ p
uersa. Vnde Aug.omnia predicta nos cōsi-
derare admonet.di.Frēs ꝯsiderare debemꝰ
obedientiā filij dei.Ipse enim obediens fuit
vsqꝫ ad mortē.Ecce angeli in oibus obediūt
deo:⁊ tu vermis contradicis deo.Irrationa
bilia obediūt deo:⁊ tu rōnabilis resistis deo
Sol a sua via nō deuiat:neqꝫ luna neqꝫ stel
le.Omnia enim celica suis idulgent officijs
ad nutū dei.Campi floribus decorant̄: terra
fructibus fecundat̄:frondibus crispat̄ silua:i
nemore cytharizat auicula:oia obediunt deo
Solus homo ei voluntarie resistit: h̄ est illa
obedientia que concordiā seruat in angelis:
pacem nutrit in monacis:pacem generat in
ciuibus:sine qua respub.stare non pōt. h̄ ille.
Hoꝝ exemplū habet̄ a Christo Matth.8.
Luc.8.Qui impauit ventis ⁊ facta est tran-
quillitas magna in mari.Et sic pꝫ scḋa pars
huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua po-
nuntur exempla aiatoꝝ sensibiliū ⁊ irratio-
nabilium ad obedientiam inducentia.

T p Tertio in hoc sermone breuiter po-
nuntur aliqua exempla brutoꝝ sensi
bilium ⁊ aiatoꝝ ad obedientiā exci-
tantia.Ista eni obediūt sibiipsis: obediūt no
bis:obediūt psonis diuinis.¶ Primo enim
obediunt sibiipsis.Nam multa repiunt̄ aia
lia volatilia ⁊ quadrupedia q̄ hñt duces ⁊ ca
pita:⁊ ea vbicūqꝫ sequūt̄:⁊ qḋ fecerit vnū oia
faciūt:vt pꝫ i apibus. Lupis:vrsis:gallinis:⁊
pullis eaꝝ. Vñ Hierony.ad rusticū mo.ait.
Etiam aialia muta ⁊ feraꝝ greges ductores
sequūt̄ suos.In apibus p̄ncipes sunt. grues
vnā sequunt̄ ordine litterato. Et hr̄.7.q.j.in
apibus.¶ Scḋo obediūt nobis aialia:qa ad
vsum nobis data sunt.Omnia eni ait ꝓpha
p̄s.8. Subiecisti sub pedibus eius oues ⁊c̄.
Nā ⁊ multa mansueta ad nutū nobis obe-
diūt:sic̄ canes:eq.pecudes ⁊c̄.sitia. ꝙ ⁊ si alia
repiunt̄ que nobis ꝯ̄ria eē videant̄: hoc factū
est diuina volūtate:ꝓpter hoiꝫ pctā. Vnde
Aug.ꝯ̄ manicheū ait.Aliqñ solent dicē qūo
accepit ptātem hō pisciū maris:⁊ volatilium
celi:⁊ oiūꝫ pecoꝝ ⁊ feraꝝ:cū videamꝰ a mul-
tis feris hoies occidi: ⁊ a multis volatilibus
nobis noceri:q̄ volumꝰ vel vitare vel cape et
plerūqꝫ nō possumꝰ? qūo ḡ in hoc accepimꝰ
ptāteꝫ? Hoc illis p̄mū dicendū ē ꝙ multuꝫ
errāt q post pctm̄ ꝯsiderāt hoieꝫ cū in huius
vite mortalitate dānatus est:⁊ amisit pfectio
nē illam qua factus est ad imagineꝫ dei. Sꝫ
si dānatio illius tm̄ valet vt tm̄ multis pecca
toribus iperet:q̄uis a multis feris pp fragi
litatē corporis possit occidi:a nullis tm̄ potest
domari:cū ipse tā multas ⁊ ꝓpe oēs domet.
Si ḡ h̄ hois dānatō tm̄ valet:qd ḋ regno eiꝰ
cogitandū est? ꝙ ei renouato ⁊ liberato dina
voce pmitti:h̄ ille.Si igit̄ nos essemꝰ obedi
entes deo certe ⁊ irrationabilia obedirēt no
bis.Nōne vt dcm̄ est pisces beato Antonio
obedierūt: leo diuo Hieronymo obtempera
uit.Nōne ⁊ volucres in paludibꝰ veneciarū
beato Francisco obsecute sunt.⁊c̄.hmōi sitia
⁊ sic pꝫ aialium obedientia.¶ Tertio pꝫ ꝙ h̄
⁊ oia deo obediunt:qꝛ si h̄ alijs obediūt crea
turis:quanto magis ipsi deo? Ait.n.Boetiꝰ
3.de conso.ꝙ non est aliqd ꝙ sūmo huic bo-
no vel velit vel possit obsistē. Nā ordinauit
pisces mari inhabitare: ⁊ ita faciunt. Ordi-
nauit bruta terrā peragrare ⁊ obediūt.Ordi
nauit volatilia celū ⁊ aerē ornare ⁊ obediūt
ei:cantare ⁊ mellifluos cantꝰ iter spineta re-

sonare ⁊ obediunt ei. Super h omnia hoiez
rationabilem omniũ animaliũ dñm consti-
tuit: omniũ gratiarũ ipsum repleuit ⁊ replet:
ac ꝙ melius est ipsum ad imaginem suam ⁊
similitudinem creauit. ⁊ tamen hic solus est
qui diuine presumit obtrectare potentie. Is
solus est cui tot bona contulit ⁊ non recogno
scit. Is solus qui dñm suum sempiternum
pium ⁊ clementē patrem ⁊ omnium bonoꝝ
munificũ cōtēpnit ⁊ ihonorat ac polluto ore
verbis oi spurcicia plenis blasphemat obau
diũt a seculo demones: bruta animalia ⁊ pe-
cora cuncta ac insensibilia vt satis cōproba-
tum est deo eorum creatori: ⁊ nũꝙ ab eius
obedientia recedunt. Demus ergo operam
fratres mei vt non beluis simus infeliciores
sed saltem eorum obedientiam imitantes ꝑ
dei obtemperantiam mandatoꝝ curramus
ad gloriam supernam gaudentes in scl'a se-
culorum. Amen.

¶ Dñica in sexagesima in qua tractatur de
veritate entitate ⁊ origine legis eterne.

SIc effugi ma
nus eius. Scribũt h verba
2. corin. xj. c. ⁊ in epistola oc-
currētis dñice. Determina
ta ꝑncipali parte de obediē
tia. s. diuinoꝝ mandatorum
de scda vz illoꝝ diuersificationē nunc est di
cendum. Varia enim precepta sunt ſm legũ
diuersitatez. Nam vt scribit. i3. q. 2. c. ebron.
§. ecōtra. Que aũt legibus expressa non sunt
arbitriũ sequũtur humane voluntatis. Scri
bitur eni dist. j. c. j. ꝙ omnes leges aut diuine
sunt aut humane: diuine a natura: humane
moribus constant. hec ibi. Quedā vero sunt
leges publice ⁊ aperte: nōnulle vero priuate:
vt pulchre tradit Vrbanus pontifex. i9. q. 2.
c. due sunt. Que tamē ab vna deriuari eter-
na. s. le. noscuntur. Tres igit leges reperiunt
principatum tenentes: quaꝝ. Prima dicit
diuina ⁊ eternalis. Scda inclita ⁊ nalis.
Tertia scripta ⁊ vsual. Que oēs dāt ꝑcepta
saluberrima: quia ſm phm. 5. ethico. Lex ſm
vnāquāꝙ malitiam viuere ꝓhibet. hec ille.

Malicia aũt ⁊ omne vitiũ eterne dānatōis
penam parit: quā sola legis obtemperatione
fugere possumꝰ vt quilibet nostrũ dicē possit.
Sic effugi manꝰ eiꝰ. s. diaboli nos persequē
tis. In hoc sermone causa breuitatis de sola
eternali lege tractabitur sub triplici conside-
ratione. Prima dicitur verificatio. Scda
appropinquatio. Tertia originatio.

¶ Prima pars huius sermonis in qua tra
ctatur de entitate legis eterne quiditate ⁊ sta
bilitate eiusdem.

PRimo circa le. eterne verificationez
considerãda sunt tria. Primo en-
titas. Scdo quiditas. Tertio stabi-
litas. ¶ Quātum ad ꝑmum. s. entitatem sciē
dum est ſm Alexā. in. 3. parte. in tractatu de
l. dei eterna. ar. j. Proculdubio esse le. eternā
que est supra mentem nostraz: que veritas ⁊
conclusio ꝓbatur tripliciter. Primo ꝑ locũ
ab auctoritate Isido. 2. ethimo. di. Si rōne
lex constat: lex erit omne qđ rōne constiterit
hec ille. Tunc sic. prouidētia dei est lex. patet
Nam omne qđ ratione constat est lex: ſʒ vt
dicit Boetius lib. 4. de consol. Prouidētia
scʒ dei est diuina ratio in summo ꝑncipe cō-
stituta qua cuncta disponit. ergo cum ꝓuidē
tia dei sit lex: ⁊ non nisi eterna. cōstat le. eter
nam esse. Scdo idem ꝓbatur per locum ab
auctoritate Aug. in lib. de liber. arbi. di. Due
le. ita sibi videt cōtrarie: vt vna caꝝ honores
dandi populo tribuat potestatē alia non: vt
nullo modo in vna ciuitate simul esse possint
nũqd dicemus aliquam illaꝝ iniustaz esse ⁊
ferri minime debuisse: q. d. non. Ex quibus
verbis sic arguitur. impossibile est leges con
trarias temporales conciliari in ratione iu-
stitie: nisi per legem non habentez contrariũ
cōciliantem alias leg. eternam appellamus
ergo est reperire ipsaz legem eternam a qua
omnes processerunt. ¶ Tertio ꝓbatur rōne
euidenti sic: nullum bonum irremuneratum
⁊ nullum malum impunituz relinquitur qn
aliqua lege puniatur. quia. ff. de iustitia ⁊ iur.
l. j. ⁊ l. iustitia. Iustitia est cōstans ⁊ perpetua
voluntas tribuēs vnicuiꝙ qđ suum est. Sʒ
vt dicit Aug. li. j. de libe. arbi. videtur lex ista
que regendis ciuibus fertur multa concedē
atqʒ impunita relinquere que per diuinam
prouidentiam iudicant. hec ibi. Si ergo non
est aliquod malum qđ non puniatur aliqua

lege ⁊ non punitur le.temporali: ergo punit
eternali:ergo est ipsa lex eterna. ꝙ si dicitur.
Si lex non esset impressa creature rationali
non ligaret illam:sicut nec ligat creaturas ir
rationales quibus non est impressa: igitur
non est lex nisi ex impressione ad rationem
vt vz imprimatur rationi. sed hec impressio
est sicut ipsa creatura temporalis: quia non
potest imprimi nisi sit: ergo lex est tempora-
lis ⁊ non eterna. Ad hoc respondeo ꝙ lex di
citur a ligando:que ligatio potest in deo per
respectum ad creaturas dupliciter intelligi.s.
in habitum:⁊ in actu.sicut enim diuinū i ha
bitu de deo dicitur ab eterno:dn̄iuz in actu
ex tempore:ita lex si importat habitum ligā-
di sic ab eterno fuit in dispositione ad ligan
dum:⁊ ad hoc vt creature rationali imprima
tur:⁊ isto modo dicitur lex eterna. Si autez
importat actum ligandi non fuit ab eterno:
quia non imprimet̄ in effectu nisi in tēpore.
¶Quantum ad scd̄am considerationem le
gis eterne.s.quiditatē:quia dicunt ꝙ de vna
quaqz re p̄mo oportet cognoscere: quia est:
deinde quid est. Aduertendum est ergo ſm
Alexan.vbi supra.q.ea.ar.3.ꝙ notio legis di
uine siue eterne potest tripliciter considerari
Primo ſm ꝙ habet respectum ad bona et
mala simul:⁊ ſm hanc considerationem da
tur diffinitio ipsius legis ab Aug.lib.j.de li.
arbi.di.vt breuiter eterne legis noticiaz que
impressa nobis est quātum valeo verbis ex-
plicem:ea ē qua iustum est vt omnia sint or-
dinanda.hec ille. Lex enim eterna ſm quod
est ius ordinandi respicit bona ⁊ mala: quia
deus bona facit ⁊ ordinat. malum autez nō
facit sed ordinat.vnde ordinare est actus cō-
munis ipsius legis respectu bonorum ⁊ ma
lorum. Nam ⁊ phūs.5.ethicoꝝ.ait. Legalia
sunt que a le.positiua sūt determinata:⁊ vnū
quodqz eorum iustum esse dicimus.quanto
ergo magis debet esse iusta lex eterna ⁊ di-
uina a q̄ leges oēs vt infra patebit originez
traxerunt? Est igitur ista notio ipsius prout
respicit bona ⁊ mala vt ordinentur eo modo
quo dictum est. Iustum est etiam vt omnia
sint illa lege ordinatissima in gnē suo in hac
vniuersali serie vniuersi: quia idem Augu.
8.super Geñ.dicit. Voluntas diuina subij
cit sibi primitus omnia:deinde creaturā cor-
poralem spirituali: irrationalem rationali:
terrestrem celesti. Scd̄o potest considera-
ri lex eterna ſm ꝙ respicit generaliter tam
creaturas rationales q̄ȝ irrationales: ⁊ sic
datur alia diffinitio Augusti.lib.de vera re-
ligione di. Lex eterna est incommutabilis
veritas: que est lex omnium artium: ⁊ lex
omnipotentis artificis . hec ille . Conuenit
autem illa ratio vel diffinitio legis eterne .
Inquantum enim est ars omnipotentis ar
tificis respicit causam diuinam que est ars
⁊ causa omnium bonorum: ⁊ q̄uis reperi-
antur artes etiam pernitiose sicut artes ma
gice: tamen potest dici lex diuina causa om-
nium artium: sicut etiam est causa omnium
legum:quia sicut proprie non est lex que ma
la est ⁊ facit malos.iuxta illud philosophi.10.
ethicorum . Legislatores ciues assuefacien-
tes faciunt bonos:⁊ voluntas cuiuslibet le-
gislatoris hoc est facere bonum ⁊ bonos. et
ideo nō pōt dicit lex que speciem mali pretē
dit: ita proprie non est ars que est mala: cu-
ius ratio est in aperto . Ars enim imitatur
naturā quātū potest.2.physicoꝝ.2.de anima.
7.methaphi.sed natura est bona: ergo nulla
ars est mala:⁊ si ars mala est ars non est .
Ars enim virtus ⁊ lex cadunt sub ratione
boni: sic̄ vitiū peccatū ⁊ inertia cadūt sub ra
tione mali. Artes igitur magice sunt a lege
diuina inquantum est ibi virtus siue veri-
tas:non autem inquantum est ibi falsitas ⁊
malicia:nec sunt proprie artes: quia illusio
demonum est principium earum . diffini-
tur ergo lex eterna per comparationem ad
omnia bona general̄r qua deriuātur ab ar-
te prima eterna: que est causa omnium. Ait
enim phūs.12.methaphi. ꝙ celum ⁊ natura
dependunt ex tali principio quod in actu pu
ro ⁊ simplici ac immobili consistit: ⁊ hec est p̄-
ma causa. hec ille. Sed nota ꝙ quedam sūt
bona que a lege diuina ⁊ eterna procedunt i
mediate:sicut illa q̄ ꝓcedūt ab opatōe dina.
Quedam mediate sicut illa que procedunt
ab operatione humana. Dicitur ergo lex cē
omnium artium vt intelligat̄ esse regl̄a ope
rationum bonaꝝ a creatura rōnali . Dicit̄
aūt lex oipotentis artificis ſm ꝙ est regula
illoꝝ bonoruz que imediate sunt a creatore .
¶Tertio pōt cōsiderari lex eterna ſm ꝙ re-
spicit bona creature rōnalis spāliter:⁊ sic da
tur alia diffinitio Aug.lib.j.de liber.arbi.di.

Lex eterna est sũma ratio cui semp obtempe randũ est:per quã mali miseriã: boni beataʒ vitaʒ merent̃:per quã illa que temporali ratione fertur rõneqʒ mutat̃. hec ille. Ad cuiꝰ difficilis declarationẽ notãdũ est ꝙ h diffinitio cõuenit legi eterne per cõparationeʒ ad creaturã rõnalem ẜm ꝙ ipsa lex est ṗncipiũ ordinis rõnalis creature. Sed rõnalis creatura triplicem habet ordinẽ.s.ad deum:ad se ⁊ ad ꝓximum. Primo inquãtũ lex eterna est ṗncipiũ ordinis rõnalis creature ad deũ cui ordini per subiectionẽ ⁊ obedientiã: ideo dicit̃ in rõne cui ob.est. Scd̃o inquãtũ ipsa est ṗncipiũ ordinis rõnalis creature ad se dr̃ per quã mali miseriã ⁊c̃.qꝛ homo sibi meret̃ vel demeret̃ penam vel gloriã. Tertio iquãtum est ṗncipium ordinis ipsius ad ꝓximuʒ dicitur:per quã illa que temporalis est cꝰ rationalis est creatura ordinanda erat ꝑ leges temporales vt infra patebit. vt ergo ostendatur ꝙ lex eterna est ṗncipium vniuersale ordinis rõnalis creature tot ponunt̃ membra i illa diffinitione ⁊c̃.ꝙ si dicit̃ ad illam parteʒ per quã mali miseriã ⁊c̃. in voluntate vestra consistit meritũ vel demeritũ. in lege autem premiũ vel suppliciũ: ergo per legẽ eternam non meremur nec demeremur. Ad h rñdet̃ ꝙ meritum considerari põt dupliciter. vno modo dicit̃ actus bonus dignus beatitudie malus dignus miseria:alio modo dicit̃ meritum ordo actus boni ad premiũ:vel actus mali ad penã. Actus ergo bonus primo mõ est a libero arbitrio:sed ordo eius.s.actꝰ scd̃o mõ ordinatꝰ ad ṗmiũ est a lege eterna. Ideo carissimi exercitemus nos in virtutibꝰ ⁊ dũ tempus habemꝰ operemur bonũ ẜʒ apostolũ ad Gal.6. Tempore eni suo metemus:sʒ nõ minus fugiamus vitia ⁊ peccata quibꝰ lege eterna parant̃ supplicia. Nam Augu.sequit̃ di. Lex eterna incõmutabili stabilitate firmauit vt sit in voluntate meritũ in beatitudine ⁊ miseria premiũ.h Alexan.vbi sup. Quãtũ ad tertiũ.s.leg͂ eterne stabilitatem.sciendũ ꝙ lex eterna est imutabilis:qd̓ ꝓbat̃ tripliciter. Primo auc̃te Aug.di.in lib.3.cõfess. Ignorabam iustitiam veram interiorẽ: non ex cõsuetudine iudicantẽ:sed ex iustissima lege dei oipotentis qua formarent̃ regionuʒ mores: cui ipsa vbiqʒ ⁊ semp non alibi alia nõ alias aliter.hec ille.ergo est imutabilis. Scd̃o idẽ probat̃ auc̃te eiusdem Aug.di.in lib.de vera religione. Quis dubitat eam.i.illam legem interuallis locoꝝ ⁊ temporꝝ:nec maioreʒ esse nec minorẽ:cum potentia superet omnia. h ẽ eni lex omnium artium cũ sit omnino imutabilis.h ille. Tertio idem ꝓbat̃ auctoritate Iaco.ꝑ.di. Apud quẽ.s.deum qui est lex eterna non est transmutatio nec vi.ob. ergo lex eterna est imutabilis. Que oia sane intelligẽda sunt ẜm doctrinã Alexan.vbi supra.ar.5 scʒ ꝙ lex eterna vno mõ est imutabilis: alio modo mutabilis. Ait enim Greg.ꝙ deꝰ nõ mutat consiliũ sed sñiam:⁊ appellat̃ ibi consilium ratio diuina: ẜm quã diiudicat ⁊ disponit omnia.sñia aũt vocat̃ ipse temporalis effectus qui sequit̃. Primo mõ lex diuina est imutabilis. Scd̃o mõ est mutabilis: qa ipse temporalis effectus sequẽs ex ipsa quottidie mutat̃: sed ipsa ratio ẜm quã diiudicat ⁊ disponit:⁊ ab ipsa deriuant̃ ipsi effectꝰ semper manet imutabilis. Qd̓ ꝯfirmat Augu. lib.q.super Exod̓.q.67.di. Lex dei sempiterna est quã consulunt oẽs pie mentes:vt qd̓ i ea inuenerunt:vel faciant:vel iubeant:vl̃ vetent:ẜm ꝙ illa icõmutabili virtute precipit.ꝙ si dicitur precepit aliquando deus duas hr̃e vxores.modo aũt vetat. ergo aliquando precepit qd̓ modo vetat:ergo lex diuini ṗceptionis est mutabilis. Ad h respondet̃ ꝙ tal̃ mutatio facta est ratione alicuius temporis qd̓ subiacet legi eterne ⁊ eius preceptis. Unde Aug.in lib.confessionũ inquit. Aliqua licuerunt in antiquo seculo iustis que modo non licent:quia illis precepit dñs vnum:istis aliud̓ pro temporalibus causis.hec ille. Mutat.n. vobis languentibus bonus medicꝰ precepta quia mutabilis est nostra valitudo:ita diuia prouidentia cum sit omnino imutabilis mutabili tamen creature varie subuenit: ⁊ ꝓ diuersitate morboꝝ alijs alia iubet. ⁊ sic patet prima pars huius sermonis.

¶ Scd̃a pars eiusdẽ sermõis de attributiõe legis eterne ad diuinas personas ẜm diuersas considerationes.

Secundo in hoc sermone aduertendum est ꝙ patri ⁊ filio ⁊ spiritui sctõ lex eterna attribuitur:qd̓ sic deducit̃ ⁊ declaratur. In quacũqʒ lege.3.reperiri necesse est.s.auctoritas: veritas: ⁊ bonitas. ⁊ h ẜm tria que concurrunt ad hoc ꝙ sit lex.s.ṗncipium:forma:⁊ finis. Primo ratione ṗncipij debetur ei auctoritas: quia nihil potest

esse principium legis non habens auctoritatem. ⁊ ideo institu. de iur. naturali. §. Quodcūqz. Quodcūqz igitur imperator per ep̄lam constituit: vel cognoscens decreuit: vel edicto precepit: legem esse constat. hec ibi. ⁊ hoc est propter eius auctoritatem. Respiciēdo ergo le. eternam quātum ad principium ⁊ auctoritatem dicitur in deo ẜm rationem vel intentionē potestat: ⁊ sic appropriatur persone patris. Ait enim Aug. ad confirmationem super Gen̄. de⁹ creat naturas bonitate: voluntates ordinat potestate: vt nec sit natura que ab eo non sit: nec voluntas bona cui nō presit: nec mala qua bene vti non possit. potestas ergo in deo est p̄ncipium ordinis. si ḡ lex eterna est p̄ncipium ordinis: ergo appropriatio persone patris. s. ẜm rationem ptātis ⁊ principij. ¶ Scd̄o vero ratione forme debere legi veritas: quia lex nunq̄ꝫ fertur sine recta ratione: ⁊ sic lex eterna appropriatur Sapie. ⁊ ita persone filij. Sicut enim appropriatur ei iudicium: quia Jo. 5. Omne iudicium dedit filio. bene Aug. in lib. de vera religione dicit. Pater non iudicat queq̄ꝫ: sed omne iudiciuꝫ dedit filio: ⁊ spiritualis homo a nemine iudicat. i. a nullo homine: sꝫ ab ipsa sola lege ẜꝫ quā iudicat omnia. h Alexan. vt supra ar. 4. Ideo verissime ait apostolus. 2. corin. 5. Oportet nos exhiberi ante tribu. xp̄i ex quibus confirmat propositum: quia vꝫ. si omne iudicium datum est filio: qm̄ solius veritatis siue sapientie est iudicare: ⁊ iudicium ẜm legem debet fieri ẜm dictum Aug. ergo lex in deo ẜm rationem veritatis est appropriata filio. ¶ Tertio ratione finis legi detur bonitas: quia lex non est nisi ad bonum: vñ a p̄his moralibus solet sic lex diffiniri. Lex est sanctio sancta iubens honestū ꝓhibensqꝫ cōtrariuꝫ: ⁊ sic lex eterna appropriatur spiritui sancto: qꝛ ī p̄s. 18. dicit. Nec est qui se abscō. a ca. eius. s. spiritus sancti ẜm glo. Ipse ḡ appropriatur ẜm rationē bonitatis. Ex quibus omnibus elicitur ꝙ sequentes actus diuersi mode deriuātur a lege eterna. Nā imperare ⁊ vetare sunt illius legis ratione auctoritat. Consulere vero ⁊ permittere sunt ipsius rōe veritatis. punire auteꝫ ⁊ premium dare sunt ipsius ratione bonitat: ⁊ sic oportet q᷑ i lege inueniatur ratio vel intentio potentie vt precipiat vel prohibeat. Ratio veritatis vel sapientie vt possit permittere vel consulere: insuper ⁊ ratio bonitatis vt puniet maliciaꝫ et premiet bene facta. Ceterum apparet ex his etiam ꝙ predicti actus respicient vires aīe. nam consulere ⁊ permittere rationalem respiciunt: quia sunt actus virtutis ⁊ sapientie imperare ⁊ vetare respiciunt irascibilem. punire vero ⁊ premium tribuere pertinet ad cōcupiscibilem. ⁊ sic patet scd̄a pars.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur que leges procedant a lege eterna: ⁊ que non: ⁊ que sunt effectus ipsius legis.

Tertio in hoc sermōe circa legis eterne originem tres sunt consideratōes Prima dicitur negatio. Scd̄a confirmatio. Tertia fructificatio. ¶ Quantū ad primam sciendū est ẜm Alexan. vbi supra. q. 2. ar. j. ⁊ Tho. j. 2. q. 93. ar. 3. ꝙ nullo modo cōceditur leges iniquas esse a lege eterna: imo poti⁹ negat: cuius ratio in aperto est. nam voluntas dei non potest esse p̄ncipiuꝫ vel causa male voluntatis: quia deus nō est causa malorum. ergo nec lex eterna legum iniquaruꝫ. non enim inuenitur mali causa efficiens: sed tm̄ deficiens: vt dicit Aug. ꝙ si dicitur iam ē determinatum supra ꝙ lex eterna est qua iustum est vt oīa sint ordinatissima. ergo si oīa ordinantur etiam leges inique ab illa ordinantur: sed omnia ordinata a lege diuina deriuantur ⁊ finiuntur ab ipsa. ergo le. inique deriuant ab ipsa. Respondet ꝙ malum inquantum malum non est ordinatū: quia ī eo ꝙ dico maliciam dico defectum a debito ordine. ⁊ ideo malicia est inordinatio ⁊ maluꝫ ratione non est ordinatum: sed qd̄ dicitur inordinatum h est ratione subsistentis: qꝛ ipsa ordinatur ad supplicium eternum per legem diuinam: ex quo noluit ordinari ad gloriam. Et ideo non valet consequentia: est ordinatum a lege eterna: ergo est deriuatum ab ea Unde Isa. x. Cōminat talibus illas leges condentes. di. Ve qui condunt le. iniquas ⁊ scribentes iniustitias scripserunt ⁊c. ibi totū. Sed hic oritur dubium de illa lege de qua loquitur apostolus ad Ro. 7. s. Video aliaꝫ legem in mente mea repug. l. men. mee. vbi dicit glo. Fomes peccati recte dicitur lex: quia legitime factum est vt qui non obediūt suo superiori eis non obediat suum inferius scꝫ caro: cuius. s. illa lex ꝓcedit a lege diuina Ad quod respondet per Alexan. vbi supra. ꝙ fomes importat quādam inordinationem ⁊

defectum ex peccato Ade:eo q̧ non obediuit
caro spiritui vt dicit glo.preallegata. Fomes
igit̃ pena est.s.feditatis ⁊ passibilitatis. Prio
igitur modo.s.ſm q̧ lex feditatis vocatur ab
apostolo lex peccati: ⁊ sic non est a lege eter-
na sed a diabolo:qr ſm glo. Ro.7.consortio
carnis anima maculatur peccato: ⁊ h̃ q̃dru-
plici ratione. Primo quia facit animã ream
idest obligatam ad penam. Scd̃o maculat
eam.s.deformando dei imaginem in ea:⁊ ita
his duobus facit animam indignam gloria
⁊ obligatam facit ad penam:sed hi duo reat⁹
tolluntur per baptismũ. Tertio quia ſm glo.
ibidem.hec lex est mala qua quilibet carnali
consuetudine implicitus astringit̃. Nam im
plicat hominem ⁊ astringit ad concupiscen-
tiam carnalem:siue reddit difficilem ad bo-
num. Quarto dicitur mala illa lex: quia ad
eam diabolus accedit vt suggestionib⁹ ma-
lis ſm predictam glosam decipiat: ne faciat
homo que lex precipit: ⁊ illa duo vltima re-
manent etiam post peccatum. His igit̃ q̃ttu
or modis lex fomitis est lex peccati dicẽs in-
ordinationẽ.vnde glo.super illud Ro.8. Lex
spirit⁹ vite in Christo Jesu liberauit me dicit
Due leges bone sunt. Lex spiritus q̃ peccatũ
tollit. Lex Moysi que peccatũ ostendit. Lex
peccati mala que reos facit:qr ergo lex pecca
ti facit reum ⁊ est mala. isto modo non est a
lege eterna. ab ea enim nullum malum pro-
cedit vt dictum est. Scd̃o modo.s. ſm q̧ est
lex passibilitatis ⁊ afflictiõis:qr.s.affligit aiaʒ
sic ipsa est a deo ⁊ a lege eterna. Unde glo.
super illud ad Ro.7. Scio q̧ non habitat in
me hoc est in carne mea bonum ⁊c̃. sic dicit.
Manet lex carnis in corpore tenens robur
diuine sententie date in Adam.hec ibi. Affli
ctio aũt illa dicit bonum ⁊ ordinem ad diui-
nam iustitiam vt.s.homo coactus redeat et
conuertatur ad deum.ex hoc eni q̧ aia videt
ita se deiectam ⁊ tante vilitati subiectã citius
cõuertitur ad deum. Et ideo quo ad hec ab
ipsa lege eterna a qua est omne bonum ꝓce
dere ⁊ emanare videtur. ¶ Quãtũ ad scd̃aʒ
in hac parte cõsideratione sciendũ. hẽt ab oi
bus sanctis ⁊ theologis affirmari.s.le.nãlem
⁊ inditam mosaycam ⁊ humanã a le.eterna
manasse: dequibus omnibus fiet ꝑticularis
mentio in sequentibus sermonibus. Lex eni
naturalis ⁊ mosayca sunt bone.⁊ ideo a lege
optima deuenerũt:quia ſm Plato. Omne

tale per participatõeʒ ꝓcedit ab eo qd̃ ẽ tale
per essentiam: sicut caliditas in ferro ignito
procedit ab ip̃o igne calido per essentiã. Siĩ
modo omnes bonitates legum temporaliuʒ
procedunt a lege sũme bona.s.eterna. Solus
enim deus:vt habet̃ Luc̃.8. Bon⁹ est p ecñ
tiam.s.a quo deo ⁊ in quo lex eterna reꝑitur
iuxta illud Aug.lib.22.contra Faustum. Lex
eterna est ratio diuinalis.voluntas dei ordi-
nem nãlem conseruari iubẽs perturbari ve-
tans.hec ille. ¶ Quantũ ad tertiã in hac ꝑte
consideratione sciendũ est tres effectus du-
plicatos a lege eterna ꝓcedere.ṗmi sunt pre
cipere respectu boni:⁊ ꝓhibere respectu mali
Scd̃i sunt consulere respectu boni:⁊ ꝑmittẽ
respectu mali. Tertij sũt punire: ⁊ h̃ respectu
mali:⁊ premiare respectu boni. Primi igit̃
effectus leg̃ eterne sunt precipere ⁊ ꝓhibere
circa quos aduertendũ ſm q̧ theologi ꝯclu-
dunt.q̧ deus non põt precipere nec ꝓhibere
contra legẽ nature. Nam Aug.ait q̧ creator
nature nihil facit contra nãʒ: quia sic faceret
contra se:⁊ sicut se habet creator ad naturaʒ
sic lex eterna creatoris ad legẽ nature:ğ crea
tor per legẽ eternã non põt precipere contra
legẽ nature. Sʒ aduertendũ est q̧ lex nature
põt dici tripliciter. Aut ſm illam summam
nãm in deo que regulat alias:⁊ sic contra le.
nature nõ põt deus. Aut dicit̃ lex nature ſʒ
ordinem creature ad creatoreʒ ſm subiectio
nem:vt de ea faciat creator quicqd vult ⁊ ei
obediat natura:⁊ isto modo ẽt non põt deus
cõtra nãm sicut nec ꝯ se. Aut põt dici lex nãe
ſm cursum ipsius nature inditũ:⁊ hoc mõ ꝯ
le.nature bñ põt ꝓcipere. Non põt etiã deus
precipe:aut ꝓhibere ꝯtra ꝓcep. decalogi: qd̃
sane est intelligendũ ſm theologos:q dicunt
q̧ precepta decalogi emanãt a lege siue a iur̃
nãli.ius aũt nãle respicit ordineʒ creature ad
se vel ad creaturã aliquã.insup respicit ordi-
nẽ creature ad deũ. Primo mõ igit̃ iquãtũ
precepta emanantia a iure nãli respiciunt or
dinẽ creature ad se vel ad aliam creaturã: sic
contra illa ꝓcepta põt ꝓcipere deus ⁊ ꝓhibẽ
qd̃ expresse patuit Exod.12. vbi precepit he-
breis expoliationem egyptiorũ:qd̃ erat cõtra
illud preceptum. Non furtũ facies. ¶ Scd̃o
modo aũt inquãtum precepta emanantia a
iure naturali respiciunt ordinem creature ad
deum:vt quelibʒ creatura deo subijciat̃: ⁊ ad
deum tendat tanq̃ʒ ad finem: contra ista pre

cepta non potest deus facere aut ꝓhibere:q2 sic faceret contra se. Scdi effectus le.eterne sunt consulere ꝛ permittere. dat enim consilium de bonis expedientibus ad profectum salutis nostre:ꝛ ad maiorem perfectionē conducentibus.qd expresse claret in euāgelio discurrenti per consilia castitatis Luc.12. Sint lumbi vestri precincti ꝛc.paupertatis. Mat. 19. Si vis perfectus esse ꝛc.ꝛ alioꝝ multorū que breuitatis gratia omitto.Insuper pmittit mala fieri.Condecet enim naturam rationalem liberam esse vt faciat quod vult.vnde glo.super epistola ad thimo.dicit.Libertatez rationali creature nō negauit.potestatē vero qua iuste malos ordinaret sibi tenuit. hec ille.Ex quibus elicitur ꝙ deus permittit mala fieri:aut ꝓpter maiora mala vitanda: aut ex seueritate diuini iudicij ꝓpter maiora mala cumulāda vt qui in sordibus est sordescat adhuc Apoc.vlti.ꝓpterea Aug.dicit in lib.ↄ Fau. Ad naturalem iustitie ordinē pertinet vt aut peccata non fiant:aut impunita eē nō valeant. Ex quo patet ꝙ lex eterna si pmittit mala fieri:tamen non pmittit ea esse impunita. Vltimi effectus le.eterne ex precedētibus sequētes sunt premiare bona ꝛ punire mala.Non enim potest deus virtute huius legis facere qn bona merita retribuat ꝛ mala puniat.potentia saltem ordinata ab illa le. eterna.Ideo dum tempus habemus operē. bonum.quia ſm apostolū ad Gal.6.tēpore suo metemus illam.s.gloriam de qua loquit Aug.in lib.de clementia. Que erit bene operantium gloria ꝙ̄ grandis ꝛ sūma leticia:cū populum suum ceperit recensere: ꝛ meritis atqꝫ operibus nostris promissa premia contribuens: pro terrenis celestia:pro temporalibus sempiterna:pro modicis magna prestare:offerens nos deo patri: cui nos sanctificatione restituit.eternitatem nobis imortalitatemqꝫ largiri:ad quā nos sanguinis sui verificatione reparauit:reducens ad paradisuz denuo facere regna celorū fide ꝛ veritate sue pollicitationis aperire.hec ille. Verum non minus caueamus a vitijs vetitis ꝛ peccatis: quia per legem eternam impunita non permanebunt:qn potius ſm qualitatem criminum acrius ab ipsa cruciabuntur. Vnde idē Augustinus super Io. sermone.89. scribit. Ille perire deo dicitur qui ab illa beatitudie quā dat sanctis suis per suppliciū separatur.

Tanta autem est suppliciorum varietas: ꝙ̄tā est diuersitas peccatorum: que quomodo se se habeant altius iudicat sapientia diuina quam conie̅cturans scrutatur: aut effaᵗ humana. Vnde idem contra donatistas lib. 4.de baptismo.confirmat di.Nec dubitandum est quidem penas ipsas quibus cruciabuntur qui regnum dei non possidebunt ꝓ diuersitate criminum diuersas esse: et alias alijs acriores:vt in ipso igne eterno pro disparibus ponderibus peccatorum sint dispa ria tormenta penarū.neqꝫ enim frustra ipse dominus ait. Tolerabilius erit sodomis ꝙ̄ vobis in die iudicij: sed tamen ad non possidendum regnum dei tantūdem valet ex vitijs illis quod eligeris mitius ꝙ̄ vel plura vl vnū quod perspexeris grauius. hec ille. ergo carissimi insudare debemus vt supplicia illa eterna vitemus ꝛ gaudia illa mereamur.ꝛc.

¶ Feria scda post dominicaz in sexagesima in qua tractatur de veritate ꝛ stabilitate legꝭ naturalis. Sermo .9.

Ic est fugit manus eius. Iteruz vbi supra. Dicto de lege eterna: nunc conuenit de legibus ab illa origine trahentibus pertractare.presertim de lege naturali ab illa sine medio aliquo procedente ꝙ̄ veritatem doc.noster irrefragabilis Alex. de ales loco superiꝰ ꝙ̄pluries ānotato clare demonstrat triplicem asseuerans esse legem naturalem. Quedam enim est lex naturalis que respicit ordinem rationalis creature. de qua glosa super illud Ro.2.cum gentes que leges non habent ꝛc. sic dicit.Lex nature est qua intelligit vnusquisqꝫ ꝛ sibi conscius est quid sit bonum:ꝛ quid sit maluz:de qua.infra Quedam vero lex naturalis est respiciens ordinem irrationalem creature sensibilis:de qua Isidorus lib.2.ethimologiaꝝ dicit. Lex naturalis ē qua natura docuit omnia aialia Quedam est lex naturalis respiciens ordinem creature omnis.s.irrationalis ꝛ insensibilis,de qua dicit Augustinus lib.solilogoꝝ

Deus cuius legibus rotantur poli ꝛ cursus
suos sidera peragūt. hec ille. Scdm has igit
leges naturaliter est lex naturalis a lege eter
na: quia omnis bonitas est naturaliter a
lege eterna hoc ē a bonitate diuina ꝛ eterna:
Ergo cum omnis lex naturalis sit bona:
cuȝ ꝛ a lege eterna. Tamen prima propinq-
us q̄ȝ cetere: ſm q̄ creaturam rationaleȝ cō-
stat propinquiorem esse deo: q̄ȝ sensibilem ꝛ
irrationalem. In presenti igitur de lege na-
turali creature rationalis tractatur: vt illam
imitando vnusquisqȝ cum Paulo aposto-
lo dicere possit sic.s.illaȝ seruando ef.ma.ei⁹
.s.diaboli: de qua tres considerationes faciē
de sunt. Prima dicitur verificatio. Secū
da mutatio. Tertia contentio.

¶ Prima pars in qua tractatur de verifica
tione: diffinitione: ꝛ creatione legis nālis.

PRimo in hoc sermone circa verifi
cationem legis naturalis tria notā
da sunt. Quorum p̄mum dicitur
probatio. Scdm diffinitio. Tertium cre
atio. ¶ Quantam ad p̄mum probatur tripli
ci via esse legem naturalem. Hec Alex. secū
da parte summe. tractatu de lege nāli. arti.
p̄mo. Primo ratione sic. Scdm sententiā
phoꝝ cognitiua habet p̄ncipia veri sibi inna
ta ꝛ notōem illorum sicut istoruȝ. Omne to
tum est maius sua parte: ꝛ de quolibet est
affirmatio siue negatio. Sed virtus motiua
siue voluntas non est minor: q̄ȝ cognitiua.
Est enim regina in toto regno anime impe
rans cognitiue. Igitur sicut cognitiua habȝ
virtutem innatam sibi conuenientem: ita ꝛ
motiua habet regulam sibi inditam p̄ quaȝ
regulatur in bonum: ꝛ hec dicit lex natura-
lis. Ergo pȝ propositū. Confirmatur illa ra
tio sic. Creatura rationalis est debitrix volū
tarie faciendi bonum ꝛ vitandi malum. Si
ergo non potest facere bonuȝ: nec vitare ma
lum nisi prius cognoscat iuxta dictuȝ phi. 3.
de aia. Voluntas nō fertur nisi in precogni
tum. Necesse est naturalr habere notitiā bo
ni faciendi ꝛ mali fugiendi: ꝛ insuper necesse
est habere p̄ncipia per que reguletur faciēdo
bonum: ꝛ fugiendo malum. Illa autē sunt a
natura. Ergo a lege nāli indita: ergo ipsam
esse manifestuȝ est. Scdo probat auctorita
te veteris ꝛ noui testamenti. Nam in veteri
testamēto eccl'ia.17. scribit. Addidit illis di-
sciplinam ꝛ legem vite. glo. nālem quam de
dit hoi: vt subijcēt suo creatori: ꝛ brōꝝ in se
honorificentiā custodiret. Ergo lex nālis est.
Preterea in nouo testō Roma.2. apl's ait.
Cum.n. gentes q̄ legem non hn̄t ea que lege
sunt nāli faciunt: eiusmodi legē non habētes
ipsi sibi sunt lex q̄ ostendūt op⁹ legis scriptū
in cordib⁹ suis. Hec ibi. vbi glo. dicit. Opus
legis hn̄t scriptū. i. firmiter impressum in cor
dibus suis. i. rōni coꝝ dum illa opa laudant
q̄ lex iubet: illa dānant q̄ lex p̄hibet. Cum ḡ
illa sint nālia cuilȝ hoi: pȝ q̄ lex naturalis est
¶ Tertio idem p̄batur exēplo. s. insensibilium
ꝛ sensibiliū irrōnabilium. Primo pȝ exē-
plo isensibiliū: q2 vt di. glo. sup illō Ihere. 31.
Si defecerint leges iste ꝛc. In sole luna ꝛ
stellis sunt leges: q̄bus nāliter dirigunt in fi
nem. Patet etiaȝ exēplo irrationabiliū sen-
sibilium: q2 vt dictū est supra ſm Ysidorum
Lex nālis est quam nā docuit oia animātia
Cuȝ igit creatura rōnalis pfectior sit omni-
bus istis: necesse est ponere q̄ habeat legem
nāliter sibi inditā qua dirigatur ꝛ inclinetur
vnde Augu. sermo. 2. de sermone dei in nr̄o
ca. 3. ait. Nulla est aia q̄ȝuis peruersa: q̄ tn̄
rōcinari non possit: in cuius ɔsciētia non lo
quatur deus. Quis eniȝ scripsit in cordibus
hoium legem nālem nisi deus: de quo apl's
Cum.n. gentes que legem non habent: natu
raliter que legis sunt fa. ꝛc. Et idem sup Jo.
sermo. 48. Legem inqt naturaleȝ homines
habent in corde desiram. Quod tibi nō vis
fieri: alij ne feceris. Nunquid hec de pagi-
nis distinctio cum in natura ipsa quodāmo
do legitur: furtuȝ non vis pati: vtiqȝ nō vis.
Ecce lex in corde tuo est. Quod non vis pa-
ti: facere noli. Hec ille. ¶ Quantum ad secū
duȝ in hac parte qd dicitur diffinitio: aduer
tendum est legem nālem sic diffiniri: sic di
ctum est in exordio per glosaȝ Ro. 2. s. lex na
turalis est qua intelligit vnusquisqȝ: ꝛ sibi cō
scius est ꝛc. Ad cuius declarationeȝ tria nō.
¶ Primo q̄ lex naturalis primo ꝛ p̄ncipalr
est habitus facultatis: quia nullo modo pri-
mo ꝛ per se dicitur esse in ratione ꝛ volunta
te: sed in facultate: quia ipsi. s. facultati debet
auctoritas ꝛ possibilitas: ꝛ aperte eius flexi-
bilitas. Et ideo lex nālis cuȝ se teneat ex par
te auctoritatis: possibilitat ꝛ flexibilitat dici
tur esse principaliter in facultate: tanq̄ȝ regu
la facultatis: quod pȝ per exemplum. Nam

sicut grauitas siue ponderositas in grauib⁹
regulat totum motum grauis :ꝛ dicitur lex
ipsius motus:ita lex naturalis regulat prin-
cipaliter motū ipsius naturalis creature in
eo quod faciendum est. Secundario ꝛ con
sequenter lex naturalis est actus rōnis:ideo
dicitur in diffinitione. Lex naturalis est qua
quis intelligit ꝛc. Est etiam consequēter ha
bitus voluntatis: ideo seqtur ꝛ sibi conscius
est ꝛc. non tamen ꝙ lex naturalis sit consciē
tia vel sinderesis:q̄uis conueniat in hoc qđ
est regulare. Differunt tamen quantum lex
est regula facultatis p̄ncipalr̄ vt dictum est:
mediante aūt ꝯsciētia est regula rationis.
Mediante vero sinderesi que est scintilla cō
scientie est regula ipsius voluntatis:quod pꝫ
inductiue. Lex enim primo artando faculta-
tem dictat in faciando qd faciendū: ꝛ qd nō:
qm̄ in faciente est flexibilitas ad bonum vel
ad maluꝫ. Lex.n. dictat ei bonū faciendum:ꝛ
malum vitandū. Post hoc sequit̄ in rōne iu
dicium : ꝛ formatur cōscientia alterius facto
iudicio : qđ sic debꝫ esse. Sequit̄ sinderesis
scintilla.s.ꝯscientie stimulās voluntatē ad bo
num faciendū:ꝛ maluꝫ dimittendū. Et ideo
lex per se iudicat ꝛ regulat facultatem. Me-
diante vero ꝯscientia:hoc est ſm ꝙ ratio ac-
cipit iudicium legis regulat rationeꝫ. Legis
enim ratio est ꝯscientia; qm̄ conscientia ex le
ge formaт̄. Mediante aūt conscientie scintil-
la.i.sinderesi regulat voluntatē. Et ideo bene
dicitur. Lex naturalis est qua quis intēdit:
ideo facit sibi ꝯscientiam hoc bonum esse fa
ciendum:vel illud ꝛ illđ malum dimittēduꝫ

Scđo nō ꝙ cum concordant tria de inten
tione liberi arbitrij.s.facultas:ratio:ꝛ volun-
tas:iuxta illud August. in libro de libe.ar. Li
berum arbitriū est facultas rōnis ꝛ volunta
tis:ꝛ ad illam ꝯparatur lex nālis. Scđm il-
las comparationes habet tripliceꝫ actum.

Primus est ligare quem hꝫ per ꝯpatōem
ad facultatem:ꝛ hoc q: facultas hꝫ de se libe
ram inflexionē:ideo respectu illius hꝫ ligare.
¶ Scđs actus cui⁹ est oñdere quē hꝫ p ꝯpa
rationem ad rationeꝫ : ꝛ hoc ſm intentōem
qua lex dicit̄:eo ꝙ in ea legatur:sicut dic̄ Ysi
dorus.4.ethimo. Lex a legendo dicit̄. Ter-
tius actus est instigare siue mouere ad bonū
faciendū:ꝛ malum vitandum.quem habet p
ꝯparationem ad voluntatē:q: ſm Ysidoruꝫ
vbi supra. Jus naturale cōmune oīuꝫ vbiqꝫ
instinctu nature nō aliqua īstitutione habet̄.
Respectu igit̄ facilitatis lex naturalis dicit̄:
sicut ligans ꝛ artans. respectu rōnis sicut il
luminans rationem. respectu voluntatis sic̄
bonum ꝑsuadens ꝛ ad illud instigans : ꝛ sic
participat naturam vtriusqꝫ habitus.s.ratio
nis ꝛ voluntatis. ¶ Tertio notandum est ꝙ
quedam lex naturalis est infra liberum arbi
trium:ſm ꝙ dicit Damascenus. Quedaꝫ vi
res sunt que obediunt libero arbitrio: sicut ē
vis generatiua:que libero arbitrio subijcit̄:ꝛ
illa est quaꝫ natura docuit omnia animātia:
sicut est lex generationis. Quedam est lex na
turalis supra liberum arbitrium: sicut lex in
creata: que est lex illius sue nē increate. Et
sic dicitur Roma.xj. super illud. Tu ꝯtra na
turam insertus es in bonam oliuam:ait glo.
Contra illam summaꝫ nē legeꝫ a notitia re
motam siue impiorum:siue inferioruꝫ: tamē
deus nullo modo facit quasi contra seipsum
non facit. Quedam vero est lex naturalis p̄
ter liberum arbitrium : sicut illa que regulat
motum virium que nō obediunt nec subijci
untur libero arbitrio:vt vult Damascenus:
sicut est vis digestiua retentiua:ꝛ huiusmodi
vires naturales. Et ſm hanc est appetitus
determinatus in vnoquoqꝫ : ꝛ in nobis per
hanc est appetitus naturalis felicitatis. Vn
de propter hoc dicit Augu. super genesim ꝙ
sunt leges ſm quas spes vite habet appetit⁹
determinatos: quos etiā mala voluntas nō
potest excedere. Quedam insuper est lex na-
turalis extra liberum arbitrium:ꝛ sic dicitur
in decret. di.i. in p̄ncipio. Jus nature est qđ
in lege ꝛ in euangelio continetur:qua quisqꝫ
iubet̄ alij facere qđ sibi vult fieri : ꝛ ꝓhibet̄
alii iferre quod sibi nolit fieri. Hec ibi. Et h̄
est quia ipsa a lege naturali extrahit̄ vt prece
pta moralia ꝛ huiusmodi:de quibus infra.
Quedam etiam est lex naturalis cum libero
arbitrio:de quo hic loquit̄:ꝛ in diffinitiōe di
citur. Lex nālis est qua quis intelligit. ꝛc.
¶ Quantum ad tertium in hac parte decla-
randum qđ dicitur creatio, cōcludit̄ ꝙ lex na
turalis vltimo modo sumpta est tp̄alis crea
tura:quod ꝓbatur tripliciter. Primo disti
ctione Alex. vbi supra ꝙ lex naturalis vno
modo dicit̄ regula exēplaris prima : ꝛ sic lex
naturalis ideꝫ est quod lex eterna ꝛ increata

Alio mō dicitur lex naturalis regula que est exemplum inditum aīe ad cognoscendū qd faciendum ⁊ quid non:⁊ hoc mō creata est ⁊ indita aīe. Scđo idez probatur ratione sic. Lex naturalis est corrigibilis:sed lex increata non: q̄tuz in lege eterna siue increata nō cadit mutabilitas. Ergo lex naturalis nō est increata: ergo creata ⁊ temporalis. Tertio idem probatur auctoritate ipsius glo. Ro.2. di. Lex naturalis obscuratur ⁊ obtenebratur per peccatum: sed lex increata non potest obscurari. Ergo lex naturalis non est increata. Confirmat omnia paucis verbis Augu. sup psal. 118. s̄mone. 22. versiculo a iudicijs. di. Tu deus interior intimis meis. Tu intus in corde legē posuisti mihi spiritu tuo tanq̄ digito tuo: vt cā non tanq̄ s̄uus sine amore metuerez: sz casto amore diligere: ⁊ dilectōe casta timerē. Hec ille: ⁊ sic pz ps p̄ma hui⁹ s̄mōis.

¶ Secunda pars eiusdem sermonis in qua declaratur ꝙ lex naturalis de se est stabilis: q̄uis possit per peccatū deleri quo ad nos.

Secundo in hoc sermone circa legis naturalis mutationem tria notanda sunt. Quorum primum dicitur stabilitio. Secunduz deletio. Tertiū narratio. ¶ Quantum ad primum sciunduz s̄m Alex. vbi supra ꝙ lex naturalis quantuz ad essentiaz est stabilis: nec potest deleri quouis modo: nec per peccatum aliquod aut iniquitatem aliquam: sicut nec lux solis potest deleri per tenebram quantum ad essentiam ⁊ hoc probat̄ triplici auctoritate. Prima ē Augu. 2. ꝯfessionum di. Furtum certe domine punit lex tua: ⁊ lex scripta in cordibus hominum: quam nec vlla quidē delet iniq̄tas. Quis. n. fur patitur equo aīo alium furari? Ergo nō est delebilis: sed stabilis. Scđa ē glo. Ro. 2. di. Nō vsq̄ adeo in aīa mea imago dei terrenoꝝ affectuuz labe attrita est: vt nulla in ea lineamenta remāserint. Non. n. omnino deletum est quod ibi per imaginez dei cum crearetur impressum est. Hec ibi.

Tertia est glo. super illud malach. 2. di. Custodite spiritum vestꝝ ⁊ vxorem adolescentie tue noli despicē ⁊c̄. sic di. Noli de spiritu vxoris adolescētis tue. i. nālem legē in corde scriptam: que etiam incredulos cōpellit dicere. Deus iudicet: deus videat: ⁊ ipi cuncta inter me ⁊ te diuidenda ꝓmitto. Hec ibi. Unde insti. de iure nāli. §. sed nālia. dicit̄. Naturalia q̄dem iura que apud oēs gētes peque seruantur: diuina quadam ꝓuidentia ꝯstituta: semꝑ firma atq̄ imutabilia semper manēt. Hec ibi. Ex q̄bus oībus pz ꝙ lex nālis ē stabilis q̄tum ad essentiā. ¶ Quantū ad scđm in hac ꝑte ꝯsiderandum qđ dicit̄ deletio: sciendum est ꝙ q̄uis lex nālis sit stabilis quo ad essentiā vt dictum est: tamē est delebilis quo ad effectum ꝑ malitiā iniquitatē ⁊ peccatum: quod etiam ꝓbatur tripliciter. Primo rōne. sic glo. Malach. 2. dicit. Hec vxor. s. lex naturalis residuum est spiritus nostri: quia nostro spiritui semper copulatur: que si recedit a nobis: statiz offendimus deū. Hec ibi. Si igitur lex naturalis recedit: pz ꝙ deletur quo ad officium ⁊ effectū qui est incitare ad bonum faciendum ⁊ malum dimittendum: sicut dicitur domin⁹ a domo recessisse quando imperiuz amplius non habet in ea.

Secundo idem ꝓbatur exemplaritate. Sicut enim in eclypsi solis lux non deficit quātum ad essentiam vt expressum est: deficit tamen quātum ad effectum quem habet in nobis: que est illuminare. Eodem modo dicendum est in hac parte: quia lex naturalis que est sicut sol in anima: quanuis non deleatur quo ad essentiam in se deleatur: aliquando quo ad effectum qui est animaz illuminare. Non autem semꝑ illam illuminat: sicut cuz anima auertitur a deo ⁊ obtenebratur ꝑ peccatum. Unde tenebra peccati interposita inter deum ⁊ aīam ꝓhibet illum effectuz legis.

Tertio idez ꝓbat̄ auctoritate glo. Ro. 2. di. super illud. Cum gentes ⁊c̄. Nota ꝙ per nē nomen vt dictum est: negata sit gratia: sz potius per grāz reparata nā: qua gratia interiori hoīe renouato lex iustitie scribit̄: quaz deleuerat culpa. Ergo pz ꝙ lex nālis delet̄ quo ad effectum. ¶ Quantum ad tertium in hac ꝑte ꝯsideranduz qđ dicit̄ variatio diligēter ꝑscrutandū est s̄m Ale. ꝙ lex nālis de ratione sua est imutabilis q̄tum ad rōnem suoꝝ preceptoꝝ ⁊ sanctionuz: non tñ q̄tum ad obseruatiōem ipsoꝝ. Primo ergo q̄tum est de rōne sua ꝙ sit imutabilis lex nālis ꝓbat̄ tripl̄r. Primo rōne sic. Lex posita ab aliq̄ manente voluntate pctōris: ⁊ illo cui posita ē semꝑ dz manere. Ergo cum maneat voluntas ponentis legem nālem. s. dei q non mu-

satur: iuxta illud malach.3. Ego deus ⁊ non mutor: ⁊ etiã manet ratio in creatura cui posita est: erit ⁊ ipa lex nãlis manens ⁊ imutabilis. Scdo ꝓbat auctoritate canonica. di. 6. ca. Non est pctm̃. §. His itaqz. vbi dicit. Moralia mandata ad nãle ius spectãt: atqz ideo nullam mutabilitatem recepisse monstrantur. Mystica vero quantum ad superficiem a naturali iure putantur. Quantuz ad moralem intelligentiaz inueniuntur sibi annexa: ac per hoc ⁊ si ꝑm superficiem videantur esse mutata: tamen ꝑm moralem intelligentiam mutabilitatem nescire probantur. Naturale ergo ius ab exordio rõnalis creature incipiens: vt supra dictum est manet immutabile. ¶ Tertio probatur exẽplo Augu. libro ꝯfessionuz di. ꝙ sicut medicina est ars imutabilis: ⁊ tamen medicus quandoqz mutat precepta languentibus: sic ⁊ lex naturalis de se est immutabilis. Secundo aũt quantum ad obseruantiam ipsorum probatur triplici exemplo. Primum exemplum est qr vt ait Ysidorus. 4. ethimolo. Iure naturali cõmunis est omnis possessio: ⁊ omniuz vna libertas: illa sanctio mutata est: vt modo iure gentiũ sit aliud proprium ⁊ rationabiliter propter iniquitatem hoïum post trangressionem ꝑmorũ parentum: vt declarabitur in parte sequenti. Secundum exemplum est: quia vt habet genesis. 4. tempore Lamech qui primus plures habuit vxores fuit peccatum plures habere: quia vt dicit glosa ibi. Contra legem ⁊ naturam adulterium cõmisit: postmodum illud peccatum non fuit. vnde Jacob plures habuit vxores sine peccato Genesis. 29. 32. q. 4. obijciũtur. ⁊ hoc ex dispensatione: quia omnia in figuram contingebant illis ꝑm apostolum prima corint. 10.

Tertium exemplum habetur a lege scripta superaddita: que conuenienter facta est vt illa duo ꝑcepta legis naturalis scilicet omnia quecunqz vultis vt faciãt vobis homines ⁊c̃. Mat. 7. Luce. 6. ⁊ di. j. in principio. ⁊ alid vz Quod tibi non vis: alij ne facias. quod habetur Thob. 4. ⁊ di. 50. Ponderet. ⁊. 2. q. 6. decreto nostro. ⁊. 10. q. j. Placuit. per scripturam antiquam ⁊ euangelicam clarius aperientur vt infra patebit. Non fuit tamen proprie mutatio: sed supplementum legis naturalis. Nam ipsa dictabat in generali modo predicto. Sub hac enim generalitate compbenduntur multa particularia: vt nõ occides non falsum testimoniuz dices: ⁊ reliqua que in lege scripta particularius sunt aperta: ⁊ sic pz secunda pars huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur ꝙ in lege naturali continentur ea q̃ ordinant nos ad deum: ⁊ ad nos: ⁊ ꝓximuz.

Tertio in hoc sermone tractãdo de hijs que continentur in lege naturali sciendum est ꝙ in ea continentur ea que ordinant ad deum: ad seipsum: ⁊ ad proximum. Primo in illa continentur ea que ordinant nos ad deum: ad quorũ declarationem tres conclusiones ponuntur.

¶ Prima vniuersalis. Secunda ꝑticularis Tertia specialis. ¶ Prima ergo conclusio vniuersalis est: ꝙ nos lex naturalis ordinat ad deuz: quod probatur tripliciter. Primo sic. Naturaliter homo factus est ad imagidei: iuxta illud gene. primo. Faciamus hoïez ad imaginem ⁊ similitudinem nostram. Sz homo inquantum est ad imaginẽ dei factus habet cognitionez prime veritatis q̃ deus ẽ: quia ꝑm Augu. imago attenditur in potentia cognoscendi. Ex hoc vero ꝙ est ad similitudinez: est in potentia ⁊ debito diligendi suam bonitatem: quia similitudo attenditur in potentia diligendi: vt dicit Augu. Et ꝓpter hoc in lege est: vt per ipsam ordinetur homo ad deum. Secundo ꝓbatur sic. Ait. n. Tullius in rhetorica. Jus naturale est quod non opinio genuit: sed quedam innata vis inseruit: vt religionem: pietatem: vindicationem: gratiam; obseruantiam: veritatez. Et postea sequitur. Religio est pars iuris naturalis. Hec ille. Si igitur religio est que superioris cuiusdam nature quam diuinam vocant curam cerimoniamqz affert. patet ꝙ lex naturalis ordinat nos ad deum. Tertio confirmatur sic per glo. eccl̃ia. 17. di. Legem naturalem dedit deus homini: per quam subijceretur suo creatori: ⁊ bonorum operum in se honorificentiam custodiret. Ergo in lege naturali est ꝙ homo subijciatur suo creatori ⁊ ꝙ ad ipsum ordinatur per obedientiam.

Secunda conclusio ꝑticularis est ꝙ lex naturalis dictat saltem implicite fidem vnius dei ⁊ redemptoris nostri: gubernatoris mũdi ⁊ remuneratoris vniuersi. Nam dic̃ Hugo ꝙ nunqz fides minꝰ habere põt: qz credẽ vnum deuz oïum dñm creatorẽ vniuersoꝝ:

collatorem omnium bonorum ⁊ eorum qui
in malis sunt:⁊ eum querunt ⁊ expectant re
dēptorē.h illc. Quāuis igit̃ in rōne ꝑticulari
non possit legi fides articulorum in lege na-
turali potest tamen legi in ratione vniuersa-
li. Lex ergo naturalis habet vnde possit di-
ctare anime omnia necessaria ad salutem in
vniuersali ⁊ i particularitate faciēdo credere
ac assentire testimonio rationis.¶ Tertia cō
clusio specialis est ex precedenti sequens ꝙ si
cut lex naturalis dictat fidez vnius dei im-
plicite:ita etiam dictat⁊ insinuat deum de-
bere diligi sup omnia:etiaz supra se: ⁊ ꝓpter
se. Non tamen est causa efficiens lex natura
lis huius dilectionis sed solum insinuat. Lex
enim naturalis eo ꝙ naturalis insinuat ⁊ i-
stigat deum diligere debere super omnia: sz
non perducit. Et ideo preter hanc fuit neces-
saria lex gratie quā deus cōmunicat prepa-
ranti se ꝰm instinctum nature. Quāuis igit̃
non sit in potestate nostra tāq̄z efficiente per
legem naturalem deū diligere super omnia
est tamen illud in voluntate nostra tāq̄z im-
perante. Vnde glo. Eccle.17.ait. Lex natura
lis insinuat vt deum toto corde:tota anima
⁊ tota virtute diligamus:⁊ mandata eius in
dei ⁊ proximi charitate custodiamus.hec ibi.
⁊ loquitur de insinnatione:⁊ non de ꝑfectōe
Ex quib⁹ patet ꝙ lex nālis ordinauit hoiem
ad deum.¶ Scđo dico ꝙ lex naturalis ordi
nauit hominē ad scipsum. qđ patet triplici-
ter. Primo ex precedentibus correlarie. nā
dictuz est ꝙ homo inclinatur per legem na
turalem facere alteri qđ sibi vellet fieri ⁊ nō
facere alteri qđ sibi nollet fieri: ergo si ꝑ illa
legis nāl' precepta homo ordinetur ad deuz
⁊ proximū multo fortius ad scipsum. Si eni
vult bonum proximo in eo ꝙ vult illđ quod
sibiipsi debet velle: hoc est diligere proximū
per legem naturalem:ergo per eandem vult
bonum sibi ⁊ diligit se.¶ Scđo idem ꝓbat̃
auctoritate Tul'.j.de offici.di. Animantium
omni a natura tributū ē vt se corpus vitāqz
tueatur declinetq̄z ea que nocitura videntur
omnia que sunt necessaria ad vitam ingrat
⁊ paret.hec ille. Si igitur natura inclinat ad
scipsam quātum ad corpus non est dubium
ordinare etiā quātum ad animam.¶ Tertio
idem probatur ratione euidentie: nā ꝑ expe-
rientiam patet ꝙ nusq̄z datuz est in lege scri-
pta preceptum de dilectione sui: sed bene de

dilectione dei ⁊ proximi: q̄zuis in lege natu-
rali ad deum ordinemus ⁊ ad ꝓximum vt
infra patebit. Qđ ideo non reperitur de di-
lectione sui:quia ad nosmetipsos non modi
cum ordinati sumus a lege naturali:nam di
ligendo deū diligit vnusquisq̄z scipsum. Ait
enim Aug.in epistola.46. ad macedo. Tunc
quisq̄z diligit scipsum cum deum diligit.qui
enim aliter se diligit prius se odisse dicēdus
est fitq̄z iniquus:priuaturq̄z luce iustitie: quo
aptiore ac ꝑstātiore bono auersus atq̄z inde
vel ad se conuersus ad inferiora ⁊ egra vtiq̄z
cōuertitur:fitq̄z in ipso quod veracissime scri
ptum est. Qui amat iniquitatem.o.a.su. hec
ille.¶ Tertio ⁊ vltimo dico ꝙ lex naturalis
ordinauit hominem ad proximū tripliciter.
Primo circa matrimoniū vnius ad vnam
Nam.ff.de iusti.⁊ iur.l.j.§.ius naturale.scri-
bitur. Ius naturale est quod natura omnia
aīalia docuit:⁊ postea subdit̃ hinc mar' ⁊ fe-
mine coniugatio quā nos matrimoniū ap-
pellamus.de quo diffuse infra in precep. Nō
mechaberis. Scđo ordinauit lex naturalis
ad proximum circa rerum exteriorum com-
munem possessionez: nam ipsa lege oia sunt
cōmunia:vt.12.q.j. dilectissimis. Cōis enim
vsus iniquit omnium que sunt in hoc mun-
do omnibus hominibus esse debuit. Pre-
terea Aug.super Jo.di.8.c. Quo iure.inquit
Iure humano h villa mea est: h seru⁹ meus
est.⁊ infra tolle iura imperatorij: quis audet
dicere h villa mea est:h seruus meus est:mea
est domus. Ex quibus patet ꝙ proprietas
est de iure positiuo: ergo non de iure natu-
rali.igitur patet propositum. Amplius idem
probatur sic. Arripere sibi alienum ⁊ appro
priare est cōtra ius naturale. ergo appropa-
re sibi illud quod est cōmune est contra ius
naturale: ergo iure naturali non debet esse
proprietas: sed poti⁹ omnia debent esse com
munia. Sed aduertendum est ꝰm Alexan.
ꝙ lex naturalis vt dictum est supra patitur
vnitatem ⁊ varietatem:ꝰm diuersitatem tē-
porum respectu nostri. ⁊ ideo ꝰm diuersita-
tem temporum diuersimode dictat. Primo
cum aliquid dictat vt bonum:⁊ sicut in statu
nature bene institute dictabat omnia esse cō
munia: ⁊ illo modo intelliguntur proxime
dicta. Tunc enim non erat iniquitas. et
iđ pacifice vixissent.qlibet.n.accepisset neciuz
reliq̄ dimittēdo:⁊ sic oīa cōiumit ꝑtractasset.

In statu vero nature corrupte dictat. q bonū est aliqd esse ꝓprium: alioquin boni egerent et non staret humana societas: qz mali rapērent oia: et nunq̄ esset pax vel ꝯcordia: nec eēt nulla diligentia in laboribus et exercitijs. Secundo aliqd dictat vt equum et cōueniens: et illo mō dictat aliqua esse coia: vt mare: littora: arenam: et huiusmodi. vt insti. de rerum diuisione. §. et qdez. et etiā dictat q ea q̄ sunt appropriabilia si in nullius sint bonis occupāti ꝯcedūt. Unde ea que terra mariqz capiuntur et repiuntur sunt reperientis et capientis. Tertio aliqd dictat lex nālis: vt debitū: et illo mō dictat q in casu necessitatis sint oia coia: quod etiam statutū est per leges: q̄ in lege nāli fundant. ff. ad. l. Ro. de iac. l. 2. § cum in eadem de furtis. c. Siqs ꝓpter necessitatem. cū similibus. In statu ergo isto oia sunt coicanda: hinc orit illa lex nālis sepe dicta oia quecunq̄ vultis etc. Mat. 7. Nullus enim reperit q in necītate nō velit sibi subueniri. Tertio lex nālis ordinat ad ꝓximū quo ad suitutē et libertatē. Ait. n. Ysido. 4. ethi. di. j. ca. Ius nāle est cōe oium nationū: eo q vbiqz instinctu nē: non ꝯstitutiōe aliqua habetur: vt viri et femine ꝯiūctio: liberoꝝ susceptio et educatio: cois oium passio: et omnium vna libertas: acqsitio eorum q̄ terra mariqz capiunt. Hec ibi et insti. de iure nāli in pncipio. Ius nāle est quod nā omia aīa docuit. Nam ius istud nunq̄ humani generis proprium est: sz oium aialium que in celo: q̄ in terra: que in mare nascunt. Hinc descendit maris atqz feie ꝯiugatio quam nos matrimonium appellamus. Hinc liberoꝝ ꝓcreatio et educatio: ex qbus pz q sicut matrimoniū et passio oium est de iure nāli: ita et oiū libertas. Sz aduertendū est sm doctrinā Alexandri q est loq de nā dupl'r. Primo sm statum ante pctm̄: et tunc nō fuit seruitus. Et qz lex nālis dictat coēm oiū libertatem sm statum nē institute. vnde Augu. 19. de ci. dei. ca. 15. ait. Nullus in nā in qua pus deus hoiez ꝯdidit seruus est hois aut peccati. Et ideo subijcitur homo hoi: qz fecit se suū peccati. Hec ille. Scd̄o est loq de nā sm statū nature corrupte: et sic lex nālis dictat q necessaria est suitus et dn̄iū ad coercendā malorum et impioꝝ malitiā. Si. n. in libtate plures essent nullus cum eis viuere posset: vxores nō subiecte essent maritis: nec eis fidem uarent. vnde glo. sup illud Ihere. 4. Si cō temnat mulier amatorem suum etc. sic dicit videns eam seruire libidini sue et in se mutatam legem p quā quondā viro subiecta fuerat. Que oia ꝯfirmat Augu. 15. de ci. dei. ca. 15. post p̄dicta verba ibidē legit. Nullus autem in nā in qua post deus hoiem condidit seruus est hois aut peccati. Verū et penalis suitus ea lege ordinat que nālem ordinē seruari iubet. perturbari vetat: qz si ꝯtra eā legem nō esset factū: nihil esset pena in suitute coercentē. Ideo apl's monet seruos subditos esse dn̄is suis. Ephe. 6. Colo. 3. ad Titum. 2. et ex aio eis cum bona volūtate seruire. s. vt si nō possint a dn̄is liberi fieri: liberā quodāmodo suā seruitutē faciant nō timore sub dolo: sed fideli dilectione seruiendo donec transeat iniqtas et euacuet ois pncipatus et potestas humana: et sit deus oia in omnibus. Hec ille in illa scilicet superna gloria. Ad quam etc.

¶ Feria tertia post sexagesimam de originatione tpe et creatōe legis mosaice. Ser. 10.

Ic effugimanus eius. itez vbi supra post tractatum de le. nāli: nūc de le. mosaica q̄ ad explanationem legis nālis a deo lata ē aliqua sunt breuiter vidēda quibus manus diaboli effugere valeamus: iuxta illud. Sic effu. etc. De lege ergo mosaica tres sunt faciende ꝯsiderationes siue mysteria. Primum dicit sua originatio. Secundum sua tempatio. Tertiū sua causatio

¶ Pars prima huius sermonis in qua declaratur quomō lex mosaica data est a deo per angelos.

PRimo in hoc smone de legis mosaice ordine tres ꝯsiderationes annotant. Prima dr̄ ꝓbatio. Secunda mediatio. Tertia concessio. ¶ Quātum ad primam. s. ꝓbationem tripl'r ꝯcluditur et ꝓbatur legem mosaicam a deo datā ratione: auctoritate: et exemplo. Primo ꝓbatur ratione vnica tali modo deducta. Sētentia est phi primo thopicoꝝ di. Omne bonum hz pncipium ab vno: et in libro de secretis secretoꝝ ad Alex. itez dicit. Sic omnis

veritas pcedit ab vna veritate: sic ois bõitas ab vna bonitate. & cum eo ɔcor. eius pceptor Plato. s. in thimeo. d. A p bono oia bona, p cedũt: quos añcellit Iaco. apls. d. pmo cano. suc. O ẽ da. op. & oẽ. d. p. de sur. ẽ de. a pa. lu. tũc sic. Lex moy. ẽ bona: qd pz p aplm pme ad Ti. p. Bona est lex si qs ea le. vtat. & itez Ro. 7. Lex sctã & man. sctm & iu. & bo. & addit ibidẽ. Volenti mihi fa. bo. inue. le. qm bona est. Si igit bona est lex: & omne bonũ pcedit a deo: g ipsa est a deo data. q si ɔ hec obijcit vt opponũt impij manichei sic arguendo. Augu. in li. de li. arbi. Iubet eterna lex auertere amorẽ a tpalibus: & ad eterna ɔuertere: sz lex moysi ɔuertit aiuz ad tpalia & cõuertit ab eterna: iuxta illd Ysa. pmo. Si volueritis & audieritis me: bo. ter. co. &c. Ergo ẽ ɔria legi eterne. g nõ pcedit ab ea. Ad h respondet sm Augu. ɔ manicheuz. q sicut est vnus deus creator bonoz tpaliuz & eternoz ita deus vnus auctor duoz testamẽtoz. s. veteris & noui: tñ in vno allicit p eterna. s. i nouo: in alio. s. in veteri p tpalia. Quãdo g dicit q lex mosayca auertit aium ab eternis & cõuertit ad tpalia: dõm q ad tpalia ɔuertitur qs dupl. Primo pter ipsa tpalia: vt fiat sibi stat⁹: & hoc nõ facit lex mosayca. Secũdo pp eterna: & hoc mõ facit lex moy. q ɔuertit ad tpalia: vt pter hoc hõ alliciat ad eterna. s. vt ex dono moueat hoiem: & alliciat ad amorẽ dei. Scdo q lex moy. a deo sit data. pbat auctoritate veteris & noui testamẽti Primo auctoritate veteris testamẽti. Ihere. 31. Ecce dies veniũt dicit dñs: & faciã domui israel & domui iuda fedus nouũ nõ sm pactũ qd pepigi cum patribus vris. Hec ibi Ergo est idez lator euãgelij & veteris. vñ Iacobi. 4. dicit. Vnus est legislator qui põt viuificare & pde. Scdo auctoritate noui testamenti. Nam Luce. 18. iuueni qrenti qd faciẽdo vitam eternã possidebo: Respõdit deus. Nosti mãdata: non occides: nõ mecha. &c. Si igit xps ɔsuluit legem esse bonaz: g est a deo: qd melius explicat dñs Mat. 15. d. phariseis. Quare vos trãsgredimini mandatuz dei pter tradi. ve. dñs dicit. Honora pfem tuum & ma. tu. Ergo est a deo: qz xps est veritas q non fallit: q etiam Mat. 5. dic. Non veni legẽ soluẽ: sed adimplere. Ergo &c. Qd si dicit Paulus Ro. 7. dicit. Cum venisset mandatũ pctm reuiuixit. & glo. Ro. 4. dicit. Lex auget pctm: sed nullũ tale est a lege eterna. Ergo non est lex moy. a deo. Item pma coz. 15. dicit. Virtuz pcti lex. Ergo lex est effectiua peccati: nõ alia lex eterna. Ergo pz propositũ. Ad illas auctoritates respõdet q ẽ log de pctõ siue de passionibus pctõrum: aut qtum ad sui notitiã: aut qtum ad sui excrescentiã. Primo mõ intelligunt ille auctoritates causalr: qz lex illa fuit cã cognoscẽdi peccata. vnde sup illd Ro. 7. Pctm nõ cognoui nisi p legẽ. dicit glo. i. passiones pctõz: hoc est interiores ɔcupic fuerũt note. Scdo mõ s. qtuz ad excrescẽtiam siue augmẽtum sic oẽs ille auctoritates intelligunt p occasionez non p cãm. vnde Ro. 7. Occasione accepta pctm opatuz est in me p mãdatuz: qd pz p similitudinẽ. Nam sic aqua subiecta igni magis facit feruẽ ignez: qz ibi sunt due cãe respectu feruoris. s. calor q est cã feruoris p se: & aq q est cã ɔrij. tñ ɔfluentibus his cãis: qz calidum est ɔriuz frigido comprimit: calor vero euapozat: & sic ita ɔpressus magis feruet. sed hoc est pter intentionẽ: & occasionalr. Ita similr dõm est q lex erat ad bonũ p se: sic ad ɔprimenduz fomitẽ & ɔcupiscentias prauas & phibendũ illas: & qz semp nitimur in vetituz: & p fomitẽ pni sumus in malũ: ex h occasionalr & pter intẽtionez legis accidebat intensio fomitis. Tertio legẽ moy. a deo datam pbat exẽplo pmo xpi. d. Mat. 8. leproso Vade offer mu. tu. ad al. qd pcepit moy. i testimonium in israel. Sz xps non mõ approbaret qd a diabolo traditũ esset. Ergo est a deo. Scdo exẽplo Pauli q pme coz. 9. approbat illd deuto. 25. Non alligabis os bo. tri. & hoc dicit, pbãdo licitũ ei esse sumpt⁹ ab eis accipe. Ergo pz ppositũ. q si dicitur lex data ab optimo dirigit spũ: sz obsuantia legis spũm excludit. iuxta illd Pauli gala. 5. Si spiritu ducimini nõ estis sub lege. Ergo &c. Ad hoc respõdet. q esse sub lege põt intelligi dupl. Aut necessitatis timore: & sic q ducitur spiritu nõ est sub lege: qz. s. non implet ex timore. Aut põt esse volũtate obi: & sic aliquis est sub lege & ducit a spiritu volũtario. ¶ Quantum ad scdam ɔsiderationẽ in hac parte faciendã q dicit mediatio diligẽter attendendum est legem a deo moysi datã per medium angloz: qd pz tripl. Primo vnĩca rõne. Scdo multiplici auctoritate. Tertio de singlari exẽplaritate. Primo proba

sur vnica rõne sic deducta. Sentẽtia ẽ Dionysij in libro de angelica hierar. ꝙ propriuз est summe bonitatis esse suiipsius communicatiua: ꝛ ad coionem sui alia vocare: vt vnicuiqз distribuaꝛ ẜm capacitatẽ ꝛ ꝓportionẽ suam: qꝛ vt habetur cõmento sup decimam ꝓpositioneз de cãis. Recipiens recipit ẜm modum suuз: ꝛ nõ ẜm modũ rei recepte. vñ ꝛ phs. 5. physi. dicit. Causa pma influit suam bonitatẽ vna influxione: sed res nõ recipiũt illam bonitatem essentialr: sed ẜm capacitatem sue nẽ. Hec ille. Summa ergo bonitas .i. deus q est prima causa ꝛ pma bonitas: sicut habetur libro de causis. ducit hoiem ad se ꝛ ad suam coionem ẜm ꝓportionẽ ipsius propriam. Sed angelus est prior creatura ꝙ hõ media inter deum ꝛ hoiem. Ergo si infima per media ducunꝛ ad suprema: duciꝛ homo i summã bonitatem mediante angelo. Si ergo lex data est ad illam deductionem ꝛ directionem: relinquiꝛ ꝙ data sit homini p angelos. Scdo idem ꝓbatur multiplici auctoritate. Nam Paulus apls dicit ad gala. 3. Lex ꝓpter trãsgressores posita est donec veniret semen. cui ꝓmiserat ordinata per angelos in manu mediatoris ꝛc. ꝛ ad hebre. 2. idem ait. Si. n. qui per anglos dictus est sermo factus est firmus. vbi glo. sermo dei ingt qui per angelos dictus est ad Moyseз ꝛ alios fratres factus est firmus. i. verus. Ex quo vult dicere ꝙ lex data sit moysi per anglos Item actu. 7. scribiꝛ. Accepistis legem in dispositione angeloꝝ. ꝛ ibidem supius de moy. dicitur. Hic est qui fuit in eccl'ia in solitudie cum angelo: qui fuit in mõte syna ꝛc. Quas auctoritates ꝯfirmat Diony. in libro de angelica hierar. dicens. In hierarchia anglica docet theologia legem per angelos ad pñtes peruenire: tanꝙ legali ordine illud legalr ponente. Hec est prima regula in deuз reduci. ꝛ nõ solum in suppositis ꝛ subiectis animis sed in eque potentibus ipsa lex dissteriꝛ. Hec est per vnãquanqз hierarchiã pmas ꝛ vltimas ꝛ medias esse ordinatões ꝛ virtutes: sicut p angelicaз nãm creatura rõnalis ꝛ humana debuit accipe legem: ꝛ ad deũ reduci. Hec ille. Recepit ergo legem a deo p angelum. Tertio idem ꝓbatur singlari exẽplaritate. Ait. n. Dionysi. in libro de anglica hierar. cap. 13. ꝙ ignis caliditas magis seipsam distribuit ad magis susceptiua ꝛ ad similitudinem suam venientia. Ad ꝯtrarias vero substantias aut nullum aut obscuꝝ sue opatõis vestimentũ manifestant. Hec ille. Sicut igitur ignis pmo operaꝛ in eo qd est sibi ꝯforme: ꝛ per illd accedit ad ipm qd non est sibi ꝓpinquum: ita claritas summi boni copiosissima effusione pmo manifestat se sup excellẽtissimas sbas. s. angelos: ꝛ p eas alie magis remote diue lucis ꝑticipãt radiũ. Rationalis ergo creatura q est hõ diue claritatis illuminationẽ per angelos ꝑticipat. Si ergo lex data est ad eius illuminationẽ: ergo hз legem a deo p angeloꝝ ministeriũ. Hec Ale. 2. parte hic. de lege moysi. q. 2. ar. lex. ¶ Quãtum ad tertiã ꝯsiderationẽ in hac pte faciendam q dicif ꝯcessio: est videndũ ꝙ lex data ẽ ꝛ ꝯcessa pplo israeli ꝛ nõ gentib⁹: triplici rõe ẜm Ale. vbi supra. Primo rõne vnionis. Scdo discretionis. Tertio dispositionis.

¶ Primo data fuit lex iudeis rõe vnionis. Scdm. n. ꝓpham ꝙ bonum ꝛ iocum. ha. s. in. v. qꝛ ergo solus ppls israel in vnitate animi ꝯgregatus erat ad colendũ deum: ꝛ de⁹ libenter inhabitat vbi plures ꝯgregati sunt in noie suo: vt habeꝛ actu. j. Apłis vno corde ꝛ aio ꝯgregatis in cenaculo cum maria matre ihu: missus est a deo spũs sanctus: ita in vnum iudeis collocatis ad deũ colendũ data est lex. ꝙ si dicif deus non est acceptor psonarum. Actu. 10. Roma. 2. Sed inter gentiles erant multa ydola nõ colentes: vt Job ꝛ alij. Ergo ꝛ eis sicut iudeis ꝛc. Respõdeꝛ ꝙ ꝙuis in alijs populis essent alique persone deo accepte: tamẽ nullus populus preter istum erat deo acceptus. Lex autem non datur persone: sed populo congregato ꝛ vnito ꝛ viuenti sub vna consuetudine. ¶ Scdo ratione discretionis: vt. s. discerneretur ab alijs. Ille enim erat populus de quo fili⁹ dei erat nasciturus. Vnde Hugo ait. Circũcisionis sacrm̃ semini Abrae sancificando ꝛ significãdo pariter datũ est. sanctificãdo vt iustificareꝛ significando vt a ceteris gentibus discerneretur: quatenus singularis ꝛ discreta gnãtio maneret: de qua xps nasceret. ꝙ si dicif de⁹ facit oriri soleз suum sup bonos ꝛ malos: vt dicif Mat. 5. Sed deo magis est cura aiaꝝ ꝙ corpoꝝ. Ergo si lucẽ corporaleз ministrat oibus equalr: sic ꝛ lucem spiritualem ministrare dз. Sed talis lux erat lex. iuxta illd ꝓuerbiorum sexto. Lucerna mandatum tuuз.

Ad hoc respondetur quod lux corporalis non lucet oculo nisi bene disposito: ita lux spiritualis que est lex non datur nisi disposito. Dispositus est autem ad ipsam per voluntatem: vt velit homo concorditer sub lege viuere. Ergo patet propositum. Tertio ratione dispositionis: quia secundum philosophum 2. de aia. Actus actiuorum sunt in patiente bene disposito. Quia ergo alius populus deditus erat ydolis: ideo dignus non erat vt lex sibi daretur: quia Mat. 7. dicitur. Nolite sanctum dare canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos. Et per sanctum intelligitur ibi legis eloquium: et per margaritas scilicet prophetarum. Data ergo fuit lex populo israeli: quia non alius erat quam ad eam se prepararet. Quod si dicitur eccli. 17. scribitur in vnaquanque gentem proposuit rectorem. scilicet angelum: quia de ipsis hoc intelligitur. Sicut ergo angelus qui erat rector gentis hebraice ministrauit legem: ita et angeli aliarum gentium debuerunt eis ministrare legem. Ad hoc respondetur secundum Diony. de angelica ierar. hoc non fuisse angelorum culpa: imo culpa gentium quibus angeli dominabantur: quia se non preparabant ad susceptionem legis: nec volebant se preparare: nec legem recipere. Et quia non datur nisi volentibus recipere: ideo eis non fuit data: sicut etiam non dantur alie gratie dei nisi dispositis et bene preparatis. Patet ergo etc.

¶ Pars secunda huius sermonis in qua declaratur quod lex mosayca non debuit citius dari.

Secundo in hoc sermone consideranda est legis mosayce temporis determinatio: circa quam tres alie consideratio nes sunt. Prima ratiocinatio. Secunda dilatio Tertia determinatio. ¶ Quantum ad primam dico quod rationabiliter lex non fuit data ante peccatum: cuius causam assignat Alex. vbi supra di. quod lex data est ad figurandum: et significandum et coercendum concupiscentiam: vt in parte sequenti patebit. Sed ante peccatum homo erat spirituali mente preditus: et ideo non erat ei necessaria figura ad significandum: nec etiam erat in illo statu concupiscentia inordinata: Ergo aliquo modo non debuit lex dari ante peccatum. Dico tamen quod nunquam vixit homo sine aliqua lege. Nam Ade etiam ante peccatum fuit data lex discipline: quando dixit ei dominus gene. 2. De ligno scientie boni et mali ne comedas. Vnde Aug. in questionibus veteris et noui testamenti ait. Prima lex formata in litteris dari non debuit: quia in natura ipsa inserta est quodammodo illa notitia creaturis Nam quis nescit quid bene conueniat: aut ignorat quod sibi fieri non vult alii fieri non debere. Hec ille. Oportuit igitur quod homo vteretur lege naturali: et cum illa ei deficeret sicut fecit Ade et lex similiter discipline quando peccauit: adderetur ei lex scripta et moralis. ¶ Quantum ad secundam in hac parte considerationem que dicitur dilatio. est sciendum quod lex non debuit statim dari post peccatum: imo debuit alia lex addi ipsi legi necessario ad ipsam legem mosaycam ordinandam secundum diuersas etates. quod patet sic inductiue. Facta est enim propter peccatum triplex ordinatio in natura scilicet ipsius concupiscibilis: ipsius irrationabilis: ipsiusque rationabilis. Primo enim ante diluuium viguit inordinatio concupiscibilis maxime: et ad hanc restringendam fuit addita lex quedam in qua dixit homo ante diluuium: iuxta illud gen. 3. Sub te erit appetitus. scilicet sub ratione. Secundo post diluuium rapta hac lege fuit magna inordinatio irrationabilis: quando scilicet filii Noe voluerunt edificare vsque ad celum. Gen. xi. propterea data est lex ad ordinandum irascibilem quod fuit gen. 9. Carnem cum sanguine non comedetis. Et hoc fuit ad honorem sanguinis et detestationem homicidii: vt horreret homo sanguinem fundere humanum Tertio secuta est inordinatio rationabilitatis tempore Abrae: quia omnes ydolatre et contra inordinationem data est lex Abrae circuncisionis ipsius populi ad deum ordinandi: et signum inter populum fidelem et deum. Vnde gen. 17. scribitur vt sit signum federis inter me et vos. Sic ergo precesserunt ille leges legem Moysi disponentes ad eam. ¶ Quantum ad tertiam considerationem in hac parte que dicitur determinatio: notandum est quod lex Moysi conuenienter data est illo tempore. Nam cum ipsa lex sit ius hominum viuentium sub vno: prius necesse fuit quod esset populus vnicus quam daretur lex. A tempore autem circuncisionis cepit esse populi vnitas et discretio: et ideo ante non debuit lex dari: imo lex circuncisionis fuit signum future gratie: et ideo debuit precedere. Ad quorum declarationem aduertendum est secundum Alex. vbi supra. quod quattuor fuerunt fundamenta legis. scilicet fides vnius dei: fides incarnationis: probatio fidei: et ipsius fidei firmitas. Primum enim quam daretur lex oportuit esse attestationem fidei vnius dei: et hec precessit in signo circuncisionis que posita est in signum federis inter deum et populum. Attestatio autem fidei incarnationis facta est quando facta est promissio de xpo Abrae. In semine tuo benedicentur etc. Gen. 21. et 22. Sed quia non sufficit testimo

nium in ore vnius: immo in ore duoꝝ vel trium stat omne verbū. Mat. 18. Ideo pri⁹ facta est illa ꝓmissio ad Isaac ⁊ Jacob: ⁊ repetitum est cuilibet in semine tuo ⁊c. vt pꝫ genesis. 26. 27. ⁊. 28. Et hec facta fuerunt añ collationem legis: sed nō debuit sic statim dari immo prius oportuit fideꝫ ꝓbare: ꝓbata autem fuit in egypto per aduersitates: vt. s. nulla aduersitas posset eos auertere a fide: quibus danda erat lex ducens ad deum ⁊ incarnationem. Oportuit etiā ꝙ esset firmata: ne posset ppl's seduci aliq̄ fallacia. Firmata aūt fuit in multis signis ⁊ miraculis: que eis dominus fecit ⁊ ostendit in exitu de egypto per desertum. His aūt factis ⁊ impletis debuit moysi ipsa lex dari: que ducit in xpꝫ: ⁊ hoc fuit impletum in quarta etate. ⁊ sic pꝫ conuenientia tempoꝛis mosayce legis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur legeꝫ moysi fuisse vtilē ⁊ necessariā.

Tertio in hoc ſmone circa legis antique ⁊ mosayce dationeꝫ: sciendū est solam necessitatē ⁊ legis vtilitatem fuisse causam legis predicte: que ꝓpter tria sunt in hac parte consideranda. Primum fructificatio. Secundum oppositio. Tertium respōsio. ¶ Quantum ad primuꝫ est sciendum ſm Alex. vbi supra: ꝙ lex naturalis includit in lege moysi per explicationē in moralibus. Lex vero gratie per figurationem in cerimonialibus: ⁊ ideo dꝫ necessaria dici saluti: q̄tum ad moralia que sunt signa legis naturalis. Vtilis vero saluti q̄tum ad cerimonialia ⁊ figuralia ante lationē hijs q de gente iudeoꝝ erant: ⁊ probanť illa tripl'r.

Primo ex lege nature. Naꝫ lex moysi data est in adiutoꝛium legis nē per miam dei. vnde glo. super illud Ro. 5. Lex subintrat: sic dicit. Data erat lex in adiutoꝛiū humane nē vt quia ipsi nature quodāmodo inserta sunt iustitie semina adderetur lex: cuius auctoꝛitate ⁊ ministerio ingeniū nāle proficeret ad fructum iustitie faciendum. Secundo probatur ex lege ꝯcupiscētie siue fomitis: q² lex data est ſm rōneꝫ iustitie ad coertioneꝫ fomit'. Et de h habeť ad gala. 3. vbi dicit. Propter trāsgressoꝛes lex posita est: vbi glo. dicit. Lex posita est ꝓpter trangressionem coercendā: vt saltem homines cessarent timoꝛe transgredi: vt quandoqꝫ vel facerēt voluntate qđ tunc faciebant timoꝛe. Data est ergo vt populum dei erudiret sub timoꝛe: vt dign⁹ fieret accipere promissioneꝫ: que xp̄s est. Vnde Aug. in omelia de penitentia dicit. Ad h lex data est: vt superbo infirmitatem suā notam faceret: infirmo penitentiam suaderet. Ad hoc lex data est: vt diceremus in conuualle ploꝛatōis. Video aliam legem in mēbris meis: ⁊ cum ipso ploꝛatu clamaremus. Infelix ego homo quis me liberabit de. c. mundi huius: vt succurreret nobis auxiliante illo qui erigit elisos: qui soluit cōpeditos: illuminat cecos gratia dei: p illum ihm xp̄m dn̄m nostꝝ. Hec ille. Tertio ꝓbatur per legem euangelij ⁊ gr̄e legē moy. fuisse vtilē: ⁊ ad euāgelicam figurandā: ⁊ ad directionē ad ip̄aꝫ. vnde glo. super illud. Lex dei imacl'. conuertēs aīas. sic dicit. i. sua districtione coꝛrigens ⁊ ad xp̄i gratiam mittens. Ex quibus omnibus pꝫ ꝙ lex fuit vtilis ⁊ necessaria. Dicit. n. glosa Ro. 5. ꝙ erant in illo populo tria genera hominum. s. duri: incipientes: ⁊ perfecti: ⁊ hijs omnib⁹ data est lex. Sed duris dať in flagellum: incipientibus in pedagoguꝫ: iustis in signum. s. future gratie per xp̄m: ⁊ ideo in lege erant hec tria. Primo moralia q̄ erāt ad dilucidationem legis naturalis: ⁊ illo modo erant ad instructionem incipientiū. Secundo erant iudicialia ad coercendum legeꝫ concupiscētie vel fomitis: ⁊ quantum ad hoc erant duris in flagellum. Tertio erant figuralia seu cerimonialia ad stringendum legeꝫ generalem: que figure erant futuroꝝ: ⁊ q̄tuꝫ ad hoc fuit iustis in signuꝫ. ¶ Quantum ad secundū in hac pte ꝯsiderandum qđ dicitur oppō tripl'r opponiť contra p̄dicta. Primo sic. Augu. contra Fau. dicit. Lex impꝛobos p̄uaricatōis reatu ligat: cuꝫ iubet qđ nō possit implere. Sed preuaricationis reatus maxime nocet. Ergo non erat vtilis. Scđo opponitur sic. Idem Augu. in libro de natura ⁊ gratia dicit. Natura qua homo ex Adam nascitur indiget medico: sed lex non facit ad medicinam ⁊ curationem moꝛbi: imo ex ea sequitur moꝛbus ⁊ infirmitas. Ergo nocet saluti aīe: ergo non est vtilis. Tertio opponitur sic. glo. super illud gala. 3. Lex ꝓpter transposita est sic dicit. i. vt homo superbe de suis viribus fidens acciperet precepta: in quibus deficiens ⁊ factus preuaricatoꝛ liberationem saluationeqꝫ requirēt. Hec ibi. De intentione ḡ legis fuit vt hō post egritu

Rom 5 Lex aūt subintrauit vt abūdaret delictū

dinem medicuꝫ q̄reret:ꝛ ꝙ homo prius defi
ceret:sed hoc nō erat vtile.Ergo pꝫ ꝓpositū.
¶Quantum ad triplicē in hac parte cōside
rationeꝫ que dicitur respōsio predictis oppo
sitionibꝰ cōiunctiꝫ : respondetur sic ſm Ale.
vbi supra dicēs.ꝙ sicut est duplex ordo diuie
prouidētie.s.vnus p̄ncipalis in quo statuitur
creatura.Alius non p̄ncipalis qui positꝰ est
ad hoc: vt si homo ab assignato ordine reces
serit:inde repellatur. Ita de lege omnino di
cendum est:vtpote si recedat homo ab ordi-
ne mīe:statim fiat sub ordine iustitie.Et hoc
est quod explicit Boetius di. ꝙ ordo cuncta
cōplectitur: vt si quis ab assignato sibi ordie
recesserit:in aliam labat. Ita in lege fuit or-
do p̄ncipalis: vt homo.s.ordinaretur ad deū
ꝛ alius qui ordinabat hoiem ad penam: qn̄
a predicto ordine recedebat.Principalis or
do fuit vt reprimeret fomes peccati in homi
ne:ꝛ reduceretur homo ad gratiaꝫ.Et ille fu
it ordo mīe:quia instruebat insipientes:ꝛ co
ercebat peccatores a suo malo.Ordo autem
nō principalis erat.ordo iustitie:quo ordina-
bat hominem ad flagella ꝛ egritudinem: vt
per hoc ad priorem ordinem reuocaret:si ab
ipso diuerteretur. Vnde si ꝯtingeret aliquā
do peccare:reuocabat eum per flagella.Et il
le fuit optimus adducēdi modus hominem
ad salutem:vt.s.malos flagellaret ac per hoc
reuocaret: ꝛ volentes peccare a malo coerce
ret:ꝛ insipientes instrueret. Lex ergo simpl'r
erat in adiutorium ad bonum instruendum
ꝛ coercendum a malo : nō principaliter ad h̄
vt homo deficeret ꝛ fieret preuaricator: sꝫ vt
morbo crescente ex preuaricatione medicus
quereretur.Obseruemus ergo legem caris-
simi in hijs ad que modo tenemur: vt infra
videbit:vt inimici manus fugiamꝰ ꝛ ad glo
riam pertingamus.

¶Feria quarta post dominicam in sexage-
sima in qua tractatur de lege humanitatis
inuenta seu politica. Sermo.xj.

Sic effugi ma
nus eius.iterum vbi supra.
Infirmitateꝫ Ade posterita
tis nō aliter potest mortalis
homo a se remouere :.nisi p
medicinalem preceptoꝝ ꝛ le
gis obseruationem:quod ꝛ phs compertum
habens dicit scdo ethicoꝝ.Lex necessaria est
ad hoc ꝙ hoies fiant boni:quia habet coacti
uam potestatem:ꝛ idem ius ꝛ esse asseruit.5.
ethicoꝝ.naturale.s.ꝛ legale.Naturale est qd
apud omnes eandem habet potentiam.Le-
gale quod statutum est a lege. Recte g̊ post
dicta superius nunc de humanis legibꝰ est
tractandum:de quo dicitur in auten.de trie.
ꝛ semisse.§.cōsideremus.l.3.coll.3.ꝛ.C.de cō
sulibus.l.fi.li.12. Erubescimus cum sine lege
loquimur. Vt ergo eternam confusionē vi-
temus ꝛ cum apostolo dicamus. Sic effugi
ꝛc.tria de lege humana in presenti sermone
mysteria faciemus. Quorum primuꝫ dicit
legis humane cautio. Scdm originatio.
Tertium defensio.

¶Pars prima huius sermonis in qua de-
clarat quare lex humana est data: ꝛ quomō
conuenienter condita fuit.

Primo in hoc s̄mone cām legis hu
mane ꝯsiderare ꝯuenit: circa quaꝫ
sciēduꝫ ē valde rōabileꝫ fuisse leges
humanas ordinare: qd tripl'r ꝓbat:ratione:
auctoritate:ꝛ exēplo. Primo ꝓbat ratione
triplici.s.amonitōis:ordinatōis:ꝛ ꝯditionis.
Primo ꝓbat rōne amonitōis sic. Hoi in
est nāl'r q̄daꝫ aptitudo ad virtutē:qr ſꝫ phm
p̊ poli.ꝛ p̊ ethi. Homo nāl'r ē aial politicū ꝛ
ciuile:ꝛ in li.de inspi.ꝛ respi.dicit. Homo ē
rectissimū aialium . tunc sic pfectio virtutis
nō pōt hoi aduenire:q̄uis sit ad eaꝫ ordina-
tus nāl'r ex ꝯditōe p̄mordialis nē:nisi p ali-
quam disciplinā vel admonitōeꝫ:ad quā nō
inuenit hō sibi sufficiēs.Cōsistit.n.huiusmōi
disciplina in retrahēdo hoieꝫ ab indebitis de
lectationibus:ad quas hoies ꝓni sunt. iuxta
illd.12.q.j.c.ois etas ab ado.s.ꝓna est ad ma
lum.qd etiā habet.20.q.3.ꝓcliuis.ꝛ extra de
p̄sumpt.cū in iuuētute . Igit necessariū fuit
hanc disciplinā ab alio sortiri p ꝯstitutōes le
gum:vt p vim ꝛ metuꝫ cohiberent a malo: ꝛ
per huius cōsuetudineꝫ ad hoc perducerent:
ꝙ voluntarie facerēt q̄ p̄us metu implebant
ꝛ sic fierēt virtuosi. Propterea ait Ysido.in
li.ethi.2.Thimo.4.c.facte sunt leges gdē : vt
eaꝝ metu humana coerceat audacia. tutaqꝫ
sit inter improbos innocētia : vt in ipis im-
probis formidato supplicio refrenet audacia:
ꝛ nocēdi facultas. Hec ibi. Ait.n.phs p̊ poli.

ꝙ sicut hō si sit ꝑfectus virtute est optimum aialium. sic separatus a lege est pessimū oiuꝫ quia vꝫ homo habet arma rationis ad explē das ꝯcupiscentias ⁊ seuitias: que nō habent alia aialia. Ideo necessarium fuit ponere leges ad eas refrenādas. Scdo idem ꝓbat̃ ratione ordinatiōis. Nam sicut dicit phs ꝑ rheto. Meli⁹ est oia ordinari lege: q̃ȝ dimittere iudicium arbitrio ꝑpter tria. Primo q₂ facilius est inuenire paucos sapientes: qui sufficiant ad rectas leges ponendas: q̃ȝ multos qui requirantur ad recte iudicāduꝫ de singulis. Scdo q₂ illi qui legem ponunt ex mlt̃o tpe ꝯsiderāt qd legitime ferendū sit. Sꝫ iudicia de singularibus fiūt ex casibus subito ortis. Facilius aūt ex multis ꝯsideratꝭ potest hō videre qd rectum sit: q̃ȝ solus ex aliquo vno facto. Tertio q₂ legislatores iudicant in vniuersali ⁊ de futuris. Sꝫ hoies iudicijs presidentes iudicant de presentib⁹: ad que afficiūtur amore vel odio aut aliqua cupiditate: ⁊ sic coꝝ deprauatur iudiciuꝫ. Quia ergo iustitia aiata iudicis nō in multis inuenitur: ⁊ q₂ flexibilis est: ideo fuit necessarium vt in qbuscunqꝫ est possibile legem determinare: qd iudicandum sit: vt paucissima hoiuꝫ arbitrio cōmitterēt̃. Melius est ḡ regi lege: q̃ȝ rege. Ergo pꝫ ꝑpositum. Tertio idem ꝓbatur rōne ꝯditionis. Nam vt dicit̃. 2. phiꝝ. Uniuscuiusqꝫ rei que fit ꝑpter finem necesse est ꝙ forma determinet̃ ſm ꝑportionem ad finem: sicut forma serere talis dꝫ qualis ꝯuenit sectioni. Et ideo quelibet res ordinata ⁊ regulata opꝫ ꝙ habeat formam ꝑportionaleꝫ sue regule ⁊ mēsure. Sꝫ lex humana vtrunqꝫ hꝫ: q₂ ⁊ est ordinata ad finem: ⁊ est regulata ⁊ mēsurata a lege dīna ⁊ naturali: vt infra patebit. Ergo dꝫ dari ⁊ ordinari.

Scdo ideꝫ ꝓbat̃ auctoritate triplici. s. legali canonica: ⁊ phicali. Probat̃ primo auctoritate legali. Ait. n. Papinianus. ff. de legibus ⁊ senatuscōsul. l. prima. Lex est cōmune preceptum viroꝝ prudentum ꝯsultum: delictoruꝫ que sponte vel ignorātia contrahuntur coertio cōmunis: reipu. sponsio. ⁊ hec cum sit necessaria: ideo danda. Item. C. de legi. l. leges sacratissime. Leges sacratissime que cōstringunt hoium vitas ab omnibus scribi debēt: vt vniuersi prescriptione eaꝝ manifesti⁹ cognita ⁊ inhita declinent: ⁊ promissa sectent̃. Amplius. ff. de legi. ⁊ senatuscōsul. l. legis virtus. vbi dicitur. Legis virtus: hoc est imperare: vetare: ⁊ punire. Hec Celsus. ⁊. C. de sententijs ⁊ interlocu. l. nemo. dicitur. Nō exemplis: sed legibus iudicanduꝫ est. ⁊. C. de nup. l. Si libertam. dicitur. Cum enim vna radice vitium nascitur: conueniens est vt vna lege tollatur. ⁊ institu. de iustitia ⁊ iu. §. primo dicitur. Iuris prudentia est diuinarum atqꝫ humanarum rerum notitia: iusti atqꝫ iniusti scientia. ⁊. §. Iuris precepta. idem dicitur. Iuris precepta sunt hec: honeste viuere: alteruꝫ non ledere: ius suum cuiqꝫ tribuere. Hec ibi Si igitur omnia illa in lege humana reperiuntur: ⁊ illa sunt vtilia ⁊ necessaria: ergo debet ordinari. Secundo idem probatur auctoritate canonicali. Ait enim Gregori. nonus in prohemio decretalium. Lex producit̃ vt appetitus noxius sub iuris regula limitet̃ per quam genus humanum vt iuste viuit: alterum non ledat: ius suum vnicuiqꝫ tribuat informatur. Hec ille. ⁊ Inno. de offi. or. c. ad reprimendam malitiam peruersorum pene certe sunt in canonibus constitute. ⁊ di. 10. c. vides. scribitur. Quod contra leges accipit̃: per leges dissolui meretur. ⁊. 25. q. 2. c. imperiali. dicitur. Imperiali constitutione sanctituꝫ est aperte: vt ea q̄ ꝯ̈ leges fiunt: non solū vtilia: sed etiam pro infectis habenda sunt. ⁊. 23. q. 5. c. nō frustra. ait Iheronymus. Non frustra sunt instituta potestas legis ⁊ cognitoris ius: vngule carnificis: arma militis: disciplina damnatis: seueritas etiā boni patris. habent illa omnia modos suos: causas: ratōes vtilitates. Hec cum timent̃: mali coercentur ⁊ boni quieti inter malos viuunt. Hec ille. Ergo pꝫ propositum. Tertio idem probat̃ auctoritate phicali. Ait enim phs. 5. ethicoꝝ. Legalium multa a virtute precepta sunt: lex alia ſm vnāquanqꝫ malitiam viuere prohibet. ⁊ iterum ibidem ait. Legalia sunt que a lege positiua determinata sūt: ⁊ vnūquodqꝫ eorum iustum esse dicimus. ⁊. 2. ethicoꝝ ait. Lex est sermo procedens ex aliqua prudentia: ⁊ intellectum dirigens ad bonum. ⁊ ibidem dicit. Lex precipit actus virtutum. ⁊. 2. politicoruꝫ ait. ꝙ legislatores assuefacientes faciunt bonos. Item Tullius primo de legibus dicit. Lex est ratio summa insita nature que iubet ea q̄ faciēda sunt: ꝓhibetqꝫ cōtraria. Hec ille. Si igit̃ illa sūt ꝑutilia q̄ legib⁹ ꝯtinent̃: valde ꝯueniens fuit illas condere.

¶Tertio idem probatur exemplo triplici. Primo phico: quia sicut videmus q industria humana possumus homini in suis necessarijs subuenire: puta i cibo et vestitu: quorum initia quedam habent a natura. s. rationem et manus: non aut ipsum complementum: ita quo ad mores q̃uis habeat inclinationem naturalem ad eos: nō tamen perfecte cōsequitur nisi per legem dirigat. Secūdo exemplo economico. Sicut enim per experientiam pz que est omnium magistra: domus que nō habet rectorem nullo modo stare potest quin non destruatur. Similr neqz ciuitas: neqz ppls siue vitiosus sit siue virtuosus absqz rectore ipsum sm legem gubernāte: pacifice potest viuere. Quapropter Aug. super psal. ait. Omnia indigēt domino: et misera et felicia: quia sine illo miser nō subleuatur: et felix nō regitur. Hec ille. Tertio exēplo politico paganoz. Sicut eniz moyses hebreis legem dedit: vt supra: ita egyptijs legē primus Mercurius tradidit. Solon legem primus tulit athenienſibus. Licurgus rex pmus legez dedit lacedemonijs. Numa Pōpilius qui Romulo successit in regno: pmus legem ɔdidit romanis. Foroneus primus legem grecis ɔtulit. Unde Ysido. 4. ethimo. Transumptiue vero di. 7. ca. moyses. dicit. Moyses gentis hebree pmus hoiz diuinas leges sacris litteris explicauit. Foroneus rex grecis pmus legem iudiciaqz ɔstituit. Mercurius termegistius pmus legē egyptijs tradidit. Silon pmus legem atheniensib edidit. Lycurgus primus lacedemonijs iura ex aplis auctoritate ɔstruxit. Numa Pompilius qui Romulo successit in regno: primus legem romanis edidit. Deinde cuz populus seditiosus magistratus ferre non posset: decē viros legibus subscribēdos curauit: leges ex libris Solonis in latinū sermonem translatas: duodecim tabulis exposuerunt. Hec ibi Quod etiam paucis exprimit verbis in auten. vt preponatur nomen imperatoris. Collatio. 4. vbi dicit legislator q Numa ciuitatem romanam legibus adornauit et exornauit. Nam tempore Nume Pompilij ordinatum fuit per romanos q decem ɔstituerentur viri: per quos leges peterent a grecis qui greci miserunt quēdam sapientem Romam: vt exploraret an romani digni eēnt legibus. Qui cum Romam venisset: quēdaz stultum romani posuerunt ad disputandum cum eo signis: qui grecus leuauit vnum digitum significans esse vnum deuz. Stultus autem credens q vellet eum vno oculo excecare: eleuauit duos digitos: et cum eis policē sicut naturalr euenit: quasi eum cecare vellet de vtroqz. Grecus aūt credidit q trinitatez ostenderet. Item grecus aperuit manum: vt ostenderet oia nuda et aperta esse deo. Stultus aūt timens maxillatā sibi dari: pugnum clausit: quasi repercussurus: leuauitqz. Grecus intellexit q deus oia clauderet palmo et pugillo suo: et sic romanos dignos legib credidit: legesqz dans sapiētibus recessit. Hec habentur partim in textu: et partim in glo. ff. de ori. iu. l. 2. §. Exactis deinde legibus. Illi autem viri dederunt ptātem: vt ipsi decē viri possent addere et interpretari. Qui aduertentes aliqd deesse: duas tabulas addiderūt et sic ex accidēti appellate sunt leges duodeciz tabulaz: vt habet in dicto. §. exactis. Nomina vero dictoz sapientum lex non ponit expresse: sz Ysido. ponit in ca. fuerunt. di. 7. d. Fuerunt aūt hij. Apius claudius: Titus gemitius: Publius sestius: Lucius veturius Caius iulius: Aulus manlius: Publi sulpitius: Publius curiatius: Titus Romuli Spurius posthumius. Hij decem viri legū ɔscribendaz causa electi sunt. Leges autem redigēdas in libris primus cōsul Pompei instituere voluit: sed non perseuerauit obtrectatorum metu. Deinde Cesar voluit id facē sed ante est interfectus. Paulatim aūt antique legis vetustate atqz incuria abolecuerunt .i. defecerunt: quarū et si iam nullus est vsus: notitia tamen caz necessaria videt. Hec ibi. Et q Apius fuerit vnus ex illis: habetur. ff. de ori. iu. l. 2. Postea cum Apius Claudi p posuisset etc. Et nota q sicut fuerunt decez pcepta que fuerunt data moysi: ita etiam fuerunt decem tabule que date fuerunt romanis a grecis: lz postea per decem sapientes alie due fuerunt addite. Preterea tpe Constantini addite sunt alie leges predictis deficientibus. Unde Ysido. post pdicta in dic. c. fuerunt. di. 7. adiungit. Noue autem leges a Constantino Cesare inceperunt et reliqs succedentibus: erantqz permixte et inordinate. Postea vero theologus minor Augustinus ad similitudinem gregoriani et hermogiani. Codicem factum constitutionum a Constā-

tini temporibus sub proprio cuiuscunqz imperatoris titulo disposuit: quem a suo nomine Theodosianum vocauit. Hec ille. Nam post legem duodecim tabular reperit ius ciuile diuisum esse in duas partes. s. in ius scriptum: et non scriptum. Jus aut scriptum est subdiuisuz in quinqz partes: que sunt he. s. lex plebescita: senatusconsulta: pncipum placita: magistratuuz edicta: respõsa prudentũ. Que omnia qualia sint: habent insti. de iure naturali. §. constat. cum. §. sequenti. et. §. ex nõ scripto. et sic patet etc.

¶ Pars secũda huius sermonis in qua declarat quod omnes leges humane iuste et bone a lege eterna habuerunt originem.

Secundo in hoc sermone vidẽda est legis humane originatio. Nam sicut lex naturalis et mosayca traxerunt a lege eterna pncipium: ita et leges humane ab eadem sumpserunt initium: qd probatur tripliciter. Primo rõne et auctoritate theologicali. Scdo auctoritate humanali. Tertio exemplo gentili. ¶ Primo probat ratione et auctoritate theologicali. Nam sm theologos maxime Ale. in tertia parte. in tractatu de lege eterna. Oẽs leges humane quantum ad id qd iustum habent et legitimum in se: a lege eterna acceperũt: qr sicut omnis bonitas a prima bonitate: et omnis veritas a pma veritate pcedit: ita oẽs leges a prima et eterna lege procedere conuenit: quod confirmat Aug. primo li. de libe. arbi. di. in temporali lege nihil est iustum atqz legitimum qd non ex eterna hoies sibi deriuauerint. et iter super Jo. di. 8. ca. quo iure. ideʒ ait. Jura autem humana iura imperator sunt. quare qr ipsa vita humana sm imperatores et reges seculi describit deus generi humano. Hec ibi ¶ Scdo idem pbatur auctoritate humanali siue legali. Nam romanor reges dicunt quod ipse leges sunt et fuerunt a deo. Naz in ipsis legibus romanis quedam condite sunt a romanis paganis ante natiuitatem xpi: qdam a xpianis: vt que late fuerũt ab impatoribus post ascensionẽ xpi: et psertim post Constantinum qui fuit primus imperator christianus: vt. C. de naturalibus libe. l. diui Constantini leges. Paganorum dicunt leges a deo esse. Nam vt habet. ff. de legibus. l. scda. Demosthenes orator grecus dicit. Lex est cui oẽs hoies decet obedire pp multa et varia: et maxime quia omnis lex est inuentio et donum dei. Dogma autem omnium sapientum cohertio volũtarior et non voluntarior pctõr ciuitatis aũt compositio cõis sm quaʒ decet oẽs viuẽ qui sunt in ea. Hec ille. Leges etiam xpianorũ pncipum dicunt quod leges quodam motu diuino per ora principum pmulgate sunt: vt habetur. C. de prescrip. lo. tẽ. l. fi. vbi dicitur ad litteraʒ. Nostri maiores subtilissimo aio quodaʒ spiritu diuino moti ad actiones et cor iura peruenerũt. et in auten. de fide instru. §. primo. coll. 6. idem dicitur.

Tertio idem pbatur exemplo gentili. Nã sicut leges fingebant omnia habere ex consilio deorum suorum: ita et nos habemus oẽs leges a deo. Patet exemplo singlari Lycurgi de quo dictum est supra sm Trogum li. 3. quod lacedemonibus leges ex apostolis auctoritate confinxit. Quid aũt vult dicere: nisi quod Lycurgus dictas leges confinxit dei auctoritate. Pagani enim Apollinem deum dicebant. Patet ergo humanas leges a lege eterna habuisse principium.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua respondetur ad argumenta que possunt cõtra predicta fieri: et ideo dicitur defensio.

Tertio in hoc sermone absoluenda sunt ea que possent per pdicta opponi. Naʒ sicut ratione auctoritate et exemplo pbatum est leges humanas a lege eterna procedere: ita simili modo põt opponi. Primo ratione sic. Lex humana relinquit impunita que iustum est punire: sicut pʒ per Augu. lib. primo de libe. ar. d. Lex illa que regendis ciuitatibus fertur: multa cõcedit atqz impunita relinquit que per diuinaʒ prouidentiam iudicant: quod etiaʒ supra declaratum fuit. Ergo si lex humana aliqua relinquit impunita que diuina punit: non videtur esse lex humana ab eterna. Ad hanc rationem respõdeo sm Augu. li. primo de libero arbitrio di. Videt mihi legem istam q populo regendo scribitur recte ista permitte et per diuinam prouidentiam puniri. Ea. n. scilicet lex humana iudicanda hic sibi assumit que sunt conciliande paci hominibus imperitis. et propter hoc non sequitur ratio illa Lex temporalis dimittit impunita que vindicantur per diuinam: nisi cum hoc addatur

⁊ ipsa posita est ad vindicanda mala illa: qꝛ tunc nõ sequitur quin a lege procedit eterna. Non enim lex humana statim assumit sibi vindicanda: vt infra videbitur. mala contraria paci hominis ad deum. Patet ergo propositum. Secundo idem probaẗ auctoritate Aug. di. li. primo de libero arbi. Non lex iusta est que dat potestatem viatori vt latronem ne ab eo occidatur occidat: vel cuipiam viro aut femine vt violentur sibi stupratorẽ irruenteꝫ ante illatum stuprum si possit interimat: ⁊ ponit rationeꝫ huius di. Quomõ enim apud eam. s. legem eternam sunt isti peccato liberi: qui pro hijs rebus quos contemni oꝫ humana cede polluti sunt. Hec ille q. d. Si lex humana iudicat liberos a pena: quos eterna iudicat reos. Ergo contraria ẽ ipsi. Ergo non procedit ab ea. Ad hoc respõdetur ƒm Ale. vbi supra. ꝙ non ex hoc sequiẗ ꝙ lex humana nõ procedit ab eterna: ⁊ sit ei contraria: ƒm ꝙ sit imperfecta respectu ipiꝰ: vt infra diciẗ: quia solum de illis iudicat lex temporalis que sunt ad suum finem vel contra ipsum. Judicat ergo lex temporalis liberos quos non inuenit contrarios paci inter homines: q̃ pax est finis ipsius. Sed lex eterna non solum respicit pacem illam: sed etiaꝫ pacẽ hoiuꝫ ad deuꝫ. Et pp hoc iudicat reos quos temporalis liberos: ⁊ sic imperfecta est lex humana respectu legis eterne: ⁊ ideo nõ contraria. Vnde Augu. primo de libe. arbi. dicit. Laudo ⁊ probo istam. s. legem temporalem: q̃uis inchoatam nusq̃ꝫ perfectaꝫ. Tertio idem probatur exemplaritate sic. Lex humana concedit aliqua mala fieri: vt ne occidaris occidas: sed occidere hoiem non potest fieri sine improba voluntate. vnde Aug. vbi supra ait. Quomodo possum dicere istos libidine carere. qui pro hijs rebus digladianẗ quas possunt inuiti amittere: aut si non possunt quid opꝰ est pro hijs rebus vsq̃ꝫ ad hominis necem progredi. Hec ille. Hoc dicit propter castitatem quam nullus inuitus potest amittere: qꝛ virtus est animi ⁊ mentis. Cum ergo talia prohibeat lex eterna: non videtur ꝙ humana ab ea veniat. Ad hoc respondetur ꝙ q̃uis lex ꝯcedit vim vi repellẽ ff. de iustitia ⁊ iu. l. vt viꝫ. ⁊. ff. q̃d metus. l. sed ⁊ ptus. §. queri poterit. ⁊. l. j. §. viꝫ vi. ff. de vi ⁊ vi armata. nunq̃ꝫ tamen concedit aliqd ex libidine fieri. Vnde Augu. dicit ꝙ lex nõ hꝫ culpã in hoc ꝙ aliqs vim vi repellat. Aut. n. ille ordinatus est ad hoc: ⁊ iuste facit ⁊ ordinate: ⁊ causa ciuiuꝫ tuendoꝝ: sicut iudex ⁊ miles qui est minister legis: ⁊ tunc obtemperãdum est sine libidine illi legi q̃ hoc precipit. Aut non est ordinatus: ⁊ tunc iniuste facit. Nunq̃ꝫ. n. lex precipit vt talem vim repellat illo mõ: sed in sua eum potestate relinqt. vnde Aug. primo de libe. ar. di. Potest ergo illi legi que tuendoꝝ ciuiuꝫ causa vim hostilẽ eadeꝫ vi repelli iubet sine libidine obtẽpari. ⁊ de omnibus ministris qui iure atq̃ꝫ ordine potestatibus qbuscunq̃ꝫ subiecti sunt id dici potest. Sed illi hoies lege inculpata: quomõ inculpati esse queant nõ video. Non. n. eos lex cogit occidere: sed in eorum relinqt potestatem. Liberꝝ itaq̃ꝫ eis est neminẽ necare ꝓ hijs rebus quas inuiti possunt amittẽ. Hec ille. Nõ est igiẗ lex humana culpabiẗ: sꝫ iusta ⁊ spiritui sancto sbdita. Quaꝫ obseruare nobis ꝯcedat: qui vi. ⁊ re. in secula. Amen.

Feria quinta post dominicam in sexagesima de conditione legis humane ⁊ legislatorum ⁊ obseruatorum. Sermo. ix.

Sic effugi manus eius. iterum vbi supra. Ad clariorem notitiã carissimi legis humane qbus. s. circunstantijs ille fulgẽ debeãt: vt ad illarum obligenẗ obseruantiam: in presenti est declarandũ: vt vere possimus dicere sic effugi ⁊c̃. Vt aũt sermo noster ꝯgruo ꝓcederet ordine: de legibus humanis tres sũt considerationes faciende. Prima dicitur ꝯditoris legum cõditio. Scđa ipaꝝ qualificatio. Tertia subditoꝝ eadem subiectio.

Pars prima huius sermonis in qua declaratur ꝙ omnis ꝑsidentia est a deo: ⁊ quales esse debeant presidentes: vt eorum legibꝰ obtemperentur.

Primo in hoc sermone circa presidentiuꝫ ꝯditionem moueẗ dubiuꝫ an omnis presidentia sit a deo. Ad quod respondetur ƒm Bo. in. 2. di. 44. arti. primo. q. j. ꝙ potestas ꝑsidendi diciẗ eẽ

id per quod aliquis p̄sidet ꝛ dominat̄ alteri Illud autē per quod presidet: dupliciter potest dici. Uno mō ipsa virtus per quam qs p̄ualet alteri: ꝛ hec virtus absq; dubio est a deo: iuxta illud Roma. 13. Non est ptās nisi a deo. s. presidendi. Naȝ potestas presidendi dicit potentiam in excellentia: ꝛ esse tale dicit potentiam aliquam: sed tale est a summa potentia. Ergo ꝛc. Alio modo illud per qḋ presidet dicitur modus deueniendi ad hanc virtutis excellentiaȝ: ꝛ tunc distinguendū est Quidam enim presunt alijs ex iustitia: ꝛ tūc illa potestas dominandi simplr̄ loquēdo dicitur a deo: ꝛ respectu presidentis: ꝛ respectu subiacentium. Omnis enim seruitus est pena: sed omnis pena inquantuȝ pena ē a deo Ergo cum ab eodem sit potestas dominandi a quo est seruitus: pȝ ꝛc. Quidam etiā presunt per astutiam ꝛ violentiam: ꝛ tunc dicendum ꝙ talis potestas dupliciter potest comparari. ¶ Primo ad meritum subiacentiuȝ ꝛ sic talis presidētia est iusta: q2 est aut ad bonorum probationem: iuxta illud Jo. 19. Nō haberes in me potestatem: nisi datū tibi eēt desup. dicit dn̄s Pilato: aut iusta est ad malorum punitionem: iuxta illud Job. 34. Fac regnare hyppocritam propter peccata ppl̄i. ꝛ Osee. 13. dr̄. Dabo eis regē in furore meo. ꝛ istis modis dicitur a deo ordinante ꝛ faciente. Secundo modo in cōparatione ad voluntatem presidentis: sic dicitur a deo esse ꝑmissiue: non aūt approbatiue. ꝑpter qḋ dicit̄ Osee. 8. c. Ipsi regnauerunt: ꝛ non ex me p̄ncipes extiterunt: ꝛ non cognoui. Quāuis igit̄ potentia dominandi iniusta sit frequēter in comparatione ad voluntatē presidentis: semper tamen iusta est ad meritum subiacentis tum quia est ad vindictā malefactorum: laudem vero bonorum: sicut dicitur prime Petri. 2. tum quia quando presidētes iuste ꝛ ordinate regunt iusta semper est: ꝛ a deo illoꝝ presidentia regulatur: eisq; voluntarie a subditis obtemperatur. Quapropter quilȝ princeps leges condens tribus dȝ fulgere. s. ducatu rationis: consilio sapientis: ꝛ exēplo virtutis. Primo dȝ fulgē ducatu rationis. Ait enim Ysido. libro. 3. de sum. bo. Reges a recte agendo vocati sunt: ꝛ recte faciendo regis nomen tenet̄: ꝛ peccando auertit̄. Reges vocantur qui tam subditos ꝙ̄ semetipsos bene regendo mortificare nouerunt. Sed nemo potest se regere aut alios nisi sub principatu proprie rationis qua refrenantur passiones: sine quarum refrenatione nullus potest bene principari. Unde Tullius in paradoxis ait. O qui te beatum: qui te florentem putas: te miserie: te erumne premunt: te tue libidines torquent: tu die noctuq; cruciaris: cui non satis est quod est: ꝛ idipsum quod habes ne non diutius futuruȝ sit times. Te cōscientie stimulant malefactorum tuorum: te metus exanimant iudiciorum atq; legum. ꝛ infra. Cui tandem libere imperabit qui non potest suis cupiditatibus imperare? Refrenet primuȝ libidines: spernat voluptates: iracundiam teneat: auaritiam coerceat: ceteras animi labes repellat: tuncq; īcipiat alijs imperare cum ipse improbissimis dominis dedecori ac turpitudini parere desierit. Hec ille. Preterea Nero tyrannus fuit: ꝛ nō princeps verus: quia rationem supposuit sensualitati: qui vt di. Orosius libro septimo: ita libidinibus agnitus est: vt nec a matre: nec a sorore abstineret: nec ab vlla sue consanguinitatis persona. Uirum in vxorem duxit: ꝛ ipse a viro tanꝙ̄ vxor cognitus est. Tante fuit crudelitatis: vt maximam partem senatus interficeret: equestrem pene ordinem deleuit: matrem: sororem: vxorem: vniuersāq; cognationem suam occiderit. Et vt Eutropius refert: tanto dedecore se prostituit: vt saltaret ꝛ cātaret habitu tragico. Urbē quoq; Romam incendit: Senecam preceptorem suum mori iussit: legem statuit vt christiani interficerentur: nisi ydola colerēt: vt patet de beatis apostolis Petro ꝛ Paulo: que lex cōscientiam non obligabat. Secundo dȝ fulgere consilio sapientis. Nam philosophus ꝑmo rhetorice dicit. Principes oportet sapere: quia eccl̄ia. 10. ca. scribitur. Rex insipiens perdet populum suum. Principatus sensualitati stabiles erunt. Unde Boetius ꝑ de cōsolatione ait. Beatas fore respublicas Plato sanxit: si eas vel studiosi sapientie regerēt vel earuȝ rectores sapie studere ꝯtigisset. Et Uegetius li. p̄mo de re militari ca. p̄mo dicit. Non quandoq; maxime decet vel meliora scire: vel plura quam principem: cuius doctrina potest omnibus prodesse subditis. Hec ille. Sed si princeps fuerit insensatus aut inexpertus: necesse est eum vti sapientum consilio: quo si non regitur impos-

sibile est vt eius pncipatus bene disponatur. vnde Policratus li.5.c.9.dicit. Quid.n.nobilius est cetu senum qui emeriti a vulgarib⁹ officijs ad consilij ⁊ regiminis officiũ trãscũt ⁊ in marcido corpore exercerunt vires mẽtis: eo sapientie magis apti negocijs: quo min⁹ in exercitijs cõporis possunt: corꝫ vtiqꝫ tant⁹ honor extitit apð grecos vt duces reipublice nusqꝫ procederet vel egregium ageret quod senes instituti non inducerent: aut approbarent:⁊ qð magis est ab initio vrbis condite nomina eorum a nostris litteris scripta sunt ipsiqꝫ patres conscripti appellati sunt ab oibus:qui aliquos sapientia:etate:affectu:pˢno precedebant:penes istoꝫ consiliũ erat auctoritas omnium reipublice agendorũ.hec ille. Tertio debet fulgere pnceps exemplo virtutis: nam sicut cecus corpore non potest eẽ tutor:cũ non possit res pupilli per se gubernare ff.de excusa.tuto.l.post susceptaꝫ. sic neqꝫ ceci spiritualiter qui habent oculos ⁊ non vident non sunt apti custodes vel aliorum rectores. quia Ecclesi.14.scribitur. Qui sibi neqꝫ est cui bonus erit? Tales enim non custodiunt subditos:sed corrumpunt. ⁊ ideo si bene debent pncipari super omnes debent esse virtutibus ornati. Unde Isidorus in epistolari lib.5.dicit. Multa in te genera virtutum superno munere congesta gaudemus: si quod agere narraris sine superbia nobilem: sine inuidia potentem: sine superstitione religiosuꝫ sine iactantia litteratum:sine ineptia graueꝫ sine falsitate facetum:sine asperitate constantem:sine popularitate cõmunem. hec ille. O felicem rempublicã. O felices homines hui⁹ temporis.o felix ecclesia dei:si tales pncipes christiani reperirentur:quis tunc eos non timeret? quis eorum mandatis non libenter pareret? quis coꝫ exemplo non moueretur? nam h est superiorum conditio:vt qð agunt precipere videantur.qð ideo fit: quia omnes exemplo illorum ducuntur:ideo pncipes sup omnia debent exemplares esse ⁊ virtuosi.vñ Ouidius in.6.de fastis dicit. Sic agitur censura ⁊ sic exempla parãtur:Cum iudex alios quod monet ipse facit. ⁊ lib.3.sine titulo.qð decuit reges cur mihi turpe putẽ? Et Iuuenalis satira.8.dicit. Omne animi vitium tanto cõspectius in se crimen habet quãto qui peccat maior habetur.⁊ Claudianus in maiori subinfert.componitur orbis regis ad exemplum nec sic inflectere sensus humanos edicta valent qꝫ vita regentis.mobile mutatur semꝑ cum principe vulgus. Super omnia autem principes ⁊ reges debent iustitia ⁊ equitate esse ordinati:quia dicitur Sapieñ.j. Diligite iustitiam qui iudicatis terram.⁊ nil mirum si solum de iustitia facit mentionem:qꝛ nihil est magis expediens ad gubernationem rei publice qꝫ prudentia ⁊ iustitia: quod probat triplici ratione. Primo ratione inclusionis: quia omnes virtutes in ea includũtur. vnde Ambrosius in exameron dicit. Ubi est prudentia interdum est malicia:vbi est fortitudo ibi est iracundia:vbi temperantia ibi impatientia.plerũqꝫ etiã alia vitia.vbi aũt iustitia ibi ceterarum virtutum concordia. hec ille. Scðo ratione gubernationis: quia sine iustitia non põt regi respublica.vnde Aug.i.4. de ci.dei.c.4.ait. Remota iustitia qd sũt regñ nisi magna latrocinia: qꝛ ⁊ latrocinia quid sunt nisi parua regna.⁊ infra. Eleganter enĩ ⁊ veraciter Alexandro illi magno quidã cõprehensus pirata ait. Nam cum idem rex illum interrogasset:quid ei videretur vt mare haberet infestum: ille libera contumacia.qd tibi inquit orbem terrarum? Sed quia ego exiguo nauigio facio latro vocor:tu quia magna classe imperator. hec ille. Tertio ratiõe rectificationis:qꝛ operationes que sunt hoĩs ad seipsum rectificantur passionibus rectificatis ꝑ alias virtutes morales: sꝫ operationes que sunt ad alium indigent speciali recti ficatione:non solum per comparationeꝫ ad operantem:sed etiam per comparationeꝫ ad eum ad quẽ sunt:que rectificatio fit per virtutem iustitie. vnde Tullius lib.j.de offi.dicit Iustitie ea ratio est qua societas hominum inter ipsos ⁊ vite quasi cõitas cõtinetur.hinc imperator in auten.de nõ eli.secũ.nub.coll.j. constitutio pma in persona omnium principum dicit. equalitatis enim ⁊ iustitie sum⁹ amatores:quã in omnibus volumus obtinere ⁊ maxime consortijs. Quod melius explicat in auten.vt iudi.sine quoqꝫ suffrag.§. itaqꝫ.coll.2.consti.2.di. Itaqꝫ deo ⁊ saluatori nostro omnes offerãt hymnos pro lege quã eis dedit:⁊ patrias habitare caute: ⁊ ꝓprias facultates habere firmissime:⁊ iudicum frui iustitia:non ꝓpterea posita est vt iustitiam q̃ in lege est valeamus domino deo vouere:et nosmetipsos ⁊ nostrum cõmendare impiuꝫ

⁊ non videamur displicere oppressos homines contra iustitiã:quos nobis tradidit de⁹ vt ei per omnia pareamus eius sequẽtes benignitatem.hec ibi.⁊ sic patet quatenus esse debeant ꝓncipes legum latores ⁊ statuta facientes.

¶ Pars scđa huius sermonis in qua declaratur ꝙ lex humana debet esse rationabilis probabilis ⁊ vtilis.

SEcundo in hoc sermone visa principum ⁊ legislatorum conditione:vidẽdum est qualis lex esse debeat humana:ad hoc vt obliget subditos ad eius obseruantiam in foro conscientie.nam ẜm iura canonica debet esse tripliciter qualificata. Primo debet esse rõnabilis. Scđo probabilis. Tertio vtilis.¶ Primo dico debet eẽ rõnabilis:quia vt habetur dist.j.c.consuetudo.Lex est omne quod ratione constitit dũtarat quod religioni congruit: qđ discipline conueniat:qđ saluti proficiat. hec ibi. Jđ lex est constitutio populi contra maiores natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt. di.2.c. lex.Si autem lex ipsa rõnabilis non fuerit iurisditionem aliquam non obtinet: vnde si leges humane nõnulle reperiantur que lege naturali.diuine aut ecclesiastice in aliquo cõtradicant nullatenus sunt obseruande: quia di.x.c.lege.dicitur.Lex imperatorum non est supra legẽ dei sed subt⁹.imperiali iudicio nõ possunt ecclesiastica iura dissolui. ⁊ in.c.seq. Symacus papa subiũgit.Nõ licet imꝑatori vel cuiq̃ȝ pietatem custodienti aliqua contra diuina mandata presũmere: nec quicq̃ȝ qđ euãgelicis vel propheticis aut apostolicis regulis obuiet agere. ⁊ in.c.constitutiones contra canones ⁊ decreta presulum romanoruȝ vel bonos mores nullius sunt momenti. vñ 2.q.3.c.euphenium.scribitur.Leges seculi sacros canones non dedignantur imitari:quapropter quod legibus ecclesiasticis diffinituȝ est firmissime tenendum est: vt habetur.6.q. 4.c.si inter episcopos. Cuius ratio poniẗ.xj. q.3.c.sũmopere.vbi scribitur.Causis ꝓus diligenter examinatis:cum res que ignorabaẗ penitus ad noticiam venerit: tunc diuina et humana lex resoluatur:⁊ ẜm ꝙ ibi constitutum est remota personarum acceptione diffinitiua proferaẗ sentẽtia.hinc est ꝙ Moyses querelas populi semper ad dominũ tabernaculũ ingressus referebat:⁊ iuxta quod dñs imperabat iudicia preponebat: nimiruȝ nos instruẽs vt nõ ex corde nostro:sed ex pcepto diuino condẽnationis vel iustificationis sententiam proferamus. hec ibi. Quãdo igitur lex fit ad morum compositionem: ⁊ ad vitiorum refrenationem tũc rationalis ẽ:⁊ sic tenenda:vt habetur.35.di.c.Sexto die. Scđo lex humana debet esse probabilis. nam ois lex ⁊ constitutio ligat postq̃ȝ peruenit vel peruenire potuit ad noticiam subditorum.extra in nouella Innocentij de concess.preben.lib. 6.c.j. Si autem quis dicat ꝙ vult vti vanis aut illicitis:quia sunt ab omnib⁹ solita.Respondetur ꝙ non excusatur a peccato: quia propter bone vite transgressores lex posita ẽ ⁊ non propter iustos. Justis enim non ẽ lex posita:extra de regula.c.l3.qui lege ꝓuata dicitur nulla ratio exigit vt lege publica cõstringatur.⁊.19.q.2.c.due sunt ingt le.in fi.-nec ob. ꝙ pontifices romani ⁊ alij nouas leges condunt:⁊ antiquas reuocant: quia precedentiũ reuocatio:⁊ nouarum ordinatio fit occasiõe malorum emergentium. De quo.25.q.2.c. postea q̃ȝ.§.sancta romana ecclesia. Habeẗ etiam exemplum de serpente Eneo de quo Jo.3.c.diciẗ.Sicut Moy.exal.ser.i deser.⁊c. qui fuit factus iubente deo quẽ cum postea populus coleret:Ezechias rex iussu dei destruxit. Tertio debet esse vtilis: nam lex dȝ statui pro cõmuni vtilitate ⁊ nõ pro priuata: quia bonum cõmune debet particulari preponi:ẜm phm.j.ethico.di.Bonũ q̃to cõius: tanto melius. ꝺ ideȝ habeẗ de regula.c.l3.de postula.cap. bone.el.j.ff.solu.ma.l.j.C. de ca. tol.l.vnica.§.fin.in auten.de non alienan.aut permu.ecclesia.rebus.§.quia vero.coll.2. vbi dicitur.Oportet ea que cõmuniter ⁊ generaliter ⁊ ad omniũ vtilitateȝ sanctiũtur potuis valere q̃ȝ ea que circa aliquos studentur cuȝ publica vtilitas merito sit preferenda priuate.hec ibi.Et ideo lex debet esse cõmunis ad vtilitatem omnium facta. Contingit autem multotiens ꝙ aliquid obseruari cõmuni vtilitati ⁊ saluti est vtile:vt in pluribus tamẽ aliquibus nociuum:⁊ ideo oportet ponere ẜm ea que in pluribus accidunt: vnde si contingeret casus in quo talis legis obseruatio sit dãnosa cõmuni saluti: non est obseruanda: sicut si i ciuitate obsessa statuitur lex: ꝙ porte ciuitatis stent clause:⁊ aliqui ciues vtiles rei publice insequuntur ⁊ capiuntur nisi aperiaẗ

illa lex non est obseruanda. Debet etiam lex
esse vtilis et possibilis: quia si non potest ob-
seruari in conscientia excusantur non poten-
tes illam obseruare: nec imputatur eis ad pe
nam.15.questione.j.c.non est. Debet etiam
esse iusta et honesta. ait enim Augustinus.j.
de libero arbitrio. Lex mihi non videtur si
iusta non fuerit. De quibus omnibus ait
Isidorus libro ethimologiarum. transum-
ptiue distinio.4.c.erit lex. Omne quod ra-
tione constiterit: dūtaxat quod religioni con
gruat: quod discipline conueniat: quod salu-
ti pficiat: erit lex honesta iusta possibilis ꝭm
naturam ꝭm consuetudinez patrie: loco tem
poriqꝫ ꝯueniens necessaria vtilis manifesta
quoqꝫ: ne aliquid per obscuritatem in ca-
ptione contineat: nullo priuato commodo:
sed pro communi vtilitate omnium circun-
scripta. hec ibi. Et Augustinus libro de cor
rectione donatiuarum ad Bonifacium co-
mitem dicit. Imperatores quādo pro fal-
sitate contra veritatem constuūt malas le.
probantur bene credentes: et conantur perse
uerantes: quando autem pro veritate con-
tra falsitatem constituunt bonas leges ter-
rentur persecutores et corriguntur inobedi-
entes. Quicūqꝫ ergo legibus imperatorum
que contra veritatem dei feruntur obtem-
perare nolunt: acquirunt grande premi-
um. Quicunqꝫ autem legibus impera-
torum que pro veritate dei feruntur obtem-
perare non vult: acquirit grande supplicium.
hec ille.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua de-
claratur ꝙ christiani debent obedire legibus
humanis tam temporalibus q̄ꝫ spirituali-
bus.

T Ertio in hoc sermone visa condi
tione legis humane et iuste. Aduer
tendum est ꝙ christiani ipsis le-
gibus subiecti esse debēt: ipsorūqꝫ
principibus. Primo temporalibus. Scd̄o
spiritualibus. Tertio sibiipsis et legibus.
¶ Primo dico ꝙ christiani principibus
temporalibus debent obedire in licitis et
honestis: ac legibus ab ipsis iuste ordina-
tis: quia concludunt theologi maxime Tho.
scd̄a scd̄e.q.104.arti.vltimo. et Bonauētura
in.2.distinctio.44.articulo.3.q.j.ꝙ christiani
ex conscientia peccati mortalis ad predictam
subiectionem obligantur: et hoc propter or-
dinem iustitie. Fides enim Christi est prin-
cipium et causa iustitie: ꝭm illud Romanos
3. Justitia dei per fidem Jesu Christi. Et
ideo per fidem Christi non tollitur ordo iu-
stitie: sed magis formatur. Ordo igitur iu-
stitie (vt supra satis claruit in primo sermo-
ne) requirit vt inferiores suis superioribus
obediant. Aliter enim non posset rerum
humanarum status conseruari: et ideo per
fidem Christi nō excusantur fideles qn p̄n-
cipibus secularibus non obediunt: tenean-
turqꝫ obedire. Eo maxime ꝙ non solum
ꝭm humanam institutionem: sed etiam ꝭm
diuinam dispensationez vt visum est i p̄ma
parte. Inter christianos autē sunt reges p̄n-
cipes domini et serui: et ꝭm distinctionem po
testatis ei subijciuntur et tenentur ꝭm plus et
minus. et hoc docet dominus Matth.22.di.
Reddite que sunt Cesaris Cesari: et que sūt
dei deo. Et hoc apostolus in pluribus locis
docet. Nam ad Romanos.13.dicit. Omnis
anima potestatibus sublimioribus subdita
sit: et sequitur. Reddite omnibus debita: cui
tributum tributum: cui vectigal vectigal: et
supra ait. Qui potestati resistit dei ordi-
nationi resistit. Et ad Timot.3.ait. Admo
ne illos principibus et potestatibus subdi-
tos esse. Et p̄me Titum.vltimo. Hoc idem
docet. arguitqꝫ contrarium predicantes.
di. Quicunqꝫ sunt sub potestatis iugo et ser-
uitutis dominos suos omni honore dignos
arbitrētur: ne nomē dei et doctrina eius blas
femetur. et infra. Si quis autem aliter docet
et non acquiescit sanis sermonibus domini
nostri Jesu Christi. supbus est nihil sciēs etc.
Hoc idem docet Petrus in.p̄ma canonica
sua.2.c.di. Serui subditi estote in omni timo
re discolis non tm̄ bonis et modestis: sꝫ etiaz
discolis: que omnia confirmat Augu.in lib.
de conflictu vitiorum.c.4.di. Inobedientia
dicit quis tu es vt peioribus obtemperes: de
terioribus famulatuz exhibeas: et te magis q̄ꝫ
illos decuerat imperare: qui tibi non possūt
ingenio vel industria coequari. Obtempera
igitur magis domini imperio et non sit tibi
cure de aliquo. sancta subiectio respondit. Si
domini imperio obtemperandum est: huma
no subdi necesse est magisterio. Ipse enim
dicit qui vos audit me audit: et qui vos sper
nit me spernit. ita iniquis oportet: sed si talis

est qui imperat et non talis per quem deus impet. sed apostolus cōtra. Non ē potestas nisi a deo: que a deo sunt ordinata sunt. itaqꝫ q potestati resistit dei ordinatōi resistit. quales enim esse debeant non a subditis discutiendū primis ecclesie pastoribus dominus dicit Luc. 22. Scitis quia reges gentium dominantur eorum: et qui potestatem habent super eos benefici vocantur. Vos autē non sic: sꝫ qui maior est in vobis fiat sicut minor et qui precessor sicut ministrator. Scdo debent christiani statutis: legibus: prelatisqꝫ ecclesie obedire: quia sunt omnino ꝼm voluntatem dei: et nostre expediunt saluti: et ideo obligant in foro conscientie etiam si non sit qui transgressionem puniat. Nam qui scienter facit contra prohibitionem canonum: siue cōtra precepta mortaliter peccat. Unde .j. q. 7. c. Si quis. dicitur. Si quis omnem traditionem ecclasiasticam: siue scriptam: siue non scriptam violat: anathema sit. Et Hostien. de maio. et obedien. c. fina. dicit. ꝙ traditio ecclesie obligat vt preceptum. Lex enim canonica: et lex ciuilis concordat cum lege dei. ipse enim prohibet homicidiū: furtum: adulteriū et humana similiter: vt patet. 32. q. 5. c. Non mechaberis. Concordat etiam in punitionibus et promissionib9: quia omnes leges puniunt delinquentes: et sub omni lege multa permittuntur: que tamen non prohibentur 3i. q. j. c. hac ratione. Et ideo di. 3. c. omnis lex. aut precipit: aut vetat: aut permittit. hec ibi. Obediant ergo christiani legi ecclesiastice: quia vt dicit Gregorius di. i2. c. preceptis. Preceptis apostolicis non dura superbia resistatur: sed per obedientiam que a sancta romana ecclesia et apostolica auctoritate iussa sunt salutifere impleantur: si eiusdem dei ecclesie que est caput omnium nostrum cōmunionem habere desideratis: non nouum aliquid presenti iussione precipimus: sed illa que olim indulta videntur firmamus: cum nulli dubium sit: ꝙ non solum pontificalis creatio: sed omnis sancte religionis relatio ad sedem apostolicam quasi ad caput ecclesiarum debet referri: et inde normam sumē vnde sumpsit exordium ne caput institutoris videatur omitti: cuius auctoritatis sanctionem omnes retineant sacerdotes: qui nolūt ab apostolice Petre super quā Christus vniuersalem fundauit ecclesiaꝫ soliditate diuelli Si quis huic apostolice sedi precepta nō obseruauerit: precepti honoris hostis esse non dubitetur. hec ille. Et Hieronym9 ad Lucianum: vt habetur ibidem in. c. illud. sic dic. Illud breuiter te admonendum puto traditiones ecclesiasticas que fidei non officiant ita obseruandas vt a maioribus tradite sunt nec aliorum consuetudine econtrario more subuerti. hec ille. ¶ Tertio debēt se subijcere legib9 et statutis humanis etiā ipi rectores: et ꝓncipes: et prelati: vt suo exēplo ad hoc aliqs inducant. De principibus temporalibus dicitur. C. de testamen. l. ex imperfecto. nihil tā proprium imperij ꝙꝫ legibus viuere. et ff. de lega. 3. dicitur. Decet enim tantam maiestatem eas seruare le. quibus solutus est. hoc idem. C. de legi. et constitutio. l. digna vox. vbi dicitur. Digna vox maiestate regnātis legibus alligatum se principem profiteri: adeo de auctoritate iuris nostra pendet auctoritas: et reuera maius imperio est legibus submittere principatuꝫ: et oraculo presentis edicti: quod nobis licere non patimur alijs indicamus. hec ibi. Curare ergo debent principes et iudices ne quis opprimatur potentia cuiusqꝫ. ff. de officio presid. l. preses. et l. congruit. C. de officio preto. prouincie. l. 2. C. ne liceat potentioribus. l. j. in fine. Similiter nec principes nec iudices debent sua potentia aliquos opprimere: quia equum est vt ipsi obseruent leges: quas tulerunt. ff. qđ quisqꝫ iuris in alterum statu. l. j. §. Si quis. et. l. si quis in principio. De prelatis etiam ecclesie et summis pontificibus ꝙꝫuis possint relaxare statuta iuris positiui et humani: tamē congruum est vt si nolunt sua seruari decreta a successoribus: ꝙ et ipsi predecessorum suorum leges non pretermittant. Unde di. i9. c. Sic omnes. dicitur. Sic omnes apostolice sedis sanctiones accipiende sunt: tanquā ipsius diuina voce Petri firmate. hec ibi. Et ꝙꝫuis non habeat imperium par in parem: vt dicitur de electionibus. c. Innotuit. et sic videntur saltem summi pontifices a preceptis humanis exempti: et non alio precepto vbi diuino obligari: tamen congruum est valde vt leges predecessorum obseruent. Nam. 25. q. j. c. confidimus. et c. iuste scribitur. Iustitie ac rationis ordo suadet: vt qui a sue

cessoribus desiderant mandata sua seruari: predecessoris sui pculdubio voluntatez τ statuta custodiãt. Hec ibi. Ecce ergo quales debent esse rectores τ principes: quales illoruz leges: quales obseruatores: vt sic omnes manus diaboli effugiẽtes perueniamus ad gloriam. Amen.

¶ Feria sexta post dominicaz in sexagesima in qua tractatur de dignitate: ratione: τ tempore legis euangelice. Sermo .13.

S Icessugimanus eius. Iteruz vbi supra. De lege euangelica in p̃senti dicturus conuenit vos carissimi aures eo deuotiores τ attentiores accõmodare: quo illa non tm̃ ab imortali deo venisse noscitur: vt etiam naturalis: mosayca: τ humana: sed etiam ipsum dei filium ihm xp̄m ei⁹ fuisse latorem τ ꝯditorem cognoscatis: τ per obseruationem precipue dici potest. sic essu. τc̃. De illa ḡ ipsius legis euangelice lege in presenti tres tm̃ causa breuitatis considerationes sunt declarande. Prima legis euã gelice rõnabilis additio. Scd̃a legis euangelice tẽporalis institutio. Tertia legis euã gelice conditionalis perfectio.

¶ Pars prima huius sermonis in qua declaratur quare lex euangelica est addita legi naturali: τ moysi: τ ꝙ est ipaꝝ ꝯfirmatio.

P Rimo in hoc sermone de lege euã gelica q̃z rationabiliter τ ꝯuenienter sit alijs superaddita declaratur triplici ratione. Primo ratione perfectõis Scd̃o ordinationis. Tertio confirmatõis

¶ Primo probaẗ illd̃ ꝯueniẽs τ necessariũ fuisse rõni p̄fectõis. s. legis nãlis. Sic̃. n. ars imitatur nãm inq̃ztum potest: vt habetur. 2. phi. τ. 2. de aĩa. τ etiam supplet defcm̃ nature: vt habetur. 6. politi. Ita τ gratia perficit nãz Quẽadmoduz ergo natura ordinaẗ ad gratiam tanq̃z ad suam p̄fectionem: ita τ lex nature ad legem euangelij ordinatur: tanq̃z ad illam ex qua perficiaẗ. Non est. n. eadem lex nature τ lex euãgelij: vt p3 inductiue. Nõ. n. idem sunt natura τ gratia: sed differũt essentialiter: nec sunt idem ordo nẽ τ ordo gratie. Igitur nec lex euangelij que est lex gratie. q̃ erit idem cum lege nãli: que est ẜm ordinem nature. Sicut. n. virtutes naturales nõ sunt eedem cuz virtutibus gratuitis: ergo nec lex nãlis est eadẽ cum lege gratie. Ergo nec lex naturalis per legez euangelicã tollitur sed p̄ficitur: sicut natura ab arte non tollitur: nec a gratia: sed ab ipsis perficiẗ. τ eius defectus suppletur. Igitur p3 fuisse rõabilem illam superaddere. Nam lex nãlis dicit ꝙ deus est diligendus: q2 beneficus τ creator. Lex vero euãgelij dictat ꝙ est bonus τ redẽptor. Preterea lex nãlis dictat ꝙ hõ est diligẽdus: q2 homo est τ conformis in specie: iuxta illud ecclesia. 13. Omne aĩal diligit sibi simile: τ etiã quia ab vno sumus ꝯditi. Lex vero grẽ dictat diligendum esse p̄ximum: q2 filius dei vel possibilis ad filiationem: iuxta illud Jo. j. di. dedit. e. potestatẽ filios dei fieri. τ etiaz q2 ad imaginem dei factus: τ etiam ab vno redẽptus est saluatore: cum eo. Ex diuersis igitur causis debitũ est diligendi deum τ p̄ximum: ẜm legem nature: τ ẜm legem euangelij: quarum vna tm̃ perficitur τ ordinatur per aliam. Patet igitur rõne huius p̄fectionis ꝙ rõnabilis fuit euangelij sup̄institutio ꝙ si dicitur Jhere. 31. c. scribiẗ. Dabo legem meam in viscerib⁹ coꝝ: τ in corde coꝝ scribã eam: quod intelligiẗ de lege euangelij. Ergo est eadem cum lege nature. Nam Gratianus di. j. in p̃ncipio dic̃. ꝙ ius nãle est quod in lege τ euãgelio ꝯtineẗ. τ ibidem in. c. p̃mo ysi. 5. ethimo. dicit. Omnes leges diuine aut humane: diuine a nã: humane moribus constant: τ Gratianus di. 6. §. hijs ita respõdit dicit. In lege τ euangelio nãle ius contineẗ: non tamen quecunq3 in euangelio τ in lege inueniunẗ naturali iuri coherere probantur. Hec ibi. Ergo p3 p̄positu3. Ad hoc respõdetur ꝙ lex euangelij est scripta in corde sic̃ lex naturalis: sed differenẗ. Est enim inscriptio debiti faciendi ẜm dictamen inditũ cõscientie ab ipsa conditione eadem apud oẽs τ est inscriptio ẜm dictamen conscientie impressu3 ex fide seu iustificatõe apud credẽtes. Prima est nẽ. Scd̃a est legis euangelice Prima est ex natura indita. Secunda ẽ ex gratia data seu superaddita. Et ideo bene dicit Jhere. Dabo legem meam τc̃. τ ad Roma. primo. Euangelium est virtus dei in laudez omni credenti: quia sicut lex nãlis eadem est ad omnem hoiem: ita lex euãgelij

eadem est apud omnes credẽtes: ⁊ sic habẽt illę auctoritates decretorum intelligi: quia lex naturalis est fundamentum legis euãgelice:sicut natura subiectum gratie: ⁊ ideo quicquid lex dictat naturalis:dictat lex euangelij sed altiori ratione:nam ſm legem nature dictatur matrimonium ad hoc vt generet̃ hõ ⁊ multiplicentur species. Scd̃m aũt dictamen gratie:ad hoc vt filius hominis per regenerationem fiat filius dei: ⁊ vt multiplicentur plures ad cultum dei. Quapropter ipsa euangelica lex est super omnes fructuosa ⁊ vtilis.de qua dicit Aug.de oratiõe dñica. Euangelica precepta fratres dilectissimi nihil sunt aliud: nisi diuina mysteria fundamenta edificande spei:fundamentũ cõparande fidei:nutrimẽta fouendi cordis:gubernacula dirigendi itineris:presidia obtinende salutis.que dum dociles credentiũ mentes in terris instruũt:ad celestia regna perducũt.hec ille.⁊ sic patet prima ratio. ¶ Scd̃o idem ꝓbat̃ rõne ordinationis sufficientis ipsius hominis. Ad quoꝝ declarationẽ sciendũ ẽ ꝙ Hugo.lib.de sacris ꝙ h̃ tria distinguũt̃ elementa:exordiũ:⁊ ſmo In elementis sonus est: sed sensus non est. In exordio sensus est:sed non cõpletus. In sermone sensus est ⁊ perfectus.vide tria h̃ in scriptura filia. Carnem cum sanguine nõ comedetis. Leuit.19. Hoc est elementũ. Subiunxit postea. Non occides:hoc est exordiuꝫ Exod.20.postea cõpleuit:etiaꝫ iram ꝓhibẽs Matt.5. Omnis q irascitur fratri suo reus erit iudicio.h̃ est sermo. Item dicit carnẽ porcinam non comed. Leuit.xj.hoc enim est elementũ. Addit ꝓstea nõ mechaberis. Exod. 20.hoc fuit exordium. Nouissime posuit si qs viderit mulierem ad cõcupiscendũ eam:iam mechatus ẽ eam in corde suo. Mat.5.h̃ fuit sermo.⁊ h̃ fuit cõpletio. Precepta igitur ad tempus superaddita:elemẽta fuerunt:pcepta decalogi exordia: precepta euangelij sermo. Inde est ꝙ lex data Moysi. Deutero.18.qd̃ dictum fuerat ei a deo.vꝫ. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suoꝝ silem tui:⁊ ponam verba mea in ore eius: loquet̃qꝫ ad eos omnia que precepero illi: in quo expresse ostenditur per ꝓpham a Christo aliam legeꝫ esse ferendam.ꝙ si dicit̃ ſm apostolũ.j. Thi.j. Finis precepti est charitas: cum igitur in lege Moysi sit preceptũ charitatis perfecte. iuxta illud Deutero.6. Dilige dñm deũ tuuꝫ ex toto corde tuo ⁊c̃. Igitur in lege est pfectio finis preceptoꝝ: sed a pfectione finis dicitur simpliciter res perfecta:quia ſm phm finis dat esse rei:ergo lex Moysi est perfecta:ergo alia non erat requirenda. Ad hoc rñdet̃ ꝙ ꝙ̃uis amor dei precipiat̃ in lege:tñ ſm intẽtioneꝫ legis precipit̃ vt debitus ex beneficijs temporalibus generatus,ꝓmissis vel accept̃ sicut patet Deut.xj. Ubi post multa beneficia cõnumerata dicit̃. Ama dñm deũ tuum ⁊ serua precepta eius.⁊ subdit:vt possitis introire ⁊ possidere terrã fluentẽ lac ⁊ mel ⁊c̃. Amor aũt in euangelio precipit̃ vt gratuitus vt patet Mat.5.vbi dicitur: Si diligit̃ eos qui vos diligunt ꝙ̃ mercedeꝫ habebitis: nõne ⁊ publicani hoc faciunt. Siṁr habet̃ Luc. 6. Sicut igitur in amore debito non est perfectio:sed in gratuito:nec in amore qui oritur ex beneficio temporali:sed ex eterno: ita non est pfectio amoris in lege:sed in euangelio vt in sermõe sequẽti diffusius aperiet̃. ¶ Tertiõ idem ꝓbatur rõne ꝯfirmatiõis ipsius antiq̃ legis. Nam Mat.5.dicit dñs. Nõ veni soluere legem sed adimplere.s.que scripta erãt. Ecce additum est euangelium ad ꝯfirmãda que scripta erant. ꝙ si dicitur ꝙ alia glo.sup predictuꝫ.verbum Christi Mat.5.ait. Adimplere.s.aut addendo qd̃ mandamꝰ:hꝫ aũt implendo qd̃ iubet.⁊ alia glo.sup illd̃. Nisi abũdãuit iustitia vestra ⁊c̃.sic dicit. Nisi nõ solum illa minima legis precepta feceritis: sed etiã ea que addo non intrabitis in regnũ celoꝝ igitur apparet ꝙ non solum ad confirmationẽ legis antique sed etiã ad additioneꝫ data sit lex euangelij. Ad hoc respondet Alexan. vbi supra.ꝙ est considerare legem dupliciter Primo quãtum ad sensum: ⁊ sic dupliciter fit additio:aut quantũ ad innouationem preceptorum:⁊ illo modo euangelium non addit legi quãtum ad sensum:qd̃ patet intuenti quasi totum.c.5. Mat. Si sane itelligat̃ nisi cõfirmet ea que dicta sunt antiquis. Unde Aug.in.q.no.⁊ veteris testi.ait. Cum dictuꝫ est in euangelio. Audistis quia dictum est antiquis:oculum pro oculo:⁊ dentẽ pro dente. ego dico vobis ⁊c̃.non aliud voluit dicere ꝙ̃ lex in sensu habuit:ita intelligendũ ẽ de alijs Aut fit additio ad preceptoꝝ dilucidationeꝫ: ⁊ sic est additio euangelij ad legem:aut respectu figurarum: aut respectu moraliũ. Respectu figuraꝝ: q2 intelligentia occultoꝝ myste-

ria manifestant̃ ꝑ euãgeliũ. Vñ Aug. in lib. de cathetizãdis iud. i veteri testõ ẽ occultatio noui in nouo testõ est manifestatio veteris. Respectu moralium est additio sicut impliciti ad implicitum. Vnde Aug. ɔtra Faustũ ait. ꝙ iudei non intelligebant homicidiũ: nisi per iteremptionẽ corporis humani: per quã vita priuaret̃: aperuit dñs omnem iniquum motum ad nocendũ fratri: in homicidij genẽ deputari. vnde ille Jo. 3. Qui odit fratrẽ suũ homicida est. Putabant etiã iudei soluz carnalem cõcupiscentiã vocari mechiam: ⁊ dñs vt dictum est manifestauit nihil aliud eẽ cõcupiscentiam ꝙ̃ mechiaz. ¶ Scđo modo p̃t cõsiderari lex quãtum ad litteram relinquẽdo ⁊ moralia ⁊ cerimonialia causa breuitat̃ fit additio in moralibus queãdmodũ prohibitio cause vel occasionis addit ad actũ. vñ Crisosto. super illđ. Omnis qui irascit̃ fratri suo ⁊c̃. sic dicit. Qui non irascit̃ non occidit. licentia enim irascendi causa est homicidij: tolle iram ⁊ homicidiũ nõ erit. In hoc ergo ꝙ lex euangelica ꝓhibet iram quãtũ ad lr̃az que est causa homicidij. Lex vero quãtuz ad litterã nõ ꝓhibet nisi actũ. di. Non occides Exod. 20. Additio est sicut cause ad actum. Ex his igit̃ apparet: ꝙ nulla est additio ꝙ̃tũ ad sensum: ꝫ quãtũ ad litterã. ⁊ ideo nisi abũdauerit iustitia vestra ⁊c̃. s. nõ attendendo ad sensum: sed solũ quãtum ad litterã: non intrabitis ⁊c̃. q2 littera occidit: vt dicet̃ in ſmone sequenti. Ecce ergo quia euangelica non est antique contraria: vt voluerunt inimici leg̃ ⁊ ꝓphaꝝ pessimi manichei: sed potius fuit ipsius confirmatio ⁊ roboratio quedam: quod claret intuenti sacra euangelia in quib⁹ dñs admittit auctoritates leg̃: ⁊ ꝓphaꝝ. Primo admisit ⁊ confirmat auctoritates legis. Nã Matth. 4. confirmauit illud Deut. 8. Non in solo pane viuit homo: sed in omni verbo qđ procedit de ore dei. Item ibi Mat. 4. confirmat illud Deut. 6. Dñm deum tuum adorabis: ⁊ illi soli seruies: ⁊ illud non tentabis dñm deum tuum. Item Matth. 8. cõfirmat illđ offeres munus: quod precepit Moyses in testimonium illis. Item Matth. 15. confirmat illud Exod. 20. Honora patrem tuum ⁊ matrem tuam. di. Quare transgredimini mandatũ dei propter traditionem vestram. Item Matth. 19. confirmat illud Exod. 20. Non occides ⁊ reliqua: que ibi ponunt̃. Itẽ Matth. 22. confirmat illud Deut. 6. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo ⁊c̃. Et Mar. 12. illud idem. Item Luc. 6. confirmat ius naturale. s. Omnia quecũq3 vultis vt faciãt vobis ⁊c̃. h est lex ⁊ ꝓphe. Item Luc. 10. In le. quid scriptum est: q̃uo legis ⁊c̃. ⁊ postea ait. Hoc fac ⁊ viues. Itez Jo. 19. confirmat illđ Exod. 12. Os nõ cõminuetis ex eo. dicit. Fcã sunt hec vt impleret̃ scriptura. Os non ⁊c̃. ¶ Scđo cõfirmat ꝓphaꝝ auctoritates. Nã Matth. p̊ confirmat dictum Isa. 7. di. Hoc totum factum est vt impleretur quod dictuz est ꝑ ꝓphaz. Ecce virgo cõcipiet ⁊ pariet ⁊c̃. Et in eodem plura habentur huiusmõi. Et Matth. 15. ɔfirmat illud Isa. 29. di. Ipocrite bene prophauit de vobis Isa. di. Populus h labijs me honorat. os aũt eoꝝ longe est a me. Item Matth. 24. confirmat dcm̃ Dañ. 9. di. Cũ vide. abominationẽ desolatiõis ⁊c̃. Item in cõmuni confirmat dicta ꝓpharum Matth. 26. Quõ ergo implebũtur scripture prophaꝝ ⁊c̃. Item Mar. p̊ confirmat dictuz Isa. 40. Initium euangelij Jesu xp̃i. Vox clamantis in deserto. Item Luc. vlti. in cõi confirmat. di. O stulti ⁊ tardi corde ad credẽdum in his que locuti sũt ꝓphe: ⁊ postea addit: ⁊ incipiens a Moyse ⁊ omnibus ꝓphis interpretabatur illis in omnibus scripturis que de illo erant. patet ergo ꝙ lex euãgelica est antique confirmatiua: ⁊ ideo conuenienter est superaddita.

¶ Pars scđa huius sermonis i qua probat̃ quare non cito data est lex euangelica: ⁊ q̃re vsq3 ad hanc etatem prolongata sit.

Secundo in hoc sermone dico ꝙ lex euangelica non data continuo post peccatum nec in alia etate mundi: ꝫ in hac vltima est instituta triplici ratione. Primo cognitiõis. Scđo affectõis. Tertio ordinatõis. ¶ Primo ꝓbatur rõne cognitionis sic. Lex euangelica est super excellentissima vt patebit: ⁊ res preciose nõ debẽt dari eas non cognoscentibus: ne despectui habeatur. Cum ergo res magni precij non cognoscat̃ nisi per vtilitatem ipsius: siue ab ipsa descendentem. vtilitas nõ videretur nisi per experientiam adiutorij percepti ex contrario. hoies aũt primeui non potuerunt hanc cognoscere vtilitatem ⁊ necessitatem legis euãgelice: nisi ꝑmo morbi acerbitatem aduerterent: seipsosq3 omni auxilio destitutos perspi

terent:nec se ab hoc morbo liberari nisi per adiutorium posse firmiter crederent: atqꝫ sic ad medicinam se prepararent: vt ea data cā magniducerent. necessarium ergo valde fuit quia phs dicit.ꝙ innata est nobis via cognoscendi a cōioribus ad ꝓpa.j.phyficoꝝ.τ.2.de anima. Dignū ergo fuit vt prius homo sub lege naturali derelictus suam ignorantiam experiretur:τ sic humiliter se cognoscendo: ad auxiliū querendū se disponeret. ¶ Scđo ratione affectionis sic. Actus actiuorum sūt in patiente bene disposito.2.de anima. Non enim itroducitur forma ignis in aliquā materiam nisi per dispositionem caloris. Silr nec deus confirmat gratias suas nisi mentibus bene dispositis calidis τ feruentibus:vt ergo homo se disponeret perfecte ad hāc dignitatē legis necesse fuit vt cognita sua ignorantia in lege naturali derelict⁹: sciens fact⁹ in mosaica consiliuꝫ quereret: cognitaqꝫ sua impotentia auxiliū q̄reret: ipsumqꝫ summope affectaret:τ incessanter ab omnipotenti deo exposceret:qđ est gratia Christi quā euangelium predicat:ergo ꝓpositum.¶ Tertio idēꝫ probatur ratione ordinatōis sic. Omnia q̄ a deo sunt ordinata sunt. Ro.13. Et ideo ipsa diuina prouidentia sicut maiori mundo nullam suam perfectionē deficere voluit: sic nec minori.s.homini deesse debuit aliq̄ necessaria perfectio ꝫm statum suum. Sed sicut ꝫm Aug.83.q.q.44. Absurduꝫ est esse totā vitā hominis in etate iuuenili vel senili:ita absurdum est in toto genere humano vnā tm̄ etatem esse. Ideo ꝫm diuersos status generis humani in diuersis etatibus occurrentibus a principio seculi: diuina prouidētia parauit diuersa genera ordinationum τ legum: τ ei nunq̄ꝫ defuit aliqua perfectio necessaria ꝫm status suos.vꝫ quia generis humani infantia fuit ante legem.pueritia vero in lege: que etates non fuerunt susceptibiles perfectionis discipline iuuentutis vero tempore grē que etas susceptibilis est perfectionis discipline τ doctrine:ideo congruū fuit illo tempore dari lex euangelij τ nō ante. Unde apostolus ad Gal.3. Itaqꝫ lex pedagogus noster fuit in Christo: vt ex fide iustificemur at vbi venit iam nō sumus sub pedago.i.sub lege.omnes enim filij dei estis in Christo Iesu.hec ille.ꝙ si contra predicta omnino arguitur sic. Sepe dictum est ꝙ deus nō est personaꝝ acceptor Act.10. Ro.2.ergo eque prouidit saluti p̄oꝝ iustorum τ posterioꝝ: si ergo per euangeliuꝫ prouidit saluti posterioꝝ: ergo per euangeliū prouidere debuit saluti priorum. Ad hoc respondetur ꝫm Aug.in lib.83.q.q.44. ꝙ alr agit deus particulariter τ sigilatim cum personis particularibus:quia nulli vnq̄ꝫ defuit in necessarijs:sicut nō deficit nā.3.de anima τ aliter agit cum genere humano consulens publicis vtilitatibus. igitur dicendum est diuinam prouidentiam eque ꝓuidisse ꝫm stat⁹ exigentiam τ priorum τ posteriorum iustorū Scđm enim congruitatem diuine prouidentie requiritur vt per gradus etatum mundi: gradatim currat cognitio veritatis ꝫm similitudinem etatis singularis hominis vt dcm̄ est:q̄ꝫuis non eque prouiderat quantum ad necessitatem persone τ dispensationem prouidentie personarum:nam tunc prouidet ꝫm exigentiam persone τ non temporis. τ sic pꝫ de conuenientia temporis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur dignitas legis euangelice: τ institutio:τ obseruatio:τ ipsius consultatio.

Tertio in hoc sermone videnda est excellentia legis euangelice τ dignificatio que ex trib⁹ ꝑcipi potest. Primo ratiōe instituentis. Scđo obseruātis. Tertio consulentis. ¶ Primo monstratur dignitas euangelij ratione instituentis q.s.fuit Christ⁹ deus τ homo per seipsum loquens τ os suū aperiēs docebat eos Matth.5. Beati pau. spiritu τc.que sunt verba euangelica: τ ipsaꝫ doctrinā signis τ miraculis cōfirmās: vt pꝫ Matth.8.vbi habetur. ꝙ cū descē. Jesus de mō.secute sunt eum turbe multe.τ ecce lepro sus veniēs adorabat eū.di. dn̄e. Si vis potes me mundare:τ extendens Jesus manū tetigit eum.di. Uolo mundare.τ confestim mūdata est lepra eius. Super quib⁹verbis dicit Nico.de lira ꝙ duplex est doctrina: quedaꝫ que non excedit facultatem humani intellectus:τ illa debet per rationes demonstratiuas confirmari: alia est doctrina excedens facultatem humani intellectus:τ hec nō pōt confirmari per rationem euidentem: τ ideo oportet ꝙ confirmet per opa diuine virtutis ostensiua. Talis aūt est euangelica doctrina que a diuina sapientia imediate ꝓdijt per instrumētū suū mirifice ꝓlata:qua ex re sūma cum reuerentia est audienda. Unde Augu.

super Jo. sermone.29.inquit. Nos sic audia
mus euangeliũ sicut p̄ntem dñm: nec dica-
mus o illi felices qui eum videre potuerunt:
quia multi in eis fuerunt qui eum viderunt:
⁊ non crediderũt: ⁊ multi in nobis qui nõ vi
derunt ⁊ crediderunt. Qd̄ eni preciosum so-
nabat de ore dei: ꝓpter nos scriptũ est: ⁊ no
bis seruatũ: ⁊ ꝓpter nos recitatũ recitabitur
etiam posteris nostris donec seculũ finiatur
Sursum est dñs: sꝫ etiam h̄ veritas dñi. cor-
pus eni dñi ita resurrexit: q̄ solũ in vno loco
esse potest: virtus eius vbiqꝫ diffusa. hec ille.
¶ Scd̄o monstrat̄ dignitas euangelij rõne
obseruantis. s. eiusdem filij dei: qui non soluꝫ
verbo sed etiaꝫ facto le. impleuit: q̄ vt habet̄
Act. j. Cepit Jesus p̄mo facere postea docere
vt suo alios hortaret̄ exẽplo. iuxta illd̄ dictũ
Jac. Nec tñ viam. s. euangelicã que duc̄ ad
patriam mostrauit: sed etiam precessit: ne qs
difficultatis gr̄a iter veritatis horreret. hanc
insuper apostoli obseruauerũt: ⁊ per totũ mũ
dum eam predicauerunt. iuxta illud ps. 18. et
Pau. Ro. x. Jn omnẽ terram exiuit sonus
eoꝝ. s. apostoloꝝ euangeliũ predicantiũ. Nã
propter hoc dedit eis p̄tatem miraculorum
di. Jo. 14. Maiora hoꝝ facietis: ⁊ ꝓpter hoc
promisit eis spm̄ sanctuꝫ. di. Rogabo p̄rem
⁊ alium paraclituꝫ dabit vobis: ⁊ infra. spũs
sanctus quẽ mittet pater in noie meo ille do
cebit vos omnia ⁊c. quem in die pentecostẽ.
acceperunt. ⁊ ideo vt habet̄ Mar. vlti. Jlli aũt
profecti p̄dicauer̄t vbiqꝫ domino cooperãte ⁊
sermonem confirmante sequentibus signis
que omnia confirmat Aug. in lib. de concor
dia euangelistaꝝ. di. Jnter oẽs diuinas au-
ctoritates que sacris litteris ꝯtinent̄ euange
lium merito excellit. qd̄ enim lex ⁊ ꝓphete fu
turum esse ꝓnũciauerũt: hoc redditũ atqꝫ cõ
pletum in euangelio demonstrat̄: cuius p̄mi
predicatores apostoli fuerũt: qui dñm illuꝫ et
saluatorem nostrũ etiam p̄ntem in carne vi-
derunt: ⁊ non solũ que ex ore eius audita vel
ab illo sub oculis suis opata dicta ⁊ f̄cã me-
minerant: verum etiam que prius q̄ꝫ illi per
discipulatum adheserant: in cuius natiuitate
vel infantia vel pueritia diuinit⁹ gesta ⁊ me-
moria digna siue ab ipso siue a parentibus
eius siue a q̄busdaꝫ alijs certissimis indicijs
⁊ fidelissimis testimonijs requirere ⁊ cogno
scere potuerunt: iposito sibi euãgelizandi mu
nere generi humano ãnunciare curarent. h̄
ille. patet ꝓpositũ. ¶ Tertio legis euangelice
numerat̄ dignitas rõe ꝯsulent̄: q̄. s. lex euã-
gelica: precipit perfecta: consulit meliora: de-
scribit delectabilia. Primo precipit ꝑcep.
perfecta vt clarius in sermone sequẽti appa
rebit: tũ q̄ lex antiqua non ꝓhibet mali cãꝫ
scꝫ intentionẽ ⁊ voluntatẽ vt dcm̃ est. h̄ aũt
scꝫ lex euangelica singulariter aufert. tum q̄
illa sequit̄ litterã tm̃. h̄ aũt sensum ⁊ legisl. to
ris intentionẽ: ideo eius precepta p̄fecta sũt.
Scd̄o hec lex non modo noua cõsulit sꝫ me
liora: ad maius perfectionis culmen acgren-
dum: consuluit eni oia perfectionis ⁊ pietat̄
Matth. 19. di. Si vis p̄fectus esse: vade ⁊ vẽ
de omnia que habes ⁊ da paupibus. Consu
lit etiam opa p̄fecta charitatis que sunt ꝑpe
tue castitatis. di. ibidem. sunt eunuchi q̄ se
castrauerũt ꝓpter regnũ celoꝝ. Consulit opa
perfecta abrenũciatõis. di. Luc. 14. Nisi qs
renunciauerit oibus que possidet non potest
meus esse discipulus. Cõsuluit insuper abdi
cationẽ ꝓprie voluntatis. di. Mat. 16. ⁊ Luc.
9. Qui vult venire post me abneget semetip
sum ⁊ tollat crucem suã ⁊ sequat̄ me. Cõsu-
luit demũ opera patientie in aduersis: vt pꝫ
Mat. 5. ⁊ i alijs multis locis: vt Luc. 6. Qui
te percutit in vnã maxillam prebe ei ⁊ aliam
Tertio describit lex euangelica delectabilia
scꝫ opa xp̄i ⁊ redemptionis nostre: ⁊ gl̄ie su-
pne. Qua d̄ re quãtũ delectabile est ipsaꝫ au
dire legem: ⁊ in ipsa meditari. Unde Augu.
in lib. de baptismo xp̄i dic̄. Fons euãgelicaꝝ
doctrinaꝝ habet apertos riuulos: ⁊ si quis
sitiens biberit ex eo viuificabit̄. Uiuificatur
aũt s̄m spm̄ ⁊ legem mandatoꝝ: sup leticiaꝫ
vini suscipiens. Jnsatiabilis enim est dulce-
do spiritualiuꝫ eloquioꝝ: non enim letificat
ventrem sed coꝝ. Et idem super Jo. sermone
7. ait. Pascamur epulis dei: sit gaudiũ nr̄m
sermo ipsius. inuitat enim ad euangelium: ⁊
ipse cibus noster quo nihil dulcius: sed si qs
habeat palatũ sanum corde: ⁊ omnia supra-
dicta confirmat idẽ Aug. in lib. de consensu
euangelistarũ. c. 12. di. Ueritas euangelij ver
bo dei qd̄ supra omnẽ creaturaꝫ eternum ⁊
incõmutabile permanet: per creaturã tem-
poralibus signis ⁊ linguis hoiuꝫ dispensata
summũ culmen auctis obtinet. Et idem lib.
33. contra Fau. di. Que nũq̄ꝫ lr̄e vllum habe
bunt pondus auctis: si euangelice lr̄e non ha
bebunt. hec ille. ergo fratres studeamus ⁊c.

¶ Sabbato post dominicam in sexagesima de cõparatione legis antique et noue: respectu radicationis: viuificationis: et onerationis. Sermo. 14.

Sic effugimanus eius. Iterum vbi supra. Audiat nunc mãsuetudo vestra carissimi de legis euangelice preconio et excellẽtia .i. quomodo sit ceteris legibus preferenda: vt dicere possitis cum Paulo. sic effugi etc. Verum quia secundum phm. 2. de celo et mũdo. textu cõmenti. 40. Opposita iuxta se posita magis elucescunt: ideo euangelicam legẽ antique comparande magis eius excellẽtia et dignitas elucescit. Tres aũt in psenti cõparationes tm̃ annotabimus causa breuitatis.

¶ Prima respectu radicationis. Secunda respectu viuificationis. Tertia respectu onerationis.

¶ Prima pars huius sermonis in qua declaratur quod lex euangelica radicatur in amore: lex aũt antiqua in timore.

Primo in hoc sermone dico secundum sententiam oium doctorum: precipue Ale. in tertia parte. in tractatu de lege euãgelica. et Tho. pma. 2. q. 107. et ar. pmo. et Petri aureoli in. 3. di. vlti. et Bo. in ca. di. q. j. quod lex antiqua radicatur in timore: lex euãgelica in amore. vnde Aug. dicit. Breuis differentia legis et euangelij est amor et timor. et apls ad Ro. 8. Non accepistis spũm seruitutis iterum in timore: sed spiritũ adoptõis. Hec ibi. vbi dic Ale. quod lex moysi recte dicit lex timoris et seruitutis. Lex timoris: quia plurimas habuit cõminationes et modicas promissiones: vt p3 ex serie legis. Lex ire dicit: quia districtam habuit punitionem: raro habuit miseratões. Lex suitutis dicit: quia dominus precipiebat semper eis tanquam dñs suis. Euangelium autem recte dicitur lex mĩe: lex amoris: et lex libertatis. Lex mĩe dicitur: quia in penis legis habet mĩam et relaxationem vnde mulieri in adulterio deprehense dicit. Vade et amplius noli peccare. Jo. 8. Lex autem amoris dicitur: quia plurimas habet promissiones raras vero cõminationes. Ex promissionibus. n. amor generatur. Lex vero libertatis dicitur: quia in monitionibus pceptorum pro ratione spopondit gratiam diuine paternitatis. Vnde Luce. 6. postquam dixit. Estote misericordes etc. et illud diligite inuicẽ subiunxit vt sitis filij patris vestri qui in celis est di. Hoc facite libertate filiali. Ecce quare lex noua est gratiosa et amorosa: non aũt lex antiqua. Quod si dicit omnis timor secundum Augu. ex amore causatur: ergo si amor est radix timoris vnum ad alterum habet reduci: ergo nõ habent adinuicem distingui. Ad hoc declarandum et predictam rationem melius intẽdendum: ait Bona. quod comparatio illarum legum potest fieri dupliciter: aut respectu singularis psone: aut respectu cõmunitatis. Primo mõ non est differentia in ipsis legibus. Nam multi erant in lege veteri: qui ducebãtur spiritu amoris: et multi sunt in lege noua qui ducunt spiritu timoris. Ideo etiam in hac alique fiunt cõminationes. Homo. n. carnalis et sensualis magis exercetur cum cõminat sibi pena in presenti: quam in futuro: sicut fures multi et latrones: qui magis timore suspendij abstinent se a furtis et latrocinijs: quam timore infernalis supplicij. Vbi tamẽ in lege noua fiunt cõminationes: pene maiores fiunt promissiones gratie: que quidem excitat ad amorem et cõfidentiam. Secundo modo autem habito. s. respectu ad hoium cõitatem. Lex mosayca respiciebat statum impfectionis: quia ad perfectionem neminẽ duxit secundum apostolum ad hebreos. 7. Euangelium vero respicit statum pfectionis: secundum quod dicitur Mat. 5. Estote perfecti sicut pater vester celestis pfectus est. et imperfectorum est duci spiritu timoris: perfectivero spiritu amoris. Hinc est quod secundum statum cõmunem penes hec duo habet illarum legum differentia assignari. Signum aũt huiusmodi differentie deprehenditur in mõ ferendi hanc duplicem legem. Lex. n. vetus data fuit cum clamore magno: vt habetur exo. 2. ita quod ppls nõ audebat appropinquare. Lex autem euangelij data est cum multa dilectiõe et caritate: quoniam ipse rex regum in medio discipulorum sedens docebat eos di. Bti pau. spiritu: quoniam ipsorum est regnum celorum. Mat. 5. Et diuersus modus ferendi legem talis demonstrat et significat nobis diuersitatẽ huius duplicis radicis in obseruando que hijs duabus legibus cõpetebat: propter diuersam qualitatem personarum: et status earum: ob quam

oportebat diuersimode manuduci. Unde sicut videmus in disciplinabilibus q ad homines persuasibiles vtendum est sillo ostensiuo qui ducit directe ad ver. Ad homines vero contentiosos vtendum est sillo per impossibile qui ducit ad manifestum fin: vt per illud reducat ad verum. Sic quia in tempore legis hoies erant dure ceruicis et ad maluz proni: ideo ponit cominatões et constituit etiaz penas graues: vt incitēt eis timorem p quē a malo reuocarentur et ad bonum stimularētur. Sed postmodum apparente benignitate et humanitate saluatoris nostri dei sz apostolum ad Thituz.3. ceperunt hoies esse persuasibiles. Ideo dñs pmisit eis magnas promissiones per quarum amorem et desideriū alliceret eos ad bonum. Et ppterea q̄uis in vtroqz precipiat amor et timor: tamen q lex vetus principaliter habet oculum ad timorē lex vero noua ad amorem. Dicitur illa lex timoris: et hec amoris. Lex aūt nature partim conuenit cum lege scripta: partiz cum lege euāgelica noua et gratuita. Quantū ad libertatē conueniebat cum lege gratie: q̄tuz ad ipfectionem et obscuritatē cum lege scripta. Et ideo fm diuersas conditiones reduci habet ad illa duo motiua: nec oportuit habere tertiam radicem differentem ab istis. Ergo pz ppositū

¶ Ad argumentum vero in oppositū respōdetur facile: q fm Bona. et Alex. duplex est amor vt dictum est supra in sermone precedēti. Primus est q amat deus inq̄tuz bonus: et ex hoc orit timor filialis: q timet quis ipsum patrem offendere pter hoc q euz diligit. Scđs est amor quo diligitur deus in quantum beneficus: et ex hoc orit timor pene quo qs timet beneficia perdere et mala pene incurrē. Primus amor et timor conuenit legi euangelice. Scđs amor et timor cōuenit legi mosayce. Primus amor conuenit statui perfectiōis in quo regnat amor. Scđs statui imperfectionis in quo regnat timor. Hinc est q q̄uis vtrobiqz sint amor et timor: lex tū euangelij dicitur magis obseruari ex amore q̄ timore. Lex vero moysi ecōtrario. Et quāuis sint alie affectiones in aia: tamē illa duo sufficiunt pro eo q oēs alie ad illas possunt reduci. Ois.n. affectio aut est respectu boni: et sic reducit ad amorem. aut respectu mali: et sic reducitur ad timorem. vnde ille due dicuntur tenere principatum sup alias: q maxime habent rationem motiui. Una inclinando ad bonum. Alia retrahendo a malo. Est igitur lex euangelica perfecta: q in amore est radicata: propter quod Augu. d. li.2.q. no. et ve. te. q.122. Semper dominus per totā legem peccatores ad se conuerti hortabatur nolens opus suum perditioni esse obnoxiuz cum nec alia causa date legis sit: q̄ vt ex terrore homines conuerterentur ad veritatem ita tamen vt in nouo testamēto auctor legis clementior videatur. Ita tempore quo sacramentū filij sui dñi nostri manifestare dignatus est largior et vberior in mīa esse voluit: vt plus gratie predicante filio esset: q̄ fuerat predicantibus seruis. Nec imerito. Sic eniz dignum fuerat: vt maiora dona per filiuz q̄ per famulos largiretur. Hec ille.

¶ Pars secunda huius sermonis in qua declarat q lex antiqua occidit: et nō viuificat

Secundo in hoc sermone dico q lex noua siue euangelica: et lex antiqua differunt effectu respectu viuificationis: q lex noua viuificat: lex antiqua occidit. quod confirmat apls scđe corin.3. Littera occidit: sapientia aūt viuificat. et idem Ro.7. Cū enim essemus in carne passiones peccatoruz que per legem erant operabant in membris nostris: vt fructificarent morti: nunc autē soluti sumus a lege mortis etc. et ad gala.3. idez ait. In lege enim nemo iustificatur apd deū manifestum est q iustus ex fide viuit. et infra Si enim data esset lex que posset viuificare vere ex lege esset iustitia. Ex qbs oibus elicit q lex vetus erat occidens. Lex aūt noua est viuificans. quod confirmat Alc. vbi supra di. q lex vocatur littera occidens quattuor modis

Primo per ostensionem: q ostendit petm̄ quod occidit: iuxta illd Ro.7. Non cognoui petm̄ nisi per legem. Secundo per occasionem: aut prohibendo: aut innotescēdo. Prohibendo enim auget peccati desiderium: iuxta illud Ro.7. Occasione accepta p mandatum peccatum operatum est in me oēm concupiscentiam. vbi glosa ait. Aucta est cōcupiscentia prohibitione legis. Innotescendo vero: quia peccatum faciens cognosci augetur in peccatoribus contemptus dei. Unde bene dicitur eccl'ia. pmo. Qui apponit scientiam: apponit dolorem: quia Luce.12. scribitur. Seruus faciens voluntatem domini sui et non faciens: plagis vapulabit multis.

Ergo dicit lex occidere, pro occisione prohibendo et innotescendo. Tertio occidit per defectum: quia sicut dicit Augustinus in libro de littera et spiritu. Lex mandatum bonum habet tantum in littera demonstratur non in spiritu adiuuante. Quia ergo lex non habet adiuuantem spiritum: hoc est gratiam dicitur occidere. Quarto dicitur lex occidere per preuaricationem methaphorice: quia non obseruantes digni sunt morte: et indigni vita. vnde Augustinus super illud. Littera occidit etc. sic dicit. Precepta illa tam sunt vtilia facienti et salubria: vt nisi quis ea fecerit: salutem habere non possit. Lex autem euangelica quamuis precipiat obseruantiam sicut et antiqua: tamen non occidit: sed viuificat: quia prebet adiutorium ad obseruantiam: inquantum scilicet disponit ad caritatem per effectum amoris. Vnde Augusti. de littera et spiritu ait. Statim adest spiritus viuificans. Insuper ostendit homo propriam infirmitatem, vnde non possit implere sine dono gratie: quia Jo. 15. dicit. Sine me nihil potestis facere. Per euangelium enim disponitur anima ad humanitatem. et secundum Jaco. 4. Deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Disponendo igitur animam euangelium ad amorem et humilitatem: quam sequitur collatio gratie: per quam digne obseruatur decalogus: quod non facit lex que disponit ad timorem Ideo bene dicit Ysidorus in libro differentiarum. Precepta legalia comparatione euangelij tam bona dicuntur: quia quod precipiunt non perficiunt. Gratia vero euangelij exterius imperat: et interius vt perficiat iuuat. Hec ille. Quod si dicatur lex consistit in doctrina: sed iustificatio in gratia. Ergo videtur quod iustificatio pertineat ad legem euangelicam Nam si euangelium dicitur iustificare aut ratione instructionis: aut ratione obseruationis: non ratione instructionis: quia multi audiunt euangelium: et tamen non iustificantur Non enim auditores legis: sed factores iusti sunt apud deum: secundum quod dicitur Ro. 2. Non etiam ratione obseruationis: quia tunc eodem modo lex iustificaret ipsam obseruantes. Ait enim Beda. quod iustitia legis suo tempore custodita non solum temporalia: sed etiam eterna bona conferebat. Ad predicta melius dilucidanda dicit dominus Bonauentura. quod multipliciter dicitur instituere. Vno modo effectiue: et sic solus deus dicitur instituere. Secundo modo formaliter: et sic gratia dicitur iustificare: quia informat animam expellendo obliquitatem culpe: et dando rectitudinem iustitie. Tertio modo aliquid dicitur iustificans siue iustificare non solum in habitu: sed etiam in effectu: et sic caritas iustificat siue fides per caritatem operans. Ad galathas. 5. Quarto modo dicitur aliquid iustificans in ipsius iustitie exercitatione et vsu et hoc modo mandata dei in quibus iustitia exercetur: dicuntur iustificare: quando debito modo obseruantur: hijs presuppositis: intelligendum est quod in lege noua sunt tria que etiam erant in lege veteri: sed differenter. Sunt enim promissa excitantia hominem ad amorem eternorum: qui est amor caritatis. Sunt etiam precepta spiritualia que diriguntur sufficienter in via morum: docendo vitare omne peccatum. Sunt insuper sacramenta iustificantia que sanant animam a vulneribus peccatorum: et sic legi euangelice competit iustificare secundum triplicem modum: videlicet formaliter ratione gratie sacramentalis. Item effectu: ratione amoris spiritualis: et denique in exercitio: ratione multiplicis boni ad quod dirigitur homo per precepta et consilia. In lege autem veteri erant hec tria aliter et aliter quantum lex vetus dupliciter potest intelligi et obseruari. Primo videlicet secundum intellectum spiritualem: et sic quodammodo concordat cum lege euangelica. Et qui legem spiritualiter obseruabant: viri euangelici erant: et premium eternum obtinebant: quia lex erat pregnans euangelio. Secundo modo potest intelligi secundum intellectum litteralem: et sic ab euangelio distinguitur secundum tria predicta: quia in lege promissa erant temporalia precepta exterioribus reuelantia et sacramenta figurantia: et sic ratione promissorum non exercitabatur homo ad amorem spiritualem. Ratione vero preceptorum non dirigebatur ad iustitiam interiorem. Ratione sacramentorum non adiuuabatur vt posset facilius legem ipsam implere: et ideo declaratur sibi iustificatio. Et quia erat ibi ostensio culpe et non aderat adiutorium gratie: dicitur etiam lex mosayca: secundum litteralem sensum occidens eo modo quo dictum est supra secundum Alex.

¶ Ad argumentum autem in oppositum respondetur quod lex euangelij non dicitur iustificare prout legitur et cognoscitur: sed prout ope-

re ſeruatur:⁊ ſm eam viuitur:quod fit per ſa
crorum ſuſceptionem: ⁊ eternoꝝ expectatõeʒ
⁊ mandatoꝝ impletionem . Veruʒ eſt ꝙ lex
moſayca bene obſeruata ita iuſtificat ſic euã
gelica. Nam intelligit Be.illud allatum nõ
de obſeruatione litterali:ſed ſpirituali:ſm ꝙ
lex conformis erat euangelio. Nos aũt dici
mus legem occidentem eſſe ſm obſeruan-
tiam litteralẽ: que reſpiciebat hoiũm cõmu-
nitatem:que omnia paucis exprimit Auguꝰ.
in libro de littera ⁊ ſpiritu di . Lex data ẽ:vt
gratia quereret:gratia data eſt vt lex imple-
retur. Neqꝫ.n.ſuo vitio implebat lex:ſed vitio
prudentie carnis: qꝛ vitium per legeʒ demõ
ſtrauit ꝙ per gratiaʒ ſanandũ fuit. Quod.n.
impoſſibile erat legis in quo infirmabat ꝑ
carnem:miſit deus filium ſuum in ſimilitu-
dinem carnis peccati: de peccatoqꝫ damna-
uit pctm̃ in carne:vt iuſtitia legis impleretur
in nobis : qui non ſm carnem ambulamus
ſed ſm ſpiritum. Hec ille.

¶ Pars tertia huius ſmonis in qua decla
ratur ꝙ lex antiqua fuit oneroſa. Lex autem
euangelica eſt facilis .

TErtio in hoc ſmone dico legẽ euã-
gelicam differre ab antiqua reſpe-
ctu oneratõis:qꝛ lex moyſi erat one
roſa. Hec aũt euangelica eſt facilis ⁊ ꝓiocun
da. Vnde Mat.xj.dñs ait. Iugum.n.meuʒ
ſuaue eſt:⁊ onus meum leue. De quo etiam
Petrus Actu.15.ait. Hoc eſt onus qđ neqꝫ
nos:neqꝫ patres noſtri portare potuerunt .
Qđ ſi dicit illud quod ad alteꝝ apponit : eſt
ille difficilius:ſed lex euangelij ſe hꝫ ex addi-
tione ad legem moyſi:vt ſupra dictũ eſt. Er-
go maior eſt difficultas in lege euãgelica : q̃ꝫ
in antiqua . contra propoſitum hoc declarat
dominus Bonauen. vbi ſupra.q.3. ⁊ Sco.
in.3.di.40.⁊ Alex. in tertia parte.in tractatu
de lege moyſi . dicit ꝙ de hijs duabus legi-
bus eſt loqui tripliciter. aut ratione ſcilicet p̃
ceptorum obligantium . aut rationne affe-
ctionum mouentiuʒ. aut ratione ſacramen-
torum adiuuantiuʒ . Primo ergo mõ.ſ.ra
tione preceptorum obligantium dicendũ eſt
ꝙ ille leges ſe habent ſicut excedentia ⁊ exceſ
ſa. Nam quantum ad numerũ lex vere erat
grauior propter multitudinẽ iudicialiuʒ ⁊ ce
rimonialium. Quantum vero ad perfectõeʒ
⁊ vtilitatem difficilius eſt euangelium : ſicut
difficilius eſt viuere ſm exigentiam perfecti-
onis:q̃ꝫ ſm exigentiam iuris communis.

Secundo modo vero cõparando illas du-
as leges:ad inuicem ratione affectionuʒ mo
uentium.ſic leuius eſt euangelium:qꝛ ad obſ
uationeʒ legis euangelice mouet amor: quia
ſm Bernar. alleuiat onus : nec ſinit ſentire
laboreʒ: ſed potiꝰ ſentit delectationem in eo
quod facit. Ait enim philoſophus ꝙ delecta
tio perficit opus:⁊ ꝙ ſignum habitus.ſ.amo
ris generati eſt operari cum delectatione.
Rõne igit affectõis mouentis lex euãgelica
eſt facilis ⁊ ſuauis. ſꝫ cꝯ° affectio mouẽs ad
obſeruantiam legis moſayce erat timor: vt
ſupra claruit: ⁊ illi timori iuncta erat grauis
punitio : quod ſignificatum eſt Exodi.17.
vbi dicitur.ꝙ manus moyſi erant graues: ⁊
quia timor de ſe penã habet:hinc eſt ꝙ quã-
tum ad hoc lex moſayca multo grauior erat
q̃ꝫ euangelica . Tertio modo eſt cõparare
illas leges ad inuicem ratione ſacramentoꝝ
adiuuantiũ: ⁊ ſic multo lex moſayca eſt diffi
cilior q̃ꝫ euangelica:qꝛ ſacramenta illiꝰ legis
multũ habebant põderis ⁊ parũ de efficien
tia virtutis. Econtra eſt in ſacramentis no-
ue legis : quia parum habent difficultatis ⁊
⁊ multũ vtilitatis. Hinc eſt ꝙ ſm hãc ꝯpa-
tionem lex noua non tm̃ dicitur leuior lege
moſayca:immo dicitur iugum leuitatis:⁊ il-
la dicitur onus grauitatis . Ad illud aũt qđ
contra opponitur reſpõdet ꝙ additiones fa
cte in euangelio faciunt ad cumulum carita-
tis . Et qꝛ ſm Augu.caritate etiam alleuiat
pondus:vt viſum eſt. Hinc eſt ꝙ additiones
potius alleuiant: ſicut penne in auibus : ro-
te in curribus:vela in nauibꝰ : quia ſine iſtis
multo ſunt grauiores . Ita per hunc mo-
dum intelligendum eſt in additione facta in
euangelio. Facit enim ad caritatis augmen-
tum:cuius eſt nos ſubleuare ad modum pẽ-
ne:ad bona opera continue:ordinare:⁊ mo-
uere ad moduʒ rote: per aquas tentationuʒ
⁊ tribulationum vehere ad modum vele : ⁊
ille ſolus qui hanc caritateʒ habet:ſpectat ad
legem euangelij: quam multo melius eſt ha
bere ⁊ deſiderare : q̃ꝫ habere omne donum
ſcientie ⁊ prophetie . Patet ergo differentia
legis euangelij ⁊ legis moyſi ex hijs tribus.
Differunt etiam in alijs multis que breuita
tis cauſa tranſeo:⁊ multa ad hoc pertinentia
in precedenti ſermone. De hijs loquitur Au
gu.libro.2.q.no. ⁊ vete.te.q.102.di. vnaqueqꝫ

lex inter ipsa primordia sensum suum plenū ostendit: vt vetus lex que ad iudicandū pro mota erat: inter initia sua asperior videret: ꝫ icusso timore diligētes ꝫ sollicitos faceret au ditores suos. Noua vero ꝓpterea ꝙ pia ad mīaꝫ facilis est: pmordia sua mitissima ꝫ cle mētissima demōstrat: vt ipsa oblectatōe sua oēs ad indulgentiam ꝓuocaret. Postea ve ro illa q̄ aspior visa est fragilitati humani ge neris nō soluꝫ rigorē suū molliuit: sꝫ etiā hu manaꝫ ꝫ piam se pstitit: ꝫ hec q̄ clemens est visa aliquādo iudicauit. Ananias.n.cuꝫ Sa phira vxore sua cesi sunt diuinit⁹: ꝫ Elimas magis incredulus ꝫ dei legi repugnans di uino iudicio ꝫ virtute cecatus est. Herodes rex ꝓpter qḋ honorem nō dedit deo ab an gelo percussus scatens vermibus expirauit. Nam q: mīa predicat͛ oio inulte putarēt͛ homines ꝫ impune peccari: timorem posuit ostendens ad h dari veniam delictoruꝫ: ꝫ q̄si ex mortuis viuificari: postea abstinere a con trarijs: vt inde laborare͛ ne quis hinc cum crimine exeat: q: ad iudicium veniet. Hic.n. vnicuiqꝫ sententia imputatur in qua defun gitur. Quoniā igitur noua lex plenitudinem hꝫ mīe: ne ɔtemptu duceret͛ ab amatoribus peccatoꝝ in supradictos vindicauit. Vet⁹ ve ro lex quanqꝫ ad vindictam data fit: qbusdā tamē ignouit: ne crudelis diceret͛: sed in plu res vindicauit: q: sensus eius ad vltionē ꝓm ptus est. Sic ergo maior gratia noue legis ē q̄ fuit veteris. Hec ille. Ergo carissimi frēs legem habentes omni gratia ꝫ suauitate re fertam: ad ipsius obseruantiā accēdamur: vt tandē ad ipm legis huius mīe latoreꝫ dn̄m ihm ꝑuenire possim⁹: ꝑpetuis cū eo gaudijs in perēni gl'ia fruituri in secl'a secloꝝ. Amen.

¶ Dominica qnquagesime de magnificati one diuinoꝝ preceptoꝝ ratione replicatōis: oblationis ꝫ leuiationis. Sermo.15.

Maior autem horū est caritas. Prime co rinth.13. ꝫ in ep'la occurrent͛ dominice. Magni hic ai ad loquendū carissimi vestraꝝ deuotionum facit beniuolē tia: cum venerabilem ɔuentum tantorū peri torum virorum ad diuinū verbuꝫ ꝑcipiendū paratissimum esse videam: magne profecto auctoritates vestre magnis de rebus meri to iureqꝫ audire petunt. Et qm̄ in precedenti bus ſmonibus de eterna lege: naturali: mo sayca: ꝫ euangelica satis fuit disputatū: nunc ad diuina precepta veniamus: que quantuꝫ in ipsis legib⁹ aut virtualiter: aut litteraliter continetur: ideo dignissima atqꝫ excellentissi ma sunt ab omnibus iudicāda: inter que ca ritas principatum tenet: de qua Tho. dicit. Maior ꝛc. Preceptorum autem excellentia ꝫ dignitas ex tribus presertim cognosci va let: respectu.s. magnificationis: respectu ɔpa tionis: respectu assignationis. Sed ne proli xitate nimia caritates vestras tedio afficiam in presenti sermone tm̄ de prima excellentia verba faciam: ꝫ vt ordinate sermo procedat: omnibus rationibus diuinorum preceptorū magnificentiam enodabimus. Prima di citur replicationis. Secunda obligationis. Tertia leuiationis.

¶ Pars prima huius ſmonis in qua decla ratur diuersorum preceptorum excellentia: ratione replicationis eorum in omni lege.s. nature: scripture: ꝫ gratie.

Primo dico ꝙ precepta diuina siue decalogi per que regulantur hodie christiani: magnifica sunt per repli cationem eorum in lege.s. nature: scripture ꝫ gratie. Primo reperiuntur in lege nature. Ad cuius declaratōem ponuntur tres ɔclu siones. Prima quarum est ꝙ precepta de calogi pertinent ad iustitiā. Ait.n. phs.5. ethi coruꝫ. ꝙ lex nē dat precepta de actibus oiuꝫ virtutum. Igit͛ dat ꝑceptum de actibus iu stitie: que est vt ius suum cuiqꝫ tribuat͛: ſm il lud. ff. de iusti. ꝫ iu. l. pma. ꝫ l. iustitia. qb ꝑe suppositis nō ſm Tho. scda scde. q.122. arti.1. ꝙ precepta decalogi sunt prima precepta le gis: qbus statiꝫ ratio nālis assentit: sic mani festissimis ꝑncipijs. Manifestissime aūt ra tio debiti reddendi requirit͛ ad ꝑceptum: q: manifestū est ꝙ hō est alteri obligat⁹ ad red denduꝫ qḋ dꝫ. Sꝫ hec ē iustitia ꝫ actus iusti titie. Ergo ꝑcepta decalogi ꝑtinent ad iusti tiam. Iustitia aūt ad legeꝫ nē. Ergo pꝫ ꝓpo situm. Nam pma tria ꝑcepta sunt de actib⁹ religiōis q̄ ē potissima ps iustitie debiti red dēdi deo. Quartuꝫ aūt ꝑceptuꝫ est de actu pietatis q̄ est scda ps iustitie. Alia vero ser uantur de actu iustitie coiter dicte: que inter equales attendit͛. Pertinent alia ꝑcepta ad

caritatē:sicut ad finē:q2 pⁱme Thimo.j.dicit. Finis p̄cepti est caritas. Sꝫ ad iustitiā perti nent inq̄ꝫtum imediate sunt de actibus iusti tie. Scd̄a ꝯcl'o ē:ꝙ p̄cepta decalogi sunt d̄ iure nē.probat ꝑ Pe.au. ꝛ Sco.in.3.di.37. primo q̄ꝫtum ad illa pⁱme tabule q̄ sunt tria de pⁱmis duob⁹ nemo dubitat qn sint de le ge nē:q2 sunt ꝯcl'ones istius pⁱncipij deus est sup oia adorandus. Sꝫ de tertio non est bn̄ compertum apud oēs ꝙ sit de iure nē:q2 hō non teneret sabbatū custodire:nisi deus p̄ci peret. Verūtamen de lege nē est non septi mam diēꝫ obseruare:q2 hoc est cerimoniale. Sꝫ aliquo tpe ꝛ aliqua hora vacare ab ope seruili vt vacet deo. Cuius ratio in apto est: q2 deo magis obligatus sum q̄ꝫ mihi. Sed ius nē ꝛ ratio dictat ꝙ pro aliquo tpe debeā vacare mihi:ꝛ ꝓcurare salutē meam ꝛ mihi necessaria. Ergo ꝛ deo debeo vacare recogi tando eius beneficia. Nec valet argumētuꝫ hoc. Illa dies nō est de iure nature: nec illa. ergo nulla: q2 si nō est dies determinata de iure nē:tamen aliqua est determinate neces saria q̄ dedicetur ꝛ appropriet cultui diuino sicut de iure nē est sacrificare deo:sed vtrum ouem vel bouē hoc est i dispōne offerentis vl' iuxta pollicientis viꝫ: vt pꝫ.5.ethi. Secūdo q̄ꝫtum ad p̄ceptuꝫ scd̄e tabule dico esse de iu re nē:q2 illd̄ quod noiatum statiꝫ hꝫ malitiā inuolutā videt esse de iure nē:ꝙ illud tale qd prohibeat ꝛ nō fiat. Sic est de hijs q̄ ꝓhibēt ꝑ illa septeꝫ p̄cepta. vn̄ mechia:adulterium: homicidiū:noiata statim sunt inuoluta ma litia:vt pꝫ ꝑ phm̄.2.ethi. Simil'r nō obedire parentibus est maluꝫ:ꝛ sic de alijs. Ideo di cit Sco. ꝙ oia que habent siue p̄cipiuntur: hn̄t bonitateꝫ formalē: q̄ sm̄ se ordinata est ad vltimū finem:vt per illam hō ꝯuertat ad illum finem:ꝛ oia q̄ ibi prohibent hn̄t mali tiam formalem auertentem ab vltimo fine: ita ꝙ illa q̄ illi p̄cipiuntur nō sunt bona tm̄: quia p̄cepta sunt. Sꝫ q2 bona ideo precepta sunt:ꝛ que ꝓhibentur non sunt tm̄ mala: q2 prohibita. Sed q2 mala ideo ꝓhibita. Pre terea sm̄ phm̄.5.ethi. Ius nāle est idem apd̄ oēs:sic illa p̄cepta sunt eadē apd̄ oēs. Non est.n.aliqua lex q̄ nō ꝓhibeat homicidium:ꝛ alia dicta tanq̄ mala. Et si alique inueniant q̄ non ꝓhibeant aliqua illoꝝ maloꝝ h̄ nō est ob aliqd nisi ex nimia malitia:sicꝫ pⁱncipia spe culatiua negant a qbusdaꝫ ex malitia. Pre terea si sunt de iure nē vt dcm̄ illa.s.nō ado. deū ali.ꝛ nō assu.no.dei in va.q̄ sunt minus nota apd̄ oēs q̄ꝫ illa.s.nō occi.ꝛ sil'ia:q2 ꝓxi mus est magis nob not⁹ q̄ꝫ ipe deus: vl' vni tas eius.vn̄.2.Jo.4.dr. Qui nō diligit ꝓxi mum quē videt: deuꝫ quē nō videt q̄uō pōt diligē? Igit videt ꝙ a fortiori magis illa sint de iure nē:q̄ꝫ illa duo pⁱma p̄cepta q̄ si min⁹ nob nota:q̄ꝫuis sꝫ se sit magis nota:iux illd̄ phi.p̄. Que sunt min⁹ nota nob: sunt magis nota nē. Tertia ꝯcl'o ē:ꝙ illa p̄cepta decalo gi nō sunt de iure nē vt ꝯcl'oes:sꝫ vt pⁱncipia. Naꝫ alique sunt ꝓpōnes q̄ pn̄t ꝓbari ꝛ de duci ex pⁱncipijs:nō tn̄ ꝑꝑ h̄ sunt solū ꝯcl'oes imo dn̄r pⁱncipia:qn̄.s.sunt exteri⁹ nota ꝑ se. Ista.n.ꝑ se est nota. Nix est alba. ꝛ etiaꝫ illa Omne totū est maius sua pte:ꝛ tn̄ pōt ꝓba ri arguēdo sic. Illd̄ qd̄ est tantūdeꝫ ꝛ ampli⁹ est mai⁹:sic est de toto respectu sue ptis. Er go ꝛc.ꝛ illo mō d d̄ꝫ est de p̄ceptis decalogi. Licet.n.possent deduci q̄si ꝯcl'oes imediate ex alijs: tn̄ q2 sunt ꝑ se nota:iccirco sunt pⁱnci pia iuris nālis. Naꝫ si sit notū ꝙ est fili⁹:pꝫ ꝙ filius dꝫ patri reuerētiaꝫ. Et si dicit ꝙ te nent in virtute illi⁹ pⁱncipij. Nō fa.ali.qd̄ ti. nō vis fieri:est idē qd̄ illd̄ pⁱncipiuꝫ nō ē ma gis notū quo ad nos ꝛ ad coitateꝫ q̄ꝫ p̄cepta decalogi:q̄ magis respiciunt facta pticularia q̄ sūt magis nota. Profecto h̄ vetula meli⁹ nouit ꝙ hec herba sanat colerā. ꝛ illa alia si militer:q̄ꝫ illā vl'em dicēteꝫ ꝙ ois talis her ba sanat colerā. Et h̄ pꝫ euidēti expientia:q2 qn̄ talia pⁱncipia coia volum⁹ explanare:ve nimus ad inductōeꝫ singl'ium. Patet ḡ ꝙ p̄ cepta dei sūt magnificata i lege nē.vn̄ Aug. in li.de.io.cor. Deceꝫ inqt p̄cepta ad illa refe runt:vt diligam⁹ deū ꝛ ꝓximū.ꝛ illa duo ad h̄ vnū referunt:vt qd̄ tibi nō vis fieri ꝛc.ꝛ h̄ vt sepe dcm̄ est iuris nālis. Ergo a p̄ ad vl timuꝫ p̄cepta decalogi sunt de lege nē. Se cundo sunt magnificata p̄cepta decalogi rōe replicatōis in lege moysi. Posset.n.aliqs ex an̄dictis sic dubitare de ꝓpositōib⁹ ꝑ se no tis nō debēt dari p̄cepta: sed vt dcm̄ est p̄ce pta decalogi sunt ꝑ se nota. Ergo nō debue runt amplius manifestari nec describi. Ad h̄ rn̄det sꝫ Pe.au.in.3.di.37.q.2.in fi.ꝙ q̄ꝫuis p̄cepta sint ꝑ se nota:debuerūt tn̄ dari tripli ci rōe. Primo rōe cognitōis:q2 ꝑ pctm̄ fa cta est tāta ignorātia in nā humana:vt iniq̄ appeāt sibi nālia:vt fornicatio:vsura:ꝛ hui⁹

modi. Preterea Hugo de .s.vic.ait. Que
in lege nāli sunt duob⁹ p̄cepti clausa fuerant
p scriptā legē. Postea ꝛ illis q̄ scda tabla ꝓ
posita sunt p̄cepti explicata fuerūt. Hec ille.
Scdo rōe maligne affectōis: q̄ tanta ingres
sa est p pctm̄ gn̄is humani: ꝙ etiā inducunt
ad negādū p se nota. vn̄ ꝛ qdam negāt esse
deū: ꝛ eē vnuz: iux illd ps. Dixit insi. in cor. s.
nō est de⁹. Tertio rōe timoratōis: vt hoies
magis timeāt: ꝛ ad obſuantiā p̄ceptoꝝ se di
sponant sollicitius: vt infra dicit aptius. Et iō
nō solū p legē nē fuerūt apta: s; in lege moy
si singlr descripta: vt pz in plurib⁹ locis libro
rum moysi. leuiti. 19. deutero. 5. s; expressius
exo. 20. vbi dr. Locutusq; ē dn̄s cūctos ſmo
nes hos. Ego suz dn̄s deus tuus: q eduxi te
de terra egypti: de domo ſuitut. Nō habeb
deos alienos corā me: nō facies tibi sculptile
neq; oēz silitudinem q̄ est in celo desup: ꝛ q̄
in terra deorsum: nec coꝝ q̄ sunt i aqs sō ter
ra: nō adorabis ea neq; coles. Ego. n. suz do
minus deus tuus fort ꝛ zelotes: visitās ini
qtates p̄ꝛuz in filios i tertiā ꝛ q̄rtaz gnātōez
eoꝝ q oderūt me: ꝛ faciēs m̄iaz in milia hijs
q diligūt me: ꝛ custodiūt p̄cepta mea. Nō as
su. no. dei tui in vanū. Nec. n. hēbit insontez
dn̄s cum q assumpserit nomē dn̄i dei sui fru
stra. Memēto vt diē sab. san. sex dieb⁹ opa
beris ꝛ facies oia opa tua. Septimo aūt die
sabbatuz ē dn̄i dei tui. Nō facies omne op⁹
tu: ꝛ filius tuus: ꝛ filia tua: seruus tuus ꝛ an
cilla tua: iumētuz tuū ꝛ aduena q est iter por
tas tuas. Sex. n. dieb⁹ fecit dn̄s celū ꝛ terraz
mare ꝛ oia q̄ in eis sunt: ꝛ reqeuit die septio.
Jccirco bn̄dixit dn̄s diei sabbati: ꝛ sctificauit
eum. Honora pa. tu. ꝛ ma. tu. vt sis lō. su. ter.
Non occi. nō mecha. nō fur. fa. nō lo. ꝯ ꝓxi.
tu. fal. te. Nō ꝯcu. do. ꝓxi. tui: nec deside. vxo.
eius: nō ſuuz: nō ancillā: non bouē: nō asinū
nec oia q̄ illi⁹ sunt. Hec ibi. Que oia notata
sunt p glo. 32. q. 6. c. qd in oibus. Quib⁹ ppls
regebat: vt habetur in glo. de summa trini.
ꝛ fide ca. in verbo dispōnem. Moyses g̃ pre
dictas leges pplo dedit. Et lz dicit Foroneū
p̄mo dedisse legez grecis: vt p̄fatuz est: tamē
moysi leges ad ipsos grecos deuenerunt.
Nam si volumus diligentius pquirere: eti
am leges ciuiles ꝛ humane ad aliud nō ten
dunt: nisi vt seruentur mandata legis mosay
ce: quia illa cōprehenduntur in preceptis iu
ris: lz per alia verba: vt pz. ff. de iusti. ꝛ iure.
l. iustitia. §. j. vbi dicitur. Juris precepta sunt
hec: honeste viuere: alteruz non ledere: ius su
um cuiq; tribuere. Hec ibi. Et sic pz ꝙ non
solum in lege mosayca: sed etiaz in humana
sunt precepta dei magnificata ꝛ approbata.
Tertio sunt magnificata per replicationem
in lege euangelica: que addita est ad confir-
mationem legis antique: vt dictum est. faci-
ens dominus more medici qui variat medi
cinam ſm varietatem motuum infirmitatis
sic ad maiorem dilucidationem ꝛ perfectio-
nez hec addita est. vnde Augu. in libro. 22. cō
tra Fau. sic dicit. Sicut egri non debent re-
prehendere medicinalem doctrinam: si ei ho
die aliud preciperet: aliud cras: prohibens eti
am quod ante preceperat. Sicut enim se ha
bet sanādi eius corporis ratio: ita genus hu
manum ab Adam vsq; in finem seculi: quā
diu corpus quod aggrauat animaz egꝛ atq;
sauciatum non debet diuinam reprehende-
re medicinam: si in quibusdam hoc idem: in
quibusdam vero aliud. Primus aut poste-
rius obseruandum esse precipit: presertim qꝛ
sic aliud se preceptuꝝ esse promisit. Hec ille.
Qō autem precepta decalogi sint in euange
lio magnificata: pz euangelia perscrutanti.
Nam Mat. 4. ꝛ Luce. 4. dicit. Dominum
deum tuum adorabis: ꝛ illi soli seruies: qd ꝑ
tinet ad p̄mum preceptuz. Jtem Mat. 5. di
cit dn̄s. Ego aūt dico vobis non iurare oio
neq; per celum: qꝛ thronus dei est. neq; per
terram: quod pertinet ad secundum p̄ceptuz.
Jtem Mat. 12. Mar. 3. Luc. 13. Approbauit
sabbatum: vt patebit in tertio precepto parti
cularitter. Jtez Mat. 19. habetur de reliquis
preceptis: vbi interroganti dn̄s respondit.
Si vis ad vitā ingredi: ſua mādata. Dic ille
Que? Respondit dn̄s ihs. Non homicidiū
facies: non mechaberis: nō furtū facies: non
falsum testimoniū dices. Honora patrez tu
um ꝛ matrem tuam: ꝛ proximum tuuz: sicut
teipsum. Ecce claret preceptorum magnifica
tio ꝛ confirmatio in omni lege.

¶ Pars scda huius sermonis in qua decla
ratur preceptoꝝ mandata cum ipsorum ob-
ligatione.

Secundo in hoc sermone dico p̄cepta
magnificata esse ratione obligatiōis.
Ad cuius declarationem ponuntur

tres conclusiones. Quarum. Prima est quod congruum fuit secundum Bonauenturam in .3. di. 37. ar. j. q. j. nobis dare precepta obligatoria: tum ex parte dei: tum ex parte nostri. Primo ex parte dei fuit congruum. Sicut enim decet maiestatem diuinam a rationabili creatura cum omni reuerentia coli: sic etiam decet quod creatura rationalis ad manifestationem illius sacre maiestatis per obedientiam eius ei famuletur: ideo decuit eum imponere homini leges et mandata obligatoria. Secundo ex parte hominis fuit conueniens tribus rationibus. Primo ratione auxiliationis: ad auxilium scilicet nostre libertatis poterat namque homo per libertatem sue voluntatis inordinari contra iustitiam et facere multa mala atque damnari. Ad que vitanda ille qui omnibus creaturis regulas assignauit quas obseruarent: etiam homini legem dedit quam nullo modo deberet transgredi. Sed contra hoc potest argui. Nam Aug. super Gen. ad litteram dicit. Meliores indicant homines qui ei liberaliter deseruirent: sed debitum obligationis repugnat libertati obsequij: si ergo deus reliquit hominem in manu consilij sui dando ei libertatem arbitrij videtur quod nullo modo debuerit addere obligationem precepti. Respondetur ad hoc secundum Bona. vt supra quod obligatio non repugnat ad bonum libertatis simpliciter: sed repugnat libertati peccandi. posse autem peccare non est libertas nec pars libertatis. et ideo dum obligatio mandati repugnabat libertati malefaciendi: libertatem non minuebat sed potius augebat. ¶ Secundo dedit homini precepta obligatoria ratione iustificationis: decens namque est iustum iudicem secundum merita retribuere: sed merita et demerita non habent locum vbi nulla cadit obligatio legis: si ergo conueniens fuit deo hominem cui contulerat liberum arbitrium secundum iustitiam iudicare: decens etiam fuit vt regulam iustitie eidem prefigeret per mandatorum impositionem. Sed arguit contra hoc quidam di. Maioris liberalitatis est aliquid dare sine meritis quam cum meritis: sed deus est liberalissimus: ergo gratiam et gloriam debuit dare homini sine mandati obligatione. ¶ Ad hoc dicendum est quod et si maioris liberalitatis sit ex parte dantis dare aliquid sine meritis: non tamen est tante glorie et excellentie ex parte suscipientis et quantum dominus in conferendo premium non tantum attendit sue liberalitatis manifestationem: sed etiam glorie nostre promotionem: hinc est quod maluit nobis dare eternam beatitudinem per impletionem mandatorum et meritum obedientie quam nullo merito precedente. Preterea merita nostra in nullo derogant diuine liberalitati: imo potius eam manifestant: tum quia ipse bonorum nostrorum non eget: tum quia omnia merita nostra procedunt ex munere gratie sue. iuxta illud Ro. 6. Gratia dei vita eterna. ¶ Tertio deus dedit homini precep. ratione humiliationis: vt scilicet humiliaret eum tanquam seruum: decens vtique est vt homo seruum se sciat: cognoscatque dominum deum omnium: et ad hoc non potest melius se dirigere quam per mandatorum obligationem: et sic patet quod rationabiliter benignissimus creator noster fecit et sancte cum homini precepta dedit ad eorum obseruationem ipsum obligando. ¶ Secunda conclusio est in hac parte ponenda secundum Alexan. de ales et Bona. vbi supra: q. 3. quod aliter obligant precepta decalogi in statu inocentie: aliter in statu nature corrupte: aliter in statu legis scripte. Primo enim in statu nature bene institute illa tria precepta prime tabule que ad deum ordinant obligant explicite: quantum idem debitum debet homo deo ante peccatum sicut et post: quia ex parte dei non est facta mutatio ideo cum sit imutabile bonum: si aliquid debetur ei ante peccatum: eadem ratione et post: nec debet mutari. et hoc dicitur Ecclesi. 17. Creauit hominem de terra etc. que ibi leguntur. In hoc quod dicit addidit illis disciplinam: et legem vite: et iustitiam suam: et iudicia sua ostendit illis: et magnalia honoris eius vidit oculus eorum etc. ostenditur magnificentia maiestatis ad quod est primum preceptum. In hoc vero quod sequitur et honores vocis audierunt aures eorum: ostenditur magnificentia ipsius veritatis siue sapientie filij. Vox enim dei: est ipsa sapientia dei: et sic illud pertinet ad secundum mandatum. In hoc autem quod additur et dixit illis attendite ab omni iniquo: ostenditur detestatio malicie et iniquitatis: vt ipsi essent fixi in amore et reuerentia bonitatis. ad quod est tertium mandatum prime tabule quod specialiter datum est ad honorem diuine bonitatis: et sic tollitur quod precepta prime tabule in illo statu obligabant explicite. Quantum vero ad precepta secunde tabule que ordinant ad proximum in statu nature bene institute: non obligabant nisi implicite. vnde post dicta verba addit. Sap. et mandauit vnicuique de proximo suo. scilicet implicite: nam quia homo mutatur et de facto mu

tatus eſt per peccatū ⁊ factus eſt ꝓximus ad malum:ideo mutata ſunt mandata que ſunt ad ꝓximum:ita ꝙ tunc erat vnū ſolum: nūc autem ſunt plura:ante enim peccatū ꝓxim⁹ non erat indigens:⁊ oīa erāt cōia: nec erant homines mortales:⁊ ideo non indigebat pr̄ſilio:nec vnus alio:ideo ſola ſufficiebat dilectio : nec erant neceſſaria illa mandata que poſtea fuerunt p peccatū neceſſaria. ¶ Scđo in ſtatu nature corrupte ſiue lapſe obligabāt precepta decalogi implicite ſꝫ illa duo pcep. iuris naturalis.ſ.qđ tibi nō vis fieri ⁊c. ⁊ fa. alteri ⁊c. ¶ Tertio ſm ſtatū legis ſcripte obligant precepta decalogi explicite ⁊ lucide.explicite enim plenaria preceptoꝝ decalogi obligatoria:vt patet in parte precedenti: oportuna fuit ſm ſtatum peccati. Nā ſcriptura cordis interior erat obnubilata ⁊ homo qui fuerat ſpirituali mente predit⁹:effectus erat carnalis ⁊ ſenſualis:ideo opus erat vt legeret ⁊ audiret per ſenſus corporeos ea que haberēt euꝫ regulare ad rectitudinē iuſtitie. vñ Aug. lib.2. de ſer. dñi in monte.ſermone.3. ſic ait. Quādiu nūc i ſupiora: nūc in iſeriora.i. nūc in ſpūalia:nunc in carnalia animi affect⁹ alternant̄:tāq̄ ei qui aliqñ famē patitur quottidie panis neceſſarius eſt:quo reficiat̄ eſuriens ⁊ relabens erigatur. Sic itaqꝫ corp⁹ noſtrum in hac vita ante illam.ſ.imutationem cibo reficitur:q2 ſentit diſpendiū: ſic ⁊ anim⁹ quē temporalibus affectibus quaſi diſpēdiū ab intentione dei patit̄: preceptoꝝ cibo nece eſt reficiatur.hec ille. ¶ Tertia cōcluſio ponē da in hac parte eſt ſm Bona.vbi ſupra.q.2. ꝙ precepta decalogi obligant ad opera charitate formata tripliciter. Primo excluſione deformitatis omnis peccati:q2.ſ.obligant ad omnia peccata mortalia vitanda: huius rō i aperto eſt. Nam intentio precipiētis fuit dare illa mandata per que illa ſeruando:illi ſeruantes placeamus. Hoc aūt non niſi p opa charitate: ⁊ grā informata ſine deformitate alicuius peccati. Nā informatio ⁊ deformatio ſunt oppoſita:ſicut preceptio ⁊ ꝓhibitio : ſed ſicut phs in topi.dicit. Sicut ſe hꝫ oppoſitum in oppoſito ita ꝓpoſitum in propoſito : ergo cum deformatio opeꝝ per peccata fit in prohibitione:ꝯſequēter informatio eorūdem erit in precepto. Scđo obligant diuina mādata ad opera formata charitate: per poſitionem dignitatis meriti conditiōe.q2.ſ.nō pōt quis vitam ingredi beatam niſi mādata decalogi ſeruet ex charitate: que gdeꝫ charitas eſt meriti ꝑncipiū. Nam Mat.19. dicit dñs Si vis ad vitā ingredi:ſerua mandata.ſꝫ nemo introducitur ad vitam per aliqua opera niſi ſint ex charitate formata:igit̄ ꝓpoſitū pꝫ ¶ Tertio obligant precepta decalogi ad opa formata collectione.ſ.ꝓut hn̄t reduci ad duo charitatis mādata:que ſūt dilectio dei ⁊ ꝓximi:q2 ſꝫ Apo. Ro.13. Hic pēdet lex ⁊ ꝓphe ⁊ ſꝫ Aug. ⁊ magiſterū ſniaꝝ omnia precep. decalogi reducunt̄ ad illa duo preceeta dilectionis.ſ.dei ⁊ ꝓximi:⁊ illo modo diuina ꝑcepta collecta in vnum cū contineant regulā iuſtitie ſm ordinem ad deū ⁊ ꝓximum per quā excluditur omne peccatū:proculdio obligant ad aliqđ opus charitate formatum:aut in ſe ſi homo habet vnde poſſit in illud exire aut in diſpoſitōe ſeu preparatōe ad illud.tenetur enim homo ſic mandata decalogi ad implere vt per illoꝝ impletionē preparet locum ipſi gratie:qui obtemta creat loco ⁊ tpe in opera meritoria adimplendo:vꝫ ipſa charitatis precepta.ꝙ ſi dicat̄ ſm Aug.ſup illud ꝑs. Declina a malo ⁊ fac bonuꝫ:declinare a malo ſemp vitat penā q̄uis nō ſemp ꝓmereatur palmā:ſed quotieſcūqꝫ declinat hō a malo ex charitate ꝓmeret̄ palmā:ergo nō tenet̄ homo ſemp ex charitate a malo declinare:ſed declinando a malo obſeruant̄ pcepta negatiua:ergo non videt̄ ꝙ obligant ad opa formata. Preterea aliqs filius in pctō mortali exñs nāli pietate honorat parentes cū ſe offert:locus:tps: ⁊ opportunitas: ſed conſtat illum non peccare parentes honorādo: ergo mandatū illud de honore parentū non obligauit ad hoc opus ex charitate formatū pari ratione nec alia mādata. ¶ Ad illa faciliter rñdetur:q2 diuina mandata abſolute ꝯſiderata ⁊ ſigillatim ſiue particulariter intellecta non obligant ad opus charitate formatū ſic concludūt predicte rōnes. veꝝ eſt ꝙ predicti oīo charitate carentes ⁊ aliqua mādata particularia obſeruātes nō peccāt in hmōi obſeruatione:ſꝫ potius penā diminuūt q̄ auget̄ in tranſgreſſione. Sꝫ nec ſic patriam celeſtē promerent̄:ad cuius acqſitionē vt dcm̄ eſt requirunt̄ opa charitate formata . Qui vult ḡ gr̄iam celeſtē ꝓmereri diuina mādata abſqꝫ diminutiōe ⁊ peccati cōtagione adimplere ſatagat. Nam Jaco.2.ſcribit̄. Qui totā legē

seruauerit:offendat aũt in vna: factus ẽ oiũ
reus.Qui ẽ.dixit non mechaberis: dixit nõ
occides.ꝙ si non mechaberis.occidas autẽ.
Factus est trãsgressor legis.hec ille.Sꝫ sane
intelligendũ est ſm theologos:quia non erit
oiũ reus pena sensus:sed pena dãni.i.nõ dã
nabitur pro oibus in infernũ:tñ gloria ꝑua-
bitur ac si oĩa mandata transgressus fuisset.
Jdõ hortaẽ nos Aug.ad oĩa mãdata obseruã
da i li.2.ꝯfes.di.Cũ deus aliqd cõtra morem
vel pactũ quorũlibet iubet:⁊ si nũq̃ȝ ibi factũ
est:faciendũ est:⁊ si omissum est: instaurãduȝ
est:⁊ si institutũ non erat instituendũ est. Si
eni regi lȝ in ciuitate cui regñ iubeẽ aliqd: qđ
neqȝ ante illũ quisq̃ȝ:nec ipse nũq̃ȝ iusserat:⁊
si non est contra societatẽ ciuitatis eius ob-
temperaẽ ei:imo ꝯ̃ societatẽ fit si ei non obtẽ
pereẽ. generale qppe pactũ ẽ societati hũane
re:obedire regibus suis:quãto magis regna
tori deo vniuerse creature sue ad ea que ius
serit sine dubitatione seruandũ est? Sic eniȝ
in potestatibus societatis humane:maior po
testas minori ad obediendũ preponiẽ:ita deꝰ
oibus.hec ille.Que etiã habenẽ di.8.c. que ꝯ̃
Et sic patet scđa pars huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua de-
claratur preceptorum magnificentia ratione
leuiationis.

Tertio dico in hoc sermone magnifi
ca esse diuina precepta ratione leuia
tionis:qđ pȝ ex tribꝰ. Primo ex pos
sibilitate. Scđo ex gratiositate. Tertio ex
suauitate.¶ Prio qdeȝ facile est seruare mã
data dei:qꝛ a deo grauia nõ sunt vt non ob
seruari possint:imo ita leuia vt nullus sit ĩpo
tens ad ea implenda.Ait eni Hieronymus
Anathema sit qui dixerit deũ aliqd ꝑcepisse
impossibile.Et Aug.dicit in quodã sermone
Seruũ pigrũ nõ dãnares si ea q̃ fieri: nullo
mõ possent imperares.⁊.j.Jo.5.Hic ẽ cha-
ritas dei vt mandata eius custodiamꝰ ⁊ mã
data eius grauia nõ sunt:hñti siqdeȝ charita
tem facilia sunt:ſȝ nõ hñti impossibilia videẽ
tãq̃ȝ aui pẽnas hñti:vñ Aug.lib.de vera ĩno
centia.c.25.Omne ꝑceptũ dei leue est amãti
nec ob aliud ĩtelligiẽ dcm̃ illud. Onus meũ
leue est:nisi qꝛ dat spm̃scm̃ per quẽ diffundiẽ
charitas.in cor.eni vt diligẽdo liberalr̃ facie
mus:qđ qui timendo facit:seruilr̃ facit:nec ẽ
amicus recti qui mallet si fieri possȝ id quod
rectũ est non iuberi.hec ille.¶ Scđo est faci
le ea seruare ꝓpter gratiositatẽ. Nã vt dicit
dñs Bona.i.3.di.37.ar.j.q.j.i rñsione.j.arg.
deus sic tribuit precepta obligatoria ꝙ semꝑ
fuit ꝓmptus tribuere grãm adiutricẽ ad illa
ĩplenda:⁊ ideo dñs nr̃ in euãgelio Mat.19.
dicit discipulis qñ cõquerebanẽ.di. Quis ḡ
poterit saluus esse? aspiciens aũt Jesus dixit
Apud hoĩes hoc ĩpossibile est.apđ vero deũ
oĩa possibilia sunt:nemo ergo de ĩpossibilita
te se excusare valet:qꝛ si vel hõ grãȝ dei que
semꝑ parata est põt inuocare: ita vt adsit no
bis facultas mãdata dei ĩplendi: ⁊ voluntas
ꝑfecte ꝑficiendi:que cũ grã dei semꝑ est in li
bertate desiderij ⁊ boni appetendi: ⁊ a q̃ oĩa
bona ꝓcedũt:que oĩa ꝯfirmat Aug.li. de nã
⁊ grã.c.vlti.di. Valde sunt bona precepta si
his legitime vtimur.Eo qppe ipso ꝙ firmis-
sime deo crediẽ deũ iustũ ⁊ bonũ ĩpossibilia
non potuisse ꝑcipe.hinc admonemur ⁊ in fa
cilibus qd petamus.oĩa eni sũt faciliora cha
ritati cui xp̃i sarcina leuis est.¶ Tertio facile
seruanẽ ꝓpter suauitatẽ.qd enim suauius est
q̃ȝ dei seruare mãdata. Vñ Eccle.23. scribiẽ.
Nihil melius q̃ȝ timere deũ:⁊ nihil dulcius
q̃ȝ respicere in mandatis eius: sed infecto pa
lato:dulcia amara videnẽ: ita ꝑuersis hoibꝰ
aſꝑa videẽ ⁊ ĩportabilia.Insuꝑ dulcia appa-
rent ex ꝯsideratione fructus inde sequentis.
ꝯferũt enim magnas in pñti grãs:⁊ eternaȝ
in futuro beatitudinẽ.De gratijs in pñti cõ-
cessis per diuina ꝑcep. loqẽ Aug.in lib.de.x.
cor.di.decalogꝰ legis.x.ꝑcepta hȝ q̃.x.ꝑcep.sic
sunt distributa vt tria ꝑtineãt ad deũ ⁊ septẽ
ad hoies.hec.x.ꝑcep.sũt.x.cor.psalterij quas
tãgendo feras peccatoꝝ occidis.Tãgis ꝑmã
cor.qua vnus coliẽ deus ⁊ cedit bestia super-
stitiõis. Tangis scđam q̃ nõ accipiẽ nomen
dei i vanũ ⁊ cecidit bestia nefandaꝝ heresuȝ.
Tãgis tertiã vbi ꝓ spe. future getis sabbatũ
spũale custodis ⁊ iterficiẽ amor seculi.Hono
ra patrẽ tuũ ⁊ matrẽ tuã.Tangis quartã vt
honorẽ parentibꝰ deferas ⁊ cecidit bestia im
pietatis.Nõ mechaberis.Tangis qntã cor.
⁊ occidis bestiã libidiniſ.Nõ occides.Tãgis
sextam ⁊ cecidit bestia crudeliter.Nõ furtuȝ
facies. Tangis septimã ⁊ cecidit bestia frau-
dis.Nõ fal.testimoniũ dices. Tãgis octauã
⁊ cecidit bestia falsitatis. Non cõcupi.vxorẽ
proximi tui. Tangis nonam ⁊ cecidit bestia
adulterine cogitatiõis.Nõ ꝯcup. rẽ ꝓxi.tui.
Tangis decimã ⁊ cecidit bestia cupiditatis:⁊

ita cedētibus oībus beſtijs ſecurus ⁊ inocēs
in dileciōe ⁊ humana ſocietate verſaris.hec
ille. De p̄mio aūt in ſupna glīa ꝯceſſo ꝑ di
uina precepta loquit̄ idez Aug.lib.4.ꝯ̄ epl̄as
pelagioꝝ.c.6.di. In futuro tp̄e negandū non
eſt mercedē eſſe tā bonoꝝ opeꝝ q̄ʒ malorum
vt qđ h̄ ꝯfert in p̄cepto ꝑcipiat̄ in p̄mio.⁊.li.
3.de ver.di.c.2. Idez dic̄. Tria nobis p̄cepta
ſunt:hoc eſt abſtinentia a malo:oꝑatio boni:
⁊ ſpes eterni p̄mij:h̄ in p̄s cōmemorata ſunt
declina a malo:hoc eſt ꝯtinentia: ⁊ fac bonū
h̄ eſt oꝑatio boni:inquire pa.⁊ ꝑ.e.h̄ eſt ſpes
eterni p̄mij. Qđ vobis ꝯcedere dignet̄.q ⁊c̄.

Feria ſcđa poſt dn̄icam in qnquageſima de
excellētia p̄ceptoꝝ dei reſpectu numeratiōis
⁊ ordinationis. Sermo 16.

Maior autem
hoꝝ eſt charitas. Iteꝝ vbi
ſupra. Hodie fratres cariſſi
mi ſi beniuolas accōmoda
ueritis aures de preceptoꝝ
dei numero ⁊ ordine diſſe-
remus. Immortalis nāqꝫ deus ſua eterna
ſapientia ꝯſpiciens humanū genus: habitis
nature legibus in multa facinoꝝuʒ demergi
baratra ſolita ſua miſeratione voluit ei pie
per preceptoꝝ tabulas ſubuenire:ne creatura
ſua quā fecerat ſūmo frueret̄ bono: illđ amit
teret. Maior aūt hoꝝ eſt charitas. Poſt ex
cellentiam ergo magnificationis: excellentia
eſt videnda aſſignatiōis: que triplici ratione
claret. Quaꝝ dicit̄. Prima ſufficiēs enume
ratio. Scđa virtuoſa radicatio. Tertia cō
petens ordinatio.

¶ Pars p̄ma huius ſermonis:in qua decla
ratur ꝙ mandata decalogi.x.eſſe debuerunt
⁊ non plura nec paucioꝛa.

Primo in hoc ſermone dico ꝙ man
data decalogi ſunt.x. in vtraqꝫ lege
Moyſi.ſ.⁊ xp̄i ſcripta ⁊ aꝑta vt in p̄
cedenti ſermone patet:quoꝝ. Primum eſt
Non adorabis ſiue nō hēbis deos alienos
¶ Scđm non aſſumes nomē dei tui in vanū
Tertiū memento vt.d.ſab.ſanct. Quartū
honora patrē tuū ⁊ ma.tuā. Quintū nō oc
cides. Sextū non mechab. Septimū non
furtū fa. Octauū non di.fal.teſti. Nonum
non concup.vxo.ꝓxi.tui. Decimū nō ꝯcup.
rem ꝓxi.tui.h̄.x.precepta ſunt fundamentum
omnium legum: que vnuſquiſqꝫ ſcribere dʒ
in corde ſuo:⁊ opere cuſtodire:que vt melius
memorie imprimant̄ ſic metrice deſcribunt̄.
Vnum cole deum:ne dicas vana per ipſuʒ:
Sabbata ſanctifices:hēas i honore parētes.
Non ſis occiſor:fur.mechus: teſtis iniquus.
Alterius nuptam: nec rem cupias alienam.
Quoꝝ ſufficientia ⁊ numeri ratio quare nō
ſint plura vel paucioꝛa aſſignatur ab Alexā.
in.2.parte i tractatu de le.Moy.⁊ a Bona.i
3.di.37.ar.2.q.j.modo ſubſequenti. Omnis
eni lex mandat iuſtitiā vt dictū eſt. Eſt.n.lex
regula iuſtitie: ſed iuſtitia eſt ſm quā homo
debet ordinari ad deū ⁊ ꝓximū. Vnde que
dam ſunt mandata ordinantia nos ad deuʒ:
quedam ad ꝓximū. Et ideo Moyſi due ta-
bule date fuerunt ſm hos duos reſpect⁹. In
prima cōtinebant̄ mandata que dirigūt nos
ad deum. In ſcđa que nos ad ꝓximū diri-
gunt ⁊ ordinant. Prima igit̄ precepta p̄me
tabule ad deū ordinantia ſunt tm̄ tria:⁊ non
ſunt plura nec paucioꝛa: quoꝝ numer⁹ ⁊ ſuf-
ficientia ſumi pōt tripliciter. Primo ex p̄te
obiecti. Nam cum in deo ſunt tres perſone
⁊ tria appropriata:⁊ triplex genus cauſe ſm
qđ comparat̄ ad creaturam:ita eſt triplex p̄-
ceptum ſm ꝙ creatura rōnalis ordinari hēt
ad deum. deus aūt eſt trinitas.pater filius ⁊
ſpiruſſanct⁹. Patri attribuit̄ maieſtas. filio
veritas: ſpirituiſancto bonitas. In patre eſt
ſūma maieſtas:humiliter adoranda: in filio
eſt ſumma veritas:fideliter aſſerenda in ſpū
ſancto eſt ſumma bonitas:ſinceriter aman-
da:ſed ſi illa tria extrema ordinatiue debe-
mus facere neceſſe eſt i p̄ma tabula eſſe tria
mandata ſm tria appropriata tribus ꝑſonis
Eſt tamen notādū ꝙ in omnibus preceptis
quādo deus aliquid prohibet precipit cōtra-
rium:⁊ quādo aliquid precipit prohibet con
trarium:lʒ precepta negatiua dicantur in q̄-
bus poſita eſt nota negationis:⁊ in quib⁹ nō
eſt dicuntur affirmatiua: omnia tamen pre-
cepta continent affirmationem ⁊ negationē.
In primo ergo mandato nō habebis deos
alienos p̄cipit̄ humilis adoratio diuine ma-
ieſtatis: ⁊ prohibetur idolatria. In ſcđo mā-
dato.ſ.nō aſſu.no.dei tui in vanū:precipit̄ fi-
delis ꝯfeſſio diue veritatis:⁊ ꝓhibet̄ piuriuʒ.
In tertio mandato.ſ.memento vt diez ſab
bati ſanctifices:p̄cipitur ſincera dilectio ſum

me bonitatis:⁊ probibetur indeuotio. Se-
cundo modo ſumitur ratio ex parte ſubiecti
ordinalis:quod quidem eſt aīa rationalis:in
qua eſt triplex vis motiua: ſm quam habet
in deum ordinari.ſ.rationabilis:concupiſci-
bilis:⁊ iraſcibilis. Primum mandatū de
adoratione reſpicit ipſam iraſcibilem. Se-
cundum vero reſpicit ipſam rationabilem.
Tertiū aūt reſpicit ipaꝫ ꝯcupiſcibileꝫ:ſic in
tuenti ſatis apparet. Tertio ſumitur ratio
ex parte actus medij.Triplex eſt enim actus
ſm quem habet homo in deum ordinari.

Primus eſt actus operis penes quem at
tenditur pmum mandatum adorationis.

Secundus eſt actus oris penes quem attē
ditur ſcōm mandatum:quo prohibet falſa in
uocatio nominis diuini. Terti⁹ ē actus cor
dis penes quem attenditur tertium manda
tuꝫ:in quo precipit ſanctificatio mentis:⁊ ſic
pꝫ ſufficientia numeri preceptoruꝫ prime ta
bule. Scdaria pcepta ſcde tabule ſunt alia
ſeptem ordinantia nos ad proximum: cuius
ratio ⁊ ſufficientia numeri ſimilr poteſt ha-
beri tripliciter. Primo ex parte obiecti po-
teſt ſic intelligi ipſoꝝ ratio. In primo.n.ad
quem ordinant mandata ſcde tabule:relucet
ꝓprietas patris:⁊ filij:⁊ ſpūs ſcti. Primo ḡ
ſm ꝙ relucet in primo ꝓprietas patris ſic
debem⁹ ei honoreꝫ ⁊ reuerentiaꝫ: ⁊ penes h
attendit illud mandatū. Honora patrē tuū
⁊c.in qbus relucet ꝓprietas ſummi patris in
hoc ꝙ hūt rōem pncipij. Scdo aūt inqꝫtuꝫ
relucet ꝓprietas filij in primo:ſic debemus
ei virtutem:⁊ penes h attēdit illud mandatū
Non lo.ꝯ pri.tu.fal.te. Tertio relucet in p
ximo ꝓprietas ſpūs ſancti:⁊ ſic ei debemus
dilectōeꝫ ⁊ innocētie puritateꝫ.Et qꝫtuꝫ pri
mo multiplr poſſumus nocere ſeu euꝫ dāni
ficare. Primo in pſona ꝓpria: ⁊ ſic eſt illd
mandatū. Non occi. Scdo i pſona ꝯiūcta:
⁊ ſic eſt illd. Non mecha. Teriio in reb⁹ ſu
is ꝓprijs:⁊ ſic eſt illd. Nō fur.fa.Et qꝛ h ſe-
pe voluntate perpetrant anteqꝫ in opus ex e
ant.ſ.in pſona ꝯiuncta:⁊ i rebus ꝓprijs:ideo
circa illa ſunt alia duo ꝓhibētia ꝯcupiſcen-
tiam. Vnuꝫ ꝓhibēs ꝯcupiſcentiā carnis di.
Non ꝯcu.vxo.pri.tui.Alid ꝓhibens ꝯcupi
ſcentiaꝫ reꝝ di. Non ꝯcu.reꝫ pri.tui. Scdo
pōt rō ⁊ ſufficientia pcepthꝝ ſcde tabule ꝯſi
derari ex pte ſubiecti.ſ.aīe noſtre: cuius tri-
plex eſt potentia ſm quā ꝯtingit ad primū
ordinari:rōabilis.ſ.ꝯcupiſcibilis:⁊ iraſcibilis

Primo qꝫtuꝫ ad potētiam iraſcibilem hꝫ
hō ꝯueniēter ordinari ad ſupiorem p reuerē
tiam ⁊ honorē:⁊ ſic eſt illd. Honora pa.tuū.
Ad primuꝫ aūt per pacē ⁊ odij euitationeꝫ:
⁊ ſic eſt illd. Non occi. Scdo qꝫtuꝫ ad rōa
bileꝫ ordinamur ad primuꝫ p veritatem:lo
q̄lam: ⁊ teſtificatōeꝫ:⁊ ſic eſt illd. Non lo.ꝯ
pri.tu.⁊c. Tertio qꝫtuꝫ ad potētiaꝫ ꝯcupiſci
bilem ordinari hꝫ ad primuꝫ p ipſius refre
nationem:⁊ qꝫtum illa eſt multiplr corrupta
p ꝯcupiſcētiam ⁊ cupiditatē. Ideo ꝯcupiſcē
tia ⁊ cupiditas ꝓhibēt i actu exteriori p duo
mādata.ſ.nō mecha.⁊ nō fur.fa. Prohibent
etiā in actu interiori p alia duo. nō ꝯcu.vxo.
pri.tui:nec aliquā reꝫ eius. Tertio pōt ra-
tio ⁊ ſufficiētia pceptoꝝ ſcde tabule ꝯſidera-
ri ex pte act⁹ medij. Naꝫ hēm⁹ ordinari ad
primuꝫ ſm innocētiaꝫ:⁊ ſm bñficentiam.

Primo hēm⁹ ordinairi ſꝫ bñficentiā:⁊ ſic
ē illd. Honora pa.tu.⁊c. Scdo hēm⁹ ordia
ri ſꝫ innocētiaꝫ:⁊ h triplr. Primo ſꝫ actū
opis:⁊ h pōt eē triplr. Prio in ꝓhibēdo de
ordinatōeꝫ q̄ eſt ꝯ ipꝫ eē idiuidui. ⁊ ſic ē illd
nō occi. Scdo ꝯ debitā ꝯſuatōeꝫ ſpēi:⁊ ſic
eſt illd.nō me. Tertio ꝯ poſſeſſioneꝫ tpalis
ſubſidij:⁊ ſic eſt illd.nō fur.fa. Scdo ordina
mur ad primuꝫ ſꝫ actū oris:⁊ ſic eſt illd.nō
fal.te.di. Tertio ordinamur ad primū ſm
actū cordis:q quidē ꝯſiſtit in affectu: ⁊ h pōt
eſſe duplr:aut libat ꝯ cupiditatē: aut honeſte
ꝯ voluptatꝭ ꝯcupiaꝫ:⁊ ſm h ſunt duo māda
ta.vnuꝫ ꝯ voluptatꝭ ꝯcupiaꝫ:⁊ ſic eſt illd. nō
ꝯcu.vxo.p.tui. Alid ꝯ cupiditatē ⁊ auaritiā
⁊ ſic eſt illd. Nō ꝯcu.reꝫ pri.tui.Et ſic p oēꝫ
modū pꝫ numerus ⁊ ſufficiētia mādatoꝝ de
calogi: qꝫtuꝫ tria ſunt q̄ ordināt hoieꝫ reſpe
ctu ſūme trini.⁊ reſpectu toti⁹ vniuerſitatꝭ in
ferioris: vt ſic nō tm̄ ſit ꝯgruētia numeri ex
pte rei:ſꝫ ex pte ipi⁹ numeralis ꝓportōis:ſꝫ
quā rectiſſime ꝯtigit in numero denario iue
nire:ſm qd ait Augu.in li.p muſice.vbi oſtē
dit in denario numero q̄ndam eſſe excellen-
tem pfectōem:ob quaꝫ eſt ſtatus in numero
illo ⁊ vltra in numerando non procedimus
noua numeratione: ſed redimus ad caput:
quia ſm phm.io.methaphiſice. Numerus ē
vnitatū pluralitas:⁊ idem ibi addit. Nume
rus eſt multitudo vno menſurata: ⁊ ideo in
numero illo docebant terminari ⁊ ꝯpreben
hendi diuina p cepta que ſunt via deueniēdi

ad perfectionem suam que diuina precepta etiam exterius scripta in corpore ne aliqua obliuione vnq̄ȝ deleanť. sunt autem scripta i triplici parte corporis.s.in manibus per decē digitos manuū. In pedibus per decem articulos pedum:ꝛ in ipsis sensibus ꝑpter sensus interiores qui sunt gnqȝ similiter exteriores. Ideo autem scripta sunt in predictis tribus partibus ad significandū ꝙ diuina precepta debent regulare in nobis man⁹ operationem dirigere gressus affectionē. ꝛ moderare sensus ꝛ motus affectionis ꝛ conuersationis:vt vȝ in omni operatione tua honorē diuinum intendas: in omni affectiōe tua diuinum amorem exerceas:ꝛ in omni conuersatione tua exempla sanctitatis pretendas.ꝛ hec p̄ma pars ꝛc̄.

¶ Pars scđa huius sermonis in qua declaratur ꝙ in preceptis decalogi virtualiter cōtinentur omnia alia mandata.

SEcundo in hoc sermone ad cōfirmationem ꝛ declarationē predictorum: ꝛ ad excellentiam preceptorum melius denominādam ratione miraculis illoꝝ assignationis. Sciendum ꝙ in preceptis decalogi omnia reducuntur ꝛ virtualiter continētur. Ad qđ declarandum tres ānotantur conclusiones. quaꝝ. Prima dicitur comprehensionis. Scđa ꝓhibitionis. Tertia reductionis.¶ Prima dicitur comprehensionis quia ẜm Bona. ꝛ Alexan.vbi supra: lȝ deo magis obligemur q̄ȝ proximo sicut comparatione:quia ab ipso habem⁹ esse anime ꝛ corporis gratie ꝛ glorie: ꝛ omnis deniqȝ perfectionis donum:ꝛ per consequēs plura debuissent dari mandata ad deum nos ordinanda:q̄ȝ ad ꝓximū. cuius oppositum ex supra dictis patet: quia solum tria sunt ad deum septem ad ꝓximum nos ordinanda: nihilominus si diligēter perscrutemur hoc nō fuit inconuenienter factum: qđ habetur clarum ex hoc:quia omnia que damus homini:quodammodo damus ꝛ soluimus deo: quia ei⁹ voluntati seruimus. Unde Aug. super Jo. sermone.65.dicit. In precepto proximi non excluditur illud vt diligamus deum. vtrūqȝ enim bene intelligētibus inuenitur in singuľ nam qui diligit deum non eum potest contēnere precipientē vt diligamus proximum Et qui sancte ac spiritualiter diligit ꝓximū in eo non diligit nisi deum:ꝛ ista dilectio ab omni dilectione abstracta:quā distinguendo addidit Christus sicut dilexi vos.quid enim dilexit in nobis:non qđ habebamus: sed vt verum amorem haberemus qui nos perduceret ad deum:vt sit ipse deus omnia in oībus. hec ille. Et ideo in vno mādato omnia comprehenduntur virtualiter: ꝛ diliguntur ad dei honorem:ꝛ consequenter sunt plura que debentur ꝛ redduntur deo q̄ȝ ꝓximo. Est tñ notandum ꝙ quia ad deum ordinamur ẜm vitam contemplatiuā:ad ꝓximum ẜm vitaȝ actiuam:ꝛ in vita cōtemplatiua queriť vnitas.iuxta illud Luc.x. Optimam partem elegit Maria ꝛc̄. In actiua autē versatur multiplex rerum varietas. hinc est ꝙ plura sunt que ordinant nos directe ad ꝓximū: q̄ȝ que ad deum.hinc est ꝙ plura sunt peccata qbus peccatur in ꝓximuȝ.¶ Scđa conclusio diciť prohibitionis: quia ẜm predictos doctores q̄ȝuis tñ obligemur ad benefaciendum proximo:q̄ȝtū obligamur ad non malefaciendū non tamen datur nisi vnū preceptum ad benefaciēdū. Sex vero alia precepta data sunt ad offensionem proximi refrenandam ꝛ prohibendam. Cuius ratio in aperto est: nā corruptio concupiscentie in nobis quātum ē de se inclinat ad malum. Ideo enim sumus difficiles ad bonum operandum: quia proni sumus ad malum. hinc est ꝙ plura sunt p̄cep. negatiua ordinantia ad proximum q̄ȝ affirmatiua. plura enim sunt quibus prohibetur ne fiat malū q̄ȝ quibus precipitur vt fiat bonum. Unde Aug.in lib.q.no.ꝛ vete.testa.q.j exprimit predictam inclinationē ad malum di. Nihil est aliud malum.nisi priuatio boni dum enim inconcessa presumunť: aut concessa inordinate fiunt vt aliud sit mandatum:ꝛ aliud fiat qđ in vxore cōcessum est fiat in meretrice: ꝛ qđ deo offerendum erat offeratur diabolo:ꝛ cum quis non tollat suum ȝ alienum:ꝛ cum preuaricatorem occidi liceat: occidatur innocens.hec ille. Fuit igitur necessarium potius illa prohibere.¶ Tertia conclusio dicitur reductionis:quia cuȝ gnqȝ sint capitalia peccata sic magis quantum est ob nā sui:sicut peccatum auaritie ꝛ luxurie: non tñ reperitur speciale mandatū: in quo ꝓhibeať superbia:nec aliquod in quo refreneť inuidia nec in quo contradicať gule ꝛ exciteť inertia: ꝛ sic de reliquis:sicut dať speciale mandatuȝ in quo ꝓhibeť auaritia.s.non furtū fa. ꝛ aliđ

in quo ꝓhibetur luxuria.s. non mechaberis: cuius ratio in aperto est. Ista enim duo magis explicite ꝓhibent̄: quia ꝓpter improbitatem libidinis citius progrediunt̄ in actum exterioris opis. Attamen ⁊ alia capitalia peccata per reductionem mandati decalogi: hn̄t prohiberi implicite. Superbia enim ꝓhibet̄ in adoratione dei: ⁊ in honorificatione proximi. Inuidia vero ⁊ ira prohibentur in fuga homicidij. Accidia aūt in sabbati sanctificatione. Auaricia vero expresse ꝓhibetur exclusione furti. Luxuria atq̄ȝ gula: quia inuicem sunt coniuncta iuxta Hieronymi dictum.s. cum venter extenditur luxuria concitatur: ꝓhibentur in negatiōe mechie ⁊ adulterij: vbi prohibetur omnis imoderatus coitus: ⁊ ihonesta ⁊ imoderata delectatio carnal̄. q̄ si dicitur ṗme Jo.2. scribitur. Omne quod est in mundo: aut est concupiscentia carnis: aut cōcupiscentia oculoꝝ: aut superbia vite: ergo sic cōtingit peccare duabus primis concupiscentijs: ita ⁊ tertia superbia vite: sed in ṗceptis decalogi prohibetur cōcupiscentia carnis cū dicitur. Non concupi. vxoreȝ ꝓximi tui. ⁊ cōcupiscentia oculoꝝ: cuȝ dicitur. Non deside. domum proximi tui. igitur penes superbiaȝ vite debet sumi aliquod mandatū in quo ꝓhibeatur concupiscentia honoris ⁊ excellētie. Ad hoc respondetur f̄m Alexan. ⁊ Bonauē. q̄ in omni actu prohibetur siue precipit̄ etiā sua voluntas. de illis tamen concupiscētijs erat necessaria ꝓhibitio expressa que poterāt decipere sub specie necessitatis: que erant cōcupiscentia carnis ⁊ oculoꝝ: sed nō ita est de superbia vite. Ideo de predictis etiam duabus detestandis loquitur Salustius in catelinario. di. Multos pessima inter se mala diuersa luxuria atq̄ȝ auaritia vexant: ⁊ infra. Auaritia fidem ⁊ probitatem ceterasq̄ȝ bonas artes subuertit: ⁊ pro his superbiam et crudelitateȝ docet deum negligere: omniaq̄ȝ venalia habere. hec ille.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur q̄ precepta decalogi fuerunt debite ordinata.

Tertio in hoc sermone dico excellentia esse decalogi precepta respectu assignationis propter condecentem ordinem in ipsis seruatum. Nam vt habetur Exod. 22. Deus est debiti ordinis institutor ⁊ f̄m Aug. Nihil inordinatum relinquit: iō ipsa precepta summo ordine contulit. Ad quoꝝ declarationem tres considerationes ānotāt̄ quaꝝ. Prima dicit̄ contraditionis. Scd̄a concordatiōis. Tertia ordinatiōis. ¶ Pria dicitur contraditionis. Tres enim veteres doctores inueniunt̄ in ordine preceptorum discordantes. Josephus eni lib. 3. antiqtatuȝ c. 6. dicit. 5. fuisse in vna tabula. 5. in alia: quia ille tabule equales fuerūt quātum ad magnitudinem: quod satis est ꝓbabile cum non legatur contrarium: ergo videt̄ tot fuisse i vna quot in alia. Nā ⁊ apostolus Ro. 13. loquēs de amore proximi dicit. Qui diligit ꝓximū legē impleuit. ⁊ numerat solum. 5. di. Nam non adul. non occi. non fura. non fal. testi. di. Non concupi. ⁊c̄. Preterea sicut denarius numerus conuenit perfectioni: sic q̄narius numerus conuenit statui carnali: qm̄ status ille per. 5. habet distingui ꝓpter q̄narium. 5. sensuum. ergo sicut decebat totam legem cōtineri inter decalogum: ita decebat in tabul̄ scribi per q̄narium. ⁊ ideo h̄ eius fuisse comprobatur opinio. Origenes autem dicit q̄tuor fuisse scripta i vna tabula. 6. in alia: cuiꝰ ratio est: quia ṗmum mandatum qd̄ spectat ad dei venerationē dicit̄ affirmatiuum ⁊ negatiuum: cum dicit. Ego sum dn̄s deus tuꝰ ⁊ non erūt alij tibi dij preter me: ⁊ adiungit Non facies tibi sculptile. mādatum vero de concupiscentia interponit vnum in alio.s. mādatum de concupiscentia vxoris: ⁊ de concupiscentia rerum. Leui. 20. ergo f̄m ipsum sic ordinant̄: qd̄ etiam confirmatur per dictum Hieronymi sup Osee. x. Due iniquitates ⁊c̄. sic di. He due iniquitates contra duo ṗcep. decalogi sunt: in quibus dicitur. Ego sū deꝰ tuus: ⁊ non erunt alij tibi dij preter me. ergo si illa duo sunt mandata prime tabule erunt quattuor vt dictum est f̄m opinionē Orige. Aug. autem dicit q̄ tria data sunt in prima tabula: septem in alia vt dictum est: cuius rō fuit. Primo q̄r scriptura tabularuȝ exterior debet correspōdere scripture interiori: sed in tabulis cordis interiꝰ mādata ordināntia ad summā trinitatem scribūtur in superiori pte rationis: h̄ autem nō sunt nisi tria f̄m q̄ appropriata vt dictum est. Reliqua vero q̄ ordinant ad ꝓximum in inferiori parte scribit̄ qui tenet quasi rationem alterius tabule: iō videtur q̄ si tabule exteriores debēt interioribus correspondere: tria debēt in vna scribi

ſeptem in alia. ¶Preterea melius diſtinguūt
mandata per ſpeciem q̄ʒ mām:ſed mandata
non concupiſcendi vxoris ⁊ ceteras res de-
bentur formaliter:quia illa eſt concupiſcētia
carnis:⁊ h̄ concupiſcentia oculoꝝ. mandata
vero de non colendis alienis dijs: ⁊ nō faci
endo ſculptile:non diuerſificant̄ niſi ſm̄ mā̄ʒ
igitur optime diſtinguunt̄ prefato modo vt
ait Aug.¶Sc̄da conditio dicitur concorda
tionis:q̄ Alexan. ⁊ Bona.in.3.di.37.arti.2.
q.3.concordant predictas contraditiones di.
ꝙ ſcriptura mandatoꝝ in tabulis dupliciter
h̄ʒ diſtingui:vʒ ſm̄ ſenſum lr̄alē ⁊ ſʒ miſticū
¶Primo modo ſi fiat diſtinctio illius ſcriptu
re ſm̄ ſenſum litteralem ſic.5. fuerunt i vna
tabula ⁊.5.in alia. ⁊ hoc mō diſtinguit Jo-
ſephus qui ad ſenſuʒ litteralem p̄ncipaliter
reſpiciebat. Sc̄do modo ſi fiat diſtinctio ſm̄
ſpiritualem ſeu miſticum ſenſum:ſic diſtinxe
runt ſacre ſcripture doctores. di. Mandata
ordinantia ad deum pertinere ad p̄mam ta
bulam. mandata autem ordinantia ad pro-
ximum ad ſc̄dam. Talis enim diſtinctio ta-
bularum fiebat ad gratiā charitatemq̄ʒ com
mendandam. Et quātum mandata ordinan
tia ad deum ⁊ ad proximū dupliciter poſſūt
diſtingui ⁊ verificari.ſ.diuerſitate formali et
materiali.hinc eſt ꝙ ad hoc doc. diuerſa di-
xerunt. ¶Primo eni cōſiderādo diſtinctionē
materialē q̄ttuor ſunt mādata hoīeʒ ad deū
ordinātia.materialiter enim loquēdo in hoc
qd̄ dicitur. Non adorabis deos alienos: et
non fa.tibi ſculp.duo mandata diſtinguūtur
⁊ intelligunt̄:⁊ ordinantia ad proximum ſūt
tm̄ ſex intercludendo vnam in alia concupi-
ſcentia ⁊ hunc modū diſtinguendi ⁊ aſſignā
di ſeruat Origenes. Sc̄do autem modo.ſ.cō
ſiderando ſm̄ rationem formalem ſic man-
data ordinantia ad deum non ſunt niſi tria
tribus diuinarum perſonarum ꝓprietatib⁹
attributa. mandata autem ad proximum or
dināda ſunt ſeptem:ita ꝙ illō quod eſt de cō
cupiſcentia vxoris aliene diſtinguit̄ ab eo qd̄
eſt de concupiſcentia aliarum rerum ſm̄ ꝙ
alia ⁊ alia eſt concupiſcentia ſm̄ formam et
ſpeciem. Et hoc conſiderauit Aug.qui ſuper
Exod. ſic dicit. Conuenientius enim mihi
videtur accipi illa tria:⁊ illa ſeptem: quia et
trinitatem illa que ad deum pertinēt vident̄
inſinuare:⁊ quod dictum eſt non erunt tibi
dij alieni preter me. Hoc ipſum p̄fectius ex
plicatur cum prohibentur figurata coli.h̄ ille.
Sic ergo reſpiciendo ad ſenſum litteralem
bene diſtinxit Joſephus.intelligendo autem
ſenſum ſpiritualeʒ optime Origenes diuiſit
conſiderando vero ſpiritualem ſenſum ⁊ di-
ſtinctionē formalem. ¶Pulchre Auguſtinus
diuiſit:nec eſt vlla contraditio inter ipſos ſʒ
diuerſus modus dicendi.¶Tertia concluſio
dr̄ ordinatiōis:q̄ ſʒ p̄dcōs doctores.ſ.Alex.
⁊ Bonauen.quocūq̄ʒ modo accipitur diſtin
ctio preceptorum decalogi maxime modo
Auguſtini ſunt excellentiſſime ⁊ ordinatiſſi-
me aſſignata:quod patet īductiue: nam ſicut
in ipſis precep.conſideret̄ numerus ſufficiēs
ita etiam reperitur ordo cōueniens ſm̄ quē
ordinem ipſe legiſlator ordinat ea conueniē-
tiſſime:que ordinis conuenientia dupliciter
poteſt conſiderari: aut.ſ.ſm̄ regulam fidei di
rigentis: aut ſm̄ regulam iuſtitie exequētis
¶Primo modo dictat fides nos ordinari. p̄
ad deum: deinde ad proximū per conformi-
tatem ad deum. ¶Primo dictat fides nos or
dinari ad patrem exhibendo ei debitam re-
uerentiam. Sc̄do ad filium refugiendo eius
iniuriam vt non credamus eum eſſe creatu-
ram. Tertio ad ſpm̄ſcm̄. preparando ſibi ha
bitationem ſanctam:⁊ h̄ eſt debitus ordo:q̄
pr̄ a nullo:fili⁹ a ſolo pr̄e:ſpūſſanct⁹ ab vtroq̄ʒ
Juxta hunc ordinem docet ordinari ad pro-
ximum inquantum habet conformitateʒ ad
deum. ¶Primo enim ſm̄ ꝙ conformat̄ patri
docet exhiberi ſibi debitam reuerētiā. Sc̄do
ſm̄ ꝙ conformatur filio docet vitare eius in
iuriam que poteſt fieri multipliciter.ſ. ꝑ ho-
micidium: adulterium: furtum: ⁊ per falſuʒ
teſtimonium. ¶Poſtremo ſm̄ ꝙ homo habʒ
conformitatem cum ſpiritu ſancto docet con
cupiſcentiam vitare: que inquinat cordis ha
bitaculum: ⁊ hoc fit per duo mādata poſtre
ma: ⁊ ſic patet ordo mandatorum decalogi.
¶Sc̄do modo poſſumus conſiderare con-
gruentiam ordinis mandatorum ipſorū ſm̄
exigentiā obligatōis iuſtitie: ⁊ quātū iuſtitia
dictat nos deo magis teneri q̄ʒ ꝓximo:ideo
premittuntur mandata ad deum ordinantia
tanq̄ʒ digniora ⁊ magis obligatoria. ¶Rur-
ſus q̄ magis ē obligari ad actū opis q̄ʒ oris:
⁊ ad actum oris q̄ʒ cordis. hinc ē ꝙ preceptū
adoratōis in opere reſpectu patris:eſt primū
principium demonſtrans:preceptū cōfeſſio-
nis eſt in ore reſpectu filij:⁊ eſt ſc̄m. p̄ceptū

aũt sanctificationis in corde respectu spiritus sancti est tertiũ. Similiter qꝛ plus est obligari ad beneficentiam q̃ȝ ad inocentiã: p̃ceptuȝ illud per qḋ obligamur ad benefaciendũ alij precepit illa per que obligamur ad non nocẽdum. Et iterum qꝛ magis obligamur vitare maius nocumentũ ꝓximi: ⁊ maius nocumẽtum est in homicidio q̃ȝ in adulterio: ⁊ i adulterio q̃ȝ in furto: ⁊ in furto magis q̃ȝ in falso testimonio: ⁊ in his omnibus est maius nocumentũ q̃ȝ in concupiscentia cordis: ⁊ in cõcupiscẽtia cordis respectu vxoris q̃ȝ respectu cõcupiscentie rei tẽporalis: ⁊ ideo hoc ordine sunt distincta ⁊ ordinata precepta decalogi. Idcirco sunt excellentia respectu assignatoĩs ex parte numero ipsoꝝ: ⁊ virtuse completoĩs nec non ⁊ mirabilis ordinatioĩs: que nobis sic ordinate ⁊ pfecte obseruare concedat illorum institutoꝝ ⁊ latoꝝ: vt tandem ad euȝ fruendum in illa celesti patria ꝑuenire mereamur vbi regnat gl'iosus i eterna scl'a. Amẽ.

¶ Feria tertia post dñicaȝ in q̃nq̃gesima de excellentia p̃ceptoꝝ respectu cõpationis ipsorum ad humana precepta. Sermo. 17.

Maioꝛ autem hoꝝ est charitas. Iteꝝ vbi supra. Insolubile charitatꝭ vinculum fratres in christo carissimi cõpellit: vt de scripturis sacris aliquid salutiferum ꝓponam de preceptoꝝ diuinoꝝ excellẽtia: in eo qḋ ad hũana cõparãt: qꝛ maioꝛ ho. est charitas. s. diuina: sup humana precepta qḋ triplici ratione probatur. Primo rõne concessionis. Scḋo rõne ꝓhibitioĩs. Tertio rõne stabilitionis.

¶ Pars prima huius sermonis in qua declaratur excellentia preceptoruȝ dei respectu comparationis ipsoꝝ ad leges humanas ratione concessionis illicitoꝝ in lege humana.

Primo in hoc sermone dico diuina precepta esse excellẽtioꝛa respectu cõparationis ipsoꝝ ad leges humanas in concessione multoꝝ illicitoꝝ ꝭm decalogi precepta ⁊ diuina que nihil inhonestũ ⁊ illicitum admittunt: qḋ patet in comparatione aliquoꝝ preceptoꝝ. ¶ Primũ eni preceptuȝ est. Non adorabis deos alie. vbi ꝓhibet ois diuinatio: ⁊ ꝓhibet ire ad ariolos ⁊ magos. Vnde Leuit. 19. dicit. Anima que declinauerit ad ariolos ⁊ magos interficiam illam de medio populi mei. ⁊ 26. q. 5. per totum. vt declarabit diffusius in p̄ precepto. Sed ꝭm le. imperiales lȝ diuini icantatores magi ⁊ malefici puniunt: tñ qui h̄ faciunt cõtra imbres ventos grandines ⁊ infirmitates premiant. C. de malefi. l. eoꝝ. ¶ Scḋm est non periurabis: qḋ plerũq3 leges cõcedunt. nã ꝭm leges imperiales licitũ est in causa sanguis corrũpere accusatorẽ. ff. de ꝑuaricato. l. fi. ¶ Tertiũ preceptum de sanctificatiõe sabbati ꝯfirmat per leges: nec aliquo mõ infringit vt patebit ¶ Quartũ est honora patrem tuũ ⁊ matreȝ tuam: vbi inclusiue etiã precipit parentibus filios diligere: qꝛ amoꝛ debet esse reciprocus sed ꝭm leges imperiales: filius spurius ex dãnato coitu ab omni beneficio excludit. C. de naturali. libe. l. lȝ patri. qḋ est expꝛesse contra nãlem pietatẽ. ⁊ ideo episcopoꝝ interest dare operam ꝙ vterq3 parentuȝ talib⁹ necessaria subministrent: ꝭm eoꝝ facultatem. de eo qui dux. in vxo. quã pol. per adul. c. cum haberet. Preterea ꝭm hoc preceptũ etiam pr̃es spirituales tenemur reuereri: vt suo loco dicetur prelatos. s. ⁊ matrẽ nostrã. s. sanctã ecclesiã: et leges sepe contra faciunt statuentes: vt nõ solum laici: sed etiã ecclesiastici soluant gabellã seu pedagiũ pro rebus suis: quas non causa negociationis deferũt vel deferri faciunt: sed pro victu necessario: qui oẽs si sunt ꝑsone singulares sunt excõicate ipso facto: si collegiuȝ vel vniuersitas: vel castellum: vel ciuitas talia statuta fecerit: ipo facto subijcit interdicto nec a predictis absolui pñt nisi satisfecerint ⁊ plene restituerint: vt nõ. in. c. quãq̃. de censi. libro. 6. Et ideo si quis statuit leges cõtra ecclesie mandata: puta qꝛ liceat facere statuta symoniaca: aut ecclesiastica alienare: ⁊ hmõi: ipso iure non valent: vt di. 8. c. que contra. et 32. q. 7. c. flagitia. de cõstitu. c. que in ecclesiaꝝ imo facientes ⁊ seruantes peccãt moꝛtaliter de symo. c. cũ i ecclesia. ⁊ c. nõ satꝭ. ¶ Quintũ preceptũ est. Non occides: qꝛ nullo modo lȝ ꝭm deum ⁊ ꝯsciaȝ: ⁊ tñ ꝭȝ leges imperiales licitum est iure occidere adulteꝝ vxoris: dep̄hensum in adulterio si sit ꝑsona vilis: cui nõ debet reuerentiam. ff. de adulte. l. Marito. similiter latronem siue populatorem agrum C. q̃ñ lȝ vnicuiq3. l. j. ⁊ 2. ¶ Sextuȝ preceptũ ȝ

est non furtũ facies: vbi ꝓhibet᷑ vsura: retentio rei aliene: ⁊ ois deceptio ⁊ fraus in emẽdo: vendẽdo: ⁊ huiusmodi. sed ſm leges imperiales ⁊ humanas ꝑmittuntur vsure saltẽ leues. C. de vsuris. l. eos. Itẽ ſm leges imperiales heres nõ tenet᷑ ad oia debita defuncti: facta ex maleficio testatoris: nisi inq̃ntum ad ipm ꝑuenit: vel nisi cum testatore fuerit lis ↄtestata: sed ſm deum ⁊ ↄsciẽtiã heres quilʒ tenetur ad oia debita defuncti: siue fuerit ex contractu: siue ex maleficio vel quasi: siue res ꝑuenit ad heredẽ: siue nõ: siue lis contesta: siue nõ: dũmodo hereditas sufficiat. 16. q. 6. c. si epm. de pigno. c. ex ꝑñtium. de solu. c. primo. Item ſm leges iꝑiales inter vendentes ⁊ emẽtes ↄceditur deceptio: q꞉ lex humana multa ꝑmittit impunita. Punit autẽ solum qñ est magnus excessus in emptione ⁊ venditione: vt si vltra dimidium iusti ꝑti j. Tunc. n. cogit᷑ ad restituendũ. Sʒ ſm legem diuinam nihil impunitũ relinqtur. Et ideo si non seruat᷑ equalitas iustitie in ↄtractibꝰ: tenetur ille q plus hʒ recõpensare damnificato. de dona. c. per tuas. Item ſm legẽ iꝑialem nõ licet emere iura ⁊ actões que qs habet ↄtra aliũ ꝓ minori ꝑtio q̃ʒ sit ꝑncipale debitum: al's nõ valet emptio: nec peti poterit nisi vsq ad illd quod solutũ est. nec etiaʒ ꝑñt talia iura pro ꝑte vendi ⁊ ꝓ parte donari. C. mandati. l. ꝑ diuersas. ⁊. l. ab anastasio. sed ſm deum ⁊ ↄscientiaʒ nihil ꝓhibet me emere iura ↄtra aliquẽ ꝓ minori pretio q̃ʒ sint ipsa iura: dũmodo hoc non faciã in fraudem vsure: sed ꝓpter interesse meã aut laborem: q forsan erit in vendẽdo: aut q꞉ dubito ne debitor fugiat: aut ad pauꝑtatẽ deueniat. Item ſm leges iꝑiales in lõgissimo tempore possessor male fidei ꝑscribit: q꞉ requirit᷑ bona fides in ꝑscriptione decem vel viginti annoꝝ. C. de ꝑscrip. 10. vel. 20. an. l. male fidei ſm deũ ⁊ canones aliḋ est. de re. iuris. c. possessor. li. 6. ⁊. 16. q. 3. §. ꝑõt de rescrip. c. vigilãti

Septimum ꝑceptum est nõ mecha. vbi ꝓhibet᷑ ois actus carnalis: etiaʒ inclusiue cõfirmatur sacꝝ matrimoniũ. Sed ſm legem iꝑialeʒ hoi soluto licet tenere solutã mulieres in ↄcubinã: vt in auten. qbus modis. §. si quis auteʒ. ⁊ tñ per illud ꝑceptum est pctm̃ mortale. Item in multis casibus ſm leges licet vxorẽ repudiare: ⁊ matrimoniũ rite cõtractum dissoluere: sed ſm legem diuinaʒ ⁊ sacros canones non ↄceditur: vt notat᷑ di. 10. c. lege. vbi dicit᷑. Si religionis cã dissolui debẽ vincula matrimonii dicant᷑: sciendũ est q ⁊ si lex humana hoc ↄcessit: diuina tñ lex prohibuit. ⁊. 27. q. 2. c. sunt q ideʒ hr̃. vbi illḋ Mat. 19. q̃s deus ↄiunxit homo nõ separet. scribit᷑ Preterea ſʒ leges iꝑiales damnant᷑ qui deprehensam in adulterio tenent in vxorem C. de adul. l. Crimen. ⁊. l. castitati. sed ſm deũ potest illam tenere absq vlla pena: dum illa velit ab adulterio recedere: quod ↄfirmatur per iura canonica. 31. q. j. c. illud vero. Preterea ſʒ leges iꝑiales mortuo viro mulieres nubẽtes infra tp̃s luctus sunt infames. s. infra annum illum: ⁊ incurrunt multas penas C. de scdis nup. l. j. ⁊. 2. sed ſm deuʒ ⁊ ↄscientiam: vt ap'ls dicit ꝑme corin. 7. Nubat libe cui vult. Melius est. n. nubere q̃ʒ vri. ⁊ de secundis nup. c. fi. ⁊ ſm Inno. Omnes ille pene q̃ sibi debent᷑: remittunt᷑ ei. Itẽ ſm leges imperiales filius vnius gnĩs ꝑõt copulare matrimoniũ cuʒ filio alterius gnĩs: vt in auten. de nup. §. inter eas. ⁊. C. de nup. l. Nemini. sed hic casus illicitus est: ⁊ nullo mõ seruandus: imo tales debent penitus separari: vt habetur. 35. q. 3. c. progeniem. ⁊ de consan. ⁊ affi. c. non dʒ. Octauuʒ preceptum est. nõ dices falsuʒ testimoniũ: vbi ꝓhibetur omne mendaciũ ⁊ falsa testificatio: sʒ ſm leges imperiales si promitto aliqd nudo pacto: nõ teneor: q꞉ nõ orit᷑ mihi actio. ff. de pactis. l. Iuregentium in ꝑncipio. sed ſm deuʒ ⁊ sacros canones mortalr̃ peccat recedens a pacto. de pac. ca. ꝑmo. vbi habet᷑ q ex nudo pacto siue nuda ꝓmissione orit᷑ actio. Preterea ſm leges iꝑiales illḋ quod relinquit᷑ in vltima voluntate nõ valet: nisi habeat septẽ testes: vel qnq istĩ. de testamẽtis. §. fi. ⁊. C. de testamẽtis. l. hac ↄsultissima. Sʒ ſʒ deuʒ ⁊ ↄsciẽtiam: ⁊ sacros canones: in hijs q̃ relinquunt᷑ ad pias cãs sufficiũt duo testes: q꞉ in ore duorum vel trium stat omne verbum. Mat. 18 Et hoc q꞉ non debet falso testificari: per illḋ ꝑceptum. Alia duo ꝑcepta pertinent ad ↄcupiscentiam interiorem: de qua leges imperiales nullam faciunt estimationem: vt in parte sequenti. Ecce ergo quia leges humane ⁊ imperiales multa permittunt: que a diuina lege prohibentur: ⁊ sic pʒ illorum excellentia ratione comparationis ⁊c.

¶ Secunda pars huius sermonis in qua declaratur excellentia preceptorum dei ratione prohibitionis actus interioris ꝙ nõ facit lex humana.

S ecundo in hoc sermone considerãda est excellentia preceptorum: ratione comparationis ex ꝓhibitione.s. actus interioris: quod non facit lex humana ⁊ imperialis: que regulariter non punit maleficia cogitationis. ff. de penis. l. cogitationis vbi dicitur. Cogitationis penam nemo patiatur. Sed ẜm deum ⁊ conscientiam omnis cogitatio mala nisi per penitentiã puniatur a deo punitur: ⁊ nullo modo remanet impunita. Nam deus potius respicit voluntatez ⁊ actum interiorẽ q̃z exteriorem: qꝛ sine actu interiori nullum põt esse pctm̃: qd̃ pz ꝑ magistrum sententiaruz in. 2. di. 26. c. qd̃ non dicunt. ⁊ di. 34. c. mala. ⁊ di. 35. c. ꝓ. ⁊ di. 41. cap. post hec. ⁊ in. 4. di. 17. c. ꝑmo. vbi dicit̃. Deus respicit hoium volũtates. vñ. 14. q. 5. c. Si qd dicit̃. deus cor interrogat nõ manum. 15. q. 6 ca. j. dicit̃. Amplius. n. respicit deus ad cogitationes ⁊ spõtaneas voluntates: q̃z ad actus qui per simplicitatẽ fiunt: aut necessitate fiũt 22. q. 5. c. q ꝑiurare. scribit̃. Deus non ex operibus iudicat: sed ex corde ⁊ voluntate. 23. q. 4. c. displicet. habet̃. Nam qs nesciat nõ damnari hoiem nisi merito male voluntatis: nec saluari nisi merito bone voluntatis. 24. q. j. c. odi. Deus non ea que offeruntur: sed voluntatem respicit offerentiũ. Hoc idez dicit̃ 42. di. c. gescamus. ⁊. 56. di. c. nasci. 8. q. j. c. sciendum. 15. q. j. §. ex voluntate. ⁊. c. merito. c. illa. ⁊ de pe. di. j. c. ꝑiculose. vbi habet̃. volũtas ꝓ facto reputat̃. ⁊ de pe. di. j. c. si cui. §. itẽ dr̃. Item vt auctoritas testat̃ voluntas remittitur non opus. Igitur nec aliud q̃z voluntas mala punit̃: ideo legislator in ꝑceptis dinis. post prohibitionem operum ꝓhibuit actus interiores. s. voluntatis di. Non ꝯcu. vxo. ꝓximi tui: qd̃ ꝯfirmat dñs Mat. 5. di. Qui viderit mul. a. cõ. e. i. m. ẽ. e. in. c. suo. Deinde dicit. Non ꝯcu. rez ꝓxi. tui. Qd̃ si forte queratur quare in preceptis diuinis non prohibet̃ affectus ex parte irascibili: sicut prohibetur ex parte concupiscibili: vt pz in vltimis duobꝰ mandatis. Actus enim irascibilis est occidere: ⁊ ille prohibetur cum dicitur. Non occides. Affectus autem ipsius est irasci: qui nõ prohibetur. vnde huiusmõi. Ad h̄ respondet̃ ẜm Damasce. ⁊ Alex. ꝙ ira est audax nimie ex sese ꝯcupiscentie: ꝯsequenterq; est motus sequens concupiscentiaz: quia si prohibetur homo a concupiscentia statim irascitur. Et ideo in concupiscentia prohibetur ira: qꝛ ratio irascendi est a cõcupiscentia. Quia ergo prohibetur cõcupiscentia: prohibet̃ ⁊ ira: ⁊ in hoc similiter insinuat̃. Ratio vero prohibitionis expresse concupiscentie est occultatio mali sub specie necessitatis: vel clarius potest responderi ẜm Bona. ꝙ q̃uis reperiat̃ concupiscentia circa homicidiũ: falsum testimonium: ꝑiurium: ⁊ circa omnia alia mandata sicut in adulterio ⁊ furto: non tamen dat̃ expressa prohibitio cõcupsicentie circa alia mãdata: sicut circa illa triplici ratione. Primo quia irascibilis nõ est adeo corrupta: sicut cõcupiscibilis: que propter suam imoderatam corruptionem dicit̃ corrupta ⁊ infecta: ⁊ magis ad malum prona. Scd̃o quia vt dictuz est: ira habet ortum a concupiscentia: ⁊ ideo dum ꝓhibetur cõpiscentia ipso origine quodãmodo prohibetur ⁊ ira. Quapropter fuit opus geminari mandatũ quod respicit actũ concupiscentie: ⁊ ex hoc modo potest haberi ratio quare nõ oportuit vt alia mãdata duplicarentur: cum clarum ⁊ apertum sit apud omnes bene de diuinis preceptis sentiẽtes: ꝙ in prohibitione operis subintelligit̃ similr̃ ⁊ probibitio cordis siue actus interioris ipsius voluntatis: qd̃ non intelligitur in preceptis legis imperialis: que soluz probibet malum non curans de voluntate ⁊ ꝯcupiscentia. vnde respectu legis dine vt dictuz est valde reperitur impfecta. Qd̃ autẽ precepta diuina probibẽdo actum exteriorẽ: probibeant ⁊ interiorẽ: clarius habetur etiam in decretis de pe. di. j. in. ca. omnis. vbi dicit̃. Omnis iniquitas ⁊ oppressio: ⁊ iniustitia: iudiciũ sanguinis est. ⁊ lz gladio non occidas: voluntate tamen interficis. ⁊ in capi. seq̃ti ibidem Cyprianus ait. Nunqd Caym cuz dño munus offert peremerat fratrez: ⁊ tamen fratricidium mente conceptum: deus prouidẽs ante damnauit: vt illic cogitatio mala ⁊ perniciosa conceptio deo prouidente conspecta est ita ⁊ in dei seruis apd̃ quos cogitatur: ⁊ virium mente concipit̃ animus ad bonũ deditus: deo iudice coronat̃. ⁊ in ca. homicidium. ibidem dicit inquit Augu. Homicidium lege vetituz putatur non aliud esse nisi cordis

peremptio. Aperuit ergo dn̄s oēm iniquum motum ad nocendum fratri in homicidij genere deputari. ⁊ iterum ibi. c. si propterea. idē Augu. ait. Si propterea nō facis furtuꝫ quia times ne videaris: intus in corde fecisti: reus furti teneris: ⁊ nihil tulisti. Ampli⁹ in. c. si cui idem Augu li. de libe. arbi. dicit. Si cui non contingat facultas concumbendi cum coniuge aliena: planum sit aliquo modo cupere. ⁊ si potestas detur eē facturꝫ: non minus reus est q̄ꝫ si in ipso deprehenderetur. Hec ibi. Patet ergo ꝙ in predicta non solum prohibetur actus: sed etiā affectus malus. ⁊ sic ⁊c̄.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur excellentia diuinorum preceptorum ratione stabilitionis coꝝ super alia ꝑcepta.

Tertio in hoc sermone attendenda est excellentia preceptorū decalogi: respectu cōparationis eorum ad leges humanas: ratione stabilitionis. Ipsa. n. permanent: nec aliqua consuetudo ea delere ⁊ infringere pōt: sicut facit leges humanas: ⁊ imperiales: ⁊ canonicas: q̄ non sunt cōtra hoc preceptum. Nulla. n. ꝯsuetudo etiā longissimi tp̄is facit piurium esse licitum: aut fornicationem: aut furtum: aut inuidiam: aut blassemiam: nec aliqd̄ aliud pctm̄ contra diuina precepta cōmissum: vt pꝫ di. 8. c. q̄ contra vbi dicitur. ꝙ contra mores hoium sunt flagitia pro moruꝫ diuersitate sunt vitanda: vt pactum inter se gentis aut ciuitatis ꝯsuetudinis vel lege firmat̄. Nulla ciuis aut peregrini libidine violent̄. ⁊ in ca. mala. ibidē scribitur. Mala consuetudo non minus vitanda est q̄ꝫ peruersa corruptela. ⁊ iterum in ca. Si consuetudinem fortassis opponas: aduertas ꝙ dn̄s dicit. Ego sum veritas ⁊ vita: nō dicit ego sum consuetudo: sed veritas. ⁊ certe vt beati Cypriani vtar sententia: quelꝫ cōsuetudo q̄ꝫuis vetusta: q̄ꝫuis vulgata veritati: est omnino postponenda. ⁊ versus qui est veritati contrarius est abolendus. Et ideo idem Cyprianus ibidem in ca. Si solus xp̄s audiendus est: non debemus attendere qd aliud ante nos faciendum putauerit. Sed q ante nos est xp̄s prior fecerit: neqꝫ hois consuetudinem sequi oportet: sed dei veritatem: cuꝫ per Ysaiam ꝓpham loquitur dn̄s. Sine cā colunt me mandata ⁊ doctrinas hoium docentes. Hec ibi. per omnia que etiam habētur de ꝯsue. ca. fi. ⁊ de sen. ⁊ re. iudi. ca. cum cā vbi dicitur. Diuturnitas temporis non minuit pctm̄: sꝫ auget. ⁊ de elec. ca. bone el. scd̄o. Ecce q² tam stabilia sunt dina precepta: ꝙ ꝑ veram ꝯsuetudinē auferri possunt. Et tamē contra iura humana. s. ꝯsuetudo longa ⁊ vniuersalis obtinet iurisdictionē: vt habetur. C. de arbi. l. fi. ⁊. C. que sit longa cōsuetudo. l. 2. ⁊ de res. spo. c. litteras. ⁊ de cōs. ⁊ affi. ca. ꝑ. ⁊ de dona. ca. 3. ⁊. 2. q. j. nemo ep̄s. ⁊. xj. q. j. experiētie. ⁊ ca. de persona. cuꝫ multis alijs similib⁹ que causa breuitatis omitto: q² alibi dicent̄. Et ideo Bal. optime dicit ꝙ consuetudo equiparatur priuilegio. C. de indi. vidui. tollē. l. j. Et notatur per glo. in ca. dilectio tua. 16. q. j. Nam ꝯsuetudo vniuersalis quā papa sciēs tolerat: valet etiam ꝯ̈ ius positiuuꝫ ꝭm dn̄m cardinalem in ca. a nobis de decimis: vbi refert consuetudinem venetoꝝ non soluentiuꝫ decimas: nisi in articulo mortis. Preterea leges humane possunt tolli per earum latores siue per successores eorum: nisi sint tales ꝙ sint ꝭm ius nature vel dominium: sic̄ videmus quottidie fieri nouas leges ⁊ antiquas mutari: ꝭm exigentiam tēpoꝝ: ⁊ beneplacitum ꝑncipuꝫ: ⁊ prelatoꝝ. Scd̄m eniꝫ leges impiales puella rapta non pōt ꝯtrahere matrimonium cum suo raptore. C. de ra. vir. l. vnica. Et hoc idem erat ꝭm antiquos canones. Sed hec lex mutata est: q² pōt contrahere cum ipso raptore si velit. extra de rap. c. accedens. Sed precepta diuina nō possunt ab aliquo dispensari: q² non habet inferior potestatem in supiorem. 21. di. ca. inferior Immo quod ampli⁹ est precepta diuina ita stabilita sunt: vt ꝭm oium theologoꝝ sententiam: vt supra de lege eterna. Etiaꝫ deus nō potest auferre ꝑcepta prime tabule: nec in eis dispensare. Scd̄m quosdam autem in preceptis scd̄e tabule potest dispensare: q̄ꝫuis nō sit repertum ad hoc ꝙ hoc fecerit: ⁊ si reperiretur non esset ꝓprie dispensatio. Nā Sco. in. 3. di. 33. dic̄. ꝙ sentētia data populo israeli spoliantibus egyptios non fuit respectu ꝑcepti dispensatio: q² nō receperunt alienū simpliciter. Ipsi. n. filij isrl̄ seruiēdo egyptijs meruerunt tanta ⁊ plura q̄ꝫ receperunt. Et habet lꝫ egyptij nollent ea reddere tanq̄ꝫ iniusti: tamen per iudicem superioreꝫ potuerunt compelli: ⁊ quia acceperunt sua per sententiā iudicis supioris iuste ⁊ licite fecerūt. Et quia dn̄s est sup oēs: potuit trāsferre illd̄ dn̄ium

in eos etiā inuitis eis.s.dominis inferiorib⁹ Et ideo non peccauit xp̄s licentians demones intrare porcos:qui statim in mare precipites ruerunt:ꝛ nō iniuste priuauit illos porcis suis:vt pꝫ Mat.8.c. Preterea sunt illa p̄cepta a deo stabilita ꝛ permanentia:vt ſm Sco.ꝛ Bo.vbi supra.etiam remaneāt in patria:q: in illa beatitudine summe est obſuatio illoꝛ preceptoꝝ: tam negatiuoꝝ q̄ȝ affirmatiuorum:nisi forte illius solius. Honora patrē tuum ꝛc. non tn̄ q̄ ibi desit voluntas implendi. Sed q: non est necessitas implere saltem prout extendit̄ ad sustentationem necessariam:q: ibi nullus alterius auxilio indigebit:imo qđ amplius est vt Bona.dicit ꝑ q̄ virtutes manent in patria ſm excellentiores ꝛ nobiliores vsus ꝛ actus: ita ꝛ impletio mandatoꝝ seruabitur excellentiori modo:q̄ȝ in via:ſm q̄ homo excellentiori modo ibi ordinabitur ad deum ꝛ ad ꝓximum : ꝛ ſm q̄ nobilitas erit excellentiori modo ad bonum ordinata:ꝛ a malo remota. Et ideo q: ita firma ꝛ stabilita in lapideis tabulis fuerūt scripta solum illa ꝛ non alia:quia erant regl'a iustitie que in ipso maxime consistebat. ꝛ alia ad illa debebant reduci. Et etiaꝫ q: ſm Bonauen.nullo modo debebat euacuari per legem superuenientem. Fuerunt igitur in tabulis lapideis scripta:vt ostenderetur eorum prerogatiua q̄ȝtum ad dignitatem ꝛ quantū ad stabilitatem. Que firmiter obseruare cō cedat nobis auctoꝛ.ꝛc.

¶ Feria quarta cinerum de probatione primi precepti decalogi per rationes:auctoritates:ꝛ exemplaritates. Sermo.18.

SAcrificium ꝛ libamen domino deo nostro Johelis scđo ca. Cum de preceptis fratres in xp̄o carissimi superioribus diebus generales sermones fecerim⁹ ad eorum nunc particularitatem transire dignum existimo. Non enim faciunt nobis satis generalia pertractasse : nisi ꝛ ea particulariter differam⁹. Ea igitur facilitate de ipsis ꝑceptis dilectioni vestre res miras singulariter enodabo:vt neminem vestꝝ (si mihi vires animi volueritis accōmodare) confuso animo relinquam. Igitur a primo precepto incboandum est:quo nostrum factorē ꝛ creatorem immortalem deum colere : vt dignum est enodemus. Ideo pulchre prefata assumpsi verba.s. Sacrificiuꝫ ꝛc.i.honorem:sinceram deuotionem: ꝛ illibataꝫ adorationem nostro patri celesti: omnibus nostris viribus offeramus. Circa quod preceptum tria considerabimus:vt ordine debito procedamus. Quorum primum erit huius precepti probatio. Secundum erit huius p̄cepti modificatio. Tertium erit huius precepti cōtrariatio. Ne igitur prolixitate nimia fastidio vos afficiam:vt hactenus consuetus sum:circa huius precepti probationem hodiernus sermo versabitur. Tribus ergo vijs h̄ declarabimus.s.hoc preceptuꝫ iuste fuisse datum. Primo ratione. Secundo auctoritate. Tertio exemplaritate.

¶ Probatio per rationes q̄ primmum preceptum decalogi sit iustissime datum.

PRimo igitur in hoc sermone dico primum preceptum decalogi.s.vnū cole deum : ꝛ non colas deos alienos:iustissime ꝛ rationabiliter esse datum. Quod patet septeꝫ rationibus. Primo ratione principationis. Secundo ratione dignificationis. Tertio ratione subiectionis. Quarto ratione naturalis inclinationis. Quinto ratione iustificationis. Sexto ratione appropinquationis. Septimo ratione sanctificationis. ¶ Primo igitur probat̄ ratione principationis iustum esse nos vnuꝫ solum deum colere debere:ꝛ religiose ei seruire : eo q̄ ipse est principium omnis creature:a quo omnia bona procedunt.q est summa bonitas : a quo omnis bonitas deriuat̄: iuxta illam regulam platonicam. ꝛ etiam in libro de causis. Omne tale per participationem procedit ab eo quod est tale per essentiam. Sed omnis creatura est bona:iuxta illđ genesis primo. Vidit deus cuncta que fecerat ꝛ erant valde bona.s.per participationē. Ergo ab illa summa bonitate tota vniuersalis creatura processisse cognoscitur. Quod cō firmatur per illud psal.io3. Aperiēte te manū tuam ꝛc. Et per illud eiusdem prophe. Aperis tu manum tuaꝫ ꝛ imples omne animal be. Tunc sic. Deus est prima causa ꝛ primū

144

principium omnium. Ideo tanq̃ indeficiēti ꝑncipio debemus ei adherere ⁊ alligari ꝑ veram cognitionem: ⁊ deuotionem: ⁊ honoris exhibitionē: ſequentes doctrinam Augu. qui in libro de vera religione dicit. Religet nos religio cum omnipotenti deo. Confirmatur hec ratio ſic. Deus non ſolum eſt ꝑncipium creature rōnalis: ſed etiam finis: ipſo dicēte apoca. ꝑmo. Ego ſum. α. ⁊. ω. ꝑncipium ⁊ finis. Nam ipſe ꝑparauit nobis ſeipſum in ꝑmiuꝫ: q꜄ Jo. 17. dicit̃. Hec eſt vita eterna ⁊c. Et ideo ꝓmiſſa ſunt nobis talia premia: quibus in nulla lege reperiuntur ſimilia. Nam ſaracenis promittitur fluuius lact' ⁊ mellis iudeis terra promiſſionis: ſed xp̄ianis angelorum gloria. Mat. 13. Et erunt ſicut angeli dei. Igitur ꝯgruum eſt ipſum tanq̃ creatorem ⁊ remuneratorē recognoſcere: reuereri: adorare: ⁊ religioſe ei ſeruire: Igitur pꝫ ꝓpoſitum. Scd̄o idem ꝓbatur rōne ſignificationis. Sententia eſt oīum logicoꝝ: ꝙ relatiua debent ad aliq̄d: vt dicendo pater: alicui' filij pater eſt: ⁊ filius alicuius patris filius. Igitur ſi dn̄s alicuius ſerui ipſum eſſe dn̄m neceſſe eſt. Tunc ſic. Cum ſeruus dicatur ad dn̄m: neceſſe eſt ꝙ vbi eſt ſpālis ⁊ propria ratio dominij: ibi ſit ſpecialis ⁊ ꝓpria ratio ſeruitutis. Dominium vero ꝯuenit ſoli deo: ſꝫ quandam ſingularem excellentiam: q꜄ ſummum in oībus obtinet ꝑncipatum. Igit̃ ſpecialis ratio ſeruitutis ⁊ reuerentie ei ſoli debetur: ⁊ non alteri. Hoc pōt videri ex ꝯſuetudine hoīum: q꜄ cuilꝫ dignitati debetur reuerentia ſpālis. Et ideo ſicut ꝓditor eſt regis q̄ aufert ei quod debet̃: ita magnam iniuriā facit deo: q̄ non exhibet ei ſpecialem reuerētiam ⁊ ſeruitutem ſuper oēs: que fit in obſeruatione huius precepti per religionem. vnde 2. rhetorice dicit Tullius. Religio eſt ꝑ quaꝫ reuerenti famulatu cerimonie diuini cultus exhibentur. Et ideo vt habetur. ff. de iuſti. ⁊ iu. l. veluti. eſt illa reuerētia qua tenemur deo q̄ vnus ſolus eſt rex regum ⁊ dn̄s dominantium. Nam vt ſcribit̃. ff. de origi. iuris. l. 2. §. nouiſſime. ⁊. ff. de officio perfecti vig. l. 3. ⁊ in autentica. quomodo op. epi. coll̃. 2. vnicuiq꜄ regno vnus ſolus preeſſe debet. vnde ⁊ ph̄s in fine. 12. methaphiſice inquit. Entia nolunt male diſponi: nec eſt bonum pluralitas ꝑncipatum. Vnus ergo ꝑnceps. Iccirco ſolus ꝑ eſſe debet: ſolus adorandus: colēdus ⁊ reuerendus. Igitur pꝫ propoſitum. Tertio ideꝫ probatur ratione ſubiectōis. Sicut. n. dominus debet ꝑncipari ac dominari: ita dignuꝫ eſt ſuum ſubijci. Naꝫ vt habet̃ inſti. de hijs q̄ ſunt ſui vel alieni iuris. §. In poteſtate dominorum ſunt ſerui. Et idem eodeꝫ titulo. §. Cuius reſcrip. habetur. Dominoꝝ q̄dem poteſtatem in ſeruos ſuos illibatam eſſe decet. Tunc ſic deo debemus reuerentiam ⁊ honorem: non ꝓpter ipſum tm̄: qm̄ in ſeipſo eſt gloria plenus: cui nihil a creatura addi pōt: iuxta illud pſal. 15. Bonoꝝ meoꝝ nō indiges Sed ꝓpter nos ipſum adorare debemus ⁊ reuereri: q꜄. ſ. propter hoc ꝙ adoramus ⁊ reueremur mens noſtra ei ſubijcitur ⁊ ꝯiungitur. Et hec eſt religio de qua loq̄tur Julius 2. rhetorice. Religio eſt que ſuꝑioris cuiuſdā nature quam diuinam vocant curam cerimoniamq꜄ affert: vt notatur etiaꝫ per glo. C. de ſumma trinitate: ⁊ fide catholica. Nā religioſa dicuntur diuina ſiue diuini iuris: vt inſtit. de re. di. §. Nullius. ⁊. ff. e. titu. l. ꝑma. in ꝑncipio. Dicitur aūt religio a religando ſm̄ theologos: q꜄ per ipſaꝫ deo religamur. Ecce igit̃ q꜄ mens noſtra per huius religionem: reuerentiam: ⁊ cultuꝫ diuinum ſubijcimur deo: ⁊ ei ꝯiungimur. Et in hoc maxime perfectio ei' conſiſtit: q꜄ ſm̄ ph̄m. 5. metha. Omnis res ꝑficitur cum attingit ſuum finem. Cum ergo vt eſt dictum dn̄s ſit finis noſter: pꝫ ꝓpoſitū

Quarto idem ꝓbatur rōne nālis inclinationis. Ratio. n. nālis dictat ꝙ homo alicui ſuperiori ſubdatur ꝓpter ſuos defectus: quos in ſeipſo ſentit: in q̄bus ab aliquo ſuꝑiori indiget adiuuari ⁊ dirigi. Tunc ſic. Nullus ſuperior eſt hoīe ⁊ mente humana: niſi de' ſm̄ Augu. Ergo naturalr̃ dꝫ ei ſubijci ꝓpter honorem ⁊ reuerentiam: cogitando eius maieſtatem. Sicut eniꝫ in nālibus naturalr̃ inferiora ſuis ſubdūtur ſuꝑioribus ⁊ ab ipis adiuuantur ⁊ perficiuntur: ſicut corpus ſubdit̃ anime ⁊ ab ea viuificatur. aer ſoli ſubditur ⁊ ab eo illuſtratur: ita ⁊ ratio nālis dictat homini ſm̄ naturalem inclinatōeꝫ: vt ei qui eſt ſuperior oībus ſubiectōeꝫ ⁊ honorē exhibeat Iccirco religio ⁊ cultus diuinus eſt de iure gētium. ff. de iuſti. ⁊ iu. l. veluti erga deum. Ipꝫ autem ius gentium dicit̃ naturale eſſe: vt inſti. de re. diui. §. ſinguloꝝ. Ideo religio ⁊ cultus dei ē de iure naturali. Ergo pꝫ ꝓpoſitū.

Quinto idem probatur rōne iuſtificatōis.

Scd̃m enim ph̃m.2.ethico.virtus est habitꝰ
bonus:q habentem perficit ⁊ opus eius bo-
num reddit.Et ideo necesse est dicẽ oẽz actũ
bonũ ad virtutez ꝑtinẽ.Tunc sic reddere de
bitum alicui hz rõez boni:qꝛ hic est actus iu
stitie.s.colẽ summũ in rebus bonũ.12.q.2.ca.
cum deuotissimã. ⁊ in Aui.vt oẽs obediant.
vidi circa ṗncipiuz coll.5.Nam ꝑ h̃ ꝙ alteri
aliqs debitũ reddit:ꝯstituit in ꝓportõe ꝯmẽ
ti respectu ipius: ⁊ q̃si ꝯueniẽter ordinatꝰ ad
ipsum.Sz ꝑ Augu.dicit in li.de nã bo:Or-
do ad rõnez boni ꝑtinet.Cum igit ad religi-
onem pertineat reddere honorem debitum
deo inq̃ztum est ṗncipiuz creatõis ⁊ guber-
natiõis rex:vt dcm̃ est in ṗma rõe. vñ ⁊ ipe
deus Malach.j.dic̃. Si g̃ sum pater:vbi est
amor meus: ⁊ si ego sum dñs:vbi est honor
meus? Et sic pz ꝓpositũ. Sexto idez ꝓbatꝰ
rõe appropinquatõis . Snia est.n.ph̃i.2.phi.
ꝙ oĩs effectus tanto magis recipit influenti
am cãe:q̃zto magis ei appropinq̃t.verbi gr̃a
Quãto magis igni appropinquamus:tanto
magis eius calorem sentimꝰ.Tunc sic.Ois
bonitas vt dcm̃ est ꝓcedit a summa bonita
te:q̃ deus est.Igit q̃zto magis ei ꝓpingiores
sumus: tanto magis de eius bonitate ꝑtici-
pamus. Sz ꝑ religionẽ ⁊ cultuz magis deo
appropinquamus:inq̃ztum oꝑamur ea q̃ di
recte ⁊ imediate ordinant ad honorẽ dinuz .
Igit pz ꝓpositũ. Septimo ⁊ vltimo idem
ꝓbatur rõne sanctificationis.Deus.n.solus
sanctus est ꝑ ẽentiaz:vt cantat ecclia.Tu so-
lus sanctꝰ.Tunc sic. Christiani ⁊ oẽs creatu
re rõales sctificari pñt per ꝑticipatõem ipsiꝰ
dine sanctitatꝭ.Qd̃ dñs hortaꝰ leuiti.20.di.
Sanctificamini ⁊ scti estote ⁊c̃.Sz sic apud
antiquos sancta dicebant q̃ legibꝰ erant mu
nita ne violari deberẽt : qꝛ aliqd dicitur esse
scm̃ qd̃ est lege firmatũ.Ita ꝑ legem dinam
mens seipam sctificat se suos actus deo ap-
plicãdo: ⁊ deo debitũ famulatũ exhibẽdo in
hijs q̃ spãlr ꝑtinent ad dinum cultũ: sicut in
reuerẽtia corporis oblatõibus:⁊ hijs silibus
Augu.li.⁊.de s̃mo.dñi in mõ. Ipsa inqt ora
tionis intẽtio cor nr̃m sanat ⁊ purgat: capa-
ciusqz efficit ad excipiẽda dina munera:q̃ no
bis spũalr infundunt.Semp.n.paratꝰ est de
us suaz lucẽ dare nob:nõ visibilẽ: sz spũalez
⁊ intelligibilẽ:sed nõ semꝑ parati sumꝰ acci-
pere:cum inclinamꝰ cor nr̃z in alia: rex tẽpo
ralium cupiditate . Hec ille.vt cum veritate
dicẽ valeamus illd̃ Luce ṗmo.Seruiamus
illi in sctitate.Et sic pz ⁊c̃.

¶ Pars scd̃a huius sermonis in qua ponũ
tur auctoritates ꝓbantes ṗmum p̃ceptum
iustissime datum esse.

Secundo in h̃ s̃mone idez ꝓbaꝰ mul
tiplici auctoritate:sic̃ ꝓbatũ est mul
tiplici rõne. vz ṗmum p̃ceptuz esse
iustissimũ.s. Primo mosayca . Scd̃o pro
phetica. Tertio euãgelica. Quarto apl̃ica.
Quinto canonica. Sexto ph̃ophica. Se
ptimo ⁊ vltimo polytica.¶ Primo ꝓbatur
auctoritate mosayca ꝑ libros.s.moysi sic dis-
currendo.ṗmo postq̃z adorauerimus reuer-
temur ad vos. Gen̄.22. Nõ hẽbis deos ali
enos corã me:nõ facies tibi sculptile nz oẽm
silitudinez q̃ est in celo desuꝑ:⁊ q̃ in terra de
orsum:neqz cox q̃ sunt in aqs sub terra.Nõ
adorab ea:nz coles.Et quasi de h̃ volẽs ra-
tionem reddẽ:subiũxit . Ego.n.sum dñs deꝰ
tuus ⁊c̃.Exo.20.Non adorab deos alienos
nz coles:nõ facies oꝑa eox:sz destrues eos ⁊
ꝯfringes statuas eox.23.idem.Stabant ipsi
.s.ppl̃s isrl̃ ⁊ adorabãt ꝑ fenestras taberna-
culox suox. Idẽ.33.Ego.n.suz dñs deꝰ tuus
Non adorab deos alienos in ꝯspectu meo
⁊ nõ adorabis eos nz coles.Deute.5. Dicẽt
oẽs gẽtes.quare fecit dñs sic terre huic: que
est hec ira furoris eiꝰ imensa? Et rñdebunt:
qꝛ dereliquerũt pactũ dñi qd̃ pepigit cuz pa
tribus suis : qñ eduxit eos de terra egypti: ⁊
s̃uierunt dijs alienis:⁊ adorauerunt eos q̊s
nesciebãt.Deute.29.¶ Scd̃o idez ꝓbatur au
ctoritate ꝓph̃ica sic discurrẽdo. Cum audis-
set Gedeon somniũ ⁊ interpretatõem eius:
adorauit ⁊ reuersus ẽ ad castra isrl̃ Judic̃.7
Ascẽdebat vir illa de ciuitate sua statutꝭ die
bus:vt adoraret ⁊ sacrificaret deo exercituũ
in sylo.ṗmi Re.j. Seruiuit baal ⁊ adorauit
cum raro dñm deũ suum . Tertij Regũ.16.
Procidens in terra adorauit eum.s.deum.
Esdre.9. Omnes fines terre adorent te .
Tob.13.Cũqz vniuersa achior exposuissz vni
uersus ppl̃s cecidit in faciẽ adorãs dñm. Ju
dith.6.Adorãs suꝑ terrã dixit ⁊c̃. Ruth.2.
Adorauit dñz deuz suũ di. Nudus egressus
sum de vtero mr̃is mee:nudus reuertar il-
luc. Job.j.Adorabũt euz vniuerse familie gẽ
tium. Psal.21.Adorate dñz in atrio sctõ eiꝰ.
Psal.28.Ois ter.ado.te ⁊ psal.ti. Psal.65.
Adorabũt euz oẽs re.ter.⁊c̃. Psal.71.Ado-

rbum ⁊ de ipso semp idem. Audi ppl's ⁊ cotestabor te ⁊c. Psal. 80. Adorabūt corā te dn̄e Psal. 85. Adorate in mōte sctō eius. ibidez. Confundant oēs q adorāt sculpti. Psal. 96. Adorate scabellū. p. e. Psal. 98. Adorabim⁹ in loco vbi ste. p. ei⁹. Psal. 152. O pz p̄uenire solē ad bn̄dictionez ⁊ ante ortū solis te adorare. Sapiē. 16. Adorēt eum in oblectatione Prouer. 30: In die illa ꝓijciet ydola argēti sui: ⁊ simulachra auri sui: q̄ fecerat sibi vt adoraret talpas ⁊ vespertiliones. Ysa. 2. Non eni erant dij: sed opa manuū hoīum lignū ⁊ lapis ꝯminuerunt eos. Et nunc dn̄e deus noster salua nos de manu eius: ⁊ cognoscāt oia regna terre: qꝛ tu es dn̄s de⁹ solus. Ysa. 37. Adorabūt ipsi dn̄z deū tuuz. Ysa. 49. Vultu in terra dimisso adorabūt te. ibidez. Abierunt post deos alienos: vt suirent eis: ⁊ adorauerunt eos: ⁊ erunt sicut lūbare istud qδ nullo vsui aptum est. 13. Hiere. Inuocabitis me ⁊ ibitis: ⁊ adorabitis me ⁊ exaudiā vos. Hiere. 29. Ecce in hostio tēpli dn̄i inter vestibulum ⁊ altare viri hn̄tes facies ab oriente: ⁊ adorabāt ortū solis. Ezech. 8. Horribilis dn̄s sup eos: ⁊ attēptabit oēs deos terre ⁊ adorabūt eū viri de loco sctō suo. Soph. 2. Ab ortu solis vsqz ad occasum magnum est nomen meū in gētibus. dicit dn̄s. Mala. j.

¶ Tertio h idem ꝓbatur auctoritate euangelica sic discurrēdo. At illa venit ⁊ adorauit eum. s. xp̄z di. Domine adiuua me. Mat. 15. Accessit ad eum mater filiorum zebedei ⁊c. Mat. 20. Dominū deum tuuz adorabis ⁊c. Luce. 4. Ipsi adorātes regressi sunt in ihrl'z cum gaudio magno: ⁊ erant semp in templo laudantes ⁊ bn̄dicentes deum. Luc vltimo. Homo in spiritu imundo q demonium habebat in monumentis videns ihm a longe cucurrit ⁊ adorauit eum. Mar. 5. Veri adoratores adorabūt patrem in spiritu ⁊ veritate. Jo. 4. Erant qdam gētiles ex hijs q ascēderant vt adorarent in templo. Joannis. 12.

¶ Quarto idem ꝓbatur auctoritate apl'ica: sicut discurrendo. Et adorabunt eum oēs angeli. Heb. pmo. Adorātes laudabūt dn̄z. Actu. 16. Sicut sui dei oēs honorate: fraternitatem diligite: deum timete: regem honorificate. Hec est. n. gratia. Prime Pe. 2. Et dabant illa quattuor aīalia gloriam ⁊ honorem ⁊ benedictionem sedenti sup thronum: viuenti in secula seculoꝝ. Apoca. 4. Timete dominum ⁊ date illi gloriam ⁊ honorez: quia venit hora iudicij eius: ⁊ adorate eum q fecit celum ⁊ terraz: mare: ⁊ omnia que in eis sunt: ⁊ fontes aquaꝝ. Apoca. 14.

¶ Quinto idem ꝓbatur auctoritate autētica ⁊ canonica. Nam vt habet̃ de conse. di. 3. c. prolatū Solus deus adoratur adoratōe latrie: vt patebit diffusius in s'mone sequēti. Quare autem debeamus deum adorare ⁊ ei humiliari: habetur. 3. q. j. c. nulli dubium. vbi sic scribitur. Nulli dubium est: quia boni a malis semper persequuntur ⁊ tribulantur: propter quod oportet nos humiliari sub potenti manu dei: vt liberet nos in tempore tribulatōis Hec ibi. De hac adoratione habetur de pe. di. j. c. non potest. ⁊ di. 30. c. si qui filij. De hac adoratione loquitur Aug. in libro de orone dominica di. Adorans autem fratres dilectissimi nec ignoret quēadmoduz in templo cuz pharisco publicanus orauit: non eleuat̃ in celū ipudenter oculis: nec manibus impudēter erectis: pectus suuz pulsans: ⁊ peccata intus inclusa contestans: diuine mi̇e implorabat auxilium. Et cum phariseus sibi placeret: sanctificari magis sic meruit q sic orauit: q in misericordia dei spez salutis: nō innocētie sue fiducia posuit: cum innocens nemo sit sed peccata cōfessus humiliter orauit: ⁊ exaudiuit oratione̅ qui humilibus ignoscit. Hec ille. Et Ambrosius in cōmento super epistolam ad Ro. dicit. In nomine ihu omne genu flectatur: celestium: terrestrium: ⁊ infernorum. Hec sunt omnia super que deus xp̄s est. Neqz. n. exceptis hijs sunt aliqua: vt nō super oium deus xp̄s sit: nec potest genu flecti oi creature: nisi soli deo. Deniqz Johes apostolus inscius cum vellet angeluz adorare: audiuit ab eo. Ne facias: quoniā ꝯseruus tuus sum. deum ama: nec dominus vtiqz se adorari premisisset: si quo minus vsurpasset dicendum est ⁊ peccasse: quod absit: cum ipse diabolum increpans: dn̄m deum amanduz adorandumqz ⁊ ipsi seruiendum soli ostēdat Nihil ergo preiudicat deo patri cum amat̃ xp̄s vt deus: quia ⁊ cum soli deo seruienduz dicatur: seruitur ⁊ xp̄o. Dicit eniz apostolus in alio loco. Qui in hijs suit xp̄o: placet deo Quid g̊ superest: vt pater deus ⁊ filius deus ⁊ nihilominus vnus deus credatur vtiqz. Siue. n. p̄rem qs amet: siue filium: siue spūz sanctū: deum dicit̃ amare: suire patri: ⁊ filio

⁊ spiritui sancto: vni deo seruitium exhibere. Nulla igitur discretio: quia qui amat patrē amat filium ⁊ spiritumsanctum: ⁊ qui seruit patri seruit filio ⁊ spirituisancto. hec ille.
¶ Sexto idem probatur auctoritate phica. Nam dicimus ad Alexādrū dicit. Quapp nimium vecordes ⁊ miserabiles iudicamus qui originem nostrā esse celestem non suscipitis: magnāq3 cum deo habere cognitionē sed splendorē3 generis nostri reb9 vilissimis obfuscatis. Quippe quibus maxima i carne voluptas: hanc fouetis ⁊ colitis ⁊ amatis: et contractio viuentis horrenda est: ⁊ contagio morientis incesta in cuius vsibus elementa vexantur: ⁊ mundus in exhibendis laborat obsequijs: ⁊ qđ est vehemētius audictis deū ceeis carnibus exspiare: ⁊ in hac. s. carne decepti. re enim vera non opitulantes deos s3 carnifices teterrimos inuocatis: qui vestra viscera suppliciaꝝ diuersitate discrepant. O vos infelicissimos quoꝝ religio crimen est et vita supplicium. hec ille. Valerius insup lib. j. rubrica de religione dicit. Omnia namq3 post religionē ponenda semp nostra ciuitas duxit: etiā in quibus summe maiestatis con spici decus voluit. Quapropter non dubitauerunt sacris imperia seruire: ita se humana rum rerum futura regimen existimantia: si diuine potentie bene atq3 cōstanter fuissent famulata. Et cum iudiciū in puatorum q3 pectoribus versatum est ⁊ infra. Noluerunt eni prisci viri quicq3 in hac ciuitate asseruari quo animi hominū ad eorum cultu auocarētur. Non mirum igitur si pro eo imperio au gendo custodiendoq3 pertinax indulgentia semper deorū excubuit qđ causa scrupulosa cura paruula q3 momēta religionis examinari videntur: quia nūq3 remotas ab exactissimo cerimoniaꝝ cultu oculos habuisse nr̄a ciuitas extimanda est. hec ille. Itē Porfiri9 phs ⁊ loicus ait. Deus vtpote omniū pater nullius indiget: sed nobiscum est bene cum p iustitiam ⁊ castitatē cū adoramus ipsa3 vitā precem ad eum fundentes permutationem ⁊ inquisitionem de ipso. Inquisitio eni pur gat mutatio: deificat affectionem ad ipsum operando. preterea Policratus lib. 7. de ve stigijs phoꝝ sic dicit. Cum enim Plato dicat sapientem esse cultorem dei: quis ali9 ha bendus est sapiens q3 ille qui morat̄ in deū iustificationibus: ⁊ mulcente se cōscientia bo norum operu3 vere felicitatis sapiētiorē tota mentꝰ auiditate pgustat ⁊ sentit: pculdubio nequaq3 illius expers est cui agnita beatitudo dulcescit: cui expectabiliu3 cumulus adest qui in vita gustat ⁊ videt q3 suauis est dn̄s. hec ille. Et quia ille cultus dei erigit ad celestia. ideo Iuuenalis ait. Felicem puto q celū corde tuentur. Visibilis deus his per secula cuncta manebit. Et Bernardus siluester in microcosmo suo dicit. Bruta patētꝰ hn̄t tardos aialia sensus. Cornua deiectis vultibus ora ferunt. Sed maiestatē3 mentis testante figura. Tollit homo sanctum solus ad astra caput. Vt celi leges indefessosq3 meat9. Exēplar vite possit habere sue. hec ille. ¶ Septio hoc idem probat̄ auctoritate politica siue humana. s. legum ciuiliū. Nam ⁊ leges ciuiles sequunt̄ hoc preceptum: quia legislator dicit. q vnius ⁊ summi dei nomen vndiq3 celebratur: vt. c. de sum tri. ⁊ fi. cato. l. 2 patet. Nō g deos sed vnum deū nos colere precipit. Itē deos alienos habere nos omnino prohibet dū reprobat superstitionē Apolinis ⁊ dyane vt notatur. ff. de iureiuran. l. non erit. §. j. Itē dum deos paganorum ⁊ eorum ludibria p hibet. vt. C. de paganis per totum titu. Et sic patet multlplici auctoritate hoc preceptū esse probatū: pateq3 pars scđa huius sermonis.
¶ Pars tertia huius sermonis in qua ponuntur exempla probanda pmum pceptum iustissime datum esse.

Tertio pmum pceptum decalogi probatur esse iustissimū exēplo septuplici Primo mosayco. Scđo pphetico Tertio euangelico. Quarto apostolico. Quinto autētico. Sexto paganico. Septimo politico. ¶ Primo pbatur exemplo mosayco. Nam vt habetur Geñ. 17. Abraam videns tres viros descendentes. s. tres angelos: tres vidit ⁊ vnum adorauit: significans vnum solum deum debere adorari. p. Noe edificauit altare dn̄o ⁊ de mundis animalibus ⁊ volucribus obtulit holocaustum dn̄o vt habetur Geñ. 8. Item edificauit Jacob altare domino vt adoraret dominū qui apparuit ei in via quādo fugiebat Esau fratrē suum Geñ. 35. Amplius precepit dominus Moysi q ipse ⁊ Aaron ⁊ leuite ascenderent ⁊ orarent. ⁊. 12. Vitulos obtulerūt Exod. 24
¶ Scđo probatur exemplo pphico. Nam vt habetur Tobie. j. Cum irent filij israel ad

vitulos aureos quos Hieronym⁹ bona fecerat. Tobias fugiebat eorū consortia: et ibat in ierusalem ad templum dñi vt ibi adoraret dominum deum israel. Item Manuel volenti sacrificare angelo: dixit ei angelus. Si vis offerre sacrificium: offer illud dño quasi dicat: quia specie solus est adorandus. Iudi. 13. Dauid persecutus a Saul sepe adorauit dominum se ei recomēdans. Unde. j. Reg. 20. scribitur. Cū abijsset puer surrexit Dauid de loco suo qui vergebat ad austrum et cadēs pronus i terram adorauit. ¶ Tertio idem probatur exemplo euangelico. Nam Matth. 2. scribitur. q nato dño in bethleem iude: venerunt magi ab oriente. di. Ubi est etc. vsq ibi myrram. Item habetur Io. 9. de ceco nato et a domino sanato. q interrogatus a domino Credis in filium dei: respondens ille dixit. Quis es domine vt credam in eum. Et dic ei Iesus etc. vsq adorauit eū. ¶ Quarto idē probat exemplo apostolico. Nam Matth. 14. scribitur. q cū esset ventus validus et nauicula iam inciperet mergi clamauit Petr⁹ Dñe saluum me fac etc. vsq ibi. vere fili⁹ dei es. Itē Act. x. Factū est cū introisset Petrus ei obuius fuit Cornelius procidens ad pedes adorauit eū: et leuauit eū Petrus di. Surge et ego ipse homo sum. Et Apoc. 19. exemplum habetur Ioānis euangeliste: cui cū angelus apparuisset: velletq eum adorare respondit illi angelus. Uide ne feceris: cōseruus tuus sum et fratrum tuorum habentium testimonium Iesu deum adora. ¶ Quinto idem probatur exemplo autentico. Nā scribit Exod. 32. et habetur di. 45. c. disciplina. q quasi. 23. milia hominum: propter idolatriam huic precepto contrariam perierunt. Scriptum ē enī in. j. c. sic. Mox enim vt culparū venia ne deleret obtinuit: rectissimo zelo succensus inqt sic Moyses. Ponat vir gladiū sup femur suum. ite et redite de porta vsq ad portam per medium castrorū: et occidat vnusquisq frēm et amicum suum et proximum: cecideruntq illa die q̄si viginti tria milia hoium. hec ibi. Itē vt habetur. 3. Reg. xj. et 3. q. 7. c. Sacerdos. reprobatus est Salomon q mulierum captus amore deos gentium coleret. ¶ Sexto idem probatur exemplo paganico. Narrat enim Ualerius lib. j. ti. de religiōe. q Metellus de preclarissima familia Metellorum sacerdos maxim⁹ existēs: precepit sub certa pena Postumio: cōsuli ei in affricā ad bellū gerendum ne recederet de vrbe nisi prius Marti sacrificaret: cuius festū in proximo celebrandum erat: huic autem mādato paruit Postumius: quia ei videbatur non posse secure bellum cōmittere: nisi prius deo marti libaret. Quāto ergo magis nos cum aliqd acturi sumus ante omnia deo nostro viuo et vero sacrificare: et adorare eū debemus. Nā ipsi pagani maiora fecissent si vnum deū cognouissent. ¶ Septimo idem probatur exemplo politico. Sicut enim seruus domino suo tenetur seruire in operibus realibus et personalibus: vt habetur. ff. de operibus seruorum per totum: sic nos deo seruire tenemur qui plus ab eo accipimus q̄ aliquis seru⁹: quia ille in terram colēdam: aut cibum a domino recipit: nos autem corpus et animam et qcqd habemus. Ille mercedis parum sperat accipere. nos autem celum speram⁹ et paradisum Ideo dicit ps. 99. Seruite domino i leticia: introire in cōspectu eius in exultatione h pcipiendo gratiam: et in futuro gloriam adorantes eum cum angelis et laudantes in secula seculorum. Amen.

¶ Feria qnta cinerū de modo adorādi deū et q solus adorādus est: adoratōe latrie actu interiori et exteriori. Sermo 19.

Conuertit Ezechias faciem suam ad parietē et orauit dominū. Isa. 38. c. Principis phorum Aristotelis 8. physicorum sententia ē fratres carissimi. Qui nihil est inordinatum eorum que sunt naturaliter et sm naturam: que cum sit vera et iam in experimento probata in his inferiorib⁹ rebus naturalibus: multo potius in spiritualibus que longe illis sunt excellentiora ordinē et monitionē procedendū esse opus erit: q̄ aia ordine debito ad finem suum possit peruenire Idcirco quia precedenti in sermone satis approbatum est: iustissime datum esse mortalibus preceptū de summo et optimo deo adorando: congruum duxi imo vt ita dicam ne-

cessarium dixerim:quō a nobis sit adorandus ⁊ cum debito ordine colendus in presentiarum aliqua enodare:⁊ pro cōmuni salute hoc predicare. Qua de re pulchre exemplum Ezechie regis occurrit nobis considerandū qui vt legitur.prefato in loco audiens mortē e vicino ad se venturam cōuertit faciem suā ad parietem.s.dn̄m adorando ⁊ deprecando toto corde ⁊ deuotiōe maxima:que si diuino cultu presertim est necessaria. Cuius exēplū imitari volentes dn̄m debemus tripliciter adorare. Et p̄mo actu interiori ⁊ spirituali Scd̄o actu exteriori ⁊ corporali. Tertio actu exteriori ⁊ temporali.

¶ Pars p̄ma huius sermonis in qua declaratur quō deus adorandus est actu interiori ⁊ spirituali.

PRimo de adoratione dei tractātes quia religionis ꝓprium est reuerētiā deo exhibere ipsa adoratiōe que est actus religionis ⁊ latrie ante oīa videndum est quid sit latria. Nā phus sic eam diffinit di. Latria est cultus dei. Unde Aug.in.x.de ciui.dei.c.j.ait. Latria s̄m consuetudinē qua locuti sunt qui nobis diuina eloquia condiderunt:aut semꝑ:aut tam frequēter vt pone semper ea dicat̄ seruitus que pertinet ad colendum deum:super qua diffinitione Alexā. in.2.parte tractatu de preceptis p̄ precepto.⁊ Ric.in.3.di.9.arti.j.q.j.⁊.2. Et Bona. in ea. di.ar.2.q.j.2.⁊.4. Et Tho.2.2.q.84.ar.2. Et Scotus in.3.di.9.dicunt tria esse notanda.

¶ Primū notandū est ꝙ accipiendo latriā prout dictat exhibitionē reuerentie ipsi deo est actus virtutis. Et ideo dicit̄ in diffinitiōe Latria est cultus dei. Sed accipiendo ipsā prout dicit habitum per quē exhibitio p̄dicti obsequij ⁊ reuerentie prompte:⁊ faciliter elicitur:ipsa dicitur virtus per diffinitionē virtutis.2.ethicoꝝ. Uirtus est habitus bonus q̄ habentem perficit ⁊ opus eius bonū reddit. Sed per latriam colitur deus ⁊ adoratur q̄ est actus bonus perficiensq̄ operantē:ergo patet ꝙ est virtus. Nam adoratio est actus latrie vt est premissum. Sed adoratio precipitur in hoc p̄cepto. Un̄ Deutero.6 Matt. 4.⁊ Luc.4. Dn̄m dr̄ deū tuū adorabis ⁊c. Sed non precipiunt̄ nisi virtutes:ergo ipsa ē virtus. Qn̄q̄ ergo dicit̄ ꝙ est seruitus que ꝑtinet ad colendū deum. Nominat̄ etiam illa virtus aliqn̄ pietas ꝓpter deuotiōis affectū Aliqn̄ vocat̄ theosobia.i.dn̄i cultus:vel eusebia.i.bonus cultus: quia per ipsam studiose obsequio dei intendit̄. Illud enim dicit̄ coli cui homo studiose intendit. Aliqn̄ etiā dicit̄ latria quā s̄m Aug.x.de ciui.c.j.nostri interpretati sunt seruitutem:inquātum per ipsam deo exhibet̄ obsequiū ad recognitionē dn̄ij in ipso ⁊ seruitutis in offerente. Aliqn̄ etiam vocatur religio:inquātum obligat̄ homo ad aliqua determinata opera ad cultum dei exhibenda.

¶ Scd̄o notādū est ꝙ latria noiat habitum ⁊ noiat cultum dei ad quē ille habitus ordinat̄. Sed talis dei cultus tripliciter pōt cōsiderari.s.generalr̄ ꝓp̄e ⁊ magis ꝓp̄e Primo cultus dei est actus latrie direct⁹ ī deum sub ratione finis. Et sic est actus oīū virtutum:q2 quilibet actus directus in deū tāq̄ in finē:q2 dei cultus pōt dici. Sicut magnanimitas negociat̄ circa actus aliaꝝ virtutum in quātū intendit magnū in omni virtute.vt dicit̄.4.ethi.c.9. Ita etiam pōt dici ꝙ latria respicit act⁹ omniū virtutū sub aliqua spāli inquātū.s.per actū cuiuslibet virtutis intendit testificari in deo suā excellentiam dn̄ij Scd̄o cultus dei ꝓp̄e est actus directus in deum non solum sub rōne finis sed etiā obiecti. Et sic est act⁹ oīū virtutū theologicaꝝ: quia talis cultus proprie per latriam nō est sed per fidem:spem:⁊ caritatem vt clarebit ī sequentibus. Et per hoc ait Aug.in.12.de tri. c.14. Cultus dei non nisi amore est quo nūc desideramus cū videt̄ credimus: ⁊ speram⁹ nos esse visuros. Tertio dicit̄ cult⁹ dei act⁹ directus in deum:non solū sub rōne finis ⁊ obiecti:sed etiam sub rōne honorabilis:⁊ tal̄ est actus adorationis que est actus virtutis specialis.s.latrie. Sicut etiā idolatria ē spāle vitium:ita latria ei opposita est spālis virtus Nam sicut idolatria non dicit̄ q̄dlibet pctm̄ sed id solū qd̄ creatura adorat̄: sic latria non dicitur quicūq̄ habitus:sed ille solū s̄m quē cultus adoratōis exhibet̄.⁊ ideo est spālis virtus:spāli hoc mandato precepta inquātū.s. respicit suū obiectū sub aliqua rōne speciali boni:qd̄ quidem est honor quo significat̄ in deo summū dn̄iū:ita ꝙ omnis honor q̄ per latriam deo exhibet̄ sub predicta rōne exhibetur. Et q2 in solo deo est summū dn̄iū in quātum solus est creator:⁊ cuiuslibet rei p̄ncipium ⁊ p̄ncipalis conseruator idcirco cult⁹ qui per latriam exhibet̄ soli deo debet̄. Nec

bʒ talem cultū alicui creature exhiberi. Ideo in diffinitōe dicit. Seruitus ad colendū deū non aliquā creaturam. Tertio notandū ꝙ latria ꝛ dulia sūt diuerse spēs virtut' ad cui⁹ declarationē est sciendū ꝙ nomen dulie accipitur multipliciter. Primo ꝓm quādā analogiam. Et tunc importat cultum debitū: nec supiori siue creature: siue creatori ꝓm aliquā rōnē qua creator cōicat creature vtpote ꝓm rōnem dn̄ij. Et hoc mō accipit in glosa sup illud ps. In ecclesijs benedicite deo dn̄o sic di. deo cui debet latria. dn̄o cui debet dulia.

Scd̄o accipit dulia ꝓʒ antonomasiā. Et sic dicit reuerentiā debitā creature deo vnite vl' assumpte: per quē modū accipit sup illud ps. Adorate scabellū. p. eius: vbi dicitur ꝙ dulia maior debet solūmodo humanitati xp̄i. Et de hac in sermone sequenti dicetur. Tertio accipit dulia ꝓm significationē ꝓpriam. Et sic dicitur dulia honor ꝛ reuerentia debita ꝛ exhibita rōnali creature. Et hoc modo ꝯsueuit accipi ꝓm vsum cōēʒ. Et sic dulia ꝛ latria sūt diuerse spēs virtutis: qꝛ ꝯsiderant exteriores cultus ꝗ formalē hn̄t differentiā: ꝓm ꝙ creature vna: ꝛ creatori altera exhibet. Alius ē. n. modus adorandi creatorē: ꝛ alius creaturaʒ ꝛ alia rō motiua: ꝛ ideo alia virtus. Vn̄ dic Ric. in. 3. di. 9. ar. 3. q. j. ꝙ alia rō ē dn̄ij i deo ꝗ̄ in creatura: qꝛ est i deo plenitudo dn̄ij pp plenitudinē nobilitatū que ad dn̄iuʒ regrūt dn̄iuʒ aūt in hoie est quedam ꝑticularis potestas. Ex quo seqt ꝙ alterius rōnis est honor qui debet deo a creatura: ꝛ alterius ille qui debetur creato dn̄o. His ergo visis ꝛ ꝙ deus est adorandus solus adoratione latrie: iam ad ꝓpositū redeamus: ꝛ q̄ꝺo eum adorare debemus actu interiori aperiam⁹. Nā tripl'r est isto actu intrinseco ꝛ spāli adorandus: ꝛ ei honor debitus ab oibus creaturis rōnabilib⁹ exhibēdus: vʒ. Primo rōnis intentiōe. Scd̄o cordis deuotōe. Tertio mēt' dilectiōe. ¶ Primo ergo adorādus ē rōnis intentione. Nō enim deo accepti sunt act⁹ exteriores nisi regulati sint ꝑ interiores. Vn̄ Crisostom⁹. 22. q. 5. c. ꝙ periurare dic. Nō ex opibus iudicat deus: sed ex corde ꝛ volūtate Nā ꝛ ph̄s i ethicis dicit. ꝙ actus exteriores ꝛ morales pro tanto sunt virtuosi pro quāto a rōne sunt regulati. Sic beata Lucia dixit Pascasio. Si thura in manu mea ponas ꝛ per manū meā idolis sacrificiū facias: hoc attendit ꝛ irridet: deus qui solū de volūtatib⁹ ꝛ cordibus iudicat: si corpore deo reuerentiam exhibem⁹ ꝛ non mente hoc non acceptat de⁹ sed potius cōtēpnit. di. id Isa. 58. Populus h labijs ꝛc̄. Idcirco Io. 4. dixit dn̄s. Venit hora ꝛ nūc est: qn̄ veri adoratores adorabūt patrem in spū ꝛ veritate. vbi glosa dicit. Nō in templo: non in monte hoc sed interius in intimo cordis tēplo. Ergo adorare siue adoratio dicit ꝑncipalr actū interiorē in itentōe ꝓm Alexan. ꝛ Tho. sup deū verbū dn̄i. Vn̄ ꝛ Rabanus sup Gen̄. dicit. Adorare est ad deum qui solus est adorandus: tota mentis intentione tendere. Et ideo quātū ad hoc est necessaria fides que hʒ nobis on̄dere quem adorare debemus. Vn̄ dicit Alexā. ꝙ qlibet virtus i suo actu hʒ mouere alias ꝛ excitare. Et h ē pp cōnexionē ipsaꝝ: ꝛ iō fides excitat alias ad reuerentiā ipsius veritatis. ¶ Scd̄o adorādus est deus actu interiori. s. cordis deuotione. Nam deuotio ꝓʒ Tho. 2. 2. q. 82. ar. j. est voluntas ꝓ̄ tradendi se ad ea que ꝑtinent ad dei famulatū. Vn̄ Exod. 35. dicit. ꝙ multitudo filioꝝ isrl' obtulit mente promptissima ꝛ deuota ꝑmitias dn̄o. Habenda est igitur deuotio ꝛ promptitudo intrinsecus in voluntate vt melius perficiat exhibitio reuerentie in opere. Ad quā deuotionē habendā multum cōfert meditatio ꝛ ꝯtemplatio ꝓʒ Tho. vbi supra ar. 3. Cuius rō in apto est. Omnis eni actus voluntatis ex aliqua meditatione procedit vel ꝯsideratione ex eo ꝙ bonū intellectum est obiectū voluntatis. iuxta illō ph̄i 3. de anima. Voluntas nō fertur nisi in precognitum. Et ideo necesse est ꝙ meditatio sit deuotionis causa inquantum. s. per meditationem concipit spem boni: ꝛ per ipsam spem voluntas ad deum cui exhibēda est reuerentia erigitur: ꝛ per deuotionem ad ipsuʒ afficitur: ꝛ ad eius reuerentiam disponitur. Et ideo etiam adest necessaria spes: que erigat mentem nostram ad summū bonum et ad ipsum deū. Per meditationē etiā hmōi concipit homo ꝙ se tradat diuino obsequio. Ad quod quidem inducit duplex consideratio. Vna qdem que est ex parte diuine bonitatis ꝛ beneficioꝝ illius: iuxta illud psal. 72. Mihi adherere deo bonuʒ est ꝛc̄. Et hec cōsideratio excitat spem ꝛ delectationem que est ꝓxima deuotionis causa. Alia aūt est ex parte hois suos defectus ꝯsiderantis. ex qui

bus indiget vt deo vniat: ſm illud pſal. ~~1.2.1.~~
Leuaui oculos meos ꝛc̄. Que qdez conside-
ratio excludit ꝑſumptionem; qua impeditur
homo ne ſe deo ſubijciat dum ſue virtuti in
nititur. Et ideo ad hoc eſt neceſſaria humili
tas: que ſm Augu. eſt ex conſideratione di-
uine maieſtatis ꝛ ꝓprie miſerie voluntaria
mentis proſtratio. Hijs igitur ꝯſiderationi
bus mens noſtra ſit deuota ꝛ ad cultuz dei
melius diſpoſita. Tertio adorandus eſt ds
actu interiori mentis dilectōe. i. perfecta ca-
ritate. Ait. n. Ale. ꝙ adoratio eſt actus carita
tis per informationem: qꝛ caritas informat
oēs alias virtutes ꝛ opa noſtra. Quāuis. n.
fides vt dictum eſt excitet ad reuerentiaz ve-
ritatis: attamen caritas excitat ad amorē bo
nitatis. Unde fides aliquādo adorat cum. ſ.
intuitum in ipſam veritatem. Simil'r ꝛ ca-
ritas: tn̄ caritas magis mouet ad adoratōez
qꝛ mouet ſicut informās. Quid. n. ꝓdeſt de-
um credere vnum ſummū bonū eſſe ꝛ oiuz
ꝑmium: Quid etiā ꝓdeſt in ipſam ſpem no
ſtram erigere actibuſqꝫ exterioribus euz ve-
nerari. ꝛ nulla caritatis ſcintilla feruē. Ait. n.
Pau. gala. 5. Fides per dilectionez operat.
Adorabis igit dn̄m deum tuū caritate pfe-
cta: qꝛ deutero. 6. poſt ꝑdicta verba ſequitur.
Audi iſrael: dn̄s deus tuus vnꝰ eſt. Diliges
dn̄m deum tuum ex toto corde tuo: ꝛ ex tota
aia tua: ꝛ ex tota mēte tua: ex tota fortitudi-
ne tua. Erūtqꝫ verba hec q̄ ꝑcipio tibi hodie
in corde tuo: ꝛ meditabis ſedēs in domo tua
ꝛ ambulans in itinere dormiens atqꝫ con-
ſurgens: ꝛ ligabis ea quaſi ſignum in manu
tua: eruntqꝫ ꝛ nō mouebunt ante oculos tu-
os: ſcribeſqꝫ ea in limine domꝰ tue. Hec ibi
Adorandus igit dn̄s tota cordis dilectione
oēm actum ꝯtrarium. ſ. pctm̄ remouendo.
Et ps. 95 + vn̄ pſal. 28. Adorate dn̄m in atrio ſancto eiꝰ
. ſ. in dilatato ꝛ ſctificato corde. Adorabis er
go vnum deuz ſicut ꝓmiſiſti in baptiſmo: ꝛ
renūciaſti oibus opibus ſathane q̄ ſunt pec
cata: confitens patrem: ꝛ filiū: ꝛ ſpūm ſanctū.
Unde Augu. ꝯtra epl'as pelagianoꝝ li. 3. c.
5. ait. Terrenaz qualēcunqꝫ facultatem non
niſi a dn̄o creatori vniuerſitatis qſqꝫ putet
cuiqꝫ poſſe cōferri. Sed ſi ꝓpter illam colat
deus ſuilis eſt cultus ptinens ad filios an-
cille. Si aūt ꝓpter ipſum deuz: vt in eterna
ſit vita: ſit deus omnia in oibus: liberalis ꝛ
ſuitus ptinens filio libere que eſt mater no
ſtra eterna in celis. Hec ille. Et ſic pꝫ ꝑma
pars huius ſermonis.

¶ Pars ſcda huiꝰ ſmonis in qua declara
mus ꝙ deꝰ adorādus eſt actu exteriori ꝛ cor
porali genu flexionis. ſ. ꝛ actibꝰ humiliatōis.

Secundo dico ꝙ qꝫuis deus nō in-
digeat noſtro cultu ꝛ ſuitio: qꝛ ſm
ꝓphaz bonoꝝ noſtroꝝ nō indiget.
Attamē vt dictū eſt ꝓpter nos ipꝫ reuereri
ꝛ honorare debemus: qd ꝯfirmat Augu. 13.
ꝯfeſ. in pſona oium noſtꝝ di. Tu dn̄e deleui
ſti omnia mala mea merita. nec retribueris
manibus meis in qbus a te defeci. Et ꝑue-
niſti omnia bona merita mea: vt retribue-
ris manibus tuis qbus me feciſti: qꝛ ꝛ ꝑuſqꝫ
eſſem tu eras: nec eram cui pſtares vt eſſem:
ꝛ tamen ecce ſum ex bonitate tua ꝑueniente
totuz h ꝙ me feciſti. Neqꝫ. n. eguiſti me: aut
tale bonū ſum quo tu adiuueris dn̄s meus
ꝛ deus meus: vt tibi ſic ſuiā quaſi fatigeris
in augēdo: aut minor ſit ptās tua carens ob
ſequio meo: vꝫ vt ſic te colā quaſi terraz ac ſi
ſis incultus ſi te nō colaz: ſed vt ſeruiaz tibi
ꝛ colam te: vt de te bene mihi ſit: a quo mihi
eſt vt ſim cui bn̄ ſit. Hec ille. Sꝫ vt ait Ale.
vbi ſupra. ar. 3. ꝛ tho. 22. q. 84. Sicut adora-
tio interior ꝯſiſtit in interiori reuerētia ꝛ de
uotione: ꝛ mētis ſubiectōe erga eum q ado-
ratur vt dictū eſt in ꝑcedenti pte: ita alia eſt
adoratio exterior q̄ ꝯſiſtit in honore exterio
ri: q exhibet alteri ꝛ ordinat ad interiorez: q
eſt ꝑncipalis: ſicut ſignū interioris ꝛ eius ex
citatiuum. Mens. n. noſtra indiget ad hoc vt
ꝯiungat deo ſenſibiliū manuductōe: qꝛ ſm
aplm Ro. ꝑ. Inuiſibilia dei p ea ꝛc̄. Et ideo
in diuo cultu neceſſe eſt aliqbus corporalibꝰ
vti: vt eis quaſi ſignis qbuſdam mens hois
excitet ad ſpūales actus qbus deo ꝯiungit.
Quapropter deus adorandus eſt: non ſolū
actu interiori: ſed etiam exteriori ꝛ corporali
ad principalem ꝛ interiorem actum ordinan
dum. Et hoc tripl'r: corporali genuflexione:
vocali oratione: carnali maceratione.

¶ Primo adorandus eſt deus corporali ge-
nuflexione. Scriptum eſt enim per ſapientez
Eccleſi. 32. Pro reuerentia accedet tibi bōa
gr̄a. Et iō lꝫ ꝑncipal'r ad mentem reſpiciat:
attn̄ hmōi actꝰ reuerētie deo ſūt exhibēdi: vt
maiorem gr̄am ab ipſo impetremus. Et etiā
ſm Ric. vbi ſupra. ar. 2. q. 5. eſt hoc mō ado-
randus: tum ꝓpter ꝓximoꝝ edificatiōes: q

nos iudicare non pñt nisi per actus exterio-
res nostros cũ nõ videant interiora:tum pp
deuotionis interioris excitationẽ. Nam cuꝫ
aia nostra sit corporis forma: hinc est ꝙ ge-
stus corporis exteriores excitant motus aie i
teriores. Tum ꝓpter obligationem: q2 cum
a deo habeamus aiaꝫ ⁊ corpus de vtroqꝫ ei
debemus obsequium:ad recognitionẽ pleni
dñij in deo sup totum hoiem. Unde deum
adorare per actus exteriores debem⁹ nõ tñ
de congruenti:sed etiam necessitate. Loco.s.⁊
tpe:q2 ẽm Scotum hoc preceptum est affir-
matiuũ:⁊ ideo obligat semp sed nõ ad semp
Ideo aliqñ ad recognoscendũ deum est ado
randum non solum spũali sed etiam corpo-
rali adoratione. Nam.ff.de aqua plu.arcen.
l.j.scribit. Seruandũ est semp inferiorem su
periori seruire atqꝫ hoc incõmoduꝫ pati. hec
ibi. Huiusmõi enim reuerẽtie corporalis ha
bemus exemplũ Apoc.5.vbi scribit.ꝙ ceci de
runt in facies suas ⁊ adorauerũt dñm. Et iõ
dicit Alex.in.4.parte tracta.de oratiõe.ꝙ in
oratione ⁊ cultu dei sunt quedam ex pte nr̃a
ad significandũ:sicut sunt genuflexiones vbi
significatur vera humiliatio ac reuerẽtia: ex
pansio manuũ:vbi significat dñice passionis
crudelitas ⁊ ei exhibenda obedientia:⁊ tũsio
pectoris:vbi significat debita penitentia de
peccatis. Cõtra hanc corporalem reuerẽtiaꝫ
faciunt multi qui maiorem reuerentiã faciũt
hominibus mũdi ex complacẽtia ⁊ vtilitate:
quã inde sperant ab illis quibus assurgunt:
genuflectunt:caput detegunt:⁊ deo nihil vel
parum reuerentie exhibent: ⁊ corpori christi
in missa vel in ecclesia.ꝙ adorandũ sit a fide
libus:capitis inclinatiõe:genuflexiõe:⁊ hmõi
habetur de imunita. ecclesia.lib.6.ca. Decet.
¶ Scdõ adorandus est deus actu corporali:
vocali orone:q2 ⁊ si deus itueat cor:⁊ verbis
non egeat:tñ vt ei omnibus modis seruiat:
ore vtiqꝫ eius dñiuꝫ ⁊ maiestatẽ ꝓfiteri de-
bemus: ⁊ etiam ꝓpter nos vt oratione exte-
riori ⁊ sensibili mentem tepidam excitemus
Ait eni Hgo lib.de virtute orãdi.c.xj. Que-
cũqꝫ sunt verba orantis:absurda non sunt:sꝫ
tñmodo ad hoc competẽter ꝓferri pñt:vt vl
orantis affectum ad amorẽ dei excitent: vel
ꝙ amplius est si iam amore eius flagrat ex-
citatum demonstret.hec ille. Sed de his sa-
tis in sermonario de penitentia: tractatu de
oratione diximus. ¶ Tertio adorandus est
deus actu corporali:siue exteriori corporis af
flictione:siue maceratiõe carnis. Nam quia
adoratio respicit pncipalem actum interiorẽ
mentis(vt dictum est)si volumus ipsaꝫ mẽ
tem totis conatibus ad deum leuare:necesse
est carneꝫ non mortuã sed vigilijs ⁊ ieiunijs
afflictam esse:ne impediat mentem a contẽ-
platione ⁊ oratione.qd̃ confirmat apostolus
Ro.12. Obsecro vos per misericordiam dei
vt exhibeatis corpora vestra ⁊c. Et sic patet
qualiter odorandus est deus:⁊ pars scda h⁹
sermonis.

¶ Pars tertia huius sermõis in qua decla
ratur: ꝙ deus est adorãdus actu exteriori ⁊
temporali per oblationes ⁊ sacrificia.

Tertio in hoc sermone dico ꝙ adorã
dus est deus actu temporali per sa-
crificiorꝫ exhibitionẽ:que soli deo sũt
offerenda. Nam oblatio fit ad aliquid signi-
ficandũ. Significat aũt sacrificium qd̃ offer
tur exterius:spirituale sacrificium qd̃ interi⁹
in anima offertur. Offert enim seipsam aia
deo per tale sacrificium:ẽm illud ps. Sacri-
ficium deo spiritus contribulatus. Offert ãt
se anima deo sicut pncipio sue creationis et
fini sue beatitudinis. Et ideo sic soli deo de-
bemus sacrificium spirituale:ita ei soli debe-
mus sacrificia exteriora.vnde Aug.x.de ciui.
dei.dicit. Exteriora sacrificia ita sũt signa ex
teriorum:sicut verba sonantia signa sunt re-
rum. Et ideo idem Aug.sermone.5.de ad-
uentu dñi.dicit. Suis cultoribus deus sacri-
ficium laudis indixit:⁊ non ꝙ a nobis tanqꝫ
indigens expectet laudem:sed vt in eo nobis
consulat ad salutẽ. hec ille. Adorandus igit
est deus actu exteriori ac tpali tripliciter. vꝫ.
Primo determinatione. Scdõ ꝯuersiõe
Tertio rerum oblatione. ¶ Primo adorã
dus est deus determinatione alicuius loci:
quia ẽm Tho.2.2.q.84.arti.3. Et Alexan.in
4.parte tractatu de oratione. ⁊ Ricard. vbi
supra ar.2.q.5. Quamuis deus sit vbiqꝫ nec
ab aliquo circũscribatur loco:⁊ per cõsequẽs
in omni loco possit adorari:nec sit necessari⁹
actus exterior: sed solũ deuotio interior tãqꝫ
principalior:attamen corporalia signa neces-
saria sunt:tãqꝫ scdaria ad pncipalem actum
incitantia. Et ideo determinatio loci vtpote
ecclesie:vel alterius loci deuoti ⁊ secreti sunt
opportuna ad orationem per quãdam cõde-
centiam: sicut alia signa corporalia. Quapro

pter Isa.56.⁊ Joan.2.⁊ Matth.xj.scribitur.
Domus mea domus orationis vocabitur.s.
ecclesia. Idcirco ecclesia summa in reueren
tia est habenda:non in ea aliquid inhonestū
fieri debet: sed solum cultus dei celebrare:ſꝫ
ꝙ scribitur de immuni.ecclesi.lib.6.c.decet.vbi
sic habetur. Decet domū dei sanctitudo vt
cuius factus est in pace locus eius:cultus sit
debita veneratione pacificus. sitqꝫ ita ad ec
clesiam humilis ⁊ deuotus igressus: sit i eis
deuota conuersatio:deo grata.Inspicientibꝰ
beneplacita. h ibi.⁊.42.di.c.In oratorio dici
tur. Preter orandi ⁊ psalendi cultum penitꝰ
nihil agatur:vt nomini huic ⁊ opera iugiter
impensa concordent.¶Secdo adorandus est
conuersione.s.corporis ⁊ faciei nostre ad oriē
tem:quia ſm Alexan.vbi supra. qꝫuis dn̄s i
qꝫuis partem homo statuatur possit adorari
attamen per quādam condecentiam conuer
timur ad orientem:in quo significat qd sicut
sol ex illa parte oritur:⁊ lux diurna nobilissi-
ma inter omnes creaturas corporales sic ad
illum qui super omnes creaturas excellens
esse adoratio ⁊ oratio dirigenda est. Unde
Aug.lib.2.de sermone domini in monte sic
ait. Cum ad orationem stamus ad orientem
conuertimur:vnde celum surgit non tāqꝫ ibi
habitet deus:quasi ceteras mūdi partes de-
seruerit:qui vbiqꝫ presens est: non locorum
spatijs sed maiestatis potētia:sed vt moneat
animus ad naturam excellentiorem se con-
terere.i.ad deum: cum ipsum corpus eni quid
terrenum est ad corpus excellentius.i.ad cor
pus celeste conuertitur.hec ille. Unde Ric.
vbi supra in responsione p̄mi argumenti.dic̄
ꝙ nunc adoramus ad orientem ꝓpter mo-
tum celi qui incipit ab oriente: ⁊ ꝓpter para
disum terrestrem qui est in oriente:⁊ quia sic
dicit Damascenus lib.5.c.j. lꝫ dominus cru
cifixus ad occidentem respiciebat: ⁊ ita ado-
ramus ad ipsum respicientes: tamen assum
ptus ad orientem sursum ferebatur:⁊ ita ipſꝫ
apostoli adorauerūt.cui ꝯcordat ps.di. Ascē
dit super celos celorum ad orientē. Et etiā
quia ab oriente p̄mo apparebit aduentus eiꝰ
iuxta illud Matth.24. Sicut fulgur exit ab
oriente ⁊c̄.¶ Tertio adorandus est dominꝰ
sacrificij oblatione. Sicut enim triplex est
hominis bonum: ita est triplex sacrificium.
¶Primum est bonum anime:quod deo of
fertur quodam interiori sacrificio ⁊ deuotōe

vt dictum est: ⁊ hoc p̄ncipale de quo scribit
de peni.dist.3.§.inter h.¶Scdm est bonum
corporis quod offertur deo quodāmodo in
sacrificium:per martyrium:abstinentiam: et
cōtinentiam:de quo etiam dictum est i scda
parte. ⁊ etiam loquitur Aug.lib.x. de ciuita.
dei.di. Uerum sacrificiū est omne opus qd
agimus vt sancta societate deo inhereamus
Et Hieronymus de isto ⁊ de sequenti in ꝓ
logo:in agro loquit transumptiue.j.q.j.c. sic
populus. sic dicit. Sic populus iste heretico
rum omnium in cōspectu meo dicit dominꝰ
Omne quod fecerit: qd mihi obtulerit: vel
vota vel pro salute pacifica: vel pro peccato
holocausta:siue elemosynas:siue ieiunia:siue
corporis castitatem:contaminata erunt. hec
ille.¶Tertium igitur bonum est rerum exte
riorum de quo offerimus sacrificium. Sed
in veteri lege animalia occidebantur: ⁊ com
burebantur in huiusmōi sacrificium ad ho-
norem dei: ad que nos non tenemur. Nam
illis ista mandauit deus tū ne idolis offerēt
exēplo gentilium vt dicit Hieronymus.22.
q.j.c.consideratum.etiā in figura gratie nr̄e
12.q.2.c.gloria episcopi.tum etiam ad instru-
endum nosmetipsos:qūo debemus deo spi-
ritualiter offerre:vt agni per innocentiam:vt
oues per patientiam:vt turtures per castita-
tem:⁊ huiusmodi.In nouo autem testamen
to offerūt sacerdotes sacrificia determinata
pro se ⁊ pro alijs ad cultum diuinum: preci-
pue eucharistie: de qua habetur.j.q.j.multi.
Sacrificium enim dicitur quasi iam sacruꝫ
factum: quia prece mystica consecratur pro
nobis in memoriam diuine passionis. Est
igitur sacrificium quādo res nostras deo of
ferimus:mediate:vel imediate alteri: ꝓpter
deum.ꝙ maxime debet fieri sacerdotibus:q
offerunt pro nobis vnum sacrificium ⁊ me-
dij sūt inter deum ⁊ populum: sicut loquitur
de Moyse Deuterono.5.Et ideo apostolus
ait hebre.5.Omnis pontifex ex hominibus
assumptus ⁊c̄.Et ideo oblatiōes que deo ap
positio offeruntur:ad sacerdotes pertinēt nō
solum vt eas in suos vsus conuertant:sꝫ etiā
vt eas fideliter dispensent in his que ad di-
uinum cultum pertinent. Ad quorum decla
rationem habetur canon Grego.7.de ꝯse.
dist.j.c.omnis christianus procuret ad missa
rum solēnia aliquid deo offerre ⁊ ducere ad
memoriam ꝙ deus per Moysen dixit. Nō

apparebis in conspectu meo vacuus. Pro cuius declaratione dicit Tho. 22. q. 86. ꝙ nomen oblatiōis est extensiuum ad omnes res que in dei cultu offeruntur. ꝙ si aliquid offeratur exhibeatur in diuinum cultum quasi i aliquod sacrum qđ inde fieri debeat ad sumendum: ⁊ tunc dicitur sacrificium ⁊ nō oblatio: vt patet Leuit. 2. Si vero exhibeatur vt integrum maneat diuino cultui deputandū vel in vsum ministrorum expediendum: erit oblatio: non sacrificium. Huiusmōi oblationes de sui ratōe debent esse voluntarie iuxta illud voluntarie sacrificabo tibi. Unde Exo. 25. Ab omni homine qui offert vltroneus accipietis eas ⁊c. Hoc enim idem ait glo. dicti c. omnis. s. ꝙ est consilium in diebus priuatis in festiuis vero preceptum. potest tamen esse ꝙ aliquis ad oblationes teneatur quattuor rationibus. ¶ Primo ꝑpter precedentez cōuentionem: sicut cum alicui conceditur aliqđ feudum ecclesie vt singulis temporibus certas oblationes faciant. ¶ Scđo propter precedentem deputationez: sicut cum quis facit donationem inter viuos: vel legat aliquid ecclesie mobile: vel imobile. ¶ Tertio propter ecclesie necessitatē: vt cum ministri nō habēt vnde substentētur. ¶ Quarto ꝑpter consuetudinem. Tenentur enim fideles in aliquibus solēnitatibus: ad aliquas ecclesias consuetas In his tamen duobus casibus vltimis manet oblatio voluntaria: quo ad quātitatem ⁊ speciez rei oblate. ꝙ si laici nō dant oblationes possunt eis subtrahere sacramenta: non tamen per ipsum sacerdotem vt dicit glosa. Sed vt dicit Tho. per superiorem. Voluamus ergo mentem nostram ad dei maiestatem: ⁊ cum deuotione cordis: reuerentia corporis: ⁊ sacrificio rei oblate ⁊ tēporalis: adoremus eum: vt ad illud templum supernum peruenire possimus in quo ipsum laudabimus in secula seculorum. Amen.

¶ Feria sexta Cinerū de adoratione Christi virginis ⁊ sanctoruz ac eorum reliquiarum. Sermo. 20.

Rogant me iudicia iustitie ⁊ appropinquare deo volunt Isa. 88 Qm̄ imperitum vulgus: (frēs i Christo carissimi) ab inimico totius boni i varia posset errorum abduci via: ⁊ vt persepe consueuit in angelum se lucis trāsformādo: sub pietatis velamine honorem deo debitum ⁊ cultum in creaturā exhibere persuadet: ⁊ facillime circa sanctorum reliquias hoc optinet vt cultus ille summus ⁊ latria: que vno sūmo ⁊ optimo deo debet sanctis ⁊ creaturis exhibere faciat. Quia igitur in sermonibus precedentibus pertractatum est quō solus creator adorādus sit adoratiōe latrie. In presenti sermone dignum est ⁊ vtile aliqua percurrere ⁊ videre qualis honor ⁊ reuerentia sanctorum reliquijs debetur: ne cultus creatoris creature exhibeatur. Qua de re hodie constitui de hac materia facere verba ne de vobis dici possit. ꝙ ingrato iudeorum populo dictuz est in verbis prefatis. Rogāt me ⁊c. q. d. Et tn̄ viā rectā ambulare nolunt. Videndum est ergo in hoc sermone de triplici adoratione. Primū erit de adoratiōe xp̄i ⁊ nārum eius. Scđm de adoratione virginis Marie ⁊ supernorum angelorum. Tertium de adoratione sanctorum ⁊ reliquiarum suarum.

¶ Pars p̄ma huius sermonis in qua declaratur quō humanitas xp̄i ⁊ imago: ⁊ imago ⁊ crux eius debet adorari.

Primū in hoc sermone de adoratiōe Christi humanati qui est deus ⁊ hō tractantes tres considerationes pulcherrime annotande sunt: vt clarius ꝓcedatur Prima quarum dicitur coniuncte humanitatis. Scđa sculpte imaginis. Tertia autem insignite crucis. ¶ Quātum ad p̄mam i hac parte consideratione: mouetur quoddā dubiuz a theologis. Si caro xp̄i ⁊ humanitas sit adoranda vna adoratiōe. s. latrie cum diuinitate ei coniuncta. Ad qđ respondetur per plures sapientes doc. s. Scotum in. 3. dist. 9. Petrum aureoli eius discipulum ibidem circa finem. ⁊ Alexan. in. 2. parte tractatu de preceptis p̄ precepto. ⁊ Ric. in. 3. di. 9. ar. 2. q. j. ⁊ Bonauē. ibidem arti. j. q. j. Et Tho. in. 3. parte. q. 25. ar. j. ⁊. 2. ꝙ oīo hoc verum est si sane intelligatur. ꝙ vz eadem adoratione adoranda est humanitas xp̄i: ⁊ deitas ei coniuncta: qđ tripliciter probatur: vz. Primo distinctione. Scđo exēplaritate. Tertio aūt auctē. ¶ Primo probatur distinctiōe. Nam in eo qui honoratur duo possumus considerare. s. eum cui honor

exhibetur:⁊ causa honoris. honor aūt ꝓprie exhibetur toti rei subsistenti: non enim dicimus ꝙ manus dñi honoreť:sed ꝙ dñs. Et si qñqз contingat dicere ꝙ manus honoretur vel pes:hoc dicitur rōne totius corporis. Cā aūt honoris est id ex quo ille qui honorať hз aliquā excellentiā: q2 ſm phm.j.⁊.4.ethico. Honor est reuerentia alicui exhibita. ꝓpter aliquod in eo excellens:⁊ ideo si in vno hoīe sunt plures cause honoris:puta prelatio: scia ⁊ virtus:tūc erit illius hominis vnus honor ex parte eius qui honorať.plures tñ ſm cās honoris:q2 vn⁹ est hō q honorať:⁊ pp sciaз ⁊ propter virtutē. Cum igiť in Christo vna tm̄ sit ꝑsona:diuine ⁊ hūane nature: ⁊ etiaз vna ipostesis ⁊ vnum suppositū: ita etiā erit vna adoratio ⁊ honor vnus ex parte.s.eius q honoratur. Sed ex parte cause qua honoratur possent esse plures adoratiōes.s.vt alio honore adoretur:ꝓpter sapientiaз increatā:⁊ alio propter sapientiam creatam. Quibus prelibatis sciendū est ſm sacros prefatos theologos.ꝙ adoratio humanitatis Christi dupľr pōt intelligi. Primo mō vt sit eius.s.rei adoratę:⁊ sic adorare carnē xp̄i nihil aliud est q̄з adorare verbū dei incarnatū:ſm qđ dicitur Jo.j. Verbū caro ⁊c̄.i.totus ille qui est deus ⁊ homo. Et iđ quia honor iste exhibeť carni propter verbū:cum quo vera adoratiōe adoratur humanitas Christi: isto modo adorať adoratione latrie:qm̄ vna ⁊ eadem adoratiōe adoratur suppositū ⁊ natura: ita ꝙ natura ꝑ suppositū. Christus aūt est nomen persone ī duabus naturis ſm Damasce.lib.3.c.3. Et ideo vna ⁊ eadem adoratiōe adorať Christ⁹ ⁊ nā humana in ipso. ¶ Scđo mō pōt fieri adoratio ⁊ intelligi:rōne humanitatis xp̄i ꝑfectioni munere gratiarum habendo respectum ad eam tm̄:⁊ sic adoratio humanitatis xp̄i non est latrie:sed dulie: ita.s.ꝙ vna ⁊ eadem ꝑsona xp̄i adoreť adoratiōe latrie,ꝓpter suam:⁊ adoratione dulie: ꝓpter ꝑfectionem humanitatis. Nec hoc est incōueniens:quia ipi deo patri debetur honor latrie: ꝓpter dignitatem honor dulie dñiuз quo creaturas gubernat vt dcm̄ est supra in precedenti sermone. Et sic patet predicta distinctione qūo humanitas xp̄i adorať vna adoratione cum diuinitate. ¶ Scđo idem declarať exemplaritate. Nam sicut purpura qua rex indutus est honorať illo honore quo honorať rex.ſm Aug.omeľ.58.di.cum rex purpura fuerit indutus periculū mortis incurrit:si eam simul cū rege quis ɔtēpserit. Ita siľr q̄uis humanitas xp̄i si esset a verbo separata non debēt adorari adoratione latrie:tñ inquātum ē verbo vnita:vna ⁊ eadem adoratione cum ipso verbo adorari debet eo modo quo dictū est: quia ſm Hierony.non seorsum.s.ab humanitate verbū est adorandum. ¶ Tertio ꝓbatur auctē Aug.ꝑ in prefata omeľ.di. Perfectam in Christo humanitatē ꝓpterea odoro: quia a diuinitate suscepta atqз diuinitati vnita est:⁊ non alium atqз alium: sed vnum eundēqз deum ⁊ hoīem filium dei esse confitear. Et iteꝝ ibidem subiūgit in Christo dño humanitatē non solam vel nudā: sed diuinitati vnitam.s.vnū filium deū veꝝ ⁊ hominē verum si quis adorare contempserit eternaliter morietur.hec ille. Que etiam habentur in.3.sen.dist.9.c.vľco. ¶ Scđo hoc ꝓbatur auctoritate Damasceni:vt habetur in.3.dist. 9.sic di. Vnus Christus est deus perfectus quē adoramus cum patre ⁊ filio ⁊ spiritu scō vna adoratione cum incōtaminata eius carne. ¶ Tertio ꝓbatur auctē sinodali.di.sic. Si quis duabus naturis dicit adorari Christuз ex qua due adorationes introducunť sз non vna adoratiōe dñi verbū incarnatū cum ꝓpria eius carne adorat:sicut ab initio dei ecclesie traditum est anathema sit.hec illa synodus.iſ.di. Sič sancti.⁊.16.di.c.Qm̄. ¶ Quātum ad scđam in hac parte consideratiōeз q̄ dicitur sculpte imaginis mouetur dubium:si imago Christi sit adoranda adoratiōe latrie Ad cui⁹ dubij declarationē tria notāda sūt. Primū quoꝝ dicitur introductio. Scđm declaratio. Tertium respōsio. ¶ Primum ergo notandum est ſm Ric.in.3.dist.9.arti. 2.q.2.in responsione articuloꝝ.⁊ Bona.ibidē arti.j.q.2. ꝙ imagines virginis ⁊ sanctorum introducte fuerunt triplici đ causa. Prio pp ruditatem simpliciū:vt qui non possunt scripturas legere in picturis possint sacramēta nostre salutis ⁊ fidei cernere. Ideo scribitur de consecra.dist.3.c. perlatum. Perlatū ad nos fuerūt:ꝙ icōsiderato zelo succēsus scōꝝ imagines sub hac quasi excusatione ne adorari debuissent confregeris: ⁊ quia adorari eas vetuisse oio laudamus: fregisse vero rep̄hendimus. Dic frater a quo factum esse sacerdote aliqñ auditum est qđ fecisti. Aliđ eni

est picture adorare: aliud per pictam hystoriam quid sit adorandum adiscere. Nam q̄ legētibus scriptura: h̄ idiotis p̄stat pictura cernentibus: quia in ipsa ignorantes vident qđ sequi debeant: in ipsa legunt qui litteras nesciunt. vnde ⁊ p̄cipue gentibus ꝓ lectōe pictura est. Verba hec scribit Grego⁹. Sireno ep̄o marsiliensi. Scđo sunt imagines introducte ꝓpter tarditatē affectiuam: vt hoies q non excitant̄ ad deuotionem: cum aliqua audiunt de sanctoꝝ memoria: saltem moueant̄ dum ea in picturis quasi p̄sentia cernunt. Plus. n. excitatur affectus noster per ea que videt: q̄ȝ per ea que audit. Tertio introducte sunt ꝓpter memorie labilitatē: q: vt dicit̄. C. de veteri iu. enu. oium habere memoriā: ⁊ in nullo nō errare potius diuinitatis q̄ȝ humanitatis est. Et ideo q: multi que audiunt tenere nō possunt: sed cum imagines vidēt recordant̄: ideo introducte sunt. Et h̄ est qđ dicitur de ꝯse. d. 3. c. venerabiles. Imagines. n. xp̄iani non deos appellant: neqȝ seruiunt vt dij: neqȝ spem salutis ponūt in eis: neqȝ iudicium futuꝝ expectant ab illis: sed ad memoriam ⁊ reuocationem p̄mitiuoꝝ venerantur eas ⁊ adorant: sed nō seruiunt eis cultu diuino: nec alicui creature deseruiunt. Hec ibi.

Scđm notandū est f̄m Ri. Bo. ⁊ Ale. vbi supra. ⁊ Tho. parte. 3. q. 25. ar. 3. Hijs p̄suppositis ad maiorem dubij declaratōem positi ⁊ iaȝ dictoꝝ: q: aliter dicendū est de imagine xp̄i: ⁊ aliter de imaginibus alioꝝ sctōꝝ pro q̄bus premittendum est f̄m ph̄m in. j. de memoria ⁊ reminiscētia: q̄ duplex est mot⁹ aie ad imaginē. Vnus q̄dem est in imaginē ipsam: f̄m q̄ est res q̄dam p̄uilegium pictuȝ ⁊ sic nulla ei debet̄ reuerentia: q: nulla debet̄ reuerentia irrōnali: sed solum rationali. Ali⁹ motus est in imaginē: inq̄ȝtum est alteri⁹ rei representatiua: ⁊ ducit in ip̄am: ⁊ sic dȝ ei reuerentia fieri: ⁊ sic relinq̄tur q̄ eadē reuerentia debet̄ imagini xp̄i ⁊ ipsi xp̄o. Cum igitur xp̄s adoret̄ adoratōe latrie: ꝯn̄s est q̄ ei⁹ imago adoretur adoratōe latrie: sicut ⁊ ipse xp̄s. vnde Augu. in. 3. de doctri. xp̄i. c. p̄mo dicit. Qui operat̄ aut veneratur vtile signum diuinitus institutū: cuius inde signa nunc intelligit. Non h̄ venerat̄ qđ videtur ⁊ trāsit: sed id potius quo talia refrenāda sunt. Hec ille. Et Dama. li. 4. c. 8. dicit. q̄ honor imaginis refert̄ ad ꝓthotipū. i. ad id qđ imaginat̄. Est igitur adoranda imago xp̄i: tenendo menteȝ ad ip̄m xp̄ȝ: q est deus ⁊ saluator mūdi adoratione latrie. Alie vero imagines alioꝝ sanctorum sunt adorande: sicut ⁊ scti adoratiōe nō latrie: vt infra dicet̄: sed dulie inq̄ȝtum. s. imagines rep̄sentant ip̄os sctōs. Patet h̄ ꝑ dcm̄. c. ꝑlatum ⁊ ꝑ glo. in. c. venerabiles sup verbo adorāt. Nam ꝓhibetur in hoc precepto solum adoratio latrie fienda creature: sȝ nō adoratio dulie q̄ est q̄dam reuerentia ei ꝓpter deū exhibita. vn̄ ⁊ gen̄. 27. dicit Isaac ad Jacob filiū suuū. Seruiāt tibi ppl'i: ⁊ adorēt te trib⁹. Insup ex hijs ꝑscrutandū ē q̄ eadem reuerentia debet̄ noi scripto sctōruȝ vel ipsius dn̄i: q̄ debet̄ imagini ꝑ modum representationis cuiusdā: que est in ipsis litteris. Et multo fortius: q: ipse imagines succedūt loco litteraꝝ. ⁊ sic sequunt̄ ip̄aȝ nām et ꝯditionē: ⁊ nō eꝯ⁹. extra de re iu. c. accessorium. li. 6. Et ideo gl'iosum est nomē ih̄u: qđ representat diuinitatem: ⁊ adorandum est sicut ipse xp̄s ⁊ imago eius: vt dicit̄ philip. 2. In noie ih̄u ⁊c̄. Hoc ideȝ habet̄ de imu. eccl'iaꝝ in. 6. c. decet. qđ cā breuitatis omitto. Tertiū notandum est qđ dicit̄ resp̄ōsio: q: posset q̄s p̄dicta dubitare. Primo q: exo. 20. scribitur Nō facies tibi sculptile nȝ oēȝ similitudinē Igit̄ imagines nō sunt adorāde: ne fiat contra p̄ceptuȝ illđ. Scđo q: 2. q. 4. c. ꝯsuluisti scribit̄. Qđ sctōꝝ patꝝ documēto sancitum nō est: supstitiosa adinuentōe non est p̄sumēdum. Cum g̊ imaginum introductio nec per nouū: net ꝑ vetus testm̄ approbet̄: ideo est superstiosa. Tertio q: nobilior est c catura viuens nō viuēte: q: vicinior est summe vite. Si g̊ creature viuētes: vt talpe ⁊ vespertiliōes nō sunt digne honore: mlto min⁹ imagines Hijs g̊ ad clariorē notiaȝ p̄dictoꝝ facile respondet̄ f̄m oium p̄fatoꝝ doctorum sniam.

Ad p̄mum respondet̄ q̄ nō hoc p̄cepto ꝓhibetur facere quācunq̄ȝ sculpturā: sed facere vt adoret̄. vn̄ scribit̄. Non adorab̄ deos alienos. neqȝ coles. Et q: sicut dictū est idē motus est in imaginē ⁊ in rem: eodem mō ꝓhibetur adoratio imaginis: quo ꝓhibetur adoratio rei cuius est imago. vn̄ ibi ꝓhibet̄ adoratio imaginū quas gētiles faciebant in honorem deoꝝ suoꝝ. Et ideo ꝓ illo t̄pe ꝓhibituȝ est imagines fieri: q: deus nōduȝ humanam nāȝ sumpserat. ⁊ h̄ triplici de cā. Prima q: diuina nā nō est figurat̄: vn̄ Dama. dic̄

Magna impietas est figurare qđ est diuini
tatis : sicut faciūt illi bestiales:q deuȝ pingūt
barbatū:⁊ ꝓ trinitate mōstꝝ hoīs tria capi-
ta hn̄s:qđ valde ridiculū est ⁊ detestandum.
Scđo qꝛ populus iudaicus valde pronus
erat ad ydolatriā:ꝓpter exemplū gentilium
Tertio qꝛ aliq ydolatrie credebant ꝙ ex vi
ꝯstellatōis sub qua fiebant imagines: attri-
buere ipsis imaginibus ad dinuȝ. Cum aūt
deus factus sit hō : ꝓpter dictas rōnes pn̄t
imagines fieri : ⁊ si aliqui ibi errāt prouenit
ex eoꝝ malitia:qꝛ nolunt scire qđ debent.
Nam littere fuerūt ⁊ sunt vsqȝ in hodiernū
diem:⁊ tn̄ sunt bonis in bonū ⁊ adiutorium
malis aūt in damnatōeȝ ⁊ malū:sic ⁊ imagi
nes. Ad scđȝ respōdet̃ ꝭm Dama.li.4.c.4.
ꝙ multa non scripta tradiderūt nobis aplī:
de qbus ideȝ Dama.eodē li.c.8.narrat duo
quoꝝ vnum est ꝙ abagaro.i.abagaro gelisi
norum ciuitatis regi pictorē misit : vt imagi
nem dn̄i figuraret ⁊ depingeret:quo negen-
te ꝓpter coruscātes a facie eius radios:cum
pāno abstergens faciē : supmansit imago fa
ciei eius:quam abagaro regi trāsmisit.Aliđ
est qđ ibi dicit Damasce. ꝙ Lucas depixit
imaginē xpi ⁊ virginis mr̄is sue. Potest eti
am dici ꝙ i veteri testō dn̄s p̄cepit fieri ima
gines.s.cherubin:q obumbrarēt ꝓpiciatoriū
vt habet̃ exo.25. Ad tertiū respondet̃ ꝙ ima
gines nō adorant̃ rōe sui. Et ideo q̄uis cre-
atura viuens sit nobilioꝛ non viuente:vt ait
phs.6.polit.nobilitate.s.reali: non tn̄ est veꝝ
de nobilitate significatōis. Res.n.parui pre
cij rem nobilissimā significare pōt.Cum er-
go adorat̃ imago: nō adorat̃ rōne nobilitatis
quam hȝ in se:sȝ rōne nobilitatis in se figura
te : ⁊ sic pȝ scđm in hac pte ꝯsiderandum.
¶Quantū ad tertiā ꝯsideratōeȝ q̄ dicit̃ scē
crucis:tres ꝯclōnes ponende sunt. Prima
quaꝝ ē ꝭȝ Ric.in.3.di.9.ar.2.q.3. ⁊ Bo. vbi
supra.q.4.ꝙ illa ⁊ eadē crux in qua xp̄s pe-
pendit:absolute ⁊ ꝭȝ se ꝯsiderata: nō dȝ ado
rari adoratiōe latrie: sȝ venerari sicut p̄ciose
relige ꝓpter ꝯtctuȝ sctissimoꝝ xpi membroꝝ:
⁊ propter multa beneficia q̄ per xpi mortem
in cruce nobis sunt collata.vnde Dama.lib.
4.c.3.ait. Oibus eni mirabilioꝛ p̄ciosa eius
crux.per ipsam enim mors euacuata est:pa-
rentis pctm̄ absolutum est.Infernus depre-
datus est:resurrectio donata est : virtus nob
ad ꝯtemnendum pn̄tiaȝ ⁊ ipsam morteȝ tri
buta est:porte paradisi aperte sunt. Hec ille.
Ista etiā veneratio eadem rōne fieri dȝ:ve-
stibus:clauis:⁊ oibus xpi rebus: ꝓpter ꝯtra
ctum preciose eius carnis . vnde Dama.vbi
supra ait. Preciosum lignū vt sanctificatuȝ
cōtactu sancti corporis ⁊ sanguinis: decēter
est adorandū.Adoramusqȝ clauos indumen
ta cuȝ lācea ⁊ sacra eius tabernacula. Hanc
tamen opinioneȝ nō sequitur Tho.in.3.pte
q.25.ar.4.in corpore.q. vbi videt̃ velle ꝙ est
crux xpi isto mō ꝯsiderata: ⁊ claui:⁊ alia pre
fata sint adoranda adoratōe latrie . Sed cer
te alioꝝ opinio est doctoꝝ rōnabilioꝛ ⁊ veri
oꝛ.¶Scđa ꝯclō est ꝭm p̄dictos doc. ⁊ etiaȝ
Tho.ibidem.ꝙ illa crux in qua xp̄s fuit cru-
cifixus in relatōe ad xp̄m pendentē ꝯsidera
ta dȝ adorari adoratōe latrie: qꝛ ipsa adora-
tio nō sistit in cruce:sed refert̃ ad xp̄m. vnde
q̄uis crux nō sit imago xpi:est tn̄ signum re
p̄sentatiuuȝ passionis eius.vn̄ Mat.24.Ap
parebit signum filij hois.qđ quedaȝ glo.ibi-
dem.⁊ Dama.li.4.c.3.exponūt de signo cru
cis.¶Tertia ꝯclō est ꝭm oēs doc. ꝙ cruces
q̄ de alia mā̄ fiunt:vt auro:argento:ligno ⁊c.
adorande sunt: inq̄ntum xp̄m crucifixū repre
sentant.vn̄ nulla veneratio debet̃:nisi rōne fi
gurationis : rōne cuius est crux xpi crucifixi
signum.vn̄ Dama.li.4.c.3.dicit. Si amato
rum diligit dn̄s:⁊ lectulum:⁊ ortuȝ:q̄nto ma
gis q̄ dei ⁊ saluatoris : ꝑ que saluati sumus:
adoramus typum p̄ciose crucis. Et si ex mā̄
aliq̄ facta est nō maȝ honorantes absit: sȝ ty
pum christi. Et postea subdit. Materia eniȝ
ex qua typus christi crucis consistit:⁊ si aurū
⁊ si preciosi lapides fuerint: post typum si cō
tigerit dissolutionem:non est adorāda. Hec
ille. Et sic pȝ prima pars.
¶Pars secūda huius sermonis in qua de
claratur quomodo debet adorari beata vir-
go ⁊ angeli.

Secundo in hoc sermone de adora
tione beate virginis tractātes ⁊ an
gelorum tres ꝯsideratōes faciemꝰ
Quarum prima dicitur superrogationis.
Secunda vero negationis. Tertia vero af
firmationis .¶Quantum ad primam.s.sup
errogationis:sciendum est ꝭm Tho. vbi sup.
arti.5.⁊ Ric.in.3.di.9.art.2.q.4.⁊ Bona.ibi
dem arti.j.q.3. ꝙ beate virgini non debetur
adoratio latrie:qꝛ pura creatura est. Ipsa.n.
adorauit filium suum adoratione latrie. Sȝ

eiusdem fm eandem naturam non est adorari:⁊ adorare. Cu3 igit in virgine sit tm vna natura.s.humana non est adoratione latrie adoranda. vnde verbum Dama.li.4.c.8.dicit. Honor qui est ad beatam virginem: ad deum q est ex ipsa incarnatus reducitur. Intelligendum est de reductione non sicut ad obiectu:sed sicut ad fine3. Attamen ei debet maximus honor: q licite exhiberi possit creature: tum q2 inter oes creaturas est excellentissima:⁊ super choros angelo2 exaltata: tu3 quia est mater filij dei ⁊ oium creaturarum dna:⁊ ab ipsa oes gratie a deo nobis impetrantur:tum q2 ipsa3 filius suus venerari dignatus est. Icciro s3 pdictos sapientes doctores ei debet maior honor dulie.i.adoratio siue honoratio hyperdulie:que plus dicit dulia.fm qd dicit duplex dulia:v3 dulia maior ⁊ dulia minor. Ex hoc.n.q beata virgo mater dei est:⁊ sup omnes glificata est:ceteris creaturis plata. Ideo preceteris decens est eam honorari ⁊ venerari isto honore: q a doctoribus hypdulia appellatur.i.honore oibus maiore:⁊ dei honore minore. ¶ Quantum ad scdam consideratoem que dicit negationis:sciendum fm Alc.vbi supra. q angeli ⁊ beati non sunt adoratione latrie adorandi:q2 sicut dicit Augu. sola imutabili bonitate est fruendum simplr. Rationali vero creatura que nobiscum pot participare sua3 voluntatem: est fruendum fm qd: fm illud apli ad philemonem. Ego te fruar in dno. Irrationabili vero creatura que non potest nobiscum suam bonitatem participare non est fruendu3:nec fm qd:nec simplr. Ita similiter modo est dicendum:q latria simplr debet deo. Latria vero fm qd debet humane nature in deo:hoc est non de se: sed rone volutatis diue cui est vnita. Latria vero s3 quid nec simplr debet pure humane nature:quia latria est debitus honor ⁊ seruitus creatoris vnde fm Ale.⁊ Ri.quando Abraam gene. 19.apparentibus sibi tribus angelis:tres vidit ⁊ vnu3 adorauit: non ipsos angelos adorauit:sed trinitatem ⁊ vnitatem diue essentie per ipsos repsentatam. Duo enim Abraam intelligebat in illa apparitioe. Primo intelligebat naturam angelica3 in forma humana. Scdo trinitatem representatam: ⁊ ideo duplex actus sequebat in ipso.s.adoratio que consequebatur ad intellectum trinitatis:⁊ ministerium eis ministrando:qd sequebatur ad intellectum nature angelice sibi apparentis. ¶ Quantum ad tertiam osiderationem que dicit affirmatois:sciendum est fm Ale.vbi supra.q angeli sunt adoradi ⁊ veneradi adoratoe dulie:maxime post xpi incarnatoe3:q2 ⁊ si ita sint bti nunc sicut an nec magis:nuc q3 tunc ⁊: oñr ex parte ipso2 non sit eis maior honor exhibendus in presenti q3 ante:tamen ex parte hois est maius debitu3 honoris nunc q3 prius: q2.s.plura fecerunt pro hoie. Fuerunt enim incarnatiois ministri ⁊ miraculo2. Nam Luc.pmo scribitur. q angelus Gabriel nunciauit marie de ea xpm fore nascitu2. Qd si forte querat quare g est q angeli post incarnationem no permittunt se adorari:vt p3 per apoca.19.de Joanne vt dictum est supra:qui angelu3 voluit adorare:sed ab illo prohibitus est. Ad h respondetur fm Ale. ⁊ Augu. q duplici de causa aliqs adoradus est ab alio. Primo propter maius bonum aggrediendum:sicut vocauit illum dns q volebat sepelire patre3 suu3:vt scribitur Mat.8. Dimitte mortuos ⁊c. Scdo propter facilem declinatione3 in malum:sicut Paulus prohibet vesci in idolio:q2 potest esse occasio mali:vel in se:vel in alio.s.veneratio idoli. Primo co2.8. Et his rationibus prohibuit angelus Johe3 ne eu adoraret. Primo propter prouocatione ad maius bonum: q2 per hoc volebat ostendere quantum exaltata esset humana natura:⁊ hoc valde debet hoie3 ad bonum prouocare vnde Grego.dicit. Post incarnatione3 vident angeli naturam humana super se exaltatam:non permittunt se adorari ab hominibus. Secundo propter mali remouenda occasione3: quia sub pretextu dulie posset introduci:vt latria creature impenderetur: qd maximum esset malum. Et sic p3 quid dicedum sit de adoratione virginis ⁊ angelo2u3 patetq3 secunda pars huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur quomodo debent sancti adorari: ⁊ eorum reliquie.

Tertio circa sancto2 adoratoem ac eorum reliqa2 tres consideratoes faciemus. Quarum pma dicetur probatois. Scda diuersificatois. Tertia autem veneratois. ¶ Quantum ad pmam

ſciendum eſt ſm Bona.vbi ſupra.q.5.ꝛ com
muniter oēs theologos.ꝙ ſanctus eſt adorā
dus adoratōe latrie: qd̓ probatur tripliciter.
Primo ex p̄cedentibus. Ait.n.phs.Si de
quo magis videt̄ ineſſe ꝛ ieſt: ergo ꝛ de quo
minus. Sꝫ beata virgo eſt ſup oēs ſanctos:
que tamen nō adorat̄ adoratōe latrie: vt in
parte p̄cedenti dictum eſt.Ergo nec aliquis
ſanctus debet adorari adoratione latrie.
Scd̓o probatur excellentia adorationis la
trie: q̄ anthonomaſiace ſoli deo debetur:qui
eſt p̄ncipium oium:finis ꝛ remuneratio.Sꝫ
illud quod alicui per excellentiā attribuit̄: ei
ſoli ↄuenit.Ergo ſolus deus eſt adorandus
adoratōe latrie:ꝛ non aliqs alius. Tertio ꝓ
batur ex inequalitate recipientis. Oēs eniꝫ
ſancti ſunt membra xp̄i ſm humanam nāꝫ:
ita tamen ꝙ ratio membri nō tollat rōnem
ſeruitutis:nec ponat equalitatem dignitatis
Et qm̄ latria debet̄ dignitati creatoris: rōe
ſue maieſtatis ꝛ excellentie:hinc eſt ꝙ chriſti
membris non cōpetit cultus latrie. Multa
enim dr̄a diſtat caput a corpore diuinitatis
vnite. ¶ Quantum ad ſcd̓am consideratio
nem q̄ dicit̄ diuerſificationis: ſcienduꝫ eſt ꝙ
ſancti ſunt adorandi adoratōe dulie: inq̄ꝫtuꝫ
ſunt ſerui dei. Et q̄ꝫuis ſm Alc.oibus hoi-
bus exhibendus ſit honor pro ſtatu ꝛ tpe:qꝛ
ad imaginē dei oēs facti ſunt.Attamen ſm
ꝙ plus vnus hꝫ de gratia dei q̄ꝫ alius: plus
dꝫ honorari.Et qꝛ qlꝫ ſanctus eſt talis: ꝛ in
aliquo alium excellit: lꝫ non habeat oia do-
na:ideo idē hymnꝰ cantat̄ de quolꝫ ↄfeſſore
Iſte ↄfeſſor ꝛc.ꝛ non eſt inuentꝰ ſilis illi ꝛc.
Iccirco qlꝫ ſctūs eſt adorādus:ſꝫ vnus ma-
gis alio.Quoꝝ ratio pꝫ. Nam adoratio eſt
debitū rōne dignitatꝭ excellētis. Ergoꝰ ſi eſt
dignitas aliq̄ excellēs in vno reſpectu alteriꝰ
nō equalr̄ debet̄ eis adoratio. Sctōs ḡ de-
bemus adorare tanq̄ꝫ xp̄i mēbra ꝛ interceſ-
ſores nr̄os:illos maxime q̄s eccl̄ia canoniza
uit:qꝛ quē ipſa approbat:approbandus eſt:ꝛ
quē reprobat reprobādus eſt:vt notat̄.24.q.
.j.c.hec eſt fides.ꝛ.c.qm̄.¶ Quantū ad tertiā
ↄſideratōeꝫ.ſ.veneratōis tres ↄclōnes ſunt
faciēde. Prima dr̄ venditōis.ſ.ꝙ ſctōꝝ re
liqe vēdi non pn̄t:vt in.c.cū ex eo.de reli.ꝛ ve
ne.ſcōꝝ.ꝛ.C.de ſacro ſctā eccl̄ia.l.nemo.el.ꝛ
qꝛ ſacra res nō recipit eſtimatōeꝫ.ff.de reꝝ
diuiſione.l.ſacra.§.vlti.Et ideo nō pōt vēdi
qꝛ venditio ſine p̄cio nō ↄſiſtit.Inſti.de em

pti.ꝛ ven.§.p̄ciuꝫ.ꝛ ſpūalia vēdi non pn̄t:vel
etiā ſpūalibus annexa: vt notat̄ de ſymonia
q̄rela. ¶ Scd̓a ↄclō dicit̄ affirmationis.ſ.ꝙ
reliqe ſctōꝝ q ſunt ab eccl̄ia canonizati: ſunt
honorāde:vt pꝫ in.c.cum ex eo. vn̄ Augu. de
eccl̄ia deg.d.Sancta corpora:ꝛ p̄cipue btōꝝ
martyꝝ reliqas acſi xp̄i mēbra ſinceriſſime
adorāda credimus. Siqs ↄ hanc ſniaꝫ velit
eſſe nō xp̄ianus.ſꝫ vigilātius.Hec ille.Sup
q̄ verba dicit Tho.in.3.pte.q.25.ar.5.in cor-
pore.q.ꝙ q hꝫ affcm̄ ad aliquē etiam ea que
poſt mortē de ipſo relinquunt̄ venerat̄: non
ſolū corpus aut ptes corporis eius: ſꝫ etiam
aliqua exteriora eius:puta veſtes ꝛ huiuſmo
di.Cum aūt ſctōs dei in veneratōe: vt eſt di
ctuꝫ:debeamus hr̄e tanq̄ꝫ mēbra xp̄i ꝛ ami-
cos nr̄os.Iccirco coꝝ reliqas qualeſcūq̄ꝫ ho
nore ↄgruo in coꝝ memoriā venerari debe
mus:ꝛ p̄cipue coꝝ corpora q̄ dei tēplum fue
runt:ꝛ organa ſpūs ſancti in eis opantꝭ ꝛ in
habitantis:ꝛ ſunt corpori xp̄i ↄfigurati p glo
riam reſurrectōis. vn̄ ꝛ ipſe dn̄s huiuſmodi
reliqas ↄueniēter honorat: in eoꝝ pn̄tia mi
racula faciēdo.Que ↄfirmat Hiero.ad Ri
piuꝫ di. Nos nec martyꝝ reliqas:nec ange
los adoramus.ſ.adoratione latrie. Honora
mus aūt martyꝝ reliqas:vt eum cuius ſunt
martyres adoremꝰ.Hec ille.De canoniza-
tione quō fieri debeat:vide Hoſt.i ru.de re
li.ꝛ ve.ſctōꝝ.in.6.etiam melius p Io.an.c.j.
Que breuitatis cā omitto.¶ Tertia ↄclō di
citur negatōis.ſ.neqs reliqas de nouo inuē
tas publice venerari nō p̄ſumat:niſi prius a
romano pōtifice fuerint approbate:vt in di-
cto ca.cum ex ee.ꝛ de ↄſe.di.j.c.placuit. Qd̓
nulla memoria ꝓbabilr̄ accipiat̄:niſi aut vbi
corpꝰ:aut reliqe certe ſunt: aut vbi origo ali-
cuius habitatōis vel paſſionis fideliſſima ori
gine tradit̄. Nam q̄ per inanes rebelliones
ꝛ ſomnia qlꝫ hoiuꝫ vbicunq̄ꝫ ↄſtituunt̄ alta-
ria oia reprobent̄.Hec ibi.Quoꝝ ſenſus eſt
Qd̓ neqs recipiat̄ ſeu ſollēnizet̄ ꝓ martyre
niſi autētice ſciat̄ de morte eius vel origine:
nec reliquie venerētur: niſi ſciatur ꝙ ſint ali
cuius ſancti martyris. Nullus aliquem ꝓ
ſancto colat:niſi fuerit canonizatus. Hoc in
telligitur in publico.Nam ſecrete ſm Inno
cen.ꝛ hoſti.alicui defuncto que credit ſanctū
p̄ces porrigere. Et hoc ſcribit Alc.3.de reli
gione ꝛ veneratione ſanctorum.Audiuimus
ꝙ quidam inter vos diabolica fraude dece-

pti hominem quendam in potatione ꝛ ebri etate occisum: quasi sanctū more infidelium venerantur. Cum vix pro talibus inebrieta- te peremptis ecclesia permittat orare. Dicit enim apľs pͥma cor.6. Ebriosi regnum dei nō ↄsequunť. Illū ergo de cetero nō ꝑsuma tis colere: cum etiam si per euꝫ miracula fie rent: nō liceret ipsuꝫ nobis pro sancto absqꝫ auctoritate ratione eccľie venerari. Hec ibi. In hoc capitulo prohibetur ne qs adoretur pro sancto publice: etiam si per eum miracu la fierent: qm̄ quādoqꝫ miracula fiunt ꝑ ma los.j.q.j.c.tentamus. Nec imerito talis re- gula datur ab ecclesia: qꝛ aliter superstitōes multe cōmitterentur. Nam vidi quosdam venerari corpora quorundam: eo ꝙ essent in tegra. Vidi etiā in plerisqꝫ locis plenas am pulas: nescio aut calce: aut farina ipastata: ꝛ incole dicebāt esse de lacte Marie virginis ꝛ multi etiam ossa accipiunt ꝛ fingunt eē os sa sanctorum: vel sanguinem hirci accipiunt ꝛ mentiuntur esse de sanguine alicuius scti. Ideo iuste ꝛ sancte ordinauit sancta mater ecclesia: ne quis decipiatur. Ergo fratres ca rissimi sic agamus: vt cultus noster deo sit accept⁹: ꝛ nullus error aut superstitio aliqua in nobis locum habeat: sed potius veritateꝫ ꝛ sanctitatem habentes in nobis: tandeꝫ ad patriam vbi nulla potest haberi falsitas per uenire valeam⁹ perenniter: summa illa ꝛ in- effabili bonitate fruituri. Ad quam nos per- ducat q est bn̄dictus in secula celoꝝ. Amen.

¶ Sabbato cinerum de superstitione cōtra- ria cultui diuino ꝛ primo precepto. Et pͥmo de ydolatria ꝛ pͥma eius specie. Sermo.xi.

Os enim do- mini locutuꝫ est. Esayas.58. Decisis fratres in christo ca rissimi. idem primo dei man dato probatione. s. eius ꝛ mo dificatione: dignuꝫ est vt ad alteram eius considerationem in ordine ter tiam. s. contrariationem descēdamus. Sicut enim religio consistit in reuerentia dei ꝛ reꝝ sacrarū: ita superstitio que est contraria im- portat superfluum ꝛ indebitum modum cul tus diuī: cum nō exhibeť eo mō quo dꝫ: vel cui non dꝫ. Cultus. n. diuinus ordinať pͥmo ad reuerentiam deo exhibendā: contra queꝫ est prima species supstitionis: que dicit ydo- latria: que exhibet reuerentiā creature. Se- cundo ordinať cultus dei ad hoc vt homo in struatur ab ipso quem colit. s. de sciendis: cre dendis: ꝛ agendis. Contra quam instructōeꝫ dinam est alia superstitōis spēs: que dicitur diuinatio: per quam non querit instructio a deo: sed a diabolo. Tertio ordinatur cultus dei ad directionem humanoꝝ actuuꝫ: ꝯm in stitutionem dei quem colit: puta per ieiunia: sacrificia: ꝛ festa: remedia cōtra infirmitates per orationes: ꝛ alia ꝯm ordinem dei ꝛ eccle sie. Contra quam est tertia spēs superstitōis que dicit obseruatio dieꝝ: tempoꝝ: ꝛ planeta rum: non ꝯm institutioneꝫ dei: sed diaboli ꝑ incantatōes ꝛ huiusmodi. Et de hijs tribus loqtur Augu. in li. de doctri. xpīa. 26. q. 2. c. il- lud di. Superstitiosum est quicqd institutuꝫ est ab hoībus ad facienda vel colenda ydola ꝛ creaturam: ꝛ hoc ptinet ad pͥmam spēꝫ: vel ad consultatōes ꝛ pacta quedam cum demo nibus: ꝛ hoc pertinet ad scd̄aꝫ spēm. Et pau lo post seqtur. Ad hoc genus pertinēt oēs li- gature atqꝫ remedia: que medicoꝝ discipli na ↄdemnat ꝛc. Et hoc ptinet ad tertiā spēꝫ De qbus diffuse ac copiose tractare volētes de pͥma tm̄ spē. s. ydolatrie tractabim⁹: quia vt dicitur in verbis ꝓpositis per Isayam ꝓ pham. Os dn̄i locutum est. s. in hoc precepto di. Non adorabis deos alienos: qꝛ hoc est ydolatrare: de qua ydolatria tria annotabi- mus. Primum dicitur qdditas. Secun- dum causalitas. Tertium grauitas.

¶ Pars prima huius sermonis in qua de- claratur quid sit ydolatria: ꝛ quot modis cō mittitur: ꝛ in cultu diuino.

Primo igiť in hoc sermone de ydo latria que est pͥmo precepto prohi- bita singľr tractētes: sciendū est ꝯꝫ coēm oīum theologoꝝ sniam: ꝙ ydolatria ē cultus diuīs q exhibeť creature representate per aliqđ signum vel figurā: que dř ydolum Ydolum. n. deductum est ab eo qđ est ydos: vt dicit Isid. Ydos aūt dicit formā ab idea tractam: vt dicit Seneca. vn̄ ydoluꝫ proprie dicitur simulachꝝ representatiuum rei existē tis vel rei ficte. Et ꝯꝫ hoc ydolatria ꝓprie di citur cum simulachra coluntť: vt elicitur ex di ctis Ale. in tertia pte in breui expōne prece- ptorum. ꝛ Astesani in pͥma pte sue summe ti

tulo.9.li.j.q.j.Ad cuius diffinitõis ꝛ dictoꝝ declarationem tria notanda sunt.vz. Primum dicitur nihilationis. Scdm vere diuersificationis. Tertium aũt modificatõis.

¶Quantum ad pmum notandũ ꝙ dicitur nihilationis:adducit textus magistri sniaruz in.3.di.37.vbi habet ꝙ ydolum nihil est: qꝛ nihil hꝫ sibi simile qd dictuz fuit Origenis ꝛ assumptum. Prima coꝛ.8.c. Hoc videtur falsum:qꝛ ydolum est fabricatum ab artifice. Artifex aũt non fabricat nihil per similitudinem quam hꝫ in aĩa. Sed nihil est in intellectu quod prius non fuerit in sensu.3.de aĩa.ꝛ in libro de sensu ꝛ sensato. Nihil autẽ est in sensu quod non fuerit in re extra. Ergo videtur non bene dictum ꝙ ydolum sit qd nõ habet simile sui exempla. Ad hoc respondet fm Bona.in.3.di.37.in.q.circa litteram. ꝙ ydolatria dupliciter consueuit apud antiquos cõmitti. Aut fingendo nouam sculpturam:cuius non reperiretur omnino simile extra. vt ostenderetur ꝙ specialis ꝛ singularis cultus esset ei exhibendus. Aut qñ fiebat aliqua imago q̃ esset representatiua alicuius rei extra:quam quis crederet in illa imagine esse venerẽdaz Hec duo in hoc precepto prohibẽtur. vnde psal.96.dicit. Confundant q adorant scul.ꝛc. Ideo bene dicitur. Ydolum nihil est:qꝛ ꝛ si sit aliqd q̃tum ad mãm ꝛ figuram quam sibi artifex impmit: nihilominus q̃tum ad excellentiam diuinitatis quam ei ydolatria assignat omnino nihil est nisi in sola fictione ꝛ falsa estimatione. Et qñ dicit ꝙ forma ydoli non habet similitudinem extra. Respondet ꝙ aĩa non habet aliquam similitudinẽ quã suscepit ab extra vel fm totum:vel fm ptes. Idcirco si ydolum non hꝫ similitudinez fm totum:tamen hꝫ fm partem:sicut pꝫ de chimera:ꝛ monte aureo. Anima.n.facit nouas cõpositiones:lꝫ non faciat nouas res: ꝛ fm qd fingit interius:sic ꝛ depingit exterius. Et de hoc reprehensus est pp̃ls israel: qꝛ vt dicit in psal.105.fecerunt vitulum in oreb ꝛc. Nam vt habet.C.de sta.ꝛ ima.l.2.ꝛ.3. Statue ꝛ imagines ponunt pro codeꝫ. Alij vero dicunt ꝙ statua est figura hoĩs:sed imago ẽ aliaꝝ reruz:vt vituli ꝛc. Vel põt dici ꝙ figura est hoĩs statua:q̃ fit de lapide vel ligno auro vel argẽto. Sꝫ imago est pictura. Ista.n. cõsueuerunt notari.C.de sta.ꝛ ima.in rubri.ꝛ.ff.de vsuf.l.statue. Idem imago est q̃ impmitur per sigillũ in cera: vt scribit de pe.di.2.pncipium. ꝛ ita qd fit est status vel ydoluz qd autem pingitur vel impmitur est imago.

¶Quantum ad scdm qd dicitur diuersificationis: sciendum est fm Tho.2.2.q.94.ar.j. ꝙ diuersimode cultus diuinus ydolis exhibet. Quidam.n.exhibebant cultum ipsis imaginibus:quia quadam arte diabolica fabricate erant: adeo vt demonium virtute quosdã viderẽt habere effectus:vt dare respõsa ꝛ remedia sanitatum:ppter quod putabant homines aliqd diuinitatis in eis esse:ꝛ sic decepti cultuz diuinitatis exhibebant eis. Et hec fuit opinio Hermetis trimegisti:vt ponit Augu.8.de ciui.dei.c23. Alij exhibebãt cultũ diuinum non ipsis imaginibus: sed creature quarum erant imagines. ꝛ hoꝝ fuit triplex opinio. Nam aliq erant credentes quosdaz hoĩes deos fuisse: quos per imagines colebant:vt Iouem:Mercurium ꝛc. Et hoc ratione alicuius excellẽtie in eis:vt scientie: fortitudinis:vel ratione alicuius beneficij: vt artis inuentõe ꝛc. Pleriqꝫ estimabant totum mundũ esse vnum deum non ppter corporalem sbam:sed ppter aĩaz ipsius mundi:quã deum esse credebãt dĩ.nihil aliud esse q̃ animam:motu ꝛ gubernatione mundi: sicut hõ dicitur sapiens propter aĩam:non ppter corpus.vnde putabant toti mundo ꝛ oĩbus partibus eius esse cultum diuinitatis exhibenduz vt celo:aeri ꝛc. ꝛ ad hoc referebant imagĩes suorum deoꝝ.sicut dicebat Varro:vt dicit Augu.in.7.de ciui.dei.c.6. de qbus omnibus loqtur sapien.13.c.di. Vani aũt sunt oẽs homines in qbus non est sapiẽtia dei:ꝛ de hijs que vident non potuerũt bona intelligere eũ q est: neqꝫ opibus attendentes agnouerunt qs esset artifex. Sed aut ignem:aut spm:aut citatum aerem:aut gyrum stellaꝝ:aut nimiã aquam:aut solem:aut lunam rectores orbis terraꝝ deos eẽ putauerũt. Hec ille. Nonulli aũt vt platonici putauerunt ꝛ sic posuerũt eẽ vnũ deum cãm oĩum: post quez ponebãt quasdaz sbas spũales a summo deo creatas quas deos noĩabant: participatõe.s.diuinitatis quos nos angelos dicimus:post quos ponebant aĩas corpoꝝ celestium:ꝛ sub hijs demones:quos dicebãt aerea animalia: ꝛ sub eis ponebant hoĩum aĩas:quas per virtutis meritum ad deoꝝ vel demonum societatẽ assumi credebãt. Et istis hoĩbus ita associatis cul

tum diuinum exhibebant: vt refert Augu. 8. de ciui. dei. c. 14. Has aũt duas vltimas opiniones dicebant ptinere ad theologiaz quã phi ɔsiderabant in mũdo: ⁊ docebãt in scholis: ⁊ phisicalem appellabãt. Aliam vero opinionem de cultu hoiũ dicebant ptinere ad fabularem theologiã: que ſm figmenta poetarum repreſentabant in theatris. Aliam autem opinionẽ de imaginibus dicebant pertinere ad theologiã ciuilem: q̃ per pontifices celebrabant in templis. Et hec oĩa pertinebant ad ſuperſtitionem ⁊ ydolatriam ſm dcm̃ Augu. in exordio allegatum: q: neq3 exhibebant cultum qbus non credebant. Et ideo Alexan. in. 2. parte in tractatu de pceptis primo pcepto. ar. j. dicit q ydolatria ⁊ latria nõ habent eandem adoratõem vniuocã: ſed per equocationez. Adoratio dicit de latria ⁊ ydolatria: quia rõ ipſa mouens eſt diuerſa in vtraq3. ſ. numen dinum ſm veritatem: ⁊ ſm eſtimationem. Unus. n. adorat numen diuinum inveritate: alter in falſitate. Hic autem non vniuocantur: ⁊ ideo rõ adorationis vtrobiq3 equoca eſt. ¶ Quantum ad tertiuz notandum qõ dicitur modificatõis: eſt ſciẽdum q non ſolum dicitur ydolatria in exhibitione cultus cui non debet: veruz etiam ſi exhiberetur cui debet: ſi idebito modo aut ſuperfluo exhibeatur. Ait. n. Tho. 2. 2. q. 93. ar. 2. q ſuperfluum dicit aliqd duplr. Uno modo ſm q̃titatem abſolutã: ⁊ ſm hoc non poteſt eſſe ſuperfluũ in dino cultu: q: nõ poteſt facere homo q non ſit minus eo quod dz. Alio modo põt aliqd eẽ ſupfluũ: ſm q̃titatem, pportionis: q: ſ. non eſt ſm, pportionatuz. Finis aũt diuini cultus eſt vt homo det gloriam deo: ⁊ ſe ei ſubijciat: ⁊ mente: ⁊ corpore. Et ideo qcqd homo facit: faciat ad dei gloriam: ⁊ ad hoc q mens hois deo ſubijciatur: ⁊ in corpus per moderatam refrenatõez ſm dei ⁊ eccl'ie ordinationem ⁊ conſuetudinem coꝝ: qb9 homo conuiuit non eſt ſuperfluum in dino cultu. Si autem fiat oppoſitũ eſt ſupſtitioſum ⁊ ad ydolatriam pertinẽs. Quod fit q̃tum ad preſens ſpectat trib9 modis. ¶ Primo in cultu veri dei aliqd exhibẽdo contra modũ a xpo inſtitutum: ſicut falſarius eſſet q aliqua, pponeret contra modum ſibi ab aliquo impoſitum. Ita falſitatem incurrit q aliqd deo exhibet in cultu diuino cõtra modum diuine auctoritatis inſtitutum, vnde q eleuant hoſtiam non ɔſecrataz ad altare vt adoreẽ a pplo: peccant pctõ ydolatrie. Scdo in cultu dei aliqd ſibi vſurpando cõtra modum eccl'ie ɔſtitutum. vnde Amb. ait Indignus eſt q alr celebrat myſteriũ q̃ xpſ tradidit. ⁊ glo. dicit coll. 2. q ſupſtitioſum eſt quando traditõi humane nomen religionis applicatur: vt pz de Ozia rege: q more ſacerdotis voluit adolere incenſum dño non exhibens reuerentiã ſacrificio: ⁊ fact9 ẽ leproſus. Scdi para. 26. Tertio in cultu veri dei exteriori iudicio curam pncipalem impendendo ⁊ nõ interiori iuſtificatõi. Si. n. fiat aliqd de ſe qõ non pertineat ad dei gloriam: neq3 ad hoc q mens hois feratur in deuz: aut q carnis concupiſcentia refreneẽ: totum eſt ſupſtitioſuz: q: in exterioribus ſolis ɔſiſtens ad interiorem dei cultuz non pertinet. vnde Augu. de vera religione inducit q dicit Luc. 17 Regnum dei intra vos eſt: cõtra ſuperſtitioſos q exterioribus curam pncipalem impendunt. Et ſic claruit qd ſit ydolatria: pateťq3 pars huius ſermonis prima.

¶ Pars ſecũda huius ſermonis in qua declaratur vnde ydolatria originẽ habuerit.

Secundo in hoc ſmone de origine ydolatrie tractãtes: ſciẽdum eſt ſm Tho. 2. 2. q. 94. ar. vlt. q duplex fuit cauſa. Una diſpoſitiua ex pte hoiuz. Alia cõſumatiua ex pte demonũ. Jeccirco tria poſſumus ɔſiderare cãtiua ipi9 maligne ydolatrie. ¶ Primuz dr vanitas. Scdm cecitas ¶ Tertiũ iniqtas. ¶ Quãtuz ad pmũ qõ dr vanitas: aduertenduz eſt q hoies pmi tpis excellẽtiaz veri dei nõ ɔſiderantes: ⁊ de pulchritudine ⁊ vanitate imaginũ delectãtes quibuſdaz creaturis pp pl'chritudinẽ ſeu vanitatez: dinitatl' cultũ exhibuerũt: q: ſm phm in poetria hõ delectat de repñtatione. vñ ſapi. 13. dr. Si qs artifex fab de ſilua lignũ rectuz ſecuerit: ⁊ hui9 docte eradat corticẽ: ⁊ arte ſua vſus diligẽter fabricet vas vtile i ɔuerſatõe vite: reliqis aũt hui9 opis ad prepatõez eſce abutať. ⁊ infra. ⁊ p ſciaz artl' ſue figuret: ⁊ aſſimilet illa imagini hois: aut alicui ex aĩalib9 illõ ɔpet: liniẽs rubrica: ⁊ rubicũduz faciẽſ fuco colorez illius: ⁊ omnẽ maculam que in illo eſt perliniẽs: ⁊ faciens ei dignam habitationem: ⁊ iperiote ponẽs illud: ⁊ conformans ferro ne forte cadat proſpiciẽs illum. Sciens q: non poteſt adiuuare ſe. Imago

enim est:⁊ opus est illi adiutoriū: ⁊ de substā tia sua ⁊ filijs suis ⁊ de nuptijs suis votum faciens inquirit.hec ibi. Idcirco scribitur in hystorijs romanis antiqs: ꝙ antiq romani quadam natiuitate ducti:multas statuas er rexerunt in honore aliquoꝝ ꝓboꝝ hominuȝ vt patet de Mutio Sceuola:⁊ Scipione:et pluribus alijs:⁊ precipue de Seruio sulpitio iurisconsulto.ꝙ cum factus fuit excellentissimus hominū:⁊ in legationē a populo romano missus in legatione vita defunctus est. Tunc populus romanus ei statuam pro rostris erexit:sicut habet̃.ff.de origine iur.l.2.§. post hos. ¶ Quātum ad scd̄m qd̄ dicit̃ Cecitas.Sciēdū ē ꝙ ṗmi hoīes pꝰ hos ṗmi tp̄is tāta cecitate amoris iordinati estuabāt:ꝙ aliquos nimiū venerantes eis honorē diuinuȝ impendebāt:⁊ etiam vsqȝ in hodiernū diem impendūt plurimi. Unde Sap.14. describitur sic.Superuacuitas hominū hoc adinuenit in orbem terraꝝ:⁊ ideo breuis illoꝝ finis inuentus est.Acerbo eni luctu dolens pater filij rapti fecit sibi cere imaginē:⁊ illum q tūc quasi homo mortuus fuerat:nūc tāq̄ȝ deum colere cepit.Et ideo hoc fecit causa ṗme statue ⁊ imaginis sculpte. Nam vt legit̃ in hystorijs Ninus rex assirioꝝ fuit ṗmus q statuam erexit. Fuit pater eius bellus rex quo mortuo Ninus filius eius ꝓpter reuerētiaȝ ⁊ honorem patris sui.s.belli:fecit statuā erigi ⁊ a populo cepit honorari:⁊ pro deo haberi: ⁊ imolabant ei aīalium sacrificia. qd̄ audientes alie nationes ⁊ sp̄alr̄ populus iudaicus irridebant:ipsamqȝ statuam vocare ceperūt belzebub a bello ⁊ Zebub:qd̄ est musca quasi deus muscaꝝ:eo ꝙ in sanguine i quo fiebat sacrificium ibant musce:⁊ inde pascebantur: ⁊ exinde appellatū ē nomē diaboli belzebub Unde scribitur Matth.12.h nō eicit demonia nisi i belzebub ṗncipe demonioꝝ. Inde etiam vocatuȝ est nomē eius. Belial dictus ab idolo.Belli d̄ quo scribit apostolus.2.ad cor.6.Que cōuentio Christi ad belial: vt hēt̃ de pe.di.j.§.si cui.¶ Quātū ad tertiū qd̄ dr̄ iniquitas.Sciēdū ꝙ tanta ē iniqtas ⁊ puersitas demonū ꝙ se coleret deos hoibus orātibus exhibuerūt in idolis:dando rn̄sa:⁊ aliqua miracula faciendo: que videbant̃ hoibꝰ diuina. Unde ⁊ in ps.95.dicit̃. Omnes dij gentium demonia.Qui demones vsqȝ i hodiernum diem humanū genus decipiunt: et maxime imperitos hoīes: ⁊ mulierculas: vt se loco Christi:⁊ virginis Marie adorari faciant. Nam transfigurāt se in angelos lucis fingentes se esse Christū ⁊c.sicqȝ apparentes ab eis adorant̃.Qui si cū cōditiōe adorarent excusarent̃ a peccato.Quia tūc non adorarēt demonē sed Christum.Si aūt adorarēt simpliciter non excusarent̃ ꝓpter ignorantiam: sed grauiter peccant ꝑm Bona.in.3.di.9.ar. j.q.6.⁊ Alexā.vbi supra.Cuius rō triplex pōt assignari. Prima est: q2 premonitus p diuinam scripturam ꝙ angelus tenebraꝝ trāsfigurat se in angelū lucis.vt habet̃ ab apl̃o.2. cor.xj.que verba ponunt̃.26.q.5.c.ep̄i eorūqȝ mi.⁊.c.nec mirꝝ.⁊.j.Jo.4.habetur.Nolite oī spiritui credere:sed ꝓbate sp̄us si ex deo sūt. Et Matth.24.dn̄s dicit. Multi venient in nomine meo.di.Ego sum Christꝰ:⁊ ideo tenetur discutere ⁊ nō statim credere.¶ Scd̄a ratio est:quia habet remediū.s.oratōis q̄ȝ dȝ premittere ante hm̄ōi adorationē. Nā scribitur Jo.16. Quicqd petieritis patrem ⁊c. hoc est ꝑm augustinuȝ quicqd pertinet ad salutem.patet ergo ꝙ qui orant non adhibent omnē diligentiam q̄ȝ debet̃.¶ Tertia ratio est ꝙ qlibet debet se reputare indignū hm̄ōi visionibus:⁊ ideo potius debet illas timere q̄ȝ desiderare.Narrat̃ eni exemplū de quodam sctō patre:ꝙ cum ei diabolus in specie Christi appareret clausit oclos:⁊ dixit se nolle Christum in hac vita videre. At diabolus eius humilitate confusus euanuit. Peccant igitur qui hm̄ōi adorare faciles sunt: quia faciliter possunt periculum euitare apponendo conditionē hoc modo.Adoro te si tu es xp̄s. Et hoc modo ꝑm Alexan.dȝ adorari hostia consecrata.Si hac tacita conditione vel exp̄ssa. Si d̄bita forma obseruata fit.Et sic patet vnde idolatria originem traxerit.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur quā grauis sit culpa idolatrie ⁊ qualiter detestatur ⁊ reprobatur.

Tertio in hoc sermone de grauitate idolatrie tractantes tres considerationes annotande sunt. Quarum Prima dicitur offensionis. Scd̄a aggrauationis. Tertia reprobationis.¶ Quantū ad ṗmam que dicitur offensionis idolatrie. Est sciendu ȝ ꝑm omnes predictos doctores scȝ Tho.2.2.q.94.ar.2.⁊ Bona. ⁊ Ricarduȝ ⁊ Scotum in.3.dist.37. ⁊ Alexan. vt supra.

q idolatria est peccatū mortale: quia de directo est contra primum preceptum prime tabule Exod. scriptum vbi dicitur. Non adorabis deos alienos neqȝ coles. s. interius sm glo. et loquitur de sculptibilibus et imaginibus: ergo peccatum est idolis interiorem vel exteriorē cultum exhibendo. Idcirco errauerunt qdaȝ putantes q offerre sacrificia et alia ad latriaȝ pertinentia: non solum summo deo: sed etiā suis superioribus esset debitum et per se bonum: hoc non est rōnabiliter debitum: quia et si omnes superiores venerari debeamus: nō tamen eadem reuerentia debetur omnibus vt claret ex supra dictis. Sic enim deus oēs excellit: et quidaȝ modus singularis ei soli debere. Quidam aūt alij putauerunt visibilia sacrificia alijs dijs congruere et summo deo tanq̄ meliori meliora. s. pure mētis. Sed hoc est irrationale: vt dictum est supra: quia sacrificia ista sunt signa interiorum. Quidā vero alij crediderunt: latrie cultū exterioreȝ idolis exhibendum: non tanq̄ debitum et per se bonum: sed tanq̄ vulgari consuetudini consonum Et hec opinio videt fuisse Senece vt refert Aug. i li. de ciui. dei. Et hūc errorē secuti sūt quidam heretici putantes q tpe persecutōis liceret cultum exterius idolis exhibere: fidem seruando in mente: qd falsissimū est: qr sicut mendatiuȝ perniciosum est mortale cū quis verbo dicit aliquid cōtra veritatem fidei: ita perniciosa falsitas est cum quis cultum exteriorem deo debitum alteri exhibet. contra id qd sentit in mente. Unde Aug. vbi supra cōtra Senecam ait. q eo dānabilius colebat idola: quo ea mendaciter aiebat sic agere vt eū a pplo veraciter agere estimaret. ¶ Quātum vero ad scdam que dicit aggrauationis Sciendū q peccatū idolatrie est grauissimū quia Leuit. 15. super illud qd dicit de imundicia mulieris patientis fluxum sanguis sic dicit glo. Omne peccatum est imūdicia. Sȝ idolatria est maxima. q si dicat est snia phi 8. ethico. q pessimū optimo opponit. Sȝ cultus interior qui consistit in fide. Spe: et charitate est melior q̄ cultus exterior: igit infidelitas: desperatio: et odium que opponunt cultui diuino interiori sunt grauiora peccata: q̄ idolatria que opponit exteriori. Ad huius declarationem est notandum sm Tho. et alios doctores vt supra. q grauitas alicuius peccati pōt attendi dupl'r. Uno modo ex pte ipsius peccati: et sic peccatū idolatrie est grauissimū. Sicut enim in terrena repu. grauissimū esse videt. q aliqs honorem regiū alteri ipendat q̄ vero regi: qr quātum in se est totū reipub. perturbat ordinē. Ita in peccatis que cō deū cōmittunt: que tñ sunt maxia: grauissimū eē vr q aliqs honorem diuinū creature ipēdat qr quantum in se est facit aliū deū in mūdo. Alio modo pōt attendi grauitas peccati ex parte peccantis. Sicut dicit grauius ē pctm eius qui scienter q̄ qui ignoranter peccat: et sm hoc nihil phibet grauius peccare hereticos qui scienter corrumpunt fidē quā acceperunt: q̄ idolatrias ignorāter peccantes: et sic etiam aliqua alia peccata ppter ɔtēptū peccantis psūt esse maiora. Ad argumētū ergo dicit q idolatria presupponit interiorē infidelitatem: et adiungit exterius indebitū cultum Si vero sit exterior tm̄ idolatria absq̄ interiori infidelitate: addit culpe falsitatis vt dcm̄ est. ¶ Quātum ad tertiam cōsiderationeȝ q̄ dicitur reprobationē. Sciendū est q vitium idolatrie est sic graue q p. 12. testes sacre scripture reprobat. Primus est Moyses q in psona dei sic dicit. Ego dñs deus vester non acietis sculptile: neqȝ idolū: nec vitulos erigetis: nec insignē lapidē ponetis in terra vra vt adoretis eū. Leuit. 26. et iter. Ipi hostiliter egerunt ɔtra nos et deceperūt insidijs p idolum. Nume. 25. et iter. Non referes qcq̄ ex idolo in domū tuā: ne fias anathema: sicut et illd est: qr spurcitiā detestabilis: et velut inquinamentū ac sordes abominatiōi hēbis: quia anathema est Deutero. 7. Scdo ē Tobias qui sic ait. Omis aūt terra eius deserta replebitur: et domus dei que est i ea itensa rebedificabit: ibiqȝ reuertātur omnes timētes deū et relinquent omnes idola sua: et venient in ierusalem: et habitabūt i ea Tob. 14. Tertio est dicendum qui dicit. Simulacra gentium argentum et aurum etc. Os hūt et non etc. ps 113. Quartus est filius eius Salomon qui sic dicit. Benedictū est enim lignum per qd fit iustitia. per manus autē per qd fit idolum maledictum est: et ipsum qui fecit illud: qr ille qdē operatus est. Illud aūt cum esset fragile deus cognominatus est. Sap. 14. Quintus ē Isaias qui sic dicit. Confundant omnes ab idolis suis qbus sacrificauerunt Isaias. p. et iterum. In die illa abiciet vir idola argenti sui: et idola auri sui: que fecerunt nobis manus

in peccatū.31.Et iteꝝ predixi tibi ex tūc anq̄ veniret indicaui tibi ne forte diceres. Idola mea fecerūt hec ⁊ sculptilia mea ⁊ cōflatilia mea manducauerūt ista.48. Sextus testis est Hieronym·9 qui sic dicit. Sacerdotes nō dixerunt vbi est dn̄s ⁊ tenentes legem nescirent me:⁊ pastores preuaricati sunt in me:⁊ prophe ꝓphauerunt in Baal: ⁊ idola secuti sunt. Propterea adhuc in iudicio ꝯtendam vobiscū: ⁊ cū filijs vestris disputabo Hie.2.c.Et iteꝝ. Reddam post duplices iniqtates ⁊ peccata eoꝝ:qui ꝯtaminauerūt terrā meā i morticinijs idoloꝝ suoꝝ.16.c.Et iterū. Posuerunt idola sua in domū meam in qua inuocatum est nomen meū.32.c. Septim·9 testis Ezechiel.di. Et cessabūt idola vestra delubra vestra :⁊ delebunt opera vestra.6.c.Et iteꝝ.Cōuertimini ⁊ recedite ab idolis vestris ⁊ ab vniuersis cōtaminationib·9 vestris auertite facies vestras.14.c.Et iterum si vir iust·9 fecerit iudiciū ⁊ iustitiam: in montibus non comederit:⁊ oculos suos nō leuauerit ad idola domus isrl: ⁊ vxorē ꝓximi sui nō violauerit:h iustus est vita viuet ⁊ non morietur.18.c.

Octauus est Daniel.di.q2 rex colebat idolum ⁊ ibat ꝑ singulos dies adorare cū. Porro Daniel adorabat dn̄m deū suum:dixitqꝫ ei rex.Quare non adoras Baal. Qui respōdens ait illi.Quia nō adoro idola manu fcā sed viuentē deum qui creauit celum ⁊ terrā: ⁊ habet potestatē omnis carnis.Daniel.14.

Nonus testis est Oseias qui dicit.Dispergantur excelsa idoli peccatū isrl.10.c.Et iterū effraim quid mihi vltra idola:ego exaudiā ⁊ dirigam eum:ego vt abierem vrentem: ex me fructus tuus inuentus est.14. Decimus est Amos qui inquit deceperunt eos idola sua:post que abierunt patres eorum.2.c. Et iterum. Portastis tabernaculum moloch:⁊ imaginem idoloꝝ vestroꝝ.5.c.Et iterū. Demolientur excelsa idoli:⁊ sanctificationes isrl desolabunt:⁊ consurgam super domū Hieroboam in gladio Amos.7. Vndecimus testis est Zacharias per quē loquit dominꝰ. di.Et erit in die illa dicit dominus exercituū dispergam nomina idoloꝝ de terra ⁊ nō cōmouebūt vltra.13.c. Duodecimus est aplus Paulus.di.Qui abominaris idola sacrilegium facis Ro.2.Et iterum.Neqꝫ cultores idolorum efficiamini sicut quidā ex ipis:quēadmodum scriptum est, Sedet populus mā ducare ⁊ bibere ⁊ surrexerūt ludē.1.cor.10.Et iterum.Nolite iugum ducere cum infidelib·9 Que enim participatio iustitie cum iniqtate aut que societas lucis ad tenebras:Que cōiunctio Christi ad Belial:aut que pars fidel cum infideli:Qui aūt consensus templo dei cum idolo. Vos eni estis templū dei.2.cor.6 Contēpnamus ergo fratres demonum spurca demonum idola colendo ⁊ debite honorādo deum nostrum viuum ⁊ verum:qui ē potēs solus ⁊ sapiens:solusqꝫ pius ⁊ clemens q trinus ⁊ vnus viuit ⁊ regnat :per infinita secula seculorum.Amen.

Dn̄ica ꝑma i quadragesima in mane de alia specie supstitiōis q̄ dr̄ diuinatio:icātatio demonū inuocatio:⁊ huiusmōi. Sermo .22.

Hec omnia

tibi dabo si cadēs adoraueris me.Matth.4.c.xc. Sollicit·9 eni plurimū fratres i xp̄o carissimi die noctuqꝫ minime cessans tenebrarum angelus antiquus videlꝫ humani generis inimicus:⁊ solita sua versutia querens quō Christi sacratissimam religionē qua regnum illud beatitudinis acqritur qd̄ isdem suo perdidit fastu:euertere valeat:vt mortalis homo per deuia queqꝫ deductus:tante felicitatis imemor effectus:non iam omnipotentem ⁊ imortalem deum colat:vt dignum est:⁊ honoret ac in suis calamitatibus presurisqꝫ inuocet:sed potius creaturam mortalem:⁊ suum querat inimicum: ⁊ persuadeat se omnipotentem:faciatqꝫ se ꝓ deo coli vt sic sūmo ⁊ imortali deo contēpto secum hominum animas in infernum demergat:vt habetur.26.q.5.c. nec mirum:vbi dicitur. Ad hoc innititur diabolus vt adorēt quasi deus:vt prelibatū est in precedenti sermone. Idcirco vestrum est summa cum diligentia eius ꝑscrutari fallacias: quatenus nō ipsum tāq̄ deum habeamus:sꝫ vt cum tāq̄ hostem peruersissimum repellamus. Quod nos dominus pio miseratus affectu edocuit verbo pariter ⁊ exemplo:ne quis dicat se nescire quid agere debeat. Nam hodierna die exemplum habemus dn̄i:qui surgenti diabolo vt se adoraret ei proposita verba. di. Hec

omnia tibi dabo rc. Respondit. Vade Sa
thana. Scriptum est enim dominū deū tuū
adorabis rc. Pertractata ergo pma specie
superstitionis que dicitur idolatria merito i
hoc sermone de scda.s.diuinationis vbi de-
mones inuocantur:r adorantur videndū est
de q̄ hoc mane tres ꝯsideratões ānotabim⁹
vz. Prima dicitur diuinationis diffinitio.
Scda vero specificatio. Tertia āt reductio.

¶ Pars pma huius sermonis in qua decla
ratur quid sit diuinatio:ac quō fit ministerio
demonum:r ideo ꝓhibetur r detestatur.

PRimo in hoc sermõe de diuinatiõe
p aliqua specie hmōi mādato cõtraria
ante omnia eius declaranda est dif-
finitio:quia Tulius dicit in pmo de officijs.
Omnis rei que a ratiõe suscipitur institutio
debet a diffinitione proficisci:vt melius intel
ligatur quid sit de quo disputetur.ẜm etiam
phm p̄ de anima.Diffinitio est pncipiuz ois
demonstrationis.r.7.metha.r.7.topico. idē
ait.ꝙ diffinitio est indicans quid esse rei. Et
p̄ posterioꝝ idem ait. Diffinitio est cognitio
scie: r ipsius quicqd est: r vnius rei debet eē
diffinitio ẜm eundē.7.methaphy.p̄.elencoꝝ.
r.6.topico. Idcirco ẜz theologos r maxime
Alexan.nostrum in.2.parte.sic diffinitur vna
tm̄ descriptione.s.diuinatio est vsurpatio co-
gnoscēdi futura. Pro cuius declaratiõe tria
notanda sunt. Primum dicitur distinctio.
Scdm offensio. Tertium prohibitio.

¶ Quātum ad pmum notandum ẜm Tho.
2.2.q.95.articu.j.r Bonauē.in.2.dist.7.parte
2.ar.j.q.3.r Alexā.in.3.parte tractatu de scia
demonum.ꝙ triplex genus reperitur futuro
rum. Quedam enim habent cām determi-
natam r infallibilez: vt illa que attenduntur
circa motum corporum celestiū siue inferio-
rū in quib⁹ ē determinatio: r omnino i pec-
cati cessatio:r talia pn̄t certitudinaliter sciri n̄
solum a deo vel in deo. Sed etiam a creatu
ra:r hoc in sua causa:sicut tempus eclypsis r
similium: vnde quis non dicitur diuinator
si preuidet ea que necessario in temporib⁹ ve
niunt que humana ratione sciri possunt. Sic
astrologi ex consideratione causaꝝ ꝓnunciāt
futas eclypses:pluuias:r siccitates: r medici
prenunciant sanitatem r mortem. Quedam
sunt que habent causam determinatam: sed
tamen fallibilem vt sunt illa que ẜm interio
rem nām habent cām determinatam; quia
intentio nature mouet determinate ad vnuz
ẜz ideo fallibile:qꝛ multipliciter pōt incurrere
in pctm̄:sicut ager seminatus in terra pingui
ex bona dispositione superioꝝ corpoꝝ affert
pinguē fructū. Ista pn̄t certitudinalr sciri r ꝓ
nunciari:nō tm̄ a deo:ẜz etiā a creatura q̄ no
uit nās reꝝ supioꝝ r inferioꝝ:nō tn̄ sic certi-
tudinalr sicut predicta. Quedā hn̄t cām ide
terminatā r fallibilē:sicut sunt ea que sunt a
voluntate nr̄a que indeterminata est pro eo
qd̄ est ad oppasita:r fallibilis:qꝛ pn̄t volēti ꝑ
ficere multa occurrere in peccata:r talia non
pn̄t certitudinalr sciri ab aliqua creatura in
scipsa:sed solū a deo per reuelationē diuinaz
Vnde phs.j.periemi.ait. De futuris contin
gentibus non est determinata veritas. adeo
ꝙ Damasce.li.2.c.4.dic̄. ꝙ futura ꝯtingētia
neqz angeli neqz demones nouerūt: r mlto
minus hō. Vn̄ Act.j.xp̄s dixit aplis. Non ē
vestrū nosce.t.v.m.q.p.p.i.s.po. Si igit̄ sancti
angeli:r apl̄i sanctissimi:spū.s.pleni nō pote-
rant scire futura ꝯtingentia nisi deo reuelan
te:quō hi q vasa sunt pctōꝝ r amici diaboli
poterūt scire.r iō si qs aliq̄ ꝯtingētia deo re-
uelante p̄cognouerit:r illa p̄dicit nō diuinat
ẜz ꝙ diuinitatis ē facit vl̄ ꝙ diuinū ē suscipit
Tūc ḡ dr̄ qs diuinare qn̄ in debito mō sibi
ꝓnūciationē euētuū futuroꝝ vsurpat. Puta
qn̄ preter dei manifestationē futura ꝯtingen
tia reuelare presumit: vt sunt illa que depen
dent ex libero arbi.vel q̄ ꝑ accidēs ꝯtingunt:
siue in reb⁹ hūanis:siue nālib⁹ nūciat. Sol⁹
eni dei ē talia p̄scire. Vn̄ Isai.41.Anūciate
q̄ futura sunt r sciem⁹: qꝛ dij estis. r.26.q.4.
c.ꝙ aūt. Futura p̄scire solius dei ē:q i sui cõ-
tēplatõe ille etiā angelis p̄scire fac̄.

¶ Quātū
ad scdm notādū ex p̄dict̄ seqr̄.ꝙ hmōi diui
natio culpa ē mortalis:ẜm oēs p̄dcōs doct.
qꝛ qui p̄sumit cognoscere r p̄nūciare futura
nisi deo reuelante:vel nā p̄docēte: certū ē ꝙ
sibi vsurpat qd̄ dei est. Et ex hoc diuini qdā
dicunt̄. Vn̄ dic̄ Aug.in lib.de nā demonū.
Et hr̄.26.q.4. Igit̄ genus diuini dicti sūt q̄si
deo pleni.diuinitate eni se plenos dissimilāt
r astutia quadā fraudulenter hoīb⁹ futura cõ
iecturāt.ꝙ si dicat̄ Aug.dic̄ in lib.de lib.arb.
Quis audeat dicē disciplinā esse malam: r
subiungit. Nullo mō dixerim⁹ aliquā intel
ligentiā malā esse posse. Sed ẜm phm.io.de
memoria.r reminiscētia circa pncipiū. Aliq̄
sunt artes inter q̄s ānumerāt diuinationez:

ergo si diuinatio ad aliquā itelligētiā ptinē videt̄ ꝛ artē: patet ꝙ diuinatio nō sit peccatū Ad hoc respondet̄ ꝙ sunt quedam artes ad futuros euentus cognoscendos: qui ex necessitate frequenterqꝫ proueniunt: ꝛ ille ad diuinationem non pertinēt: sed ad alios euētus cognoscēdos non sunt aliq̄ vere artes seu disciplune: sꝫ fallaces ꝛ vane ad decipienduꝫ introducte p demones: ſm Aug. 21. de ciui. dei Et ideo lꝫ sit ad cognoscenduꝫ nālis inclinatio: iuxta phꝫ in ꝓhemio metha. di. Omnes hoīes naturalr̄ scire desiderant. Hoc intelligendum est ſm modum humanum: nō autem ſm indebitum diuinationis modum.

¶ Quantum ad tertium notatur ꝙ diuinatio prohibetur triplici doctrina. s. Primo veteris testamenti. Scd̄o nouelli. Tertio decreti. Primo ꝓhibetur auctoritate veteris testamenti. Nam leuiti. 19. scribit̄. Non declinetis ad magos: nec ab ariolis aliud sciscitemini: vt poluamini per eos: ego dominꝰ Super que verba dicit Augu. ꝙ hoc obseruare curat deum infamare nitit̄: tanq̄ꝫ auibꝰ plusq̄ꝫ deo sciaꝫ tribuat. Item leuiti. 20. scribitur. Anima que declinauerit ad magos vl̄ ad ariolos: ꝛ fornicata fuerit cum eis: ponaꝫ faciem meā ꝯtra caꝫ: ꝛ interficiā eam de medio ppl̄i mei. Et iterū ibidem dicit̄. Vir siue mulier in q̄bus phitonicus siue diuinationis spiritus fuerit: morte moriant̄: lapidibꝰ obruent eos. Et deute. 13. dicit̄. Si surrexerit i medio tui ꝓpha: aut qui somnium vidisse se dicat: ꝛ ꝑdixerit signum atqꝫ portentū: ꝛ euenerit qd̄ locutus est ꝛ dixerit tibi. Eamus ꝛ sequamur deos alienos: ꝛ seruiamus eis: non audies verba prophe illiꝰ aut somniatoris: qꝛ temptat nos deus. Et iterum deutero. 18. Non inueniatur in te q̄ phitones aut diuos consulat: aut querat a mortuis veritatem. ꝛ Omnia enim hec abbominat̄ dn̄s. Et eccl̄i. 34. habet̄. Diuinatio erroris: ꝛ auguria: mādata ꝛ somnia maleficentium: vanitas est. ꝛ Esay. 47. Stent vt saluent te augures celi: qui ꝯtemplabant̄ sidera: ꝛ supputant mēses vt ex eis annunciarēt tibi ventura. ꝛ Ezech. 13. Vident vana: diuinant mendacium. Secundo ꝓhibentur auctoritate noui testamenti: vt pꝫ in euangelio hodierno. ꝛ per apl̄ꝫ ad gala. 4. nos reprehendens dicit. Nunc autē cum cognoueritis deum: imo cogniti sitis a deo: quomō conuertimini iterum ad infima ꝛ ignobilia culta q̄bus denuo seruire vultis? dies obseruatis: ꝛ menses: ꝛ tempora: ꝛ annos. Timeo enim ne forte sine causa laborauerim in vobis ꝛc̄. Tertio ꝓhibētur auctoritate decreti. Nam. 26. q. 4. c. igitur. scribit̄. Arioli sunt q̄ circa aras ydoloꝝ nefarias ꝑces emittunt: funesta sacrificia offerūt. hiisqꝫ celebritatibus demonum recipiunt respōsa. Et. 26. q. 5. c. si quis. dicitur. Si quis ariolos vel aruspices: vel incantatores obseruauerit: aut philaterijs vsus fuerit: anathēa sit. Et in ca. qui dinationes. dicitur. Qui diuinatōes expetunt: ꝛ morem gentilium subsequuntur: vel in domos suas huiusmodi hoīes introducunt: exq̄rēda aliud in arte magica: aut expianda causa: sub regula q̄nquennij iaceat: ſꝫ gradus pnīe diffinitos. Prohibetur etiam diuinatio per leges. Nam ca. de male. ꝛ mathematicis. l. nemo. dicitur. Sileat oībus ꝑpemodo diuinandi curiositas. Et ideo Augu. de cathacismo li. ꝑmo dicit. Ad sortilegium veniunt: duo consulunt illum fur. ꝛ q̄ passus est furtum dicit ille putas inuenio quod perdidi: dat nūmos ꝛ audit inuenies: venit ꝛ qui abstulit putas non inuenio: dat ꝛ ipse nūmos ꝛ audit. non inueniens. Quicq̄d horum euenerit datur palma diuino: perdenti dicit inuenies: furi dicit non inuenieris. Si inuentum fuerit laudat ille qui perdidit. Si vero non inuentum fuerit: laudat ille q̄ tulit. Ab vno diuinus accepit laudeꝫ: ꝛ ab ambobus nummos. Jam ergo fratres mei nolite credere illis: nolite cor vestrum illis dare: nolite sacculos vestros talibus inhaurire: ꝛ animas vestras demonibus subiugare. Quoꝝ vincula solut ih̄s: non eos denuo alliget diabolus. Magis autem operaꝫ date: vt elemosynis peccata redimatis: q̄ꝫ talia ꝯmittendo graues vobis sarcinas que vos deprimant compaгetis. Hec ille. Et tunc quid sit diuinatio: ꝛ ꝙ sit prohibita claruit: patetqꝫ ꝑma pars huius sermonis.

¶ Pars secūda huius sermonis in qua ponuntur tres species supstitionis. s. nigromantie: ꝛ augurij: ꝛ sortilegij.

Secundo in hoc sermone ad clariorem declarationem dictorum: sciēdum ꝙ varie sunt species diuinationis: ꝛ quantuꝫ ad presens sunt tres partes ꝑncipales. Prima dr̄ inuocatiōis. Scd̄a augurationis. Tertia sortiligiationis.

¶ Quātum ad primam speciem que dicitur inuocationis tria notanda sunt. Primum notandū est ſm Bona.in.2.di.7.parte.2.ar.j.q.3.in corpore.q. circa fi.ꝙ quāuis demones non possint ꝑ seipsos futura ꝯtingentia scire tñ frequenter vera predicūt:qꝛ futuroꝝ euentum aliquo mō presentiūt. Hoc aūt est quadruplex sicut dicit Augu. vz super Gēn. ad litterā vt habeť.26.q.5.c.sciendū. Primo sensus aut ingenij acrimonia:vt qñ vident ⁊ diligenter ꝯsiderant ad ꝙ inclineť affectio nr̄a vel q̄ sunt inducentia:vel retrahētia. Scđo temporū experientia:quia ex talibus vident accidere talia. Tertio dolosa cautela:qñ ꝓponit aliquid facere ⁊ predicit illud quasi aliꝰ sit facturus. Quarto aliena doctrina qñ iusto dei iudicio permittiť adiscere ab angelis.

¶ Scđm notandū ſm Tho.2.2.q.95.ar.3.ꝙ demones expresse inuocati. Aliqñ prestigiosis apparitionibus se ingerūt aspectui hoīuz seu auditui ad prenunciandū futura:sicut cuz dant responsa per idola: vel cū apparent diuersis formis:⁊ diciť prestigium. Aliqñ expꝛ̄sse inuocati per somnia predicūt futura: ⁊ dr̄ diuinatio per somnia:de qbus dicetur infra. Aliqñ per suscitationē mortuoꝝ inuocati prenunciant futura:nō ꝙ vere suscitēt mortuos sed opere demonū videnť aliqui resuscitati: ex quibus prenunciant:⁊ diciť nigromantia. Aliqñ inuocati prenunciāt per arreptitios.i. per hoīes viuos:⁊ vigilātes ab eis obsessos: ⁊ a phitonio Apoline:qui fuit p̄mus inuētor diuinandi dr̄ phitonia. Aliqñ inuocati p̄nūciant futura ex figuris varijs: aspectui hoīuz in diuersis rebus se ingerentibus. Et hoc si fiat in visceribus aīaliuz idolis imolatorum diciť aurisper. Si in corpore terrestri vt vngue cornibus capillis ferro lapide polito dicitur bromantia. Si aūt apparēt in aq̄ tales figure vel signa vnde queriť precognitio futuroꝝ:diciť sormātia. Si in aere:aeromātia. Si in igne dicitur piromantia. vñ.26.q.4.c. Igitur.⁊ in.2.nimiruz.q.5.hec omnia scribūť

¶ Tertiū notandū est ſm Bonauenturā in 2.dist.7.parte.2.ar.j.q.3. ꝙ homo pōt aduocare diabolū duobus modis. Vno mō virtute diuina ei imperando aliqd licitū ⁊ honestum:⁊ hoc modo lz. Vnde Paulus act.16. diabolo imperauit exire de puella:⁊ exiuit eadem hora:⁊ hoc silr̄ eē posset qñ deus suo iusto iudicio diabolū subijceret homini: prout de quibusdam viris sanctis narrať. Nam ⁊ si demon nō inuocatus alicui hominū scōꝝ occurreret:posset virtute diuina eum cogere ad aliqua vera dicenda:ad vtilitatē aliorum Alio modo pōt quis inuocare diabolū voluntario comertio ⁊ familiariter: ⁊ hoc mō non lz tacite vel expresse. Qđ probať tripliciter.s. Ratione. Auctē. Et exemplo. ¶ Primo probať rōne sic. Tales enim sic inuocantes: aut peccāt peccato infidelitatis vtpote si demoni credendo aliquid diuinitatis tribuant Aut peccato idolatrie vt in oblatiōibus ⁊ sacrificijs:aut saltem peccato inobedientie: qa contra ꝓhibitionē diuinā ⁊ ecclesie faciūt vt statim dicetur. Ratio aūt huius ꝓhibitiōis est triplex. Primo qꝛ tales peccāt in seipos dum se comittūt discrimini: qꝛ vix aut nūq̄ȝ diabolus satisfacit:nisi aliqua infidelitas vel idolatria misceať. Sicut eni ad diuina miracula plurimū facit fides recta:sic ad demonū miracula facit fides peruersa:qm̄ diabolus ꝑuersus est imitator dei. Scđo qꝛ tales peccant cōtra ecclesiā dum hñt oīo ab ecclesia p̄cisum comertiū ecclesieq; prorsus cōtrariuz ⁊ aduersariū. Tertio qꝛ tales peccant in diuinam maiestatē dum recurrūt ad diabolū quare non sit deus noster oīpotens ⁊ benignus: ideo ꝓhibitū est ⁊ sine peccato fieri nō pōt. Nam ⁊ si aliqñ dicant vera:tñ vt plurimū dicūt falsa:⁊ maxima suscitant odia:scandala:suspiciones ⁊ his sīlia que longuz esset enumerare.

¶ Scđo idem ꝓbať auctē. Naz Leuit.20. Precipiť occidi qui sciscitanť magos ⁊ ariolos.⁊.26.q.2.c.illud. Aug.ait in lib. de doctrina xp̄iana. Oēs igiť artes hmōi vl' nugatorie vel noxie supstitiones ex quadam pestifera societate hoīuz ⁊ demonū q̄si pacta infidelis ⁊ dolose amicitie cōstituta penitus sunt repudiande ⁊ fugiende a christianis.

¶ Tertio idem ꝓbatur exemplo.4.Reg.p̄. Reprehenditur ⁊ punitur rex israel: qui misit ad consulendū deum Acharon. Item habetur exemplum Christi vt habetur Luc.4. iussit similr̄ demones illam magnā veritatē di. Tu es Christus filius dei viui: vt doceret nos non inquirere debere veritatē a diabolo:nec multum curare qñ ipsam nunciat expresse: precipue cum habeamus noticiā scripturarum qbus magis credendum est. Nā vt habeť.26.q.5.c.episcopi eorum. A diabolo captiui tenentur qui relicto creatore diaboli

aurilia querunt.hec ille.ꝙ si queraṫ vnde ha
bent tales aduocantes virtutem compellen
di ipsos demones. Respondeṫ ꝺm Bona.
ꝙ nullam de se hn̄t virtutem:sed solū ex dia
bolica pactione. Sic enim diabolus cuꝫ eis
pepigit fedus qui fiunt ei familiares:ꝙꝫ talia
signa cognosceret:ꝛ ad talia pn̄teꝫ se offerret
Ostendit aūt per illa se cogi:vt ostendat ali-
quid necessitatis esse in huiusmōi actibus in
quibus multa sunt nefanda:per que abduciṫ
homo ꝛ a fide: ꝛ a cultu dei: vn̄ nullo modo
credēdū est: ꝙ tales caracteres aliqd possint
maxime super spūs:nisi ex pactione: ꝛ iō oia
talia crimina vana sunt ꝛ periculosa ac per-
uersa:nec facit diabolus: qꝛ in illis delecteṫ:
sed in infidelitate operantium. ꝛ sic patet qd
sic dicendū de pᷓma specie diuinationis que
diciṫ inuocatio.❡ Quātum ad scd̄am spēm
diuinationis que diciṫ auguratiōis que ꝓhi
betur Deutero.18.vbi diciṫ. Nō inueniatur
in te qui obseruet auguria.Sciendū ꝙ preci
pue fit qn̄ ex cōsideratōe motuū: vel vocum
quorūcūqꝫ aialum:vel stramutatione hoīuꝫ
cū vult hō precognoscere futura fortunij:vel
īfortunij vl' cū ex ꝯsideratōe verboꝝ alicuius
alia intentiōe dictoꝝ aliqs retorquet ad futu
ra que vult precognoscere:ꝛ hoc diciṫ. O mē
vel cū liniamēt᷑ manus ꝯsiderat᷑:vel signis
inspectis in specula vult precognoscere fu-
tura:ꝛ diciṫ pᷓmū cyromantia.scd̄m specula-
mantia.Sciēdū ꝙ ꝺm Tho.2.2.q.95.ar.7.ꝙ
ois diuinatio vl' ꝓcognitio futuroꝝ si extēdaṫ
vltra id ad qd̄ (illud vnde fuerit talis preco-
gnitio) pōt pertingere ꝺm ordinē nature vel
diuine ꝓuidentie erit supstitiosum ꝛ illicituꝫ
Nam mot⁹ vel garitus auiū:vel alie dispo-
sitiones hmōi in rebus ꝯsiderate nō sunt cā
futuroꝝ euentuū:vt ex eis aliqua futura pos-
sint cognosci sicut ex causis: vnde cuꝫ futura
non possint in eis precognosci sicut ex causis
oꝫ ꝙ si sint in eis aliq̄ que precognoscamus:
hoc erit inquātum hmōi motus: vel voces:
vel dispositiones sunt effectus aliquaꝝ cāꝝ
que sūt causantes:vel ꝓcognoscētes ꝑdictos
effectus. Notandū igiṫ ꝙ instinctus natura
lis quo mouenṫ bruta ad suas opatiōes:cāri
pn̄t ex duplici causa. Vno mō ex cā corpo-
rali. Cum eni bruta non habeāt nisi animaꝫ
sensitiuā:cuius oēs potentie sunt actus cor-
poraliū organoꝝ:subiacet coꝝ aia dispositōi
continentiū corpoꝝ:ꝛ pᷓmordial' celestiū. Et
ideo nihil prohibet aliquas eoꝝ opatōes esse
futuroꝝ euentuū signa inquātum ꝯformanṫ
dispositiōibus corpoꝝ celestiū:ꝛ aeris ꝯtinē
tis ex qbus tales ꝓueniunt futuri euentus.
Sed in hoc duo ꝯsideranda sunt. Primū
est ꝙ hmōi operatiōes nō extendanṫ nisi ad
precognoscenda illa futura que causanṫ per
motus celestium corpoꝝ. Scd̄m est vt non
extendāṫ nisi ad ea que aliqual'r possunt ad
hmōi aialia ꝑtinere.cōsequunṫ eni ꝑ celestia
corpora:cognitionem quādam ꝛ instinctum
ad ea que coꝝ vite sunt necessaria hn̄t: sicut
īmutationes que fiunt per ventos pluuias ꝛ
hmōi. Alio modo pn̄t causari hmōi īstinct⁹
ex causa spūali.s.vel ex deo:vt pꝫ in columba
sup Christū descendente Luc.3. ꝛ in coruo q̄
pauit Helyam.3.Regū.17.ꝛ Jonā in Cete
euomente:vt pꝫ Jone.2. Vel etiā ex demo-
nibus qui vtunṫ hmōi opationibus brutorū
ad implicandas hoīuꝫ aīas varijs opinioni
bus:ꝛ eadem rō videṫ esse de oib⁹ alijs: pter
ꝙꝫ de hoibus:qꝛ verba humana que accipiūṫ
pro hoīe nō subdunṫ dispōni stellaꝝ: nisi per
prouidentiā diuinam:ꝛ qn̄qꝫ per operationē
demonū. His ergo premissis tria notanda
sunt.❡ Primū est ꝙ hmōi diuinatio si non
extendaṫ vltra ordinē nature nullo mō ē su-
perstitiosa. Nam Hierony.8.diciṫ. In celū
cognouit miluus tempus suū:turtur ꝛ irūdo
ꝛ Ciconia custodierunt tpᷓs aduentus sui.s.ꝑ
instinctū nālem:puta si qs ex hoc ꝙ cornicu
la frequenter crocitat: predicit pluuiam cito
esse futuram: sicut ꝛ ille rusticus cognosce-
bat mutationē tpis fore ꝓximā per quedam
signa asini sui:ꝙꝫ non cognoscebat sapiēs q-
dam astrologus.❡ Scd̄m notandum est ꝙ
hmōi diuinatio:etiam si non extendaṫ vltra
dispōnem ꝓuidentie diuine: non est supsti-
tiosa. Nā ꝛ Gedeon qui est ī numero scōꝝ
ꝺm Apl'm hebre.xj. Vsus est oie audiens
somniū ꝛ interpretationē. Judic.7. Sed vt
dicunt doct.obseruauit hmōi recitationem
ꝛ expositionem accipiens cā ꝓ omine quasi
ordinatā ad sui instructionē a diuina ꝓuidē
tia. Sil'r ꝛ elizer vt legitur Gen̄.24.attendit
verba puelle: oratione ad deum premissa.
❡ Tertio notandum est ꝙ si hmōi diuinatio
extendaṫ vltra id ad qd̄ pōt pertingere ꝺm
ordinem nature:vel diuine ꝓuidentie:est sup
stitiosa ꝛ illicita:ꝛ ad decipiendū per opera-
tionē demonū adinuenta. Vnde Augu.26.

q.4.c.sciendum.dicit. Nunc ergo qm̄ de di-
uinatione demonū questio est. Primo scien
dum est illos plerūqꝫ prenūciare que ipsi fa-
cturi sunt: ⁊ infra. Aliqn̄ aūt non que ipsi fa
ciunt: sed que nālibus signis futura p̄noscūt
que signa in hoīuꝫ sensus venire nō possunt
ante predicūt. Neqꝫ qꝛ preuidet medicus q̄
preuidere nescit huius artis ignarus. ideo tn̄
habendus est diuin⁹. Quid aūt mirū si quē-
admodū ille corporis humani vel ꝑturbata
vel mortifera temperie seu bonas seu malas
futuras preuidet valitudines. Sic demones
per aeris affectōes sibi notas: nobis ignotas
preuident futuras tempestates. hec ibi. Et sic
patet qd dictū sit de augurijs. De inuocatio
nibus etiā demonū: loqꝉ Aug. 26. q. 2. c. Qui
sine. dicens. Hec vanitas magicaꝝ artiū ex
traditiōe maloꝝ angeloꝝ in toto orbe terra-
rum pluribus seculis inualuit per quandam
sciam futuroꝝ ⁊ inferioꝝ: ⁊ per inuentiones
eoꝝ. Inuenta sunt aurispicia: ⁊ auguratiōes:
⁊ ipia q̄ dicunꝉ oracula: ⁊ nigromantia. h̄ ille.
¶ Quātum ad tertiā spēm diuinatōis q̄ dr̄
sortilegiatio tria sunt notanda. Primū no
tandū ſm ꝙ habeꝉ. 26. q. j. c. vnico. ꝙ sortile-
gi sunt q sub nomine ficte religionis ꝑ quas
dam quas sanctoꝝ seu apl̄oꝝ vocant sortes:
diuinatōis sciam ꝓfitenꝉ: aut quarūcūqꝫ scri
pturaꝝ inscriptiōe futura ꝓmittunt. hec ibi.
que sunt verba Isidori ethimolog. 8. Est igiꝉ
sortilegiū cū aliqd fit ab hoībus vt eius euē-
tu considerato aliqd occultū inotescat: vel ali
quid alicui exhibendū in sorte diuisoria: vel
agendū: vt in sorte consultoria: seu qd futurū
⁊ dr̄ sors diuinatoria. Et fiunt multipliciter:
quia per tractationē punctoꝝ: vel ꝑ ꝯsidera-
tionē figuraꝝ que proueniūt ex plūbo lique-
facto ꝓiecto in aquā: vel ex qbusdam scriptꝭ
cedulis in occulto ꝓiectis vel positis ꝯsiderā
do qsqꝫ accipiat: vel expunctiōe taxiloꝝ quis
plura puncta ꝓiciat: vel ex festucis inequali-
bus ꝯsiderando qsqꝫ accipiat maiorē vꝉ mi
norē: vel etiā ꝯsiderando qs aperiendo librū
qd occurrat ⁊ hmōi. ¶ Scōm notandum est
ſm Tho. 2. 2. q. 95. ar. 8. ꝙ euentus sortiū pōt
expectari a triplici causa. Primo ex dispo-
sitione celestiū corpoꝝ ita ꝙ ea intentiōe fiat
quasi hmōi actus humani q regrunꝉ ad sor-
tes ſm dispōnem stellaꝝ sortianꝉ effectum: ⁊
sic est opinio falsa: ⁊ per ꝯn̄s nō carens de-
monū suggestione: quapropter superstitiosa
est talis diuinatio. Scd̄o pōt expectari euē
tus sortium ex forma qd̄ videꝉ habere locuꝫ
in sorte diuisoria: ⁊ sic nō videꝉ habere vitiū
nisi forte vanitatis: sicut si aliq non valentes
aliqd concorditer diuidere velint vti sortib⁹
ad diuisionem quasi fortune experientes qꝫ
partem qs accipiat. Tertio potest expectari
euentus a causa spūali: ⁊ hoc pōt esse duplici
ter: qꝛ vel a diabolo: vel a deo. Si a diabolo
superstitiosum ⁊ illicitū est: ⁊ he sunt sortes q̄
prohibenꝉ per canones. Unde Leo papa. 26
q. 5. c. Sortes sic dicit. Sortes quibus cūcta
vos vestris discriminatis. i. iudicatis ꝓuin-
cijs quas patres dānauerūt: nisi aliud qꝫ di-
uinatōes ⁊ maleficia esse decernimus. Quā
obrem volum⁹ illos oēs dānari oīo ⁊ vltra
inter xp̄ianos nolumus noīari. Et ne exerce
antur anathematis interdicto ꝓhibem⁹. hec
ibi. Ex qbus patet ꝙ h̄ superstitio est morta
lis: qꝛ ꝓhibeꝉ sub pena excōis. ꝙ aūt istitute
sint alique sortes ab apl̄is qbus aliq vtūtur
falsum est: qꝛ a diabolo inuente sunt vt di-
ctum est. Si auteꝫ expectatur euentus a deo
tunc ſm se non est malum huiusmodi vti.
Et de his itelligaꝉ illd̄ Augu. 26. q. 2. c. Sors
di. Sors non est aliqd mali: sed i re humana
dubia: diuinam idicās voluntatē: ⁊ tales fue
runt sortes qbus vsi sunt patres que descri-
bunꝉ. 26. q. j. in p̄ncipio: vꝫ Josue in deprehē
sione Achā Josue. 7. Saul in deprehensiōe
Jonathe. j. Reg. 14. Jonas cum a facie do-
mini fugeret a nautis sorte deprehensus est
in mariqꝫ iactatus Jone. j. Zacharias sorte
exijt ⁊ in censuꝫ posuit Luc. j. Et Mathias
sorte electus Act. j. ⁊. 21. di. cleros. Est tamen
cauendum ab huiusmodi: quia. 26. q. 2. §. his
ita. Respondetur sic dicitur. Anteqꝫ euan-
gelium claresceret multa ꝑmittebanꝉ que tē
pore perfectōis discipline sunt penitus elimi
nanda. Idcirco sciendū ꝙ pōt in hmōi pctm̄
ēt reperiri quadrupl̄r. Prio si absqꝫ neces-
sitate ad sortes recurraꝉ. hoc enim videꝉ per
tinere ad tentationē dei: que i hodierno euā
gelio ꝓhibetur: vt clarius videbiꝉ in parte se
quenti. Scd̄o si in necessitate sed absqꝫ re-
uerentia. Unde Beda. 26. q. 2. c. non exēplo
sic ait. Si q tn̄ necessitate aliqua cōpulsi deū
putant sortibus apl̄oꝝ exemplo esse ꝯsulēdū
videant hoc ipsos apl̄os nō nisi collecto fra
trum cetu: ⁊ precibus ad deum fusis egisse. h̄
ille. Tertio ad terrena ⁊ vana istis sortibus

ẽt diuinis oraculis vtendo. Unde Augu.26.q.2.c.hi qui sic dicit. Hi qui de paginis euāgelicis sortes legunt: ꝛ si optanduʒ est vt illō potius faciant q̄ȝ ad demonia ꝯsulenda concurrant:tñ ista mihi displicet consuetudo ad negotia secularia:ꝛ ad vite huius vanitatem diuina oracl'a velle ꝯuertere.h ibi. Quarto si in electiōibus ecclesiasticis que fieri debēt inspirante spūsctō aliq̄ sortib⁹ vtank. Nam vt habek vt supra in.c.Nō statim. diē Hieronymus.Non statim debemus sub exēplo Jone sortibus credere:vel illō de actib⁹ opostoloꝝ huic testimonio coplare vbi mathias in apostolatū eligik. Secus aūt est in secularibus dignitatibus que ad terrena disponēda ordinank:in quoꝝ electione plures vtunk sortibus:sicut ꝛ in temporaliū reꝝ diuisione ꝛ vulgariter dicunk scrutinia.Alias iminēte necessitate licituʒ est diuinū iplorare iudiciū sortibus:cum reuerentia ꝛ sine supstitione:ꝛ exemplū ponit Aug.ad honoratū.ꝙ cum eēt tempore ꝑsecutionis disceptatio inter ministros dei q̄ debebant fugere ne occiderentur ꝛ sic ecclesiā deserere:vti sortibus licituʒ erat ꝛ esset etiam i p̄nti.℄ Tertio notandū est ẜʒ Tho.vt supra i r̄nsione vltimi argumenti.ꝙ iudiciū ferri cādentis vel aque feruentis qō olim ordinabatur ad alicuius peccati occulti manifestationē ꝛ inq̄stitionē: q2 excedit cōcȝ sortium rōnem:inquātū exinde expectak aliq̄s miraculosus effectus prorsus illicitū redditur:tum q2 ordinak ad iudicanda occulta q̄ diuino iudicio reseruank. iuxta illud.j.cor.4. Jtaqȝ nolite ante tempus iudicare ꝛc. tū q̄a hmōi iudicium non est auctē diuina sancitū vnde.2.q.5.c.consuluisti dr̄. Ferri candentis vel aque feruentis examinatiōe extorqueri a quolibet sacri non censerūt canones:ꝛ ꝙ sanctorum patrū documento sancitū non ē supstitiosa adinuentiōe non est presumendum. Spontanea eni ꝯfessione:vel testium probatione publicata delicta tāto pre oculis dei timore ꝯcessa sunt nostro regimine iudicare. occulta vero ꝛ incognita illi sunt relinq̄ueda qui solus nouit corda filioꝝ hoīuȝ.h ibi. Attendant igitur q̄ȝ grauiter peccant q̄ h malecficia sortilegioꝝ faciūt de ossibus mortuorū: de oleo sancto: de aqua baptismi:ꝛ qō dictu horrendum est de corpore xp̄i. Quidam pro luxuria:q̄dam pro auaricia: quidam pro vindicta ꝛc. ꝛ sic patet scd̄a pars sermonis.

℄ Pars tertia huius sermonis in qua ponuntur tres alie sp̄es reductiue ad supstitionem idolatrie ꝛ diuinationis.

Tertio in hoc sermone ad maiorē supstitiōis idolatrie ꝛ diuinatiōis exꝑssionē tres alie sp̄es sūt vidēde. q2 ℄ Prima dr̄ somniatiōis. Scd̄a tentatiōis. Tertia affectiōis.℄ Quātum ad p̄mā sp̄eʒ que dr̄ supstitionis somniatio:q2 quedam solent per somnia aliqua ventura interpretari sciendū ẜm Bona.in.2.di.7.parte.2.ar.j.q.3. in resp̄ōsione.3.argu.ꝛ Tho.2.2.q.95.ar.6.ꝙ somnia.5.de causis ꝯtingūt.Quedam ꝯtingunt ex dispositione corporis: ꝛ ista sunt presagia futuroꝝ:q2 hn̄t causam in nobis. nam sunt signa infirmantis. Quedā ꝯtingūt ex sollicitudine mentis:ꝛ ista etiā sunt signa eorum ad que facienda vel desiderāda nostra inclinak affectio:ꝛ ista rōe nō sunt signa nec causa alioꝝ de se:imo si ipsa applicentur ad alia potius prebent occasionē errandi q̄ȝ presciendi. Quedā aūt sunt ex illusione diabolica:ꝛ ista sunt nullius roboris sicut nec diuinationes auris picum. Quedam insup sunt ex reuelatione angelica. Quedā vero ex visitatione diuina: ꝛ hec duo vera sunt signa. Si igik q̄s somnijs vtatur ad precognoscenda futura ẜm ꝙ somnia ꝓcedunt ex diuina reuelatione seu angelica :aut ex nāli cā q̄ꝫtū virtus talis cause potuit se extendere nō erit illicita diuinatio. Si autem hmōi diuinatio causarek in nobis ex reuelatiōe demonū cuȝ quibus pacta habēk expressa vel tacita: quia hmōi diuinatio extendik ad qō nō potuit se extendere erit illicita ꝛ superstitiosa ꝛ ꝓhibetur.26.q.7.c.non obseruetis.ꝓpterea Deut.18. Nō inueniak in te inq̄t q̄ obseruet somnia. Multa alia essent de somnijs dicenda que causa breuitatis omitto.℄ Quantuȝ ad scd̄am sp̄em que dicik tentationis.s.diuine. Sciendum ẜm Nicolaū de lira sup hodierno euāgelio:ꝛ Tho.22.q.97.ar.j. ꝛ Astesanū parte.j.lib.j.ti.16.ꝙ tentare deum est experientiā de eius potentia ꝛ maiestate querere sine necessitate. Ad cuius declarationeȝ tria sunt notanda ẜm doctores ꝑdictos.℄ Primum notandū est ꝙ tentatio dei est quedaȝ sp̄es superstitionis ꝯtraria religioni diuine cuius rō in apto est.Finis eni religionis est deo reuerentiam exhibere:ꝛ ideo omnia que directe ꝑtinent ad irreuerentiā dei religioni

opponuntur. Manifestum est aūt q tentare aliquem ad eius irreuerētiā ptinet. Ergo tē tare deum est opus religioni oppositū. Secundo notandū est q huiusmōi tentatio est mala & culpabilis: cuius ratio in aperto est. Nullus.n. sumit expimentū de quo est certus: & ideo tētatio ex aliqua ignorātia vel dubitatione pcedit. Sed ignorare vel dubitare de hijs que ptinent ad dei perfectōes est peccatum. Igit manifestū est q tentare deū ad hoc q ipse tētans cognoscat dei virtutē pcm est. Si qs aūt ad hoc qreret expientiam eox que ad dinam pfectōes pertinent: nō vt ipse cognoscat: sz vt alijs demōstret: hoc non est tentare deū: cū subsit pia vtilitas & iusta necessitas: & aliqua q ad h ocurrē debēt. Sic.n. petierunt apli a deo signa in noie ihu actu. 4. s. vt virtus xpi fidelibus demonstraretur.

¶ Tertio notandū est q pluribus modis querit qs expientiam de deo tentādo. Primo tētando potentiā dei sicut pharisei. Mat. 12. Tentabant xpm signū de celo querētes. Similiter qñ qs infirmat & renuit remediū naturale accipe: vt expiatur an miraculose deus sanet eū. Et ideo si qs pōt se adiuuare in aliquo casu occurrente p remedia nālia aut auxilia humana: & nō facit: sz solū expectat dei auxiliū: dicit talis tētare deum: sicut fecit populus betulie q volebat se tradē Holoferni: nisi īfra qnqz dies exaudiret deus: vt pz Judith. 8. Scdo tēptando sapiā dei: sicut ille legis doctor. Mat. 22. Quesiuit.n. a xpo qd esset maius mandatū in lege. Simili'r & quidam psumunt docere siue pdicare absqz sufficienti scia expectātes a deo sibi īfundi gratiam: q anteqz efficiant discipuli veritatis: docentes efficiunt magri erroris: vt dicit Leo papa. Tertio tēptando patiētiā dei: sic faciunt pseuerātes in pctis: & expectantes a deo vt eis angelū suum mittat: ad hoc q desistāt a pctis: cōtra quos dicit. 93. di. c. diaconi per Hiero. Si nō ouertimur: si deum coli simus assiduo peccātibus non miseretur deus. Et ideo vt dicit eccli. 18. Noli esse tēptans deū. Postremo tēptando maiestatē dei: sicut fecit diabolus q voluit experiri an xps esset vere filius dei di. Si filius dei es dic vt la. &c. Deinde tēptauit eū di. Si filius dei es: mitte te deorsum &c. vt in hunc errorē induceret q sapientissime respōdit ei. Scriptū est enim deuteronomij. 6. Non temptabis &c.

¶ Quantum ad tertiam spēm que reducit ad supstitionem q dicitur affectōis. s. inordinate rex tpalium per quā affectōes sepenumero colunt demones: sciendū fm Ale. tractatu breui de expōne preceptox precepto p. q hoc pceptum fm allegoricā rōnem ostendit ydolatras vz. Primo.n. ostendit ydolatras saracenos & iudeos. Scdo scismaticos & hereticos. Tertio xpianos maxime auaros. Primo.n. ostendit ydolatras saracenos & iudeos: quia dicit. Non habebis deos alienos. Nam saraceni hnt suum diabolū machometum: cui tantam reuerentiā exhibent: acsi esset deus: ita vt centies parati essent in die pro illo mori. Et iudei messiā futurum expectant antichristū. Habent g deos alienos. i. pphas. Conuincunt g de ydolatria: qz deos hnt alienos. Scdo ostendit ydolatras hereticos: qz sequtur. Non facies tibi sculptile. Nam heretici faciunt sibi sculptilia: quia de deo non credunt: nisi qd imaginatione & fantasia ofingunt: otra illd Isa. 40. Cui similem fecistis deum: aut quā imaginem ponetis ei: quasi dicat nō est repire. Tertio ostēdit ydolatras xpianos peccatores di. Non facies silitudinē eox que in celo sunt desup: neqz in terra deorsum: neqz in aqs. Nam xpianus peccator facit silem eox que in celo quam colit per supbiam nimiū elleuatā: qz vt inqt Hieronymus. q qs plus amat & venerat hoc illi deus est. Colit g superbus & ambitiosus similem eorū que in celo sunt qz sup oīa diligit platurā: dignitatē: & honorem: &c. Et ideo xps docuit nos hanc ambitionem fugē: qz dum diabolus eū hodie portaret: nō sinebat se videre: ne crederet volare & gliam ppriam qrere. Colit insup auarus & cupidus similem eorum que in terra: iuxta illud apli colo. 3. Auaritia que est ydolorum seruitus. & eph. 5. illud dicit idem. vnde Ambro. ibidem ait. Vt auaritiam tam rem periculosam esse diceret: Ydolatriā hanc nuncupauit: qua nullum pctm maius. Ydolatria enim dei honorificentiam vsurpat: & vendicat creature: cum in noie diuinitatis qd solum conditiori competit: participare illi asserunt eius facturā. Auaritia autem hec icirco equata est: qz sibi ea que dei sunt sibi vsurpat & recōdit auarus: quodqz vsibus oium concessit cōmuniter auaritia denegat: qñ icirco ogregat apud se ne alij vtantur. Hec ille.

Quapropter hodie in euangelio dicit domi nus sathane promittenti sibi oia regna mũdi. Vade retro sathana. Scriptum est dñm deum tuuz adorabis rc. Colit deniqȝ carnalis homo similitudinem corpꝫ que in aqs sunt.i. deliciis: iuxta illud philip.3. Quorum deus ventus est ꝛ gl'ia in confusione rc. vnde hodie dñs dicit diabolo suggerenti sibi delicias. Scriptum est deutero.8. Non in solo pane viuit homo: sed in omni verbo qđ procedit rc. Propter que oia Augu.li. de vera religione.c.15.ait. Non diligamus per carnis voluptatez corrumpere atqȝ corrumpi: ne ad miserabilem corruptionem dolorum tormẽtorumqȝ veniamus. Non diligamus certamina: ne qui talibus gaudent in potestate demur humiliandi: vincendi: ꝛ verberãdi. Non diligamus visibilia spectacula: ne ab ipsa veritate aberrando ꝛ amando vmbras in tenebras proijciamur. Sed potius ad illã supernam patriam perducamur: cum societate angelorum gaudentes ꝛ exaltantes in secula seculorum. Amen.

¶ Dominica pma in q̃dragesima post prãdium de superstitione obseruationũ: planetarum: temporum: incantationum: ꝛ huiusmodi. Sermo.23.

In omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut dei ministros. Scribuntur hec verba.2.corinth.6.ca. ꝛ in epistola occurrentis dominice. Cum hoc mane fratres carissimi quedam de euangelio perorauimus pulchre duxi in hoc meridiano: vt ita dixerim: sacratissimo nõnulla de epistola vestre deuotioni predicare. Non tamen ab incepto nostro proposito deuiantes: vestraz velim non latere caritatem: plerosqȝ esse q aut crassa quadam ignorantia que est cunctoruz mater errorum laborantes: aut obstinatiõe quadam malicie sue sensum proprium sequẽtes superstitionibus quibusdam: ipso contẽpto deo: diaboluz vt pfatum est venerantes ei se offerunt semetipsos imolãtes per vana opera sua. Idcirco postq̃ȝ in superiorib⁹ sermonibus de ydolatria ꝛ diuinatione alternatis superstitionis speciebus: tñ est singulariter ꝛ breuiter scriptum: in presenti ad eius perfectionem: que tunc ꝫm phm adest: quãdo rei nihil prorsus deest: de altera ipius specie varia.s. obseruatione describentes ac predicantes sequamur apostoli doctrinã in verbis ppositis. In oibus exhibeamus nosmet ipsos sicut dei ministros: nõ diaboli obseruationes ꝛ vanitates imitando. De quibus hoc ordine procedendum est. Primum dicitur de obseruatione planetarum ꝛ corpoꝝ celestium. Scdm de obseruatione incantationum: ꝛ suspensionum: ꝛ illusionum. Tertium de obseruatione temporum ꝛ occurrẽtium.

¶ Pars prima huius sermonis in qua declaratur quomodo obseruatio corporuȝ ꝛ celestium plerunqȝ est causa erroris ꝛ superstitionis.

Primo igitur in hoc ꝫmone de obseruatione planetarum ꝛ corporuȝ celestiuȝ tractãtes per quam qs ex ꝯsidratione astroruȝ precognoscit vel prenũciat futuros euentus: que vocat̃ astronomia sciendum ꝙ isti tales influẽtias obseruãtes plerunqȝ in magnum errorẽ superstitiõis incidunt. Nam Augu. libro de doctri.xpiana 26.q.2.c.illud. sic dicit. Neqȝ ab hoc gñe superstitionis perniciose errore segregandi sunt: q olim genetiliati pp̃ter nãlium ꝯsideratiões dierum: nunc aũt mathematici vocantur. Nam ꝛ ipsi q̃uis veram stellaꝝ positionez cum qua quisqȝ nascitur ꝯsequant̃ ꝛ aliquãdo peruestigant: tamen ꝙ cogentur inde vel actiones nostras: vel actionum euentũ producere nimis errãt. Hec ille. Ad quoꝝ clariorem notitiam mouet̃ dubium an ex impressione corpoꝝ celestiuȝ ꝛ luminariorum causet̃ in hoib⁹ diuersitas moꝝ: ꝛ an possint astronomi ex impressionibus ipsorum corpoꝝ celestium futura pdicere. Nam dicunt ipsi ꝙ Saturno dominãte ferus ꝛ crudelis homo nascitur: dominante Marte nascit̃ hõ bellicosus: dominãte Venere luxuriosus. Mercurio dominante eloquẽs nascit̃. ꝛ sic de singulis. Queritur igitur vtrum necesse sit ita euenire: sicut astra minantur. Ad cuius dubij declarationem quattuor annotantur vȝ.

¶ Primum dicitur euidens confirmatio. Secundum vigorosa oppositio. Tertium catholica respõsio. Quartum irrefragabi-

lis deiectio. ¶ Quantum ad primum dico q ex quattuor videtur verificari posse q verum sit q diuersitas morum et varietas euentuum causetur ex impressione corporum celestium ¶ Primo ex textu euangelij Mat.2.c. vbi habetur q videntes stellam magi cognouerunt ortum regis. Si ergo xps natus fuit sub constellatione quod apparet ex huius stelle apparitione: ergo multo fortius videtur q alij regi et gubernari habeant sub stellarum virtute. ¶ Preterea confirmatur ex alio euangelij textu Jo.2.di. Nondum venit tempus meum siue hora mea. et Jo.8. Nemo apprehendit eum quia nondum venerat hora eius. Ex quibus videtur q regebatur ex constellatione: ergo multo fortius et nos. Secundo ex textu phi in lib. de proprietatibus elementorum: vbi dicit. q regna vacua facta sunt: et terre depopulate propter coniunctionem duarum magnarum stellarum Jouis et Saturni. Sed hoc non esset: nisi quia bella et lites hominum ex astris pendent. Ergo patet propositum. Tertio hoc idem ex experientia sensibili. Jn mortibus. n. regum vt dicunt astronomi: apparet stella comata: et astronomi: et mathematici de multis requisiti per astrologie iudicia multa pandunt vera. Hoc autem non esset: nisi mores et affectus hominum disponerentur secundum veritatem stellarum. Ergo etc. Quarto videtur ratione euidente. Ad vniuersitatis ordinem spectat: et ad perfectionem regis: vt nihil casu fiat respectu diuine prouidentie. Ergo si deus regit ignobilia per nobilia: inferiora per superiora: et corporalia per incorporalia: videtur q nihil ex hijs inferioribus fiat: quod a stellarum virtute et influentia non procedat. Et si hoc verum est: ergo etc.

¶ Quantum ad secundum quattuor opponenda sunt. Primo opponitur fundamento scripture. Dicitur. n. deutero.4. Solem et lunam et vniuersa astra celi creauit deus in ministerio cunctis gentibus que sub celo sunt. Sed quod creatum est in ministerium hominis: non predominatur ei in virtute et regimine. Aliter enim esset creatum ei in dominium: et non in ministerium. Si igitur astra sunt creata in ministerium: ergo ex eis non pendent principaliter mores hominum. Secundo hoc idem probatur auctoritate Ptolemei di. q sapiens dominabitur astris. Sed hoc non esset: si mores hominum causarentur ex impressionibus stellarum. Ergo etc. Tertio hoc probatur ostensiua ratione: quod ordinatum est recte: secundum huiusmodi non intendit nisi ad rectum. Sed celum cum suis sideribus a primo conditore rectissime ordinatum est. Ergo numquam tendit nisi ad bonos mores. Ergo aut omnes homines habent bonos mores: aut bonitas non causatur ex positione siderum: patetque falsum esse per experientiam: quia plures sunt mali quam boni. Ergo etc. Quarto hoc idem probatur ratione ducente ad impossibile. Si enim bonitas morum causatur ex positione siderum: cum motus eorum sit naturalis et necessarius: diuersitas morum in hominibus est naturalis et necessaria. Ergo nec erit liberum arbitrium: nec valebit consilium: nec meritum erit: nec demeritum: nec laus: nec vituperium. Si ergo hoc est maximum impossibile est: quia dehonestat et deturpat totum vniuersum. Maxime impossibile est q diuersitas morum causetur a positionibus stellarum siue siderum: et sic patet illa pars alteri prime contraria.

¶ Quantum ad tertium est responsio catholica omnium theologorum: et maxime. d. boe. in. 2. di. 14. pte. 2. ar. 2. q. 3. q mores hominum et euentus futurorum a sideribus causari dupliciter potest intelligi. Aut necessarie et sufficienter. Aut dispositiue et contingenter. Si primo modo dicatur non solum est falsum: sed hereticum: imo et diabolicum figmentum. Primo quia repugnat xpiane religioni Secundo quia repugnat sensui. Tertio repugnat rationi. ¶ Primo dico q repugnat xpiane religioni dum est contra veritatem fidei et honestatem morum. Veritas autem fidei in hoc errore saluari non potest. Dum. n. ponit omnia necessario a sideribus venire: tollit meritum et per consequens premium: tollit et gratiam: et per consequens et gloriam: quia tollit libertatem liberi arbitrij: dum ponit omnia necessario venire. Jn qua quidem libertate totus noster honor consistit: virtus: premium: laus et omne bonum quod non esset verum si necessario a constellationibus siderum ista venirent. Honestas etiam morum per hunc errorem preiudicium patitur. Quis. n. si hoc verum est: potest de malo reprehendi? Nullus. Jmmo licentia malefaciendi sine reprehensione conceditur: dum culpa peccantis in sidera refunditur: et homo ad colendum sidera incuruatur. Et iste est finis huius erroris pessimi: quia ad ydolatriam perducit. Et ideo est figmentum diaboli: quia hoc maxime intendit quod maxime reprehenditur. 26. q. 5. c. Non licet xpianis te

nere traditiones gentilium ⁊ colere elemēta aut lune: aut stellaꝝ cursus: ⁊ inanem signoꝝ fallaciam. Hec ibi. Scdo qꝛ repugnat sensui: qꝛ sensibili experientia in eadem ꝯstellatione ꝯceptos ⁊ natos videmus diuersificari in moribus ⁊ exercitijs: ⁊ euentibus: ⁊ naturalibus ꝓprietatibus. ⁊ illud manifeste apparet in Jacob ⁊ Esau: q simul fuerunt ꝯcepti ⁊ nati: ⁊ tñ in hijs oibus sunt diuersificati. Habetur etiā de hoc exēpluz Augu. in. 5. de ciui. dei. c. 6. q arguit ꝯtra mathematicos de duobus geminis quos ipse vidit. s. masculo ⁊ feia di. Nouimus geminos diuersi sexus: ambo adhuc viuunt: ambo adhuc etate vigent: quorum cum sint inter se siles corporum spēs q̄ꝫtum in diuerso sexu: pōt institutio ⁊ proposito vite ita sunt dispares: vt p̄ter actus quos necesse est a virili distare femineos: ꝙ ille in officio comitis militat: ⁊ a sua domo pene semꝑ peregrinat̄: illa de solo patrio ⁊ de rure ꝓprio non recedit. Insuꝑ qđ est incredibilius: si astralia fata credant̄: non autem miꝝ si voluntates hoium ⁊ dei munera cogitent̄: ille ꝯiugatus: illa virgo sacra est. Jlle numerosam ꝓlem genuit: illa nec nupsit. ⁊ infra. Quid. n. taꝫ ad corpus ꝑtinet: q̄ꝫ corporis sexus: ⁊ tñ sub eadeꝫ positione fiderum diuersi sexus gemini ꝯcipi potuerunt. Hec ille. Apparet etiā ꝙ in eadem ꝯstellatione nascitur filius regis ⁊ filius rustici: nascitur hō leo ⁊ asinus femina ⁊ masculus: q nec ꝯueniunt in moribus: nec in euentibus: nec in nālibus proprietatibus: ⁊ hoc ipꝫ probat Gregoꝰ. in omelia epi. di. Fateri etiam mathematici solent: ꝙ quisqs sub aquarij signo nascit̄: in hac vita piscatōis ministeriuꝫ sortiatur. Piscatores auteꝫ vt fertur getulia non habꝫ. Quis ergo dicet ꝙ nemo sub hac stella aquarij nascit̄: vbi piscatoꝛ minime habetur. Hec ille. Et ideo propter hanc sensibilem experientiam ꝯcludit Augu. falsuꝫ asserere mathematicos in. 5. de ciui. dei c. 7. d. Deinde si soli hoies non autem oia que sub celo sunt: cōstellationibus subiacent: cur alij eligunt dies accōmodatos ponēdis arboribus: vel vitibus: vel segetibus: alios dies pecoribus vel domandis: vel admittēdis maribus: qbus equaꝝ vel bouum setent̄ armenta ⁊c. huiusmodi. Si aūt ꝓpterea valent ad h̄ dies electi: qꝛ terrenis oibus corporibꝰ sine aiantibus: s̄ꝫ diuersitates tꝑaliuꝫ momētorum sideꝝ positio dominat̄: cōsiderent q̄ꝫ inumerabilia sub vno tꝑis pūcto vel nascant̄ vel moriant̄: vel inchoentur: ⁊ tam diuersos exitus habeant: vt illas obseruatiōes cuiuis puero deridēdas esse ꝑsuadeant. Quis. n. est tam excorsi: vt audeat dicere oēs arbores: omnes herbas: oēs bestias: serpētes. aues: pisces: vermiculos: momenta nascendi sigillatim hr̄e diuersa. Hec ille. Tertio repugnat recte rōi. Recta. n. ratio dictat ꝙ supiora debent inferioribus p̄poni: nobiliora ignobilioribus. Sꝫ si veꝝ esset ꝙ diuersitas morum causaret̄ a ꝯstellationibus fideꝝ: p̄ponerent̄ ignobiliora nobilioribus. s. astra hoibus: ⁊ h̄ est ꝯtra rōnem rectam. Qđ aūt homo sit nobilioꝛ astris: pꝫ rōne. Naꝫ nobilioꝛ est finis hijs que sunt ad fineꝫ. 2. phi. Sꝫ hō est finis quodāmodo omniuꝫ. 2. phi. ⁊. 2. de aia. Naꝫ oia terrena ⁊ celestia corpora ad vtilitatē nostram facta sunt. vnde ait Lactan. lib. de ira dei. c. 13. Omnia qbus ꝯstat quicqd gnāt ex se mundus ad vtilitatem hois accōmodata sunt. vnde ⁊ Grego. ait. Vitam qppe hoiuꝫ solus q creauit ꝯditoꝛ administrat. Non. n. ꝓpter stellas homo: sed stelle ꝓpter hoieꝫ facte sunt. Dico etiam esse ꝯtra rōnem: qꝛ aut euenit hoi. s. ꝙ constellatio in suo ortu exigit aut non. Si sic: ergo frustra sunt ꝯstellatōes obseruande in actibus suis: cum s̄m p̄mam ꝯstellationē necesse sit ei bona vel mala euenire. Si non in p̄ma ꝯstellatione: g̃ pari ratione nec in sequētibus: ergo nulle sunt obseruande. Et sic iste erroꝛ repugnat sensui fidei ⁊ rationi. Hoc aūt triplex incōueniens qđ dictum est colligit̄ ex verbis Dama. Greg. ⁊ Augu. Scđm igitur hunc modū. s. hoium moresi: ⁊ euentus futuroꝝ: a stellis necessario ⁊ sufficienter causari falsitas incurrit̄: ⁊ heresis periculosa. Si aūt scđo modo dicant̄ mores hoium a dispōnibus fideꝝ variari dispositiue ⁊ ꝯtingenter: sic pōt habere veritatem qꝛ nec rationi: nec fidei repugnat̄. Planum est enim ꝙ dispositio corporis varia multū facit ad variationē affectionum ⁊ moꝝ aie. Anima. n. vt plurimum passiones corporis imitatur. vnde colerici sunt iracundi: sanguinei benigni: melancolici verecūdi: flegmatici pigri: tamen non est hoc necessario. Anima eniꝫ dñatur suo corpori: qñ adiuta est ꝑ gratiam. Multos. n. vidimus colericos: māsuetos: melancolicos: benignos. Quoniam igit̄

virtus corpoꝝ celestium operatur admixtionem ꝛ qualitatem complexionuꝫ: hinc est ꝙ per ꝯsequens operatur quodāmodo ad qualitatem moꝛum: valde tamen de longinquo. Plus.n.facit ad qualitatem ꝯplexionis virtus nē inferioꝛis.s.elementoꝝ: q̄ꝫ virtus siderum. Unde Augu. in.5.de ciui.dei.c.2.in solutione cuiusdā questionis de duobus fratribus: qui simul infirmabantur ꝛ curabantur. vnde hoc esset magis ꝯmendat responsionē phisici: q̄ꝫ astronomi. Hyppocras.n.respondet ꝙ hoc erat ꝓpter similitudinem cōplexionis. ꝛ astronomus respondit ꝙ hoc erat ꝓpter identitatem ꝯstellationis. Melius enīꝫ respōdit phisicus q causam reddit magis ꝓpriam: ꝛ magis ꝓpinquaꝫ. Ex p̄missis ergo ꝯcluditur ſm doctrinā oīum theologoꝛum: p̄sertim Bona. vbi supra. ꝛ Ricar. in eodem di. ꝛ Tho.22.q.95.ar.5. ꝙ ex consideratione corpoꝝ celestium seu cōstellationum pōt qs velle p̄cognoscere triplex genus effectiuum. ¶ Primo nālēs qui dispōni subdunt̄ stellaꝝ ꝛ causantur ab eis: sicut ecclypsatio solis: siccitates pluuie: ꝛ huiusmodi. Et tales euētus p̄cognoscē ꝛ p̄nunciare ex ꝯsideratōe astroꝝ non est superstitiosum: sed ꝑtinet ad scientiā astrologie. Sc̄do effectus foꝛtuitos: vt ꝙ aliqs fodiēdo debeat inuenire thesauꝝ: vel cundo debeat cadere lapis super eum: vel occidi moꝛte violenta: ꝛ huiusmodi. Tales euentus precognoscere velle ꝛ p̄nunciare ex ꝯsideratione cōstellationum: vanum est ꝛ supstitiosum: q꞉ virtus corpoꝝ celestium cum sit naturalis: est determinata ad vnum effm̄ ꝓducendum. Illi aūt effectus pn̄t euenire: ꝛ non euenire: ꝛ vt in paucioꝛibus ꝛ raro eueniunt ¶ Tertio effectus seu actus ꝓcedentes ex libero arbitrio hoīs ꝛ hos velle precognoscē certitudinaliter ex ꝯstellationibus supstitiosum est: q꞉ q̄uis impressiones sideꝝ aliqualr̄ disponant ad varietateꝫ moꝝ: non tñ disponūt necessaria dispōne proxima ꝛ sufficiente: sed dispōne remota ꝛ ꝯtingente: ꝛ ꝯtrariuꝫ hoꝝ asserere est supstitiosum ꝛ hereticum: sicut ostensuꝫ est: ꝛ hoc ē ꝯtra suam volentes iniquitatem excusare. Naꝫ supbus dicit: Non possum aliter facere: q꞉ nat⁹ sum sub tali planeta. O supbe iniq̄ mentiris. Simil'r ali⁹ dicit. Non possum ꝯtinere. O poꝛce luxurioſe. O nefande sodomita. O libidinosa fcia. Infernus te expectat: in ignem eternum manebis: q꞉ libere deum offendis: ꝛ sic in omnibus aliis ꝛ auaris ꝛ inuidis ꝛ gulosis respōdeas. Et sic optime pꝫ planeq̄ꝫ claret catholica vera ꝛ fidelis respōsio. ¶ Quantum ad quartum in hac ꝑte visa catholica responsione: opꝫ euidentem affirmationem destruere. Ad p̄mum argumentum quando dicitur ꝙ dn̄s natus fuit sub ꝯstellatione. dicenduꝫ ꝙ falsum est. Naꝫ stella illa q̄ magis apparuit nō fuit stella nālis sub cuius regione xp̄s nasceretur: vt pꝫ euidenter in ſmone de epiphania in ſmōnario de ꝑctis. vnde Augu. dicit contra Faustum. Non ex illis erat stellis q̄ ab initio creature itineꝝ suoꝛum oꝛdinē sub creationis lege custodiunt. Sed nouo virginis partui nouum sidus apparuit. Hec ille. Non valet igit̄ istud argumentū: q꞉ stella fuit nouiter creata: per cuius apparitionem diuina reuelatione illustrati venerunt ad adorandum xp̄m. Simil'r quando dicit̄ ꝙ xp̄s expectauit tp̄s in passione. Dicendum ꝙ nō expectauit tp̄s fatale: sed tempus adeo p̄oꝛdinatuꝫ ꝛ figuris legalibus p̄signatum: ꝛ sic pꝫ destructio primi articuli. Ad secundū dicendum ꝙ illud verbum ph̄i non tribuit sideribus aliud q̄ꝫ quandaꝫ dispōnem ad tales effectus ex q̄bus bella generant̄. Ex cōmotione enim alicuius humoꝛis pōt aliqua affectio in anima excitari: quam tamen non est necessario ponere: q꞉ anima potest eam reprimere. Sed quia multi sunt insecutores passionuꝫ: ꝛ eis quibus possunt dominari seipsos subijciunt. Hinc est ꝙ multi se subdunt impressionibus astroꝝ: ꝛ ideo frequenter astrologi vera dicunt: maxime circa hoīes sequētes suas naturales inclinationes. Circa vero sp̄ūaliter viuentes ꝛ sapientes qui dominantur passionibus pauca pn̄t vera predicē: immo sicut dictum est homo sapiens dominabitur astris. Ad tertium patet responsio ex dictis: q꞉ astrologi in affectibus nālibus possunt per artem veram predicere. Aliquādo certitudinaliter sicut exemplificatuꝫ est de ecclypsi solis ꝛ lune. Aliquando soluꝫ probabiliter sicut circa serenitates. tēpestates: ꝛ huiusmodi. In hijs vero que subsunt libero arbitrio frequēter ita dicunt falsa sicut vera: ꝛ si aliquando videntur vera dicere hoc fit vl' casu: vel diabolico instinctu. Nam diabolus sicut dicit Augu. libenter se immiscet diuinationibus ꝛ huiusmodi. vnde in.5.de ciui.dei.c.

7.idem ait. Hijs oībus ꝯsideratis non im-
merito creditur:cum astrologi mirabilr mul
ta vera respondent: occulto instinctu fieri spi
rituum non bonoꝝ:quorum cura est falsas ꝛ
noxias opiniones de astralibus fatis inserē
humanis mentibus atqȝ firmare. Non etiā
valet illud qđ obijcitur de stella comata : qꝛ
prout significat mortem regis: non fit a na-
tura:sed diuino iussu:vt dicit Dama. Si eīȝ
naturalr fit non videt̃ magis ratio quare ap
pareat ī morte pncipis:q̄ȝ rustici. Et ideo di
cit dn̄s Bona. ꝙ comata duȝ non significat
mortem pncipis:sed solum ꝙ moriat̃ in eius
apparitiōe:aut si significat hoc fit diuino ius
su q̄ magis mortem eius pnunciat: tuȝ quia
non est persona cōis: tum qꝛ ex hoc frequen
ter pōt oriri perturbatio regni:in cuius custo
dia magis sollicitantur angeli: dum bonum
cōmune pponunt bono speciali. ¶Ad quar
tum dicendum ꝙ quādo dicitur illud quod
regitur pfecte subijcitur regenti:qđ veruȝ est
quando regens aliqd regit per modū domi
nantis:non p modum ministrātis . vnde qꝛ
humani actus regunt̃ a diuina ꝓuidentia si
cut a domināte: nihil pōt euenire preter ipi⁹
prouidentie intentionem ꝛ cognitōeȝ:ꝛ nihil
sic fit casu . Quia vero ab astris diriguntur
solūmodo p modum ministerij : ideo nō oȝ
ꝙ oīa subijciantur eis. Et sic pȝ prima pars.

¶ Pars scđa hui⁹ smonis in qua tractat̃
de obſuationib⁹ incantationū ꝛ supstitōuȝ .

Secundo in isto sermone tractandū
est de obseruationibus incantatio-
num ꝛ superstitionum que fiunt ad
curandas infirmitates ꝛ huiusmodi:que pro
hibentur in hoc pcepto. vnde deutero.18.di-
citur. Nō sit maleficus nec incantator. ꝛ Au
gu.li.de doctrina xpiana.26.q.2.c.illud.sic di
cit. Ad hoc genus superstitionum pertinent
omnes ligature atqȝ remedia : que medicoꝝ
quoqȝ disciplina ꝯdemnat: siue imprecatio-
nibus: siue q̄busdam notis quas caracteres
vocant : siue in quibuscunqȝ rebus suspendē
dis atqȝ ligandis:vel resaldandis quodāmo
do:non ad temparationeȝ corpoꝝ: sed ad quas
dam significationes:aut occultas:aut mani-
festas:q̄ enumeratiōi noīe phisicaȝ vocāt:cā
.s.excusatōis:vt q̄si non supstitōeȝ implicare
sȝ nē ꝓdesse videant̃. Hec ille. Ad quoꝝ de
clarationē tria notāda sunt. Primū erit de
incantatōib⁹. Scđȝ de illusionib⁹. Tertiū
de suspēsionib⁹. ¶Quātū ad pmuȝ de incā
tationib⁹:est sciēduȝ sȝ Tho.2.2.q.96.ar.2.ꝙ
in his q̄ fiunt ad aliq̄s effect⁹ inducēdos cor
porales:ꝯsiderandum est si ista hn̄t vel putā
tur habere virtuteȝ nālēȝ ad ꝓducēduȝ istos
effectus:Tunc erit licitū ꝛ non supstitiosum
vti talibus causis : puta si quis teneat sup se
iaspidem ꝓ restrictōe sanguinis:ꝛ huiusmōi
Si aūt non videtur ꝙ illa pn̄t nāliter causa
re tales effectus: sed per inuentōeȝ aliquarū
chartaꝝ:vel noīum ignotorum:vel alicui⁹ va
ne obseruantie expectetur : iste effectus van⁹
ꝛ supstitiosus erit sm predictum Augu. ver-
bum. Prohibent̃ igitur incantationes que
fiunt:aliquādo verbis expresse malis: aliquā
do inutilibus ꝛ vanis verbis:aliquando ver
bis apparentibus bonis dei vel sanctorum .
Sed in istis plurimum permiscetur aliqua
perniciosa superstitio:sicut in melle venenuȝ
vȝ aliqui caracteres seu ignota demonuȝ no
mina:seu obseruatio locorum: seu temporuȝ
vel aliquid huiusmodi per deceptionē diabo
li:vt hijs obseruantijs occupati curiosiores
fiant homines:ꝛ sic multipliciter implicētur:
sm Augu.26.q.ꝛ.c.illud. Colligere tamē her
bam medicinalem cum symbolo vel oratōe
dominica ex deuotione sine alijs superstitio-
nibus:ꝛ eis vti non reprobatur:vt.26.q.5.ca.
non liceat. sm Raynal. De incantationib⁹
dicit W W. ꝙ si nil superstitiosuȝ dant vel do
cent vel faciunt:sed tantuȝ vtunt̃ licite preci-
bus ꝛ admirationibus : sicut per passionem
xp̄i ꝛ crucem ꝛ huiusmodi:credo ꝙ non pec-
cent mortalr:nisi hoc fecerit post ꝓhibitōem
ab eccl̄ia eis factam. Sȝ credo prohibendos
esse viros ꝛ feminas a talibus: qꝛ multa in-
utilia ꝛ superstitiosa solent admisceri. Nam
inueni quendam religiosum in quodam ca-
stello dantem hostiam triptitam:in vna par
ticularum scribenteȝ:xp̄s mortuus est. In al
tera:xp̄s sepult⁹ est. In alia vero:xp̄s resur-
rexit:ad expellendas febres: alternatiȝ sumē
do eas in mane cum tribus pater noster: q̄i
xp̄s non habeat potentiā alr: nisi per huius-
modi obseruationem. O perniciosa ꝛ diabo
lica deceptio:sub specie boni quot abutuntur
oleo sancto:quot aqua baptismali:quot ossi-
bus mortuorum:quot ligno crucis: cum qui
bus miscent nomina demonum: ꝛ ita dece-
pti sub pretextu reliquiarum:demones vene
rantur ꝛ adorant. Quidaȝ insuper alij ad re

stringendum cruorem a quocunqz vulnere effluentem: hoc versiculo vtuntur dicentes. Longino feri christo dal lato dextro: sangue ꝛ aqua ando per lasta: disse christo basta. Quod nusq̄ reperit̄. s. ꝙ xps dixerit hec verba: cum quando eum vulnerauit: iam mortuus esset. Ecce q̄z diabolicum ꝛ hereticuz est ꝙ tollit xp̄m non vere fuisse mortuuz. Ideirco dicit Tho. Orare super infirmos non est omnibus permittendum: propter multa supstitiosa que solent rustici ꝛ mulieres orationibus iungere. Et ideo valde erroneum est ꝙ alique orationes psalmi vel alia verba habeant specialem virtutem aliter q̄z ꝙ ab ecclesia ordinatū est: qua de re dicit Tho. ꝙ si habeatur respectus precise ad verba sacra ꝛ virtutem diuinam non erit illicitum incantare serpentes ꝛ alia animalia: dūmodo nō imisceantur aliquevane obseruationes. Nā tales illicituz reddunt. Qd̄ si forte queratur an imagines astronomie sortiantur effm̄ aliquem ex impressione celestiuz corpoꝝ: respō detur ƀm Tho. in responsione scdi articuli: supra. ꝙ virtutes naturales corpoꝝ naturalium sequuntur reruz formas substantiales: quas sortiuntur ex impressione celestium corporum ex quibus habent quasdam virtutes actiuas. Sed forme corporum artificialium procedunt ex operatione artificis: ꝛ cum nō aliud sit q̄z compositio ordo ꝛ figura: vt dicit̄ 2. phisi. non possunt habere naturalem virtutem ad agendum ex impressione celestiū corporum: nisi solum ƀm materiam naturalem ꝛ ƀm Augusti. 10. de ciuitate dei. Imagines quas astronomicas vocant: ex operatōe demonum habent effectum. Cuius signum est quia necesse est eis inscribi quosdam caracteres: qui naturales ad nihil operantur: ꝛ in h̄ distant astronomice imagines a nigromanticis: ꝙ in nigromanticis fiunt expresse inuocationes demonum ꝛ pacta: sed in alijs ima ginibus sunt quedam tacita pacta per quedam figurarum seu caracterum signa: ꝛ sic patet quid dicendum de incantionibus.

¶Quantum ad secundum de obseruantia suspensionum. s. chartarum ꝛ huiusmodi ƀm Tho. sciendum est. 2. 2. q. 96. arti. 4. ꝙ cauendum est ne quid horum in eis reperiatur. s.

¶Primo vt non sit in eis aliquid pertinēs ad inuocationem demonuz: quia sic esset superstitiosum. Secundo ne si habeat nomina ignota: sub illis lateat aliquid illicitum. Tertio ne quid falsitatis contineat: quia sic eius effectus nō posset expectari adeo: quia non est testis falsitatis: sȝ a diabolo. Quarto notandum est: ne cum verbis sacris contineat aliqua vana: puta caracteres scriptos: ꝛ huiusmodi signa preter signum crucis. Quinto vt spes non ponatur in modo scribendi: aut ligandi: puta ꝙ scribatur in charta virgine: vel in ortu solis: vel ieiuno stomacho: vel dum legitur euangelium: vel ligari cum tot filis: vel appendi per hominem virginem: vel ꝙ nullus debet videri: ꝛ huiusmodi vanitatibus: que ad dei reuerentiam non pertinent: quia illicita essent ꝛ superstitiosa: vt patet ex predictis Augu. verbis. 76. q. 2. c. illud. ꝛ. q. 5. Non licet portare nisi simbolum ꝛ orationem dominicam: ꝛ hoc sine aliqua superstitione modis predictis. vnde XX. dicit qd̄ illa breuia que continent huiusmodi si quis portauerit in igne vel aqua vel non morietur mōte subitanea vel consequetur tale bonuz ꝛc. Talia non sunt portanda: sed reprobanda sunt: ꝛ peccant facientes: portātes vtentes: consulentes: credentes: ac vendētes vnde propter hoc dicit Gregorius. 26. q. 5. Si quis ariolos aut incātatores obseruauerit: aut philaterijs vsus fuerit: anathema sit. Philaterie enim dicuntur cedule. Naz frater noster Jacobus de marchia reppit quendam armigerum habentem breue: propter quod confidebat nunq̄z posse male mori: a fratre Jacobo interrogatus vnde hoc hūisset: respondit ꝙ quidam suus famulus habebat qui fuit suspensus. Cui senior subridēs dicit. O pauper homo si non profuit famulo tuo: quomodo proderit tibi. Qui cōfusus q̄z primum illud lacerauit. Vana ḡ hec sunt omnia: nec ab aliquo alio efficaciam habentia: nisi a diabolo vt patebit in sermone sequenti. Est tamen aduertendum ꝙ hij q vtūtur talibus breuibus ꝛ predictis superstitionibus ꝛ incantionibus: ꝛ si excusentur a peccato mortali cum ista faciunt: simpliciter credentes esse licita cum ibi non appareat manifeste inuocatio demonum vel pactio cum demone: vel adoratio creature: nec vnq̄z audierint esse prohibita: tamen illi qui audierunt a predicatoribus ꝛ cōfessoribus esse illicita non videntur posse excusari a mortali peccato: cum sint contra reuerentiam diui-

ni cultus:⁊ faciant scienter. ⁊ idem est de cō
sulentibus ⁊ permittentibus:quorum inter-
est prohibere .2.q.prima notum sit. Super
omnia sciendum ſm Thomā. vbi supra in
r̄nsione tertij argu. ꝙ portare religas si fiat
ex deuotione sanctorꝝ ⁊ silr̄ nomen Jesu xp̄i
ex deuotione filij dei in qbus hn̄t fiduciā nō
adiuncta aliqua vanitate licitū est de se. Sꝫ
si addatur aliqua obseruantia vt ꝙ vas sit
triangulare:⁊ alia que dicta sunt hmōi sup-
stitiosum erit ⁊ malum. Caute insup in his ē
ambulandū:qꝛ multe fiunt deceptiōes sub p̄
textu deuotionis. Nam quedā dn̄a nomine
Joāna laborans febre quartana accepit a q̄
dam breue huius tenoris. Madona zoana
dala febre quartana Dio ve mandi lo mal
anno ⁊ la mala septimana. Nā quidā frater
noster cum eius esset cōfessor apperiens hoc
breue hanc deceptionē reperit. Silr̄ ⁊ frater
Vincentius socius sancti Bernardini inue
nit quoddaꝫ breue huius tenoris. Doliate il
capo che doler te sole: Dolia a te ⁊ achi ben
te vole: Dogliate li ochij ⁊ doliate li denti:
Doliate il corpo in sieme cō lo vētre: Vane
al mare ⁊ fati incantare: Che cento diauoli
te possiano portare. Ecce ergo quāta est de-
ceptio. Nulla equidem alia virtus reperitur
in eis. patet ergo qd̄ dicendū est de supersti-
tione suspensionum. ¶ Quātum ad tertium
in hac parte. s. de obseruatione illusionū qua
obseruatione quedā mulieres decipiuntur ⁊
illudunt̄ q̄ asserūt se cū diana vel herodiade
nocturno tp̄e equitare ⁊ se i alias creaturas
transformare: que ideo vulgariter dicuntur
strege. Nam hmōi valde detestant̄ p̄ ꝯciliū
aglianū. 56. q. 5. c. ep̄i eorꝝ. vbi dicit̄. Quedaꝫ
scelerate mulieres post sathan conuerse de-
monum illusionibus ⁊ fantasmatibꝰ seducte
credunt ⁊ ꝓfitent̄ cū diana horis nocturnis
dea paganorꝝ:vel cum herodiade ⁊ inumera
multitudine mulierꝝ eq̄tare supra quasdā be
stias ⁊ multa terrarꝝ spacia in tempeste noctꝭ
silentio ptransire. Cuius iussionibus obedire
velut dn̄e ⁊ certis noctibus ad eius seruitiuꝫ
euocari. Sed vtinā he sole in pfidia sua perij
sent. Nā ⁊ inumerabilis multitudo hac fal-
sa opinione decepta. h̄ vera esse credūt:⁊ cre-
dendo a recta via deuiant ⁊ erroribus paga
norū inoluūt̄:cū aliqd diuinitatis vel numi-
nis extra vnū arbitrant̄ deum. Quapropter
sacerdotes p̄ ecclesias sibi cōmissas pplo dei
omni instantia predicare debēt vt nouerint
hec oia falsa esse ⁊ non a diuino sed a mali-
gno spiritu talia fantasmata irrogari: ⁊ ita
dicit̄. Quisqs credit posse fieri aliquā creatu
ram aut in melius aut in deterius imutari:
aut transferri in aliam spēm vel aliam simi-
litudinem:nisi ab ip̄o creatore:qui omnia fec̄
per quem oia facta sunt: ꝓculdubio infidelis
est ⁊ pagano deterior. hec ibi. Notanduꝫ ſm
glo. xx. in predicto cap. ꝙ postq̄ꝫ quis predicta
audiuit ⁊ credit ⁊ pertinaciter asserit mortalr̄
peccat:qꝛ hec per demones ficte ⁊ simulate fi
unt. Nam in vitis patrū legit̄ ꝙ ad beatum
Machariū discipulū sancti Antonij e vici-
nio opido quedam puella adducta fuit q̄ ocu
lis hominū ꝓrsus equa:⁊ non femina vide-
batur:qd̄ per magicas artes factū erat. Illi
a viro sancto percunctati qd vellent virginis
parentes. R̄nderūt equa ista q̄ꝫ vident oculi
tui filia nr̄a fuit. Sed scelesti hoies per artes
magicas in hoc aial verterūt. Velis igit̄ ob
secramus pro ea dn̄m exorare vt illam ad id
qd̄ fuit redeat:at vir sanctꝰ ait. Ego hāc quā
ōnditis puellam video nihil pecoris in se ha
bentem. hoc aūt qd̄ dicitis nō est in eius cor
pore:sed est in oculis intuentiū. Fantasie eni
demonū sunt ista:non veritas rerꝝ. Et cū fil̄
fudissent orationē ois fallacia demonis eua
nuit:⁊ sicut erat virgo ab oibus videbat̄. Est
aūt aduertendū ꝙ illusio aliqn̄ per fassinatio
nem fit de qua dicit̄ per ap̄lm Gal̄. 3. Quis
vos fasinauit veritati non obedire. vbi glo.
dicit. ꝙ duplr̄ dicit̄ fassinari. Vno modo po
nitur pro ludificare cū. s. arte magica perstrin
gunt̄ oculi vt aliter res videat̄ q̄ꝫ sit vt exem
plificatum est. Alio modo alicuius oculo re-
spici ⁊ inde ledi. Sunt enim quidam oculos
vrentes hn̄tes:qui respiciendo paruulos le-
dunt:ita vt cibū e stomacho eiciāt nauseā pa
tiantur. Et hoc ſm nāꝫ est possibile. Anima
enim vehementer affecta imutat oculū:ocu-
lus imutatus imutat aerem:aer imutatꝰ im
mutat tenellaꝫ pueri carnē:⁊ sic ledit vt cibū
euomat. Primo modo in faciente mortale
est in patiente non. Scd̄o mō in agēte pec-
catū non est ex quo est nāle:nisi fieret ad no-
cendū. Nō tn̄ facienda est aliqua incantatio
vel supstitio ad hoc remouendū vt mulieres
le solent. Et sic patet quid dicendū de illusio
nibus:patetqꝫ scd̄a pars huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua tractatur de superstitione obseruationis temporum ⁊ aliorum occurrentium.

TErtio in hoc sermone tractanduꝫ est de obseruatione alioꝝ occurrentium circa que tria cōsideranda sunt: vꝫ.
¶ Primo de obseruatione tempoꝝ ⁊ dieruꝫ.
Scdo de obseruatōe ieiunioꝝ ⁊ orationuꝫ.
Tertio de obseruatiōe luctꝰ tristitiaꝝ ⁊ fortuitorum. ¶ Quātum ad pͥmum de obseruatione dieꝝ ⁊ tempoꝝ. Sciendū ꝙ si obseruetur tempus vel dies ad aliquid faciendū vel dimittendum. puta ex causa nāli cauet sibi a sumptione medicine: vel minutiōe sanguinis in fine lunaris. arbores incidit vel plantat sꝫ dispositionē que multū opaꝛ in ista inferiora talis obseruatio non est superstitiosa nec illicita. Sed si non mouetꝛ ab aliqua nāli causa: sed aliqua falsa opiniōe. s. quia putat aliquos dies fortunatos ⁊ aliquos infortunatos supstitiosum est ⁊ friuoluꝫ: vt si quis vtitꝛ herbis collectis in mane ascēsionis: vel balneat se in nocte Jo. baptiste: vel in kl' non vult aliquid dare. hec omnia talia sūt vana. Unde Aug. 26. q. 6. c. non obseruetis. dicit. Non obseruetis dies qui dicūtꝛ egyptiaci aut klās Januarij: in quibus cantilene quedaꝫ ⁊ comessationes: ⁊ adinuicem dona donanꝛ: quasi in pͥncipio āni boni fati augurio: aut aliquot menses aut tempora aut dies ⁊ ānos: aut lune solisqꝫ cursus: quia qui ⁊ has ⁊ quascūqꝫ diuinationes: aut fata: aut auguria obseruat: aut attendit: aut cōsentit obseruātibꝰ. Inutiliter ⁊ sine causa ⁊ magis ad sui dānationē ꝙ̄ ad salutē tendit. hec ibi. Et ibideꝫ. c. non lꝫ dicitꝛ. Non licet iniquas obseruatiōes agere klāꝝ ⁊ ocijs vacare: neqꝫ lauro aut viriditate arborum cingere domos. Omnis eni hec obseruatio paganoꝝ est. ⁊. c. sequenti ideꝫ habetꝛ Dies egyptiaci vt refert Nico. de lira dicūtꝛ Uel quia illis diebus percussa fuit egyptus: vel quia tales dies egyptij inuenerūt: cauendos tāqꝫ infaustos. ⁊ sic patet pͥmū i hac pte ¶ Quātum ad scdm. s. de obseruatione orationum ⁊ ieiunioꝝ que a quibusdam exercētꝛ ⁊ obseruantur in arte notoria: ad sciam ⁊ memoriam acquirendam. Sciēduꝫ sm Tho. 2. 2. q. 96. ar. j. ꝙ hmōi obseruantia illicita est ⁊ inefficax. Primo enim est illicita: qꝛ vtitꝛ quibusdam ad sciam acquirendā que nō habent sm se virtutem causandi sciam: sicut in inspectione quarūdam figurarū: ⁊ ꝓlatione quorūdam verborum ignotoꝝ: ⁊ hmōi alijs Et ideo hmōi ars non vtitur his vt causis: sed vt signis: non aūt vt signis diuinitus institutis: sicut sunt sacramentalia signa: vnde relinquitꝛ ꝙ sint superuacua signa: ⁊ per cōns pertinentia ad pacta cum demonibus. Ideo ars notoria penitus sic fugienda est ⁊ relinquenda a xpiano: ac repudiāda sicut alie nugatorie artes ⁊ superstitiose: sm Aug. 26. q. 2. c. illud: quia ē mortale peccatū. Nam Deut. 18. habetur. Non inueniatꝛ in te qui querat a mortuis veritatem. ꝙ ideo ꝓhibetur sm glo. quia hmōi inquisitō nititur auxilio demonū Sed per obseruantias artis notorie ingritꝛ cognitio veritatis per quedam pacta signoꝝ cum demonibus: vt dictum est: ergo vti arte notoria est illicitum. ¶ Scdo ars notoria est inefficax ad acquirendā sciam. Cuius ratio ē quia per hmōi artem cum non attendatꝛ acqsitio scientie per modū homini generalem. s. adinueniendo vel adiscendo: cōsequens ē ꝙ ille effectus expectetur a deo vel a diabolo. Non pōt dici ꝙ a deo expectetꝛ: quia ⁊ si aliquibus dedeit scientiam ⁊ sapientiam per infusionem: vt Salomoni. 3. Reg. 3. Et apl's vt dicitur Luc. 21. Ego dabo vobis os ⁊ sapientiam ⁊c. Non tn̄ sicut hoc ex tali obseruatione: nec quibuscūqꝫ sm arbitriū spūs sci sm illd. j. cor. 12. Operatur h omnia vnus atqꝫ idem spiritꝰ diuidens singulis ꝓut vult. Nō insuper dici pōt ꝙ hmōi effectus expectetur a diabolo: quia ad eū non ptinet illuminare intellectum: ⁊ ideo nullus vnqꝫ a demone scientiam acquisiuit. Quod etiā videtꝛ dicē Porfirius vt refert Aug. 10. de ciui. dei. Possunt tn̄ demones hoibus loquētes exprimere aliqua sciaꝝ documēta: sed hoc non acquiritꝛ p artem notoriam. De inuestigatiōe aūt reruꝫ perditarum per inspectionē astrolabij ꝙ̄uis dicant aliqui esse licitum dūmodo fiat absqꝫ superstitione aliq̄: tn̄ Uincen. Hosti. Gof. dicunt simpliciter illicitum ⁊ nūqꝫ esse licitū. Et sic patet scdm in hac parte. ¶ Quantum ad tertium in hac parte de obseruatione aliquoꝝ occurrentium ad euitandum infortunium ⁊ consequendam felicitatem. Sciēduꝫ sm Tho. vbi sup. ar. 3. ꝙ homines huiusmōi obseruatiōes attendūt non vt quasdā cās: sꝫ vt quedam signa futuroꝝ euentuum bonoꝝ

vel malorum. Non autem obseruantur sicut signa a deo tradita cum nō sint introducta ex auctoritate diuina: sed magis ex humana vanitate cooperante demonum malicia: qui vt dictum est nituntur hominū animos hmōi implicare. Et ideo manifestum est oēs hmōi obseruationes eē supstitiosas τ illicitas. vñ 26.q.j.c.illō. vñ Aug. dicit. Sic sunt in aures in summo singulariū aurium: aut destructionum ossibus ansule in digitis: aut cum dicit tibi singlutiēti vt dextra manu pollicem teneas: his adiungūt millia mala imanissimarum obseruationū: si membrū aliquod salierit se iunctis ambulantib⁹ amicis lapis aut puer medius interuenerit. hinc etiam sūt illa limen calcare cum ante domū suam transit: redire ad lectuz. Si quis dum se calciat sternutauerit. Redire ad domū si pcidens offēderit: vel si vestis a soricibus rodatur. hec ibi Ad predicta etiam sunt multa exēplificatiua que fiunt hodie. Alij enim noue lune dum pmū viderint radios dicunt adorātes. Salue sancta luna. Alij in suis incantationibus arbores salutant dicūt. Salue sancta sambuce τ similia. Nōnulli carbones natiuis dñi suspendunt in vincis vel alibi ad expulsionem grandinis. Quidam tempore grauidatiōis sue vxoris: nolunt ignem concedere pximo suo. Pleriqꝫ alij nolūt φ mulier grauida teneat filios suos ad baptismuz. Alij obseruāt multa superstitiosa in introitu domorum vel in nuptijs seu dum vxor ducitur. Quidam etiā clerici lugubribus vestibus altaria induūt vel consueta luminaria extinguūt τ hmōi: que si faciant ad humiliationē τ deuotionē: nō est prohibitū: vt patet. 26.q.5.c. Quicūqꝫ. Si aūt faciant ad imprecandum alicui mandatum: peccant mortalr. Similiter qui dicūt vel dicere faciunt missas per requiem eternam vt persona viua moriatur. Abstineamus ergo frēs ab his vanis τ supstitiosis: seruiamusqꝫ deo nostro optimi: qui solus potens omnez gratiam abundare facere in nobis: τ gloriaz in futuro seculo. Amen.

¶ Feria scdā post pmam dominicā in quadragesima de permissione: remediatione: et punitione superstitionum. Sermo. 24.

Pascam illas in iudicio τ iustitia. Scribūtur hec verba Ezech. 34. c. τ in pphia hodierna. Et si in Christo fratres carissimi plurima in superioribus iam dicta sūt de superstitionibus p dei precepto aduersantibus τ inumerabiles (vt ita loquar) ad eterne dānationis cumulum hominum animas trahentibus. Attamen quia clare compertum est ex precedentibus φ omnia ista superuacua sunt: τ operatione ipsorum demonum fiunt ne pusilli τ ignorantes in maius incidant periculum criminis: ipsum nomē domini blasphemantes: cur vz istam potentiam diabolo in perniciem animarum nostrarum dominus ipse concesserit asserentes τ condēnantes. Placuit isto in sermone ad euacuationem perfectam demonum deceptionum ad clariorem intelligentiam quedam alia de supstitionibus adducere vel addicere. Idcirco pfata assumpsi verba dñi p Ezech. dicta. s. pascam illas. i. animas omni suauitate: que nō abierunt post iniquitates istas. s. superstitionum in iudicio. i. i die iudicij: τ iustitia dans vnicuiqꝫ ƀm opera sua. Tria igitur in presentiaruz de superstitionibus videamus. quorum

¶ Primum dicitur permissiua possessio.
Scdm vero fructuosa remediatio.
Tertium autem grauissima punitio.

¶ Pars pma huius sermonis in qua declaratur quātam potentiam habeant demones obsedendi τ malefaciendi: τ quare deus permittit.

Primo igitur in isto sermone ad videndum quō iste superstitiones operatione demonum fiunt: τ vnde hāc potestatem assumant tria notanda sunt.

¶ Primum quorum dicitur possessio.
Scdm maleficiatio. Tertiū aūt pmissio.

¶ Quātum ad pmum in hac parte considerandum qd dicitur possessio. Sciendum est ƀm dñm Bonauē. in. 2. dist. 8. parte. 2. ar. j. q. j. φ demones possunt humana corpora habitare τ possidere: sicut innuit textus euangelicus Matth. 8. Et. 12. τ Luc. 8. τ. xj. vbi habetur φ Iesus erat eiciens demoniuz τ illud erat mutū. Cuius ratio triplex assignatur. Prima quarum dicitur ratio spiritualis nature: quia sicut dicit. Aug. lib. de diuinatione demonū

Ipsi demones per naturam sue subtilitatis idest spiritualitatis possunt quecūqꝫ corpora penetrare: ⁊ in eis sine aliquo obstaculo ⁊ impedimento subsistere. Ratione vero sue potestatis possunt ea corpora in quibus sunt cōmouere ⁊ conturbare. Ideo quātum est de potestate eorum ⁊ subtilitate nature possunt corpora humana intrare que ⁊ ꝑturbare pñt nihil a superiori virtute ꝓhibeantur. Scđa ratio dicitur corporalis resistētie: quia nullū corpus potest prebere obstaculū spiritui: ergo cum demones spiritus sint nullum corpus ē eis obstaculum: ergo sicut lumen penetrat aerem vsqꝫ ad ꝓfundum ⁊ ibidem manet: sic spiritus demoniacus corpus humanum subintrare potest per totum: ergo nisi expellatur a virtute videtur ꝙ ibi possit habitare.

Tertia ratio dicitur multiplicis experiētie: quia vt dictum est ex euāgelio: ⁊ etiam quottidie reperitur ꝙ multi a demonibus obsidētur. Tunc sic aut hoc est: qꝛ habent in eis demones effectū: aut quia in eis sunt ſm substantiam. Si quia in eis habent effectū: ergo omnes peccatores obsessi essent a diabolo ꝙ falsum est: igitur a sufficienti diuisione: quia sunt in eis ſm substantiam obsessi dicuntur. ꝙ si forte dicatur glo. super illō Abac. 2. dñs in loco sancto suo sic dicit. Simulacris assistere potest imundus spiritus: intrinsecus eē non potest. Et Beda super illud Act. 5. Cur tentauit Sathanas cor tuum: sic dicit. Implet Sathanas cor alicuius: non quidem ingrediens in eum nec in sensu eius: ergo non videtur ꝙ demon ingrediatur ſꝫ substantiā corpus alicuius hominis. Ad hoc respondetur ſm Bona. ꝙ esse intrinsecus in aliq̊ pōt esse dupliciter. Aut sicut contentum respectu continentis: vt aqua respectu vasis: Et sic demō potest esse intrinsecus i simulacris. Alio mō esse intrinsecꝰ dicitur aliqd ꝙ influit i initia rei ñ influendo cōseruat ⁊ perficit: ⁊ hoc mō congruit demoni: nec respectu simulacri: nec respectu hominis: ⁊ sic intelligitur p̄ma glo. Alia vero glo. Bede non loquitur de ingressu in hominem qui attenditur ex parte corporis: sed qui attenditur ex parte spiritus rationalis. Et sic tñ sciendum ꝙ multi fingunt false se a diabolo vexari ⁊ oppressos fatuitate quadam propter maliciam: vel propter amorem carnalem: sicut consueuerunt mulieres. Refert enim quidam ex fratribus nostris. A parentibus sibi quandā puellā fuisse presentatam vt eam signo crucis signaret. Existimabant enim eam a demonio vexari q̃ꝫ cū fuisset allocutus reperit eā philo captaꝫ amore cuiusdam iuuenis. Nō igitur de leui assentiendum est: quia sub hac specie multe fiunt deceptiones. ¶ Quantum ad scđm in hac parte considerandum qđ dicitur maleficiatio. Sciendum ꝙ quedam alie incantationes fiunt operatione demonum ad nocumētum hominum: vt ꝙ aliquis consumatur paulatim: vel ꝙ non possit vxorem cognoscere: ⁊ hmōi. Et hec incantationes dicuntur maleficia: de quibus. 26. q. 5. c. nec mirū. Dicit Aug. Magi sunt qui vulgo malefici ob facinorꝫ magnitudinem nucupantur. hi sunt qui permissu dei electa concutiunt: hominum ꝑturbant mentes minus confidentiū in deo: ac sine vllo veneni haustu violentia tñ carnis interimūt homines. Vnde Lucanus. Mēs hausti nulla sanie polluta veneni incantata perijt. Demonibus enim accitis audēt ventilare: vt quousqꝫ suos perimant malis artibus inimicos. hi etiam sanguine vtuntur: ⁊ victimis sepe contingunt corpora mortuorū. Tales mortaliter ⁊ grauissime peccant: ⁊ ſm leges ⁊ canones atrocissime puniuntur vt infra patebit. ¶ Quātum ad tertium in hac parte considerandum qđ dicitur permissio. Sciendum ſm Bonauē. vbi supra in corpore. q. ꝙ deus permittit illa demonibus facere: ſꝫ sententiam diui Hieronymi. Aut ad sue glorie ostensionem: Aut ad peccati punitionem: aut ad peccantis correctionem: aut ad nostram eruditionem. Sed ex qua causa determinate permittat hoc latet humanam industriam: propter quod occulta sunt dei iudicia: hoc tñ planum est non esse iniusta: ideo non sine cā talia permittit. vnde Aug. lib. de ciui. dei trāsumptiue vero. 26. q. 5. c. nec mirum cōfirmat ista diffusius appertēs ⁊ dicit. Hec potestas ideo datur imundis spiritibus: vt peruersos sibi aptent: hoc est prauos homines seducant illos. s. qui spernunt veritatem ⁊ credunt mēdacio. Et iuxta Pauli sniam. 2. Thi. 4. sanā doctrinā non ferent: sed ad sua desideria coaccruabunt sibi magistros. p. au. ⁊ a. ver. qdē au. auer. ad fa. aut cōuer. onerati varijs peccatis ducentur varijs desiderijs semper discē-

ces ꝛ nūꝙ ad veritatem scientie peruenientes. Quemadmoduꝫ aūt iamnes ꝛ mambres restiterunt Moysi. Ita ꝛ isti resistunt veritati homines corrupti:mente reprobi circa fideꝫ: sed vltra non perficiēt. Insipientia eoꝝ manifesta erit oībus sicut ꝛ istoꝝ fuit. Nec ideo quisꝙ credere dꝫ quoslibet magicis artibus aliqd facere posse sine permissu dei:q omnia que fiunt:aut iusto dei iudicio facit:aut pmissu suo ita fieri sinit. Hec ibi ꝛ infra. Si autē quilibet opponat aut dicat. Quomodo vel qūlibet eueniunt aliquādo q̄ illi diuini pdicunt futura:aut quomō pnt egris pbere medelaꝫ: aut sanis remittere egritudinē:si aliqd ppriē virtutis ac ptātis non hēant:hoc a nobis recipiant respōsum:qꝛ ideo quisqꝫ non dꝫ eis credere:qꝛ aliquando eueniūt que pdicunt: aut sanare videnť languidos vel ledere sanos:qꝛ hoc pmissu dei fit: vt ipsi q hoc audiūt vel vident: pbentur ꝛ appareat quali fide sint vel deuotione erga deum:sicut in deutero.legiť. Moyses ex verbo dn̄i pplo dei ita pcepisse diciť. Si surrexerit in medio tui ppha:aut q dixerit somniū se vidisse:ꝛ predixerit signum atqꝫ portentū:ꝛ euenerit qđ locutus est: ꝛ dixerit tibi. eamus ꝛ sequamur deos alienos: quos ignoras:ꝛ seruiamus eis: non audies verba pphete aut somniatoris: qꝛ tētat vos dn̄s deus vester:vt palam fiat vtꝝ diligatis eum an non. In toto corde vestro ꝛ in tota aīa vestra dn̄m deum vestꝝ seqmini: ipsum timete:mandata eius custodite:ꝛ audite vocem eius:ipsi seruietis:ꝛ ipsi adherebitis ꝛc. Vbi sane intelligi volunt ꝛ ea q̄ a diuinantibus non ꝫm deum dicunt. Si acciderit q̄ dicunt non sic accipiēda: vt fiant que precipiuntur ab eis: non colanť que colūtur ab eis. Nec preter suam ptātem deus ostendit esse que ɔtingunt ista: sed quasi quereretť cur ea pmittat cām tentationis exposuit ad cognoscendum vtiqꝫ eoꝝ dilectionem: vtrum habeant eam erga deum suū. Cognoscendū vero ab ipsis priusꝙ ab illo qui scit omnia antequꝫ fiant. Hec ibi:ꝛ sic patet prima pars huius sermonis.

¶ Pars secunda huius ꝫmonis in qua ponuntur remedia cōtra predictas superstitiones:maleficiones ꝛ oppressiones.

Secundo in hoc sermone aliqua pdicta ad euidendas demonuꝫ astutias:peruersitates:oppressiones: ꝛ maleficia tria remedia dantur precipua videlicet.

¶ Primum dicitur inuocatio. Scđm cōsideratio. Tertium vero malignatio.

¶ Quantum ad primum qđ dicitur inuocatio:sciendū qꝫ demones non melius eijciuntur ꝙ per dei inuocationeꝫ: ꝛ sanctorum ꝛ maxime nominis ihu:quia Marci vltimo dicitur. In nomine meo demonia eijcient. Sed hodie hijs omissis ꝙplures consulunt maleficos:supra se diabolica deferūt:vt breuia plena nominibus demonum ꝛ alijs superstitionibus periculosis. Non est igiť hijs credendum:sed in dn̄o sperandum:iuxta illđ psal. O disti omnes obseruātes vanitates superuacue. Ego autem in domino speraui. Sed hec spes debet temperari cum timore: vt homo purget se per veram penitentiam ab offensis dei:ꝛ a subiectione diaboli: ꝛ tūc sine dubio non poterunt ei ista nocere: iuxta illđ Job.13. Et si me occiderit in ipo sperabo. Veruntamen vias meas coram ipso arguam:ꝛ ipse erit saluator meus. Et si etiā sic faciendo aliquid horum homini acciderit non tamen dimittat spem: quia ad probationem venit vt dictum est: ꝛ ad aliquod suum bonum:sequens doctrinam apostoli ephe.6 dicens. In omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis tela nequissimi ignea extinguere. Et ideo Roma.8 scribitur. Si deus pro nobis: quis contra nos:ꝛ addit. Scim9 quia diligentibus deum omnia cooperanť in bonum:ꝛ sic patet primum remedium.

¶ Quantum ad secundum remediuꝫ quod dicitur consideratio. Nemo quippe dubiuꝫ habere potest. Qđ si quis diligenter cōsideret huiusmodi vana ꝛ superstitiosa vt supra dictum est: nullam de se prorsus vtilitatem aut efficaciam habent. vnde.26.q.7.c.admoneant. dicitur. Admoneant fideles sacerdotes populos: vt nouerit magicas artes incātationesqꝫ quibuslibet infirmitatibus hominum nihil posse remedium conferre:nō animalibus languentibus: claudicantibus vel etiam morientibus quicquā mederi. Sꝫ hoc esse laqueos ꝛ insidias antiqui hostis: quibus ille perfidus genus humanum nitiť decipere. Et si quis clericus hoc exercuerit: degradeť:laycus anathematizeť. Hec Aug. imo q ɔ̄riuꝫ crederēt:sᵗ rebelles fidei xpiane

⁊ paganis peiores: vt habet. 26.q.5.c.epi.⁊.q. 7.c.non obseruetis. Qui aūt talibus credūt aut ad eoꝝ domum euntes aut suis domib⁹ introducunt vt interrogent: sciant se fidem xpianam ⁊ baptismū preuaricasse: ⁊ paganū ⁊ apostatam.i.retro abeuntem: ⁊ dei inimicū ⁊ iram dei grauiter in eternuꝫ incurrisse: nisi ab ecclesiastica emēdatus penitentia deo recō cilietur. hec ibi. Nam quātam habeāt efficaciam talia superstitiosa patet exemplis occurrentibus. Nā in diebus nostris contigit hoc in ciuitate patauiana. Matrona quedaꝫ nobilis ruri morā trahens febre quartana arrepta: suo impauit rustico in ciuitatem se cōferenti sibi debere portare vnum breue. Acceperat enim quēdam sacerdotem breuia in ciuitate facientem q̄s sanatiua: postmodū rusticus mandato dn̄e oblitus ciuitatem egrediens: in via vidit quādaꝫ cedulā. Sic breui memor effectus: cum dux ei videret iterum ciuitatem ingredi sacerdotēq̄ꝫ perquirere: cedulam illam e via suscipiens finxit hoc esse breue. Mulier aūt illa cum deuotione illud suscipiens statim a febre liberat: ⁊ alios sanabat operatione diabolica. Tandē cōpertum est in eo scriptum esse vulgariter per officiales. Passa zuane da parma cū sci caualli ⁊c. Nullo modo ergo his maledictionib⁹ fidem prebeamus sed patienter infirmitates sustineamus: vt xpi non diabali martyres merito mereamur haberi: q̄d pulchre Aug. ptractat in sermone de beatis martyrib⁹ Geruasio ⁊ Prothasio. di. Multi in lecto patiūtur martyriū. Est enim quedā psecutio Sathane occultior q̄ꝫ fuerit tunc. Jacet fidelis in lecto torquet doloribus: orat ⁊ nō exauditur. Sed pbatur ⁊ exercet: vt recipiat: filius flagellat. Ergo cū torquet doloribus venit lingere temptatio. Accedit ad lectum aut muliercula aliqua: aut vir si vir dicendus est: ⁊ dicit egroto. Fac istam ligaturam ⁊ sanus eris Adhibeat illa precantatio ⁊ sanus eris. Illū ⁊ illum interroga qui sic sani facti sunt. Nō credit non obtemperat: non cor inclinat: certat tn̄ ⁊ vires non hēt ⁊ diabolum vincit: fit martyr in lecto coronante illo qui pro oibus pependit i ligno. h̄ ille. ⁊ sic pꝫ scōm remediū. ¶ Quātum ad tertiū remediū q̄d dicit malignatio. sciendū est tantam esse demonuꝫ et superstitionū puersitatē vt merito ab oibus fugienda sit. Nam pter supstitiones hoies

illaqueant se: ⁊ seruituti demonū subdūt: qa laquei ⁊ insidie demonum sūt ad occidendū aias. Vñ. 26.q.2.c.q fine. dic̄ Aug. Qui sine saluatore salutē vult habē: ⁊ sine vera sapia estimat se prudentem fieri posse: non san⁹ sed eger: non prudens sed stult⁹: in egritudine assidua laborat: ⁊ in cecitate noxie: stultus ⁊ demens remanebit. Ac proinde ois inquisitio ⁊ omnis curatio que a diuinis vel magicis vel ab ipsis demonijs in idoloꝝ cura expetit mors est potius dicēda q̄ꝫ vita: ⁊ q ea sectāt si se non conuerterint ad eternā pditionē tendunt. di. ps. Omnes dij gen. demonia: qui p deceptos hoies aliquos decipere quottidie gestiūt vt pditōis sue faciāt alios eē pticipes h̄ ibi. Nā dicit tripl'r quis: ⁊ pbat seru⁹ diaboli maxime per hmōi artes. Primo eniꝫ sicut serui aut nascunt aut fiunt. ff. de sta. ho. per totum. ⁊ insti. da iure pso. §.j. vbi habetur sic. Serui aūt nascunt: aut fiunt: nascunt cum ex ancillis nostris. fiūt aūt iure gentiū.i. ex captiuitate: aut iure ciuili: cū hō liber maior. 20. annis ad precium participandū se se venundari passus est. hec ibi. Ita simil'r oēs hoies nascūtur serui diaboli per participationem a primis parentibus per pctm̄ venūdati descēdentes cum originali peccato de humana nā ancilla illius per peccatū. iuxta illud ps. Seruus tuus sum ego ⁊ fili⁹ ancille tue. fiūt vere iteꝝ oēs peccatores serui diaboli maxime incantatores: superstitiosi: ⁊ idolatrie: q2 voluntarie ei se subiecerūt. ¶ Scdō sic dn̄s terrenus pōt pmouere aliquē seruū suū esse: quia natus est de ancilla sua: vt pꝫ institu. de iur. gen. per totū. aut q2 passus se venundari sibi ad precium participandū: vt habet institu. de iur. psona. §.j. ⁊. ff. de lega. 3. l. j. Ita sil'r potest promouere diabolus omnes peccatores maxime supstitiosos: diuinos: ⁊ icantatores sibi esse seruos: quia de operibus suis. s. voluntate carnis ⁊ cupiditate mūdi nati sunt: ⁊ ei voluntarie sociati sunt per h̄ superstitiosa ⁊ vana. ¶ Tertio quia sicut seruus corpore nō eē potest alioꝝ iudex. C. de iudi. l. seruus. ita diabolus nunq̄ꝫ pmittit tales bene iudicare i cōfessione: sed quātum valet h̄ semper impedit vt de eis bene possit dici illō Hiere. 16. Seruietis dijs qui non dabūt vobis requiē. Et ideo omnes predicta considerantes abstineant ab his superstitionibus: ⁊ a tanta seruitute: per veram confessioneꝫ se liberare pcurēt

⁊ ſicut dñs volẽs ſeruum manumittere ter
virga ipſum percutere ſolet. di. Aio te liberũ
⁊ vocabaꝛ manumiſſio vindicta: vt dicit glo.
inſtitu. de libertinis. bo. dicta. §. nãlis vel mo
dis. ſic eſt de manumiſſione de manu dia-
boli: que fit cum tripliciti ictu virge. i. cum tri
bus penitentie ꝑtibus ꝑcutiendo ſeruũ: vt ſit
libero dño ſuo: ⁊ tunc liber tenetur reddere
debitum reuerẽtie: ⁊ honoꝛis: ⁊ gratitudinis
ſuo manumittẽti: quo ad plura. Pꝛio ꝙ ma
numiſſus nũq̃ꝫ ſit aduocat⁹ ꝯtra manumit.
ff. de dolo. l. non debet: ſic ⁊ nos nunq̃ꝫ pacta
aliqua vel amicitiã cum diabolo hr̃e debe-
mus: ſed ſemꝑ deo reuerentiã ⁊ honoꝛẽ ⁊ di
lectionem deferre debemus. Scd̃o in bello
manumiſſus teneꝛ manumiſſoꝛem iuuare ꝯ̃
hoſtem. ff. de ſena. conſul. ſilciano. l. ſi quis in
graui. ita ⁊ nos nõ ſolũ debemus ab hmõi
abſtinere: ſed ⁊ quãtũ eſt in nobis ad hoc de
bemus alios iducere. ¶ Tertio manumiſſus
non debet pꝛeferre vitam ſuã vite manumit.
adeo ꝙ ſi dñs habet in duello pugnare põt
ei pꝛecipere ꝙ ineat certamẽ. ff. de ſena. ꝯſul.
ſilciano. l. j. ita ⁊ nos debem⁹ reſiſtere diabo
lo in hmõi ⁊ in alijs potius moꝛtem ſuſtinẽ-
do: q̃ꝫ in his mentẽ implicantes diabolo pꝛe
bere conſenſum. Poſtremo manumiſſus te
netur manumitti. egenti pꝛeſtare alimenta ⁊
nudo veſtimenta: ⁊ alia obſequia charitatis.
ff. de agnoſcẽ. libe. l. necare. q̇d ſi non fecerit i
gratuſq̃ꝫ extiterit: rurſus in ſeruitutẽ redigiꝛ.
C. de ob. pa. pꝛeſtandis. l. ſi manumiſſoꝛis: ſic
⁊ nos debemus conſilia obſequia paupibus
Jeſu Chꝛiſti: alias in ſeruitutẽ diaboli redi-
gimur.

¶ Pars tertia huius ſermonis in qua tra-
ctatur de punitiõe ſuperſtitioſoꝝ ⁊ ſoꝛtilegio
rum ⁊ pꝛecepti huius tranſgreſſoꝝ.

Tertio in hoc ſermone poſt alia oia
videndũ eſt de punitione grauiſſima
contra hoc diuinũ pꝛeceptũ faciẽtiũ.
Nam triplici leges puniuntur. ſ. Canonica.
Humana. Et diuina. ¶. Pꝛimo le. canoni
ca: q2 ſuperſtitioſi ⁊ ſoꝛtilegi ⁊ hmõi ſm ipaꝫ
canonicã legẽ: vt turpes ⁊ peſtilentes ꝑſone
debent de eccleſia eijci: vt in. c. epi. 26. q. 5. vbi
diciꝛ. Epi ⁊ coꝝũq̃ꝫ miniſter oib⁹ viribus cla-
boꝛare ſtudeant: vt pernitioſam ⁊ a Zabulõe
inuentam ſoꝛtilegam ⁊ magicam artem ex
parochijs ſuis penitaꝫ eradicent: ⁊ ſi aliquẽ
virum aut mulierem hmõi ſcolis ſectatoꝛeꝫ
inueniũt: turpiter dehoneſtatũ de parochijs
ſuis eijciant. Ait enim apl's. Hereticũ hoieꝫ
poſt ꝑmaꝫ ⁊ ſcd̃am coꝛrectionẽ deuita: ſciẽs
q2 ſubuerſus eſt: ⁊ his etiã qui eiuſmodi eſt.
Subuerſi ſunt ⁊ a diabolo captiuitati teneñ:
qui relicto creatoꝛe ſolo diaboli ſuffragia q̃-
runt. ⁊ ideo a tali peſte debet mũdari ſancta
eccleſia. hec ibi. Item ſm quoſdã tales ſunt
infames: ideo ab officijs excludẽtur ⁊ digni-
tatibus. de re. iu. c. infamibus. lib. 6. ⁊ a teſti. ⁊
teſti. c. teſtimoniũ. ⁊ ſi perſeuerant in crimine
debent perpetuo anathemate feriri. 26. q. 5. c.
quicũq̃ꝫ. §. ex pꝛemiſſis. Si aũt fuerit clericus
debet degradari. 26. q. 7. c. admoueant. Iteꝫ
crimẽ ſoꝛtilegij eſt caſus epãlis: a quo mino
res ſacerdotes ſine illoꝝ licentia abſoluere ñ
poſſunt. 26. q. 6. c. j. Eadeꝫ rõne videꝛ de alijs
ſuperſtitiõibus dũ malicioſe vel poſt ad mo
nitionẽ in illis deliquerit. ¶ Scd̃o puniunꝛ
le. humana ⁊ ciuili. Nam. C. de male. ⁊ ma-
thema. l. coꝝ. diciꝛ. Eoꝝ ſcia punienda ẽ ⁊ ſe
uiſſimis legibus iudicanda qui magicis ac-
cincti artibus: aut ꝯtra ſacrilegiũ hois molli
ti: aut pudicos hois ad libidinẽ flexiſſe dete-
gereꝛ. ⁊ co. ti. i. l. nullus. diciꝛ. Nullus aruſpex
nullus ſacerdos: nullus coꝝ qui huic ritui aſ
ſolet miniſtrare ad limen alteri⁹ accedat: nec
ob aliam cãm: ſed huius hois amicitia q̃ꝫuis
vetus repellatur: cõcremando illo aruſpice q
ad domũ aliam acceſſerit: ⁊ illo in inſulã de-
poꝛtando poſt adeptionẽ bonoꝝ qui eũ euo-
cauerit ſuaſionibus vel pꝛemijs accuſatoꝛeꝫ
huius criminis non delatoꝛẽ eſſe: ſꝫ ⁊ dignũ
magis pꝛemio arbitremur. ⁊ in. l. nemo diciꝛ.
Nemo aruſpicẽ ꝯſulat: aut mathematicum
nemo ariolum: auguriũ ⁊ vatum pꝛaua ꝯfeſ
ſio conticeſcat. Caldei ⁊ magi ⁊ ceteri q̊s ma
leficos ob facinoꝝ magnitudinẽ vulgus ap-
pellat: ⁊ ne ad hanc partem moliañ: ſileat ꝑ
petuo omnis diuinandi auctoꝛitas. Etenim
ſupplicatio capitis ferire gladio vltoꝛe ꝓſtra
tus quicũq̃ꝫ noſtris iuſſis obſequium denega-
uerit. ⁊ in. l. culpa. diciꝛ. Culpa ſit ſcẽ tã ꝓ-
hibita diſcere: q̃ꝫ docere. hec ibi. ¶ Tertio pu
niunꝛ le. diuina. Nam ſm Alexã. in. 3. parte
tractatu de pꝛecep. in generali: quia ppl's iſrꝉ
erat pꝛonus ad idolatriam: vt habeꝛ O ſee. 2.
Argentum multiplicaui eis ⁊ auꝝ qui fecerũt
Baal ad contẽptum dei. iuxta illud Iſa. j. Fi
lios enutriui ⁊ exal. ibi: aut ſpꝛeuerunt me: et
ſic etiam ad obliuionem dei: ſm illud Deut.

32. Oblitus es dñi creditori sui i hoc p̄cepto tria ponit. Primo rōnē dī. Ego sum dñs deus tuus qui edu. t. 7c. 7 hoc fecit ad monendum intellectum contra errorem idolatrie. ¶ Scd̄o ponit cōminationē. dī. Ego sum. d. t. for. 7 ze. iu. i. pe. in fi. 7c. 7 hoc fecit ad monendū affectū ex timore. Postremo ponit p̄missionem. dī. Et faciens misericordiā in milibus qui diligunt me 7c. 7 hoc ad monendum affectū ex amore. Sed q2 initiū sapie ē timor dñi. Prouer. j. anteponenda est cōminatio: Nam transgressores huius precepti grauissime puniunt a deo ɔtra quos ait Deut. 32. Abscondam faciem meā ab eis 7 ɔsiderabo nouissima eoꝝ. Generatio eni p̄uersa est et infideles filij dei in sacra scriptura lux intelligentie accipi solet: quia in facie lux corporis apparet. Vñ p̄s. Faciem tuam illustra super seruū tuū. 7 do. m. iu. t. Abscondit aūt faciem suam ab istis: quia abominat̄ eos 7 tollit eis omne lumen intelligentie 7 gratie: nolūt suū errorē audire 7 sic nūq̄ corrigunt̄: induratum est enim cor eoꝝ: ideo dñs ɔsiderat coꝝ nouissima. s. eos seuerissime puniendo: 7 in p̄nti 7 in futuro. Primo enim in p̄nti punit. Vñ Deutero. 18. dicit̄. Qñ ingressus fueris terrā quā dñs dedit tibi dabit tibi. Caue ne imitari velis abominatiōes illaꝝ gētiū: nec ueniatur in te qui lustret filium suum aut filiaz ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitet̄ 7 obseruet somnia atq3 auguria: nec sit maleficus atq3 incantator: nec qui phitones ɔsulat: nec diuinos: aut querat a mortuis veritatē: oīa enim h̄ abominat̄ dñs: 7 p̄pter hmōi scelera delebit eos in introitu tuo. Item Leuit. 20. dicitur. Vir siue mulier in q̄bus phitonicus vel diuinationis fuerit sp̄us mortal̄r moriat̄ lapidibus obruent' illos. hec ibi. ¶ Scd̄o punit eos deus in futuro in eternū eos dānando. Vnde Aug. 4. de trinita. c. 12. sic detestat̄ hmōi iniqua. dī. Nequaq̄ per sacrilegas similitudines 7 ipias curiositates 7 magicas consecratōes aīe purgant̄ 7 reconciliant̄ deo quia falsus mediator non trahit ad superiora: sed potius obsidens incredulitati viam p̄ affectus: quos tanto maligniores: quāto sup̄biores sue societatis inspirat: qui non possūt ad euolandum penas nutrire virtutū: sed potius ad emergendum pondera exaggregare vitioꝝ. hec ille. Quibus in die iudicij dicere illud Mat. 25. Ite maledicti in ignē eternū qui per est. d. 7 ange. eius. hoc est omnib9 sibi obsequentibus. His aūt qui to. cor. diligunt 7 venerant̄ deum dicet̄. Veni bene. p. m. p. p̄ v. re. a constitutiōe mū. 7 tandem ibunt hi in suppliciū eternū. iusti vero in vitam eternaz vt ibi dicitur. Ad quā 7c.

¶ Feria tertia post p̄mā dñicam quadragesime in qua declaratur in generali scd̄m preceptum p̄me tabule decalogi. Sermo. 25.

Inuocate euz dū prope est. Isa. 55. his diebus (fratres i xp̄o carissimi) cum multa tractauerimus q̄ ad p̄mum decalogi mandatum p̄tinent presertim ad p̄mam in trinitate p̄sonā. s. patris: nunc dignū est 7 congruum: vt 7 aliqua q̄ ad filij reuerentiam cōueniūt disceramus: qui honor 7 reuerentia in. 2. decalogi precepto: mortalibus precipit̄: q̄d est non assumes nomen dei tui i vonum. Cum igit̄ aīo voluens: iniurias creatoris saluatoris nostri iniurias: non possū non vehementer dolere: ne g̊ impij hoīes nomen illud impollutū q̄d os dñi noīauit fedis dilacerent labijs. De hoc scd̄o precepto decreui facere in p̄nti: vbi videbitur quāta sit honorificentia dignum illud sanctū dei nomē: 7 deuotissime inuocandū. s̄m illud. Inuoc. eū 7c. De h̄ ergo precep. tria p̄ncipal̄r occurrūt. q̊ꝝ. ¶ Primū generalis expositio. Scd̄m. particularis distinctio. Tertium scelerata transgressio. In hoc sermone de p̄mo tm̄ tractabimus grā breuitatis: circa q̄d tres ɔsiderationes notande sunt. Prima huius p̄cepti causatura institutio. Scd̄a hui9 p̄cepti varia expositio. Tertia hui9 p̄cepti diuersa reductio. ¶ Pars p̄ma huius sermonis in qua ponit̄ causa rationalis qñ hoc preceptū institutū sit

Primo in hoc sermone dico iuste et sancte hoc preceptum esse institutum Nam vt dictum est cum de primo pertractaretur aliq̄d opponit̄ religioni p̄ modū excellentissimū: qñ. s. illud q̄d est religiōis alteri indebite exhibet̄: q̄d p̄tinet ad festinationē: ita sil̄r aliq̄d ei opponit̄ p̄ defectum reuerentie: cum. s. ɔtēnit̄: q̄d pertinet ad irreligiositatis vitiū. Superstitio igitur ipedit religionem ne suscipiat̄ deus ad colendum. irre-

ligiositas aūt impedit quātum ad hoc ne de9 qui susceptus est honoretur. prius aūt est deum suscipere ad colendū: q̃ꝫ cū susceptū honorari ideo premittitur preceptū ꝓhibēs supstitionē deinde adiungitur hoc ꝓhibens ꝑiurium qđ ē irreligiositatis: qđ triplici auctē ꝯfirmatur.

¶ Primo auctē vete. testi. Leuit. 19. Nō pollues nomen dei tui. Ecclesi. 23. noīatio dei nō sit assidua in ore tuo: ⁊ noībus sanctoꝝ ne ad miscearis: quātum non eris imunis ab eis: sicut enim seruus interrogatus assidue: a liuore non minuitur: sic oīs iurans ⁊ inuocās in toto a peccato nō purgabitur. vir multū iurās implebitur iniquitate: nō discedet a domo sua plaga ⁊ infra: sed inuanū iurauerit nō iustificabitur. replebitur enim retributōe pessima domus illius. h ibi. ¶ Scđo ꝯfirmatur auctē no. testi. Nam pⁱme Pe. 4. scribitur. Si qs loquitur quasi sermones dei: vt in oīb9 honorificetur deus per Jesum xp̄m: ⁊ infra. Christian9 aūt non erubescat sꝫ glorificet in noīe illo. ¶ Tertio ꝯfirmatur auctē decreti. 22. q. j. c. habemus. vbi dicit Hieronym9. Habemus in le. dei scriptum. Non ꝑiu. in no. m. nec pullues no. dei in vanū. Itaqꝫ admonendi sunt hoīes: vt diligēter caueant ꝑiurium: non solum i altari ac in sanctoꝝ reliquijs: sed etiā in cōi loquela. hec ibi. qđ Aug. ꝯfirmat in lib. j. q. ve. ⁊ no. test. q. 7. di. Nō assumes nomē dei tui in vanum. Hoc est non in mendatio nomē dei tui assumes vt periures ꝑ illđ. Alia mlta h adduci possent: sed latius infra vbi de ꝑiurio. Sꝫ ad clariorē huius precepti instructionem tria dubia videnda sunt. ¶ Primum est que differentia sit in hoc: ⁊ illo mandato quinto scđe tabule. s. non falsum testi. di. nā vr̄ idem ꝓhibere: ⁊ alteꝝ erit superfluū. Ad hoc rn̄detur fm Bona. in. 3. di. 37. in. q. circa lrāꝫ Et Sco. in. 3. di. 39. ꝙ i falso testimonio duo ꝯsideranda sunt. Vnū ꝙ fit iniuria sūme veritati: que in falsum testimoniū inuocatur: aliđ qđ fit iniuria ꝓximo qui ex falso tastimonio dānificatur: ⁊ hoc in illo ꝓhibetur precepto. Non fal. testi. di. Hoc aūt ꝓhibetur aliud. s. ne iniuria fiat ꝑ periurium sūme veritati. ¶ Scđm dubium est: quare non ꝓhibetur blasphemia q̄ multo grauius pctm̄ est: vel quid aliud quod fiat in cōtumeliā dei facto vel verbo: sicut ꝑiurium ⁊ vana dei noīatio: que hoc precepto prohibetur. Videtur eni ꝙ blasphemia ⁊ hmōi debuerint per hoc precep. ꝓhiberi multo magis. Ad hoc rn̄detur fm Tho. 2. 2. q. 122. ar. 3. i solutione. 4. arg. ꝙ sicut ei qui aliqua scia docetur. pⁱmo anteponuntur quedā cōia documēta: q2 fm phm. j. physi. ex notiorib9 nobis venimus in noticiam eoꝝ que non sunt nobis ita nota. Ita etiam lex que instruit hominē ad virtutem preceptoꝝ decalogi: ea preponit que sunt pⁱma prohibenda vel mandanda ⁊ magis cōia in cursu humane vite accidentia siue cōtingentia. Et ideo in his diuinis preceptis ꝓhibetur periuriū: q2 frequētius accidit q̃ꝫ blasphemia. que tn̄ vt infra patebit. h. i. in hoc precep. ꝓhibetur q̄ sane intelligitur non minus q̃ꝫ periuriū. ¶ Tertiū dubium est quare nomen dei in vanum ꝓhibetur assumi: cuꝫ ad multa alia noīari ꝯceditur ⁊ pcipitur. Ad h rn̄detur ꝙ nomen dei pⁱncipalr̄ sumitur ad. 5. Prio sumitur ad dicti ꝯfirmationē: sicut in iuramēto: ⁊ ex hoc ꝯfitemur pⁱmam veritatem solū esse in deo: quapropter ei fit reuerentia vnde precipitur: vt solūmodo i noīe dei iuretur. Deut. 6. per nomen eius iurabis: cōtra hoc faciunt qui iurant aliter etiam in iustis ⁊ licitis: contra quos scribitur Exođ. 23. Per noīa deorum exteroꝝ nō iurabis. Et q̃uis qñqꝫ per creaturas iuretur. sciēdū tn̄ est ꝙ in oībus his non iuratur nisi per deum. cum enim iuras ꝑ aīam tuam vel per caput tuū: idem est ꝙ obligare ea pene infligende a deo. iuxta illud apl̄i. 2. cor. j. Testeꝫ inuoco deuꝫ in aīam meā Item cum iuras ꝑ euangeliū iuras per eum qui euangeliū dedit. ¶ Scđo assumitur nomē dei ad sanctificationem: vt patet in baptismo aīas sanctificante. hoc non habet baptismus nisi per inuocationem sancte trinitatis. iuxta illud Mat. vlt. Euntes bap. e. in no. p. ⁊ f. ⁊ s. sancti. Vnde ⁊ Hier. 14. di. Tu aūt in no. es dn̄e ⁊ nomē tuū inuo. est sup nos. ¶ Tertio assumitur aduersarij expulsionē vn̄ an̄ baptismum renunciatur diabolo vnde ¶ Tm̄ inuocetur nomen tuū sup nos. Sumitur etiā ad ei9 confessionē. iuxta illud Ro. 10. Quō inuocabunt in quē non crediderunt. ⁊ Joel. 2. Quicūqꝫ inuo. nomē dei sal. erit. ¶ Quarto sumitur ad defensionē. Vnde ꝓuer. 18. dr̄. Turris fortitudinis nomen dei. ps. q̃ꝫ admirabile est nomen tuū in. v. t. ps. 47. fm nomē tuū de9 sic. ⁊. l. t. i fi. ter. ps. 110. Sctm̄ ⁊ terribile nomē eius. ps. 113. Nomini tuo da gloriam. Ideo Mat. vlti. dicit dn̄s. In noīe meo demonia eijciēt. Et Act. 4. Nō ē ad nomē sub ce. da.

ho.in quo op.saluos fieri credentes. Quin
to assumitur nomen dei ad operis executio-
nem. Psal.144. Adiutorium nostrum in noie
dñi.vnde apl's ad colo.3. Omnia quecunqz
facitis in voluntate aut in opere: in noie dei
facite:quod etiã habet pme cor.10.⁊.26.q.7.
non obseruetis. Potest etiam sm Tho.2.2.
q.91.arti.j.⁊.2. Nomen dei assumi ad laudez
eius ore ipsum laudando: vt nosipsos ⁊ ali-
os laudes eius audientes: ad eius reueren-
tiam inducamus. Et ideo necessaria est laus
oris:non quidem propter deum: sed propter
ipsum laudantem : cuius affectus excitat ad
deum ex laude ipsius:sm illud psal.49. Sa
crificium lau. ho.iu. ⁊ il.iter.quo.o.il.sal.dei.
qua ratione ɔgrue fuit institutum:vt in diui
nas laudes cant9 sumeret: vt animi infirmo
rum magis excitarent ad deuotionez:qr sm
diuersas melodias sonorum animi hoium di-
uersimode disponunt:sm phm.8.polit.⁊ hoc
Boetius in plogo musice. Hinc est qz etiaz
laus oris ⁊ cantus ecclasticus pficit ad hoc
qz affectus aliquorum prouocet ad deum.vnde
in psal.33.dicit. Semp laus eius in ore meo
⁊ postmodũ subdit. Audiãt man.⁊ le.magni.
d.m. Confirmat pdicta Augu.10.confes.post
modum di. Adducor cantandi ɔsuetudinem
in ecclia approbare:vt p oblectamenta auxi-
lium infirmorum aius in affectum pietat assur
gat:⁊ de seipso dicit in.9.ɔfes. Fleui in hym
nis ⁊ canticis tuis suaue sonantis ecclie tue
vocibus cõmotus acriter. Hec ille. Et sic pz
inuocandum esse nomen dei in hijs bonis ⁊
salutaribus : non in vanis ⁊ supstitiosis assu
mendum.

¶ Pars secunda huius smonis in qua tra
ctatur siue datur triplex exemplũz generalis
huius precepti.

Secundo in hoc sermone declaran-
da est huius precepti intentio in ge
nerali. Ad cuius expositionem scie
dum sm Ale.in tertia parte tractatu de pre-
cep.precepto.2.qz lex moysi media est inter le
gem nẽ:⁊ legem gratie. Educitur.n.a lege na
ture saltem qztuz ad decalogũ:vt dictum est
Insup.ducit ad legem grẽ:iuxta illud psalm.
Lex dei imacu.9.animas vbi glo.dicit. Sua
districtione corrigens ⁊ ad xpi gratiam mit-
tens. Scdm hoc ergo decalogus hz duplicẽ
respectũ. Vnum put ducitur a lege nature.
Alium prout ducit ad legem grẽ. Hijs preli
batis dicimus qz hoc pceptum tripliciter potest
considerari. Primo naturaliter sm formã
suam. Scdo naturalr sm virtutem suam.
¶ Tertio mystice sm gratiam suam. ¶ Pri-
mo modo põt ɔsiderari hoc mandatuz sm
formam suam: put.s.educitur a lege nature:
⁊ sic nomen pprie in vanum assumere est si
cut assumit in attestatiõe virtutis sicut in iu-
ramento.vñ glo.exo.20.dicit. Non assumes
nomen ⁊c.s.iurando pro nullo.⁊ deute.5.ali-
qua dicit. Non assumes no.⁊c.s.iurando p
re que nõ est. Qd si forte ɔtra hanc expositi
onem dicit sic.vanum est vt dicit phus p de
ce.⁊ mun.⁊.2.phi. Vnũquodqz qd non attin
git finem suum ad quem est ordinatuz.sed ta
lis est sermo ociosus ex quo nullus sequitur
effectus. Ergo videt qz qcuqz dicit verum
ociosum deuz noiando:peccat mortalr:eo qz
videtur facere ɔtra hoc mandatum. Si aũt
dicatur qz nõ intelligit de quacũqz assumpti
one in iuramẽto: ɔtra est illud qd dicitur in
expõne:qr qui iurat p nullo.s.vbi nõ est ne-
cessitas vel vtilitas:facit cõtra hoc mandatũ
Ergo ⁊c. Ad hoc respõdetur sm Bonauẽ.
in.3.di.37.in.q.circa litteram.qz aliquãdo est
quid vanum:qztum est de se ⁊ de sua inten-
tione. Aliquãdo ex accidenti est aliqd vanuz
Tunc aũt nomen dei assumit in vanuz: quã
do ad ɔfirmationem assumit alicuius smo-
nis:q de se nõ est ordinatus ad aliquam vti
litatez:vt qñ falsum ɔfirmat: ⁊ hoc mõ assu
mendo fit cõtra hoc mandatũ. Quando aũt
ad ɔfirmationem alicuius virtutis assumit
qzuis sermo ille sit ociosus: tamẽ assumptio
talis non est prsus in vanum:qr ordinatur
ad hoc vt adhibeat fides dicẽti:quam ⁊ si qs
non assequatur : non tamen omnino frustra
opatur:sicut nec rhetor semp suum faciẽs of
ficium persuadet. Attamen frequens iuratio
nois dei vbi nulla est vtilitas vel necessitas
nõ omnino culpa caret. Ait.n. Ale.vbi supra
qz iurare p nihilo aut fit ex surreptione siue
intentõe:aut cum intẽtione ⁊ deliberatione.
¶ Primo mõ iurare p nullo nõ est peccatũ
mortale:nec est in phibitõe.vñ dormiẽs si p
ferret verbũ iuramenti nõ peccat:qr nõ intẽ
deret iurare. Scdo mõ iurare p nullo ⁊ si
ne cã cuz intentõe phibituz est ⁊ culpabile:⁊
ideo q cuz intentõe iurat p nullo directe pec
cat ɔtra h pceptuz. Qua ex re Tho.2.2.q.89.
ar.2.in corpore.q. dicit qz iuramẽtuz de se vt

infra pꝫ eſt licituꝫ:tñ cedit q̄buſdam in mām
q꞉ eo male vtuntur.hoc eſt ſine neceſſitate ⁊
cautela debita. Pax.n.reuerētie deo hr̄e vi
detur:q cū oī ex leui cā in teſtimonio adduc̄.
¶Preterea in huiuſmodi ꝯiuratōe conſue-
ta ꝑiurij ingruit ꝑiculum: vt dicit Sco.in.3.
di.39. Nam de facili hō verbo delinq̄t : ſm
illō Jaco.3. Si q̄s in verbo nō offendit: hic
ꝑfectus eſt vir.vñ eccl̄i.23.dicit̄. Juratōi non
aſſueſcas os tuum. Multi eniꝫ caſus in illa.
Jdeo ſi nunq̄ꝫ vultis ꝑiurare:nunq̄ꝫ iuretis:
q꞉ ꝑiurium p̄ſupponit iuramentuꝫ: ſiue ꝯua
rio p̄ſupponit bitum:vt habet̄.ff.de ver.obli.
l.decem.⁊.l.manumiſſiones.ff.de iu. ⁊ iure.
Sic g̊ ſolus ille ꝑiurat:qui iurat: ⁊ q nūq̄ꝫ iu
rat:nunq̄ꝫ ꝑiurat.Quāuis g̊ ⁊ Tho.2.2.q.122
arti.3.di.ꝙ iurare in vanum dicit̄:cum iura-
tur ꝓ eo qō non eſt: non tñ excludunt̄ ꝙ no
men dei in vanum dicat̄ aſſumi : ⁊ſi iuretur
ꝓ eo qō non eſt : ſed ſine cā ⁊ neceſſitate qō
ſatis oſtendit̄ cum in codeꝫ p̄cepto ſubiungit̄
exo.20. Nec enim inſontē habebit dn̄s cum
q aſſumpſerit nomē dei fruſtra.⁊ deutero.5.
Non vſurpabis nomē dei tui fruſtra:q꞉ nō
erit impunitus q ſuper re vana nomen eius
aſſumpſerit. Fruſtra.n.ſm Priſci.aduerten
dum eſt qualr̄ ⁊ idem eſt qō incaſſum.i.ſine
cauſa.vnde ⁊ Nico.de ly.ſuper exo.20.h̄ ideꝫ
aſſerit.ſ.eſſe ꝯtra hoc p̄ceptuꝫ ſine debita cā
iurare:pro quo bene facit dictum Hiero.22
q.2.c.ſi aduertendum. ⁊ dictum Augu.ſuper
ep̄lam ad gala.22.q.j.c.nō eſt.vbi dicit. Non
eſt ꝯtra p̄ceptum dei iuratio q꞉ a malo non
iurantis eſt : ſꝫ increduli:a quo iurare cogit̄.
Nam hoc intelligit̄ ita dn̄m ꝓhibuiſſe a iu
re iurando:vt q̄tum in ipſo eſt q̄ſq̄ꝫ non iu-
ret: qō multi faciunt in ore hn̄tes iuramen-
tuꝫ:tanq̄ꝫ magnū atqꝫ ſuaue aliq̄d. Hec ibi.
Concludendū igit̄ ex p̄cedentibꝰ de mēte il-
lorum doc.ꝙ iurare falſuꝫ: eſt pctm̄ mortale
⁊ ꝯtra hoc p̄ceptum vt infra clarius patebit
Jurare vero ſine cā etiam cum virtute ſi ex
ſubreptōe fiat veniale videt̄.Si aūt ex inten
tione cum ꝯſuetudine videt̄ mortale. Si au
tem fiat ex magna aſſuefactione ⁊ ſine inten
tione ⁊ ſine cā ⁊ honeſtate frequentādo tan-
quam verba coīa ⁊ licita:⁊ hoc ex magna ne
gligentia vel incuria ꝓcedit mortale ꝓrſus
videt̄ : maxime in hijs q iurando nominant
deum ſumma irreuerentia: ei que nō ꝯueni
unt attribuēdo:ſicut faciunt iurātes per cor-
pus ⁊ ſanguineꝫ dei : ſiue per caput vel quid
ſimile:quod nullo m̄odo licet.vnde.22.q.j.ca.
ſi quis. vbi dicitur. Si quis iurauerit ꝑ ca-
pillum vel caput dei vel quid ſimile: ſi cleri-
cus eſt tanq̄ꝫ blaſſemus debet deponi:⁊ lay
cus excoicari. Hec ibi. Scdō pōt hoc prece
ptum ꝯſiderari nāliter ſm virtutem ſuam:⁊
ſic in vanuꝫ nomen dei ſumere eſt abuti eiꝰ
nomine:⁊ illo mō datur illa expoſitio in glo
ſa deute.5.di.non aſſumes nomen dei tui in
vanum.ſ.nomen dei ligno ⁊ lapidi ⁊ huiuſ-
modi tribuendo.i.virtutem ſuam ſibi arripi
endo:⁊ alteri accōmodando.Qō ſi dicit̄ ꝙ q
cunqꝫ hoc nō tribuit ydolo facit ydolatriam
ſed ydolatria prohibet̄ in primo p̄cepto.Er-
go ſi etiā hoc prohiberet̄ ydolatria:hoc pre-
ceptum non differt a primo. quod videt̄ ab-
ſurdum. Ad hoc reſpondet̄ ſm Alex.ꝙ tri-
buere nomen dei creature: duplr̄ poteſt fie-
ri.Aut ſm formam ⁊ actum exteriorē in re-
uerentia ⁊ adoratōe: ⁊ hoc in primo manda
to prohibet̄.Aut ſm virtutem: ⁊ ſic in h̄ mā
dato ꝓhibetur.ſed q꞉ diſtinctio ſumit̄ in mā
datis ex parte forme ⁊ non ex parte virtutis
ideo argumentū non valet. Vel pōt aliter ⁊
melius reſponderi: ꝙ etiam ſm illam expoſi
tionem differt hoc mādatum a p̄mo. Nam
latria in oībus hijs preceptis p̄me tabule p̄-
cipitur:ideo eſt diſtinctio. Jn p̄mo.n.manda
to precipitur latria vt adoratio ⁊ veneratio
dei:ſm actum cordis cum dicit. Non adora
bis ⁊c̄. q꞉ adoratio dicit actum cordis . vnde
Hugo de ſacris dicit. Deum adorare eſt to
tam mentem ſm humilitatē ⁊ deuotionem
ſuſtinere:⁊ ipſum p̄ncipium ⁊ finem oīs bo-
ni credere. Jn ſcdō aūt mandato precipit̄ la-
tria ſm actum oris. vnde p̄cipitur aſſumere
nomen dei in laudem ⁊ gl̄iam ipſius cum p̄
cipitur nō aſſumi debere in vanū. Jn tertio
vero precipit̄ veneratio dei ſm actuꝫ operis
cum ſabbatū precipit̄ ſctificari:in quo orōes
⁊ oblationes:⁊ ſacrificia fierent . Tertio pōt
ꝯſiderari hoc p̄ceptuꝫ myſtice ſm grām ſuā
ꝓut.ſ.ducit ad legem gratie. Nam ſic nō ſo
lum eſt nāle:ſed etiā myſticicuꝫ:⁊ illo mō ex-
ponitur vt ꝑtineat ad filium:ſicut p̄mum ad
patrem:⁊ tertiuꝫ ad ſpm̄ ſctm̄.vñ exo.20.glo.
exponit ſic. Non aſſu.⁊c̄.i.xp̄m ꝑiurando cre
aturam.⁊ deute.5.glo.ait. Non eſtimes crea
turā eſſe dei filiū.vñ Hugo in li.de ſacris in
quit. Aſſumere nomē dei in vanū eſt filium
dei viſibilē per humanitatē ſctm̄ creaturam
eſtimare. Naꝫ ⁊ ꝓpħa ing̃t. Ante ſolē ꝑma.

nomen eius. vbi glo. ante tpa ꝛ oēz creaturā nomen eius .i. filius regis. Ergo nomen est ipse filius. Ideo ad Ro. 8. scribit. Vanitati subiecta est oīs creatura. Ergo assumere nomen dei in vanū est filium dei credē puram creaturā. Q̄d si dicit decalogus est de dictamine legis nālis: ḡ filium dei esse hoīez ꝛ incarnatum: non est de dictamine legis nālis. Ergo ad illd mandatuz non ptinet ꝙ filius dei incarnat⁹ nō credat creatura. Ergo illa expō non est ad ꝓpositum. Ad hoc respondetur ꝙ q̄uis lex nē non dictet incarnatōez in rōne ꝓpria: tm̄ dictat eam in ratione nāli: q̄ bene dictat ꝙ deus summe misericors est: ꝛ ꝙ nec dimittet creaturā rationalem quaz fecit ad btitudinem: oio pire. Ait. n. Augu. in lib. enchi. Nec antiquoꝝ quicunqz sine fide xpi salutem potuit inuenire. Est igit ista expositio mystica: non litteralis nec moralis: ꝛ sic pꝫ qūo illud p̄ceptum intelligat in gnāli.

¶ Pars tertia huius s̄monis in qua declaratur ꝙ largo mō assumit nomen dei in vanum alijs ꝛ varijs modis.

T Ertio in hoc s̄mone ad clarioꝛem dictoꝝ euidentiā: sciendū s̄m Tho. 2.2. q. 122. ar. 3. in responsione. 2. arg. ꝙ q̄uis in isto p̄cepto non ꝓhibeatur assumptio quelibet diuini nois: sed ꝓprie illa qua assumit diuinum nomen ad ꝯfirmationē verbi humani p modum iuramenti: tm̄ potest ex ꝯn̄ti intelligi: vt p hoc ꝓhibeatur oīs inoꝛdinata diuini nomīs assumptio: qd̄ tripl̄r fieri pōt: q̄ntum ad pn̄s spectat. Primo in adiuratione. ¶ Scd̄o in p̄dicatione. Tertio in denoiatione. ¶ Quantum ad p̄mum sciendū ꝙ assumere nomē dei in adiuratōe aliqn̄ licet: aliqn̄ non. Ait. n. Alc. vbi supra. ꝙ est assumere nomē vt nomen: h̄ est s̄m virtutem: ꝛ est assumē vt virtutē. Ille ḡ solus q iurat accipit nomē vt virtutē. Ille aūt q ꝯsecrat accipit nomē vt bonitatez ꝛ gr̄az: p quam sanctificat: sicut ꝛ baptizās. Ille vero q adiurat accipit nomē vt virtutem: vt aliqd agat per ipm: ꝛ h̄ fit tripl̄r. ¶ Primo in adiurādo homines: q̄ s̄m Tho. 2.2. q. 90. ar. j. ꝛ Aste. in p̄ma par. sum. li. p̄. ti. 21. q. j. ꝛ Ricar. in 3. di. 37. ar. 2. q. 2. Sicut hō seipz determinare pōt ad aliqd agendū vel patiēduz: ita ꝛ alios pōt inducere supioꝛes qdem dep̄ecādo: inferioꝛes aūt impando. Cum igit in hijs inuocat nomen dei vl̄ alicui⁹ sacre rei adiuratio esse dr̄ Vnde hoīes adiurare: est eos p nois dei inuocationē vel alterius sacre rei: obsecrando vel impando inclinare ad aliqd agendū vel patiendū. Si ḡ aliqd adiurat p p̄dictaz inuocationē: aut adiurat intēdens hoīes inclinare ad malū: aut ad bonum. Primo mō adiurās nomē dei assumit in vanū: ꝛ grauit peccat. Scd̄o mō aut adiurat obsecrādo: ꝛ nō accipit nomē dei in vanū: nec aliqd facit illiciti. vn̄ ꝛ deū obsecram⁹ p aliqua sacra cū obtestātes: sicut fecit apl's ad Ro. 12. di. Obsecro vos p mīaz dei: vt exhi. coꝛ. ve. ho. vi. ꝛc̄ Aut adiurat impando: ꝛ tunc subdistinguo: q̄ aut adiurat illū q sibi tenet obe. ꝛ sic nō assumit nomē dei in vanū: aut illum in quem nullaz ptātem hꝫ: ꝛ sic assumit nomen dei in vanū: q̄ vsurpat sibi in aliuz ptātem quam nō hꝫ: sicut fecit p̄nceps sacerdotū. Mat. 26. Adiurādo xp̄z p deū viuū. Scd̄o fit hmōi adiuratio in demones: que si liceat: declarat Tho. vbi supra. ar. 2. ꝛ Ricar. vbi sup̄. ꝛ Aste. vbi supra. q. 2. di. ꝙ est modus adiurādi vt dictum est: vnus per modum dep̄ecatiōis vel inductōis alicuius sacri: ꝛ sic nō licet demones adiurare: q̄ hoc videt adiurare ad quādam beniuolētiaz vel amicitiaz: qua nō licet ad demones vti. Alius est p modū ꝯpulsionis: ꝛ h̄ mō licet nob̄ ad aliqd vti: ꝛ ad aliqd nō: vt pꝫ ex dictis in p̄ p̄ce. de inuoca. demo. Possumus. n. demones adiurādo p diuini nois virtutez tanq̄ inimicos repellē: ne nob̄ coꝛpoꝛalr̄ noceant vel spūalr̄ vt dcm̄ est in p̄ma pte: non tm̄ licet eos adiurare: vt aliqd ab eis discat vel p eos aliqd obtineat: sicut faciunt nigromātici. Hoc. n. ptinet ad aliquam societatē cum eis hn̄dam: vt dcm̄ est supra: nisi foꝛte ex spāli instinctu ꝛ reuelatōe diuina ad aliq̊s effectus opatōe diu na vtant: sicut legit de btō Jaco. q per demones fecit Hermogenem ad se venire. Tertio fit in adiurando creaturas irrōnales: qd̄ si licet declarat Ricar. vbi supra. ꝛ Tho. vbi supra. arti. 3. ꝛ Aste. vbi supra. q. 3. di. ꝙ creature irrōales ab aliq̊ agunt ad ꝓprias opatōes. Eadez. n. est actio acti ꝛ agētis: sicut sagitte motus est q̄dam sagittātis opatio: ꝛ ideo opatio irrationalis creature non tm̄ ei attribuit: sed p̄ncipaliter deo cui⁹ dispōne oīa mouent: ptinet etiā ad diabolū: q p̄missione diuina vtit in rōnabilibus creaturis ad nocēdum hoīb⁹. Sic ergo adiuratio qua qs vtit ad irrōnalez cre

aturam pōt intelligi dicit̄. Vno mō vt refe-
ratur ad illā ſm ſc:ꝛ ſic eſſet vana:q2 nō in-
tendit eam. Alio mō vt referat̄ ad cuȝ a quo
agitur ꝛ moueť:ꝛ ſic dupl̄r fit. Aut ꝑ moduȝ
ꝯpulſionis que referť ad diabolum:q vtitur
irrōnalibus in nr̄m nocumentuȝ:ꝛ talis eſt
modus adiurādi in eccłiaſticis exorciſmis:ꝑ
quos demonuȝ ptās expellit̄ a creaturis ir-
rationalibus. Aut adiurat̄ creatura irrōna-
lis ꝑ moduȝ deprecatōis ad deum:qđ dire-
cte ꝑtinet ad eos q dina inuocatiōe mirabi-
lia faciunt. ¶ Quantuȝ ad ſcđm.ſ. de aſſum-
ptione nois diuini in predicatōe: eſt ſciendū
ſm Aſte. in ꝑma par. ſum. li. j. ti. 17. circa fi. ꝛ
Ale. vbi ſupra. ꝙ in predicatōe nomen dei in
vanum aſſumit̄:qn̄ fit vana intentōe ꝛ appe
titu vane gl̄ie: iuxta illđ Mat. 7. Nonne in
noie tuo ꝓphauimus. i. ꝑdicauimus. Quib9
dn̄s reſpondit. Ante di. ve. ne. vos: h̄ eſt opa
veſtra non approbaui: lȝ in nomie meo facta
ſint: q2 gl̄iam veſtrā ꝛ non meaȝ q̄ſiſtis. In
vanum etiā aſſumunt ꝑdicatores nomē xp̄i
qn̄ illđ nullo ope implent qđ ore docent. vn̄
Aug9. li. de. 12. abuſionib9. c. ꝑ. dicit. Primus
gradus abuſionis eſt ſi ſine opib9 bonis ſa-
piens ꝑdicator fuerit: q quod ſmone docet.
actibus explē negligit. Nam auditores do-
ctrine dicta facē negligūt: cum ꝑdicatoꝝ opa
a ꝑdicatoris diſcrepare verbis conſpiciunt.
Hec ille. ¶ Quantū ad tertiuȝ de aſſumpti
one nois dei in opatōe: ſciénduȝ eſt ſm ꝑdi
ctos doc. vbi ſupra. ꝙ tunc nomē dei in va-
num aſſumit̄: qn̄ forma ſctitatis tm̄ in opati
one exteriori nō ꝓ deo: ſed ꝓ humano fauo
re querit̄: de qbus Mat. 6. c. ſcribit̄. Amē di
co vob rc. mer. ſuā. Quilȝ etiaȝ xp̄ianus no
men xp̄i tm̄ h̄n̄s: eſſēm nē xp̄ianitatis igno-
rans largo mō hic ſibi nomē vſurpat. Dicit
eniȝ phs in li. ꝑdica. Ab eo ꝙ res eſt vel nō
eſt dicit̄ ꝓpoſitio vera vel falſa. Si igit̄ opa
xp̄i non imitant̄: falſo xp̄iani dn̄r. qđ confir-
mat Augu. li. de doc. xp̄i. di. Nec in h̄ nobis
noie tm̄ ꝙ xp̄iani dicimur: blādimur. ſȝ preť
hoc etiā iudicandos nos credam9: ſi nomen
nobis fruſtra vendicem9 alienū: aut ſi aliqs
tam incredulus eſt: taȝ infidelis: tam ꝑtinax:
tam obſtinatus: tam audax: vt nūqȝ venturā
eſſe dei iudicis iram indignationēqȝ nō me
tuat: vel humanaȝ ꝯſuetudinē erubeſcat ꝛ vi
deat. Quis. n. taȝ auarus ꝛ tā miſ eſt: q ad-
uocatuȝ ſe cū lr̄as neſciat audeat ꝓfiteri: qs
tam inſanus ꝛ excors: vt profiteat̄ ſe militeȝ
q neſciat arma geſtare? Nemo. n. quodcūqȝ
nomen ſine cā ſortitur. ſutor vt dicat̄ neceſſe
eſt vt calciamēta ꝯficiat: voceť qs faber aut
artifex artis ꝑitia facit: vt negociās nūcupeť
qs carius qđ vilius emerat diſtrahit. Hu-
iuſmodi exēplis agnoſcimus nullū ſine actu
nomē: ſȝ omne nomē ex actu. Tu ḡ qūo xp̄i
anus diceris: in quo nullus xp̄i actus appa
ret? Chriſtianus aūt iuſtitie: bonitatis: inte-
gritatis: patiētie: caſtitatis: prudētie: humili-
tatis: innocētie: atqȝ pietatis nomen eſt: ꝛ tu
illud qūo defendis ꝛ vendicas: cui de tā plu
ribus rebus nec pauca ſubſiſtunt? Hec ille.
Ergo fratres deum ꝛ dn̄m noſtrum verbo
ꝛ opere honoremus: vt ꝛc̄.

¶ Feria q̄rta poſt ꝑmaȝ dn̄icam in quadra
geſima in qua tractatur de q̄ditate: culpati-
one: ꝛ offenſione periurij. Sermo. 26.

Ambulauit in
fortitudine cibi illius vſque ad
montem dei oreb. 3. Reg. 19.
Non miror fratres cariſſimi
ſi ſepe vel general̄r vel priuati
grauiſſimis a deo plagis per-
cutimur: cum eo ꝑſertim infeliciſſima tempo
ra ſunt deuoluta: ꝛ tanta perfidoꝝ accreuere
periuria: vt etiā ſacroſanctis euangelijs tact9
vix credi poſſit. Facit. n. nūmi fames ꝓ par-
uo quolibet ꝑiurare. Vt ergo poſſim9 vſqȝ
ad monteȝ dei. ſ. paradiſum ambulare: iuxta
illud. Ambulauit ꝛc̄. preterq̄ȝ in precedēti ſer
mone huius ſecūdi precepti prime tabule ge
neralis facta expoſitio ad ſcđaȝ eius ꝯſidera
tionem particularis. ſ. diuiſionis periurij: iu
ramenti: ꝛ voti eſt tranſeundum. ꝛ primo de
periurio in hoc ſermone tractantes: tria no-
tare debemus. Primum dicitur periurij
diffinitio. Secunduȝ dicitur periurij culpa
tio. Tertium periurij offenſio.

¶ Pars prima huius ſermonis in qua de-
claratur qđ eſt periurium: ꝛ quot modis ac-
cipitur.

Primo conuenit a quiditate ꝛ dif-
finitione periurij incipere. Naȝ ſm
magiſtrum in. 3. di. 39. deſcribit̄ ſic.
Periurium eſt mendacium iuramento fir-

matum:cum.s.sentit qs in animo aliter q̄ꝫ loquitur cuꝫ ore:siue sit verum:siue non: quod confirmat.22.q.2.c.aiaduertendum.§.iteꝫ.vbi dicitur. Qui falsum iurat:mentitur:mentiendo aūt iurare nihil aliō est q̄ꝫ peierare. Hec ibi. Ad quorum dictoꝝ declarationē est sciēdum ꝭm Hoff.ꝛ Hosti.ti.de iureiu.ꝛ Aste. ṗma par.sum.li.j.ti.19.ar.j.i ṗncipio. ꝛ Sco. in.3.di.39.ꝛ Pe.aureoli in ca.di.ꝙ triplex ē piuriuꝫ.s.falsa iuratio: iuramenti trāsgressio ꝛ indiscreta ꝓmissio. Primo mō periuriū cōmittitur ꝭm Ricar.in.3.di.39.arti.3.q.j.in triplici gradu. Primus est cum quis iurat falsum qō credit verum. Scōs est cum iurat veꝝ quod credit falsum. Tertius cuꝫ iurat falsum qō credit falsum. Primum est repꝛesentabile. Scōꝫ repꝛesentabili⁹. Tertium grauissimuꝫ. ¶ Primum piurium est mendacium quātum ad illud qō est māle in mendacio. Non.n.ꝭm Bona.in.3.di.39.ar. j.q.j.in omni piurio est mendaciuꝫ ꝓpꝛie dictum: pꝛout.s.dicit falsitateꝫ in voce ꝛ in mēte:vt pꝫ in ṗmo:de quo fit hec mentio. Naꝫ ꝭm Sco.in ea.di. pōt periurium esse absqꝫ mentiri plene ꝛ integro mēdacio:puta si aliquis simplr̄ dubitans iurat partē ꝓ qua dubitat: quam forte dicendo siue iurando non mentiretur credens illud plusq̄ꝫ oppositūꝫ:ꝛ tn̄ vt infra dicetur piurat. ¶ Scōm periurium est mendaciū q̄ꝫtum ad illud qō est in mendacio formale: ꝓut.s.habetur falsitateꝫ in intentione:sed nō in voce. ¶ Tertium piurium est mendaciū plenum ꝛ integꝝ:qꝛ falsitatem hꝫ in voce ꝛ in intentōe. Omne igitur periurium est mendaciū aliquo modo: aut q̄ꝫtum ad mendacij mām solum: aut q̄ꝫtum ad formam tm̄:aut q̄ꝫtum ad plenum ꝛ integꝝ mēdacium:non tn̄ omne piurium est mendaciū integꝝ ꝛ ꝓpꝛie dctm̄:que oia ꝯfirmat Mar. in.3.di.39.c.2.di.ꝙ periurium est vel iurādo loq falsum cuꝫ intentōe fallendi:vel iurādo loq falsuꝫ sine intentōe fallēdi:vl̄ iurādo loq mur cū intentōe fallēdi. Scōo mō piuriuꝫ ꝯmittit̄ qn̄ qs ꝓmittit ad iustū vl̄ honestum cū iuramēto:nec tn̄ intendit ꝭuare.vn̄ Aug⁹. 22.q.2.ca.pꝛimo dicit. In dolo iurat qui aliter facturus est q̄ꝫ quod pꝛomittit:cum periurium fit nequiter decipere credentem. Hec ille. De quo periurio qualiter obliget in foro conscie infra dicetur:cum de iuramēto aget. Tertio modo periurium cōmittitur incaute,iurando.s.facere mala: vel ea que vergunt in exitum malum vel minus bonuꝫ: de quo etiam dicetur ibidem:ꝛ sic pꝫ quid sit periurium:ꝛ quot modis accipitur.

¶ Pars scōa huius sermonis in qua declaratur ꝙ periurium omne malum est nō solum in se:sed etiam ꝭm se.

Secundo in hoc sermone sciendum ꝭm pꝛedictos doctores.s.Scotuꝫ ꝛ Petrum aureoli vbi supꝛa.ꝛ Ric. ꝛ Bona.in.3.d.39.ar.j.q.2.ꝛ Aste.ꝛ Tho.2.2. q.98.ar.j.vbi supꝛa.ꝙ absqꝫ dubio omne ꝑiurium est malum nō solum in se: sed etiam ꝭm se:ita ꝙ nullo mō potest bene fieri: quod ꝓbatur triplici rōne. Primo dine iniuriationis sic. Scōꝫ Sco. inuenta est iuratio ad ꝯfirmandaꝫ veritateꝫ: qꝛ cum hō sit pꝛauus ꝛ mendax pōt fallere:inuentus est modus asserendi dicta adducendo illum in testeꝫ:ꝛ veracem:ꝛ scienteꝫ: q nec fallere pōt:nec falli.s. ipse deus q mentiri non pōt: ꝛ scit veritateꝫ Sꝫ adducē deū tanq̄ꝫ falsum testē:vel tanq̄ꝫ ignorantem veritatem:nec omnino scienteꝫ: vel testificari falsum volentem:est irreuerentiam facere deo. Cum ergo in piurio illa cōtingant:sequitur ꝙ in ipso manifeste sit pcm̄ religioni ꝯtrarium:que est deo reuerentiam exhibere.vnde Aug⁹.in li.de verbis apostoli Jacobi inqt de periurio.22.q.2.c.hoies. Videtis q̄ꝫ ista detestanda sit belua:ꝛ de rebus humanis exterminanda. Scōo idem pꝛobatur rōne inoꝛdinationis sic. Quicunqꝫ ꝑiurat inoꝛdinate iurat:ꝛ q iurat ioꝛdinate: iurat iniuste vel temerarie:sed ois talis peccat ergo pꝫ pꝛopositum. Nam mendacium simplex ꝭm se est maluꝫ:sed mendacio periuriuꝫ est grauius. Igitur si omne mendacium est pctm̄:vt dicit Augu.ergo ꝛ omne periurium est peccatum:quod pꝫ.22.q.2.§. Item qui falsum.nec excusatur qs si iurat coactus necessitate. Est.n.ꝭm Bona.ꝛ Aste.vbi supꝛa necessitas nē que legem non hꝫ. de con.di.j. Sic ꝛ de re.iu.c.qō non est.cum similibus. ꝛ illa excusat a toto. Est insup necessitas coactōis que non excusat a toto: sed a tanto in hijs q̄ ꝭm se sunt mala:qꝛ voluntas sufficienter cogi non potest. De his que vi.me ve.cā si.c. sacris. Et ideo qꝛ periurium est ꝭm se malū quantūcunqꝫ quis cōpellatur ad aliqd oio non excusatur a peccato:nec est simile de fur

ro:q2 furtum non est fm se malum: sed soluz propter appropriationem. Extrema autē necessitas omnia facit cōmunia.ff.ad le.rod.de iac.l.2.§.cum in eadem. Nulla autem necessitas tollit periurij deformitatem: eo q2 nulla necessitate licitum sit nōmen dei in vanuz assumere. Tertio idem probatur ratione cōtumeliationis sic. Omnis periurans aliquo modo adducit deum vel in se vel in suis creaturis:et sic nominat nomen dei in vanum. Sed omnis talis facit iniuriam et contumeliam summe veritati:dū eam assumit ad ei9 cōfirmationē:ad quod non debebat assumi. et ideo:quia non tm̄ deordinat hominem ad proximuz:sed etiam ad deuz: seqtur q2 de se sit malū:nec excusatur quis si piurat et falsuz iurat q2 verum credit etiam propter vtilitatem proximi:q2 talis peccat propter veritatl contemptum. Quanuis enim non contemnat ipsam veritatem ex certa scientia:adducendo eam in testimonium falsitatis: contēnit tamen ex ipsa temeritate. Adeo enim est terribile nomen dei et honorabile: q2 nullus dz ipsum in testimonium assumere:nisi optime nouerit quid loquatur. vnde ignorantia non excusat in tali iuramento. Hoc eniz debet vnusquisqz scire: non debere aliquid iuramento firmare:nisi de illo sit certus. Qui ergo ignorat rem de qua iurat si iuramento affirmat:non excutitur a culpa. quod confirmat auctoritate August.di.ad Publicolam 22.q.prima.c.in nouo. In nouo testamento dictum est:ne omnino iuremus. quod mihi quidem propterea dictum videtur:non quia iurare peccatum est:sed quia periurare immane peccatum est. A quo nos longe voluit cē qui omnino ne iurem9 admonuit. Hec ille. Et idem Augu.22.q.2.c. Ita ergo:hoc idem asserit.et de iureiu.c.et si xp̄s.dicitur. Sit sermo vester est est:non nō.hoc bonum est et appetendum. Quod autem amplius est:a malo est. Hec ibi:et sic patet secunda pars hui9 sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur quando periurium sit mortale:et qn̄ veniale in omni sua specie.

Tertio in hoc sermone de periurij offensione tranctantibus:tres considerationes sunt faciende. Quaꝝ prima dicit̄ .pbatio gnālis. Scđa distinctio particularis. Tertia declaratio singlaris.

¶ Circa primam considerationem sciendu; q2 periurium de se est peccatum mortale:qđ probatur fm p̄dictos doctores triplici rōne.

¶ Primo ratione despectionis. Ait.n.phs p̄ poste.propter qđ vnūquodqz tale:et illđ magis:tunc sic. Illa q̄ de se sunt venialia vl' bona si in ɔtemptum dei fiant sunt mortalia. Sed quicqd sit pertinens ad irreuerentiam dei et de sui ratione est in ɔtemptū ipsius. Igitur peccatum est mortale multo graui9 q̄ȝ illa que de se sunt venialia. Cum ergo piurium de sui ratione fit in contemptū dei igitur est de suo genere peccatum mortale.

¶ Secundo idem probatur ratione infamatiōis sic. Non propter aliquod peccatū mortale aliquis efficitur infamis in iure: sed propter periuriuz homo efficitur infamis:vt patebit. Ergo propositum. Quanuis enim ille qui iurat falsum iuramento assertorio non fit infamis ipso iure:sed solum per sententiā diffinitiuam lataz contra ipsum in causa accusationis:tamen talis mortaliter peccat:q2 iam dignus est infamia. Qui autem frangit iuramentum et assertorium ꝓmissorium solenniter factum reputat̄ magis infamis ipo iure.6.q.j.c.infames: q2 in eius ptāte remanet postq̄ȝ iurauit:vt det suo iuramēto veritatem:quod non ɔtingit in iuramento assertorio. Tertio idem ꝓbatur ratione p̄ceptōis sic. Ille q iocose periurat:nō euitat diuinaz irreuerentiam: sed q̄ntum ad aliqd magis auget:q2 nō apponit diligentiam. Ergo peccat mortalr contra hoc diuinum p̄ceptum. Similiter ille q ex lapsu lingue piurat si aduertat falsum esse qđ iurat non excusat a pctō mortali:sicut nec a dei ɔtemptu.vnde Sco.dicit q2 periuriū est ex pleno ɔsensu et contra p̄ceptum prime tabule:et p ɔns auctoritates immediate a fine vltimo: et ita nihil deficit sibi de rōne peccati mortalis. Nec est curanduz multuz de raritate vel frequētatione vt aliq dicunt.sed de deliberatōe et indeliberatione. qđ si homo attendat fit in tpe quasi in pceptibili. Nam sicut virtuosus hz breuem deliberationeȝ respectu meriti propter magnā prudentiam qua est promptus ad deliberādum cito:ita et de opposito habet facultateȝ homo ad deliberandum respectu peccati.

¶ Circa secundam considerationem que dicitur diuisio ꝑticularis ad maiorē p̄dictoꝝ

declarationem est sciendū ꝭm Ricar.in.3.
di.39.ar.3.q.2.ꝛ Bona.in.3.ea.di.arti.j.q.3.ꝛ
Aste.vbi supra.ꝛ Tho.vbi supra.arti.3.ꝙ su-
mendo ꝑmam speciem periurij que dicitur
falsa iuratio:tripłr talis fieri pōt.Quedaꝫ est
deliberata ꝛ solēnizata : sicut quando testes
iurant suꝑ sacrosancta dei euāgelia coraꝫ iu
dice:ꝛ hoc mō si periurans deliberat de di-
cto ꝯfirmādo ꝛ iuramento:nō solum morta
liter peccat: sed etiā si pro tali iuramēto fera
tur snia diffinitiua cōtra eum in cā accusati
onis est infamis:vt infra dicit̃:sicut habetur
6.q.j.c.Infames:vt dictum est.Quedam ve
ro deliberata sed non solēnizata: quando vꝫ
qs in occulto iurat aliquid ex deliberatōe in
tendens illud ꝑ diuine veritatis testimo-
nium ꝯfirmare. ꝛ illo mō etiaꝫ periurus ali
quid deliberat de dicto confirmando ꝛ iura
mento:tunc simił̃r peccat mortaliter cum ex
presse faciat contra dei ꝑceptum.Leuiti.19.
Non periurabis in noīe meo.Nam ꝓnun-
cians aliqd cuius ꝯ̃rium hꝫ in corde semper
mortał̃r peccat : verbi cā cum dicis ꝛ iuras
merces quas vis vendere ꝯstitisse tibi deceꝫ
ꝛ tu mente credis minus ꝯstitisse:ꝛ aio hēs
sic pro certo eē : vel si dicis merces illas eē
bonas ꝛ sine aliquo defectu: ꝛ tu scis plures
habere defectus:ꝛ si etiam id qđ dicis iura-
mento esset vt dicis : ꝛ tamē in corde credis
ꝯtrariuꝫ.s.ꝙ nō sit:peccas mortałr ꝛ grauiꝰ
q̃ꝫ si diceres falsum credendo tm̄ dicere veꝝ:
qꝛ vt dicit Augu.Reum lingua nō facit nisi
rea mens.Aut talis iurans deliberat de di-
cto tm̄:vtꝝ vꝫ sit verum sed nō de iuramēto
ꝛ sic pōt ꝯtingere ꝙ homo ꝑiuret sine mor-
tali peccato:tm̄ ad minꝰ est veniale graue qđ
summope est cauenduꝫ: qꝛ si diligētia adhi-
beretur:forte caueret̃.Et ideo magnū est pi-
culum peccati mortalis. Quedā insuꝑ est iu
ratio nec deliberata:nec solēnizata:ꝛ tūc cir-
ca huiusmodi iurationem qn̄ periurans nō
deliberat nec de dicto : nec de iuramēto:sed
totum ꝓfert ex surreptione:sic peccat solum
veniał̃r:minus tamen q̃ꝫ in casu precepti.
Naꝫ illud quod ex surreptione procedit: nō
est perfecte voluntarium.Ad hoc autē ꝙ pec
catum sit mortale:requiritur ꝙ sit plene vo-
luntarium directo vel interpretatiue:qđ di-
co ꝓpter illum q cum deliberare posset:deli
berare ꝯtemnit: si ex tali ꝯtemptu ꝛ delibe-
ratione periurat videt̃ multis: nō multū ex-
cusari a mortali: vt dctm̄ est in precedēti con
sideratione. Non sic autem dicenduꝫ est de
illo qui deliberare omittit nō ex contemptu:
sed ex negligentia.Sed ad horum maiorem
declarationem aliqua occurrunt dubia.

¶ Primum an peccet mortaliter iurans cuꝫ
assertione aliquid esse de quo dubitat:sꝫ ali-
quam habet oppositionem ita esse:magis ta
men assentit illi opinioni ꝓ qua iurat: qꝛ vi
detur ꝙ sic per verbum Augu.22.q.2.c.hoīes
sic di. Hoīes falsum iurant vel cum fallunt
vel cum fallunt̃ : putat homo verum esse qđ
falsuꝫ est ꝛ temere iurat: aut scit vel putat fal
sum esse:ꝛ tamen pro vero iurat: ꝛ nihilomi
nus eum scelere iurat. Ad hoc respondetur
ꝭm Sco.vbi supra ꝙ ille qui accipit iuramē
tum:aut accipit ex lege positiua: vel ex ꝯsue-
tudine tanq̃ꝫ simpł̃r iuramentum assertiuuꝫ
veritatis. Iurate aūt non tanq̃ꝫ assertiuum:
sed probabił̃r inductiuū ad credendū iurato.

¶ Primo modo iurans quomodocunqꝫ du
bium tanq̃ꝫ simpł̃r certum ꝛ deliberate pec
cat mortał̃r : qꝛ adducit deum testem dubiū
qui est oīum certissimus.Nam in dubio nō
debet fieri snia:nisi sit ꝓbatio certa. Et ideo
tales q asserunt certum qđ est dubium: non
solum peccant:sed ad omne damnū inde ꝓ-
ueniens obligantur : qn̄ quis ex tali assertī-
one vt malefactor ꝯdemnat̃. Tunc enim nō
tm̄ fit noī diuino irreuerentia: sed est ꝑnicio
sum.s.primo. Scđo aūt modo si ex ꝯsuetu
dine habeat̃:vel ex lege positiua ꝙ iurās nō
teneatur deponere de certitudine:sed de cre-
dulitate : qꝛ iuramentum habet̃ pro credito:
non simpł̃r pro certo.tunc iurans nō peccat
dūmodo ex signis ꝓbabilibus partem illaꝫ
magisq̃ꝫ aliā esse veraꝫ: sicut habet̃ exēplum
de seru.in or.fa.c.aliq̃. Non dꝫ ꝑ hō certum
pro incerto asserere : sed dubium ꝓ dubio:ꝛ
certū ꝓ certo.Et ideo mulier adultera q̃ꝫuis
contrita ꝛ confessa non dꝫ aliquo modo iu-
rare ꝙ non sit culpabilis : quia non est certa
sibi culpaꝫ esse dimissam.c.accepimus extra
de pu.cano. Secundum dubium an iurās
aliquid quod credit esse verum sic omnino
esse:qđ tamen postea fuit falsum:peccat mor
taliter. Ad hoc respondetur ꝙ si quis iurat
ita leuiter ꝛ sine consideratione vtrum sit ve
rum vel falsum qđ dicit : exponit se periculo
iurandi mendacium : ꝛ precipue in iudican-
do vel in hijs in qbus ꝓximus damnificat̃.

Debet enim diligenter examinare qđ dicit
⁊ tunc adhibita diligentia etiā si iuraret fal-
sum:qđ tñ ipse credit verū: non est mortale
in iuramento asserto mō ſm predictos doc.
Igit̄ si non habet diligentiā non videt̄ excu-
sari a mortali:⁊ multo magis peccaret mor-
taliter si iuraret asserendo sic esse vel nō esse
de quo in mēte sua dubitat.¶ Tertiū dubiū
an ille qui compellit alium periurare sciēter
peccat mortalr̄:vel si solum eū ꝓuocat quē ꝓ
babiliter scit ꝑiuraturꝫ:aut si audiat qs aliū
iurare falsum ⁊ ipse scit ⁊ tacet: nūqd oēs hi
vniformiter peccent. Ad hoc rñdēdo. Prio
dico ꝙ ille qui alium cōpellit iurare: ⁊ ipse q
periurat ambo mortalr̄ peccant. Unde.22.q
5.c.Qui cōpulsus dicit̄.Qui cōpulsus a dño
sciens periurat:vtriqꝫ sunt periuri:⁊ domin⁹
⁊ miles:dñs q: precepit:miles q: plus dñm
q̄ꝫ animā dilexit.¶ Scđo dico ſm Aste.vbi
supra.Ric.Bona. ⁊ Tho. vbi supra. ꝙ ille q
ducit alium ad iuramentuꝫ. Aut hoc facit vt
persona publica ſm formā iuris:⁊ sic nō pec
cat:lꝫ eum falsum iurare credat: q: facit illud
qđ ex officio tenet̄:vnde non tam debet dici
illum ad iurandū cogere: q̄ꝫ pars aduersa q̄
petit hoc a iudice.Aut facit hoc ꝑsona priua-
ta:vel etiam publica:non tñ hoc facit vt per-
sona publica:vel etiam hoc facit vt ꝑsona pu
blica:tñ cōtra ordinē iuris:⁊ sic grauiter pec
cat.ar.22.q.5.c.ille qui.vbi dicit̄.Ille q hoiem
prouocat ad iuramentū ⁊ scit eum falsum cē
iuraturum:vincit homicidā:q: homicida cor
pora occisurus est:ille aiam:imo duas aias:
⁊ eius quē ꝓuocauerit iurare ⁊ suā:scis verū
esse qđ dicis:⁊ falsum qđ ille dic̄ ⁊ iurare cō
pellis:ecce iurat:ecce periurat:tu quid inueni
sti: imo ⁊ tu peristi: qui de illi⁹ morte satiari
voluisti.hec ibi.¶ Tertio dico ꝙ si audiat ali
quis iurare falsum:q̄ꝫuis Leuit.5.dicat̄.Aia
que audierit vocem iurantis falsum: testisqꝫ
fuerit:ꝙ aut ipse vidit:aut conscius est:nisi in
dicauerit:portabit iniquitatem suam. hec ibi.
Attamen Aug.dicit ꝙ exquo Moyses non
expressit cui hoc sit indicandum:sufficit isti vt
se absoluat ab hoc peccati vinculo si indicet
talibus qui magis possent prodesse q̄ꝫ obesse
periuro:siue eum corrigendo: siue deum pro
eo orando ⁊ placando:vt sunt sacerdotes vel
honesti ⁊ discreti parentes:⁊ ad hanc denun
ciationem faciendam talibus personis tenet̄
quilibet ſm omnes qui viderint aliquē vici-
num precipitatio.i.peccato cōmittendo.22.q.
5.c.hoc videtur.¶ Circa tertiam in hac parte
consideratione:que dicit̄ declaratio singula-
ris.Sciendū ſm ꝑdictos doctores.s.Ricar.
Bona.⁊ Pe.ario.⁊ Sco.⁊ Tho.ꝙ periu-
rium in.2.⁊.3.specie.s.dolosum ⁊ incautū etiā
culpabile est:⁊ qñqꝫ mortale in vtraqꝫ specie
Primo igitur loquēdo de periurio doloso
qñ.s.aliquid ꝓmittitur licitum ⁊ honestū cū
iuramēto peccat mortaliter: sic dolose iurās
⁊ contrarium intendens.6.q.j.c.quicūqꝫ. vñ
tria notanda sunt ad huiusmōi declaratiōeꝫ
¶ Primū cum vnum iuratur ⁊ ꝓmittit̄: et
aliud in corde habetur:tale periurium ē pec-
catum mortale. ¶ Scđm notandum est ꝙ
cum quis iurat aliquid soluere vel facere in
talem terminum:⁊ tñ credit ꝙ facere nō po-
terit vel soluere:vel credit sed fatue credit: qa
causam credendi non habet : tunc in vtroqꝫ
casu periurat: q: i ꝑmo deficit veritas i scđo
iudiciuꝫ. Si aūt quis credit ab initio quādo
iurat soluere vel aliquid facere qđ ꝓbabilit̄
poterit ⁊ quod faciet:quātum in hoc nō per-
iurat:⁊ si postea suū posse facit:⁊ interim sol-
uere non poterit:vel illud qđ ꝓmisit facere :
non est ꝓpter hoc periurus ex hac causa. ex̄
de iur.iuran.c.querelam.23.q.8.c. si nulla.5.
dist.presbyteros. Si tamen elapso termino
soluere posset ⁊ non solueret peccaret periu-
rij peccato. lapsus enim terminus non sub-
stulit iuramenti obligationem.ex̄ de do.⁊ cō.
c.cum dilecti. ¶ Tertio notandū est ꝙ q̄ꝫuis
dicitur: ex̄ de iu.iuran.c.vtrum in ea.ꝙ illi q
iuramentū pro rebus ⁊ vita saluandis fece-
runt debeant a vinculo iuramenti absolui.⁊
infra. Ceterum vt agatur consultius ⁊ aufe-
ratur materia deierandi non eis ita exꝑsse
dicatur:vt iuramenta non seruent:sed si non
ea attenderent:non ob hoc sunt tāq̄ꝫ ꝑ mor-
tali crimine puniendi. Hec ibi . Attamen
ſm doctores nostros maxime Ric. ⁊ Tho.
hoc intelligendum est non in foro dei sed in
foro ecclesie iudiciali. Hoc enim non dicitur
quia non peccat mortaliter contra iuramen
tum facientes vel facere intendentes:sꝫ quia
sunt puniendi pena minori. ſm enim glosaꝫ
ibi in verbo.non seruet.Metus attenuat cul
pam. igitur non aufert iuramento promisso
vim obligandi respectu eius qđ licite fieri pt̄
⁊ ideo si quis non implet quod coactus iura
uit periuriū incurrit:⁊ mortaliter peccat. pōt

tamen talis per auctoritatem summi pontificis ab obligatione iuramenti absolui: prefertim si a tali metu coactus fuerit qui cadē pōt in constantem virum. ℭ Scdo loquendo de periurio indiscreto ꝛ incauto. Sciendū ꝫ fm Ber. de iu. iur. c. tua. cl. ꝑ. ꝙ si fiat cum deliberatione est peccatum mortale. ex̄. e. sicut ex litteris. Si vero iocose vel incaute est veniale. 25. dist. c. Unum orarium. §. criminis. Cum quo concor. Tho. Bona. Ricar. ꝛ Sco. fm quos tria notanda sunt ad huius declarationē. ℭ Primū est ꝙ si quis iurat: adulterari. fornicari: occidere: ꝛ huiusmōi mala perpetrare semper iurando peccat mortaliter: nec debet talis seruare hoc iuramentum: qꝛ iterꝝ peccaret mortaliter: vt infra dicetur. Multū enim displicet deo implere mensuram iniqtatum iuramento. 22. q. 4. c. si publicis. ꝛ. c. est etiam. ℭ Scdo ꝙ si quis iurat non intrare religionem: non loqui cuꝫ amico sine aliqua necessitate: vel rationali causa: vel non dare elemosynam ꝛ alia huiusmōi bona: si ex deliberatione facit peccat grauiter: nec tenetur h̄ seruare: vt infra dicetur. Talia enim sūt cō tra salutem ꝓpriam ꝛ ꝓximi: absoluendusqꝫ est talis cum magna penitentia. de iu. iuran. c. cum quidam. ℭ Tertio notandum ꝙ si qs iurat superflue comedere: vl' ociosa verba dicere indiscrete iurat: vel iurat ꝙ superflue comedit: vel ꝙ ociose sit locutus fm Aug. 22. q. 4. c. si aliquid. talis mortaliter peccat: qꝛ contra illud facit. In malis promissis rescinde fidem. 22. q. 4. c. in mal'. Rod. vero dicit ꝙ solum peccat venialiter: quia. c. illud. s. in mal'. si intelligitur extendi ad venialia: quantum ad illa non est preceptum: sed consimilium: sil'r incauta ꝛ indiscreta iuratio est: ꝛ ad periurium pertinens obligare se ad damnum ꝓximi ad penam corporis: aut in rebus exterioribus dānificandis: ex̄ de iu. iur. c. contingit. lib. 6. Uel obligare se ad aliquod impedimentum etiam salutis corporis. 22. q. 4. c. pe. vel obligare se ad penitentiaꝫ indiscretam ꝛ insupportabilem. 22. q. 4. c. innocēs. ex̄ de iu. iur. c. petitio. Danda est ergo opera fratres carissimi: vt periurium fugiendo ad eternam beatitudinem veniamus ꝛc̄.

ℭ Feria quinta post ꝑmam dominicā quadragesime in qua tractatur de detestatione ꝛ abominatione: periurij. Sermo. 27.

Anima que peccauerit ipsa morietur. Ezech. 18. ꝛ in ꝓphia hodierna. Si graues iacturas ꝛ imanissimas penas fratres in Christo carissimi quas nefandi periuri homines ac blasphemi suis fedissimis labijs sanctissima nomina assumētes incurrunt intelligerent: ab his omnino cessarēt. Ideo vt periurij nefandum crimen detestemur: de eꝰ abominatione dicendum est. Anima q̄ peccauerit ꝛc̄. Pestiferum ergo periurij crimē detestandum est. Primo ratione. Scdo auctoritate. Tertio exemplaritate.

ℭ Pars prima huius sermonis in qua probatur periurium detestandum esse triplici ratione. s. aggrauationis: comparationis: ꝛ punitionis.

Primo dico ꝙ est detestandum triplici ratione. s. Aggrauationis. Comparationis. Et punitiōis. ℭ Primo ratione aggrauationis est periurium graue peccatum triplici respectu. Primo respectu transgressionis sic illud peccatum est grauiꝰ qꝺ est contra plr̄a precepta. Nam furari rem alienam ex concupiscentia. Primo habetur ꝛ est transgressio duoꝝ preceptorum. s. Non fur. facies: ꝛ non concupis. rem proximi tui. sꝫ periurium est talis conditionis: quia. s. est cōtra hoc preceptum. s. scdm ꝑme tabule. s. non assumes nomen dei tui in vanū: ꝛ contra illud non falsum testimonium dices: quia vt dcm̄ est: in omni periurio est mendacium largo modo: ergo periurium graue peccatuꝫ est. Preterea sicut potest esse iam concupiscētia ante furtum: vt est dictum: ita etiam ante ꝑiurium. Nam qui paratus est ꝑiurare q̄uis postea non periuret: periurus dicitur. vt in. c. Qui periurare. cl. 2. 22. q. 5. Qui periurare paratus est anteq̄ꝫ iuret: periurus esse videtur: quia deus nō ex operibꝰ iudicat sed ex corde ꝛ voluntate. Si ergo homo deliberat periurare: ꝛ facto interuallo postea periurat: tria precepta transgreditur vt patet intuenti: ergo patet propositum. ℭ Scdo graue est ratione

periclitationis.est enim culpe repletio. Nam
fenerator non tm̄ mutuat ad vsuram:nec fur
tm̄ furatur sicut isti iurant:⁊ per consequens
pluries peccant q̄ʒ alij: dum eni vsus iurādi
habetur facile incurritur periurium.vnde.22.
q.j.c.Non est contra.el.2.dicitur. Non ē cō-
tra preceptum dei iurare: sed dum iurando
vsum facimus:periurij crimen incurrimus.
hinc ⁊ Aug.in epistola ad Hilarium inquit.
Iurationem caue quātum potes:melius ꝗp
pe non verum iurare est:q̄ʒ consuetudine iu-
randi in periurium cadere:quia cōsuetudine
semper periuriatio appropinquatur. hec ille.
Iō.vt habetur.xj.q.3.c.precipue.⁊ de sen.⁊ re
iudi.c.ad apostolice li.6.glo.in verbo deierat
periurium est grauissimuʒ peccatū.¶ Tertio
est graue peccatum periurium respectu con-
fusionis:quia magis est confusio mentis nr̄e
⁊ aliorum scandalum:quādo verba non ser-
uiunt intellectui.vnde.22.q.5.c.humane.scri-
bitur. Humane aures talia verba nostra iu
dicant:qualia foris sonant:diuina vero iudi-
cia talia foris audiunt qualia ex intimis pro
feruntur:certe nouit ille qui intentionē ⁊ vo
luntatem alterius varijs verbis explicat: qa
non debet aliquis verba considerare: sed vo
luntatem alterius ⁊ intentionem:quia nō dʒ
intentio nominis deseruire:sed verba intel-
ligendum.hec ibi. Ex quibus patet ꝙ periu-
rium cōtra mentem factum confundit men
tem:⁊ conscientiam nostra pungit:aliquosqʒ
scandalizat cum ad eoꝝ peruenerit noticiaʒ:
quia nihil occultū qḋ nō reuelet. Matth.io.
hinc est ꝙ.b.Tho.2.2.q.98.ar.3.Et magister
in.3.dist.39. Et Bona.ibidē.ꝙ si quis iurat
solēniter per euangelium grauius peccat q̄ʒ
ille qui in cōmuni sermone iurat per deum:
tum ꝓpter scandalum:tum ꝓpter maiorem
deliberationem.ceteris tamen paribus gra-
uius est si quis per deum iuret:q̄ʒ si per euā-
gelium vel aliam creaturam iuret. ¶ Scḋo
probatur periurium esse detestandum ratōe
comparationis. Nam ipsum ad alia peccata
tripliciter potest cōparari. ¶ Primo pōt cō-
parari homicidio. Nam fm̄ quosdam gra-
uius est homicidio.quorum ratio fuit:quia ꝑ
iurare nomē dei videtur quedā diuini nois
denegatio.vnde scḋm locum post idolatriaʒ
periurium tenet:vt patet ex ordine precepto-
rum:quia ergo est contra rationis ordinem
ratione ⁊ imediate respicientem deum:⁊ ho
micidium est contra ordinem ratōis directe
⁊ imediate respicientem proximum: videtur
aliquibus ꝙ sit grauius homicidio vel saltē
ei comparandum:ergo summe est detestan-
dum. Hic tamen est aduertendum fm̄ Ric.
in.3.di.39.ꝙ simpliciter loquēdo peccatuʒ ꝑ
iurij minus graue est peccato homicidij: qa
homicidium est directe ⁊ imediate cōtra cha
ritatem ratione actus secūdarij: qui est ꝓxi-
mum diligere. Periuriū vero est ꝯtrariū la
trie ⁊ veritati. Certum est autem ꝙ nobilior
est virtus charitatis q̄ʒ latria. Nobilior ē ēt
actus per xp̄m ex charitate diligere q̄ʒ veruʒ
ex legittima causa iurare. grauius ergo ē ho
micidij peccatum simplici periurio: q̄ʒuis for
te fm̄ quid sit grauius periurium. ¶ Scḋo
comparatur periurium adulterio. ⁊ fʒ Ric.
vbi supra.grauius est peccatum periurij pctō
adulterij. Quia tanto est peccatum grauius
quāto magis corrumpit ordinem digniorē.
Certum est autem ꝙ ille ordo est dignior q
debet esse hominis ad deum imediate ⁊ di-
recte:q̄ʒ ille qui debet esse ad ꝓximum ⁊ ad
deum proximo mediante. Primus autē or-
do corrumpitur per periuriū. Scḋus ꝑ adul
terium:nec ordo. Scḋus corrumpit perfecti⁹
per adulterium q̄ʒ p̄mus per periuriū. Adul
terium enim non est propinquius maxime
iniurie que possit esse cōtra deum: imo econ
uerso. Periurium enim est ꝓpinquius blas
phemie que est contra deum ex eius odio q̄ʒ
adulterium.periurium igitur summopere est
detestandum. ¶ Tertio potest comparari ꝑ-
iurium furto. Et patet ex dictis ꝙ grauius ē
peccatum periurij peccato furti. Nam adul-
terium est furto grauius. periuriuʒ grauius
adulterio vt premissum est:ergo patet ꝙ gra
uius est etiam furto: igit̄ patet ꝓpositum ꝙ
valde est fugiendum ⁊ detestandum: confir-
mantur illa per dictuʒ Euticiani pape.22.q.
j.c.predicandum.vbi dicitur. Predicandum
est vt fideles periurium caueant:⁊ ab hoc sū-
mopere abstineatur:scientes hoc grāde scel⁹
esse:⁊ in ꝓphis ⁊ in euangelio ꝓhibitū. Au-
diuimus aūt quosdam paruipendere hoc sce
lus ⁊ leue quodāmodo pene modum parui-
tatis imponere:qui etiam nosce debent talē
de periurio penitentiā imponi debere:qualē
⁊ de adulterio ⁊ de fornicatione ⁊ de homici
dio sponte cōmisso ⁊ alijs criminalib⁹ vitijs
hec ibi. ¶ Tertio detestandum est periurium

ratione punitionis. Nam punitur tripliciter Pena spirituali. Temporali. Et diuinali. ¶ Primo enim punit̄ pena spirituali. Nam 6.q.j.c. Quicūq;. dicit Fabianus papa. Quicūq; scienter peierauerit quarta dies i pane ⁊ aqua: ⁊ per septem sequentes annos peniteat: ⁊ nunꝙ; sit sine penitentia. hec ibi. Hec enim penitentia pro quolibet mortali imponitur crimine. 33.q.2.c. hoc ipsum. Ideo ceteris inspectis peccati circunstantijs. s. periurij maior vel minor penitentia est imponenda. Et si quis perpetrato periurio aut quolibet alio criminali peccato timens penitentiā lōgam ad confessionem venire voluerit ab ecclesia repellendus est: siue a consortio ⁊ communione fidelium: vt nullus cum eo comedat neq; bibat: neq; in domo sua ipsum recipiat. 22.q.j. predicandum. ¶ Scd̄o punitur pena temporali. Nam in iure exteriori ciuili et canonico periurus si accusatus conuincat̄: si sit sacerdos degradabit̄. 25.di.§. criminis. Et est infamis. 6.q.j. Infames. Ideo dignitates ⁊ officia ei penitus denegantur: ex̄ de re.iur. infamibus lib.6. Tho. enim ⁊ Ray. dicūt ꝙ periurus in iuramento assertorio non est infamis sed solum in promissorio. Sed Hos. ⁊ Hostiē. di. ꝙ est infamis periurus siue de preterito siue de pn̄ti si sciēter sub iuramēto falsum asserit: siue iuramentū sponte factum de dāno vel faciendo nolens frangat. Tales enim saltem mortaliter peccant: ergo saltem sunt infames infamia canonica. 6.q.j.c. ille q Que tamē per penitentiā tollitur: vt ex codē c. colligi potest: vbi dicit̄. Infamie macula sūt aspersi ⁊ in baratrum dilabunt̄: nisi sacerdotali auctoritate subuentuȝ fuerit: vbi glosa infamia canonica tollitur per penitētiā. ⁊ ideo periurus non admittit̄ ad testimoniuȝ: vt. 22. q.5.c. paruuli. vbi dicitur. Qui semel periuratus fuerit nec testis sit pꝰ hoc: neq; ad sacramentum accedat: neq; in sua causa vel alterius iurator existat. hec ibi. Ex quo eni semel probatum est contra eum: periurium etiam in modum exceptionis expellitur in alio iudicio: ⁊ patitur hāc penam ordinariam: quia hoc crimen minus frequentat̄: ⁊ quia ipsum crimen aliquādo tangit testimonium. c. sicut nobis: de testi. producūt̄ etiam illa per ius ciuile ex quo habetur ꝙ periurus non expellit̄ a testimonio tāꝙ infamis: sed tāꝙ malus. ff. de his qui notan. infa. l. Lucius. Nam qui semel fuit malus semper presumit̄ur malus: ⁊ qui semel peierat in vno negocio presumit̄ in ceteris: sic facit. ff. de accusa. l. si cui. §.j. ⁊ ff. de suspec. tutoribꝰ. l.3. ¶ Tertio punitur pena diuinali in presenti ⁊ in futuro. In presenti enim punitur pena temporali: vt in sermonario de peccat̄: in tractatu de auaricia. Nā quottidie reperiuntur iudicia dei fieri super periuros. Nam temporibus nostris quidaȝ iudeo iurauit super altare sancti Petri pecuniam se redditurum ⁊ postea negauit: ⁊ in capite mensis perdidit filium. Retulit insuper mihi senior noster. p.f. Jacobus de marchia in ciuitate Neapol̄. ꝙ dum ipse in vngaria predicaret: ibidē quedā mulier bona sua apd̄ ciuem deposuit fugiens propter metum visitarum: que postea reuersa dum posceret ille negauit coram iudice: ⁊ cum vellet manum super libruȝ extēdere mortuus cecidit: quod ille accepit ab illo qui oculus prospexerat. In ciuitate Florentina vt ipse accepit ab his qui coram viderunt marchianus quidā deposuit apud quendam mercatorem diuitijs affluentem tria milia ducatorum: solo teste quodam messeto: qm̄ bone fame vir habebatur. Marchianus autem alpes transiens tandem post annum rediens: mercator iuramento firmauit nūꝙ ab illo accepisse: ille tristis ⁊ dolens nō recedebat de ciuitate oībus diebus solicitans ⁊ rogans sibi peccuniam reddi. periurus ille tedio affectus ab eo: falso ꝙ marchianus proditor esset accusauit: qui in carcerem receptus capite punitur prospiciens hoc messetus ille desperauit: nihil boni decreuit facere: qui per duodecim annos nō audiuit missam: nec confessus est ⁊c. credens deum h non curare. quid plura dei iudicio factuȝ est vt mercator proscriberetur: ⁊ omnibus bonis suis spoliatus: extra ciuitatatem expulsus. Qui post dies aliquot filiuȝ suum misit vt exploraret si ciuitas prodi posset: qui captus in eodem loco vbi marchianus gladio occubuerat capite plexus est. Quod attēdens messetus iudiciorum dei incusator: conuersus sancte ⁊ integre perfectus. Alia multa causa breuitatis omitto. In futuro vero seculo: nisi per penitentiam periurium deleatur grauissime punit̄: quia grauissimū ē pctm̄ vnde. 22.q.5.c. Juramēti dr̄. Juramenti huiꝰ est causa: qr omnis qui iurat ad hoc iurat vt quod veruȝ est loquatur. Et ideo dominus

inter iuramentum ⁊ loquelam nostram nul
lam vult esse distantiam : quia sicut in iura-
mento nullam conuenit esse perfidiam : ita
quoqꝫ in verbis nostris nullum esse menda
cium oportet:quia vtrunqꝫ ⁊ piuriū:⁊ mēda
ciuȝ diuini iudicij pena damnabit. Hec ibi.
Et sic patet ⁊c̄.

¶ Pars secunda huius sermonis in qua ꝓ
batur periurium esse detestandum multipli
ci ⁊ varia auctoritate.

Secundo in hoc sermone dico piu-
rium esse detestandum triplici au-
ctoritate:antiqua.s.noua ⁊ politica.
¶ Primo probatur auctoritate triplici vete
ris testamenti. Primo mosayca. Nam le
uiti.19.scribit̃. Non pollues nomen dei.s.per
iurando.vnde ⁊ leuiti.22.dicit dn̄s p moysē
Non pollues nomen sctm̄ meum. Et ideo
leuiti.5.dicitur. Anima q̄ iurauerit ⁊ protule
rit labijs suis vt bn̄ vel male quid fecerit:⁊ il
ludipsum iuramento ⁊ sermone firmauerit:
oblitaqꝫ postea intellexerit delictum suum :
agat pn̄iam pro pctō.vnde ⁊ leuiti.19.dicitur
Non piurabis in noīe meo. Scd̄o auctori
tate historica. Nam.j.Re.25. Reprehendit̃
dauid q iurauerit destruere naabel ⁊ omnia
q̄ ipsius erant. Itēȝ.3.Re.20. Benadab rex
syrie indignatus ad responsioneȝ Achab iu
rauit. Si sufficēt puluis samarie pugillo in-
terficere oēs ppl̄os q cum sequebant̃. Pre-
terea rex nabuchodonosor vt habet̃ Judith
primo iurauit per thronum suum q̄ vindica
ret se de oībus filijs israel. Item Menadab
iurauit cum fraude Anthiocho fideȝ tenere:
vt crederet ei.ꝑmi macha.6. Tertio aucto-
ritate prophica. Nam sapien.14.scribitur.
Omnia cōmixta sunt: sanguinis homicidiū
furtum:fictio:corruptio:infidelitas: turbatio:
⁊ periurium ⁊c̄.⁊ infra. Non enim iurantiū
est virtus: sed peccantium pena perambulat
semper in iustorum preuaricationem.⁊ eccli.
23.dicitur. Jurationi non assuescas os tuuȝ.
Multi enim casus in illa.⁊ infra. Vir mul
tum iurans replebitur iniquitate: ⁊ non di-
scedet a domo eius plaga.⁊ iterum ibidē ad
ditur. Si dissimulauerit:delinquit dupliciter:
⁊ si in vacuum iurauerit non iustificabitur.
Item Jsa.18.scribitur. Omnia enim que lo
quitur populus iste coniuratio est:⁊ timoreȝ
eius ne timeatis. Dominū exercituum ipm
sanctificate.⁊ ideȝ.45. Incuruabitur omne
genu:⁊ iurabit omnis lingua in domino.
Idem.65. Et dimittetis nomen vestrum
in iuramentum electis meis: ⁊ interficiet te
dominus deus tuus. Preterea de psalm.
14.ait. Domine quis habitauit in ta.tuo qui
iurat per.s.⁊ non decipit. ⁊.Zachab.5.scribi-
tur. Hoc est maledicendo que egreditur su-
per faciem omnis terre:quia omnis iurans
iudicabitur ⁊ veniet ad domum iurantis in
nomine meo mendaciter: ⁊ cōmorabitur in
medio domus eius:⁊ consumet eaȝ : ⁊ ligna
eius ⁊ lapides.⁊ ibi.8.c.dicitur. Juramentuȝ
mendax ne diligatis. Hoc enim odit dn̄s
Secundo probatur periurium esse detestā
dum triplici auctoritate noui testamenti ⁊ le
gis gratie. Primo auctoritate euangelica.
Nam Mat.5.dicitur. Audistis quia dictuȝ
est antiquis.non periurabis:reddes aūt deo
iuramenta tua. Ego autem dico vobis non
iurare omnino:neqꝫ per celum:quia thronꝰ
dei est:neqꝫ per terram : quia scabellum pe-
dum eius est.⁊ infra. Sit autem sermo ve-
ster est est:non non: quod autem hijs abun-
dantius est:a malo est. Item Math.6. Rex
ait puelle:pete a me quod vis ⁊ dabo tibi: ⁊
iurauit illi. Quicquid petieris dabo tibi. qd̄
fuit peruersum periurium. Item Luce ꝑmo
Jusiurandum qd̄ iurauit ad Abraaȝ patreȝ
nostꝝ datuꝝ se nobis. Item Jo.5.dic̄ ihus.
Ego auteȝ non ab hoīe testimoniuȝ accipio
q.d.qꝛ omnis homo mendax : ⁊ ad periuria
labilis: qm̄ opera que ego facio testimoniuȝ
perhibent de me. Scd̄o auctoritate aplica.
Naȝ apl̄s Paulus Ro.2.dicit. Nomē dei
per vos blassematur inter gentes. Iteȝ ꝑme
Thimo.j.ideȝ ait. Scimus qꝛ bona est lex:si
qs ea bn̄ vtat̃:sciēs hoc qꝛ iusto nō est lex im
posita:sed iniustis ⁊ peccatoribus: sceleratis
⁊ contaminatis mēdacibus periuris:⁊ si qd
aliud sane doctrine aduersat̃. Preterea apo
stolus Jaco.6.c.canoni. sue ait. Ante omnia
fratres mei nolite iurare neqꝫ p celum:neqꝫ
p terraȝ:neqꝫ p aliud quodcūqꝫ iuramentū
Sit auteȝ s̄mo vester est est:non non: vt nō
sub iudicio decidatis. Preterea Jo.aposto
lus in apoca.21.c.dic̄. Timidis ⁊ incredulis:⁊
execratis id est false iurantibus ⁊ homicidis
⁊ fornicatoribus : pars illorum erit in sta-
gno ardenti igne ⁊ sulphure: quod est mors
scd̄a. Hec ille. Tertio auctoritate canonica
Naȝ btūs Greg.sup illd̄ Mat. nō piu. sic

dicit. Non penitus iurare phibuit: sz occasionem periurij qd perfectius est euitare docuit Item beatus Ambrosius lib. j. de officijs. 22. q. 4. c. vnusquisqz sic ait. Vnusqsqz simplicē sermonē preferat: z vas suū in sanctificatiōe possideat: nec fratrem circūscriptiōe seducat verboꝝ nihil pnunciat inhonestū: aut si promiserit: tolerabilius est pmissum non facere q̄z facere qd turpe sit. Itez Aug. in sermone dñi. 22. q. j. Ita ergo dicit. Ita ergo precepisse dñm intelligit ne iuraret: ne qsqz sicut bonū appetat iusiurandū: z assiduitate iurādi ad piurium per ꝯsuetudinē dilabat: quapropter qui intelligit non in bonis sed in necessarijs iurationē habendā refrenat se inquātū pōt: vt non ea vtatur: nisi necessitas cogat: vz cuz videt pigros esse homines ad credendūz: qd eis ē vtile credē nisi iuratōe firmet z ifra. Si iurare cogeris: scias de necessitate venire infirmitatē vtiqz coꝝ quibus aliqd suades: q̄ infirmitas vtiqz malum est. hec ille. Et. 22. q. 5. c. ecce dico. vbi scribit Augu. di. Ecce dico charitati vestre: z qui per lapidem iurat falsum: periurus est. Vnde z hoc dico qz multi etiam in hoc fallunt z putant: qz nihil est per quod iurant: non se crimine periurij teneri: prorsus periurus es: qz per id qd sanctū non putas falsum iuras. Si tu illud sanctū non putas: sanctū putat cui iuras. nō enim iuras tibi aut lapidi: sed pximo iuras: homini iuras ante lapidem: sed non quasi ante deum: non te audit lapis loquētem: sed punit de9 te fallentem. Item. 22. q. 2. c. aiaduertēdū. §. cū g. ait diuinus Hieronymus. Cum ergo oēs q loquūtur mendaciū perdendi sunt. iuxta illd ps. Perdes oēs qui lo. mē. multo magis dānabiles sunt qui mentiēdo deierare conuincunt: qz nomē dei sui in vanum assumūt hec ille. Multa aūt habent in iure canonico detestanda periurium. de iureiurā. z si Christ9. in. c. si vero. que omnia breuitatis cā omitto. ¶ Tertio pbatur piuriū eē detestandū auctē politica triplici. Primo auctē phoꝝ. Nam Periander phs insuis sentētijs dicit. Que cūqz promiseris obserua. z Socrates inquit Quicqd pmiseris indubitanter facito. Item fidelis esto dijs: non tm̄ imolans: sed in iure iurando pseuerans. illud enim videri opera est hoc verbo pbitatis signum. Itez Solon phs inquit. Non mentiaris pbitati iureiurādo habere. cuius enim deū non habet iusiurandum vile est. Item Thales phs interrogatus si iuraret se non fuisse mechatum: respondit. Non peius enim est adulterio periuriuz. Preterea Tul. 3. de offi. dicit. Est iusiurandum affirmatio religiosa: qd ergo affirmatiue: z quasi deo teste pmiseris: id tenendum est. hec ille. z ibidem ait. At neqz contra rempub. neqz contra iusiurādū ac fidē amici sui cā vir bonus faciet: nec si fuerit iudex de ipo amico. ponit eni psonā amici cum iduit iudicis tm̄ dabit amicitie vt amici cām malit esset veram: z vt pperande litis tps quo ad leges permiserint accomodet. Cum autez iuramento snia dicēda sit meminerit se deū testem adhibere. hec ille. Item Quintil. lib. 8. dicit. Iurare quoqz nisi in necessitete etiam graui viro paꝝ ꝯuenit. ¶ Scdo auctē poetarum. Nā Ouidius lib. j. sine titulo dic̄. Nō bene cōducti vendūt piuria testes. nec bn̄ seducti iudicl arca pz. Culpa nec ex facili q̄uis manifesta pbet. Item Hoalterius in alerā driade. dicit. Si lis inciderit te iudice dirige libram iudicij non flectat amor: nec munera palpent: nec moueat stabilē persone acceptio mentem. Muneris arguitur acceptio censor iniquus. Inquibus oibus colligit nulla cupiditate esse periurandū: nec a iustitia deuiandum. Preterea Patronius poeta h idem suis versibus asserit. di. Quid faciunt leges vbi sola pecunia regnat. At vbi pauptas vincere nulla pōt. Iam nunc iudiciū non est nisi publica merces. Tutius est paruo ere pdita recuperare q̄z in ambiguā litem descendere hec ille. Ex qbus patet q ista sunt que iuramenta violant: piuria cōcitant: leges ligant: iudices dānāt: pmissa tollūt. ¶ Tertio auctē legum humanaꝝ. Nam sm leges cogendi sunt testes ferre testimoniū verū iuramento prestito. C. de testi. l. Si qñ. Sed nō in qōne falsi: vt. ff. de peti. hēdi. l. si qs libertatē. §. vlti. Silr cogēdi sunt testes pn̄tib9 ptib9. C. de fi. instru. l. iudices. In autē. de testi. coll. 7. Preterea testes debent iurare dicere veritatē p vtraqz parte: vt in auten. de sanctis. epis. coll. 9. §. nulli. Sed iudex mittat ad eum vnū de ministris suis. C. de testi. l. Si qñ. Itez testis debet reddere cām z rōnem dicti sui: als nō valet. C. de testi. l. Solam. Et hec oia statuta sunt ad periuriū fugiendū. z sic patet quot auctoritatibus est periuriū detestādum: z scda huius sermonis pars.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua ꝓbatur periurium esse detestãdum triplici exemplaritate.s.antiq̃:noua:ꝛ pagana: siue gentili.

Tertio in hoc sermone triplici exemplaritate correspondente ꝓbat̃ ꝑiuriũ esse abhominãdũ.s.exẽplaritate. Antiqua vete.test. Noua iuris canonici. Pagana ꝛ hystoriali. ¶ Primo exẽplaritate antiqua ve.test. Nam.4.Reg.25.2. Paral.18. vt diuinus Hieronymus refert sup Ageũ. propter peccatũ periurij Sedechie regis ierl'z qui fidem ꝓmissam Nabuchodonosor regi caldeoꝝ nõ seruauit:pplm isrl' refert cũ dicto rege hituꝝ expugnata hierl'm captiuũ in babylonem fuisse adductũ. Item.2.Mach.vlt. dicit̃ ꝙ Judas incidi iussit manũ cũ humero ꝛ capite nichanoris:ꝛ manũ ꝛ linguã in plures partes diuidi:dariq̃z auibus precepit:qa iurauerat destruere tẽplũ ꝛ iudeos. ¶ Scd'o probat̃ exemplaritate noua.s.iuris canonici. Nam.xj.q.3.c.Abijt iudas: comparat̃ vitiuz mendacij ꝛ periurij peccato ipsius meledicti iude.vnde ibi dicit̃. Multi hoie scelus iude:q dñm ac magistrũ deniq̃z suũ peccunia vendidit:velut imane ꝛ nefandũ exhorrerẽt: nec tñ cauerent. Nam cum pro muneribus falsuz ꝯ quẽlibet testimoniũ dicunt:ꝓfecto qꝛ veritatem pro peccunia negant:deinde pecunia vẽdunt.hec ibi. Preterea ponitur casus in iure canonico sic. Si qs timore mortis facit testamentũ in quo iniuriam sibi factam remisit i manu sacerdotis:postmodũ cõualescẽs possit habere actionem cõtra illũ. Ad h rñdetur ꝙ ille qui iniuriam remisit potuit habere in corde añ remissionẽ aduersus illũ.ꝛ sic tenet̃ seruare iuramentũ:qꝛ renũciauit iuri.7.q.j. q̃z periculose.ꝛ qd' semel placuit amplius displicere nõ põt.de reg.iur.lib.6. Si vero habuit desideriũ correctionis illius: tunc non tenetur iuramentũ seruare:vt vitia corrigant̃: nec ad hoc debuit induci infirmꝰ:qꝛ iuramẽtum est illicitũ:ideo non seruanduz. extra de spo.c.ad audientiã. Nõ debet enim iuramẽtum esse vinculum iniqtatis. ¶ Tertio idem probatur exemplaritate pagana ꝛ hystoriali. Narrat eñi Valerius lib.7.c.3. ꝙ cũ Alexander ad dir[u]endam lampsacene ciuitatez hellespõti:vbi priapus colebat̃ cã impetu ferrebat̃ ex menia obuiũ habuit: Anaximenẽ ꝑceptorem suũ sciens:qꝛ preces opponeret ire sue:iurauit se non factuꝝ quicqd petijsset:qui inquit peto vt lampsacũ diruas: ꝛ ita salus vrbis vnius beneficij iuramẽto obtenta est. Preterea idem narrat lib.8.c.5.ꝙ vxor Cesaris deprehensa in adulterio cum quodam Publio Claudio senatore tpe cuiusdã celebritatis ad quã transierat in habitu feminco in templo:qui accusatus dãnatus est nõ obstante Ciceronis testimonio q iurauerat secũ illa die fuisse:qua de re Cicero tãq̃z ꝑiurꝰ est dãnatus. Item idem Valerius narrat lib.j. ꝛ Eutropius lib.xj.de Marco Attilio:q captus a carthaginensibus dato iuramento ꝙ ad ipsos rediret. Romã missus est qui in cõtrarium dissuasit romanis qd' carthagineñ. petebant:nã querebant vt sui iuuenes a romanis capti loco sui:ꝛ vno sene pensarentur Dato consilio carthaginem petijt non quasi ignarꝰ ad quã crudeles quãq̃z infestissimos sibi reuerteretur:hũc cõmendat Tulius.3.de offi.di.ꝙ.iuramẽtũ qd' fecerat.M.At.regl's erat aut ꝙ ipse reuerteretur:aut coꝝ captiui. Ideo redeundo iuramentũ seruauit iuxta logicalẽ scd'az ad veritatẽ disiũctiue suffic̃ vnã partem esse veram:de quo Aug.in.5.de ciui. dei.c.18.huius exemplo nos hortatur. di. Si Mar.Att.regl's ne crudelissimos hostes iuramento falleret ab ipsa roma reuersus:q̃ztũ sicut romanis eũ tenere volentibus rñdisse fertur:postea q̃z afris seruierat:dignitatẽ illic honesti ciuis habere non posset: eũq̃z carthaginenses quã contra eos in senatu romano egerat grauissimis supplicijs necauerũt: qui cruciatus non sunt pro fide illius patrie contẽnendi:ad cuius beatitudinẽ fides ipsa perducit:aut qd retribuetur dño pro oibus qui retribuit:si pro fide que illi debet̃:talia fuerit homo passus:qualia pro fide quã ꝑniciosissimis inimicis passus est regulus.hec ille. Abstineamus ergo tanta periurij iniquitate: nõ pro inani seculi gloria vt ille: sed pro dei nr̃i reuerentia debita:ꝛ pro acquirenda nobis ꝑpetua gloria illo prestante:qui viuit ꝛc.

¶ Feria sexta post ṗmam dñicaz in quadragesimã in qua tractat̃ de diffinitõe iuramẽti concessione ꝛ causatiõe. Sermo.28.

Iusticia iusti sup eũ erit Ezech.18.ꝛ i ꝓphia hodierna. Sepe frẽs i xpo carissimi:ad vos ꝑhi

Mā sniaz̄.2.de ce.⁊ mū. ꝑuenisse nō ambigo ꝙ opposita iuxta se posita magis elucescunt. ideo post dicta de ꝑiurio aliqua sunt de iuramento dicenda: quatenus quilibet nomen dei sui vt dignū est debito ꝓsequat̄ honore: sicq̄ȝ de vno quoqȝ nostruȝ vere dici possint verba dilectioib⁹ vestris recitata. Iustitia ⁊c̄. De iuramento tria videbimus in p̄nti. quoꝝ Primū dicit̄ diffinitio. Scd̄m conceptio Tertium causatio.

¶ Pars p̄ma huius sermonis in qua declaratur qd sit iuramentū: ⁊ quot sunt ei⁹ spēs.

Primo ergo dignū est a diffinitione principiū sumere. Iuramētū eni diffinitur sic a theologis: ⁊ canonistis. Alexan. vȝ. Tho. Hoff. ⁊ Ray. ꝙ est affirmatio vl̄ negatio de aliquo sacre rei testimonio firmata: que diffinitio ex Aug. dictis elicitur di. in quodam sermone. Quid est iurare per deū nisi testis est mihi deus. vnde ⁊ apl's ad hebre.6. dic̄. Iuramentū ad ꝯfirmationē ordinat̄. Ad cuius declarantionē tres ꝯclusiones ānotant̄: quaꝝ. Prima dicit̄ necessitatis. Scd̄a religiositatis. Tertia diuersitat̄.

¶ Prima que dicit̄ necessitatis sic declarat̄ s̄m Tho.2.2.q.89.ar.j. ⁊ Aste.pte.j.lib.j.ti.18. ar.j. Cū iuramentū ad ꝯfirmationeȝ ordinet̄ vt dcm̄ est. Confirmatio aūt in scientijs scibilibus per rōnem fit: que ꝓcedit ex aliquibus nālibus notis: que sunt infallibiliter vera: sȝ particularia hominū facta ⁊ ꝯtingentia non p̄nt per rōnem necessariam ꝯfirmari: ⁊ ideo ea que dicunt̄ de his solent ꝯfirmari per testes: sed iudiciū humanū non est sufficiēs ad hmōi ꝯfirmationē: tum qdeȝ ꝓpter defectū veritatis humane: q2 q̄ꝫplurimi in mendaciū prolabunt̄. iuxta illud. Os coꝝ locutū ē mēdacium. tū etiam ꝓpter defectū cognitionis q2 hoies nō p̄nt cognoscere futura: neqȝ cordium occulta: de qbus etiā hoies loquuntur Cum ergo expediat rebus humanis vt certitudo aliqua de his habeat̄: necessariū fuerit recurrere ad diuinū testimoniū: q2 deus est summa veritas: neqȝ mentiri pōt: q2 ē sūma bonitas: neqȝ euȝ latere aliqd pōt: q2 ē sūma sapientia. Assumere enim deū in testem dr̄ iurare: q2 quasi ꝓ iure introductuȝ est vt qd̄ sub inuocatiōe diuini testimonij dicitur pro vero habeat̄. Est igit̄ iurare deū testem pro veritatis necessitate aperiende inuocare s̄m Alexan. in.3. parte tractatu de precep. p̄cepto 2. ⁊ Tho. vbi supra. ꝙ si dicit̄ ex h̄ ꝙ aliqs aliquē ducit in testem: nihil ei reddidit: sed ille q per deum iurat: aliqd deo reddit. iuxta illud Matth.5. Redde dn̄o iuramenta tua. Vbi Aug. dicit ꝙ iurare est ius veritatis deo reddere: ergo iurare nō est deū testem inuocare. Ad h̄ r̄ndetur ꝙ aliqs reddere dn̄o iuramēta dicit̄: aut q2 implet illud qd̄ iurat: aut quia in hoc ꝙ inuocat deum testeȝ recognoscit eū habere omniū cognitiōeȝ ⁊ infallibilē veritatem: ⁊ sic intelligit̄ in ꝓposito.

¶ Scd̄a ꝯclusio dicit̄ religiositatis. s. ꝙ iuramentū ē actus religiositatis siue latrie s̄m Tho.2.2.q.89.ar.4. ex dictis sic declarat̄. dcm̄ est ꝙ ille q iurat inuocat dei testimoniū ad ꝯfirmationē coꝝ que dicit: sed nihil ꝯfirmat̄ nisi per aliqd qd̄ certius ⁊ potius est: igit̄ eoipso ꝙ homo per deum iurat ꝓfitetur deū potiorē: vtpote cui⁹ veritas est indefectibilis ⁊ cognitio vl'is: ⁊ sic aliquo modo deo reuerentiā exhibet. qd̄ qdē pertinet ad religionē: ergo patet ꝓpositū: qd̄ confirmat̄ per illud apl'i ad hebre.6. Hoies per maiores se iurant: ergo deus in iuramēto cognoscit̄ eē maior. ⁊ phs. j. methaphy. dic̄. Sacramētū est honorabilius. Et Hierony. super Matth. dicit. Qui iurat aut diligit: aut venerat̄ eum per quē iurat. qd̄ s̄m Alexan. intelligit̄ per significātiam: q2 talis significat se deum amare ⁊ venerari: qui per deum iurat: q2 vt dcm̄ est ille q iurat introducit semp testem sue veritatis maiorem se: ⁊ propter h̄ significat se venerari illum per quem iurat. h̄ Alexan. exponens illud dictum Hieronymi ꝙ si dicit̄ iuramentū non esse actū religionis ⁊ latrie. Actus enim latrie sunt circa aliqua sacramenta ⁊ diuina: sed iuramenta adhibēt̄ circa cōtrouersias humanas: s̄m apostolum ad hebre.6. ergo iurare non est actus religionis. Ad hoc r̄ndetur ꝙ in iuramēto duo cōsiderant̄. s. testimoniū qd̄ inducit̄: ⁊ h̄ est diuinum: ⁊ illud sup quo inducit̄ testimoniū: vel qd̄ facit necessitatē testimonij inducendi. ⁊ h̄ est humanū. pertinet ergo iuramentū ad dei reuerentiam rōne p̄mi: non aūt rōne scd̄i.

¶ Tertia cōclusio est diuersitatis. que sic declarat̄ s̄ȝ theologos: ⁊ canonistas: q2 diuerse sunt spēs iuramēti. Est enim s̄m theologos Alexan. ⁊ Bona. in.3. di.39. ⁊ Aste. vbi supra ar.2. duplex iuramentū. s. assertoriū ⁊ ꝓmissoriū. Assertoriuȝ ē qn̄ iurat̄ aliqd de p̄nti vl̄ de preterito: ⁊ pōt s̄m Rodo. esse etiā de fu-

turo. de p̄n̄ti qn̄ iurat᷑ aliqd sic esse. de preteri
to qn̄ iurat᷑ sic fuisse. de futuro qn̄ iurat ⁊ asse
ritur aliqd sic debere esse vel venire: vt iuran
do ꝙ pluet vel minget ⁊ hmōi. Juramentuȝ
promissoriū est cum qs narrat aliqd se datu
rum esse vel factuꝛ vel dictuꝛ. s̄m vero iu-
ristas vel canones. Juramentū assertiuum
est triplex. ¶ Primū est voluntariū qd̓ defert
pars parti ex cōuentione extra iudiciū: ⁊ dici
tur voluntariū qd̓ voluntate defert᷑: ⁊ volun
tate suscipit᷑. Scd̓m est necessariū qd̓. s. de-
fert iudex parti ex defectu ꝓbatiōis: vt qn̄ hȝ
solum vnū testem ⁊ hoc dicit᷑ necessariū: qꝛ n̄
pōt recusari nisi ex iusta cā. puta qn̄ dubita-
ret de illo cui defert᷑. cum enim hoc iuramen
tum sit de veritate dicenda in hoc casu si nō
admittat᷑ recusatio pōt appellari. Tertium
est iudicabile qd̓ in iudicio pars defert parti
⁊ hoc pōt recusari nisi sit aliqs cōuict᷒ actiōe
famosa: vt furti reꝛ āmotaꝛ ⁊ hmōi. h̄ Hos.
ti. de iu. iur. ⁊ Ber. ex̄. c. c. vlti. Sūt ⁊ alie mul
te iuramenti dicens s̄m iura. ¶ Primo ē iu-
ramentū de calūnia. s. vitanda vel nō cōmit-
tenda: qd̓ est cum qs iurat aīo se non calūni
andi sed bona fide qōnem mouere vel mo-
uisse: ⁊ siliͬ reus iurat se nō aīo calūniandi re
sistere ⁊ ꝯtinet h̄ iuramentuȝ. 5. s. ꝙ credit se
iustam cām habere. ꝙ interrogatus non ne-
gabit qd̓ verū esse credit. ꝙ non vtet᷑ scienter
falsa ꝓbatione. ꝙ dilationē non petet i frau-
dem. ꝙ non dabit nec dedit nec aliqd ꝓ hac
causa ꝓmittendi ꝑsonis qbus leges ꝓmittūt
¶ Scd̓o est iurādū de malicia vitāda vel nō
cōmittenda. ꝙ differt a iuramēto de calūnia
qꝛ iuramentū calūnie prestat᷑ tm̄ post litē cō-
testatā: ⁊ tm̄ semel in tota lite ab eadē ꝑsona
⁊ habet locū tm̄ in ꝓphanis: siue temporali-
bus causis: tam criminalibus q̄ȝ ciuilibus: n̄
aūt spūalibus vel ānexis spūalibus: ⁊ ꝑ ip̄m
prouidet᷑ ne qd maliciose ꝓponat᷑ vel petat᷑.
iuramentū malicie prestat᷑ totiens quotiens
aliqd ponit᷑ in iudicio: vel petit᷑ fieri ꝙ ex ma
licia ꝓcedere presumit᷑: et habet locū tam in
prophanis q̄ȝ in spūalibus: ⁊ per istud ꝓuide
tur ne qd maliciose ꝓponamur vel petatur.
Tertio est iuramentū de veritate dicenda:
qd̓ differt a iuramento calūnie: qꝛ prestat᷑ in
causis spūalibus: illud aūt non. Item illd̓ cō
tinet plura capitula vt dcm̄ est: que locum in
hoc non hn̄t. Item in illo dilatatio nō impe
tratur cū statim rn̄deri possit credo. secus in
hoc qn̄ quis rn̄dere debet de veritate quam
volet ab alijs discere. Quarto est iuramen
tum decisorium qd̓ defert᷑ reo: tam in causis
spūalibus: q̄ȝ non spūalibus: actore nō suffi-
cienter ꝓbante: nisi iudex inspectis ꝑsonaruȝ
⁊ cause circūstantijs illud actori viderit defe
rendū. h̄ dicit Hos. ti. de iura. calū. ⁊ hoc ex̄. c.
inherentes. ⁊. c. cum cām. ⁊ sic patet ꝑ̄ma ꝑs
huius sermonis.
¶ Pars scd̓a huius sermonis in qua decla
ratur ꝙ iurare est actus licitus: ⁊ ꝙ licet iura
re per deum ⁊ creaturas.

Secundo in hoc sermōe de cōcessiōe
tractantes iuramēti ꝓbat᷑ s̄m Alex.
in. 2. parte tractatu de precep. ꝑ̄cepto
scd̓o. ⁊ Bona. in. 3. dist. 39. ar. 2. q. j. ⁊ Ric. ibi-
dem. ⁊ Tho. 2. 2. q. 89. arti. 2. ⁊ Aste. vbi supra
ar. 3. ꝙ iurare per deum est licitū de se: quod
probat᷑. Rōne. Aucte. Et exemplaritate.
¶ Primo ꝓbat᷑ rōne triplici. s. originis. finis
⁊ transactiōis. ¶ Primo rōne originis sic.
Juramentū per deū est introductū ex fiete q̄
credunt hoīes habere deum veritatem infal
libilem ⁊ cognitioneȝ omniū: ⁊ preuisionem
vl̄em: sed habere talem fidem ē qd bonū lici
tum ⁊ honestū: ergo patet ꝓpposituȝ. ¶ Scd̓o
probat᷑ rōne finis sic: s̄m apl̄m ad hebre. 6.
Juramentū est ad ꝯfirmandam veritatem:
⁊ certificandū hoīes: ⁊ finiendū ꝯtētiones et
controuersias. Solo enim iuramento credit᷑
qn̄ de ꝯscia alicuius dubitat᷑. ex̄ de sen. excō.
c. si vero. el. 2. Sed omne illud qd̓ fit ad con
firmationē veritatis ⁊ ad ꝯfutonem falsita-
tis ⁊ dolositatis est bonū ⁊ licitū: igitur cum
iuramentū sit hmōi: qꝛ per testes boni exꝑi-
antur ⁊ mali cognoscunt᷑ ⁊ puniunt᷑: patet ꝙ
ipsa iuratio est licita ⁊ honesta. ¶ Tertio rōe
transactionis sic oīs actus trāsiens sup māȝ
debitam est bonus ⁊ licitus: sed iuramentuȝ
per deum est actus transiens sup materiam
debitam: qꝛ hoc est inuocare diuinā veritatē
testimoniū: ergo iurare per deum est bonuȝ
⁊ licitū. ¶ Scd̓o ideȝ ꝓbat᷑ aucte. Nā Leu.
19. di. Redde deo iuramenta. i. reddimus āt
deo iuramenta qn̄ iuramus per deū: ergo si
iurare in lege est cōcessum: ergo est licitum ⁊
honestum. Iteȝ Deutero. 6. scribitur. Dn̄m
deū tuū timebis ⁊ illi soli serues. ⁊ ꝑ nomē
eius iurabis. Item ꝓbat᷑ aucte decreti. Nā
22. q. j. c. non est. dicit᷑. Non est cōtra dei pre-
ceptum iuramēto. ⁊. c. in nouo habet᷑. Jurare

peccatum non est.τ.c.se.dicitur. Vt noueri-
tis veꝝ iurare nō esse pctm̄. Inuenimus eti-
am Paulum apl'm iurasse. Quottidie mori
or per gl'iam vr̄am.τ in.c. Tu non maluz fa
cis q bene vteris iuramento:q̄ τsi non bona
tñ necessaria est:vt alteri persuadeas qđ vti-
liter persuades. sed a malo illius cuius infir
mitate iurare cogeris. τ in.c.nō est.2.scribit.
Non est cōtra dei pceptum iurare:sed dum
iurandi vsum facimus: piurij crimen incur-
rimus.τ in.c.si peccatum.dicit.Si pctm̄ esset
iuratio nec in veteri lege diceret. Non per-
iurabis:τ reddes deo iuramenta tua. Non
enim pcipctur pctm̄ nobis. Hec ibi. Tertio
idem probat exemplaritate.s.dei: angeloꝝ τ
hoium sctōꝝ. Primo exēplo dei. Nullus
enim actus q hȝ in deo exemplaritatem pōt
esse malus τ illicitus:sed iurare p deum ha-
bet exēplar in deo: q̄tuȝ ipse deus iurat per
semetipm. vnde gene.22.dicit. Per memet
ipsum iuraui dicit dn̄s.τ in psal.109.dicitur.
Iurauit dn̄s τ nō peni.euȝ. Vt.n.dicit apl's
ad hebre.6.hoies per maiores sui iurāt. deꝰ
autem q supiorem non hȝ:per semetipm iu-
rat. Ergo iurare p deum est licituȝ. Iuratio
autem dei est ordinata a seipsa nullatenꝰ cō
uellere. Penitere vero cadē ordinata cū vo
luerit imutare.22.q.4.c.incōmutabilis. Ipse
enim deus incarnatus:in euangelio inuenit
iurasse cū sepe dixerit. Amen amen dico vo
bis.vnde Luce.4. In veritate inqt dico vo-
bis ꝙ multi leprosi erūt in israel τc. Que lo
cutio est iuratoria ꝭm Inno.in.c.τsi xp̄s de
iureiu. Posset tamen dici ꝙ talis locutio sit
potius qdaȝ firma asseueratio veritatis: q̄
iuramentum:sicut cuȝ qs dicēt:certe sic se hȝ
illud. Scđo ꝓbatur exēplo angeloꝝ. Naȝ
vt habet apoca.10. angelus bonus iurauit p
viuentem in secula seculoꝝ: ꝙ tp̄s non esset
amplius. Tertio idem probat exemplo san
ctorum veteris τ noui testamēti. Naȝ Abra
am: Isaac τ Iacob sanctissimos viros iurasse
se legimus:vt pȝ in gene. Item Pau. Ro.
ꝑmo di. Testis est mihi deus.τ ꝑme coꝝ.15.
Quottidie morior p gl'iam vestrā fratres. q̄
locutio fuit iuratoria: vt dicit Augu.22.q.j.c.
non est.τ.c.vt noueritis.τ de.iureiu.c.τsi xp̄s
Qđ si ɔtraria illa dicitur sic Mat.5.scribit
Ego dico vobis non iurare oio.τ illđ Iaco.
5. Ante oia fratres nolite iurare. Ad h re-
spondetur ꝭm Bona.ꝙ circa hoc errauerūt
manichei di.omne iuramētum esse illicitum
non tm̄ iuramentum p creaturas:sȝ τ p deū
faciūt: quem errorem sumpserunt ex verbis
ꝑfatis:q2 nescierunt dicere. Quia alium sen
sum facit negatio ꝑposita signo vl'i. Aliuȝ ne
gatio postposita. Preposita.n.eqpollere fac
pticulari negatiue. Postposita vero suo cō-
trario.i.vl'i negatiue p illam regl'aȝ pre.cōtra
dic. Potest ɔtra pre.pterq̄ sbaliter. vñ dif-
fert dicere. Non ois homo currit:τ ois ho
mo non currit. Dominꝰ autē nō dixit. O io
non iurabis:sed dixit. non iurabis omnino.
vnde non ꝓhibuit oēm iurationem:sed ꝓhi
buit ne iuraret oio:τ sine omni cā. vnde Au
gu.in li' de mādato dicit. Hoc ideo dctm̄ est
.s.ne iurando ad facilitateȝ iurandi veniat: τ
ex facilitate ad ɔsuetudineȝ:τ ex cōsuetudine
in piurium decidat. Hec ille. Hec oia ꝭȝ ꝑ
dictos doc.τ etiaȝ Nicholaus de lyra supra
Mat.5. Sit sermo vester τc. τ Inno.extra
de iureiu.c.τsi xp̄s.q̄uis dicit dn̄s. Sit ꝭmo
vester τc. Attamen nō est ɔtra ꝑdicta:q2 af-
firmatio τ negatio que est in corde:dȝ esse in
ore. Ideo dicit dn̄s predictū verbum:q2 ho-
minum malitia crescente non credit simplici
assertioni:ideo adiunxit. Qđ aūt ampliꝰ est:
a malo est:non culpe:sed pene: non iurantiū
sed iuramentuȝ exigentiū. Nam iuramētuȝ
huiusmōi magis est culpa q̄ pena. Ideo nō
dixit malum:sed a malo. Igitur licituȝ est iu
rare. Sed ad maiorem dictoꝝ declarationē
tria dubia occurrunt. Primuȝ est an iura
re per deuȝ sit actus de se bonus vel indiffe
rens. Ad hoc respondet ꝭm Ricar. Bona.
in.3.di.39.ar.j.q.j.τ Ale. vbi supra ꝙ quidaȝ
actus sunt q includunt in se ordinē rationis
siue legis eterne: vt diligere deum ꝓpter se.
τ simil'r oia:τ assentire ꝑme veritati propter
se τ huiusmodi actus non possunt eē nisi bo
ni.τ nō tm̄ sunt simpl'r liciti:sed τ simpliciter
appetēdi. Quidaȝ vero sunt q includunt in
se aliqđ oppositum rationi ordinis: siue or-
dini legis eterne:vt adulterari:τ plures alij:
non pn̄t esse nisi mali τ illiciti:τ simpl'r fugi
endi. Quidaȝ aūt nō includunt in se ordineȝ
ꝑdictum:nec aliqd ei oppositum. Et hij sunt
liciti: q2 possunt bn̄ fieri non tñ sunt simpl'r
appetēdi:q2 pn̄t male fieri:τ talis est actꝰ iu-
randi p deum. Sicut.n.iurare per deum est
ipsum inuocare in testem assertionis sue:nō
aūt quelibet assertio est debita mā inuocati

onis talis testis : nec quelibet est illicita mã.
Ideo actus iurandi per deuz in ista gnãlita
te dictus nõ est bonus : necq̃ malus ex gene
re. Iurare tñ verum p deum bonus est act⁹
ex genere: q̃ transit super mãm debitaz. Sz
quia adhuc nõ includit ordinem rõnis sim-
pliciter: nec aliqd est ei impossibile: ideo iura
re verum potest fieri bene ⁊ male. Si autez
iurandi actus p deum fit cuz tribus suis co
mitibus. s. iudicio: iustitia: ⁊ veritate: sic inclu
dit in se simplr ordinem rationis: ⁊ est actus
latrie. Qui. n. deum inuocat testem in sue as
sertionis implicite ꝯfitetur in eo infallibilez
veritatem ⁊ oium cognitionẽ ⁊ piuratõez: ⁊
sic deo exhibet honorem debitum ei soli. Et
ideo talis actus nõ solum est licitus: sed etiã
sub p̃dictis circũstantijs appetendus: q̃ p̃di
cto mõ circũstantiatus nõ põt esse nisi bon⁹
Si aũt aliqs trium p̃dictoꝝ comitum defue
rit actui iuramenti: inducit aliquid incõpossi
bile ordini rationis. Et ideo talis act⁹ est illi
citus ⁊ simplr fugiendus: q̃ cuz illo defectu
non põt esse nisi malus. Et ideo dñs Bona
uen. vbi supra dicit. ꝙ q̃ actus indifferẽs po
test ẽe diuersis ex cãis occasio cadẽdi in ma
lum ⁊ vitãdi malũ: ideo dñs monet ⁊ induc
hoies aliqñ ad iurandũ p deũ: vt in veteri te
stamento : vt p hoc reuocarent a iuramento
ydolorum: cum dicit. Red. d. iu. t. Aliqñdo
retrahit: vt in no. te. vt ostendat piurium esse
fugiendum. Hinc est ẽm Tho. vbi supra ar.
5. ⁊ Bona. vbi supra in fi. q. ꝙ iuramentum
etiam licite factuz non est appetendũ ꝓpter
mali occasionẽ adiunctaz. Nam sicut affluẽ
tia diuitiaꝝ q̃ distrahit hoiez a cultu dei nõ
debet esse in appetitu: lz possit licite ⁊ merito
ric possideri: sic etiam intelligenduz est circa
ipsum iuramentũ. Nam illud qđ non queri
tur nisi ad subueniendũ alicui defectui vt est
iuramentũ non numerat inter ea q̃ sunt per
se appetenda: sed inter ea que sunt aliqñ ne-
cessaria. vnde Iaco. 5. Noli iurare : osten-
dens non tm̃ vitandum esse actum iuratõis
sine causa: sed etiam affectum. Scõm dubi
um est an liceat iurare per creaturã aliquaz.
Ad hoc respondet ẽm Bona. vbi supra. q. 2.
⁊ Ricar. in. 3. di. 36. ar. j. q. 2. ⁊ Aste. vbi supra
ꝙ iuramentum assertorium hz fieri duplr.
Quoddam per imprecationẽ: vt cuz dicitur.
Ita viuat filius meus vel pater meus. ⁊ ẽm
hanc formam iurãdi creatura ad testifican-

duz non inuocat: sed potius ipsi creatori op-
pignoratur: ẽm qđ dicit Augu. ⁊ hoc est lici-
tum: q̃ ois creatura lz sit creatoris: tñ bonũ
vel solatiũ quod est creatura recipimus: ⁊ est
a deo nobis ꝯcessum. Deo tanq̃ nrm oppi
gnorare possumus. Aliud vero iuramentũz
fit per ipsius veritatem testimoniũ ⁊ inuoca
tionem: vt quando aliqs iurat per aliquẽ ad
inuocandum eum in testem : põt a creatura
in testez vocari triplr. Vno mõ ẽm se: ⁊ hoc
modo nõ licet: q̃ sic crederet ꝙ aliqd numi-
nis ẽet in creatura: ratione cuius veritas pos
set dici: ⁊ p huius testimoniuz ꝯfirmari. ⁊ sic
dicit Mat. 5. Nolite iurare necq̃ p celuz ⁊c.
Similr iurare p membra dei inhonesta : vt
p culum dei: aut p mẽbra pudenda virginis
marie: aut sanctoꝝ est mortale pctm̃: quia so
nat in blassemiaz ⁊ notabilem irreuerentiã:
vt infra dicit de blassemia: ⁊ sic intelligit. c. si
quis. 22. q. j. Si quis aũt iuraret p mẽbra ho
nesta: vt p corpus vel sanguinẽ ⁊ huiusmõi:
tunc de se ex mõ iurandi nõ est pctm̃: sz esse
posset si ex cõtemptu vel irreuerẽtia ageret.
Alio mõ potest inuocari in testimoniũ: inq̃
tuz relucet in ea diuine veritatis testimoniũ
⁊ sic licet iurare per creaturam. Hoc. n. nihil
aliud est q̃ iurare in eo vel per euz q relucet
in creatura. vñ tunc non veneramur creatu
ram: sed creatorẽ. Et ideo sciendũ ẽz Hosti.
Gof. Ray. ⁊ Ber. de iureiu. c. ⁊ si xps. Iura
rẽ possumus per crucem sctãm: ⁊ in manus
epi. 22. q. 5. qui iurat. Item p euangelium. 22.
q. j. c. si aliqua. Itez per ordinẽ. 2. q. 8. c. quoti
ens. Item p salutẽ p̃ncipis. ff. e. l. 3. §. fi. ⁊ dic.
c. quotiens: q̃ intelligit iurare per deuz: cui⁹
iudicio salus p̃ncipis ꝯsistit. Itez per altare
seu reliquias. 22. q. j. c. habemus. Item per fi-
dei interpositionẽ. extra de hijs q̃ vi metusue
causa fi. c. ad aures. Tertium dubiuz est an
liceat accipe iuramentũ ab ydolatris factuz.
Ad hoc respondet ẽm Bona. vbi supra. q. 3.
ꝙ ꝯtingit ydolatra iurare in forma ꝯcessa:
⁊ in forma ꝓhibita. Primo mõ non iurat
vt ydolatra: ⁊ in aliquo casu licet ab eo iura-
mentum accipe. Ait. n. ille q exigit est perso-
na publica aut p̃uata. Si publica certum est
ex ordine iuris põt ⁊ dz vt iudex exigere. Si
priuata aut exigit ad veritatis ꝯfirmationez
⁊ sic põt recipi iuramentũ sine pctõ aliquo.
Aut ad veritatis subuersionem: ⁊ sic non po
test esse sine peccato mortali: vt quãdo quis

aliquem iurare cogit quem nouit iurare fal sum. Aut ad sue dubitationis remotionem: quando.s.suspicat̄ ne homo sine iuramento dicat sibi falsitatem: ⁊ tunc si suspicio illa fi- stat in generali: talis exactio tenet potius ra tionem pene q̄ȝ culpe. Si vero ad spālem de scenderit sic est veniale dum de ꝓximo suo malam suspicationem hȝ. Si autē ydolatra iuret in forma ꝓhibita: tunc dico ꝙ in iura- mento facto ꝑ ydoluȝ est duo considerare.s. ydoli venerationem: ⁊ exterioris verbi cōfir mationē. Si habet̄ respect⁹ ad p̄mū: nulli li cet iuramentum ab ydolatra recipe: nec exi- gere: nec facere: qꝛ ydoli veneratio oio est de testanda. Ideo dicit̄ exo.23. Per noia deoꝝ exterioꝝ non iurabit̄. Si vero habetur re spectus ad scd̄m: sic licet ab eis recipe ꝓ bo- no maxime communi: ⁊ aliter non pōt veri tas sciri. ⁊ sic Gene.31. recepit Jacob a La- ban socero suo q ydolat̄ ꝓbatur per illud ꝙ Rachel abstulit ydola patris sui ⁊c. Sic etiā xpian. a sarracenis recipiūt pro pace ⁊ vtili- te coitatis. vnde lȝ sit ꝓhibituȝ iurare ꝑ ydo lum: qꝛ illa forma est illicita ⁊ ꝓhibita: tamē si necessitas vel cōmunis vtilitas hoc exigit: licet tale recipe iuramentū. ⁊ hoc vult Augu. ad Publico. Hoc etiaȝ hr̄.22.q.j.c. mouet te tūc ⁊ de iureiu.c. ⁊ si xp̄s. ⁊ de obligatōe talis iuramenti in sermone sequenti habetur.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua de- claratur ꝙ iuramentum debet habere cōdi- tiones: causas: ⁊ circunstantias ꝯpetentes.

Tertio in hoc sermone sciendū est ꝙ ad hoc vt iuramentuȝ sit licitum ⁊ honestum dȝ hr̄e tres circunstan tias.s. conditioneȝ: creationē ⁊ idoneā: mani festationem. Primo iuramentū debet ha- bere triplicem conditionem.s. iustitiam: veri tatem: ⁊ iudicium: que cōditiones habentur Hiere.4. vbi dic̄. Jurabitis viuit dn̄s in ve ritate: ⁊ iustitia: ⁊ iudicio. ⁊ dicit ibi glo. inter linearis. Hos tres comites dȝ habere iura mentum: quod etiam ꝯfirmat Hiero. super Hiere.22 q.2.c. Animaduertendū est ꝙ ius- iurandum tres habeat comites: veritatē ⁊ iu dicium atqȝ iustitiaȝ: si illa defuerit nequaq̄ȝ iuramentum: sed piurium erit. Hec ille. ⁊ de iureiu.c. ⁊ si xp̄s. ⁊.22.q.j.⁊.c. iurabūt. idē ha- betur. q̄ ꝯditiones declarant̄ ẜm Alex. in.3. parte. tractatu breui de expōne preceptoꝝ p̄- cepto scd̄o. ⁊ Tho.2.2.q.89.ar.3. ⁊ Bona. in.3 di.39. in.q. circa litteram. in ꝓncipio. ⁊ Ray. ⁊ Hosti. Primo ẜm Bona. ponēdo ipoꝝ sufficientiaȝ sic. Juramentū comparatur ad tria. Primo ad iurantem a quo ꝓcedit: ⁊ illo mō debet̄ sibi iudiciū. Scd̄o ad reȝ de qua fit: ⁊ sic debet̄ ei veritas. Tertio ad cāȝ pro qua iurat̄: ⁊ sic debetur ei iustitia. ⁊ q̄ȝtuȝ omne iuramentū habet illas tres ꝯditiōes: ideo omne rectum iuramentū dȝ habere il- los tres comites. Scd̄o ẜm eundem ponē do earum rōnem quare iuramentū hȝ illos tres comites: q̄ȝ alius actus: qꝛ vȝ iuramen- tum est in assertione nostri ẜmonis. Sermo aūt noster dubitationem hȝ: ẜm ꝙ dicit̄ Sa pien.9. Cogitatiōes maloꝝ timide ⁊ incerte ꝓuidentie nostre. Ideo ad hoc ꝙ sermo no- ster per diuinam voluntatem ꝯfirmetur: dire- cte ⁊ ꝯuenienter indiget comitibus ipsuȝ re- gentibus: ne inueniat̄ dissimilis veritati iuo cate. Tertio ponendo eaꝝ intelligentiam ⁊ declarationem. Primum enim qd̄ requirit̄ in iuramēto ⁊ ꝓncipale est veritas: vt sit ade quatio rei ⁊ ẜmonis. Ueritas nō magis dȝ esse in corde q̄ȝ in ore: hoc est ꝙ iuret qs ẜm ꝙ ꝯscientia sibi dictat. Naȝ si iuraret qd̄ ve rum est formaliter cuius tn̄ contrarium cre- deret: piurium esset formal̄r: vt dictum est su pra: vbi de piurio. Scd̄m qd̄ requirit̄ ad h̄ vt sit veritas est iudiciuȝ.s. discretionis ⁊ ma ture ꝯsiderantis: vt bene ꝑpendat esse verū quod iurat: ⁊ si est sufficiens ⁊ vrgens causa Sicut in pudorē esset ⁊ in reuerentiam ꝓnci pis inducere eum in testimoniū alicuius rei friuole: ita ⁊ q iurat ex leui causa: lȝ sit veruȝ quod dicit. Qui ḡ sine iudicio discretiōis iu rat.i. sine necessitate vel vtilitate iurat: vtique peccat: ⁊ dicendo veritatē: nō tamen mortal̄r cum dicit veritatem vel credit esse verū: nisi hoc in ꝯtemptum dei fieret: ad quem induc̄ vsus q ex negligentia ⁊ ꝯtemptu procedit: vt dictum est. Tertium quod requirit̄ est iusti tia: qd̄ habet locum in iuramento promisso- rio: vt cum qs promittit aliqd facē: promittat quod iustum ⁊ licitum aliter est pctm̄ morta le ⁊ piurium: vt si iurat interficere hoiem: nō relinquere adulteram ⁊ huiusmodi. Naȝ in talibus non est veritas: qꝛ nullo modo licite possunt seruari: imo cuȝ grauiori peccato ser uantur. Semper aūt cum deest iuramento veritas est mortale pctm̄: si sc enter fiat: quia tunc ꝓprie est piurium: de quo etiaȝ infra di

cetur: cuz de obligatione iuramenti tractabitur. Veritate ergo caret iuramentũ mendax Justitia iuramentuz iniquuz. Judicio caret iuramentum incautum. Scđo ergo ex predictis dicit᷑ q᷑ iuramentum dz habere iustaz cautionem: ideo necesse est videre cās ꝑ qb⁹ licet iurare. Sed eniz Hosti. ⁊ Ale. vbi. s. triplici cā licet iurare. Primo rōe boni inducendi. Scđo ratione mali vitandi. Tertio rōne mali expurgandi. Primo licet iurare ratione boni inducendi septem de causis.

¶ Primo causa veritatis ɔfirmāde: sicut iurauit apl's Ro. ꝑ. ⁊. 9. c. Testis est mihi deus q² non mētior: vt veritas credendoꝝ quam predicabat astrueret᷑ in cordibus auditorum.

¶ Scđo cā veritatis declarāde: iuxta illđ deutero. 19. In ore duoꝝ vel triuz testium stat omne verbum. Scđm enim iura non est testis nisi iuratus. Hec cā habetur de elec. c. significasti. ⁊. 14. q. j. c. quanq̃. Tertio cā amicitie ɔtrahende. vnde gene. 26. dixit rex hera re. Sit iuramentum inter nos: ⁊ ineamus fedus. Quarto cā pacis reformande. vñ geñ. 31. Jacob iurauit Laban ꝑ timorē patris sui Jsaac. De ista cā habet᷑. c. nouit extra de iudicio. ⁊. 22. q. j. c. omne: vbi dicit᷑. Omne qđ in federe pacis venit: tunc solidius subsistit: cuz iuramēti h interposito roboret. Quinto cā fidelitatis ꝯuande. vnde. 2. Re. 5. scribit᷑. Venerunt senes israel ad regem: ⁊ ꝑcussit cū eis fedus coram deo. De hac cā habet᷑ extra de hijs q̄ vi metusue cā fi. c. j. ⁊. 15. q. 6. c. alius.

¶ Sexto causa obie ⁊ subiectōis recognoscēde: sicut abbates epis: ⁊ episcopi metropolitanis. vnde iudi. xj. c. scribit᷑. Dominus q hec audit: ipse mediator ⁊ testis est: q᷑ nostra promissa faciem⁹. Jurauerunt ꝑncipes galaad ad iepte. De qua habet᷑ in pradic. c. significasti. ⁊ extra de iureiu. c. nullus. ⁊. 23. di. ca. q̃q̃: vbi dicit᷑. Placuit scťō ɔcilio: vt vnusquisqz qui ad eccl'iasticos gradus est accessurus: nō ante honoris ɔsecrationem accipiat: q̃ placiti sui annotatione ꝓmittat: vt fidem catholicam sincera cordis deuotione custodiēs: iuste ⁊ pie viuē debeat: nullis opibus suis canonicis regulis ɔtradicat: atqz vt debituz ꝑ omnia hoiem atqz obsequij reuerentiaz preeminēti sibi vnusq̄sqz impendat. Septimo ⁊ vltimo causa obꝯuande ɔsuetudinis eccl'ie cum iurant canonici pro ɔ̄suetudinibus seruandis. vnde exo. 20. Postq̃ dominus per Moysen legem promulgauit: iurauerunt se ꝯuaturos illam. Hec igit᷑ sunt septem cause iurandi propter bonum introducendũ. Secundo licet iurare ratione mali vitandi: sicut quando fit sacramentuz de calumnia qđ fit in ꝑncipio causaꝝ: ne aliqua ꝑsonaꝝ inter q̄s ɔtrouersia agitat᷑: calumniose eam impetrat nec altera se calūniose defendat. Preterea ad euitandum damnū datum vel dandum vnde. 2. q. j. c. in ꝑmis dicit᷑. Gloriosus autē comitiolus quicqd predictus ep̄s iannarius ꝑ violentiam atqz insecutionem ipsius expēdisse vel damnum ꝑtulisse: dato sacramēto firmauerit eidem ep̄o restituere ɔdemnetur Hec ibi. Tertio licet iurare ratione mali expurgandi. s. infamie. vnde deute. 21: dicitur. Si inueniat᷑ in terra cadauer occisi hois: ⁊ ignoret᷑ cedis reus: egredient᷑ seniores maiores natu: ⁊ lauabunt manus suas: ⁊ dicent. Manus nostre nō effoderunt sanguinez ⁊c. De hac habet᷑ extra de pur. c. ꝑ totuz. ⁊. 2. q. 5. cap. ꝑsbyter. vbi dicit᷑. Quilibet sacerdos si a ppl'o accusatus sit: ⁊ certi testes inuenti non fuerint: iusiurandum in medio faciat: ⁊ illum testem ꝓferat de innocentie sue veritate: ⁊cui nuda ⁊ apta sunt omnia. Hec ibi. Tertio iuramentum dz habere modificationē quo ad tria. s. quo ad tempus: quo ad ꝑsonam: ⁊ q̊ ad formam. Primo dz hr̄e moduz quo ad tēpus. Nam in diebus dñicis ⁊ ꝑ ɔñs in aliis diebus festis ꝑceptis: nisi pro pace nō est iuranduz: vel aliqua ꝑticulari emergenti necessitate. extra de feri. c. j. Antiqtus etiam statutum erat non iurare in quadragesima. 22. q. 5. c. decreuit. Sed huic iuri in presentiaruz obuiat ɔsuetudo. Item honestum est vt iuramenta a ieiunis fiant. 22. q. 5. c. honestum. ⁊ h vt sobrij habeant melius iudicium discretionis. Naz ſm Bona. in. 3. di. 39. in. q. circa litteram ieiuno stomacho debet fieri iuramentum: tum propter ꝑiculum: q² post cibuz ⁊ potum pronior est hō ad multiloquium. ⁊ ideo facilius cadēt in ꝑiurium. Tum q² ꝑ hoc insinuatur q᷑ cum magna reuerentia nomē diuinum est in testimonium inuocandum.

Secundo debet habere modum quo ad ꝑsonas. Naz tria sunt ꝑsonarum gnā: que excluduntur a iuramento: q̃uis diuersimode ſm Tho. vbi supra ar. 10. ⁊ Astesa. vbi supra arti. 4. ⁊ Ray. Preterea sunt pueri. i. añ. 14. annos. Hij non admittunt᷑. i. coguntur in iu

dicio.22.q.5.ca.pueri.⁊ hoc ideo: qꝛ presumit a iure:ꝙ in eis desit iudicium discretōis plenum:quod requiritur in iuramento: vꝫ si iurant habentes vsum rationis sine iudicio: siue extra iudiciuꝫ in cōmuni sermone:ita peccat mortaliter vel venialiter ꝯm qualitatem piurij:sicut ceteri extra de delic.pue.c.pmo.

Secundi sunt piuri:quod intellige de piuris ↄuictis in iudicio de piurio. Hij eniꝫ repelluntur a testimonio ⁊ iudicio: vt dictū est de pena piurij. Nam ex retroactis presumit debitam reuerentiam non exhibere. Tertij sunt sacerdotes ⁊ prelati. Hij excludunt a iuramento:non quia nō possint iurare: imo in quibusdam casibus debent iurare. sed quia ab eis non debet exigi iuramentum in iudicialibus nō vrgenti necessitate: sicut a laycis exigitur.2.q.5.c.presbyter. Nec ipsi de facili debent iurare extra necessitatem. vt faciunt layci. Et h qn̄ presumit in eis ⁊ stat9pfecti:⁊ veritas sine mēdacio:⁊ ꝙ nec simplr loquēdo dr̄et mādatuꝫ. ⁊ iō dꝫ credi simplici eorū verbo. Sunt autem septem casus ꝯm Ray. in quibus clerici debent iurare. Prim9 est ne defectu probationis quis ledat: vel reꝫ suam amittat:tunc debent iurare nisi sit causa salutis: qꝛ nullius testimonio quantūcunqꝫ religiosi credit in alterius preiudicium sine iuramento.de testi.c.nuper. Scōs pro fide: vt cum quis abiurat heresim promittēs nō amplius relapsuꝝ.de con.di.2.c.Ego Berengarius.⁊.j'q.7.c.quotiens.cl.j. Tertius pro obia:sicut iurant epi ⁊ abbates Ro.pontifici:vt dictum est. Quartus pro pace.22.q.j.c.omne. Quintus pro indēnitate ecclesie.28.di.c. siracusane. Sextus cum quis absoluitur ab excoicatione.de offi.oꝛ.c.ad reprimēdam. Septimus cum debet se ab infamia purgare.2.q.4.c.presbyter. Potest etiam addi ꝙ sacerdos debꝫ iurare de calumnia:similiter ⁊ de veritate dicenda.de iuramento calum.c.j.li.6. Si autem clerici sine necessitate iuramento se assuescunt:peccant grauiter: tū quia scandalizant alios suo exemplo:tum qꝛ eis precipue prohibet per ius canonicum. Debent ergo a iuramento cauere:vt ceteris doceant nomen dei revereri: ⁊ non in vanū assumere. Tertio debet habere modū quo ad formam. Scōm enim Ray. Ale. ⁊ Bon. vbi supra.forma iuramenti tripliciter inuenitur ꝯm tria tempora. Naꝫ in forma iuramēti introducitur ipsa veritas in testimonium. ⁊ hoc pōt esse mltipliciter. Primo inꝗtuꝫ tenet habitudinem retribuentis respectu malorum:⁊ sic in veteri lege erat illa forma. Viuit dominus ⁊ viuit anima mea. Hoc faciat mihi dominus. ⁊ hoc addat.22.q.j.c.⁊ iurabunt.⁊ pmi Re.14.⁊.25. Et illam formā tenebant quando ↄsiderabant diuinaꝫ veritatem:vt vlciscentem ⁊ vindicantem. Scōo inqnantum tenet rationem pncipātis ⁊ cognoscentis: ⁊ sic in pmitiua ecclesia erat illa forma. Testis est mihi deus. Ro.p. ⁊ testis est mihi cōscientia mea. Ro.9. Hoc dico coram deo.22.q.j.c.si peccatum. Nulla tunc veritas erat plene manifesta:sed indigebat maiori euidentia:ideo talis forma tenebatur.

Tertio potest introduci diuina veritas:inquantuꝫ tenet habitudinem retribuentis respectu bonoꝝ:ideo in presenti est illa forma. Sic me deus adiuuet ꝑ illas reliquias ⁊c. Ait enim Inno.in.c.⁊si xp̄s de iureiu.ꝙ nulla vel modica differentia est siue quis iuret per sancta dei euangelia: siue per reliquias: siue tm̄ dicat pro iuramento hoc in fide mea Maius tamen pctm̄ est ⁊ maioꝛ ↄtemptus fallere iuramentuꝫ factū per increata:vl' sanctioꝛes creaturas:ꝙ̄ per minus sanctas. Itē verum iuramentum est quando se asserit dicere veritateꝫ in periculo anime sue. De fu. ⁊ mal.c.fraternitatis. Semper tamen quando quis parti iuramentum defert:iuramentum est ꝯm ꝙ ambabus partibus placet.ff. de iureiu.l.3.§.vltimo.⁊.l.4.⁊.5. In iuramētis tamen que in iure precipiuntur: vt est iuramentum testis: ⁊ iuramentum calumnie: semp est iuramentū:,sicut sancta dei euangelia.extra de iure cal.c.fi. ⁊ ideꝫ intelligo in oībus alijs iuramentis que a iure vel a iudice vel a partibus ex necessitate deferuntur. Et ideꝫ est si promiserit aliqua iurare nulla forma distincta.ↄcoꝛ. Host.in glo.ibidem. Ergo carissimi diligenter memorie tenendū est que de iuramento dixi in presenti sermone: ne quandoqꝫ vos deierare contingat.

¶ Sabbato post primam dominicā in quadragesima de obligatione:excusatione: ⁊ dispensatione iuramenti. Sermo.29.

AB omni spe-
cie mala abstinete vos. p̄me
thessalo.5.ꝛ in epistola occur
rentis ferie: lꝫ multa sint su-
pra de iuramento ꝛ periurio
dicta fratres in xp̄o dilectis-
simi: quia tñ dicit glo.in.c.maiores in verbo
ex pte de baptismo.ꝛ.2.q.j.c.nihil. Nihil enim
reputat̄ actum cum aliquid superest ad agē-
dum:ideo de alijs aggrediendum debē: qđ
quidem est vtilissimum. Nam iuramentis
assuesci discriminosum est:quia ex hoc in p-
iurium facile labitur. Et veroꝝ xp̄i seruoꝝ
est non modo que sunt mala fugere:veꝝ etiā
omnia malum precedentia:ꝛ ad illud trahē-
tia sancta deuitare cautela: quod in verbis
propositis docet apostolus dicēs. Ab omni
specie ꝛc̄. In presenti ergo sermone tria con
siderabimus de iuramento. Quorum pri-
mum dicitur obligatio. Secundum excusa
tio. Tertium dispensatio.

¶ Pars prima huius sermonis in qua de-
claratur quando iuramentum promissoriuꝫ
obligat:ꝛ quando non.

PRimo igitur in hoc sermone scien
dum ꝺm omnes doctores Alexan.
presertiꝫ in tertia pte. tractatu de p̄
cep.ꝛ Bonauē.in.3.di.39.ꝛ Ricar.ibidem.ꝛ
Tho.2.2.q.89.arti.7.ꝛ Aste.in.j.par.li.j.titu.
18.arti.7.q.i.ꝙ iuramentum est obligatoriū
si est honeste factum cum debitis circunstan
tijs. Ad quorum declarationem tria notan
da sunt. Quoꝝ primum dicitur declaratio
Scđm comparatio. Tertium coactio.
¶ Quantum ad primum declarat̄ prima cō
clusio sic ꝺm doctores: maxime Tho. Quia
enim obligatio refert̄ ad aliquid faciendum
vel dimittendum:ideo non videtur respice-
re ipsa obligatio iuramentum assertoriū de
presenti:de preterito:neqꝫ etiam iuramentū
de hijs que sunt per aliquas causas facien-
da:vt si quis iuramēto affirmaret ꝙ cras fu
tura pluuia esset. Sed respicit tm̄ iuramen-
tum de hijs que sunt facienda per illum qui
iurat. Ideo sicut iuramentum assertoriū qđ
est de presenti vel de preterito: debet habere
veritatem: ita ꝛ iuramentum de hijs q̄ sunt
facienda a nobis in futuꝝ. Et ideo vtrunqꝫ
iuramentum quandam obligationem habꝫ
non respectu eius qđ iam fuit vel est: sed re-
spectu ipsius actus iurandi: vt.s.iam qđ fuit
vel est veꝝ iuret. Ita hoc iuramentum ꝓmis
sorium habet obligationem super re quā qs
iuramento affirmauerit. Nam aliquis tene
tur verum facere esse id quod iurauit:alioqn
ipsi iuramēto deest veritas. Quapropter di
cit dñs Mat.5. Redde deo iuramenta tua.
ꝛ Inno.de iureiu.c.ꝛsi xp̄s dicit. Quis nō sit
per creaturam iuramentum: si tamen iuret̄
per creaturam ꝯuandum est: quod dūmodo
sit licituꝫ quod iurat̄:q꞉ teste veritate q iurat
in celo: iurat in throno dei:ꝛ in eo qui sedet
super euꝫ. Hec ille. ¶ Quantum ad scđꝫ no
tandum quod dicit̄ comparatio: sciendū ꝺm
Ray.ꝛ Bona. vbi supra in.q.circa litteram
ꝙ si comparet̄ iuramentum factum per deū
ꝛ factum per euangelia ꝛ per creaturas:iura
mentum per deum magis obligat q̄ꝫ p euā
gelium:ꝛ per euangelium q̄ꝫ per sanctoꝝ re-
liquias: ꝛ ita crescente solēnitate:crescit eoꝝ
obligatio. Si vero vnus iurat p deum:ꝛ ali
us per euangelium:ꝺm Chryso:maius est iu
rare per deum:ꝛ maius pctm̄ est. Maꝫ.22.q.
j.c.si aliqua causa.idem dicit. O stulti scriptu
re propter deum facte sunt: non deus ꝓpter
scripturas. Et hoc est veꝝ ceteris paribus ꝺꝫ
Bona.q꞉ q̄ꝫto illud per quod iurat̄ est sancti
us:tanto iuramētum si cetera sunt paria ma
gis obligat:ꝺm Innoc.de iureiu.c.ꝛsi xp̄s.
Solet tamen coiter dici a doc.ꝙ si vtrunqꝫ
iuramentum solēniter fiat eque obligat. Si
vero alteꝝ solenniter fiat:alterum vero non:
magis obligat solēniter factum quo ad eccle
siam:ꝛ de eius transgressione maior dꝫ iniū
gi pnia. Sed quo ad deum eque obligant ex̄
qui clerici.c.rursus. Hinc est ꝙ iuramentuꝫ
per euangelium quod solet fieri cum solēni-
tate:ꝓpter solēnitatem additam magis obli
gat. ¶ Quantuꝫ ad tertium notandū qđ est
coactio:sciendū ꝺm Bona.in.3.di.39.ar.3.q.
2.ꝛ Alc.vbi.s.ꝛ Tho.vbi.s.ar.7.in respōsio-
ne tertij arti.ꝛ Ray.Jo.ꝛ Bar. de hijs q̄ vi
metusue cā fi.c.abbas.ꝛ in.ca.petitio vr̄a. de
iureiu.ꝙ si qs metu ꝛ coactiōe timorosa iu-
rat aliqd ꝓmittendo diuersimode est ꝓcedē
dum. Nam ꝺm Alc.ꝛ Bona.dicendum ꝙ
etiam q̄ꝫuis illđ iuramentum in foro eccl'ia-
stico nō sit obligatoriū: tñ q꞉ eccl'ia p̄sumit
ꝙ ille taliter iurans nō iurauerit voluntate
implēdi iuramentū:sed potius euadendi pi-
culum:tuꝫ q꞉ ille q cogit iurare malitiose ꝑ

cesserit:nullūqꝫ ius acqsierit : nec de malitia
commodum reportare dꝫ: qꝛ fraus ⁊ dolus
nulli patrocinare debent. extra de do.⁊ ↄtu.
c.ex litteris.⁊.c.scđm de rescrip.vnde nullum
ius hꝫ repetendi. Attñ iure diuo iuramentū
coactum obligatoriū est: qꝛ cum deus aspici
at voluntatē interiorem:⁊ voluntas nō pos-
sit cogi coactōe sufficiente:sed inducēte: ⁊ vo
luntas coacta voluntas sit.15.q.j.c.merito. ⁊
ibi in glo. Judicat deus talēꝫ hoīeꝫ obligari.
Et ideo in foro ↄscie consulendum est ei ſm
Tho.nisi relaxatio interueniat iuramentum
implere. ⁊ h̄ dico si iuramentuꝫ fuit respectu
rei licite. Scđm vero Tho.⁊ etiā alios inde
terminate tenendū est: ꝙ iuramentū etiam
graui metu extortū est obligatorium.vnde si
qs metu graui coactus iuraret rem suā tra
dere:vel etiā rem suaꝫ iam ab eo traditā nō
repetē:tale iuramentū tenet meo iure cōser-
uari si se obligare intēdebat in foro ↄsciētie.
Et si qs in h̄ casu rem suam ↄtra iuramen-
tum repetēt:ſm Hosti.repelletur: nisi abso
lutus fuisset a papa:vt habet de elec.c.vene-
rabilem.§.penulti.⁊ extra de iureiu.c.veruꝫ:
vbi habet ꝙ Romani pontifices absoluunt
aliqñ ab huiusmodi iuramentis hoīes : non
quasi decernētes ea nō esse obligatoria : sed
huiusmōi obligationē relaxantes ex iusta cā.
Transgressio tñ huiusmodi iuramēti si obli
gare se intēdebat:est culpa mortalis:vt pꝫ in
tuenti ex snīa oīum doctoꝝ. Si vero ex me-
tu iurat nō intendens se obligare:sed piculū
euadere in foro ↄscie peccat mortalr : ꝗuis
nō obligat ad impletionem. Cuius ratio est:
qꝛ quodlꝫ malū dꝫ potius hō sustinē: ꝗ͞ꝫ mē
daciter piurare:vt pꝫ in.c.sacris de hijs q̄ vi
metus ⁊c.⁊.32.q.2.c.ita neꝰ. Qđ si querat qđ
remediū possit hr̄e sic iurans. Respondet ꝙ
q sic iurat:pōt ab ep̄o petere:vt cogat illuꝫ q
vim intulit absoluē a iuramēto.ex.co.c.pimo
Et si h̄ impetrare non pōt soluat:⁊ postea re
petat:qꝛ lꝫ iurauerit soluē: non tñ iurauit nō
repetere:vt faciūt iurantes soluē vsuras.ex.c.
debitores.⁊ p̄dic.c.j.⁊.c.ad audienti. de hijs
q̄ vi metusue cā fi. Si aūt iurauit nō repetē:
vt faciūt soluentes vsuras:tunc denunciet ec
clesie ſm formā euangelicā: ⁊ eccl̄ia cōpellet
restituere. Si vero iurauit nō denunciare iu
ramentuꝫ est illicituꝫ:ideo nō ſuanduꝫ. extra
e.c.queādmoduꝫ. Cuius rō ē ſm Tho.qꝛ ta
le iuramentū vergēt in deteriorē exituꝫ. Nā
esset ↄ iustitiā publicam. Quapropter nullo
mō est ſuandum.ex.e.c.si vero. Et qđ dctm̄
est de iuramēto ꝑ coactionē extorto: ideꝫ est
si extorqueat ꝑ dolum:qꝛ dolus ⁊ coactio in
illo eqparāt.ex.e.cum ↄtingat. vbi etiaꝫ dicit
ꝙ cum iuramentū venit in detrimentuꝫ al-
teriꝰ nō dꝫ ſuari. Attñ dolus pōt magis ex
cusare ꝗ͞ꝫ coactio:vt si ꝑ doluꝫ excludat intē-
tio iurantis:vt patebit in pte sequenti.

¶ Pars scđa huius ſmonis in qua decla-
ratur qbus excusat quis ab obligatione iura
menti prestiti.

Secundo in hoc ſmone dico ꝙ tria
sunt q̄ ab obligatōe iuramēti aliq̄
mō vel simplr̄ excusant. Primū
dicit intētionabilitas. Scđꝫ impossibilitas
¶ Tertiū irrōnabilitas. ¶ Primū qđ excu-
sat ab obligatōe iuramenti dicit intētionabi
litas:qñ.s.intentio iurantis alr̄ se hūit:ꝗ͞ꝫ ille
cui iurat : qꝛ videt standū intentōi iurantis.
Ad cuius declarationē dicendū est qꝛ aut in
tentio iurantis est circa aliquid qđ coīter ab
oībus sane mētis dꝫ intelligi:aut circa aliqd
pticulare. Primo mō standū est indifferē-
ter intentōi iurantis.de iureiu.c.qnta vallis.
¶ Scđo mō qñ intentio iurātis est circa ali-
quod pticulare:si nō adhibet iuramēto dolū
simil̄r standum est intentiōi iurantis. Qđ si
iurās adhibeat dolū: stat intentioni illiꝰ cui
iurat.vñ Ysid.22.q.5.c.quacunqꝫ dicit. Qua
cunqꝫ arte verboꝝ qs iuret:deꝰ tñ q ↄscie te
stis est:ita h̄ accipit sicut ille cui iurat intelli-
git.i.ſm glo.intelligē dꝫ. Dupl̄r aūt reus fit
q ⁊ dei nomē in vanū assumit: ⁊ ꝓ primū do
lo capit. Hec ibi. Ex qbus orit dubiū an iu-
ramentuꝫ dolosuꝫ sit obligatoriū. Ad h̄ re-
spondet ſm Ricar.⁊ Bona.vbi.s.q.j. ꝙ est
duplex opinio. Prima est ꝙ obligatio iu-
ramenti est volūtaria : sicut obligatio voti ⁊
matrimonij. Et iō sicut mr̄imoniuꝫ non est
veꝝ nisi sit interior cōsensus : nec votum est
obligatoriū nisi sit intētio obligādi. Jta nec
ip̄m iuramentū dolosuꝫ dicenduꝫ est simplr̄
obligatoriū:in quo qs sic iurat:vt ꝑ illa ver-
ba obligare se nō intēdat. Et ꝓpterea ſm il
los distinguit duplex foꝝ.s.eccl̄ie:⁊ ↄscientie.
Scđm foꝝ eccl̄ie iuramentū tale est obliga-
toriuꝫ. Eccl̄ia.n.iudicat de hijs q̄ foris obli-
gare pñt.vñ cuꝫ verba illa obligatōeꝫ expri-
mant:iudicat sic iurāteꝫ obligari ad id qđ in
sinuant verba. Scđm aūt foꝝ dei q iudicat

ſm ſecreta ꝯſcie:ille qdez nō obligat̄: q꞉ obligare ſe nō intēdebat. vñ Grego⁹.26.mor.ꝛ 22.q.5.c.humane.dicit ꝙ talia verba indicat qualia ex intimis proferunt̄: q꞉ tñ doloſe iurauit:ꝛ nomē dei in vanū aſſumpſit in actu ipſo cōmiſit periurij crimen:nec reportat cōmodum de malitia ſua:quia ex ipſo iuramēto indicat̄ apd̄ deuz dign⁹ pena eterna: ꝛ ſic intelligitur illud dictuz Iſidori.q.ſ. deus ita accipitur ſicut ille cui iuratur intelligit:nō q꞉ ad h̄ reputet hoiem obligatum:ſed q꞉ ex h̄ ꝙ ille nō intendit: ſicut ille intendebat recipere deus qui hoc intēdebat ex veritate ꝛ iuſtitia reputat ipm obligatū ad penā.Tñ ſm Ric. etiam in foro ꝯſcie ſeruare ꝓmiſſū indēnem tenetur eiuſqꝫ dāno ſatiſfacere quē decepit. ¶ Scda opinio eſt ꝙ iuramentū doloſū ſimpliciter obligat:q꞉ ꝛ ſi doloſus intendat aliū decipere intelligit:tñ verba obligatoria dicē: ꝛ dum illa ſponte dicit obligat̄:ꝛ huius opinionis eſt Ray.ꝛ Rodo.ꝛ Hoſti.qui ꝯfirmat illud qd̄ dcm̄ eſt. Primo.ſ.ꝙ iuramētū ſemꝑ debet accipi ſm intentionē illius q nō habet dolum.2.2.q.5.§.Si ergo.ꝛ.c. qui periurare.ꝛ.§.ex his. ꝙ ſi forte queratur qñ ſūt verba duplicia:cuius intentioni ſit ſtandum Ad hoc rñdet̄ ſm Bona.ꝙ ſi verba illa multiplicia magis pretendant vnū ſenſum illius intentioni ſtandū eſt qui illud intellexit. Si vero indifferenter ſe hñt ad vtrūqꝫ cū nullū probari poſſit:ſtandum eſt iudicio bonorum viroꝝ:qui penſatis coniecturis ꝛ rōnib⁹ cōdeſcendere debent ſaniori ꝛ puriori intētiōi. ſm vero Tho.vbi ſupra ar.7.ꝛ in rñſione vltimi argu.qñ iuramentū eſt multiplex:aut iurans iurat fraudulenter: ꝛ tunc ſtandū eſt intellectui recipientis vt dcm̄ eſt:aut iurans iurat ſimplr̄:ꝛ tunc ſtandū eſt intellectui eius. Excipiunt̄ quidaz caſus in quibus nō valet: lꝫ interueniat ſacramentum metu extortum. ¶ Primus in matrimonijs que debent eſſe libera in contractando.ex̄ de ſpon.c.cū locuz. ¶ Scd̄us in ꝓmiſſione dotis eadem ratione ff.c.l.Si mulier. Tertius in alienatione rei eccleſiaſtice.de reb.eccle.non alie.c. ſi qs preſbyteroꝝ. Quartus in iuriſditiōe ꝓrogāda ff.de iudi.l.2. Quintus in voto.ex̄.c.c.j.ꝛ.2.ꝛ de vo.c.lꝫ. Sextus in aūcte tuto.ff.de aucto. tuto.l.j.Similr̄ ſi qs per metū facit teſtimonium. Septimus in ſnie ꝓlatione.xj.q.3.c. iniuſtum.Similr̄ in ꝓcuratoris ꝯſtōne:ex̄ de procurato.c.accedens.ꝛ ſic patet ꝓmū in hac parte. ¶ Scd̄m ꝙ excuſat ab obligatōe iuramenti eſt impoſſibilitas:q꞉.ff.de reg.iu.l. impoſſibiliū.dicit̄.Impoſſibiliū nulla eſt obligatio.Tum ſi ſcienter iurat impoſſibile peccat mortaliter:quia cōtra ſcd̄m preceptū egit vt dcm̄ eſt ſupra de periurio.Si vero ex euentu ſit factū omnino excuſat̄: quia fortuito caſui prouidere non poſſumus. Si aūt fiat impoſſibile ex incōſideratione excuſat a mortali: ſꝫ non a veniali. Unde Aug.25.di.§.alias ponit h̄ inter alia venialia.di. Si dum incaute iuram⁹:ꝛ hoc pro aliqua neceſſitate implere non poſſumus.h̄ tñ videt̄ intelligendū: niſi i illa incōſideratiōe fuerit lata culpa que dolo equiparat̄:vt habet̄ de conſti.c. vt aiaꝝ.lib.6. ¶ Tertium qd̄ excuſat ab obligatōe iuramēti eſt irrōnabilitas. Nam iuramentum icautum contingit eſſe videt̄ ſm Ric.ꝛ Bona. vbi ſupra.q.vlti. ꝛ Aſte.vbi ſupra.ar.10.q.3. ¶ Primo qñ iurat̄ aliqd qd̄ ſimplr̄ vergit in ſalutis detrimentū: ſicut cū quis iurat aliqd qd̄ abſqꝫ mortali peccato ꝑfici nō poſſit:ꝛ ſic non eſt (abſqꝫ dubio) licituz nec obligatoriū: imo qui obſeruat peccat mortalr̄: vñ ſi qs iurat adulteriū vel furtum factuꝝ ꝛ hmōi:peccat mortalr̄.Silr̄ ſi ea obſeruat.Silr̄ ſi quis iuraret alicui:ꝙ ſi iuuet eum in ſpoliando aliquē partiat ſecum ſpolia:peccat iurādo ꝛ nō tenet̄ ſeruare:q꞉ magis peccat ꝑtiendo q̄ꝫ ſibi retinendo totū:q꞉ alijs ſoluere non poſſumus qd̄ alijs debemus.ex̄.e.c.ea tc. Nec obſtat.22.q.4.§.ecce.vbi dicit̄ grauius peccat: ſi nō fuerit ꝑtitus cum ſocio:q꞉ hoc dicit̄ referēdo ad erroneā ꝯſciam que ſe teneri credit ex tali iuramento: ideo non ſatiſfaciendo ꝯſcie iterū peccat mortalr̄. Similiter ſi qs iuret ñ ferre teſtimoniū contra aliquē: iuramentum eſt temerariū ꝛ illicitū ꝛ non aſtringit. Quicūqꝫ ergo iurat aliqd iniuſtū ꝛ illicitū ſiue intendat facere ſiue non ſemꝑ peccat mortalr̄ vt dcm̄ eſt ſupra de adulte.ꝛ non tenet̄ iplere ꝛ implēdo peccat magis. Unde Iſido.22.q. 4.c.In malis.dic̄.In malis ꝓmiſſis reſcinde fidem.In turpi voto muta decretū. Qd̄ incaute vouiſti ne facias.impia enim eſt ꝓmiſſio que ſcelere adimplet̄.hec ibi.Itez.22.q.4. c.ſi aliqd.dicit Beda. Si aliqd forte nos incaute iurare cōtigerit:qd̄ obſeruatū in peiorem vergat in exitum:libere illud ſalubriori conſilio mutandū nouerimus:ac magis in-

ſtante neceſſitate peierandū nobis quē ꝓ vi-
tādo periurio in aliud crimen diuertendum.
hec ibi. Non enim eſt obligatoriū contra bo
nos mores preſtitum iuramentū. vt de reg.
iur. in. 6. nec iuramēta ſed potius periuria di
cenda ſunt: que contra vtilitatem eccleſiaſticā
⁊ ſanctoꝝ patrum veniunt. inſtituta de his q̄
ſi. a. ma. par. ca. c. cum in cunctis. Unde etiā
de his que vi me. cau. fi. c. cum dilectus filius
⁊ de iu. iur. c. Si vero ſcribit᷑. Non eſt tutum
quēlibet contra iuramentū ſuum venire: niſi
tale ſit qđ ſeruatū vergat in interitum ſalut᷑
eterne. hec ibi. Quapropter Ambro. noſter i
lib. de offi. ⁊. 22. q. 4. c. vnuſqſqꝫ. ſic dic̄. Sepe
pleriqꝫ conſtringunt ſe iuriiurando ſacro: et
cum ipſi cognouerint ꝓmittendū non fuiſſe:
ſacramēti tm̄ contemplatōe faciūt qđ ſpopō
derunt. Sicut Herodes ſaltatrici premium
turpiter ꝓmiſit ⁊ crudeliter ſoluit. Turpe eſt
ꝙ regnū pro ſaltatione ꝓmittit᷑: crudele ē ꝙ
mors ꝓphe pro iuriſiurandi religione dona
tur. hec ibi. Ubi Ambro. ponit exemplū He
rodis qui iurauit puelle ſaltatrici dare qcqd
peteret male ⁊ incaute ⁊ ſine iudicio: ⁊ peius
fuit ꝙ impleuit dando illi caput Jo. baptiſte
vt habetur Mat. 14. Si enim Herodes in
tendebat dare qđ poſtularet: etiam ſi maluꝫ
peccat mortal᷑r in iurando: nec tenebat᷑ iplē.
Si aūt hoc non intendebat: ſed de tempora-
libus ⁊ licitis q̄ꝰ poſtulaſſet: ſic forte non pec.
mortaliter in iuramento: nec ad illud teneba
tur ex vi iuramenti qđ non intendebat: vt pꝫ
ex ſupradictis. Nam ⁊ dicendū ⁊ ſi iuraſſet i
terficere Nabal ꝓpter illata cōuicia nūcijs:
ad interceſſionē tm̄ vxoris Nabal abigail no
mine: dđ pepercit illi: mutauit propoſitum
⁊ ſic ꝯſcia non eum reprehendit aliquādo: qꝛ
non illum occiderat: qa illicitum fuerat iura-
mentum: vt habet᷑. j. Reg. 25. ⁊. 22. q. 4. c. Ju-
rauit. Confirmant᷑ predicta per le. imperialeꝫ
in auten. Scenicas non ſolū ſi fideiuſſores p̄
ſtent coll᷑. 5. ꝯſti. 4. in p̄n. vbi dicit᷑. Mulieres
aūt miſere a malo ſeducte: pie agere ſe putāt
ſi impie egerint vt cuſtodiāt iuſiurandum il-
licitum. Propterea ſuam ꝓſternunt caſtita
tem cum oporteret agnoſcere: ꝙ huius traſ-
greſſiones magis deo placere: q̄ꝫ iuriſiuran.
obſeruationes: ¶ Scđo modo dicitur iura-
mentū cuꝫ qs iurat aliqd qđ vergat i ſalut᷑
ſue diſpendium ⁊ perfectionis impedimētuꝫ
vtputa cum qs iurat non ingredi religioneꝫ
nec elemoſynam facere: ⁊ hoc non eſt licituꝫ:
ideo nec obligatorium: lꝫ ipſum ſeruare non
ſit ſemper peccatum: qa non eſt peccatum re
ligionem non intrare: graue tm̄ peccatum eſt
iurare ſe nunq̄ꝫ aſcenſuꝝ ad gradum ꝑfectio
nis: qa quodāmodo obicere ponit ſancte iſpi
rationi ⁊ iuſtitie perfectioni. Similiter ſi qs
iurat facere aliquod illicitū veniale ponit im
pedimentum ſaluti ſue: vt cum iurat qs bibē
ter: vel quater: vel ire ad ſpaciandū: vel ꝑcutē
puerum ⁊ huiuſmodi. Si vero non ſeruet ta
le iuramentuꝫ q̄ꝫuis tunc intenderit ſeruare
non tamen videtur eſſe mortale. Et ratio hꝰ
eſt: qa non deeſt veritas de neceſſitate. Non
enim tenetur contrariū facere de neceſſitate
ſalutis eius qđ iurauit: qa ſi ſeruat illud qđ
iurauit pec. ſolum venialiter: ſm Guil. Attm̄
ſm aliquos poteſt dici ꝙ iurando forte mor
taliter peccat: qa fruſtra ⁊ ſine cauſa: imo cuꝫ
vituperio vero dei aſſumūt. Cōtra ſcđm de
calogi preceptū in faciendo venialiter peccat
cum de ſe ſit veniale qđ agit. nullum ergo
iuramentum de faciendo qđ melius eſt nō
facere: vel de non faciendo qđ eſt melius fa
cere q̄ꝫ non facere eſt obligatorium. Ideo iu
rans ꝙ non tenebit aliquem in ſuo ſeruitio
quē al᷑s melius eſſet retinere q̄ꝫ non retinē:
vel ꝙ non loquatur cum proximo: vel ꝙ nō
faciat ſibi conſolationeꝫ: vel ꝙ non viſitabit
eum in domo ⁊ huiuſmodi que facere meliꝰ
eſſet q̄ꝫ non facere: non tenetur ſeruare quod
iurauit. Similiter ſi iurauit alicui gladium
reddere apud ſe depoſitum: ⁊ ipſe poſtmodū
effectus eſt furioſus: etiam repetenti non te-
netur reſtituere ei: vt patet. 22. q. 2. c. ne quis.
quia ſeruando in peiorem exitum vergeret.
¶ Tertio modo iuramentū eſt incautum cū
quis iurat aliquid in omnem euentuꝫ: quod
vno caſu contingente vergit in ſalut᷑ diſpē-
dium: illo caſu contingit vergere in ſalutis
perfectionē. ⁊ in hoc caſu eſt obligādum: alio
vero caſu contingente eſt illicitum ⁊ non ob
ſeruandum: vꝫ cum vergit in ſalutis diſpen-
dium: vnde ſi quis iurat non recepturum ſe
prelationem ſi vergat in detrimentum pro-
prium ⁊ alienum obligauit. Si vero non ce-
dit in aliquod detrimentū non obligat: quia
non tm̄ perſona eſt ſibi vtilis ſed etiam alijs
Attamen ſi iuramentum preceſſerit non dꝫ
ſe quis auctoritate propria a vinculo tali ab-
ſoluere: ſed ſuperioris voluntatem mandatū

⁊ auctoritatem super hoc requirere: cuius vo
luntati magis q̄ꝫ ꝓprie debet in hoc casu ob
liga e. Similiter meretrix iurans solum cuꝫ
suo amasio dormituram: ⁊ non cum alio.
ad p̄mum non tenet̄ ⁊ pec. in scḋo non pec. ⁊
oblig. s. cuꝫ nullo dormire. Et ideo dic̄ Aug.
quia peior est non seruando: q̄ꝫ si iuramentū
seruaret. nullum ergo iuramentū qḋ vergat
in peiorem exitum est obseruandū. Si vero
non est obseruandum semꝑ: nec aliquo mō
excusatur si facultas adsit. Et ideo Josue: vt
habetur. 9. c. sui li. ⁊. 22. q. 4. c. innocens. q̄ꝫuis
incaute ⁊ sine iudicio pacem gabaonitis de-
disset. Attamen s̄m Ambro. lib. de offi. reuo-
candum non censuit: q꞉ firmata erat sacra-
menti religione: q꞉ iuramentum illud nō ver
gebat in peiorem exitum. Triplici enim rōne
gabaonite fuerunt reseruati s̄m Bona. vbi
supra. ¶ Primo q꞉ melius erat vt dānaren
tur ꝑpetua seruitute: q̄ꝫ morte punirentur: qa
s̄m iura seruitus eq̄paratur morti. ff. de reg.
iur. l. seruitutem. Josue enim dānauit eos ꝑ-
petue seruituti. ¶ Scḋo qa in hoc significa-
bat̄ ꝙ deus quātūcūqꝫ alicui mereret̄ ⁊ indi
gnet̄ in p̄nti: si tñ ad ipsuꝫ reuertat̄ toto corde
nō claudit viscera misericordie. ¶ Tertio qa
in h̄ significabāt̄ duo ꝑpl̄i qui semꝑ in nobis
sic sit̄ fuerūt in terra ꝓmissionis: vꝫ amoreoꝝ
⁊ filioꝝ isr̄l: hoc est motus rōnalium ⁊ bruta
lium: s̄m ꝙ ait Ber. obseruando illud iura-
mentū non vergebat in malū exitum: sꝫ po-
tius in bonum. ꝙ si forte dicit̄ ipsum fecisse
cōtra preceptū dn̄i. Qui Exoḋ. 23. Precepe
rat ne cum hominibus illius terre fedus in
iret. Respondetur ꝙ hoc est intelligendum
quātum ad illos qui erant incorruptibiles.
Similiter iuramentum ab idolatra factum
per idolum s̄m Ray. obligatur si iuramen-
tum est licituꝫ. Nam si infidelis iurat in n̄ro
iu. ca. tenetur. Et si non obseruat peccatuꝫ
peccato addit. Claruit. p̄ma ⁊ scḋa pars hui⁹
sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua de-
claratur q̄uo p̄nt dispensari iuramenta ⁊ cō
mutari.

Tertio circa iuramenti dispensatiōeꝫ
seu relaxationem tria notanda sunt:
quoꝝ. Primum dicitur absolutio.
Scḋm cōmutatio. Tertium irritatio.
¶ Quātum ad primū queritur si in iuramē
to potest fieri absolutio vel dispensatio. Ad h̄
respondetur s̄m Tho. 2. 2. q. 89. ar. 9. ꝙ illud
qḋ cadit sub iuramento ꝓmissorio: aliquādo
est peccatum manifeste: vel est maioris boni
impedimentum: ⁊ tale iuramentū dispensa-
tione non indiget: sed ꝓp̄a auctoritate debet
⁊ potest cōtrafacere: vt dictū est. Aliq̄n ē du
biū: vtrū vel licitum: vel illicitū: ꝓficuum: vel
nociuum: aut simpl̄r: aut in aliquo casu: ⁊ tūc
quilibet ep̄s potest dispensare: cū ꝓmittitur
aliquid in iuramento qḋ est manifeste licituꝫ
⁊ vtile non videt̄ habere locum dispensatio
in tali iuramento: nec est absolutio impetran
da: sed talis cogendus est vt iuramentū suū
impleat: de iureiu. c. ⁊ si Christus. Quinimo
nec papa potest dispensare sine causa. Ad q̊
rum dictoꝝ declarationē sciendum ꝙ aut ta
le iuramentum fuit prestitum per superioreꝫ
in materia spectante p̄ncipaliter ad papam:
vt si iurauerint canonici non recipere aliquē
vltra numeꝝ: ⁊ tunc papa potest absoluere a
tali iuramēto sine causa: quia in tali iuramē
to subintelligitur excepta auctoritate papali:
⁊ sic debet intelligi. ca. venientes. e. tit. vt ibi
notat Hosti. Aut fuerit prestituꝫ in alia mā
⁊ h̄ potest esse dupliciter. Primo potest esse
in materia concernente dei honorem ⁊ reue
rentiam: vt fabricandi ecclesiam vel intrādi
religionem ⁊ hmōi. ⁊ sic nullus potest remit
tere sine causa iusta preter deum: nec etiam
papa: vt. 24. q. j. c. manet. ⁊. 23. q. 4. Si his g.
Sed si subest iusta causa potest absoluere: vt
in. c. si vero. e. ti. vt ꝓpter scandalū magnum
vitandum: vel cum maior vtilitas sequit̄: vel
huiusmodi: sicut dicetur etiam infra de voto
¶ Scḋo potest iuramentum p̄ncipaliter re-
spicere comodum hoīs: ⁊ tunc etiam sine cā
papa remittere non pōt: sed bene cum causa
vt not. archi. in. c. auctoritate. Et est iusta cā si
iuramentum cōtinet turpitudinem ex parte
recipientis: puta si iurauit soluere vsuras. Et
in his casibus non soluꝫ papa s̄m Rodo. sꝫ
etiam ep̄s poterit absoluere: sicut ⁊ votū mu
tare: vt dic̄ Inno. i. c. debitores. e. ti. nec ob. c.
venerabilem de elec. q꞉ loq̄tur q̄n fuerit du-
bium an iuramentū fuerit licitum vel illicitū
⁊ hoc circa mag̃s ꝑsonas: ⁊ ardua negocia.
Nam tunc ꝓpter scandalū solus papa pōt i
terponere ꝑtem suam in talibus iuramentis
⁊ forte etiam in iuramento vniuersitatis ꝑꝑ
scandalū non pōt ep̄s dispensare vel in aliḋ
cōmutare: pōt etiā dici ꝙ solus papa pōt da

re licentiam cōueniendi sine aliqua cōmutatione in aliud: vt dicit dñs Anto. de bu. i. c. quāto. c. ti. ⁊ predic. Rodo. Dicūt tñ Hosti. ⁊ Inno. in. d. c. debitores. q̄ eps in iuramento dispensat si sint dolo metu: vel vi extorta. 15. q. 6. c. 1. ⁊ 2. Et ex. c. cū ɔtingat. Immo eps pt qñ ex cā in iuramentis licite prestitis dispensare. 15. q. 6. c. nos sctōꝝ. ⁊ c. iuratos. ℂ Quātū ad scdm qd̄ dicit̄ cōmutatio ex predictis claret: vt habet̄ in. c. ti. c. ꝑuenit. el. 2. q̄ non deierat qui iuramenti cōplementū in melius cōmutat. Ad cuius declarationē ꝫ doc. matie dñs Anto. de bu. Sciendū q̄ cōplementum iuramenti aut cōcernit honorem dei: aut vtilitatem ꝓuataꝫ. Primo mō si illud in quod vult cōicare est dubiū vtrū sit maius bonuꝫ requirit̄ sup hoc auctas superioris in cōmutatione. Ideo simĺr est si illud est maius bonū manifeste ⁊ euidenter: sed obseruatio illi⁹ qd̄ iurauit non impedit illud maius bonū: puta quia iurauit ire ad sanctum Antoniū: ⁊ nūc intelligit ire ad sepulchrum. pōt enim iplere pmū ⁊ postea ire ad sepulchrū: vnde si vellet primū i scdꝫ cōmutare: reqrit̄ auctoritas superioris saltem epi. Nam sicut pōt eps votum cōmutare: ita ⁊ iuramētū vt dcm̄ est ꝫm Innoc. in. d. c. debitores. Si aūt non pōt seruari iuramentum sine ꝑturbatione vel desertione maioris boni: tūc ꝓpa aucte cōmutare pōt: puta si iurauit ire ad sepulchrum vel cōtrahere matrimoniū cuꝫ aliqua aucte ꝓpria pōt cōuenire intrando religioneꝫ: q2 ipendit pro tpali obsequio ꝑpetuā deo seruituteꝫ. ar. de vo. c. scripture. ℂ Scdo mō vero cū. s. iuramentū cōcernit vtilitatē ꝓuatā. Dico q̄ sine consensu illius cui prestitum fuit etiam i melius cōmutare non pōt: nec ꝓdest in hoc superioris auctas ex hoc q̄ nōtur. e. ti. c. quāto. ⁊ per Inno. c. cum inter. de renūc. pro quo facit q̄ debitor non pōt vnā rem etiam meliorem pro alia soluere inuito creditore: vt insti. quib⁹ mo. tol. obli. in pn. ℂ Quātuꝫ ad tertiū in hac parte qd̄ dicit irritatio. Sciendum q̄ iuramentum sit irritum. tripliciter. Primo enim ꝫm Tho. vbi supra pertinet ad vnumquēqꝫ irritare iuramenta que a subditis factā sūt: in his que subduntur ei⁹ potestati si vult. Ideo pater ⁊ mater pñt irritare iuramenta filioꝝ: vt dicit̄. 22. q. 6. c. pueri. in ter. ⁊ in glo. ⁊ hoc si cito faciunt: nec peccant parentes irritando: nec filij obediendo. Et sic viri possunt vxorum irritare iuramenta: vt dicit̄ Nume. 30. videtur intelligēdū in his que nō pñt fieri sine scandalo ⁊ preiudicio viroꝝ. Nam vt dicit Anto. de bu. in. c. veniētes de iureiu. non valet iuramentū prestitum in preiudiciū superioris. ℂ Scdo irritat̄ iuramētū quādo sunt duo qui vocant ad inuicem: vt q2 vnus promittit certum qd: quia alius promittit qd aliud. Sic nō implet ex parte sua: nec ille tenetur adimplere: ⁊ sic loquit̄ predic. c. ꝑuenit: ⁊ regula frustra: de reg. iu. in. 6. Siĺr si ꝓmisi pro te ire romā si dederis mihi. x. si non das mihi non teneor: ⁊ sic de filibus. ℂ Tertio irritatur iuramentū per cū cui factū est. Nam si iuramentū factum alicui peruenit ad vtilitatem eius cui factū est: puta q̄ ei seruiat̄ vel dare pecuniā: extunc ipsemet pōt absoluere ⁊ irritare. Intelligit̄ enim ei soluisse qd̄ ꝓmisserat qñ fecit ꝫm eius voluntatē. Si vero promissum pertinet ad honorem dei vel ad vtilitatem alioꝝ: puta si quis alicui iuret se intraturum religionem vel aliud opus piū factuꝝ tunc ille cui ꝓmittit̄ non pōt absoluere ꝓmittentem: q2 non ꝓmissum est illi sed deo ꝓncipaliter: nisi sit interposita conditio: si illi videbitur cui ꝓmittit̄: vel aliqd tale. Iuramenta ergo sancta ⁊ iusta seruemus: ⁊ inhonesta ⁊ illicita abiciamus: vt h̄ gratiā ⁊ in futuro gloriam habeamus. Amen.

ℂ Dñica scda in quadragesima in mane de diffinitione: variatione: ⁊ obligatione voti. Sermo. 30.

Faciam⁹ hic tria tabernacula Mat. 17 ⁊ in euāgelio occurrentis dñice. Dicto de iuramēto dilectissimi in xp̄o Iesu. Cōgrue nūc est de voto dicendū: q2 voto iuramētū q̄smaxie est ɔiunctuꝫ: ⁊ hoc sine illo ꝑfecte nō pōt seruari. Votū ēt magis ipo iuramēto est obligatoriū ꝫ doctrinā Tho. 2. 2. q. 89. ar. 8. Cuius rō est in apto: nā voti obligatio a fidelitate causat̄ quā deo debemus. Iuramenti aūt obligatio ex reuerentia quā oipotenti deo inquātū ē pma veritas cātur. Infidelitas aūt ⁊ ꝑfidie culpa: oi irreuerētie ac dehonoratōis vitio est grauior ⁊ detestabilior: qd̄ vt noster Ric. refert in. 4. dist. 38. articu. 5. q. 2. intelligendum est de iuramento

homini facto ⁊ non deo: quia quod homini iurat̃ minus obligat: ꝗ̃ votum factum deo. Si aũt quid deo iuretur ceteris parib⁹ maior est obligatõe voti. Per votũ.n.solaꝫ deo ꝓmissionẽ facim⁹. In iuramẽto aũt ad maiorem ꝓmissionis ꝯfirmatõeꝫ adducit̃ ꝓma veritas in testimoniũ. Sꝫ plerũqꝫ hoĩ fit iuramẽtuꝫ ⁊ deo votuꝫ: põt dici simplr loquẽdo votũ magis eẽ obligatoriũ. Et qꝛ quãto magis obligatoriũ est: tanto est transgressio nis culpa maior: iõ vtilissimũ erit de illo verba facẽ: ꝓ quo assumpsi faciam⁹ h.s.in religione: in quo oĩa ꝑ votũ exercent̃ tria tabernacula.s.voti obie: paupertatis ⁊ castitatis. De voto ḡ in coĩ tria in pñti sermone videbimus. Quoꝝ ꝓmuꝫ dicit̃ voti diffinitio. Scõm voti variatio. Tertium voti obligatio.

¶ Pars prima huius sermonis in qua declaratur quid sit nomen: quot ꝯditiones dꝫ habere: ⁊ ad quem finem dꝫ fieri.

P Rimo ergo in hoc s̃mone a diffinitione incipiẽduꝫ est. Diffinit̃.n.sic a magr̃o sniaꝝ in.4.di.38. Votuꝫ est testificatio q̃daꝫ ꝓmissionis spontanee: q̃ deo ⁊ de hijs q̃ sunt dei fieri dꝫ. Que diffinitio sumpta est ab Hugone lib.2.de sa.pte 12.c.3.ꝑterea s̃m Tho.2.2.q.88.ar.1.sic describitur. Votum est ꝯceptio melioris ꝓpositi animi deliberatõe firmata. Itẽ s̃m Ricar. in.4.di.38.ar.5.q.2.sic describit̃. Votum est ꝓpositi supererogatiõe boni ꝓmissio deo f̃cta ꝓpter bonũ fineꝫ: ex deliberatiõe firmata ꝑ intẽtioneꝫ obligãdi se ad iplenduꝫ ꝓmissum

¶ Prima diffinitio ꝯuenit voto ꝑ sensibileꝫ locutionem: expꝛsso: siue soleñi: siue priuato.

¶ Scd̃a ꝯuenit tm̃ voto tacito: qđ fit ꝑ interiorem locutionẽ tm̃. Tertia est diffinitio voti ꝓprie dicti: ꝯprehendẽs alias duas. Ad quoꝝ euidentiã tria sunt declaranda.s.obiectio: intẽtio ⁊ ꝯditio. ¶ Quantum ad ꝓmuꝫ in hac voti diffinitõis declaratione: qꝛ dicit Votuꝫ est ꝓpositi su.bo.ad dñam boni ꝓpositi: qđ est de bono necessario ad salutem qꝛ ibi nõ inuenit̃ plena rõ voti: vt infra patet Nota s̃m Ricar.vbi.s̃.q.1.⁊ Tho.vbi supra ar.5.⁊ Aste.ꝓma par.li.1.ti.20.ar.2.q.1.⁊ Bona.in.4.38.di.ꝙ votum nõ est faciendũ nisi deo: qđ tripl̃r probat̃. Primo rõne vniuerse obligatõis sic. Homo in voto obligat se ad faciendũ aliqđ bonũ: nulli autẽ alij adeo põt homo de iure obligare se totum: qꝛ soli

deo ꝯuenit de iure ptãs sup hoĩem totum: Sꝫ nullus põt recipe obligatõeꝫ de iure: nisi ꝯueniat ei potestas de iure in illam rem. Ergo soli deo põt fieri votum ꝓprie loquẽdo de vo. Scd̃o idem probat̃ rõne religiose cultiuationis.sic. Scõm doctores predictos votum est actus religionis diuine siue latrie: qꝛ est ordinatio quedam eoꝝ que quis vouet in diuinum cultum vel obsequm. Ad eandem.n.virtutem ꝑtinere videt̃ vouere ⁊ deuotũ esse: qđ est actus latrie. Sꝫ latrie cultus soli deo exhibendus est: ergo soli deo votum dirigendũ. Tertio ideꝫ probat̃ ratione directe intẽtionis sic. Sentẽtia phi est ꝓmo posterioꝝ di. Propter vnumquodqꝫ tale ⁊ illud magis: sed votum factum sanctitati nõ plene habet rõnem voti per compatiõnẽ ad sanctum: sed ad deum apud quem sanct⁹ dꝫ intercedere. Ergo pꝫ propositum. Nam s̃m Ricar.vbi supra in respõsione ꝓmi arti. qui vouet sancto Jacobo eius ecc̃iam visitare. locutio siue mentalis: siue vocalis: qua dicit̃ se visitaturꝫ ecc̃iaꝫ sancti Jacobi fit ipi s̃ctõ ꝫ obligatio ad impediendũ qđ dicit̃ ꝓprie ⁊ simplr loq̃ndo votuꝫ: nõ nisi ipsi deo. vñ qđ est mãle in ipso voto fit sancto. qđ autem est formale fit deo. Ideo si homini fiat votum: aut fit ei vt vicario dei: vt ꝯtingit in prelatis ⁊ illo mõ potius deo factum videt̃: aut fit ei vt in eo in quo relucent opa dei: sicut contingit in sanctis q̃bus adhibet̃ ꝓpter deuꝫ: ⁊ in ipsis represẽtat̃ deus cui votum factum videtur. Sanctis ergo põt fieri votuꝫ aliq̃ modo: non plene hñs rationem voti: qꝛ potestas ꝯuenit sanctis aliquo modo sup hominem. Peccatori aũt nullo modo põt de iure potestas super hominem conuenire: nisi quantum ad corpus. Et ideo q̃uis homo possit sibi promittere: non tamen vouet: nisi improprijssime votum accipiendo. Confirmat pdictam ꝯclusionem Prosper li. epigrãmatuꝫ di. Hac desiderij deus est pietate colendus iustissime: vt merces tota sit ipse deus. O prima vota deo quorum est dator ipsa vouent. Et Cassiodo.li.8.epistolaꝝ dicit. Deo auctore omnia prosperant̃: dñs consueuit aspos casus in prospera mutare: omnis prouentus est ad deitatis munera referẽdus: nec aliq̃d constat esse bonum: nisi quod ab ipso digno scitur esse collatum: quos superna protegunt aduersarios habere non possunt. Hec ille.

T solucion 2 et 3 argumenti

¶ Quātum ad scdm in hac diffinitiōe voti: quia dicit pp bonū finē: ad excludendū votū qd fit ꝑpter malū finē. Notandū fm Ric. vbi supra.ar.2.q.j.z.2. Et Aste. vbi supra.ar.j. q.j. Primo ꝙ non tenet votum de re bona factum intentione mala: siue ꝑpter finē malum. Cuius ratio est: qꝛ votū magis dependet a suo fine ꝙ̄ a sua materia: qꝛ fm phm.2. metha.z.2.physi. Finis est cā causaꝝ: s3 votu3 factum de materia mala ꝑpter finē bonum non tenet vt infra diceẗ. Ergo multo magis non tenet de materia bona factum ꝑpter finem malū. Unde sic vouēs grauiter peccat: puta si quis vouerit se ieiunatuꝝ si occiderit suū inimicū. Nam talis aut intendit p illud votum se posse consequi finē illū: aut nō. Si sic maxime errat: quia fm Augu.lib.83.q.3. Impossibile est ꝙ deo volente fiat homo deterior. Deterior āt efficitur homo per consecutionē finis mali. Error vero circa ꝑncipale motiuū alicuius facti impedit consensum in ipsum factū. Si aūt non intendit iā nō obligat se ꝑpter illū finem. quia sicut dicit phs 3.ethicoꝝ.c.5. Electio non est impossibilium: ergo a simili nec est alicuius possibilitat' ad consequēdum illud qd homo scit se consequi non posse per illud. ¶ Scdo notandū ꝙ votum de re bona ꝑpter temporale bonū tm̄: si bonum illud non assequaẗ: non tenet. Nam in tali voto implicaẗ ꝯtradictio. s. si illud assequatur z votum conditionale non tenet: nisi exñte conditione vt infra diceẗ. ¶ Tertio notandum ꝙ pōt aliqs vouere aliqd ꝑpter finē indifferentem: sumendo indifferens respectu adeptiōis vite eterne: vt cū quis vouet quid propter aliqd bonū temporale qd nō est vtilius ad vitam eternā ꝙ̄ eo carere. Sumēdo vero indifferens respectu ad votu3 vouentis nullus aliqd vouere pōt ꝑpter finē indifferentem. Impossibile est enim aliquē posse se intendere obligare ad aliqd pro ꝯsecutiōe alicuius rei: ad cuius adeptionē vel nō adeptionem volūtas indifferenter se habet. ¶ Quātum ad tertiū in hac diffinitione: qꝛ dicit ex deliberatione firmata per intentionē obligādi se ad implendū ꝑmissum. Sciendū ꝙ ad perfectionē voti requirunẗ tria. s. Deliberatō Promissio. Et honestatio. Et addunẗ qn̄q alia duo ad confirmationē voti. Ut ꝑmissio oris: fm illud ps.65. Reddā tibi vo.m.q d.l.m. Et alioꝝ testimoniū. ¶ Primo igitur est necessaria deliberatio fm Tho.2.2.q.88. ar.j.z Bona.in.4.di.38.ar.j.q.j. Et Ric.ea. di.ar.2.q.2.qꝛ votū dictū est a volēdo: z sicut in nobis est duplex velle. s. plenū quod est deliberatū: z semiplenū qd est velle ex surreptione: sic etiā est duplex votu3. s. qd habet plenā rationē voti: z de rōe talis voti est: ꝙ fit fcm ex deliberatione: z est votū qd non h3 plenā voti rōnem: z de rōne talis non est ꝙ fiat cū deliberatione: quia extra de vo.c.l3.diciẗ. vniuersis liberꝝ est arbitriū in vouendo. Tale. n. fieri pōt ex surreptiōe. Et qꝛ plenā rōne3 voti non habet: ideo non obligat de necessitate sed potius ex quadā congruitate. Et ideo venire contra tale votum etia3 ꝑpa aucte non est peccatū mortale: vt infra diceẗ. Nec p hoc est intelligendu3 ꝙ actus volendi voluntatis cum deliberatione sit de essentia voti: sumendo votū pro obligatiōe q̄ manet postꝙ̄ trāsit actus ille: sed ꝙ essentia voti sic accepti est ꝙ fit factū per talē actum. Ille tn̄ actus conuenienter diciẗ votum fm aliquā eius significationē. Ex his patet fm Tho. ꝙ vota que fiunt a mulieribus in partu vel infirmitate vel a viris in angustijs ꝑprijs vel suoꝝ: si haberent teles intentionē se obligandi deo: cogitātes etiam de cā que mouebat eos ad vouendum. s. de infirmitate vel periculo: ꝑpter qd euitandū vouebant: tenenda sunt fm Amb. 17.q.4. Sunt q opes. Si aūt dubitent vtrū intenderint se obligare tutius est ꝙ impleāt. Sed hmōi aduertendū est fm Ric.in.4.di. 38.ar.3.q.3.ꝙ ex nuda ꝑmissione que non ē firmata fidei iterpositiōe: nec iuramēto: nec ꝑmittens obligare se intendit: non oritur fm quosdā in foro cōscie obligatio: cuius ipletio necessaria sit ad salutē.ar.3.de vo.c. litterarū ff.de act.z obli.l.obligationū. Nuda ꝑmissio aliqn̄ diciẗ q̄ nō est firmata fidei interpositione: nec iuramēto. Et qn̄q3 ex promissione: sic nuda oriri pōt obligatio. s. si ꝑmittens obligare se intendat. Si aūt accipiaẗ nuda ꝑmissio: q̄ non est firmata fidei interpositiōe: nec iuramento: nec ꝑmittens obligare se intēdit ad illud qd ꝑmittit implendū: ex ꝑmissione sic nuda in foro ꝯscie non oritur fm quosdā obligatio: cuius impletio necessaria sit ad salutē. Pro qua opinione videtur facere: cꝫ de voto z vo.re.ad lr̄am. vbi dicitur de quoda3 mortis pauore perterrito qui dixit. Nō diu hic morabor ꝑponens in aio religionis ha-

bitum aliqñ suscipere:ꝙ si plus non est i vo-
to processum transgressoꝛ iudicari non pote
rit si non impleat quod dixit. Et in glo.ibi-
dem dicitur:ꝙ non dixit hoc aio se obligãdi
⁊ nemo se obligat:nisi qui habet aiuz obligã
di se.Ad hoc etiã facit qꝺ dicit̃.ff.de act.⁊ ob.
l.obligationũ. Quãuis eni ex iure nature ob
ligetur ꝓmittens implet̃ qꝺ promittit:illa tñ
obligatio non est necessitatis: nisi sic se obli-
gare intenderit:sed honestatis ⁊ congruitat̃:
Et ideo cõueniens non peccat moꝛtalr̃:ʒ ve
nialiter.Et hoc rationabile videt̃:quia multi
ex deliberatione aliqua bona dicũt se factu-
ros:qui hoc non dicerent:si per hoc crederẽt
se obligatos ad faciendũ tãq̃ʒ necessariuʒ ad
salutem. Alij tñ dicũt ꝙ nuda ꝓmissio ex de
liberatione facta ꝓmittentẽ obligat obliga-
tione necessaria ad faciendum qꝺ ꝓmittit:si
vult consequi salutẽ:ar.12.q.2.Quicũqʒ.el.2.⁊
q.5.c.ꝙ Joãnes.⁊.22.q.5.c.Juramenti.⁊.27.
q.j.c.he vero.⁊.ff.de act.⁊ obli.l.obligationuʒ
in glo.que dicit̃ inter obligationẽ ciuilẽ ⁊ na
turalem.Et hi dicunt in diffinitione voti nõ
esse ponendam illam particulã.s.per intentio
nem obligandi se ad implendũ ꝓmissum:qꝛ
hoc implicat̃ in ꝓmissione ex deliberatõe fir
mata q̃ʒuis ꝓmittens se obligare obligatõe
necessaria explicite nõ intendat. Preterea ẽ
notãdũ ꝙ si qs iratus patri vel magistro vl̃
bene potatus iuret vel voueat intrare religio
nem:non tenet tale votum:qꝛ qꝺ caloꝛe ira-
cundie fit:pro nõ facto haberi debet: qꝺ vex
est si fiat subito qꝺ deliberate non fecisset: ⁊
ẜm sniaʒ rõnis:que nõ reqrit magnã moꝛaʒ
tempoꝛis ẜm Sco.Sed sciens iurãs vel vo
uens tenet̃:nisi cum eo dispenset̃ rõne min⁹
plene deliberationis.Sicut etiam qui caloꝛe
cõcupiscentie succensus:aut bene potatus in
rat mulieri eam in vxoꝛem acceptux:cõpelli
tur eam ducere:nisi penitus ebꝛius esset. Cõ
firmant̃ predicta vnica rõne sic. deliberatio
requirit̃ ad votum sicut ad peccatũ moꝛtale:
⁊ tñ lʒ sit iratus:aut potatus nõ ꝓrsus ebri⁹
occidens hoiem non excusatur in totum qn
peccat moltaliter.Exquo non sic fuerit extra
se qn sciret qd faceret:lʒ statim postea penite
at nolletqʒ fecisse:qꝛ cũ statim de peccato pe
nitebit:arguit ꝙ illud non sit factũ ex habitu
sed non arguit ꝙ non sit factum ex electione
lʒ passione turbante iudiciũ rõnis. Jlla ergo
tempoꝛis deliberatio que sufficeret ad obli-
gandum diabolo per peccatũ moꝛtale: suffic̃
ad obligandũ deo per votũ.Est igit̃ necessa-
ria deliberatio:qꝛ dic̃ glo. de voto ⁊ vo.re.c.
litteraturam. ꝙ cum non interuenit inten-
tio obligandi se nõ obligatus est. ❡ Scꝺo ẽ
necessaria ꝓmissio in voto ẜm p̃dictos doc.
Ait enim Bona.vbi supꝛa.ꝙ de essentia vo
ti est obligandi intentio ⁊ ꝓmissio. Nam vo
tum quãdã obligationẽ impoꝛtat ad aliquid
faciendũ vel omittenduʒ.obligauit aũt se hõ
homini per promissionẽ que rõnis est actus
ad quã pertinet oꝛdinare.Sicut enim hõ im
perando vel depꝛecando oꝛdinat quodãmõ
quid ab alijs sibi fieri:ita ꝓmittendo oꝛdinat
qꝺ pꝛo alio ipe facere debeat.Sed contingit
promissoꝛe alicui dupliciter verbo.s.interioꝛi
⁊ exterioꝛi. Promissio quãtum ad verũ cogi
tationis interius ⁊ deliberationis est de ne-
cessitate voti simplicis qꝺ obligauit quãtum
ad eum qui intuet̃ coꝛ qui est solus deus .p̃.
Reg..16.i4.q.5.c.si quid. Promissio autem
quãtum ad vex:vel signũ exterius est de ne-
cessitate voti solẽnis qꝺ obligat quãtum ad
faciem ecclesie que iudicat ẜm ea que patent
promissio igitur ꝓcedit ex ꝓposito faciendi:
propositũ aũt deliberationẽ preexigit cum sit
actus voluntatis deliberate . Ex qbus con-
cluditur ꝙ illa cõcurrunt ad ꝑfectioneʒ voti
scʒ deliberatio:ꝓpositionis:⁊ ꝓmissio saltem
coꝛde facta:⁊ sic itelligẽdũ ẽ effectũ illud: qui
bona facit.17.q.j.vbi dicit̃. Qui bona facit ⁊
melioꝛa facere ꝓponit:si bona illa non facit ĩ
cõspectu dei cecidit. hoc enim intelligit̃ non
de ꝓposito solum sed de ꝓposito cũ intẽtõe
se obligandi ⁊ ꝓmissione interioꝛi. h eni hẽt
rõne voti: ⁊ lʒ non oꝛe exp̃mat̃ obligat tñ vt
votum:⁊ non implendo dicit̃ cecidisse in con
spectu dñi:qꝛ moꝛtaliter peccauit.Sed h oꝛit̃
dubiũ an susceptio habitu religionis cũ solo
pꝛoposito remanendi in religione ⁊ ꝑpetuo
deo seruiendi:eqpoleat voto. Ad h rñdet̃ ꝙ
ea que habent̃.c.Statuimus: de regula. per
Grego.9.⁊ in.c.consulti.co.ti. per Jnnocẽ.⁊
dñm Antoniũ ꝺ bu.Jo.an.⁊ Franc.de ʒan.
Hosti.⁊ Archi.ꝙ cõiter tenet̃ ꝙ q intrat aio
perpetuo perseuerandi in abrenũciatiõe scl̃i
non põt ad seculũ redire:sed in illa debet re-
manẽ vel ad aliam põt transire religioneʒ.
Alij aũt dicunt ꝙ equipolet voto solẽni:non
nulli vero asserunt equipolere tñ voto sim-
plici.Ex qb⁹ ꝯcludit̃: qꝛ ẜm aliquos est votũ

solēne inducendus est sicut vouēs ad aliquā religionē in genere: vel ad illam; simplr de q̄ est egressus si ad illā solū se intendebat obligare. Si aūt non acqescit: inducendus est vt querat dispensationē a papa qui solus potest cū hac. s. dispensatōe. ꝙ si obtinere nō potest dispensationē: paratus sit votū implere. Als durante ꝓposito nullo modo implēdi votū etiam si obtineret dispensationē non esset in statu salutis. Obtenta aūt dispensatione pōt contrahere matrimoniū: nec peccat mortalr contrahendo etiam sequendo opinionē. s. ꝙ illud habeat vim voti solēnis ex statuto ecclesie: siue sit solēne: siue simplex: ⁊ in statutis ecclesie papa habet plenitudinē potestatis i dispēsando. Si aūt ꝯtrahat absq; dispensatōe peccat mortalr: vt infra patebit de matrimonio. ¶ Tertio in voto ē necessaria honestatio vnde notandū ꝙ votum. Primo ꝓpe nō dz fieri de illicito ⁊ inhonesta. Scdo non debet fieri de inutili ⁊ minus bono. Tertio nō dz proprie fieri de cōi ⁊ necessario sed de meliori. ¶ Primo igitur fm Tho. 2.2.q.88.ar.7. Ric. vbi supra. ar.3.q.j. Ea que ad dispendiū salutis vergunt sub voto cadere non possunt inquātum in tali voto fit detrimentū iustitie sicut in iuramēto inhonesto: nec est illi lex voti: nec obligatio: sed ipsi voto fit iniuria: nec ē obligatio ad seruandū: sed potius ad penitendum sicut de ꝯscia erronea. Unde. 2.2.q.4. c. in malis. ⁊ est sumptū ab Isid. i synodis. li. 2.c.16. dicit. In turpi voto muta decretū. Qđ incaute nouisti ne facias. Nam ⁊ inepte qui propter votū filiam suam occidit: vt habetur Judic. xj. fm Ric. in vouendo fuerit incaut⁹ ⁊ in reddendo votū ipsius: sed de ipso iepte penituit: ⁊ ideo inter sanctos ānumeratur ꝑ aplm ad hebre. xj. predicta etiā vota dānat. Senec. epla. x. di. Roga mentē: bonā valitudinem animi: deinde tunc corporis. Quid ni tu ista vota sepe facias: audacter deum roga nil illū de alieno rogaturus: sz ne more meo cum aliquo munusculo eplam mittā. Uerū est ꝙ apud Athenodorū inueni. Tunc scio ēe te oībus cupiditatibus solutū: cū eo perueneris vt nihil deum roges: nihil qđ rogare possis palam. Nūc vt quāta clementia est hominū ꝙ turpissima vota diis insusurrāt. Si qs admouerit aurem: cōticescent: ⁊ qđ scire hoīem nolunt: deo narrāt. Sic viue cū hoībus: tāq; deus videat. Sic loquere cū deo: tāq; hoīes audiant. hec ille. ¶ Scdo fm Tho. ⁊ Host. vbi supra. ⁊ Ric. vbi supra. q.2. ⁊ Aste. vbi sup q.2. Uotū nō dz esse de iutili indifferēti: nec de simplici inutili ⁊ vano: nec de min⁹ bono. Non debet dico fieri de inutili ad salutem sub rōne qua est indifferens: q2 de obligatōe obligationis qua nō est ad dei honorem: nec vtilis ad offerentis sal. non curat deus. ⁊ iō talis obligatio non tenet ipso iure: ⁊ dixi sub rōne qua indifferēs: q2 si sit tale indifferens ꝙ per aliquā circūstātiā per cōparationē ad vouentē sit cōferens ad salutē sic de illo pōt fieri votū: lz rōne generis sit indifferēs: vt vouere nō ꝯuersari cū aliqua ꝑsona male conditionis qđ pōt ꝯferre ad salutē eius: ⁊ comedere ⁊ abstinere: ⁊ hmōi. Talia enim indr̄ia informalia sunt motu ⁊ circūstantia virtutis ⁊ ideo pñt voueri. Si igit sit aliquid qđ vno casu pōt esse licitū ⁊ bonū: ⁊ in alio casu malum: pōt voueri sub cōditione euent⁹ boni: ꝙ si vouet in oēm euentum sine cōditione indiscretū est. Nam dicit Tho vbi supra ꝙ votum maceratiōis ꝓprij corporis puta ꝑ vigilias ⁊ ieiunia: nisi inquātum est opus virtutis non est deo acceptū: qđ est inquātum fit cum debita discretione: vt. s. cōcupiscentia refrenet ⁊ nā non nimis grauet: ⁊ sub tali tenore pñt hmōi sub voto cadere: ꝓpter qđ aplus Ro. 12. postq̄ dixit. Exhibeatis corpora. v. ho. v. s. de pla. addit rōnale obsequiū. v. Sed quia in his que ad seipsum ptinent de facili fallitur homo in iudicio talia: cōgruentius est consilio ⁊ volūtate superioris in se habere. Ita tñ ꝙ si ex obseruatione talis voti magnum grauamen ⁊ detrimentū sentiret manifestum ⁊ non esset facultas ad superiorem recurrendi non debet homo tale votum seruare. Non igitur a fortiori etiam debet fieri de inutili ⁊ vano qđ nihil facit ad salutem quātū est de se: nec pōt habere circūstantiā virtutis vt leuare festucam vel ire ad prata: nec pectinare caput ⁊ hmōi: q2 talia vota iudicio carent: et ideo sunt magis deridenda q̄ obseruanda. nihil enim vouendū est nisi qđ rōnabilr creditur deo esse gratum ⁊ acceptū: vnde si tale votum voueat quis non est tenendū sed cōmutandū. Non debet insuper votum ēe de minori bono. Unde notandū est fm Bon. vbi supra in rñsione. j. argu. ꝙ minus bonū est dupliciter cōsiderare. Primo modo ꝓut dicit statum quēdam licitum: ⁊ sic licitum est

vouere illud respectu mali:quia respectu illi⁹
est quodãmodo mai⁹ bonũ. Alio modo põt
esse minus bonum ꝑut dicit ꝑuationẽ maio
ris boni:ꝛ sic licitum non est vouere:nec ob-
ligatur quis ad seruandũ .sed ad penitenduꝫ
vnde si quis voueat ꝙ deo seruiat caste i sta
tu seculi:ꝛ nũq̃ȝ ingrediet̃ religionẽ. Primũ
bonum est ꝛ licitũ. Scd̃m inquantum ꝑuat
statum altiorem illicitum est:qꝛ grãaȝ dei du
ro corde repellit:ꝛ hoc est in preiudiciũ salut̃
ꝛ in derogationẽ abundanter iustitie. Sed si
obligat̃ sic:licitũ est sic eẽ:g̊ ꝛ vouere. Rñdet̃
ꝙ sicut laudari nõ ẽ malũ:tñ appetere ẽ ma
lum.s.appetere laudẽ:sic etiaȝ in tali statu eẽ
non est malũ:sed obligare se vt ad meli⁹ nõ
possit peruenire:obligatione deo facta ipsi in
iuriam facit:nec est sil̃e de matrimonio:quia
est obligatio facta alteri persone que cõtenta
est illa nec querit perfectionẽ:deus aũt semꝑ
vult qđ melius est. ¶ Tertio nõ debet eẽ vo
tũ ꝓpꝛe de cõi ꝛ necessario:sed de meliori cãt
qꝛ ſm predictos doc. votũ ꝓpꝛe non debet fie
ri de necessario ad salutem:qꝛ tale nõ ẽ ꝓpꝛe
votum qđ est de nouo se obligare:nisi large
sumatur votũ pro quacũqȝ testificatõe:ꝛ tale
votum ꝛ si non sit de nouo obligatio:est tñ
testificatio obligatiõis:qꝛ homo nõ solũ fate
tur se esse obligatum:sed etiam cõplacet sibi
in illa obligatione vt obligatio necessaria fit
voluntaria:sicut multi faciunt de necessitate
virtutem. Est tñ sciendũ ꝙ in talis voti trãs
gressione peccatũ mutat spẽm. Nam si quis
iuret vel voueat nõ amplius fornicari: nõ so
lum peccat peccato luxurie fornicando:sed ẽt
peccato ꝑiurij ꝛ fractõis voti. Nam ſꝫ doc.
circũstantia aggrauans que per se ꝛ non ex
suppositiõe praua importat deformitatẽ:mu
tat spẽm vel nouã addit peccati spẽm:fractor
igitur cõis voti:quia de se habet deformita-
tem ꝓpter modũ obligatiõis: quia grauius
peccat:qñ non faceret si non nouisset: ex qb⁹
oibus patet ꝙ votum ꝓpꝛie debet esse de re
vtili non neccia.sed sup erogatõis vt ex dict̃
elicitur diffinitionibus:vbi dicit̃ ꝙ votum ẽ
cõceptio melioris ꝓpositi:ꝛ sic patet quid sit
votum parsqȝ ꝑma huius sermonis.

¶ Pars scd̃a huius sermonis in qua decla
ratur quotuplex sit votum ꝛ qñ solẽnizat̃.

Secundo in hoc sermone ad pleniorẽ
dictoꝝ declarationẽ cõsideranda est
voti varietas ꝛ diuersitas. Variat̃
enim ꝛ diuersificat̃ triplici diuisione. Nam
aliud est votuꝫ cõe. Aliud est votũ singulare
Aliud absolutũ. Aliud conditionatũ. Aliud
simplex. Aliud solẽne. ¶ Primo dico ſm
magr̃m sniaꝝ in.4.di.38.c.2.ꝛ. Ric.e.dis.ar.
3.q.2. ꝛ Aste. vbi supra.q.2. ꝛ Tho.2.2.q.88.
ar.2.ꝛ in.4.scripto.di.38.ar.2.q.j. ꝙ aliud est
votum cõe seu necessitatis ꝛ aliud singulare
seu voluntatis. Votũ cõe ꝛ necessitatis ẽ de
his que sunt necessaria ad salutẽ:ꝛ ad que qs
al̃s tenet̃:ꝛ isto mõ ꝓmissio que fit in baptis
mo de credendo ꝛ diabolo abrenũciando et
pompis eius large dicit̃ votum:de quo dicit̃
de con.dist.4.c.ꝑma igit̃. Nam ibi nõ inue-
nitur nisi diminute rõ voti:qꝛ votuꝫ ꝓpꝛe est
quid voluntariũ ꝛ respectu ꝑncipij a quo ꝓ-
cedit:ꝛ respectu eius qđ vouet̃. Et in his põt
vnus alium obligare ignorantem:vt patrin⁹
pueꝝ quẽ tenet ad baptismũ. Tenet̃.n.bapti-
zatum ꝛ cogitur seruare fidem in adulta eta
te quã ꝓ eo patrin⁹ ꝓmisit:ꝛ hmõi voti trãs
gressio qđ fit in baptismo non videt̃ esse alia
spẽs peccati:sed solũ circũstantia aggrauans
peccatum. Eodem enim genere peccati plus
pec.fidelis q̃ȝ infidelis. Votum vero singu-
lare ꝛ voluntatis est de his que sunt supꝛ ero
gationis ad que qs al̃s non tenetur:ꝛ de his
votis predictis loquit̃ Aug.17.q.j.c.j.di. Sũt
quedam que vouentes deo debemus:q̃dam
etiam nisi nouerim⁹:nec debemus: sꝫ postq̃ȝ
ea deo ꝓmittimus necessario reddere ꝯstrin
gimur.hec ille. Et notandũ ꝙ in huiusmodi
votis nõ potest vnus alium obligare: nisi cõ
sentiat. Vnde mater quãtumcũqȝ voueat ꝓ
puero infirmo ꝙ ieiunet non tenet̃ ieiunare:
nisi consentiat cũ habeat legitimam etatem.
Filius enim quẽ pater posuit in religione cũ
ad ãnos discretiõis venerit nisi consenserit
põt exire. ¶ Scd̃o ſm predictos doc. aliud ẽ
votum absolutũ:ꝛ aliud cõditionatũ. Votuꝫ
absolutum est cũ qs simpl̃r vouet aliqd esse
factuꝝ absqȝ vlla cõditiõe vel determinatõe
temporis: ꝛ tũc tenet̃ qñ põt cõmode statim
adimplere.vnde qui vouit religionẽ intrare
statim tenet̃ qñ cõmode põt:nec sufficit itra-
re in fine vite sue:qꝛ qñ vouit sic religionem
intrare residuũ vite sue deo dedicauit. Sil̃r
qui vouit determinato die eodẽ die tenetur.
Sed cum ꝓmittit qs cum alia cõtrahere:nõ
sufficit semel contrahere ante mortẽ:quia ad
hoc fit matrimoniũ:vt simul viuant. Itẽ qui

vouit religionem intrare: non debet differre propter debita: vt laborando et lucrando possit illa soluere: cedat bonis que habet. et hoc sufficit: nec postmodum in religione tenetur manibus operari vt soluat. sicut nec in seculo tenetur si bonis cessisset. Votum conditionatum est cum quis vouet aliquid facere cum conditione: vt cum quis vouet ieiunare si ab infirmitate liberetur: si liberatur tenetur: aliter non. Tertio dico secundum predictos doctores quod aliquod est votum simplex: et aliquod solenne. Votum simplex est omne quod non est solenne: siue fiat publice: siue priuatim: siue ore: siue tantum corde fiat: quod scilicet sine aliqua solennitate emittitur. Nam secundum Ricar. in 4. di. 38. ar. 7. q. 3. Est differentia inter votum publicum et solenne: quia votum coram multis factum potest dici publicum. Sed non omne tale est solenne: vt infra dicetur. Votum autem huiusmodi simplex non solenne: aliquando consistit in faciendo: vt cum quis vouet orare ire ad sanctum Jacobum: et huiusmodi. Aliquando consistit in non faciendo: vt cum quis vouet non contrahere matrimonium et similia. Quod quidem simplex votum non minus obligat apud deum quam solenne: vt habetur ad literam. extra qui clerici. vel vo. c. rursus. Preterea hoc votum simplex continentie impedit matrimonium contrahendum. Non autem dirimit contractum: vt infra de matri. in. 6. precep. Non mechaberis. Item aduertendum quod hoc votum quanto est manifestius: tanto propter scandalum aliorum et exemplum durior penitentia transgressoribus debetur: vt habetur per Bonifa. octauum. c. vnico de vo. et vo. re. li. 6. Non tamen dirimit matrimonium contractum: vt patet ibidem. Votum autem solenne secundum Ricar. vbi supra. et Tho. 2. 2. q. 88. arti. 3. dicitur. Illud quod in se habet aliquid annexum vt in publicum debeat venire: et per quod vouens: ponitur vouens sub potestate alterius. Sicut enim solennitas alicuius promissionis corporalis attenditur secundum aliquid corporale: ita solennitas spiritualis promissionis attenditur secundum aliquid spirituale quod ad deum pertinet. Nam solennitas militie constat in apparatu militum et equorum: solennitas nuptiarum consistit in apparatu sponsi et sponse: et propinquorum. Cum ergo votum solenne sit promissio facta deo per quam homo constituitur in alterius potestate duobus modis solenniter votum secundum Ricar. et Tho. et Bona. in. 4. di. 38. ar. 2. q. 1. et Aste. vbi supra ar. 5. q. 2 et secundum Hosti. in sum. ti. qui clerici. vel vo. circa fin. et Pe. et 3us secundum alios additur. Primo solennizatur votum per susceptionem sacri ordinis: per quem suscipiens efficitur minister ecclesie ad deo publice seruiendum: quod ponitur aliter quam ante sub episcopi potestate. vnde tale votum etiam esset solenne: si in secreto predictum ordinem susciperet: vt probatur. 28. di. c. dyaconi. vnde si quis contraheret post susceptum ordinem: deberet dirimi talis coniunctio. 27. di. presbyteris. Secundo solennizatur per professionem religionis quia perfectio in religione facta in manu eius qui potest eam recipere in se habet aliquid annexum quo in publicum debet venire. Et ideo talis perfectio solennizat votum etiam si fiat in occulto: dummodo fiat in manu eius qui potest eam recipere. et hoc patet extra de regula. c. statuimus. et 27. q. 1. c. vt lex continentie. et e. ti. c. quod votum in 6. Et hoc intelligendum est de professione tacita vel expressa alicuius religionis approbate per apostolicam sedem. Est enim perfectio duplex. Vna vera et expressa: quando verbis exprimitur. 20. q. 1. c. vidua. extra de conuer. coniu. c. dudum. Alia est tacita et presumpta: vt si quis traxerit moram vltra annum in religione sine protestatione de non profitendo. Nam tunc est quedam presumpta professio. extra de regula. c. ex parte. in ter. et glo. et e. ti. c. ad apostolicam. Est etiam perfectio presumpta: quando quis scienter suscipit habitum professorum religionis illius dum est distinctus habitus professorum et nouitiorum. Tunc autem non esset professio presumpta: nisi talis faceret omnia que faciunt professi: patet in dic. c. statuimus. et c. consulti. et c. porrectum de relationibus. 22. q. 1. c. vidua. Et nota quod post tale votum solenne matrimonium contractum omnino dirimendum est secundum Ricar. et Bona. vbi supra. et alios doctores quantum qui dedit rem alicui ad aliquem vsum determinatum: non potest eandem alteri dare ad vsum contrarium. Et quia in contractu matrimonii coniuges mutuo sibi concedunt potestatem suorum corporum: et per tale votum ordinatur ad vsum continentie: ideo non tenet ibi matrimonium. Omnia predicta confirmat Bonifa. octauus in dic. c. vnico. de rela. in. 6. di. presentis declarandum duximus oraculo sanctionis. illud solum votum debere dici solenne quantum ad post contractum matrimonium dirimendum: quod solennizatum fuit per susceptionem sacri ordinis: vel per professionem expressam: vel tacitam factam alicui de religionibus per

s

sedem apostolicam approbatis. Hec ibi.
Tertio modo solennizatur votum etiaꝫ ꝺꝫ
quosdam: maxime Innocē. ⁊ Rodo. per veli
virginitatis vel viduitatis susceptioneꝫ: quā
do. s. aliqua virgo vel vidua velum virgini-
tatis vel viduitatis accipit: ⁊ vestem religio-
sam assumit: ⁊ in scriptis a se vel ab alio fa-
ctis ⁊ suo signo signatis ꝓmisit se perpetuo
continentiam seruaturam alicui persone pu
blice. ⁊ ꝺm Innocē. tale votum dirimit ma
trimonium contractuꝫ. Aliqui tamen dicūt
ꝙ non est votum solenne: nisi alicui religio-
ni se subijciat: ⁊ habituꝫ eius induat: ⁊ sic pa
tet quanta est voti varietas: ⁊ secunda pars
huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua ꝓba
tur ratione: auctoritate: ⁊ exemplo ꝙ votum
rite factum obligat ad sui obseruationem.

Tertio in hoc sermone de obligati-
one voti tractantes triplici via vo
ta rite facta executioni mandanda
probare conabimur. s. ratione: auctoritate: ⁊
exemplaritate. Primo igitur probatur ho
minem obligari ad executionem votoruꝫ ra
tione triplici. Primo ratione obligationis
sic. Omnis promissio facta cum intentione
obligandi ⁊ ex deliberatione si accipet̄ ab il
lo cui fit: obligat promittentem non tm̄ ex p̄
cepto legis diuine: sed etiaꝫ ex precepto legis
nature. Votum autem est licita promissio
facta deo ex deliberatōe cuꝫ intentione obli
gandi se: ⁊ omnem talem promissionem de⁹
acceptat. Ergo talis vouens tenetur ad im-
plenduꝫ: ⁊ qui pretermittit aliquid ad quod
implendum obligatur necessario peccat mor
taliter. Licet enim vouere sit voluntarium:
tamen post emissionem voti est necessariuꝫ.
vnde glo. super illud psal. Vouete ⁊ reddite
domino deo vestro: sicut dic̄. Vouere est vo
luntatis: reddē ex necessitate. Et hec est Ri-
car. ratio: in. 4. di. 38. arti. 5. q. j. Scd̄o idem
probatur ratione perditionis. s. fidei sic. Qui
non seruat fidelitatem deo: mortaliter peccat
transgressor autem voti non seruat fidelita-
tem deo. Ergo peccat mortaliter. Sed quili
bet tenetur vitare peccatum mortale. Ergo
patet propositum. Nihil est tam congruum
fidei humane: q̄ꝫ ea que placuerunt custodi-
re: vt dicitur. ff. de pac. l. p̄ma. ⁊ C. de trāsac.
l. non minorem: ⁊ vt fidelitas illa seruet̄ ali-
ter conceditur ratione voti: quod nullo mo-
do concederet: vt patet. ff. de offi. presidis. l. il-
lud. ⁊ ff. de procura. l. aut si valitudinem. ⁊ l.
aut longa ꝑegrinatione. Et hec est ratio bea
ti Tho. 2. 2. q. 88. arti. 3. Tertio idem probat̄
ratione deliberationis sic. Promissio. n. fa
cta sine causa: nullius est momēti: vt. ff. de ex
cep. doli. l. 2. §. si quis sine causa. Sed qui vo
uit promittit ex magna causa: quia volunta-
rie approbat. Quod autem semel approbatū
est: amplius reprobari non potest. C. de inof
ficioso testamento. l. parentibus. ⁊. ff. e. ti. l. pe-
nultima. Votum autem semel est approba-
tum per deliberationem beneplaciti. Quod
vero semel placuit: amplius displicere nō po
test. de re. iu. li. 6. Ideo votum debet omnino
seruari: quia quod legitime factum est ex ali
quo euentu infirmari non debet: vt. C. de ad
ministratione tutorum. l. sancimus. ⁊ institu.
quibus non est permissum facere testamen-
tum. §. furiosi. Secundo idem probatur eti
am auctoritate triplici. s. veteris testamēti: no
ui: ⁊ decreti sic discurrendo. Si votuꝫ quispi
am obtulerit hostiā eadem die edet̄. Leui. 7.
Animal quod potest imolari domino: siqs
vouerit: sanctum erit: ⁊ mutari non potest. s.
minori bono. Leuitici. 27. Cum votum vo-
ueris deo de tuo: nō tardabis redde: quia re
quiret illud dominus. d. t. ⁊ si moratus fue-
ris: reputabitur tibi in peccatum. Deute. 23.
Aperui os meum ad dominum. s. vouendo
⁊ aliud facere non potero. Iudi. xj. Roga-
bis dominum ⁊ exaudiet te: ⁊ vota tua red-
des. Job. 22. Vota mea reddam dn̄o in con
spectu timentium eum. Psalm. 21. Redde al
tissimo vota tua. Psal. 49. Reddam vota
mea de die in diem. Psalmi. 6. Victias ꝓ
salute deuoui: hodie reddidi vota mea. Pro
uer. 7. Ruina est homini deuotare sanctos
⁊ post vota retractare. Prouer. 20. Si quid
vouisti deo: ne moreris reddere. Displicet. n.
deo infidelis ⁊ stulta promissio. Ecclesia. 5.
Multo melius est non vouere: q̄ꝫ post vota
promissa non soluere. Ibideꝫ. Et cognoscēt
egyptij dominum: ⁊ colent eum in hostijs ⁊
muneribus: ⁊ vota vouebunt domino: ⁊ sol
uent. Ysa. 19. Quambonus dominus: q̄ꝫ in
eternum misericordia eius: ⁊ portantiuꝫ vo-
ta in domo domini. Jhere. 33. Timuerūt vi-
ri timore magno: ⁊ imolauerunt hostias do
mino: ⁊ vouerunt vota. Jone primo. Ego au
tem in voce laudis immolabo tibi quecunq̄

voui reddam pro salute mea domino. Jo.2.
Redde vota tua : quia non adijciet vltra vt
pertrãseat in te belial:sed vniuersus interijt.
Naum primo. Maledictus dolosus qui ha
bet in grege suo masculum:⁊ votum faciens
immolat deo debile. Mala.primo.⁊ sic pa-
tet voti obligatio in veteri testamento. Se
cundo probatur auctoritate noui testamẽti.
Nam Mat.19.dicit dominus. Amen dico
vobis ꝙ vos qui reliquistis omnia:posside-
bitis.si vʒ adimpleueritis que vouistis:vt me
sequeremini.vnde Lucc.9. Nemo mittens
manum ad aratrum.s.ad religionem ⁊ aspi
ciens retro.s.transgrediendo votum aptꝰ est
regno dei:sed potius incendijs sempiternis.
quod patet in figura Lucc.8.vbi dicitur ꝙ ru-
ptis vinculis.s.obedientie:castitatis:⁊ paup-
tatis:agebatur a demone in deserto. Hinc
apostolus hortatur pme corin.7.di. Vnus-
quisqʒ in quo uocatus est:frater in hoc pma
neat.⁊ ad hebreos.4.dicit. Adeamus cuʒ fi
ducia ad thronum glorie.s.per votum: vt mi
sericordiam consequamur:⁊ gratiam inueni
amus in auxilio op.si vʒ tale votum implea
mus. Tertio probatur auctoritate decreti ⁊
decretalium. Nam.20.q.j.c.puelle. Leo pa-
pa sic inquit. Ambigi vero non potest crimẽ
magnum admitti:vbi ⁊ propositum deseritur:
⁊ consecratio violatur. Nam si humana fa-
cta non possunt impune calcari: quid de eis
manebit qui corrumpũt federa diuini sacra
menti.⁊.20.q.3.c.primo.idem Leo papa ait.
Propposituʒ monachi proprio arbitrio ⁊ vo
luntate susceptum : deseri non potest absque
peccato. Quod enim quis vouet deo:debet
reddere.vnde qui relicta singulari professio-
ne ad militiam vel ad nuptias deuolutꝰ est:
publice penitentie satisfactione purgandus ẽ
quia ⁊si innocua est militia:⁊ honestum po-
test esse conuiuium:electionem tamen melio
reʒ deseruisse transgressio est. Hec ille.⁊.27
q.j.c.viduas scribitur. Si inter homines so-
lent bone fidei contractus nulla ratione dis
solui:q̃nto magis ista pollicitatio quam cum
deo pepigit solui sine vindicta non debet.
Hec ibi.⁊.27.q.j.c.nuptiarum scribitur. In cõ
iugali quippe vinculo si pudicitia non serua
tur damnatio nõ timetur; sed in virginali ⁊
viduali continentia excellentia amplioris
muneris expetitur:qua expetita ⁊ electa:⁊ vo
to debito oblato:iam non soluʒ capescere nu
ptias:sed etiam si non nubant:nubere velle
dãnabile est. Hec ibi. Et ideo extra de vo.⁊
vo.re.c.licet dicitur. Licet vniuersis liberuʒ sit
arbitrium in vouendo:vsqueadeo tamẽ sol-
lutio necessaria est post votum : vt sine pro-
prio salutis dispendio alicui nõ liceat resilire
Hec ibi. Et sic pʒ obligatio voti rite facti.

Tertio hoc ideʒ probatur exemplaritate tri
plici.s.naturali:historiali:⁊ gentili. Primo
exemplo naturali. Nam verbum simplex:⁊
votum differunt:sicut chrystallus ⁊ glacies.
Glacies enim primo fuit aqua:⁊ in aquam
faciliter resoluitur. Chrystallus autem primo
aqua fuit:sed tanta firmitate solidatur ⁊ con
stringitur:ꝙ nunq̃ʒ amplius in substantiam
aque commutatur. Sic simplex verbum est
tanq̃ʒ glacies:quod faciliter firmatur ⁊ facili
ter dissoluitur: absqʒ conscientie preiudicio.
Votuʒ vero chrystallus dicitur: quod a prin
cipio lʒ velut aqua fuerit facile ⁊ flexibile seu
liberum ad faciendum: postq̃ʒ tamen emissuʒ
⁊ firmatũ fuerit ex deliberatione nunq̃ʒ am
plius dissipatur:immo tenetur inuiolabiliter.

Secũdo exemplo historiali scripture sacre.
Nam vt habetur primi Re.2. Anima que
vouit pro filio obtinendo:illo obtento statim
perfecit. Item vt habetur Judith.16. Omnis
populus post victoriam venit in ierusalem:
⁊ obtulerunt holocausta ⁊ vota sua. Et pmi
parali.29. Letatus est populus cum votum
sponte promitteret : quia toto corde que vo-
uerat deo offerebat. Et scdi para.16. Asa rex
que vouerat pater suus: obtulit in domo do
mini:aurum ⁊ argentum. Et scdi macha.3.
Eliodorus flagellatus:per orationem sana-
tus:oblatas hostias votis reddidit. Et quia
Ananias voluit reddere vota domino:vt ha
betur Actu.5.male vitam finiuit.vnde Gre
go.27.q.j.c. Ananias deo pecunias vouerat
sed postea diaboli victus persuasione subtra
xit.sed qua morte mulctatus est:scitur. Si ergo
ille mortis periculo dignus fuit : qui eos quos
dederat nummos deo abstulit: considera quã
to periculo dignus eris : qui non nummos:
sed teipsum omnipotenti deo:cui te sub mo-
nachali hitu deuoueras: subtraxisti h. Hec
ibi. Tertio exemplo gentili. Narrat enim
Valerius libro primo ꝙ Marcellus cum
quintum consulatum ageret ratione vt obti
neret victoriam de castidio castello agri pa-
piensis:⁊ de syracusis ciuitate Sicilie: vouit

ſedem apoſtolicam approbatis. Hec ibi.
Tertio modo ſolennizatur votum etiaʒ ſʒ
quoſdam: maxime Innocē. ⁊ Hodo. per ueli
virginitatis vel viduitatis ſuſceptioneʒ: quā
do. ſ. aliqua virgo vel vidua velum virgini-
tatis vel viduitatis accipit: ⁊ veſtem religio-
ſam aſſumit: ⁊ in ſcriptis a ſe vel ab alio fa-
ctis ⁊ ſuo ſigno ſignatis ꝓmiſit ſe perpetuo
continentiam ſeruaturam alicui perſone pu
blice. ⁊ ſm Innocē. tale votum dirimit ma
trimonium contractuʒ. Aliqui tamen dicūt
ꝙ non eſt votum ſolenne: niſi alicui religio-
ni ſe ſubijciat: ⁊ habituʒ eius induat: ⁊ ſic pa
tet quanta eſt voti varietas: ⁊ ſecunda pars
huius ſermonis.

¶ Pars tertia huius ſermonis in qua ꝓba
tur ratione: auctoritate: ⁊ exemplo ꝙ votum
rite factum obligat ad ſui obſeruationem.

TErtio in hoc ſermone de obligati-
one voti tractantes triplici via vo
ta rite facta executioni mandanda
probare conabimur. ſ. ratione: auctoritate: ⁊
exemplaritate. Primo igitur probatur ho
minem obligari ad executionem votoruʒ ra
tione triplici. Primo ratione obligationis
ſic. Omnis promiſſio facta cum intentione
obligandi ⁊ ex deliberatione ſi accipit ab il
lo cui fit: obligat promittentem non tm̄ ex p̄
cepto legis diuine: ſed etiaʒ ex precepto legis
nature. Votum autem eſt licita promiſſio
facta deo ex deliberatōe cuʒ intentione obli
gandi ſe: ⁊ omnem talem promiſſionem deꝰ
acceptat. Ergo talis vouens tenetur ad im-
plenduʒ: ⁊ qui pretermittit aliquid ad quod
implendum obligatur neceſſario peccat mor
taliter. Licet enim vouere ſit voluntarium:
tamen poſt emiſſionem voti eſt neceſſariuʒ.
vnde glo. ſuper illud pſal. Douete ⁊ reddite
domino deo veſtro: ſicut dic̄. Douere eſt vo
luntatis: reddē ex neceſſitate. Et hec eſt Ri-
car. ratio: in. 4. di. 38. arti. 5. q. j. Scd̄o idem
probatur ratione perditionis. ſ. fidei ſic. Qui
non ſeruat fidelitatem deo: mortaliter peccat
tranſgreſſor autem voti non ſeruat fidelita-
tem deo. Ergo peccat mortaliter. Sed quili
bet tenetur vitare peccatum mortale. Ergo
patet propoſitum. Nihil eſt tam congruum
fidei humane: q̄ʒ ea que placuerunt cuſtodi-
re: vt dicitur. ff. de pac. l. p̄ma. ⁊. C. de trāſac.
l. non minorem: ⁊ vt fidelitas illa ſeruet ali-
ter conceditur ratione voti: quod nullo mo-
do concederet: vt patet. ff. de offi. preſidis. l. il-
lud. ⁊. ff. de procura. l. aut ſi valitudinem. ⁊. l.
aut longa ꝑegrinatione. Et hec eſt ratio bea
ti Tho. 2. 2. q. 88. arti. 3. Tertio idem probat
ratione deliberationis ſic. Promiſſio. n. fa
cta ſine cauſa: nullius eſt momēti: vt. ff. de ex
cep. doli. l. 2. §. ſi quis ſine cauſa. Sed qui vo
uit promittit ex magna cauſa: quia volunta-
rie approbat. Quod autem ſemel approbatū
eſt: amplius reprobari non poteſt. C. de inof
ficioſo teſtamento. l. parentibus. ⁊. ff. e. ti. l. pe-
nultima. Votum autem ſemel eſt approba-
tum per deliberationem beneplaciti. Quod
vero ſemel placuit: amplius diſplicere nō po
teſt. de re. iu. li. 6. Ideo votum debet omnino
ſeruari: quia quod legitime factum eſt ex ali
quo euentu infirmari non debet: vt. C. de ad
miniſtratione tutorum. l. ſancimus. ⁊ inſtitu.
quibus non eſt permiſſum facere teſtamen-
tum. §. furioſi. Secundo idem probatur eti
am auctoritate triplici. ſ. veteris teſtamēti: no
ui: ⁊ decreti ſic diſcurrendo. Si votuʒ quiſpi
am obtulerit hoſtiā eadem die edet. Leui. 7.
Animal quod poteſt imolari domino: ſiqs
vouerit: ſanctum erit: ⁊ mutari non poteſt. ſ.
minori bono. Leuitici. 27. Cum votum vo-
ueris deo de tuo: nō tardabis redde: quia re
quiret illud dominus. d. t. ⁊ ſi moratus fue-
ris: reputabitur tibi in peccatum. Deute. 23.
Aperui os meum ad dominum. ſ. vouendo
⁊ aliud facere non potero. Iudi. xj. Roga-
bis dominum ⁊ exaudiet te: ⁊ vota tua red-
des. Job. 22. Vota mea reddam dn̄o in con
ſpectu timentium eum. Pſalm. 21. Redde al
tiſſimo vota tua. Pſal. 49. Reddam vota
mea de die in diem. Pſalmi. 6. Victias ꝓ
ſalute deuoui: hodie reddidi vota mea. Pro
uer. 7. Ruina eſt homini deuotare ſanctos
⁊ poſt vota retractare. Prouer. 20. Si quid
vouiſti deo: ne moreris reddere. Diſplicet. n.
deo infidelis ⁊ ſtulta promiſſio. Eccleſia. 5.
Multo melius eſt non vouere: q̄ʒ poſt vota
promiſſa non ſoluere. Ibideʒ. Et cognoſcēt
egyptij dominum: ⁊ colent eum in hoſtijs ⁊
muneribus: ⁊ vota vouebunt domino: ⁊ ſol
uent. Yſa. 19. Quambonus dominus: q̄ʒ in
eternum miſericordia eius: ⁊ portantiuʒ vo-
ta in domo domini. Ihere. 33. Timuerūt vi-
ri timore magno: ⁊ imolauerunt hoſtias do
mino: ⁊ vouerunt vota. Jone primo. Ego au
tem in voce laudis immolabo tibi quecunq̄ʒ

voui reddam pro salute mea domino. Jo. 2.
Redde vota tua: quia non adijciet vltra vt
pertrāseat in te belial: sed vniuersus interijt.
Naum primo. Maledictus dolosus qui ha
bet in grege suo masculum: ⁊ votum faciens
immolat deo debile. Mala. primo. ⁊ sic pa
tet voti obligatio in veteri testamento. Se
cundo probatur auctoritate noui testamēti.
Nam Mat. 19. dicit dominus. Amen dico
vobis ꝙ vos qui reliquistis omnia: posside
bitis. si vȝ adimpleueritꝭ que vouistis: vt me
sequeremini. vnde Luce. 9. Nemo mittens
manum ad aratrum. s. ad religionem ⁊ aspi
ciens retro. s. transgrediendo votum aptꝰ est
regno dei: sed potius incendijs sempiternis.
quod patet in figura Luce. 8. vbi dicit̄ ꝙ ru
ptis vinculis. s. obedientie: castitatis: ⁊ paup
tatis: agebatur a demone in deserto. Hinc
apostolus hortatur pme corin. 7. di. Vnus
quisqȝ in quo uocatus est: frater in hoc pma
neat. ⁊ ad hebreos. 4. dicit. Adeamus cuȝ fi
ducia ad thronum glorie. s. per votum: vt mi
sericordiam consequamur: ⁊ gratiam inueni
amus in auxilio op. si vȝ tale votum implea
mus. Tertio probatur auctoritate decreti ⁊
decretalium. Nam. 20. q. j. c. puelle. Leo pa
pa sic inquit. Ambigi vero non potest crimē
magnum admitti: vbi ⁊ propositum deserit̄:
⁊ consecratio violatur. Nam si humana fa
cta non possunt impune calcari: quid de eis
manebit qui corrumpūt federa diuini sacra
menti? ⁊. 20. q. 3. c. primo. idem Leo papa ait.
Propositū monachi proprio arbitrio ⁊ vo
luntate susceptum: deseri non potest absque
peccato. Quod enim quis vouet deo: debet
reddere. vnde qui relicta singulari professio
ne ad militiam vel ad nuptias deuolutꝰ est:
publice penitentie satisfactione purgandus ē
quia ⁊si innocua est militia: ⁊ honestum po
test esse coniugium: electionem tamen melio
reȝ deseruisse transgressio est. Hec ille. ⁊. 27
q. j. c. viduas scribitur. Si inter homines so
lent bone fidei contractus nulla ratione dis
solui: quāto magis ista pollicitatio quam cum
deo pepigit solui sine vindicta non debet?
Hec ibi. ⁊. 27. q. j. c. nuptiarum scribit̄. In cō
iugali quippe vinculo si pudicitia non serua
tur damnatio nō timetur: sed in virginali ⁊
viduali continentia excellentia amplioris
muneris expetitur: qua expetita ⁊ electa: ⁊ vo
to debito oblato: iam non soluȝ capescere nu

ptias: sed etiam si non nubant: nubere velle
dānabile est. Hec ibi. Et ideo extra de vo. ⁊
vo. re. c. licet dicit̄. Licet vniuersis liberuȝ sit
arbitrium in vouendo: vsqueadeo tamē sol
lutio necessaria est post votum: vt sine pro
prio salutis dispendio alicui nō liceat resilire
Hec ibi. Et sic pȝ obligatio voti rite facti.
Tertio hoc ideȝ probatur exemplaritate tri
plici. s. naturali: historiali: ⁊ gentili. Primo
exemplo naturali. Nam verbum simplex: ⁊
votum differunt: sicut chrystallus ⁊ glacies.
Glacies enim primo fuit aqua: ⁊ in aquam
faciliter resoluitur. Chrystallus autem primo
aqua fuit: sed tanta firmitate solidatur ⁊ con
stringitur: ꝙ nunꝙ̄ amplius in substantiam
aque commutatur. Sic simplex verbum est
tanꝙ̄ glacies: quod faciliter firmatur ⁊ facili
ter dissolaitur: absqȝ conscientie preiudicio.
Votuȝ vero chrystallus dicitur: quod a pn
cipio lȝ velut aqua fuerit facile ⁊ flexibile seu
liberum ad faciendū: postꝙ̄ tamen emissuȝ
⁊ firmatū fuerit ex deliberatione nunꝙ̄ am
plius dissipatur: immo tenetur inuiolabilr.
Secūdo exemplo historiali scripture sacre.
Nam vt habetur primi Re. 2. Anima que
vouit pro filio obtinendo: illo obtento statim
perfecit. Item vt habetur Judith. 16. omnis
populus post victoriam venit in ierusalem:
⁊ obtulerunt holocausta ⁊ vota sua. Et pmi
parali. 29. Letatus est populus cum votum
sponte promitteret: quia toto corde que vo
uerat deo offerebat. Et scdi para. 16. Asa rex
que vouerat pater suus: obtulit in domo do
mini: aurum ⁊ argentum. Et scdi macha. 3.
Eliodorus flagellatus: per orationem sana
tus: oblatas hostias votis reddidit. Et quia
Ananias voluit reddere vota domino: vt ha
betur Actu. 5. male vitam finiuit. vnde Gre
go. 27. q. j. c. Ananias deo pecunias vouerat
sed postea diaboli victus persuasione subtra
xit. sed qua morte mulctatus est: scitur. Si ḡ
ille mortis periculo dignus fuit: qui eos q̊s
dederat nummos deo abstulit: ꝯsidera quā
to periculo dignus eris: qui non nummos:
sed teipsum omnipotenti deo: cui te sub mo
nachali hitu deuoueras: subtraxisti h. Hec
ibi. Tertio exemplo gentili. Narrat enim
Valerius libro primo ꝙ Marcellus cum
quintum consulatum ageret ratione vt obti
neret victoriam de castidio castello agri pa
piensis: ⁊ de syracusis ciuitate Sicilie: vouit

deo virtutuꝫ illi se facturum: qui victoria po
titus Romam rediens: voti debituꝫ persol
uens: duo edificauit templa pontificum con
silio: q̃uis non teneretur nisi ad vnius tem
pli fabricam. Preterea idem Valerius lib.
secundo narrat ꝙ cum maxima pestis Ro-
mam vastaret: ⁊ agrum eius quidam Vale
sius vir locuplex habebat duos filios ⁊ filiã
peste corruptos: qui cum postularent aquam
calidam: ⁊ ille filiorum saluti intendens geni
bus flexis venit nocturno tempore dijs lari
bus hostias immolare: vouitqꝫ Plutoni ⁊
Proserpine templum edificare. Restitutis
itaqꝫ sanitati filijs: quod vouerat opere com
pleuit: araꝫ consecrando: ⁊ ludos: ⁊ sacrificia
implẽdo. Hec ille. Si ergo fratres tanta di
ligentia gentiles demonijs vota reddebant:
quid nos facere debemus deo omnipotẽti?
Ergo quod deuouimus: hilari animo exol-
uamus: vt hic gratiam ⁊ ibi gloriam babe-
amus. Amen.

Dominica secunda in quadragesima in-
fra diem de fructificatione: mutatione: ⁊ ex-
cusatione votorum. Sermo. 31.

SCiat vnusquisqꝫ vestrum vas suum
possidere in sanctificatio-
ne ⁊ honore. Prime thes.
4. Neminem vestrum la
tere ambigo fratres i xp̃o
carissimi veram esse illam philosophi senten
tiam: iam vulgo tritam: qua in topicorum li
bro dicit plura bona paucioribus esse prefe-
renda. Ideo de voto cum hoc mane verba
fecerimus. Nunc vero q̃ proficuum sit voue
re dicemus. Vouimus itaqꝫ bonum: quod
fit: si votum addatur duplicari virtute meri-
toqꝫ ipsius voti: vt in sequẽtibus apparebit.
Ipsum enim vouere aliud est quomodo fit
implere illud. Dicitur nanqꝫ aliquid fieri: cũ
vouere sit causa eius: quia effectus virtualit̃
continetur in causa: sicut faciens instrumen-
tum quo aliquid detur alicui: dicitur ei iam
dedisse. Instrumentum enim est causa reci-
piendi illud: ita qui per votum promittit in-
quantum obligat se ad id faciẽdum: iaꝫ quo
dammõ contulisse dicitur. Inde est ꝙ nõ so
lum danti: sed etiam promittenti gratie refe
runtur. Plenius tamen promissum soluẽti
confertur. Sciat ergo vnusquisque vas su-
um. i. corpus castitate deo dicatuꝫ possidere
in sanctificatione. s. per ipsius voti expletio-
nem: ⁊ honore. s. nominis dei. De voto autẽ
preter iam dicta tria consideranda. Quorꝫ
primum dicitur fructificatio. Secunduꝫ cõ
mutatio. Tertium excusatio.

Pars prima huius sermonis in qua de
claratur an sit expediens vouere: ⁊ vtruꝫ sit
melius aliquid facere ex voto: q̃ sine voto.

PRimo in hoc sermone de voti fru
ctificatione tractantes: tria conside
rabimus. Quorum primum dicit̃
votiua expeditio. Secundum optima com-
paratio. Tertium religiosa fructificatio.

Primo igit̃ in ista parte dico s̃m docto-
res nostros Ricar. in. 4. di. 38. ar. 6. q. p̃ma.
⁊ Astesa. vbi supra ar. 9. q. p̃ma. ⁊ Tho. 2. 2. q.
88. arti. 4. Quod si queratur an sit expediens
ad salutem vouere. Respõdendum est ꝙ aut
quis vouet bona improportionata sue facul
tati: aut vouet bona quorum obseruatio vide
tur probabiliter ꝓportionata infirmitati sue
spirituali. Primo modo nõ expedit homi-
ni nec est laudabile vouere: nisi tale votuꝫ co
mitem suum haberet. s. discretionem: cuꝫ per
hoc vouẽs magis se videtur illaqueare: q̃ se
curitatem de sua salute augere. Quilibet ta-
men reputare debet obseruationem voti reli
gionis ꝓportionatam esse sue infirmitati spi
rituali: nisi per certam experientiam sibi de
contrario constaret. Propter enim custodiã
que magis adhibetur religiosis q̃ seculari-
bus: ⁊ propter bona exempla que vident̃ fre-
quentius: ⁊ bona verba que frequentius au-
diunt: ⁊ propter maiores consolationes spiri
tuales quas ex diuina benignitate ob fauo-
rem religionis: ⁊ ex sancta societate recipiũt:
obseruatio aliquorum bonorum proportio-
nata est alicui existenti in religione: que eadeꝫ
proportionata non essent in seculo remanẽti
Secundo modo autem vouere expedit ho-
mini: quod triplici ratione probatur. s. ratio-
ne cõsultationis: consecutõis: ⁊ fructificatõis
Primo expedit vouere ratione consultati-
onis sic. Votũ est actus latrie: vt dicit Tho.
vbi supra. arti. 7. ⁊ Ricar. vbi supra in corpo
re. q. vt in sermone precedenti. Sed latria est
virtus sublimis: qua deo inheremus. Ideo
dominus per prophetam consuluit vouere:

dicens. Vouete et reddite domino deo vro. Consilium autem de melori semp dat.s.me lius et perfectius ad finem inducens: quia vt dicit philosophus.3.ethicorum: et primo rheto. consilium nō est de fine: sed de hijs que sunt ad finem. Ergo patet propositum q̄ vtile est vouere: et saluti expediens. Qd si dicitur sic. non expedit homini p̄uare se magno dei do no: sed libertas hominis est magnum dei do num: qua in parte se priuat homo per votum. Ergo non expedit vouere. Ad hoc respondetur s̄m Ansel.in li.de libertate. arti.q̄ po testas peccandi nō est potestas siue libertas: nec pars libertatis: immo ut paz post dicit: liberior est uoluntas que a rectitudine decli nare nequit: sicut patet de deo: angelis: et bea tis: q̄z illa que possunt deserere. Vnde Au gusti.dicit in epistola ad Armentarium. Li bertas nulla maior meliorue potestas: q̄z ser uire deo: cui bene seruit amor. Hec ille. Ho mo autem per votum in se non minuit liber tatem bonum faciendi: sed auget et diminuit potestatem faciendi malum. Votum etiā nō causat necessitatem coactionis: quia tunc ex cluderet libertatem: et causaret inuoluntariū et auferret deuotionem: que sunt falsa: sed cāt immobilitatem voluntatis: ut infra dicitur. vnde et uoluntatem confirmat: et deuotionem auget. Secundo idem probatur ratione cō secutionis sic. Expedit homini facere illud q̄ maiorem misericordiam consequatur: si de peccato vere penitet. sed s̄m Ansel.in lib.de similibus. Si religiosus peccat et de peccato penitet: maiorem misericordiam consequetur: q̄z si in seculo sine uoto peniteret. Ergo expe dit homini uouere. Nam ut experimēto di dicimus uouentes etiam simplici uoto in di es multiplices a deo impetrant gratias pvo tum. Patet de Jacob gene.28. qui fugiens Esau fratrem suum: votum uouit deo dicēs Si domin⁹ deus meus fuerit mecum in via ista per quam ego ambulauero: decimas et hostias pacificas deo offeram: et sic gratiam consecutus est. Ergo propositum. Qd si dici tur non expedit hoi se p̄iculo expon̄e: sed uo uens exponit se piculo alicuius transgressio nis cui nō erat expositurus. votū ḡ etc. Ad h respondet s̄m Ricar. q̄ uouens discrete nō exponit se piculo transgressionis: nisi p acci dens: sed p uotum maiorē obtinet securitatē ad implenda dina mandata: ut p3 ex dictis.

Non enim s̄m Tho. piculum est ex pte vo ti: sed ex parte facientis: q uoluntatem habet transgrediendi votum: q̄uis habeat causam magis uoluntatem firmandi: ut statim pate bit. Tertio idem p̄batur ratione fructificati onis sic. Illud expedit facere quod in utilita tem nostram cedit: sed huiusmodi est uotum Nam s̄m August.in quadam epistola illud quod damus deo: nō est deo utile: eo q̄ bo nis nostris non indiget: sed potius nobis est utile: quia quod ei reddit: reddenti additur. Hec ille. Ita et p̄missio qua aliqd deo vo uemus nō cedit in eius utilitatē: q2 a nobis certificari nō indiget: sed ad vtilitatem n̄ram inq̄ntum vouendo uoluntatē nostram imobi liter firmam⁹ ad id qd expedit facere. vnde Augu.in ep̄la ad Armen. et Paulinam dic. Non te vouisse peniteat: imo gaude iam ti bi nō licere quod cum tuo detrimento licu isset. Hec ille. Quia ḡ homo per votū am plius firmat voluntatem suam in bono: et p māgna pte excludit a se libertatem malefaci endi. Nam vt scribit.23.di.c.q̄q̄. Solet plus timeri qd singl'r pollicet: q̄z qd generali spō sione cōcludit. Patet ergo q̄ expediens est vouere. Scdo in illa pte dico s̄m p̄dictos doctores.s. Ricar. et Aste. vbi.s.q.2. et Tho. vbi supra.ar.6. q̄ magis meritoriū est idem bonum facere ex voto: q̄z sine uoto. Qd pro batur triplici rōne.s.ratione virtutis nobilio ris: subiectionis maturioris: durationis fir mioris. Primo probat nobilius esse et ma gis deo gratū: et nobis magis meritoriū ali quid facere cum voto: q̄z sine uoto. Ratione virtutis nobilioris sic. Quanto virt⁹ est no bilior: tāto ei⁹ act⁹ ē sublimior et magis me ritorius. vn̄ opus inferioris virtutis est ma gis meritoriū impatum a supiori virtute cu ius sit actus per impium: q̄z non impatum: si cut actus fidei uel spei est melior si impatur a caritate. Et ideo actus aliarum virtutum mo ralium: puta ieiunium qd est actus abstinen tie: et ōtinentie qd est actus castitat' sunt me liora et magis meritoria: si fiant ex uoto: quia sic iam ptinet ad diuinum cultū: quasi quedā dei sacrificia: cum magis ptineant ad diui num cultum: q̄z si fierent sine uoto. Cum er go latria que est cultus dei sit nobilissima in ter virtutes morales: et vouere sit actus eius patet p̄positum. vn̄ Augu.in li.de virgi.ait. Neq3 ipa virginitas q2 virginitas est: sed q2

deo dicata eſt honoratur:quam vouet ⁊ ſeruat continentia pietatis. Hec ille. Quod ſi dicitur minus meritoriū eſt bonum ſcḿ ex neceſſitate q̄z ſine neceſſitate. Naz minus meritoria eſt obſuatio mandatoꝝ q̄z conſilioꝝ: ſed opus qđ fit ex uoto:fit ex neceſſitate. Ergo non magis eſt meritoriuz qđ fit ex uoto: q̄z ſine voto. Ad hoc reſpōdetur ꝙ maior ē vera ſi intelligaṫ de neceſſitate coactōis: ſꝫ ſi intelligatur de neceſſitate q̄ eſt neceſſitas cōditionata ſm quam dicimus aliqd neceſſarium ad ↄ̄ſidum finem;que neceſſitas libertatem nō excludit:nō eſt veꝝ. vnde ⁊ obſuatio p̄ceptoꝝ magis eſt meritoria:q̄z cōſilioꝝ: accipiendo ↄſilia ratione ipſoꝝ p̄ciſe que addunt ſup̲ precepta:q̄zuis ſit cↄͣ: ſm ꝙ accipiuntur ↄſilia cum incluſione preceptorum.

Scđo idem probaṫ ratione ſubiectōis maioris: ſic ille qui plus ⁊ in pluribus ſubijcit ſe deo ⁊ ei magis ſeruit:magis mereṫ:q̄z ille q in vno ſolum: ſed q bonuz aliqd ſine uoto facit:ſe ſubijcit deo ⁊ ei ſuit: q̄ztum ad vnuz ſolum actum. Qui aūt bonū facit cum uoto ſubijcit ſe deo ⁊ ei ſuit: q̄ztuz ad plura.ſ.quātum ad actum:⁊ q̄ztum ad ptātem:qꝛ talis a ſe voluntatem ꝓpriam tollit:ita ꝙ poſt votū non pōt aliter facere: nec velle ſalua ↄſcia. Ergo talis magis mereṫ. vnde Anſel. in lib. de ſilibus dicit. ꝙ ſicut plus daret hoi qui ei arborē cum fructu:q̄z q ſolum daret fructum Ita q dat deo uoluntatem:ptātem:⁊ opationez ſimul:plus ↄfert ⁊ magis mereṫ:ſicut facit qui uouet:q̄z q tm̄ dat opationez:ſicut nō uouens facit. Si aūt diciṫ minus meritoriuz eſt ſcḿ cum triſtitia q̄z cuz hilaritate: qꝛ ſicut dicit apl's. 2. corin. 9. Hilarem. n. datorē diligit deus. ſꝫ ſicut dicit phs. 5. methaphi. Quod fit ex neceſſitate:fit cum triſtitia. Quod autē fit ex uoto:fit ex neceſſitate. Ergo ⁊c̄. Ad h̄ reſpondeṫ ꝙ phs loquiṫ de neceſſitate uiolētie:nō de neceſſitate quam incurrit homo ex uoto. Talis eniz neceſſitas nō debet parere triſtitiā:nec ↄtraria libertas gratulatōez. vn̄ Augu. in epiſtola ad Armentariuz ⁊ Paulinam circa finem dicit. Felix eſt neceſſitas q̄ ad meliora ↄpellit. ⁊ idez addit. Non eſt gratulanda libertas: que fit ut nō debeaṫ quod cum lucro redditur. Tertio idem probatur ratione firmioris durationis ſic. Ille cuius uolūtas immobiliter firmatur in bono: magis meretur:q̄z ille cuius voluntas poteſt declinare a bono. Nam ad perfectionem virtutis pertinet imobiliter operari. Scđz philoſophum. 2. ethicorum. c. 4. Sed per uotum uoluntas immobiliter firmatur in faciendo bonum:quod tamen non facit ſine uoto. Ergo patet propoſitum. Nam ille qui facit aliquid ſine uoto:habet immobilem uoluntatē reſpectu operis tunc ſolum quando facit illđ non autez reſpectu temporis futuri. Qui autem cum uoto aliquid facit:non ſolum habꝫ firmam uoluntatem reſpectu eius quod uoluit ⁊ operatur:ſed etiaz anteq̄z illud opus faceret obligat ſuam uoluntatem ad illđ in poſterum pluries faciendum. Et ideo plus meretur. Et confirmatur ratio ſic per locum ab oppoſitis:quia ſicut uoluntate peccare obſtinata aggrauat peccatum:⁊ eſt peccatū in ſpiritum ſanctum:ita benefacere uoluntate firmata in bono per uotum auget meritum.

Preterea deus acceptat opus propter operantem: ⁊ ideo tanto magis acceptat opus: quanto eſt ab homine:ad ſeruitiuz ſuum ſpecialius deputato ⁊ dedicato. Sꝫ ceteris paribus homo ſpecialius dedicatur ⁊ firmius ad ſeruitium dei per uotum:q̄z ſine uoto.

Confirmantur omnia predicta ratione generali per locum ab auctoritate Augu. in epiſtola ad Armentarium:qui fecerat votuz cōtinentie ſic dicens. Modo quod abſit tanto miſerior eris ſi fidem deo fregeris: q̄zto beatior ſi perſolueris. Ergo ſicut peior eſt opatio mali contra votuz:ſic melior eſt operatio boni cum voto:q̄z ſine uoto. Tertio ex predictis patet tertium in hac parte propoſitum .ſ. q̄z ſit fructifera uita religioſa:que tota in p̲fectione uoti conſiſtit:de qua quia alibi copioſe tractare intendimus:hoc tribus rationibus tm̄ indicare conabimur. ſ. ratione purgationis:emulationis: ⁊ premiationis. Primo ratione purgationis probaṫ q̄z ſit expediens ⁊ fructuoſum votum religionis. Naz per ipſum purgatur homo ab omni culpaꝝ labe. Si enim homo poteſt elemoſynis ſatiſfacere deo pro peccatis:iuxta illud Dani. 4. Peccata tua elemoſynis redime:multo maiorem elemoſynam facit qui ⁊ ſua: ⁊ ſe totuz deo tribuit:religionem intrando:ideo ⁊ maiorem ſatiſfactionem pro peccatis. Que equidem ſatiſfactio omne aliud genus ſatiſfactionis excedit etiam publice penitentie:vt patet 33. q. 2. c. admonere. Hinc concludit Tho. 2. 2.

q. vltima. arti. 3. quod cum votum religionis sit perpetuum: est maius uoto peregrinationis terre sancte. quod est temporale: quia ut dicitur infra omne uotum potest cõmutari in votum religionis: et per consequens si per visitationem terre sancte consequitur homo remissionem omnium peccatorum. vnde et glo. in. c. scripture de uo. et uo. re. dicit quod intranti monasterium non est imponenda penitentia pro peccato ante cõmisso. et de pe. di. j. c. mensura dicitur. Non est necessaria certa satisfactio peccati: cuius totum vite tempus obedientie impenditur sui conditoris. Hijs etiam concordat Ber. in libro de precep. et dispen. c. 4. di. Vita religiosorum preeminet vniuersis generibus vite humane per factores et amatores suos angelis similes: dissimiles hominibus facit: immo diuinã in homine reformat imaginem: configurans nos xpo instar baptismi. Hec ille. vnde i auten. de monachis in pncipi. coll. ri. dicitur. Conuersationis monachalis vita sic est honesta: sic commẽdare deo nouit ad hoc venientem hoiem: ut oẽm quidem humanam eius maculam detergat purum aũt declaret ac rationabili natura decentem. Hec ille. Ergo patet propositum. Ad si dicitur quamuis per votum religionis homo expurgetur: attamen non expedit multũ hanc viam eligere: quia non expedit homini facere aliquid quo suum aggrauet peccatum si quandoque peccat. Sed si religiosus peccat grauius peccat: quam si secularis esset: quia sicut dicit Ansel. in libro de similibus. Inter monachum peccantem et laycum si penitẽ noluerit: maiori damnationi subiacebit. Ergo nõ expedit etc. Ad hoc respondetur quod nõ maior ẽ vera quãdo ex hoc quo aggrauatur trãsgressio peccantis augetur meritum benefacientis: et quo merito deus penitentẽ suscipit misericorditer. Ut enim patet ex dictis: magis est meritorium bonum cum voto: quam sine uoto: et ut dictum est: religiosus penitens maiorem consequitur gratiam. Secundo probatur ratione cumulationis quam sit proficuum uotum religionis. Si enim ut dictum est: bona facta cum uoto sunt valde meritoria: et religio tribus uotis fundatur: et pene omnia per obedientiã fiũt sequitur quod omnia religiosorum opera ad meriti cumulum deputantur: non solum uigilie orationes: diuina officia: discipline: ieiunia: et

huiusmodi: sed etiam bibere: comedere: dormire: et alia ad corpus spectantia: cum pro obedientiam et ad honorem dei rediganturn: omnia eis uertuntur in meritum et gratiam. Unde Iheronimus ad Rusti. monachum dicit. Nulla ars absque magistro discitur: etiam muta animalia et ferarum greges ductores sequuntur suos. In apibus principes sunt: grues vnam sequuntur ordine litterato. Imperator vnus: unus iudex prouincie. Roma ut condita est: duos fratres simul reges habere non potuit: et fratricidio dedicatur. In Rebecce vtero Esau et Jacob bella gesserunt. Singuli ecclesiarum episcopi: singuli archipresbyteri: singuli archidiaconi: et omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur: in naui unus gubernator: in domo vnus dominus: in quouis grandi exercitu vnius signum expectatur: et ne plura replicando legenti fastidium faciam: per hec omnia ad illud nostra tendit oratio: ut doceam te non tuo arbitrio dimittendum: sed uiuere debẽ in monasterio sub vnius disciplina patris: consortioque multorum: ut ab alio discas humilitatem: ab alio patientiam: hic te silentium: hic te doceat mãsuetudinem: nõ facias quod uis: cõcedas quod iuberis: habeas quod acceperis: opis tui pẽsa persoluas. Subijciaris cui non uis: lassus ad stratum venias: ambulansque dormites: et nedum expleto somno surgere compellaris. Hec ille. Ergo patet propositum. Ad si dicitur. quanto bonum est minus difficile: tanto minus est meritorium: quia secundum philosophum secundo ethicorum. ca. tertio circa difficilius semper fit ars et uirtus: sed minus difficile est seruare continentiam in religione: quam in seculo: quia multo difficilius est habenti opportunitatem incontinentie continere: quam non habenti. Seculares autem maiorem habent opportunitatem: quam religiosi. Ergo eorum minor est obseruatio quam secularium.

¶ Ad hoc respondetur quod difficultas alicuius boni operis non auget meritum: quamuis illa augeat que ex voluntate operantis non prouenit. Et ideo quamuis remanenti in seculo ex voluntate propria difficilius sit seruare cõtinentiam: quam religioso ceteris paribus: ex hoc tamen non sequitur quod illa obseruatio sit seculari magis meritoria quam religioso: imo ecõuerso: quia facilitas bene operandi prouenit-

ens ex bona dispositione voluntatis operantis meritū auget. Et ideo Jheronymus in Vigilantium rñdit in quadam epistola di. Cur inquis pergis ad heremū: vꝫ vt te non audiam: non videam: vt tuo furore non monear: vt tua bella nō patiar: ne me capiat oculus meretricis: ne forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus? Rñdebis hoc nō est pugnare sed fugere. Sta in acie aduersarijs armatus obsiste: vt postq̄ viceris coroneris fateor imbecillitatē meā: nolo spe pugnare victorie vt perdā victoriam. Si fugero gladiū deuitaui: si stetero aut vincendū mihi est: aut cadendū: qd aūt necesse est certa dimittere: et incerta sectari? aut scuto: aut pedib⁹ mors vitanda est. Tu qui pugnas ⁊ superari potes ⁊ vincere: ego cum fugero non vincar in eo qꝺ fugio: sꝫ ideo fugio ne vincar: nulla securitas est vicino serpente dormire pōt fieri vt me ñ mordeat: tñ pōt fieri vt me aliqñ mordeat. h ille. ¶ Tertio ꝓbatur rōne premiatiōis q̄ꝫta sit religiosa vita. Nā ſm merita que h acqrunt̃: pmia in futuro tribuūt̃. iuxta illud apl̄i Ro. 2. Deus reddet vnicuiqꝫ ſm opa sua. i. penas ſm peccatoꝝ mensuram ⁊ premia ſꝫ bonoꝝ copiā. Unde Crisosto. in omel. ferie 6. 2. dn̄ice in quadragesima. sic dicit. Sicut i bono sunt gradus gaudioꝝ ⁊ vnusqsqꝫ ſm mensurā boni sui accipiet gloriā: sic ⁊ i malo sunt gradus penaꝝ ⁊ vnusqsqꝫ ſm mensurā mali sui accipiet penā. Sicut enim infinitus est deus in retributione bonoꝝ sic ⁊ infinit⁹ est in retributione maloꝝ. hec ille. Cum ergo vt ex predictis patet religio in se habeat multa ⁊ magna merita: cōsequēter ⁊ multa gaudia: ⁊ sic de multis h pauca sufficiant. ⁊ patet prima pars.

¶ Pars scḋa huius sermonis in qua declaratur an vota possit dispensari: ⁊ quare ⁊ cui competit dispensare.

Secundo in hoc sermone circa cōmutationē votoꝝ tria notanda sunt: qꝝ ¶ Primū dicit̃ dispensatiōis conuenientia. Scḋm dispensatiōis cā. Tertiū dispensationis ꝑsona. ¶ Quantū ad pmū de conuenientia dispensationis voti tria notanda sunt. Primū ſm Tho. 2. 2. q. 88. ar. 10. ⁊ Bona. in. 4. dist. 38. ar. 2. q. 3. ⁊ Ric. ca. di. ar. 9. q. j. ꝙ cōuenienter in voto pōt fieri dispensatio cū hac distinctione. s. ꝙ dispensatio pōt dupliciter itelligi. Uno modo pro relaxatōe iuris: ⁊ sic nullum votum est dispensabile: qꝛ per votum factū deo ab eo qui est libere potestatis in vouendo: vouens remaneat obligatus: hoc est de iure diuino. papa aūt relaxare non potest ius diuinum: vt patet. 25. q. j. c. sunt quidam. ergo ꝓpositum. Alio modo potest intelligi pro iuris declaratiōe sicqꝫ ſꝫ quosdam doctores. Aliqua sunt dispensabilia: vt ea q̄ possunt in melius cōmutari. Aliq̄ vero non vt que non possunt in melius cōmutari: vt patebit infra. ſm vero alios oē votum supererogationis dispensabile est: qꝛ in tali voto potest rōnabilis. inueniri cā dispensandi. s. profect⁹ maioris boni: vel vitatio mali. Et ideo q̄ꝫuis ius diuinum ⁊ naturale papa non possit tollere vel mutare: tamē qꝛ iuris diuinū ⁊ naturalis pertinet declaratio ad ius humanū cū sit de iure naturali ⁊ diuino votū reddere ꝓpter honorē dei: si aliꝺ magis cedat ad honorem dei potest dispensari. ¶ Scḋm notandū est ꝙ talis dispensatio fit eo modo quo fit dispensatio in lege. qꝛ enim lex ponitur respiciendo ad id qꝺ est vt in pluribus bonum: sed quia contingit in aliquo casu homini non esse bonum: oportuit ꝑ aliquē determinari in illo ptineri legem nō esse seruandam: ⁊ hoc ꝓprie est dispensare i legem. Similiter qui vouet legē sibi statuit obligās se ad aliquid quod est ſm se ⁊ i pluribus bonum. potest tamen contingere ꝙ in aliquo sit simpliciter malum: vel inutile: vel maioris boni impeditiuum: qꝺ est cōtra rationē eius qꝺ cadit sub voto. ⁊ ideo necesse est ꝙ determinetur in tali casu votum nō eē seruandum. Et si quid absolute determinet̃ aliquod votum non esse seruandum: dicitur esse dispensatio voti. si aūt per hoc aut aliqd imponitur. dupliciter potest esse: aut per modum emptionis: aut per modum permutatiōis. vñ ille qui vouit ire ad sanctū Jacobū si illic hostes habet: ⁊ non versus romam: et liberetur a pma peregrinatione: ⁊ obligetur visitare limina apostoloꝝ cōmutatio est: qꝛ fit per modum permutationis que potest fieri. Cuius ratio ſm Bona. in. 4. dist. 38. ar. 2. q. 2. qꝛ ratio recta dictat ⁊ diuina illustratio manifeste clamat. ꝙ per mediatorem ⁊ ꝓcuratorem debeat cuꝫ possit prouiniri vt deus non dānificetur: nec his qui vouit periclitet̃.

quapropter potest cōmutari. Si aūt impet⁹ absoluatur ⁊ precipiat̄ sibi dare pro deo q̄ztū erat expensurus eundo ⁊ redeūdo redēptio ē que etiam debet iusti precij ⁊ equalis ꝑ modum emptionis:ex̄.e.c.magne.¶ Tertio notandum ꝙ de forma dispensandi requiritur ꝙ sit expressa vel saltem interpretata. Unde siue in votis siue i alijs nūq̄z superior dispēsat:nisi hoc exprimat ipse:vel dispensare intendat. Et in episcopo quidem ⁊ in alio inferiori a papa videtur canonistis quia subsunt viri ꝙ non sufficit ꝙ intendant dispensare: nisi exprimāt:sicut dicitur de concess.preben. c.litteras.¶ Quātum ad scđm in hac parte quod dicitur dispensationis causa:tria notāda sunt. Primum est ꝺz Tho.vbi supra ar. 12.⁊ Bona.vbi supra.⁊ etiam alios doctores ꝙ ⁊ si i positiuis prelatus pōt dispensare dicendo:sic volo:sic iubeo:cum sit pro rōne voluntas.quia qđ ꝑncipi placuit:legis hꝫ vigorem:tamen in his que sunt iuris diuini sec⁹ est:ex̄ de vo.c.nō est.⁊ ideo sicut prelatus nō potest precipere ea que ꝺm se deo displicent scꝫ pecunia. Ita nec potest ꝓhibē ea q̄ ꝺm se deo placent.s.virtutis opera: ⁊ ideo absolute potest ea homo vouere. Ad prelatum tamē spectat diiudicare quid sit magis virtuosum ⁊ magis deo acceptū. Et iō debet cōsiderari tria in cōmutatione voti: vt habet̄ in.c.magne:ex̄.c.s. Quid licet. Quid decet. Et qđ expedit. Debet autem talis causa esse: ꝙ meli⁹ sit recedere a iure cōmuni.i. voto q̄z tenere:⁊ non sufficit ꝙ sit eque bonum: al's erit dissipatio:⁊ vterq̄z peccat.s. ⁊ dispensans: ⁊ ille q dispensatur si sciat.vnde Hosti. dicit ꝙ pec. papa si dispensat sine causa in votis:nec ē ei obediendum si manifeste liqueat ꝙ sit cōtra dñi voluntatem. Si aūt esset causa apparēs per quā saltem in dubium verteretur:an melior fuerit ⁊ deo magis accepta posset stare iudicio prelati dispensantis vel cōmutantis. Nō aūt iudicio proprio. vnde si dispensaret sine causa in solēni voto continentie viri vel mulieris qui credent se habere iustaꝫ causaꝫ excusaretur.non autē ille qui sciret iniustam esset tamen verum matrimoniū quātum ad vtrūq̄z:q2 claudicare non pōt: sed sciens nō posset petere:sed reddere debituꝫ. Est igitur iusta causa requirenda in dispensatione:⁊ cōmutatione votorum:vtputa quia est inutilis vel maioris boni impeditiuum. Sufficiens etiam causa dispensandi est paupertas:vt si i voto est ieiunium:⁊ mendicans in vna hora non inuenit quātum ei sufficit. Similiter et infirmitas vt si vouit abstinentiam a vino:⁊ a carnibus:⁊ ex hoc incurrit infirmitatem:⁊ huiusmodi.¶ Scđo notanduꝫ ꝺm Tho.vbi supra in responsione ꝑmi argu. ⁊ Ricar.vbi supra.ar.8.q.2. ⁊ Aste. lib.j.parte.j.titu.20.ar. 10.q.2.ꝙ lꝫ votum cōmutari possit votum religionis si sane intelligatur. Nam volens facere professionem si actualiter seu habitualr̄ vult remanere obligatus ad que in seculo fecerat vota:non sic cōmutantur in votum religionis.tn̄ postq̄z peruenerit ad noticiam ꝑlati poterit eum absoluere a talibus votis:ꝑsertim si ipsum latebat quādo accepit euꝫ ad professionem. Si autem faciens professionē intendit actualiter seu habitualiter se ampli⁹ non teneri:nisi ad religionis votum: per hoc ab illis absoluitur.s.personalibus: nō autem realibus:si post tempore professionis:in h̄ pp voti religionis altitudinem pronotat̄ h:ex̄ de vo.⁊ vo.re.c. Scripture.vbi dicit̄. Re⁹ fracti voti aliquatenus nō habetur qui temporale obsequium in perpetuam noscitur religiōis obseruantiam cōmutare. Si tamen rex vn⁹ vel imperator vouerit ꝙ vsq̄z ad triennium vel septēnium militabit in terram sanctaꝫ ⁊ tenebit secum duo vel tria milia militum vl̄ simule. De cuius absentia desolaretur exercitus:volensq̄z religionem intrare vt refert nr̄ Ric. videtur ꝙ super hoc papa sit consulendus.certum autem est personam priuatam ꝑ religionis ingressum a voto vltramarino absolui:dūmodo in ea profiteatur.¶ Tertio notandum est ꝺm Tho.in.4.dist.38. ⁊ Ricar. in ea.di.ar.9.q.j.⁊ Hugo.⁊ Inno. ⁊ Hosti. ⁊ cōmuniter ꝺm oēs canonistas:ex̄ de statu. mo.c.cum ad monasteriū.ꝙ papa potest dispēsare ex causa in voto solēni religionis:nō quidem vt sit quis religiosus non seruās vota:sed de religioso potest facere laicum causa magna vrgēte.verūtn̄ ꝺm Tho.2.2.q.88.ar. xj.est contrarium.s.ꝙ nō possit cum tali dispensare. Bonauentura autem noster in.4. dist.38.ar.2.q.3.vtrāq̄z opinionem dicit esse probabilem:tamen huic magis adherere videtur ⁊ securior ē. Prima tamen opinio cōmuniter tenetur.⁊ in sū.conf. Joānes dicit se

vidisse papam dispensare. Ricar. aũt noster
vbi supra dicit. ꝙ q̃uis dicitur Ecclesia. 26.
Omnis ponderatio non est condigna conti
nenti animo: tamen ſm glo. illa ponderatio
de qua h loquitur opus est mundi ⁊ sapien-
tie secularis: ⁊ per continentem aiam intel-
ligitur animam Christo desponsatam in spi
rituali sapientia siue scientia. Ideo dicenduꝫ
est: ꝙ quia potest conueniri rationalis causa
scꝫ maioris boni: vel vitatio magni scanda-
li in tali voto: his causis concurrentibus põt
fieri dispensatio. Si autem intelligeretur ꝙ
in nullo actu esset maioris meriti: q̃ in ob-
seruatione continentie: falsus esset intellectꝰ
dicte scripture: quia in sustinendo martyriuꝫ
maius est meritum. Vnde ⁊ aureola marty
rum nobilior est q̃ virginum. In duobus g̊
casibꝰ potest fieri predicta dispensatio. Prio
propter bonum reipub. ⁊ pacem reformãdaꝫ
Reformatio enim pacis inter regna maius
est bonum q̃ continentia vnius persone. Et
ideo si persona que continentiã vouerat nu-
bat per obedientiam domini pape vt refor-
metur par in regno: sua obedientia est magꝭ
meritoria q̃ continentia: quãtum ad p̃miuꝫ
substantiale. Scdo potest fieri huiusmodi
dispẽsatio si in aliquo regno deficeret heres
regni ad vitandum magnum scandalũ inde
secuturum. Et etiam vitatio probabilis trãs
gressionis voti: si probabilitas sit vehemens
potest esse rationalis causa dispensandi quo
cũqꝫ supererogationis voto: aliter non video
quin obligatio pro charitate facta: quandoqꝫ
contra charitatem militaret. Et si dicas ꝙ h
non esset per se sed per accidens. s. ꝓpter in-
firmitatem persone: hoc non obstat. Recta
enim ratio dictare videtur aliquem eẽ loco
dei in ecclesia qui periculis personarum pen
satis infirmitatibus vtilitatibꝰ ⁊ dãnis possit
rationaliter obuiare: ⁊ dico rationaliter: quia
vbi non est rationalis causa si dispensaretur
non esset dispensatio sed dissipatio ſm Ber.
de consid. ad eugeniũ. c. 14. ¶ Quantum ad
tertium in hac parte. s. de persona dispensa-
tionis tria notãda sunt. Primũ est ſꝫ Ric.
vbi supra ar. 8. q. j. ⁊ Aste. vbi supra, ar. x. q. j. ꝙ
q̃uis in votis possit fieri cõmutatio: vt habe
tur eo. ti. c. magne. ⁊ de iur. iuran. c. peruenit.
el. 2. Nam aliter esset eorum obligatio cõtra
charitatem: si vꝫ non liceret vota in melius
cõmutare: non tamen hoc fieri debet aucto-
ritate vouentis: quia nullus debet esse iudex
in propria causa. C. ne quis i sua. l. vnica. Sꝫ
potest quis auctoritate iuris cõmutare votũ
temporale in perpetuam obseruantiam reli-
gionis vt dictum est. Et etiam votum reli-
gionis largionis in artiorem. prius tamẽ p̃-
lati sui petita licentia siue obtenta: siue non:
sine leuitate: a . de regularibus. Sane. et. c. lꝫ
¶ Scdo notandum ſm Tho. vbi supra ar.
12. ⁊ Ricar. vbi supra arti. 9. q. 2. ꝙ summus
pontifex: quia gerit plenarie vicem Christi ĩ
tota ecclesia: ipse habet plenitudinem dispen
sandi in omnibus dispensabilibꝰ votis. Alijs
vero prelatis cõmittitur dispensatio in votꝭ
que cõmuniter fiunt: ⁊ indigent frequenti di
spensatione vt habeant de facili homines ad
quos recurrant: sicut sunt vota peregrinatio
num: ieiunioꝝ: ⁊ huiusmodi. Iura enim hoc
posse ab episcopis non excludunt. Argu. ad
hoc de vo. ⁊ vo. re. c. j. in tex. ⁊ glo. Et ideo vo
ta terre sancte: ⁊ religionis: ⁊ crucis reseruan
tur summo põtifici: ex̃. e. c. Ex multa ⁊ capłis
sequentibus. ⁊ idem ſm Hostiẽ. Quare in
his votis non est dispensandum: nisi ꝓpter
aliquam ecclesie vtilitatem: vel aliquam ne-
cessitatem magnam. Ideo ipsoꝝ dispensatio
merito reseruatur illi: ad quẽ pertinet vniuer
salis ecclesie cura. ⁊ vt dicitur in dicto. c. Ex
multa. Addendum est votum visitationis li
minum apostolorum Petri ⁊ Pauli: ⁊ scti
Iacobi: in quibus etiam solus papa dispen-
sat: ⁊ ita obseruat curia: his exceptis: episcopi
in omnibus alijs possunt dispensare ⁊ com-
mutare. Inferiores autem prelati nulluꝫ vo-
tum cõmutare possunt: nisi fuerit eis specia-
liter cõmissum siue cõcessum. Preter prela-
tos religiosos: qui dispensare possunt in vo-
tis subditorum suorum. ¶ Tertio notandum
est ꝙ in cõmutatione voti debet considerari
persone qualitas: ⁊ cõmutationis causa. s. ex
infirmitate: aut alia causa probabili recom-
pensando an melior fuerit ⁊ deo magis ac-
cepta: ex̃ de vo. c. j. quia vt dictum est debet
esse rationalis causa cõmutationis. ⁊ ideo si
votum erat hierosolimitanuꝫ: seu contra he-
reticos ⁊ infideles: omnia sine diminutione
transmittat: ex̃. e. magne. ⁊. c. ꝙ super his. In
alijs peregrinationibus: puta sancti Iacobi:
⁊ similibus eedem expense considerande sũt

z in alios vsus couertende:ex.e.c.j.z.c.scripta re. In voto autem abstinentie habenda est ratio asperitatis:z aliorum que in voto com prehensa fuerunt. Item de affluentia vouētis:ex.e.c.j. Et in his omnibus est aduertendum q͂ vouere nūq͂ʒ petere dispensationem a papa non est vniuersaliter obligatorium. Cuius ratio assignatur per Ricar.in.4.dist.38.ar.9.q.3.quia quedam vota sunt: que tñ non sunt necessaria ad salutem: sed sunt in differentia. Unde apostolus p̄me corin.6. Omnia mihi licent: sed non omnia expediunt:sed nūq͂ʒ petere dispensationem a papa non est quid vtile ad salutem: imo quādoq͂ʒ multuʒ expedit petere:z ideo nūq͂ʒ petere ab eo dispensationem non est conueniens mā voti. Preterea votum de non petendo illd quod esset vtile anime vouentis non est obligatorium:sed quandoq͂ʒ vtile est anime illius qui vouit vt dispensetur in illo voto: qa quādoq͂ʒ votum est illi qui vouit nimis graue ad obseruandum ita q͂ probabiliter timet transgressionis periculum: ergo votum de nunq͂ʒ petendo dispensationem in aliquo voto non est vniuersaliter obligatorium: z sic causa breuitatis patet de cōmutatione z dispensatione zc.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua ponuntur cause excusationis tres.s.impossibilitatis:inferioritatis:conditionalitatis.

Tertio circa voti excusationem sciendum q͂ tribus de causiis excusatur quis ab impletione. Primo ratiōe impossibilitatis. Scdo inferioritatis. Tertō conditionalitatis. ¶ Primo excusat ab impletione voti impossibilitas. Nam ſʒ Tho.2.2.q.88.ar.3. Si illud quod quis vouit ex q̄cūq͂ʒ causa reddatᷣ impossibile: debet homo facere quod in se est: vt saltem habeat promptam voluntatem faciendi quod in se est. Ad quorum declarationem tria notanda sunt. ¶ Primum est ſm Ricar.in.4.dist.38.ar.5.q.j.in responsione.2.argu: Ille qui vouet se intraturum religionem:aut determinat intētionem suam ad vnam religionē tm̄:aut nō. Si sic:non tenetur intrare aliquam religionem si illa religio quā determinate vouit intrare:eum non vult recipere:quia illam itrare sibi factum est impossibile:z ad nullā aliā obligauit se. Si non tenetur se tot religionibus offerre q͂ vnam inueniat si potest que ipsum velit recipere:nisi sit talis: de qua probabiliter credit:q͂ si de illa cogitasset nullo modo consensisset intrare illam. h Ricar.in 4.dist.38.arti.5.q.j.in responsione scdi argu. q͂ si quis vouit monasterium aliquod intrare debet dare operam quātum potest vt ibi recipiatur: z siquidem cum eius intentio fuit se obligare ad religionis ingressum principaliter:z ex consequenti elegit hanc religionem vel hunc locum propter complacentiam specialem huius religionis vel loci: nō tenetur aliam religionem intrare si illi eum recipere nolunt. ¶ Scdo notandum est ſm Ricar.vbi supra.arti.5.q.j. in responsione.j. argumenti. q͂ si quis fecit votum de re impossibili non tenetur: sed vouendo peccauit: si autem prius fuit possibile quando.s.nouit: postea factum est impossibile: vt cum vouet elemosynam z postea adeo fit pauper vt nō possit:non tenetur: nisi cum venerit ad pinguiorem fortunam. Si autem partem potest illud impleat quod potest: aliter non excusatur a peccato: nisi fuerit dispensatum cum eo: si autem omnino impotens est: dispensatione non indiget. q͂ si sua culpa in impossibilitatē inciderit tenetur insuper de sua culpa penitere: penitentiamq͂ʒ de ea agere:sicut mulier que vouit virginitatem si postea corrumpatur: non solum tenetur seruare quod vouit.s.continentiam: sed etiam de peccato cōmisso penitere. ¶ Tertio notandum respōdeo si quis fecerit votū de carnibus non comedendis: vel de non bibendo vino z huiusmodi: z infirmetur vt a medicis dicatur in maximum ei discrimen esse futurū si a vino vel carne abstinet: de p̄cepto maioris: z etiā absq͂ʒ precepto:potest carnem comedere z vinum bibere. Uoto enim videtur tacita conditio fuisse.s.vbi necessitas:vel superioris mādatum obuiet. pronūciantᷣ h omnia per illaʒ regulam iuris.l.impossibiliuʒ nulla est obligatio.ff.de reg.iur. z per aliam q͂ necessitas non habet legem.de reg.iur.c.quod non est. ¶ Scdo excusat ab impletione voti superioritas:quia ſm Bonauenturā. in.4.dist.38. articu.j.q.3.cum votum procedat a libera voluntate omnis qui liber est potest vouere et facere quod vult. qui auteʒ in omnibus sub est nihil potest vouere: qui autem in aliqui-

bus subest in eo ꝙ subest non potest vouere. Ad quoꝝ declarationem tria notanda sunt. ¶ Primum est ſm eundem ⁊ Ricar. vbi supra arti.4.q.prima ⁊ scđa. ⁊ Tho.2.2.q.88. arti.8.⁊ Astesa.vbi supra.arti.6.q.2ima. ꝙ quedam sunt persone:quorum vota nō sunt obligatoria:nisi ratificentur ab alijs: ⁊ irritari possunt. Nemo eniꝫ potest se obligare ad illud quod est contra uoluntatem alterius. Quicunqꝫ autem est alteri subiectus quantum ad id quod ei subiectus est: non est sue potestatis:ideo non potest uouere sine supioris consensu. non tamen talis peccat in uouendo:quia intelligitur si prelatus siue supior uoluerit. Primo ergo episcopus sine licētia pape uouere non poterit: per quod uinculuꝫ inter eum ⁊ ecclesiam dissoluatur:ut puta religionem intrare.extra de renun. nisi cum p̄dem nec emissum adimplere sine eius consensu,quod si non obtinuerit:excusatur. Iteꝫ etiam non potest votum emittere per quod fieret graue preiudicium ecclesie sue:vt de lōga peregrinatione:⁊ ab ecclesia sua absentatione:vt notat Innoc.extra.super ca.magne. Quod si non oporteret multum absentari:sufficeret auctoritas archiepiscopi. Votum tamen abstinentie ⁊ elemosyne temperate potest emittere arti.8.q.prima. Clemens extra de testa.relatum scđo ⁊ breuiter potest emittere quodlibet votum per quod prebeat bonum exemplum.extra.e.c.magne.§.j.quia ad hoc tenet. Secundo clericus secularis si habet sub episcopo aliquod beneficium debēs residentiam:non potest sine episcopi licentia votum emittere longe peregrinationis:vt in dic.c.magne.⁊ de con.di.5.c.non oportet.nec etiam aliud votum per quod habeat suaꝫ ecclesiam relinquere.extra de renun.admonet nisi uotum religionis quod potest facere sine licentia episcopi.19.q.2.duę.⁊ votum accipiendi. extra.e.c.ex multa:q2 ad hoc licentiam habere videtur a papa generaliter : sicut illi qui possunt esse vtiles terre sancte. Votū autem castitatis:orationum:⁊ abstinentie facere potest sicut dictuꝫ est de episcopo. Tertio non potest uouere religiosus ꝓfessus circa ea que sunt in preiudicium obedientie prelati sui:ut dicit Inno. Quod si uouerat aliquid quod non sit in preiudicium prelati sui ⁊ religionis ⁊ professionis:debet illud seruare:vt dicē psal. Pater noster: quod etiam asserit Bonauen.⁊ Tho.vbi supra. Sed Ricar.noster vbi supra.art.4.q.j.dicit ꝙ religiosus nihil potest vouere:⁊ si uouet:nō tenet. Cuius ratio est : quia pensata humana fragilitate ⁊ religionis onere non posset se ad aliquid vltra suam perfectionem obligare:quod posset implere sine qualicunqꝫ preiudicio uel preiudicij periculo:obseruationis cuiuslibet coruꝫ ad que ex sua perfectione tenetur: ⁊ absqꝫ periculo reddendi se onerosum interdum prelato suo:vel alicui ex fratribus. Item quia tante altitudinis est religionis uotum:ut omnia alia in ipsum cōmutari possint. Ideo ecclesia considerans hanc altitudinem religionis ⁊ humanam fragilitatem: uoluit auctoritate dei ad religionis uotum nullum aliud posse superaddi propter periculum trangressionis vitanduꝫ. Ad hoc etiam faciunt iura.33.q.5. ca.uoluit.20.q.4.c.monachuꝫ in glo. Quarto pueri ante annos pubertatis.s.masculus ante decimumquartum annuꝫ:⁊ femina ante duodecimum completum:non possunt uota emittere bene:quia ut in pluribus patiuntur defectum rationis: ⁊ etiā quia sunt in potestate parentum vel tutorum:⁊ si uouent nō habent effectum:quia irritari possunt per parentes. Et ſm Guiel.si pater uel tutor primo contradixit ⁊ postea assentit:non reuiuiscit uotum.vnde si impubes intrat religionē pater uel tutor potest eum reuocare infra annum.20.q.2.c.puella.⁊ de re.la.c.2. Post annos pubertatis possunt quātum ad ea q̄ pertinent ad personam suam : ⁊ tenentur implere que uouerint:etiaꝫ inuitis parentibus: puta de ingressu religionis:de abstinentia: de contrahendo matrimonium:⁊ huiusmodi. Sed quantum ad illa que pertinent ad dispensationem domesticam: non possunt sine consensu patris : puta de danda elemosyna: de peculio tamen castrensi uel q̄̄si potest uouere:⁊ tenetur implere:etiam inuitis parentibus. Multa alia circa hoc dici possent:que breuitatis causa transeo in presenti. ¶ Quinto serui qui sunt in potestate dominoꝝ suorum quātum ad ꝑpetuales operationes : nō pn̄t vouere cōtra voluntatem dn̄oꝝ qđ impediat eoꝝ seruitutē:vt de ingressu religiōis peregrinationis ⁊c.54.di.c.ex antiquis. ⁊.c. Si seruus sciente. Pn̄t tn̄ vouere abstinen-

tiam:ↄtinentiam:τ dñi eoꝝ non pñt eos im
pedire. ¶ Sexto q2 vir τ mulier sunt sibi mu
tuo debitores in reddendo debitū: alter nō
pōt vouere sine alterius cōsensu de nō red-
dendo: vt dicitur in tractatu de matrimonio.
Sed q2 in dispensatiōe domus τ regimine
familie mulier est subiecta viro: τ nō ecōuer-
so. Ideo de pertinentibus ad illa: mulier nō
pōt vouere sine licentia viri. 33.q.5.c.manife
stum.τ.c.noluit. Qđ intelligendū est de his i
quibus est subiecta viro: vt est de voto absti-
nentie: peregrinatiōis τ hmōi. In illis autē
in quibus non est subiecta viro: vt facere ele
mosynam de suo: vel dicere aliquas oratio-
nes: pōt vouere sine preiudicio viri. Vir aūt
indistincte pōt vouere: excepto ↄtinentie vo-
to sine consensu mulieris: quia in alijs ē sui
iuris. ¶ Scđo notandum est ꝙ in his casib9
in quibus pōt votum irritari: quousq3 nō ir
ritatur per eum qui pōt: votum tenet: postq̄3
aūt fuerit irritum non tenetur vouens seruare
imo nec debet contra voluntatem irritantis.
¶ Tertio notandū est ꝙ est differentia inter
irritationē τ dispensationē. Nam irritatio
pōt fieri sine causa ad libitū irritantis: sicut
vir irritat votum cōiugis ad libitū: ita ꝙ nec
pec. irritando: q2 nemini facit iniuriā: q vtitur
iure suo: nec illa votum omittendo cū fuerit
inefficax a pncipio. Sed dispensatio in voto
non fit per inefficaciam voti: sed aliquā cām
vt patet in parte precedēti. ¶ Tertio excusat
ab impletione voti: conditionatas: circa quā
tria notanda sunt. ¶ Primū est fm Ricar.
in.4.di.38.ar.5.q.1. Regulare est ꝙ votū sub
conditione factum non obligauit: nisi condi-
tione extāte.32.q.8.c.non solum.τ hoc intelli-
gas siue sit cōditio spālis τ expressa: ex de cō
ditione apposi.c.vnū.τ.c.de illis. siue sit tacita
que ex sui nā inest voto: vt si potero: si vixero
si deus dederit: si deus aliter non reuelaue-
rit: fm Hos. Si tū aliqs voueat ex duabus
causis: vel sub duabus conditiōibus vel plu-
ribus: τ nihilominus intendat se obligare q̄-
libet illaꝝ conditionū vel causaꝝ extāte: tenetur
votum implere: lz deficiat vna vel plures: dū
extet vna ipsaꝝ: fm Ray. τ Rodo. ¶ Scđo
notandum est fm Ric. vbi supra. τ Aste.ar.
7.q.6.ꝙ si aliqs horrens cōmittere aliquod
magnū scelus: qđ nūq̄3 intēdit cōmittere vo
ueat: ꝙ si cōmiserit intrabit aliquā religio-
nem quam non vult: sed potius horret intra
re: τ postea scelus cōmittat: tenetur religionē
intrare: q2 votum sub ↄditione factum de re
bona: τ ꝑpter bonū finem est obligatorium:
extante ↄditione: siue illa ↄditio sit bona siue
mala. ¶ Tertio notandū est ꝙ votum sub cō
ditione factum: que conditio non impletur per
culpam vouentis: est obligatoriū. Cuius rō
est fm Ric. vbi supra.ar.5.q.3. q2 si ꝓmittēs
scienter τ ex deliberatiōe impedit: τ est i cul-
pa: ne ille cui fecit ꝓmissionē impleat condi-
tiones idem est per equiualentiā: ac si ipsam
remitteret seu tolleret cū eam velit non ad-
impleri: τ conatur vt non adimpleatur: cum ergo
promissio sua teneret si conditio impleretur
nihilominus etiam tenet qñ per culpam suā
stat ꝙ non impleatur. patet hoc ꝑ argumētū
de spon.c.sicut ex litteris. Cum ergo suauissi
mi fratres tante sit gratie τ premij votū de
bitis circūstantijs premunitū: quis non stu-
debit vota debite facta seruare τ alia emittē
cum tantum nobis per votum acquirimus
bonum: τ deo honorem debitum reddimus.
Seruemus ergo vt τc.

¶ Feria scđa post scđam dñicam in quadra
gesima in qua tractatur de blasphemia i ge-
nerali. Sermo.32.

Nomen tuū
inuocatum est super ciuita-
tem τ super populum tuū.
Scribuntur hec verba Dan.
9. Et in ꝓphia hodierna.
Cum in pncipio huius pre
cepti.2.1.tabule fres in xpo carissimi tria pro
posuerimus pncipalr τ duo iam sint explera
generalis vz expositio τ particularis diuisio
iuramenti: τ periurij: τ voti: reliquū est tertiū
aggredi qđ scelerata transgressio dicitur per
blasphemiā.s. vitium detestandissimū τ nefā
dissimū. Nam iuxta irrefragabilis doc. nr̄i
Alexan. sniam est contra illud preceptū: non
assu.no.d.t.in vanum. Nomen enim dei in
vanum assumere est diuine maiestati dero-
gare: aut in ipsum deum τ seruos suos con-
tumeliā inferēdo: aut ei τ seruis eius quod
eis debetur auferendo: siue denegando: qđ
proprie blasphemie ↄuenit. vt infra dicitur.
Blasphemi insuper non solum vane nomē
dei assumūt: sed etiam puerse τ pniciose pol

luto ore mellifluū nomen ꝓtractant:cōtra id
directe facientes. Nomē tuū ⁊c. in verbis ꝓ
positis qđ est cum honore ⁊ reuerentia inuo-
candum:cū ergo sit adeo perniciosuꝫ hoc vi-
cium vt inter cetera ꝑncipatuꝫ tenere videa
tur. ⁊ hoc nomine cetera appellari possint: ꝓ
aīaꝝ vtilitate:tria sunt de ipso ꝑncipaliter cō
fideranda:quoꝝ. Primū dicitur notificatō
Scđm reprobatio. Tertiū malignatio.
¶ In pn̄tiaꝝ aūt de ꝑmo solum breuitatꝭ cā
tractare volentes tres ꝯsideratiōes videbi-
mus. Prima dicit̄ descriptio. Scđa speci
ficatio. Tertia variatio.
¶ Pars prima huius sermonis in qua de-
claratur diffinitio blasfemie.
PRimo igitur i hoc sermone de blas-
femia dei tūc tractantes a diffinitōe
incipimus. Diffinit̄ eni sic magistra
liter. Blasfemia est contumelia vel aliqđ cō-
uicium inferre in iniuriā creatoris. Ad cuiꝰ
declarationē tria notanda sunt. ¶ Primum
est ꝯm Tho.2.2.q.13.ar.j. ⁊ Aste.parte.j.lib.2.
ti.60.ar.j.ꝙ blasfemia est ꝯtra actum fidei q
est confessio credendoꝝ. Vnde ad infidelita-
tem ꝑtinere videt̄:qđ ex verbis apl̄i elici pōt
ꝑme ad Thi.j.di.de te. Prius fui blasfemus
⁊ ꝑsecutor:⁊ subdit. Ignorans feci i incredu
litate mea. Nā nomen blasfemie importare
videtur quādam derogationē alicuius excel
lentie bonitatis:⁊ precipue diuine. deus aūt
vt dicit Dionysius de di.no. Est ipsa eēntia
bonitatꝭ. vnde qcqd deo conuenit ꝑtinet ad
bonitatem ipsius:⁊ quicqd ad ipsum nō per
tinet longe est a ratione ꝑfecte bonitatis:que
est eius eēntia. Quicūqꝫ ḡ denegat aliqd de
deo qđ ei conuenit:vel asserit de deo qđ ei n̄
cōuenit:derogat diuine bonitati:⁊ blasfemiā
incurrit. Vnde Ambro.in li.de paradiso ait
Blasfemia est cum deo attribuit qđ ei nō cō
uenit:vel cum ab eo remouet̄ qđ ei conuenit
¶ Scđo notandū est ꝯm Alexan. nostrū in
scđo suo volumine:tractatu de blasfemia.ar.
j. ꝓ q̄buis Aug. dicit. Blasfemia est cū aliqua
mala dicunt̄ de deo vel sanctis. Aliqn̄ enim
ꝯtingit blasfemare deū:⁊ aliqn̄ sanctos.attn̄
blasfemia ꝓp̄e dicta est in deū.ꝙ aūt dicitur
esse in sanctos vel in aliam creaturā hoc est
quia in illis deus blasfemet̄:qui est creature
conditor ⁊ sanctitatis dator. directe ergo vel
indirecte omnis blasfemia est in deū. ideo di
citur in diffinitiōe ꝙ est ꝯtumelia in iniuriā
creatoris. Nam sicut laudat̄ deus in sanctis
inquātum opera eius que facit per sanctos:
ita etiam blasfemat̄ in sanctis inquātū blas-
femia que fit in sanctis redundat in deum.
¶ Tertio notandū est ꝙ blasfemia est morta
le peccatū de se:qđ ꝓbat̄ ꝯm Alex. vbi supra
ar.3. ⁊ Tho. vbi supra.ar.2.tripl̄r. Prio rōe
contrariatiōis sic. Peccatū mortale est ꝑ qđ
hō separat̄ a ꝑmo principio spiritualis vite:
qđ ē charitas dei. Vnde quecūqꝫ repugnāt
charitati ex suo genere:sunt mortalia peccata
sed blasfemia ꝯm genus suū repugnat chari
tati diuine:quia derogat diuine bonitati q̄ ē
obiectum charitatis:ergo ex suo genere ē pec
catum mortale. ¶ Scđo rōne irrogationis
sic Leuit.24. scribit̄. Quicūqꝫ blasfemauerit
nomen dei:mor.mori.sed pena mortis nō ir
rogatur nisi ꝓ mortali:ergo patet ꝓpositūꝫ.
Nam vt dictum est:blasfemia est contra ꝑ-
mum ⁊ scđm preceptū ꝑme tabule: sꝫ oia cō
traria diuinis preceptis reputātur mortalia.
Sicut enim preceptum obsequētibꝰ:vita da
tur eterna. Et iuxta illud Mat.19. Si vis ad
vitam ingredi serua mādata. Ita a cōtrario
sensu. Qui non seruauerit mortem eternam
incurret. ¶ Tertio rōne cōparatiōis: sic glo.
super illud Isa.18. ad ppl̄m terribilem ⁊c. sic
dicit. Omne peccatū cōparatū blasfemie le-
uius est:sed multa sunt alia peccata mortalia
ergo peccatum blasfemie est mortale. ꝙ si d̄r
per glo.col.3. Nunc aūt deponite vos ⁊c. ꝙ
apostolus post maiora ꝓhibet minora: inter
que cōputatur blasfemia:⁊ enumerantur ibi
venialia:ergo aliqua blasfemia ē veniale pec
catum. Ad hoc r̄ndetur ꝯm predictos docto.
Alexan.in r̄nsione.j.argu. vbi supra. ⁊ Tho. ī
r̄nsione.3.ꝙ blasfemia est de se mortale vt di
ctum est:sed cōputat̄ etiā inter minora: non
quia in oēm euentū sit venialis: sed qꝛ aliqn̄
pōt esse venialis per accidēs:si vꝫ fiat ex sur-
reptione sine deliberatione:qđ pōt esse du-
pliciter. Vno modo qn̄ quis ea que dic̄ nō
aduertit esse blasfemiā:qđ pōt cōtingere qn̄
ex aliqua passione in verba subito homo pro
rumpit:quoꝝ sensum non attendit:siue signi
ficationem non ꝯsiderat esse blasfemiam: et
tunc est veniale peccatum:⁊ ideo non hꝫ ꝓ-
prie rōnem blasfemie. Alio modo qn̄ quideꝫ
aduertit qđ dicit esse blasfemiaꝫ: considerās
verboꝝ significata:sed subito:⁊ ex impetu ire
⁊ ex praua consuetudine hoc facit: non ꝓpter

hoc excusat a mortali:etiaȝ si de cōmisso cito doleat: sicut nec etiam excusat ab homicidij reatu qui ex subito ire motu occidit hominē ꝛ sic patet quid sit blasfemia. ꝛ sic pars pͥma huius sermonis.

¶ Pars scđa huius sermonis in qua ponūtur tres spēs blasfemie:quib⁹ blasfemat de⁹.

Secūdo in isto sermone ad predictoꝝ declaratioнē tres assignātur species blasfemie dei:que ponunt ab Aug.j.de trini. c.j. Prima est cum attribuit deo qđ ei non conuenit. Scđa est cum ab eo remouet qđ ei conuenit. Tria est cum attribuit creature qđ deo cōuenit ꝛ appropriatur:que spēs ẜm Alex.vbi supra.ar.2.ꝛ Tho.vbi supra.nō pñt ꝓpꝛe loquēdo dei diuerse spēs peccati blasfemie. Attribuere enim deo qđ ei non cōuenit:non differunt nisi ẜm negationē ꝛ affirmationem:que quidem: diuersitas habitus spēm non dicit:qꝛ per candeȝ sciam innotescit falsitas affirmationū ꝛ negationū:ꝛ p eādem ignorantiam vtroqȝ modo errat:cū negatio ꝓbet p affirmationē: vt habet.j.poste. ꝙ aūt ea que sunt dei ꝓpͣ creature attribuantur ad hoc ptinere videt.ꝙ aliquid ei attribuatur qđ ei non cōuenit. quicqd enim deo propriū est:est ipse deus. attribuere ergo qđ dei ꝓprium est alicui creature est ipm deuȝ creaturam dicere. Quis ergo non ꝓpꝛe differant:tñ largo modo differūt. ¶ Prima igit blasfemia dicitur affirmatiua cum.s. deo vel creatoris.s.sanctis attribuit qđ eis minime conuenit:sicut verba dispectiua contra ipsuȝ deum:vel verba maledictōis in deū vel scōs vt cū quis iratus quasi vindicare se volens profert verba maledictionis inhonesto: aut despiciendo membra vel viscera noiat:vel iniuriando illis cōtumeliam irrogat: quas nō solum dicere:sed etiam cogitare nefariuȝ est. Vnde quidam semel ludendo dum sic blasfemaret a diabolo coram astantibus arrept⁹ est:ꝛ qd mirꝝ si hec snīa illi euenit: qui deum ꝛ sanctos blasfemauerat:cum Eccle.21.dicit. Dum maledicit impius diaboluȝ: maledicit ipse aiam suam.hinc etiam reperit ꝙ quidaȝ propha vidit ꝙ p⁹.70.ānos captiuitat⁹ iterꝫ Michael archangelus ante deū.di. Miserē populo.t.vt ꝓmisisti.ꝛ diabolus ꝯtra aiebat Promisit sed sub conditione.s. si eum nō offenderet.ad qđ Michael nō ei maledixit: sȝ dñs inquit ponat tibi silentiū. Et ideo Hieronymus in epl̃ ad Ti.24.q.3.c.Si igit. dic. Si igitur Michael non fuit ausus diabolo(ꝛ certe maledictionis dignissimo)iudiciuȝ inferre blasfemie:quāto magis nos ab omī maledicto puri esse debemus? Merebatur diabolus meledictum:sed per os archangeli exire non debuit.hec ille. Sed de illa blasfemia maledictiōis dei ꝛ creaturaꝝ satis dcm̄ est in scđario de quattuoꝛ peccat⁹ in tractatu ire.ideo transeo ꝛc. ¶ Scđa blasfemia dicit negatiua:cū a deo remouet qđ ei conuenire dignoscit:ꝛ illo modo aliqui blasfemant deū eius oipotentiā denegādo:aliqui eius prouidentiam aliqui eius iustitiaȝ. ¶ Primo quidam blasfemant deum eius ꝓuidentiā negādo.di.deum non habere ꝓuidentiam de actibus humanis vl̃ rebus:sed omnia euenire hominibus a fortuna:ꝛ casu. Vnde Lact.in 3.di.insti.aduers.gē.c.17.de epi.pho.sic ait. Videbat Epicurus bonis semp aduersa accidē paupratem labores:exilia:caroꝝ amissiones malos contra bonos esse:augeri potentia:honoribus affici:videbat innocentiā minus tutam:scelera ipune cōmitti. Videbat sine delectu moꝛ:sine ordine ac discrimine annoꝛū seuire mortem:sed ad senectutē puenire: aliquos infantes rapi:aliquos robustos iterire aliquos in adolescentie flores imaturis ānis extingui:in bellis poti⁹ meliores vinci ꝛ pire Maxime aūt cōmouebat hoies in pͥmis religiosos grauioꝛib⁹ affici malis.his q oio negligerent deum:aut non pie colerent: vel minora mala ꝛ incōmoda euenire:vel nulla: et subdit. Cum h cogitaret Epicurus caꝫ rerū velut malicia indutus.sic enim cām rōnēqȝ videbat ignoranti estimauit: nullā esse prouidentiam:nāqȝ dei iustitiam.hec ille. Sȝ pōt dicē ipe de⁹ quottidie:ꝙ semel incarnat⁹ dixit iudeis.Quis ex vo.ar.me de pec. Jo.8.s. ignorantie:vel iprudentie:aut iniustitie?certe nullus. Sicut enim dicit phs.x.metha. In q̄libet genere est dare vnū qđ sit regula ꝛ mēsura oiuȝ que sunt in illo genere. Nam mensura caloris ẜm sapientes ignis:qꝛ nulla res est sic calida vt est ignis. Mensura omnium lucentiū est sol:quia sol est lux intensioꝛ oib⁹ lucidis:ꝛ ideo oēs alie res lucide hñt mensuram ab illa luce:ꝛ res illa est magis lucida q̄ magis appropinquat ad lucem solis. Mensura venalium est auꝝ:qꝛ ẜm ipsum omnia mensurant:ꝛ ponit preciū rebus. Ita ad pro

positum.di.doc.ꝙ regula nostre voluntatis:
est lex:que est tanq̄ quedam oculus qui hꝫ ma-
gis dirigere voluntatē.Lex aūt humana ꝓ
cessit ab imperatore ꝛ sua voluntate: sed ille
fuit peccator:ꝛ vt ceteri hoīes:ꝛ ideo aliqñ er
rauerunt in cōdendis legibus non rectis: oꝫ
ergo ꝙ sit vna voluntas summa: absqꝫ vllo
peccato ꝛ defectu:ꝛ illam dicūt esse diuinam
voluntatē que nō pōt esse magis recta:ꝛ nul
la rectitudo est super eam:ꝛ sicut ignis ñ pōt
perdere suū calorē:ꝛ sol suū splendorē: sic vo
lūtas dei que est ragula oīs rectitudinis: nō
pōt effici torta:ꝛ ideo magna est illoꝝ blasfe-
mia qui negant diuinā ꝓuidentiā. ❡ Scḋo
blasfemant aliqui negando diuinā potentiā
vt illi qui dicunt: deus non pōt facere h̄ vel
illud:ꝛ sic non esset oīpotens: cum tñ dicitur
Exod.15.Omnipotēs nomē eius. Oia eniꝫ
pōt nisi que importāt defectū ꝛ imperfectōeꝫ
vel que implicāt ꝯtradictionē: vt dcm̄ ē sup̄
de inductione ad obedientiaꝫ preceptoꝝ dei
propter eius potentiam. Unde Hierony.de
pe.di.2.§.vlti.dicit. Solus ille oīpotens est q
cum oīa possit:hoc solū non pōt:cuius posse
non est aliqd posse:sed nō posse.s.peccare. Et
idem.32.q.5.§.Si paulus dicit:cū oīa possit
deus:h̄ nō pōt.s.suscitare virginē post ruinā
hoc eniꝫ implicat ꝯtradictionē: ꝙ aliqua sit
virgo ꝛ corrupta:non ergo tante sit insolētie
homo:vt dei potentiam blasfemando neget.
Nam vt habet.4.Reg.19. ꝛ Isa.37. cū se-
nacherib blasfemaret dei potentiā.di. Quis
est ex oīb9 dijs terraꝝ qui eruat terram suā
de manu mea:ꝛ sic blasfemauit dei potentiā
quasi non posset eos liberare de manu sua:
Cui per Isa.dcm̄ est. Ponā ergo circulum i
manibus tuis ꝛ frenū i labijs tuis:ꝛ reducā
te per viam per quā venisti:ꝛ sic factū est: vt
patet supra de potentia dei. Petrus etiam
Damianus:vt narrat Uincentius in specu
lo historiaꝝ.Ad idem ponit h̄ exemplū: ꝙ cū
duo amici ꝛ cōpatres in pānoīe partibus di
scumberent simul:allatus est gallus: vnusqꝫ
frustatim concidit qḋ alter attendens dixit:
certe compater sic concidisti gallum illum:vt
etiam si sanctus petrus vellet:non posset euꝫ
resuscitare:alter aūt subintulit nō solū sanct9
Petrus:sed etiaꝫ si ipse Christus adesset cū
suscitare nō posset. O mira dei potentia. Ad
hanc vocem subito gallus viuus coopertus
plumis exiliuit:alasqꝫ excutiens cantauit:to-
tumqꝫ liquorem super discumbentes aspsit:
ꝛ subito blasfemi lepra sūt perfusi: que plaga
in posteris illoꝝ hereditaria ꝑmansit vsqꝫ in
obitū. Unde in famulatū subacti sunt auiēsi
ecclesia:que.b. Petri insignita est vocabulo.
❡ Tertio aliqui blasfemāt dei iustitiā.di. dꝫ
esse iniustū:cum multaꝫ quosdam affligat:et
crudelem se eis ondit:cum tñ sit iustissimus
ꝛ clementissimus.iuxta illud ps.10. Iust9 dñs
iustitiam diligit ꝛc. Et h̄ est dānatoꝝ in ifer-
no blasfemia. Unde Apoc.16. Estuauerunt
hoīes estri magno:ꝛ blasfemauerūt nomen
dei habenteꝫ potestatē super has plagas:vbi
dicit glo.ꝙ in inferno positi: quāq̄ nō igno-
rent digne puniri.dolent tñ ꝙ deus habeat
tantam potentiā vt plagas eis inferat. Pro
cuius declaratione dicit Tho.2.2.q.13.ar.4.
ꝛ Alex.vbi supra.ar.etiam.4.ꝙ cū ad rōneꝫ
blasfemie ꝑtineat detestatio diuine bonitatis
illi qui sunt in inferno retinent malā volun-
tatem. Auersam prorsus a dei iustitia in hoc
ꝙ diligunt ea ꝓ quibus puniunt:ꝛ vellēt eis
vti si possent:ꝛ odiunt penas que pro hmōi
peccatis inferunt:ꝛ dolent de peccatis q̄ cō-
miserunt non ipsa odiendo: sed quia pro eis
puniuntur:ꝛ talis detestatio diuine iustitie ē
etiam eis interior:credendūqꝫ est ꝙ post re-
surectionē erit in eis vocabulū blasfemie: sic
in sanctis vocabulum laudis dei. Et ex tali
blasfemia nō demerent:quia in alia vita nō
est merendi vel demerendi locus:sꝫ ſm me-
rita recipiēdi. Unde sicut in beatis bona eo
rum opera que ibi agunt nō sunt meritoria:
sed pertinentia ad premiū beatitudinis eorū
ita in dānatis mala illoꝝ opera vt blasfema
re ꝛ odire deum ꝛ hmōi:non sunt demerito
ria:sed pertinentia ad penā dānationis sue.
Nam ꝛ si abstinet qdaꝫ h̄ a blasfemia ꝓpter
timorē penaꝝ quas credunt euadere: sꝫ dā-
nati non sperant se penas posse euadere: iō
tanq̄ desperati ferunt ad oīa que suggerit eis
peruersa voluntas. Qui ergo deū blasfemāt
vel ex tribulationibus:vel quauis alia causa
dānatoꝝ agunt officiū. Unde multū hūt de
sua timere dānatiōe. Iudei eni qñ audiebāt
blasfemare deum:vestimenta scindebāt siue
aures sceleris horrore obturabant: ne talia
cos audire ꝯtingeret:sicut ꝛ pontifex existi-
mans Christum blasfermasse fecit. Matth.
26.Mar.14. ❡ Tertia ꝛ vltima blasfemia
dicitur vsurpatiua:cū.s.attribuit creature qḋ

soli deo appropriatur: sicut sepius faciunt superbi et vanagloriosi: diuinos sibi honores attribuentes. Dolendum est valde multumque gemendum: quia hodie tot luxuriosi habent qui diuinum amorem amori meretricum: et quod nefandum est dictu: puerorum postponunt. O quot dicunt diligo te super omnia: immo plusquam deum. Quod verbum qualis sit blassemia cogita. Sicut et auari diuinos honores pecunijs impendendo blassemant. et sic patet quot sunt species blassemie: patetque pars secunda huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur quod triplex est blassemia. scilicet cordis: oris: et operis.

Tertio in hoc sermone dico secundum Ale. vbi supra. ar. 6. et Tho. etiam vbi supra. ar. primo. quod cum blassemia sit diuine derogatio bonitatis: huiusmodi derogatio dupliciter potest contingere. Aut solum secundum opinionem intellectus: aut coniuncta quadam affectus detestatione. Si consistat in corde: erit blassemia cordis. Si exterius per verba procedat: erit blassemia oris: vbi proprie dicitur esse blassemia: quamuis ad illam que est in operationibus possit extendi: sicut dicitur ad Titum primo. Confitentur quidam deum verbis: factis autem negant: quibus prelibatis concluditur quod blassemia tribus modis fieri potest. scilicet corde: ore: et opere. Primo blassemia fit solummodo corde: quando remanet in sola cogitatione: de qua Mat. 15. scribitur. De corde exeunt cogitationes male blassemie etc. Tamen enim qui de deo asserit quod ei non conuenit quam qui negat quod sibi negare non potuit: etiam sola intellectus opinione corde dicitur blassemare. Et hoc modo peccant qui dicunt apud se. Deus non videt peccata nostra: vt peccent liberius: de quibus psal. 93. Non videbit dominus nec intel. deus ia. Sic enim blassemauit deum. Auer. qui. xi. methaphi. habuit hanc opinionem quod intellectus diuinus vilesceret: si minima nostra naturaliter attenderet. Ita plures dicunt. Deus attendit maioribus et excellentioribus factis: et non miserijs hominum: cum tamen dicit psal. 93. Dominus scit cogitationes hominum quoniam vane sunt. Secundo modo fit blassemia proprie ore: que ex corde originem sumit: et illa est proprie blassemia. vnde blassemanti dicitur Ihere. 3. Verbis superbe blassemasti: et implesti malam cogitationem. Hodie plurimum hec blassemia in omni hominum statu viget. Nam duodecim genera reperiuntur: qui diuersimode illa blassemia laborant. Primi sunt qui sine causa deum ad singula iurando negant: et sic iurando se diabolo reddunt. De quibus satis est dictum supra de periurio. Secundi sunt qui sacra christi membra que pro nostra suscepit redemptione: turpiter sumunt: et quasi membratim enormiter lacerant. Insuper et actum illum fetidissimum. quod audire absurdum est: domino tribuere non verentur. Qui etiam sanctos quedam illorum membra impudica nominando vituperant: contra illud quod dicitur in glo. ad eph. 4. scilicet Omnis blassemia tollatur a vobis: que scilicet fit in deum et in sanctos. Tertij sunt qui blassemant deum: quia deus permittit eis tribulationes di. Quid ego feci deo: semper bene facio et deus semper magis me permittit tribulari. Sunt tot adulteri: fures: et homicide: qui semper male faciunt: et tamen eis secunda omnia eueniunt: et similia. De hijs scribitur Malac. 3. Inualuerunt super me verba vestra dicit dominus: et dixistis. Vanus est qui seruit domino: et quod emolumentum quia custodiuimus precepta eius? Ergo nunc beatos dicimus arrogantes: siquidem edificati sunt facientes impietatem. Quarti sunt qui blassemant deum: quia non dat eis filios sicut facit alijs: contra quos dicitur eccli. 2. Rursus detestatus sum omnem industriam meam: qua sub sole studiosissime laboraui: habiturus habitudinem post me: quem ignoro vtrum sapiens an stultus futurus sit. Hec ibi. Multo enim melius est committere diuine maiestati si ei placet dare filios: vel non. Quinti deum blassemant: quia non dedit eis diuitias sicut alijs: contra quos Innoc. de vilitate humane conditionis dicit. O miserabilis conditio mendicitatis: si petit pudore confunditur: si non petit egestate consumitur. sed ut mendicet necessitate compellitur. Deum causatur iniquum: quod non recte diuidit: proximum criminatur: quod non plene subueniat. Hec ille. Sexti sunt qui deum blassemant: quia nimis cito preoccupentur morte: contra quos Augu. de doctri. christiana. dicit. Vocantur ante tempus boni: ne diutius vexentur a noxijs. Mali vero et impij tolluntur: ne diutius bonos persequantur. Hec ille. Septimi sunt qui deum blassemant: quia pueri sui ante baptismum in matris vtero moriuntur: contra quos ait Sene. epistola. 75. Non affligitur sapiens liberorum amissione: non amicorum. Eodem enim animo fert illorum mortem: quo suam expectat. Hec ille. Deus enim scit quod si tales pueri viuerent: grauissime in in

ferno punirentur propter horrenda scelera q̄
cōmitterent. Octaui sunt qui blasfemāt de
um:qr non dat eis gratiam sicut alijs:sed iō
non accipiunt gratiam:qr vel contemnūt ac
cipere:nec se disponunt: vel qr si acciperent:
in supbiam eleuarentur. vnde Chryso.in epi
stola ad hebre.dicit.Alij pleriqz ⁊ vitam ha-
bentes mundam:non accipiunt gratiam:ne
in supbiam eleuentur:ne inflentur ventosita
te iactantie:ne altitudo muneris negligentio
res efficiat.Hec ille. Noni sunt q duz tur-
bantur:blasfemant deum verbis inhonestis
di.Ad despectū dei ego faciam hoc vel illud
vel maledicendo nomen dei: cōtra quos ait
Augu.libro de singularitate clericoruz.Cum
etiam laycos deceat ne extraneas blasfemā-
di occasiones ostendant maxime necessitatē:
tam clericos vehementer astringit: quibus
religio blasfemata duplices penas irrogat.
Decimi sunt qui ita assuescunt blasfemijs
in iuuentute: vt in senectute nequeant disce-
dere:contra quos Maximus in smone san
cti Johis Baptiste ait. Qui nō assuescit vir
tutibus dum iuuenescit:A vitijs nescit disce
dere quando senescit. ⁊ quod in iuuētute adi
scitur:immatura morte seruatur. Hec ille.
Vndecimi sunt qui in ludo perdentes blas-
femant:sicut ille qui ludens ad taxillos duz
pdidisset:blasfemauit deum dicens.Maledi
cta sit valisa sancti Xpofori:intelligens xpm
erui deberent mihi oculi: qui non vidi mihi
pūctuz meū: ⁊ statim ceciderunt ambo oculi
sup tabularium: ⁊ sic semper cecus reman-
sit quousqz vixit. Duodecimi ⁊ vltimi sunt
qui blasfemant deum:aut qr non ita ad bo-
nam perfectionem sua opera deducunt:⁊ ad
lucra:sicut alij. aut quia aliquod instrumen-
tum facientes:non tm̄ non perficiūt: sed sua
ignorantia aut negligentia frangunt:aut qa
aliquod malum facientes occulte deprehen-
duntur in sua malitia. Vltimo fit blasfemia
opere:quando quis sibi vsurpat quod est dei
solius:sicut Nabuchodonosor rex qui Olo-
ferni precepit:vt omnes terre deos extermi-
naret:quatenus ipse solus terre deus dicere
tur:vt habetur Judith.3.⁊ magis blasfema-
uit:quando cogebat penis gētes statuā ado-
rare:tamen non impune hoc peccatum fugit
Nam more bestiarum in deserto multo tē-
pore fuit.Blasfemauit Herodes agrippa:vt
scribitur actu.12. ideo ab angelo percussus cō
sumptus a vermibus expirauit. Item blasfe
mia operis est:quando quis aliqd turpe agit
quo alijs fit occasio ruine ⁊ oblocutionis in
deum:vel contra bonos:vt vz cum quis apo
statat a bonis moribus: per cuius exempluz
multi scandalizantur: ⁊ contra deum bonos
obloquuntur:sicut pphete peccanti.2.Re.12.
dicitur per Nathaz ex parte dei.Quantum
blasfemare fecisti nomen domini inimicos.
propter verbum hoc filius qui tibi natus est
morte moriet. Addit quoqz Durandus no-
ster alium moduz qui fit scriptura:contra ta-
les Ysa.10.dicit. Veh qui condunt leges ini
quas ⁊c. Blasfemant similiter incantatores
qui faciunt breuia: ⁊ heretici.vnde apoca.13.
Vidi inquit Johes q bestia ascendebat de
mari:per quam heresis significabatur:⁊ ha-
bebat capita septem: in quibus erant scripta
nomina blasfemie. Quibus septem capitib9
vniuersitas heresum denotatur:qui scribunt
⁊ tradunt blasfemosa de deo: a quibus libe
ret nos ⁊c.

¶ Feria tertia post secundam dominicaz in
quadragesima de reprobatiōe blasfemie tri-
plici via.scilicet rationis:auctoritatis: ⁊ exem
pli. Sermo.33.

Ex illa die hi
dria farine nō defecit: ⁊ lechi
tus olei non est imminutus.
Tertij Reg.17.Quanto ali-
quis act9 dilectissimi in chri
sto de se est magis puersus:
tanto magis est fugiendus ⁊ reprobatiōe di
gnus: sicut illa mala que mox nominata ha
bent:sm philosophum in ethicis inuolutam
malitiaz: nec aliqua circunstantia possunt be
ne fieri.Quantoqz aliqs actus est contra plu
ra dei precepta: tanto grauior esse dignoscit.
Quia ergo dei blasfemia de se mala est: vt
nullo mō bene fieri possit:nec tantuz est con
tra hoc scdm preceptum prime tabule:sed eti
am contra pmum:cum nihil contra dei ado
rationez fit sicut blasfemia. ideo fugienda:vt
nullus quacūqz tribulatione blasfemet:qr ad
se recurrētibus nō deficit dn̄s: sicut pz in vi
dua de ydria ⁊c. Quomodo autez blasfemia

reprobetur q̄ est secundum considerandum: tripliciter ostenditur. ¶Primo via rōnum. ¶Scd̄o via auctoritatum. Tertio via exemplaritatum.

¶ ¶Pars prima huius sermonis in qua declaratur triplici ratione blasfemie reprobatio .s. ratione irremissionis: punitionis: et retributionis.

PRimo in hoc sermone dico q̄ blasfemia triplici ratione damnatur et reprobatur .s. ratione irremissionis: punitionis: et retributionis. ¶Primo q̄ sit reprobanda blasfemia: probatur ratione irremissionis sic. Illud est graue peccatum et dignum reprobatione: quod est irremissibile. Sed blasfemia est huiusmodi: qd̄ p3 Math. 12. vbi dicitur. Spiritus blasfemie non remittitur: neq3 in hoc seculo: neq3 in futuro. Ergo etc. Qd̄ autem sit blasfemia irremissibilis notandu3 est ſm Bonauen. in. 2. di. 43. in. q. circa litteram. et Ale. in. 2. par. sum. in tractatu de blasfemia. arti. vltimo. Qd̄ blasfemia quantum est de se indifferens: est quantū ad hoc q̄ sit in spiritum sanctum: et non in spm̄ sanctum. Et ideo multum interest inter blasfemiam et spiritu3 blasfemi. Blasfemia eni3 est tm̄ in opere ex infirmitate et coactione: spiritus autem blasfemi est in voluntate vel cu3 malitia certa in opere. Et ideo irremissibilis appellatur: quia sic est peccatum in spiritum sanctum. Spiritus enim blasfemie sic spirat ad odium dei: sicut spūs sanctus ad amore3. Quamuis enim omnia peccata sint ꝯtra trinitatem beatissimam: tamen per appropriationem quandam peccatum quod ex infirmitate et coactione cōmittitur: est contra prēm: cui ne debilis videret̃ ſm magistꝝ sententiarum attribuit̃ potētia. ¶Peccatum quod cōmittitur ex ignorantia est contra filiu3: cui sapientia attribuitur: ne parum prudens crederetur. ¶Peccatum autem quod cōmittitur ex propria malitia: est contra spiritum sanctum cui ne ex vocabulo terrorem incuteret: attribuitur bonitas et clementia. et hoc vltimū dicitur irremissibile. Blasfemia igitur ſ3 Ale. aliquando fit ex infirmitate et coactōe: et tunc peccatur in patrem. Aliquando ex ignorātia et deceptione: et tunc peccat̃ in filium. et vterq3 modus habet causam excusationis. Aliquādo fit ex certa malignitate superbie et ꝓpria malitia: et tunc dicitur irremissibilis: non q2 nō possit remitti: vel q2 non aliquādo remittatur: sed q2 non h3 secum cām aliquam vel materiam ad remissionem. vnde Hugo de sctō Vic. loques: de hoc peccato dicit. Hoc malum eo q̄ nihil in se h3 excusationis: non meret̃ habere excusationem remissionis. Iudei aūt vt p3 euangelia intuenti: et blasfemiā et spm̄ blasfemie habuerunt. Nam cōtra potentiam blasfemauerunt di. illud Math. 27. Confidit in deo liberet eum nunc si vult contra sapientiam filij. Jo. 9. di. ceco. Da gl̃iam deo: scim⁹ q2 hic homo peccator est. et Mat. 11. de xp̄o di. Ecce vorax est et potator vini: et publicanoꝝ et peccatorum amicus. In spūm sanctum Mat. 12. et Luce. 11. In belzebub pn̄cipe demonioꝝ eijcit demonia: pietatis opa peruertentes. Scd̄o blasfemia est digna reprobatione ratione grauis punitōis. Nam triplici pena grauiter punit̃ .s. tpali: spirituali: et gehennali. ¶Primo punit̃ pena mort⁹ corporis. Na3 Leuit. 24. scribit̃. Qui blasfemat nomē dei: morte moriat̃: lapidibus oppmet eum omnis multitudo ppl̄i: siue ille ciuis sit: siue peregrinus fuerit. Item ibi. Educ blasfemum extra castra et imponant illi q audierunt manus suas super caput eius: et lapidet eum omnis populus. Item ſm leges impiales blasfemus d3 eadem mori morte cu3 sodomita. In auten. Vt non luxurient̃ contra nām. Col. 6. circa ꝑncipium vbi dicit̃. Quātum qdam ad hec que diximus et blasfemia verba: et sacramenta de deo iurant: dominū ad iracundia3 ꝓuocantes: et istis iniungim⁹ abstinere ab huiusmodi blasfemis verbis: et periurare per capillos et caput: et hijs ꝓxima verba. Si enim ꝯtra homines fecit blasfemia3 impunite non relinquit̃: multo magis qui per ipsum dominum blasfemat dignus est supplicia sustinē. Hec ibi. Insuper leges municipales et statuta cōmunitatum contra blasfemātes multiplr̃ ordinata sunt: l3 in execütione sint consopita istis nostris temporibus. Na3 et apud sarracenos blasfemi legis sue p medium scinduntur: vt in ciuitate Cayri ipse experimento didici. Secundo punit̃ morte spirituali. Nam. C statuimus de male. dicit Grego. nonus. Statuimus vt si qs contra deum et aliquem sanctorum suorum: et maxime contra beatam virginem linguas in blasfemiam publicam relaxare presumpserit: per episcopum suum pene subdatur infe-

rius annotare: vz vt septem diebus dominicis precedentibus ecclesie in manifesto duz agūtur missarum solennia blassfemus existens: altero illorum die dominico palium & calciamenta non habeat: ligatus corrigia ad collū: septemqz precedentibus ferijs.6.in pane ieiunet & aqua: ecclesiam nullatenus ingressurus. Quolibet predictorum quoqz dierum tres si potest: alioqn duos reficiat pauperes: siue vnum. & si ad hoc cuius nec suppetunt facultates: id in penaz aliaz cōmittetur. Cui etiam si renuerit recipe ac peragere sententiaz supradictaz: ecclesie interdicat ingressus: & in obitu ecclesiastica careat sepultura. Per temporalem preterea potestatem coactione: si necesse fuerit episcopi diocesani adhibita cōtra eum: blassfemus si diues fuerit.40.solidos: alioquin.30.siue.20.& si ad id non sufficiat.5. soldorum vsualis monete pena mulctet: nullaz in hoc misericordiam habiturus. quod etiaz inter alia cōmunitatum statuta ponatur.

Tertio punitur pena gehennali. Refert.n. Grego.in.4.dialogorum qꝫ puerulus quidaz Rome annorum quinqz blassfemijs assuet[9] presertim cum aliqd eius obstaret animo: cuz teneret a patre diligēter: quadam die cuz intra brachia cum haberet: clamore magno cepit vociferare: mauri homines venerunt qui volunt me asportare. Quo dicto nomen dei blassfemauit: statimqz diabolus cum e manibus patris rapuit: & ad eterna supplicia portauit: qꝛ tanti erat intellectus qꝫ rōnis vsum habuit. vnde mereri potuit & demereri. Miles quidam in diocesi remensi cum quadaz die in cena ludendo: deum blassfemaret: statim percussus morbo caduco: coram astantibus cadens: per totam sequentez diem horribiliter se discerpens: miseram aiam diabolo cōmendans: expirauit. Nauta quidam natando deuz blassfemauit: & statim submersus fuit: quem eius frater in littore reperiēs linguam penitus inuenit euulsam: qꝛ scriptū est Per que peccat homo: per hec & torquetur. Sapien.xj. Alius etiam in diuersis mēbris virginem gloriosam matrem dei Mariam blassfemans: illa membra in corpore perdidit primo: demumqz desperatus vētre crepans infelicem animam in manu diaboli tradidit. Tertio blassfemia est digna reprobatione ratione retributionis sic. Omnes retribuunt bona pro bonis: sed blassfemus retribuit mala pro bonis: & odium pro dilectione. Ergo &c. Est enim peior cane blassfemus. Naz canis non latrat contra dominum & benefactorem suum. Blassfemus autem non cessat blassfemare deum suum. Eodem ore quo vinum a deo concessum bibit: eodem confestiz blassfemando mordet. Ideo dominus per ꝓphetam psal.68.in blassfemos dicit. Fiat mēsa corum in laqueum ipsis. s. suffocentur: & in retributione. s. subitanee mortis. & in scandalum. s. eterne damnationis. Obscurent oculi eorum ne videant. i. nunqꝫ peniteant. & dorsum eorum semper incurua. i. vadant de malo in peius. Effunde super eos iram tuam. i. sint semper in miseria sine sustentatione. & furore ire tue cōprime eos. i. sint semper in flagellis inferiorib[9] & aduersitatib[9]. Fiat habitatio eorum deserta. i. sine herede & orbati filijs. Et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet. i. ita diruantur: vt nullum sit vestigiuz memorie eorum. Appone iniquitatem. i. penam sensus. Super iniquitatem eorum. i. super penam damni. Et non intret in iustitiaz tuam. i. ecclesie sacramenta nihil eis prosint. Deleantur de libro viuentium: & cum iustis non scribantur: quo ad premiuz vite eterne glorificatis: vbi ponit duodecim maledictiones contra blassfemos. vnde subdit. Quoniā queꝫ tu percussisti persecuti sunt. s. blassfemādo christū: quem passioni & morti tradidisti. Et super dolorem vulnerum meorum addidi. s. blassfemias tanqꝫ noua & recentia vulnera & sic pꝫ prima pars huius sermonis.

¶ Pars secunda huius ſmonis in qua declaratur qualiter detestatur blassfemia ꝑ auctoritates. s. philosophorum: prophetarum: apostolorum: & euangelistarum: & doctorum.

Secundo in hoc ſmone dico qꝫ blassfemia reprobat multiplici auctoritate: & maxime triplici. s. auctoritate phhorum: ꝓpharum: aplorum: euangelistarum: & doctorum. Primo auctoritate philosophorum probatur blasphemiam esse reprobandam. Nam Sidoni[9] in epistolari libro tertio dicit. Garulo non respondere conuitiuz est. Ergo garulus debet vinci: non ipsuz blassfemando: vt plures faciunt: sed silendo. Magis eniz iniuria fit ei non respōdere. Item Xenophon dicit. Ego cōscientia teste didici maledicta cōtemnere. Qui enim iniurias extuat: mox in blassfemias prorumpit. Et ideo contemnen-

de sunt: ne peccatum aliorum nobis noceat. Item in puerbijs sapientuz dicit. Plerique cum stultis maledicunt: ipsi sibi conuitia faciunt. Perturpe.n.est quod obijcit in obijciente cognosci. Hec ibi. Item Varro in sententijs dicit. Contemnendi sunt ineruditorum contemptus si vis ad summa pgredi. Ergo qui maledicit: in baratrum perditionis se deijcit. Item Terētius in andria dicit. Desināt maledicere: malefacta ne noscāt sua: qui pgit dicere que vult: audit ea que nō vult. Blassfemi enim q maledicunt alijs: etiam ipi a deo maledicunt. Patet ergo blassfemandaz non esse creaturam: q̄to magis blassfemia creatoris qui fecit celum ꝛ terram fugienda est.

Scd̄o probat blassfemiam esse reprobandā auctoritate pphar sic discurrendo. Nam p Moysez dn̄s dicit exo.20. Non assumes nomen dei tui in vanum: q̄to maius ad blassfemandum. Item dauid psal.20. Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis.i.blassfemantibus. Dextera tua inueniat oēs qui te oderunt. pones eos vt clibanum ignis in tēpore vultus tui. in iudicio. Dn̄s in ira sua cōturbabit eos ꝛ deuorabit eos ignis. Fructuz eorum.i.filios eorum. De terra pdes ꝛ semē eorum a filijs hoīum.i.oēm cognationem eorum ꝛ subdit cām di. Quoniam declinauerunt in te mala: cogitauerunt consilia que nō potuerunt stabilire.i.blassfemias cōtra te dixerunt. Item Ysa.primo. Veh genti peccanti: pplo graui iniquitate: semini neq̄: filijs sceleratis dereliquerunt dn̄m: blassfemauerunt sanctū israel: alienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos vltra addentes puaricationem: terra vestra deserta: ciuitates vestre succense igni: regionem vestram coram vobis alieni deuorant: ꝛ desolabitur sicut in vastitate hostili. Item Ierē. pro verbis penitētie: verbis superbie blassfemasti ꝛ impleisti malā cogitationem tuam: ꝛ ostendisti contra virum fortitudinem tuam: vt possis facere quod sermone tractasti. Et dixit dn̄s ad me. Nunqd vidisti quid fecerit aduersatrix israel: scito iniquitatem tuam: q2 in deum tuum preuaricata es: egrediat vt ignis indignatio tua: ꝛ succendatur: ꝛ non erit q extinguat ppter malitiam cogitationum tuaruz. Item Eze.35: cōqueritur dn̄s di. Insurrexistis super me ore vestro: derogastis aduersum me verba vr̄a. ego audiui. Item Dani.3. Positum est hoc decretuz: vt omnis populus: tribus ꝛ lingue quicunq3 locutus fuerit blassfemiaz ɔtra deum celi omnipotentem disperea: ꝛ domus eius vastetur. Neq3 eniz est deus alius: qui ita possit saluare. Tertio idem probatur auctoritate euangelistarum: apostolorum: ꝛ doctorum. Primo euangelistarum. Mat.27. Iudei reprobati sunt: q2 preter euz xp̄m blassfemātes mouent capita sua di. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum facere. Itez Mar.3. ꝛ cōfirmatur prima ratio prime partis quando dicitur. Amen dico vobis quoniam omnia dimittentur filijs hoīum peccata ꝛ blassfemie quibus blassfemauerunt. Qui autem blassfemauerit in spiritum sanctuz: non habet remissionem in eternum: sed reus erit eterni delicti. Item Luce.12. Omnis qui dicit verbum in filiuz hoīs reuertet ei. Qui autem in spiritum sanctum blassfemauerit: nō remittetur ei. Item Io.7. De bono ope nō lapidamus te: sed de blassfemia. Scd̄o auctoritate apostolorum. Nam Pau.ad colo.3. dicit. Deponite blassfemiam ꝛ omnem turpem sermonem de ore vestro. ꝛ ad Ephe.4. idez ait. Omnis amaritudo: ꝛ ira: ꝛ indignatio: ꝛ clamor: ꝛ blassfemia tollatur a vobis cū omni malitia. Item Pe. scd̄a canonica.2.c. ait. Multi sequūtur eorum luxurias p quas via veritatis blassfemetur. ꝛ infra. Sibi placentes ꝛ sectas non metuunt introducē blassfemantes. Item Iacobi.4. Nonne diuites blassfemant bonum nomen quod inuocatuz est super vos. Item Iudas apostolus p̄mo ca. sue cano. dicit. Similiter ꝛ hij qui carnē quidem maculant. dominationem autez cōtemnunt: maiestatem autez blassfemāt: ignis eterni penam sustinentes. Tertio auctoritate sanctorum doctorum ꝛ canonicorum. Nam Ambrosi. noster in libro de offi. dicit. Quis enumeret q̄tas modicum membruz lingue attrahat sordes: q̄m multiplex in labiis inextricabilis inuenit insipiētia: Est.n. in p̄monibus ociosis lingua dissoluta: in lasciuijs ipudica: in arrogātia magniloq: i blassfemijs detestāda: in detractōe maledica: in mendacijs execrāda. Hec ille. Igit Grego.7. mora. di. Praui sicut in sensu sunt leues: sic in locutione precipites.i.blassfemando: quia quod leuis conscientia concipit: leuior protinus lingua prodit. Isti sunt casus culpe crescentis: vt lingua cum restringitur: nequaq̄ vbi ceci

derit videat: sed semper ad deteriora descen dat. Hec ille. Et ideo. 24. q. 3. c. aplice scribit. Apostolice auctoritatis exemplo didicimus errantium et in errorem mittentiu3 spiritus tradendos esse sathane: vt blassemare desistant. Hec ibi. et 24. q. 3. c. qui negligunt scribitur. Qui negligunt oris maledici consuetudinem resecare: etia3 si non corde maledicat tamen imunditiam labioru3 sm Ysa. verbu et inquinamenta omnino incurrunt. et ex de maledi. c. 2. dicitur. q blassemia non solu3 in deum: sed in beatam virginem et in sanctos cōmittitur: cum ipsis maledictionibus derogatur. et sic patet scda pars huius smonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur qualiter triplici exemplo detestatur blassemia. s. diuinali: ciuili: et gentili.

Tertio in hoc sermone probatur reprobatam esse blassemiam triplici exemplaritate. s. diuinali: ciuili: et gentili. Primo triplici exemplo diuinali. Primum est de punitione. Na3 vir dei dixit ad regem israel qui dixerat. Deus montiu deus est: et non deus vallium. Dabo oem multitudinem hanc regis syrie. s. benadab in manu tua: vt habetur. 3. Re. 20. Insuper dicentibus iudeis Micanori. Est deus potens in celo: q iubet custodiri sabbatum. Ait etiam. Ego potens in terra: qui iubeo sumere arma: cui tamen male successit: vt habetur. 2. machab. 15.

¶ Scdm est exemplum grauis transgressionis et incorrectionis. Nam maius pctm nesciuit excogitare Iezabel: q Naboth ad cu lapidandum: q blassemiam: ut habet. 3. Re. 21. Preterea blassemi qto magis arguunt: tanto fiunt peiores: et magis blassemant. propter quod phibuit Ezechias ne ppls aliqd blassemijs rnderet. Senacherib. 4. Re. 18. Item arguit Iheremias ppl'm: q sacrificabat dijs alienis: et ille respodit. Nomen dei non audiemus: sed sacrificabimus regine celi: vt habet. 4. Re. 18. Tertium est exemplu confusionis: quia cum diceret Nabuchodonosor blassemando tribus pueris. Quis est deus q eripiat vos de manu mea? confusus remansit: vt dcm est supra. et habet Dani. 3. Sed post hoc precepit ne qs blassemaret nomen dei ibi. 4. c. de quo Augu. sup Io. et habetur. 23. q. 4. c. qn vult di. sic. Nabuchodonosor rex decreuit, di. Quicunq3 dixerint blassemiam in dnm Sydrach: Misach: et Abdenago: in interitu erunt: et domus eorum in dispsione. Ecce quomo rex alienigena seuit: ne blassemet deus israel: qui potuit tres pueros de igne liberare. Hec ille. Scdo pbat exemplo ciuili tripliciter. Primo sic. Scdo3 leges culpa cuiuslibet est coercenda: vt habetur. ff. de offi. presi. l. diuus. §. vlti. et ff. solu. matrimonio. l. si constante. §. si maritus. S3 tribus modis quis est in culpa. aut quia non fecit quod quilibet diligens fecisset. aut q2 contra pactione3 venit. aut quia fuit in mora: vt habetur. ff. locati. l. videamus. ita etiam blassemus hijs tribus modis est in culpa. Primo non fecit diligentia: vt sibi caueret a blassemia. Scdo fecit contra pactum initu cu3 deo in baptismo et in confessione sacramentali: promittendo abstinere a blassemijs.

Tertio est in mora: cu3 assidue in peccato p seueret. Ergo patet propositum. Scdo exemplo ciuili sic. Filij parentibus debent reuerentiam exhibere tam debitam: q deuotam. C. de patria potestate. l. congruenti9. et ff. de in ius vocan. l. generaliter. Cum igitur deus sit pater noster: iuxta illd. Pater noster qui es in celis: ergo sanctificandus et honorandus: no autem blassemijs vituperandus. Ex sermonibus enim et loquelis quis sapiens dignoscitur et insipiens. ff. de tuto. et cura. datis ab hijs. l. is qui. §. fi. vnde ex blassemia homo insipiens iudicatur: de qua dicitur in psal. 35. Verba oris eius iniqui. et do. n. in te. vt bene ageret. Tertio exemplo ciuili etiam probat sic. Sed legi pmptiores ee debemus ad parcendum: q ad codemnandum: vt habetur. ff. de periculo et cōmo. rei vendita. l. j. et ff. de seruis expor. l. seruus. Sed blassemus intendit nocumentum eius quem blassemat: et ita efficitur socius diaboli et damnatorum. Qd si malam societatem acquirit: sibi imputet: vt habetur. ff. pro socio. l. cum duobus. §. j. et l. socius. el p et insti. pro socio. §. vlti. A tali autem societate per veram pniam omnino recededum est: tum quia nemo debet esse inmemor proprie salutis. C. ad. l. iul. repetun. l. vltima. Cum etiam quia ecclesia nunq claudit gremium salutis redeuntibus ad se. C. de sum. tri. et fi. ca. l. inter claras. Tertio et vltimo pbatur triplici exemplo gentili. Primum ponit Seneca libro pmo de ira. Caius Cesar ordinauit fieri solennissimum festum nobilibus suis. Eodem die contigit tonitrua: co-

ruscationes:pluuias: ꝛ tēpestates plurimas fieri. Rex indignat⁹ maledixit Joui: ciq; bellum indixit:iubēs tela ꝛ machinas cōtra Jouem iactari. Qui iussa complentes:tela ꝛ lapides contra celum iaciebant: que ad se descendebant ꝛ magnam populi partem peremerunt. Sic est de blasfemantibus qui verba in deū iactant:ꝛ sibiipsis nocent. Scōm exēplum ponit idez Seneca.2.declara.c.j.dicens ꝙ quidam pater abdicauit filium suuz ad quez alius filius accessit rogans ne patri quid dure responderet: tacite promittens ei sub cyrographo: ꝙ ei postmodum dimidiaz partem hereditatis daret. Ille tacuit duz pater eum abdicaret:tunc frater ille gratus germano dixit. Oēm fortunam tibi frater iungam comitem. si militandum est:vna militabimus. si peregrinandum est:vna peregrinabimur.malui vt tacendo iram patris vinceres:q̄ȝ recentem peius iram exagitares.mee partis heres sis:ero tuus custos. Spiritualiter pater est deus:qui quandoq; aliquos flagellat: ꝛ frater noster dominus iesus dicit. Sustine patienter:ꝛ noli blasfemare:ꝛ dabo tibi dimidiam partem hereditatis mee: ꝛ in omni fortuna tecum ero. Tertiuz exemplu; ponit Elimandus in cronicis: vbi ponit de moribus grecorum:ꝙ tempore Alberi regis grecorum qdam seruus regis magnus apō eum:sed maior blasfemus cum ensem teneret semel ante regem:venerunt quidaz nigri homines:ipse plus ceteris videbat:ꝛ ceperūt eum:ille clamabat adiuua me rex:ipsi respōderunt quiesce rex:quia noster est. ꝛ sic sublatus est ab oculis regis ꝛ alioruz:viuus ad infernum descendit. Ergo fratres abstineam⁹ a blasfemijs:vt ꝛc.

¶ Feria quarta post secundam dominicam in quadragesima in qua declaratur quanta sit peruersitas blasfemie:ꝛ hoc triplici respectu.s.grauitatis:horribilitatis:ꝛ societatis. Sermo.34.

Tu es dominus omnium:ꝛ non est q tue resistat maiestati. Hester.13. Sententia est dilectissimi in christo principis philosopho um Aristo.8.phisicoꝝ. ꝙ maiori bono opponitur maius malum:ex quo ꝯñter ab eodem habetur topicorum.8. ꝙ maximo bono maximum malum opponitur. Ideo sicut summum bonum est ipse deus: immo ipsa bonitas: maximum etiam est bonum ipsum laudare: sic summum malum ꝛ peruersitas illū blasfemare. Hoc enim horrent etiam multi peccatores: vt vtrū sit quod dicit idem philosophus.9.ethicorum.mala multa ꝛ dura qui operati sunt: ꝛ propter malitiam ab hominibus odiuntur sicut blasfemi: qui non attendunt quanta sit dei maiestas.de quo in themate dicitur. Tu es domin⁹ ꝛc. Quanta sit ergo blasfemie peruersitas: in hoc sermone ostenditur triplici ratione.s. Primo respectu grauitatis. Secundo respectu horribilitatis. Tertio respectu societatis.

¶ Pars prima huius sermonis in qua declaratur blasfemiam abominandam esse triplici ratione.s.comparationis:comprehensionis:ꝛ intensionis.

Primo in hoc sermone dico ꝙ blasfemia ē summe maligna ꝛ propterea detestanda respectu grauitatis. Est enim peccatum grauissimum: quod probatur tripli ratione.s.comparationis:comp̄hensionis:ꝛ intētionis. Primo ratione cōparationis pctm̄ h pōt ꝯparari tripl'r.s.ad homicidiuz:ad periuriū:ꝛ ad omne pctm̄: ꝛ sup oia blasfemare pctm̄ est grauissimū sane intelligendo. Primo enim comparatur ad homicidiuz concludendū ſm Tho.2.2.q.13.ar.3 in responsione ṗmi arti.ꝛ Ale.in.3.par.sum. in tractatu de blasfemia.arti.5. ꝙ peccatum blasfemie est maius homicidio duplici rōne. ¶ Primo ratione obiectionis:quia illud peccatum est grauius: quod imediate habet deū pro obiecto:ꝛ in deuz fertur directe. Sȝ blasfemia est huiusmodi.ergo ꝛc. Homicidiū autem est in proximum. Verum est tamen ꝙ si compararetur ſm effcm̄ nocendi:sic homicidium preponderat. Plus enim homicidium hominí nocet q̄ȝ blasfemia deo. Ideo infertur homicidio maior pena temporalis. Sed quia in grauitate culpe magis attenditur intentio voluntatis peruerse: q̄ȝ effectus operationis:ideo cuȝ blasfemus intendat nocumentum inferre diuino honori simpliciter loquēdo grauius peccat: q̄ȝ homicida: q̄uis homicidiū teneat ṗmū locum in peccatis cō

tra proximū.¶ Scḋo rōne preceptionis: qa maius est peccatū cōmissum ꝯtra maiora p̄cepta: sed peccatū blassemie est ꝯtra preceptū prime tabule. homicidiū aūt ꝯtra preceptuꝫ scḋe tabule. maiora sunt aūt precepta prime q̄ȝ scḋe: ergo maius est peccatū blassemie q̄ȝ homicidij saltem spūs blassemie qḋ est pctm̄ in spm̄ sanctum: non aūt homicidiuꝫ: ergo pꝫ propositū. ¶ Sḋo dico ꝙ compando blassemiam ad periurium grauius est peccatū periurio: qḋ ꝓbaẗ ẜm Alexan. vbi supra ⁊ Tho. vbi supra in r̄nsione scḋi argumēti. q2 q piurat non dicit aut sentit aliquid falsi de deo sicut facit blassemus: sed deum adducit testem falsitatis: non tāq̄ȝ deum testem falsum esse: sed vt firmeẗ credulitas in eo cui iuraẗ p aliquod euidens signum. Et ideo glo. sup illud ad Eph. 3. Omnis blassemia tollaẗ a vo. sic dicit peius est blassemare q̄ȝ peierare: q2 peieratio false rei adhibeẗ testis deus. blassemādo aūt de seipso falsa dicunẗ. pōt tñ ẜꝫ Alex. aliqua blassemia minor esse aliquo periurio: tum quia minoris sit dāni: tum quia ex minori libidine procedat. ¶ Tertio comparādo peccatum blassemie ad omnia alia grauius reputauit. qḋ ꝓbaẗ ẜm dictos doctores vbi supra triplici rōne. Primo rōne oppositōis quia blassemia opponiẗ cōfessioni fidei: vt pꝫ ex dictis. ideo habet in se grauitatem ratiōe infidelitatis: sed infidelitas est maximū peccatuꝫ ẜm genus suum: ẜm oēs doc. maxime Tho. 2. 2. q. x. ar. 3. ꝯñs est vt blassemia sit peccatum maximum ad idem genus pertinens ⁊ ipsum aggrauans. ¶ Scḋo rōne intensionis sic: pctm̄ tanto grauius esse cognoscitur: quāto fit cum maiori intensione voluntatis: ẜm oēs theologos. sed saltēꝫ spūs blassemie fit cum malicia ⁊ voluntatis detestatiōe. quapropter vt dcm̄ est peccatum in spiritūsanctū reputatur: ideo est grauissimū: ⁊ ad hoc magꝭ grauatur si in verba prorumpat: sicut laus si dei augetur per dilectionē ⁊ confessionē: ⁊ iō dicit glo. super illud Isa. 18. Populū terribilem ⁊c̄. nihil horribilius blassemia que ponit os suum in celū. Omne enim peccatū blassemie comparatum leuius est. h ibi. ¶ Tertio probatur rōne offensionis. Nam vt dictum est tanto grauius est peccatum q̄ȝ imediatiꝰ offendit deum. Deus enim ẜm theologos a malis varijs modis offendi solet. Primo quātum ad suas creaturas: ⁊ sic qui furatur: fornicatur: vel hoiem occidit: deum offendit i suis creaturis: ⁊ omnia ex suo genere sūt peccata mortalia. ¶ Scḋo offēdiẗ quātū ad suā specialem familiā: ⁊ ita qui martyres ⁊ alios sanctos: qui per gr̄aꝫ familiares extiterūt occiderunt grauius pec. ¶ Tertio quātū ad ꝑsonam relatam: ⁊ sic qui corpus Christi conculcaret ad hoc grauius pe. ¶ Quarto quātū ad naturam assumptam: ⁊ sic qui Christum crucifixerunt sceleratius omnibus fecerunt. ¶ Quinto quātum ad nām diuinam: ⁊ sic q proprie ⁊ sine aliquo velamine ad offensionē diuine nature pretendit. ꝑfecto in grauitate peccati omnes excellit. Qḋ qdem ipsi blassemi faciunt. Nam blassemia est peccatū immediate contra deum factum. Ideo Reuerē. pater meus ⁊ preceptor frater Seraphinus gaietanus: sacre theologie ꝓfessor. di. se hanc opinionē tenere. ꝙ grauius pec. deum blassemans: q̄ȝ qui pedibus corpus Christi cōculcaret vt corpus Christi: ⁊ hoc bis rōnibus cōcludebat. Primo rōne obligationis sic: quia vbi est maior obligatio ibi maior culpa: sed plus obligamur diuinitati q̄ȝ humanitati: ẜꝫ fidem. h fundaẗ in euangelio Luc. 7. de debitoribus ⁊ feneratorꝫ. ¶ Scḋo rōne prauitatꝭ. Nam quāto minores occasiones habet voluntas ad peccandū tanto peccatū est grauiꝰ patet in luxurioso sene ⁊ iuuene: sed possibile est ꝙ blassemus faciat ex prauitate voluntatꝭ vt se de deo vindicet maleditione: quia non pōt opere: ⁊ cōculcans ex passione lucri: quia diabolus indicat sibi thesauꝝ vt faciat illud in Christū. Primus eni nullam hꝫ occasionem. Scḋus habet passionē auaritie quam grauitatē ponit spiritussanctꝰ in. ps. 54. Et si his qui oderunt me super me ma. loc. fu. abs. m. for. ⁊c̄. ¶ Tertio rōne necessitatis: nā qñ aliqua virtus est necessaria ad saluteꝫ ille qui non credit est in statu dānatiōis. Mar. vlti. Qui non credi. cōdēnabitur. Et ẜꝫ apl̄m ad hebre. xj. Sine fide impossibile est placere deo: sed ꝙ humanitas Christi sit minor diuinitate Christi. patet quia pater maior me est Et in symbolo eq̄lis patri ẜm diuinitatē ⁊c̄. sed grauius est offendere maius q̄ȝ minus. ¶ Quarto rōne infidelitatis: quia dicens oppositum contradicit euangelio. Nam euangeliuꝫ ⁊ tota christiana fides: ⁊ doctores oēs tenent: ꝙ Christi humanitas est minor diuinitate eius. Sed si dicis ꝙ culpe sunt incq̄-

les:oportet dicere q humanitas est maioris
dignitatis:exquo facit maiorem grauitatem
hoc aũt est cõtra omnes predictos.dicens q
blassemia est maior:conuenit cum omnibus
doc.predictis:quia dicit maius peccatum eẽ
offendere maius q̃ minus. Humanitas aũt
Christi est minus ens ipsa trinitate beatifica
ta.ergo patet ꝛc.¶ Quinto rõne diuerse bo-
nitatis. Nam lz bonitas humanitatis sit me
lior quacũqz bonitate creata respectu nature
ꝛ gratie:tamen illa bonitas est participata.
bonitas autem diuinitatis est per essentiam
Mat.19. Quid me interrogas de bono? solus
deus bonus est.nunc aũt in rõne bonitatis
grauius est offendere maiorem bonitatem.
¶ Sexto rõne redẽptõis. Si enim duo nos
redimerent inequaliter ꝛ vnus daret centũ
ducatos quos ab alio haberet q daret mill.
magis pec.qui offendit maiorem redẽptorẽ
Christus aũt redemit nos vt deus p̃ncipalr
ꝛ quodãmodo istrumẽtalr ƒm humanitatẽ
ƒm omnes theologos.¶ Septimo ex parte
sacrilegij qd est offendere rẽ sacram: ꝛ q̃to
fit iniuria rei magis sacre tanto sacrilegium
grauius est. Dicit enim Tho.2.2.q.99.ar.j.in
responsione.q.q omne illud quod ad irreue
rentiam rerum sacrarum pertinet habet sa-
crilegij rationem. mõ lz humanitas Christi
sit res sanctissima:trinitas aũt est magis sa-
cra:ꝛ ita in ratione sacrilegij magis pec.blas
femus q̃ ille. Ex predictis igit patet q̃ gra-
ue sit blassemare deum:cum blassemãtis lin
gua efficiatur quasi gladius cor dei penetrãs
ꝛ ensis vndiqz deum scindens. Nam si deus
pati posset tot vicibus gladiaret quot blasse-
mat. Ideo ppha ps.58.dicit. Et gla.i la.e.s.
blassemãtium. Et q̃uis deus sit imortalis
nihilominus ex parte illoꝝ malicie occiderẽt
deum ꝛ sanctos si possent:quos non cessant
quotidie blassemare de quibus dicit ppha
ps.56. Filij hominum dentes.c.ar.ꝛ sagit.ꝛ
lin.eoꝝ gla.ac. Unde dic glo.super illd Isa.
18. Populum terribilem ꝛc. Nihil horribi-
lius blassemia ꝛc. Tam scelesti enim sunt q-
dam blassemi q si deum ꝛ sanctos haberẽt
dentibus lacerarent. O canes rabidi.o dia-
bolici homines.o demones incarnati. o tra-
ditores qs vos docebit furari aũe.ira:o dñi
ciuitatum ꝛ rectores. o p̃ncipes ꝛ reges: vbi
iustitia:vbi fides.vbi iusiurandum:vbi zelus
honoris nostri nõ dicamus dei: vulneratur
sepe figura Christi ꝛ gloriose virginis matris
dei cum tanta confusione christiane fidei eru
untur oculi. Nulla inde correctione vel inqui
sitiõe facta. Sed multi dicũt nescimus quis
fecerit:ignoratis vtiqz:qr de iniuria dei non
curatis:o si quis diceret etiam minimũ ver
bum in regem ꝛ ditionem aliquorum: pro-
fecto si ipos caspios montes pertransisset in
ueniretur. estote ergo soliciti:quia vbi ẽ the-
saurus tuus ibi est ꝛ cor tuũ. Matth.6.
¶ Scdo blassemiam esse grauissimum pec-
catum.pbatur ratione comprehensionis. ait
enim phs.4.ethico. Malum si integre fiat i
portabile erit: sed blassemia non solum ẽ de
se mala:sed comprehendit integre multa alia
mala:ergo summe est maligna ꝛ iportabilis.
Sicut enim bonum tanto melius est quanto
plura bona in se comprehendit:sic per locum
ab oppositis quod est bonum argumentum
in iur.ff.de offi.eius cui manda.est iurisdi.l.j.
Tãto malũ deterius est quãto in vno plura
mala concurrunt:sed in blassemia presuppo
nitur infidelitas:vt dictum est quod est ma-
ximum peccatoꝝ: quia tollit fundamentum
edificij spiritualis.iuxta illud Jo.3. Qui non
credit iam iudicatus est. Addit insuper here-
sim ꝛ plus q̃ heresim. Nã hereticus illa de
deo dicit que vera esse credit q̃uis erret: sed
blassemus illa dicit que omnino non credit
esse vera nec dicenda: deteriores etiam sunt
blassemi ipsis iudeis quibus consuetum fuit
obturare aures:cũ blassemare audirũt.iuxta
illud Act.7.continuerũt aures suas.glo.in t.
dicit ne blassemiam audirent.¶ Tertio idẽ
probatur ratione intentionis.ƒm enim phm
2.de anima. Omnia iuste denominãt a fine
qui.s.intendit.ff.ad.l.falci.l.his si qui.quadra
ginta.§.sed si opus. hinc est q opera huma-
na ex mala intentione facta mala redduntur
iuxta illud Matth.6. Si oculus tuus neq̃
fuerit:totum corpus tuum tenebrosum erit.
per oculum enim intentio designatur: que si
neq̃ fuerit tota operatio tenebrosa erit. In
alijs enim peccatis maxime que fiunt cõtra
proximum:peccans cum non intendat diui-
nam offensã:imo vellet si possibile eẽt talia
posse agere sine diuina offensiõe:vt fornicari
homicidium facere:furari ꝛ alia. In blasse-
mia vero totum oppositum: quia blassemã-
tis intentio semper cõtra dominum gradit
offensam dei intendens. bene ergo dicitur

venenata:quia super omnia alia peccata veneno mortifero plena est. Unde Jo.apoc.17 dicit. Vidi mulierem sedentem super bestiā coccineam plenam nominibus blassfemie: h mulier veneno mortifero plena:est blassfemātis intentio:que super habitum malicie sedet coccinea ꝓpter crudelitatem dicitur: & plena propter consuetudinem blassfemandi malaȝ: & sic patet pars pͥma huius sermonis.

¶ Pars scd̄a huius sermonis in qua declaratur blassfemiam horribilem esse triplici ratione.s.delectationis:vilificationis: & ingratificationis.

Secundo in hoc sermone dico blassfemiam summe esse detestandam respectu horribilitatis. est enim non solum graue peccatum:sed horribilissimum:qd̄ triplici ratione probatur. Primo ratione delectationis. Nam ſm phm.2.phyſi. Posita causa sufficienti sequitur effectus: & quāto causa est propinquior: tanto ad causandum effectum est potior.ff.de condi.ob tur.cau.l. si ob turpem causam.&.ff.rerum ānotaꝝ.l. Si mulier.ff.de excu.& temp.coꝝ.l. sed & milites. §.ignominia.ex quibus sequitur a contrario sensu:ꝙ quāto est minor causa: tanto minor debet esse effectus:& vbi nulla est causa:nullꝰ debet sequi effectus.ideo inter peccata hoc interest vt eoꝝ tāto grauius quodlibet sit: magisq3 maiestatem diuinam offendat: quanto ex minori tentatione procedit:vel causa motiua.peccat enim i carne iuuenis:pec.& senex. sed ideo magis seni imputabitur:qui dū peccat dico:iuxta illd̄ Ecclesi.25.c.tres ingt dn̄s Spēs odiuit anima mea: & aggrauor valde anime illorum:pauperem superbum: diuiteȝ mendacem:& senem fatuum & insensatuȝ:sed cū i ceteris peccatis semper aliqd sit ad peccatum inducens: sicut verbi gratia in superbia delectatio honoris: in luxuria delectatio carnis: in gula delectatio gustꝰ:in auaria delectatio pecunie:& ita de cōsimilibꝰ. In blassfemia vero nullum est motiuum delectationis inducens ad blassfemiam: ergo grauius & detestabilius est ceteris peccatis.vn̄ Aug. de sancto Vic.ait. Scelestissimū genus peccati est:quādo quis in dei vituperio delectat̄ Quid enim est aliud spūs blassfemie nisi desiderium vituperationis diuine:hoc peccatū irremissibile vt dictum est: quia causam ad remissionem secum minime gerit. ¶ Scd̄o ratione vilificationis probatur. Tanto enim maior & horribilior est culpa vilificationis: quāto maior est persona offensa: patet ex de senten.excōmu.c. cum illoꝝ.§. nos tamen.in tex.& in glo.ff.de iniu.l.itē apud.§.ꝙ ait ꝑtor. sicut exemplariter manifestari potest.offensa enim est in ciuem cōuitium facere: maior in principem:maxima in regem: sic in ꝓposito est de peccato blassfemie. In alijs peccatis cōuitium infertur creature in blassfemia creatori:sed quātum creator excedit creaturam: tm̄ blassfemia excedit alia peccata. Ideo dicitur in.c.vergētis:de here. Longe grauius ē eternam ꝙ̄ temporalem offendere maiestatem. Et Ecclesi.22.scribitur. Ad amicum si produxeris gladium non desperes: est enim regressus ad amicum. Si aperuerit os triste: non timeas.est enim concordatio:excepto cōuitio ex improperio & superbia & misterij reuelatione:multo amplius est conuitium inferre in omniū creatorem. Est tamen sciēdū ꝙ h cōtumeliosa blassfemia potest dupliciter contingere.s.directe:& indirecte. Primo directe cum quis mala dn̄o irrogat:vt in precedentibus pretactum est. ¶ Scd̄o vero indirecte vel interpretatiue:cū qs cruci Christi irreuerenter & inhoneste contractat. vnde.C. nemini licet.in.m. Memini lȝ signum saluatoris in terra vel in silice & in marmoribus humi positis sculpere vel impingere: ne pedibus conculcetur:sed quid dicendum est de puellis nouiter coniugatis & eorum parentibus que tempore nuptiarum cum ad coniugium domum ire volunt in calciamentꝭ suis denarios portant in quibꝰ sepe crux vel imago domini:aut virginis gloriose: & alioꝝ sanctorū:vel dei aliqua nomina sculpta aut descripta sunt:que omnia in horam maledictā & in diem & iudicium mali āni futuri:& inter ipsam & maritum semper infelicissime vite: veluti lutum conculcare non curant. O blassfematores imo horribilꝭ est dicere & audire & conculcatores sanctissime crucis:& sanctoꝝ nomen sanctoꝝ & sanctarum presertim gloriose virginis Marie: & diuine maiestatis. o nefandissimum scelus: o initium annoꝝȝ malorum huius coniugij maledicti & in noīe sexcentum paria demonioꝝ initiati:quid innumerabiles inter illos infelicitates deuenerint:qui cum dei & aliorum sanctorum blas-

semijs:z in nomine demoniorum matrimo nium consumare nituntur. ¶ Tertio idem ꝓ batur ratiõe ingratificatõis.s.beneficiorũ dei Ingratitudo enim tale malum z pctm̃ videt esse ꝙ non solũ deo sed etiã hoibus summe displicere videtur. Nã manumissi si ingrati extiterint contra dños suos:rursus ad serui tuté rediguntur.C.de liberti.z eoꝝ liberis.l. Si manumissus.s.ingratus circa patronum extiterit suũ:z quadã iactantia vel contuma cia ceruices aduersus eũ erexerit: aut leuis offense culpam contraxerit:a patrono rursus sub imperio ditioneq; mittatur: filijs etiã q postea nati sunt seruituris. Multum etiã di splicet deo. Unde Ber.ait. Ingratitudo est ventus vrens z siccans fontem pietatis z flu enta gratie. Sed quis est magis ingratus ꝙ̃ impius blassemus:qui de munere loquele si bi preceteris creaturis ꝯcesse: has vices dño reddit:z sanctis eius?qui cũ dicere debeat cũ propha ps.33. Benedicã dñm in oĩ tempore semp la.e.i.o.m. Ore suo fetido.do. maledic. Oẽs creature laudes quas pñt referũt crea tori:extollentes eius oipotentiã:admirantes sapientiã:collaudantes clementiã z bonitaté Ad quod per ꝓpham inuitamur.di.ps.169. Laudate deũ de ce.vsq; laudẽt nomẽ dñi.z infra.Lau.do.de ter.vsq; qa exaltatũ est no men eius solius:qz vt dic Aug. Quicqd de9 creauit siue in celo siue in terra siue in mari laudat deum:solus maledictus blassemus fa cit oppositum de beneficijs cunctis ingratus Nam membra illa infirmitatis humane q̃ pro salute humani generis assumpsit blasse mus ad contumeliã noians viscera anterio ra z posteriora:z qđ peius est blassemare nõ curat:quasi non a perfidis iudeis satis fuerit affectus obprobrijs:sed oĩu; ipse neqssimus iudeoꝝ:complere velit contumelias eius: vñ Aug.dicit. Non minus pec.qui blassemant xpm regnantem in celis:ꝙ̃ qui crucifixerunt ambulanté in terris. Cuius ratioẽ noster ir refragabilis doc. Alex.in.z.assignat:qz fit ma ior iniu.rõne maioris status.regnans enim i celis satis maior ẽ ꝙ̃ in terris:z qz iudei hoc ignorãs fecerunt.iuxta illud pme corin.z. Si cognouissent nũꝙ̃ dñm glorie crucifixissent: blassemus aũt sciẽter agit z ex certa malicia ¶ Tertio qz iudei non promiserant ei fidem sicut christiani qui baptizati purificati z con firmati sunt in Christo. Et ideo de his igrat9 scribitur Ecclesi.29. Bona verba repromisso ris.s.in ꝯfirmatione sibi ascribit peccator: et ingratus sensu derelinquit liberanteʒ se:z sic patet scđa pars sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua de claratur detestatio blassemie respectu mali gne.societatis:z hoc triplici rõe.s.distinctõis: cognitionis:participationis.

Tertio i hoc sermone dico blassemiã detestandam esse respectu societatis maligne z peruerse:qđ ꝓbat triplici ratione. Primo diuisionis. In blassemia eni distingui possunt filij dei a filijs diaboli: nã vere filij dei tolerare nõ possunt: ꝙ pater coꝝ tam inaniter sagittetur: de quo filij dia boli minime curant.vñ Augu.dicit. Dilectio sola distinguit iter filios dei z filios diaboli signẽt se signo crucis:oẽs rñdeant oẽs amẽ. cantent oẽs All'.baptizent oẽs.intrẽt ecctas: impleant parietes basilicarum non discernũ tur filij dei a filijs diaboli:nisi charitate:qui habent charitatem nati sunt ex deo:qui non habent charitatem non sunt ex deo magnuʒ indiciũ magna discretio: quicquid vis habe hoc solum nisi habeat nihil tibi prodest: alia si non habeas hoc habe:z implesti legem. h ille. Cum igitur perfecta charitas in dilectõe dei z proximi consistat:quõ diligit deum ac proximum qui eum blassemare non cessat? O cor lapideum z ferreum imo durius ada mante: posse tolerare blassemiam dei tui: patent predicta per exemplum valde notabi le. Uir quidam ex vxore propria tres filios se habere credebat.sed dic quadam turbata in eũ mulier dixit ei:ex his tribus filijs scias pro certo duos ex alio viro me genuisse:quis proprius esset filius nolens propalare: breui facto interuallo moritur mulier: non post multum temporis vir infirmatus voluit te stari:ignorans filium proprium: sic testamen tum condidit. Qui ex vobis tribus legiti mus est mihi filius omnium bonorum meo rum relinquo heredem. post patris mortem quilibet asseuerabat se eẽ ligitimũ quẽ pater instituerat heredem. Ante iudicem defertur causa. Iudex forte prudẽtie Salomonis nõ imemor.3.Reg.3.de mulieribus litigantib9 pro filio zc. Iudex prudens precepit corpus defuncti ad arborem ligari:z ab his tribus filijs sagittari. Iacit primus z scđus.tertius

vero cum deberet patri sagittare cadauer ab
horruit facinus: cōmota quippe sunt viscera
eius super patre suo: ait ad iudicem. Stu-
pet animus meus: manus tremunt: oculi ca
ligant: ⁊ breuiter toto corpore cōtabesco: pa-
tris mei quāuis defuncti cadauer vłnerare.
Date ergo cui vultis: malo hereditatem ego
amittere: q̄ȝ tale scelus perpetrare. Quibꝰ di
ctis veritas ꝓpallatur per nām que ꝑ culpā
tegebatur. Huic enim oia iussit iudex dari.
Qui ergo in ꝓposito verus filius pati potest
etiam patris ꝯtumelias ⁊ blassemias: qs de
uotus filius virginis gl'iose: tot opprobria: q̄t
a sceleratissīs linguis hoium impiorūȝ ꝑ ora
spurcissima exeunt: audire valet? Quis hñs
zelum dñi: audiens deuȝ ⁊ sctōs blassemari:
nō ꝯfodit̄ gladio interius ꝯpassiui doloris: ⁊
si nō vlcisci manu possit: corde saltem doleat
⁊ clamet singultibus vsq̄ȝ ad celū di. Tanq̄ȝ
vulneratꝰ in corde: heu: heu: heu me: q: dñs
meus gubernator: ⁊ creator: ⁊ redēptor meꝰ.
Trenoꝝ.3. cōquerit̄ di. Posuerunt me sicut
signum ad sagittam dicit dñs. Scd̄o idem
probat̄ ratione cognitōis. Solet.n. cognosci
hō qua patria sit oriundus ex loquela. Tres
autem regiones possidet deus. s. celesteȝ: mū
daleȝ: ⁊ infernalē: ⁊ vnaqueq̄ȝ caꝝ ꝓpriuȝ hȝ
ydioma. Celestis regio ꝓ suo linguagio hȝ
semꝑ laudare deum. Psal.83. Beati q ha-
bitāt in do.t.i s.s.lau.te. Quis igit̄ in terra ci
uis celestis possit appellari: nisi q in paupta-
te ⁊ angustijs nō cessat deuȝ laudare ⁊ bene-
dicere? Q̄d̄ hic ciuis sit celestis: s̄mo indicat:
vt Mat.12. scribit̄. Bonus hō de bo.the.cor.
ui ꝓ.bo.s.dñi gl'iam ⁊ honorē. Mundialis
aūt regio hȝ ꝓ suo linguagio loqui de mun
di rebus. Omne vero quod in mundo ħ est
vt ꝑme Jo.2.c. dicit. Concupiscentia car.con
cu.ocu. ⁊ supbia vite. Supbi qui loquunt̄ de
mundi honoribꝰ: luxuriosi de lasciuijs ⁊ car
nalibus: auari de ꝯgregādis diuitijs: q: q de
mundo sunt: loquunt̄ de mundo. vñ Jo.3. dr̄
Qui de terra est: de terra loquit̄. Infernal̄
etiaȝ pr̄ia nunc in mundo cōciues mł'tos hȝ.
Nam eius linguagiuȝ sunt maledictiones ⁊
blassemie. vñ apoca.16. Blassemauerunt deū
celi pre doloribus suis. ⁊ Ysa.8. Cum esurie-
rit irascetur ⁊ maledicet regi suo: ⁊ deo suo.
Blassemi igit̄ quia scripti sunt in libro eter-
ne damnationis iam in presenti assuescūt of
fici suo. Naȝ sicut facile italici ⁊ alemani ex
loquela cognoscuntur: sic etiaȝ reprobi hoies
ex sermonibus dei maledictione plenis.
O igit̄ homines infernales: o demoniorum
complices: o incarnati diaboli. Nam cuilibȝ
vestrum digne dici potest. Tu es damnatus
iuxta illud Mat.26. Vere tu ex illis es. Nā
⁊ loquela tua manifestū te facit: q: s. es de nu
mero dānatoꝝ. Tertio ideȝ probat̄ ratione
ꝑticipationis. Nam q: in.c. sicut dignum de
homicidio. ⁊.86. di. culpā scribit̄. Non caret
scrupulo societatis occulte q manifesto faci-
nori nō desinit obuiare. Ideo nō solum blas
femi: sed ipsoruȝ diuersi fautores diuersimo
de ad eandeȝ culpaȝ obligant̄. Primo in ħ
scelere ꝑticipes sunt blassemantiū genitores
qui nō corrigunt filios suos. Hoc vitio de-
linquentes: quos sepe iusto dei iudicio per-
dunt: ⁊ tandē etiaȝ ipsi i barat͛ eterne ꝑditio
nis dilabunt̄: ita vt de eis verificet̄ illō eccli.
41. De patre impio ꝯquerunt̄ filij: qm̄ ꝓpi
illum sunt in opprobriuȝ: q: in inferno blas-
femant parentes: q nō correxerunt eos. Se
cundo sunt ꝑticipes i domo ꝓpria blassema
re ꝑmittentes. O nefanda crudelitas: creato
rem nostꝝ ⁊ dei matrem in ꝓprijs laribus
sinere illis maledictis linguis sic crudel'r la-
niari. Quis sapiens ⁊ timens deum ꝑmitte
ret si posset obuiare alicui sancto viro in do
mo ꝓpria inferri ꝯtumeliā. sȝ q̄ȝto minꝰ deo
⁊ saluatori: ⁊ sanctis iam cum xp̄o beatis?
Quis tolerare posset ante se patri suo iniu-
riam fieri: q̄ȝto minus illi cui quottidie dici
mus. Pater noster q es in celis: sanctificet̄
nomen tuuȝ. Tertio sunt in ħ scelere ꝑtici-
pes ꝑ̄lati ⁊ aiaꝝ rectores in correctione ne-
gligentes: q circa hoc iudeis peiores appella
ri possunt: q: illi audita dei blassemia blasse-
mantes s̄m legem lapidare iudicabant: ⁊ in
signum cordialis doloris aures obturabant
⁊ vestimenta scindebant. Quarto sunt ꝑtici
pes dñi ciuitatū ⁊ rectores de talibꝰ non cu
rātes. Nam si in eorum ditione ydolatriam
sustinerent nōne horrenduȝ scelus censeret̄?
⁊ tñ blassemia maior est idolatria: q: ħ aufert
honorem: illa infert contumeliā: nam in hoc
scelere tanto est vtilis iustitia quāto dānabil̄
ꝑmissio: ideo tm̄ lucrari pn̄t puniendo: quātū
amittunt nō corrigēdo. O quot denarij pos
sent hñ ⁊ iuste acquiri puniendo blassemos.
Quinto sunt participes cōitatum rectores ⁊
ꝑtātes qui statuta obseruari facere negligūt:

in quibus cōiter pena cōtra blaſſemos ponitur: et iurant quod facient obſeruari: ideo ſunt periuri quotiens hoc negligunt quod ſi fecerint honorabiliores et famoſiores et maioris meriti et lucri erunt. et tale lucrum eſt benedictū in ſecula: per quod tanta impietas coercetur. Penſandum quippe eſt quod virgo glorioſa ſanctiq; omnes per hmōi punitiōibus apud deū fundant preces. Ideo denarij ex tali iuſto lucro prouenientis illud mamone iniquitatis vocabulū retinent. de quo Luc. 16. dicit. Facite vo. amicos de mamo. iniquitatis. i. cōdēnate blaſſemos: et tantā iniqtatem ſaltē pecunijs vindicate: vt ex hoc ſancti oēs facti amici vri pro vobis intercedere dignent: et cū defeceritis recipi. vos i eterna tabernacula. Ultimo ſunt participes aſſiſtentes: ſi quātum poſſunt licite non otradicūt: qñq; dulciter admonendo: iuxta illud Gal. 6. Huiuſmodi inſtruite in ſpū leuitatis: qñq; manſuete reprehendēdo: qz dicit pp̄ha. ps. 89. Qm̄ ſupuenit manſuetudo et corripiemur: qñq; manſuete arguendo. Prouerb. 27. Melior ē manifeſta correctio: qz amor abſconditus: qñq; dure increpatio. 2. Thi. 4. Inſta oppor. ipor. argue. ob. increpa. qñq; officialibus accuſando: et h oia cū grandi diſcretiōe ex zelo dei tm̄ et amore primi: qm̄ que tali zelo mouet regitur et gubernatur: neq; in his offendat: neq; blaſſemat. Adiuuet nos deus benedictus. Amen.

¶ Feria qnta poſt ſcdam dñicam in quadrageſima in qua tractat de ſanctificatione ſabbati in generali. Sermo 35.

D vnicuiq; iuxta viam ſuā. Hiere. 17 Dicto cariſſimi de duob' preceptis pme tabule: nūc eſt dicendū de tertio. ſ. memento vt diem ſabbati ſanctifices. Ad cui' expoſitionem tria principaliter annotabim'. Primum dicitur cōuenientia et obligatio. Scdm memoria et declaratio. Tertiū abſtinētia et ſanctificatio. ¶ Quātum ad pmū cum ſit deus auctor maximus: vt ait Plato in timeo cōuenienter hoc tertiū preceptū inſtituit: et iſtud fideliter obſeruantibus remuneratione preparauit in ſuperioribus ſz illd do vnicuiq; etc. Nam cum hoc preceptū ſm oiu; theologor ſniam nō ſolū ſit cerimoniale ſiue figuratur: verū etiam morale: ideo qa morale remanet qñuis nō teneamur ad illud inquātu; cerimoniale: obligamur tñ iquātū morale qd eſt. ſ. deo vacare: iuxta illd. ps. 45 Uaca. et vi. q. e. ſ. deus. In pñti ergo qualiter hoc preceptū cōuenienter ſit datum: et qñter obligatorium mō quo dem eſt tripl'r oñdit. Primo via rationis. Scdo via auctis. Tertio via exemplificationis.

¶ Pars pma huius ſermonis in qua declaratur quō tertio preceptum ſit conuenienter datum: et tertio ſeptuplici via.

Primo in h ſermone quō h pceptu; cōuenienter ſit datum, pbat via rōis ſeptuplicis. ſ. Rōne appropriationis ceſſatōis: deſtructōis: inſtructōis: roboratōis inflāmatiōis: et opationis. Primo ratione appropriationis ſic tria ſunt precepta prime tabule: quor. Primū appropriatur patri: qd cōſiſtit in obſequio operis. ſ. colere deum et honorare qd debetur diuine poteſtati qtū ad patrem. ideo dicitur dñm deū tuū ado. et illi ſeruies Deut. 6. Scdm appropriat filio: qd cōſiſtit in reuerentia oris et diuine veritati: que attribuit filio. ideo dicitur. Non aſſumes nomē. d. t. in vanū. Exod. 20. Tertium ſc; Sabbata ſanctifices oſiſtit in deuotione cordis que debet diuine bonitati: ideo appropriatur ſpūiſancto: ideo Deut. 5. dicit glo. ſup illd obſerua vt diē ſabbati ſanctifices. Recte hoc mandatu; ptinet ad ſpūſanctū: tum pp ſanctificatiōis nomē: tū pter eternā requiem ad donū ſpūiſancti ptinentē. quod ſi d dicitur ſic. videt appropriari filio rōne ſapientie: qz i ſapientia eſt quies. Eccleſia. xj. Inueni mihi multam requiem in ea. ſ. ſapientia: ergo cū hoc mandatū ſit de quiete ſeruili: debet appropari filio qui eſt ſapientia. Item in amore non eſt quies: quia amor currit per deſideriū. vñ Greg. Amor dei nō pōt eſſe ocioſus: g mādatum de quiete nō eſt appropriandu; ſpūiſancto qui amor eſt etc. ¶ Rñdet ſm Alexā. de ales in. 3. pte in tractatu de pceptis. pcep. 3. q. vltima. quod nec p amorē: nec p cognitionē eſt i pñti quies perfecta: quia ex pte cognoſcimus: et ex pte pphamus. pme cor. 13. Quia et impfecte diligimus: ideo nō eſt qes niſi impfecte. ſ. in pte per ſciam vel amorē. Sed quia aia per charitatē tendit merendo in plenam requiem quē habet h in parte: ſed nō anima

sciens per suam sciam mereꝛ vt plene quiescat sicut per suam charitatẽ. Cum igitur in festo debeamus vacare deo per amorem et deuotionẽ: ideo spũisancto appropriatur hoc mandatũ nõ filio. Preterea cognitio i verũ est.amor aũt in bonũ. Cum igiꝛ bonũ dicat rõnez cause finalis in qua est qes per se. verũ aũt rõnem cause exemplaris ſm quã ẽ modus ⁊ ordo ⁊ motus relatis in finẽ.i.bonum inde erit ꝙ i cognitiõe nõ poniꝛ quies plena sed in amore. Dicas ad ꝑmũ ꝙ sapia nõ diꝛ puram cognitionẽ:que est respectu veri:imo saporem qui est ex dilectione. Ad scõm dicas ꝙ amor anteꝗ̃ obtineat amatũ currit ꝑ desiderium:sed cum obtinet qð amat i ipso per delectationẽ quiescit:vñ aia que ꝑ charitatem in pñti deum in ꝑte.i.imꝑfecte habet i futuro vero habebit ꝑfecte inquãtum habet quiescit in bono summo:inquãtum nõ habz currit per desiderium. ¶Scðo ꝓbatur rõne cessationis sic. deus.6.diebus fecit celum et terrã:⁊ die septimo reqeuit:vt habeꝛ Geñ.j. ideo cõueniens fuit vt nobis quiescere preciperet aliquo die. ꝙ si diciꝛ opposita nata sũt fieri circa idem:sed moueri ⁊ quiescere sunt opposita:igitur si in deo non est accipere moueri aliquo modo:ergo nec quiescere. Preterea Jo..5.dicitur. Pater meus vsqꝫ mõ operatur ⁊ ego operor: ergo septimo die ab opere non cessauit. Ad hoc rñdeꝛ ſz Alexã. vbi supra.q.5.ꝙ illud ſm Be.⁊ Aug.sic intelligitur.i.opera:⁊ nouã creaturã facere cessauit. Nam etiam cũ creatur aia creatura noua creatur in numero: non in genere vel in specie. Cum enim aia Ade crearet genus et species creabaꝛ.⁊ ideo ꝗ̃uis nunc deus opeꝛ in creatione aiaꝝ ⁊ aliaꝝ reꝝ:non repugnat ciꝰqð dicitur requieuit. Quõ aũt intelligitur requiescere notaꝛ multipliciter ſm sententiã Be.⁊ Aug.in glo.super Geñ. que colligitur hac dictione. Cum enim diciꝛ reqeuit põt intelligi per negationẽ:vel per positionẽ. Si ꝑ negationem duobus modis. Vno modo vt sit abnegatio ex parte creature: vt sit sensus requieuit.quia postea nil nouũ fecit in specie ſz Aug. Alio modo abnegatio ex parte creatoris:⁊ tũc sic exponiꝛ ſm Be. Requieuit.i. operibus non indiguit vt in eis requiesceret sed in seipso quietus fuit. Item per positionem duobus modis. Vno modo vt per hoc qð dicitur reqescere ponaꝛ actio. Alio modo vt ponaꝛ significatio. Si ponaꝛ actio intelligitur per cãm. Vnde ſm Augu. requiescere dei est rõnali creature in se requiem ꝑstare: vt illuc desiderio feramur quo requiescamꝰ. Sicut enim dicitur facere:cuz ipso in nobis operante facimus:⁊ cognoscere cũ cognoscimus:sic requiescere cuz eius munere quiescimus. Si vero poniꝛ significatio: intelligitur duobus modis. Vno modo anagorice reqeuit die septio.i.significabatꝰ ꝙ post bona opa in pñti:dabit requiem in futuro. Alio modo allegorice:quia diem quo xp̃s post mortem quieturus erat in sepulchro prefigurare voluit. ¶Tertio idem ꝓbaꝛ rõne destructionis sic. Deus ⁊ natura nihil agunt frustra ſm pħm.j.de ce.⁊ mun. Quia igiꝛ futuri erant q dicturi erãt mundũ semꝑ fuisse: quoꝝ singľr Aristoteles vir tante auctis in nãlibus. qui dicit in lib.de vegetatibus ⁊ plan. Mũdum semꝑ fuisse plenuz hoibus ⁊ plantis. Voluit igitur deus qui nihil facit in vanum vt custodiretur vnus dies in memoriam ꝙ deꝰ oia creauit in.6.dicbꝰ ⁊ in semptima quieuit vt dictum est in rõne precedenti. ¶Quarto idẽ probaꝛ rõne instructionis sic.preceptum hoc vt dcm̃ est in exordio est cerimoniale simul ⁊ morale:⁊ inquãtum cerimoniale qð idem ꝙ figurale significabat carnez xp̃i sabbato in sepulchro quiescere dbere: nec tñ corrũpi:iuxta illud ꝑs. Caro.m.reqe. in spe. Tunc enim.s. septima die ab omni opere qð patrarat requieuit:qð salus nostra requirebat. Nã die dominico fuit honorifice receptꝰ. Scðo die consiliũ fcm̃ ꝙ caperetur. Tertio fuit ordinatum ꝙ occidereꝛ. Quarto die fuit venditus. Quinto fuit captus. Sexto crucifixus ⁊ mortuus. Septimo requieuit in sepulchro. vnde Augu.lib.4.super Geñ.ad lrãm dicit. vbi probatur post obseruandũ sabbatũ iudeis fuisse preceptũ in vmbra futuri ꝙ spũalem requiẽ prefigurabat: cuis quietis ipse dominꝰ Jesus Christus:qui nõ nisi qñ voluit passus est in sepultura sua mysteriũ cõsumauit. Ipse die sabbati reqeuit in sepulchro: ⁊ eam totaz diem habuit sancte cuiusdam vacationis. ¶Quinto idem ꝓbatur rõne roborationis sic:ꝓmittiꝛ vobis reqes.vnde Jsa.14. diciꝛ. In die illa cũ requiem tibi dederit dñs deꝰ tuus a labore tuo. Et ideo ad roborandum hanc ꝓmissionẽ datũ est nobis hoc preceptũ de quiete.huiꝰ eni quies erit. A labore. A tẽ

tatione: ꝛ a peccatis seruitute. ¶ Primo a labore quia homo nascit̄ ad laborē: vñ nihil p̄t homo opari sine labore: etiam ipsum intelligere. Et ideo natura diuina tempus diuisit: ꝛ dimidiū tempus dedit quieti. s. noctem in qua requiescūt. s. virtutes aiales: ꝛ dimidiuȝ tempus. s. diem in qua requiescunt virtutes naturales: sed ab oib⁹ his laboribus requiescemus in deo. iuxta illud. p̄s. 4. In pace in id ipsum dor. ꝛ requiescam. ¶ Scd̄o a tentatōe tentamur enim a diabolo a mūdo ꝛ a carne ꝛ tunc he tentatōes nō erūt: quia nec diabolus nec mūdus nec caro p̄ualebūt. ¶ Tertio erit requies a seruitute peccati eo ꝙ oēs erūt filij dei ꝛ adepti eternā hereditatem quā eis deus repromisit: vt possit vnusquisqȝ dicere illud Ecclesi. 51. Modicū laboraui: ꝛ inueni multam requiem. plus enim excedit incomparabiliter tp̄s eternitatis totum p̄ñs tēpus ꝗȝ mille āni vnū diem: ergo patet propositū. ¶ Sexto idem ꝓbat̄ rōne inflāmatiōis sic. Sap. 9. scribit̄. Corp⁹ qd̄ corrūpit̄ aggrauat aiam. Et ideo aia icuruat̄ ad terrena: nisi studeat ab eis se erigere. Et ideo ne mens nr̄a nimis tepescat debet eleuari per contemplationem in deum. Nam quidam hoc faciunt toto tempore. iuxta illud p̄s. 33. Benedicam dn̄m in omni tēpore. ꝛ hi quottidie sabbatuȝ faciunt. Nōnulli faciunt quibusdam horis. iuxta illud p̄s. 121 Septies in die laudeȝ dixi tibi. Ceteri igitur ne prorsus a deo alienētur oportuit eis dari aliquā diem determinataȝ ꝛ h̄ est dies sabbati. iuxta illud Isa. 58. Erit sabbatū delicatū. Ad hoc etiā inducit: nā que est p̄ncipium motus ꝛ quietis. 2. phys. queliȝ enim res nāliter ad eum locū mouet̄ in quo requiescit: sicut lapis mouet̄ nāliter deorsum q2 est nālis locus quietis ipsius. Cū ergo hō nō possit quietari nisi in deo. iuxta illd̄ Aug. p̄ ꝯfessionū. Fecisti nos dn̄e ad te: ꝛ inquietum est cor nostrū donec cōquiescat in te. nāl'r dȝ tendere in deum. rō nāl'r dȝ habere certum tp̄s i quo possit deo per ꝯtēplationē vacare. Dictat igit̄ rō vt aliquis dies ebdomade deputet̄ ad diuinū cultū ſm Tho. 2. 2. q. 122. arti. 4. i rn̄sione. j. arg. ꝛ Nico. de lira sup Exod. c. 20. Inest eni homini naturalis inclinatio ad hoc vt cuilibet rei necessarie deputet̄ aliqd̄ tēpus: sicut corporali refectioni somno: ꝛ hmōi. Vnde ꝛ spūali refectioni q̄ mēs hois in deo reficit̄ ſȝ dictamē rōnis nālis: aliqd̄ tp̄s homo deputare debet: cum talis refectio quod sit non minus necessaria ꝗȝ corporalis ¶ Septimo ꝓbat̄ rōne opationis sic. sunt q̄dam adeo auari vt quot dieb⁹ vellēt opari. ideo dn̄s ꝯtra tales Exo. 20. precipit di. Sex diebus opaberis. Vnus vero dies dn̄i dei tui est omne opus seruile non facies in eo. p̄ sex dies in quibus opari lȝ datur intelligi ꝙ debet esse opa hois pfecta: eo ꝙ senarius est pfectus numerus. ꝯstat enim ex ptibus suis simul sumptis: tribus: duobus: ꝛ vno: p̄ que opera facta pueniatur ad qetem diuinam: ꝛ ideo debet septimo die ab omī opere seruili quiescere: ꝛ ipsum venerari: ꝛ sanctū habere. iuxta hoc mandatū. s. memento vt di. sab. sanctifices. ꝛ sic patet p̄ma pars hui⁹ sermonis. ¶ Pars scd̄a huius sermonis in qua ꝓbat̄ tertio mandatū ꝯuenienter datum esse ꝛ obligatorium: ꝛ tertio multiplici auctoritate.

Secundo ꝓbat̄ hoc mandatū ꝯuenienter fuisse datum: ꝛ per ꝯn̄s obligatorium via auctis multiplicis. s. Mosaice: Prophice: Euāgelice: Aplice. Autētice Ethice: Et poetice. ¶ Prio aucte mosayca sic discurrendo. Sex diebus colligite māna: die aūt septimo sabbatum est dn̄i. Exod. 16. Memento vt di. sab. sanctifices. 6. dieb⁹ opaberis ꝛ facies oia opa tua. septimo autē die sabbati dn̄i dei tui. nō facies omne opus: tu ꝛ filius tuus: ꝛ filia tua: seruus tuus ꝛ ancilla tua: iumentū tuū ꝛ aduena qui est intra portas tuas. Exod. 20. Videte vt sabbatum. m. custodiatis: q2 signū est inter me ꝛ vos i generationibus vestris: vt sciatis q2 ego dn̄s q̄ sanctifico vos. Custodite sabbatū. m. sanctuȝ est eni vobis q̄ polluerit illud morte morietur. Exo. 31. Custodite sabbatū. m. ꝛ pactū meum Leuit. 19. Obserua vt diem sabbati sanctifices. Nume. 28. Sanctificate ergo sabbata: ꝛ custo. dei precep. vt bene sit vobis. vñ Exod. 15. Si audieris voceȝ dn̄i dei tui. ꝛ qd̄ rectū est coram eo feceris ꝛ obedieris mandatis ei⁹ custodierisqȝ p̄cepta oia illius: cūctū langorē quē posui in egypto non inducam super te. ¶ Scd̄o aucte ꝓphica ꝛ maxime quattuor prophaꝝ. p̄ Isa. qui in psona dei pollucntes sabbatū arguit. j. c. di. Ne offeratis vltra sacrificium frustra incensum abhominatio est mihi neomeniā ꝛ sabbatū ꝛ festiuitates alias nō feram: iniqui sunt cetus nostri. kl'as vr̄as ꝛ festiuitates vestras odiuit aia. m. facta sunt

mihi molesta:laboraui sustines.h ibi.2. Hie.
12.c.h dicit dñs. Custodite aias vestras:⁊ no
lite portare pondera in diebus sabbati: nec i
ferratis ꝑ portas hierl̃m:⁊ nolite eijcere one-
ra de domibus vestris ⁊ infra. Si sanctifica
ueritis diem sabbati:⁊ omne opus non facie
tis:sicut precepi patribꝰ vestris habitabitur
ciuitas in sempiternũ.3.Eze.20. In ꝑceptis
meis ambulate:⁊ iudicia mea custodite:⁊ fa-
cite ea:⁊ sabbata mea sanctificate vt sit signũ
inter me ⁊ vos:⁊ sciatur: quia ego dñs deus
vester.4.Amos.c.5.Odi ⁊ ꝓieci festiuitates
vestras:⁊ nõ capiam odorem cetuũ vestroꝝ
ꝙ si obtuleritis mihi holocausta ⁊ munera ve
stra:non suscipiam:⁊ vota pinguiũ vestroꝝ
non respiciam.hec ille.¶ Tertio aucte euãge
lica:vbi sciendum ꝙ Christus ꝓbauit diem
sabbati non esse tam districte seruandum:vt
phei interpretent̃:sed ab opibus seruitutibus
erat abstinendũ:⁊ non a salute aiaꝝ ⁊ corpo
ris:vt pꝫ per quattuor euangelistas.ꝑ.Mat.
12.dicit̃. Quis erit ex vobis homo ꝗ habeat
ouem:⁊ si ceciderit sabbatis in foueã: nonne
tenebit ⁊ leuabit eã:quãto magis est melior
homo oue? Itaqꝫ licet sabbatis bene facere.
2.Mar.3.dicitur.Intrauit iteꝝ in synago.⁊
erat ibi homo manũ hñs aridam: ⁊ obserua
bant euꝫ si sabbatis curaret:vt accusarẽt illũ
⁊ ait homini manũ aridam hñti.surge i me-
diũ:⁊ dicit eis:lꝫ sabbatis benefacere an ma
le?aiam saluam facere an ꝑdere? at illi tace-
bant:⁊ circũspiciens eos cũ ira contristatus
super cecitatem cordis eoꝝ dicit homini:extẽ
de manum:⁊ extendit:⁊ restituta est manꝰ illi
3.Luc.13.dicitur.Hypocrite vnusqsqꝫ vestrũ
sabbato nõ soluit bouem suũ aut asinũ a pre
sepio ⁊ ducit adaquare?hanc aũt filiã Abrae
quã alligauit Sathanas ecce.18.ãnis ñ opor
tuit solui a vinculo in die sabbati?q.d. sic.4.
Jo.7.c.d. In sabbato circũciditis hominẽ.
Si circũcisionẽ accipit homo in sabbato: vt
non soluatur lex Moysi:mihi indignamini
qui totum hominem saluum feci in sabbato.
¶ Quarto aucte aplica ꝓbat̃ q̃drupl̃r. Pͥo
rõne significationis:qꝛ vt infra dicet̃.obser-
uatio sabbati significat quietem aiaꝝ: ⁊ gerẽ
Christi in sepulchro. Post aũt aduentũ eius
cõuersum in diem dñicam:ꝓpter eius resur
rectionẽ. Propterea ꝑme Thi.6.dicit aplus
Precipio tibi corã deo qui viuificat omnia:
⁊ i Christo:qui testimoniũ reddit sub pontio
Pilato bonam ꝯformationẽ:vt serues man
datum sine macula irreprehensibile in aduẽ
tu dñi nostri Jesu Christi:quẽ suis tẽporibꝰ
oñdet beatus ⁊ solus potens rex regũ ⁊ dñs
do. Scdo rõne sanctificatiõis. cessare enim
ab operibus seruilibus diebus festis: ideo ꝑ
cipitur: vt spiritus liberius possit intendere
spũalibus:per que sanctificat̃ aia. Ideo dicit
apostolus Jaco.j.c.sue canonice.ꝙ aũt ꝑspe-
xerit in lege ꝑfecte libertatis.s.legis grẽ: ⁊ ꝑ-
manserit in ea:non auditor obliuiosus factꝰ:
sed factor operis diuini.s.maxime die dñica
h beatus in facto suo erit.¶ Tertio rõne per
fectionis. Nam simpl̃r ꝑfectius vacat̃ deo i
noua lege.q̃ꝫ in ve.sicut in officijs canonicis:
⁊ ecclesie predicationis ⁊ hmõi. ⁊ in hoc abũ
dat plus iustitia vestra: q̃ꝫ scribaꝝ ⁊ phiseoꝝ
scꝫ quo ad ꝑfectionẽ opeꝝ interioꝝ:⁊ nõ quo
ad rigorẽ exteriorẽ. Ideo dicit̃ ꝑme Petri
4.c.Christianus aũt non erubescat: sed glo-
rificet dñm i illo noie.s.christianitatis:ꝗ diẽ
dñicum obseruat.¶ Quarto rõne reuellatio
nis:qꝛ die dñico fiunt reuellatiões: vt pꝫ de
Jo.apoc.j.vbi dicitur. Ego Jo.frater vester
⁊ particeps in tribulatione ⁊ regno ⁊ patiã i
Jesu:fui in insula que appellabat̃ pathmos:
propter veꝝ dei ⁊ testimoniũ Jesu christi fui
in spũ in dñica die ⁊c.¶ Quinto aucte autẽ-
tica sanctoꝝ doctoꝝ. ꝑmo.b. Ambro.nostri i
lib.de ioseph.di. Discamus ergo sanctorum
iniuriam ⁊ imitemur patientiã ⁊ cognosca-
mus illos nõ nature prestantioris fuisse: sed
obseruatõe maioris:nec vitia nescisse:sꝫ emẽ
dasse.hec ille.⁊ hoc maxime in diebꝰ memo-
rie coꝝ.¶ Scdo.b. Grego.in registro.d.die
dñico a labore terreno.cessandũ est: atqꝫ oi-
modo rõnibus insistendũ:vt si qd negligẽtie
per dies.6. agitur: per diem resurrectionis
dñice precipimꝰ expiet̃. ¶ Tertio Hierony.
di.ad Eusto. Valde absurdũ est nimia san-
ctitate velle honorare matrẽ quẽ scimꝰ deo
placuisse ieiunijs ab oi nequitia mundũ esse
necesse est:⁊ dolo qui cupit regnare cum xp̃o
Si vis regnare cuꝫ xp̃o ipsius exemplo tibi
viuendum est. Si sanctoꝝ cupis habere con
sortiuꝫ:a malitie ⁊ nequitie cogitatu pectus
emunda:quia non nisi sanctos iustos simpli
ces inocentes ⁊ puros ecclesiatis aula suscipit.
¶ Quarto aug.i quodã sermone di. Totiẽs
eni dies natalitios sanctoꝝ celebramꝰ:q̃tiẽs
virtutes coꝝ recolimus quibus claruerunt

in terris: vt ad gloriam a qua totum habuimus referamus. Sexto idem probat aucto ritate ethica legum ciuilium. Nam. C. de ferijs. l. omnes dies. §. sacros dicitur. Sacros quoqz pasce dies: qui septeno vel precedent numero: vel sequuntur. Dies etiaz natalis atqz epiphaniarum xpi: et quo tempore commemoratio aplice passionis totius xpianitatis magistre a cunctis iure celebratur: in quibus etiam predictis sctissimis diebus neqz spectaculorum copiam reseramus. In eadem obseruatione numeramus et dies solis: quos dominicos rite dixere maiores. q repetito in se calculo reuoluuntur parez necesse est haberi reuerentiam. Hec ibi. et l. dies dicitur. Dies festos: dies maiestati altissime dedicatos: nullis volumus voluptatibus occupari: nec vllis exactionum vexationibus prophanari. Dominicum itaqz diem semper honorabilez ita decreuimus venerandum: vt a cunctis executionibus excusetur: nulla quenqz vrgeat admonitio: nulla fideiussionis flagitet exactio. Taceat aparitio: aduocatio delitescat. Sic item dies a cognitionibus alicuius preconis horrida vox silescat: respirent a controuersijs litigantes: et habeant federis interuallum. Simul aduersarij veniant ad se: se non timentes. et infra. Nec tamen hec religiose diei ocia relaxantes obscenis quequam patimur voluptatibus detineri: nihil eodem die sibi vendicet scena theatralis: vel circense certamen: aut ferarum lachrymosa spectacula: etiam si in nostrum ortum aut natalem celebranda solennitas inciderit: deferatur. Hec ibi Ecce quomodo festa sunt obseruanda. Septimo auctoritate poetica: et precipue quatuor.
¶ Primo Ouidij libro de fastis sic dicentis
Prospera lux oritur: linguis aiisqz fauete:
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures: insanaqz protinus absint
Jurgia: defer opus liuida turba tuum.
Scdo Tiburtij alias Tibulli lib. 2. sic di.
Luce sacra regescat humus regescat arator:
Et graue suspenso vomere cesset opus.
Soluite vincla iugis: nunc ad presepia debent
Plena coronato vertice stare boues.
Omnia sunt aperta deo: non audeat vlla
Lanificam pensis imposuisse manum.
Vos quoqz abesse procul iubeo: discedat ab aris
Cui tulit hesterna gaudia nocte venus.
Vina diez celebrent: nec festa luce madere:
Est rubor errantis: et male ferre pedes.
Hec ille. Tertia Catonis sic dicentis.
Si deus est aius nobis vt carmina dicunt:
Hic tibi precipue sit pura mente colendus.
Fuerunt enim quidam poete dicentes deuz esse animam mundi: quod falsum est. Sz verum est quod deus est rector et gubernator mundi: sicut anima regit et gubernat corpus. Ergo colendus est deus pura mente. Quarto Prosper in libro epigrammatum sic dicens
Non recto seruat legalia sabbata cultu:
Qui pietatis opus credit in hijs vetitum.
Nulla dies actus hominum non damnat iniquos:
Omnia conueniunt tempora iustitie.
Nec corrumpunt virtutibus ocia sancta:
Tam a peccatis libera corda vacent.
Hec ille. et sic patz pars scda huius sermonis.
¶ Pars tertia huius sermonis in qua probatur eius conuenientia via exemplaritatis multiplici.

Tertio in hoc sermone probatur etiam hoc preceptum fuisse conuenienter institutum via exemplaritatis multiplicis. Quarum prima est iudeorum: q tanta diligentia obseruabant sabbatum: vt illa die nollent se defendere ab impugnantibus. Primi Macha. 2. Et colligens ligna fuit lapidatus iussu dni a populo: qui violauerat sabbatum. Numeri. 15. Et arguit Neemias calcantes torcularia: et portantes onera die sabbati Neemie. 4. c. Ecce quia preceptum est sanctificari festum: et inter precepta numeratur. Secunda est legum ciuilium: quia sicut si amicus dedisset tibi sex denarios: et retinuisset tibi septimum: quem ad nutum voluisset sibi reddi si non redderes sed ab eo auferres: esset turpe furtum et ingratitudo maxima: in quo casu dator posset donuz reuocare: quia propter ingratitudinem donationis reuocantur. vnde C. de reuocandis donationibus. l. vlti. dicitur. Generaliter sancimus omnes donationes lege confectas firmas illibatasqz manere: si non donationis acceptor ingratus circa donantem inueniatur: et paucis interpositis et infra vt vel quasdam conuentiones siue in scriptis donationi impositas: siue sine scriptis habitas: quas donationes acceptor spopondit: minime implere voluerit. Hec ibi. Sic deus sex dies nobis concessit ad operanduz ad vtilitatem nostram: et septimum sibi reseruauit ad hoc vt ei seruiatur. quem si ei auferamus vel corporaliter laborando: siue mortali pec

cando: iuste reuocat dies nobis cōcessos ad laborandum pro nobis: mittendo talem indispositionem aeris: vt tunc laborare nō possimus: et sic centum pro vno pdimus. Tertia est etiam legum imperialium: quia sicut lex punit filium familie qui vult potius obedire patri quam magistro ciuitatis. ff. ad municipales. l. lucius titius. Sic deus puniet illum: qui magis obedit alteri quam sibi: qui dicit deutero. 8. Omnes peribitis si non obedieritis. Quarta est gentilium. Nam Valerius li. primo. c. de religione dicit. quod maiores. i. antiqui Romani statuerunt celebrari statas. i. festiuitates que fiebant Joui: solennesque cerimonias: maxime ad gratias agendum dijs de beneficijs sumptis: et aliquid ab eis impetrandum. Quinta est etiam gentiliuz: quia in festiuitatibus deorum abstinendum erat a foro iudiciali. vnde Valerius libro eodem ca. de somnijs dicit. quod in quadam festiuitate Jouis in qua fiebant ludi circenses exercente ibi multitudine magna: quidaz paterfamilias habens seruz: verberauit eum: et per hunc locum duxit eum ad suspendiuz. propter quod Juppiter apparuit cuidaz viro Romano in somnis: precipiens ei vt diceret consulibus ludos ea festiuitate aptos sibi non placuisse: et quod alia die restaurarent: aliter magnum periculum immineret vrbi. Sexta est etiaz gentilium: quia precipuo honore venerabantur apud eos dij: quemadmodū Valerius libro scdo de institutis antiqs dicit. quod Remus et Romulus audientes quod a pastore Faustulo educati essent: licet essent de stirpe regia: Numitor rex albanorum eorum erat auus: qui promiserat dicto Faustulo se conditurum vrbez in eodē loco vbi educati fuerant sub mōte Palatino in honorez dei Pannis constituerūt fieri sacrificia: celebrari omni anno eius festa et vocauerunt ea lupercalia. Septima et vltima est etiam paganorum: apud quos prohibitum erat nihil dissolutum fieri in die festo. vnde Titus Liuius libro de vrbis origine. 48. et Valerius libro scdo aiunt. quod ad videnduz ludos scenicos in diebus festis Rome fuerāt inchoata theatra lapidea: Messala et Cassio censoribus. Scipio autem nasica videns quod multe dissolutiōes fiebant auctor fuit: vt omnis apparatus venderetur: et senatusconsulto sancitum ē: ne quis intra vrbem vel prope ad mille passus subsellia ponerent ad huius ludos spectandos. Ecce quanta diligentia ceci pagani deos demones colebant. Conuenientissimuz igitur fratres est: vt deū nostrum viuum et veruz colamus: qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Feria sexta post secundam dominicam in quadragesima: i qua declaratur quare huic mandato additur memento quare fuit mutatum: et quare superaddite sunt alie festiuitates. Sermo. 36.

Ego et mater tua: et fratres tui adorabimus te super terram. gene. 37. ca. Cum in sermone supiori dilectissimi fratres in deo tractandum fuit quam optime hoc sabbati mandatum fuerit institutum: posset non imerito oriri questio quare vz non sabbatuz sed dies dominica a nobis sanctificet. Dicēdum est quod lex quelibet et statutum debet populo: cui datur conuenire. Nam in pplo illo antiquo erat instictus nature cōis. s. rationalis: erat etiam cursus praue consuetudinis: et carnalis insuper: et status temporis nonduz implete veritatis. Hinc est quod tria gnā statutorum pcipue sunt data eis. s. moralia: iudicialia: et cerimonialia. Moralia ad adiuuanduz instinctuz legis nē. Et ideo oia illa manēt. s. Non adorabis deos ali. non assu. no. dei tui in vanum: et similia. Judicialia propter cursuz praue consuetudinis: quod ideo in pte manserunt: et in parte nō: quia minus carnalis est nunc populus xpianus et magis spūalis: quam tunc iudaicus. Mansit. n. quod erat rōalis equitatis: vt illud. Non fur. nō occi. et similia. Sublatuz est aūt quod erat rigidum et seueritatis: vt qui furatus fuerat vnā ouem reddat quatuor: et oculum pro oculo: et dentē pro dente: et silia. Cerimonialia vero data sunt in figura implēde veritatis. s. circūcisio: imolatio agni paschalis: et hmōi. Que oia prsus sunt sublata: quia euacuatur est status nonduz implete veritatis. Jn statuto igit sabbati aliqd erat morale. s. sanctificatio: et hoc manet. Aliqd iudiciale. s. modus sanctificationis tam districtus: puta cessatio ab oi ope seruili. et hoc in pte manet: et in pte non. Aliud vero cerimoniale. s. tps determinatuz et illud nō manet. Postquam ergo visa est huius

precepti conuenientia ⁊ obligatio quod erat pncipale ↄsiderandum dignum est scđm aggredi.quod dicit declaratio.s.aliquoꝝ in hoc mandato incidentiũ: vt talibus diebus xpo dicere valeamus. Per Joseph in presenti ꝓphetia figuratum. Ego ⁊ mater ⁊c. Tria igit in pñti declaranda occurrũt. Primũ dr recordatio. Scđꝫ imutatio. Tertiũ supadditio.

¶ Pars prima huius sermonis in qua declaratur quare huic mandato additur recordatio.s.memento.

PRimo ergo in hoc sermone considerare opꝫ quare in hoc mandato simpliciter ponit recordatio:⁊ in nullo alio preceptoꝝ decalogi posuit deus hoc verbũ memento.⁊ lꝫ de hoc dari possint plurime rationes: attamen breuitatis gratia vna tm̃ sufficit. Preuiderat.n.deus humane fragilitatis ↄditionẽ:⁊ ꝙ in alijs diebus totius ebdomade mundanoꝝ solicitudines memoriam hoium occuparent:intelligẽtias exceca rent:⁊ volũtates atqꝫ affectiões delectabilr inuiscarẽt. Propterea vt aiaꝝ ꝓuidẽt ruine ne ꝓrsus ab eo alienẽt cautasqꝫ redderet aũ casũ:memẽto ait vt diẽ sabbati sctifices. Dic ꝙ i frõte hui⁹ ꝑcepti memẽto:qꝛ ꝫ Bona.in 3.di.37.q.circa lrãm. Hoc tpe dñs ab homine reqsiuit: vt sibi cordis hitaculum ꝑpararet:⁊ ei aliqñ vacaret:vt ꝑ dilectioneꝫ ei inheret:iuxta illđ Ysa.58. Erit sabbatũ delicatum ⁊c. Et quantum ad hoc ẜm magistrũ in 3.di.37. Hoc ꝑceptum non tm̃ erat morale: sed etiam quodãmodo faciebat ad aliorum mandatoꝝ integram impletionẽ:qꝛ duꝫ homo vacat sibi ⁊ deo:meli⁹ cognoscit qd agẽdum sit. Propterea.n.ꝑmittitur huic mandato specialr memẽto: qꝛ in eius recordatõe cetera ad memoriã reuocant. Hec ille. Ex qbus pꝫ ꝙ transgressio huius ꝑcepti est causa oium transgressionũ dum in eius obseruatione oia alia obseruant. Ad quoꝝ clariorẽ notitiam est aduertendũ ẜm Ale.in.2.pte trac. de ꝑcep.de sacra.q.j.ꝙ hoc ꝑceptum vltra literalem sensum q est de cessatione ab omni ope seruili: hꝫ vlterius triplicem intellectũ.s. tropoꝛicum:alegoꝛicum:⁊ anagoꝛicuꝫ. Ideo hec admonitio triplicẽ reqrit sensuꝫ.s.vt memoriam hẽamus trium diuoꝝ beneficioꝝ.s. creationis:redemptõis:⁊ glificationis: quasi nostri ꝑncipij medij:⁊ finis. Primo igitur ẜm sensum tropoꝛicum vel moralem recolẽ debemus beneficiũ creatiõis. Nam tropoꝛice seu moralr ꝑ sabbatuꝫ significat cessatio a pctis. Proinde circa creationẽ tria ↄsideranda sunt. Primo ꝙ deus vniuersa creauit:iuxta illđ Jo.p. Omnia ꝑ ipm facta sunt ⁊ sine ipso factũ est nihil: ↄtra erroꝛem manicheoꝝ q dicunt mundi duplíceꝫ cãm:deuꝫ .s.⁊ diabolum. Deuꝫ substantiaꝝ spiritualiũ Diabolum sbaꝝ coꝛpoꝛaliũ:ↄtra quos psal. 166. Qui fecit celum ⁊ terraꝫ: mare ⁊ omnia que in eis sunt. ↄtra quos Aug.li.de fide ad Pe.par.j.c.4.ait. Principalr tene oẽm nãꝫ ꝙ non est trinitas deus ab ipsa sctã trinitate q solus verus ⁊ eternus est deus: creataꝫ ex nullo:ac sic vniuersa in celo: ⁊ inter visibilia ⁊ inuisibilia siue thronos:siue dñationes:siue ꝑncipatus:siue ptãtes:opus atqꝫ creaturã esse sancte trinitatis:que est vnus deus:oiuꝫ rerum creatoꝛ ⁊ dñs:eternus oipotens ⁊ bonus:bñs naturalr vt semper sit:⁊ vt mutari aliqñ non possit.⁊ li.12.de ciui.dei 25.idẽ dic. Cõditoreꝫ nãꝫ nõ dicimus nisi deuꝫ: q neqꝫ ex mã fecit aliqd:quã ipse nõ fecerit: nec opatio hꝫ ipse:nisi quos creauit. Et si potentiam suaꝫ vt ita dicã:fabricatoꝛiã rebus subtrahat ita nõ erunt sicut anteqꝫ fierent: nõ fuerunt. Sꝫ ante dico eternitate:nõ tpe. Quis.n.ali⁹ creatoꝛ est tpꝛ:nisi q fecit ea? Quoꝝ motib⁹ currunt tpa. Hec ille. Ne igit obligationem huius incurrẽmus:dicit memento.s.laudare creatorẽ in tali die pp creaturã ab ipso factã De hoc idem in pꝛincipio.2.col. Unde ait Augustin⁹lib.de innocẽ.c.378. Quantacũqꝫ bona:qꝫuis magna:qꝫuis minima:nisi ex deo esse non pñt. Quid.n.maius est in creaturis: qꝫ vita intelligens? aut qd minus esse põt: qꝫ coꝛpoꝛa que qꝫtũlibꝫ deficient ⁊ in id tẽdant vt nõ sint:tñ aliqd forme eis remanet: vt qlꝫ mõ sint. Quicqd aũt foꝛme cuiuspiã rei deficientis remanet ex illa foꝛma etiam ꝙ nescit definire:motusqꝫ ipsos reꝝ deficientiũ excrescere numeroꝝ suoꝝ:leges nõ finit. Quicqd laudabile.n.aduertit in reꝝ nã:siue exigua:siue ampla laude digna iudicet:ad excellẽtissimam ⁊ ineffabilẽ laudeꝫ referẽduꝫ est ↄditoris. Hec ille. Scđo ↄsiderandũ est ꝙ deus oia pp hoieꝫ ↄdidit.vñ Aug⁹.ait. Omnia cõdidit pp hoiem ⁊ ꝑpter se.⁊ Sapi.9. In sapientia ↄstituisti hoieꝫ:vt dñaret creature tue: ⁊ disponat oꝛbem terraꝝ in eqtate. ⁊ psal.8. Omnia subiecisti sub pedib⁹ eius ⁊c. Hinc

Lactantius libro de ira dei.c.13.ait. Omnia
enim qbus ꝯstat quicquid generat ex se mū
dus:ad vtilitatē hois accommodata sunt.⁊
Aug.hec oia ꝯfirmat in omel.sup epła ꝑma
Jo.di.Dedit dn̄s ptātem hoi pisciū maris
volatilium celi:⁊ oiū pecoꝝ que repunt suꝑ
terram.⁊ infra in ꝑsona dei ait hoi. Prepo
sui te equo ⁊ mulo:qꝛ ad imaginē meam te
feci.Jdeo ptātem super illa dedi:que non ha
bent rōnalem mentē. Hec ille.q.d.memēto
.s.tantoꝝ bn̄ficioꝝ:vt sic me deum tuū dili-
gas.. Tertio ꝯsiderare oꝫ ꝙ deus ipē hoiē
ad imaginē suā formauit:sicut gene.1.ipe te
statur di. Faciamus hoiē ad imagi.⁊ si.no.
⁊ deinde subdit.Et creauit deus ho.ad ima.
⁊ quare factus sit hō ad imaginē dei: decla-
rat Augu.li.13.ꝯfes.di. Homo renouat᷒ ima
gine dei ſm imaginē eius q creauit eum ⁊
spūalis iudicat oia queqꝫ vtiqꝫ iudicāda sunt
Jpse aūt a nemine iudicat.Qui autē iudicat
oia hoc est qd̄ hꝫ ptātem pisciū maris ⁊ vo-
latilium celi:⁊ oium pecoꝝ:⁊ feraꝝ: ⁊ omnis
terre:⁊ oium q̄ repunt suꝑ terram.Hec eim
agit ꝑ mentis intellectū: ꝑ quem ꝑcipit que
sunt spūs dei. Alioqn hō in honore ponitur
nō intel.ꝯp.est iu.insi.⁊ si.f.est illis.Hec ille.
Ne igit obliti tantoꝝ bn̄ficioꝝ peccarem᷒ in
eoꝝ largitatē ſm tropoꝛicū siue moralem
intellectū ait. Memento ꝙ cesses ⁊ gescas
ab omni offensione tāti bn̄factoris. Scd̄o
ſm intellectū allegoꝛicum vel figuratiuū re-
colere debem᷒ in hoc die beneficij nostre re
demptionis.vn̄ ait memēto.s.tanti beneficij
Licet.n.tot ⁊ tanta beneficia nobis a deo col
lata sint: tn̄ hoc est singularissimū ⁊ dine bo
nitatis demōstratiuū, Nam cū ꝓpter pec
catum primoꝝ parentum genus humanum
eterne damnationi esset obnoxiū:miserando
homini mi̅sicors dn̄s carnē humanā assum
psit:laboresqꝫ nostros atqꝫ erumnas absqꝫ
pctō ꝓ nr̄a redemptione exptus. vn̄ Jhero.
ad Dama.papam non longe a ꝑncipio ait.
Que aūt maior pōt esse clementia:qꝫ vl fili᷒
dei filius hois putaretur: decem mensiū fa
stidia sustineret: partus expectaret aduentū
inuolueretur pannis: subijceretur parentib᷒
per singulas adolesceret etates: ⁊ post cōtu-
melias vocum alapas:flagella:crucis quoqꝫ
fieret maledictum: vt nos a maledicto legis
absolueret : patri factus obediens vsqꝫ ad
mortem:vt id opere cōpleret:quod ante ex ꝑ

sona mediatoris fuerat deprecatus di. Pa-
ter volo vt quō ego ⁊ tu vnum sumus : ⁊ hij
in nobis vnum sint.Ergo qꝛ ad hoc venerat
vt quod erat impossibile legis:qꝛ nemo ex ea
iustificabat:ineffabili mīa vinceret: publica-
nos ⁊ pctōres ad mīā ꝓuocabat:coniugiū
quoqꝫ coꝝ expetens : vt in ꝯiugio docerent:
sicut manifestū esse poterit ei q euangelia so
licite mente ꝑlegerit:quō ⁊ cibus eius: ⁊ po-
tus:⁊ deambulatio:⁊ vniuersa q̄ gessit in ter
ris:salutem oium ꝓcurarent. Tertio autē
iuxta intellectū anagoꝛicum vel spiritualem
in hac die recolere debem᷒ glificationis be-
neficium. Nam ſm hunc intellectū sabbatū
significat aiaꝝ quietem in patria glorioſa:vt
etiam dcm̄ est in sermone ꝑcedenti.vn̄ Aug.
lib.de lapsu mundi ait. Tertium ꝑceptū de
sabbato quod iudei carnalr̄ celebrabāt: nos
spiritualr̄ obseruemus : in quo dn̄s reqeuit.
Qd̄ sic dictū intelligas: vt post bona opa sci
as te quietuꝝ: qd̄ clarius explicatur in ſmo.
19.super Jo.di. Sacramentum sabbati nos
xp̄iani obseruemus:vt ab omni seruili opere
.i.ab omni peccato abstineamus:⁊ habeam᷒
quietem in corde nostro.i.tranqllitatem spi-
ritualē. Et ideo dicit ꝙ quieuit dn̄s:vt nos
admoneret post bona opa geturos. Et ideo
dicitur ꝙ fecit deus oia bona valde:⁊ requi-
euit die sabbato:vt nō speres tibi requiē nisi
bona fueris opatus.Et quēadmodum deus
postqꝫ fecit hoiem ad imaginē ⁊ silitudinem
suam:reqeuit die septimo: sic ⁊ tibi requiem
nō speres: nisi cum redieris ad imaginē ⁊ si
militudinem dei:in qua factus es:quam per
pctm̄ perdidisti.Hec ille,vn̄ exo.20. Sex die
bus fecit deus celum ⁊ terrā:significans ſm
glo.ꝙ in ꝑfectione senarij sunt nobis opa fa
cienda:vt reqe fruamur eterna:q̄ ſm Bern.
Rationi erit plenitudo lucis: voluntati ple-
nitudo pacis:memorie ꝯtinuatio eternitatis
Per hunc tertiū intellectū dn̄s memēto ait
Quem sensum ꝯfirmat Augu.22ʼde ciui.dei
ca.30.dicit.Jn vita eterna erit maximū sab-
batū nō habens vespam:qꝛ ꝯmendauit ds
in ꝑmis opibus mūdi:vbi legit. Et reqeuit
deus die septima ab oibus opib᷒ suis q̄ fec:
⁊ benedixit deus diē septimū:⁊ sanctificauit
eū:qꝛ die septima reqeuit ab opibus suis q̄
inchoauit deus facere.Dies.n.septima etiā
ipsi nos erimus:qn̄ eius fuerimus benedicti
one ⁊ sanctificatōe pleni atqꝫ ꝑfecti: ibi vacā

tes videbim⁹:q2 ipse est deus: qđ nobis ipsi
esse volumus: quando ab illo cedimus audi
entes a seductore:eritis sicut dij ⁊ recedētes
a vero deo quo faciente dij essemus pticipa
tione eius:nō desertione. Quid.n.sine illo fe
cimus:nisi ꝙ a vita eius defecimus:a quo re
fecti ⁊ dono gratie:⁊ maiori gratia pfecti:va
cabimus in eternū videntes q2 ipse est deus
quo pleni erim⁹:qñ ipse erit omnia in omni
bus Nam ⁊ ipsa bona opa nostra tunc nob
ad hoc sabbatum adipiscendū imputāt:q2 ⁊ si
ca nobis tribuerimus seruilia erunt:cum de
sabbato dicat. Omne opus seruile nō facie-
tis in eo.⁊ p Ezech.pphām dicit. Et sabba
ta mea dedi eis in signū inter me ⁊ int vos
vt scirent q2 ego suz qui sanctifico eos. Hoc
tunc sciemus qñ pfecte vacabimus ⁊ videbi
mus q2 ipe est deus.⁊ infra. Et tunc erit sab
batum cuius finis nō erit vespa.sed domini
cus dies velut octauus eternus infra. Ubi
vacabimus ⁊ videbimus:videbimus ⁊ ama
bimus:amabimus ⁊ laudabimus. Ecce qđ
erit in fine sine fine. Hec ibi.

¶ Pars scđa huius ſmonis in qua decla-
ratur quare sabbatum mutatum fuit in diez
dominicam.

Secundo in hoc ſmone dico decla-
randuz esse sabbati mutationē: q̄re
vz mutatuz sit in diez dñicum. Iu-
dei sentiunt p̄ceptuz sabbati simpl'r esse mo-
rale. Quoruz ratio est:q2 de⁹ die illa cessauit
ab ope creationis mundi:quare voluit iude-
os die illa vacare ab opibus seruilibus. Ad
cuius erroris extirpationē tria notāda sunt.
¶ Primum ſm Bonauen.in.3.sen.di.37.in
q.circa lrāz.⁊ Ale.vbi supra.⁊ Tho.2.2.q.122.
ar.4.ꝙ de obseruatione sabbati dupl'r loqui
possumus:vel in sensu spūali:vel in sensu lit-
terali. In sensu spūali tria precipiunt. Pri-
mum ptinens ad fidem.s.credere regem xp̄i
in sepulchro septimo die factā. Scđm pti-
nens ad spem.s.regem aiaꝝ in glia septima
etate futuraz. Tertiuz ptinens ad caritatez
.s.a peccatis q̄ sunt opera seruilia cessare. de
qbus ait Dama. Sabbatū qppe septima di
es vocat. Significat aūt regem. Huiusmōi
numerus apud iudeos honorabilis est: deo
iubente ipsum honorari. In sensu vero litte-
rali tria ↄtinebantur. Primum quoddam
simpl'r morale.s.vacare deo:orando:colendo
meditando: iuxta illud psal.45. Vaca.⁊ vi.

qm̄ sua.est domin⁹. Scđm quoddā simpl'r
cerimoniale vel figurale.s.tpis assignatio se-
ptime dici:que fundabat sup rōnem figura-
lem solum. Nam in re nō plus valet deum
colere septima die:q̄z sexta. Tertium est qđ
dam partim cerimoniale:ptim morale.s.ob-
seruatio sabbati admodū stricta: que funda-
batur super iudeoꝝ carnalem consuetudinez
Quia.n.carnales erant: difficile poterāt con
uerti ad spūalia. Ideo separationē ab omni-
bus impedimētis oportuit eis iuberi stricte.
Si aūt querat quare in hoc p̄cepto hec tria
miscuit. Respondet ſm Bonauen. ꝙ h agit
vt aptius innuat ꝙ quicqd latet:⁊ quicqd pa
tet:ad caritatem reduci dz. Propterea hec
tria in hoc p̄cepto ↄiūxit:q2 omnia alia mā-
data ab illo depēdent: cum sit p̄ceptuz appro
priatum spiritui sctō:q.s.est amor in diuinis.
¶ Scđo notandū est ſm p̄dictos doctores ꝙ
sabbatū ↄuenienter remotū est: vt non am-
plius sanctificet triplici rōne. Primo rōne
cōpletionis. Nam adueniente figurato ces-
sat figura:sicut vmbra cessat post aduentū lu
cis. Sz vt sepe dcm̄ est: sabbatū significabat
regem xp̄i in sepulchro.qđ iaz aduenisse cer-
tum est:ideo q2 hoc cerimoniale erat:⁊ figu-
rale cessat:⁊ amplius nō est obseruandū. Sz
inq̄ztuz morale solū:vacādo deo.qđ alia die
ita fieri pōt:sicut in sabbato dz:ne videamur
iudaicare. Qđ si dicit sic.precepta que nō re
cipiunt dispensationē a deo:nec ab hoie reci
piunt mutationem. Sed p̄cepta p̄me tabule
nō recipiunt dispensationem:ſm Bona.lib.
de p̄cep.⁊ dispē. Ergo cuz p̄ceptuz de sabba
to sit tertiuz p̄me tabule nō recipit mutatio-
nem:ḡ ad hoc est obſuanduz. Respondet ꝙ
ibi Bona. loquit de p̄ceptis pure moralib⁹:
q̄ nullo mō recipiunt dispensationē nec mu
tationez:sz vt dicit glo exo.31.⁊ leuit.25.q̄zuis
p̄ceptum de sabbato esset in numero prece-
ptoruz prime tabule:non tñ erat ex eis: quia
nō erat pure morale. Scđo probatur rōne
p̄parationis. Naz ante legis dationē nō fu
it sabbati institutio.sed instituēdi insinuatio.
Obseruabat.n.dies septima etiā ante legez:
sicut tpe Ade:Noe:Abrae ⁊c.tanq̄z syrupus
p̄paratiu⁹ ante medicine sumptionez. Nam
ante legem fuerunt data plura precepta ceri
monialia.s.circūcisio.gene.17.paschalis agni
ritus.exo.12.sabbati obſuantia.exo.16. Hec
enim erant dispositiua ad legis receptionez:

⁊ sabbati obseruationē. Q̄ꝺ si ꝯ dicit̄ sic. Sic
enim fm̄ Augu. si aliq̄d iubeat ꝓconsul: aliꝺ
imꝑator: imperatori obediendū est: non ꝓcō
suli. Ita si aliud iubeat homo ⁊ aliud deus:
obedire opꝫ deo. Cum ḡ obseruātia dn̄ice sit
ex mandato hoīs: sabbati autē obſuantia ex
mandato dei: sabbatum ḡ ⁊ nō dn̄ica est ob
seruandum. Respondet̄ fm̄ Tho. vbi supra.
q̄ꝛ deus iussit obseruantiam diei sabbati nō
in ꝑpetuum: sed ad tp̄s: quo pacto iussit obſ
uantiam dn̄ice facto per aplos statuto. vnde
apostoli nō aliud statuerunt: q̄ȝ ipse deus.

Tertio idem ꝓbatur rōne significationis
ꝑfectionis: qꝛ sabbatum significabat q̄etem
aiaꝝ vt adhuc futuram: sed dn̄ica significat
nō solum q̄etem aniaꝝ: sed etiam corpoꝝ: vt
iam in xp̄o capite exēplariter inchoatā. ideo
tp̄e gratie obſuari dꝫ dies dn̄ica: ⁊ non sab-
batum. vnde Hugo li. de sacra. dicit. Tēpo-
re legis nālis paruulos ꝯsilio nutriuit: tēpo-
re legis moysi ꝓuectos de p̄cepto tētauit: tē
pore euangelij ꝑfectos in libertatē ire ꝑmisit
Q̄ꝺ si ꝯtra dicat̄ sic. Preceptuꝫ dīnum nō
pōt reuocare nisi deus: cuꝫ ḡ p̄ceptuꝫ de sab
bato sit traditū lege diuina: nec inueniat̄ le
ge diuina reuocatū. Ergo adhuc est obseruā
dum. Confirmat̄ qꝛ xp̄s reprehendit iudeos
relinquentes p̄ceptum dīnum: ꝓpter traditi
ones suas. Mat. 15. Cum ḡ sabbatum sit ex
traditione dīna. Exo. 20. Dominica auteꝫ ex
traditōe eccl̄ie: nō est sabbatū ꝓpter dn̄icaꝫ
relinquendū. Respōdet̄ q̄ꝛ obseruantia dn̄i
ce nō est p̄ncipal̄r traditio humana: sed diui
na: qꝛ xp̄s in resurrectōe sua ꝯsecrauit hunc
dieꝫ: per aplosq̄ꝫ istituit spū sctō inspiratos
⁊ sic deus sabba. instituit ꝑ spm̄ sctm̄: ita etiā
reuocauit: qꝛ nō erat statutum in ꝑpetuum:
sed ad tp̄s: qꝛ in signū erat. Tertio ex p̄ce-
dentibus notandū est fm̄ Ricar. in. 3. q̄ꝛ con
uenienter sabbatā mutatū est in dieꝫ dn̄icuꝫ
triplici rōne. Primo rōne declaratōis my
sterioꝝ. Naꝫ fm̄ Ale. vbi. s. dn̄ica dies non
tm̄ est instituta ad significandū quod futurū
est. s. q̄etem aiaꝝ per btām fruitionē: sed etiā
quod p̄teritum ⁊ p̄ns: vꝫ resurrectioni domi
ni q̄ facta est octaua die: ⁊ iam in gl̄ia resur
gentis est p̄ns in regno celoꝝ. vn̄ de. 9. di. 3.
in. c. sabbato. Preterea papa Inno. ait. Diē
dn̄icam ob venerabilē resurrectionē dn̄i no
stri ihu xp̄i: non soluꝫ pascha celebram⁹: ve-
rum etiā per singlas ebdomodas ipsius diei

frequētamus imaginē. Hec ille. In xp̄o nē
pe residet exēplar ⁊ cal̄itas gnāl̄is resurrecti-
onis: ⁊ iam in ipso sicut in capite regescit hu
mana nā. vn̄ Dama. ait. Celebremus resur-
rectionis dieꝫ: in qua dn̄s iesus vite p̄nceps
⁊ saluator eos q̄ spūal̄r deuꝫ colūt: in ꝓmis-
saꝫ hereditatē introduxit: supple iaꝫ in spe. ⁊
sequit̄. In qua p̄cursor ip̄e nunc itrauit: ⁊ re
surgens a mortuis apṫis celestib⁹ portis: ad
dexterā p̄ris corporal̄r sedet: vbi ⁊ q̄ spūaleꝫ
legē ſuant introibūt. Hec ille. Scd̄o idem
ꝓbatur rōe mltitudis p̄uilegioꝝ. s. dn̄ice diei
vltra oēs alios. Nā in. 12. dn̄ica dies p̄uilegi
ata ē. Primo qꝛ fuit p̄ma oīuꝫ dieꝝ. Scd̄o
qꝛ erit vltimus dies p̄ntis vite in scl̄i fine.

Tertio qꝛ illaꝫ diē nl̄la p̄cessit nox. Quar
to qꝛ vt infra dicit̄: nulla nox subsequetur ei.

Quinto qꝛ in ea creauit celū ⁊ terrā. Se-
xto qꝛ in ea oēs angeli sunt creati: boni q̄deꝫ
gl̄ificati: ecōtra mali peccātes ad inferos sūt
detrusi. Septimo qꝛ fm̄ Orosiuꝫ in ea p̄-
cepta data sunt filijs israel. Octauo qꝛ in ea
die xp̄s incarnat⁹ est. Naꝫ vt testat̄ magr̄ hi
sto. illa die q̄ di. Fiat lux: visitauit nos oriēs
ex alto: ⁊ xp̄s incarnat⁹ est. In hui⁹ mysteriū
⁊ figurā datuꝫ fuit manna in dn̄ica die: sicut
ait Orige. sup exo. ⁊ ꝓbatur ꝑ h̄. Exo. n. 16. c.
dicit. Sex dieb⁹ col. il. die aūt. 6. du. col. Pa
tet. n. diē sextū vocari illū: q̄ sabbm̄ p̄cedebat
q̄ est feria sexta. ⁊ ex h̄ pꝫ q̄ꝛ māna die dn̄ica
datuꝫ fuit. Si. n. sex dieb⁹ ꝯtinuis collectū fu
it. Septima aūt die cessatū est: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ma-
ne initiū: a p̄ma die dn̄ica exordium sumpsit

Nono qꝛ in die dn̄ica xp̄s destructis infer
ni claustris: scōꝝ aias de libo eripiēs: trium-
phator a mortuis resurrexit. Decimo i dn̄i
ca spūs paclit⁹ xp̄i apl̄is ⁊ discipl̄is est dat⁹.

Vndecimo in dn̄ica erit mortuoꝝ resurre
ctio: ⁊ reddet vnicuiq̄ꝫ iux̄ opa sua. Duodeci
mo in dn̄ica erit initiū ⁊ ꝯsumatio sine fine
laudū dei: ⁊ dn̄i nr̄i ihu xp̄i in gl̄ia sempiter-
na. vn̄. 25. d. c. q̄ꝛ die dn̄ica Leo papa iq̄t. Do
minica dies tātis dīnaꝝ dispēsationuꝫ my-
sterijs est cōsecrata: vt quicq̄d a dn̄o est insi-
gne ꝯstitutū: i hmōi diei dignitate sit gestū.
⁊ in hac die mundus sumpsit exordiū: in hac
⁊ ꝑ resurrectionē mors iterijt: ⁊ vita accepit
p̄ncipiuꝫ. Hec ibi. Tertio ideꝫ ꝓbat̄ rōe ex
clusionis erroꝝ. Statuerat. n. deus sabbatuꝫ
vt ſbueniret pp̄lo iudeoꝝ: eo q̄ꝛ cognoscebat
euꝫ ad ydolatriā ꝓnuꝫ: ⁊ illum maxime ordi

nauit: in quo mundi creatio: et vnus creator cognosceretur: et rememoraretur: eademque ratione sancta mater ecclesia diuinitus inspirata statuit dominicum diem. Nam secundum Bonauen. vbi. s. apud gentiles dies dominicus primus est: cuius in primo illius diei incipiat dominari principalis planeta. s. sol: propter quod vocabant eum diem solis: vt habetur. C. de feri. l. 3. in tex. et glo. in verbo solis. et exhibebant ei venerationem per capitis inclinationem et reuerentiam corporalem se vertentes ad solem. sicut Leo papa in sermo. 33. scribit di. De talibus institutis et illa generatur impietas: vt sol in inchoatione diuine lucis exurgens a quibusdam insipientioribus de locis eminentioribus adoretur. Hec ille. Vt igitur ille error excluderetur: et reuerentia cultus soli deo exhiberetur: prefixa fuit dies dominica in qua populus christianus specialiter deo vacaret: postponendo terrena negocia: que animum distrahunt ne intendat deo. Que omnia dicta in hac parte confirmat Aug. in sermo. 7. de resur. domini di. Quomodo Maria virgo mater domini inter omnes mulieres principatum tenet: ita inter ceteros dies hec omnium dierum maior est. Rem nouam dico: sed que scripturarum vocibus comprobatur. Hec dies septima vna de septem: et extra septem: hec est dies que appellatur octaua: hec est in qua synagoga finitur: et ecclesia nascitur: hec in cuius numero octo anime salue facte sunt in archa Noe. Vniuersa. n. sabbati gratia et antiqua illius populi festiuitas iudeorum in diei istius solennitate mutata est. Illi in sabbato non faciebant opus seruile: et nos in die dominica non facimus seruile opus: quia peccatis et vitiis non seruimus. Qui. n. facit peccatum: seruus est peccati. Illi de domibus suis non egrediebantur: et nos de domo christi non egredimur. Sumus. n. in ecclesia. Illi non accendebant ignem in die sabbati: et nos contra accendimus in nobis ignem spiritus sancti: et omne vitium excoquimus. Illi per diem sabbati non ambulant in itinere. Perdiderant. n. eum qui dixit. Ego sum via. Nos autem dicimus. Beati imaculati in via. Hec ille. et sic patet pars secunda huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur quare addite sunt alie festiuitates vltra diem dominicum.

Tertio in hoc sermone declaranda est aliarum festiuitatum additio. Plurima quidem festa vltra diem dominicum addita sunt ab ecclesia dei et populo christiano. s. christi verbis et aliorum que obseruanda sunt propter preceptum dei et ecclesie. Primo introducta sunt festa christi secundum Bonauen. vbi. s. propter rememorationem beneficiorum que nobis a deo in talibus diebus collata sunt: sicut est beneficium natiuitatis: passionis: resurrectionis: ascensionis: et similium solennitatum que non sunt minoris excellentie quam dominica. Quamuis. n. secundum aliquos nullum festum sit de lege diuina: quia non ponuntur in scriptura: sed tamen ab ecclesia: etiam dies dominicos: tamen secundum Nico. de ly. super exo. 20. dicendum est et verius: prout ipse sentio. quod licet hoc preceptum esset cerimoniale quo ad specialem diem sabbati. Erit tamen morale quantum ad hoc quod aliquis dies ebdomade ad diuinum cultum deputetur. vnde dominus valde fuit: quod sicut ante aduentum christi deputatus fuerat ad festandum dies vacationis: quando deus cessauit operari: ita et post aduentum christi tempore gratie: quo dominus salutem nostram operatus est: deputaretur dies magnifice operationis. Et licet scriptura non expressit quis hec sit dies: tamen satis declarauit tacite demonstrando magnalia opera: que fecit die dominico: de quibus est dictum. Ideo ecclesia extra de fer. c. licet dicit quod etiam scriptura no. t. c. precipit diem. 7. Claret autem: quia non potest hec intelligi de sabbato. Igitur intelligitur de dominica. Qui autem videntur dicere quod non sit de lege diuina: possunt intelligi quo ad expressam declarationem: quia non precipit lex diuina expresse: sed tacite. et si diuina lege dominica precipitur: multo magis festiuitates maiores: quas enumerat glo. de con. di. 3. in principio. videlicet natiuitas domini: epiphania: pascha resurrectionis: ascensio domini: et pentho. Addi etiam potest dies passionis. s. veneris sancte: quia maius fuit pro nobis mori: quam nasci: et maius non reperit deum pro nobis patrasse opus: quam quod illa die fecit: tantam pro nobis in se recipiendo passionem. Merito igitur ecclesia hec festa precipit expresse celebrari: declarans expresse quod lex diuina innuit tacite. Quas festiuitates etiam nos dignum est celebrare: tum ratione precepti ipsius dei: tum ratione ecclesiastici statuti: tum ratione memorie beneficii recepti in similibus diebus. Nam si pagani Romani tanta diligentia deorum suorum demonum celebrabant solennia: quia vt dicit Varro in vltimo volumine rerum diuinarum de Jano qui regnauit in illis partibus: vbi nunc est Roma: a quo mons ianiculi dictus est: cuius festum celebrabant Romani primo die ianuarii: a quo mensis ille dicitur. Item dicit Ouidius libro de fastis: quod Faunus fuit filius Pici filii Saturni: qui fuit deus montium: cuius festum celebrant in februario. Similiter summo studio de mense martii co

lebant Martem: quanto magis christiani debemus deo viuo et vero et dño Jesu xpo celebrare memoriã. ¶ Scdo introducta sũt festa virginis gloriose: pter sũmas pfectiones quas i se habuit. Nam si romani sũmo celebrabant festa mineruę: siue bellone dee belli de mense Januarij. et deam felicitatem quã mutam vocauerũt vt refert Ouidi⁹ vbi supra. Et de Numa romanorum rege refert Ti. Liuius. 2. lib. de vrbis origine. q cum eẽt istruct⁹ disciplina tetrica. i. nigromãtica nympham deam: cuiusdã aque que egeria vocabatur: solebat de rebus ad diuina ptinentib⁹ cõsulere nocturno tpe: insomnes ducẽs sepe noctes: vt que de sacris dixerat apollo perciperet: quãto magis nos debemus festa gloriose virginis celebrare. Nam oiũ grãx: sic deus ẽ generalis dator: et Christus ministrator. Ita virgo gloriosa est generalis dispensatrix. Ideo Cant. 7. dicit Collum tuũ sicut turris eburnea: nempe ipsa est collum capitl nři xpi: per qđ oĩa spũalia dona corpori eius mistico cõicantur. Solent quidã deuoti. b. virginis pter reuerentiã eius ieiunare sabbatũ eo q in sabbato post dñi passionẽ tota fides de xpi misterijs in ea remansit. et hoc bonũ est dũmõ ieiunia ab ecclesia precepta nõ relinquãt. Pleriq etiã die sabbati post nonã cessant a labore suo seu opere seruili: q delusi a demonio predñati et effecti eius serui antichristi efficit nuncios. Cõtra quos apostolus ad col. c. 2. dicit. Nemo vos indicet in ci. vel i po. vel in pte diei festi: aut neomenie: aut sabbatox que sunt vmbra futurox. et de ðse. di. 3. c. peruenit. Greg. ait. Peruenit ad me qsdam peruersi spũs hoies praui inter vos aliqua et sancte fidei aduersa seminasse ita vt in die sabbati aliquid operari phiberent: quos quid aliud nisi predicatores antixpi dixerim qui veniens diẽ sabbati: atq dñicum ab oi faciet opere custodiri: quia enim mori se et resurgere simulat: haberi vult in veneratione dñicum diem: et quia ppłm iudaicare ðpellit vt exteriorem regis ritum reuocet: et sibi iudeox pfidiam subdat: coli volet sabbatũ. his aũt temporibus nostris plerią cõtra hoc decipiuntur atq decipiunt. hec ille. Per quãdam epłam quã dicunt de celo allatam ab angelo in ierłm: et super altare. b. Petri cum veraciter de cancellaria Sathane ab inferis est delata cũ ibi multa sint falsa stulta: et mẽdacijs plena. Quapropter non pñt deo nec b. vir. grata esse. Proinde ex de ferijs sup. c. lz. in glo. hosti. dicit. q in sabbato magis q̃ i alio die operari debeamus: ne iudaizare videamur: sicut patet in pfato. c. peruenit. tñ hoc non predicandũ est nisi sabbata male custodiunt. ¶ Tertio itroducte sunt cetere sanctox solẽnitates quas statuit ecclesia celebrari: vt illox martyria recolamus. Ipsi enim sunt q nobis cum. b. virgine Maria impetrant misericordias dei. vnde de talibus apoc. xj. dicit hi hñt ptãtem sup aquas. s. grãx ipetratiuax a summo oipotente deo. Et est diligenti⁹ aduertendũ q simpłr festa. 12. apostolox sunt celebranda. Narrat enim Ti. Liuius lib. 5. de vrbis origine. q cum Rome orta esset pestl insanabilis: que durauit circiter duob⁹ ãnis pro ea expellẽda ðsilio virox qui diuinis pcrãt. 12. lectisternia ordinauerũt i honorẽ deox scz Primũ apolinis. Scdm latone. Tertiũ diane. Quartũ Herculi. Quintũ mercurio Sextuz neptuno. Septimũ Joui et Junoni. Octauũ Mineruę. Nonum Marti et Veneri. Decimũ Apollini et Diane. Vndecimum. Vulcano et veste. Duodecimũ Mercurio et Cereri quãto magis nos xpiani debemus festa sanctox xpi apłox celebrare: qui fuerunt a xpo per totum mundũ missi. Et iõ ad clariorẽ dictox intelligentiã ponende sũt festiuitates ab ecclesia ordinate. Nam i. c. pnunciandũ. de ðse. di. 3. vltra dñicaz ponunt illa. s. festũ pentecostes cũ duobus sequẽtib⁹ diebus. Natiuitas dñi nři Jesu xpi cuz tribus sequẽtibus. s. sancti Stephani. Joannis euangeliste et Innocentium. Circũcisio dñi. epiphania et assensio xpi purificatõis virginis Marie et assũptio eius ac ipsi⁹ natiuitas Natiuitas sancti Joannis baptiste: festa. 12. apostolox. festum omniũ sanctox. festũ sancti Michaelis de mense septembris. festũ Siluestri. Martini et Laurẽtij. Item festũ crucl de mense Maij. s. inuẽtiõis. de ðse. di. j. crucl festũ corporis Christi. per cle. de reli. et ve. san. Si dñm. De quibusdã aũt festis est dubiuz vtrũ debeant celebrari. s. per cessationem ab operibus. Et de festis quattuor doctorum Ambrosij Aug. Hieronymi. et Greg. mandatur celebrari solẽnitter sub officio duplici de reli. et ve. san. gloriosus lib. 6. Et lz videat ecclesia tenere q celebrãda sunt p cessationẽ ab operib⁹: tñ ðsuetudo que est optima leguz

interpres est incontrariū:qꝛ nullibi pene cu-
stodiunt̄:sed nec ipsa ecclesie ꝯstitutio hoc so
nat expresse:per hoc ꝙ mādet sub officio du-
plici:que tñ nō sunt in precepto. Peritos vi
ros ⁊ timoratos audiui hoc sentire.s.ꝙ non
sunt in precepto. Et vidi quādam declaratio
nem per Eugeniū factā ad reqsitionē quorū
dam fratrū sup hoc:ꝙ non intendebat fide-
les obligare. Et ideꝫ videt̄ dicendū de Luca
⁊ Marco euangelistis.⁊ hoc attendenduꝫ ꝙ
vbi illa festa celebrant̄ plene seruanda sunt.
ar.di.xj.in his. Illa etiaꝫ festa de quibꝰ nulla
fit mētio in corpore iuris:vel extrauagantibꝰ
si de cōiore omniū ꝯsuetudine celebrant̄:ser-
uāda sunt:sicut festū.b.Nicolai ⁊ forte beati
Antonij: que aūt in vna ciuitate vel patria:
in illa seruanda sunt. Sicut enim cōsuetudo
generalis facit le.generalē:si est rōnalis ⁊ p̄-
scripta.ita ꝯsuetudo pticularis: legē pticuarlē
illos ligās: vbi seruat̄:ar.di.j.c.ꝯsuetudo: fe-
stum visitatiōis.b.Marie:quādo.s. visitauit
Helisabeth:qđ celebret̄ ifra octauas aplōꝝ
ab Vrbano.6.fuit preceptū:sꝫ qꝛ nunq̄ꝫ fuit
receptū vel custoditum nec forte publicatum
ideo non obgligat nūc: ⁊ si obligaret non tñ
illos qui non erant sub obedientia illius: sed
benedicti. Festum vero ānunciatiōis ⁊ si nō
contineat̄ inter alia festa precepta. de ꝯse.di.
3.ꝓnunciandū:qꝛ forte non erat institutum:
tñ sine dubio obseruandū: vt ex̄ de ferijs. cō
questus.de faciendo festum trinitatis: ꝯsue-
tudo seruāda est.ex̄ eo.qm̄. Hodie tñ ex mā-
dato Jo.22. Fit hoc festum per vlēm ecclīaꝫ.
Quedam etiam festa que erant in precepto
sunt abrogata:per contrariā ꝯsuetudineꝫ: vt
cōiter dicitur quo ad cessationē ab opibus:⁊
hi sunt tres dies rogationum. Item septem
dies passionis dñice.i. ebdomada sancta: et
septem resurrectiōis.i.ebdomada pasce: erāt
antiquitus in precepto:vt patet dicto.c.pro-
nunciandum. Sed hodie solum duos dies
dñicam pasce seruentes seruamus: ⁊ diem
pasceue:⁊ feriam qntaꝫ cene dñi. De festo ēt
Innocētiū:⁊ sancti Siluestri:videt̄ etiā stan
dum ꝯsuetudini locoꝝ ⁊ cōiter male custodi
untur.festū etiā dedicatōis ecclesie est abro-
gatum. Festum beati Bartholomei alicubi
celebrat̄.24. Aug.alicui.25.dic ī hoc seruan-
dus est mos patrie:ex̄ eo.qm̄.ergo fratres operā
demus diem dñicum:⁊ festa alia precepta ce
lebrare:vt propitiū deū ⁊ eiꝰ sanctos hēamꝰ.

¶ Sabbato post scđam dñicam in quadra-
gesima de sanctificatiōe sabbati per missarū
officia declarando qui sit missa ad eius obli
gatio ⁊ ipsius significatio. Sermo.37.

Ecce odor
fi.m.sic o.agni ple. geñ.
27. Determinat̄ duo
bus p̄ncipibus ꝯsidera
bimus huius precepti.
ad tertiā que dicit̄ san-
ctificatio transeundum
quia in eo dicitur: memento vt di.sab.sancti
fices.sanctū eni duobus modis accipit̄. Ali-
qñ sanctū idē est ꝙ puꝝ.iuxta illud Leuit.20.
Sancti esto.qꝛ ⁊ ego sanctꝰ sum. Aliqñ sctm̄
dicit̄ res ꝯsecrata ad cultum dei. his ergo duo-
bus modis debemus festa celebrare.s.pure
nos mancipando dei seruitio. In hoc ergo mā-
dato duo p̄ncipalr̄ attendenda sunt. quid vꝫ
facere:qđue debeamus cauere. De p̄ma in
p̄nti tractantes dico breuitatis Aug.dictum
lib.de vera inocentia.c.78.nū ꝯsiderare suf-
ficiat.di. Male celebrat sabbatū qui ab opi-
bꝰ bonis vacat. Ocium autē ab iniqtate dꝫ
esse perpetuū:qꝛ bona ꝯscia non inquietum
sed tranquillum facit.h ille.hinc etiā Orige.
omel.69.super Exođ.dic. Si desinas ab oi-
bus opibus secularibus ⁊ nihil mundanum
geras:sed sp̄ualibus opibus vaces ad eccle-
siam ꝯuenias lectionibus diuinis aurem p̄-
beas:de celestibus cogites:de futura spe soli
citudinē geras:venturꝫ iudiciū preoculis ha-
beas:non respicias ad p̄ntia ⁊ visibilia:sꝫ ad
inuisibilia ⁊ futura.h est obseruatio sabbati ī
xp̄iano.h ille. Diebus ergo festiuis vacandū
est opibus diuinis ⁊ bonis: marime ꝯtēplā
dū verbi dei:qꝛ vt habet̄ Deut.8.⁊ Mat.4.
Non in solo pane viuit homo: sed in omni
verbo qđ ꝓcedit de ore dei.qđ pōt triplr̄ itel
ligi. Prio ꝓ verbo eterno. vñ Jo.j. In p̄n.
erat verbū ⁊ verbū erat apđ deum. De hoc
non fit ibi mentio. Scđo pro verbo dei pre-
dicato.de quo etiam dñs in euangelio Luc.
xj.ait. Beati q audiūt verbū dei ⁊ custodiūt
illud. Et de hoc intelligebat Jesus precipue
in hoc dicto.ꝙ maxime diebꝰ festis audiēdū
est. Vñ de ꝯsc.di.j.c.oēs fideles ꝯueniāt ī so
lēnibus sacris ad ecclīaꝫ vt scripturas aplōꝝ
audiant.hec ibi.de quo etiam verbo in p̄nti

transeo:qꝛ alibi in sermone cōi tractare iten
do. Tertio pōt intelligi de sacrificio misse: i
qua ꝯsecrat corpus xp̄i vnitū verbo diuino:
etiam de hoc nō est dubiū xp̄m h intellexisse
Nam sicut aia tres habet potētias ƀ ph̄os
ꝛ theologos.s.intellectū:memoriā: ꝛ volūta-
tem.ita in predicatiōe verbi dei nutrit intel
lectus:in visione vero ꝛ auditōe misse nutrit
memoria:qꝛ recordat bn̄ficioꝝ dei.s.passiōis
ꝛ recordando afficit:ꝛ sic nutrit voluntas qd
figuratiue in verbis ꝓpositis Isaac in ꝑsōa
dei p̄ris loquēs de filio suo.dicit. Ecce o filij
scꝫ incarnati:ꝛ in altari ꝯsecrati:sic̄ o.a.pleni
ad nutriendū sp̄ualr aiam.Quia igit in die-
bus festiuis oratōi ꝛ misse audiendū:insisten
dum est.tria occurrunt dicenda de missa: qꝛ
¶ Primū dr̄ misse descriptio. Scd̄m misse
obligatio. Tertiū misse significatio.

¶ Pars p̄ma huius sermonis in qua decla
ratur quid sit missa ꝛ vnde dedicatur.

P Rimo igit de misse celebratiōe tra-
ctantes ab eius descriptiōe conuenit
inchoare. Nam vt ex sanctoꝝ dictis
elici pōt:sicut pōt describi. Missa est celebra
tio qua ꝯsecrat corpus ꝛ sanguis xp̄i: qd cō
firmare videt Aug.in cōibus sermonibꝰ ser-
mone.19.di. Si diligenter attēditꝭ cognosce
tis:qꝛ tunc non est missa qn̄ diuine lectiōes i
ecclesia recitantur:sed qn̄ munera offerunt:ꝛ
corpus ꝛ sanguis ꝯsecrat. Nā lectiones siue
prophicas: siue euangelicas: etiaꝫ in domi-
bus vestris legere ꝛ audire potestis.cōsecra-
tionē vero corporis ꝛ sanguis xp̄i non alibi
nisi in domo dei videre valetis: ideo q vult
missam ad integrū cū lucro sue aie celebrare
vsqꝫ q̊ orō dn̄ica dicat: ꝛ benedictio pplo det
humiliato corpore:ꝛ cōpuncto corde: se dꝫ in
ecclesia ꝯtinere.h ille. Ad quoꝝ declaratōeꝫ
tria notanda sunt. ¶ Primū ꝙ tribus rōni-
bus sacrificiū altaris vocat missa. ¶ Prima
ratio significat a magistro sniaꝝ in.4.di.13.
ꝙ ideo dicit missa ex eo ꝙ missus celestis.i.
angelus adueniat ad ꝯsecrandū:non vt ꝯse-
cret ƀm Ric.nostrū ibidem in expositiōe lr̄e
Magri:qꝛ non est ei collata hec potestas: sꝫ
vt assistat celebranti:vn̄ li. ꝯsecrandū dꝫ legi
imꝑsonaliter:ꝛ capitur singulare pro plurali:
quia nō vnus sed magna multitudo ad hāc
consecrationē aduenit. vnde Greg.de cōse.
di.2.c.Quid sit.dicit. Quis enim fideliū du-
bium habere possit in ipsa imolatiōis hora:
ad sacerdotis vocem celos apiri in illo Iesu
xp̄i misterio:choros angeloꝝ adesse: summa
ꝛ ima sociari. Vnumqd ex visibilib ꝛ inuisi-
bilibus finit. Item vno eodemqꝫ tp̄e ac mo-
mento ꝛ in celo rapit misterio angeloꝝ cōso
ciandum corpori xp̄i:ꝛ ante oculos sacerdo-
tis in altari videt:tanta est vnitas ecclesie in
ipso:vt vnꝰ vbiqꝫ sit panis corporis Christi:ꝛ
vnus sit calix eius sanguinis.h ibi. ¶ Scd̄a
ratio assignatur ab Hugone lib.2.de sacris.
parte.8.c.vlti.ꝙ ideo missa dicitur eo ꝙ fide-
lis populus per ministerium sacerdotis (qui
vice Christi siue mediatoris fungi) inter deū
ꝛ hoies preces ꝛ vota ꝛ obligationes mittit.
Vnde in canone fit memoria:ante cōsecra-
tionem:de viuis:ꝛ post de mortuis. Item in
canone dicitur. Supliciter te rogamus omi-
potens deus iubeas hic perferri per manus
sanctoꝝ angeli tui vt in cōspectu diuine ma-
iestatis tue pro nostra:ꝛ pro totius mūdi.sal.
cum od.suauitatis ascendit. Amen. ¶ Tertia
ratio est Ricar.in.4.dist.13.circa litteram.ꝙ
ideo missa dicitur:quia per transubstantialē
panis ꝛ vini in corpus Christi ꝛ sanguinem
incipit sub vtraqꝫ specie esse totus Christus:
quasi de nouo esset missus. Vnde Aug.dic
ꝙ sacerdos facit Christū celerius radio sola-
ri: de celo descēdē. ¶ Scd̄o nota ƀm Bona.
in.4.dist.13.in.q.circa litterā.ꝙ etiam his ra
tionibus dicitur in fine sacrificij. Iteꝫ missa
est ad significandū ꝙ missum est sacrificium
ad deum.vnde Hugo vbi supra dicit. Ipsa
hostia sacra missa vocari potest: qꝛ trāsmissa
est primū.s.a patre:vt esset nobiscum. Pre-
terea a nobis patri:vt apud patrem pro no-
bis intercederet.primū a patre nobis per in
carnationem. Scd̄o a nobis patri per passio
nem. Similiter in sacramento p̄mū a patre
nobis per sanctificationem: quia nobiscū eē
incipit:postea ꝛ a nobis patri:per oblationeꝫ
quia pro nobis intercedit.hec ille.q.d. igitur
potest in fine dici. Ite missa est. Sed est qō
quare nō in fine cuiuslibet misse dicitur. Ite
missa est. Respondit Bonauentura vbi sup̄
ꝙ ꝛ si quelibet missa totum corpus Christi
misticum respiciat:sicut patet per triplicem
hostie particulam:tamen ƀm illam differen-
tiam triplicem cōtingit missas tripliciter ap-
probari. ¶ Quedam enim celebrant specialr
ad honorem sanctoꝝ:ꝛ quia ipsi sunt in tuto
loco: ideo licentiatur populus in talibus.di.

Ite missa est: quasi festinitate et vos ingredi in illam regem. ¶ Quedam spiritualiter ad salutem vivorum et quia non sumus certi de salute nostra: ideo debemus quottidie solliciti esse: ne propter nostram ignaviam in nobis misse efficatia evanescat: ideo in omni missa in fine dicitur. benedicamus domino: secundum illud ps. Benedicam dominum in omni tempore. ¶ Quedam specialiter ad requiem sempiternam defunctorum: et tunc dicitur requiescant in pace. ¶ Tertio notandum secundum Ric. et Hugo. ubi supra. quod beatus Petrus apostolus primus omnium antiochie dicitur celebrasse. et de conse. dist. j. c. Jacobus. dicitur quod Jacobus cui primum tradita est ecclesia hierosolimitana: et Basilius cesariensis episcopus addiderunt nobis misse celebrationem. i. ordinem celebrande misse secundum glo. ibidem: et post alij addiderunt ad decorem et solennitatem: ut habetur di. xj. c. ecclesiasticarum. Primitus autem simpliciter consecrabant et posset etiam fieri si haberetur materia apta et fieret cum intentione: sed peccaret mortaliter sic consecrans propter institutionem ecclesie. Nec etiam licet nisi semel in die celebrare excepto die nativitatis. Unde de conse. dist. j. c. sufficit. Alexan. papa dicit sufficit sacerdoti unam missam in die celebrare: quia Christus semel passus est: et totum mundum redemit: non modica res est unam missam facere: et valde felix est qui unam digne celebrare potest. hec ibi. Ad hoc de cele. mis. c. consuluisti. ait Innocentius. Excepto die nativitatis: nisi causa necessitatis suadeat sufficit sacerdoti semel in die unam missam solummodo celebrare. et in. c. te referente. e. ti. dicit Honorius Cuilibet sacerdoti quacunque presulgeat dignitate: unam in die celebrare missam sufficit. nam felix valde est qui celebrat digne unam. hoc ibi. Ratio autem quare die nativitatis tres misse celebrantur: habetur in glo. de conse. dist. j. c. nocte sancta. et Ric. in. 4. dist. 13. ar. 2. q. 4. di. quod una missa in die natalis ante diem celebretur: que significat tempus ante legem: quando eramus in tenebris. Secunda cum diescit que significat tempus sub lege: quando nondum plena dei cognitio habebatur. Tertia in die. s. plena: et significat tempus gratie quando iam plena cognitio habetur. Similes rationes ponit magister Guido archidiaconus morien. in tractatu quem facit de officijs ecclesie. c. 12. superaddens quod ideo tres misse predictis temporibus celebrantur: quia multi homines trium temporum per Christi nativitatem salvantur. Non autem quia non celebratur in die parasceve est: quia dupliciter representatur passio Christi. Uno modo in quantum fuit in Christo scilicet secundum se et absolute Secundo modo in quantum illius passionis effectus seu influentie ad nos perveniunt: seu in nos descendunt. Primo modo representatur feria. 6. ebdomade sancte. Secundo modo alijs diebus in celebratione misse. Et ideo volens ecclesia mentes fidelium occupari circa passionem domini nostri Jesu Christi: prout fuit in ipso secundum se et absolute: ut moveantur corda eorum ad compassionem: et quia ipsa dies in qua passus fuit ipsam passionem satis efficaciter representat statuit ut illa die non consecraretur corpus Christi: sed quod in precedenti die consecratum est et reservatur sumatur. Sanguis tamen non reservatur propter effusionis periculum. Quia vero effectus illius passionis seu influentie ad nos continue perveniunt seu in nos descendunt: ideo statuit ecclesia: ut excepta die predicta: quottidie in ecclesijs misse celebrentur et hoc secundum Hugo. quinque rationibus. Primo quia oportet semper paratam esse medicinam contra quottidiana peccata. Secundo ut lignum vite sit semper in medio paradisi. Tertio ut nobis Christus quottidie uniatur sacramentaliter: et nos ei spiritualiter. Quarto ut sit apud nos iugis memoria passionis Christi. Quinto ut vero agno loco tipici quottidie utamur ad vesperam: quando iudei ad vesperam convertendi esurient: secundum illud ps. 58. Convertentur ad versperam etc. Et ideo dicitur de consec. dist. 2. Iteratur quottidie hec oblatio: licet Christus semel passus sit: quia quottidie peccamus saltem in peccatis sine quibus mortalis infirmitas vivere non potest: et ideo quia quottidie labimur: quottidie pro nobis Christus mistice immolatur: et sic patet prima pars sermonis.

¶ Pars secunda huius sermonis in qua declaratur: qualiter tenemur missas audire diebus ab ecclesia statutis et hoc sub pena peccati mortalis.

Secundo in hoc sermone sciendum quod in diebus dominicis et festiuis: quilibet fidelis nisi legitime impeditus: tenetur audire missam sub pena peccati mortalis: propter ecclesie preceptum: a principio usque ad sacerdotis benedictionem: sicut patet de conse. di. j. c. missas. ubi dicitur. Missas die dominico secularibus totas audire precipimus: ita ut ante benedictionem sacerdotis egredi populus non presumat: quod si fecerit: ab episcopo publice confundatur. et in

ca. cuz ad colẽdas missas in dei noie ꝯuene
rit:populus non ante discedat:ꝗ̃ꝫ misse solẽ-
nitas ꝯpleatur:ꝛ vbi non fuerit ep̃s:benedi
ctionem accipiat a sacerdote.ꝛ in.c.q dic sol.
dicit̃.Qui die solemni p̃termisso eccľie ꝯuẽ
tui ad spectacula vadit:excõicetur . Hec oia
ibi.Qd̃ etiaz affirmant theologi.Naz Sco.
in.3.di.9.dicit. Qd̃ si aliqua necessitas excu-
set ab executõe huius actus quẽ determinat
eccľia:tũc sudplet̃ in aliq̊ equalenti:vt saltem
illo die dino cultui speciaľr deputato habeat̃
aliqs actus in deum imediate relatus ad re
uerentiaz eius. Excusant̃ aũt ab h̄ p̃cepto in
firmi:q nõ valent exire domũ: ꝛ coꝝ seruito
res q non pñt illos relinquere pp piculum .
ꝛ matres q̃ non possunt puulos relinquere:
absqꝫ periculo:ꝛ alij vt diximus legitime ex-
cusati.argu.de re.iu.quod non est.Ad maio-
rem horum declarationem tria notãda sunt
cum aliquibus dubijs. Primum notandũ
est ꝙ ꝗ̃uis decretum fiat secularibus:tñ ẜm
archidi.in dic.c.missas.Ad hoc etiam tenent̃
clerici ꝛ religiosi p locum a maiori.Si.n.te-
nentur ad h̄ layci: mľto magis religiosi ꝛ cle
rici:q ad maiora tenent̃ : qui ꝓrsus diuino
cultui sunt deputati.12.q.j.duo.ꝛ maxime cul
tus diuinus in missa exhibet̃. Nec teneo pre
ceptum aliquod ad quod layci teneantur:ad
quod etiam magis nõ teneantur clerici ꝛ re
ligiosi:cum aliorum bonitatis exemplar esse
debeant:ꝛ alias precellere populuz:vt.25.di.
§.criminis. Sed hic oriuntur aliqua dubia.
Primuz si quilibet sic tenetur audire mis-
sam diebus festiuis:sicut in dominica: q2 de
cretum illud solum loqtur de dominicis die
bus:ꝛ non alijs. Respõdetur ꝙ sic: q2 Ho
sti.dicit ti.de parrochijs.§.in quibus ver.Tu
dices ꝙ quilibet christianus tenet̃ in domini
cis ꝛ festis solẽnibus audire missaz. extra de
parrochi.c.vt in dominicis.ꝛ.c.sequenti.Nã
vbi eadem ratio:ibi ꝛ idem ius.ꝛ de similib9
idem est iudicium: vt dicit Boetius p̃mo to
picoꝝ suorum.ꝛ habet̃.C.de conueniendis fi
sci debilibus.l.inter cartulas.li.x.ꝛ.ff.de legi.
l.non pñt.ꝛ extra de baptismo.cap.maiores.
Sicut.n.statutum de auditione misse factuz
fuit:vt in die dominico saltez hoc modico tẽ
pore vacaret̃ diuinis.Ergo ille modus audi-
tionis misse determinatus p ecclesiaz: debet
etiam extendi ad alia festa. Hoc idem videt̃
sentire Jo.an.in nouella.per ca.qui die solẽ-
ni.de cõ.di.p̃ma . Secundum dubium est si
non ex contemptu: sed ex aliqua negligentia
tardet qs venire vsqꝫ ad epistolam:vel euan
gelium:peccat mortaliter:quia decretum dic̃
totas missas.i.integras. Respondetur ẜm
Ricar.in quolibet ꝙ non:dũmodo non pos-
sit aliam videre . Modicum enim ꝓ nihilo
reputatur.de con.di.2. Re vera nec verba le
gis ita amare interponẽda sunt:ministri eti
am misse cuz aliquando discurrãt hinc inde
pro hijs que expediunt ipsi misse intelligẽdi
sunt vidisse ꝛ interfuisse ipsi misse:etiam pro
illo tempore discursionis. Tertium dubium
est vtrum quis tenetur audire missaz in die-
bus festiuis a ꝓprio sacerdote prochiali seu
in propria parrochia: quia ca.scd̃o de parro.
dicitur. Qui contempto ꝓprio sacerdote au
dit missam in alia ecclesia:debet expelli ꝛ re-
mitti ad ecclesiam suam. Respondetur ẜm
Innocen.qui fuit iuris pater super dic.ca.ꝙ
si quis non facit ex contemptu:sed ob aliam
iustam causam:non est eijciendus de ecclesia
Nam ꝛ glo.in dic.capi .vt in dominicis di-
cit in verbo contempto:ꝙ potest alibi audi-
re missam ex deuotione vel alia rationali ꝛ
iusta causa:dũmodo non fiat ex contemptu.
Si tamen hoc diocesanus preciperet.s.audi
ri in propria parrochia obtemperandum est
argu.xi.q.3.ca.quid ergo.ꝛ.c.sententia.Male
tamen faciunt episcopi tollendo pias cõsue-
tudines cum scandalo populoꝝ:cum ꝛ Gre
go.sanctus permiserit sacerdotes crismare :
ad tollendum scandalum: vt.94.di.c.perue-
ꝛ etiã multa tollerant̃ a sctis pp vitãduz scã
daluz . Quartũ dubium vtꝝ tenet̃ qs audire
missaz de die ꝓpriaz:q2.c.2.de cel.mis.repre-
hendunt̃ q dimittũt missas ꝓprias pp pecu
liares. Respondet̃ ꝙ si audit̃ a fratribus mi
noribus in diebus suis:ꝛ octauis sanctorum
suorum:propter p̃uilegium quod habent:nõ
obligantur ad aliam missam audiendam.
Quantum autem ad alios sacerdotes qdaz
dicunt ꝙ sic: presertiz cum constat sibi ꝛ nõ
curat audire aliam. Alij autem dicunt ꝙ nõ
tenetur ex necessitate:quia cum dicit missas:
loquitur indistincte. Predictum autem capi
tulum secũdum loquit̃ de congruitate. Ho-
stien.n.de cele.mis.ca. quidam laycorum su-
per verbo peculiares.i.speciales dicit:ꝙ nõ ẽ
malum audire missas pticulares pp deuoti
onẽ:sꝫ est malũ spnere ꝓprias ꝛ ordinarias

Sicut non est malum dare elemosynam:sed ad iactantiã.aliqñ eniz ꝓhibetur aliqd quod non est malum:non ꝓpter hoc:sed ꝓpter sequelam mali quod exinde sequi pōt. de vi.ꝛ hone.cle.c. cũ ab omni.21.dist.c.i nouo.xj.q.3. c.Nolite. ¶ Quintũ dubiũ est vtrum sit necessariũ distincte audire verba misse:q2 dicit̃ in dicto.c.Audire. Rñdet̃ ꝙ non:q2 tunc sequeret̃ hoc incõueniens:ꝙ qui audirẽt missã vbi est magna multitudo ꝛ submisse dicitur: non implerent hoc preceptuz. Silr qui surdi sunt vel hñt hebetem audituz. Nam vt dicit Hilarius. Intelligentia dictoꝝ ex causis est assumenda dõi.de verb.signi.c.Intelligẽtia. 22.q.5.c.humane. Intentio ergo ecclesie i hoc decreto est ꝙ pñs sit i missa ꝛ vacet deo. Si est intelligens:est dignum ꝛ iustũ vt intẽdat ꝛ conet̃ intelligere que dicunt̃. ¶ Sextũ dubium est:an melius sit audire missaz boni sacerdotis ꝙ̃ mali. Rñdet̃ ẜm Bona.in.4.di. 13.ar.2.q.4.ꝙ de missa est loqui quãtum ad substantiale qđ est ibi. Et hoc ꝯfectio corporis ꝛ sanguinis dñi: ꝛ quãtuz ad h̃ equalitas est in oĩbus:q2 vnũ ꝛ idem ab oĩbus fit. Vñ Aug.in lib. de corpore Christi. In mysterio corporis ꝛ sanguinis dñi nihil a bono mai⁹: nihil a malo min⁹ ꝑficit̃ sacerdote. Sũt etiã in missa aliqua circũ adiacentia: sicut petitiones vt gratia sanitatis: pacis: ꝓsperitatis et hmõi orationes ꝛ obsecratiões: que fiũt pro ꝑplo christiano ꝛc. Quãtũ ad hoc plus valet sacerdotis boni missa ꝙ̃ mali: q2 magis prouocat ad deuotionez: ꝛ magis exaudit̃.plura enim bona paucioribus sunt preponenda et meliora:sed in missa mali sacerdotis de⁹ acceptat solum corpus Christi. in missa autem boni orationes ꝛ deuotiones non solũ q̃ ad se:sed etiam quo ad alios. Item melius ẽ qđ est fructuosius:sed missa boni est hmõi: quia melius exaudit̃ ꝛ magis in ea hoĩes ad deuotionem excitant̃:ꝛ ideo melius facit qs audiẽdo missam boni sacerdotis: dũ tñ credat ip̃z malũ in substantiali equiualere bono:alioqn periculose erraret. ¶ Septimũ ꝛ vltimũ dubium est vtrũ missa publici concubinarij vel notorij fornicatoris audienda sit:q2 hoc ecclesia ꝓhibuit expresse.32.di.c.nullus.ꝛ de coha. cle.ꝛ muli.c.vlti. Rñdet̃ ꝙ q2 illa iura fuerũt in concilio Constantiensi moderata ꝑ spẽale decretum.s.ꝙ nullus tenet̃ tales euitare: nisi essent publice denũciati:ideo pñt audiri. In locis aũt vbi sunt etiam boni sacerdotes consultius eẽt hoꝝ audire missas:ꝙ̃ ꝯcubinatoꝝ vbi sine scandalo fieri potest:ꝛ sic patet ꝛc. ¶ Scđo notandũ in hac parte ꝙ hoc p̃ceptũ vsurpat̃ maxime a tribus ꝑsonaꝝ generibus Primo a patribus famil̃.qui non inducunt subditos suos audire missaz diebus festiuis. Dicunt enim doctores ꝙ non magis serui ꝙ̃ dñi excusant̃ ab hoc precepto: imo seruus ꝛ ancella debet vacare deo dieb⁹ festiuis: sic dñi. Sed q2 qñq3 oportet aliquẽ domi remanere:debẽt domini sic ordinare vt audiãt saltem missam si pñt.nam ꝛ de eis sunt dño rationẽ reddituri:si non fuerunt de illoꝝ salute soliciti:vt dicit Ambrosius di.86.c.an putat. ¶ Scđo vsurpatur hoc preceptũ a parentib⁹ non inducentibus filios ꝛ filias in dieb⁹ saltem festis missam audire:nec excusant̃ parẽtes puellaꝝ qui non ꝑmittunt eas accedere custodientes patrie cõsuetudinẽ: presertim si sinũt illas exire ad choreas vl̃ ad alia loca:vl̃ stare ad hostia ꝛ fenestras domus vt videãt ab hoĩbus. Nam in eo casu dici non pōt cõsuetudo que in rõne fundat̃.di.j.c.ꝯsuetudo: sed est corruptela:ꝛ ideo radicitus euellenda. di.8.c.mala. Ipse non puelle vident̃ excusari si ignorant preceptũ:vel si sciunt libenter irẽt si ꝑmitterent̃. Nõ enim honestũ esset solas exire domũ ꝛ occulte ire:quia multa pericla inde ꝑuenire possent. Tenent̃ autẽ parentes inducere ad missam audiendam: qñ habent vsum rõnis:ꝛ silr alij sũt ad hoc obligati: qñ sciunt vel scire pñt hoc preceptũ. Et lz ignorantia iure diuini vel nãlis neminez excuset habentem vsum rõnis in necessaris ad salutem:tñ ignorantia positiui excusat qñ ꝓbabilis est:vt habet̃.j.q.4.§.vlti. ¶ Tertio vsurpatur hoc preceptum a ꝯsortio nouiter viduaꝝ Nam ꝙ vidue aliqbus diebus vel ebdomadis in morte viroꝝ domi maneant:ob tristitie signũ.vñ ꝛ missam non audiunt: videtur tolerandũ si est de more patrie. Sed ꝙ maneant per ãnũ integrũ:vel plures menses:excusari non pñt:q2 magna abusio est.dist.8.c. cõsuetudo. Coniugate vero que nõ pñt exire ad audiendam missaz:sine magno scandalo viroꝝ:q2.s.hñt preparare necessaria familie:ꝛ seruitutes non hñt:que talia preparent: videtur excusari posse cuz in gubernatione dom⁹ ꝛ familie eas iura velint esse subiectas:vt famulas.33.q.5.c.noluit.ꝛ.c.manifestũ. non tñ

ex hoc ꝙ aliquātulū indignent eis:qꝛ non sic
eis bene preparatur cum accedūt dꝫ dimittē
¶ Tertiū in hac parte notandum est qꝛ circa
auditionē misse seruandus est modus. dicit
enim de ↄse.di.j.c.qñ sic. Qñ aūt stamus ad
orationem fratres dilectissimi:in vigilare ⁊ i
cumbere ad preces toto corde debemus: co-
gitatio ois carnalis ⁊ secularis abscedat: ne-
quaqꝫ tunc aius aliud q̄ꝫ id solum cogitet:qđ
precatur. Ideo aūt sacerdos ante orationem
prefationē premissa:parat fratrum corda di.
Sursum corda:⁊ dum rñdit plebs: habemꝰ
ad dñm moneat nihil aliđ q̄ꝫ dñm cogitare
debere:claudat cōtra aduersantium pectus:
⁊ soli deo pateat:nec ad se hostem dei tēpore
orationis venire patiat:de euangelio q̄ꝫ in.c.
apostolica ca.di.habet. Apostolica aucte mā
damus:dum sacra euangelia in eccl'ia legūt:
vt sacerdotes ⁊ ceteri oēs non sedentes:sed
venerabilr curui ⁊ in cōspectu euāgelij stan-
tes dñica verba audiant:intente ⁊ fidelr ado
rent. Insup de imu.eccle.c.decet lib.6.scriptū
est. Conuenientes ibidem nomen illud: qđ ē
sup oīe nomē a quo aliud sub celo non est
datum hoibus in quo saluos fieri credentes
oporteat nomē:vꝫ Jesu Christi q sal.fa.ppłꝫ
suum a peccatis coꝝ exhibitione reuerentie
spūalis extollant:⁊ qđ generalr scribit i noie
Jesu ⁊c.singuli singlr iplētes: precipue dum
agunt missaꝝ sacra mysteria: gloriosum illđ
nomen qñcūqꝫ recolit flectant genua cordis
sui:qđ vel capitis inclinatione testent. Pre-
terea ad missaꝝ solēnia sp aliqđ deo offeren
dum est. Vñ de cōsc.di.j.c.ois:scriptum est.
Omnis xpīanus procuret ad missarū solē-
nia aliqđ deo offerre:⁊ ducere ad memoriaꝫ
qđ deus per Moysen.dixit. Nō apparebis
in conspectu meo vacuus. In eleuatiōe autē
sanctissimi sacri pcutiendū est pectus i signū
contritiōis:vt dicit sequēti sermone. Itē oia
aduertāt laici seculares:ꝙ scriptū est de ↄse.
di.2.in.c. Sacerdotū.vbi dicit. Nulli laicorū
liceat in eo loco vbi sacerdos ⁊ reliqui clericī
consistūt:qđ presbyteriū nuncupat: qñ missa
celebrat consistere:vt libere ac honorifice pos
sint sacra officia celebrare. Sile habetur de
vita ⁊ hone.cle.c.j. Idem quoqꝫ in.c. puenit.
de cōse.di.2.confirmat. Siqdem magnū in-
cōueniens est sacerdotū ac ministrantiuꝫ in
diuinis:presumptuose occupare locū:ac sacra
mysteria impedire:plus enim gratuꝫ est deo
stare ad missaꝫ longe peccatorē cum humili
reuerentia:q̄ꝫ prope cum arroganti iustitia.
Exemplū Luc.18.de phco qui stabat ,ppe al
tare ⁊ publicanus a longe stans ab altari de
scēdit:h inquit iustificatus in domū suā:quia
omnis qui se humiliat exaltabit. Exemplum
etiam huius Ambrosij habetur: qui expulit
Theodosiū imperatorē de choro. Nemo pt
etiam duobus dñis seruire. Mar.6.s.deo ⁊
mamone.proinde ordinati sunt hostiarij i ec
clesia:qui sm Isidoꝝ. Hostijs ecclesie psūt:
vt bonos recipiant:malos expellēdo.ꝙ si qs
contrariū attentasset:facto in hostio quodaꝫ
signo pcussionis:oēs etiā in choro tacebant
quo ad vsqꝫ ille malꝰ exiret. Sūt etiā pleriqꝫ
ignari qui cū sacerdos celebrat:stant extra ec
clesiam loquētes ⁊ solū ad eleuationē currūt
cum strepitu ⁊ irreuerentia:⁊ statim vt vide-
rint fugiunt:quasi non Christū sed diabolꝫ
viderint. Contra quos clamant iura precalle-
gata.de cōse.di.j.c.missas.⁊.c.seq.⁊.c.qui dic.
proinde legit in vita Jo.elemosynarij ꝙ cuꝫ
post sancti euangelij lectionē quidā de popu
lo ociarent.⁊ extra ecclesiam starent: prefatꝰ
patriarcha sanctus de ecclesia egressus est:et
foris cum turba sedit.oibus aūt illis admi-
rantibus dixit.filioli vbi oues ibi pastor: aut
ergo intrate ecclesiā ⁊ ego:aut manete hic et
ego vobiscū manebo.,ppter vos enim venio
ad ecclesiam:fecit h semel ⁊ bis emendans ⁊
erudiens plebem suā:⁊ sic patet seđa ps huiꝰ
sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua de-
claratur quāta sit misse excellētia ⁊ hoc septē
rationibus.

Tertio i hoc sermone quāta sit misse
excellētia:,pbatur septē rōnibꝰ.s. Ra
tione locationis. Ieiunationis. Cele
brationis. Induitionis. Diuersificationis.
Memorationis. Et fructificatiōis. Primo
rōne locationis:qꝛ nō debet nec pōt alibi ce
lebrari cōiter:q̄ꝫ in loco sacro. de ↄse.di.j.c.si
cut:vbi dicitur. Non in alijs q̄ꝫ in dño con-
secratis locis.i.in tabernaculis precibus di-
uinis a pontificalibus delibutis missas can-
tare ⁊ sacrificia offerre lꝫ.⁊ hoc idē habet i.c.
sequēti.⁊.c.h ergo.⁊.c.nullus.vbi dicit. Nul-
lus presbyter missas celebrare presumat:nisi
in sacratis ab epo locis:qui sui particeps vo
luerit esse sacerdotij. Ratio aūt huius insti-
tutionis fuerit sm Ric.in.4.di.13.ar.3.q.j.qꝛ

in sacramēto altaris qđ in missa consecrat̄: continetur ille qui est summe sanctus: et toti⁹ sanctitatis causa effectiue inquātum deus: et meritorie inquātū homo. In casu tñ magne necessitatis pmittunt iura celebrari in loco nō sacro: si tñ tabula sit consecrata: ceteraq; misteria ad illud officium ptinentia ibi fuerint. puta cū ecclesie patrie fuerint accense: vel cū homines fuerint i itinere: et ecclesia defuerit. de ɔsc. di. j. c. cōcedim⁹. verūtñ est qꝫ minores fratres et predicatores pñt cū altari viatico i plateis et locis ɔdecētib⁹ celebrare. de pui. lib. 6. c. qm̄. glo. super verbo indulgem⁹. his ergo casibus exceptis non licet celebrare in loco nō sacro: nisi de ɔsensu epi. de ɔsc. di. j. c. missaꝝ. Qui tñ eps hoc cōcedere non debet: nisi legitima et rōnalis causa fuerit. ℂ Scđo idem probat̄ rōne ieiunationis: qꝛ. s. debet celebrari missa ieiuno stomacho et ieiuna aīa siue mente: vt per hoc facilius diuina gratia ipetrari possit. Omnia enim fere sacra sumi debent ieiuno corpore: vt habet̄. 7. q. j. c. nihil. de consc. di. 2. c. liquido. de ɔsc. di. 5. c. vt ieiuni. c. vt epi: glo. super verbo a ieiunis. di. 75. c. qđ a patribus. de temp. ordi. c. lr̄as. 22. q. 5. c. hone stum. hosti. de ɔsc. eccle. et alta. §. equalr̄. Silr̄ de ieiuno spūali qđ est a peccatis et vitijs abstinere. habet̄ de ɔsc. di. 5. c. Jeiunum. Debet enim homo in missa cum inocentia cordis: et sensuū refrenatiōe et reuocatiōe ante deū apparere. de ɔsc. di. 7. c. nihil. et c. panē. ℂ Tertiō idem pbat̄ rōne celebratiōis hoc sacrm̄ pertinet ad tp̄s gratie: ideo non in nocte: s; i mane et die celebrat̄: qꝛ ſm Ric. in. 4. di. 13. ar. 2. q. 3. per diē tp̄s grē significat̄. iuxta illđ apoc. Nox precess. dies aūt app. hoc habet̄. de ɔsc. di. j. c. solet. §. i ieiunijs. Et ideo excepta nocte natiuitatis et sabbato sancto cōiter loquēdo: debet celebrari missa de die artificiali qñ. s. aduertitur esse aliqua aeris illustratio. Solēnis tñ misse celebratio tribus horis instituta est fieri. s. hora tertia sexta et septima. Celebratio misse est memoriale passionis Christi: qui ſm Aug. lib. 3. de cōcor. euāgelistaꝝ. c. 13. circa mediū: crucifixus fuit hora tertia lignis iudeoꝝ. hora sexta manib⁹ militū: et hora nona expirauit. Consuetudo tñ est vt non celebret̄ hora nona: nisi in dieb⁹ ieiunioꝝ et maxime qñ ordines celebrant̄. misse autē priuate dici pñt ab aurora vsq; ad sextam: et cōiter ɔsuetudo ecclesie seruat̄: in diebus non ieiunioꝝ missa solēnis celebretur inter tertiā et sextaꝫ. ℂ Quarto idem pbat̄ rōne indutiōis: qꝛ. s. sine vestibus ab ep̄o benedictis: et sine igne celebrare non l; ſm Ric. vbi supra. ar. 3. q. 4. Nam ecclesia reprehendit celebrantes sine igne. c. vlti. de cel. mis. Ignis enim significat dilectionis feruorem: per quā Christus hoc sacramentū instituere voluit: et per quā deus filium suū pro nobis passioni tradidit. iuxta illud Jo. 3. sic deus dilexit mundū vt filium suū vnigenitū daret. Exterius enim lumen et calor significāt qꝫ sacrm̄ operat̄ in celebrante digne: et suscipiente augmentū illuminationis in intellectu: et feruorē charitatis in affcū non debet etiam ignis omitti pꝑter eius p̄figurationē. h enim prefiguratū fuit p ignem de quo dicitur Leui. 6. Ignis in altari meo semp ardebit: et per ignē qui iuxta sub aqua. 70. ānis: vt habet̄ in glo. sup decretalē allegatam in verbo sine igne. Non debet etiam celebrari sine vestibus ab ep̄o benedictis: pp ecclesie cōstitutionē: et etiā pꝑter vestium significationē: que significant multa spūalia: de quibus in alio tractatu de missa dicitur alr̄. et propter illaꝝ prefigurationē que precessit in vestibus legalibus: siue legatum sacerdotum qꝫ aūt sine vestibus ab ep̄o benedictis celebrari non debeat: habet̄ expresse. de ɔsc. di. j. vestimenta: vbi dicit̄. Vestimenta eccl'e qb⁹ deo ministrat̄: sacrata debent esse et honesta: quibus in alijs vsibus non debent vti qꝫ ecclesiastis et deo dignis officijs. Que aūt et q̄t sint vestes ille refert Innocentius in lib. de offi. mis. parte. j. c. x. di. Sex enim indumenta epis cōia et presbyteris: v; amictus: alba: cingulū: stolla: manipulus: et planeta. In multis tñ locis inualuerit ɔsuetudo: vt cingulū non benedicat̄: rōnabilius tñ esset ipsum benedici speciale enim signaficatiōe; habet: sed non h includit necessitatē. Calciatio enim sacerdot̄ speciale; h; significationē: nec tñ subtalares benedicunt̄. ℂ Quinto idem pbat̄ rōne diuersificationis. Nam tres diuerse lingue pp nobilitate; eius in missa loquunt̄. pma est diuina: vt patet in euangelijs. Scđa angelica: vt patet in gloria in excelsis: et sanct⁹. Tertia humana vt p; in ep̄lis et pphis. Preterea in missa est diuersitas idiomatum. Primū hebraicum: vt all'a et sabbaoth: Scđm latinū vt oratiōes. Tertiū grecū vt kẏon. xpeleison Et ideo titulus crucis scriptus est tribus lr̄is

quia Christus regnauit in lingua iudaica: p spm̄ pphic: in greca per illuminationē sciaꝝ humanaꝝ:in latina p potentiā suā. ¶ Sexto probat rōne memorationis.s. passionis xpi: qua neq3 in celo neq3 in terra inuenit̄ dulci⁹ iuxta illud Ber. Jesu dulcis memoria dans vera cordis gaudia. Ideo dicit ipse Luc.22. Hoc.s.cele.missā faci.i meā cōmemoratōez vt habet̄ de ɔse.di.2.c.iterat̄. ⁊.c.dū frangit̄: sic scribit̄:dum frangit̄ hostia:⁊ calix in ore fi delium funditur: qd aliud q̄3 corporis dn̄i in cruce imolatio:⁊ sanguinis de latere effusio designat̄.h ibi. ¶ Septimo ⁊ vltimo idem p batur rōne fructificationis. Primo enim p missam plures dimittunt̄ peccata venialia. pmo in pncipio ɔfessione facta pro rōe:⁊ qn̄ datur aqua benedicta ad asperges. Scd̄o in confessione publica in medio misse.j.q.j.c. dem̄.c.maledicta.⁊.c.seq. Tertio qn̄ inclināt se deuote fideles noiato Jesu. Quarto quādo eleuat̄ corpus xpi. Quinto qn̄ eleuat̄ sanguis. Sexto qn̄ dicit̄ pater noster. de pe.dist. 3.c.de quottidianis. Septimo qn̄ in fine dat̄ benedictio a sacerdote:vt patet dic.c.maledicam. ¶ Scd̄o p missaꝫ liberant̄ aīe a purgatorio:de cele.mis.c.cū marthe.oia dic̄ Greg. in.4.dialo.ꝙ quidam presbyter in missa liberauit dn̄m balnei patientē ibi sibi seruientem ad modū iuuenis oblato pro eo sacrificio. Insup ibidem narrat̄ de quodā monacho inter medicinas tres ducatos habēte: ⁊ precipiente Gregorio specioso fratri carnali eius ⁊ preposito in.30.missaꝝ fuit liberatus post tres dies penaꝝ. Silr̄ ibidem habet̄ de quodam in vinculis astricto: qui dum vxor eius faciebat missam celebrare: soluebatur a vinculis:⁊ tandem liberatus est. ¶ Tertio audientes quottidie missam raro vel nūq̄3 male pereunt. Legit̄ enim tres iuuenes silr̄ ambulantes:quoꝝ duo a fulgure fuerunt interfecti.non aūt tertius:quia audierat missam. Exemplū etiā habet̄ huius valde vulgatum de illo qui audiens missam non fuit pictus in fornacem:sed emulus eius loco eius infornacem missus est: q2 non audierat missam. Item Greg.4.dial̄.narrat ꝙ Agatus eps panormitanus veniens romā in tempestate maris in periculo positus:nauta incidit funē ⁊ descēdit in nauicula ⁊ disparuit iter vndas ⁊ die tertio in insulam quādam venit eps in naui:⁊ fecit offerri sacrificiū pro nauta cogitans mortuū esse:⁊ reperit eum in portu romano:⁊ dixit ei ꝙ die tertō ex labore ⁊ fame cecidit in caiano quasi mortu⁹: sed vnus sup vndas portauit sibi panē ⁊ fortificatus euasit ⁊ reperta veritate hoc fuit qn̄ pro illo hostiaꝫ offerebat:ergo dilectissimi fratres non soluꝫ quia precepto sumus astricti: sed etiam quia deo placatum ⁊ nobis vtilissimū missaꝫ audire studeamus quottidie cum deuotione:vt illa consequi mereamur. Amen.

¶ Dn̄ica tertia quadragesime in mane de tribus abstinendis operibus in die festo.s.ab opere culpe fortune ⁊ nature. Sermo 38.

Beati qui audiūt verbū dei ⁊ custodiūt illud. Scribunt̄ hec verba Luc.xj.c.⁊ in euāgelio occurrentis dn̄ice. Dicto qd sit diebus festis agenduꝫ: superest declarare:a quibus debemus istis diebus abstinere. Tanta nempe est demonū astutia ⁊ nequitia:nocendiq3 cupiditas: ꝙ quicquid a deo pro charitate acquirenda est institutum:totum conet̄ puertere:⁊ inde honorationem diuini nois:⁊ nostre salutis dispendium. Statuerat nāq3 deus dies festos vt a vitijs cessaremus:⁊ ab opibus seruitutibus ⁊ mundanis:insistendo diuinis. Sed hūani generis inimico insidiante:iam totū versum est in cōtrariūꝫ:ad dei ignominiā: ⁊ cumulū nostre dānationis. Proinde conquerit̄ dn̄s per Isa.j.c.di. Kl'as vestras ⁊ solēnitates.o. a.m.facta sunt mihi mole.labo. sustinens.s. vsq3 ad tps.q.d.cuꝫ accepero tps ego iu.iu. Et iteꝝ Amos.5.c.ait. Odiui ⁊ pieci festiuitates vestras:nec capiam odorem cetuū vestroꝝ.heu magna xpianoꝝ ɔfusio. Judei tanta ad hoc diligentia obseruant sabbata ⁊ cerimonias suas:⁊ xpiani insensati puipendētes fere totū sabbatū ⁊ festa oia: non cessant polluere:vnde in derisum dati sumus iudeis Trenoꝝ.j. Viderūt eam hostes ⁊ deriserūt sabbata eius h. Et ppha preuiderat i ps.73 di. Dixerat i cor.s.cog.e.silr̄ quiescere fa.o.di. Festos de a terra.q.d. destruamus oēm cultum diuinū in mūdo. Propterea bene dicit Christus. Beati qui audiunt ⁊c̄. Ad vidēdū ergo a qbus sit cessandū in festis adducit̄ tex.

Op⁹ spūale 3ᵗ Spūale nō solum q̄ Criminale solum tho. 2ᵃ 2ᵉ q. 122. ar. 4. 3ᵐ Corpale aliqñ solum aliqñ nō

ſcripture Exo.20. Die autem ſeptimo ſabbatuz dñi dei tui eſt. nõ facies in eo omne op⁹ ſeruile. Triplex opus reperitur a quo vacare debemus. Primum dicitur culpe. Secundum fortune. Tertium nature.

¶ Pars prima huius ſermonis in qua declaratur qualiter ab ope ſeruili culpe ceſſandum ſit in diebus feſtiuis.

P Rimo in hoc ſmone dico ꝙ in diebus ſolennibus ceſſandum eſt ab opere ſuili culpe. vñ mouet dubiuz a theologis an pceptum de ſabbato tm̃ obligat tpe gratie: ſicut obligabat tẽpore legis. Videt ꝙ non. Tunc.n.non audebant cibaria pparare qđ nunc: licet ſimilr ⁊ vendere. Similr in ſabbato nõ licebat iter agere: nũc autem in die dñico aliquando licet. Igit videtur ꝙ tũc magis ꝙ̃ nunc obligaret. In cõtrarium videt qꝛ tpe gratie debemus perfectius deo vacare: ꝙ̃ tpe legis. Ergo ab oib⁹ a qbus abſtinebat tẽpore legis: abſtinenduz eſt tpe gratie: ⁊ etiaz a pluribus: qꝛ magis ẽ deo vacandũ. Ideo de con.di.3.c.ieiunia dicitur. De dñica nihil aliud eſt agendum: niſi deo vacandũ: nulla opatio in illa ſancta die agatur: niſi tm̃ hymnis: ⁊ pſalmis: ⁊ canticis ſpũalibus dies illa trãſigat. Ex qbus oritur hec difficultas. Ad quam reſpondetur ſm Alex. vbi ſupra. ⁊ Pe. Io. in.3. di.37. ꝙ ſicut dcm̃ eſt ſupra hoc pceptuz fuit figurale ⁊ morale: inq̃ztum figurale fuit facta taxatio diei ſabbati: ⁊ tranſlata nunc eſt in dñicam diez. Inq̃ztuz aũt morale aliqd participat de precepto affirmatiuo: aliud de negatiuo. Affirmatiuum eſt: memẽto vt di. ſab. ſancti. p vacationem.ſ. deo: ⁊ hoc obligat ſemp: ſed non ad ſemp: ſed p loco ⁊ tpe. Negatiuum vero eſt illud. Omne opus ſerui. nõ fa. in eo.ſ. op⁹ culpe: fortune ⁊ nature. Quantum ad opus culpe obligat ſemper ⁊ ad ſemp: ſicut etiã in antiqua lege: q̃ztum ad fortune ſilr obligat. Quantum aũt ad opus nẽ ſicut eſt preparatio cibi ⁊ alia nẽ neceſſaria: ſic nõ obligat ita ſtricte: ſicut in antiqua lege: vt infra patebit. Nam aliter poſſumus vacare deo: ⁊ ſufficit. His ergo p̄libatis tria notãda ſunt in hac parte. Primo notandũ eſt ſz Pe. Io. vbi ſupra: ꝙ quilibet tenet deuz recognoſcere in die dñica in aliqua hora: lz nõ in qualibz: alias peccat mortalr. Et ideo q eſt in pctõ mortali: ⁊ non ꝯteritur vel non dat opam: vt in die dominico ꝯteratur: de nouo peccat mortaliter: qꝛ tranſgredit preceptuz dñi di. Memento vt diez ſabbati ſctifices: ⁊ maxime cõteri dz homo opportunis horis: puta dũ miſſarum ⁊ veſperoꝝ agunt ſolennia: ⁊ tenetur ad ppoſitum cõfitendi: ⁊ ſatiſfaciendi: loco ⁊ tempore opportuno. Quod q non ſeruat: nouam incurrit culpã tranſgreſſionis pcepti de ſanctificatione ſabbati: ob ptinaciam ⁊ obdurationem in propria culpa: ⁊ obligationẽ primariam. proinde ſaltem in eleuatione corporis ⁊ ſanguinis xp̄i tundimus pectus: qua tũſione nã ⁊ integra pnia deſignant. Nam in pcuſſione immittit ꝯtritio: in ſono ꝯfeſſio: in manu ſatiſfactio. Scđo notandum eſt ſm Alex. in.3. parte. tractatu de precep. pcepto.3. ⁊ Pe. Io vbi.ſ. ⁊ Nico. de ly. ſup penta exo.20. ꝙ q in die dñico peccat mortalr: triplici reatu ꝯſtringit. Nam q fornicat die dominico: duplr maculat.ſ. quo ad reatũ: ⁊ quo ad actum: ſicut ille q deflorando virginẽ tali mõ deflorat: ꝙ eam interficit: pculdubio dupliciter peccat vno actu.ſ. interficiendo ⁊ ſtuprando. vñ ſi pctm̃ numeret rõne reat⁹: duo peccata ſunt. Si ratione actus: vnuz peccatũ eſt. Ita ſimilr ꝯtingit h ⁊ in qualibet culpa mortali: q̃ de ſui nã etiam extra diem feſtuz eſſet mortalis. Nam peccans mortalr in dominica tranſgredit hoc pceptum: ⁊ etiam aliud in quo peccat: ſicut fornicãs. ꝯtra illud nõ mecha. ⁊ furans ꝯtra illud non fura. ⁊ etiam contra hoc ſimul cum illo. Tertio notandũ eſt ꝙ tria ſunt peccata de qbus loquit Io. pma cano. c.2. di. omne qđ eſt in mundo aut ẽ ꝯcu. car. aut ꝯcu. oc. aut ſupbia vi. que ampli⁹ in feſtis ꝙ̃ in alijs diebus in ꝯtumeliaz dei frequentãt: ab oibus tamen o io eſt abſtinendum rõnibus pdictis. Primo igit abſtinẽdum eſt a peccato ſuperbie. O quot pompis quot vanitatibus: quot huiuſmodi fauſtib⁹ in talib⁹ diebus corpus honorat: ⁊ ſpũs confundit. Tunc ille felicior eſt: q exquiſitiõe exceſſu ꝯtra deum ſic bellando pgredit. Tunc mulieres conant vanitatibus vna aliam ſuperare. Tunc liqdo deprehendit verificatum vaticiniũ Yſa.3.c. di. Eleuate ſunt filie ſyon: ⁊ ambulauerunt extorto collo: ⁊ nutibus oculorum ibant: ⁊ plaudebãt manibus: ⁊ ambulabant pedibus ſuis: ⁊ cõpoſito gradu incedebant. Hec ibi. Quo faſtu incedant: pſertiz q̃ ſe pulchriores eſtimãt qs verbis explicetur:

Offerenda est [illegible]

vt verificetur quod dicitur de talibus. Fast⁹
inest pulchris: sequiturqꝫ superbia formam.
Scđo abstinendum est a pctō luxurie: qđ
maxime in festis solet freqntari. Naꝫ si die-
bus dñicis vt habet. 33. q. 4. c. quotiēs. ꝯsulit
abstinere a ꝓpria vxore: q̄to magis abstinē
dum est a fornicatione: adulterijs: sacrilegijs
sodomijs: ⁊ hijs similibus: que etiā alijs die
bus sceleratissima ⁊ nefandissima sunt. Quā
etiā execrabile sit diebus festis vacare canti
bus: choreis: lasciuijs ⁊ spectaculis: qs lingua
exprimat: vbi visu: auditu: tactu mentes ho-
minum capiunt ⁊ ꝯtaminant. vnde dicit no
ster Ricar. in. 3. di. 37. ar. 2. q. 3. ꝗ q in diebus
dñicis choreas ducunt: ⁊ astiludia peragunt
mortalr peccāt. De torneamētis non solum
in dñicis: sed semp. habet de tor. c. j. de chore
is ꝓbatur ꝑ illđ quod habet. C. de ferijs. l.
vltima: vbi dicitur. Festos dies maiestati al-
tissime dedicatos: nullis volumus voluptati
bus occupari. ⁊ infra. Nec tñ huius religiose
diei ꝯtra relaxantes: obscenis quenq̄ pati-
mur voluptatibus detineri. Et hec opinio sa
tis est rōnabilis: maxime si de choreis intel-
ligatur: in qbus mulieres se ostentāt viroruꝫ
aspectibus. ⁊ ecōuerso: qꝛ tunc directe occasi-
oneꝫ dant ꝓuocationi ꝯcupiscētie. Non eiꝫ
delicijs ⁊ epulis carnalibus diem dñicuꝫ de
us deputauit: sed magis ipm sacris exercita
tionib⁹: ⁊ ocio ꝯsecrauit. Benedixit. n. diei se
ptimo: ⁊ sanctificauit illum: vt legit gene. 2.
Non enim dixit tunc vacanduꝫ spurcitijs ⁊
dissolutionibus. proinde de con. di. 3. c. irreli-
giosa. sacrum ꝯcilium ait. Irreligiosa consue
tudo est: quaꝫ vulgus per sctōꝝ solennitates
agere ꝯsueuit ppli: q cuꝫ dꝫ diuina officia at
tendere: saltationib⁹ turpibus inuigilant: can
tica nō solum mala cantantes: sed religioso-
rum officijs ꝑstrepunt. Hij etenim vt ab oi
bus ꝓuincijs depellant: sacerdotum ⁊ iudicū
ꝯsilio sancte cure cōmittitur. Hec ibi. Sed
veh. Et iteꝝ dico. Veh hijs q sunt causa tan
torum maloꝝ: qꝛ de omnibus que occasione
pulsationis sue astantibus euenerūt reddent
apud iustum iudicem rōnem. Quantorum
etiam maloꝝ patratores sunt q diebus festi
decubant in tabernis. Quot ibi irritamenta
ꝑiuria: blassfemie: ebrietates: rixe: contumelie:
murmurationes: deceptiones: maledictiones
⁊ ꝓphani ludi: sicut pme corin. 10. dicit apls.
Sedit ppls manducare ⁊ bibere: ⁊ surrexe-
runt ludere. ⁊ si opa seruilia q̄to plus probi
bentur hmōi opera carnalia q̄ multo magis
spūi repugnant? Quod intelligens Aug⁹. in
lib. de decem chordis versus pmum ait. Di
citur tibi vt spiritualr obserues sabbatuꝫ. nō
quomō iudei obseruant carnali ocio. Vaca
re enim volūt ad nugas atqꝫ luxurias suas:
melius facēt iudeus agens aliqd in agro suo
vtile: q̄ꝫ in theatro seditiosus existere. ⁊ meli⁹
femine eoꝝ in die sabbati lanaꝫ facerēt: q̄ꝫ to
ta die in neomenijs impudice saltare. Hec
anteꝫ dicit Augu. nō qꝛ non sit cessanduꝫ ab
opibus exterioribus: sed qꝛ he tales dissolu-
tiones ⁊ lasciuie nō soluꝫ in diebus festis: sꝫ
omni die ꝓhibentur. Maxima qdem insa-
nia est tota septimana ꝓ miserrimo corpore
laborare: ⁊ die dñico ⁊ festo laborare ꝓ dam
natione infelicis aie. Mira demētia: nullus
amplius reperit q velit in xpi seruitio labo-
rare. Tota ebdomada se exercēt in laborib⁹
suis licitis: ⁊ die festo obscenis ludis: ⁊ volu-
ptatibus: ⁊ choreis vacant. Sed audiant qđ
per Amos. 8. c. dñs dicit. Conuertam festiui
tates vestras in luctum: ⁊ oia cantica vestra
in planctū. Tertio abstinendū est a peccato
auaritie. Mira auaroꝝ cupiditas: vt nullius
solennitati dei vel sanctoꝝ parcat. In omni
die festo de quolibet ꝯtractu pctm̄ sue auari
tie duplicantes: vt supra pꝫ. Sunt pleriqꝫ q̊s
in tantam auaritie voraginē demtauit dia-
bolus: ꝗ quasi nullum lucꝝ existimant: nisi
qđ die festo acqrunt. Credunt se ad extremā
paupiem deuenire: nisi in diebus solnnnib⁹
negocia sua exerceāt. Videbis quādoqꝫ ho-
mines decrepitos: capite ⁊ toto corpore tre-
mulos: ꝓle ⁊ filijs destitutos: tanta anxieta-
te diuitias diuitijs cumulare: ut quasi nisi eti
am diebus festis aliqd lucrent: sibi munduꝫ
deficē credant. De talibus Eccl'ia. 4. dicitur
Unus est: ⁊ scđm nō hꝫ non filium: non fra
trem: ⁊ tñ labore non cessat: nec satiant oculi
eius diuitijs: nec cogitat di. cui laboro ⁊ frau
do aiam meam bonis? O miseri ⁊ misera-
biles potius vultis anxietatibus ⁊ laboribus
in p̄senti vita infernū ichoare: q̄ꝫ spūali gete
⁊ dulcedine paradisum incipe: potius eligi-
tis portare pondus qđ est pctm̄ in infernum
deprimēs: q̄ꝫ onus leue quod est amor in ce
lum erigens. potius ꝯcupiscitis cum damna
tione subesse diabolo: q̄ꝫ christo cum salute.
Non aūt solum a culpis hijs tribus in die-

bus festis abstinendum est: sed etiam a quolibet alio vitio et peccato. Et quãuis oia alia peccata implicite in hijs otineant: tamẽ magis explicite in multis alijs scripture locis ꝓhibita inueniunt: presertim in multis actib⁹: q iudeis in die sabbati erant interdicti. Primo interdictũ erat onera põderaq3 portare Ille onera portat: q diuinis offensionib⁹ nõ renunciat. Proinde Ihere.17. dñs ait. Custodite aias vestras: et nolite pondera portare in die sabbati. Secũdo interdictum erat ignem accendere. Ille ignem accendit: q iurgia et dissolutiones seminat: et mala conscientia ꝑmit. Ad quos Ysa.5. ait. Ecce vos accẽdentes ignem: accincti flãmis. ꝛc. Tertio ꝓhibitum erat vuas calcare. Ille vuas calcat: q spũalia bona nauseat: sicut prouer.27. scriptum est. Anima saturata calcabit fauum.

Quarto prohibitum erat debita repetere. Ille debita repetit: q iniurias malo animo ad memoriam reuocat. vnde Eccia.10. precipit dñs dicens. Omnis iniurie proximi ne memineris. Quinto interdictum est cibos emere. Ille cibos emit: q oculos suos vanitatibus pascit: ɔtra quod a propheta postulat a deo liberari di. psal.122. Auerte oculos meos ne videant vanitatẽ. Sexto ꝓhibitum est cibos coquere. Ille cibos coquit: qui ventrem per ingluuiam nutrit: dño ꝓhibente. Luce.21 Attendite ne grauent corda vestra crapula et ebrietate. Septimo ꝓhibitu3 erat plusq̃ mille passus pagrare. Ille plus de itinẽ ambulat: qui delicijs dissoluitur. vnde Ihere.31. Reuertere virgo israel: reuertere ad ciuitates tuas: vsquequo delicijs dissolueris.

Octauo prohibitu3 erat ligna colligere. Ille ligna colligit: q mundanis delectationib⁹ animum flectit. Hinc talibus dicit per prophetam psal.4. Vt quid dilc. vani. et que in.

Nono prohibitu3 est opera seruilia facere. Ille opera seruilia facit: qui deum quocũq3 modo offendit. Proinde Leuiti.23. c. scribit. Dies septimus quia sabbati requies est: vocabitur sanctus: omne opus non facietis in eo. Magis autem abstrahit animum a diuinis quecunq3 mortalis culpa: q̃ quodcunq3 exercitium corporale licitum et honestum.

Sed heu christianorum miseranda cecitas. Na3 plura et grauiora peccata cõmittuntur in festis: q̃ per totam ebdomadam. Nam alijs diebus in suis officijs et exercitijs occupantur: in diebus autem festis quando debent pro anima laborare: solum in vitijs occupantur. Alij saltando et choreas ducendo: alij ludendo et blasfemando: alij per ecclesias discurrendo et plateas: feia3 vult⁹ vagizando: alij sedendo murmurant: et detrahere nõ cessant: et alia multa vitia admittendo. Et in super tota occupatio circa corpus. Na3 mulieres fere totum tempus expendunt se ornãdo: et sic animas capiunt: famuli et serue ad preparandum accuratius solito cibos: mercatores solicitiores sunt hijs diebus suos cõputos facere: infelicis conditionis homines: potius delectãtur audire vana: q̃ aliqua de deo bona. Nulla de filijs cura habetur: sed omnes ad perpetranda mala dimittuntur.

Sed queri potest vtru3 abstinendo a criminibus et operibus alijs manuum per hoc solu3 quia non vacant diuinis: nisi audiendo missam: toto alio tempore solaciãdo peccãt mortaliter: quia intendendo legislatoris est vt vacent deo. Ad hoc potest responderi ꝑ quandam demõstrationem quam ponit beatus Tho. prima.2.q.100. arti.9. in ratione secũdi argumẽ. s. ꝙ intentio legislatoris circa aliqõ preceptum est de duobus. Vnum quidem ad quod intelligit inducere per precepta legꝭ et hec est virtus. Aliud est de quo intelligit ꝓceptum ferre: et hoc est quod inducit et disponit ad virtutem. s. actus virtutum. Non eni3 idem est finis precepti: et id de quo preceptũ datur: sicut nec in alijs rebus est idem finis: et illud quod est ad finem. Similiter et hoc videtur posse dici ꝙ quanuis intendat legislator finem precepti et quid perfectius: non tamen intendit illud ponere sub precepto: quia multitudo cui datur lex: non est subito capax perfectionis: sed paulatim. Sed intendit ponere sub precepto illud quod disponit ad id quod facilius est ad obseruandũ. Et sic abstinere ab operibus seruilibus est in precepto: non tamen vacare diuinis pro maiori parte diei: et sic patet prima pars.

Pars secũda huius sermonis in qua declaratur qualiter in dominicis et alijs festiuitatibus abstinendum est ab opere seruili fortune.

Secundo in hoc sermone dico ꝙ in diebus festis ꝑcipue dñicis abstinẽdum est ab ope seruili fortune: ex q̃

adducit tex.q habet in primo capitu.de feri-
is:vbi sacx ꝯcilium ait. Omnes dies domi
nicos a vespa in vesperaȝ cum omni venera
tione decreuimus obseruare:ꝛ ab omni illici
to ope abstinē:ut mercatū in eis minime fiat
neqȝ placitum:neqȝ aliquis ad morteȝ vl' ad
penam iudicet: nec sacramenta nisi pro pace
vel alia necessitate prestent. Ad cuius decre-
ti ꝛ opis seruilis fortune declaratōeȝ:tria no
tanda sunt. Primum ꝙ dies dñica dȝ cele
brari a vespa in vesperā:vt pȝ in dic.c.vt ha-
betur Leuit.23.c.7.de con.di.3.c.ꝓnuncian-
dum:hoc est dicere ab hora diei sabbati.24.
vsqȝ ad.24.horam dñice. Nam ꝛ gene.p̄ dr
Factum est vespe ꝛ mane dies vnus:vbi fȝ
Nico.de ly.dicit. In vespe cōpletur dies ar
tificialis. Hic igit vespera pma pars noctis
vocatur:vȝ imediate post.24.horam siue so
lis occasum:qꝛ fm sctām scripturā festuȝ in-
cipit imediate post occasum solis diei prece-
dentis vsqȝ ad occasum solis diei sequentis.
Potest tñ ꝯsuetudo augere festum siue so-
lennitateȝ:pterqȝ in dñica : cuius solennitas
nō dȝ incipe ante solis occasum diei sabbati
ne videamur iudaizare:vt dicit in dic.c.pro-
nunciandum.vñ ꝛ in.c:qm̄ de ferijs dic Ale.
tertius. Licet sit scriptū de vesperis in vespaȝ
celebrabitis sabbata vestra sanctox:tñ pnci-
pium ꝛ finis iuxta cox qualitatē ꝛ diuersax
regionū ꝯsuetudinem dȝ attēdi: ꝛ sic magni
tudo diex exigit p̄us incipe ꝛ tardius termi
nare. Hec ibi. Hoc tñ dctm̄ qdaȝ male acci
piunt ipȝ allegātes diminutiue di. ꝙ p ꝯsue
tudinem pōt festum abrogari: cūtaȝ clare cō
stet ꝙ loquit nō diminuitiue :sed augmenta
tiue dicēdo . Prius incipe ꝛ tardius termi-
nare:non dicit tardius incipe ꝛ prius termi-
nare. Item ꝯsuetudo non pōt diminuere fe
stum maxime dñice ꝛ aliarum magnax so-
lennitatum:sicut dñica que sunt de iure diui
no loco sabbati:vt dictum est supra. Dicit tñ
archie. floren. ꝙ vbi est de more gnāli aliqx
artificuȝ:vt tonsores:ꝛ huiusmōi ꝙ in sabba
to vel vigilijs magnox festox laborant p du
as horas noctis:qꝛ tunc magis ꝯcurrūt ho-
mines qȝ alijs diebus. Potest tolerari talis
mos: quia etiam de sero festi:qñ licet labora
re die transacta nō laborant vsqȝ ad mediaȝ
noctem:ꝛ sic videt admitti compensatio: con
suetudine sic agente:ꝛ dñs Eugeniꝰ quartus
super hoc regsitus:dicit dispensasse. Sed pri
ma opinio tutior est ꝛ tenēda. Scdo notan
dum est ꝙ in p̄dicta decretali quattuor po-
nuntur casus . Primus est de mercato vel
foro:circa quem Rodonēsis distinguit di.ꝙ
euntes ad talia mercata: aut sunt mercaturi
ad ea festa necessaria.s.illius diei:sicut emere
pullos:ꝛ carnes:vinum:ꝛ similia: tunc nō pec
cat: dūmodo non dimittant audire dina of-
ficia. Aut mercant aliqua: ꝛ tunc faciunt aut
ex necessitate:nō ꝯsuetudine:sic etiā non pec
cāt. Aut ex lucri cupiditate:sicut facere solent
mercatores: q ꝓpter frequentanda mercata
vix aut nunqȝ tali tpe intrant ecclīam:ꝛ sic a
mortali culpa excusari non pñt. Quidam tñ
dicunt ꝙ mercata q̄ ex quadam necessitate fi
unt de victualibus ꝛ necessarijs ad aliquem
diem:nō credunt esse illicita:dum tñ pp hoc
non se subtrahant a dinis. Quidā etiam ꝓ-
babiliter dicunt : ꝙ tenētes fox in dñico die
mortalr peccant:maxime in tpe misse vel ve
speros:qñ deo vacare debent . Scōs casus
ꝓhibitus in dic.decretali est in die domini
co placitare. Idem ꝓbatur in alijs festis p̄ce-
ptis:sicut pȝ.15.q.4.per totuȝ.ꝛ fȝ glo.in dic.
ca. Nulla causa tractari dȝ in dñico die: nisi
hoc pietas suaderet:vt in.c.ult.de ferijs patet
Suadet aūt pietas si causa est debilium vel
miserabiliū personax.ꝛ sicut ibidem pȝ:in ta
libus diebus iudiciarius ꝓcessus non tenet
nisi de ꝯsensu ptium fiat. Tertius casus po
nitur ibi.s.ꝙ nullus ad mortē vel ad penam
iudicari pōt:maxime cum nulla causa tracta
ri tunc dȝ fm glo.ibidem . Quartus casus
est ꝙ iuramenta nisi pro pace vel alia neces-
sitate p̄stari non pñt . Pro pace.n.omni die
iurari pōt:cum sit pietatis opus.22.q.j.omne
quod. Licite etiaȝ pōt fieri ꝓ alia necessitate
fm glo.in dic.c.p̄ de fe.in verbo necessitate:
puta.p fide:ꝓ obia: ꝓ fama.in.c.signifi.d elc
ctiōe i verbo ꝓuritate.glo.pōit hos Vsus .
Pax ꝛ fama:fides:reuerētia:cautio dānum
Defectum verbi sibi poscunt magna caueri.
Tertio notandū est ꝙ addunt alij quattuor
casus de opere suili fortune. Primus ē de
carnificibus:q vendunt in diebus festis car-
nes crudas. Nam sine necessitate ꝛ vendere
ꝛ emere ꝓhibituȝ est. Non credunt tñ pecca
re mortalr:si carnes preparent in festo:vt in
die sequenti vendant: si prius non poterant
cōmode preparare:aut prepata seruare . Sȝ
quid fiet quādo erunt tria vel quatuor festa

sibi imediate succedentia: dicendum q tunc prudenti discretione vtendum est: semperq3 deferendum solenniori diei: vbi Grego⁹. Erit die sabbati festū apri. cui dominica sub sequitur scda. Etiam sequenti feria erit festū preceptum: tunc maxime tempore estiuali licebit in sabbato vendere carnes: pro sequēti dominica in feria scda emere vel vēdere suo die. Non puto hoc hyemali tempore licere: quia absq3 corruptione carnes conseruantur per plures dies. Scds casus est de tabernarijs: quorum abusio non sine grauissima culpa est. s. summo mane in quacūq3 magna solēnitate aperire tabernas: nunq3 quasi audiendo missam: nec intrando ecclīam: quasi sic parrochiani diaboli. Ad quorum ecclesias. s. tabernas maiorem habent concursu3: q3 sacerdotes christi ad ecclīam. Hij sunt cogendi: ne possint apire tabernas vsq3 ad horam tertiam vel circa: cum efficacem occasionem prestent: vel q multi non vadunt ad audiendum missam: τ diuina officia: vel cu3 biberint τ inebriati sint in tabernis: vadunt ad ecclesiam non solum sine merito: sed etiā cu3 anime detrimento. Ceteru3 qui cām damni dat: dam. de. vide: de iniu. τ dam. da. c. si culpa. Ex qbus manifeste apparet q oium malorum que maxime eo tempore tales admittunt: quos. s. recipiunt in tabernis: vel non audiendo missam τ verbum dei: τ alia parendo non vrgente necessitate: participes fiunt: τ reddituri sunt apud iustum iudicem rōem. S3 quod peius eo tempore sicut τ alio illuc propter potationes cōcurrere. Quidam etiā sunt aliqua gule incitamenta vendentes: qui nunq3 vel raro intrant ecclīam: quorum etiā malorum tabernarij causa sunt. Tertius casus est de ortulanis: q vendunt herbas τ q̄scunq3 fructus. de quibus dicendum credo q illis vendere τ emere licebit: cum conditionibus iam ptermissis. Quartus casus est de vendentibus quasdam merciunculas: presertim ad mulierum ornamentum τ vanitatem vel ad illicendum pueros ad gule incitamenta: q̄ coiter vendi solent in locis sacris τ festis talia emere τ vendē non licet: tu3 ppter diem festum: tum quia sunt luxurie incitamēta: vanitatis τ gule. Tum etiam quia coiter ꝓphanant loca sacra. Ceteru3 abhorrenda est quorundam consuetudo: quibus vltra predictos non satis est mercib⁹ suis polluere sacra opa sed etiam pollant sacra templa: quos profecto si inuenisset ihs in templo: qd queso egisset: postq3 tanta seueritate vsus est cōtra eos qui vendebant τ emebant in illo ea que diuino cultui τ sacrificijs necessaria erant: Na3 tanto zelo contra tales accensus est: vt manibus pprijs expelleret. quod contra oia alia vitia fecisse nunq3 legitur. Proinde pma. q. 4. c. ex multis. τ. c. vendentes. cum sequenti. Eijciens vendentes τ ementes de templo τ mensas nūmulariorum euertēs: τ cathedras vendentium columbas: ad correctionem populi fecit: vt non mundanis ineptijs τ venditionibus vacent in diebus festiuis: τ etia3 in locis sacris: sed orationibus tm̄ vacare atq3 congregari in domo orationis. Quapropter terribiliter cōtra tales intonat. c. decet. de immu. ec. li. 6. Ideo omnes q tales emere τ vendere vident: exemplo christi diuino zelo accēsi illos redarguere debent: τ si licet expellere de locis sacris: si sine scandalo fieri potest. τ sic patet pars secunda huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur qualiter sit abstinendum ab opere seruili nature in festiuitatibus.

Tertio in h sermone dico q ab opere seruili nature abstinendū est in diebus solennibus: pro quo etiam tria notāda sunt. Primum q nouem sunt gnā personarum que hoc pceptu3 transgrediunt. ¶ Primi sunt qui dñis suis vecturas bladorum: atq3 eis saluiaria asserunt in diebus festis. Tales enim sm Guiel. non excusant a culpa: nisi aliqua necessitas eos compellat. Qui aūt aliqua necessitate coguntur: excusari pñt. vñ de re. iu. c. qd non est: licitu3 ex lege fit licitum ex necessitate. Simil' qui conducunt currus τ saluias bladorum: lignorum: τ similiu3 ne occupent huiusmōi ferialib⁹ dieb⁹: ciuesq3 sui asserunt hoc a suis rusticis: diebus talib⁹ postulare pro minori incōmodo τ dāno illorum. sed mentita est iniquitas sibi: eo q sibi non illis querunt tales vtilitatem: immo etiam si pro illorum cōmodo hoc agerent: nisi vrgente illorum magna necessitate nō licet. Secundi sunt qui compellunt a dominis seu officialibus ciuitatum atq3 terraru3 in solennitatib⁹ laborare. Tales si iusto metu hoc facere compelluntur: sm Guiel. excusabiles

videntur: alias non tenentur parere: nisi in
rebus licitis ⁊ honestis. Ceterum eis qui la-
borare precipiunt: si id agunt cogente necessi-
tate. s. guerre vel quacūqꝫ alia causa iusta: tūc
excusabiles sunt precipitantes ⁊ obedientes.
Si autem sine iusta causa in precipitante:
sꝫ non sine iusto metu in obediente id fiat: to
ta culpa est precipientis: ⁊ non obediētis: q̄r
vt dicit. 30. q. j. c. ad limina. Inculpabile iudi-
candum est quod necessitas intulit. Tertij
sunt vectores mercium: vel personarum: vel
alimentorum: aut aliarum rerūꝫ ad diuersa
loca ⁊ remota. Tales enim si sine graui incō
modo quiescere in festo pn̄t: quiescere debēt.
Sin autem excusari possunt ꝑpter necessita-
tem per iura preallegata. Facit ad hoc. j. q. 7
ca. quod pro remedio. Quarti sunt iter agē
tes ⁊ similes cursores: quia diebꝰ festis iter
agere non licet: nisi magna necessitate cogēt.
Aggrauat autem Guiel. regulariūꝫ ⁊ sacer
dotum culpam: qui in dominicis diebus ⁊
festis quadrigant: ⁊ equitāt: ⁊ huiusmōi ope-
rantur sine vrgenti necessitate: quia exemplo
corūꝫ ceteri corrumpuntur. Ex quo sequitur
q̄ q̄ᵗᵒ sunt maioris fame: tāto grauius pec-
cant: q̄r talis eorum actus magis corrumpit
aspicientium mentes. Quinti sunt aroma-
tarij: quibꝰ laborare ⁊ vendē non licet: nisi vr
gente aliq̄ necessitate: puta infirmoꝝ ⁊ alioꝝ
q̄bus sine scandalo subueniri non possit: nec
propter hoc deberent tenere officinas aptas
sed cūꝫ discretione ⁊ honestate diei festi: ver
bo dei ac missa non pretermissis. Proinde
solent aromatarij statuere ⁊ insimul conue-
nire in ciuitatibus magnis: q̄ vicissitudine
huius in contrata necessitatibus occurentibꝰ
hēat subuenire. Attn̄ ꝯtracta aromatarij ne
cessitatibus infirmorum licite subuenire pn̄t
Medici vero ⁊ artem medicine qualibꝫ die
exercere: ⁊ inde discretum salarium accipere
possunt. Et si merentur omni die pauperibꝰ
subuenire: multo magis in die festo merent.
Nam sicut ex precedentibus pꝫ: sicut dupli-
catur reatus in quolibet mortali actu ꝑpter
diem festum. Duplex etiam meritum quodā
modo ex quolibet virtutis actu augmentari
debet in eo: cūꝫ non minus possit caritas in
bonum apud deum mereri: q̄ꝫ iniquitas de
mereri. ⁊ sic credo dicendum de quibuscūqꝫ
operibus bonis ⁊ sanctis i die festo. Sexti
sunt barbitonsores ⁊ sanguinis minutores:
qui s̄m Ibere. si in festis artēꝫ suam exercēt
principaliter propter lucrum ⁊ cupiditatem:
a culpa minime excusantur. Sed si exercent
propter eorum quibus seruiunt vtilitatem ⁊
pretium lꝫ recipiant excusantur. Porro illi q̄
de talibus requirunt postmodum premium
non excusantur: si alias cōmode sibi prouidē
poterāt: alioquin excusari possunt. Minime
nihilominus excusari possunt qui radunt in
sabbato vel alia vigilia magnarum solenni-
tatum in nocte: ⁊ multi sepius stant vsqꝫ ad
matutinum. ⁊ quod peius radunt quosdam
in mane magnarum solennitatum: vt sic po
liti vadant: ⁊ visitent templa dei arantes illa
⁊ resulcantes lasciuis mentibus ⁊ procacibꝰ
oculis: multarum infeliciūꝫ mulieꝝ animas
vulnerantes: ⁊ horum malorum oīum ton-
sores prestant occasionēꝫ. Septimi sunt fer
ratores equorum ⁊ alioꝝ aīalium. Talibus
enim laborare non licet: nisi vrgente necessi
tate coꝝ: quibus seruiunt: si tamen non agāt
hoc ex cupiditate. Octaui sunt sutores: qui
ex ingluuie lucri promittunt: que temporis
breuitate non possunt seruare sine manifesta
precipuarum solennitatūꝫ trangressione. vn̄
pro promissoꝝ vestimentorum expeditione ⁊
cōplemento: sutor cum adiutoribus ⁊ famul'
suis p̄ totā noctē magnaꝝ solennitatūꝫ labo
rant: totumqꝫ mane occupant inducendo no
uas vestes. ⁊ nedum audiunt in talibus die-
bus predicationem ⁊ missam. Idem iudiciū
est de caligarijs ⁊ cerdonibꝰ. Noni sunt q̄
vtuntur molendinis ad ventum ⁊ ad aquāꝫ.
Nam si absqꝫ hominis opera magna exer-
centur: credit Guiel. obseruandam esse con
suetudinem regionis nō prohibitam a prela
tis: q̄ꝫuis aliquibus alijs non placeat. Nāꝫ
molendina que exercentur cum iumentis q̄
escere debent. vnde exo. 20. Iumēta sabbato
quiescere iussa sunt: q̄r s̄m Alc. de ales. vbi. s.
irrationabilia sine ducatu hoium laborare
non possunt. Ideo vt perfecte intelligatur in
terdicta in solennitatibus corporalis exerci-
tatio: vterqꝫ prohibetur. Et inde sumitur q̄
ducentes quadrigas in festis sine sacerdotis
dispensatione: peccat. Hec s̄m Alexandrūꝫ.
¶ Scd̄o notandūꝫ est q̄ alia nouem genera
personarum: etiam festa ⁊ solennitates trās
grediuntur. Primi sunt qui lauant lanam

ꝓprie ex cupiditate paruitates: ꝙ in die fe-
sto illam extendāt ad solem. Quod non licet
eis: nisi arceanť aliqua magna necessitate: ⁊
idem iudiciū est de trahentibus in tiratorijs
pannos: ⁊ maxime in tinctam guadi. Hijs
non potest facile dari regula. s. ꝓpter pericu-
lum magni damni in ꝑditione tincture gua
di: que facile euenire pōt: sicut pꝫ exptis in il
la arte. Dare tñ opaꝫ debent in die festo nō
ꝑdere missam: ⁊ verbum dei si fieri pōt: ⁊ fe-
sta q̄ꝫtum in eis est: sicut magno incōmodo
celebrare. Scđi sunt mercatores: q sepiꝰ eli
gunt solennē diem: puta natalis dñi: ⁊ similꝫ:
vt videant rōnes suas: aut societatum suaꝝ:
illiqꝫ apponūt omne cor suum: omni deuoti
one ⁊ diei festi sanctificatōe neglecta: qđ fie-
ri non pōt sine mortali cl̄pa. Tertij sunt no
tarij q non debēt ꝯficere instrumēta contra
ctuum in diebus festis: sine magna necessita
te: vel suadente aliqua pietate alias peccāt.
¶ Quarti sunt scriptores: qbus nō licet pro
ꝑtio scribere: vel al' aliam magnā scripturaꝫ
facere. Scolaribus tñ ꝭm Guiel. licet tem-
perate suos ꝭmones ⁊ lecturas notare: etiaꝫ
in lectionibus libros corrigē: ⁊ silia parua: dū
modo hec sine ꝑtio fiant. Quinti sunt scho
lares: q nō sine magna abusione ⁊ trāsgres-
sione diuini ꝑcepti solēnes actus ⁊ disputati
ones ordināt ⁊ exercent in mane solēnitate
dieꝝ: neglecta missa oibusqꝫ alijs diuinis offi-
cijs penitus derelictis: quod oio non licet.
¶ Sexti sunt hijs siles. s. q faciunt ꝯsilia. i. con
greganť in ꝯcilijs ciuitatū atqꝫ terraꝝ: missa
oibusqꝫ alijs diuinis postpositis. qđ etiaꝫ nisi
vrgente magna necessitate vel pietate suadē
te minime licet. Septimi sunt q conducunt
opꝑarios ad opera sua in mane diei festi: vel
soluunt eis de laboribus: dantes occasionē:
vt suis ⁊ sue familie ꝓuidē possint: vꝫ emēdo
carnes ⁊ alia necessaria i festo: ꝯtra q̊s. 19. Le
ui scriptuꝫ est. Non morabiť opus mercena
rij tui apud te vsqꝫ mane. Octaui sunt qvo
luntarie ⁊ scienter sibiipsis ꝑparant occasio
nem laborandi in die festo. s. vel in ꝯgregan
do fenum: sicut q secant illđ tali die: ꝙ neces
sitas eos sepius cogit laborare in die festo. s.
vel i ꝯgregando fenū ꝑ pluuias: ⁊ in domuꝫ
reponendo: ⁊ silia: ꝯsideret qlꝫ in talibus in
tentioneꝫ suā: qꝛ sicut diciť. 14. q. 5. si qd. deꝰ
interrogat cor: nō manuꝫ. Debent g̊ tales in
vigilia ꝓuidere: ne sua negligentia siue cupi-
ditate illud facere die festo ⁊ ꝓhibito necesse
sit. Vbi tñ necessitas vere cogit in hijs silibꝰ
excusabiles sunt. Noni sunt faciētes serta
adiscentes ricamaturas: ⁊ consimiles vani-
tates in die festo. Tales eniꝫ ꝭm Guiel. nō
sunt excusabiles a pctō: tum qꝛ diei fe. ex hoc
obꝭuantia violať: tum ꝓpter ꝑiculum taliuꝫ
vanitatū: qꝛ de facili abutunť: cum sint inci-
tamēta luxurie ⁊ carnalitatis. Posset tamē
exercitiū esse tam modicū ⁊ honestuꝫ: ꝙ non
esset tenēduꝫ mortale. Tertio notādum est:
vt ex ꝑceptōibus ꝑcipi pōt: ꝙ triplex cā excu
sat hoieꝫ a mortali culpa. si laborat in die fe.
¶ Prima est necessitas. Scđa pietas. Ter
tia opis ꝑuitas. Primo nccitas excusat la
borantem in festo a culpa mortali: ⁊ hoc tri
pliciter. s. in aliquo casu seu tꝑe: in aliqua ꝑ
sona: ⁊ in aliquo loco. Primo licet in aliq̄
casu: puta ꝑꝑ ꝑiculum pluuie: qñ amittiť bla
dum in area: vel vinuꝫ in vinea: ⁊ de ceteris
rebus q̄ destruunť dicendū est ideꝫ si in die
festo circa ea nō mānualiter operať. Idem di
cenduꝫ est: si laborať ꝓ ꝯseruatōe personaꝝ
⁊ aliaꝝ rerum suaꝝ: puta faciēdo foueas: vel
machinas: ⁊ huiusmōi: vel portādo res suas
ad loca securiora ingruēte bello: vel portādo
necessaria ad defensionē: ⁊ hmōi. Scđm tñ
Ale. opꝫ vt sit magis necessitas ad hoc vt ꝑ
mittať in die dñico: puta cuꝫ alias nō possit
differri vrgēte necessitate excusanť hoies: sic
notať de feri. in. c. ꝯquestus in fine ideꝫ q̊ꝫ di
cendum est de ferijs ꝭm Bernar. Secūdo
licet in aliqua ꝑsona: vt si al'r nō posset acqui
rere victuꝫ ⁊ necessaria: ꝓ sustentatōe nē sue
atqꝫ suoꝝ. Talis. n. excusať: qꝛ vt diciť. j. q. j. re
missioneꝫ necessitas nō hꝫ legē. ⁊ de obꭍua.
ieiu. c. ꝯsiliuꝫ. ⁊ de re. iu. qđ non est. Tertio
licet in aliquo loco de quo pꝫ in. c. licet de fe
rijs. vbi Ale. tertius ait. Indulgemus vt lice
at parrochianis vr̄is in diebꝰ dñicis ⁊ alijs
festis: ꝑreṙqꝫ in maioribꝰ anni solennitatibꝰ
si alecia se inclinauerint coꝝ captione ingru
ente intendere: ita ꝙ post factam capturā ec
clesijs circūpositis ⁊ xp̄i paupibus ꝯgruam
faciant portionē. Et ideo q̄ꝫta necessitate lice
at laborare non est regula danda: sed predi-
ctis tribus casibus se homo debet cōforma
re. ⁊ vbi consilium surgit: standum est consi-
lio boni viri: ⁊ securius est facere cum dispē-
satione illorum quibus dispensatio credita ē
si cōmode fieri potest. Proinde nec die do-

minico se balneare propter necessitatem pro
hibitum est. vnde de con. di. 3. in ca. peruenit
Gregorius ait. Si pro luxuria et volupta-
te qs lauari appetit hec fieri: nec reliquo die
concedimus. Si autem pro necessitate cor-
poris hoc nec die dñico prohibemus. Nam
et pfectis et religiosis balneare se lz. sic pz. 24.
q. j. c. ois. ¶ Scda causa excusationis a culpa
est pietas. vñ sz Alexã. de al. vbi supra. Si q̃
ratur de operibus que ex sua genere seruitia
sunt: et fiunt causa pietatis: vt portare lapides
ad edificandas ecclesias et hospitalia: siue do
mos religiosas. que vix et fere nũq̃ al edifica
rent: vtrum licita sint die dñico. Dicendũ qd
Mar. 2. dñs ait. Sabbatũ pp̃ter honorem
factum est: et non homo pp̃ter sabbatuz. vbi
glo. Sabbatum custodiri preceptum est: vt si
necessitas fuerit: non sit reus qui violauerit
illud. h aũt intelligũt in his interueniẽte ma
xime dispensatione illoꝝ quibus dispensatio
credita est: vt supra dcm̃ est. hec ille. Guil. et
addit. q̃ pdicta licita sunt: ita tñ q̃ huiusmõi
labor ñ sit vsqz ad vltimã fatigationẽ: nec tñ
propter hoc dimittatur missa: et verbũ dei: et
alia diuina officia laborare etiam lz in agris
pauperum et similia pro elemosyna pauperi-
bus dũmodo h non fiant in solẽnitatibꝰ ma-
gnis: nec pp̃ter hoc a diuinis retrahãt hoies
nec etiam talia fiant pp̃ter affectionem car-
nalem: aut spe remunerationis mundane: sz
solum pp̃ter deuz: et quia paupertas illius h
exigere videat. ¶ Tertia causa a culpa morta
li excusans ẽ operis paruitas: puta sz Guil.
si quis in vinea vel in agro repararet fractu
ram sepis et psilimilia parua: ita q̃ labor ita
modicus sit q̃ quietem mentis in deo impe
dire non possit: et hoc innuit Exod. 13. super p
verbo. Quicũqz polluit sabbatuz. glo. dicit. s.
turbando quietez aie nr̃e moriat. Ex q̃ sm
quosdam satis patere potest. q̃ solus ille la-
bor qui turbat quietem mentis et spiritus li-
bertatem: in h ad mortale reputatur crimen
quãtum tñ talibus diebus laborare sit licitũ:
standũ est arbitrio boni viri. Ideo carissimi
digne sabbata celebremꝰ vt dñs prestet grãz
in presenti: et gl̃iam in futuro.

¶ Dñica eadẽ infra diem de pbatiõe pmi
precepti scde tabule. s. de honore parentum.
Sermo. 39.

Ambulate in
dilectione: sicut et Christꝰ dil.
nos. Eph. 5. c. Tam magna
virtus est reuerẽtia paterna
vt eam in semetipso perfecte
implere vellet filius dei Christus. Tã digna
et necessaria: vt oia mira que Christus inter
hoies operabat ad paternã referret gloriam
et merito cum inata pietas h exigat. vnde lex
imperialis. ff. vnde liberi. l. scripto. ait. Parẽ
tes ad bona liberoꝝ ratio miserationis ad-
ducit liberos parentũ et nãe simul cõe votuz
hec ibi. Tanta deniqz vt ois lex et scriptura
ad illam: vt ita dixerim: adducat. Ideo ãbul.
in dil. precipue. s. parentũ vestroꝝ etc. Expletꝭ
ergo precep. decalo. pme tabule ad scdaz trã
seundũ est. cuius pmũ est hoc de honore pa-
rentum. de quo iuxta ordinem inchoatũ tria
principalr cõsiderabimus. Quoꝝ Primũ
dicitur huius precepti rationalis occasio.
¶ Scdm huius pcepti reuerẽtialis exhibitio.
Tertiũ huius precepti obseruandũ remune
ratio. Sed causa breuitatis de primo tm̃ in
h sermone tractantes triplici via ad huius p
cepti obseruationez manu ducant. Primo
rõnibus euidentibus. Scdo auctibus ele-
gantibus. Tertio exemplis apertissimis.

¶ Pars pma huius sermonis in qua pbat
septem rõnibus hoc preceptum debere nos
studiose obseruare.

Primo igit dico q̃ ad huius precep.
obseruationem septem rõnibus eui-
dentibus inclinari. s. Rõne affinita-
tis. Equitatis. Vniuersalitatis. Pietatis.
Essentialitatis. Necessitatis. Et pfectibilita
tis. ¶ Primo rõne affinitatis. s. cũ deo. Nã
precepta decalogi ordinat ad dilectionẽ dei
et primi. Inter primos aũt maxime obliga
mur parentibus: ideo imediate precepta or-
dinata et ordinantia in deum: statim ponitur
preceptum ordinans nos ad parentes: q sũt
particulare pncipium nostri esse: vt infra pa-
tebit: sicut deus vl̃e pncipium: et sic est quedã
affinitas huius precepti de honore parentuz
ad pmũ preceptũ pme tabule. vnde Hugo i
libro de sacris. ait. Primũ preceptũ scde ta-
bule ad patrẽ ptinet honorẽ: sicut pmũ pme
ad prẽm deum. vtrobiqz paternitas pponit:

vtrobiq; p̄ncipij dignitas honoratur: q2 s̄m quendã modũ sicut habem⁹ p̄ncipiũ nascẽdi a patre hoīe: sic p̄ncipiũ essendi p̄ ꝯditionem accepimus a deo patre: vt discat cor humanum in eo p̄ncipio q̄d videt: q̄d debeat alteri p̄ncipio a quo est: ⁊ quē non videt. hec ille. ¶ Scd̄o rōe eq̄tatis. Nã precepta decalogi sunt p̄cep. legis: q̄bus statim rō nālis asentit sicut manifestissimis. manifestissima aũt rō legis que requiri ad preceptũ apparet in iustitia quo ad alteꝝ: q2 in his que spectant ad seipsum: videt̄ p̄mo aspectu q̄ hō sit dn̄s sui actus: ⁊ q̄ liceat ei facere q̄d vult. S3 in his que spectãt ad alteꝝ manifeste apparet q̄ hō est alteri obligatus ad reddendũ ei q̄d debet Ideo precepta decalogi p̄tinent ad iustitiaȝ nam s̄m le. imperiales. ff. de iusti. ⁊ iu. l. iustitia. §. iur̄ precepta sunt alteꝝ non ledere: honeste viuere: sua cuiq; iura tribuere. Unde tria p̄ma precepta sunt de actibus religionis que est potissima pars iustitie. Quartũ preceptum ē de actibus pietatis que est pars iustitie scd̄a. ¶ Tertio rōne vl̄itatis. Nam in maiori semp̄ includitur minus: ⁊ ideo cultus qui deo debet̄ includit in se: sicut vniuersale particularem cultum qui debetur parentibus. Unde dr̄. Male. j. Si ego pr̄: vbi ē honor meus? Nam homo diuersimode ē alicui debitor: vt ait Tho. 2. 2. q. i0i. ar. j. s̄m diuersam eius excellentiaȝ: ⁊ diuersa beneficia ab eo suscepta. In vtroq; aũt deus obtinet summũ locũ: qui ⁊ excellentissimus est: ⁊ est nobis essendi ⁊ gubernandi p̄mũ p̄ncipium scd̄arium vero p̄ncipium nostri esse ⁊ gubernatiōis sunt parentes: ⁊ patria in qua nati ⁊ nutriti sumus: ⁊ ideo post deum homo maxime est debitor parentibus ⁊ patrie. In cultu aũt parentũ includit̄ oiuȝ ꝯsanguineorum cultus: vt p3. 8. ethico. p̄ phm. ⁊ Tullius i rhetorica dicit. Pietas est per quã sanguine cōiunctis: patrieq; beniuolis: officiuȝ ⁊ diligēs tribuit̄ cultus. h̄ ille. ¶ Quarto rōne pietatis Nam sicut Aug. dicit. i0. de ciui. dei. More vulgi nomen pietatis etiam in oībus opib⁹ misericordie frequētat̄. q̄d ideo arbitror euenisse: q2 hoc fieri precipue mandat deus inter ea que sibi in sacrificijs placere testat̄: ex qua ꝯsuetudine factũ est vt deus pius ipse dicat̄. hec ille. Et Grego. lib. j. moral̄. c. i6. dic̄. Pietas in die suo ꝯiugiũ exhibet: q2 cordis viscera misericordie operibus implet: op̄a autem misericordie oībus sunt exhibenda maxime parentibus: ergo rōne pietatis ab hoc opere non excludimur imo obligamur. ¶ Quinto rōe essentialitatis: q2. s. filij vl̄r vt intueri p̄nt hn̄t esse p̄mo a deo: postea a parentib⁹. i2. q. 2 c. qui abstulerit. ⁊ Deut. 32. Nōne ipse ē pr̄. t. qui creauit ⁊ fe. ⁊ pos. te. Nam creauit aiam ⁊ corpus ⁊ vtrũq; possidet: ac post eum sunt parentes. Ad cuius essendi dn̄m vero. q̄. n. ē fũdamētũ oiuȝ bonoꝝ. s. Sspũaliũ. Corp̄aliũ Et t̄paliũ. Spũalia sũt: fides: spes charitas: humanitas: tēperãtia: iustitia ⁊c̄. Temp̄antia sunt diuine: sapientia: scia. Corporalia sunt sanitas: pulchritudo: iuuentus: fortitudo ⁊c̄. h. n. oia ab eē ꝓcedũt: q2 si nō p̄cessisset eē illa bona hō h̄re nō potuisset: ⁊ ideo Arist. 2. de aia dicit q̄ oia appetunt esse: ⁊ pro istius esse cōseruatiōe oia s̄m nãm op̄ant̄. exempli gratia Si nã aliq̄d ꝓducit: etiã ꝓducit modũ ipsuȝ seruandi. Nã aialia ꝯseruandi cã suum esse edunt herbas: hō panem ⁊c̄. Ideo idē phus 2. de generatōe ait. In oībus inquirimus q̄ melius est semp̄ desiderare eē. Et quis dederit tibi hoc esse nisi pater tuus ⁊ mater post deum. Propterea Ecclesia. 7. Honora patrem tuum: ⁊ genitus matris tue ne obliuiscaris: memento q̄ nisi p̄ illos nō fuisses. Et Hierony. de hono. parentibus. ait. Honorandi sunt parētes: q2 p̄mo sunt nobis cã nascendi. hec ille. ¶ Sexto rōne nec̄itat̄. Nã post esse cuilibet viuenti nec̄ia sũt plura. s. alimenta ne pereat precipue in tenera etate inducenda: ⁊ plura alia. ⁊ q̄s illo tribuit nisi pr̄ ⁊ mater? Cogitasti ne o fili q̃uo te infantem nutriri necesse erat? ⁊ q̄d per te non valebas ip̄i ministrauerũt. Nam mater tua sine vlla vtilitate lac tibi a pectore suo ministrauit ha filij ingrate quare tantaꝝ beneficioꝝ es immemor? O pater ⁊ mater oia semp̄ que agitis propter filios agitis: ecce quãtuȝ beneficium vltra esse filij a parentibus recipiunt: ꝓpter q̄d obligant̄ eos summe venerari. Nam. 8. ethico. phs ait. dijs ⁊ parentibus nō p̄ōt equalens reddi. ¶ Septimo rōne p̄fectibilitat̄ quia post esse ac viuendi necessitatē ad hoīs rōnalis p̄fectionē req̄rit̄ q̄ politice viuat: ⁊ nō voluptuose. s. moderate comedere: mensurate loqui: grauiter ambulare. O fili quis te docuit vt bene loqui scires? quis te sollicitauit

adiſcere: quis te ad ſtudiū magna cū īpenſa
tenuit: quis te artem quā ſcis fecit adiſcere:
quis te loqui docuit qñ infans eras: fuerunt
parentes ingrate fili. Propterea Hierony.
vbi ſupra de hono. parentibus ait. Memēto
parentum qm̄ talis es quoꝝ manibus icre-
mēnta ſumpſiſti. Ecce quot rōnibus obligaꝛ
honorare parentes.

¶ Pars ſcđa hꝰ ſmōis i q̄ ꝓbaꝛ multiplici
auctē quō hoc ꝓceptū obſuare debemus.

Secundo in hoc ſermone idē ꝓbatur
auctibus euidentibus mltiplicibꝰ. ſ.
Moſaycis. Prophicis. Euangelicꝭ
Apoſtolicis. Canonicis autenticis. Politicꝭ
¶ Primo auctibus moſaycis quattuor ſic
diſcurrendo: honora patrē tuū ⁊ matrē tuā:
vt ſis longe. ſup terrā quā dñs deꝰ tuus da-
turus eſt tibi. Exod.20. Qui pcuſſerit patrē
aut matrem mor. moriatur. Exod.21. ¶ Qui
maledixerit pr̄i aut matri mor. mo. ſanguis
eius in ipſo erit. Exod.21. ¶ Maledictus qui
non honoraꝛ pr̄em ſuū ⁊ mr̄em ſuā: ⁊ di. oīs
populus. amē. Deuto.27. ¶ Scđo auctibus
prophicis ſic diſcurrendo. Qui maledicit pr̄i
ſuo ⁊ matri: extinguetur lucerna eius in me
dijs tenebris. Prouer.20. Qui ſubtrahit ali
quid a patre ſuo ⁊ a matre: ⁊ dicit hoc nō eē
peccatum pticeps homicida eſt. Prouer.28.
Iudica ciuitatem ſanguinum: ⁊ oñde patrē
⁊ matrem cōtumelijs affecerūt aduenam ca
lumniati ſunt pupil. ⁊ vi. ꝯtriſtauerūt. Pro-
pterea dedi eos in oppoſitū in gentibus: et
vniuerſis populis in deriſionem. Eze.22.
Cnotumeliā facit filius patri filia ꝯſurgit ad
uerſus matrē ſuam: nurus aduerſus ſocrum
ſuam. Inimici hoīs domeſtici eius: nūc erit
vaſtitas coꝝ. Mich.7. Oculi veſtri videbūt
⁊ vos dicetꝭ magnificeꝛ dñs ſuper tribuum
iſrl̄: q2 filius honorat patrem ⁊ ſeruus dñm
ſuum timet. Mal.1. Audi fili mi verba oris
mei. ⁊ ea in cord. t. quaſi pro fundamento cō
ſtrue: cū acceperit deus aīam. m. corpus. m. ſe
peli: ⁊ honorē habebis matri oībus dicbꝰ eiꝰ
memor enim eſſe debes que ⁊ quāta picula
paſſa ſit propter te in vtero ſuo. Thob.4.
¶ Tertio auctibus euangelicis quattuor ſic.
Vnus accedens ad illum. dicit Magr̄ quid
boni faciam vt habeam vitam eternam. qui
dixit ei. Si vis ad vitam ingredi ſerua man
data. honora. p. t. ⁊. m. t. ⁊ dili. pxi. t. ſicͣ teipſū
Mat.19. Irritum feciſtis preceptum dei pp
tradi. v. Moy. enim dicit. Honora patrē tuū
⁊ matrē tuā. Mar.7. Rogauit illū quidam
phariſeꝰ: ⁊ dicit ei. Dicit aūt Ieſus ei mūda-
ta noſti: Non occi. ho. p. t. ⁊. m. tuam. Luc.18.
Dicit Ieſus ego demoniū non habeo: ſz ho
norifico patrem meū. Io.8. ¶ Quarto auctī
bus apl̄icis quattuor ſic. Filij obedite paren
tibus veſtris in dño. hoc enim iuſtū eſt hono
ra. p. t. ⁊. m. t. q̄ đ eſt primū mandatū in ꝓmiſ
ſione vt bene ſit tibi: ⁊ ſis lōgeuus ſup terrā.
Eph.6. Quicūq3 le. ſeruauerit. offen. autē in
vno factꝰ eſt oīu3 reus. Si aūt frater ⁊ ſoror
nudi ſunt ⁊ indigeant victu quottidiano. di.
aut aliqs de vobis illis. Ite in pace: calefaci-
mini ⁊ ſaturamini ⁊c̄. a fortiori de parentibꝰ
Iaco.2. Vos aūt curam oēm ſubinferentes
miniſtrate in fide veſtra virtutē. in virtutē
aūt ſciam infra in dñi nr̄i Ieſu xp̄i cognitio
nem.2. Pe.1. Scribo vobis iuuenes quā for
tes eſtis: ⁊ verbū dei manet in vobis.1. Io.2.
⁊ hoc maxime de honore parētū. vnde col.3.
filij obedite parētibus per oīa. hoc enim pla-
citum eſt deo. ¶ Quinto auctibus canonicis
ſic. Si qui filij parentes maxime fideles de-
ſeruerint occaſione dei cultus: hoc iuſtum eē
iudicantes: ⁊ non poſt debitum honorem pa
rentibus reddiderint: vt hoc ipſum in eis ve
nereꝛ: q2 fideles ſunt: anathema ſit. di.30. c.
Si qui filij. Ceteꝝ traditio dei eſt: vt ꝓus pa
ſcas parentes. Nam ſi iuxta diuinū oraculū
contumelia parentū morte luitur quāto ma
gis fames que multo grauior eſt: quo ī loco
inſolētem deus frenat iactantiam h̄ di.86. c.
in ſingulis in fine. Omnes qui aduerſus
parentes armantur in om̄i mundo infamia
notanꝛ.6. q.1. infames. Qui clementiā nō hz
nec indutus eſt viſcera miſericordie ⁊ lachry
maꝝ q̄uis ſpūalis ſit: non adimplet legem
86. di. c. in ſingulis maxime ad parentes h̄ fa
cere debet ⁊c̄. ¶ Sexto ꝓbaꝛ auctē autentica
ſcz q̄ttuor doctoꝝ ꝓmo Ambroſij ſup epl̄as
Pau. di. Filij obedire parentibus veſtris in
deo. h̄ enim iu. eſt. Et idem Ambro. in lib. de
offi. c.31. ait. Eſt igiꝛ adoleſcentiū timorē hr̄e
dei deferre parentibus: honorem habere ſe-
nioribus caſtitatē tueri: non aſpernari humi
litatem diligere clementiā ac verecundiam
que ornamento ſunt minori etati: vt enim in
ſenibus grauitas in iuuenibus alacritas: ita

in adolescentibus verecundia velut quadam dote comodate nature. Erat Isaac dominū timens vtpote Abrahe indoles deferens pri usqꝫ eo vt ꝛ aduersus paternā voluntatem: nolo mortem recusaret Joseph quoqꝫ cum somniasset ꝙ sol ꝛ luna ꝛ stelle adorarēt eū sedulo tamen obsequio deferebat patri. h ille ¶ Scdo. b. Grego. in quadam omel. sic di. diligamus illos qui vobis coniuncti sunt cognatione: ꝛ quos ꝓximos nouimus: ꝛ quos aduersarios in via dei patimur odiendo ꝛ fugiendo nesciamus. ¶ Tertio Aug. in li. de. 12. abusi. c. 3. sic. di. Ois nāqꝫ disciplina in pn̄ti non videtur esse gaudij: sed meroris: postea vero fructum pacatissimū exercitetis per eā reddet iustitie. Sicut ergo fructus non inuenitur in arbore in qua pāpinus aut flos non appareuerit: sic cum senectute honorem legitimum non poterit consequi: qui in adolescentia discipline alicuius exercitatione non laborauerit. disciplina igitur absqꝫ obedientia q̄liter fieri potest? Adolescens ergo sine disciplina: adolescens sine obedientia: que omniū disciplinarum mater est: magna exercitatiōe indiget: que sui normam studij a dn̄o xp̄o sumpsit: qui obediens patri vsqꝫ ad mortem ignominiam crucis libēter sustinuit: ꝛ supra ibidem. Tertius abusionis gradus est si sine reuerentia adolescens deprehenditur q̄ mundus a recto rationis ordine deprauatur: qualiter nāqꝫ in senectute alijs ministris imperabit: qui in adolescentia se obedientie exhibere contēnitur. hec ille. ¶ Quarto beatus Hieronymus sic di. super illud honora prē tuum ꝛc. Meretur cecitatis sue subire supplicium: qui parentum vultus toruo vultu respexerit: ꝛ elatis oculis leserit pietatem. Itē ad matrem ꝛ filiam in gal. cōmouentes. Idē diuus pater ait. Mater ꝛ filia nomina pietatis officiorū vocabula vincula nature: scd̄a post deum federatio non est laus si vos diligitis: scelus eni ē ꝙ odistis dominus Jesus Christus subiectus erat parentibus suis: venerabatur matrem: cuius ipse erat pater colebat nutricium quē nutrierat: gestatūqꝫ meminerat alterutris brachijs: vnde ꝛ in cruce pendens cōmendat parentem discipulo: quā ante crucē nunqꝫ dimiserat. Tu vero filia iā desino ad matrem loqui quā forsitā ꝛ etas ꝛ imbecilitas ac solicitudo excusabilem faciūt: tu inquā filia eius domū augustam videas cuius tibi non fuit venter augustus. Nouem mensibus vtero clausa vixisti: ꝛ vno die in vno cubiculo cū matre non duras. An oculos eius ferre non potes? ꝛ que omnes motus illa que genuit: que aluit: ꝛ ad hanc adduxit etatem: facibus intelligit: testem domesticam fugis. hec ille. ¶ Septimo ꝛ vltimo idē probatur auctoritatibus politicis. j. pn̄cipis phoꝝ Aristotelis. di. 9. ethicoꝝ. Patrem videtur homo magis debere venerari q̄ seipsum. Filij maxime debentur parentibus in his que pertinent ad sufficientiam nutrimē ti: ad conseruationem ipsorum: sicut causis essendi per generationem ibidem. 9. ethicoꝝ. Filij debent parentibus honorem. Ibidem filio non lꝫ patrem abnegare. x. ethicorum. ꝛ aliorum phoꝝ q̄plurimum. Tullius lib. j. de offi. ait. Certior vero colligatio est societas ꝓpinquorum. ab illa enim societate immensa generis humani: in exiguum augustumqꝫ cōcluditur. Nam cum sit hoc nature cōmune omnium animantium: vt habeant libidinē procreandi causa. p̄ma societas est in hoīum coniugio proxima in liberis: deinde vna domus cōmunia sunt. Id autem principiū est vrbis: ꝛ quasi seminarium reipublice sequūt fratrum coniunctionis post consobrinorum consobrinarumqꝫ: qui cum vna domo capi non possunt in domos exeunt sequuntur cōnubia ꝛ affinitates: ex quibus ꝛ plures propinqui. que propagatio ꝛ soboles origo est rerum publicarum. Valerius lib. j. ait. Justissime quidem pari vindicta parentū ac deoꝝ violatio expianda est. Cassiodo. lib. j. ep̄larū ait. Quibus fuit exosa societas parentum ciuium non meretur habere consortiū: ne puri corporis serena iocunditas nebulosis oculis polluatur: gratificāte quippe natura illis amplius debemus: qui nobis aliqua proximitate iungūtur. hec ille. Socrates ait. Filio modesto nāqꝫ graue est quod pater iubet impossibile. Solon phs statuit ꝙ si quis parentes indigentes non alat inglorius sit. Idem ait. Deos honora: parentes reuerere. Thabes phus ait Patrum iura cum filiorum iuribus: qui in magistratibus aut in potestate sunt collata intus quiescere debet paululum. Sed cum extra rem publicam in domestica re atqꝫ vita sedetur: ambulatur in conuiuio

quoqꝫ familiari diſcūbit: tunc inter filiū ma
giſtratuꝫ ⁊ patreꝫ priuatum honores publi-
cos ceſſare: nālcs autem ſeruari equum eſt.
Tertio poetaꝝ. Primo Senece in Thieſte
ſic dicentꝭ. Nulla vis maior pietate vera eſt
Quoſqꝫ verus amor tenuit tenebit. vbi nō
eſt pudor: nec iure cura. Sctitas: pietas: fides
īſtabile regnū eſt. ſctitas dicꝰ q̄ ad deū: pietas
q̄ ad parētes: fides q̄ ad oēs. Et in trage. 6.
dicit. Inclytas laudes iuuat: ⁊ clara magnifa
cta genitoris ſeq. Hec ille. Sꝫ magna impie
tas eſt hodie in ꝯſanguineis: iō idē ait in tra
gedia. 4 A fratre frater: dextera nati parēs.
Cecidit maritꝰ ꝯiugis ferro iacet: premūtqꝫ
fetus impie matres ſuas. Taceo nouercas:
mitius nihil eſt feris. Hec ille. Scdo Vir
gilij. 2. enei. de Enea qui reſpondit patri vo-
lenti vt ipſe aufugeret patre relicto.
Rurſus i arma feror: mortēqꝫ miſrimꝰ opto
Nam qd̄ ꝯſiliuꝫ: aut q̄ iam fortuna dabatꝰ
Me ne efferre pedeꝫ genitor te poſſe relicto
Sperasti: tantūqꝫ nefas patrio excidit ore:
Et infra. Alteꝝ in alterius mactatos ſangui
ne cernam: quaſi dicat tecum potius pater
volo mori: q̄ꝫ ſine te viuere. Tertio Statij
in theba. di. Prolis amor crudelia vincit pe
ctora. Quarto Patronij di. O maxima re
rum ⁊ merito pietas tutiſſima virtus.

¶ Quarto auctoritatibus imꝑialibus legum
ciuilium. Qui ex te ⁊ vxore tua naſcitꝰ: in tua
ptāte eſt. Iteꝫ q ex filio ⁊ vxore eius naſcitur
nepos tuus ⁊ neptis eque in tua ptāte ſunt.
Inſti. de patria ptāte in fine. Nam ſm̄ iura
ciuilia de iure gētiuꝫ ⁊ nāli: eſt honor paren-
tum: vt pꝫ. ff. de iuſ. ⁊ iure. l. veluti. Dicit eniꝫ
iuriſcōſultus. Patrē ⁊ venerari opꝫ. ff. de ob
ſe. alib. paren. pſtan. l. pma. Et pp exhibitōeꝫ
talis honoris inuenerūt pr̄iam ptātem: quaꝫ
dederūt patribꝰ in filios. Patria. n. ptās de
iure ciui. ē vt. ff. de hijs q ſunt ſui vel ali. iu. l.
Iteꝫ in ptāte. ⁊. l. Nam ⁊ ciuiū. ⁊ inſti. de pa
tria ptāte. in pncipio. Et olim tanta fuit pa-
tria ptās: q̄ patribus licebat occidere filios
. ff. de li. ⁊ poſtu. l. in ſuis. ⁊. C. de pr̄ia ptāte. l.
ſi. Sed hodie nō licet patri filium vendere: lꝫ
in caſu neceſſitatis. C. de pa. q ſi. diſ. l. 2. Sed
ſi occiderit punitꝰ. ff. de le. pompeia. de parici
dis le. pma. ⁊ inſti. de pub. iudi. §. alia deinde
lex. Sed aduertendū eſt q̄ hec ptās occidē
di filios non data fuit matribus: quia femi-
ne non habēt filios in poteſtate inſti. de ado
ptionibus. §. femine. ⁊ inſti. de heredū quali-
tate ⁊ dr̄ia. §. ceteri. Sed lꝫ non ſit patris ⁊
matris equalis poteſtas in filios: tamen par
⁊ qualis reuerētia eſt que debetur matri. vn
de ſcriptum eſt. Pietas enim parentibus ⁊
ſi ſit inequalis eorum poteſtas: eque debe-
tur. ſ. reuerentie: vt. ff. de curatore furioſi. l. fu-
rioſe. Et ideo dicitur. ff. de lega. pmo. l. filius
§. ſcdm. Patria poteſtas inextimabilis eſt.
Preterea ad hanc reuerentiam hortantꝰ le-
ges imperiales. vnde in auten. vt cum de ap
pella. cogitur. dicitur in. §. conſiderare. collꝰ. 8.
conſti. xi. ibi ſic. Conſiderare debent paren-
tes quia ⁊ ipſi filij fuerunt: ⁊ eadem a paren
tibus ſuis ſperauerunt. Similiter qui nūc
filij ſunt: debent ſtudere parentum animas
ſanare: qui ⁊ ipſi parentes fieri deſiderant.
Leta ſuis optant filijs honorari. Hec ibi.
Item. ff. de obſe. ali. paren. preſtan. l. liberto.
dicitur. Filio ſemper honeſta ⁊ ſancta perſo
na patris videri poteſt. Hec ibi. ⁊. ff. ſi qd in
frau. patroni. l. prima. §. at ſi. Pietas patris
non eſt ſpernenda. Hec ibi. ⁊ in auten. de nu
ptijs coll. 4. §. ſed quod ſancitum. dicitꝰ. Eru
beſcat enim lex: caſtigatores filios parentibꝰ
eſſe. Et ideo. ff. de obſe. l. prima dicitur. Si fi-
lius patrem aut matrē: quos venerari opor
tet contumelijs affecerit: vel manus impias
inieccrit: prefectus vrbis delictum ad publi-
cam pietatem pertinens: pro modo eius vin
dicet. Indignus enim militia eſt iudicandus
qui patrem ⁊ matrem: a quibus ſe educatuꝫ
dixerit: maleficos appellauerit. Hec ibi. Et
iō in autē. vt cuꝫ de appella. cog. §. cauſas. col
lo. 8. quod etiam habetur in glo. de iureiur.
ca. quintauallis. aſſignantur cauſe quibus fi
lius amittit hereditatem. Primo ſi paren
tes verberauerit: ſi inhoneſtam iniuriam in
geſſit: ſi in fama eos leſit: ſi cum malis con-
uerſatus fuerit: ſi maleficus efficitur: ſi vi-
te eorum inſidietur: ſi cuꝫ concubina patris:
vel cuꝫ nouerca copulauerit. ſi delator cōtra
eos fuerit: ſi pro patre fidem dare noluerit: ſi
teſtamentum facere prohibuerit: ſi contra vo
luntatem eorum cum arenarijs conuerſa-
tus fuerit: niſi forte ſint huius conditionis:
ſi filia vitam luxurioſam duxerit. Propter
quod a matrimonio impediatur. Si paren
tibus furioſis remedium non adhibuerit:

Si parentem captiuum cito non liberauerit
pro posse.hec ibi.⁊ sic pꝫ scđa pars hꝰ ſmõis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua ꝓba
tur multiplici exemplaritate hoc mandatum
esse obseruandum.

Tertio in isto sermone. Idem ꝓbaṫ
exemplis manifestissimis. Et vt ordi
ne congruo ꝓcedamus. Sicut septē
rõnibus ⁊ auctibus ꝓbauimus. Siliṙ etiam
septem exemplis ꝓbaṫ. ¶ Primũ omnium
est exemplũ. Christi: de quo diciṫ Lu.2. quod
dixit Mar. ad eum. Fili quid fecisti nobis sic
sequiṫ. Descendit cuꝫ illis ⁊ venit Nazareth
Et erat subditus illis. descendit inquã sine
aliqua contraditione: ⁊ venit sine rebellione
⁊ cum maxima sui humilitate: ⁊ erat subditꝰ
illis cum promptissima obedientia. Sꝫ quid
cui creator creature: plasmator facture: im-
perator militi: dñs seruo: ꝑmũ patrem hono
rabat in omni predistinatiõe: ⁊ opatione: vñ
qñ aliqd faciebat: ad ipsum oculos erigebat:
totum sibi appropriabat. di. Pater scio quia
semp me audis. Jo.xi. Ad patreꝫ recurrebat
in sua tribulatiõe. vnde di. Jo.12. Pater sal.
me ex hac hora: ⁊ dum moreреṫ ingt. Pater
in manus tuas cõ. spm̃ meũ. Luc.23. Patri
discipulos cõmendabat in oratione: sicut pꝫ
Jo.17. per totum. vbi ipse supplicabat ꝑnci-
paliter: ꝙ ipe deberet eos custodire ab aduer
sitate. di. Pater sancte nõ rogo vt tolas eos
de mundo: sed vt serues eos a malo. hec ibi.
¶ Scđm exẽpluꝫ est de Salomone de quo
3. Reg.2. diciṫ ꝙ venit Bersabee mater eiꝰ
ad eũ vt loquereṫ ei ꝓ adonia: ⁊ surrexit rex
in occursum eius adorauitqꝫ eam: ⁊ resedit su
per thronum suũ: positusqꝫ est thronus mr̃i
eius que resedit ad dexteram eius: dixitqꝫ ei
deprecationẽ vnã paruulaꝫ deprecor a te: ne
confundas faciem meam. dixitqꝫ rex ei pete
mater mi: neqꝫ enim fas est vt auertã faciẽ
meã a te. hec ibi. ergo ⁊c. ¶ Tertiũ est de sctõ
Joseph Gen̄.37. cui cũ diceret a Jacob pr̃e
suo. Frẽs tui pascunt oues in sichimis: veni:
mittam te ad eos. Rñdit presto sum: nõ solũ
hũiliter rñdit: verũ etiam humilius obediẽ
do peregit: patris mandatũ. ¶ Quartum est
gentiliuꝫ qđ narrat Valerius lib.5. de Co-
riolano nobili ciue romano: qui fuit maximi
consilij in vrbe: qui inique dãnatus exiuit ci
uitatem: ⁊ ad volscos ꝯfugiens: electus est in
imperatorem contra romanos: quia magno
vbiqꝫ precio virtus estimatur. Qui viriliter
dimicans coegit romanos ad eum pro pace
mittere: ⁊ supplicare qui miserunt ad eum le
gatos: deinde sacerdotes cum insuḷ. ⁊ nihil fe
cerunt: et omnes maxime agitabantur ti-
more exciciũ ciuitatis: ⁊ regni timentes. Tunc
Vecturia mater Coriolani: sumpsit secum
volumiam vxorẽ filiosqꝫ Coriolani: ⁊ ad ca-
stra volscoꝝ se cõtulit: quã cum Coriolanus
filius vellet osculari: simulqꝫ vxorem suam ⁊
filios: illa rñdẽs ait. Sine vt sciam: an ad ho
stem venerim: an ad filium: an capṫa mṙ sui:
an non. O infelix senectus mea: quare exulẽ
deinde hostem patrie te vidi: qũo potes po-
pulari hanc patriam: que te genuit atqꝫ aluit
nisi te genuissem Roma non oppugnaretur
cũqꝫ fletibus ⁊ eiulatibus vitam impulsaret
cum suis Coriolanus cõmotus atqꝫ cõplexꝰ
matrem ait. Expugnasti iram meã patriam
tuis precibus liberasti: cõtinuoqꝫ inde disces
sit cum omni exercitu. ¶ Quintum etiã gen
tilium. Narrat Valerius ibidem. s. ꝙ quedã
mulier romana capituli sñia dãnata: a ꝑtore
in carcerem recipiṫ: vt sic famẽ moreṙṫ. custos
aũt carceris ꝯcessit filie vt eam visitare possꝫ
diligenter obseruans ne quid cibi ad eam af
ferret: que super iuxta pluribus diebus admi
ratus obseruauit filiam que matrẽ suo lacte
sustentabat: que nouitas matri remissionem
impetrauit: quid nõ ipetrat: aut qd non exco
gitat pietas: que in carcere seruande genitri
cis: nouã rõneꝫ inuenit. quid enim tam inusi
tatum: quid tam inauditũ: ꝗ̃ꝫ matrem vberi
bus nate alitam putauerit aliquis. h ꝯtra na
turam factum: nisi diligere parentes. prima
lex nature esset. hec ibi. ¶ Sextũ narrat Va-
lerius ibidem de Rue muliere que patrem
suũ Cymona pre infirmitate: ⁊ senectute co-
medere non valentem: velut infantem pecto
ris sui alimonia enutriuit: quod cũ fuisset cõ
pertum in memoriam tanti preconij: corpus
femine fuit a corruptione preseruatũ: a roma
nibus: ⁊ myrra ꝯsecratum. hec ille. ¶ Septi-
mum exemplum narrat Seneca in.3. lib. de
beneficijs. ꝙ cum siculi iuuenes suos paren-
tes conspicerent in quodam suffocari fluuio
mortis obliti dispendio: in fluuiũ se miserũt
ad liberandum parẽtes. Ideo filij ambulate
in dilectione parentuꝫ: vꝫ vestroꝝ vt h gr̃am
⁊ in futuro seculo gl̃iam consequi digni sitis
⁊ si rõnes: si exempla: si auctes: si deniqꝫ qđ

omniū fortius est amor ⁊ erga parentes nāl
pietas ad illoꝝ reuerentiā nos nō flectit: sal-
tem dn̄icum preceptū: timorq₃ iudicij terreat
quo malos filios plectit: qđ ipse auertat: qui
viuit ⁊ reg. in scl'a scl'oꝝ. Amen.

¶ Feria scd'a post tertiam dn̄icam quadra-
gesime in qua declarat̄ qs sit pater i tertio p̄
cepto et q̄ honore venerari oꝫ. Sermo. 40.

Et si rez gran
dem dixisset: ꝑpha tibi certe
facere debueras. 4. Reg. 5.
Expleta iam: frēs in xp̄o ca
rissimi. pma huius ꝯsidera-
tione ad scd'am transeundū
est: que dicit̄ reuerentialis exhibitio. Ad cui⁹
declarationē pmo videndū est: quis pater p
h precep. honorari precipit̄: deinde qua reue-
rentia ⁊ breuitate studendo solū de pmo in
hoc sermōe tractabit̄. Nā ⁊ si rem grādē ⁊c.
sc₃ pater spūalis ⁊c. facere debuit. S₃ de pre
carnali querit̄ an filius possit facere ꝯdignā
retributionem. Ad qđ breuiter ꝓm phm. 8.
ethico. dicit̄. q̄ dijs ⁊ parentibus non possūt
equiualens reddi: qđ p₃ p̄ de esse. Cu₃ enim
filius habeat esse a patre: non aūt ecōtrario:
esse aūt est perfectionū omniū naturaliū no
bilissimū: sequit̄ q̄ in hoc filius nūq̄ pōt re-
cōpensare patri. Scd'o aūt de doctrina ⁊ nu
trimento: l₃ filius possit illa patri reddere: nō
tñ equiualens: tū quia maiori cura ⁊ affectu
pater filio talia impendit: tū q̄r filius nāliter
se ꝯstituit debitorem patri: non aūt pr̄ filio. ⁊
ideo l₃ sufficiat filio ꝓm suam possibilitatem
patri retribuere reuerentia₃ ⁊ honorē: nō tñ
equiualenter: nec ad hoc obligat̄ cū nō possit
⁊ dic̄ phs vbi supra: l₃ et ꝓ magr̄o de labore
suo condigne retribui possit: non tñ pro scia
ab illo accepta. hoc enim excedit oēm estima
tionem carnalis ⁊ corporalis mercedis: ⁊ hi
tāq̄ dij ⁊ parentes honorandi sunt. tria igitur
in pn̄ti circa obligatione₃ huius precepti vi-
deamus: quoꝝ. Primū dicitur declaratio.
¶ Scd'm acceptio. Tertium variatio.

¶ Pars pma huius sermonis i qua decla-
ratur quare non precipitur honor filij sic ho
nor patris.

Primo igitur in hoc sermone occur-
rit difficultas quedam declaranda:
quare. s. non precipitur honor filij sicut ho-
nor patris. videt̄ enim q̄ magis deberetur
p̄cipi honor filij q̄ȝ patris. ¶ Primo p locu₃
ab' aucte apli. 2. cor. 12. sic di. Patres debent
thesaurizare filijs: non aūt filij parentibus: ⁊
ideo dicit lex imperialis. ff. de nego. ges. l. qui
aliena. Mater filij sui negocia: ꝓm rectam p̄
cedentis rōnem: recte gerit. ⁊. C. de legi. here.
l. de emancipat'. dicit̄. Uotum est patris ad
filios: suas res ꝑuenire. ⁊. ff. de bonis liberto.
l. vlti. dicitur. Omnia que nostra sunt: liberis
nostris ex voto paramus. h ibi. Si ergo ma
gis debent parentes filijs ministrare necia:
q̄ȝ econuerso: ⁊ honor est in exhibitōe neciōꝝ
videt̄ q̄ magis debet esse in precep. honor fi-
lij q̄ȝ patris. ¶ Scd'o hoc idem videt̄ p locu₃
ab aucte Criso. super Mat. 19. c. sic di. Hu-
mor de radice ascendit ad ramos: sed a ra-
mis ad radicem nō flectit̄: sic charitas de pa
tribus ad filios: sed non reuertit̄. h ille. q̄ ⁊c.
¶ Tertio per locū a maiori sic: magis tene-
mur ad illud qđ est melius: sed in successione
filioꝝ saluat̄ esse diuturnū. vnde Ecclesia. 30.
Mortuus est pater eius: ⁊ quasi non ē mor-
tuus. silem eni reliquit sibi post se. s. filium. p̄
terea. ff. de verb. signi. l. liberoꝝ. dicit̄. Ideo fi-
lios filiasq₃ concipimus ⁊ procreamus: vt ex
eoꝝ prole earūue diuturnitatē: nobis memo
riam in eum relinquamus. In sustentatione
aūt parentum est temporale vel particulare
bonum: ergo magis tenet̄ honorare filios: et
sustentando q̄ȝ econuerso: q̄r melius bonum
inde sequit̄: vt patet ex dictis. q̄ si hoc ē verū
magis debuit esse in precepto honor filioꝝ
q̄ȝ parentū: quare ergo ⁊c. Ad hoc rn̄det̄ ꝓm
Alexā. de ales in tractatu de precep. decalo.
q̄ amor patris in filios totus est gratuit⁹: q̄a
filij sunt a parentibus: ⁊ intenditur amor per
nām sensualitatis. parentes q̄dem filios dili
gūt: vt seipsos. vt ait phs. 8. ethico. 8. imo ca-
rior est parentibus vita filioꝝ: q̄ȝ ꝓpria: vnde
Penelope scribit ad maritū suum Ulixem
de cōi filio eoꝝ: orans deos pro Thelamaco
filio suo. dicens ad Ulixem patrem eius.
¶ Dij p̄cor h iubeāt: vt euntibus ordine fat̄.
Ille meos oculos cōprimat: ille tuos. hec ille
Hinc etiam Anchises hortabat̄ Eneā: vt se
relicto fugeret: ne secu₃ moreret̄. 2. Eneidoꝝ.
Uos o q̄bus integer eui. sanguinis ait. So-
lideq₃ suo stant robore vires. Uos agitate
fugam: ⁊ rebus seruate secundis. Ipse manu

morte inueniā:miserebit̄ hostis. Exrimiasq3 petet:facilis iactura sepulchri est. Talia p̄sta-bat memorās:fixusq3 manebat. Sz Eneas vt bonus filius noluit acquiescere. Propterea Hieronymus de honore paren. ait. Sit tibi grata vita eo℞ quibus est carior vita tua: q̄3 propria. Et ideo est ꝯclusio phi. 8. ethico. c. 8. ꝙ matres ꝛ patres magis diligunt filios q̄3 econuerso:que cōclusio ꝓbat̄ tribus rōnibus Primo rōne appropinquatiōis. s. q2 patres sunt ꝓpinquiores filijs. Nam filius est quid datris:non ecōuerso. Non tñ est sic aliquid patris:ꝙ sit forma vl' materia patris: q̄ actu existat sub forma eius:sicut est caro vel os: s3 dicitur esse aliqd patris eo ꝙ nascitur ex seie patris: qdē semen est sup̄fluū alimenti:vltra digestione preparatū:ꝛ q2 illud semen est ꝓpinquū substantie:ideo dicit̄ filius esse aliqd patris. i. de substantia patris. format̄ autē rō sic. In qualibet amicitia rō dilectiōis est ꝓpinquitas vnius ad alte℞:sed pater mag' appropinquat filio:q̄3 ecōuerso. Pater eni3 vt dicit Eustasius transfundit se in filiu3: cū sit eius substātia:ꝛ non ecōuerso. g̃ ꝛc. ❡ Scd̄o rōne ꝯseruationis. Nam cū esse parentū in proprio indiuiduo seruari non possit:conseruatur in filio. ꝛ ideo diligunt filios suos sicut seipsos:in quibus seipsos speculant̄: q̄3uis g̃ filij diligant parentes:non tñ tanta dilectiōe sicut ecōuerso. Nam ꝛ parentes fiunt q̄ sunt ab eis geniti:mag' q̄3 ecōuerso. Quapropter etiam magis diligūt eos. hinc est vt ait phs vbi supra. Matres magis diligunt filios q̄3 patres:q2 certiores sunt q̄ sūt filij sui: q̄3 p̄res Tamen est etiā huius alia rō:q2. s. ſm phm 9. ethico. c. 4. Plus circa eos laborāt. et plus eis habent siue ꝯuiuūt:constantius tamē diligit pater:q̄3uis feruentius mater ꝛ dulcius quia id qd̄ habet pater in filio:ꝯsistit in vno sc3 in forma que est magis pmanens. id aūt quod est matris in pluribus:que sunt. s. p̄tes materie:que magis fluunt ꝛ refluūt. Si aūt filius debeat magis diligere patrē q̄3 matrē videbit̄ infra. ❡ Tertio ratiōe diuturnitatis. Maior enim est amicitia que temporis diuturnitate ꝯfirmat̄:vt ait phs. 8. ethico℞. c. 3. s3 maior est diuturnitas parentum ad filios q̄3 ecōuerso. Nam phus. 1. physi. dicit. Pueri a principio oēs viros appellant patres:ꝛ feias matres. Et id̄ o3 ꝙ cognoscant eos distincte aut hoc vt diligant:ergo ꝛc. Et h̄ etiam ratio

est quare p̄us diligunt matres filios q̄3 p̄res vltra predictas:q2. s. diuturnior est affect⁹ matris:q̄3 patris. Diutius enim tenent eos in vtero. Cum igit̄ querit̄ quare non sic est mādatum de honore filio℞: sicut de honore parentū. dicendū ꝙ nā sufficienter ꝛ inclinat ad h̄. vnde. C. de rei. vxo. act. l. vnica. §. sed ꝛ si. naturalis stimulus:parentes ad libero℞ suorū educationem hortat̄. Quis enim talis affect⁹ extraneos inueniat̄ vt vincat paternū:vl' cui alij credendum est: res libero℞ gubernādas parentibus derelictis:C. de cura. furiosi. l. cū furiosus. h̄ ibi. Ecce qūo ad amorem filiorū incitat ratio nālis. Nam Seneca li. 3. de beneficijs dicit. q2 v3 filij manifesta bona maiora plura ꝛ difficiliora suscipiunt de parentes q̄3 parentes filij. Et ideo ſm le. nature plus tenent̄ filij parentibus q̄3 ecōuerso. Et id̄ ad honorem inclinat rō excitata per ꝯsideratio nem debiti ꝛ precepti:quēadmodū ergo non est preceptū de amore sui:q2 ad hoc nā sufficienter inclinat:sed bene de amore proximi. Ita dicendū est de amore filio℞. Nam ois honor est respectu preeminentie. pater aute3 ex eo ꝙ est p̄ncipium filij p̄eminentiā habet respectu ipsius:non aūt ecōuerso:g̃ ꝛc. ❡ Ad illud ergo qd̄ p̄mo obijcit̄ ꝙ filij non debent thesaurizare patribus ꝛc. Dicendū ꝙ nō sequtur ex hoc ꝙ nō debeant necessaria mīstrare thesaurizare enim est ex superabūdantia succedenti in poste℞ necessitate ꝓuidere:quia g̃ patres non succedunt filijs:sed ecōuerso. Id̄ dicit̄ ꝙ filij non debent thesaurizare parentibus: ministrare vero necessaria est p̄itēm indigentiam supplere:ꝛ hoc tenet̄ filius facē patri:maxime quia ei est p̄ncipiū. ❡ Ad scd̄3 iam patet r̄nsio:quia ex hoc ꝙ affectus p̄n⁹ decurrit in filios per nām sensualitatis non sic aūt ecōuerso. ideo magis deb3 esse p̄ceptū quod est magis debitum: ꝛ ad qd̄ minus nā inclinat:vt est honor parentū. ❡ Ad tertium dicendū ꝙ sustentatio tam filij q̄3 patris respicit p̄sonā non sp̄ēm. p̄sona enim singular' ipsa est que sustentat̄:non sp̄ēs. iproprie eni3 dicit̄ sp̄ēs sustentari:cum singulare sustēent̄ Et ideo cum sub illa ꝓpetate eque sustentet̄ sp̄ēs:cum sustentat̄ pater:sicut cum sustentat̄ filius:illud argumentū non valet:ꝛ neganda est ꝓpositio:quā ꝓponit. s. i successione filio℞ saluaret̄ eē diuinū:ꝛ sic p3 p̄ma ps ſmonis. ❡ Pars scd̄a huius sermonis in qua decla

ratur q̄ pater multimode accipit: ꝛ quō tertij intelligatur.

Secundo in hoc sermone ad declarationē huius mandati. tria nontanda sunt. Primū q̄ pater multis mōis accipit. Primo enim dicit pater creatione scz deus. Deut. 32. c. 12. q. 2. c. qui abstulerit. ¶ Scdo imitatione: vt diabolus. j. q. j. cum ordinaretur. de sum. trini. ꝛ fi. catho. dānamus. ¶ Tertio auctē sicut epi ꝛ prelati dicunt pr̄es di. 16. c. sexta synodus. Quarto tēporis antiquitate: sicut ve. te. dicunt pr̄es. 23. q. 4. c. cū in lege. Quinto dicit pater spūalis sacri collatione: siue baptismi: vl' confirmationis: vel penitētie. 30. q. j. de his. Sexto iure diuino vt adoptiuus. 30. q. 3. ita diligere. Septimo opinione sicut Joseph pater Christi. 27. q. 2. inuenta. ¶ Scdo orit dubiuz: an oībus istis modis dicatur pater: aut aliquoꝝ illoꝝ: cum dicit honora patrē tuū ꝛc̄. Videt enim q̄ solum precipiat honor dei. Nam Eccle. 6. sup illud. Honora ꝛc̄. ait glo. hoc est mandatum primū in promissione deum veꝝ patrez: fide ꝛ operibus honore. ꝰ ꝛc̄. ꝛ aliam glo. habes. Deut. 5. Honora patrē tuū ꝛ matrem tuā. s. deum ꝛ ecclesiam. ergo ꝛc̄. ¶ Sed ꝯtra h̄ opponit: q2 in pmo pcep. pme tabule precipitur honorandus deus: si sic est idem ꝛ h̄ precipit qd̄ preceptū fuit. Item Aug. dicit q̄ mandatum scd̄e tabule ordinat ad primū: ergo cuz hoc sit scd̄e tabule preceptū: h̄ precipit honor proximi: ꝛ non honor dei: ergo h̄ pater nō intelligit deus: cū dicit honora patrē tuum ꝛc̄. ¶ Ad hoc rn̄det q̄ hoc mādatū pōt intelligi trib9 modis. Primo scz q̄ educit a lege nāe ¶ Scdo modo scḋm q̄ est legis scripte a deo inspirate. Tertio scḋm q̄ accipit per alegoriam impropriē. ¶ Primo modo intelligit pr̄ carnalis. Nam enim non nouit nisi patrē qui est pncipiū in esse nature. ¶ Scdo modo itelligitur pater spūalis: ꝛ in hoc addit lex scpta: a deo inspirata ad legem nature: non eni reputat tm̄ patrem illū qui est pncipium in eē nature: vno ꝛ illum qui est pncipiū in eē grē scḋm illud. j. cor. 3. per euāgeliū. Ego vos genui ¶ Tertio mō per allegoriā: itelligi pōt deus. sed hoc est impropriē. ¶ Tertio notandū est q̄ ppē ꝛ per se in hoc pceptū non pcipit honorari deus: sed homo qui est pncipium per generationē: quo ad esse nature: vel p ministerium regnātionis: quo ad esse grē: tamen per allegoriam nihil phibet patrem vocari deum: sed impropriē. Similr̄ per accn̄s: sicut in dilectione proximi: intelligit amor dei. Silr̄ in honore patris intelligit honor dei: a q̄ oīs paternitas in celo ꝛ sic in terra noiat: ꝛ illud respiciunt predicte expositiones: ꝛ sic pz pars scd̄a huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis i qua declaratur quot varijs modis intelligit honorari pater: scḋm q̄ vario modo accipitur pater.

Tertio in hoc sermone ꝯcludendum est ex precedentibus q̄ lz pncipaliter honorandus sit pater scḋm corpus: tm̄ quia scḋm Alexan. nostrum de al'. vbi supra. Honor est ꝓtestatio pemīnentie illius q̄ honoratur: quia igitur honor dicit respectū preeminentie in eo qui honorat septem dici pn̄t patres: qui digni sunt honore qui diuersis respectibus pemīnentias hn̄t. Nam scḋm phm 8. ethico. Maioribus debet honor. Minoribus aūt lucrū: quia honor est retributio i beneficijs: lucrum aūt in auxilio indigētie. h̄ ibi Sunt igitur septem qui digni sunt honore. Primus pater celestialis. Scd̄us corporal'. Tertius spūalis. Quartus tpalis. Quintus doctrinalis. Sextus senilis. Septimus virtualis. ¶ Ad quoꝝ intelligentiā scḋm Alexan. vbi supra. nota q̄ duplex est pemīnentia: increata ꝛ creata. Prima attēdit scḋm pemīnētiam pncipij bonitatis: ꝛ pncipij creantis: sapientie gubernantis: ꝛ bonitatis ꝯseruantis ꝛ h̄ pemīnentia excedit in infinitū pemīnentiam creature. Inde est q̄ post honor debet primo patri qui est celestialis: cui ꝯuenit infinitus honor: qui est honor latrie: qua homo protestatur deū sicut suū creatorem. de hoc honore Mat. 6. dicitur. Pater noster q̄ es in celis ꝛc̄. Et Deut. 32. Ipē enim est pater. t. qui possedit te. ꝛ fe. ꝛ creauit te. Et ad Eph. 3. a quo omnis paternitas in celo ꝛ i terra nominatur. Et ideo Deut. 6. Matth. 4. Dn̄m deum tuum adorabis ꝛc̄. Et nota q̄ est drīa inter colere ꝛ adorare: vt dicit Alexā. sup illo verbo Exod. 20. Nō adorabis ea neqz coles Colere est actu interiori. Adorare actu exteriori. dicit ergo adorabis. s. actu exteriori honorabis: sed q2 actus exterior sine interiori ē solum corporis: ideo cuz suadetur actus exterior precipit ꝛ interior. Hinc Deut. 6. Mat. 22. Mar. 12. Luc. 10. precipit actus amoris q̄ ē proprie honore: scḋm phm. 8. ethico. c. 8. ꝛ dicūt

dic.c. Diliges dñm deum tuum. Sed q2 illa pertinent ad pmum preceptuz prime tabule dicta sufficiant. Scda autem preeminentia creata: et ex triplici participatione originem habet.s.ex participatione pncipij:sapientie: et bonitatis dei. Inter illas aut participatões prima pticipatio est pncipalis.s.participatio principij. Huius aut tres sunt pticipationes ¶Prima ad esse nale: et sic est pater corporalis honorandus sup oes alios:excepto deo. Ideo glo.super.6.c.ad ephe. Sicut primum pncipiuz hois est deus:sic pater scdario et ratione huius peminentie est pater corporalis honorandus: q2 vt dctm est a parentibus maximum bonuz accepimus.s.qd est fundametuz nae:gratie: et glie. de quo patre honorado super oes alios deo excepto: loquit Augu.li. de.12.abusio.ca.3.d. Quattuor modis p scripturas diuinas patres vocant:hoc est nã:gente:admonitione: et etate. De patre nanqz nali loquit Jacob ad Laban. Nisi timor patris mei Isaac affuisset: tulisses omnia que mea sunt. Dico patre gente. dicit cum dñs de mote ad moysez loquebat. Ego suz ingens deus patru tuorum:deus Abraaz: deus Isaac: et deus Jacob: interroga patre tuuz rc. Qd si g naturalis pater supstes nõ fuerit: aut admonenti:aut seniori ab adolescetibus:obia prebeda erit. Quomõ ergo in senectute honorat9 apparebit:q discipline labore in adolescetia nõ sustinuerit. Quodcunqz.n.hõ laborauerit:h et metet. Hec ille. vbi apparet qz q nõ honorat maiores suos:maxime patrem nalem:ipe diuino iudicio non honorabit:iuxta illd Mat. 7. Qua mesura mesi fueritis:metiet et vobis Patet hoc exeplo notabilissimo: in quo declaratur illd de quodaz milite:q posuit in stabulo patrem suuz:ibiqz fame moriebat et frigore:ipse epulabat et gaudebat. Cumqz vna dierum omnes de familia epularent splendide puer q secunduz etatis agebat annum: casu iuit ad stabuluz: et senez illum sic crudeliter tractatum repit:qui apprehēso puero osculabat eum et narrabat ei negocium: q puer iudicio dei intelligens:venit ad prem dices. Pater mi auus meus q hic inferius fame et frigore morit:postulat aliqd quo se tueat a fame et frigore. Respõdit pater. Tace fili: et talia deinceps ne loquaris. Puer vero accipiens cultellum volebat se interficere. Cui pater compatiens impauit famulo: vt quoddam vilissimum equorum opimentum traderet puero: vt auo suo daret. Quod cernens puer inspirante deo ait ad patrem. Accipe pater pannum istum ab illa parte. Cum pater nollet: accipiens cultellũ puer:scindebat pannũ illũ. Cui pater qd agis fili? Respondit. Ideo scindo:q2 medietatem volo tibi reseruare: vt dũ et tu senueris:hanc ptem tibi tradaz. Qd audiens pater iudicio dei territus et conuersus ploransqz coram patre genuflexus: veniã petijt. Scda pticipatio est ad bene esse spirituale: et ratione huius pticipationis platus honorandus est.i.qlibet spũalis pater. Multi nanqz dicunt spũales patres.s.sancti patriarche et patres veteris testameti. Jo.8. Si filij Abrae estis rc. Item apli sancti. Ideo pme corin.4.c.apls ait. Nam si decez milia pedagogorum habeatis in xpo:sed nõ multos patres. Nam in christo ihu p euangelium ipse vos genui. Item papa dicit pater amabilis. Item patres dicunt epi: et sacerdotes parrochiales:q et dicunt paterni: quasi paruz a patribus minus. Insup qui tenet ad baptismũ q solus dz esse. de con.distin.4.c.nõ plures. Quanqz si plures sunt: sunt tñ cõpatres. de cogna.spũ.c.qzuis.li.6. Idem de cõfirmatiõe. Ad qd aut teneant tales: vide de cõ.di.4.c. vos ante oia tam viros qz mulieres:q filios in baptismo suscipitis: moneo vt vos cognoscatis fideiussores apud deuz extitisse: p illis quos iussi estis de sacro fonte suscipe. Ideo semp eos admonete:vt castitate custodiant: iustitiam diligãt:caritatem teneãt: Ante oia symboluz et oronez dñicam: et vosipsi tenete: et illis quos excepistis ostedite: et sunt verba Aug. Idez etiã dicit Hugo li. de sacra.par. 6.c.12. Predicator: cõfessor: et qlibet sacerdos pater est. Prime Thi.5. Presbyteri duplici honore sunt honorãdi.s.tpali et spũali.xj.q.j. sacerdotibus. Tertia pticipatio est ad bene esse tpale: et sic honorandus est platus temporalis: vt rex: et similr qlibet alius dñs fm diuersos gradus. vñ pme Pe.2. Deuz timete regem honorificate: et talis pater temporalis habet defendere ab iniurijs subditos suos. Ideo meret honorez et fidelitate.23.q.5.regũ et c.si apd cardinales ait. Principibus et ptãtibus fidẽ et reuerentiã obseruari opz. Quã q nõ exhibuerit:apd deuz pmia hre nõ poterit Item ephe.6. Serui obedite dñis carnalibus cum omni timore et tremore: in simplicitate

cordis vestri sicut christo. Maxime autē ho
norandi sunt boni: q2 prauus honore non est
dignus: vt ait phs. 4. ethi. Et ideo fm leges
puniunt grauiter: tales nō honorantes. vnde
.ff. de re. mili. l. omne delictum. §. p. ⁊ ibidem
.l. miles irreuerens dicit. Qui manus intu-
lit pposito: capite plectēdus est. Augetur nanqȝ
petulantie crimen dignitate pposito. Hec ibi
Que etiam lex hortatur supiores venerari de
bere. ff. de aqua plu. ar. l. j. in fi. dicit. Seruan
dum est semper superiori inferiorem seruire:
atqȝ hoc incōmodum naturalr pati. Et ideo
tales se exhibere debēt: vt merito reuereantur.
vnde Plato ait. Seueritatē ac lenitatē mi
sce: ne aut grauis: aut contemnendus existi-
meris. Nimia. n. bonitas vel prudentia vilis
est: nimia seueritas stulta prudētia est. ⁊. ff. de
offi. psi. l. obseruandum dicit. Mandatis pn
cipum adiungitur: ne presides puinciarum in vl-
teriorem familiaritatē puincialis admittāt.
Nam ex conuersatione equali cōtemptus di-
gnitatis nascitur. Hec ibi. Circa aduocatos pa
tientem esse consulem opȝ sed cum ingenio: ne
contemptibilis esse videatur. ff. de offi. i. procons.
.l. nec quicqȝ. §. circa. 86. di. c. qn̄. ⁊. c. si autem
9. q. 3. c. facta aliorum. Scd̄a pticipatio pnci-
palis est sapientie: ratione cuius honorādus
primo est qlibet doctor siue in theologica: si-
ue in iure canonico: siue ciuili: siue in medici
na: siue in quacunqȝ alia doctrina ⁊ scientia
licita ⁊ honesta. Quelibet. n. scientia est hono
rabilis: vt ait phs pmo de aia in prohemio.
⁊ qlibet talis dicitur pater doctrinalis: de quo
in glo. super illō Leuiti. 19. Honora psonam
senis. s. etate vel sapientia. Omnis. n. sapien-
tia a dn̄o deo est. Eccl'ia. j. ⁊ Eccl'ia. 38. Ho
nora medicuȝ pp necessitatem. ⁊. 9. ethicoruȝ
ca. j. Magistris non potest equiualens reddi
Interrogatus eniȝ Aristippus quo differūt
docti ab indoctis ait. Sicut domiti equi ab
indomitis. ⁊ Plato ait. Si sapientie forma
oculis videri posset: ad amorem sui maxime
omnes incitaret. ⁊ Sextus pythagoricus ait
Magnam scito sapientiam: per quam ferre
potes ineruditorum insipientiam. Hec ille.
Propterea Diogenes cōsueuit dehonesta
re homines scientiam odientes: ⁊ quadam
die ascendens in locum eminentem: alta vo
ce clamauit. O vos homines conuenite: ⁊ cō
uenientibus multis ait. Non vos voco: sed
homines. Vos enim bestie estis: qui fm ra

tionem non viuitis: ⁊ sapientie non studetis.
Et vidit Diogenes iuuenem decorum: sapi
entiam adiscentē: cui dixit. Bene agis. Naȝ
vis pulchritudinem anime tue: tui aspectus
pulchritudini conuenire. Ecce quomodo ho-
mo sine scientia estimatur: vt bestia. Et quis
hanc docēt nisi doctores? Ideo illos venera
ri debemus. Quod ⁊ lex imperialis facit. C.
de prose. qui in vrbe consta. l. pma. distin. grā
maticos tam grecos qȝ latinos: sophistas ⁊
iure peritos: perfectionem suam exercentes
⁊c. scd̄a placuit honorari: ⁊ hos qui sūt ex vi
caria dignitate cōnumerati. Secundo ho-
norandus est ex illa participatione senex: q2
vt dicitur Job. 12. in antiquis est sapientia: ⁊
in multo tepore prudentia. Vt enim ait phi
losophus. 6. ethicorum. prudentia est recta ra
tio agibiliuȝ. Hec ibi. Et ideo in senibus est
multa discretio: propter multam experienti-
am. Iuuenes autem fieri prudentes nō pos-
sunt: quia prudentia est circa singularia que
fiunt cognita nobis per experientiam. Iuue
nes autem experti non sunt: quia multitudo
temporis facit expientiaȝ. Hec philosophus
vbi supra. vnde senes sunt boni cōsilij. Ideo
deutero. 32. Interroga patres tuos ⁊ annun
ciabūt tibi: maiores tuos ⁊ dicēt tibi. ⁊ psal.
77. Quanta audiuimus ⁊ cogno. c. ⁊ patres
nostri annunciauerunt nobis. ⁊ de hijs dn̄s
precipit Leuiti. 19. Coram cano capite cōsur-
ge: ⁊ honora personam senis. Nam ⁊ Bias
philosophus ait. Honestis ⁊ senibus cōpla-
cere stude. ⁊. ff. de iure immuni. l. semp. Sem
per in ciuitate nostra senectus venerabilis fu
it. Nanqȝ maiores nostri pene hunc honorē
senibus: quē magistratibus tribuebāt. Hec
ibi. ⁊. C. de testa. l. testa. Mos nanqȝ retinē
dus est antiquissime vetustatis. Hec ibi.
¶ Tertia participatio principalis est bonita-
tis: ratione cuius honorandus est vir iustus:
⁊ sanctus. ⁊ hic est pater q dicitur virtualis: de
quo apl's ad philip. 2. Necessarium autē exi
stimaui Epafroditū fratrem meum: ⁊ coo-
peratorem: ⁊ cōmilitonem meum. Et subdit
Excipite itaqȝ illuȝ cum omni gaudio in do
mino: ⁊ cum honore habetote: quoniaȝ vsqȝ
ad morteȝ propter opus christi accessit. Hec
ille. Nam cum sit honor premium virtutis:
primo ⁊. 4. ethicorum: bonis ⁊ virtuosis ma
xime debet attribui. Ideo etiam philsophus
4. ethicorum ait. Honor solum bonis est ac

tribuendus: immo quanto meliores sunt vir tuosiores: tanto magis sunt honorādi. vnde philosophus vbi supra. Virtuti perfecte non fit condignus honor. Cōfirmat hoc idem Seneca di. Non est melioribus minora submittere: non procedit armento: degener taurus: sed qui magnitudine maiori ceteros mares vincit: elefantorum gregem excellentissimus ducit. Inter omnes primo optimus omnium eligebatur rector: nec poterit esse potentior: nisi melior. Sicque qui prior est et melior: inferioribus precellit: et ab eis etiam debet honorari. Hec ille. Primus nō ex ordine loci post positis meritis faciat: quia apud deum nō gradus elegantior: sed vite melioris actio comprobatur. Augu. 23. q. 4. c. sicut. et de preben. ca. venerabilis. Non loci aut generis nobilitate: sed virtute vnusquisque gloriari sibi parat Hoc idem dicit Ambro. 40. di. c. illō. Confirmat hec lex imperialis in auten. de monachis. §. illō. coll. ista. cōsti. 5. di. Vir deo amabilis ac famosissimus in conuersatione sancta: longeuum vite sue peragens tempus: pollens autē et animi virtutibus: et corporis operationibus venerentur: quia in eo gratia dei relucet. Hec ibi. Omnes ergo honores: cupiditates vacare virtutibus debent: immo oēs hoc facere debetis. Omnes ad hoc attēdite: quia omnes vt ait phs. 6. topicorum honorē affectatis. Iterum dico virtutibus vacate: quia maximum bonorum exteriorum est honor: vt ait idem phs. 4. ethicorum. Amplius dico inuigilate virtutibus: ne honore priuemini: quia idem phs ait primo economice. Multo grauius quis fert: si honore priuatur: quam si bona sibi auferantur. Vos ergo filii honorate parentes: honorate patres spirituales: honorate patres temporales: et matres honorate sapiētes et doctiores: honorate superiores: honorate bonos et virtuosos: quia vt ait phs primo ethicorum honor est in honorāte: et non in honorato. Aduertendum est tamen hoc vltimo dictum: quod etiam ratione participationis bonitatis: secundum Ale. vbi supra. omnes honorādi sunt Est tamen duplex estimatio bonitatis. Vna secundum actum: sicut debemus estimare in bonis quia quantumlibet bonum debemus estimare nobis meliorē: iuxta illud apostoli ad philip. 2. Superiores sibi inuicem arbitrantes. Secūda est secundum potentiā: qua mali possunt fieri boni et meliores quam nos: ratione cuius possibilitatis et forte predestinationis ad maiorem perfectionem mali honorantur. Propterea prime Pe. 2. ca. scriptum est. Omnes honorate, et ad Roma. 12. Honore inuicem preuenientes. Et sic patet quod secundum vtramque participationem seu preeminenti ē quemlibet honorare oportet: ac secundum deum amare. Quod si fecerimus etc.

¶ Feria tertia post tertiam dominicam in quadragesima de reuerētia et obligatione filiorum erga parentes. Sermo. 41.

Ecce creditor venit: ut tollat duos filios meos mihi ad seruiendum sibi. Quarti Reg. 4. Viso carissimi in christo qui patres sunt bono norandi: nunc est dicendum quali honore habendi. Nam duplex est honor qui ipsis debetur: corporalis videlicet et spiritualis. vnde super illud ephe. 6. Honora patrem tuum et matrem tuam. glo. Honorare patrem est ei reuerentiam exhibere: et necessaria ministrare. Quod probat Alex. primo de patre corporali di. Quamuis filius accipiat eē corporale tantum a patre: efficitur tamē ex hoc in debito duplici: quia illud corporale quod accipitur est de corpore patris sumptum: trāsfusum anime virtute et operatione. Ideo propter hoc efficitur filius debitor honoris patris: tā ratione corporis paterni: tum ratione anime quia anima et corpus ↄcurrūt in patre: vt sit principium filij. Ratione ergo corporis paterni est debitum sustentationis proprie. Ratione autem anime est debitum reuerentie. Nam anima non indiget sustentatione: nec corpus est reuerendum. Secundo vero de patre spirituali. Spiritualis ratio reuerentie est preeminentia potestatis. vnde Roma. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Ratio vero reuerentie est sustentatio instructionis. vnde gala. 6. ca. apl's ait. Cōmunicetur is qui cathetizatur verbo ei qui se cathetizat in omnibus bonis. Propterea debetur patri corporali et spirituali honor sustentationis et reuerentie. Nam quia vtrunque principium est: ideo debetur reuerentia: quia vero vtrunque indigēs est debet substētatio quia quelibet res diligit salutem sui principij: sicut et causa salutē sui effectus. Sicut ergo vidua

dolens dicit. Ecce venit credi.⁊c.sic homo te
netur diligere parentes ⁊ necessaria pro viri
bus procurare. Parentibus ergo spirituali
bus ⁊ corporalibus tenentur filij exhibẽ de-
bitum honorem. Primo ipsos diligendo
⁊ timendo. Secundo eis obediendo ⁊ reue
rendo. Tertio eis ꝯsiliando ⁊ subueniẽdo.

¶ Pars prima huius sermonis in qua pro
batur ꝙ filij tenent̃ parentes diligẽ ⁊ timere

Primo igitur in hoc sermone dico
ꝙ filij tenentur parentes diligere ⁊
timere. Primo diligere exemplo
christi:q Jo.14.de se ait. Vt cognoscat mun
dus q2 diligo patrem ⁊c. Nam vt dictuz est
supra. Quis enim extraneus affectus inueni
tur: vt vincat paternum. C.de curato.furio.l.
fi. Et ideo non est preceptuz de amore filioꝝ
sed de amore parentum: vt dictum est. Naz
deutero.6.Mat.22.Mar.12.Luce.10.qđ etiã
habet.23.q.4.c.ea vindicta.⁊.c.debet homo.
de pe.di.2.c.caritas.⁊ de sac̃.vnct.ca.vnico.§.
hoc vnguento. Diliges ꝓximum sicut teipz.
⁊ quis est magis proximus patre corporali
siue spirituali? Nonne silitudo est causa dile
ctionis.8.ethico.vbi etiam dicit ꝙ ois homo
omni homini nãliter est amicus. Sed qs no
bis magis similis: q̃z pater ⁊ mater corpora
lis?:cuius caro ⁊ sanguis sumus? Et qs nob
esse debet magis amicus:q̃z pater spũalis?
Sed sunt qdam: qui non solum non diligũt
parentes:sed mortez illoꝝ optant.⁊ quãdoqz
quando sunt senes: imprecant̃ eis mortẽ di.
O deus quare hunc senem ante oculos me
os dimittis? quoadusqz hanc vetulaz viuere
pateris? O fili ingrate: o fili scelerate: o fili
ꝑuerse. Et hoc sepe procedit ab auaritia: q2
vellent habere facultatum libertatem: quas
parentes solicitius pro eis custodiant: q̃z ipsi
met facerent. Immo qđ peius est ob amorẽ
filiorum instant die noctuqz: vsuris ⁊ falsis
contractibus ⁊ iniustitijs. vnde Gregorius
libro primo morum super illud. Nati sunt ei
filij septem ⁊c.dicit. Ad auaritiam cor parẽ-
tum allicit fecunditas prolis. Eo eniz ad am
bitum congregande hereditatis accenditur:
quo multis heredibus fecundatur. Hec ille.
Sed stulti sunt quia vel relinquẽt alienis: vl'
filijs qui nulla alia de causa eos diligũt: nisi
propter vtile: non propter honestum. Nam
interrogat9 Thales phus: quare nunq̃z acce
pisset vxorem: respondit. ob amorem filioruz
Aliquando enim faciunt patres renunciare
hereditati: ⁊ matres doti: ⁊ postea non cu-
rant de eis. Sed veh filijs illis: iuxta illđ ꝓ
uerbiorum.14. Filio doloso nihil erit boni.
Et ideo patres nolite decipi ob amorem fili
orum. Preterea Eccl'ia.33.capi.dicitur. Ne
des potestatem filio super te in vita tua: ⁊ ne
dederis aliis possessionem tuam: ne forte pe
niteat te: ⁊ postea depreceris pro illis. Qui-
dam magis diligunt quosdam beneficiatos
ab eis: q̃z parentes: quia vt dicit philosoph9
9.ethicorum. beneficiatis est quasi quoddam
opus benefactoris. vnde consuetum est dici
de aliquo: ille est factura illius. Naturale est
ꝙ quilibet diligit opus suum: sicut videmus
poetas diligere poemata sua. Simpliciter ta
men benefactor est magis diligendus: q cuz
sit principium boni in beneficiato: habet rati
onem excellentioris boni. Et ideo maluz est
ꝙ benefactores nostros a qbus tanta benefi
cia accepimus.s.parẽtes: postponamus hijs
qui minora cõtulerunt. Ideo dicitur Eccli.3.
Honora patrẽ tuum: vt superueniat tibi be
nedictio a deo: ⁊ benedictio illius in nouissi-
mo manebit. Hec ibi. Quidam magis dili-
gunt socios: quos sibi sponte elegerunt: ⁊ cũ
illis magis consentiunt in agendum. Pro-
uerbi.18. Vir amicabilis ad societatem: ma
gis erit amicus: q̃z frater. Hec ibi. Taceo de
amore meretricum ⁊ concubinarum ⁊c. Sz
amor parentum ⁊ consanguineorum est sta-
bilior ⁊ preualet in hijs: que ad naturam spe
ctant. vnde Eccl'ia.3. Fili suscipe senectaz pa-
tris tui: ⁊ ne contristes eum in vita illius.
Alij magis diligunt eos: qui se de magna tri
bulatione eripuerunt: q̃z parentes. Sed ma-
gis debemus diligere eos: qui sunt nobis ꝓ
pinquiores sm̃ naturalez originem. Prime
ethi.5. Si qs suoꝝ ⁊ maxime domesticoꝝ cu
ram nõ habet: fidez negauit: ⁊ est infideli de
terior. Ecce ergo quomõ obligamur diligẽ pa-
rentes super omnes hos. Secundo tenen-
tur filij parentes timere: quod vt efficere pos
sit: paterna diligentia solicite obseruabat: ne
dissoluta letitia ⁊ inordinato affectu conuer-
sentur cum illis: cum iam adulti sunt: sed re-
uerentia: maturitate: ⁊ grauitate discreta: ⁊
exemplari semper sit cum eis. Insolentes.n.
fieri solent ex nimia letitia ⁊ leuitate paren-
tum: ꝑducũtqz erga eos timorez ⁊ reueren

tiam. Cumqꝫ iam ceruicem erexerint in parentes: franguntur flagellis: ꝛ quandoqꝫ disciplina deterioresqꝫ efficiuntur. Sapiens ergo pater plus aspectibus oculorum ꝛ venerandis verbis ꝛ exemplis: q̄ꝫ duris disciplinis in tenera etate erudiet. Exemplum enim est inductio. primo posteriorum. ꝛ Terentius. In spicere tanq̄ꝫ in speculo vitas hominum iubeo: atqꝫ ex alijs sumere exemplum sibi. ꝛ. ff. de penis. l. aut facta. in fine multis personis crassantibus exéplo opus est. Hec ibi. Plus ergo temere facit sapiens pater suo aspectu ꝛ exemplo: q̄ꝫ pater stultus minis ꝛ flagellis vnde Eccl'ia. xj. dicitur. In filijs suis agnoscitur vir. Et si necesse est: debet filium suum castigare. nō autem eum in suis criminibus fouere. 5. q. 5. ca. non osculetur. ꝛ Ecclesi. 7. dicitur. Tibi filie sunt: serua corpus earum: ꝛ nō ostendas faciē tuam hilarem ad illas. His moribus nutritur filius in amore parentum ꝛ timore: iuxta quod Iheronymus de ho. parentibus hortatur dicens. Prebeatur parētibus amori mixta formido: ꝛ sic pꝫ ps p̄ma

¶ Pars secunda huius sermonis in qua probatur q̄ filij tenentur parentibus obedire: ꝛ eis summopere reuerentiam exhibere.

Secundo in hoc sermone dico q̄ filij tenentur parentibus obedire: ꝛ illos colere ꝛ reuereri. Primo obedire. vnde apostolus ad eph. 6. c. ait. Filij obedite parentibus vestris in deo. Hoc eniꝫ iustum est exemplo christi: qui Jo. 15. de se ait. Ego precepta patris mei seruaui. ꝛ ad phil. 2. Humiliauit se factus obediēs vsqꝫ ad mortem. ꝛ Socrates in puer. phox ait. Filio modesto nunq̄ꝫ graue est quod pater iubet impossibile. Ad collo. 3. Filij obedite parentibus vestris per omnia. Sed queritur in quibus tenentur filij parentibus obedire. Respondetur sm Alc. vbi supra. q̄ sm gradum superioritatis est modus obeditionis: q̄ sm apl'm Ro. 13. omnis ptās a deo est: ꝛ omnis aīa potestatibus sublimioribus subdita esse dꝫ. Est aūt superioritas constituta triplex: spiritualis: temporalis: ꝛ familiaris. In regimie spūalium prelatus potest precipe ea que ptinent ad spiritualia: puta ieiunium: orōes ꝛc. Et subditi eius tenenť obedire. Si pater corporalis preciperet illa: non teneris obedire: nisi inq̄ꝫtum sunt primo a patre spirtuali p̄cepta. In regimine aūt tpaliuꝫ q̄ꝫtum ad rē publicam: presul secularis ꝛ p̄nceps siue rex potest precipe: ꝛ tenenť subditi in licitis ꝛ honestis obedire: ad rem publicam ꝛ regimen suum pertinētibus. verbi gratia tpe guerrarum vel destructionis ciuitatis. Sed si pater carnalis precipet tibi hec talia: non teneris obedire: q̄ ad eum tale p̄ceptuꝫ non pertinet: sꝫ ad ciuitatis rectores. In regimine tēporaliuꝫ q̄ꝫtum ad ꝓpriam formam pater pōt precipere. Sicut ergo determinat obedientia patris spiritualis in hijs in q̄bus preest. s. in spiritualibus: ꝛ prelati tpales in tēporalibus rei pub. sic obedientia patri debita in dispositōe rei familiaris. ꝛ sic intelligende sunt p̄dicte autoritates. Sic etiam intelligitur illud Hugo. de sancto Vic. di. Parentes nostros honorare debemus: obediendo eis in omnibus exceptis in q̄bus dilectio dei patris offendiť. ꝛ illud deute. 21. Si genuerit homo filiuꝫ contumacem: qui non audiat patris vel matris imperium: lapidibus obruet eum populus. Ad predictorum maiorem declarationē ꝛ ꝯfirmationem: notandum est sm Eustra. 9. ethi. ca. 2. q̄ in qualibet actione obediendū est ei q̄ est p̄ncipiuꝫ illius actionis. Sꝫ quarundaꝫ actionum p̄ncipium est lex: vt virtuosarum: quarundaꝫ p̄nceps: vt ciuilium ꝛ bellicarum quarundā paterfa. vt actionum in domo ptinentium. In virtuosis igiť ꝛ moralibus obediendum est legi: q̄ ipsa est p̄ncipium illarū: q̄ vt diciť. 5. ethi. c. 2. lex dat precepta de actionibus virtutuꝫ oium. vn̄ dicit Eustra. q̄ lꝫ pater p̄cipiat negare deuꝫ: vel destruere rem pu. non est ei obedienduꝫ: nec etiam patri tēporali nūq̄ꝫ licet in talibus. In actionibus aūt bellicis ꝛ ciuilibus obediendum est principi: dūmodo non derogēt actionibus virtuosis. In hijs aūt que sunt ad ꝯseruationē patris est obediendum: q̄ in hijs q̄ꝫdiu viuimus: debitores sumus patri. Et q̄ paterfa. est principium domus: ideo in yconomicis est obediēdum sibi: magisq̄ꝫ alijs: dūmodo vt dictuꝫ est p̄dictis non derogent. In hijs aūt que pertinent ad regimen sanitatis: magis medico. Amplius filius teneť obedire patrifa. in disciplina morum: vt q̄ vadat ad scholam litterarum: ꝛ maxime in hijs que sunt necessaria ad salutem: vt confiteri: audire missam: cōmunicare: audire verbum dei: ꝛ cetera silia opera facere. Secundo tenentur filij patres reuereri ꝛ honorare. s. assurgēdo: ꝛ ꝯsilia faciēdo:

Hoc enim modo accipit honor. Roma.13. vbi dicitur. Cui honorez.glo.reddere et assur gere et huiusmodi. supple que sunt signa ho-noris exemplo christi: q Jo.8.ait. Honorifi-co patrem meum. Filius dei honorificat Jo seph non debitor:sed pietatis officio. Hono-rificat vtiqz matrem:non tm in vita:sed et in morte.vnde Jo.19. Ecce filius tuus:sup quo verbo Chrysosto.ait. Docet nos xps vsqz ad mortē vltimā respiratōez: honorare parētes et eorum diligentiam habere:qz alijs mulie-ribus astantibus nihil dixit. Docet nos: qz plus quid impendere parētibus debeamus. Hec ille. Aduertendū tamen est:qz nō quēli bet honorem parentibus exhibē tenentur fi-lij:sed illum q sibi ꝯuenit. Vnicuiqz est ho-nor et reuerentia exhibendus: fm suaz digni tatem:sed non qlibet honor ꝯueniens est di gnitati patris vel matris:ꝯueniens est digni tati pncipum et doctoꝝ. Similiter honor pa tris non ꝯuenit dignitati matris: qz vt dicit Eustrā.9.ethi.c.2. In balneo ꝯuenit abster-gere et lauare patrem. Hoc autē facere erga matrem inhonestum est. Confirmat oīa su-ꝑa dicta Ambro.super Mat.15.ca.ibi. Ho-nora patrē tuuz etc.di. Primus gradus pie tatis est ille: vt quos auctores tibi deus vo-luit:honores obsequijs:abstineas ꝯtumelijs nec vultu ledenda est pietas parentum. et sic patet secunda pars huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua pro-batur qꝫ filij tenentur parentes ꝯsolari et eis subuenire et inseruire.

Tertio dico qꝫ filij tenenť pro virib⁹ parentes ꝯsolari:et eis seruire et sub uenire. Primo consolari.s.verbis ad quod hortatur Eccli.3.c.di. Fili suscipe se nectam patris tui:et non ꝯtristes cum in vi-ta illius. Si defecerit sensu:veniam da: et ne spernas omnia in virtute tua. Ponderanda sunt hec verba plurimum. Primo dicit.su scipe .s.amoroso affectu: gaudioso osculo et amplexu:que omnia in tua pueritia tibi tra-didit pater tuus et mater:ita et tu debes red-dere illis in eoꝝ senecta:iuxta ꝯsilium Eccli. 7.c.d. Retribue illis quomō et illi tibi. Se cundo subiungit senectā multum quid alijs: sed sibi multo magis tediosam et laboriosaz. Et ideo Tho.5.c.vocat filium baculum sene ctutis sue: qz in senectute filius debet esse ba culus patris sui. Tertio addit patris.s.non canis:nō extranei:non inimici: sed patris.s. nutritoris et cordialis dilectatoris tui. Vnde Ihero.de bono.paren. Foueatur parentum senectus:in factis eoꝝ vicissitudo reddatur. Videant liberi vestri quid faciant vicem si-milem reddituri. Quarto apte subinfertur: et non contristes eum in vita illius:nō factis non signis:non modis:nō verbis etiam con tristes.vnde Ihero.vbi supra. Nemo patrez asperis verbis ledat.affectum sonent quicqd lingue dixerint filiorum:hec ora loquantur:q̄ parentes delectat audire. Quinto dicit.et si defe.sensu.i.non ratione fecerit aliqua:vel di xerit ridicula:siue puerilia et stulta.da veniaz non improperium:non iniuriaz:non vindictā vnde Ihero.vbi supra. Habet eniz quandā senectus infantiam.q.d.recole puerilia infan tie tue:et recole in eis patientiaz:imo gaudiū factorum tuorum. Hinc Valerius libro.4. de Decio volente filium suum ad regnuz as sumere:narrat qꝫ nullo modo voluit assenti-re propter hanc causam. Sexto concluditur et non spernas euz in verbis tuis multas na turales virtutes habet iuuentus:que inexper ta malis illos quos cōcessis bonis priuatos conspicit:facile despicit et ꝯtemnit. Preterea dicit. Et ne spernas eum in virtute tua:noli spernere tu iuuenis senem:tu sanus infirmū tu fortis illum debilem:tu iocundus illuz tri stem:tu sensibus vigens illum cecum: fetidū et dentibus priuatum. Ideo Eccli.8.scriptū est. Ne spernas homines in senectute sua. et prouerbio.16. Corona dignitatis senectus.

Secundo tenentur filij parentibus seruire in omnibus eis necessarijs et opportunis: iu xta quod Eccle.3.ca.scriptuz est. Qui timet dominum:honorabit parētes: et quasi dn̄is seruiet hijs qui se genuerunt in opere: et ser-mone:et omni patiētia. Attendenda sunt hec verba diligenter. Primo dicit. Qui timet dominum:non solum moratus fm mundū: sed etiam seruus dei honorat parētes:maxi-me seruorum honore. Secundo subdit. Et quasi dominis seruiet hijs qui se genu.et no-tanter quasi dominis dicit. Naz sicut supra patet ita parentes sunt domini sue domus: sicut principes et barones ditionis eorum in modo regendi. Qui igitur cupit parentibus digne seruire: consideret quomodo seruiunt serui dominis suis. Tertio subdit triplicem

modum:scilicet cordis:oris:ꝛ operis. Primo operis di.in omni opere. Unde Iheronymus vbi supra ait. Exolue fili qđ debes: ꝛ officia debita qualiacunqꝫ exhibe famulatu:quia parētibus non potest reddi quod debetur:vt supra dictum est. Primo in mane cum de lecto surgit pater consideret: si aliud necessarium sit ei: vt calefacere pannos si est senex in hyeme: si senex vel inualidus iuuet eum pannos inducere:ꝛ sustentet si opus est patrē domuꝫ egrediente: filius eius lateri se iungat:intrantem ecclesiam filius comitetur presertim in festis semper cum illo stet: missis ꝛ alijs diuinis attentus ꝛ grauis intersit verbum dei audiat limpido intellectu: salteꝫ aliq̄ memoria teneat: q̄ postmodū cū eo cōferat: humilitate seruata. Si aliq̄n pr̄ reuertitꝰ domuꝫ balneatus:lutosis pedibꝰ:siue dolore aliquo correptꝰ:siue sudoribꝰ madefactus: siue frigore fatiscens: inter filiorum ꝛ filiarum manus excipiatꝰ: ꝛ se quisqꝫ feliciorem existimet alijs: que precurrit ꝛ plura circa parentes facit. Scđs modus seruiendi est orisꝰ: quia cum patientia cordis ꝛ dulciter parentibus debet loqui. Ideo subdit in sermone. debent enim filij ad interrogata respondere reuerenter:cum dilectione ꝛ dulcedine loqui:illos dominos appellare:tanq̄ serui suis dominis:exēplo Pauli actu.9. Domine quid me vis facere? Tertius modus subditur di. cum patientia.s.cordis. Hoc enim est dicere ꝙ in seruitijs multis parentibus exhibitis: impatientia non frangantur filij reprehensionibus:improperijs:ꝛ conuitijs non dedignētur:immo contra se turbatos parentes: humili patientia repacificare debent:quantum possunt. Sic eniꝫ facere serui erga dominos suos solent:sicut prouerbi.15.scribitur. Patientia lenietur princeps:turbatus est pater vł mater suauitate verborum placentur. Nam prouerb.15.dicitur. Responsio mollis frāgat iram:ꝛ lingua eukaris in bono hoīe abundabit. Tertio obligantur filij parentibus subuenire.s.i tribꝰ Primo i necessitate:alimēta licet ꝛ alia necessaria ministrare. Ipsi nanqꝫ primo a parentibus receperunt alimentum: ꝛ precipue a matre:in quo nō possunt equaliter parentibus ministrare. Nam parentes nutrierunt filios de propria carne: ꝛ de propria substantia:filij vero de aliena. Preterea Ambrosius super illud Luce.18. Honora patrem tuum ꝛc. dicit. Si paueris matrem.nō reddidisti cruciatus quos pro te passa est: nō obsequia quibus gestauit:non alimenta que tibi prebuit:non pietatis affectuꝫ immulgēs labijs vbera: ꝛ non famem quam ipsa pro te tollerauit: ne quid quod tibi noxium erat comederet:ne quid quod lacti noceret hauriret tibi illa ieiunauit:tibi comedit:tibi illa cibum quem voluit non accepit:tibi quem noluit cibum sumpsit:tibi vigilauit:tibi fleuit: ꝛ tu illam egre patieris? Illi debes quod habes: cui debes quod es. Hec ille. Et philosophus ait. Que sparsim seminata sunt in animalibus per naturam:in hoībus collocata sunt ꝑ rationem. Et ideo in libro de animalibus legitur ꝙ filij balach.s.cuiusdam auis cibāt parentes suos, cum ad senectutem deuenerunt ꝛ filij moroch.i.cuiusdam alterius auis cibāt parentes non solum in senectute: sed quādocunqꝫ ꝛ quando indigent. Ergo a fortiori h̄ homo facere debet: quod etiam confirmant iura ciuilia.ff.de agno.li.l.si quis.§. Si impubes filius sit emancipatus: patrem inopem alere cogitur. Iniquum est enim patrē egere cum filius sit in facultatibus. Hec ibi.ꝛ C. de alendis liberis ac pa.l.parentum dicitur. Parentum necessitatibus liberos succurrere iustum est. vnde nota ad declarationem predictorum ꝙ peculium est quadruplex. Quoddam dicitur castrense:quando scilicet filiofamilias occasione militie a parentibus vel ab amicis:vel a capitaneis exercitus aliquid donatur:vel ipse in militia acquirit. Quoddam vocatur quasi castrense: quando filiusfamilias ex aliquo officio publico aliq̄d accepit: ꝛ similiter quando obuenit presbyteris ꝛ clericis de officio suo:ꝛ in hijs pater nihil iuris habet: quin potius ipse filius pater familias in eo censetur.ff.ad macedonianuꝫ l.e.prima.§.vltimo.ꝛ l.scđa.ꝛ.C. de inofficioso testamento.l.finali. Quoddam dicitur profectitium: quod est quando ex rebus patris vel earum occasione aduenit sibi fructus siue lucrum: ꝛ in huius peculio filius nihil habet iuris:sed pater plenam potestatem habet. vt insti.per quas ꝑso.nobis acq.§.illo. Quoddā dicitur aduenticium:qđ.s.ex aliqua quacūqꝫ causa filio aduenit:siue a matre:siue ab extranea ꝑsona:siue de alijs operationibus seu laboribus suis: ꝛ in hoc peculio seruatur filijs proprietas:ꝛ si premoriatꝰ pater:filij est:sꝫ pr̄e

viuente habet in eo plenam potestatē ꝛ plenum vsufructū: ita ꝙ nec de eo testari potest filius: vt de sepul. l3 pater. lib. 6. porro i bonis que habet pater multominꝰ habet filius aliquā potestatē: nisi quia debet ali. Ex qbꝰ p3 quō res filij pro magna pte sunt patris: imo si pater est in necessitate tenētur filij de oībꝰ suis rebus ei subuenire: vt ex predictis auctoritatibus patet: ꝛ qui patri non subuenit i necessitatibus mortalissime peccat: non minus q̄3 qui eos iniurijs molestant. Hinc puerb. 28. dicit. Qui subtrahit aliquid a patre suo ꝛ a matre sua: ꝛ dicit hoc non est peccatū: particeps homicida est. hec ibi. Et Cassiodo. in quadā epl'a: tales reprehēdit. di. Quē alienū tibi fidum inuenies: si tuis hostis fueris? qui fallere audebit parētes: qualis est in ceteros. hec ille. Nam tenetur filius magis ad ꝯseruationem patris q̄3 ad ppriam: fm phm. 9. ethicoꝝ. c. 2. Vnde mouetur dubiū vtrū filiꝰ magis debeat liberare patre3 q̄3 seipsum de captiuitate: ꝛ pbatur ꝙ seipsum. Nā il'i magis tenet ad quē nālius inclinat: sed nālꝰ ad seipsu3 inclinat: q̄3 ad quācūq3 alimētū. ḡ ꝛc. Cōtra si qd minus videt inesse ꝛ inest: ergo ꝛ qd magis: sed minus videt ꝙ filius tenet patri subuenire in necessarijs: q̄3 sibiipsi: ꝛ tñ ad hoc tenetur vt dicit phs: ergo ꝛc. Rñdet ꝙ h̄ questio implicat p̄ quod dcm̄ est. deinde vtrū filius tenetur magis patri subuenire q̄3 sibiipsi Pro p̄ ꝛ. 2. vero ꝙ filius quātum ad naturalem inclinationē ceteris paribꝰ magl tenet ad sui liberationē ꝛ sustentationem q̄3 patris. Cuius ratio est: quia cū natura sit recurua super seipsam: videt ꝙ nāliter incurue tur magis ad ꝯseruationē suiipsius q̄3 alterius cuiuscūq3. Sed quātum ad rōnem honesti quo attenditur ad bonū rōnis: magis d3 illud quod est melius amari ꝛ excellentius: ꝛ sic filius magis tenet patrem liberare ꝛ subuenire eidem q̄3 sibi: tum quia filius maiora accepit: tum quia pater amabilior est ꝛ excellentior filio: cum sit ei pncipiu3 ꝛ causa essendi: tum etiam quia filius tāq3 robustior ꝛ iunior: magl pōt pati labores q̄3 pater. h̄ Henricus. 9. ethicoꝝ. c. 2. ¶ Scdo debent filij parentibus subuenire in infirmitate ꝛ maxime tempore pestis: nulla qppe ingratitudo maior: nulla iniquior: nulla deniq3 diuina vltiōe dignior: q̄3 nequissimoꝝ peruersorūq3 filioꝝ qui post tot suscepta beneficia: tot amoris et legis ꝛ nature vincula: patribꝰ subuenire negligunt: contra quos. j. Thi. 5. c. apl'us ait. Si quis suoꝝ ꝛc. vt supra. Cōtra quos etiā dñs ait Mat. 25. Esuriui ꝛ non de. mihi man. ꝛc. Quero qd filijs ingratis sit dicturus: senum necē: ꝛ crudelibus in parētes. Quid dicturꝰ est his qui fame parentes cruciatos panem claudunt: ꝛ multotiens potius dant canibus q̄3 eis? Sic de potu. Quid his qui de pprijs laribus expellunt eos: ꝛ frigore mori sinūt: i firmatosq3 velut canes derelinquunt: vel in carcere diu stare pmittunt. Iustissime qdem ait Valerius lib. j. vt dictum est supra. Pari vindicta parentum ac deoꝝ violatio expianda est: ꝛ multa alia ibi. ¶ Tertio debent filij parentibus subuenire in antiquitate. Nam enim nostra in pncipio ꝛ i fine est. Infantia ꝛ senectus sūt admonēdū debiles ꝛ laboribꝰ ꝛ angustie plene. Quapropter qd eis parentes impendunt: in etate puerili. hoc idem debent eis filij in etate senili. Solicite ergo nutriant eos electis cibis ꝛ potibꝰ meliores stratus ꝛ vestes ministrent discant a ciconijs q̄ fm Ambrosium in exameron omel. 5. parētes suos senes nutriunt in ppo nido: pēnisq3 alarum suarum nudatos presenectute dulciter fouent. Quapropter Romanoꝝ vsu: pia auis vocata est. Disce ab illa romana q̄ matrem lactauit in carcere: ꝛ ab illa que patre3 senem lactauit: vt dictum est supra. Nā q̄3tū deo displiceat non subuenire parentibus exēplo patet. Bononie quidem infirmam mre3 cibis vilibus nutriebat: sibi aūt delicatos p̄parabat: quadam die cum legumina matri: ꝛ sibi admodum pinguē caponem preparari iussisset: ad mensam capo coctus allatus: statim versus est in buffonem ꝛ saltauit: ꝛ faciei illius se inseparabiliter appendit: quod aduertens ad matris pedes prouolutus veniam petijt. In olla autem vbi legumina cō diebantur inuenta est quedam sapida ꝛ optima perdix: quod angelorum ministerio fuisse quis dubitet: vt matris patientia ꝛ filij mani festaretur iniquitas. Tandem fuit ad caudā equi suis demeritis tractus: ꝛ capite plexus. Quo exemplo probatur deo displicere filioꝝ impietas in parentes. Ideo ꝛc.

¶ Feria quarta post tertiam dñicam in quadragesima de remuneratione parentes honorantium. Sermo. 42.

Honora patrem tuum et matrem tuam vt sis lõgeuus super terram Exod.20. Duabus propositis partib9 iam ptractatis: ad tertiam transire cõuenit.s.remunerationis. quadruplices reperiuntur filij quibus omnibus ad parentes est obligatio. Quidam sunt naturales et legitimi.s. qui de honesto matrimonio sunt procreati.c.cum inter Joãnem.qui fil.sunt leg. Si tñ vir et vxor in facie ecclesie vincti sunt bona fide: credẽtes se legitime copulatos: vel si alter tñ credebat: quia sic legitim9 est filius: et succedit vtriqz ibidẽ.c. Ex tenore. Secus si clãdestinatione cõtraxerunt.c.cum inhibitio.de clande. Quid prodest filios esse legitimos. Respondetur ad duo. Primo quo ad benedictionẽ dei si sunt boni: vt patet de Jsaach: et Jacob. Nam Jsaach fuit a deo benedictus Jsmael aũt eiectus. Jacob fuit benedictus et dilectus: Esau reprobatus et eiectus. Scdo quo ad successiõis potentiã in bonis parentum: vt in auten.quibus mo.natura.effi.legi. §.qm̃. Quidam sunt filij adoptiui et legitimi Adoptari autẽ possunt tam masculus q̃z femina: dũmodo sit tm̃ minor patre adoptate qꝫ eius naturalis filius esse possꝫ.ff.de adop. l.adoptio. Effectus adoptionis est qꝫ filius adoptiuus per omnia: vt filius adoptantis hr̃ ita qꝫ etiam ab intestato succedit.C.de adop. l.penult. Quidam sunt filij naturales tm̃: vt filij concubine: qui de soluto et soluta q̃ vxor esse possit nascuntur: qui filij legitimari pñt: per sequens matrimonium inter solutum et solutam: et per specialem legitimam pape: ex͂ qui fil.sunt legi.c.per venerabilem: et etiam si pater offerat filium curie imperatoris: fiatqꝫ curialis: vt in auten.quibus mo.natura. effi. legi.§.si quid igitur.coll.7.aut si pater moriens nominat filium suum naturalem: in testamento heredem legitimũ: et ille postea offerat principi testamentum fiet legitimus: vel si pater non habet ascendentes vel descendẽtes: tunc posset statuere naturales insolidum sibi heredes.C.de naturalib9 liberis.l. lꝫ pri. debent tamen naturales pasci arbitrio boni viri etiã si legitimi extent: vt succedant.dicta l.lꝫ patri. Quidã sũt filij spurij nati de adulterio et incestu: aut aliter per leges damnato coitu: qui sm leges ab omni beneficio excluduntur: vt.C.de naturali.li.l.lꝫ patri. Eorũ tamen interest facere: vt vterqꝫ parentum talibus filijs necessaria ministrent: sm qꝫ suppetunt facultates: ex͂ de eo qui du.in matri. quã pol.per adulte.c.cum haberet. et in h̃ mitius se habet ius canonicũ q̃z ciuile. Quilibet ergo illorum tenetur parentibus: vt per promissionẽ predictã consequi possint honora. vt etc. Ad quorum declarationem tria i hoc sermone consideranda sunt. Primũ dicit promissio. Scdm declaratio. Tertium remuneratio.

¶ Pars pma huius sermonis in qua declaratur qꝫ huic mandato facta est promissio.

PRimo igitur in hoc sermone querit Quare huic mandato facta est promissio: et nõ alijs: vt pꝫ i themate etc. Ad hoc respondetur sm Alexan. vbi sup qꝫ hec promissio h̃ facta est tribus rationibus. ¶ Primo ratione retributionis. Solũ eniꝫ hoc preceptuꝫ in scda tabula est affirmatiuũ cetera vero negatiua: sicut non occides: non mecaberis: non furtum etc. Et ideo sunt precepta de non faciendo malo quãtum ad formam precepti. facienti autem bonum debetur merces et premium: non autem debetur non facienti malum inquãtum huiusmodi: sed vitatio supplicij solum: ideo huic mandato additur promissio. ¶ Scdo ratione euitationis.s.auaricie: ad quã populus iudaic9 multum erat pronus. Additur ergo huic pcepto promissio vt ad sustentationes parentũ alliccerentur filij: et inclinarentur ex diuina promissione: sicut ad sustentationem filiorum inclinantur parentes ex natura: q: ergo honor patris principaliter intelligit in erogatione euadenda erat auaricia diuina promissione. ergo etc. ¶ Tertio rõne status ipsius iudaici populi. Nam in deserto fuit ei data tabula preceptorum: in quo deserto per diuturnam fatigationem itineris peructuri erant ad terram promissionis: ne ergo filij in subueniendis necessitatibus parentum: que tunc marie indigebant essent negligẽtes excitandi erant promissione diuina. qꝫ si contra predicta arguitur et queratur: quare hoc preceptum proponit sic sub illa forma affirmatiua: plus q̃z cetera scde tabule: cum dicant omnes theologi qꝫ in omi precepto est affirmatio in iussione: et in prohibitione negatio. ¶ Ad hoc re

ſpondetur ꝙ precepta dabantur iperfectis ⁊
rudibus:⁊ ex corruptione nature ad omitten
dum bonum pronis. Vbi ergo erat maior
pronitas ad omiſſionem q̃ʒ ad cōminationē
dabatur preceptuʒ affirmatiuū:hinc eſt ꝙ cū
duo ſint:honoratio patris exhibenda:⁊ inho
noratio fugienda proniores erant ad omiſſio
nem honorationis q̃ʒ ad cōmiſſionem hono
rationis:⁊ ideo debuit dari preceptum cum
promiſſione:vt dictū eſt ex vitio auaritie qđ
in eis maxime vigebat:vt patet Matth.15.c.
Ne ex negligentia diuturni ſeruitij ⁊ labo-
rioſi illud in deſerto omitterēt. vbi vero non
ſolum ad omiſſionem pronitas: ſed ad com
miſſionem impetus erat corruptionis dabat̃
preceptum negatiue.⁊ ideo quia ex corruptōe
nature proni erant ad homicidia ⁊ furta ⁊ re
liqua:ideo negatiue data ſunt. Poteſt tamē
aliter dici ſm alios.ſ.ꝙ honorare parētes ē
reſpectu omnis temporis ⁊ omnis ſubditi:
quia non fuit tempus in quo parentes non
debuerint honorari ſemꝑ ⁊ cuilibet cōmune
eſt habere parentes:quos tenetur honorare
ſemper:ſed non ad ſemper.⁊ ideo affirmati-
ue:ſed in alijs mandatis non eſt inuenire ſʒ
affirmationem ita vl'e:ſm omne tempus et
cuilibet. Occidere eni iuſte q̃uis ſit vniuer-
ſale quātum ad omne tempus:non tamen ē
vniuerſale quātum ad omnem perſonam:vt
iudicibus ⁊ magiſtratibus: ſed in negatione
vniuerſale eſt:non occides iniuſte. Similiter
coniuge moderate vti:non obligauit omnes
⁊ ſemper:quia ſic omnes tenerentur vxorem
ſed negatio illa non mechaberis eſt vniuer
ſalis. Similiter in mandatis alijs que dant̃
negatiue in ſcđa tabula non tamen in ṗma
⁊ ſic patet pars ṗma huius ſermonis.

¶ Pars ſcđa huius ſermonis in qua decla
ratur quare huic mandato facta eſt vna pro
miſſio tm̄ in Exođ.in Deuterono. duplex.

Secundo iuxta predicta querit̃ quare
in Exođ.additur vna promiſſio tm̄:
quia ibi ſolum dicitur vt ſis longeuꝰ
ſuꝑ terram. In Deuter.autē.c.5. duplex.đ.
Honora patrē tuū ⁊ matrē tuam vt longo vi-
uas tempore:⁊ bene ſit tibi. Si dicitur ſicut
quidam dixerat:ꝙ hoc eſt ꝓpter duplicē ſta
tum.ſ.perfectorum:⁊ imperfectorum.manda
ta autem Exo.reſpiciunt ſtatum imperfectō
rum:mandata Deuter.ſtatum perfectorum.
ideo imperfectis qui ſuſtentant corporalē vi
tam patrum.additur vna promiſſio.ſ.longe-
uitatis in corpore.perfectis vero qui ſuſten-
tant non ſolum corporalem temporali ſubſi-
dio:ſed etiam ſpiritualem vitam:ſpirituali ſo
latio parentuʒ.duplex promittitur promiſſio
ſcʒ longeuitatis in corpore:⁊ bene eſſe i mēte
Cōtra arguitur Deuter.22.precipitur ſic. Si
inueneris matrem pullis vel ouis incubāteʒ
non tenebis eam cum filijs:ſed abire patie-
ris:vt bene ſit tibi ⁊ longo viuas tempore.
Sed conſtat qđ illud preceptum non eſt ob-
ſeruatio perfecte:ſed tamen idem ꝓmittitur
quod ibi honoranti patrem. ¶ Ad h̄ reſpon-
detur vbi ſupra:ꝙ in illa promiſſione Deut̃.
ſit additio propter explanationē:dicit̃ autem
Deut.i.explanatio Exodi. Longeuitas enim
in miſeria non eſt apponenda:nec promiſſio
longeuitatis ſimpliciter:niſi cum ſucceſſu ꝓ
ſperitatis aliceret.ideo preceptum Deutero.
quod eſt explanatio ⁊ declaratio Exodi: de-
terminat longeuitatem habenteʒ coniunctā
proſperitatem:eſſe enim ſolum promittitur:
cum dicitur:vt lon.vi.tempore: in quo pro-
mittitur diuturna conuerſatio: cum autem
ſubditur vt bene ſit tibi promittitur proſperi
tas ad bene eſſe. Ad id ergo quod obijcitur
de precepto figurali:quare addit̃ promiſſio.
ait.idem doc.ꝙ in lege erant promiſſio addi
ta precepto. Aliquando propter congruitatē
actus.⁊ hoc modo longeuitas permittit̃ ho-
noranti patrem. Aliquādo propter contra-
rietatem abuſionis actus: quēadmodum in
precepto cerimoniali. Nam ad litteram er-
ror auguriorum apud idolatras:credebat ob
tinere longeuitatem: ſi caperet ſuper pullos
matrem:ſiue ſuper oua incubantem. Ideo ṗ
ceptum diuine legis currit: ꝓpter probibitio
nem obſeruantie augurij:⁊ vt lōgius ad hoc
eos remoueret:⁊ timerent ex hoc infortuniū
ſibi futurum:eidem diuina promiſſio:que ꝓ
mittit contra augurium facienti: longeuitatē
⁊ vite felicitatem:⁊ ſic patet pars ſcđa huius
ſermonis.

¶ Pars tertia huius ſermonis in qua po-
nuntur huius precepti varie remuneratio-
nes.

Tertio in hoc ſermone ad predictorū
clariorem: ⁊ apertam dilucidationē
⁊ quāte remunerationis ſit huius ṗ
cepti obſeruatio eſt notandum ꝙ ſeptem ſūt
premia remunerātia huius precepti obſerua

tores. Primũ est longa vita. Scd̃m multa substantia. Tertium pulchra familia. ❡Quartum odorifera fama. Quintum benedictio paterna. Sextum diuina gratia. ❡Septimum est eterna gloria. ❡ Primum ergo premium est longa vita. Querit autem Alexan. vbi supra. quare huic mandato magis additur promissio longeuitatis q̃ alteri⁹ boni. Si enim dicitur ꝙ illud est ꝑpter congruentiam: quia congruum est ꝙ qui cõseruat patris vitam eius vita conseruetur: ergo in .5. precep. non occides: per affirmationem iubetur conseruatio vite proximi: iuxta illud glo. Deuter. 5. qd̃ habet. 86. di. pasce. vbi dr̃ Pasce fame esurientem quẽ si non paueris occidisti: videt̃ ꝙ illi precepto maxime debuerit addi illa promissio. Respondit ipse doc. irrefragabilis ad h. s. ꝙ rõe ꝯgruitat̃: vt dcm̃ est: fit talis promissio. congruũ enim est vt ꝓcuratio cõseruationis vite ꝑncipij mereatur conseruationem sui: vnde Hierony. de bo. parentibus. ait. Humanitas talibus oblata personis. s. parentibus viuendi tempus extẽdit: ꝛ morte dilata vicem q̃ʒ reddens facientibus officia nostra domino videnti cõmendat. Non autem est sic de conseruatione alterius vite: qui nõ est nobis ꝑncipium. h illc. Et ideo non immerito huic precepto additur promissio longeuitatis: non autẽ illi precep. non occides. Studeant ergo filij hoc ꝑceptũ seruare: si eis longa vita est cara: q̃uis mors sit desideranda: vt etiam multi phi dogmatizant. Nam Zenon stoicus ait: qd̃ etiã Sen̄. dicit. Nullum malũ gloriosum est: mors aũt gloriosa. mors ergo malũ non est. vnde ꝛ ipe Zenon sibiipsi manus intulit: vt post mortẽ felicius viueret. ꝛ Arist. de regi. ꝑnci. ait. Sapiens debet delectari de morte ꝛ nõ dolere. Et Valerius ait lib. 7. c. Cum autẽ ab athe niensibus iudicatũ: vt Socrates hausto veneno periret delatumq̃ʒ sibi mortis poculũ: non aliter q̃ medicamentum imortalitatis accepit: ꝛ de mortis contemptu: vsq̃ʒ ad vite exitum libero animo disputauit. Et Plato in phedrone ait. Mortẽ phantibus appetendã: tamen oẽs nãliter eam refugiunt ꝛ lõgã vitã querunt. Ideo iuuenes honorate parentes vestros vt longo viuatis tpe sup terrã. Naʒ sapiens Ecclesi. 3. dicit. Qui honorat patrẽ suũ vita viuet longiore. ❡ Scd̃m premiũ est multa substãtia. q̃uis enim diuitie per se nõ sint bone: qꝛ ait phs. 1. ethico. Diuitie sunt bona ciuilia: ciuilia errorem habent: qꝛ multis contingunt detrimenta ex ipsis. iam enim q̄dam perierunt propter diuitias. hec ille. Et Epicurus multis parasse diuitias: nõ finis miseriarum fuit: sed mutatio. Interrogatus Pithagoras si diues eẽ vellet. ait. Diuitias habere contẽno: que liberalitate perduntur: ꝛ paupertate putrescunt. Interrogatus etiaʒ Solon a quodam diuite: si diuitias haberet ait diuiti. Tu ꝛ ego thesauros habemus: sed inter meum ꝛ tuum hoc interest: qm̃ de meo me inuito nullus põt quicq̃ʒ contingere: ꝛ si alijs distribuo: diminutionẽ non patit̃. Tuus aũt amissionis quottidie discrimen patitur: etiam te inuito: ꝛ si alteri vel modice tribuis semꝑ minuitur. Bias phus vt ait Valerius lib. 7. c. 2. Cum terram eius fortuna mutata hostes inuaderent: ꝛ qui euadere potuerunt preciosarum rerum suarum pondere onusti fugerent: nihil ipse deferens fugit. Interrogatus cur nihil de bonis suis secum deferret. ait. Omnia bona mea mecum porto. s. sciaʒ sapientiaʒ. ꝛ virtutes animi. Pectore enim illa gestabat non visenda oculis: sed estimãda: que domicilio mentis inclusa erant. Tñ potest eis bene vti homo: q̃uis de se nõ sint bone: iuxta illud Luc. 16. Faci. no. amicos de mamona iniquitatis: propterea eas multi desiderant: ꝛ cruciantur non habentes. diffinit enim sic diuitias Secundus phus dicit⁹. Quid sunt diuitie? Auari pondus curarum minister: delectatio verenda: insatiabilis iniuria: desiderium inexplebile: res desiderata: os excelsum: inuisa concupiscentia. hec ille. O filij mei si cupitis habere diuitias cum salute anime vestre: diligite parentes: concedit nãq̃ʒ misericors deus: vt qui a se amota auaritia: benigne parentibus subuenit in bonis multis: licitis ꝯualescant. vñ Eccl'ia. 3. Sicut q thesaurizat: ita ꝛ q honorificat matrem suaʒ. qd̃ ꝯgrue intelligi potest: nõ soluʒ de diuitijs tpalibus que ꝯsistunt in denarijs ꝛ possessionib⁹ ꝛ similibus: sed etiã de corporibus: que ꝯsistunt in sanitate: libertate: ꝛ fortitudine. Insup ꝛ de diuitijs spiritualibus: que ꝯsistunt in ratione sensuata: in scientia acq̄sita: inspirata: ꝛ similibus. Tertiũ est pulchra seu grata familia: que q̄dem tunc est grata: cuʒ filij sunt multi: maxime masculi: corpore san.: mente integri: sensuati: mori-

gerati: ac virtutibus pleni ⁊ ꝓbi: quod optimum est supra alia. Quid.n.prodest multos habere filios deformes ⁊ ifirmos: aut sanos ⁊ elegantes: sed vitiosos ⁊ scelestos. Propterea Diogenes cum vidisset iuuenem deformem corpore: sed venustum moribus ait. Anime eius bonitas: dat multū pulchritudinis facici eius. Idez cum vidisset quendā facie pulchꝝ: sed moribus deformem ait. O q̃z pulchra domus: ⁊ malus hospes. Ideo Socrates ad corrigēdos mores: phiam inuenit. de quo Sene. ait epl'a.74. Adeo studiosus fuit: ꝙ ad cōponendos mores corrigendosq́z vniuersaz phiam flexisse dicitur. ⁊ hanc summam phiam eē dicebat: bona a malis discernere. Hec ille. ⁊ Tul. in tuscu. q̃stionibus dic̃ ꝙ Socrates phiaz vocauit de celo: ⁊ in vrbibus collocauit: ⁊ coegit de vita ⁊ morib⁹ rebusq́z bonis ⁊ malis querere. Ysido. vero.2. ethi. sic ait de eo. Ethicam Socrates p̄mus ad corrigendos cōponendosq́z mores instituit: atq́z omne studiū ad bene viuendi disputationem ꝑduxit: diuidens eam in quatuor virtutes animi: prudentiā: iustitiam: fortitudinem: ⁊ temꝑantiaz. Fuit aūt mirabilis castitate: iustitia: aliisq́z virtutibus: ita vt propter virtutuz heroicaꝝ eminentiā: cuz vltra hominem etiam phi. pronunciarent. Hec ille.
O q̃zta ḡ felicitas in terris habere tales filios decoros ⁊ morigeratos. Ideo filij honorate parentes si in etate senili talem felicitatem ꝯsequi vultis. Nam Eccl'ia.3. scriptū est Qui honorat patrē suuz: iocundabit̃ in filijs ⁊ psal.148. Filij.t. sicut no.oli.in cir.m.t. Sed q̃zta erit iocunditas de filijs in p̄dictis cōnumeratis? Respōdeo q̃ztum suos honorificauerit parētes. Quartuz p̄miuz est odorifera fama: vera qdem ⁊ nō falsa. Nam Vale. ait Socrates humane sapientie quasi terrestre quoddā oraculuz: ꝯpēdiosiori via eos ad gloriam ꝑuenire dicebat: q id agerent quales videri vellent: tales etiā essent. Cum igit̃ hec fama ⁊ glia radicata sit in obseruatione huius p̄cepti: de quo auctor ait. Pietas est virtus qua debitū parentibus exhibemus honorez. Idem ipse ait. Pietas est ex benigne mentis dulcedine grata oībus affectio. Si ḡ honorare parentes est oibus gratū: ⁊ ex virtutibus laudamur: ḡ non est vana fama illa ex qua excitamur etiaz ad alias virtutes. Nam Ouidius poeta libro quarto tristium dicit.

Non paruas animo dat gloria vires?
Et fecunda facit pectora laudis amor.
Et libro de ponto idem poeta sic canit.
Excitat auditor studium: laudataq́z virtus
Crescit: ⁊ immensum gloria calcar habet.

Hec ille. Ecce q̃zta est bona fama in virtutibus radicata: cuz ꝓuer.22. scriptuz sit. Meli⁹ est bonuz nomen: q̃z diuitie multe. Hoc aūt bonum nomē datur hoī in hoc seculo: ꝑꝑ honorem parentū: teste Eccl'ia.q.3.ca.ait. Gl'ia hominis ex honore patris sui. ⁊ paulopost. In die tribulatōis ꝯmemorabit̃.q.d. non mortificabitur eius bona fama: cui sic̃ in sereno glacies soluit̃: sic pctā sua soluunt̃. Quintuz p̄mium est benedictio paterna. Solent eniz pij patres: maxime in extremo vite sue benedicere filios reuerētes ⁊ bonos. qđ q̃zti faciēdum sit: ostendit̃ Eccl'ia.3. vbi dicit̃. Benedictio patris ꝯfirmat domos filioꝝ. Propterea Moyses moriens benedixit filios israel circa finez deut. Simil'r btūs patriarcha noster Franciscus: dum diem ageret extremuz benedixit i crucis virtute ac noīe ih̄u fratres tam absentes q̃z p̄ntes. dn̄s quoq́z illius pro discipulis suis dum iret ad passionē: diu patrem orauit: vt habet̃ Jo.14. In legēda etiaz Aurelij doc. August. legit̃: ꝙ ꝑꝑ matris eius orōnes ⁊ lachrymas: fuit a diaboli manibus liberatus. vn̄ fuit cuidaz ep̄o diuinitus reuelatum: vt matri eius diceret. Desine mulier plorare: q2 mihi dn̄s demonstrauit ꝙ filius tantaꝝ lachrymaꝝ perire nō posset. Juste ḡ recipiunt boni filij benedictionez: vt merito honoratōis istius a quo trahit esse mercedē hēat ad bene esse. qđ maxime ꝯsistit in firmitate domus: ⁊ in multis alijs q̄ notant̃ in benedictione: quaz fecit Isaac filio suo Jacob gene.27. dicēs. Det tibi deus de rore celi ⁊c̃. In qua benedictione octo per ordinem comprehenduntur in mysterium aliarum.
¶ Prima est gratia ideo dicitur: det tibi de⁹ de ro.ce. Ros enim gratia est in sacris percepta: in cuius mysterium Exo.16. descendēte manna: descēdebat ⁊ ros in deserto. h ros est hermon qui descen. in mon. syon: s'm ꝓphetam. p̄s.153. ¶ Scđa est abundantia de qua subdit: ⁊ de pingue. terre abū. vi. ⁊ ol. s'm enim magistrū: per frumentū cibū: ꝑ vinum potus: per oleum designat̃ omne pulmentū: ⁊ sic cōprehendit oēm fertilitatem: per quā hoīes diuites fiunt. vnde in p̄s.4. A fruc. fru.

vi.ꝛ ol.mul.sunt. Licet eniȝ moraliter in frumento abundantia firmitatis: in vino abundantia iocūditatis: in oleo abundantia suauitatis designat. ℂ Tertia ē seruitiū: vnde subditur seruiant tibi populi.i.etiam peccatores dicitꝰ ppl's quasi pollutus: ꝛ significat malos qui etiam diuina dispensatiōe: quodāmodo cogunt seruire bonis ꝛ iustis viris. vnde ps. 109. donec po.ini.t.sca.pe.t. ℂ Quarta ē honor ideo dicit. Adorent te tribus.i. virtuosi: a tribus virtutibus theologicis dicti. vñ Apoc. 3. Faciam vt veniant ꝛ adorent.s. reuerendo ante pedes tuos. ℂ Quinta est timor dñi: de quo subiungit esto.i.eris dñs fratrū tuorum quia qui inter filios parentes amplius honorat: lȝ minor sit etate ceteris: tñ erit dñs diuina dispensatione: ꝛ iusti iudicij auctoritate ℂ Sexta est reuerentia de qua dicit ꝛ incuruent ante te filij matris tue: qꝛ illum reuerebuntur ceteri eius fratres. ℂ Septima ē vindicta. vñ di. Qui maledi.tibi erit ille maledi. Si enim maledicet via iusti: eo ipso maledicentes maleditionibus replebunt. Insuper q non appropinquat iusto: exēpla iustitie atqȝ virtutis non reportabit. qđ qdem ad sue maledictionis cumulū crescit. ℂ Octaua ē pmij de quo subdit. Qui benedi.tibi benedi.repl. magna qdem beneditio est bene sentire de rectis. qđ qdem rectitudinis prefert signum. Nam sicut recto ligno: nisi aliud rectuȝ: non cōuenit. Ita anime recte: nisi mens recta cōcordare non potest. Propterea de talibus a propha dcm̄ est generatio rectoꝝ benedicet: he sunt beneditiones dulcedinis qbus parētes probi virtuosis filijs in suo fine benedicunt: vnde ad talem patrē sic filio benedicentem per pphām dicit. Preuenisti eum i benedi.dul.posuisti in capite eius coronā de lapide precioso. que istis beneditionibus ornata est. ℂ Sextum premiū est diuina grā. vñ Ecclesi.3.c. Honora.p.t. vt veniat tibi benedictio a deo ꝛ benedictio illiꝰ: que est gratia in nouissimo maneat.i. vsqȝ in finem pseueret. Quid nāqȝ ē benedictio dei: nisi bona facere: qꝛ ipse dixit ꝛ facta sunt. Cum eni deus aie benedicit multa bona multiplicauit ei: sicut propha ait.ps.106. Benedixit eis ꝛ multiplicati sunt nimis. Sed qꝛ magnus dñs ꝛ laudabilis ni.cum benedicit multa bona facit. Maxima quedaȝ bona sunt: que ppinqora sunt fini: qꝛ finis ꝛ bonum ꝯuertunt.2.phy si. Bona aūt minima illa esse dicūt que a fine maxime distant. finis qppe oiuȝ deus ē. Sȝ quia angeli plus q̄ȝ aie ppinqui sunt deo: iō meliores iudicant ꝛ celi: qꝛ ppinquiores sūt elementis nobiliores sunt: qꝛ i alterabiles ꝛ ꝛ incorruptibiles: insuper aie propinquiores sunt q̄ȝ corpus: ꝛ corpus q̄ȝ res corporales. Propterea etiam temperātia in infimo gradu sunt bonoꝝ. Cum ergo dicit ppha. Benedixit.c.ꝛ multiplicati sunt iu.de grā gratificante: ꝛ virtutibus intelligi hȝ: que sunt maxima bona. Nam ꝛ Augu.sup ps.66. dicit. Cum benedicit nos deus: nos crescimus.s.i gratia: ꝛ cum benedicimus nos deum: nos crescimus: vtrūqȝ nobis pdest. Non auget ille benedictione nostra: qui maledicit dño: ipse minuit: qui benedicit dño ipse augetur prior est in nobis benedictio dñi. ꝛ inde dñs est vt benedicamus dñm illa pluuia ille fructus. h ille. Ecce q̄ȝ bonū ꝛ q̄ȝ dulcissima est dñi benedictio reuerētibus filijs repromissa vsqȝ in finem. ℂ Septimū ꝛ vltimū est eterna gloria: vnde.1.Thi.4. pietas.s.q̄ erga parētes exhibetur ad omnia vtilis est pmissionē hñs vi. que nunc est ꝛ future.i.glorie. Insup h idem sentire videt idem Aplus ad Eph.6. honora.p.t.ꝛ.m.t. qđ est pmum mandatum in promissione: vt bene sit tibi.s.in pñti: ꝛ sis longeuus super terram.s.eterne glorie: de q̄ ps.26. Credo videre bona dñi in terra viuentium. Ad quā nos dominus p huius pcep. obseruationem perducat. Amen.

ℂ Feria qnta post tertiam dñicam in quadragesima de causatione: correctione: ꝛ punitione impioꝝ filiorum. Sermo 43.

HAbitabo vobiscū in loco isto i terra quā dedi patribus vestris. Hier. 7.c. Tñ est in Christo carissimi hūana natura corrupta pro peccatis q̄ omnes degeneratur ab instituta natura: nec tm̄ obliuiscūtur corporalis patris: sed etiam ipsius patris eterni. nam.2.q.7.c.non pōt.habet. Nō pōt erga hoies esse fidelis: qui deo extitit infidel. contra quos Ro.j.aplus. dicit Repletos oi

iniquitate:malitia:fornicatione ⁊c̄. parentib⁹ non obedientes. Sunt enim tales viperis similes: de q̄bus dicunt nāles. ꝙ generatio filiorum interemptio est parentum. nā masculus cū genuerit parit: mater aūt non potest parere: nisi scisso ventre: que sui morte filios producit: sic sunt multi filij nequissimi qui ita crudeliter parentes tractant: ꝙ sepe tam ex dolore ⁊ tristitia: q̄ȝ etiā ex filioꝝ crudelitatibus parentū vita breuiat̄. Ad quos Jo.bap. Luc̄.3.ait. Cōminatione eos increpans. Genimia viperaꝝ q̄s docebit vos fugere a ventura ira: h̄ ibi. q̄ si parentes digne colerent dn̄m se dulciter alloquentē audirent. di. Habitabo vobiscum ⁊c̄. ⁊ qm̄ cōtrarioꝝ eadem ē disciplia: sicut filij boni parētes honorātes multipliciter a deo premiant̄: vt dcm̄ est: ita rebelles ⁊ impij grauissime puniunt̄. In hoc ergo sermone. tria notanda sunt. quorum. s.

Primum dicitur filioꝝ puersoꝝ causatio.
Scdm̄ filioꝝ delinquentium correctio.
Tertio filiorum peruersorum punitio.

¶ Pars pͥma huius sermonis in qua declaratur: vnde causat̄ nequitia filioꝝ ꝯ̄ parētes.

PRimo ergo in hoc sermone dico ꝙ filioꝝ puersitas in parentes causat̄: qn̄q̄ȝ ex auaricia: qn̄q̄ȝ ex superbia: qn̄q̄ȝ ex luxuria: qn̄q̄ȝ ex diuina iustitia: qn̄q̄ȝ ex cōdigna vindicta. Primo ex auaritia crescente in cordibus iuuenū virtute non obsistente totum nequitie virus a filijs effundit̄ i parentes: si in manus taliū deuenerit substātia domus. nam incipiunt parentibus necessaria denegare illoꝝ mortē exoptant eos diuersis iniurijs insequendo vsq̄ȝ ad mortem illos molestant. de his pȝ exemplū Absalon filij Dauid: qui vt habet̄.2.Reg.15. expulit d̄ regno patrem inique ꝑsecutus est eū ꝓpter auariciaȝ suā. de quo scribit̄.47.dist.§.necc̄e sic dicendū erga filios bonitateȝ n̄ discipline seueritatē exercens eoꝝ iuuentutē expimēto didicit perniciosam: quoꝝ pueritiā vaga lnia permisit esse voluptuosam. Unus q̄ppe sororē suā stupro corrūpēs a fratre ei⁹ Absalone vȝ inter ep̄las quas fraudulenter fratribus suis parauerat: obtruncatus est. Absalon p⁹ q̄ȝ a patre veniam obtinuit: ⁊ a regno illum expulit ⁊ ad concubinas eius ingressus est: demum per inuia deserti patrē persequens: querceui inhesit: atq̄ȝ ita suspēsus interijt. qn̄q̄ȝ aūt reperiunt̄ impij filij ⁊ rebelles parentib⁹ ex eoꝝ suꝑbia: qui nōdum apertis oculis imprudentes ⁊ inexperti patres suos sapientes ⁊ canos despicere non verent̄: in quoꝝ genitoꝝ gementiū ⁊ dolentiuȝ ꝑsona. Isa.j.c.ait. Filios enutriui ⁊ exal. ipsi aūt spreuerūt me. Exemplum patet de filio ꝓdigo Luc̄.15. qui spreta patris sapientia: relinquēs patrē dissipauit substantiā luxurie viuendo: demum se recognoscens miser ⁊ miserabilis: ad patres canos lachrymabiliter reuersus est. Qn̄q̄ȝ ex luxuria filij parentibus sunt rebelles. Satis enim manifestū indicium est: ꝙ cum filij ⁊ filie philocapti sunt: a sapientibus iudicat̄ inobedientia ad parētes. cuius rō est: q̄ꝛ amor cecus ⁊ fedus alicubi applicatus a parentib⁹ segregat filioꝝ corda. Ideo Lactā.2. diuina. insti. aduer. gen. ait. Ex reꝝ ergo prosperitate luxuria. ex luxuria vero vt vitia oīa: ita impietas aduersus deū nascit̄. hec ibi. Quāto ergo magis aduersus parentes. Qn̄q̄ȝ ex diuina iustitia filij parentib⁹ sunt rebelles. Quis enī sepe parētes soliciti sunt bene enutrire filios: tn̄ q̄ꝛ eos non maritali: sed adulterina intentione genuerūt: aut q̄ꝛ eos suꝑ deū diligunt ⁊ ꝓpter eos multa peccata cōmitterent: ideo iusto dei iudicio parentibus sunt rebelles et eis molesti: sicut demones infernales: quare patienter di. pater ⁊ mater illoꝝ Isa.46. Ego feci: ⁊ ego ferā: ego portabo ⁊ saluabo. Propterea.56.di.c. Si gens scriptum est. Si gēs angloꝝ sicut per illas ꝓuincias diuulgatum est: ⁊ nobis in frantia ⁊ in italia improperat̄: ⁊ ab ipsis paganis improperiū nobis obijcit̄ spretis legalibus cōnubijs adulterando ⁊ luxuriando: instar sodomitice gentis fedā vitā duxerit: de tali cōmixtione meretricū estimādum est degeneres populos ⁊ ignobiles ⁊ furentes libidine fore ꝓcreādos: ⁊ ad extremū vniuersam plebem ad deteriora ⁊ ignobiliora vergētē: ⁊ nouissime: nec bello seculari fortem: nec in fide stabilem: nec honorabilē esse gentem hominibus: nec deo amabilem esse venturaȝ. Sicut alijs gentibus hispanie ⁊ ꝓuincie ⁊ burgundoꝝ populis contigit: que sic a deo recedentes fornicate sunt: donec iudex talium criminū vltrices penas per ignorantiam legis dei: ⁊ ꝑ saracenos venire ⁊ seuire permisit. hec ibi. ad litterā. Qn̄q̄ȝ cā puersoꝝ filioꝝ est cōdigna vindicta digne vltionis iudicio plecti debent: qui parētibus sunt rebelles: vt qui patri non obediuit: a filijs ꝯtēnat̄:

ꝛ qui parentum morte͂ optāt illoꝝ mors cuꝫ desiderio expectet̃:ꝛ qui parentes expellit: a filijs expellat̃:ꝛ qui patrem ꝛ matre͂ iniurijs afficit:ꝛ ipse a filijs vituperet̃:ꝛ qui parentes pugnis ꝛ calce: ense vel baculo percutit: ipse a filijs verberet̃. sicut Luc.6. scriptum est. di. dn̄o. Eadem mensura qua mensi fueritis re metiet̃ ꝛ vobis. Eade͂. s. falsam filij parentibꝰ reddent: qualem ipsi parentibus suis prepa rauerūt: qꝛ qualis pater talis filius. Legi enī de quodam qui cū patre͂ expulisset de domo multisqꝫ iniurijs affecisset: inter alia semel ꝑ capillos ꝛ barbam: pugnis ꝛ calcibus ꝑ longum vie spaciū per terrā traxit: cui filia eius filius fecit. Cūqꝫ eum per terram traheret vt ipse traxerat patre͂: ꝛ peruenisset ad locum vbi traxerat patre͂: intelligens iudicium dei cum multis lacrimis ꝛ contritione dixit filio: non plus non plus fili mi: qꝛ huculqꝫ traxi pr̄em meū: ꝛ tu fili fecisti vindictam. In Alexādria ciuitate lombardie: qdam filius impius capi te deorsum traxit pr̄em per scalam. hoc idem fecit sibi filius suus per cande͂ scalam. Ecce ꝙ filij ꝑmittunt̃ iudicio dei esse iniqui: vt parentum iniquitate͂ purgent: ꝛ sint alijs in exe͂plum: vnde peruersi filij debent iudicia dei tre mere: ꝛ sic patet ꝓma pars huius sermonis.

¶ Pars scd̄a huius sermonis in qua decla ratur ꝙ parentes tenent̃ corrigere filios.

Secundo in hoc sermone dico ꝙ etiā causa peruersoꝝ filioꝝ est paterna negligentia: qꝛ non curant instruere et corrigere filios delinquentes: sed dimittunt eos voluntati sue. Nam phs. 8. ethicoꝝ dicit ꝙ parentes obligant̃. Primo filios educare Scd̄o instruere. Tertio corrigere. ¶ Primo educare ꝛ ad hoc inducunt̃ ex cōsideratione omniū creaturaꝝ. Videmus enim ꝙ qcqd radix humiditatis ex terra haurit: fere totum ad ramos trāsfundit ꝛ parum sibi retinet ad fructus ꝛ folia tāqꝫ ad filios. Aues etiaꝫ post sumptū cibum ad os reuocant: ꝛ in ore pullo rum suoꝝ ponunt. Confirmat hoc Aug. i lib. de sancta viduitate. di. Tibi sūt filij quos for te antea non habuisti: nec ideo laudanda es: qꝛ habes eos: sꝫ qꝛ pie nutrire atqꝫ aducare studes. vt enim tibi nascerent̃ fecunditatis: vt viuant feliciter: vt aut sic instituantur volun tatis atqꝫ potestatis tibi in illis hoīes gratu lentur: in hoc te imitent̃. hec ille. Immo tene͂ tur eis etiā thesaurizare: ſm illō Pau. 2. cor. 12. Non debent filij thesaurizare parentibus sed parentes filijs. Ideo parentes nō debe͂t substantiā suā dissipare per comestiones: et ebrietates: vestium superfluitates: ludos ꝛc. Unum tn̄ admoneo parentes: nolite thesau rizare filijs per rapinas ꝛ vsuras: per defrau dationes pupilloꝝ ꝛ viduaꝝ: per pauperum angariationes: nec velitis de hoc multum ee͂ soliciti. nescitis enī qd venturꝝ sit filijs: ꝛ vos relinquetis alienis diuitias vestras. Nam Ecclesia. 2. c. dicit. Detestatus sum oēm indu striam meā: qua sub sole studiosissime labo rauit: habiturus heredem post me que͂ igno ro vtrum sapiens an stultus futurus sit. h ibi

¶ Scd̄o parentes tenent̃ filios instruere et i formare. vnde Prouerbi. 19. c. dicit̃. Erudi fi lium tuū ꝛ ne desperes: lꝫ durus ꝛ ihabilis videatur: ꝛ. 29. dicit̃. Erudi filium tuū ꝛ refri gerabit te: ꝛ dabit delectatōeꝫ aīe tue. ꝛ ibi. c. 15. dicit̃. Sapiens filius letificat patrem: filiꝰ vero stultꝰ mestitia est matris sue. Et Eccle. 22. dicit̃. Confusio patris est de filio indiscipli nato. ꝛ ideo sicut aues docent filios suos vo lare: quia vt dicit̃ de ꝓpetatibus reꝝ. Accipi tres expellunt filios suos vt doceant eos vo lare: ante eos volando. debent ergo pare͂tes instruere filios: vel per aliuꝫ instrui facere ca que hn̄t credere: qualr̄ cum sodalibus he͂ant esse: qꝛ homo est nālīter sociabilis: qualr̄ loq ꝛ qualr̄ opari. Nā ꝛ de Charolo magno le gitur ꝙ filios suos in armis ꝛ lanificio istrui faciebat. Policratꝰ etiā dicit de Octauiano ꝙ bonam hereditate͂ se relinquere filijs esti mabat: si illos institui faceret in artibus: qbꝰ vbiqꝫ viuere possent. Nam ꝛ filios adiscere fecit artem militarem: qualr̄. s. deberent cur rere: saltare: iacere arcu: lapides funda ꝓijce͂: acies ordinare: ꝛ his filia: filias vero in vsu lanificij: ac si eas in extrema relinqueret pau pertate teredit: vestes suendi: ꝛ componendi non tm̄ artem: verū etiā vsum habere ꝓcepit Policratus etiā dicit: ꝙ idem impator scri psit regi Francoꝝ: vt filios suos faceret eru diri. di. ꝙ rex illiteratus est sicut asinus coro natus. Idem etiā Policratus dicit ꝙ nato Alexandro rex philippus pater eius scripsit Aristoteli hec verba. Philippus Aristoteli salutem dicit. Filiū mihi genitum scito de q̃ equidem dijs gratias habeo: non tā ꝓinde ꝙ natus est: qꝫ pro eo ꝙ cum nasci otigit tpe vite tue. Spero enim ꝙ edoctus a te dignꝰ

existat: et nobis et regni susceptioni. ¶ Tertio tenentur parentes filios corrigere. Si enim non corriguntur efficiuntur latrones: lusores: glutones: ebriosi: periuri: blasfemi: mendaces: sodomite parentum percussores et contemptores et multotiens cruciatores. ps teste q ait. Filij merces. i. sunt parentibus: hoc est sunt tales quales merentur: et rationem subdit. di. sunt fructus ventris i. sunt solum carnales: non spirituales patres. Ideo audite scripturam: o patres o matres: qualiter admonet vos vt corrigatis filios vestros: ne scilicet deo et vobis sint rebelles: etiam vos simul cum ipsis grauiter puniamini. Nam sapiens Prouerb. 13. dicit. Qui parcit virge odit filium. qui autem diligit illum instanter erudit. prouerb. 13. Adolescens iuxta viam suam etiam cum senuerit non recedet ab ea. Prouerb. 22. Noli subtrahere a puero disciplinam. si enim percusseris cum virga: non morietur: tu virga percutis eum: et animam eius de inferno liberas. Prouer. 23. Puer qui dimittitur voluntati sue: confundit matrem suam. Prouerb. 29. Filij tibi sunt erudi illos et curua illos a pueritia eorum. Ecclesi. 7. Qui diligit filium suum assiduat illi flagella vt letetur in nouissimo suo. Ecclesia. 30. Tunde latera eius dum infans est: ne forte induceat cor et non credat tibi: et erit dolor anime tue. s. in futuro. Ecclesia. 30. Doce filium et operare in illo: ne in turpitudine eius offendas: ibidem. i. fis in culpa: inde patre impio conquerentur filij quoniam propter illum sunt in obprobrium. s. propter malum exemplum et defectum correctionis. Ecclesia. 41. Educate filios vestros in disciplina et timore domini. Eph. 6. Ecce patres et matres quomodo scriptura admonet vos vt filios corrigatis. Lex etiam imperialis ait. Si filius tuus pietatem patri debitam non agnoscit exherere castigare eum iure patrie potestatis non prohiberis. C. de pa. po. l. Si filius. et l. congruentius Immo patres filios non corrigentes reprehenduntur. quoniamque etiam puniuntur in filios per exemplo Hely sacerdotis. j. Reg. 3. et 4. cuius filij ab eo male nutriti: dei iudicio interfecti sunt: quod cum audisset retrorsum de sella cadens fractis ceruicibus defunctus est. Ideo diuus Hieronymus in epla ad Eph. quod habetur. 37. di. c. legant. dicit Hely sacerdos ipse sanctus fuit sed quia filios suos non erudiuit in omni disciplina et correctione supinus cecidit et mortuus est. et. 47. di. §. necesse. Item de ea scriptum est: quia hely facere dissimulauit ac falsa pietate superatus filios suos delinquentes corrigere noluit. sicut in lib. Reg. legitur apud districtum iudicem semetipsum cum filijs crudeli damnatione percussit. vnde ei diuina voce dicitur. Honorasti filios tuos magis quam me. hec ibi. Et Inno. 3. de symo. c. licet hely. ait. licet hely summus sacerdos in se bonus existeret: quia tamen filiorum suorum excessus efficaciter non corripuit: et in se pariter: et in ipsis aiaduersionis diem vindictam excepit: dum filijs eius in bello peremptis ipse de sella corruens fractis ceruicibus expirauit. hec ibi. Huius etiam habetur exemplum vulgare de filio a parentibus non correcto: qui dum ad patibulum duceretur: patre cum lachrymis ad se vocato dentibus precidit ei nasum dicens quia a te pater non fui correctus: nunc morior. Nolite ergo parcere filijs patres: nec enim illa pietas est: sed crudelitas. Propterea Aug. in lib. de puero centurionis ait. et habetur 23. q. j. c. paratus. Non in corripiendo filium quantum licet aspere numquam paternus amor amittitur: fecit tamen quod noluit: et doleat: qui etiam inuitus videtur dolore sanandus. hec ibi. Corrigite ergo filios o parentes ne simul cum filijs pereatis. et sic patet etc.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur quam grauiter filij peruersi puniuntur.

Tertio in hoc sermone dico quod sicut pij filij multipliciter remunerantur: ita puer si grauiter puniuntur. Solent autem septem punitiones inueniri quibus infelices et impij filij percutiuntur. Prima est breuis vita. Secunda paupertas magna. Tertia infelix familia. ¶ Quarta mala fama. Quinta maledictio paterna. Sexta multa culpa. Septima eterna pena. ¶ Prima infelicitas est breuis vita Sepe namque tales subitanea morte et improuisa perierunt: secundum illud ps. 72. Subito defe. perierunt propter iniquitatem suam. et glo. super illud Matth. 15. Qui maledi. patri vel matri mor. mo. ait. morte eterne damnationis: nec mirum si reputantur indigni vita eterna: qui etiam reputantur indigni hac penosa et erumnosa vita: que eis diuino iudicio subito subtrahitur cum alijs peccatoribus ad penitentiam concedatur: vnde Deutero. 21. dicit dominus. Si genuit homo filium contumacem: qui non audiat patris aut matris imperium diceret senioribus ciuitatis filius noster hic proteruus et contumax est: comessalibus et luxurijs vacat lapidibus obruet eum populus. Ex quo pateret post quantus sit reatus huius

preċepti transgressio: qꝛ contra illud peccantes ob huius peccati detestationem :eximuntur a pñtia diuine pietatis. Ezech.18. dicit ceteris pctõꝛibus. Nolo moꝛtem pctõꝛis:sed vt ma.cõuer.ꝛ ui. De istis aūt propter repentinam moꝛtem qua plectunť:ecõuerso videť di. Nolo vitaꝫ huius.pctõꝛis:sed vt ipe moriatur. Patet exēplum.2.Re.18.de Absalõꝫ qui qm̃ persecutus est patrem suum Dauid ꝑpꝛijs capillis dei iudicio ad arboꝛē suspensus est:ꝛ sic gladijs ꝛ lanceis tribus perfossus. Item admirandúꝫ valde in cathalonia hijs tpibus ꝯtigit in ciuitate sui.pꝛope valētiam de iuuene quodã quasi.18.annoꝝ:q parentibus inobediens:latro criminosusqꝫ factus:ꝑpter eius scelera ꝛ cruciatus tandem in patibulo moꝛiť. Iamqꝫ defunctus ꝛ pendens cum esset oīo imberbis mirãte populo ac stupente:paulatim emittit barbam: mutat faciem: capilli crescunt sensim senescens: capilli ꝛ barba albescunt:ꝛ vsqꝫ ad.90.annorum etatem ostēdēs factus est. Concurrit ad miraculum eṗs cum vniuerso clero : ꝛ reliq̊ ciuitatis pplo. Stupent oēs: ignoꝛant mysteriuꝫ:expectant vt reueleť secretuꝫ. Surgit in eminenti loco eṗs doctus : ꝛ manu silentiuꝫ indicens ait. Viri:fratres : ꝛ filij mei dilecti nostis iuuenē hunc qua culpa:qua vita: qua etate perijt. Videtis nunc eum senem:ꝛ decrepitum:ꝛ canum: vt intelligatis p hoc manifestum iudicium dei: ꝙ huic diu victuro:a deo misericoꝛditer ꝑpter peccata sua:ꝛ parētum inobedientiã abbꝛeuiata est:vt verificeť illud psal. Viri san.ꝛ dolosi non dimi.di.su. Honoꝛate g̊ parentes o iuuenes:ne cito deficiatis. Quanuis.n.oībus moꝛs sit crudelis ꝛ penosa: qꝛ est vltimum terribiliū.3.ethico. iuuenibus tñ est crudelissima:pp qđ Tul.ait lib.de sene. Moꝛs etiam ꝯtingit adolescentibus:aduersante ꝛ repugnante nã:ꝛ iō grauis. Senibus vero venit tanq̃ꝫ sponte nulla vi adhibita:ꝛ ideo leuiſ. Sicut.n.poma ex arboꝛibus si cruda sunt: vi euelluntur: si matura ꝛ cocta: decidunt. Sic vis adolescentibus vitam aufert:senibus maturitas. Hec ille.

¶ Scđa punitio est pauptas:que etiam multis est pena grauis. Quanuis.n.pauptas sit de se cõmendabilis ꝛ desiderabilis: tñ a multis odio habetur. Ideo Secundus phs diffinit hanc pauptatem sic. Pauptas est odibile bonum sine solicitudine seminata: sapiētie reparatrix:negocium sine damno:possessio absqꝫ calumnia:sanitatis mater: curarū remotio:indetractabilis substantia:sine solicitudine felicitas. Hec ille. Propterea Anaxagoꝛas cum admodū diues esset: possessionibus derelictis studendi gratia: pegrinationem assumpsit:ꝛ cum vt ait Valerius lib.8. ca.7.post multa tpa reuersus:possessiones suas desertas vidisset:ait. Non ego esseꝫ saluus si nõ ille perijssent. Ex quo apparet ꝙ pauptas de se est desiderabilis:tñ vulgus illã odit ꝛ quasi oēs relinquunt ꝛ fugiunt. Ideo non imerito puersi filij per eam puniunť: ꝛ si nõ sic subito moꝛiunť: iudicio diuino paupertate toꝛquenť. vnde Eccľia.41.diciť. Filioꝛum pctõꝝ periet hereditas:ꝛ cum semine coꝛum hereditas oppꝛobꝛij. Item Eccľia.5. Generauit filium q in summa egestate erit. ¶ Tertia punitio est infelix familia Naꝫ tales aut non hñt filios:aut subito moꝛiunť: vel si hñt in iudicium parentum: a domino permittūtur viuere:aut dantur illis filij mõstruosi: infirmi: dementes : aut incoꝛrigibiles rebelles parentibus:infelices ꝛ oībus odiosi. vnde sapientie.4. Ex iniquis enim omnes qui nascuntur filij:testes sunt nequitie aduersus parentes in interrogatione sua. ꝛ in psal. Nutantes transferantur filij eius: ꝛ mēdicent: ꝛ eijciantur de habitationib⁹ suis. Fit enim iusto dei iudicio:vt filij sint scelerati: vt inde etiam parentes sint angustiati:quia ꝛ ipsi scelerati fuerunt. Propterea Sextus pythagoꝛicus ait. Excrucient te liberi male viuentes: magisq̃ꝫ moꝛientes. Viuere quideꝫ non est in nobis: viuere autem ratione in nobis est Hec ille. ¶ Quarta punitio est mala fama: que grauissima est: quia bona fama optima res est. Maledictus ait Augu⁹.12.q.pꝛima.c. nolo.qui negligit famam suam. Et ideo. C. de hijs qui potentioꝛi nomine.l.pꝛima.in fi. dicitur. Prodigus habetur qui famam pꝛo nihilo habet. ꝛ Virgilius decimo eneidos.

Cumqꝫ dies breues ꝛ irrecupabile tempus
Omnibus est vite: sed famaꝫ extendē factis
Hoc opus:hic laboꝛ est.

Et Ouidius de arte amandi li.3.dicit.

Quid petitur sacris nisi tñ fama poetis.
Hoc votū nostri sūma laboꝛis habꝫ:hec ille

Sed pessimi filij hoc p̄ceptū transgrediētes de tali dono parū aut nihil curant. Impossibile est enim ꝙ qui hoc pꝛeceptū non seruat:

cū bone fame odore viuat. Vñ Eccle.3.scri-
ptū est: O ꝙ̄ male fame est qui relinquit pa
trē: quod quidē dei iudicio fit: ut cuꝫ talis in
veritate sit malꝰ ꝛ peruersus: nequaꝙ̄ valeat
apparere bonus: etiaꝫ si hoc per hypocrisim
totis viribus mentiri conetur: teste dño qui
Math.x. dicit: Nihil opertū quod nō reue-
letur: ꝛ occul. qđ non sciat. ¶ Quinta punitio
est maledictio. Maledicuntur tales primo a
deo. vñ Deutro.27. Maledictꝰ qui ignorat
patrē suū. Eccle. quoqꝫ.3. dicitur: Maledictꝰ
homo qui exasperat matrē. Etiā multotiens
a parentibꝰ maledicuntur: que quāto timēda
Eccle.3. ostenditur vbi habetur: Maledictio
matris eradicat fundamenta domꝰ. In hoc
etiā mysterio Gen̄.9. scribitur: ꝙ Noe pro-
pter ebrietatē a filio derisus ait: Maledictꝰ
chanaā puer: seruus seruoꝝ erit fratribꝰ suis
Et econuerso benedictꝰ dñs deus sem. sit cha
naā seruus eius. Insuper Prouer.30. O cu-
lum eius qui subsanat patrem: ꝛ qui despicit
partū matris: effodiant eū corui de torrētibꝰ:
ꝛ comedant euꝫ filij aquile. Caueāt aūt pr̄es
ꝛ matres ne proni sint ad maledicēdū filijs:
quia sepe deus insequitur eā. Legitur eni in
vi. pa. ꝙ vir quidā Albimus nomine vnicuꝫ
habens filiū: relicto filio ad monasteriuꝫ ad-
uolauit. filius vero in domo manens quādā
virginē deflorauit: quod audiens pater ma-
ledixit filio di. Obsecro dñe mitte talem spi-
ritū in carnē filij mei: ut de cetero peccare nō
possit. ꝛ mitte eū in talem locuꝫ: ut deinceps
nō habeat potestatē offendendi te dñm meū
Statim facta hac oratione apprehendit euꝫ
demon: portauitqꝫ ad mōtē oliueti: ibiqꝫ cū
affligebat: adeo ut illius regionis homines
opus haberent eū ligare. Ecce quid facit ma
ledictio paterna. ꝙ̄uis eniꝫ sit hominū vana
maledictio: quia Aug. super psal.102. ait. Qui
iustus est ꝛ iniuste maledicit: premiū illi red-
dit. Et super psal.108. dicit idem: Vana est ꝛ
falsa maledictio filioꝝ hominū diligentium
vanitatē ꝛ querentiū mendaciū: deus autem
cū benedicit facit quod dicit. Attamē iudicio
dei maledictio parentū ut multotiens patet
efficax est. Narrat Augu.22. de ci. dei. c.8. ꝙ
quedā domina a filijs suis molestata ꝛ pro-
uocata eos maledixit morbū horribilē para
lisis eis iprecādo: ꝛ ilico morbꝰ apprehendit
eos: qui miseri pre cōfusione votorum relicta
domo ꝑ mundū vagabātur: casu peruenerūt
duo illoꝝ. s. vnus masculus ꝛ vna femina.
Erant enim quinqꝫ mares ꝛ due femine ad
ciuitatē hypon. cui tunc aurelius doc. Augu-
stinus presidebat. Cūqꝫ vna dierū missaꝫ ce
lebraret in honorem beati stephani: vnꝰ illo-
rū accessit ad altare cōpunctus ꝛ supplex re-
cuperande salutis: statimqꝫ fuit liberatꝰ: qđ
cernens eius germana ꝛ ipsa compūcta sup
plex post aliquot dies accedens meritis bea
ti matiris extitit liberata. Ideo Sene. in epi
stola.60. ait: Jam non miror si omnia nos a
ꝑma pueritia mala insequūtur. Inter execra
biles parentum enim creuimus: exaudiant
quoqꝫ dij nostrā pro nobis vocem gratuitā.
hec ille. ¶ Sexta punitio ē grauis culpa. Est
enim transgressio omniū legum: maxime le.
nature: scripture ꝛ gratie: necnon ꝛ canonuꝫ
ꝛ omniū legū imperialiū: quia omnibus his
parentum honor preceptus est ut dictuꝫ est.
Proinde Cassiodorus in quadā epistola ait
Qui fallere audebit parentes: qualis erit in
ceteros? Item Petrus rauenas in quodaꝫ
sermone ait: Auelle a sole: solis radiū ꝛ non
lucet: riuū a fonte: ꝛ arescit ramū ab arbore:
ꝛ exiccatur: membrum a corpore ꝛ putrescit.
Separa filium a deuotione paterna: ꝛ iā nō
est filius: sed frater ꝛ collega coꝝ. de quibus
dicitur: Vos ex patre diabolo estis. ¶ Se-
ptima punitō est damnatio eterna. Vñ glo.
super illud Math.15. Qui maledixerit patri
vel matri: morte moriatur. ait: morte eterne
damnationis. qua vere digne plectunt. Naꝫ
si deus ut Matth.25. scribitur sic erit seuerꝰ
in die iudicij his qui pietatis opera in extra
neos non fecerunt: quanto magis his qui in
parentes impij extiterunt? Dicet primꝰ qui
a sinistris eius erunt: Discedite a me maledi
cti in ignē eternum qui para. est diabo. ꝛ an.
eius. Esuriui: sitiui: hospes: nudus: infirmus:
quanto maiori furore dicere poterit impijs
filijs cōtra parentes. In parentibus vestris
esuriui: ꝛ non solum nō dedistis mihi mādu
care: sed panem meum vi mihi abstulistis et
clausistis. Sitiui ꝛ subtraxistis cū iniuria vi-
nū meum. In domo propria eram ꝛ expuli-
stis me. Indutus eram ꝛ proprijs meis ve-
stibus denudastis. Infirmus eram: ꝛ me si-
ne carne dereliquistis. Liber eram: ꝛ in car-
cerem posuistis. Propterea discedite a me
maledicti in ignem eternū: qui paratum est
diabolo ꝛ angelis eius. s. vobis maledictis si

liis qui parentes inhonorastis. Ideo vnusquisqz circa hoc attendat: digne scilz honorare parentes: ut tanta mala effugere: et ad eterna promissa valeat peruenire: prestante dño iesu christo qui est benedictus. etc.

¶ Feria sexta post tertiaz dominicã in quadragesima de descriptione homicidij: prohibitione et multiplicatione eius. Sermo. 44.

Utinam perissemus inter frēs nostros corã dño Nume. 20. Expleto capitulo pmo pcepti secũde tabule p qđ ordinamur ad proximũ in bonũ faciendo: iã ad illa per que ordinamur circa eũ in non malũ inferendo transeundũ est. Quoꝝ precipuũ est prohibēs nocumentum ppꝛie persone. s. non occides. Scđm q patet ex epistola Clementis: tres sunt homicidij species: ut de pe. di. pma in. c. homicidioꝝ. Nota tria esse genera dicebat btūs Petrus: et parilē illoꝝ penã: sicut eni homicidas interfectores fratrũ: ita detractores illoꝝ: cosqz odientes homicidas esse manifestant: quia et qui occidit et qui odit fratrē suũ: et qui detrahit homicida esse demonstratur. Ex quibus verbis clare comprehēditur q homicidioꝝ aliud est cordis et odij: et de h satis in sermonario de peccatis dictũ ē. Aliud est oris siue detractionis: et ibi etiã de hoc abunde tractatũ est. Aliud est operis qđ interfectores hominũ operãtur: quod in hoc p cepto phibetur: de quo tractare volētes tres pncipales considerationes faciemus.

¶ Prima dicitur homicidij clarificatio.

¶ Secunda homicidij excusatio.

¶ Tertia homicidij detestatio.

De hoc pñt exponi illa vba. Utinã peris. etc.

¶ Pars pma hui9 sermonis in qua declaratur quid sit homicidiũ et quare phibitum sit hoiem occidere: et nõ alia aialia.

Quantũ ad pmũ in hoc sermõe tria notanda sunt. Primo descriptio. Secũdũ phibitio. Tertiũ multiplicatio. ¶ Primo in hoc sermone dicendũ est quomodo homicidiũ describitur. Scđm eni doct. magistralit sic diffinit. Homicidiũ est occisio hois illegittime facta. Ad cuius diffinitiõis declarationē tria notãda sũt. ¶ Primũ q notanter dicit est homis occisio: quia occidere animalia nõ est homicidiũ: destruere plantas seu arbores: que viuũt anima vegetatiua. Uñ Augu. primo de ciui. dei. c. 20. sic dicit: Cum audim9 nõ occides: nõ sic propterea accipiam9 hoc dictũ esse de frutectis: quia nullus est in eis sensus: nec de irrationabilibus animantib9 volatilibus: ambulantibus: natantibus: reptilibus: quia nulla nobis ratione sociãtur. Uñ iustissima creationis ordinatione: vita et mors eoꝝ nostris vsibus subditur. Restat ergo ut de hoie intelligamus quod dictũ est: nõ occides. Rõ hoꝝ est fm Alexan. in scđa parte in tractatu de p cepto. 5. ar. p. Et Tho. scđa scđe. q. 64. arti. p quia nullus peccat vtendo aliqua re ad illud ad quod est ordinata. In rerũ aũt ordinatõe iperfectiora sunt pter pfectiora: ut ait Egidius. 2. de aia. patet hoc via generationis: vbi natura ab impfectis ad pfecta pcedit. Et inde est q sicut in generatione prius est viuũ: deinde aial: postea homo: ita etiaz que sunt tm et viuũt: ut plante coiter sunt pter aialia et animalibus pper hominũ vtilitatē nõ est illicitũ: nec contra dei pceptũ. quod etiã patet fm phm p Politice. Inter aliqs aut vsus maxime videtur necessariũ vti in cibũ: quod fieri nõ potest nisi mortificatione: quod etiã ordinatuz fuit a lege diuina Geñ. p. ca. dicit deus: Ecce dedi vobis omnē herbaz: et vniuersa ligna ut sint vobis in escam: et cunctis aiantib9 terre. Et Geñ. 9. addit: Oē quod mouet et viuit est vobis in cibũ. ¶ Qđ si dicatur qui furat ouē vel bouē siue hoiem cõtra hoc pceptũ est non furaberis. g q occidit ouē vel bouē vel hoiez facit cõtra hoc pceptũ: nõ occides: qꝛ eque vniuersaliter p phibitionez dr non occides: sicut dicitur non furaberis. ¶ Ad hoc rñdetur fm Alexan. q hõ factus est domin9 brutoꝝ a pma institutione. ut patet Geñ. j. sed non est factus dñs hominis: vnde cũ dñi sit facere de re sua quicqd vult: ex pma institutiõe potest homo occidere bruta: vel seruare si vult sine offensa: non sic aũt hominē: Sed quia homo dominiũ ablatum est homini per peccatũ: nisi inqstum facta est appropriatio. Uñ qui occidit ouē alteri9 non peccat: nisi in eo q dãnificat pximũ in re ppria cõtra illud preceptũ: nõ furtũ facies: non in eo quod est occidere. Ideo Exo. 22. statuit certa pena occidenti bouē vel ouem pximi:

ratione dānificationis:nō ratione occisionis
τ q̄uis in hoc p̄cepto nō dicaᵗ ne homicides
sicut dicitᵗ in alio nō mechaberis: tñ sicut ibi
nō ꝓhibetur ois coitus:sed solū inordinatꝰ:τ
ita cū dicitur nō occides ꝓhibetur ois inor-
dinata occisio. Ideo sequitᵗ in diffinitione in
ordinate:siue illegittime facta:qꝛ si homo oc
ciditur ꝓpter maleficiū a iudice:non est tale
homicidiū cōtra dei preceptū: de quo hic l o
quimur. ¶ Secūdo notādū est ꝙ dupliciter
hic prohibetur occisio.s. explicite τ implicite.
Primo occidere ꝓprie seu explicite est sepa-
ratio aīe a corpore:τ hoc ſm omnes doct.ex
presse in hoc precepro ꝓhibetᵗ.τ non solum
ꝓhibetur actus occidendi: sed etiam volun-
tas. Unde magister in.3.di.37.dicit. In hoc
p̄cepto non occi.ꝓhibetᵗ actus homicidij ſm
litterā:ſm spm̄ vero volūtas occidendi: sup
quibus verbis dicit Bo.vbi supra ar.vltimo
circa finē.ꝙ hoc p̄ceptum potest intelligi aut
ſm intellectū legislatoris:aut ſm intellectuȝ
populi carnalis. Si ſm intellectuȝ legislato-
ris sic vtiqȝ ꝓhibetᵗ homicidiū exterius τ vo
luntas deliberatiua ordinata ad ledendū ꝓ-
ximū ex iracundia. Unde ꝓhibetur ira cum
cōsensu deliberatiuo in aīo: τ cū expressione
exterius in verbo:τ signo: τ cū ꝑpetratiōe in
facto. Si vero intelligatur ſm intellectū po-
puli carnalis:qui solū reputabat illud prohi-
beri ꝓ quo inferebatᵗ postea ab ipsa lege: sic
intelligebatᵗ ira ꝓhiberi ꝓgrediens ad opus
homicidij:τ hunc intellectū dicit magister lit
teralē:nō quia intellectus alius non esset de
p̄ncipali intensione ferentis legē:sed quia ibi
claudebatᵗ implicite:τ facta est illius explica-
tio in lege euāgelij. Ideo dicit magister sup
additionē illi mandato esse factā:non qꝛ no-
uū aliquid precipiatᵗ:sed quia intellectus p̄di
cti mādati explicatᵗ:dūmodo tñ dat intelligi
in p̄dicto mādato ꝓhiberi ꝑpetrationē ho-
micidij in opere:ſȝ etiā ꝯsensuȝ in corde:ostē
sionē in signo:τ expressionē in verbo: ꝓpter
quod tria dicit: Qui irascitᵗ fratri suo: reꝰ est
iudicio. Qui aūt di.racha.reus erit concilio.
Qui aūt di.fatue vbi est expressio verbi reus
erit gehenne ignis. Ubi dat intelligere tri-
plicē gradū peccati iracundie p̄cedenteȝ ho-
micidij cōsumationē. ¶ Scd̄o etiā ſm Ni-
co.de lira sup Exo.20.τ aste.p.ll.li.i.sū.ti.26.
ar.i.q.i.ꝓhibetur implicite in hoc mandato
ipsa dispositio ad occisionē ut est vulnerare:
verberare:mutilare τ similia:que non licent
Ad quorū maiorem declarationē est notan-
dū ſm Tho.2.2.q.65.ar.i.τ.2.ꝙ cū membrū
aliqđ sit pars totius corporis humani: ē ꝓ-
pter totū:sicut imperfectū ꝓpter ꝑfectū. Mē
brū eni hūani corporis ꝑ se qd̄e vniuersale ē
ad bonū totius corporis:si ergo sanuȝ fuerit
membrū τ in sua naturali dispositione cōsi-
stens:nō potest precidi absqȝ totiꝰ homis de
trimēto:sed qꝛ ipse totꝰ homo ordinatᵗ ad to-
tam cōmunitatē:cuiꝰ est pars. Pōt tamē cō
tingere ꝙ abscisio membri:τ si vergat in de
trimentū totiꝰ corporis:ořdiᵗ tamē ad bonū
cōmunitatis:inq̄ȝtū alicui infertur in penaȝ
ad cohibitionē peccatorū.τ ideo sicut per pu
blicā potestatē aliquis totaliter p̄uatur vita
ꝓpter maiores culpas: ita τ priuari aliquo
mēbro ꝓpter minores:hoc aūt nō licȝ alicui
priuate ꝑsone:etiā volēte illo cuius est mem
brū:quia ꝑ hoc fit iniuria coītati cuiꝰ est ipse
homo:τ omnes parentes eius. Si autē mē-
brū sic corporis putrefactiuū de volūtate eiꝰ
cuiꝰ est pōt p̄scidi:quia cuilibet cōmissa ē cu-
ra ꝓprie salutis.τ eadē rō est si fiat de volū-
tate eius ad quē ꝑtinet curare de salute eiꝰ:
qui habet membrū putrefactū: alˢ aūt oīno
illicitū est aliquē membrū mutilare. Simili-
ter etiā verberare nec vulnerare licȝ:quia no
cumentū alicui inferri nō licȝ:nisi ꝑ modum
pene ꝓpter iusticiā:nullus aūt aliquem iuste
punit:nisi sit eius ditioni subiectus.τ iđ ver-
berare aliquē nō licȝ:nisi habenti aliquā sup
eū potestatē. Ideo parentibꝰ filios: dn̄is ser-
uos:preceptoribus discipulos: quia sup eos
habent potestatē:licȝ tēperate verberare cor
rectionis τ discipline grā. Ideo non possunt
eos mutilare nec crudeliter verberare. Et sic
intelligitᵗ illud apostoli ad Ephe.6. Patres
nolite ꝓuocare ad iracūdiā filios.i.nō imo-
derate affligant eos verberibꝰ. ¶ Tertio p̄n
cipaliter notandū est ſm Alexan.vbi.s.ime-
diate ꝓhibetur iproprie seu interpretatōe oc
cisio spūalis. Si eni aīa melior est corpore: τ
vita aīe melior est vita corporis:τ mors ani-
me peior est morte corporis. Qui ergo mor-
tē ꝓhibet corporis: multomagis aīe vetatur
mors: nō tñ ꝓprie pōt dici ab aliquo mors
spūalis alicui inferri:quēadmodū mors cor-
poralis:mors eni corporalis infertᵗ alicui per
causam τ violentiā:mors spūalis culpe non
pōt ab aliquo iferri nisi ꝑ occisionē: qꝛ culpa

nō pōt fieri in nobis nisi volentibꝰ ⁊ cōsentientibꝰ nobis:q̄uis occisio possit esse in verbo ⁊ facto:ideo occisio spūalis dr̄ inferri improprie ⁊ interpretatiue:q2 p̄ occasionē nō p̄ causā. Et sic intelligit̄ illud Aug. sup psal. di. Noli putare nō esse homicidā qn̄ fratri tuo mala psuades. Si fratri tuo mala psuades occidis:⁊ ut scias quia occidis audi psal. di. Filij hominū deo e. ar. ⁊ sag. ⁊ li. e. gl. ac. Habet̄ etiā hec de pe. di. i. c. noli putare.

¶ Pars secūda huiꝰ sermonis in qua declaratur q̄ priuate persone p̄hibetur oīno corporalis occisio tam sui q̄3 aliorū.

SEcundo in hoc sermone ad declarationē p̄dictoꝝ notandū q̄ in hoc mādato cuilibet p̄uate psone p̄hibet̄. Primo occidere seipsū. Secūdo occidere quecūq3 etiā impijssimū. Tertio p̄hibet̄ occidere ad tollēdū scādalū. ¶ Primū p̄bat̄ rōne:auctoritate:⁊ exēplaritate. ¶ Primo s̄m Alexan. vbi. s. ⁊ Bona. vbi. s. in. q. circa lr̄ā. Et Tho. 2. 2. q. 64. ar. 5. ⁊ Aste. p. p̄ma. li. i. titu. 25. ar. 2. q. 5. triplici ratione. ¶ Primo rōne naturalis inclinationis sic: quelibet res naturaliter seipsā amat: ⁊ ideo quelibet res naturaliter cōseruat se in esse:⁊ corrūpentibꝰ resistit quātū pōt. Unde Tul. p̄ de offi. ait: Primo generi aīantiū oī est a natura tributū ut se vitā corpusq3 tueat̄ declinetq3 ea q̄ nocitura vident̄: oīa q̄cunq3 necessaria sunt ad viuēdū ingrat ⁊ paret: ut pastū:ut latimula:⁊ alia generis eiusdē. h̄ ille. Sed quicūq3 occidit seipsū facit cōtra hanc naturalē legē:⁊ cōtra p̄priā charitatē: ergo occisio sui est semp̄ peccatū mortale. ¶ Scd̄o rōne iniuriatiōis sic: Quelib3 pars est id qd̄ est totiꝰ:qlibet aūt hō est pars coitatis: ⁊ ita est aliqd coitatis:igit̄ homo in hoc q̄ seipsū interficit nō solū sibi sed etiā coitati facit iniuriā s̄m phm. 5. ethicoꝝ. ¶ Tertio ratione vsurpationis sic: Uita hoīs est quoddā donū diuinitꝰ datū:⁊ eius potestati subiectꝰ eiꝰ est viuificare ⁊ occidere. Iuxta illud Deutro. 32. Ego occi. ⁊ ego viue. fa. sed q̄ seipsum vita p̄uat vsurpat sibi iudiciū de re sibi nō cōcessa:ideo in deū peccat ad quē solū ptinet iudiciū mortis ⁊ vite:sicut q̄ alienū seruū interficit:peccat in eū cuiꝰ est seruus. Et ideo Plo sic ad p̄positū dicit: Cōstat nos esse sub dominio dei:cuius tutella gubernamur:nil aūt est faciendū inuito dn̄o:ergo p̄positū. ¶ Secūdo idē p̄bat̄ auctoritate triplici. Primo phi siue naturalis. Nā Plotinꝰ phus ut recitat Alex. sic dicit: Cū aīa de corpore violēter extrudit̄:q2 erit rupto vinculo nō soluto. s. p̄ occisionē fit ei ipsa necessitas occasio passionis:⁊ malis vinculis dū ruptis inficit̄. q. d. esse iniustū. ergo. ⁊c. Scd̄o auctoritate Pauli ad Roma. 3. di. Nō sunt facienda mala vt eueniāt bona. ergo nō lic3 alicui seipsū occidere cā fugiendi adulteriū: fornicationem et huiusmodi. Tertio auctoritate Augu. p̄ de ci. dei. c. 26. di. sic di. Hoc dicimꝰ: h̄ asserimꝰ: h̄ modis oībꝰ approbamꝰ. neminē spontaneā mortē sibi debere inferre:ut fugiēdo molestias tpales ne incidat in p̄petuas. Et. 23. q. 5. c. tu dixisti. et. c. nō est. et. c. nō occides. ⁊. c. placuit. vbi habet̄. Placuit q̄ sibiipsis voluntarie aut p̄ ferrū: aut p̄ venenū: aut p̄ p̄cipiciū: aut p̄ suspēsionē: vel quolibet mō inferūt mortē: nulla p̄rsus p̄ illis in oblatione cōmemoratio fiat: neq3 cū psalmis ad sepulturā eoꝝ cadauera deducant̄. Multi eni sibi hec p̄ ignorātiā vsurpāt. Silr̄ ⁊ de his placuit fieri: q̄ p̄ suis scelcribꝰ moriūt̄. hec ibi. Subaudit̄ si īpenitentes moriunt̄. ¶ Tertio idē p̄bat̄ exēplaritate triplici. Primū exēplū est: q2 sicut cū lex dicit nō dicas falsū testimoniū q̄uis nō dixerit ꝯ p̄ximū: sed etiā siqs ꝯ seipsū dixerit nō erit imunis a pctō. ita ⁊ q̄ seipsū occidit nō erit sine pctō. Secūdū exēplū habet̄ 23. q. 5. c. si nō lic3. dat̄ exēplū ab Augu. di. Si nō lic3 p̄uata potestate alicui occidere hoīē inocētē: cuiꝰ occidēdi licētiā lex nulla cōcedit. Profecto etiā q̄ seipsū occidit homicida ē: ⁊ tāto fit nocētior cū seipsū occidit: q̄to inocētior in ea cā fuit q̄ se occidēdū putauit. Tertiū exēplū dat̄ ab eodē Augu. vbi. s. sic di. In scis canonicisq3 libris nobis nūq̄ diuinitus p̄ceptū p̄missuūe reperiri pōt: ut vel ipsiꝰ adipiscēde imortalitatis: vel ipsius cauēdi carēdi curādine cā criminis nobismetipsis necē inferamus: nā ⁊ p̄hibētes nos esse intelligēdū est: vbi lex ait: non occides: h̄ ibi. Ubi etiā ponit oēs casus q̄ possunt mouere hoīem ad sui occisionē: ⁊ illos sūme ip̄robat. Primo pōt q̄s se interficere cā cōseq̄ndi citiꝰ felicitatē: sicut fecit discipulus Platonis Tserbrotis ut p3 p̄ Augu. p̄mo de ciui. dei. c. 22. q̄ se p̄cipitem dedit de muro: ⁊ ex hac vita migrauit ut ad meliorē p̄ficisceret̄. sed ut dicit Tho. vbi. s. in rn̄sione scd̄i argu. ⁊ Alexan. vbi. s. in rn̄sione

q̄rti argu.trāsit⁹hois de hac vita ad aliā feli
ciorē:nō subiacet li.ar.hois:sed potestati di-
uine:ideo nō licz ob feliciorē vitā se ꝑoccidere
Nā ⁊ Plato sic inqt:Eos q potestatis ipe-
rio tradunt in carcerē:nō oz exire siue diffu
gere ꝑus q̄z ptās illa q̄ clausit abire ꝑmiserit
nec vitari penā furtiua discessione sed cresce
re.hec ille. Scd̄o pōt moueri qs ad hoc ut
euadat miserias hui⁹ vite:sicut fecit Achito-
fel laqueo se suspēdens.2.Regū.17.Et Saul q
a philisteis debellat ruit sup gladiū suū ⁊ nō
plene mortu⁹ rogauit amalechitā seruū suuz
ut interficeret euz : ne illuderet a philisteis.⁊
sic reprobat nec hoc rōnabile:q2 ꝑm phm.3.
Ethico. Vltimū terribiliū est mors.⁊ nulla
quauis miseria debet hō seipsuz interficere.

Tertio pōt aliqs moueri ꝓpter aliqd hor-
ribile pctm̄ cōmissuz:sicut fecit Judas scari-
oth:q laqueo se suspendit Math.26 .nec hoc
licz.Cui⁹ rō est ꝑm Alex.qa aiab⁹ in hac vita
lapsis:post mortē nō est facultas resurgēdi:
ergo vtendū est ꝯcessis vite spacijs:ut perfe-
cte purgationis sit facultas. Quarto potest
moueri ne ab alio corrūpat:sicut mulier illa
honestissima : ꝓ q̄ cū misisset Diocletianus
iperator ut abuteret ea:dixit marito:q cū re-
spōdisset nec posse obuiare:seipsaz interfecit:
vt habet in historia ecclesiastica.sed ⁊ hoc nō
licz.q2 non debet hō admittere maximū cri-
mē:ut min⁹ alienū deuitet peccatū: nō enim
est pctm̄ mulieri inviolatōe:si ꝯsensus nō ac
cessit:⁊ min⁹ etiā pctm̄ est fornicatiōis q̄z ho-
micidij. Quinto pōt moueri ne cōsentiat in
peccatū aliud:puta mulier timet ne i actu cō
sentiat delectationi:vel hac de cā aliqs absci
dit sibi pudēda mēbra:sicut fecit Origenes :
qd ꝓhibet tanq̄z homicidiū.di.55.c.siqs ab
sciderit.sed nō hoc licz rōne ꝑcepti:nō enim
faciēda sunt maiora ut euitent minora vł in
certa.Incertū eni est an aliqs cōsentiat tunc
in pctm̄. Potēs eni est de⁹ a quacūqz tētatio
ne nos liberare.vñ Augu.in ꝑmo de ci.dei
sic dicit.Si detestabile facin⁹ ⁊ dānabile sce-
lus est etiā seipsuz occidere:sicut veritas ma
nifesta ꝓclamat:Quis ita desipiscat ut dicat
iā nūc peccem⁹ ne postea peccare possim⁹:iaz
nūc ꝑpetrem⁹ homicidiū ne postea incidam⁹
in adulteriū:nōne si tm̄ dñat iniqtas:ut non
innocētia sed pctā eligant:sancti⁹ est incertum
de futuro adulteriū:q̄z certū de ꝑsenti homi-
cidiū:nōne sancti⁹ flagitiū cōmittere qd pe-
nitēdo sanet:q̄z tale facin⁹ vbi loc⁹ pnie salu-
bris nō relinquat.hec ille.Qd aūt Sanson
Judic.16.seipsū occidit excusat a pctō: q2 hoc
spū scō inspirāte fecit.ut dicit Augu.23.q.5.c.
nō occides.⁊ cādē rōnē assignat in ꝑmo de
ciui.dei de quibusdā scis mulierib⁹ q̄ se inter
fecerūt tpe ꝑsecutionis:quaꝝ memoria in ec
clesia celebrat.Itez Razias q ut habetur.2.
Macha.14.seipsuz interfecit ꝑm Tho.vbi s̄
in responsione vltimi' argu.⁊ Alexan.in res-
ponsione vltimi argu.⁊ Augu.in ꝑmo de ci.
dei.Nō excusat a pctō q2 nō fuit vera forti-
tudo sua:sed qdā ai mollicies: nolētis mala
penalia sustinere.¶Scd̄o dico q̄ hoc māda
tū ꝓhibet ꝑuate interficere malefactorē.qd
ꝓbat ꝑm Tho.vbi.s̄.ar.3.⁊ Alex.vbi.s̄.ar.3.
⁊ Bo.vbi s̄.etiā in.q.circa litterā. triplicit.s.
Rōne.auctoritate.⁊ silitudine. Primo rōe
sic.Nō licz etiā malefactorē occidere:nisi in
q̄ztū ordinat ad bonuz coitatis talis occisio:
sed hoc ad illū ꝑtinet cui cōmittit cura coita
tis.cū ergo cura boni coitatis sit cōmissa ꝑn
cipib⁹ ⁊ alijs habētib⁹ publicā auctoritatē: pz
q̄ eis solis licz malefactores occidere:nō aūt
alijs.ergo ⁊c.q̄zuis liceat cuilibet ꝑuate ꝑso-
ne facere aliqd ad coēm vtilitatē:dū nulli lz:
nō tñ licz facere qñ alicui nocet:etiā si alijs h
vtile sit:nisi ꝑm iudiciū habētis publicā po-
testatē. Scd̄o idē ꝓbat auctoritate Augu.
ꝑmo de ciui.dei.⁊.23.q.vlti.c.quicūqz.sic di.
Qui sine aliq̄ publica administratiōe malefi
cū:furē:sacrilegū:adulterū:ꝑiurū : ⁊ quēlibet
criminosuz interficit:aut membra debilitat:
velut homicida iudicabit:⁊ tāto acri⁹ quantā
nō sibi a deo ꝯcessaz potestatē abusiue vsur-
pare nō timuit.h ille.Et.23.q.4.c.ille gladiū
Idē Augu.2.li.ꝯ manicheos ait:Ille gladiū
accipit q nulla sup̄iori ac legittima potestate
vel iubēte:vel ꝯcedēte in sanguinē alicui⁹ ar
mat.ergo ⁊c. Tertio ꝓbat silitudine natura
li ⁊ spūali. Silitudine naturali sic: Nā sicut
abscisio membri putridi vel corrupti ipsi⁹ cu-
ratio nō ad quēlibet sed ad solū medicū spe-
ctat:qñ ei fuerit cōmissa cura salutis:ita ma-
lefactorē ꝑuate ꝑsone nō lz interficere:sz soli
cui est cura cōmissa.Silitudine etiam spūali
Nā aia corpori ꝯiūcta est tanq̄z sponsa ipsi
spōso suo:sed ut dr Math.19.qd de⁹ ꝯiūxit
hō non separet:sed ꝑsona ꝑuata hoc faciens
scilz interficiēdo malefactorē male facit:quia
separat qd de⁹ ꝯiūxit.s.aiaz a corpore.Per-

sona aūt habens publicā auctoritatē nō ma lefacit:qꝛ reputat talē ꝑsonam dei. Et ꝗuis hō pctōr cōparet bestijs: nō tñ ꝓpter h̄ licet priuate persone interficere sicut bestias:quia si est siluestris nō requirit aliqđ iudiciū : an sit occidēda:sicut requirit in hoīe:an.s.sit occidend⁹ ꝓpter salutē cōmunē. Sed orit dubiū:an liceat marito occidere vxorē in adulterio dephensā. Rñdet ƀm Ricar.in.4.dis. 37.ar.2.q.j.ꝙ vxorē occidere ꝓpter adulteriū potest dupliciter intelligi:aut ꝙ vir ꝑ iudiciū ꝓcuret vxorē occidi a iudice.⁊ hoc licitū est viro amore iustitie:non libidine vindicte. Hoc tamē nō licʒ in iudicio ecclesiastico sed ciuili vbi lex talis posita est per eū q eam đ iure ponere potuit. Aut qꝛ eā occidit extra iudiciū:⁊ hoc nūꝗ̄ facere licuit:ƀm legem diuinā:sed in aliquo casu permittit ƀm legem humanā.33.q.2.Inter h̄.in glo. Argumentū etiā ad h̄.C.ad le.iul. de adulterijs.l. gracus. sed illa lex loquit ꝗ̄tū ad pene interficientis mitigationē. Tertio dico ꝙ h̄ mandatū ꝓhibet occidere aliū ꝑuate persone:etiā ꝓpter quodcūqʒ scandalū vel mandatū vitanduʒ : sui vel alterius:quia sicut non sunt facienda mala ut eueniāt bona:ut dictuʒ est s̄.Ro.3. ita nec etiaʒ ut euitent mala ƀm Tho.vbi s̄. sicut sunt mulieres ↄcipiētes per fornicationē:incestuʒ: ⁊ huiusmodi scelera: ne infamia vel occisio sui siue alioꝝ:siue occupatio hereditatis aliene si occidant : siue in vtero : siue natum nihil hoꝝ excusat a mortali pctō. Si autē ante baptismū occiderint multo graui⁹ peccant:quia simul cū corpore aīam occidūt: que sola nobilior est sup oīa corpora:non tñ homicidiū reputat si occiderint euʒ in vtero est:nisi fuerit puerperiū formatū.32.q 2.ca.ꝙ vero non formatū. Similiter ⁊ illi qui ꝓcurant vel ictu causant abortiū dum constat ꝙ fetus ex anima ⁊ corpore sit formaƭ⁹: homicida ⁊ irregulares iudicāt:ut patet in.eo. ca. Dicitur autē formari masculus spacio q̄draginta dierū vel circa:⁊ femina spacio.80. vel econuerso ƀm aliā opinionē. Sed nec lʒ matrē ex infirmitate nō valentē euadere:ei⁹ accelerare mortē ut proles in vtero non moriat:nec prolē nondum natā occidere ut mater saluetur:⁊ oēs qui operātur ad huiusmodi opera ↄsulendo vel dando operaʒ ad huiusmodi:ut medici:aromatarij:⁊ alij sunt homicide.ut habetur.2.q.j.ca.notuʒ sit. Facientem ⁊ ↄsentienteʒ par pena ↄstringit. Et sic patet secūda pars huius sermonis.

¶ Pars tertia hui⁹ sermonis in q̄ declarat ꝙ varijs modis ꝑpetrat homicidium.

T Ertio in hoc sermone ad roborationē omniū supradictoꝝ: aduertenduʒ ut elicit ex dictis irrefragabilis doc. Alex.in.3.parte tractatu de pre.ꝑcepto.5.circa finē:ꝙ homicidiū illicite ⁊ inique cōmittitur tribus modis.s. Faciendo. Loquendo. Omittendo. ¶ Primo cōmittitur faciendo tripliciter. Primo voluntarie ꝑ se occidēdo. ⁊ h̄ homicidiū vniuersaliter ⁊ indistincte ꝓhibetur in hoc mandato:⁊ est graue peccatū mortale ut infra videbit. Propterea.50.dis. sic dr̄: Siquis homicidiū voluntarie fecerit ad ianuaʒ ecclesie catholice semper iaceat : ⁊ cōmunionē tñ in exitu vite recipiat. Et hoc modo etiā predictuʒ homicidiū per veneнuʒ sterilitatis aborsus a mulieribus fit. Scđo defendendo:puta siquis vadit ut homicidiū perpetretur:⁊ quispiā illi se associat scienter etiā si non incitat:imo poti⁹ dissuadet:sed tñ comitatur:ut si opus fuerit eum defendat:talis ƀm Hosti.homicida est:⁊ promoueri nō potest.⁊ h̄ notatur in.ca.sicut dignū.extra de homi.vo.vel casuali. Tertio adiutorio:puta arma accomodando vel aliud sine quib⁹ homicidiū non perpetraretur:sicut patet in eo. ca.dicti decretalis vbi dicitur: Constat illos non esse imunes a reatu homicidij: qui licet non occidant:tamen occisoribus opē ferunt. h̄ ibi. Ideo qui venena mortifera faciūt ea intentione ut.s.homo occidatur ex tali veneno: culpā homicidij quo ad reatuʒ non euadunt si quis per illud moriatur: etiā si non faciat ea intentione:⁊ veneнuʒ ad nihil aliud valet si alicui tribuat adiutoriuʒ homicidio dedit. ¶ Secundo cōmittitur homicidiū loquēdo tripliciter. Primo precipiendo.s.iniuste aliquē occidi per illā regulā q per aliū facit per seipsum facere videtur. de re.iudi.ca.qui per alium.libro.6. Et si precipit tm̄modo verberari:⁊ inde sequitur mors dicitur homicida. Nam de homicidio in.6.ca.fi.dicit:ꝙ mandans aliquē verberari:licʒ ꝓhibuerit mutilari vel occidi:tamē si mutilet vel occidit:tenet ⁊ efficit irregularis:qꝛ poterat cogitare illud sequi posse:⁊ sic facit ꝙ ordinans ⁊ ↄsulens guerram fieri iniuste tenet de omnib⁹ malis

τ homicidijs que ibi fiunt:lꝫ nō habuerit in-
tentionē ad illa:τ idem est in silib⁹. ¶ Scđo
ꝯsulendo puta cū aliqs alicui facere homici-
dium ꝑsuadet:vel rogat.ſm Inno.talis ho-
micidij reus est:τ irregularitatē incurrit:nec
solum ille qui directe ꝯsulit:sed etiā q suasit:
illud homicida dicit̄:vt pꝫ per Innoc.in glo.
sup.c.ad audientiā. Puta si suasit alicui ictū
machine vel balistę:etiam ꝯtra hostes: vl̄ ꝙ
vadat ad capiendū castellū:ad qđ sine hoiūꝫ
occisione capi non pōt. tunc eni si qs ibi oc-
ciditur homicidij reus erit:τ irregularis effi-
citur:vñ de pe.di.j.c.noli.hoc habet̄ p Augu.
vt dictū est sup̄:nec interest vtrū ille cui ꝯsiliū
dat statim occidat:vel interiecto tp̄e: nisi in-
terim ꝯtrariū suaderet:vel pm̄ū ꝯsiliū reuo
caret:imo qđ maius ē:oꝫ ꝙ ille q dedit ꝯsi-
lium:si non desistit ꝑsuasus satisfaciat.Caue
at tñ ille qui homicidiū ꝯsuluit:dū manife-
stat illi de cuius morte tractat̄ ne reuellet ali
quē:ꝑcipienti aūt homicidiū fieri:sufficit mā
dare ꝯtrariū:vt Innoc.ait loco ānotato a q̄
ħ oia fere scripta sunt. Ideo de pe.di.j.c. peri
culose.dicit̄ periculose se decipiūt q estimant
eos tm̄ homicidas esse q manibus hominēꝫ
occidunt τ nō potius etiā eos p quoꝝ ꝯsiliū
τ fraudē τ exhortationē hoies extinguntur.
Nam iudei nequaq̄ꝫ ꝓprijs manibus dñm
interfecerūt:sicut scriptū est. Nobis nō licet
interficē quēq̄ꝫ:sed tñ illis mors dñi iputat̄:
q2 ipsi cū lingua interfecerūt.di.Crucifige eū
vnde vnus euangelista dicit dñm crucifixuꝫ
hora tertia:aut sexta.q2 iudei crucifixerūt euꝫ
hora tertia lingua hora sexta milites manib⁹
¶ Tertio ratificando. Nā ratificās suo noie
ſcm̄ tenet̄ cū faciente:vt habet̄ in.c.cuꝫ qs de
sen.excō.lib.6. Ratificās verberationē cleri-
ci suo noie factā:incurrit excōicationem ac si
mandasset:secus si nō sit facta suo noie: lꝫ.n.
tunc ratificando mortal̄r peccat:cuꝫ ꝯsentiat
non tñ est excōicatus:vt pꝫ ibidē. Idē dicen
dū est in homicidio:τ in alijs. ¶ Tertio cō-
mittit̄ homicidiū omittēdo tripl̄r. Primo nō
liberando. Nā si qs hꝫ ex officio aliū defen-
dere:τ videat ipꝫ occidi τ pōt liberare absq̄ꝫ
piculo sui:si non liberat occidit:ſm Scotū
in.4.di.15.p sille de furto τ rapina: q2 ſm eū
qui pōt liberare hoiem absq̄ꝫ periculo vt nō
spolicet̄:τ ex officio tenet̄:τ non facit:cā ē toti⁹
dāni τ adinterceē tenet̄.hoc idē Tho.τ Ray.
tenent:vñ Ambro.23.q.3.c.nō inferenda. dic̄
Qui enim non repellit a socio iniuriā si pōt
tā est in vitio q̄ꝫ ille qui facit:τ de homicidio
sicut dignū.§.illi etiaꝫ.dicit̄ qui pōt liberare
hoieꝫ a morte τ nō liberat eū occidit.τ.c.seq.
τ.23.q.5.c.reos.idem dr̄.τ illo mō fuit homi
cida pilatus q vt ipse testatus est. Jo.19.po-
tuit liberare xp̄m:τ tñ non liberauit:sꝫ poti⁹
morti tradidit. ¶ Scđo ignoscendo τ nō soli
citādo sicut medici ignorantes ꝓpter ipitiaꝫ
τ negligētiā multos iterficiūt:τ pire ꝑmittit
nec virib⁹ ꝯfidat:sic̄ i.c.petitio. de homicidio:
vbi ponit̄ꝙ qñ ꝯscia reprehendit tūc se reum
in homicidio tenere dꝫ:sic τ medicus recur-
rat ad ꝯsciaꝫ suā τ videat si mordeat:aut ex
impitia sua:aut ex negligentia aliqd cōmise-
rit:tunc videre pōt quātum culpe ꝑpetrauit.
¶ Tertio non subueniendo paupibus fame
pereūtib⁹:vt pꝫ.86.di.c.pasce.vbi dic̄ Amb.
Pasce fame esurientē:si nō paueris occidi-
sti:hinc medici aduertāt.ꝙ potius curare de
bent infirmū:q̄ꝫ sinere perire etiā absq̄ꝫ vlla
mercedis expectatiōe:non solū pauperē sed
etiā diuitem:ſm Inno.ex̄ de homi. Sꝫ que
ritur an tenet̄ qs dare pecuniā ne aliqs iniu
ste occidat̄.glo.83.di.ponit duas opiniones.
vna est ꝙ tenet̄ qlibet scđa est ꝙ tenet̄ solum
prelati:τ subdit. Mihi videt̄ dicendū:q2 si cō
stat illū iniuste occidi:qlibet tenet̄:q2 sua po-
testas pōt pecuniar̄r subuenire salua sua ne-
cessitate.ꝙ si nescit an iuste vel iniuste: aut si
necessitas istius nō pōt:non tenet̄. Jō repre-
hendendi sunt diuites elemosynas nō faciē
tes:τ medici paupes despicientes:ḡ frēs oēꝫ
homicidij spēm fugite vt τc.

¶ Sabbato post tertiā dñicam in quadrage
sima in quo declarat̄ in qbus casibus lꝫ occi
dere sine peccato. Sermo.45.

Iustum et in
nocentem non interficies.
Dañ.13. Dicto frēs de ho-
micidij qditate ꝓhibitione
τ multiplice ꝑpetratōe:nūc
ad scđm ꝑncipale trāseūdū est:que dr̄ excusa
tio:ne qs forte putet nō posse vllo casu homi
cidiū fieri sine reatu. Sed eni doctoꝝ sniam
triplici ex cā pūt hoies ipune occidi τ excusa
ri.s. Primo iustitia intercedēte. Scđo ne
cessitate cogente. Tertio casu accedente.

Atr nullo mȯ excuseť qn ꝯ illȯ fiat iustū ⁊c̄.
¶ Pars ṗma huius sermonis in qua decla
ratur ꝙ lꝫ occidē hoiem iustitia dictante.

P Rimo ergo in hoc sermone ꝯuenit
ꝑscrutari ad pleniorē dictoꝝ itelligē-
tiā: ꝙ occidere ꝯuenit iustitia exigēte
Ad cuius declarationē est sciendū fm Alex.
de al.in.2.pte.in tractatu de precep.ṗcepto.5.
ar.vlti.ꝙ iudex publicus pōt occidere alium
triplici iustitia ꝯcernēte.s. Justa cā. Justo or-
dine. Et iusto aio. ¶ Quātū ad ṗmā ꝯditio-
nem que reqriť ad hoc ꝙ qs iuste occidať q̄
diciť iusta cā tria notanda sunt. Primum ꝙ
iudici publico seculari lꝫ occidere malefacto-
rem in iuditio cōuictū: qȯ ꝓbať fm Alex.in
2.parte vbi supra.ar.3.⁊ Tho.vbi supra ar.2.
⁊ Aste.vbi sup̄ ar.2.q.2.triplr.s. Rōne. Auctē
Et exēplo. Prio rōe sic. Illi lꝫ malefactorē
interficere q hꝫ auctem: sed ꝑsona publica.s.
impator: rex vel ptās hꝫ auctem occidēdi ta-
les adeo iuxta illud Exoȯ.22. Maleficos nō
patieris viuere: ait dn̄s.s.ad ṗncipes. Igitur
pꝫ ꝓpositū: qꝛ iudex nō peccat ex iustitie zelo
cōdēnans malefactorē: nec est homicida: nec
ipse: nec ceteri ministri vt milites: nec aliqs
eoꝝ qui cooperanť ad eius mortē: vt assessor
testis accusans: comitans: ⁊ capiēs. ¶ Scdȯ
idem ꝓbať auctē ps.100.di.in ꝑsona ṗncipis
In matutino interficiebā oēs peccatores ter
re. Ideo Hierony.sup Isa.dicit.23.q.5.c.qui
malos ꝑcutit in eo ꝙ mali sunt: ⁊ habeat va
sa interfectiōis vt occidat pessimos minister
dn̄i est. Et ibidē.c.iudex idem ait. Judex non
est auctor sceleris homies vinciendo. ⁊ in.c.
homicidas idem dicit. Homicidas ⁊ sacrile
gos ⁊ venenarios punire: non est effusio san
guinis: sed legū ministeriū.h ibi. Hinc etiaꝫ
diciť ꝙ mistri non pec.si ex zelo iustitie faciāt
vt patet.23.q.5.c.miles.vbi diciť. Miles cuꝫ
obediens potestati sub qua legitime ꝯstitutꝰ
est hoiem occidit: nulla ciuitatis sue lege reus
homicidij est: imo si non fecerit reus imperij
deserti atqꝫ contēpti est: ꝙ si sua sponte atqꝫ
auctē fecisset in crimen effusi humani sangui
nis incidisset.h ibi. ¶ Tertio idem ꝓbať exē-
plo: qꝛ ois pars nālr est ꝓpter totū: ⁊ iȯ sicut
saluti totius humani corporis expedit preci-
dere aliqȯ membrū a toto corpore: puta pu-
tridum pro ꝯseruatione totius corporis ne i
ficiatur. Ita etiam cū qualibet ꝑsona ꝑticu-
laris compareť ad totam cōitatem sicut ps
ad totum: si qs est corruptorꝰ cōitatis reipub.
propter scelera sua: laudabile ⁊ salubre erit il
lum occidere: vt bonuꝫ cōe cōserueť: modicū
enim fermentū totā massam corrūpit.j.cor.5
Preterea peius est malus homo in ciuitate
q̄ꝫ esset crudelis bestia siluestris: ⁊ bonū esset
occidere bestiam talē: ergo ⁊c̄. ꝙ si forte ꝯtra
predicta arguiť sic: ptās nihil pōt facē qȯ ali-
cui est dānabile: sed qui malefactoreꝫ occidit
ei dānabile infert: qꝛ ei spaciū penitentie au-
fert cōtra dn̄m qui dat spacium penitentie:
iuxta illud Sapie 12. Dabis eis locū penitē-
tie ⁊c̄.⁊ ipse abutiť eo in suꝑbiam: ḡ ⁊c̄. ¶ Ad
hoc rn̄deť fm Alexan. vbi supra in rn̄sione
3.arg.triplr. Primo ꝙ mors peccatoris nō
est ei dānosa: sed fructuosa: si mortem sibi iu
ste illatam patienter sustinet: ⁊ cōteriť: qȯ se-
pe ꝯtingit in illo casu: ⁊ sic valebit sibi ad ex
piationē peccati: iuxta illud Naū.j. Non cō
surget duplex tribulatio: nec iudicabit deus
bis in idipsum: qȯ veꝝ intelligiť fm Hioro.
cum pct̄m in pn̄ti vita est sufficienter punitū
¶ Scdȯ rn̄deť ꝙ occisio malefactoris est ei
vtilis: quia subtrahiť ei facultas in futurum
peccandi. ¶ Tertio qꝛ ex eius morte alij vel
coercēť: vel emendanť. Est tn̄ aduertendum
fm Alexan.vbi supra in rn̄sione ṗmi augu-
menti.ꝙ ptās vel iudex non dꝫ occidere ma
lefactores in triplici casu. Primo qn̄ eorum
malitia non est nota: ⁊ ꝓpter hoc dn̄s Mat.
13.ꝓhibuit extirpare zizaniam ne simul era-
dicarent ⁊ triticū.nā lolium q̄ꝫdiu est i herba
nihil differt a tritico: ita ꝙ nō discerniť ab eo
Scdȯ qn̄ occisio maloꝝ est ruina bonorum:
qn̄ non pn̄t occidi qn etiā occidantur boni.
Nam etiā fm leges rōne etatis vel alia iu-
sta de cā seueritas iustitie detrahiť: vt habeť
C.ex quibus cau.infa.irroga.l.⁊ si seuerior.⁊
plene nō.ff.co.titu.l.qd ergo.§.pena grauior.
¶ Tertio ꝓpter maloꝝ sequelam: quia mali
hn̄t multos sequaces.nā ꝓpter multitudinē
peccantiū interdū detrahiť seueritati iustitie
fm Aug.q.9.q.j.c.ordinatiōes sic dicit. Vbi
multoꝝ strages iacet: ibi subtrahendū est ali
qd seueritati.hoc idem.44.di.c.ꝯmesatiōes
Qn̄ verbo aliqȯ illoꝝ non ꝯtingit diciť mi-
nistris alligate fasciculos ad cōburēdū. nūq̄ꝫ
enim vult dn̄s per se zizania seruari: sed ꝑꝑ
triticum: ne simul euellatur. Vbi ergo ex ma
lorum occisione bonis periculum nō iminet
sed magis tutela ⁊ salus: tunc licite possunt

⁊ debent zizania a tritico separari.i.mali occidi.¶ Scđo notandū est ſm Alexan. vbi s. ⁊ Tho.2.2.q.64.ar.6.ꝙ nec iudici:nec pńcipi ⁊ sic nec cuicūqȝ alij lȝ innocentē occidere: et probat̄ tripl̄r. Primo rōne sic. Occisio peccatoris in tm̄ est licita inquātum ordinatur ad bonum cōe:q2 per ipsum corrumpit̄: sed bonorum vita est ꝯseruatiua boni cōis ⁊ ꝓmotiua:q2 ipsi sunt pńcipalior pars multitudis q̄ȝ ceteri sustentant̄:igit̄ non licet occidē eos: nisi de spāli mandato dei. Nam cum deus habeat dn̄iuȝ mortis ⁊ vite: q2 eius ordinatione oēs moriunt̄ iusti ⁊ pctōres: si qs mandato dei occideret innocentem non peccaret sicut Abraam volens filiū imolare. Gen̄.22. 23.q.5. Lex eterna.ꝙ aūt iustus per mortem pertingat ad regnum: miserias vite egrediens per accidens est opi occidentis. Ex bonitate enim dei hoc euenit ei:⁊ ex sui dispositione:non ex actu homicidij per se. Est ergo grauius occidere innocentē q̄ȝ peccatorē etiā priuate ꝑsone:sed grauissimū ꝑsone publice: quia qui spāliter deputat̄ ad iustitiā grauius peccat ꝯtra iustitiam agendo q̄ȝ ꝑsona ṕuata:ꝓpter spālem prerogatiuā:sed iudex ē deputatus spāliter ad iustitiā:ergo ꝯdenans iustum ⁊ faciens ꝯtra iustitiam grauius pec.ꝙ aūt sit grauius simpl̄r occidere innocentē:q̄ȝ peccatorem.ꝓbat̄ quadrupl̄r. Primo quia talis magis agit ꝯtra charitatem nocens ei quē magis dȝ diligere. Scđo q2 maiorem iniustitiam facit faciendo iniuriā ei q minus indignus est q̄ȝ peccator. Tertio q2 ṕuat cōitatem maiore bono. Quarto q2 talis magis facit ꝯtra diuinam bonitatē ⁊ eā magis ꝯtēnit:q2 dic̄ dn̄s Luc̄.x. Justis qui vos spernit me spernit. Scđo idem ꝓbat̄ auc̄te diuine scripture.di. Exo.23. Innocentē ⁊ iustum nō occides. Et Dan̄.13. Justū ⁊ innocentem nō interficies:⁊ sic intelligit̄ h̄ preceptū.s.nō occides. Tertio idem ꝓbat̄ exemplaritate ꝑ locū ab oppositis:q2 sic̄ se hȝ ꝓpposituȝ in ꝓposito ita oppositū in opposito ⁊ ecōuerso: sed occidere malefactorē vt dictū est:est bonū licituȝ ⁊ meritoriū: igit̄ occidere innocentē est malū ⁊ iniquum.¶ Tertio notandū est ſm Alex. vbi supra arti.4.⁊ Tho.vbi supra in rn̄sione 3.argu.ꝙ iudex sciens innocentē false accusatum per falsos testes debet vti magna prudentia. Ideo in h̄ casu tria ꝯsideranda sunt. Primo enim ſȝ predictos doctores. Judex in hoc casu debet aut diligenter testes examinare:vt eos de falso testimonio ꝯuincat:⁊ sic repellere:⁊ innocentem liberare:aut si h̄ non pōt facere debet eum ad superiorem remittē ¶ Scđo ſm predictos doc. Si iudex nō pōt subterfugere qn eum iudicet innocentem cōuictum debet iudicare:nec pec. Primo quia talis non ꝯdēnat eum qui est iustus inquātū iustus:sed quia iniustus ꝯuictus ⁊ cāprobatus est:⁊ dignus morte.vnde ꝯuictum nocētem non innocentem ꝯdēnat.¶ Scđo quia iudex talis ferens sententiā ſm allegata: nō occidit innocentem:sed illi qui eum falso accusant.¶ Tertio ꝯsiderandū est ꝙ huius opinionis non sunt oēs doc. Nam Nico.de li. super penta. asserit contrarium. Nam in iudicando non vult deus iudicari ſm ꝙ apparet:sed ſm qđ est iuxta illđ Mat.7. Noli iudi.ſm fa.sed iu.iudiciuȝ iudicate: ꝓpter qđ hō debet tolerare omne malū:potius q̄ȝ cōsentire pctō:lȝ non appareat: imo lȝ non videatur debitū:⁊ ſm formā iuris ꝯtra eum ꝓcedatur. Nam de sen.excō.c.inqsitioni.dicit̄. ꝙ sciens pro certo impedimētū ꝯiugij lȝ illđ apud ecclesiā ꝓbat̄ nō possit:dȝ potius excō. humiliter sustinere:q̄ȝ per carnale cōmertiuȝ peccatū operari mortale. Quātum vero ad ministrū dic̄ Tho.vbi supra arti.6.ꝙ si sn̄ia ꝯtineat intollerabilē errorem nō dȝ obedire iudici in occisione innocentis: al̄ excusarent̄ carnifices qui occiderūt martyres. Si vero non ꝯtineat manifestā iniustitiam non pec. preceptum exequēdo:q2 ipse nō hȝ discutere supioris sn̄iam:nec ipse occidit innocentem: sed iudex qđ vex est qn̄ minister nescit oino ꝯdēnatum esse innocentē:al̄ etiam si in sn̄ia nullus error apparet ab extra: tn̄ ſm sn̄iam illoꝝ scienter innocentem occidere vel ledere non debet.¶ Scđo pńcipal̄r in illa pte dico ꝙ ad hoc vt homicidiū iuste ꝑpetret̄ requirit̄ iustus ordo. Nā prelatis:nec pape:nec epis: nec sacerdotibus lȝ etiā quēcūqȝ malefactorem occidere ſȝ Alex.vbi supra.ar.9.⁊ Tho. vbi supra.arti.4.⁊ Aste.vbi supra.ar.2.q.4. Alexan.enim dicit ꝙ ꝓhibet̄ h̄ precepto cuilȝ ne sua auc̄te possit aliquē occidere: ministris aūt veteri testi fuit licitum:q2 eis ꝯcessa fuit auc̄tas. Moyses enim fecit occidere.23.mil̄. hoium qui adorauerūt vitulū ꝯflatilē. Exo. 32.⁊ Numeri.25. Finees occidit isrl̄itā coeūtem cū madiannite.⁊ pm̄i Reg.15. Samuel

interfecit Agag regem Amalech.r.3.Reg.18. Helias interfecit cultores baal. Sed ministris no.testa.nō est ɔcessa auctas ꝙ per se i[n]terficiant:qđ ꝓbat̄. Rōne. Aucte. Et exēplo. ¶Primo rōne triplici. Primo rōne ɔtemplationis sic. Qui ad laudē dei τ ɔtēplatōēs deputant̄:sicut clerici τ religiosi non debent se implicare hmōi impedientib⁹:τ sed per oia illa bellica τ maxime homicidia: ꝓpter maximā mentis inquietudinē quā efficiunt predicta impedit̄:ergo τc̄. Nam qui maiori ministerio sunt deputati: non debēt se de minori impedire τ intromittere. Sed clerici ad altare ministeriū τ ɔtēplationē deputant̄ in q̄ repn̄tatur passio τ effusio sanguinis dn̄i nr̄i Jesu xp̄i:qđ est quid maximū: ergo nō competit eis occidere nec sanguinē fūdere: s[ed] magis paratos esse ad sanguinis effusionē pro Christo:vt qđ ministerio gerit̄ ope monstret̄ τ est ratio Tho. ¶Scđo rōne dilectionis sic Illis qui sunt ministri māsuetudinis τ amoris:non l[icet] occidere vel bellare:sed sacerdotes τ ministri noue legis sunt hmōi:ergo eis talia non licent:sed potius non resistere malo: inimicos diligere:τ mites eē: vt dicit̄ Mat. 5.τ h[oc] est ratio Alexan. ¶ Tertio rōne vnionis sic. Illis qui sunt vnionis ministri non lic[et] aliquam diuisionem facere:sed sacerdotes sunt ministri sacramenti vnionis.s.corporis Christi:qđ repn̄tat vnionem corporis xp̄i τ ecclesie quā vnionem repn̄tat vnio anime ad corpus:igitur qui dissoluit vnionem aie a corpore per homicidiū:vnionē illius sacri repn̄tare non potest:ergo τc̄.τ h[oc] est rō Alex. ꝙ si ɔtra dicit̄ sic. Ille interficit cuius aucte fit:sed imperatoris auctas est maleficū interficere:τ hanc auctem a papa accipit:ergo τc̄. ¶Ad hoc rn̄detur ſm Alexā.vbi supra circa finem.ꝙ aliud est accipere potestatē a papa ad puniendos maleficos:τ aliud accipe potestatem execucionis. Nam imperator accipit potestatē puniendi a papa.execucionem autē a lege. Vn̄ Aug.in.q.Leu.ait. Cum hō iuste occidit̄ lex occidit:non tu.s.iudex secularis. ꝙ si etiam dicit̄ papa etiam ep̄i qui prepositos habent:vident̄ occidere. Rn̄dit idem doc.ꝙ est auctas innuendi τ auctas iubendi. ē aūt auctoritas iubendi occidere maleficos penes imperatorem. Auctas vero innuendi penes papam τ sacerdotes.vnde Ber.ad Eugeniū papam inquit.Qui gladium tuū materialē

negat non satis videt̄ attendere verbū dn̄i. di.Conuerte gladiū in vaginam.Tuus ergo τ ipse tuo forsitā nutu:τ si nō tua manu euaginandus:alioqn si in nullo ad te pertineret dicentibus ap̄lis.Ecce duo gladij h[ic] non respondisset satis est:sed nullus est.vterq[ue] ergo gladius ecclesie sp̄ualis τ mālis: sp̄ualis ad iussum sacerdotis.corporalis vero ad nutum sacerdot[is]:τ iussum imperatoris.h[ec] ibi. Scđo idem ꝓbat̄ aucte.s.ꝙ nō l[icet] clericis maleficos interficere:nec iubendo:nec faciendo. Nam 50.di.c.clericum. Nico.papa inquit. Nam cum discreti sunt milites seculi a militib⁹ ecclesie:nō ɔuenit militibus ecclesie militare seculo:per qđ ad effusionem sanguinis necesse sit peruenire.h[ec] ille. Et ideo.23.q.8.c. nō pila Ambrosius ait. Non pila querāt ferrea: nō arma Christi milites:coactus non noui repugnare:sed dolor:fletus:orationes: lachrymie: fuerunt mihi arma aduersus milites. talia enim munimenta sunt sacerdotis.τ ibidem i[n] c.clerici.dicit̄. Clerici qui in quacūq[ue] factiōe arma vidētes sumpserint reperti amisso ordinis sui gradu in monasterio parentis tradantur. ¶Tertio idem probat̄ exemplo dn̄i: qui vt habetur Matth.26.Mar.14. Luc.22 Jo.18.precepit Petro reponere gladium in vaginam.vnde.23.q.8.cum a iudeis. Innoc. papa inqt.Cū a iudeis dn̄s caperet̄ τ Petr⁹ cuiusdam inobedientis aurem absciderer:ferire ꝓhibuit:τ forma oīū sacerdotū quorū prior erat:τ pro seipso capi arma carnalia ꝓhibuit. Tertio p̄ncipaliter in illa parte dico ꝙ ad hoc ꝙ iudex licite possit hoiem occidē requiritur iustus animus. Ad cuius declarationem tria notant̄. Primū est ꝙ tā iudex q̄[uam] minister pec.grauiter si occidant quēq[ue] ēt maleficu[m]:nisi accusatus τ ɔuictus fuerit. vn̄ Ambrosius super p̄s.Beati imaculati dicit Bonus iudex nil ex arbitrio suo facit: sed iuxta leges τ iura ꝓnunciat.τ Aug.in omel. de penitentia sic dicit.Multi corriguntur vt Petrus.Multi tollerantur vt Judas:multi nesciūtur donec dn̄s veniat:qui illuminabit abscondita tenebrar[um].nos vero a canone ꝓhibere quēq[ue] non possumus:nisi aut sponte ɔfessum:aut aliquo seculari: aut ecclesiastico iudicio noiatum:aut ɔuictū.h[ec] ille.Qđ etiam habet̄.2.q.j.c.multi corrigunt̄.h[ec] idē hobetur ea.q.c.Si peccauerit.c.de⁹ nr̄ oipotens.τ pluribus alijs caplis.τ.30.q.5.c. Judicantur.

¶ Scđo notandū est ꝙ etiā iudex ꝯdēnat dignū morte ⁊ ꝯuictū vel ex amore pecunie: q2 de hoc emolumentū ꝑcipit principaliter motus: vel ex liuore vindicte: vel odij: vel deliberatione sanguinē effundēdi: vel habēdi laudē: pec. mortaliter ꝫm Alex. et Tho. vbi sup. Nam ut sepe dictū est finis imponit nomē operi: ⁊ opera trahunt denoiationē ⁊ spēm a fine ꝫm phm. Tertio etiā notandum est ꝙ miles ⁊ minister occidens malefactorē iuste ꝯdēnatuꝫ si ex libidine facit homicida reputat. Vñ. 23. q. 5. ca. miles. et. ca. cum minister. dicit: Cum minister iudicis occidit euꝫ quē iudex iussit occidi: ꝑfecto si id sponte facit: nō mot⁹ ex precepto: sed zelo vindicte vel alia cā homicida est: etiā si euꝫ occidit quē scit a iudice debuisse occidi. h ibi. Ex quib⁹ patet ꝙ̄ subtiliter qñqꝫ vitia se mētiant vrtutes: dū sub clamide virtutis ⁊ iusticie talia homicidia que mortalia, sunt pctā ꝯmittant. Et hoc pulchre docet Ber. sup cant. di. ꝙ mens illa que etiā magnā celsitudinē virtutū ⁊ ꝑfectionis ꝯscendere nitit: debet act⁹ virtutū suarum in puluerē redigere. i. oēs circūstantias ⁊ intentiones actuū subtili mente ꝯsiderare discutere: ne aliqd impuruꝫ in ipso actu valeat latitare: q2 multotiens qđ estimat virtus vitiū est. iuxta illud Prouer. 14. Est via q̄ videt homi recta: nouissima autē eius ducunt ad mortē. hec ille. Ideo necessariū est iudici ⁊ ministris intensionē ⁊ actus ad debitū fineꝫ ordinare: si peccatuꝫ volunt deuitare Et sic patet homicidiū nō esse ꝓhibitū iusticia dictante: claretqꝫ pars prima sermonis.

¶ Pars scđa huius sermonis in qua declaratur ꝙ licꝫ homicidium perpetrare necessitate cogente.

Secundo in hoc sermone dico ꝙ aliqñ fit homicidiū necessitate cogente: ⁊ non est ꝯtra hoc p̄ceptū. Ad cuius declarationē tria notanda sunt. ¶ Primuꝫ ꝫm Alex. vbi s. ⁊ Tho. 2. 2. q. 64. ar. 7. Et Ricar. in. 3. dis. 37. ar. 3. q. 2. et Aste. vbi s. ar. 2. q. 7. ꝙ siquis insequit ut occidat: ⁊ modo alio potest euadere: se insequentē occidit: reus homicidij erit: ⁊ debet agere penitentiā. Si aūt aliter non potest euadere: si nō odij furore: sꝫ cum animi dolore insequētē occidit: talis nō peccat: qđ ꝓbatur tripliciter. s. Rōne. Auctoritate. ⁊ exemplo. ¶ Primo rōne sic: Ceteris parib⁹ tenet homo plus diligere seipsum ꝙ̄ aliū: ⁊ plus tenet ꝓuidere vite sue ꝙ̄ alteri⁹: sed in hoc casu ingruit periculū vite ꝓprie. g̃ si solū facit ut euadat erit imunis a pctō: nihil eni ꝓhibet in vno actu esse duos effect⁹: quoꝝ alter solū fit cuꝫ intensione: alter vero fit p̄ter intensionē: cuꝫ fit ꝑ accidens. Cū igit actus alicuius seipsuꝫ defendentis pōt sequi duplex effect⁹ quidē ꝯseruande ꝓprie vite: ⁊ si hoc intendit non habet rationē illiciti: cuꝫ hoc sit naturale ꝙ hō ꝯseruet se in esse ꝙ̄tuꝫ potest. Ali⁹ vero est occisio inuadentis: ⁊ hoc fit p̄ter intensionē: morales enim actus recipiunt spēm ꝫm id quod intendit: non aūt ab eo qđ est preter intensionē cum sit ꝑ accidēs ¶ Scđo alia ratione sic: Scđm oēs licꝫ ministro legis nocentem interficere: sed ille qui vult alium iniuste interficere est nocēs: non tm̄ ꝫm legem humanā: sed etiā diuinā: quia ꝓpter hoc in peccato mortali est: ergo q illuꝫ interficit ut minister leg. non est transgressor precepti diuini: sꝫ q defendendo se illum occidit: eo ꝙ aliter viuere nō posset qn occideret ab eo: illū interficit ut minister leg. quia sibi hoc lex ꝯcedit ut patebit. Ait eni Ambrosius noster: nec is qui homicidiū aliqđ inuitus fecerit extra ministeriū est: siquidē lex ait đ eo: ꝙ deus dedit eum in manus ei⁹. patet ergo ꝓpositū. ¶ Tertio alia rōne sic: Sicut eni se habet aia hois ad aiam ꝓximi: ita corp⁹ ad corpus: sed homo querēdo magis salutē aie ꝓprie ꝙ̄ ꝓximi: nō facit ꝯtra aliqđ p̄ceptuꝫ: ergo ⁊ querendo magis salutē corporis proprij ꝙ̄ ꝓximi nō facit ꝯtra aliqđ p̄ceptum: igit patet ꝓpositū. Qđ si dicit grauius est occidere hoiem ꝙ̄ fornicari: sed si hō est in tali infirmitate q̄ nō posset curari nisi fornicetur magis tenet permittere se mori ꝙ̄ fornicari: igitur ⁊ homo magis debet permittere se occidere ꝙ̄ aliū occidere. Ad hoc respondetur ꝫm Ricar. vbi s. in respōsione tertij argu. ꝙ nō pōt homo esse in tali infirmitate qua nō possit curari per aliū modum ꝙ̄ per coituꝫ: potest enim materia spermatica per sudores abstinentiam ⁊ per alias euacuationes consumi. Si tamē poneret talis casus per impossibile dicēdū esset ꝙ non ē sile de morte quā expectat hō ꝑ infirmitatē: ⁊ per gladiuꝫ: nam q2 longe est difficili⁹ vnā sustinere ꝙ̄ aliam: maiora permittit lex fieri ꝓ vitationē vnius ꝙ̄ alterius. ¶ Secundo idem ꝓbatur auctoritate. Nam. C. ad le. cor. de sic. l. 2. dicitur:

Is qui aggressorem vel quecunq; aliu[m] in dubio vite discrimine constitutus occiderit. nullã ob id factũ calũniã metuere debet: ꝛ. l. sequenti scribit. Si quis percussorẽ ad se venientem ferro depulerit: non teneat crimine homicidij: q2 defensor ꝓprie salutis videt in nullo peccasse: ex̄ de homicidio. c. significasti. Scđo dicit vim vi repellere oẽs leges ꝛ oĩa iura pmittunt. hoc enim est de iure nature. dist. j. c. Jus nãle. tñ id debet fieri cum moderatione inculpate tutele. Unde dicit ibi apparatus. tunc seruat equũ moderamen: si id tñ fiat quo omisso violentia repelli nõ possz Si ergo violentũ interficis si periculũ mortis ab illo vitare non poteras: sine pena iterficis: ꝛ aliquibus interpositis dicit. Jniuriaz vero illatam psone ex interuallo repelli non licet: quia sic esset vindicta: ꝛ sic intelliguntur iura que videntur ꝯtraria. ꝙ si dicit ꝙ Aug. in lib. de libero arbi. videt cõtrarimu dicere de istis. di. ꝙ isti non sunt peccato liberi apud legem diuinam que pro his rebus quas cõtẽni oportet humana cede poluti sunt. Et in epl'a ad publicolam vel plebiculam dicit. De occidendis hoibus ne ab eis quisq; occidat non mihi placet ꝯsilium nisi forte sit miles: aut publica functione teneat: vt pro se ñ hoc faciat: sed pro alijs vel pro ciuitate nisi ipse ẽ accepta legitima potestate. hec ille. ¶ Ad hoc rñdet fm Ricar. vbi supra in solutiõe. j. arg. ꝙ h̄ verbũ Aug. intelligendũ est in cãu i quo fugiendo vel adiutoriũ inuocando potuisset homo saluari: ꝛ non vult ꝓpter verecundiaz ne putet pusillanimis: vel qñ per aliquã viaz posset cohibere malefactorem: vel qñ iam accepto vulnere mortis insequit percutientem recedentẽ ꝛ occidat. Et idem est qñ ponit se ad talem locũ vel casum vnde existimat vel existimare potuit talem articulũ ingruiturũ. ¶ Tertio idem probat exemplo q̄uis ẽ corruptio actus sit ꝯtra nãm eius: tñ ignis aerẽ corrumpendo vt formam suam educat d̄ mã eius nãlr agit: nec est talis actio contra ordinẽ nature: ergo similr q̄uis occisio hois sit contra nãm illius qui occidit: tñ cuz occidẽs non intendit mortem illius per se: sed p accidens. s. quia per se intendit ꝯseruationẽ ꝓpe vite: qui alr seruari non posset: nec facit cõtra nãlem rõnis dictamen: ꝛ ex ꝯñti nec contra preceptum. ꝙ si dicitur di. 50. c. de his clericis dicit Nico. papa de clerico qui se defendẽdo paganũ occiderat scito nos nullam occasionem dare: nec vllam tribuere licentiam eis: quẽlibet hominũ quõlibet mõ occidẽdi. h̄ ibi ergo videt ꝙ occidere alium defendendo se sit ꝓhibitum. ¶ Ad h̄ rñdet fm Alexan. vbi supra: ꝙ ex lege nature in hoc casu non est distinctio clerici ꝛ laici: q2 hoc est ex lege nãe: ꝛ ideo si ꝓhibent clerici in casu layco ꝯcesso occidere: hoc non erit ex ꝓhibitiõe p̄cepti: sz institutiõe ecclesie. Nam hoc qđ laicis lz vt probatũ est, fm quosdaz clericis nulla necite lz per predcm̃ capl'm: ꝛ huius opinionis videtur fuisse Laurentius ꝛ Bern. ex̄ de voto ex multa: ꝛ de homici. c. Suscepimus in glo. vbi dicitur: ꝙ clericus non debet ꝓpter talia tẽporalia etiam cõtra saracenos armis se defendere ꝛ preliantem interficere. ar. 23. q. 8. c. 2. ꝛ. c. cõueniẽtior. ꝛ. c. suscepimus. Laicus vero põt patriã suã ꝛ res suas defendere: ꝛ hostez etiam preuenire. ar. C. vnde vi. l. 2. ꝛ. 23. q. 2. c. dñs noster. ¶ Scđo in hac pte est notanduz fm Alexan. ꝛ Ric. vbi supra. ꝛ Aste. vbi sup̄ q. 7. ꝙ fm legẽ reus homicidij non erit qui latronem nocturnũ occiderit: qđ intelligit si sine periculo rex ꝛ psone ei parcere nõ potuit. Nam Exod. 22. scribit. Si effringens fur domũ ꝛ suffodiẽs fuerit inuentus: ꝛ accepto vulnere mortuus fuerit: pcussor non erit reus sanguinis. Ubi dicit Aug. ꝙ si fur nocturnus occidit: occidens non est criminis reus: quia de die poterat discerni ꝙ ad furandum non ad occidendũ venisset. ꝛ ideo non debet occidi. Jdem tñ intelligẽdũ est de diurno qđ de nocturno: si se cum armis defendat: etiã pro periculo persone: vt pz ex dictis in p̄ notãdo: ex̄ eo. si pfodiens. ꝛ. ff. ad. l. cor. de sicca. l. furẽ. ꝛ fm aliquos si diurnus velit me occidere possum eũ preuenire. ar. C. ad. l. cor. de sicca. l. 2. 3. 4. ¶ Tertio notanduz est an liceat multi occidere volentez se opprimere eius manus non valenti aliter effugere. fm Ray. ponũt due opiniones ꝛ nulla ab eo prefert. Sed ex dictis põt saluo meliori iudicio dici: vt colligi põt ex dictis Alexan. vbi supra in rñsione j. argu. ꝙ non licet aliquo modo intendẽ occisionẽ volentis opprimere: sed sicut nec etiaz inuadentẽ ad mortem pro sui defensione: sed si defendendo se ne violet cõtingat occidere illi imputet. Et si dicit ꝙ occidendo est causa mortis illius non solũ corporis sed etiam aĩe cum in actu voluntatis peccandi moriatur.

¶ Rñdetur ꝺm Ric. sicut de illo qui occidit pro defensione vite ꝓprie ꝙ sibi imputetur: quia talis damnatur per actum suum qui moritur in peccato.i.mortalr peccat. Illa eni vtitur iure suo nali quo lȝ vim vi repellere: ꝛ magis tenet saluti sue prouidere q̄ȝ alterius. Nam exponit se periculo consentiendi actui peccati ꝑmittendo se opprimi: ꝓpter difficultatem renitentie voluntatis dū non facit qđ pōt ad euadendū. Sed ꝛ si tueatur quātum pōt: saluo eo vñ sequi pōt mors illi renitendo mente peccato non ipsa peccaret: sicut ꝛ si quis inuasus ne se defendendo contingat occidere ꝑmittit se occidi non peccaret: sȝ maioris meriti esset ꝛ virtutis. Si aūt talis posset euadere: vt clamando: fugiendo: ꝛ hmōi ñ excusaret a mortali occidendo: ꝛ sic pȝ quō lȝ occidere necessitate cogēte: patetqȝ pars scđa huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis ī qua declaratur ꝙ homicidium qñqȝ aliquo casu occurrente excusatur.

Tertio ī hoc sermone dico ꝙ homicidiū excusat aliquo casu occurrente: ꝛ ꝑpetrat absqȝ peccato. Ad cuiꝰ declarationē notandū ꝺm Tho.2.2.q.64.ar.8. ꝛ Alexan. vbi supra.ar.8. ꝛ Aste. vbi supra.q.8. ꝙ pōt quis carnaliter aliquē interficere tripliciter. Aut dādo operā rei licite diligenter aut negligenter. Aut dando operā rei illicite siue diligenter: siue negligenter. Primo mō dando operā rei licite ꝛ adhibendo diligentiam debitam ne alicui noceat: si qđ preter ītentionē occurrat: etiā homicidiū non imputat ad peccatū: qđ ꝓbat tripłr. Primo rōne sic ꝺm phm.2.phys. Casus est.cā agens p̄ter intentionē. Et ideo quia talia sunt simpłr loquēdo non sunt intenta: neqȝ volūtaria sȝ oē peccatū ꝺm Aug. est volūtariū: igit casualia inquātum hmōi non sunt peccata: ergo nec homicidiū preter volūtatē ꝛ itentū. ¶ Scđo idem ꝓbat auctē Aug. sic di. ad publila vt hr 23.q.5. de occidendis. Absit vt ea que ꝓpter bonum ac licitum habemus aut facimus: si aliqđ per hoc preter nostrā voluntatē cuiq̄ȝ mali acciderit nobis imputet: aliogn nec feramenta domestica: aut agrestia sunt hñda: ne quis ex eis vel se vel aliū interimat. hec ille. ¶ Tertio idem ꝓbat exemplo. Nam Nico. papa.50.di.c.hi qui. dicit. Hi qui arborē incidere vident si cōtigerit vt cadens arbor occiderit hoiem: inculpabiles sunt atq̄ȝ inoxij: q꞉ nec voluntate eoꝝ nec desiderio homicidium ꝑpetratū est: hec ille. Similr si qs pulsat campana debito modo ꝛ frangat campanale ꝛ occidit hoiem: non imputat pulsanti: nec etiam prelato ecclesie illius. Silr sciēdū est ꝙ cum qs in iusto bello occidit hominem non ex odio vel delectatione effundendi sanguinem humanū: sed q꞉ aliter nō pōt hostes subijcere seu inducere ad debitū iustitie: non pec. Dicit enim Tho. vbi sup̄ ar.7. ꝙ lȝ ei q habet publicam auctēm interficere occidere hoiem ad sui defensionē referēdo hoc ad publicū bonuȝ: vt pȝ in milite pugnante contra hostes: etiam in ministro iudicis ꝯ latrones q̄ȝuis peccarent hi si priuata libidine mouerent. pȝ.23.q.5.c. Si homicidiū. vnde Augu. 23.q.j.c.qđ culpat. dicit. ꝙ si qs in iusto bello occidit non est homicidium. ¶ Scđo mō.s. si quis dat opā rei licite: nō tñ adhibuit oēȝ diligentiā suā: si casu qs ex hoc occidit: reus homicidij reputat. Nam ꝺm predictos docto. aliqñ contingit ꝙ illud qđ non est ꝑ se volitum ꝛ intentū actu: per accñs fit volitum et intentum: ꝺm ꝙ causa per accñs dicit remouens ꝓhibens: vnde ille qui non remouet q̄ remouere debȝ ex quo seqt homicidiū erit ei quasi quodāmodo homicidiū voluntarium sicut est in ꝓposito: q꞉ non adhibet diligentiam debitā ad tollerandū homicidiū: quod pōt sequi: sicut cum qs ꝓijcit lapides ad expellendas bestias de agro: vel ꝓijcit tegulas de tecto ꝛ non attendit si qs transeat: ꝛ incidit arborē ꝛ hmōi: nec clamat: nec signū adhibet ad hmōi: vnde.50.di.c.hi. qui predicta vbi sequit. Si vero aliqua eoꝝ culpa vel negligentia morientis hois interitus cognoscit aduenisse: abijciendi sunt a gradu ꝛ in sacro ordine nullatenus suscipiendi. hec ille. ꝛ in.c. Sepe. dicit ibidem sic. Sepe cōtingit: dū qs operari necessario insistens arborē inciderit vt aliqs subtus ipsam veniens deprimat: et idcirco si voluntate vel negligētia incidenter arborem factū est: vt homicida penitentie dȝ oio submitti. h ille. Ideo qa Lamech itersec hoiem credens interficere bestiā: reputatum est ei ad homicidiū. Silr parentes tenentes paruulos in lecto si occidūt eos opprimendo homicidij rei sūt. vñ habet.2.q.5.c. Cōsuluisti. Monendi sunt ꝛ ꝓtestandi parentes ne tenellos secū in lecto collocēt: ne negligētia qlȝ

aduenientε suffocent: vel opprimant eos: vñ ipsi homicidij rei inueniant. Notandũ q̃ꝫ ꝙ sub homicidio ɔtinet detractio: vt pꝫ ex ep̃la Clementis. ꝛ de pe. di. j. homicidioꝝ. vbi dicit Et qui occidit ꝛ qui odit fratrẽ suũ: ꝛ g ei de trabit homicida pariter esse demonstratur. ¶ Tertio modo. s. si qs dat opam rei illicite ꝛ occidit qs causat ex hoc homicidi reus: putat ludit quis ad saxa vel cũ gladio vel verberat mulierem pregnantẽ: vel pcutit virũ eius cuꝫ qua solebat cõmittere adulteriũ volentẽ cuꝫ detinere ꝛ hmõi. Nam qñ in aliquo pdicto rum casuũ sequit homicidiũ imputat ad pec catuꝫ mortale: ꝛ erit reseruatus casus ep̃alis Ideo. 50. di. c. clerico. scribit. Clerico iaciente lapidem puer dicit interemptus: ꝛ nos pro amore dei. tuo in suo ordine cum pmanere pmittimus: vt tñ semp in penitentia ꝛ in ti more pmaneat. hec ibi. Caueamus ergo ꝛc.

¶ Dñica quarta quadragesime in mane de grauitate ꝛ detestatõe hõicidij. Sermo. 46.

Sequebatur eum mltitudo magna: qa viderũt signa que fa. super his q infir. Jo. 6. Dñi ca rissimi quidã sunt ita cru deles vt eadem constãtia hoiem ꝛ bestiam interficiant. dicendum est de grauitate huius vitij que fuit tertia consi deratio in hoc precepto ꝓposita. De his eni feris dicit ꝓpha ps. 54. Viri sanguinum et dol. non dimi. di. su. ꝛ dicit dolosi ꝓpter iudi cem ꝛ hmõi qui non dolose ꝛc. q. s. vel ante tps corporalr occidunt: vel spũaliter intelligẽ do tam graue est vt vix aut raro ad peniten tiam reuertant: ꝛ tñ dei dico dicit. sequebat eum ꝛc. vt ergo clarius pateat q̃ꝫ sit hoc vitiuꝫ detestandũ tres ɔsiderationes proponuntur ¶ Prima dicitur grauatio. Scda punitio. Tertia satisfactio.

¶ Pars pma huius sermonis in qua ꝓbat homicidium esse graue triplici via. s. rationi bus: auctoritatibus et exemplis.

Primo igitur in hoc sermone dico ꝙ homicidiũ est peccatũ grauissimum: ꝛ ꝓpterea detestandũ: qd ꝓbat tri pliciter. Ratione. Aucte. Et exemplaritate. ¶ Primo rõne triplici. pmo respectu dei ꝛ omniũ creaturaꝝ. Nam tanto maior est cul pa quãto maior offensa: sed tanto maior est offensa quãto se extendit ad plura. Cum igit homicidiuꝫ ꝛ deũ ꝛ oẽs creaturas offendat: nihil eo grauius ꝛ detestabilius esse potest. Primo enim per homicidiũ violat templũ ꝛ imago dei. Nã hõ factus est ad imagineꝫ dei. Geñ. j. ꝛ est templũ dei. j. cor. 3. vbi dicit. Nescitis q: templũ dei estis vos ꝛ spũs dei habitat in vobis. Si qs aũt dei templũ vio lauerit disperdet illum deus. Templum eniꝫ dei sanctũ est qd estis vos. q̃uis eni pncipa liter illa intelligant fm aiam: tñ etiam p re dundantiam respiciũt corpus. homo eni fm corpus sup oẽs creaturas repñtat ipsuꝫ deũ q: in deo fundat esse oiuꝫ creaturaꝝ. fuerunt enim oẽs idee ꝛ silitudines oiuꝫ reꝝ ab eter no: fm Aug. sup illud Jo. j. Qd factum ẽ in ipso vita erat. Jta etiã hõ pticipat de cẽ oiuꝫ creaturaꝝ. Unde Mar. vlti. dicit dñs ap̃lis Predicate euangeliũ omni creature. i. hõi q participat de oĩ creatura: fm Greg. omel. 22. qd ɔfirmat Augu. in. 5. de ciui. dei. c. xj. di. Dedit etiam. s. deus bonis ꝛ malis essentiaꝫ cum lapidibus: vitam seminalẽ cũ arboribus: vitam sensualẽ cũ peccatoribus: vitã intelle ctualem cũ solis angelis dedit. h ille. Est etiã factus homo erectus corporalr ad cõtẽplan dum suũ creatorẽ. vnde Ouidius poeta i lib. metamorphoseos. dicit. Pronaq: cũ spectẽt aialia cetera terrã. Os homini sublime de dit: celũq: videre. Jussit ꝛ erectos ad sidera tollere vultus. hec ille. ¶ Scdo per homici diuꝫ occidit filius dei: q: est homo filius dei creatione ꝛ redẽptiõe: iuxta illud ps. 81. Ego dixi dij estis ꝛ fi. ex. o. ꝛ Mat. 23. vnus est pr qui in ce. est. Mat. 6. ꝛ Luc. xj. dicit. Cũ orat dicite pater noster. ¶ Tertio per homicidiuꝫ offendit etiam in creaturis. Nam angeli de putati sunt ad custodiam hominũ iuxta illud ps. Angelis suis deus manda. de te. ꝛ Mat. 18. Angeli coꝝ semp vi. fa. p. de h alicui diffu sius. Sed p homicidiũ angelus occisi valde vituperat ꝛ inhonorat: ꝛ per ɔñs ipse deus qui angelum deputauit: sicut si qs verberaret ali quẽ ad custodiam: cuius rex deputasset: certe ꝛ militem ꝛ regem inhonorasset: cum etiam videamus ꝙ pncipes ꝛ dñi ad inuidiã ꝛ de decus sibi deputant qñ nõ solũ coꝝ milites ꝛ curiales ac nuncij: sed etiã cũ eoꝝ littere cõ tẽnũtur. Preterea etiam ce. terra: aer: ignis:

⁊ aqua:⁊ oīa que in eis sunt offenduntᷣ: quia
cum oīa illa creauerit deus ad hominis ser-
uitutem:oīa ex homicidio suā amittunt ope
rationem. Quis enim dubitat oīa h̄ creata
esse ad hoīs seruitutē:qn̄ celi motu qui est ī
mundo:sicut motus cordis in corpore:aer spi
ratione: ignis calorē:humiditatē aqua:terra
cibū sibi accōmodat. Omnia eni ait Lactā.
lib.de ira dei.c.13.Quibus constat quicquid
generat ex se mundus ad vtilitatē hoīs accō
modata sūt:⁊ sic patet respectu dei.ℭ Scdo
idem ꝓbatᷣ respectu ꝓximi. Primo qꝛ ifert
mortē ꝓximo que ꝯtinet virtute oēs penas:
iuxta illud phi.3.ethi. Vltimū terribilium est
mors.Sicut enim pecunia omnes res tem-
porales continet:⁊ grā oēs res spūales: ⁊ sol
oēs res nāles:ita ⁊ mors hoīs oēs terribili-
tates:vn̄ ex nā oēs conanᷣ fugere mortem:⁊
oēm penam post sustinere:q̄ȝ mortē incurrē.
Quis tam sanctus qui mortem non timeat
profecto ⁊ Christus qui erat sanctꝰ sanctorū
sicut Mat.26.scribitur.Ob timorem mor-
tis dixit.Tristis est aīa mea vsqȝ ad mortē.
ideo homicidij culpa est grauissima: qꝛ ꝓxio
inferūt oīuȝ grauissimā molestiā.ℭScdo qꝛ
in periculo aīe ponit occisū. potest eni esse ꝙ
sit in peccato mortali:⁊ per homicidium eri-
pitur ei potestas ne possit q̄cq̄ȝ pro aīe salute
agere ⁊ ita moritᷣ corpore simul ⁊ aīa. Nam
actiones ⁊ passiones sunt cōiuncti. vnde nec
aīe sine corpore:nec corpꝰ sine aīa pōt aliqd
mereri:sicut nec ars sine ꝓprijs instrument(
nec instrumenta sine arte pn̄t exerceri.Ideo
post mortem tempus merendi non habetur
sed ſm merita premiari:siue premiū.siue sup
pliciū.Tanto ergo grauius estimatᷣ homici-
dium quāto maius ex ipso iminet aīe dispē-
dium:pōt esse ꝙ qn̄ occiditᷣ non sit imortali:
sed valde difficile est ꝙ in actu non moueatᷣ
rancore ⁊ odio ꝯtra homicidam: ⁊ sic fiat in
mortali.ℭTertio qꝛ non solum homicidaᷣ of
fendit occisum:sed multos scandalizatᷣ:⁊ ini-
micitias generat:cum tn̄ amicitia necessaria
sit ⁊ oībus desiderabilis:⁊ ideo tanto mag(
pec.homicida:quāto per homicidiū maior se
paratur amicitia:que tn̄ ſm phm.4.ethicoꝝ
oībus est necessaria.Nam per homicidium
scandalizanᷣ ꝓpinqui:⁊ affines tota ciuitas
⁊ regnum:⁊ tot sepe odia ⁊ inimicitie generā
tur:vt deueniatᷣ de malo ad peius ⁊ pessimū
vel saltem ad odiū quo aīe occidūtᷣ.ℭTertio

probatᷣ homicidiū esse grauissimum respectu
sui:qꝛ ꝓpter hoc peccatū dānificatᷣ plus quis
q̄ȝ ꝓpter q̄dlibet aliud.ℭ Primo spūaliter
qꝛ nullum peccatum ita horret: nā sicut illud
nūq̄ȝ videtᷣ homo letus post homicidium: et
vt plurimū ipenitētes moriunᷣ ⁊ desperati ī
manitate sceleris:q̄d expresse monstratᷣ ex-
presse mōstratᷣ in p̄mo homicida.s. Caim.di.
Gen̄.4.Maior est iniq̄tas.m. q̄ȝ vt veniaȝ
merear.Nā ꝓprie hoc peccatū est diabolicū
qꝛ de diabolo dictū est Jo.8. Ille homicida
erat a p̄ncipio.ℭScdo corporalr̄ qꝛ homici
de semꝑ sunt in timore ne ⁊ ipsi occidantur
ab his qui p̄uati sunt amico suo ꝑ eum: aut
ab officiali:aut a iusto dei iudicio: q Matth.
26.dicit.Qui gladio fe.gladio peribit:vt cla-
riꝰ dicitᷣ in tertia parte huius sermonis.Et
euenitᷣ frequenter homicide q̄d timet iuxta il
lud ꝓuerb.x.Qd timet impius veniet super
eum:desideriū suū iustis dabitᷣ.quasi tempe
stas transiens non erit impius.Justi aūt q̄si
fundamentū sempiternuȝ.hec ibi. ꝙ si aliqn̄
ex suꝑbia sua non timeant: tn̄ non effugient
iudiciū dei:sȝ sicut dicit apl̄us p̄me Thesal.
5.cum dixerit.s.impius homicida pax ⁊ secu
ritas:tunc repentinus suꝑueniet eis interitꝰ
sicut dolor in vtero h̄ntis ⁊ non effugiet.p̄s.
36. Vidi impium suꝑ exal.ℭTertio dānifi-
catur homicida tēporalr̄:qꝛ ex hoc sepe amit
tit oēm substantiam:⁊ relinq̄t inimicitias fi-
lijs ⁊ posteris:⁊ ꝑ multa dāna incurrit que
longum esset enarrare:⁊ sic rōnibus patet q̄ȝ
graue.ℭTertio hoc idē ꝓbatᷣ aucte triplici.s.
le.nature:scripture ⁊ grece.ℭ Primo aucte
legis nature.Est enim de le.nature q̄d dicitᷣ
Thob.4.q̄d ab alio oderis tibi fieri: vide ne
tu aliqn̄ alteri facias:Cū ergo homo horre-
at mortē sibi inferri:multū offendit legē nāe
alteri inferendo mortē.ℭ Scdo aucte legis
scripture in qua contra quelibet diuine leg(
transgressorem dicitᷣ.p̄s.118. Maledicti qui
declina.a mandatis tuis:quāto magis dicitᷣ
contra homicidam.ℭTertio aucte le.gratie
in qua singulariter datᷣ preceptū de dilectiōe
proximi.Jo.15.Hoc est preceptū meū vt dil.
inuicē sicut dil.vos.⁊ Ro.13.ait apl̄us. Ple
nitudo le.est dilectio:que diuiditᷣ in amorem
dei ⁊ ꝓximi.Matth.22.⁊ Luc.x. sed i homi-
cidio maxime offenditᷣ charitas tam dei q̄ȝ
proxi: vt supra ꝓbatᷣ:ergo patet ꝓpositum.
Nā peccatū tāto est grauius quāto disceditᷣ

magis a charitate:p argumentū eoꝝ que di
cunt' p̄me Corin.13.ideo homicidiū est sūme
graue cū in eo sūme offendat' charitas : ꝛ sic
patet q̄ꝫ graue.¶ Tertio idē ꝓbatur exēplo
triplici.s.naturali:scripto:ꝛ gratuito.¶Primo
exēplo naturali: q2 naturaliter hō creat⁹ est
aial māsuetū:ꝛ ideo nō sunt ei facta cornua
ad feriendū:nec dentes eminētiores ad mor
dendū:nec alia similia:sed oia eius membra
indicant mansuetudinē: sicut igit' omne aial
diligit sibi simile Eccle.13.ꝛ iō nec illud inter
ficit iō horridū est ꝛ ꝯtra naturā hoiem occi
dere.Non eni insurgit vrsus ꝯtra vrsū : nec
leo ꝯtra leonē: nec lupus ꝯtra lupū.ꝛ q̄ꝫuis
canis aliquādo insurgit ꝯtra canē: nō est tñ
auditū q̄ canis interfecerit canē.¶ Scd̄o exē
plo scripto Gen̄.4.Dictū fuit chaim ad ostē
dendū peccati imanitatē.Maledict⁹ eris su
per terrā q̄ aperuit os suū ꝛ suscepit sangui
nē fratris.t.de manu.t.cum operatus fueris
eā non dabit tibi fructus suos. Vagus ꝛ ꝓ
fugus eris super terrā oibus dieb⁹ vite tue:ꝛ
ideo desperat⁹ ex multiplici nequitia :post il
lud maior est iniquitas mea ꝛc̄.addidit: Ecce
eiicis me hodie a facie tua:ois q̄ viderit me
occidet.s.homo vel bestia : ꝛ propter sceleris
grauitatē etiā grauiter punit⁹ est:cū dr̄: Po
suit dn̄s signū in chaim.s.tremorē horribilē
omniū membroꝝ:ꝛ postea occisus fuit a La
mech venāte.¶Tertio exēplo gratuito:q2 si
cut lex gratie est lex charitatis ꝛ amicitie: in
qua propter amicitiā gratuitā filius dei in
carnatus est:ita etiam amicitia nullo modo
gratuita lege est dissoluenda : sꝫ nulla maior
amicitia reperit' q̄ꝫ ea que est inter spm̄ ꝛ car
nē.i.corpus ꝛ aiam que viuente hoie regnat
que si possent etiā cū in tribulationib⁹ sunt :
nullo pacto separari vellent:tāto ergo homi
cidiū aggrauatur:quāto p ipsuꝫ maior ami
citia soluitur:imo debet amplius aggrauari
quāto natura hois que maior est omnib⁹ in
ferioribus agnoscit' vilipendi. Nā lapis qdā
fuit oblatus Alexandro viuenti:qui tersus ꝛ
mundus plus omnibus ponderabat : sed si
quid modici pulueris sup eum positum esset
vilior omnib⁹ apparebat:ex quo sibi fuit da
tum intelligi: q̄ lapis ille ipsūmet significa
bat:qui licꝫ in vita cunctis altior in omnib⁹
appareret:tñ mors eū viliorē efficeret. Et sic
patet homicidiū esse grauissimū:ꝛ detestādū

¶ Pars scd̄a huius sermonis in qua decla
ratur q̄ homicidiuꝫ grauiter punitur:ꝛ pro
pterea detestandum.

SEcundo in hoc sermone ꝯsiderādū
est q̄ꝫ grauiter homicidiū puniatur :
ꝛ ob h̄ detestandū:non min⁹ ꝛ abho
minandū:punit' enim triplici pena.s. Huma
nali.Canonicali.ꝛ Diuinali.¶ Primo hu
manali.i.legis humane :siue ciuilis. In ipsa
eni lege que habet gladiū materialē punitur
homicida pena capitis: sꝫ patricide grauius
puniunt':ut.s.verberetur crudeliter:ꝛ in mare
vel fluuiū proiiciat': vl' bestijs tradātur.C.eo.
l.pma.ꝛ.ff.ad le.cor.de sicca.l.3.§.legis corne
lie.et ideo.C.de epi.au.l.nemo.scribitur.Ho
micida:ꝛ patricida qd̄ fecit semp spectet:imo
non tm̄ occisor tenet': sꝫ qui occidere voluit ꝛ
licꝫ non occiderit punit' ac si occidisset : si tñ
peruenit ad actum occidēdi licꝫ non ꝯsuma
uerit. Vn̄.C.ad le.cor.de sicca.l.is qui cū te
lo.scriptū est: Is qui cum telo ambulauerit
hois necandi cā:sicut is qui hoiem occiderit
legis cornelie de siccarijs pena coercet': q̄ lex
canonicata ē d̄ pe.di.i.c.is q cū telo.¶ Scd̄o
punit' homicidiū le.canōcali que nō vtit' gla
dio materiali:sꝫ spūali.Ideo punit oēm ho
micidā ꝛ mutilantē:nisi in cā sue defensiōis
moderata:etiā vbi nō sit pctm̄ propter erro
rē facti.extra ne cle.vel mo.c.sentētiam. Qd̄
autē dicit Tho.2.2.q.64.ob sui defensioneꝫ
homicidiū cōmissuꝫ inducere irregularitatē
tpe suo erat in opinione aliquoꝝ doctoꝝ : sꝫ
postea emanauit Cle.declarās nō inducere
irregularitatē .de homicidio.c.i.ꝛ sic hodie te
net'. Item homicidiū vel mutilatio vel enor
mis percutio facta clerico etiā in minoribus
ordinibus ꝯstituto:inducit excoicationē: cui⁹
absolutio sedi apostolice reseruat'. Vn̄.17.q.
4.c.qui occiderit.scribit': Qui occiderit mo
nachū aut clericum arma relinquat:ꝛ deo in
monasterio seruiat cunctis diebus vite sue :
nunq̄ꝫ ad seculum reuersurus:ꝛ septē annis
publicā pniam agat.qd̄ ꝛ patet.22.q.i.c. p̄di
candū : q̄ꝫuis hodie pnia sit arbitraria. Est
tamen aduertendū q̄ homicida non potest
absolui a minori q̄ꝫ sit epus:ꝛ ex ꝯsuetudine
aliquando mittitur ad papā.ꝛ merito preser
tim cū aliquid enorme cōmittitur: cum sola
mēbroꝝ truncatio reseruetur episcopis : nec
debet fieri absolutio nisi satisfactione pmis
sa.23.q.8.c.si quis. Insuper est sciendū q̄ ma

ioꝛ penitentia iniungitur ꝓ quibuſdā homi-
cidijs grauioꝛibus. Nam ſm Hoſti. de his
qui fi. oc. in glo. c. j. et. 3. quando parentes ſpō
te occidunt filios vel opprimunt: maioꝛ eſt
eis penitentia q̄ꝫ pro cōmuni homicidio in-
iungenda. Si autē caſu ⁊ graui culpa ꝯtige-
rit tale homicidiū: tunc ſm Hoſti. ⁊ glo. pe-
nitentia q̄nqꝫ vel ſeptē annoꝝ eſt imponen
da. argu. diſ. 50. ca. ſi quis. de pe. ⁊ re. ca. que-
ſitum. Si autē leuis culpa preceſſerit: tūc pe
nitentia triū annoꝝ eſt iniungenda. de his q
fi. oc. ca. de infantibus. Si autēꝫ nulla culpa
preceſſerit: de iure non ſunt puniendi: tamen
ꝓpter ambiguū duplicitatis ad cautelaꝫ ali-
qua penitentia eſt iniungenda. ar. 23. q. 5. ca.
excōmunicatoꝝ. Et in his omnibus ſi culpa
eſt occulta: iniungenda eſt penitētia occulta:
ſi manifeſta ⁊ penitentia debet eſſe manife-
ſta. Imponitur etiā grauioꝛ penitentia patri
cide ſiue matricide: ut habetur. 33. q. 2. ca. lato
rem. Et adhuc maioꝛ vxoꝛicide. ut habeť ibi-
dem. ca. admonere. eſt tamē ⁊ ipſa arbitraria
in foro penitentie: preſertim ſi res eſt occulta
Ratio autē quare maioꝛ penitentia imponi
tur vxoꝛicide q̄ꝫ patricide eſt quia maioꝛ eſt
prauitas ad vxoꝛicidiū q̄ꝫ patricidium: non
quia grauius ſit pctm̄: ⁊ h̄ factum eſt ad re-
trahendū illam prauitatē. ¶ Tertio punitur
homicidiū pena diuinali: h̄ eſt iudicio dei in
hoc ſeculo ⁊ in alio. Primo in preſenti ſubi
ta mortis preuentione. Nam ſunt quattuoꝛ
que clamant in ꝯſpectu dei: que oīa dicunt
homicidiū. Primū quoꝝ ē homicidiū aper
tum: ut patet Geñ. 4. quando dicit domin⁹
ad chaim: Vox ſanguinis fratris tui clamat
ad me de terra: que vox fuit a deo exaudita
in punitione ipſius chaim. Scōm eſt vitium
ſodomiticū Geñ. 19. Clamoꝛ ſodomoꝝ ⁊ go
moꝛꝛeoꝝ multiplicat⁹ eſt: ⁊ pctm̄ eoꝝ aggra-
uatū eſt nimis. Tertiū eſt oppreſſio inocētū.
vñ Exo. 2. dr̃ de filijs iſrl̄ ab egyptijs iniuſte
oppreſſis. Aſcendit clamoꝛ eoꝝ ad dñm ab
operibus ſuis: ⁊ audiuit gemitus eoꝝ. Quar
tū eſt mercēnarij defraudatio. Vñ Jaco. 5.
Ecce merces mercēnarioꝝ veſtroꝝ que frau
data eſt a vobis clamat: ⁊ clamoꝛ eoꝝ in au-
ribus dñi ſabaoth introiuit: ⁊ eſt rō quia in
his cōmittiť quaſi homicidiū. Nam in pctō
ꝯtra naturā effunditť illud qḋ potuit eſſe ma
teria coꝛpoꝛis humani: ideo eſt quaſi homici
diū. In defraudatione mercēnarioꝝ ſubtra-
hitur pauperib⁹ vnde viuant: ideo a deo q̄ſi
homicidiū reputať Eccle. 34. Qui offert ſa-
crificiuꝫ ex ſubſtantia paupeꝝ q̄ſi q victimat
filiū in ꝯſpectu patris ſui: panis egentiuꝫ vi-
ta pauperis eſt: qui defraudat illū homo ſan
guis eſt: qui aufert in ſudoꝛe panē quaſi q oc
cidit proximū ſuū. Qui effundit ſanguineꝫ: ⁊
q fraudeꝫ facit mercēnario frēs ſunt. hec ibi.
Ecce q̄ꝫ dānoſū eſt homicidiū. Scđo puniť
homicidiū grauiter in alio ſeclo. Nā Math.
25. dr̃: Ite maledicti in ignē eternū. ⁊c̃. Si h̄
de proximo nō ſubuenientib⁹ in neceſſitate:
quid illis qui non tm̄ non ſubueniūt ꝓximo
ſꝫ etiā illum occidunt nolentes reddere qḋ te
nenť: ⁊ quādoqꝫ etiā grauiſſimo dāno mul-
toꝝ. Et ſi iudiciuꝫ ſine miſericoꝛdia fiet illi q
non fecit miſericoꝛdiā Jaco. 2. quid illi qui fa
cit ꝯtra oēm miſericoꝛdiā: ⁊ operať oēm cru
delitatē. Et ſic patet q̄ꝫ grauiter punitur ho-
micidiū: patetqꝫ ſecunda pars.

¶ Pars tertia huius ſermonis in qua de-
claratur ad quantam ſatiſfactionem ꝓhomi-
cide obligentur.

Tertio in hoc ſermone q̄ꝫ deteſtandū
ſit homicidiū ꝓbatur etiā ex magna
ſatiſfactione quā homicide tenētur
facere: ⁊ coꝛpoꝛaliter ⁊ tēpoꝛaliter. Ad cuius
rei declarationē eſt ſciendū: ꝙ aliter tenētur
ſatiſfacere vulnerantes: aliter mutilantes:
aliter penitus occidētes. ¶ Primo enī vul-
nerantes ſm Ricar. ⁊ Sco. in. 4. di. 15. licet
non valeat reſtituere membꝛū in tali ꝯditio
ne ſicut ante: ad tria tamē remanet obligat⁹
Primo ad expenſas que circa medicū ⁊ vul
neris ſanitatē expendunť. Vñ de iniu. ⁊ dā.
dato. ſi rixati. ⁊ ſumiť ab Exo. 21. Si rixati fu
erint hoīes: ⁊ ꝑcuſſerit alter ꝓximū ſuum: ⁊
ille moꝛtuus non fuerit: ſed iacuerit in lecto:
qui ꝑcuſſerit operas ei⁹. ſ. amiſſas ſm glo. et
expenſas in medico reſtituat. Scđo teneť ad
illa q̄ vulnerat⁹ talis leſionis occaſione ami-
ſit: puta ſi hō dedit⁹ erat alicui laboꝛioſo coꝛ-
poꝛali: vñ veriſimiliter credi pōt ꝙ inde lu-
cratus fuiſſet: ad talē ſatiſfactionē obligat⁹ eſt
ſicut in preallegato. ca. glo. dicit. Tertio teneť
ad ſatiſfactionē ⁊ placationē illius de iniu-
ſticia data. Cum honoꝛ vero inter exterioꝛa
bona ſit maximū bonū: non videť ꝙ inferri
poſſit alicui iniuria grauis per quā deijcitur
multū q̄n illi obligeť ad talis honoꝛis reſtitu
tioneꝫ: certū eſt enī qḋ talia alicui inferre eſt

notabiliter illi iniuriari:s3 ꝫm Tho.2.2.q.62.
ar.6.q percutit aliquē tenet̃ recōpēsare passo
iniuriā:q̄uis nihil remaneat apud ipsum: ꝛ
huiusmōi ad arbitriū boni viri. ¶ Scđo ve-
ro mutilans:puta quia proximo abscidit ma
nū aut pedē:aut hoīem occecauit:pro tali eni
ꝫm Sco in.4.di.15.q.2.coiter nisi in ecclesia
restitutio pecuniaria sit statuta.ad.5.mutilās
tenetur ꝫm eum. Primo ad expensas appo
sitas in curatione illius ut dictum est. Scđo
ad satisfactionē impediti lucri pro toto futu
ro tempore quo vsus fuisset illo mēbro ab-
sciso. Tertio ad satisfactionē afflictionis illi⁹
membri mutilati:cū perpetuo vita sit sibi do
lori ꝛ tristicie:viuere sine oculis vel manib⁹.
ꝛc.ideo ad aliqua sup impendēda tenetur:ex
quib⁹ possit onera ꝛ tristicias quas ex tali le
sione incurrit ꝯsolabilius ac leuius ferre. Ex
vno tamen respectu plus ponderāda est mu
tilatio pauperis q̄ȝ diuitis:si eget parte absci
sa ad necessaria vict⁹ acquirenda. Ex alio re
spectu plus est in diuite estimāda.s.dignitas
ipsius:s3 nihilomin⁹ parū est quo ad primuȝ
respectū. Quarto tenet̃ truncatoꝛ alere trun
catū si indiget. Quinto obligat̃ ad satisfactio
nē sanguinis ipsius mutilati:puta si ille cui ē
ablata manus se ꝛ suos alebat:qꝺ nunc iple
re non pōt: talis dānū inferens ad equalia
obligatur ꝫm boni viri iudiciū. ¶ Tertio ꝫm
Sco.in.4.di.15.occidens ad tria manet obli
gatus. Primo eni expedit ei ꝙ exponat vi-
tā in causa iusta:puta ꝯtra inimicos ecclesie
vel alios infideles:ꝛ huiusmōi:ordināꝺo la-
bores ꝛ periculū ꝓ satisfactione illi⁹ quē ipse
occidit:ut cui non potest in corporalib⁹ satis-
faciat in spūalibus bonis: qui si nec satisfacti
onē vel restitutionē facere velit: non pōt oio
a restitutione esse imunis:ꝯtra quosdam fa-
tuos ꝯfessores absoluētes leuiter homicidas
non explicando eis necessarias restitutōes ꝛ
obligationes: ꝛ ut ita dixerim leuius trāsire
permittentes q̄ȝ si occidisset eius bouē: nā si
proximi canē vel bouē occidisset non absol-
ueretur absq3 restitutiōe:ꝛ de homicidio nō
curatur. Quātū aūt homicidiū detestetur a
deo:patet in Dauid manifeste quē prohibu-
it sibi templū extruere: quia sanguis fusoꝛ l3
iuste fuisset. Si igitur occisoꝛ iustus non acce
ptatur ad cultū dei: iniustus occisoꝛ vbi pare
bit: hui⁹ sentētie est Sco. Scđo ꝫm Geral.
odoē3 obligatur:si predicti casus nō occurre
rent homicida totā vitam suā in oratione et
penitentia ordinare ad illius vtilitatē quem
occidit. Tertio ꝫm Geral.ꝛ Sco.si interfe-
ctus sustentabat aliquos.s.patrē:matrem et
alios sibi propinquos vel pauperes: obligat̃
talis interfectoꝛ omnib⁹ illis ad tantā restitu
tionē quantā abstulit illis per morte3 illius.
Hoꝝ omniū ratio est quia damnū est passo
restituendū ꝛ satisfaciendū. Ex his elici pōt
ꝙ siquis reipublice necessari⁹:si ex huiusmōi
morte dānū est passa:occisoꝛ ad ꝯdigna3 sa-
tisfactionē tenetur. Seruus etiā dn̄o suo oc
cisus debet sibi restitui per alteri⁹ serui equi-
ualentis dationē vel emptionē:aut preciū cō
petens emptioni. In omnib⁹ igitur istis in
quib⁹ dānū neq3 in se neq3 in equiualenti re
stitui potest per recompensationem facien-
dā arbitrio boni viri restitui debet ꝫm Ric.
Tho.ꝛ Guil.ergo attēdat quisq3 que ꝛ q̄ȝta
incurrit ex homicidio dāna temporalia: cor-
poralia: spiritualia.ꝛc.

¶ Dn̄ica quarta infra diē in q̄dragesima de
reprobatiōe mechie ꝛ fornicationis:per illud
verbū non mechaberis. Sermo.47.

Multi filii de-
serte magis q̄ȝ ei⁹ que habet
virū.ad Gal.4. Viso capi
tulo de scđo ꝓcepto scđe ta-
bule qꝺ in ꝑsona ꝓpria ꝓhi
mi ꝓhibet lesionē.s.nō occides:ꝯueniēter ꝺ
tertio qꝺ ꝓhibet nocumentū in ꝑsona ꝯiun
cta tractanduȝ est.s.non mechaberis: qꝺ ꝫm
aurelium Augu.implicite ꝓhibet oēm illicitū
ꝯcubitū siue vsum mēbroꝝ illoꝝ:imo etiam
ꝓhibet oēm illicitā ꝯcupiscentiā: ut videbit̃:
ꝛ oēm carnis imundiciā. Bene ergo dic̄ nō
mechaberis.i.ꝫm glo.nulli alij excepto ma-
trimoniali federe te cōmisce:ꝯtra qꝺ his tē-
porib⁹ inumerabiles faciūt.ut vere cū Pau
lo dici possit:Multi filij deserte.i.ꝯcubine q̄ȝ
ei⁹ que habet virū.s.legittimū. De h̄ precepto
iuxta morē tria in presenti vidēda occurrūt.
¶ Primū hui⁹ mādati ꝓbatio ꝛ fornicatio
nis reprobatio. ¶ Scđm generalis relaxatio
ꝛ matrimonij remediatio. ¶ Tertiū singula
ris obseruatio ꝛ corporalis remediatio.
¶ Pars ꝑma hui⁹ sermonis in q̄ ꝓbat̃ lu-
xuriā hoc ꝓcepto iuste esse reprobatā.

Unde Augu. dicit in li. de. x. cor. Dñs q gu-
bernat seruos suos ad vtilitatē illoꝝ nō suā:
h precipit ne per illicitas voluptates corruat
templū eius: qđ esse cepisti. h ille. Septimo ⁊
vltimo ꝓbatur rōne remediationis sic: Re-
mediū adhibitū periculo est seruandū in for
ma: ut periculū euitetur: sed ꝓ euitādo peri-
culo fornicationis est scđo matrimoniū re-
formatū. vñ aplus ṗme Corinth. 7. ait: Pro
pter fornicationē. s. euitandā vnusquisqꝫ vxo
rē suā habeat: ⁊ vnaqueqꝫ suum virū ⁊c. vbi
nota ꝙ dicit vxorē ⁊ virū: ergo excludit cōcu
pitū: ex quo patet ꝙ oēs fornicatores morta
liter peccāt ⁊ incurrūt penā eternā. Qđ si ꝯ
dicat sic: Omne pctm̄ mortale ducit ad ꝑdi-
tionem eternā: sed fornicatio nō perducit ad
eternā. vñ Ambro. suꝑ illud ṗme ad Thi. 4.
Pietas ad oia vtil. ⁊c. sic ait: Omnis sūma
xpiane discipline in misericordia ⁊ pietate ē:
quā aliquis sequens si lubricuꝫ carnis patit
sine dubio vapulabit sed nō peribit: ergo for
nicatio nō est pctm̄ mortale. Ad h respondet
ꝙ per opera pietatis ille qui lubricū carnis
patit liberat a perditione eterna inqꝫtuꝫ per
huiusmodi opera satis facit de lubrico cōmis
so: nō aūt ita ꝙ si in lubrico carnis perseue-
ret impenitēs vsqꝫ ad mortē ꝑ pietatis oꝑa
liberetur. de pe. di. 5. falsas. Et sic patet luxu-
riā rōnibus reprobari.

¶ Pars secūda huius sermonis in q̄ ꝓbat
luxuriā esse reprobatā multiplici auctoritate.

Secundo in hoc sermone idē ꝓbatur
auctoritatis via: auctoritate. s. septipli
ce. s. Auctoritate Mosayca: Pro-
phetica: Euāgelica: Apostolica: Auctentica:
Canonica: Poltica. ¶ Primo dico luxu-
riā esse reprobatam auctoritate mosayca sic
discurrēdo: nō mechaberis Exo. 20. Deutro. 5
trāsūptiue Math. 5. Et. 32. q. 5. c. nō mecha.
Uir de quo egredietur semē coitꝰ lauabit aq̄. i.
pnia: oē corpꝰ suū ⁊ mū. erit. Leuit. 15. Si qs
mechatꝰ fuerit cū vxore alterꝰ morte mo. Le
uit. 20. Morietur qm̄ fecit nefas in isrl: ut for-
nicaretur in do. p. su. Deutro. 22. Non erit me
retrix de filiabus isrl: neqꝫ scortator de filijs
isrl. Deutro. 23. Et sic patet auctoritate mo-
sayca luxuriam esse reprobatā. ¶ Scđo au-
ctoritate prophetica sic: Attēde tibi fili mi ab
oi fornicatōe: ⁊ preter vxorē tuā nunqꝫ patia
ris crimen scire. Thob. 4. Eos q ita ꝯnu. sus
cipiunt ut sue libidini vacent: sicut equus et
mulus: habet super eos demon potestatem
qꝫto magis in fornicatoribꝰ Thob. 6. Ignis
est vsqꝫ ad ꝑditionē deuorans: oia eradicās
germina Job. 31. Fortitudo eiꝰ in lūbis eiꝰ: ⁊
virtꝰ illiꝰ in vmbilico vētris eiꝰ Job. 40. Inst
xus suꝫ li. i. ꝓfun. s. luxurie Psal. 68. Incēde
rūt igne. s. luxurie psal. 73. Juuenes. e. cōedit
ignis. s. luxurie psal. 77. Nūc g fili audi me:
⁊ nō recedas a verbis oris mei: lōge fac ab
ea viā tuā. s. a muliere luxuriosa: ⁊ ne appropi
ques foribꝰ eiꝰ Prouer. 5. Ne des mulieri
ptātē aie tue: ne ingrediat in virtutē tuam ⁊
ꝯfundaris Eccle. 9. Ne des fornicarijs aiaꝫ
tuā in vllo: ne perdas te ⁊ aiaꝫ tuā Ibidem.
Malitia vniꝰ hore obliuionem facit luxurie
Eccle. xj. Qui se iūgit fornicarijs: erit nequā:
putredo ⁊ vermes hereditabūt illū Eccle. 19.
Breuis ois malitia super malitiā mulieris.
Et infra. Ne respicias in mulieris speciem:
⁊ non ꝯcupiscas mulierē in specie: mulieris
ira ⁊ irreuerentia ⁊ ꝯfusio magna est Eccle.
25. Ne respicias mulierem alieni viri: ⁊ ne
scorteris ancillā eiꝰ: ⁊ ne steteris ad li. Eccle.
21. In medio mulierū noli cōmorari: de ve-
stimētis eius ꝓcedit tinea: ⁊ de muliere ini-
quitas viri Eccle. 42. Saturaui eos: ⁊ me-
chati sūt: ⁊ in domo meretricis luxuriabant
Hiere. 5. Abhoiabilē fecisti decorē tuū. s. per
luxuriā Ezechiel. 16. Habens fiduciā in pul
chritudine tua fornicata es. ibidem. Auferat
fornicationes suas a facie sua de medio vbe
rū suoꝝ Osee. 2. Fornicatio vinuꝫ ⁊ ebrietas
auferunt cor Osee. 4. Spūs fornicatiōis in
medio eoꝝ: ⁊ dñm nō cognouerunt Osee. 5.
Disperdā tenentē sceptrū in domo volupta
tis ⁊ luxurie Amos ṗ. Filiꝰ ⁊ pater eius iue-
runt ad puellā: ut violarēt nomen sanctum.
Macha. ṗmi. 2. Ut qui lassiui estis in stratis
vestris Amos. 6. Ue ciuitas sanguinū vni-
uersa mendacij dilaceratiōe plena. Et infra
Corruerūt in cordibus suis propter multitu
dinē fornicationū meretricis speciose ⁊ grate
⁊ habētis maleficia q̄ vēdidi gētes i fornica
tionibꝰ suis: ecce ego ad te dicit dñs deus ex
ercituū: ⁊ reuelabo pudē. t. in fa. t. ⁊ ostēdā in
gentibꝰ nuditatē. t. ⁊ reges ignominiā tuam.
Naū. 4. Et sic patet auctoritate ꝓphetica lu
xuriā reprobari. ¶ Tertio auctoritate euange
lica sic discurrēdo. Non licꝫ tibi habere vxo
rē fratris tui di. Joānes Herodi Math. 14
Dissipauit substantiā suam vi. luxu. Luc. 15.

Omnis q dimittit vxorem suā ⁊ ducit aliaꝫ mechatur Luc.16. Ab intus enī de corde hominū cogitationes male procedunt: adulteria: fornicatōes: homicidia ⁊c. omnia hec coingnant hoiem Mar.7. Dicit ei iesus bene dixisti quia non habeo virū: qnqꝫ enī viros habuisti ⁊ hunc quē habes non est tuus vir. Joā.4 ¶ Quarto auctoritate apostolica sic: Neqꝫ fornicarij: neqꝫ moles: nec masculorū concubinares regnū dei possidebunt. Et infra: Tollens ergo membra xp̄i faciem membra meretricis p̄me Corinth.6. Fugite oēm fornicatōnē: oē enī peccatū qd̄cūqꝫ fecerit hō extra corpꝰ est: qui aūt fornicat̄ in corpꝰ suuꝫ peccat Ibidē. Tradidit eos in reprobū sensū ut faciant ea q̄ nō ꝯueniūt: repletos oi iniqtate: malicia: fornicatōe: auaricia ⁊c. Et infra Qm̄ q talia agūt digni sunt mor. non solū q faciūt: sed etiā q cōsentiūt faciētibꝰ Ro.p̄mo Fornicatio ⁊ ois imūdicia nec noietur in vobis: sicut decet scōs Ephe.5. Hoc scitote intelligētes ꝙ ois fornicator aut auarꝰ aut imūdus: nō habet hereditatē in regno xp̄i ⁊ dei Ibidē. Manifesta sunt opa car. q̄ sunt fornicatō: iudie: imūdicie: impudicitie: luxuria ⁊c. quoniā qui talia agunt regnū dei non possidebūt: nō aliter cōsequent̄ Gal.5. Mortificate membra vestra q̄ sunt super ter. fornicationē: imundiciā: libidinem: concupiscentiaꝫ malitiā ⁊ auariciā: que est idolorūꝫ seruitus: propter que venit ira dei in filios diffidētie. ad Col.3. Fornicatores ⁊ adulteros iudicabit deus Hebre. vltimo. Epulati estis super ter. ⁊ in luxurijs vestris enutristis corda vestra Jaco.5. Octauū Noe iusticie preconeꝫ custodiuit diluuiū mundo impioꝝ inducens ⁊ ciuitates sodomoꝝ ⁊ gomorreoꝝ in cinerē redigens euersione damnauit: exemplū eoꝝ qui impie attriti sunt ponens ⁊ iustuꝫ Loth oppressuꝫ a nefandoꝝ iniusta ac luxuriosa cōuersatione eripuit. scd̄e Pe.2. Nouit dominus pios de tentatione eripere: impios vero in die iudicij cruciandos reseruare: magis autem eos qui post carnē in concupiscentia imundicie ambulant Ibidem. Dedit illi tēpus ut penitentiā ageret: ⁊ non vult penitere a fornicatione sua: ecce mitto eam in lectum ⁊ qui mechantur cū ea: in tribulatōne maxima erunt: nisi penitentiā egerint ab operibꝰ suis: ⁊ filios eiꝰ interficiā in mortē Apoca.2. Veni ostendā tibi damnationē meretricis magne: que sedit super aquas multas: cum qua fornicati sunt reges terre Apoca.17. Et sic patet ⁊c. ¶ Quinto auctoritate auctētica. i. sanctoꝝ sic. Primo beati Augu. in libro de cōflic. vitioꝝ.23. dicit: Quomodo in voluptate tua te non dilatas: modo cuꝫ qd te sequat̄ ignoras: acceptuꝫ tempus in desiderijs perdere non debes: quia q̄ꝫ citius pertranseat s ignoras. Si enim deus misceri hoies nollet in voluptate: castos in ipso humani generis exordio masculū ⁊ feminā non fecisset. Castitas illibata rn̄dit nolo ignorare te fingas: qr post hanc vitā sine fine recipias. Si enī pie ⁊ caste vixeris sine fine gaudebis: si vero impiꝰ ⁊ luxuriosus fueris eternis incendijs subiacebis. Inde enī magis castꝰ viuere debes: vn̄ q̄ꝫ citius tēpus acceptū pertranseat ignorare te dicis. Qd̄qꝫ i exordio generis humani masculum ⁊ feminā ad hoc deum creasse profiteris: ut mutuis se amplexibus miscere deberet: oino verissime dicis: sed quia nubendi quibusdā licentia cōceditur: hoc est q virginitatē ⁊ castimoniā vidualem nequāq̄ꝫ professi sunt: quibusdā autē non tribuitur: sed interdicitur. hoc est qui virgines ⁊ continentes esse decreuerunt: fornicatio vero qr nullis impune conceditur: non attendis. An cōtēnēdū putas quod apostolus lubricis dicit: fugite fornicationē fratres: quodcūqꝫ enī homo peccatū facit extra corpus est: qui autem fornicatur in corpus suū peccat. Qd̄ si parui pendendum existimas: audi quod postea in sempiternū plores ⁊ gemas: neqꝫ enim adulteri: neqꝫ fornicarij: neqꝫ corruptores: neqꝫ masculoꝝ concubinares: neqꝫ molles regnū dei possidebunt. O q̄ꝫ parua est concubitus hora: qua perditur vita futura. Qd̄ aūt emolumentū affert corpori: quodue tribuit lucrū que tam cito perducit ad baratrū. hec ille. Et in libro de sermone dei in modo. idē sic inquit: Qui vi. m. ad concu. e. i. hoc fine: hocqꝫ animo attenderitur eam concupiscat: quod iam non est delectationi carnis: sed plane cōsentire libidini: ita ut non refrenet̄ illicitꝰ appetitus: sed si facultas fuerit satietur: hic mechatus est. Sicut enī de carbonibus scintille dissiliunt: de ferro rubigo nutritur: morbos aspides sibilāt: ita mulier diffundit ꝯcupiscētie pestilentiaꝫ: nunc in risum dissoluit̄: nunc blanditias exhibet: ⁊ qd̄ venenosiꝰ est super cūcta psallere delectat̄ aut canere: cuiꝰ cantu

tollerabili⁹est audire basiliscū sibillātē. Memento Thamar q̄ a fratre suo Amō corrupta est: vbi enim vni⁹ tabernaculi ꝯuersatio: carnis nō facile tollit̄ delectatio. hec ille. Scḋo auctoritate Ambro. sup Luc. di. Qui ḡ non causa pcreande sobolis: sed explēde sibi inuicem libidinis copulantur: nō tam coniuges q̄ȝ fornicarij videntur. Et in libro de Abel ⁊ chaim dicit: Libido velut festuca cito accēditur. prope consumitur. Seceuus criminū stimulus libido est: que nunquā heabre queratur: patitur affectu: nocte feruet: die anhelat. Sanson validus et fortis leonem suffocat: sed amorem suū suffocare non valuit: vincula soluit hostium: sed suarū non soluit nexus cupiditatū messes incēdit alienas: sed vnius impie mulieris accensus igniculo: messeȝ sue virtutis amisit: ianua diaboli: via iniquitatis: scorpionis percussio: nociuūq̄ genus est femina. Cum proximat stipula ignem accendit: flāmigero igne percutit conscientiam pariter habitantis: extrahit fundamenta montiū. Si femine cum viris habitent viscariuȝ non deerit diaboli. hec ille. Tertio auctoritate Gregorij libro. 21. mora. sic di. Quelibet alia fuerint bona opera: si luxurie scelus nō aboletur: imensitate huius criminis obruūtur: maulm luxurie: aut cogitatione perpetrat̄: aut opere. Calidus enim aduersa. i⁹ noster cum ab effectu operis expellitur: secreta cogitatione polluere nititur. Ex quo autem semel luxuria mentem occupauerit: vix etiaȝ bona desideria cogitare permittit. Idem. 32. libro mo. dicit: Diaboli proprie corpus sunt: qui decepti a suggestionibus eius delectationibus: consentiunt carnalibus. Hec ille. ¶ Quarto auctoritate diui senioris Hieronymi qui in epistola ad matrem ⁊ filiam dicit: Inter has ⁊ tantas illecebras voluptatū ferreas etiam mentes libido domat. Et ad Damasce. papam de filio prodigo ait: Luxuria inimica deo: inimica virtutibus: perdit omnē patris substantiam: ⁊ ad presens voluptatem deliniens futuram non sinit cogitare paupertatem. hec ille. Et sic auctoritate auctentica patet luxuriaȝ reprobari. ¶ Sexto idem probatur auctoritate canonica sic discurrendo. Nam. 27. q. i. ca. nubendi. dicitur: Fornicatio nulli impune conceditur. Et 32. q. 7. ca. non solum. habetur: Inter cetera septem vitia fornicatio maximuȝ scelus est: q̄ꝛ p carnis imūdiciā tēplū dei violat. Iteȝ. 32. q. 4. ca. in eo fornicator. dr̄: Hoc vnū scio q̄ q̄ post fidem xp̄i fornicat̄: violat tēplū dei: sed opus carnis imundicia nūcupat̄. hec ibi. Et ibideȝ. ca. sicut dr̄. Sicut sancti⁹ est fame mori q̄ȝ idolorum vesci: ita sancti⁹ est defungi sine liberis: q̄ȝ ex illicito coitu stirpem querere. Et in ca. sic non sunt. scribitur: Sic non sunt facienda adulteria etiam voluntate filios generandi: quemadmodū nec furta sunt facienda: ⁊ voluntate pascendi pauperes sanctos. Et in ca. meretrices. dicitur: Meretrices esse ⁊ ad meretrices accedere ꝓhibet dominus: quarū publice venalis est turpitudo. Et in ca. Salomon. dicitur: Salomō quippe imoderato vsu atq̄ȝ assiduitate mulieruȝ ad hoc vsq̄ȝ perductus est: ut templum idolis fabricaret: ⁊ qui prius deo templum extruxerat: assiduitate libidinis ⁊ perfidie: subtractus idolis templa construere non timuit hec ibi. Et ideo dicentes fornicationem non esse peccatum: tanq̄ȝ heretici sunt censendi. in cle. ad nostram de here. vbi aliquibus sic dicentibus: Actus carnalis cum ad hoc natura inclinet nullum peccatuȝ est: ⁊ maxime cum talem actum exercens ad hoc tentatur. Respondetur prauitas heretica est sic asserere: ⁊ pertinaciter defensare. Ratio est: quia ut dicit glo. est contra precepta dei Exo. 20. Vnde. 22. q. i. ca. predicandū. Fornicatio cōputatur inter mortalia peccata. vbi sic dicitur: Fideles noscere debent talē de periurio penitentiā imponi debere: qualem ⁊ de adulterio: de fornicatione: de homicidio sponte cōmisso: ⁊ de ceteris criminalib⁹ vitijs. hec ibi. Quid plura: lege. 50. di. in. ca. quia tua. et di. 49. ca. hinc. post mediū. et. 23. q. 7. ca. quēadmodū. et. 32. q. 5. ca. nec solo. vbi habetur: Nec solo tactu ⁊ affectu: sed aspectu appetitur concupiscentia feminarum ⁊c̄. lege item 32. distin. ca. pˀmo. in fine. Et. 15. q. 8. ca. hi qui Et de vi. ⁊ hone. cle. c. ⁊ clericoꝝ. vbi habet̄: q̄ luxuria lȝ ab oībus sit vitanda a clericis tn̄ maxime: ⁊ sic patet auc̄te canonica luxuriā reprobari. ¶ Septimo ⁊ vltimo idem ꝓbat̄ auc̄te politica tripliciter. Pˀio auc̄te phoꝝ. Scḋo poetaꝝ. Tertio legū humanarum. ¶ Primo phoꝝ sic. Plato phus antiquus dic̄. Maloꝝ esca voluptas: quia ea sic̄ pisces hamo: hoīes capiunt̄. hec ille. Pithagoras ait. Fugienda sunt oībus modis ⁊ abstinen-

da:languor a corpore:imperitia ab aia:luxuria a ventre. Ideo cum quidam stolidus audiente Pithagora diceret male se esse cum mulieribus:q̄ꝫ cum phis ꝯuersari:ꝛ sues:iqt Pithagoras libentius in ceno:q̄ꝫ in aq̄ versant. Aristo.3.ethicoꝝ.inquit. ꝙ delectatiões gustus ꝛ tactus:inter delectatiões sensibiles maxime sunt vehementes:ꝛ ideo reprehensibiles.ꝛ in.4.ethi.dicit. Continentia nõ ē virtus:sed quedaꝫ virtuti mixta: quia ꝯtinens sequit̃ rõnem ꝛ cãm:qḋ pertinet ad virtuteꝫ hec ille. Seneca pmo declarandũ ait. Nihil est tam mortifeꝝ ingenijs q̄ꝫ luxuria. Luxuria blãda pestis:victrix orbis: imensas opes auaris manibus vt perdat rapit.ꝛ in.39.epl̃a ait. Quis hostis in quẽq̄ꝫ tam ꝯtumeliosus fuit:q̄ꝫ in quosdam voluptates sue? ꝛ infra q dam se voluptatibus in mergunt: quibus in ꝯsuetudinem adductis carere non põt. O hoc miserrimum est ꝙ eo puenerit:vt illis q̄ superuacua fuerũt facta sint necessaria. Seruiunt itaqꝫ voluptatibus non fruunt̃ ꝛ mala sua: qḋ maloꝝ vltimũ est:amant. Indurandus est itaqꝫ animus ꝛ a blandimentis voluptatis procul abstrahendus.vina hanibalẽ hiberna soluerunt:ꝛ indomitũ illum viuib⁹ atqꝫ alpibus tutum eneruauerunt: fomenta campana armis vicit: vitijs victus est. Nobisq̄ꝫ militandum est: eo genere militie quo nunq̄ꝫ otium dat̃:debellande in pmis voluptates:que vt vides seua quoqꝫ ingenia rapuerunt. Si voluptati cesserimus cedendum est labori:cedendum est dolori:cedendum est paupertati.hec ille. Boetius lib.de disciplina scolastica dicit. Est enim meretrix iniqtatis via inferni ianua.percussio scorpionis:viscariũ sceleris:puteus interit⁹. Et in.3.de cõsol. idem dicit. Quid aũt de corporis voluptatibus loquar:quaꝝ appetentia qdem plena est facietatis.facietas vero penitentie: quaꝝ̄ mo tus quid hẽat iucũditati? ignoro:tristes vero esse voluptatũ exitus:quisqꝫ reminiscit̃ libidinum suaꝝ itelliget:que si beatos explicare possent:nihil cause ē qn pecudes q̄ꝫ beate eẽ dicant̃. Nihil ergo dubium est: qn ad beatitudineꝫ deuia quedã sint:nec pducere quẽq̄ꝫ eo valent:ad qḋ se perducturas esse promittunt.hec ille. Tulius lib.j.de offi.ait. Si considerare volumus que sit i natura hominis excellentia ꝛ dignitas:facile intelligem⁹ q̄ꝫtũ sit turpe defluere luxuria ꝛ delicate ac molliter viuere:ꝛ quãtum sit honeste viuere: continenter:sobrie:ꝛ pudice. Et in eo.lib.idem ait. Luxuria cuꝫ omni etati turpis sit:senib⁹ maxime fedissima est. Ideo lib.de senectute ait. O preclarum munus etatis: siqdem aufert nobis quod est in adolescentia vitiosissimuꝫ scꝫ libidinem corporis.hec ille. Ualerius lib. 9.sic dicit. Blandum malum luxuria quã accusare aliquãdo facilius est:q̄ꝫ vitare que inuictum hãnibalem armis illecebris suis cõplexa vincendum Romano militi tradidit. Illa ducem vigilantissimũ:illa exercitũ acerrimum dapibus largis abundanti vino:vnguentoruꝫ fragrantia: veneris vsu lassiuiore ad somnũ e delitijs euocauit. Quid ergo his vitijs fedius?quid etiã dãnosius:quibus virtus atteritur:victorie relãguescũt:sopita gl̃ia in infamiam ꝯuertit̃ animi ꝛ corporis vires expugnantur:adeo vt nescias an ab hostib⁹: an ab alijs capi pernitiosius sit habendum. hec ille. ¶ Scdõ auctoritate poetarum prudẽtius poeta dicit. Mersa iaces ardente luto torquetur ꝛ ardet. Pubentius totis crusta libido medullis. Inspirat tenerum labe facta per ossa venenum. Tu preceps ad mortis iter:tu ianua leti. Corpora cõmaculans: animas ad tartara portas.ħ ille. Gualterus insuper in alexandreide libro.j.dicit. Te non emolliat vitio prodiga luxuries. Nec fortia pectora frangat mentis morbus amor. Si baccho veneriqꝫ vacas q cetera subdis. Sub iuga venisti:perijt delira vacantis. Libertas cũ veneris flagrante camino. Mens hebet interius rixasqꝫ ꝛ bella moueri. Imperat ꝛ suadet rationibus vile sepulchrum. Ebrietas rigidos eneruat ħ duo mores.hec ille. Item quidam alius doctissimus poeta ait. Femina corpus opes:animum vim luminis vocem. Polluit ãnihilat:necat eripit orbat acerbat Corpus opes animam cõsortia federa famã Debilitat perdit necat odit destruit aufert. ¶ Tertio auctoritate le.humanaꝝ. Nam.C. de concubinis.l.nemini. dicitur. Nemini licentia concedatur constante matrimonio:cõcubinam penes se habere.ꝛ.C.de adulte.l. fedissimam.sic dicitur. Fedissimam earum nequitiam que pudorem suum alienis libi inibus prosternunt:reprensa voluptate legis vl ciscuntur.hec ibi. Item.C.de rap.vir.l. vnica sic scribitur. Uiolatio virginum vel etiam viduarum maxime que deo fuerunt dedicate:

non solum ad iniuriam hominum: sed etiaz ad ipsius omnipotentis irreuerentiã cõmittitur: cum virginitas & castitas corrupta resti tui non potest. hec ille. Item. C. de epis. & cle. l. raptores. habetur. Raptores virginum vel etiam viduarum que deo fuerunt dedicate: capitis supplicio plectendos esse decernim⁹. Preterea in auten. de trien. & semis. §. si aut. coll. 3. scribitur. Nos non prebemus luxuriantibus: sed caste viuentibus leges. hec ibi. Item in auten. de restituentibus. coll. 4. dr. Non enim amplius habebit castitatez luxuria: sed subiciatur quidẽ & ipsa penis periculumqz sustineãt. Et in auten. quibus modis natura. effici. legi. §. illud quoqz. coll. 6. habet. Nihil est amoris furore vehementius. Itez ff. de orig. iur. l. 2. §. initium. dicitur. In seruitute supponitur qui captus amore virginis nefas permiscet indignaturqz q obseruãtia iuris in persona sui iam deficit. hec ibi. Ultimo. ff. de extraor. crimi. l. j. dicitur. Solicitatores alienarum nuptiarum. itemqz matrimonioꝝ interpellatores & si effectu sceleris: potiri ñ pñt pp voluñtatẽ pnitiose libidinis extra ordinẽ puniunt. hec ibi. Et sic pz luxuriã esse reprobatã q̃pluribus fidedignis auctibus.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua probatur luxuriam hoc precepto iuste esse reprobatam multiplici exemplaritate.

Tertio in hoc sermone idem probat exemplo multiplici: videlz. Mosayco Prophetico. Euãgelico. Apostolico Iuridico. Phico. Politico. ¶ Primo exẽplo Mosayco legit Gen. 39. d Ioseph. q cũ esset pulcher facie & decor⁹ aspectu post multos itaqz dies: dña sua dicit ei. dormi mecũ qui non acquiescẽs: dicit ei. Ecce dñs meus omnibus mihi traditis ignorat quid habeat in domo sua: nec quicq̃ est quod non i mea sit potestate vel nõ tradiderit mihi: preter te: que vxor eius es: quomodo possum hoc malum facere & peccare in dominum meum: et huiusmõi verbis recusabat: postea sequitur qño vna dierum apprehendit eum p palliũ. Ioseph vero relicto pallio fugit & nũq̃ consentire voluit: imo multa & mala ppessus &c. ¶ Scdo exemplo pphetico. s. Susanne de q̃ dicitur Dañ. 13. q cum sola esset in pomerio surrexerunt duo senes & accurrentes. di. ei. Ecce hostia pomerij clausa sunt & nemo nos videt & in concupiscentia tui sumus: quam obrem assentire nobis & cõmiscere nobiscũ. q si nolueris dicemus testimonium contra te. q tecum fuerit iuuenis & ob hanc causam emiseris puellas a te. Ingemuit Susanna: & ait. Angustie sunt mihi vndiqz. Si eniz hoc egero mors mihi est. Si autem non egero: non effugiã manus vestras: sed melius mihi est incidere in manus vestras absqz opere: q̃ peccare in conspectu dei. & sic non acquieuit &c. ¶ Tertio exemplo euãgelico. i. sanctoꝝ vitam tenentiũ euangelicã maxime. Bñdicti & Francisci. Nam Benedicto in spelunca sua oranti apparuit diabolus in forma auis: quã plurimũ infestantem se cõabatur abigẽ que tandem recedente tanta illum diabolica inuasit carnis tentatio: quãtam als nũq̃ senserat: tandem ad se reuersus nudus se pict̃ i spinas: & sic carnem castigauit. Similiter. b. pater noster Franciscus simili tentatione stimulatus: inter spinas se cruentauit vt in legenda &c. ¶ Quarto exemplo apostolico. i. apostoloꝝum qui omnes vitam pudicam tenuerunt. patet etiam exemplo eorum q apostolorum imitati sunt vitam. Ponit diuus Hieronymus in vita beati Pauli pmi heremite inter alia duorum iuuenum exemplũ mirabile. Quorum pmus nudus expoliatus ac totus melle litus estiuo tempore ad solem ligatus est: vt aculeis vesparum confoderet. ille aũt semper imobilis perseuerãs Iesum nunq̃ negauit. Alter vero in pomerio quodam super lectum ligatus est: & ad illum immissa meretrix speciosa: que cepit adolescentis membra pertractare vt illum ad libidinẽ etiam inuitum perduceret: qui videns carnis voluptati aliter non posse resistere: dentibus precidens linguam expuit in faciem se osculant̃: & sic doloris magnitudine: & cruore qui in ore abundabat: voluptatem & meretricem fugauit. Non est opus plura enarrare cum inumerabiles fuerint qui caste vixerunt Nam & saluator noster non ob aliud voluit ad colũnam ligari & flagellari: nisi vt nobis exempluz daret corpus nostrum flagellis cedere: & a luxurie inquinamentis abstinendi. ¶ Quinto exemplo iuridico. i. ciuili. Nã scribitur. ff. de orig. iur. l. 2. §. & cum placuisset. q virginius quidam indignatus q venustissima iuris obseruantia in persona filie sue defecisset: cum castitatem filie vite quoqz eius preferendam putaret arrepto gladio filam i-

perfecit: vt morte virginis contumeliam fu-
geret arceret. hec ibi. ¶ Sexto exemplo phico.
Nam Pithagoras crotonam veniens po-
pulum in luxuriam versum: sua auctoritate
ad frugalitatē reuocauit: adeo vt plurimosq3
incōtinentes: z quod maius est etiam matri
monio coniunctos: ad perpetuum perduxit
celibatum. Induxitq3 matronas: vt auratas
vestes: ceteraq3 sue dignitatis ornamenta:
velut luxurie instrumēta deponerent. Aliud
exemplum de Pericle pho. Tulius. j. lib. de
offi. dicit. ꝙ cum ipse z Sophocles ad collo-
quendum de consultationibus publicis simul
consedissent. Casu puer quidam admodum
formosus trāsijt. dicitq3 Sophocles. O Pe
ricles pulchrum puerum. respōdit Pericles
Rectorem decet: non solum manus z lin-
guam: sed etiam oculos habere continētes.
Item habetur exemplum de Demosthene:
qui Laydis meretricis pectus iocando sup-
palpitans: q̄ntū ait hoc valet. Respondit illa
mille denarios. Rn̄dit phus. Ego penitere:
tanti non emo. Item exemplum habetur de
Aristipo: qui inscius domum meretricis ali
quādo intrauit: z viso scorto confestim exijt.
puer autem qui comitabatur cum erubesce-
bat: ꝙ in domum meretricis iuisset: ad quē
Aristipus dixit. Intrare illuc malum nō est:
s3 nescire exire. Itē habetur exemplū de So
phocle etate iam seniore: a quo cum quidam
quereret: an etiam nunc rebus venereis vte
retur: dic meliora inquit. Libenter enim istic
tāq3 efuriosa quadam dn̄atione profugi. Iō
Seneca lib. 2. declamationu3 ait. Adolescēs
luxuriosus peccat: senex luxuriosus insanit.
¶ Septimo z vltimo idem probatur exem-
plo politico de p̄ncipe romano Scipione di
cit Augustinus lib. j. de ciui. dei. c. 33. Scipio
nasica prohibuit senatum construere theatrū
persuadens oratione grauissima: ne gratam
luxuriam viribus patrie amonentib9 paterē
tur obreppere. Narrat etiā Valerius de eo
dem ꝙ cum esset annorum. 27. princeps ro-
mani exercitus in aphrica fuit: vbi carthagie
capta: z victoria maxima de aphricanis ob-
tenta: inter ceteros captiuos puella quedam
nobilis z valde pulchra fuit ei oblata: que no
bili sponso erat coniuncta. Scipio autem vo
catis parentibus z sponso inuiolatam puellā
tradidit. Aurum quoq3 pro redemptiōe puel
le oblatum doti eius addidit: qua continētia
gēs barbara se se illi dedit. Quāto ergo ma-
gis nos continente esse debemus pro patria
illa superna ad quā zc.

¶ Feria scd̄a post quartam dn̄icam quadra
gesime in qua tractat de institutione matri-
monij contra luxuriam. Sermo. 48.

d Date illi in-
fantem viuū: z noli inter
ficere eū. 3. Reg. 3. O iux
theologorū carissimi sen
tentia est: ꝙ diuina lex or
dinat homine3 circa cor
poralia z sensibilia. Ratio autem hmōi est:
quia sicut per corporalia z sensibilia mens
hois potest in deum eleuari: si quis ad reue-
rentiam dei debito modo vtatur: sic illorum
indebitus vsus mente3 a deo abstrahit. Est
ergo ad hoc diuina lex p̄ncipaliter data: vt
homo adhereat deo. ideo ei pertinet hoie3 or
dinare: circa corporalium z sensibilium affe-
ctionem z vsum. Preterea sicut mens hois
ordinatur sub deo: ita corpus sub aia: z infe-
riores vires sub ratione: sed diuina ꝓuiden-
tia debet facere vt singula suum ordinem te
neant: ergo lege diuina ordinādus est hō: vt
inferiores vires rationi subdantur: z corpus
aie: z exteriora ad vtilitatem z necessitatem
homini seruiant. Preterea quelibet homini
proposita lex inducit ad virtutem: virtus aūt
in hoc consistit ꝙ tam inferiores affectiones
q̄3 corporalium rerum vsus ratione regulent
z h lex diuina statuere debuit aliter non esset
bona: quorsum h tam lōgo repetita p̄ncipio:
quia per matrimonium regulari debuit hō
lege diuina: vt esset differentia inter hominē
z bruta: z hoc maxime post pcm̄ in remediū
concupiscentie ad obseruationē huius man-
dati: ne daretur locus meretricibus: de qbus
in hac ꝓphia scribitur: ꝙ vna dixit. date illi
infan. zc. De matrimonio igit tractare volē-
tes qd in remedium datum est obseruatiōis
huius precepti ab institutione inchoandū est
de qua tres faciemus ꝯsiderationes: quarū

¶ Prima dicit institutōis mr̄monij ꝑpatio.
Scd̄a institutōis mr̄monij multiplicatio.
Tertia institutōis matrimonij originatio.

¶ Pars p̄ma huius sermonis in qua decla
ratur ꝙ matrimoniū ē istitutū a lege nāli.

p Primo igitur in hoc sermone ꝓbat
talis cōclusio sm sniam theologoru3

ſcꝫ Bonauen.in.4.diſtin.26.ar.j.q.j. Ricar
ibidem. Tho.in ſu.contra gentiles lib.3.c.121.
Alexan.de al.in.2. pte in tractatu de le.nāli
q.j.ꝙ matrimoniū inditū ē a lege nāli: qḋ ꝓ
batur etiam per phm.j.poli.c.j.di.Maſculuꝫ
⁊ feminā non eſſe inuicē poſſibiles ſine gene
rationis grā:⁊ hoc nō ē ex electione:ſed ſicut
in alijs animalibus ⁊ plantis naturale appe
tere quale ipſum tale derelinquere alterum.
probatur etiam per le.ciuilem.ff.de iuſtitia et
iur.l.j.§.ius naturale ē qḋ natura oīa aīalia
docuit ⁊ parum poſt hinc deſcendit maris
atqꝫ femine coniugatio q̃ꝫ nos matrimoniū
appellamus. Sed ad maiorem huius ꝯclu-
ſionis declarationem cōtra obicitur. Prio
ſic: qḋ eſt a voluntate non eſt a natura:quia
qḋ eſt a voluntate aliquo modo eſt ab intel-
lectu:ſed ſi eſt ab intellectu non eſt a natura:
quia phs.2.phyſi.dicit intellectū cōtra nāꝫ:ſꝫ
matrimonium non eſt ſine ꝯſenſu volūtatꝭ:
⁊ ꝯſequēter nec ſine intellectu:ergo non ē de
iure nature. Item dicit Tul.in rheto. ꝙ fuit
quoddam tempus in quo nemo legitimas
nuptias nec quiſq̃ꝫ aſpexerat liberos: ſed vt
dicitur decretoꝝ di.5.circa pͥncipiuꝫ. Jus na
turale cepit ab exordio rōnalis creature: nec
variatur tpe:ergo matrimoniū cum ſit legiti
ma ꝯiunctio maris ⁊ femine:non eſt de iure
nature. Item diſt.8.in pͥncipio. Jure nāe oīa
ſunt cōia oībus:ſed ꝑ matrimoniū eſt appro
priatio mulieris ad viꝝ ⁊ ecōuerſo:ergo non
eſt de iure nature. ¶ Ad hoꝝ declarationem
eſt notāda illa diſtinctio theologoꝝ: ꝙ aliqḋ
dicitꝰ eſſe de iure nature dupl'r. Uno mō illḋ
qḋ cauſatꝰ ex nāli neceſſitate non cooperante
voluntate.niſi illius q nām inſtituit:⁊ ſic dici
mus ꝙ de iure nāe eſt ignis aſcēdere ſurſuꝫ:
⁊ hmōi. Propterea ex hiſ nec laudamur nec
vitupamur ſꝫ Ariſt.2.ethi.⁊ ſic matrimoniū
non eſt de iure nature:quia ſi ſic eſſet :eēt ne
ceſſe omnes eſſe in matrimonio:quod falſuꝫ
eſt. Nam Chriſtus fuit homo: ⁊ tamen non
fuit ī matrimonio:ſic multi ſancti ⁊ religioſi.
Alio modo dicitur eſſe de iure nature illud
ad qḋ natura inclinat:ſed non ſic inclinat ꝙ
per liberum arbitrium non poſſit reſtringi:
⁊ per liberum arbitrium habet perfici; exem
pli gratia. Actus virtutum dicuntur de iure
nature:⁊ tamen per liberum arbitrium ma-
le exercitatū multi ſunt vitioſi:pauci virtuoſi
Nam aliquādo videmus aliquem bene cō-
plexionatū:totum in aſpectu angelicum: quē
natura ⁊ generalis ⁊ ſpecialis inclinat ad vir
tutes:⁊ tamen plenū vitijs:⁊ hoc per abuſuꝫ
liberi arbitrij.⁊ ſic matrimonium eſt de iure
nature:quia ad ipſum inclinat natura gene-
ris ⁊ ſpeciei:⁊ per comparationem ad princi
palem eius finem qui eſt bonum prolis: ⁊ ꝑ
comparationem ad regularium qui eſt mu-
tuum obſequium in rebus domeſticis. ꝙ āt
natura generis ad hoc aliquo modo inclinet
declaratur ſic. Procreatio filiorum cōis eſt
omnibus animalibus:q̃ꝫuis ad hoc non in-
clinet vno modo in omnibꝰ: quia quedā ſūt
animalia quorum filij nati ſtatim poſſunt ſi-
bi victum ſufficienter querere.vel ad quoruꝫ
ſuſtentationem mater per ſe ſufficit:⁊ q̃ꝫuis ī
iſtis natura inclinet ad coitum: non tamen ī
iſtis eſt determinatio maſculi ad feminam.
Jn illis autem in quibus filij indigent ſuſtē
tatione vtriuſqꝫ parentis vſqꝫ ad paucū tp̄s
eſt per naturam determinata coniunctio ma
ſculi ad feminam:vt patet in quibuſdam aui
bus. Filij autem hominū indigent cura vtri
uſqꝫ parentis:vſqꝫ ad magnum tempus: iḋ
in hominibus natura inclinat ad determi-
nationem maris ⁊ femine vſqꝫ ad magnum
tempꝰ. Sed infra clare videbitur quomodo
matrimonium debet eſſe vnius ad vnam.⁊
inſeparabile:qūo natura ſpeciei inclinat:qūo
inclinat per comparationem ad ſecūdarium
eius finem:nec ſufficit illa cōcluſio cum pre-
dicta diſtinctione que eſt Ricar.ꝙ matrimo
nium eſt legis nature inquātum ad hoc in-
clinat natura. ¶ Dicas ergo ad pͥmum ar-
gumentum ꝙ non plus concludit niſi ꝙ ma
trimonium non eſt totaliter a natura: ⁊ hoc
eſt verum:quia efficitur per liberū arbitriuꝫ:
quia ſm ſententiam theologoꝝ:vt infra de-
clarabitur vt ſit matrimonium requiritꝰ cō-
ſenſus libere voluntatis. ¶ Ad ſcḋm dicen-
dum eſt ꝙ q̃ꝫuis ius nature quātum ad ſua
pͥncipia ⁊ proximas concluſiones omnibus
habentibus vſum liberi arbitrij ſit notum ⁊
ſic etiam poteſt dici de matrimonio:quia cō
iunctio viri ⁊ femine eſt de inclinatione nāe
⁊ pͥncipijs ⁊ proximis concluſionibus: tamē
quātum ad remotas concluſiones in multis
offuſcatū fuit:⁊ ad hoc eſt.ſ.ꝙ ſit viri ⁊ mulie
ris ꝯiūctio idiuiduā vite ꝯſuetudinē retinēs
⁊ ſic itelligit Tul. ¶ Ad aliḋ dicaſ ꝙ illḋ veꝝ
intelligendū eſt de poſſeſſionibꝰ ordinatis ad

vsum humanū: ⁊ hoc referendo ad tempus nature lapse: ⁊ de comunitate quantum ad vsum: non quantum ad proprietatem: sed non hoc intelligitur de mulieribus. vnde phs. 2. politicoꝝ. ca. j. q̄uis concedat possessiones debere esse cōes quātum ad vsum: tn̄ hoc de mulieribus negat: ꝯtrarium dicentibus imponēs ꝙ manifeste opera virtutis tēperantie interimūt. Ex predictis oritur corelarium vnum tremebundū crudele: his temporibus gemebundū. Sed quid fr̄. M. quid dcm̄ est supra ꝙ natura inclinat ad mr̄imonium ꝓpter bonum ꝓlis: quid seqꝛ ex hoc. o gomorriane qd̄ o sodomita quid o pessime fili diffidentie quid o homicida qd̄ o destructor aiaꝝ: quia si sic oēs facerent cito destrueretur natura: q̄ grāde sit hoc peccatū: quale iudicium dei expectet: quid miꝝ si ex hoc reuoluitur terra: moueꝛ celi ⁊c. q2 ad hoc nō inclinat natura: nec generis: nec spēi: ideo diciꝛ simpliciter ꝯtra nām: quia qđ bestie non faciūt hō facit. Cape ergo sacrū mr̄imoniū ⁊c.

¶ Pars scđa huius sermonis in qua declaratur ꝙ institutio matrimonij fuit an̄ ⁊ post peccatum.

Circa scđam partem huius sermōis ad maiorē dictoꝝ declarationē. Cape istam determinationē theologoꝝ Primo magr̄i in. 4. dist. 26. c. j. sic dicentis. Coniugij aūt institutio duplex est. Vna ante pctm̄ ad officiū facta est in paradiso vbi esset thorus imaculat⁹ ⁊ nuptie honorabiles. Ex quibus sine ardore ꝯcupiscentie cōciperent: sine dolore parerent. Altera post pctm̄ ad remedium facta extra paradisum ꝓpter illicitū motum deuitandū. ꝓma vt nā multiplicareꝛ. scđa vt nā exciperet ⁊ vitiū cohibereꝛ. Nam ⁊ ante pctm̄ dixit dn̄s. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram. Et post pctm̄ omnib⁹ pene hoibus post diluuiū ꝯsumptis. hec ille. Hoc etiam ꝓbaꝛ per Aug. super Gen̄. di. ꝙ sanis esset ad officiū egrotis eēt ad remediū. Infirmitas enim in cōtinentie que est i carne per pctm̄ mortua: ne cadat in ruinam flagitioꝝ excipiꝛ honestatione nuptiaꝝ. Si non peccassent ꝓmi hoies. sine carnis icentiuo ac feruore libidinis ipsi ac successores eoꝝ ꝯuenirent. Et sic remunerabile est aliquod bonū opus: sic ⁊ coitus eoꝝ esset bonus ⁊ remunerabilis. Quia vero per pctm̄ letalis ꝯcupiscētie lex membris nostris inhesit: sine qua carnalis non fit cōmistio: reprehensibilis est ⁊ malus coitus: nisi excuseꝛ per bona coniugij. hec ille. De ꝓma institutione dicit Hug. lib. 2. de sacra. pte. xj. c. j. ꝙ solum ꝯiugij sacr̄m ēt ante pcm̄ legiꝛ institutuꝫ: non tn̄ ad remediū sed ad officium. Sed si cōtra obijcereꝛ ꝓmo per ipsuꝫ Hug. di. Tempus institutionis sacramentoꝝ ex tunc esse cepit qn̄ homo a gaudijs paradisi eiectus est. Et ita videꝛ ꝙ matrimonium post pctm̄ sit institutuꝫ. Probaꝛ rōne sic. Sacr̄m vt volunt doctores est medicina ꝯtra morbū. sed tpe status innocentie nullus fuit morb⁹: ergo nec medicina igiꝛ ⁊c. Rn̄dit ad hoc Bonauen. vbi supra. q. j. i corpore. j. ꝙ institutio respicit vsum: vsus autem matrimonij est in remediū: ⁊ in officium: vt dcm̄ est. Vsus aūt aliquoꝝ sacroꝝ est tm̄ in remedium. Et ideo vsus matrimonij nō tm̄ ꝯuenit infirmis sed etiam sanis. Et fuit i remedium post pctm̄ ꝯtra ꝯcupiscentiā: ⁊ fuit i officium ante pctm̄: q2 per se homo non potuit spēm ꝯseruare. Hoc idē ꝯcludit Ric. vbi supra. q. 2. addens ⁊ bene: ꝙ q2 de rōne sacri ē qđ sit signum ⁊ remediū. Ideo non ꝓpe ita dicitur ꝙ mr̄imoniū inquātuꝫ est sacr̄m fuit institutum ante pctm̄: sic post. Dicendum est ergo ⁊ ꝯcludendū de mente huius doctoris ꝙ matrimoniū fuit institutū ante pctm̄ in officium: sed tunc ꝓprie non erat sacr̄m p⁹ peccatum in remediū ⁊ in significationē: quia significauit ꝯiūctionē verbi ⁊ humane nature Christi ⁊ ecclesie: ⁊ sic ꝓpe dicitur sacr̄m: quia sacr̄m est sacre rei signum: ⁊ de rōne sacri est remediare ꝯtra morbum: qđ non fiebat nisi post peccatū: quia deficiēte cā deficit ⁊ effect⁹ 2. physi. ex̄ de pe. ⁊ re. Cum infirmitas. ⁊ sic pꝫ rn̄sio. Ex his habeꝛ vnū corelariuꝫ: ꝙ q vult bene nubere non debet alia causa facere: nisi aut in officiū ꝓpter bonum ꝓlis: aut ad refrenandū ꝯcupiscentiam. Nullus ergo dicat nō possum ꝯtinere: q2 habet remediū nubat in dn̄o: q2 melius est nubere q̄ vri. Ad hoc introducitur textus Hieronymi ad Occeanū de morte fabiole. Melius est inqꝛ ap̄ls nubē q̄ vri. Adolescentula erat: viduitateꝫ seruare non poterat: videbat aliam legem in mēbris suis repugnantem legi mentis sue: ⁊ se vinctam atq3 captiuam ad coitum trahi: melius arbitrata aperte ꝯfiteri imbecillitatem suam ⁊ vmbrā quādam miserabilis ꝯiugij subire: q̄ sub gloria vnius viri opera exercere mere-

tricum. Idem apl's vult viduas adolescentu
las nubere ⁊ filios ꝓcreare. Nullā dare oc-
casionem maledicti gratia. Et ꝓtinus cur h
velit exponit. Iam enim quedā abiere retro
post Sathanam. Igitur ⁊ fabiola quia ea ꝑ
suaserat sibi ⁊ putabat virꝝ a se iure dimissū:
nec euangelij vigorem nouerat. In quo vni-
uersa cōuersatio viuentibus viris frēs am-
putare: dū mala diaboli vitat vulnera: vnū i
cauta vulnus accipit. Est ⁊ textus Hierony.
ad Siluinam cōsolatoria de nembridio. di.
Volo inqt apl's. i. timo. 5. viduas adolescen-
tulas nubere: filios ꝓcreare: matresfamilias
esse: nullam occasionē dare aduersario detra
ctionis causa. Et cur indulserit statim subie
cit. Iam enim quedam declinauerunt post
Sathanam. Ex quo intelligimus illum non
stantibus coronam: sed iacētibus manu por
rigere. Vide qualia sint matrimonia secūda
que lupanaribus preferunt: quia declinaue-
runt quedam post sathanam. Adolescentula
vidua si non pōt ꝯtinere vel non vult: mari-
tum potius accipiat: q̄ꝫ diabolū. h ille. Non
excusant ille ribalde ⁊ ꝓphane que nolūt nu
bere: tn̄ nec ꝯtinere. Ex his pꝫ ꝙ stoici mul-
tum errauerunt presertim in duobus. Prio
di. ꝙ causa ꝓpagationis liberoꝝ non ē du-
cenda vxor. Nam Theophrastus phs sic igt
Porro liberoꝝ cā vxorem ducere: vt vel no
men nostrū non intereat: vel habeamus senc
ctutis presidia: ⁊ ceteris vtamur heredibꝰ sto
lidissimū est. Quid enim ad nos pertinet re-
cedentes a mundo: si noīe nr̄o aliꝰ non vocet
cum ⁊ filius non statim patris vocabulū re-
ferat: ⁊ inumerabiles sint qui eodem appellā
tur noīe: aut que senectutis auxilia sunt nu-
trire domi: qui aut prior te moriat: aut mori-
bus peruersis forte sit: aut certe cū ad matu-
ram etatem venerit tarde ei videaris mori?
heredes meliores ⁊ certiores sunt amici ⁊ ꝓ
pinq: quos iudicio eligas: q̄ꝫ quos vel noles
hr̄e cogaris: lꝫ certa hereditas sit dū ad viuis
bene abuti substātia tua: q̄ꝫ tu labore quesita
incertos vsus relinquere. hec ille. Phs enim
2. politicoꝝ reprobat stoicoꝝ sn̄iaꝫ: qua dicūt
vxores debere esse cōes: sicut ⁊ possessiones.
Rōne veneratiōis filij enim debent paren-
tes venerari: quibꝰ iniuriarent non cognoscē
res eos. Rōne educatiōis nobiles eni aliter
educant: q̄ꝫ ignobiles. vnde nō possent discer
ni nobiles ab ignobilibus: ⁊ sic sequeret con

fusio ⁊ discordia in ciuitatibꝰ. Rōne dilectio
nis nāliter parentes diligunt filios: sed quia
filij non discernerent: ideo semꝑ esset dubita
tio ⁊ non diligerent. Rōne ꝯcupiscentie q̄a
continue augeretur: quēadmodum in canibꝰ
⁊ bestijs. vnde Tulius lib. 2. de offi. dicit. Nā
cum h nāliter cōe oīuꝫ animantiū vt habeāt
libidinem peccandi causa pͥma societas est in
coniugio hoīuꝫ ꝓxima in liberis: deinde vna
domus cōia sunt oīa: illud aūt est pͥncipium
nobis ⁊ quasi seminarium reipub. Sequūt
fratrū cōiunctiones post ꝯsobrinoꝝ ꝯsobri-
narūqꝫ: que cum vna domo capi non pn̄t: in
alias domos tāq̄ꝫ in colonias exeūt. Sequū
tur ꝯnubia ⁊ affinitates ex q̄bus plures pro
pinqui: ⁊ propagatio: ⁊ soboles origo est reꝝ
publicaꝝ. Sanguine aūt ꝯiunctis ⁊ beniuo-
lentia ꝯiungit hoīes charitate. Magnum est
enim habere eadem monumenta maiorum
eisdem vti sacris sepulchra habere cōia: vnde
ille rōnes non valent. ¶ Scd̄o etiam errauc
runt stoici. di. ꝙ sapienti non expedit nubere
⁊ inter alias tres assignant rōnes. Prima ē
necessitatum multiplex reqsitio. vnde Theo-
phrastus ait. Multa sunt matrimonioꝛuꝫ in
vsibus necessaria: vꝫ preciose vestes: auꝝ: gē-
me: sumptus: ancille: supellex varia: lectice. i.
cortine: ⁊ exedra deaurata. h ille. ¶ Scd̄a est
sciaꝝ impeditio. vnde subdit idem phs. Sed
preceptor in qualibet vrbium fuerit: nec vxo
rem relinquere: nec cū sarcina ire pōt: paupe
rem alere difficile est: diuitem ferre tormētū
est. hec ille. ¶ Tertia rō est pudicitie solicita-
tio. vn̄ subdit. Anulos ⁊ ariolos ⁊ aurifices: ⁊
institores gēmaꝝ: sericarūqꝫ vestiū: si intro-
miseris: periculū pudicitie est: si ꝓhibueris su
spitionis iniuria. veꝝ qd ꝓdest etiam ꝯdiligēs
custodia: cū vxor impudica seruari non possit
pudica non debet. Infida eni custos est casti
tatis necessitas: illa vere pudica dicenda est
cui licuit peccare si voluit. Pulchra cito ad-
amatur: feda non facile ꝯcupiscit: sed difficile
custoditur qd̄ plures amant: molestū est pos
sidere qd̄ nemo habē dignat: minore tn̄ mi-
seria deformatōis habet: q̄ꝫ formosa seruat.
Nihil tutum est in quo totius ppl'i vota su-
spirant: aut forma: aut ingenio: aut facetijs:
alius liberalitate solicitat aliquo modo expu
gnatur quod vndiqꝫ lacescit. hec ille. Sed ille
rōnes non valent: si illaꝝ fundamenta ꝯside
res. vnde lib. 3. de insti. aduer. gen. c. 14. dicit.

ratus docente Socrate non fugit Platonē iustitie vim in equitate cōsistere. Siqdē oēs pari ꝯditiōe nascunt̃:ergo inquit nihil ꝓuati atqꝫ ꝓprij habeant:sed vt pares esse possint qđ iustitie rō ꝯsiderat oīa in cōe possideant. Quo igit̃ illum cōitas illa perduxit:mr̃imonia quoqꝫ inquit cōia esse debent.s.vt ad eādem mulierem multi viri:tāq̄ canes confluant:⁊ ibi vtiqꝫ obtineat qui viribus vicerit: aut si patientes sunt vt phi expectent: ⁊ vicibus tāq̄ lupanar habeant. O miram Platonis equitatē:vbi est ergo virtus castitatis. vbi fides ꝯiugalis quā si tollas: oīs iustitia sublata est:quā vero intulit rōnē turpissimi huius ꝯcilij:sic inqt:ciuitas charitatis erit ⁊ amonis precipui ꝯstricta vinculis: si omnes oīuꝫ fuerint:⁊ mariti:⁊ patres:⁊ liberi:⁊ vxores. Que ista ꝯfusio generis humani ē: quō seruari charitas poterit:vbi nihil certum est qđ ametur: Quis aūt vir mulierem:aut mulier virꝫ diligat:nisi habitauerint semper vna nisi deuota mens ⁊ seruata inuicem fides indiuiduam fecerit charitatem:que virtus nulla promiscua voluptate locū non habet. Iteꝫ si oēs oīuꝫ liberi sint:qs amare filios tanq̄ suos poterit:cū suos aut ignoret: aut dubitet quis honoreꝫ tāq̄ patri defert: cū vnde nat⁹ sit nesciat: Ex quo fit vt non etiam aliorum vel alium pro patre habeat: sed etiam ꝓlem pro alieno. Quid qđ vxor pōt esse cōis:filius non pōt quē ꝯcepi:nisi ex vno necesse est:pijt ergo cōitas illi vni reclamante nā. Superest tm̄modo ꝯcordie causa vxores velit eē cōes At nulla vehementior discordiaꝝ causa ē:q̄ vnius femine a multis maribus appetitio. In quo ppl̃s si rōne non potuit:exēplis certe potuit admoneri:⁊ mutoꝝ aīalium que ob hoc vel acerrime repugnāt: ⁊ hoīuꝫ qui sepe ob eā rem grauissima inter se bella gesserūt: restat vt cōia ista nihil aliđ habeat pter adulteria ⁊ libidines. Item mulieres que habent̃ a multis nō vtiqꝫ adultere: q: matrimoniuꝫ nullum est certuꝫ:sed ꝓstitute ac meretrices sint necesse est. Redegit ergo humanam vitam ad similitudinem:non dicam mutoꝝ:sꝫ pecudum ac beluaꝝ. Nam volucres pene oēs matrimonia faciunt:⁊ nidos suos atqꝫ genitales thoros ꝯcordi mente defendunt. ⁊ fet⁹ suos:q: certi sunt amant:⁊ si alienos adieceris abigūt. At homo sapiens contra mores hoīuꝫ ꝯtra nām stultiora.s.que imitaret̃ elegit.hec ille. Contra hanc cōitateꝫ arguit phs 2.lib.politicoꝝ.pluribus rōnibus. de quibus in sermone sequenti aliquas delibabimus.⁊ sic patet pars scđa huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur a quo fuit matrimonium institutū.

Ad declarationē ꝓdictoꝝ circa tertiā partem mouet̃ vna dubitatio theologica.s.a quo sit h̄ sacr̄m institutū. Et determinat dn̄s Bona.in.4. di.26.ar.ꝑ.q.6 ꝙ non ab hoīe ꝑncipaliter:non a ꝓpha: non a sancto:non ab angelo ⁊c. O sacrum matrimonium:sꝫ a quo:ab ipsomet altissimo dn̄o deo. Probat̃ per euangeliū Matth.19. Qđ deus ꝯiunxit homo non separet. Hoc dicit̃ de coniunctione matrimonij: ergo est a deo. Item ꝓbatur Gen̄.1.qn̄ dixit deus. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram: sed illud crementū erat peractū matrimonij: ergo ⁊c. Probat̃ etiam rōne:quia si sacr̄a sunt a voluntate humana:⁊ omne tale est variabile et mutabile:sed sacr̄a sunt imutabilia.videtur g̃ ꝙ non solum hoc:sed etiam alia a deo instituta sūt:nec moueat te ꝙ ecclesia mutat matrimonium ⁊ variat:quia h̄ solum facit i his que ipa instituit:non aūt pōt variare illđ qđ non ordinauit:vnde pōt dirimere ꝯtractum matrimoniū inter illegitimas ꝑsonas: sꝫ nō matrimoniū legitime ꝯtractum. Preterea sacr̄a quāto maiora sunt:tanto a maiore instituenda sunt. Sed sacr̄m matrimonij est precipue magnū:sicut dicit̃ Eph.5. Sacr̄m hoc magnū est:ergo a maximo deo non ab hoīe fuit institutū. O mirabile sacr̄m. O excellēs priuilegium. O digna xp̄ianitas cuius opera omnia reguntur a dei prudentia. Si vis igit̃ videre sacramēti dignitatē. Considera instituentis magnitudinē:que aūt maior illa dei nulla penitus.patet igitur. Sed ꝯtra arguit̃ primo qđ est de lege naturali non indiget institutione:matrimoniū est hmōi: ergo nō est ex institutione alioꝝ. probat̃ per Isidoꝝ qui dicit ꝙ ius naturale vbiqꝫ instituto nāe non alia institutione habet̃. Item ꝓbat̃ quia fuit institutum ab hoīe:ergo non a deo. ꝓbo assumptum Gen̄.2.dicit Adam hoc nunc os de ossibus meis ⁊ caro de carne mea. Et parum post q̄obrem relinquet homo prēꝫ suū ⁊ matrē. Et adherebit vxori sue. Et erūt duo in carne vna:⁊ tunc fuit matrimoniū institutum:dicente dn̄o Matth.19. Non legisti ga

uulorũ: Confitere turpitudinẽ. Nulla idcirco ducit maritũ: ut cum marito non dormiat: aut si certe libido non stimulat: que tanta insania est: in morem scortorũ prostituere castitatem: ut augeantur diuitie: ⁊ propter rem vilem atq; periturã: pudicitia que preciosa ⁊ eterna est polluatur: Si habes liberos: nuptias quid queris? Si non habes: quare expertã non metuis sterilitatẽ: ⁊ rem incertaz: certo preferas pudori: hec ille. ¶ Tertio etiam ratione certificationis: quia sicut superius diximus conueniens fuit ut matrimoniũ esset vnius ad vnam propter certitudinem: cuius certitudinis inest homini quedam sollicitudo. Sic etiam propter hanc eandem causaz debuit eẽ indiuisibile. Quia si vir posset mulierẽ dimittere: ⁊ mulier virũ ⁊ alteri copulari: impediretur certitudo prolis: dum mulier a p̃mo cognita post matrimonium a secundo cognosceretur. Est igitur cõtra instinctuz humane speciei ꝙ mulier a viro separetur. ¶ Quarto ratione diurni amoris: amicitia enim quanto est maior tanto debet esse firmior ⁊ diuturnior. Inter virum autẽ ⁊ vxorem maxima amicitia esse videtur: ergo debet esse firma ⁊ diuturna. Nam adiurantur non solũ in actu carnalis copule que est inter bestias quandam suauẽ amicitiam facit: sed etiam ad totius domestice conuersationis consortiũ. vnde in signũ huius homo ꝓpter vxorem patrẽ ⁊ matrem dimittit: ut habetur Geñ. 2. Incõueniens igitur est ꝙ matrimoniũ sit dissolubile. Et sic patet ista ratio quarta. ¶ Quinto ratione significatiõis. Nam matrimoniũ est sacramentuz: sacramentũ autem est sacre rei signum: vt habet in. 4. dis. p̃ma. Significat ergo aliquid scd̃m quid in coniunctione xp̃i ⁊ ecclesie: persone diuine ⁊ humane nature. Ista autem inseparabilia sunt: quia ꝙ semel assumpsit nũꝗ̃ dimisit s̃z Diony. ergo matrimoniũ si vere est sacramentuz debet institui inseparabile. Dixit ergo bene dominus Matth. 19. Q̃d deus coniũxit homo non separet. Non potest ergo homo dimittere vxorẽ: nec vxor virum in presenti vita: nisi forte causa fornicationis ad tempus ut conuertatur: sed nõ potest aliam accipere. Unde Hiero. ad amandum presbyterũ super duabus questionibꝰ sic dicit: Utꝝ mulier relicto viro adultero: ⁊ sodomita: ⁊ alio ꝑ vim accepto posset absq; penitentia cõmunicare ecclesie: viuente adhuc eo quã prius relinquerat. Quod legens versiculi recordatus sum: ad excusandas excusationes in peccatis. Omnes enim vitijs nostris fauemus: ⁊ quod propria facimꝰ voluntate: ad nature referimus necessitatem. Quomodo si dicat adolescens: vim patiens corporis: me ad libidinẽ ardor impellit: ipsa organa membrorũ genitaliuz: ⁊ compositio corporis: femineos querit amplexus. Et rursum si homicida est. in egestate inquit eram: indigebam cibo: tegmẽ corporis non habebam: ideo alienũ sanguinẽ fudi: ne ipse fame ⁊ frigore moriar. Respõdeo ergo sorori que a nobis super statu suo querit: non meas sed apostoli sententias. An ignoratis fratres (scientibus enim legem loquor) quoniã lex dominatur homini quãto tempore viuit. Mulier enim que sub viro est: viuente viro vincta est legi. Q̃d si mortuus fuerit vir eius: liberata est a lege viri. Ergo viuente viro adultera est: si duxerit aliũ virum. Et in alio loco: Mulier alligata est quanto tempore viuit vir eius. Si autez dormierit vir liberata est: cui vult nubat tm̃ in domino. Oẽs autez cautiones apostolus amputans: apertissime diffiniuit: viuente viro adulteram esse mulierẽ: si alteri nupserit. hec ille. Item ibidẽ. Nolo mihi raptoris proferas violentiaz: matris persuasionẽ: patris auctoritatẽ: propinquorũ cateruam: seruorũ insidias: parentũ cõtentũ dãna rei familiaris. Quãdiu nãq; viuit vir: licz adulter sit: licz sodomita: licz flagitiis oibus coopertis sit. Et ab vxore propter h̃ scelera derelictus: maritus est reputandus: cui alterũ marituz non accipere licet. Non hoc apostolꝰ propria auctoritate decreuit: sed xp̃o in se loquente: xp̃i verba sectatus est: qui ait in euangelio: Qui dimitrit vxorẽ suam excepta fornicationis causa: facit eam mechari: et qui dimissam accipit adulter est: siue ipsa dimiserit virũ: siue a viro dimissa sit adulter est qui eam acceperit. Unde ⁊ apostoli grauem cõiugij sarcinam intelligentes: si ita est inquiunt: nõ expedit homini vxorẽ accipere Ad quod dominus: Qui potest inquit accipere: capiat. Statimq; sub exemplo triũ eunuchorũ virginitatis infert beatitudinẽ: que nulla carnis retinetur lege. hec ille. Sed hic queritur vna ad ꝓpositũ questio. si vir mortuus vere per miraculũ suscitaretur: deberet

reuerti cum eadem vxore:⁊ econuerso. Vi-
detur enim ꝙ sic : ad Hebre.xi. Acceperunt
mulieres ex resurrectiõe mortuos suos. Ad
hoc dicit Ricar.in.4.dis.27.arti.2.q.4. Et
Henricus d̓ gandauo ĩ quolibet. Q̄d̓ si al-
ter coniunx mortuus resuscitaretur:aliꝰ non
tenetur ipsum recipere:quia per mortis vin
culum fuit solutum: ⁊ ideo dicit vite. Unde
apostolus ṗme ad Corin.7. Mulier alliga-
ta est legi:quanto tempore vir eius viuit : ꝙ
si dormierit vir eius liberata est a lege viri.
Ad illud autem quod dicitur ꝙ mulieres ac
ceperunt de resurrectione mortuos suos: di
citur ꝑ mortuos nõ solum intelligi maritos
eorũ:sed filios alios amicos suos:quos recu
perauerunt. Aut si intelligitur ꝙ acceperunt
maritos suos:hoc fuit per nouũ consensum:
⁊ nouũ matrimoniuꝫ. Cape ergo ⁊ resume :
quia matrimoniũ est vnius ad vnã:non in-
ter propinquos: neqꝫ est solubile in presenti
vita. Et hoc contra fornicatores dimittẽtes
vxores:⁊ adherẽtes alijs. Rogemꝰ ergo ⁊c̄.

¶ Feria quarta post quartã dominicã qua-
dragesime de honestate matrimonij : quare
est licitũ ⁊ meritoriũ. Sermo.50.

FAciam ut in
preceptis meis ambuletis:⁊
iudicia mea custo. Ezech.36.
ca.⁊ in prophetia hodierna.
Volentes tractatũ de ma-
trimonio inceptũ debito ꝓsequi. Postq̄ȝ vi
dimꝰ ṗmã partẽ.s.eiꝰ institutionẽ: ⁊ scd̓aȝ.s.
eiꝰ diffinitionẽ:sequit̄ videre tertiã.s. honesta
tionẽ. Et ꝓ exordio q̄rit̄: si matrimoniũ de-
beat ꝑ aliq̄ bona excusari:quo ad eiꝰ actũ car
nalẽ:quia videt̄ de se inhonestus:verecũdus
⁊ inexcusabilis. Respondetur ẜm Ricar.in
4.dis.3i.arti.j.q.j.ꝙ sic. Ratio recte docet nõ
ẽẽ aliqd faciẽdũ ab homine quo patiatur ia-
cturã:nisi pro recompensatione equalis bo-
ni:ut si perdat in vno:lucretur equiualens in
alio: vel etiam magis. Sed in contrahendo
matrimoniũ homo se obligat se saltem im-
plicite ad carnalem copulã sub conditione.s.
si alter coniunx exegerit. Quapropter ratio
iacturã patitur ad sui vsum:quia in illo actu
impeditur vsus rationis. Unde phus.7.lib.
Ethico.ca.8.dicit de venere.ꝙ furatur intel
lectũ sepissime sapientis:homo ergo contra-
hendo matrimoniũ obligat se ut dictum est
ad patiendũ iacturam quantũ ad vsum ra-
tionis. Existentes etiã in matrimonio iactu
ram patiuntur:propter sollicitudinẽ ⁊ carnis
tribulationem. Unde apl̓s ṗme ad Corinth
7. Tribulationẽ carnis habebũt huiusmodi
Et ideo debuerũt esse bona:predictas iactu-
ras recompensantia. Et hec sunt illa que cõ
cubitum matrimonialem excusant:⁊ reddũt
ipsum honestum. Sed que sunt ista dic mi-
hi. Tria sunt ẜm Augu.in libro de bono cõ-
iugali. Et habentur a magistro in.4.dis.3i.
Et.27.q.2.omne itaqꝫ.s.proles : fides: ⁊ sa-
cramentuꝫ:quorũ sufficientiam determinat
dominus Bona.in.4.di.3i.art.j.q.2. Ricar.
idem distinguens. Q̄d̓ sicut duplex est boni
tas creature:quedam essentialis:⁊ quedã ac
cidentalis. Sic est matrimoniũ. Quoddam
bonũ essentiale: quod in hec tria supradicta
diuiditur. Quoddaꝫ accidentale. Et illud est
multiplex ⁊ indefinituꝫ:sicut pax: concordia:
amicitia:parentela:⁊ multa alia que ex ma-
trimonijs proueniunt. Numerus auteꝫ bo-
norũ essentialiũ in matrimonio potest acci-
pi:aut ex parte cause matrimonij:aut effectꝰ:
aut nature ipsius boni. ¶ Primo modo sic
ut supra ostensum est. Ad matrimoniũ incli
nat natura ut vir coniugatur cũ muliere ad
consumationem speciei ipsius nature. Et sic
est bonũ prolis. Et ratio recta ut vir cuꝫ sua
⁊ non cum alia muliere : ⁊ econuerso. Et sic
est bonũ fidei. Et ius diuinũ quod ipsum ad
significandũ instituit. Et sic est sacramentuꝫ
siue bonũ sacramenti. ¶ Secundo modo sic
in matrimonio est tria considerare.s.vincu-
lum:⁊ vsum vinculi:⁊ fructũ ad quem ordi-
natur vsus rationis. Ratione primi bonum
matrimonij est sacramentũ. Quo ad secũdũ
bonũ fidei. Quo ad tertiuꝫ proles. ¶ Tertio
modo sic ẜm phm.8. Ethico.ca.2. Bonũ di-
uiditur in delectabile:vtile ⁊ honestũ. Dele-
ctabile in matrimonio est bonũ fidei: non lo
quor de delectatiõe carnali:quia illud est ac
cidentale bonum:sed delectatione que est in
hoc ꝙ vnus gaudet ꝙ alius sibi seruet fideꝫ:
⁊ econuerso. Utile est bonuꝫ prolis. Hone-
stum bonũ sacramenti:que per appropriati
onem tamen dicta sunt:quia in quolibet pre
dictorũ potest inueniri aliquo modo rõ dele
ctabilis:vtilis: ⁊ honesti. Patet ergo q̄ sunt

bona facientia matrimoniū bonū: ⁊ honestū
Sed ut clarius videatur de honestate matri
monij tres cōclusiones annotamus.
¶ Prima vocatur gratū faciens.
¶ Secunda vocatur licens.
¶ Tertia vocatur merens.
¶ Pars prima huius sermonis in qua de-
claratur ꝙ in contractione matrimonij con
fertur gratia sicut in alijs sacramentis.

C Irca primā conclusionē determinat
Ricar. in. 4. dis. 26. arti. 2. q. 3. ꝙ con-
trahentibus matrimoniū digne cō
fertur gratia gratūfaciens: non solum gratis
data. Nam sicut natura nulli cōfert aliquā
potentiā: quin etiam conferat si potest dispo
sitionem necessariā ad idoneam executionē
actus illius potentie: ut patet. Quia si natu
ra dedit potentiā riddendi: dat etiam dispo-
sitionem necessariam ad ridenduȝ. Sic ipse
deus conferendo alicui aliquaȝ potestatem:
per sacramenti susceptionē: simul confert dis
positionem necessariā ad idoneā executionē
actus potestatis illius. Per sacramentū aūt
matrimonij datur ex diuina institutiōe ma
trimoniū contrahentibus potestas: ut vnus
vtatur alio ad procreationē prolis: ⁊ ad con-
cupiscētie remediū: cuius potestatis actꝰ exe-
qui non possunt idonee ⁊ digne: sine gratia
gratum faciēte. Quia nemo potest peccatuȝ
cauere sine gratia: nec mereri: in matrimo-
nio autem cauetūr peccatum ⁊ meretur ali-
quando: ut patebit infra: ergo in susceptione
ipsius confertur gratia qua actus matrimo
nialis potest fieri deo gratus ⁊ placabilis: ꝓ
pterea dicitur sacramētū est inuisibilis gra-
tie: visibilis forma. Sacramētū ergo figurat
gratiam: sed sacramēta noue legis efficiunt
quod figurant: et sacramentū matrimonij ē
sacramentum noue legis: in ipso ergo con-
fertur gratia. ¶ Sed ad maioreȝ declaratio-
nem arguitur sic: Per susceptionē cuiuslibet
sacramenti cum quo confertur gratia: mi-
nuitur morbus cōtra quem est: sed carnalis
ꝯcupiscentia cōtra quā est matrimoniū: ipsū
nō minuitur: sed augetur. sicut dicit phus. 5.
Ethico. ca. vltimo. Concupiscentie operatio
auget conatū: ergo videtur ꝙ non conferat
gratia in matrimonio. Dicēdū ad hoc ꝙ ꝑ
matrimoniū reprimitur concupiscētia in sua
radice per gratiam que confertur in matri-
monio excludit etiā turpitudo: q̄ sine matri-
monio esset in carnali copula. Et ꝑ illū actū
ab alijs pessimis corruptelis retrahit: ꝓpter
qđ dicit apl's ꝑme ad Corinth. 7. Meliꝰ est
nubere q̄ȝ vri. Dic g̊ ad auctoritatem phi ꝙ
q̄ȝuis opatio ꝯcupiscētie si nō est rōne ordi-
nata augeat conatū: tn̄ qn̄ est ordinata rōne
reprimit eiꝰ excessum: q2 actus disponunt ad
similes habitꝰ: actus ergo carnalis inordina
tus disponit ad augmētū cōcupiscentie: ordi
natus autē disponit ad repressionē ꝑ gratiā
Ad h̄ instatur sic: Per susceptionē cuiuslibȝ
sacramenti cum quo cōfertur gratia cōfigu-
rat homo aliquo modo xp̄o ꝓ illo statu quo
passus est ꝓ nobis. Alias eni nō dicerentur
sacramēta habere efficatiā a passione eiꝰ: sed
matrimoniū in nullo representat xp̄i passio-
nē: cū in matrimonio sit delectatio maxima
⁊ passio xp̄i maxime fuerit afflictiua: ergo vi
detur ꝙ nō cōferatur gratia. ¶ Dicas ergo
ad hoc ꝙ q̄ȝuis matrimoniū nō ꝯformetur
passioni xp̄i quātū ad penā: ꝯformatur tn̄ ei
q̄ȝtū ad illius passionis causam: q̄ causa fuit
charitas: q2 ꝓpter nimiā charitatē suā q̄ di-
lexit nos pati voluit: ut ecclesiā sibi assume-
ret in sponsaȝ. quā charitatē representat ho-
nesta delectatio nubentiū. Illi tn̄ qui ad one
ra matrimonij respiciūt forte dicerēt: ꝙ q̄ȝtū
ad aliqua representat passionis xp̄i penam:
multe eni sunt tribulationes in matrimonio
Unde aplus ꝑme ad Corinth. 7. Tribula-
tiōes tn̄ carnis habebūt huiusmodi. Si ma
gis instetur. d. O ē sacramētū in quo cōfert
gratia cōtra aliquē morbū debet suscipi ab
oibꝰ participātibꝰ illū morbū: sed oēs in sta-
tu nature lapse habēt de lege coi morbū car
nalis cōcupiscētie: ergo oēs viri ⁊ mulieres
deberēt matrimoniū cōtrahere: qđ falsū est
Dic ergo ad hoc ꝙ argumētū bn̄ ꝯcludit si
ꝯtra concupiscentiā nō posset alia medicina
efficacior inueniri: vacare aūt operibꝰ spūali-
bus: ⁊ carnē per pniaȝ macerare: multo effi-
catiora remedia sunt cōtra morbū ꝯcupiscē
tie: q̄ȝ matrimoniū. Vn̄ Hiero. de. xlij. man
sionibꝰ filiorꝝ isrl' d. Vide qđ ꝓsunt frena: a
vitijs nos retrahūt: introducūt ad virtutum
choros: in xp̄o monte pulcherrimo habitare
nos faciunt. hec ille. Propter hoc hortabat
Rusticū fugere cōsortiū ⁊ domū maternaȝ:
in epistola ad Rusticū. Si scādalizat te ocu-
lus tuus: pes: manus tua: proijce eam: nulli

parcas: vt soli pcās aie. Qui viderit mulierē ad concupiscendū eam: ait dn̄s iam mechatus est eam in corde suo. Quis gloriabitur castum se habere cor? Astra celi non sunt munda in conspectu domini: quanto magis homines: quorū vita tentantio est: vbe nobis qui quotiens concupiscimus: totiens fornicamur. Inebriatus est inquit gladius meus in celo: mlto amplius in terra: que spinas ꝛ tribulos generat. vas electiōis in cuius ore xp̄s resonat: macerat corpus suum: ꝛ subijcit seruituti: ꝛ tamen cernit naturalem carnis ardorem sue repugnare sententie: vt quod nō vult: h agere compellatur: ꝛ quasi vim faciēs vociferatur: ꝛ dicit. Miser ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius: ꝛ tu te arbitraris absq; lapsu ꝛ vulnē posse transire nisi omni custodia seruaueris cor tuum: ꝛ cū saluatore dixeris. Mater mea ꝛ fratres mei hi sunt: qui fecerunt voluntatem patris mei qui in celis ē. Crudelitas ista pietas est: imo quid tam pium sancte matri: q̄z sanctuz filiū custodire optat ꝛ illa te viuere ꝛ non videre ad tempus: vt semper cum Christo te videat hec ille. Vacare etiam lectioni ꝛ contemplationi: est remedium optimum. vnde Hieronimus in eadem epistola dicit. Volo autez te ꝛ ꝑpter causas quas supra exposui: nō habitare cuz vxore: ꝛ precipue ne aut delicatos offerentem cibos: renuendo contristes. Aut si acceperis: oleum igni addicias. Et inter frequentiam puellarum per diem videas: quid noctibus cogites. Nunq̄z de manibus ꝛ oculis tuis liber recedat psalterium discatur ad verbum. Oratio sine intermissione: vigil sit sensus: nec vanis cogitationibus patēs. Corpus pariter animusq; teneatur ad dominuz. Iram vince patiētia. Ama scientiam scripturarum: ꝛ carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua varijs perturbationibus: que si pectori insederint: dominabuntur tui: ꝛ deducent ad delictum. Fac ꝛ aliquid operis: vt diabolus semper te inueniat occupatum. hec ille. Vacare etiaz labori manuum remedium est: vt Hieronymus ibidem. Egyptiorum monasteria hunc moduz tenent: vt nullum absq; labore ꝛ opere suscipiant: nō tam propter vite necessaria: q̄z propter anime salutem: ne vagetur mens perniciosis cogitationibus. Et instar fornicantis hierusalē omi transeūti diuaricet pedes suos: dum essez iuuenis ꝛ solitudinis me deserta valarent: incentiua vitiorum ardoremq; nature refrenare non poteram: que cuz crebris ieiunijs frāgerem: mens tamen cogitatiōibus estuabat ad quam edomandam cuidam fratri: qui ex hebreis crediderat me in disciplina dedi: vt post Quintiliani acumina: Ciceronisq; fluuios: grauitatemq; frontonis: ꝛ lenitatem Plinij: alphabetum discerē: stridentia anhelantiaq; verba meditarer. Quid ibi laboris sumpserim: qd sustinuerim difficultatis: quotiens desperauerim: quotiensq; cessauerim: ꝛ attentionez discendi rursus inceperim: testis est conscientia tam mea passus: q̄z eorum q mecum ducere vitam: ꝛ gratiā ago domino qui de amarissimo semine litterarū dulces fructus capio. hec ille. Ex his habetur corelarium ꝙ contrahentes matrimonium debēt esse sine peccato: vt possint recipere: vt pz ꝛc. ꝛ sic patet ꝑma pars.

¶ Pars scd̄a huius sermonis in qua declaratur ꝙ actus matrimonij carnalis est licitus.

Secunda conclusio vocatur licens. s. ꝙ matrimonium quantum ad actuz carnalem est licitum: que probatur sic per Ricar. vbi supra. q. j. Declaratum enī est superius ꝙ ad matrimonium inclinat nō tm̄ natura generis: sed etiam natura speciei: non tm̄ per compositionem ad secundarium eius finem qui est mutuum obsequium seu mutua subuentio in rebus domesticis. Sed etiam per comparationem ad principalē ei⁹ finem qui est procreatio liberorum. Cū aūt naturalis ratio a deo sit instituta: q̄uis i aliquo per peccatum offuscata. Impossibile est ipsam inclinare ad aliquod quod sit ꝓm seipsum vniuersaliter illicitum. Si adhuc ergo natura inclinat: videtur licitum esse. Preterea matrimonium est a deo institutum: vt visum est. Deus autem nihil instituit i quo implicetur obligatio ad aliquid illicituz. Cū ergo in matrimonio sit obligatio ad coniugalem concubitum: altero coniugum hoc petente: loco ꝛ tempore debitis: actus coniugalis fieri potest licite. vnde Paulus ꝑme ad corin. 7. Si nupserit virgo non peccauit.

¶ Scd̄o probatur sic. Actus quo impletur preceptum potest fieri sine peccato ꝛ est licitus: sed actus matrimonij est huiusmodi. nā ꝑme corin. 7. Vxori vir debitum reddat: et

ſimiliter vxoꝛ viro. Preterea quicquid pōt
fieri ſine peccato poteſt fieri licite ⁊ virtuoſe:
ſed homo poteſt nubere ſine peccato: ⁊ ꝑ con
ſequens actui matrimonij ſe obligare. ſcribi
tur enim ꝑme coꝛ.7. Virgo non peccat ſi nu
bat. ¶ Tertio idem pꝛobatur ſic: nihil cadit
ſub conſilio dando perſone quãtumcũq; in-
firme: niſi quod poteſt fieri licite ⁊ ſine pecca
to: quia dicere aliquod factum in eccleſia au
tenticum per ſacramentum cuius actus non
poteſt fieri virtuoſe: nihil aliud eſt ꝙ̄ ſacr̄m
eccleſie dãnare: ſed ſub conſilio dicitur perſo
nis infirmis que viduitatem ſeruare nō pñt
ꝑme Thi.5. Adoleſcẽtioꝛes viduas volo in
Chriſto nubere ⁊c̃. ergo patet pꝛopoſitum.
¶ Sed ſi contra arguitur ſic. Non eſt licitũ
homini ſe pꝛiuare vſu rationis: nec ſimplici-
ter: nec ad tempus: ſed in actu coniugali pꝛi
uatur homo vſu rationis. vnde phus.7.ethi.
c.8.d. de venere ꝙ furatur intellectum ſepiſſi
me ſapientis: ergo eſt illicitus iſte actus. Di
cas ꝙ immo aliquãdo l3 homini ſe ꝓuare vſu
rationis: quãdo illa pꝛiuatio rationis ẽ quaſi
momentanea ⁊ pꝛeoꝛdinata a ratione ad ma
gnum ſpirituale bonum ⁊ ex auctoꝛitate di-
uina: ⁊ talis eſt pꝛiuatio vſus ratiōis in hoīe
per coniugalem concubitum: pure ⁊ directe
oꝛdinatum ad reddendum debitum. ¶ Si
etiam dicatur ꝙ nihil indiget excuſatione ni
ſi peccatum. Sed actus coniugalis indiget
excuſari per bona coniugij ſm̄ ꝙ dicit magr̄
in.4. diſtin.26.c.j.⁊c̃. Dicas ꝙ tm̄ dicit̃ car-
nalis concubitus excuſari per bona matri-
monij: quia extra matrimonium ſemper eſt
peccatum. Et in matrimonio poteſt fieri ſi-
ne peccato. vnde idem actus in matrimonio
non eſt pꝛius peccatum ⁊ poſtea fit non pec-
catum per bona coniugij. Cape ergo iſtam
concluſionem ⁊ tene ꝙ eſt licitus actus ma-
trimonij. vnde Aug.14. de ciui. dei.c.18. Con
cubitus coniugalis qui ſm̄ matrimonialiu3
pꝛeſcripta tabularum fit cauſa pꝛocreandoꝛũ
liberoꝛum licitus eſt ⁊ honeſtus.⁊c̃. Hinc eſt
ꝙ dominus Bonauentura in.4. diſt.31. arti.
2.q.j. dicit. ꝙ quidam eſt actus qui dicit de-
oꝛdinationem mentis ad deum: vt idolatra-
re: ⁊ periurare: ⁊ ille ẽ malus ⁊ moꝛbidus ſ3
ſe: et nullo modo poteſt fieri bñ: nec diuino
mandato: nec aliter. Quidam autem qui di
cunt deoꝛdinationẽ creature ad creaturam: ſi
ue vnius ad alteram: ſiue eiuſdem ad ſe: ⁊ ille
quia non habet eſſentialem deoꝛdinatione3
poteſt per diuinum imperium oꝛdinari: vtpo
te cum deus pꝛecipit occidere hominem: cu3
eccleſia pꝛecipit rem alienam accipere: ſicut
etiam cum inſpirat ſeipſum occidere: Sicut
Sanſon in quo irruit ſpiritus domini. Jud.
16. per hunc modum oꝛdinat coitum cu3 mu
liere: que non erat ſua vxoꝛ. ſ. per dei manda
tum. Sed quoniã actus coniugalis nō om̄i
bus debebat ꝑcipi: vt patebit inferius. Pro
uidit diuina diſpenſatio iſtam deoꝛdinatio-
nem oꝛdinare: non per mandatum: ſed per
aliquod ſtatutum vt volentes copulari copu
larentur in matrimonio: ad cõcupiſcentie re
medium: ⁊ hoc poſt peccatum vt dictum eſt:
quia ante non erat in illo actu aliqua deoꝛdi
natio. Et ideo quia habet rationem medici-
ne excuſat. Exemplum de hebꝛeis: quibꝰ pꝛe
ceptum fuit vt vaſa egyptioꝛum aſpoꝛtarent.
Et ſic pꝛopter pꝛeceptum eſt facta aſpoꝛtatio
bona: que aliter fuiſſet mala. Et ideo ſancti ⁊
catholici omnes dicunt: coitum per ſacramẽ
tũ matrimonij excuſari a culpa moꝛtali: du3
ſtent tamen in terminis matrimonij: vt iſra
videbitur. Sed de raro excuſandi: eſt opinio
duplex: qm̄ quidam voluerunt dicere: ꝙ excu
ſatur a culpa moꝛtali: ſed non a veniali. Alij
dixerunt. ⁊ h̄ videtur ſentire Auguſtinꝰ quia
cum dominus perfectum det remedium cõ-
tra moꝛbum: ꝙ quãdo gratia pꝛolis fit coitꝰ
poteſt eſſe ſine omni peccato: ⁊ hoc eſt magr̄
cõſonum rationi ⁊ pietati fidei. Patet ergo
per pꝛedicta: ꝙ actus matrimonij eſt licitus:
⁊ poteſt fieri ſine peccato: quãdo fit cauſa ꝓ-
creande pꝛolis ⁊ reddendi debitum: ꝙ̄uis ſit
difficile ꝙ non interueniat ſaltem veniale: tñ
quomodocũq3 licitus eſt. patet ergo conclu-
ſio ⁊ ſcd̄a pars ſermonis.

¶ Pars tertia huius ſermonis in qua de-
claratur ꝙ actus matrimonij aliquando eſt
meritoꝛius.

Tertia concluſio eſt Ricar. in.4. diſt
26. articu.2.q.2. di. ꝙ actus matrimo-
nij eſt meritoꝛius aliquando. Et pꝛo
batur ſic. Omnis actus pꝛocedens ex volũ-
tate deliberatiua: Aut eſt ſm̄ rationem: aut
pꝛeter rationem. Si ſm̄ rationem eſt virtuo
ſus. Si pꝛeter rationem eſt vitioſus. vnde
Dam̄. lib.2.c. vlti. Manentes in eo qd̄ ſm̄
naturam eſt in virtute ſumus declinãtes ex
eo ꝙ eſt ſm̄ naturam: ex virtute ad id quod

preter naturam est deuenimus: ⁊ in malitia sumus: ⁊ vocat ibi naturam naturale iudiciū rationis inclinans ad virtutem. Cum ergo cōcubitus coniugalis possit procedere ex deliberatiua voluntate: absqȝ hoc ꝙ sit virtuosus: quia vt habetur in precedenti parte: licite potest fieri: potest esse virtuosus ⁊ ex consequenti meritorius: quia quicquid potest fieri virtuose potest fieri meritorie ab existente in gratia: quia nihil plus requiritur ad actum meritorium: nisi ꝙ existens in gratia operetur seruatis debitis circūstantijs virtutis: puta ꝙ fiat quādo oportet: ⁊ sic oportet: ⁊ ad debitum finē: sed actus matrimonialis fieri pōt ab existente in gratia cum his circūstātijs. vnde. 33. q. 5. c. Si dicat. dicitur redde debitū

si non exigis redde pro satisfactione pfecta deus tibi computabit: si non quidē tibi debetur exigas: sed reddas quod debetur vxori hec ibi. Et magister in. 4. distinc. 33. dicit. ꝙ vero castitas virginalis non preferatur i merito coniugali castitati Abrahe. Augu. ondit. inquiens: sicut h videtur ꝙ etiam in matrimonio pari voluntati patiuntur ⁊ non pati par premium debeatur: sicut non est impar meritum patientie in Petro qui passus est: ⁊ in Joāne qui passuns nō est: sic non est in par continentie meritum in Joāne qui nullas expertus est nuptias: ⁊ in Abraam qui filios genuit. Nam illius celibatus: ⁊ istiꝰ cōcubitus pro temporuȝ distributione Christo militauerunt. hec ibi. Et Hieronymus vt habetur ibidem. ⁊. 32. q. 4. c. quis ignoret. sub alta dispensatione dei omnes retro sanctos eiusdem fuisse meriti: cuius nunc christiani sunt: quomodo Abraam ante placuit in coniugiū: sic modo virgines placent in castitate. Sed ad clariorem intelligentiam sciendum est ꝑm Ricar. vbi supra. ꝙ concubitus matrimonialis: aut fit directe ⁊ tm̄ causa reddendi debitum: Aut procreandi liberos ad cultum diuinum: ⁊ sic est actus virtutis: ⁊ ex consequenti meritorius: sicut probant argumenta ad partem istam. Aut causa fornicationis vitande: seu propter remedium carnalis concupiscentie. Tunc autem ꝑm ipsum: non ibidem: sed infra. dist. 32. ar. 3. q. j. ⁊. 2. Et Bona. ibidem arti. 2. q. 2. Aut est causa vitande fornicationis in se: aut in altero. Si in altero vt reddat debitum: hoc est pure iustitie. Et hoc est meritum: vt dictum est. Si in se ⁊ existēs infra limites matrimonij: peccat venialiter: ⁊ non meretur: sed est permissuȝ in remediū: quia aut pulsatur a carne: aut si non pulsat: ex quo non vult procreare prolem: nec reddē debitū: est ibi aliqua superfluitas: ⁊ ideo peccat. Aut facit causa satiande libidinis. Et videbitur infra quādo tractabimus de deordinatione matrimonij. Conclude ergo ꝙ ē meritorius in duobus casibus: causa reddendi debitum ⁊ procreande prolis. Sed quid dicis? responde ad hoc argumentum magister dist. 26. c. j. di. ꝙ si nō peccassent primi hoies coitus eorum bonus esset ⁊ remunerabilis. In quo implicare videtur: ꝙ modo non sit remunerabilis: ergo concubitus coniugalis nō est meritorius. Dico ꝙ si primi hoies nō peccassent quilibet eoruȝ coitus fuisset remunerabilis. Et sic intelligit magister. modo āt non sic est. quia aliquis est remunerabilis: et aliquis non. ¶ Sed quid respondes ad hoc argumentum. Nam phus habet. 2. ethicoꝝ c. 3. semper virtus est circa bonum ⁊ difficile Sed concubitus coniugalis nō est difficilis: sed delectabilis: ergo nō est virtuosus: sȝ nullus est actꝰ meritorius nisi sit virtuosus ꝰ ⁊c. Dico ꝙ actus coniugalis licitus ⁊ bene ordinatus q̄uis habeat delectationem annexā ex parte operantis: habet tamen difficultatē ex parte sui: quia in delectatiōibus ꝑm tactū valde difficile est tenere medium. Si dicas etiam dimittere illud quod est meritoriū nō est laudabile: sed laudabile est dimittere matrimonium propter castitatem virginalē vel vidualem: ergo actus matrimonialis nō est meritorius. Dicitur ꝙ laudabile est dimittē minus meritoriuȝ pro magis meritorio. Et q̄uis aliquis actus coniugalis sit meritoriꝰ tamen obseruando castitatem virginaleȝ vł vidualem est meritorium magis. patet ergo quomodo matrimonium est honestum: quia confertur gratia: quia licitum: quia meritorium. Sed iuxta ista queruntur tria parua dubia. Primum si matrimonium fuit in precepto ante peccatum. Scd̄o si pꝰ peccatum. Tertio si omnes obligantur ad illud preceptum. ¶ Primum dubium oritur ex contradictione. Nā magister dicit in. 4. di. 26. c. 2. ꝙ prima institutō matrimonij habuit preceptū Sed contrariatur huic rationi. Nam phus 2. de anima dicit. ꝙ multiplicatio indiuiduorum in eadem specie est propter conseruatio

nem speciei. Sed ante peccatum species poterat conseruari in vno indiuiduo: q̄ nō erat necessitatis corruptioni subiectum: ergo copula matrimonialis non fuit in precepto ꝓ statu ante peccatuȝ: ergo ꝛc̄. ¶ Respondet Bo. in. 4. distinc. 26. arti. j. q. 3. Et Ricar. ibidem arti. 3. q. j. q̄ deus hōmini ante peccatum triplex dedit preceptum. Vno discipline pertinens ad profectum gratie. Cū dicitur vt habetur Geñ. 2. De ligno scientie boni ꝛ mali ne comedas. Alterum pertinens ad conseruationem nature. Cum dicit eccle. c. De omi ligno paradisi comedas. Alterum pertinēs ad multiplicationem indiuiduorum speciei humane: propter impletioneȝ numeri electorum. vt habetur Geñ. j. dicit. Crescite ꝛ multiplicamini ꝛ replete terram. Et ideo fuit añ peccatum in precepto. Quia tū fuit preceptū affirmatiuum non obligabat: nisi pro loco et tempore. Et ideo non fuerunt transgressores precepti istius: q̄uis nūq̄ i paradiso fuerunt carnaliter copulati. Ratio autem quare in paradiso non coierunt potest assignari tripliciter. Vna quia satis cito post formationem mulieris facta est illa trāsgressio: ꝓpter quā de paradiso electi sunt. Alia quia determinationem temporis quo coire inciperent expectabunt ab auctoritate diuina. Et h̄ due rationes tangūtur ab Augustino sup Geñ. Tertia additur a Ricar. quia fuit tam modica mora q̄ nondū erat in eis supfluitas cibi triptita digestiōe digesti: que ē seminis mā: vt volunt doctores in. 2. Dicas ergo ad argumentum in contrarium. q̄ ibi phus nō tāgit totam causam multiplicationis indiuiduorum: sed partem. Alteram partem que ē impletio numeri electorum non tangit: quia ad propositum suum non pertinebat: vel forte quia eam ignorabat. ꝛ sic patet primum. ¶ Scdm etiam dubium oritur ex ipsa contradictione. Nam primo videtur q̄ non fuit in precepto post peccatum. Non enim est licitum alicui vouere aliquid contra preceptū. Sed glo. super illud Luc. j. dicit. Quoniam virum non cognosco. Ecce tangit q̄ ipsa vouerat castitatem: ergo propositum. Quod videtur confirmare magister in. 4. distinc. 26. c. 2. di. q̄ scda institutio habuit indulgentiam que fuit post peccatum. Sed quod indulgeť non precipitur. Sed contrariatur ratio magis fuit necessario matrimonium post peccatum: quia ante peccatum non fuit nisi in officium: post peccatum vero ꝛ in officium: et in remedium: ergo cum fuerit in precepto añ peccatum: multo fortius post peccatum. hinc est quia etiam filijs Noe post peccatuȝ dcm̄ est Geñ. 9. Crescite ꝛ multiplicamini ꝛ reple. terram ꝛc̄. Respondit Ricar. in. 4. distin. 26 arti. 3. q. 2. q̄ matrimonium post peccatum fuit in officium: ꝛ in remedium. Quo ad p̄mū fuit in precepto etiam post peccatū quousq̄ facta fuit sufficiens multiplicatio fidelium ad cultum dei. Et quia tot fuerunt vacantes illi operi: melius erat aliquos manere in castitate virginali: vel viduali q̄ȝ omnes copule matrimoniali tradere. ¶ Quo ad scdm autem Nunq̄ȝ fuit in precepto: quia vt dictuȝ est superius per textum Hieronymi. Morbū carnalis concupiscentie efficatius possunt hoies temperare per exercitium: meditationum: ꝛ affectionum spiritualium: ꝛ degustationum celestium: ꝛ macerationum corporum: q̄ȝ per matrimonialem concubitū. vnde dicit Ber. ad proprios parentes. Gustato spiritu necesse est decipere carnem affectanti celestia terrena non sapiunt: eternis inhabitati fastidio sunt transitoria. Et sm̄ istam distinctionem concordant argumenta. ¶ Ad primum ergo dic. q̄ tēpore virginis Marie iā facta erat sufficiens multiplicatio ad diuinum cultum. Et ideo iam matrimonialis copula nō erat sub precepto. vnde nec Joānes baptista contraxit matrimonium: vel potest dici q̄ p̄uilegiate persone vt beata virgo Jo. baptista erant ab isto precepto per diuinam dispensationem secretam exempti. ¶ Ad aliud de magistro quod indulgetur non precipitur: dicas q̄ indulgetur. Inquātum est in remedium precipitur. Inquātum est in officiū: ꝛ sic bñ simul stant. ¶ Ad aliam partem dicas q̄ ꝓcedunt de matrimonio inquātum est in officium: ꝛ pro illo tempore quo erat modicꝰ numerus hoiuȝ colentium deū. Ex predictiſ aūt quasi pȝ r̄nsio triplici dubij. Si nūc est sub p̄cepto. dcm̄ est eni q̄ in tm̄ est sub precepto: inquātū est modicꝰ numerꝰ electorȝ ꝛc̄. Et quia nūc est multꝰ: ideo nō est sub p̄cepto: vt vult Bona. vt sup. ꝛ Ric. ibidem. q. 3. Et etiaȝ qa multi sunt vocantes: ꝛ tot matrimoniali copule: ideo expediens est vt multi remaneant in cōtinentia virginali ꝛ viduali: vnde Aug. in libro de bono coniugali ante medium.

Ita iam se se habet genus humanũ vt alijs qui se non ↄtinent:nõ solum per nuptias occupatis. Sed multis etiam per illicitos ↄcubitus luxuriantibus:bono creatore de malis facite qđ bonum est:vt non desit numerositas prolis ⁊ abundantia successionis: vñ sctẽ amicitie cõquirant. Si aũt dicat ꝙ preceptũ de iure nature semꝑ durat: sed matrimoniũ est de iure nature:ergo preceptum de matrimonio cõtrahendo adhuc durat. Dicit dñs Bonauen. vbi supra. ꝙ nãle iudicium rõnis quedam dictat vt semper facienda:vt semꝑ diligere proximũ. Et sic copula matrimonialis non est de dictamine iur̃ nãlis. Quedaꝫ dictat facienda pro loco ⁊ tpe. Et sic matrimoniũ est de dictamine rõnis nãlis. Si etiã dicat ꝙ preceptũ durat quousqꝫ reuocatur. Sed nusꝙ̃ in scriptura sacra inueniemus hꝰ precepti reuocationem. Dicas ẜm Ricar. ꝙ istud preceptũ satis reuocatum est per hoc ꝙ apl's ↄtinentiam virginalẽ ⁊ vidualem prefert matrimonio: vt pꝫ.j.ad cor.7. de virginibus preceptũ dñi non habeo. Consiliũ aũt do ⁊c̃. Et etiam per hoc ꝙ iam cessat causa: p̃ qua datum fuit istud preceptum. Ex his oibus sequit illud corelarium. ꝙ si redigeret mundus ad tam paruum numeꝝ hominuꝫ ꝙ quibusdã castitatem seruantibus alij non sufficerent ad multiplicationẽ hominum ad cultum diuinum:tũc matrimonialis copula omnibus illi actui vacare potentibus esset ꝑceptum. Tamen iam credunt tot saluati. Et ita sunt hoies per mundũ multiplicati: ꝙ sic dicit Aug. de bono coniugali ante medium. Si oẽs vellent continere ab omni concubitu de corde puro:⁊ ↄscia bona:⁊ fide non ficta: multo citius dei ciuitas compleret: ⁊ accelleraret finis seculi. Hinc est ꝙ Hieronymꝰ consulit castitatem vidualem magis ꝙ̃ virginalem in epl'a ad Celantiam de modo recte viuendi. di. Magni hoc animi signum: ⁊ perfecte virtutis indicium est. Renunciare subito experte voluptati fugere carnis notas illecebras:⁊ calentis adhuc etatis flãmas fidei ardore restinguere. ⁊ infra. Hoc magnuꝫ est sacr̃m arduũqꝫ iter est castitatis: sed magna sunt premia. hec ille. Item in epl'a consolatoria ad Saluinam de Nebridio ibi. Audiãt ħ mulieres que solicite sunt:quõ placeant viris comedant carnes:qui carnibus seruiunt quaꝝ feruor despumat in coitum:que ligate maritis generationi ⁊ liberis dant opã: quarum vteri portant fetus eaꝝ:⁊ intestina carnibus implent. Tu vero que in mariti tumulo sepelisti oẽs pariter voluptates:que litam purpurisso ⁊ cerusa faciem suꝑ feretrum ciꝰ lachrymis diluisti: que pullam tunicam nigrosqꝫ calceolos:cãdide vestis:⁊ aurati socci depositiõe sumpsisti:nihil habes necesse aliđ nisi perseuerare in ieiunio palor ⁊ sordes gẽme tue sint plumaꝝ molities iuuenilia membra non foueant balneaꝝ calor nouũ adolescentie sanguinẽ non incendant. Audi quid ex persona vidue cõtinentis ethnicus poeta decantet. Ille meos ꝓmus qui me sibi iũxit amores. Abstulit:ille habeat secum:seruetqꝫ sepulchro ⁊c̃. Hec de honestate matrimonij dicta sufficiant: igitur ⁊c̃.

¶ Feria qnta post quartam dñicam in quadragesima de modo seruando in matrimonio contrahendo. Sermo. 51.

Accingere lũbos tu. 4. Reg. 4. et in ꝓphia hodierna. In ordine tractatus nostri sequit de matrimonij modificatione ꝓcedere Ad cuius declarationẽ queritur. Quare sacr̃m hoc vocatur nomine mr̃imonij. Rñdet ẜm Ric. in. 4. di. 27. ar. j. q. j. Et Bona. ibidem. q. 2. Ex hoc aliq voluerunt dicere ꝙ istud vinculum seu cõiunctio: nec denoiatur a patre:nec a matre. Sed cuꝫ sit vinculum vnũ denoiatur ab vtroqꝫ vnitũ Et qm̃ pater ⁊ mater siue vir ⁊ mulier vniuntur:vt sint vna materia prolis. Ideo hoc sacr̃m matrimoniũ appellat:non a matre:sꝫ a materia amonos qđ est vnum:⁊ in matrimonio vnũ quasi vna materia. Sed lꝫ hoc videatur benedictum tñ ↄtra Isidoꝝ est. In 9. lib. ethimo. c. vlti. vbi dicit. ꝙ matrimoniuꝫ dicitur a matre:vnde ẜm ꝓdictos theologos ⁊ Asten. li. 8. ti. 7. ⁊ ipsuꝫ Isidoꝝ. nota ꝙ hoc sacr̃m vocatur ↄiugium ⁊ nuptie. Et matrimoniũ. ⁊ hanc triplicem denoiationẽ habet: ẜm triplicem ↄsiderationẽ. Põt enim considerari ẜm illud ꝙ est. j. ẜm essentiam eius q̃ est coniunctio:⁊ sic dicitur coniugium quasi cõe iugum:quia mutuũ est vinculũ: ⁊ mutua

potestas. Et h dicit Isidorus in.9.li.ethimo
Aut sm signũ.i.sm eius cãm que est solẽnis
desponsatio: et sic nuptie a nube: qr sm pdcm̃.
Isidoꝝ nuptie dicunt eo qr ibi pmũ nuben-
tium capita vellent: Aut sm fructũ vel effcm̃
ad quã pducit. Et qm̃ pducit ab bonũ prolis
ideo matrimoniũ appellat. Sed quare non
magis patrimoniũ dicit sm Bona. vbi sup
ꝙ bonum prolis magis per nomen matris
dat intelligi: qr mulier ppter liberoꝝ creatio
nem facta est: vnde facta est in adiutoriũ viri
Geñ.2. Et qr i procreatione prolis magis i
cumbit sibi labor. vnde nota ꝙ matrimoniũ
quattuor hẽt ethimologias sm nomẽ mr̃is.
Vno enim modo dicit matrimoniuz quasi
matris mos.i.lex. qr vt dicit Aug. ꝯ Faustuz
lib.19. Matrimoniũ ob hoc dictũ est: ꝙ non
ob alud debebat femia nubere nisi ad h vt
mater fiat. ¶ Scdo modo qr matrẽ monet
vt seruet fedus ꝯtra luxuriaz ꝯtra ꝙ dicitur
prouerb.2. Relinqt ducem pubertatis et pacti
dei. Et q̃uis hoc debeat etiam vir: tñ magis
exhortatur et monet mulier: qr inde maiora
mala et scandala: et inter nubentes discordie
proueniunt. ¶ Tertio qr matrẽ munit.i.defẽ
dit: tum per viruz: tum per prolem: qr mulier
indiget defensione. Isai.j. Defendite viduã.
¶ Quarto dicitur matris muniũ.i. officium
pro eo qd prolis nutritio et acqsitio maxime
spectat ad mulierem in cõcipiendo: et portan
do: in pariendo et nutriendo et compaciendo:
quia dum est in ventre matris nutritur mẽ
struo sanguine matris sue: postq̃ natus est:
nutritur lacte matris sue. Et postq̃ ablacta-
tus est adhuc per magnũ tempus incumbit
officium nutriendi ipsum matri. vnde sicut i
possessionibus dicitur patrimoniũ: qr caruz
patri incumbit onus et cum paterna solicitu-
dine acgruntur. Sic prolis acquisitio dicitur
matrimoniũ: et hoc sm Astẽ. est potissima in
ter oẽs ethimologias. Sed cur ista tam lon
go repetita pncipio: Quia ꝯsiderantes con-
iugatoꝝ statum paucos vel nullos: vt ita di-
cam contentos videmus de suo ꝯiugio. Qd
non ob aliam cãm esse credimus: nisi qr vt
plurimum nubũt ꝯtra ethimologias dictas
matrimonij: vt patet inspicienti. Quẽ errorẽ
extirpare desiderantes. In hac pte videbim⁹
matrimonij modificationem: vbi declarabit
qualiter et quõ debẽt iuuenes et virgines nu
bere: vt per totã illoꝝ vitam inter eos sit pax
concordia: consolatio: amicitia. O felix socie-
tas: o gaudium quãtũ: o felicitas terrena: vbi
talia reperiũt i matrimonij societate. vnde.j.
ad cor.7. Vocauit enim nos deus in pace.
Sed cape septem vt possis istam pacẽ ꝯseq.

¶ Prima vocatur diuina voluntas.
¶ Scda vocatur vtriusqz equalitas.
¶ Tertia vocatur parentum bonitas.
¶ Quarta in vtroqz probitas.
¶ Quinta vocat amboꝝ libera voluntas.
¶ Sexta vocatur manifestabilitas.
¶ Septima vocatur consilij maturitas.

¶ Pars pma huius sermonis in qua decla
ratur ꝙ matrimoniũ debet cõtrahi cum vo
luntate dñi et cum multis orationibus.

Prima regula vocatur diuina volun
tas. Si vis fili dilecte et filia cara bñ
nubere nube in dño.j.cor.7.i. cũ vo-
luntate dei et non diaboli. Sed quõ possum
eius voluntatem scire h modo. Primo ro-
ga deum: et per seruos dei rogare facias vt i
spiret te qd facere debeas.s. nubere vel ꝯtinẽ
vel religionem intrare: qr forte sic est volun-
tas dei. Ideo dicunt doctores ꝙ debet esse
spacium duoꝝ mensiũ post contractum ma-
trimoniũ ante copulã carnalem. ex de ꝯuer.
coniug.c. ex publico. vt sic possint ingredi reli
gionem si deus eis inspirauerit: qr ante car-
nalem copulam põt alter coꝝ ingredi alio ẽt
recusante. vnde dicit Magr in.4.di.27.c.6.
Et.27.q.2. desponsatam. Desponsatã puellã
non lz parentibus: alij viro tradere: tñ lz mo
nasteriũ sibi eligere. Et etiã ex de conuer. cõ.
voꝝ. vbi dicit textus. postq̃ ꝯsensuz legitimũ
de pñti licitum est alteri: altera etiã repugnã
te eligere monasteriũ. Ratio ãt quare possit
intrare alter eorum altero ꝯtradicente ante
copulam carnalẽ assignat per Ric in.4. dist.
27.ar.2.q.2. qr.s. in matrimonio non cõsuma
to nõ est nisi cõiunctio spũalis: et ideo p mor
tem spũalem: qr homo spũalr sclo moritur:
per hoc ꝙ in religione profitetur põt solui. h
etiam rõ tangit in.c. predicto. voꝝ de ꝯuersi.
coniug. vbi dicit ꝙ cum non fuissent vna ca-
ro simul effecti: satis põt vn⁹ ad deũ transire
alter in seculo remanere. Assignat aliã idez
doct. di. ꝙ matrimoniũ non ꝯsumatum: nõ
significat vnionẽ humane nature ad psonaz
filij dei: que est indissolubilis. Si dicas ergo
non est sacrm: qr non est sacre rei signũ: dic
ipse ꝙ significat vnionẽ aĩe ad deum p chari

tatem vie: non patrie. Nec illud Matth. 19.
Non lz viro nisi ob cāz fornicationis vxori
suam dimittere: aliter intelligendum ē: q̄ntū
de his quorū matrimoniū est carnali copula
ꝯsumatum. ex̄ de conuersi. ꝯiuga. ex publico.
Aduerte tñ ſm predictum doctorē vbi sup̄ i
rñsione. 2. arg. ꝙ alter remanēs in seculo nō
pōt nubere nisi facta ꝓfessione: qꝛ tunc tm̄ in
religione morit̄. Et sic tāq̄ȝ illo mortuo alter
pōt nubere. Post carnalē vero cōmixtionē
nō pōt alter cōiunx altero repugnare itrare
religionez. vnde apl's. j. ad cor. 7. Nolite frau
dare inuicem nisi forte ex consensu ad tp̄s: vt
vacetis orationi. Q̄ð etiam determinat̄ de
conuersi. ꝯiug. vex̄. Rōnem huius assignat
Ric. vbi supra in. q. 4. qꝛ iam sūt effecti vna
caro per carnalē cōmixtionē. Et ideo p mor
tem qua homo spūalr morit̄ mundo p pro-
fessionem in religioni solui non pōt. Quia iā
non est cōiūctio spūalis tm̄: sed ⁊ corporalis,
vnde Magr̄ i. 4. di. 27. dicit ꝙ matrimoniū
consumatū figurat vnionē humane nature i
persona filij dei: que idissolubilis est. Ex mu
tuo tñ ꝯsensu dissolui pōt: quātum ad thoruz
per religionis ingressum: altero etiam rema
nente in seculo: si non sit suspectus de incon
tinentia. Ita tñ ꝙ votum castitatis emittat:
anteq̄ȝ alter ꝓfiteat̄. Extra de cōuersi. ꝯiug.
Cum sis. Si aūt mulier ita est iuuenis ꝙ de
ipsa possit oriri suspitio si remaneret in sc'lo:
vir profiteri non dȝ: nisi ipsa religionē intret
quātūcūq̄ȝ remanens in seculo velit castita-
tem vouere: vt habet̄ i decretali predicta. Et
ista co. ti. ex p̄te Abba. i textu ⁊ glo. Hic eēnt
aliqua querenda que cā breuitatis omitto.
Vade ergo fili ⁊ filia mea: anteq̄ȝ nubas et
ora deum ⁊ sanctos ⁊ post ꝯtractū matrimo
niū non statim carnaliter cōmisceas: vt deo
inspirante meliorē p̄tē eligas ⁊ bene tibi erit
si sic te habeas. Sed heu me qd hodiernis
tp̄ibus miseris agit̄. Itur ad orōnes ad scōs
⁊ sanctas ⁊ ad ipsum deū? non. Sed vbi? ad
magos: diuinos: incantatrices: ⁊ diabolum: ⁊
adeo vt nolint nubere: nisi p̄us ad phitones
accedant. O maledictum matrimoniū. o ꝓ-
phanū ꝯiugiū. o nuptie diabolice. o societas
infernalis: qd in tali matrimonio nisi maluȝ
quia ibi est diabolus. In tali ꝯiugio nullum
bonum: qꝛ ibi nō est deꝰ. In talibus nuptijs
nulla pudicitia: qꝛ ibi non est virgo Maria.
In tali societate nulla pax: nulla cōcordia: qꝛ
ibi seminator discordie Sathanas ꝓtātez hȝ
Nam querunt adiutoriū ab inferioribus: q
eos adiuuare non p̄nt. Superiora vbi vera
sunt auxilia dimittunt. Quos reprehendit
Lactantius in. 2. diuinaꝝ institutionū aduer
sus gentes. c. 4. di. Que ꝑuersitas ad eorum
presidia decurrere: que ipsa cum violant̄ mu
tata sunt: nisi a colentibꝰ vindicent̄. vbi ergo
veritas ē: vbi nulla vis adhiberi pōt religiōi
vbi nec qð violari possit apparet. vbi sacrile-
gium fieri non pōt recurrendū est. Quicquid
aūt oculis manibusq̄ȝ subiectum est: id vero
qꝛ fragile est ab omni rōe imortalitatis alie
num est. hec ille. Eligit̄ etiam dies ad vxores
ducendas: ꝯtra quos ait Augu. 5. de ciui. dei
c. 7. O stultitiam singularē: eligit̄ dies vt du-
catur vxor. Credo ꝓpterea: qꝛ pōt in diē nō
bonum nisi eligat̄ incurri: ⁊ infeliciter duci.
vbi est ergo ꝙ nascentia sidera decreuerunt.
An pōt homo qð ei iam ꝯstitutum est diei
electione mutare: ⁊ quē ipse in eligendo diez
ꝯstituerit: nō poterit ab alio p̄tāte mutari ⁊c.
Cauendum est ergo ab his ne matrimonij
exitus malus fiat. Sed melius nube dico fi
li ⁊ filia in dño. i. cum dñi voluntate. Sȝ que
est voluntas dei vt libidini ⁊ lasciuie cā faci-
as? non: sed cā filioꝝ ꝓcreandoꝝ: qꝛ ꝓpter h̄
deus instituit: vel cā vitande fornicatōis: aut
in te: aut in cōpari: quia etiam post peccatuȝ
propter hoc instituit: qui ergo sic nubit nubit
in dño: ⁊ aliter nubit in diabolo. Hinc est ꝙ
Ric. in. 4. di. 31. arti. 2. q. j. Si querat̄ vtrū in
intentione cōtrahentiū debeant esse illa tria
bona matrimoniū excusantia. Rñde: aut ha
bitu ⁊ implicite: aut actu explicite. Si primo
modo dico ꝙ primū bonum matrimonij. s.
bonū sacr̄i debet esse habitu in intentiōe cō-
trahentiū: quia bonum sacr̄i est significare i-
separabilitatē Christi ⁊ ecclesie: diuinitatis ⁊
humane nature. Ideo oportet ꝙ ꝯtrahentes
ꝯsentiant in vinculi inseparabilitatem. Isto
modo necessariū est bonum fidei in intētiōe
contrahentiū aliquo modo: ⁊ alio modo nō.
In bono enim fidei considerant̄ duo. Vnū
scȝ essentiale qð est non negare vsum sui cor
poris: si ꝯiunx alius petat. Et sic est necium
bonum fidei esse in cōtrahentiū intentione ⁊
ad minus habituat̄: ⁊ implicite. Aliud est ac
cidentale seu accessoriū. s. non exhibere alteri
q̄ȝ suo coniugi vsum corporis sui. Et ꝯtra h̄
facere q̄uis sit peccatū mortale: tñ non ē ne-

cessarium ad ↄtrahendū matrimoniū: obli-
gantur tñ obseruare: vt patebit inferius. Isto
etiam modo bonum prolis debet esse in in-
tentione ↄtrahentiū: ⁊ si nō absolute. s. volo
nubere vt possim generare filios: quia multi
steriles ⁊ antiqui nubent: qui nō possunt hr̄e
istam intentionē: saltem sub ↄditione. s. si de⁹
dederit prolem educandi: vel venena sterili-
tatis non ꝓcreandi: vel faciendi qđ in se ē ad
hoc vt veniat proles non vt faciunt pessimi
gomoreani: necessariū est habere contrahen
tes intentionē aliter matrimoniū esset nullū
Ista enim oia diabolica sunt ⁊ displicēt deo
Loquendo aūt de actu explicite non est ne-
cessariū aliqđ predictoꝝ bonoꝝ esse in ↄtra-
hentium intentione. Sufficit enim ꝙ in con
trahendo intendant illud qđ inter ↄtrahen-
tes requirit̃ ad matrimoniū. Nube ergo ta-
liter tu dño. s. cum intentione boni sacramēti
scȝ nunq̄ȝ in vita te separandi: boni etiam fi-
dei. s. non dandi alteri corpus tuū q̄ȝ cōpari:
⁊ prolis. s. suscipiendi vel saltem si deus dede
rit educandi: nūq̄ȝ pro cupiditate contrarium
procreādi: tunc benediceris a dño. Tu vxor
tua ⁊ filij: iuxta illud ps̄. In themate. Vxor
tua ⁊c̄. Exemplū habemus Thobioli. Tho. 6
⁊. 7. Primo qūo septem iuuenes vnus post
alium accipientes Sarram filiam Raguel̃:
⁊ in p̄ma semp nocte oēs a demone suffoca-
ti sunt: anteq̄ȝ ei copularent̃. Sed vnde h̄ nisi
ꝙ hoc faciebant sine timore dei: tam libidis:
non suscipiende prolis: nō sacr̄i reuerētie ⁊c̄.
Propterea itinerans angelus Raphael cū
Thobia vt patet Thob. 6. dixit ei Tho. Vbi
vis vt maneamus. Rn̄densq̄ȝ angelus ait.
Est hic Raguel noie vir ꝓpinqu⁹ de tribu
tua. Et hic habet filiā noie Sarram: sȝ neq̄ȝ
feminā nullaȝ neqȝ masculū habet preter eā
Tibi debet̃ ois substātia eius: ⁊ oportet te ac
cipere. pete ergo eam a patre eius ⁊ dabit eā
in vxorem. Tunc rn̄dit Thobias ⁊ dixit. Au
diui q̄ꝛ tradita est viris septem ⁊ mortui sūt.
sed ⁊ hoc audiui ꝙ demon illos occidit. Ti-
meo ergo ne forte ⁊ mihi hoc eueniat. Et cū
vnicus sim parētibus meis: deponā senectu
tem illoꝝ cum tristitia ad inferos. Tunc an-
gelus Raphael dixit. Audi me ⁊ ondāȝ tibi
qui sunt quibus preualere potest demonium
In eos qui ita coniugiū suscipiūt: vt deum a
se ⁊ a sua mente excludant: ⁊ sue libidini ita
vacent: sicut equus ⁊ mulus in quibus non
est intellectus: hȝ super eos potestatē demo-
nium. Tu aūt cum acceperis eam ingressus
cubiculum per tres dies cōtinens esto ab ea
Et nil aliud nisi orationibus vacabis cuȝ ea
Et infra. Transacta aūt tertia nocte accipies
virginem cum timore dñi: ⁊ amore filiorum
magis q̄ȝ libidine ductus: vt in semine bene
dictionem in filijs cōsequaris. Ecce ergo q̄ȝ
bene ad ꝓpositum dicit. deinde in. 7. c. Qūo
intrauerunt domū Raguelis. Et Thobias
petit Sarram: ⁊ dedit ei. Et fecit ꝫm ↄsiliuȝ
angeli. vn̄ in. 8. c. dicit Thob. Tu fecisti Adā
de limo terre dedistiqȝ ei adiutoriuȝ Euam
Et nunc dñe tu scis q̄ꝛ nō luxurie cā accipio
sororem meam: sed sola posteritatis dilectōe
In qua benedicat̃ nomen tuū in secula scloꝝ
amen. Fac ergo tu similiter vt audiuisti ⁊ be
nediceris in tuis nuptijs. Sed q̄ꝛ iuuencule
sunt in hmōi inexperte debent honeste doce
ri a parentibus vel a ↄfessoribus siue a qbus̃
cūq̄ȝ fidelibus ⁊ discret̃. Ideo in mane añq̄ȝ
puella tradatur iuueni ad carnalis copule cō
sumationē iuuenis ⁊ puella humili cōfessiōe
premissa debent deuote assumere corp⁹ xp̄i:
⁊ nuptialem benedictionē suscipere a sacer-
dote: ꝓpter cuius reuerentiā consiliū ab ec-
clesia datur: ꝙ p̄ma nocte sequēti post sacrā
benedictionem a carnali copula vterq̄ȝ debe
ant abstinere: sicut patet. 23. di. c. sponsus. vbi
dicitur. Sponsus ⁊ sponsa cum benedicendi
sunt a sacerdote a parentibus suis vel a pa-
ranimphis offerantur: qui cū benedictioneȝ
acceperint eadem nocte pro reuerentia ipsi⁹
benedictionis: in virginitate permaneant. h̄
ibi. Glo. ibi. A paranimphis. i. a parentibus
vel ancillis: ⁊ dicuntur paralimphi quasi pa
rantes lympham. ⁊ sic patet p̄ma regula.

¶ Regula scđa.

Secunda regula vocatur vtriusq̄ȝ eq̄
litas. s. in fide: nobilitate: pulchritudie
etate: aliter nō bene vadit. In fide di
co q̄ꝛ fidelis nō pōt ↄtrahere cum infideli. 28
q. j. Caue. ⁊. c. sicut enim. vbi dicit̃. Non enim
eiusdem religionis ⁊ fidei maneāt copulata
cōiugia. Huius ↄstitutiōis rōnem assignat
Ric. in. 4. 39. arti. j. q. illa. q̄ꝛ nō decet xp̄ianū
cōtrahere matrimoniū cū illo: in quo nō est
ratio sacr̄i. Sed in predicto matrimonio rō
sacr̄i non esset: q̄ꝛ non pn̄t habere sacr̄i rōneȝ
ex parte vnius: ⁊ non habere ex p̄te alterius.
Ille aūt q sacr̄m baptismi non suscipit: nullū

aliud sacrm suscipere potest: vt ostensuz est in 4. Quapropter nõ tenet matrimoniũ ꝯtractũ inter baptizatũ ꝛ nõ baptizatũ. Etiam si oẽs articulos fidei crederet. Dicit᷑ cnl. 28. q. j. caue. Et sumptũ est ab Ambro. in lib. de patriarchis. ꝙ cathetizata: si xp̄iana. i. cathetizata ſm glo. nõ est satis. nisi ambo iniciati sint sacramẽto baptismatis. ¶ Alia rõ potest assignari: ne. s. fidelis perverteret᷑ per nimiã contractionẽ cũ infideli. Unde Esdre p̊. 9. ꝛ. x. c. habet᷑: ꝙ precepit Esdras filijs isrl̄ dimittere vxores alienigenas q̄s in matrimoniũ duxerant. Et Deutro. 7. precepit dominus filijs israel: ꝙ cuȝ amorreis: cananeis: pherezeis: eneis: ꝛ iebuseis: non sociarent coniugia. Et Exo. 34. dicit᷑. Nec vxor de filiabus coꝝ accipies filijs tuis: ne postq̄ȝ ipse fuerint fornicate: fornicari faciant filios tuos in deos suos. Noli ergo nubere cũ infideli: nisi forte ꝓ futuro si convertatur. 28. q. j. nõ oportet. Nec te moueat quod dicit Paulus p̄me ad Corinth. 7. Scificatus est vir infidelis: propter mulierẽ fidelẽ. quia intelligitur ꝙ altero infideli converso: ꝓpter cohabitationẽ cũ infideli: remanẽte in infidelitate sua. ¶ Unũ oritur questio. Utrũ infidelis cõversus ad fideȝ: teneatur ab infideli discedere? Respõdet Ric. in. 4. dis. 39. arti. 2. q. 2. in corpore questionis. Q̄d in hoc casu: aliter iudicandũ pro tempore p̄mitiue ecclesie: aliter pro tempore Cõstãtini imperatoris: ꝛ temporibus illi propinqs aliter pro moderno nostro tẽpore. ¶ Primo enim tempore passim cõvertebant᷑ ad fidem iudei ꝛ gentiles. Et ideo tunc coniunx fidelis poterat habere spem probabilẽ de conversione coniugis infidelis: etiã si conversionẽ non promitteret. Pro quo tempore dicit apostolus: Sanctificatus est vir malus: per mulie. fidelẽ. ꝛ sanctificata est mu. infi. per virũ fidelem. Et etiam pro illo tẽpore intelligendum est consiliũ apostoli: qui dicit ꝙ cõiunx conversus ad fidẽ: non dimittat infidelẽ. ¶ Alio autẽ tempore magis erant obstinati iudei ꝛ gentiles: tamen adhuc satis faciliter convertebant᷑ ad fidem. ¶ Modernis autẽ temporibus: tam iudei q̄ȝ gentiles pro maiori parte: quasi obstinati videntur. Et ideo prohibitũ est ne conversus ad fidem cohabitent cuȝ coniuge infideli: tam gentili q̄ȝ iudea: vel iudeo: si diligenter ꝛ sufficiẽter monitus ut cõvertat᷑ converti noluerit. Sed hic essent multa querenda que causa breuitatis omitto: patet ergo ꝙ debet esse equalitas in fide. Debet esse etiam equalitas in nobilitate. Sed quare? quia si vnus est nobilis alter ignobilis: nõ erit equa societas neqȝ pax: imo multe discordie: ut patet per experientiã. Nam si vir est nobilis ꝛ nõ mulier: tenebit eaȝ ut sclauam: ꝛ semper opponet ei ignobilitatẽ suaȝ. deinde si mulier nobilis est: alter autẽ ignobilis: nunq̄ȝ erit subiecta viro: ex quib⁹ multe dissensiones oriuntur. ¶ Debet etiam esse equalitas in pulchritudine: quia sicut doctor illuminatus Franciscus de ma. dicit. Sicut saporosuȝ delectat gustum: sic pulchrũ delectat visum. Si ergo erit vnus pulcher: alter turpis: pulcher queret pulchrũ ꝛ non cõtẽtabitur: ꝛ franget᷑ bonũ fidei: ꝛ multa alia mala inde oriuntur. ¶ Similiter debet eẽ equalitas in etate ꝛ robore: quia iuuenis requirit magis actũ carnalem q̄ȝ antiquus. Si ergo vir est antiquus non poterit satisfacere mulieri iuueni: ꝛ sic procedunt postea adulteria ꝛ fornicationes. O quot exempla possunt in mediũ de hoc apponi: De illo brixiano qui duxit vxorem iuuenẽ: que postea recessit ꝛ reliquit eũ. ꝛc̄. Si etiam vir est iuuenis: ꝛ capit mulierẽ antiquã ipsam abhorret: ꝓpter multa q̄ causa honestatis omitto. Et sic capit ꝛ tenet concubinaȝ: ecce quanta mala. Ratio autẽ potissima omniũ istarũ quare debet eẽ in ambobus equalitas est: quia ibi debet eẽ mutuus ꝛ perfectus amor. Sed similitudo ẽ causa dilectionis ſm phm. 8. Ethico. ergo ꝛc̄ Huius mysteriũ habet᷑: de muliere facta de costa: non capite: non pede: ad significandaȝ ibi debere esse societatẽ: nõ dominationem: fraternalẽ amorẽ: non servilem: que omnia efficit ut visum est equalitas. Q̄d determinat magister in. 2. dis. 18. ca. 2. Cũ autẽ his de causis facta sit mulier de viro: cur nõ de qualibet parte viri: sed de latere eius formata est: vt ostenderet quia in consortiũ creabatur dilectionis: ne forte si fuisset de capite: femina viro videret᷑ ad dominationẽ preferẽda: aut si de pedibus ad servitutẽ subijcienda. Quia igitur viro nec domina nec ancilla parabat᷑: sed socia: nec de capite nec de pedibus: sed d̄ latere fuerat producẽda. hec ibi. Et sic patet secunda regula. ¶ Tertia regula vocat᷑ parẽtum bonitas. Vis bene nubere filia? sic: respice patrẽ: quis est? vsurarius: auarus: sodo-

mita:blaſſemator:luſor.ꝛc.Caue caue noli ei
dare filiã tuam:quia nũq̃ bene habebit: ſed
quare?quia qualis pater talis filius. Exem-
plũ Math.7.Mala arbor non poteſt fru-
ctus bonos facere.⁊ ecõtra:Arbor bona nõ
poteſt fructus malos facere.Ratio huius qꝛ
filij cõmuniter ſequũtur veſtigia patris:⁊ pa
tres eos docent que faciunt.Et filij obediũt
in omnibus patribus:quod facere non de-
bent in malis.Vnde Hiero.in epiſtola ad
Furiã de viduitate ſeruanda:vbi dicit: So-
la cauſa pietatis eſt:vbi carnis nulla noticia
eſt.Honora patrẽ tuũ ſi te a vero patre non
ſeparat.Tãdiu ſcito ſanguinis copulã: q̃diu
ille ſuũ nouerit creatorem.Alioquin tibi Da
uid canit:Audi filia ⁊vide ⁊ inclina aurẽ tuã
⁊ obliuiſcere populũ tuũ ⁊ domũ patris tui:
⁊ concupiſcet rex decorẽ tuũ ⁊ dicet tibi:To-
ta pulchra es amica mea ⁊ macula nõ eſt in
te ꝛc.Tamẽ cõtrariũ fit. Vñ Grego.Ma-
le ſoboles malorũ actiones parentũ imitan
tes:genimina viperarũ vocantur.❡Simili-
ter dico tibi fili:vis bene vxorare?ita: reſpice
matrẽ:quia ſm conditionẽ matris cõmuni
ter ſunt filie:quia cum eis quaſi continue vi
ctitant.Ezech.16. Qualis mater talis ⁊ filia
eius eſt.Et ideo ſi ſunt bone quaſi impoſſi-
bile eſt vt earũ mores nõ aliquo modo imi-
tent.Hinc eſt ꝙ Hiero.in epiſtola ad Fu-
riã de viduitate ſeruanda hortabat eam vt
ſequeret veſtigia mřis: que bona fuerat di-
cens:Imitare potius (crebro enim id ipſũ
repetam) ſcãm mřez:ardor eius in xp̃m:pa
lor ex ieiunijs:elemoſyna in pauperes: obſe-
ſequiũ in ſeruos dei:humilitas cordis ⁊ ve-
ſtiũ:atqꝫ in cunctis ſermo moderat⁹:př tuus
quẽ ego honoris cauſa nomino:nõ quia con
ſularis ⁊ patritius:ſed quia xp̃ianus eſt:im-
pleat nomen ſuũ:⁊ letet xp̃o ſe filiã genuiſſe:
nõ ſeculo:quin potius doleat:ꝙ ⁊ virginita-
tẽ fruſtra amiſeris:⁊ fructus perdideris nu-
ptiarũ.ꝛc.Sed quoniã contrariorũ eadez eſt
diſciplina:ſic bonitatẽ imitant:ſic etiã multe
magis imitant malos mores matrũ. Noui
ego hominẽ qui volens vxorem: ⁊ erat doc.
conſuluit parentez ſuũ antiquũ quid facere
deberet:vtrũ quandã iuuenẽ dixit ille mater
ſua nequã ⁊ quaſi meretrix fuit:ille non cre-
didit filiã ſequi eius veſtigia?quid plura? ac-
cepit eam:ſed quot adulteria cõmiſerit: cum
quantis iuuenibus ſe proſtrauit: fas non eſt

dicere.Reſpice ergo mores patꝝ ⁊ matrum
⁊ tunc vix poteris errare. Exemplũ Achab
rex ſamarie accepit vxorẽ Iezabel:filiã Me
thual regis ſidonie: O quanta mala fecerit
ipſum facere quis cogitatus.lege.3.Reg.16.
Exemplũ etiã Geñ.6.vbi dicit:Cũqꝫ cepiſ-
ſent homines multiplicari ſuper terrã:⁊ fili-
as procreaſſent:videntes filij dei.i. boni viri
filij.ſ.Seth filias hominũ.i.malorũ hominũ
carnaliũ ꝛc.filias.ſ.Chayn ꝙ eſſent pulchꝛe:
acceperunt vxores ſibi:ex oibus quas elege
rant:dixitqꝫ deus:nõ permanebit ſp̃us me⁹
in homine in eternũ: quia caro eſt.Et infra
dixit ad Noe: Finis vniuerſe carnis venit
coram me: repleta eſt terra iniquitate a fa-
cie eorũ:⁊ ego diſperdã eos cũ terra.ꝛc.Pa
tet ergo tertia regula:⁊ ſecunda pars huius
ſermonis.

❡Pars tertia hui⁹ ſermonis in qua ponũt
regule q̃tuor videlicz de probitate mutuo cõ
ſenſu:publicatio:⁊ matuꝝ cõſiliũ.

Q Uarta regula vocat moralis probi-
tas.Audi filia: audi pater: qui eam
vis nubere.Cui vis?tali iuueni.Sed
quare ꝛc.qꝛ nobilis:diues:⁊ ſapiens ꝛc.Iſta
bona ſunt.Et tu filia quare vis eũ?quia pul
cher eſt:bene cantat:ſaltat ꝛc.Sed dic queſo
cuius conditionis eſt:vſurarius:auarus: ſo-
domita:luſor ꝛc.O filia mea quãta ludibria
quantas tribulationes expectas.Quere po-
tius pauperẽ:mendicũ:turpẽ:ſed virtuoſum:
q̃ nobilẽ :pulchꝛũ vitioſum.Naz ſi eſt aua-
rus faciet te penuria mori.Si blaſſemator ⁊
luſor: quotiens veſtimenta tua in ludo po-
net.Si fornicator gomorrean⁹:nunq̃ reddet
tibi debitũ:vide ergo quid eueniet. Hinc eſt
ꝙ Tulius in.2.de offi.in ca.cũ quibus amici
tia cõtarhi debeat:narrat: ꝙ Themiſtocles
auctor cũ conſuleret:vtruz bono pauperi: an
minus probo diuiti filiã collocaret. Reſpon
dit ego malo virũ:qui pecunia eget:q̃ pecu-
niã:que viro:Similiter dico tibi fili vis vxo
rari?ita: volo capere talem iuuenẽ: quare?
quia eſt pulchra.Et tu: quia eſt nobilis.Et
tu: quia portat magnã dotez.Et ego peto a
te:eſt ne bona:virtuoſa:ingenioſa:timoroſa:
nequaq̃:ſed quid?luxurioſa:laſciua:ſaltatrix
puella:cãtarina:ceruelina:heu me fili mi no
li facere:quia educet cuz dolore annos tuos
ad inferos.Non te vincat pulchritudo: non
nobilitas:non magne diuitie: qꝛ nihil peius

in hoc mundo mala muliere. Hieronymus ad oceanū de vita clericorū ⁊ episcopoꝝ dic: Janua diaboli: via iniquitatis: scorpionis pcussio:nociuūq₃ gen⁹ femina.s.mala. Hinc hortat fugere ipsas puellas:se ornantes: vanas:⁊ lasciuas. In epistola ad Demetriadez virginē de virginitate seruanda:di. Fuge lasciuiā puellarū:q̄ ornant capita:crines a fronte demittunt:cutem polliūt:vtuntur liniamētis:astrictas habent manicas:vestimenta sine ruga:socosq₃ crispantes: mores eni ⁊ studia dominarū ⁊ ancillarū ⁊ comitū morib⁹ indicant. Illa sit tibi pulchra : illa amabilis : illa habēda inter socias:que nescit esse se pulchram:que negligit forme bonū:⁊ procedēs ad publicū non pectus ⁊ colla denudat : non pallio reuelato ceruices aperit : sed que celat faciē:⁊ vir vno oculo:qui vie necessarius est patente ingreditur.hec ille. Econtra autē nihil melius bona muliere Prouer.14. Sapiens mulier edificat domuz:insipiens quoq₃ destruet manibus. Itez Prouer.18. Qui inuenit mulierē bonā inuenit bonū : ⁊ hauriet iocūditatem a domino. Qui expellit mulierem bonam expellit bonū. Qui autem tenet adulterā stultus ⁊ insipiens est. Roga ergo deū vt det tibi bonā vxorem:quia Prouer. 19. Domus ⁊ diuitie dantur a parentibus:a domino autē proprie vxor prudens. Vis scire que maior gratia (fili) inter gratias inferiores ⁊ temporales? Nunquid nobilitas: nunquid pulchritudo:nunqd diuitie:nūquid sapientia vana? non : sed que?bona vxor : o bona gratia:o dulcedo hominis:o gaudium viri imensuz bonā habere vxorē. Unde hoc probas Eccle.7. Noli discedere a muliere sensata ⁊ bona:quā sortitus es in timore dei Gratia enim verecūdia illius super auruz. Item Eccle.26. Gratia mulieris sedule delectabit virum suū:⁊ ossa illius impinguabit disciplina illius datū dei. Mulier sensata et tacita nō est imutatio erudite anime : gratia super grāz mulier sancta ⁊ pudorata. Hinc est ꝙ ait Hierony.in epistola ad Demetriadē virginem de virgini.seruan. Eunuchorū quoq₃ tibi:ac puellaruz:ac seruulorū mores magis eligantur:q̄z vultus eligantia. Et sic patet quarta regula. ¶ Quinta regula amborū libera voluntas:non metu:non vi : sed libere. Querunt enim doc.vtrū ad contrahēdum matrimoniū necessarius sit verus viri ⁊ mulieris consensus. Et dicit Ricar.noster in.4.in dis.27.arti.p̄.q.2. Et Bonauē.in eadem dis. Q̄d ad hoc vt vere contrahat matrimoniū in foro conscientie ⁊ dei (qui cordiū occulta respicit) requiritur interior ver⁹ consensus. Ratio huius est. Quia ad collationem cuiuslibet sacramenti requiritur vera intentio conferendi:ergo similiter ad contrahendū verū matrimonij sacramentū requiritur vera intētio contrahendi. Hinc est quod dicit extra de sponsalibus.tua nos.in fine. Sine consensu cetera nequeūt fedus pficere coniugale. Et ideo dr extra de sponsa. impuberū.ca.tua fraternitas. Et de sponsalibus:tue fraternitati. Et.32.q.2.hoc scitū. ꝙ matrimoniū in veritate contrahit per legitimū viri ⁊ mulieris consensu. Et ad hūc consensum exprimendū: sunt necessaria de presenti verba illū assensuz exprimentia. Extra de ferijs capellanus.extra de eo qui durit in matrimonio quā po.per ad.ca. significauit. Et.31.q.1.deus masculū ⁊ feminā.§.ꝙ autē. Et ideo dicit magister;in.4.dis.27.ca.2. Q̄d si consentiant mente: ⁊ non exprimunt verbis:vel alijs certis signis:talis cōsensus nō efficit matrimoniū. Rationē huius assignat Ricar.vbi supra.q.3. Quia consensus tacit⁹ alicuius non dat ius alij in re sua:sed p matrimoniū habet vir potestatē in corpus mulieris. Et econuerso p̄me Corinth.7.ergo ⁊c̄ Unde datur exemplū.ꝙ donatio non perficitur:nisi concurrente consensu donatoris: ⁊ donatarij:donatarius autē non potest ꝯsentire in donationē:nisi donator ei voluntatez suam exprimat. Sed in contractu matrimonij donat quilibet alij potestatē corporis sui quantū ad coniugalem actum:sed hoc oportet exprimere:ergo oportet aliqua esse exprimentia:siue per verba vt dictū est: vel p aliqua alia signa. Et hoc dico quia multi muti possunt contrahere matrimoniuz. Extra de sponsa.tue fraternitati. Inter etiaz absentes ⁊ qui se nunq̄z viderunt potest contrahi matrimoniū:p procuratorē ⁊ lr̄as cōsensus mutuos exprimentes:dum tamē fama:vel auditu:vel alio modo se nouerint.30.q.5.nec illud.in glo. Cape ergo fili vnam que libere et libenter capiat te:⁊ econuerso. Et hoc est cōtra aliquos patres ⁊ matres:qui cogunt filios ⁊ filias nubere. Caue pater:caue mater: ne filios ⁊ filias cogas contrahere:quia ma-

los exitus solent facere matrimonia coacta. Ibi nunq̃ est amor:non pax:non fides : sed bene multa mala:quod videri potest per experientiã. Et posset esse talis metus: ꝙ matrimoniũ nullũ esset. Unde dicit Ricar.in 4.dis.29.arti.p̃.q.i.in corpore questionis.q̃d duplex est metus. Quidam nõ cadens in cõstantẽ virũ. Et talis coactio consensus ꝑ talẽ metũ non impedit matrimoniũ : nec q̃tũ ad iudiciũ dei:nec quantũ ad iudiciũ ecclesie Argumentuз ad hoc.extra de sponsa.⁊ ma.veniens.ij. Est etiaз quidã metus cadens in constantẽ virũ.i.in virũ virtuosum : sicut est metus mortis:vel enormis lesionis coporis vel seruitutis:vel stupri:⁊ aliorũ taliũ. Et tũc quando talia mala interpretantur ab illo de quo presumit probabiliter vir constans: ꝙ illa talia velit ⁊ possit sibi inferre:nisi sibi consentiat:⁊ coactio consensus per talem metuз matrimoniũ impedit:⁊ quantũ ad iudicium dei:⁊ quantũ ad iudiciuз ecclesie. de sponsa. ⁊ ma.veniens.ij.⁊ ca.consultationi.§.sane.c. cum locũ. Hoc idem dicit Inno.⁊ Hosti.d̃ his que vi.me.ue causa fiunt. Debet ergo eẽ vtriusq̃з libera voluntas: ⁊ consensus: aliter nunq̃ se bene habent. Sed hic ponatur casus talis. Unus non causa contrahendi:sed deceptionis:promittens vnã capere in vxorem:⁊ post deceptionẽ trufatur de illa. Quid faciet confessor? Dic ꝙ q̃uis illud non sit verum matrimoniũ in iudicio dei:quia nõ fuit consensus ex vna parte.extra de sponsa.⁊ ma.tua nos.tamen ẛm Scotũ in.4.dis.30. arti.p̃.q.i.non debet confessor ipsum absoluere nisi contrahat cũ ea:in satisfactionem. Excepto si contraxisset cũ secunda per verba de presenti. Tunc doleat ⁊ satisfaciat prime. Tamen si posset probari ecclesia coerceat illum ad matrimoniũ.e.ti.ca.de illis.ca.ex litteris. ca.ex parte. Est ⁊ ali⁹ casus in alio libro quẽ causa breuitatis omitto. Et sic patet quinta regula. ¶ Sexta regula vocatur manifestabilitas.s.si vis bene nubere:fac publice in facie ecclesie:quia ⁊ si factum occulte sit matrimoniũ:dũmodo assit vtriusq̃з consensus:tamen peccatũ est.s.contra preceptum ecclesie. Extra de clandestina despon.cum inhibitio Et.30.q.5.ca.aliter.⁊ ca.nullus.vbi dicitur d̃ clandestinis matrimonijs. Q̃d sunt adulteria:stupra:fornicationes:potius q̃з legittima coniugia. Unde dicit Hostiẽ.in lectura de clandesti.cum inhibitio.glo.suꝑ verbo ꝑ triẽniũ.ꝙ sacerdos assistens matrimonijs clandesti.ipso facto est suspensus:⁊ non absoluitur nisi a papa. Huiusmodi autẽ edicti: triplex ratio potest assignari. ¶ Primo quia filij essent vel reputarentur illegittimi : ⁊ non possent hereditare: q̃uis verꝫ esset matrimoniũ.extra de clandesti.despon.cum inhibitio 30.q.5.aliter.ca.nullus. ¶ Secundo quia forte cõsanguineus tuus dormiuit cũ ea ꝑusq̃з tu.⁊ sic nunq̃ erit illa tua vxor:quia contrahitur affinitas: ẛm Scotũ in.4.dis.41.arti. vltimo. Et Ricar.ibidem ar.p̃.q.i. Et extra de eo qui cogno.consan.vxo.sue.ca.de illo.extra de sponsa.⁊ matrimonijs.ca.preterea. ¶ Tertio propter multas deceptiones.nam fit occulte ⁊ nullus est testis:⁊ alter eorũ mutatur:⁊ sic matrimoniũ veruз dissoluitur : et fiunt multa sacramenta falsa: ⁊ tamen verũ fuit primũ si consensit⁊ secundũ non: ⁊ nũq̃ potest alio coniungi coniugio vero. Et ideo quia clandestine nubunt:non tam coniuges: q̃з adulteri vocantur.32.q.2.ca.sicut vbi dicit̃ Non coniuges sed adulteri vocantur q̃ clandestine nubunt. ¶ Sed posset aliquis dicere Quid est clandestina desponsatio? dicit glo. de clandesti.des.super verbo clandestina. Et Ricar.in.4.dis.28.arti.2.q.3.ꝙ tripliciter fit Primo cum non habentur testes.ca.ꝙ nobis extra eo. Alio modo quãdo contrahitur non adhibitis solẽnitatibus:q̃uis fit contractũ matrimoniũ in presentia testium.30.q.6. aliter.vt.s.petatur ipsa mulier ab habẽtibus potestatẽ super eam.⁊ a sacerdote benedicatur:⁊ solẽniter recipiatur. ¶ Tertiomodo qñ fit non premissa denũciatione.e.ti. cũ inhibitio. Nam quidã casus venit coram me:ꝙ quidã cognouit quadã de qua orta est puella ⁊ filius cognoscentis accepit eam in vxorem scilicз sororẽ quã genuit pater suus ⁊ diu sic mãserũt : ⁊ habuerũt filios in silentio: nota. Et multa alia mala accidunt : propter clandestinas desponsationes. Aliquando homicidia:odia perpetua.⁊c̃. Fiant ergo publice ⁊ manifeste :⁊ sic de⁹ ibi erit:aliter nõ. Patet ergo sexta regula. ¶ Septima regula vocat̃ cõsilij maturitas. Ante ergo q̃з nubes ꝯsule amicos tuos:parentes ⁊ affines: maxime ⁊ antiquos:quia in antiquis est prudẽtia:⁊ in multo tempore est sapientia Iob.12. Hinc est ꝙ Hierony.dicit. Q̃d in antiquis solum sapi-

entia remanet: omnia alia tranſeunt. Unde in epiſtola ad nepotianū de vita clericoꝝ. in principio ait ſic: Nunc iaꝫ cano capite: ⁊ arata rugis fronte: ⁊ inſtar boū pendētibꝰ a mento palearibus: Frigidus obſiſtit circū pꝛecoꝛdia ſanguis. Unde ⁊ in alio loco idem poeta ait: Omnia fert etas animū quoqꝫ ⁊ poſt modū. Nunc oblita mihi tot carmina vox qꝫ merim: iam fugit ipa. Sꝫ ne de gētili tm̄ litteratura pꝛoferre videantur: diuinoꝝ voluminū ſacramenta cognoſce David annos natus ſeptuaginta bellicoſus quondam vir: ſenectute frigeſcente non poterat calefieri. Queritur igit̄ puella de vniuerſis filijs iſrl̄ Abyſach ſunamitis: que cum rege doꝛmiret: ⁊ ſenile coꝛpus calefaceret. Nōne tibi videtur ſi occidentem litteraꝫ ſequaris: vel figmentū eſſe de matrimonio: vel atellanarū ludicra: frigidus ſenex obuoluitur veſtimentis: ⁊ niſi complexu adoleſcentule nō tepeſcit Viuebat adhuc Berſabee: ſupererat Abigail: ⁊ relique vxoꝛes ⁊ concubine: quas ſcriptura cōmemoꝛat: omnes quaſi frigide repudiantur: ⁊ in vniꝰ tm̄ grandeuus caleſcit amplexibus. Abꝛahā multo ſenioꝛ David fuit: ⁊ tamen viuente Sara: aliam non queſiuit vxoꝛem. Yſaac ducentos annos David habuit: ⁊ tamen Rebecha iam vetula nunquā refrixit. Taceo de pꝛioꝛibus ante diluuiū viris: qui poſt annos non ingentos: nō dico ſenilibus: ſed pene carioſis artubus: nequaqꝫ puellarū queſiuere complexus. Certe Moyſes dux iſraelitici populi. cxx. annos habebat ⁊ Sophoꝛā non mutauit: que eſt iſta igitur ſunamitis vxoꝛ: ⁊ virgo tam feruens: vt frigidum calefaceret: tam ſancta: ut calentem ad libidinem nō pꝛouocaret. Exponit ſapientiſſimus Salomon patris ſui delitias: ⁊ pacificus bellatoꝛis viri narret amplexus: poſſide ſapientiam: poſſide intelligentiaꝫ: ne obliuiſcaris: neqꝫ declinabis a verbis oꝛis mei: ne derelinquas eam ⁊ appꝛehendet te. ama illam ⁊ ſeruabit te: pꝛincipiū ſapientie poſſide ſapientiā: ⁊ in omni poſſeſſione tua poſſide intelligentiam: circūda illaꝫ ⁊ exaltabit te ut det capiti tuo coꝛonam gratiaruꝫ: coꝛona quoqꝫ delitiarum pꝛoteget te. Omnes pene virtutes coꝛpoꝛis tui crebꝛa ieiunia: elemoſyne: vigilie: chamēnie. i. in pauimento doꝛmitio: huc illucqꝫ diſcurſus: peregrinoꝛū ſuſceptio: defenſio pauperū: inſtantia oꝛationū: ⁊ perſeuerantia: viſitatio languentiū: laboꝛ manuū vnde pꝛebeantur elemoſyne. Et ne ſermone longius trahaꝫ: cuncta que per coꝛpꝰ exercentur: fracto coꝛpoꝛe minoꝛa fient. Hec ille. Extra de conſtitutionibꝰ. c. ne innitaris. Ne innitaris pꝛudentie tue: ⁊ ne ſis ſapiens apud temetipſum Pꝛouer. 3. Conſule ergo antiquos ⁊ pꝛobos viros: ⁊ ſic iſtam regulaꝫ cum alijs obſerua: ⁊ bene erit tibi in hoc mūdo per gratiā: ⁊ in alio per gloꝛiā Amen.

¶ Feria ſexta poſt quartā dominicā in quadrageſima de matrimonij ihoneſtate qualiter videlicꝫ in eo mulier offenditur moꝛtaliter. Sermo quinquageſimuſſecūdus

NUnc cognoui quoniam vir dei es tu: ⁊ verbū dei in oꝛe tuo verum eſt. 3. Reg. 17. Tam etſi fratres chariſſimi qꝫ plura iaꝫ dicta ſint ſupꝛa de matrimonij ſacramento nihil exiſtimo in hac materia fructuoſius: ſalubꝛiuſqꝫ animarū saluti: qꝫ ſcelera tale ſacramentū fedantia aperire: qꝫ plurimi enim reperiuntur pꝛedicatoꝛes: qui ſub honeſtatis pꝛetextu huiuſmodi deteſtanda vitia ſilentio pꝛetereunt: quos latere non debet aliquando rōnem de indiſcreto ſilētio reddituros: ſi abſqꝫ cauſa rationali huiuſmodi veritate occultant. Quia ut dicit Grego. 42. diſ. ca. ſic rectoꝛ. Sicut incauta locutio in erroꝛē detrahit: ita indiſcretū ſilentiū eos qui erudiri poterāt in erroꝛe derelinquūt. Dicit enim pꝛopheta: Veritatē requiret dominus. ſ. a pꝛedicatoꝛibus. De quibus ſcribit Yſa. 56. ca. Canes muti nō valētes latrare. Pꝛimo eni tenentur reddere rōnē de pꝛeteritis culpis: de quibus infelices peccatoꝛes nequaqꝫ confeſſi ſunt. ⁊ in talibus ſcelerībꝰ cōmunicant: qđ nō facerent ſi ſua noſſent vitia. Secundo de pꝛeſentibꝰ culpis in qbus ſunt imerſi: ⁊ qdaꝫ ſupina ignoꝛantia: ⁊ ſub pꝛetextu matrimonij nō ſibi conſciētiā faciunt: quod minime facerent ſi eſſent illuminati. Tertio quoqꝫ đ peccatis q̄ ex eoꝛū taciturnitate in poſterum cōmittentur: pꝛo quibus omnibus de homicidio. ca. ſicut dignū. ſcribitur: Nō caret ſcrupulo ꝯceſſionis occulte q manifeſto facinoꝛi deſinit obuiare: non tamen hec ignoꝛantia peccatum excuſat: quia quilibet tenetur ſcire ad ſalutem neceſſaria: dū poteſt. Non etiam

excuſat negligẽtia.ſ.ꝙ nõ curatis diſcere veſtre ſalutis neceſſaria: multo minus excuſat malitia: que qdeꝫ manifeſte apparet in illis: qui cũ dicit predicatoꝛ velle ſe de tali materia tractare: impediũt vxoꝛes ⁊ filias ne vadant ad audiẽduꝫ has virtutes. Cõtra quos propheta ait: Noluit intelligere ut bene ageret. Quidã nolũt de hoc predicare: ſed tamẽ hec deteſtanda vitia non ceſſant perpetrare: ⁊ qui magis in his ſunt ingnati hoꝛrent audire dicta salubꝛia. Nõne hec omnia ponit ſacra ſcriptura que dicturi ſumus ⁊ doc. taꝫ antiqui ꝙ̃ moderni preſertim hi q zeluꝫ habent animarũ. Rogate ergo deũ ut ſic hanc materiã predicare cõcedat: ut omnes dicere poſſitis verbũ propoſitũ.ſ. Nunc in iſto cognoui. ⁊c. His premiſſis ſciendũ eſt in h̄ ſermone: ꝙ tribꝰ modis fedatur matrimoniũ.

¶ Primo videlꝫ rõne inoꝛdinate affectiõis

¶ Secundo rõne nimie frequentationis.

¶ Tertio rõne circũſtãtis occaſionis.

¶ Pars prima huius ſermonis in q̃ probatur ꝙ cõiuges peccant grauiter in matrimonio ex inoꝛdinata affectione.

PRimo dico ꝙ põt eſſe culpa in actu matrimoniali rõne inoꝛdinate affectiõis. qȯ probaꝛ tripliciter.ſ. Rõne Auctoꝛitate: ⁊ Exemplo. ¶ Primo rõne ſic Regulariter peccatũ diffinitur ſic: maxime ab Augu. di. Peccatũ eſt ſpꝛetis incõmutabilibꝰ bonis: cõmutabilibꝰ bonis adherere: ſꝫ quicqd amatur ſupꝛadictũ eſt peccatũ moꝛtale: ergo q inoꝛdinate afficitur erga vxoꝛem vel mulier ioꝛdinate amans maritum: moꝛtaliter peccat. ¶ Secũdo h̄ idẽ probatur auctoꝛitate Augu. in lib. de bo. cõiu. Si magis in ſua cõiunctiõe diligunt qȯ honeſtum eſt: ꝙ̃ quod inhoneſtũ. i. qȯ eſt nuptiarũ. auctoꝛitate apl̄i eis venia cõcediꝛ. Si vero equiparetur vel pꝛeferaꝛ deo: moꝛtale peccatum eſt. hec ille. Quod confirmaꝛ a Hieronymo cõtra Iouinianũ. 32. q. 4. ca. oꝛigo. di. Oꝛigo q deꝫ honeſta erat amoꝛis: ſed magnitudo deformis.ſ. cauſa vitãde foꝛnicationis: ut diceꝛ infra. Nihil enim intereſt ex qua honeſta cã quis inſaniat. vnde ⁊ Xiſtus pithagoꝛicꝰ in ſententijs. Adulter eſt inqt in ſuã amatoꝛ ardentioꝛ. In aliena quidẽ vxoꝛe omnis amoꝛ turpis eſt: in ſua nimius. Sapiẽs iudicio debet amare cõiugẽ: non affectu: nõ regnet in eo impetus voluptatis: nec precepo feraꝛ ad coitũ. Nihil eſt fedius ꝙ̃ vxoꝛẽ amare quaſi adulterã. hec ille. ¶ Tertio idẽ probatur exẽplaritate. Sicut enim quis põt ſeipſum diligere: vel poſſeſſiones ſuas: ⁊ cetera alia ſup deũ: ſic ⁊ vxoꝛẽ ⁊ eius carnalẽ coitũ: ꝙ̃ꝙ̃ ab alia ſibi ꝓponeret peccaueret. Similiter etiã põt qs ꝓpꝛio vino inebꝛiari: licꝫ nolit de alieno habere. ⁊ d̉ carnibꝰ a ſe iuſtiſſime emptis ꝑ ingluuiaꝫ peccare: vel ſi in aliq̃ alia re per exceſſiuã auariciã congeſcat ⁊ pluſ ꝙ̃ in deũ inardeſcat: ita ꝙ totũ coꝛ eius ſit ibi: qs dubitet taleꝫ peccare moꝛtaliter: ⁊ aiam ſuam in eternũ dãnare. Ita ſimiliter in propoſito dici poteſt. Vñ apoſtolus ꝑ̇me Theſſalo. 4. c. ait: Non in paſſione deſiderij vos cõmiſcẽtes.ſ. cõmiſcere debetis in cõiugio cõiugali: ſicut ⁊ gẽtes q̃ ignoꝛãt deũ. Qȯ ſi foꝛte queras q̃liter poſſet cognoſci talis affectio. Ad hoc reſpondeꝛ ꝙ tria ſunt ſigna euidẽter huiuſmodi demonſtratiua. Primũ eſt zelotipia in cõiugio: cõtra enim zelotẽ virũ Eccle. 9. ſcribiꝛ: Nõ zeles vxoꝛẽ ſinus tui. Narrat eni Egeſippus ꝙ Herodes ex nimia dilectione: ꝓpꝛiã occidit vxoꝛẽ: factus amẽs: nec credens eã eſſe moꝛtuã: alloquebaꝛ ut viuaꝫ. De muliere etiã zelote Eccle. 26. ſcriptũ eſt: Doloꝛ coꝛdis ⁊ luctus mulier zelotipa. Si autẽ ambo ſint zelotes adiuuet eos deꝰ. Secũdũ ſignũ inoꝛdinati affectus eſt meretricalis oꝛnatus: q quandoqꝫ euenit ex mulieris concupiſcentia: qꝛ tunc feliciorẽ ſe putat: cuꝫ inoꝛdinatiꝰ a marito diligiꝛ: vltra oẽs limites honeſtatis: ad cuiꝰ incẽtiuũ ſe oꝛnat: ⁊ qȯ nequiꝰ eſt: in cõfeſſione ſe palliat di. ſe hoc facere ut placeat viro ſuo: q̃ſi inter eos nõ eſſe poſſit inoꝛdinatꝰ affectus ⁊ criminoſus. Et qȯ abhominabiliꝰ eſt currũt ad magas: multiplicãt remedia nefanda: q̃ ſi qñqꝫ inoteſcerẽt viris: ꝓculdubio cũ sic periculoſo diſpẽdio etiã coꝛpoꝛaliter interirẽt. Ad hoc etiam ſepe coadiuuãt inique mr̄es. Quãdoqꝫ etiãꝫ prouenit ex viri iniqtate. Refert eniꝫ Sene. ſe noſſe aliqñ quẽdã virũ oꝛnatũ: q exiturꝰ in publicũ: cũ vxoꝛis faſcia pectus colligabat Et ne pũcto quidẽ hoꝛe preſentia eius carere poterat. Ex eodẽ etiã vaſe potionẽ ſumebant: alia nõ minus inepte facientes: in que impꝛouida vis ardẽtis affectus erumpebat. Tertiũ quoqꝫ ſignũ inoꝛdinati affectus eſt (abſqꝫ rationali cauſa) dare filios nutricibꝰ ad alendũ: qȯ vnde habuerũt oꝛtũ atqꝫ ſeq̃lã

clare Augu. demonstrat.5.dis.ca.ad eius.di. Praua aūt cōsuetudo in cōiugaruʒ moribꝰ surrexit:ut filios quos gignūt nutrire mulieres cōtēnant:eosqʒ alijs mulieribꝰad nutriēdum tradāt:qḋ videlicʒ ex sola carnis incontinētia videt inuentū:qꝛ dū se cōtinere nolūt despiciūt lactare quos gignūt.hec ille. Sʒ qꝛ dicūt hoc nō esse sue volūtatis: sed di.viros suos hoc velle: ut nō lactando facilius alios possint ꝓcreare. Cōtra quos Augu.in dic.c. ad eius.ait: Ad eius vero ꝯcubitū vir accedere nō debet:donec q gignit ablactet:ꝛ licʒ cōtra hoc agendo nō semꝑ fit pctm̄ mortale:satis est euidēs iudiciū dei:ut q ad lactādū filios alijs tradūt minoris vite filios habcant: q̄ alie mulieres ꝓprios filios lactantes. Tū si tales filij viuūt sunt sicut nutrices viciosi: licʒ habeāt parētes virtuosos. Adeo eni sepe degenerāt:ut suspicet alteriꝰ esse generis ꝛ ꝓgeniei. Nā ab ebriosis enutriti: ebriosi saltē inclinatione sunt:ꝛ tales quales sunt nutritij tales filij nutriti sunt. Et sic patet.

¶ Pars secūda huiꝰ sermonis in q̄ probat actum matrimonialē deordinari propter nimiā frequentationem.

Secūdo in hoc sermone dico: q̄ actꝰ matrimonialis pōt deordinari rōne nimie frequētationis:ex q̄ frequentatione triplex dissipatio solet subsequi. Prima est corporalis. Scđa spūalis. Tertia eternalis. ¶ Prima dissipatio est corporalis Duo eni picula euenire solēt ex hac frequentatione effrenata. Primū periculū est in fecūditates. Solet vtiqʒ infecūditas ex nimia frequētatione oriri:vel infructuosus cōceptꝰ ipedimēta filioꝝ:ꝛ vita nō diuturna. Sicut Sapieñ.3.scriptū est: Ab iniquo thoro exterminabit semen. Effrenata aūt voluptas est que pncipali intētioni scissimi matrimonij anteferſ:que vtiqʒ est ꝓcreatio filiorū: q̄propter iudicio dei fit vt filijs careant: q sic sunt effrenati. Aliud periculū est infirmitatis.s.in alterutro cōiugū:q̄ sepe iuuenibꝰnouo cōiugio iūctis cōtingit:multi insuꝑ fiunt amētes Sicut.2.Esdre.9.dicit: Multi amētes facti sunt ꝓpter mulieres suas:demētia qdē ceteris infirmitatibꝰpericulosior est:eo q̄ cū corporali salute q h morbo laborat: etiā sensum ꝑdat. Hinc est q̄ Hiero.ait in testamento: Ve vobis miseri qd facitis non agnoscitis corpꝰante tēpꝰ destruitis:ꝛ aiam interficitis vnde infirmitates ꝛ mors tā intēpestiua:nisi ex nimia ciboꝝ copia:ꝛ ex frequenti mulierū vsu:deum deludere qritis: certe vosmetipsos deluditis:ꝑ corpore obliuiscimini aiam ꝛ ecce corpꝰsimul cū aia ante tēpꝰ destruitis. Scđa dissipatio est spūalis. Qua eni spūalis virtus dissipatur:ut diffusiꝰ patet in sermonario de tribus peccatis:tractatu de luxuria solū h ponamꝰ Senec.dictū in li.declamationū di. Nihil est tā mortiferū ingenijs: q̄ luxuria:si qdē rōnē ꝑturbat:intellectū hebetat memoriā eneruat:obliuionē imittit: errores infundit:ignorantiā inducit:ꝛ hoiem q̄si bestiā facit.hec ille. Et Bernar.ait: Luxuria est sitis ebria:ꝛ delectatio momētanea: amaritudo eterna:lucē odit:tenebras appetit:velamen gerit:sensus hebetat appetitus plenꝰ satietatis:satietas plena penalitate. ¶ Tertia dissipatio est eternalis. Plerūqʒ enim ex h effrenato coitu filij perimunt: tam corporaliter q̄ spūaliter dū ī matrū ventre suffocātur. Cōtra quos Ambro.suꝑ eplam ad Corinth.ait: Ipsa rō cōceptus ꝛ partꝰiuxta legē cesaris vsuʒ carnis his decē tēporibꝰ demōstrat.i.q̄ nulla causa ita efficax ē: ut vsus carnis fiat nisi ad prolē generādā. Si ergo corrūpant: iā creati magnū ꝓculdubio crimen esse dignoscit. Nā Eccle.3.ca.scribit: Tēpus amplexādi:ꝛ tēpꝰest longe fieri ab amplexibus. Ysido.32.q.7.ca.nō solū.ait: Sunt aūt quedā mulieres q̄ sicut alia absqʒ vlla discretiōe indesinēter libidini seruiūt: q̄s ego non mutis pecudibꝰcōparauerim:pecora eni cuʒ cōceperint:vltra nō indulgēt maribꝰcopiam sui.hec ille. Si eni oi die vel q̄libet septimana:arua frumēto seminarent: clarū est q̄ ad maturā nō ꝑuenirēt frugē. Qū aūt talis cōcubitꝰsit venalis vel mortalis: infra dicetur Nō solū aūt talis ꝯcubitꝰest cā mortis spūalis ꝛ eternalis filioꝝ:verūetiā ipsoꝝ cōcubentiū. Nostris tēporibꝰin italia cū iuuenis qdē cū vxore misceret:inter amplexꝰfetꝰ est extinctꝰ. O quot si viderent extinguūt. Cessandū est ḡ a tali frequētatōe:ꝛ moderate vtēdū re licita. Et sic pʒ scđa pars huiꝰsermonis.

¶ Pars tertia huiꝰ sermonis in q̄ declarat q̄ actꝰmatrimonij deordinat ex circūstātijs cause:tēporis:loci:modi ꝛ intētionis.

Tertio dico q̄ actꝰ matrimonij vltra ꝑdicta pōt deordinari rōne circūstātis occasionis. Varie eni in matri-

monio sunt circūstātie cōsiderāde. De qbus
qnqȝ tm̄ breuitatis cā notabimus. qrū Pri
ma dr̄ circūstātia cause. Scd̄a tp̄is. Ter-
tia loci. Quarta modi. Quinta intētionis
vel finis. ¶ Prima dr̄ circūstantia cause: q2
pōt esse pctm̄ in actu matrimonij ex quinqȝ
causis. Primo ꝓpter solēnitatis defectū: vn̄
primo q̄rit̄ vtꝝ carnalis copula pꝰ clādestinā
despōsationē de futuro sit pctm̄. Rn̄det̄ ꝭm
Petruȝ ꝙ aut huiusmodi copula fit affectu
fornicario: ⁊ tunc est mortale pctm̄: nec facit
matrimoniū verū sed tm̄ p̄sūptuȝ. Aut affe-
ctu maritali: ⁊ tūc ꝑsone. Aut sūt ignare iure
⁊ ecclesie cōsuetudinis: ⁊ tūc nō est mortale
pctm̄. Aut nō sunt ignare: ⁊ tunc est mortale:
maxime i locis illis vbi seruat̄ inhibitio coi-
ter: qd̄ patet esse verū: q2 cōtractꝰ clādestinus
etiā sine aliq̄ vitio hȝ in se pctm̄: ut de clan.
despō. cū inhibitio. ꝓpter qd̄ dic̄ Ray. in ti.
de matrimonio. §. itē nota. ꝙ licȝ mr̄imoniū
qd̄libet clādestinū sit veꝝ ⁊ legitimū quo ad
veritatem si consensus de presenti interue-
nit q solus sufficit q̊ ad substātiā: nō est tn̄ le
gitimū q̊ ad honestatē. Vn̄ talibꝰ ꝯsulendū
est de nouo ꝯsentire: vl̄ recognoscāt ⁊ appro
bēt publice i facie ecclesie: qd̄ occulte fecerūt:
⁊ faciāt dignā pniaȝ: q2 scādalizauerūt eccle-
siā: idē Hosti. Scd̄o q̄rit̄ an mortaliter pec.
q an̄ bn̄dictionē nuptialē: post ꝯsensū d̄ p̄n̄ti
cognoscit vxorē. Rn̄det̄ ꝭȝ glo. Ray. ꝙ sic: si
sine cā ⁊ dispēsatōe eccl̄ie faciat vbi est ꝯsue
tudo bn̄dictio nuptialis. Argumētū ꝙ si est
pctm̄ an̄ adhibitas solemnitates copula: ğ ⁊
actꝰ ⁊ intētio lasciua ⁊ huiusmodi: q2 nō soluȝ
cōsensus in actū: sȝ etiā in delectationē ē pec
catū mor. ut in sermonario de pctō in genē.
¶ Scd̄o pōt eē pctm̄ in actu matrimoniali
respectu cause ꝓpter occurrēs adulteriū. Vn̄
q̄rit̄ si peccat reddēs debitū i adulterio exn̄ti
Rn̄det̄ ꝙ sic. 32. q. j. c. sicut. ꝭm Ioā. chriso. Et
in. c. si qs. Hugo. notat ibidē. ꝙ si adulter cō
iugū debitū exigat: adhuc alio i adulterio ꝑse
uerāte siue occulto: siue manifesto: sciēter pec
cat mortaliter exigēdo: q2 facit ꝯ̄ ecclesie insti
tutionē. Peccat etiā reddēdo si factū eēt di-
uortiū iudicio eccl̄ie. Aut si publice morat̄ in
adulterio: si neutrū sit: nō peccat reddēdo: q2
ad h̄ tenet̄. Si aūt ꝓp fragilitatē ⁊ icōtinētiā
carnis exigat debitū peccat mortaliter: q2 ꝯ̄
ecclesie institutū facit: minꝰ tn̄ pec. cū adulte-
riū est occultū. Alij tn̄ dicūt ꝙ i pōētria cōti-
nēdi a copula carnali exigētem excusat. Alij
aūt nō iprobabiliter vnū asserūt: ꝙ si absti-
nētia a reddēdo seu exigēdo debitū nō cor-
rigit adulterū: sȝ potiꝰ ad deteriora prouocat:
vel aliter inutiliter operatur: ꝙ licite possit ⁊
reddi ⁊ exigi debitū: q2 ecclesie ordinatio fa-
cta est: nō ad nocēdū: sed ad scādala remouē
da: ⁊ deficiēte cā deficit effectꝰ. 2. Phisyco. ⁊
de iu. iurā. c. ⁊ si xp̄s: cū similibꝰ. Nā intelli-
gētia verboꝝ ex causis est sumēda dicēdi: q2
nō sermoni res: sȝ rei est sermo subiectus: ut
habet̄ de ver. signi. ca. intelligentia. ¶ Tertio
pōt eē pctm̄ in actu matrimonij respectu cāe
ꝓpter incestū. Nā si vir coierit cū aliq̄ de cō
sanguinitate vxoris: vel vxor cū aliq̊ de parē
tela viri soluunt̄ spōsalia de futuro. ⁊ ampliꝰ
inter eos matrimoniū eē nō pōt. de cōsan. ⁊
affi. c. 2. ⁊ si fiat nō valet. ⁊ semꝑ peccāt mor-
taliter coeūdo. ⁊ sūt excoicati. ⁊ si h̄ sit publi-
cū: nō possunt absolui nisi priꝰ separēt̄. in cle.
eos. de ꝯsan. ⁊ affi. Si vero incestꝰ talis post
ꝯtractū matrimoniū acciderit: non dissoluit̄
cōiugiū: sȝ ꝑsona incestuosa petitionē debiti
amittit. Sȝ si altera pars admonita castita-
tē seruare noluerit: incestuosa dȝ cū dei timo
re debitū reddere. extra de eo. q co. cō. vx. sue.
ca. tue. Et h̄ idē intelligit̄ qn̄ spōsalia ꝯtracta
sunt ꝑ verba de p̄n̄ti: q2 a supueniēte incestu
nō dissoluūt̄. e. ti. c. discretionē. Et ideo h̄ cāu
idē dicēdū qd̄ de incestu occurrēte post ma-
trimoniū ꝯsumatū. ¶ Quartū pōt esse pctm̄
in actu matrimonij respectu cause ꝓpter ca
stitatis votū: qm̄ q castitatē seu religionis in
gressuȝ vouerit: obligat̄ ad huiusmodi obser
uationē: etiā post ꝯtractū matrimoniū factū
de cōuersi. cōiu. qdā. ⁊ ca. placet. Ideo debi-
tū petēdo vel nolēte ⁊ cū bn̄placito reddēdo
peccat mortaliter. Similiter pec. q cū tali cō
trahit sciēter: quia sue trāsgressioni cōsentit.
¶ Quinto pōt esse pctm̄ in actu matrimonij
respectu cause ꝓpter religionis ingressū. Nā
q accipit habitū religionis cū intētōe ꝑseue-
rādi obligat̄ ad religionē in genē. de regula.
ca. cōsulti. Ideo in hoc casu ꝭm Anto. de bu
trio Bona. et Inno. matrimoniū nō valet:
q2 talis religionis ingressus habet vim taci-
te ꝓfessionis ad religionē in genere: nisi for-
te ingrediēs ad vnā ⁊ nō ad aliā se intende-
ret obligare. Nam hoc casu si aliqua ratio-
nabili causa non posset in intenta religione
persistere nulli obliget̄: ⁊ matrimoniū ꝯtra-

here poteſt:ut notat dominus Petrꝰ de an charano in ca.conſtitutionē.de regu.libro.6.

¶Scđa conſideranda in matrimonio circū ſtātia dicit̃ tēporis.ſ.feſtaꝝ:ieiunioꝝ:cōionū purificationū:grauidationū:menſtruoꝝ. De tempore feſtoꝝ habet̃.33.q.4.c.quotienſcūqꝫ Aut dies natalis dñi:aut reliqꝫ feſtiuitateſ aduenerint:non ſolū ab infideliū cōcubinoꝝ conſortio:ſed etiā a ꝓprijs vxoribus abſtinē debetis.hec ibi.De ieiunijs habet̃ ibidem.c. chriſtiano.Circa que feſta ait Ric.in.4.diſt. 32.ar.3.q.j.⁊ Alexan.in.2 parte tractatu de p̄. precep.6.Petrus ⁊ Tho.ea.di.33.⁊ Bonā. ibidem.⁊ glo.Ray.lꝫ ꝯuenienter ſit inſtitutū his tꝑibus cōiuges abſtinere ab vſu matri- monij:non tñ intendit eccleſia per hoc facere preiudiciū iuri nāli.nec intendit filijs laqueū ponere.vñ cū debiti redditio ſit de iure nāli. debiti vero petitio ſit conceſſa:non intendit eccl'ia:aut ꝓhibere:aut diſſuadere:ſed inten dit diſſuadē tꝑe illo. Unde etiā dicit Augu. abſtinendū eſt vt facilius poſtulata ipetrent̃. Reddens ergo non pec.ſed exigens ſine con tēptu vel irreuerentia ꝯſilij ⁊ tꝑis aliqua in- firmitate non pec.mortal'r. Siĺr dicendum eſt de tꝑibus ieiunioꝝ.De tꝑibus cōionuꝫ:abū de in ſermonario de pnia in ſabbato ſancto. De tꝑibus purificationū habet̃.5.di.c.ad eiꝰ qūo actus matrimonij tūc ꝓhibet̃ per Aug. Sed Ray.dicit Augu.loqui de honeſtate et conſilio.verūtñ dicendū eſt eo modo q̊ dcm̄ eſt đ feſtis ⁊ ieiunijs.Dicit tñ Ric.ꝙ mľieri que peperit ſi eſt purificata ab illis ſordibus ⁊ corruptionibꝰ que inſunt mulieribus poſt partū reddendū eſt debitum ſi petat ꝗuis ñ aduenerit tp̄s ab eccleſia determinatū.Sed ante illud tp̄s abſtinere debet ab exigendo: ſaltem debito congruitatis. De tꝑibus gra- uidationū habet̃.33.q.4.c. Si cauſa. ꝙ tunc ab vſu matrimonij ceſſandū eſt: ꝓpter peri- culum cōceptus. Dicent enim predicti doct. Ric.vbi ſupra ⁊c̄.⁊ alij vbi ſup̄.ꝙ ſi ſine peri culo aborſus vir pōt carnaliter copulari ſue vxori pregnāti:tenet̃ debitū reddere:⁊ ab illa pōt exigere ſine pctō mortali:q2 ille actus nō ſolum eſt in officium:ſed etiam in remediuꝫ ⁊ mulier pregnans frequencius appetit ꝯcu- bitum:ꝗꝫ qñ non eſt pregnans. Si aūt non pōt cum illa copulari ſine periculo aborſus: tunc non debet ſibi reddi debitū:nec ab illa exigi:q2 p̄ncipalius matrimoniū inſtitutum eſt ad prolem:ꝗꝫ ad remediū. illa aūt auctas ſi cauſa intelligit̃ de debito honeſtatis:non neceſſitatis:⁊ de exigendo:non de reddendo De tꝑibus menſtruoꝝ querit̃ an pec.morta liter vtentes actu matrimonij his tꝑibus:q Leuit.20.c.dicitur.Qui coierit cū muliere in fluxu menſtruo:⁊ reuellauerit turpitudinem eius:ipſaqꝫ aperuerit fontem ſanguinis ſui: interficient̃ ambo.Item Iſa.64.Quaſi ſan guis menſtruate.dicit glo.tꝑe menſtruorum viri debent ab amplexibus vxorū abſtinere: tunc enim cōcipiunt̃ ceci:leproſi ⁊c̄.Et tamē mulier magis appetit cōcubituꝫ:ꝗꝫ al' ꝓpter cōmotionem que eſt circa partes venereas. Ad hoc Tho.ꝙ ꝓhibitū eſt mulieri debitum petere.Si aūt vir petat dicendū eſt:q2 ſi pe- tit ſcienter debet cū auertere precibus ⁊ mo nitis:non tñ ita efficaciter:ꝙ eſſe poſſit ei oc caſio periculi. Si vero ignoranter petat:tūc mulier pōt aliquā occaſionē pretendere:vel infirmitatē allegare ne vir debitū petat. Si tñ non deſiſtat:debet mulier debitū reddere poſcenti.paſſionē aūt ſuā non eſt ſemꝑ tutū viro indicare:ne ex hoc abominationē conci piat:niſi forte de viri prudentia ꝯfidat. Ric. noſter in.4.di.32.ar.4.q.j.dicit.ꝙ ſi illa paſ- ſio accidit nāľr.ſ.ſemel in mēſe determinato tꝑe:tunc non lꝫ nec exigere:nec reddere.Cuiꝰ ratio eſt:q2 ꝓpter maximā corruptionē que tunc eſt in corpore mulieris:quā oñdit caruꝫ fetor illo tꝑe ⁊ infectio ſpeculi ꝑ aſpectū carū vt dicit phs de ſom.⁊ vigil. Semen viri qđ tunc in ea recipit̃ aliquā incurrit infectioneꝫ: ⁊ illud qđ miniſtrat mulier eſt imundum:et tales ſic geniti vt plurimū efficiunt̃ leproſi: ergo ꝯcubitus eſt in preiudiciū prolis:non lꝫ aūt vti ꝯiugali ꝯcubitu ad remediū:cum eſt in preiudiciū prolis ꝓbabile:q2 p̄ncipalius or dinat̃. Si aūt innāľr patiat̃:vt ſunt nonnulle que quaſi ꝯtinentie patiunt̃ ſanguinis fluxū tunc lꝫ exigere ⁊ reddere:q2 tunc mulier con- cipere non pōt:vt quidam dicūt. Nā Auic. 9.de aīalibus.c.de formatiōe eſt embrionis i ſpēali. Sanguis menſtrui diuidit ſe in pre- gnata in tres partes.ſ.in cibū pueri:aut i me dullas:⁊ pars alia ē ſuꝑfluitas que qeſcit itꝰ vſqꝫ ad tp̄s partus ⁊ eijcitur. ⁊ ſic pꝫ qđ dicē dum ad queſitū.

¶Ad argumenta in oppoſi tum patet ſolutio:nūqꝫ enim carnalis cōcu- bitus eſt debitus etiam de iure nature:qñ ē in notabile prolis preiudiciū.

¶Tertia circū-

stantia in matrimonio ꝯsideranda dicit͛ loci
de qua notandū ꝺm Tho. Pe.⁊ Ric.in.4.
dist.32.ar.3.q.j.⁊ Alex.vbi supra.ꝙ cꝫuis lice
at exigere in omni tꝑe: non tñ lꝫ in quolibet
loco maxime sacro ⁊ publico. Primo quia
locus est mensura ꝓpa actionis ⁊ ꝯtamina-
tionem recipit ab actu:⁊ sic pōt locus polluı͛:
ꝙ indiget reconciliatōe:tēpꝰ vero cōis men-
sura nec recipit ꝯtaminationē. Scđo nota
qꝛ plura tempora nō possunt simul esse: sicut
plura loca:vnde si petat in sacro loco statim
pōt diuertere ad alium locum sine periculo:
sed expectare ad aliud tp̄s non pōt sine peri
culo scandali:non in omni loco maxime pu-
blico ⁊ sacro. Est tñ aduertendū ꝺm Ricar.
vbi supra ꝙ si cōiuges per longū tēpus eēnt
reclusi in loco sacro videt͛ ꝙ possint reddere
⁊ exigere. Quarta circūstantia in matrimo
nio ꝯsideranda dicit͛ modi. Nam ꝺm Tho.
si fiat in vase ꝓpo more bestiaꝝ ex cā neces-
saria ꝓpter incōtinentiā est signum venialis
peccati. Sed ꝺm Alexā.est semꝑ mortale:ꝺꝫ
aūt oēs est semꝑ signū mortalis peccati: qñ
fit sine necessitate:sed ex maiori libidine h̄ dif
fusius in sermonario de peccatis in sermōe
de sodomia. Quinta ⁊ vltima circūstantia
in matrimonio considerãda dicit͛ finis ⁊ in
tentionis. Nam ꝺm Ric.in.4.di.31.ar.3.q.j
⁊ Bona.⁊ Tho.ibidem.⁊ Alexan.in.2.parte
tractatu de pre.precep.6.⁊ in tractatu de con
ceptiōe Christi.q.13.actus matrimonialis p̄t
fieri quadruplici intentione.s. Aut ꝓcreāde
sobolis:⁊ ꝺm hoc est in officium multiplican
de prolis.vnde p̄me Thimo.5. Volo iunio-
res filias nubere:⁊ filias procreare: ⁊ est me
ritorius actꝰ talis.vnde si quis mouet͛ ad su-
scipiendū prolem per charitatē ad cultū dei
in coitu matrimoniali:ille esset meritorius:si
cut fuit in Abraam. Aut intentione reddēdi
debitum:⁊ tunc est actus iustitie ⁊ meritoriꝰ:
quia p̄me Corin.7. Vir vxori debitum red-
dat. Vnde si qs moueret͛ non cā libidinis:sꝫ
vt redderet debitū qđ debet:etiam mereret͛.
Aut intentione vitande fornicationis: excipi
tur actus ⁊ fit licitus per bona matrimonij.
p̄me Corin.7. Vnusquisqꝫ habeat vxorem
suam ꝓpter fornicationem. Aut causa saturā
de libidinis cū vxore non ꝓpter aliquā cām
predictam: sed ꝓpter delectationē in ꝓpria
vxore sub deo:ita tñ ꝙ nollet cū alia h̄ agere
ꝺm predictos doc.est pcm̄ veniale solū. Sed
ꝺm Ray.⁊ Hug.32.q.2.§.his ita notatur:et
hoc dcñ Hugo refert glo. Jo.in.c.qcqd suꝑ
verbo adulterio.ea.cā.7.q.cognoscere vxorē
cā saturande libidinis est semꝑ pcm̄ morta-
le:⁊ tñ alij oppositum tenent: vnde ad robo-
rationē dicti coꝝ.Aug.ait de adul.ꝯiugatio-
nis. Vsus nālis si vltra modū prolabitur in
vxore quidē est venialis in meretrice dāna-
bilis. Ad hoc dicerem cū distinctiōe Alexā.
saluo meliori iudicio:ꝙ oēs veꝝ dicunt: si sa
ne intelligant͛. Vnde notādū ꝙ libido aliqñ
ꝑuenit volūtatē aliqñ ꝑuenit͛ a volūtate. Cū
ꝑuenit voluntatē vehementes ita ꝙ nō pōt
contineri licitum est cā vitande fornicationis
vt dcm̄ est. Si aūt preuenit͛ non cum magna
vehementia:nec tñ se excitat cum impudicis
cogitationibus ⁊ calidis: nec violentat nām:
tunc cum ꝓpa vxore querens saturare libidi
nem:qđ non faceret cum alia:est actus fragil͛
⁊ venialiter ꝺm predictos pec. Cum aūt pre-
uenitur a voluntate libido: ita ꝙ canis dor-
miens excitat͛ pluribus ⁊ immundis cogitatio
nibus manibus osculis se violentās tāqꝫ cū
meretrice:etiam si non sit voluntas coeundi
cum alia tunc credo ꝺm Ray.⁊ Hug. semꝑ
esse mortale qđ etiam asserit Alex. Qui aūt
coeunt cum vxore tāqꝫ cū alia ⁊ intentiōe ad
aliam ⁊ ita facerent cū alia:semꝑ est mortale
presertim cum querunt calida vt possint fre-
quentius coire:semꝑ est mortale nullo discre
pante. Hortor ergo vos fratres tm̄ sacramē
tum his spurcitijs nō fedare:sed sic pudice et
honeste ⁊ sancte vos habeatis: vt digni ha-
beamini h̄ grā ⁊ in futuro gloria. Amen.

Sabbato post quartā dñicam in quadra-
gesima de remedijs particularibus cōtra lu
xuriam. Sermo.53.

IN tempore
pla.exau.te.⁊ in die sal.au
xiliatus sum tui. Isa.49.
In huius mandati exor-
dio tria fuerunt p̄ncipalr͛
proposita. Primum.s.re
probatio. Scđm gnālis
matrimonij ꝯsecratio. Tertiū particularis ⁊
spēalis eiꝰ remediatio.de quo nūc dicendum
de remedijs.s.ꝯtra luxuriā vt hēant ꝯiugati
arma qbus se defendant.grande enim vt ait

Hiero⁹ ⁊ pene ꝯ nām supare luxuriā. Ideo
sunt adhibenda remedia: quoꝝ precipuū est in-
uocatio dei: de quo dicit᷑. In tpe pla. ⁊c̄. Tria
igitur duplicata remedia his qui extra ma-
trimoniū degunt: ꝯtra luxuriam ad huius p̄
cepti veram obseruationē ꝓponentis in hoc
sermone: quoꝝ. Prima duo sunt oratio et
future corruptiōis ꝯsideratio. Scda glorie
meditatio: ⁊ corporis ⁊ aīe afflictio. Tertia
a propinquis occasionibus elongatio: ⁊ diui
ni verbi contemplatio.

¶ Pars pma huius sermonis in qua ponū
tur duo remedia ꝯtra luxuriā. s. oratio deuo-
ta: ⁊ future ꝯsideratio corruptionis.

PRimo in hoc sermone ponuntur ad
huius precepti obseruationē duo re-
media: quoꝝ. Primū est ad deum ⁊
sanctos feruida ⁊ deuota oratio. Cum enim
ex cordis arrogantia humiliet deus cor altū
⁊ pmittit ruere in foueam fornicatiōis: quod
ōndit O see. 5. c. di. ꝯtra isrl̄. Spūs fornicatio
nis in medio coꝝ: ⁊ dnm non cognouerūt: et
rn̄dit arrogātia isrl̄ in faciem eius. q. d. vt ex-
ponit Greg. Culpa que per elationem mēt
in occulto latuit: per carnis luxuriaꝫ in apto
ruit. i. ex hoc ondsum est ꝙ cā libidinis ꝓcessit
ex elationis culpa: vnde apl̄s loquens de an
tiquis mūdi qui euanuerūt in cogitationib⁹.
di. ex supbia se esse sapientis dicit. Tradidit
illos deus. i. ruere pmisit in desideria cordis
in imundiciā. In huius figura ille pmus in-
obediens mox vt supbiendo peccauit: puden
da ꝯtexit: spūs deo intulit: mox ꝯtumeliam
inuenit: ⁊ qui auctori suo subditus esse noluit
ius carnis subdite quā regebat amisit: Hinc
est enim ꝙ longa ꝯtinentia repente soluitur:
⁊ plerisqꝫ vsqꝫ ad seniū virginitas seruata vi
tiatur: qꝛ enim negligit᷑ humilitas cordis: re-
ctus iudex despicit etiam integritatem corpo
ris. h oia Greg. 26. moral. qui etiam in. 32. li.
super illud Job. Armilla pforabis maxillam
eius. dicit. Hostis antiquus qꝛ iam interius
dn̄atur: etiam exterius seuire pmittit᷑: vt qui
in cogitatione elati sunt p carnis luxuriaꝫ ꝓ
sternant᷑. Scimus ꝙ aliqn̄ minus est in car-
nis corruptiōe cadere ꝙꝫ cogitatiōe tacita ex
deliberata elatione peccare. Sed cuꝫ supbia
minus turpis credit᷑: minus vitatur. Luxuria
vero eo mag⁹ erubescunt hoies q̄ simul oēs
nouerunt: vt fit plerūqꝫ: vt nōnulli post super
biam corruentes, ex apto casu culpe latentis
erubescant. hec ille. vnde in vi. pa. de quodam
heremita legit᷑. ꝙ cum polleret virtutib⁹ cepit
itra se inaniter gloriari: ad quē diabolus ve-
niens nocte in forma mulieris tentauit: ⁊ cō
sensu habito dimisit eū: cepitqꝫ i aere clama-
re di. O monache qui te vsqꝫ ad celum extol
lebas: quō demersus es in infernū? disce qui
se humiliat exaltabi. ⁊c̄. Et ille desperans: se
imūdicie tradidit. Itē alia sanctionalis elata
aliqn̄ dixit se nolle esse magnā quasi maius
premiū expectaret: ꝙꝫ habet magna: ⁊ nocte
sequēti in fornicationē cecidit. Ecce igit᷑ ꝙ su
perbia ē causa luxurie ⁊ imundicie: ergo a cō-
trario sensu nulla res sic castitatē seruabit: si
cut timere ⁊ humiliter sapere: qđ maxime fit
qn̄ homo in oratione se ante deū ⁊ sanctos
prosternit. Ideo sanct⁹ Crisantus orauit di.
Exurge dn̄e in adiutorium mihi dic aie mee
salus. t. ego sum. Quis enim illam pugnam
a diabolo excitataꝫ vincere preualet: nisi tua
fuerit pro eo dextera dimicata? Errat qui se
putat castitatē pfectam suis nisibus obtinere
nisi enim fuerit tuo imbre extincta flāma li-
bidinis: non pōt animu. a venire quo pgit. h
ille. vnde Isido. 3. lib. de sum. bo. ait. Hoc est
remediū qui tentatus vitioꝝ estuat: vt q̄tiēs
quolibet tangat᷑ vitio: totiens ad orationē se
subdat recurrendo: qꝛ frequens orō vitiorum
impugnationes extinguit. h ille. Et Hiero⁹
ad Saluinam de virginitate seruanda ait.
Semper in manibus tuis diuina sit lectio ⁊
tam crebre orationes: vt oēs cogitationū sa-
gitte quibus adolescentia percuti solet: huius
clypeo repellāt᷑. hec ille. Nam sicut solent cla
mare hoies ꝓpter ignem petendo aquā: ita
⁊ nos clamemus ꝯtra carnalis cōcupiscētie
igne. Ad aquā diuine grē q̄ fit i bibente fons
aque vite salutis in vitā eternā. Jo. 4. Pre-
terea sicut ille qui patit᷑ morbū illum q ignis
infernalis dicit᷑: deferri se facit ad ecclesiā scē
Marie virginis: sancti Antonij: nec inde re
cedit donec curatus est: sic qui ignem luxurie
sentit: toto corde debet se cōuertere ad deum
⁊ ad suffragium sanctoruꝫ: nec cessare donec
recipiat sanitatem. Nam Sap. 7. dicitur nō
possum esse continens: nisi deus dederit ⁊c̄.
ratio ē: quia bonum quod est excellentissimū
singulari oratōe debet impetrari a deo. Nā
ff. de seuitu. rusti. predi. l. ⁊ attillicinus dicitur.
Bonorum petitioni ānuendū erit: quoꝝ po-
stulatio non iniqua videtur. h ibi. Et ideo sin

gulorꝝ desideria perpendere iudicem oportet
ait Vlpianus.ff.de liber.agnos.l. si quis.§.j.
Cum igitur continentia inter omnia alia do
na vel bona videtur esse potissimum: iuxta il
lud Ecclesia.26.Omnis ponderatio non est
digna cõtinẽtis aie.i.omnis res tpalis quã-
ticũqꝫ sit ponderis vel valoris: nõ est digna
ad cõparationem anime continentis:ergo si
temporalia debent a deo impetrari oratione
multo magis continentia cõtra luxuriã. vñ
Sap.9.dicitur. Sine ipsa.s.gratia continẽs
esse non possum. Precipue autem valet cõ-
tra peccatum illud.b.virgo que fuit amatrix
mundicie.vnde ei est aliquod seruitium faci-
enduꝫ:vt ab hoc igne liberet.Hinc Ber.sup
missus ẽ.ait. Si criminũ imanitate turbatꝰ:
si conscientie feditate cõfusus. Si iudicij hor
rore pterritus: si baratro desperationis ab-
sortus.Mariam cogita: Mariam inuoca:nõ
recedat a corde:non recedat ab ore.Nã ipaꝫ
cogitans:non erras:ipsam rogans: non de-
speras:ipsam sequẽs:non deuias:ipsa tenẽte
non corruis:ipsa ptegente: non metuis: ipsa
duce:non fatigaris: ipsa ppicia puenis: ⁊ sic
in teipso experiri poteris qꝫ merito dictuꝫ sit
nomẽ virginis Maria maris stella.hec ille.
Qui aũt hoc remedium contẽpserit: ⁊ si vite
sanctimonia polleat:tandem in feditatem lu
xurie ruet.Quod exemplariter patet in vi.p.
vbi legitur ꝙ quidam vir maxime virtutis ⁊
abstinentie erat:qui herbas ⁊ radices tm̃ co-
medebat:qui sic cecidit. Primo enim a col-
loquio ⁊ collegio sanctorꝝ se separauit: contẽ
nens christianoruꝫ doctrinam.di.illud.magr̃
videtur vnus est Christus eo abutens ꝙ nul
lum alium oporteret habere magistrum: qa
a diabolo stimulatus a cella recedens:alexã-
driam iuit studium orationis relinquens:et
cum leuibus personis se cõmiscens cepit fre
quentare theatra spectacula tabernas:vora-
citati ⁊ ebrietati vacans:in fornicationẽ ceci-
dit:post h̄ natus est ei carbunculus in veren
dis:qui per sex menses ita eum afflixit vt die
ac nocte vehementi cruciaretur dolore:ita vt
eius genitalia putrefacta caderent. Tandem
curatus ad heremũ redijt peccatũ suũ sanct
patribus confitens ⁊ penitentiam accipiens
orationi iterꝝ mancipatꝰ est:⁊ sic patet primũ
remedium.¶ Scd̃m remedium dicitur futu
re corruptionis consideratio. vnde Greg.ait
Nihil adeo valet ad domanda carnis desi-
deria:sicut cogitare qualis sit futura moritu-
ra. Ideo dicit Hieronymus ad Paulinuꝫ
facile ꝯtẽnit omnia qui semp se cogitat mo-
riturum. Et ad Ciprianum idem ait.Qui se
semper cogitat esse moriturum: contẽnit pre
sentia:⁊ ad futura festinat. Ideo interroga-
tus Pythagoras quid est phia. Respondit
meditatio mortis.Cogitate ⁊ vos o iuuenes
mortem.Nam Tullius in lib.de senectu.ait
Mors etiam contingit adolescentibus ad-
uersante ⁊ repugnante natura. Et ideo gra-
uis. Senibus vero venit tanqꝫ sponte:nulla
vi adhibita:⁊ ideo leuis. Sicut enim poma
ex arboribus si cruda sunt vi auellunt̃:si ma-
tura ⁊ cocta decidunt:sic vis adolescentibus
vitam aufert senibus maturitas.hec ille.Co-
gitate ergo morteꝫ:quia nemini parcit ⁊ mũ
di blanditias ꝯtẽnetis. Ad mentem semper
occurrat exemplum quod narrat Ioannes
damascenus.s.ꝙ in India fuit quidam rex
qui lꝫ magnificẽtijs ⁊ delitijs afflueret:nũqꝫ
letabatur: sed semper tristis erat ex qua re fa
miliares ⁊ domestici plurimi turbabantur:h̄
semel exiens palacium super currum deaura
tum:sedensqꝫ vt ei moris erat: cum magno
nobilium cetu obuiauit duobus pauperibus
infirmis ⁊ despectis: quos rex videns descẽ
dit de curru ⁊ multa cum reuerentia ample-
xatus est eos:dataqꝫ eis elemosyna ad locuꝫ
redijt. Videntes h̄ cõmilitões indignati sũt
regem actum vilissimum fecisse: cui tamen
nihil ausi sunt dicere. Quidam autem suus
frater carnalis plus ceteris murmurans: ac
aliorum videns murmurationem decreuit
fratrem suum regem charitatiue admonere
ꝙ non bene fecisset. vnde quadam die h̄ ei
cum reuerentia dixit. Sacra maiestas. Tu
es rex magnus:te tamen nũqꝫ hilarem cer-
nere potui: omnesqꝫ domestici propter hanc
tuam tristitiam conturbantur: precipue etiã
propter actum illum quem fecisti illis pau-
peribus: considerata dignitate tua plurimũ
eis molestum fuit:ꝙ pauperes es osculatus.
Rex vero sapiens nihil respondit:sed signis
eum luminauit:hora vespertina frater regis
turbarum sonitum sentit ante domus sue fo
res: que pulsabantur quando quis debebat
interfici:quo audito cepit clamare. Heu me
frater meus propter illa verba vult me in-
terficere: heu heu me: fuit ne tantum maluꝫ
illđ dicere ei dicere:vt mori debeã: ⁊ sic tota

nocte fuit in luctu. Mane facto induit se vestibus nigris: et ad pedes regis accedens: rigauit lachrymis. di. Heu me frater et dñe quid egi q sic me iudicare debeas: possuz ne misericordiã inuenire a te? et rex stabat nihil prorsus dicens. Tandem rex ait. Frater mi arbitror q vsqz modo i lachrymis fueris p9 verba illa q mihi charitatiue dixisti: sed noli timere: absit vt tibi noceã: miraris q mestũ me vides et actum illum pro re indigna habuisti: sed si tu ꝓpter sonitum illaꝝ tubarum tm̃ plorasti et tristis fuisti: qualis ergo debet esse tristitia nostra qui quottidie tubas sonãtes audio di. tu morieris: et tñ cuz multa dei offensione viuo. Legitur etiam in vi. pa. q qdam frater multũ de quadam muliere temptabatur: quã mortuam audiens: nocte venit ad eius tumulum: et corpus putridũ effodiẽs ad cellam detulit: et ponens frequenter ante se sic fetidum di. Ecce quod desiderasti: et sic luxurie fetorem: fetore corporis expellebat: patetqz scḋm remedium. et pma pars.

¶ Pars scḋa huius sermonis in qua ponũtur alia duo remedia. s. meditatio glorie et afflictio cordis.

Secundo in hoc sermone ponunt alia duo remedia. Primum dicit eterne patrie et glorie meditatio. Nã teste Grego. Si consideremus fratres carissimi que et quãta sunt que no. pro. in ce. nil. a. oia q habent in terris. et Hierony. ait. Nec enim possibile est h epulis ventrẽ: et in futuro mentem diuitijs supernis implere: et alicui idem ait. Satis delicatus es frater carissime: si h vis gaudere cum seculo: et postea regnare cũ Christo. Qui vult ergo carnis superare illecebras: meditetur crebro quanta sint celestis patrie gaudia: quãqz caduca et momentanea h temporalia: ꝓpter que subtrahunt eterna. Meditare ergo sicut te docet Aug. lib. meditationũ. c. 45. di. Cur per multa vagaris homuntio querendo bona aie tue et corporis. Ama vnũ bonũ in quo sunt oia bona et sufficit desidera simplex bonũ quod est oẽ bonũ et satis est. Quod enim amas caro? qd desideras aia? vbi est quicqd amas: qcqd desideras? Si delectat pulchritudo: fulgebunt iusti sicut sol. Si velocitas aut fortitudo corporis: aut libertas cui nihil obsistere possit: erunt si miles angeli dei: q seminat corpus aiale: et resurget spũale: politice vtiqz non vera. Si longa et salubris vita ibi deus summa eternitas et eterna sanitas: q iusti ipperpetuũ viuẽt et salus iustoꝝ a dño. Si sacietas: saciabor cũ apparuerit gloria dei. Si ebrietas inebriabũtur ab vbertate domus eius. Si melodiam angeli ibi cõcinunt sine fine deo: si quelibet non imunda sed munda voluptas: torrente voluptat sue potabit eos dñs. Si sapientiã ibi dei sapientia ondet seipsam. Si amiciciã diligunt te plures qz seipsos: et inuicem tãqz seipsos: et deus illos plus qz illi seipsos: quia illi illum: et seinuicem ꝓpter illum: et ille se: et illos ꝓpter seipsum: et sic patet pmũ remediũ in hac parte. ¶ Scḋm dicit corporis et aie afflictio. Nam vt dicit Ouidius lib. p. de ar. amã. Mens erit apta capit tunc cũ letissima reruz. Vt seges impingui luxuriabit humo. Pectora dũ gaudẽt: nec sunt attrita dolore. Ipsa patet blanda tunc subit arte Venus. Et idem in lib. 2. subdit. Luxuriant animi rebus plerũqz scḋis. Nec facile est eque comoda mente pati. et lib. de ponto idem ait. Veneris dãnosa libido. Non solet in mestos sepe venire thoros. hec ille. Remedium ergo optimum contra luxuriã est corpus affligere ieiunijs: vigilijs: disciplinis: et alijs materialibus. exemplo apli qui pme cor. 9. dicit. Castigo corpus meũ: et in seruitutẽ redigo. vñ Basilius ait. Sicut equis frena sunt imponẽda ita corpora nostra ieiunijs sunt refrenanda: vigilijs stude copulare ieiunia: et ita cunctis aie virtutib9 florere possis: et caro tua subiecta sit aie: sicut ancilla famulat dñe sue. hec ille. Remediũ vtiqz potissimũ est mentis tribulatio iuxta illud Ecclesia. xj. Malitia vnius hore obliuionẽ facit luxurie. Ideo Hierony. de oibus supradictis ait ad Rusti. monacuz. Egyptioꝝ monasteria hũc moduz tenent vt nullum absqz labore et opere suscipiant: non tam ꝓpter vite necessaria: qz ꝓpter aie salutem: ne vagetur mens perniciosis cogitationibus: et instar fornicatis hierlm oi transeũti diuaricet pedes suos: dum essem iuuenis et me solitudinis deserta vallarent incẽtiua viciorum ardoremqz nature refrenare non poteram que cũ crebris ieiunijs frangere: mẽs tñ cogitationibus estuabat. Ad quã edomãdam: cuidam fratri qui ex hebreis crediderat me dedi in disciplinam: vt post Quintilliani acumina: Ciceronisqz fluuios: grauitatemqz Frontonis: lenitatemqz Plinij alphabetum

discerē: stridentia anhelantiaq̄ verba meditarer: quid ibi laboꝛ sumpserim: qd sustinuerim difficultat: quotiens despauerim q̄tiēs cessauerim: ⁊ ꝯtentione discendi rursus incepe rim: testis est ꝯscia tam mea qui passus: q̄ꝫ eoꝝ qui mecū duxere vitam: ⁊ grās ago dn̄o q̄ de amaro semine lr̄aꝝ dulces fructus capio: dicā ⁊ aliud qđ in egypto viderim. Grecus adolescens erat in cenobio: qui nulla cōtinentie: nulla opis magnitudine flāmas poterat carnis extinguere: hunc periclitantē: p̄r monasterij hac arte seruauit. Imperat cuidā viro graui: vt iurgijs atq̄ cōuitijs insectaret̄ hoiem ⁊ post irrogataꝫ iniuriā prius veniret ad querimoniā vocati testes: pro eo loquebātur qui ꝯtumeliā fecerat flere ille cōtra mendatium: q̄ nullus ali⁹ crederet veritati: solus pater defensionē suam callide opponere studuit: ne abūdātioꝛi tristitia absoꝛberet̄ frater: quid multa? Ita ānus ductus est: quo expleto. Interrogatus adolescens super cogitatio nibus pristinis an adhuc aliquid sustineret pater inquid mihi viuere nō licet: ⁊ foꝛnicari libet? hec ille. Ideo qui vult flāmas libidinis extinguere: aquas tribulatiōis non cesset sup eas ꝓijcere: lachꝛymas fundat: pericula mundi cogitet oīa que doloꝛem tristitiāq̄ inducunt recogitet. Nam sicut non esset ei cōpatiendū: qui domū cōburi videns aquā non q̄reret: sic qui i igne luxurie ardēs tribulatiōis aquā nō q̄rit: ⁊ cū possit liberare se negligit.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua ponuntur alia duo remedia. s. elongatio ab occasionibus luxurie: ⁊ cōtēplatio diuini verbi.

Tertio in hoc sermone ponūt̄ duo remedia ad huius precepti obseruationem. Primū dicit̄ a luxurie occasionibus: maxime a ꝓpinquis elongatio. vnde p̄me coꝛ. 6. ait aplus. Fugite foꝛnicationē sup quo verbo dicit ambro. Cū alijs nēpe vitijs pōt expectari cōflictus: hanc fugite ne approximetis. hec ille. Maxime coꝛde fugiende sūt colloquia: contactus: loca suspecta: ⁊ cōsoꝛtia mulieꝝ. Nā vt legit̄ Gen̄. 39. Joseph relicto pallio aufugit: cū dn̄a di. doꝛmi mecum. Triplex aūt rō pōt assignari: q̄ꝛ fugiendum sit: ⁊ non cōtrapugnandū est vitiū carnis. Pria est q̄ꝛ luxuria ignis. Job. 31. Homo aūt fenū vel stipula: vl̄ stupa. Preterea pōt haberi ex illo verbo Isa. 40. Ois caro fenū. Scđm ex illo verbo Eccle. 21. Stupa collecta synagoga peccantium: nulla alia securitas est stupe vel feno esse ꝓpe ignem: ergo ⁊c. ¶ Scđa rō q̄ꝛ luxuria est peccatū valde imundū: vnde sicut non esset bonum luctari cū hoie lutoso: quia lꝫ vinceret̄: tn̄ victoꝛ ingnaret̄: sicut non est securū luctari cū illo peccato. vix enim pōt esse q̄ homo non ingnet̄: iuxta illud Ecclesia. 13. Qui tetigerit picem ignabit̄ ab ea. ¶ Tertia ratio q̄ꝛ non est bonum pugnare de ꝓpe cuꝫ hoste illo: q̄ ꝑ ꝓpinquitatē sumit vires. Tal̄ est luxuria. coꝛpus enim nostꝝ qđ prius erat nobis pacificū cōuertit̄ in hostem. vnde sicut princeps timet cum hostibus suis pugnare: qn̄ scit esse in exercitu suo proditoꝛes: sic dꝫ homo timere pugnare cōtra luxuriā: q̄ꝛ coꝛpus nostrū i pugna ꝓditoꝛ est. fugiende ergo sunt mulieres predictis rōnibus: q̄ꝛ nō ē tutum habitare cū dracone. Ecclesi. 25. A muliere enim initium factū est peccati: ⁊ ꝑ illam omnes moꝛimur: vnde ⁊ Hiero⁹ in ep̄la ad Oceanū de vita epoꝝ ⁊ clericoꝝ. ait. Ego iu dico si femine cū viris habitēt nō deerit viscarium diaboli. Sed solet quosdā decipere sub specie sanctitatis ⁊ fiduciam prebet cum sanctis mulieribus ꝯuersari de pacta castitate cōfidentes. vnde Hierony. vbi supra. Si pudicitiam queris: quare habitas cū feis? feminā quā videris bene cōuersantē mente dilige: non coꝛpoꝛali frequētes oꝛnatu. Nō vestis tenera clericū fac: aut sacerdotē: ſꝫ sancta mentis intentio. h enim deuotionē honoꝛis in te custodit. honoꝛē q̄dem glouiosum boni opis fama custodit. Sacerdotes q̄ppe decet vel gradus ceteroꝝ clericoꝝ: vt supra dcm̄ est a feminis segregari. Si igit̄ generis gratia indicas easdem nullo pacto dinumerare me mēto thamar: q̄ ab Amon fratre suo fit coꝛrupta. Id ipsum ꝓsequoꝛ diligentissime. vbi est vnius tabernaculi ꝯuersatio carnis non facile tollit̄ delectatio. de duob⁹ enim quod vnus desiderat si loqui non pōt: tentat̄ tn̄: re motio igit̄ viri: castitatis collocat arma construit in melioꝛibus castra: pudoꝛis honoꝛem consolat̄. Idem in ep̄la ad nepotū ait. Nec i pacta castitate ꝯfidas: q̄ꝛ nec Dauid sanctioꝛ nec Sansone foꝛtioꝛ: nec Salomone sapientioꝛ esse potes: memento semꝑ q̄ paradisi colonum de possessiōe sua mulier eiecerit. h ille Fugite ergo o iuuenes. fugite q̄ꝛ solū fugiendo liberi eritis. Cōfirmat oīa predicta Aug. lib. 2. de oꝛdine reꝝ. di. Adolescentibus ita vi

sendū est: vt a venereis rebus ab illecebris ventris ꝛ gutturis ab imodesto corporis cultu ꝛ ornatu: ab inanibus negocijs ludorum a torpore somni atqꝫ pigritie ꝛ ab emulatione obtrectātiū: īuidia: ab honoꝝ potiorqꝫ ambitionibus: ab ipsius etiā laudis imoderata cupiditate se abstineant. ¶ Scōm remediuꝫ in hac parte dicit̄ diuini verbi ꝛ maxime incarcerati contēplatio. Nam dupl'r pōt intelligi veꝝ in scripturis diuinis. s. aut pro in carcerato: aut pro predicato. Si intelligit̄ pro in carcerato: cū deuota mente: ɔtēplat̄: necesse ē vt luxuria extinguat̄. Ideo Hieronym⁹ i epl'a ad Eustochiū dicit. Quia impossibile est in sensu hoīs non irruere motū medullaꝝ calore: ille laudat̄: ille predicat̄ beatus: qui statim vt ceperit cogitare. interficit cogitatus ꝛ allidit eos ad petrā. petra aūt erat Christus. Si vero intelligit̄ de vero predicato: vtiqꝫ cā est ꝛ remediū restringende libidinis: vñ Hiero⁹ ait. Ama scia scripturarū ꝛ vitia carnis non amabis. Nam verbū dei ꝓtegit audientem cōtra sagittas diaboli. vñ Prouerb. 30. dicit̄ Omnis sermo dei ignitus clipeus est sperātibus in se. ꝛ in ps. dicit̄. In cor. m. absc ō. el. t. s. predicata: vt non pec. tibi. i. non acqescā malignis suggestionibus demonū. Itē apl's ad Eph. 6. ait. In oībus sumentes scu. fi. in quo pos. oīa tel. ne. extin. ꝛ gal. sal. assu. ꝛ gladium spūs: qđ est verbū dei. Pōt etiā addi aliud remediū. s. eternaꝝ cogitationū afflictio. nihil enim adeo valet ad declināda ꝑctā marime luxurie: sicut timor dei. vnde Prouerb. 16. dr̄ In timore dei oīs homo declinat a malo. et 28. Beatus homo qui est semꝑ pauidus: qui vero mentis est dure: corruet in maluꝫ. nulla aūt res ita incitat ad timorē dei: sicut ɔsideratio iudicij futuri ꝛ pene eterne. Recogitate ergo iuuenes illđ Hierony. Momentaneū est qđ delectat: eternū qđ cruciat. Recogitate ꝙ non solū de feminis: sed de cogitatiōib⁹ ꝛ verbis lasciuis reddetis rōnem. Ber. super cant. Putas ait sui nō regret ꝑncipaliter honorem: ꝓpter h irritauit impius deū: qꝛ di. i cor. s. nō reg. ꝛ quid est dicere in cor. s. nō reg. ꝛ qđ est dicere in cor. su. non reg. nisi nō metuere ꝙ nō regret: sed regret vsqꝫ ad nouissimū quadran. regret ꝛ retribuet abundanter facientibus supbiam: pensa cuius sit formidinis ꝛ honoris: tuū atqꝫ oīuꝫ ɔtēpsisse factorē offendisse deū maiestatis humanis legib⁹ capite plecti: sancitum est: qs finis ɔtēnendum diuinā oīpotentiā erit. Tāgit modo ꝛ fu. ꝛ tā tremendā maiestatē audet irritare vilis puluidus imo leui flatu dispergēdus ꝛ minime recolligendus: ille timendus ē qui postqꝫ occiderit corpus: ꝑtātem hꝫ mittere in gēhenā: pauco gehēnaꝫ: pauco iudicis vultū: ipsis qꝫ tremendū angelicis ꝑtātibus: cōtremesco ab ira ꝑtātis: a facie furoris eius: a fragore ruentis: a ɔflagratiōe elementoꝝ: a tēpestate valida: a voce archangeli ꝛ a verbo asperoꝝ contremisco a dentibus bestie infernalis a ventre inferi: a rugientibus preparatis ad escam horreo vermē rodentē ꝛ ignē torrentē: fumū ꝛ vaporem ꝛ sulfurem: ꝛ spm̄ ꝓcellaꝝ. horreo tenebras exteriores. Quis dabit capi. m. aquā ꝛ ocul'. m. fon. lachrymaꝝ: vt preueniā fletib⁹ fletum: ꝛ stridorē dentium manuū pedumqꝫ dura vincula pondus cathenaꝝ prementiuꝫ stridentiū mentiū non ɔsumentium. hec ille. Ne pretereāt ergo vos suauissimi frēs h salubria remedia: sed solicita cogitatiōe memorie iꝑmite: ꝛ opere exercete: vt detestandum luxurie vitium fugiatis: qđ nobis ꝛc.

¶ Dñica de passione in mane de quiditate: ꝛ detestatione furti. Sermo. 54.

Qui facit peccatū seruus est peccati. Io. 8. q. di. Qui fac̄ ɔtra aliqđ preceptoꝝ seruus ē diaboli Dico ergo carissimi de ꝑcepto quo ꝓrimi nocumētum precludit̄ in ꝑsona ei cōiuncta sup ē nūc illđ declarare: quo ꝓhibet̄ in exteriori: qñ dr̄ non furtū facies. Sed qꝛ ꝯm doctrinā irrefragabilis doc. nr̄i Alexan. de al'. in. 3. pte tratatu de precep. ꝑcep. 7. arti. j. Furtū dicit̄ oīs illicita vsurpatio rei aliene. Qđ etiā ɔfirmat Aug. in lib. q. exo. di. Furti noīe bñ intelligit̄ oīs illicita vsurpatio rei aliene. non enim rapinam ꝑmisit qui furtuꝫ ꝓhibuit: sed aperte totum intelligere voluit: qcqđ illicite reꝝ proximi aufert̄. h ille. Que etiā habent̄. 14. q. 5. c. penale. ꝯm ergo iam ceptū ordinē tria ꝑncipaliter in hoc mandato cōsiderare conuenit. ¶ Primo. s. de furto ꝓꝑe dicto qđ fit occulte. Scđo de rapina que fit manifeste. Tertio de vsura que fit secrete sil'r ꝛ publice: que oīa

hic prohiberi intelliguntur.

¶ Pars pma huius sermonis in qua decla
ratur quid sit furtum ppe: et quot modis cō-
mittitur.

Circa pmū pncipalr tres ɔsideratio-
nes de furto in spāli faciemus: quarū
Prima dicit furti diffinitio. Scda
furti reprobatio. Tertia furti excusatō. ¶ De
primo. s. furti diffinitione habet. ff. de fur. l. j. et
insti. de obliga. que ex delic. §. furtū. Furtum
est ɔtrectatio rei aliene mobilis et corporalis
fraudulosa inuito dño lucrandi grā: siue ipsi
rei: siue etiā vsus possessionisue. Ad cuius de
clarationē tria notanda sunt. Primū q sin
gule huius diffinitōis ptes singulari indigēt
declaratiōe. ¶ Primo enim dicit q est con-
trectatio: qr sine ɔtrectatiōe non est furtū: ēt
si interueniat voluntas vel verbū: aut scriptu
ra: lz sit transgressio illius precepti: non cōcu.
rem pximi tui: vt nōt Ray. in ti. de fur. circa
principiū. ¶ Scdo dicit rei aliene. quia in re
propria nō cōmittit furtū: nisi forte etiā alter
haberet aliqd iuris in ea: vt melius infra vi-
debit. ¶ Tertio dicit mobilis et corporis. qa i
rebus imobilibus in agro domo: et in incor-
poribus: vt sunt actiones et seruitutes: nō cō-
mittit furtū: eo q talia non pñt cōtrectari. ff.
eo. l. verū. j. ¶ Quarto dr fraudulosa. Ad diffe
rentiā rapine qua non fraudulose: sed mani-
feste res capit aliena. Et etiā: quia si quis rē
putabat esse suā que non erat: vel si erat: et in
ea aliqs habebat ius aliqd credebat etiā ab
eo qui habebat in ea ius posse accipere non
cōmittit furtū: vt insti. de vi bono. rap. §. quia
tñ. et §. se. ¶ Quinto dicit inuito dño: quia si
putabat dñm pmissurū: non cōmittit furtum:
vtputa qr est amicus: qr misericors et liberal
grā indigentes: qr res est parui valoris: vl qr
habet quasi pro derelicta: et h si subest causa
credendi: aliter nō excusat. ff. eo. l. Si his q rē
In dubio enim semp dñs presumit inuitus
ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. vbi dicit. Veta-
re dñm accipimus eum qui non cōsentit. vñ
si videat rem auferri: qūuis non ɔtradicat dr
inuitus. ff. e. l. penult. vbi dicit glo. q h ideo ē:
qr reqrit expssus ɔsensus per dcm. §. vetare
hoc verū est qñ ex timore vel verecundia non
cōtradicit al non ɔtradicendo cū potuerit cō
sentire videt: argumētū. 83. di. error. Si autē
putauit facere inuito dño: et tñ dñs vult: fur-
tum qdē facit quātum ad intentionē: sed nō
tenetur ad restitutionem: nec dñs pōt petere
obstante sibi sua volūtate. ff. e. l. iter oēs. §. pe.
¶ Sexto dicit lucrandi grā: qr si qs alienam
ancillam tolleret non lucrandi grā: sz libidis
lz alr pec. et forte nō minus: non tñ furtū cō-
mittit. ff. e. l. verū. z. ¶ Septimo dicit siue ipsi
rei: siue etiam vsus possessionisue: qr nō solū
cōmittit furtū qui vult sibi lucrari rem dñiuz
sed etiam qui solum lucrari vult possessionē
et vsum: vt statim dicit de depositario como
datario et hmōi. ¶ Scdo notandū est q tri-
plex est vsurpatio occulta. s. presidētie: doctri-
ne et substantie. ¶ Prima vsurpatio dicitur
presidentie: de qua dicitur dñs Jesus. Jo. x.
qui ascendit aliūde. s. qz per hostiuz: ille fur ē
et latro. Hostium enim per qd ascendit per
dignitatē vel regnū ad ouile ecclesie est xps.
Ego sum hostiū. ait ipse scumodus traditus
per ordinationē ecclesie. intrat ergo p hostiū
qui suscipit regimē aliorū: pter Christū nō
propter mundi statū et auariciā: imitās ipsuz
vt. s. paratus sit ponere aiam suā pro ouibus
suis: non lanam tm querens et lac temperatū
ab ouibus suis recipiens curā: fm canonicas
sanctiones: qui non sic pmouet: ille fur est et
latro occulte subtrahit aias subditorū deo nō
habendo curā de eis: et mala eis exēpla dan
do et si intrusus est: non illam curā hñs a su-
perioribus: vel irregulr: vel excōicatus: vl su-
spensus: vel interdictus exercendo curā qūtū
in ipso est: furat aias occulte subditorū absol-
uendo cū nō possit: qūuis oues nescientes ex
cusentur si al boni sūt. ¶ Scda vsurpatio dr
doctrine: cū. s. aliqs grām doctrine et scientie
quā absqz dubio habet a deo: ipse sibi per ar
rogantiam ascribit. vnde apls Ro. z. Qui p
dicas nō furandū furaris. s. vsurpando gliaz
dei. furtū etiam in doctrina cōmittūt infide-
les: pagani: et heretici. vnde Christus quotqt
venerūt ante me. s. preponētes doctrinā suaz
mee: fures fuerūt et latrones. Jo. x. vbi Aug.
super Jo. ait. Fuerūt quidam phi de vitijs et
virtutibus subtilia multa tractantes: diuidē-
tes: diffinientes: rōnes acutissimas ɔcluden
tes: libros implentes: sapientiā suā buccis cō
crepantibus ventilantes: qui etiam ausi sunt
dicere hoibus nos seqmini sectā nostrā tenete
si vultis bene viuere: sed hi fuerūt fures que-
rentes aias deo auferre: qr añ. i. ɔ Christum
venerunt: hoc est cōtra verā fidē et doctrinaz
eius. Similes his sunt qui hodie sibi et alijs

ꝑsuadēt sufficere sibi ad salutē:in exteriorıbꝰ
vrbane viuere:de vitijs interiorıbꝰ cōsciētiā
nō facientes ⁊ mādatis ecclesie nō curantes
obedire. Furtū etiā cōmittunt q p̄dicāt non
missi.de qbꝰ dn̄s Hiere.23.ait h ad ꝓphetas
dicit:Qui furabanť verba mea. ꝓphete ſm
Grego.dicūtur p̄dicatores q furanť verba
dei cū p̄dicant:nō habētes auctoritatē: nar-
rātes multa sōnia ⁊ visiones:fictiōesqꝫ mul
tas sub specie reuelationū:⁊ recipiūt elemo-
synas multas.hi furanť ⁊ tenenť ad restitu-
tionē ſm Sco.et Inno.¶Tertia vsurpatio
est substātie:q̄ ꝓprijssime dr̄ furtū:cū occul-
te auferť aliena substātia:qđ dupliciter repe
riť.s.qn̄ fur deprehēdiť cū furto:anteq̄ꝫ veni-
at ad locū destinatū:⁊ hoc ē manifestuꝫ.Nō
manifestū autē qn̄ sic nō dep̄hendiť.ff.eo.l.2.
et.3.Itē furtoꝝ sp̄ēs q̄daꝫ remanent in noīe
generali:quedā trāseunt ad specialē.sicut sa-
crilegiū qui dr̄ furtū rei sacre:peculatꝰ qđ dr̄
furtū de re publica.23.q.4.qd ergo. Itē abi-
geatꝰ qđ dr̄ qn̄ quis dispergit gregeꝫ: ⁊ inde
furať. Itē plagiū:qđ dr̄ furtū hoīs cū liberū
hoīem quis sciēter vēdit:vel emit:vel donat
vel accipit .ff.de plagi.l.i.et.4.Et eodē mo-
do si seruū alienū seu ancillā solicitauerit vł
aspirauerit.i.ad alienā regionē furtiue duxe-
rit.C.e.l.i.⁊ notat Ray.in ti.de furtis.§. sunt
aūt.¶Tertio notādū est:ꝙ ꝑpetrať furtū cir
ca tp̄alē substantiā multipliciter. Primo in
rebꝰ inuētis alteriꝰ sibi retinendo.de qbꝰ ha-
beť.14.q.5.ca.si qd.vbi dr̄: Si qd inuenisti:et
nō reddidisti:rapuisti:quātuꝫ potuisti fecisti:
qꝛ plꝰ nō inuenisti.Qui alienū negat: si pos-
set tolleret:deꝰ coꝛ interrogat nō mandatū.
Et in.c.multi.Hiero.inqt: Multi sine pctō
putant esse si alienū qđ inuenerūt teneant.⁊
dicūt:deꝰ mihi dedit cui habeo reddere:Dis
cant ergo hoc pctm̄ simile esse rapine:si quis
inuēta nō reddit.vn̄.ff.de fur.l.falsus.§.q alie
nū dr̄:Qui alienū qd iacens in terra lucrifa
ciēdi causa substulit furti astringitur:siue scit
cuius sit:siue ignorauerit.⁊ h quidē rōnabile
est:qꝛ ex quo scit rē nō esse suā:supponere de
bet eā de iure ꝑtinere ad aliū.ut.l.i.C.de the
saur.li.4.et.C.vn̄ vi.l.cum querebať.¶Ad
quoꝝ mirabilē euidētiā est notādū ſꝫ Tho.
2.2.q.66.ar.5.in solu.qnti argu.ꝙ qnqꝫ sunt
huiusmōi cōditiones. Prima ꝙ si qs rem
inuenerit habitam ꝓ derelicta: sed habuerit
aīum furādi:nō tn̄ furtū cōmittit:qꝛ nō erat
cui furtū fieret.Scđa: qꝛ si credidit ꝙ res in
uenta non habereť ꝓ derelicta:eo tn̄ aīo acci
pit ut dn̄o restituat:furtū non cōmittit.Ter-
tia qꝛ sunt q̄dā res que nunq̄ꝫ fuerunt in bo
nis alicuiꝰ:nec vnq̄ꝫ fuerunt possesse:sicut la-
pilli ⁊ gēme q̄ inueniunť in littore maris: ⁊ ta
lia đ iure naturali sunt inuentoris: ⁊ eadeꝫ rō
est de thesauris antiqs aliquo tp̄e sub terra
occultis : quoꝝ non est aliquis possessoꝛ:nisi
ꝙ ſm leges teneť dare medietatē dn̄o agri.
Sed inuentis in suo agro suus est.De con-
suetudine aūt thesaurꝰ vbicūqꝫ inuētꝰ:est p̄n
cipis ſm Petrū de paľ.in.4.sniaꝝ. Quar-
ta ꝙ sunt q̄dā res q̄ aliqn̄ fuerunt possesse:sꝫ
modo derelicte sunt:⁊ tales res inuentas re
tinere nō est rapere.Quinta qꝛ sunt q̄dā res
q̄ in alicuius bonis sunt: ⁊ tales si ꝓ dereli-
ctis habeanť:⁊ hoc credat inuentoꝛ:sibi reti-
nēdo non est furtū:alr̄ aūt cōmittiť furtuꝫ:⁊
ꝑ ꝯsequens est pctm̄ mortale si est qd nota-
bilis valoris:sed de his pleniꝰ in sermonario
de pn̄ia in tractatu de restitutionibꝰ dictū ē.
¶Scđo cōmittiť furtū in rebus cōmodatis
vel pignoratis:vel depositatis. Nā creditoꝛ
q vtiť re sibi pignorata ꝯtra voluntatem pi-
gnorātis:ut equo:veste:vel alijs:siue per se:si
ue cōmodat alijs:vel locat: vel quocūqꝫ vtať
furtū cōmittit.Si ex volūtate eiꝰ cōmisit vsu
rā:nisi forte essent tales res:cuiꝰ vsus sine p̄-
cio solet ꝯcedi inter amicos:ut cōmodatio li
bri:⁊ teneť ad restituendū preciuꝫ illius vsus
Tho.2.2.q.78.Idē in depositario q equo vł
alia re apud se deposita vtiť ꝑ se: vel alijs cō
modādo.Idē in cōmoditario.i.qui rem ac-
cipit incomodatū ꝓ se:videlicꝫ si alijs cōmo
dat:vel ad vsum aliuꝫ vtiť re:q̄ꝫ accepit. Hi
oēs furti teneť ⁊ ad restitutioneꝫ:si perijt vel
deterioreť.dicto.§.furtū.nisi forte rōne ami-
citie:poneret spem in ratihabitione. Vn̄ etiā
si qs equū vel rē aliā vsqꝫ ad certū locū sibi
comodatā longiꝰ ducat:furtuꝫ cōmittit.ff.de
fur.l.q iumēta.Itē qui aliqd incomodatū ab
vxore:seruo:ancilla:⁊ simili ꝑsona vtiť: si pu
tat dn̄m vel maritū cuiꝰ est res non permis-
surū:furtū cōmittit.ff.comodati.l.si seruus.el
p̄mo.Similiter furtū cōmittit q accipit rem
suā occulte:quā apud aliū deposuit:⁊ etiā il-
le q occulte accipit rē que est ab eo iniuste ab-
lata.Cuiꝰ rō est:qꝛ nihil ꝓhibet id qđ est sim
pliciter vniꝰ esse alteriꝰ:ſm qd:sicut res depo
sita est simpliciter deponētis: sed quātuꝫ ad

custodiā est eiꝰ apud quē deponit̄.ꝛ illud qđ
est ꝑ rapinā ablatū:est rapiētis non simplici
ter:sed quantū ad detentionē.Similiter pōt
dici ꝙ ille furtū cōmittit:qui accipit vel reti-
net scripta alteriꝰ: q̄ ꝯtinent iura sua ꝛ credi
ta:sine quibꝰ nō pōt debita sua exigere: ꝛ iu-
ra sua deferre.¶ Tertio cōmittit̄ furtū in re
bus occulte subtractis:ut dictū est.Et quia si
cut dicit Boe.Nulla peior pestis ad nocen
dū q̄ꝫ familiaris inimicꝰ:ita inter fures nullꝰ
sic nocere pōt:sicut domesticꝰ latrunculus:ut
sunt Primo filij ꝛ filie:cū accipiūt aliqđ de
bonis parentū occulte ꝯtra coꝝ volūtatem
furtū cōmittūt:ꝛ si est qđ notabile est morta
le:ꝛ si coheredes habent:post parentū mortē
vident̄ eis obligari: de portione sua q̄.s.illis
ꝯtingeret si h̄ est in notabili quantitate: nisi
obtinuissent remissionem super his a parē-
tibꝰ:ꝛ multomagis emancipatis tenet̄. Nec
pt filiusfamilias dare elemosynā:de peculio
ꝓfecto:ꝛ aduētitio:nisi credat prēꝫ ꝑmissuꝝ:
vel nisi sit de licētia eiꝰ:de castrēsi aūt vel q̄si
pōt:ut patet in sermonario de pnia tractatu
de elemosina. Scđo sunt vxores cū.s.acci-
piūt sine ꝯsensu de bonis viroꝝ suoꝝ:ut dēt
suis ꝯsanguineis:vel alijs:nisi cōes elemosy
nas eo modo quo dr̄ vbi s̄.tunc furtū cōmit
tunt ꝛ mortaliter pec.si notabiliter accipiunt
ut dent:siue expendunt in fucis ꝛ alijs vani
tatibꝰ.Notabilis quātitas accipit̄ s̄m se vel
s̄m ꝓportionē substātie viri:q2 si non habet
parafrenalia:sed dotes tm̄:aut non sit lucro
sa non pōt facere elemosynā:presertim nota
bilē ꝯtra voluntatē viri. Qđ si forte querit̄
si mulier fecit furtū:siue añ matrimoniuꝫ si-
ue post:ꝛ vir participauit:aut vir fecit ꝛ mu-
lier ꝑticipauit:nunqđ licꝫ vxori de rebꝰ cōibꝰ
satisfacere: Ad hoc rn̄det̄ s̄m Guil.ꝙ vbi đ
ꝯsuetudine regionis vir ꝛ vxor coicant sibi
credita ꝛ debita:si res furtiua adhuc est i eo-
rū potestate:vxor pōt eā restituere: etiā con-
tradicēte viro.Si aūt ꝯsumpta sit pōt vxor:
si expresse vir non ꝯtradicit: negocia mariti
bñ gerendo:ꝛ seipsaꝫ liberando restituere de
coibus bonis:ꝓhibente aūt marito:non cre
do debere huiusmodi facere restitutionē:cuꝫ
ipsa non habeat administrationē coꝝ:sꝫ ma
ritꝰ.Si aūt bona fide de bonis coibus resti-
tueret:non credo iniungēdā esse pniaꝫ : ꝛ tāq̄ꝫ
ꝓ mortali.Tertio sunt serui ꝛ serue: q accipi
unt de bonis dñoꝝ suoꝝ:sine illoꝝ cōsensu:

tales similiter furtū cōmittunt si est qđ no-
tabile:adeo ꝙ verisimiliter sit ꝯ̄ coꝝ volūta
tē pec.mortaliter restituere tenent̄. Quarto
sunt artificū discipuli quorūcunqꝫ: q si absu
lerunt vel de pecunijs:vel de ipsis rebus ve
nalibꝰ sui magistri:vel si ementes aliqđ pro
suo magistro di.plus expēdisse quā fecerunt
retinētes residuū pecunie:furtuꝫ cōmittunt.
Quinto sunt gētes alioꝝ negocia ut tutores
curatores:ꝓcuratores:factores ꝛ huiusmōi.
q fingentes se plus expēdisse q̄ꝫ fecerint : vel
minꝰ accepisse q̄ꝫ sit veꝝ: similiter furtuꝫ cō-
mittunt.Sexto sunt habētes societatē cū ali
quo de lucro alicuiꝰ negocij : si nō sufficiēter
s̄m pacta inita ꝛ iusticiā sibi rn̄dit de parte
illū ꝯtingēte:retinendo de iure illiꝰ furtuꝫ cō
mittit.Sic etiā agricola partionalis: si nō fi
deliter ꝛ integre rn̄dit suo p̄rono.Septio sūt
milites q in bello iusto existētes:si pullos aut
alia comestibilia abstulerūt hoibus ꝓ qbus
pugnant:vel blada colligunt ꝓ equis:vel ali
ter eos occulte dānificant furtuꝫ cōmittunt.
Si vero apte hoc agunt rapinā faciunt. Et
sic patet tertiū notandum.patetq̄ꝫ pars p̄ma
huiꝰ sermonis qđ.s.sit ꝓprie furtum.

¶ Pars scđa huius sermonis in q̄ probat̄
furtum esse digne reprobatum: ratione: au-
ctoritate: ꝛ exemplo.

SEcundo in hoc sermone ad clariorē
noticiā illoꝝ que dicta sunt sciendꝯ
ꝙ furtū reprobat̄ triplici via.s. Ra-
tione: Auctoritate:ꝛ Exemplaritate.¶ Pri
mo rōne triplici. Primo.s.rōne offensionis
q2 semꝑ furtuꝫ est pctm̄ : ꝛ probat̄ tripliciter.
Primo sic:Qui alteri iniusticiā facit peccat
sed furtū est iniusta acceptio rei aliene:ut di-
ctū est:g̃ offensio ꝛ pctm̄ est.Naꝫ s̄m Tho.
2.2.q.66.ar.5.q dolo vel fraude:ꝛ q̄si insidio
se rē alienā sibi vsurpat:pec.sed furtū est hu
iusmodi: g̊ ꝛc̄. Scđo sic : si s̄m Tho.vbi s̄
in solu.tertij argu.ille q occulte ꝛ furtiue acci
pit rē suā apud aliū depositā manifestuꝫ est
q2 pec.eo ꝙ grauat depositariuꝫ : q tenet̄ ad
restitutionē vel ad ondendū se esse innoxiuꝫ:
q̄re tenet̄ ad releuāduꝫ grauamē depositarij
ideo multo magis pec.q aufert aliena. Ter-
tio sic:si ille q occulte ꝛ furtiue accipit rē suā
apud aliū iniuste detentā: pec.non q2 grauet
eū q detinet:ꝛ ideo nō tenet̄ ad restituenduꝫ
aliqđ vel ad recōpēsandū:sed peccat ꝯtra ꝛc̄.

nisi eo modo quo dictū est in sermonario d̄
pnia:tractatu de restitutionibꝰ: sed pec.ↄtra
cōem iusticiā:dū ipse sibi vsurpat sue rei iu-
diciū:iuris ordine ꝑtermisso.s.faciendo sibi-
met iusticiā:nō ꝑ iudicē: qd̄ ꝓhibitū est.C.
ne qs in cā ꝓpria.l.i.igiť multomagis pec.q
furať aliena. Ex qbꝰ omnibꝰ sequiť ꝙ si furtū
est pctm̄:iure dȝ reprobari ⁊ detestari. Scd̄o
rōne criminationis:q2 fur.nō soluȝ est pctm̄:
sed etiā ut pluriū mortale:qd̄ ꝓbať ſm Alex.
de ales.in.2.parte tractatu de p̄.p̄cep.7.Et
Tho.2.2.q.66.ar.6.triplici rōne vel respectu.
Primo rōne cōtrarietatis sic: Illud qd̄ cō-
trariať diuino p̄cepto est pctm̄ mor.sȝ fur.est
huiusmodi ergo ⁊c̄. Nā Exo.20.Leuit.19.et
Deutro.5.dř: Nō furtū facies.vbi diċ Augꝰ
ꝙ noie furti designať ois aliene rei vsurpa-
tio:q̄ lediť proximꝰ:vbi aūt nō lediť ꝓximus
videť furtū esse permissum:verbi grā: Si qs
fureť gladiū alicuiꝰ volētis aliū iterficere:nō
gladiū sibi appropriādo:sed malū ipediendo
furtū non cōmittit. Vñ generaliter dici pōt:
ꝙ si qs aufert aliqd alteri: eo ꝙ male tali re
vtať:dū nō ei sequiť dānū sed vtilitas:ut gla
diū furioso:pānos ⁊ pecunias lusori: aut dila
pidatori:ad hoc tñ ut ad vtilitatē dñi cōuer-
tať:non male facit:nec furtū cōmittit. Scd̄o
ꝓbať esse mortale rōne charitatis sic: q facit
ↄ charitatē ſm quā est spālis vita aie: mor-
tale pctm̄ facit: sed q facit fur.est huiusmodi.
qd̄ patet:q2 ꝑ furtū hō infert nocumentū ꝓ
ximo in rebus suis:⁊ ideo maxime facit con
tra charitatē dei ⁊ ꝓximi:ad quā pertinet vt
ꝓximo bonū velimꝰ⁊ operemur:ergo ⁊c̄. Et
sicut iniusta acceptio rei aliene hȝ rōnē furti
ita ⁊ iniusta detentio. Iura eni ꝓ eodē depu
tant iniuste aliena auferre inuito dño:⁊ iniu
ste retinere:ut habeť de restitu.spo.ca.sepe.in
vltima glo.⁊ ar.adhoc.16.q.i.ca.decime.Ter
tio ꝓbatur esse mortale rōne penalitatis sic:
Nullus ſm diuinū iudiciū eternaliter dāna
tur:nisi ꝓ pctō mortali: sed aliquis ꝓ furto
eternaliter dānať:ſm illud Zacha.5. Hec est
maledictio q̄ egrediť suꝑ faciē ois terre:quia
ois fur iudicabiť.ğ patet ꝓpositū. Est tñ sciē
dū ꝙ nō ē sꝑ mortale pctm̄:nā si qs accipiat
furtiue res minimas:ut acū:pēnā ⁊c̄.qd̄ pōt
excusare duobꝰ modis. Primo q2 ille a q̄ ac
cipiunť talia:minimū sibi nocumentū putat
inferri:eo ꝙ accipiť q̄si nihil. Scd̄o q2 ille q
accipit pōt p̄sumere non esse ↄ voluntatem

eiꝰ:cuiꝰ res est:q tñ accipit etiam sic minima
aio inferendi ꝓximo nocumentum si posset:
mortaliter peccat:sicut etiā in solo cogitatu
ꝑ cōsensum. Si ergo furtū est mortale:patet
esse detestandū ⁊ reprobandū. Tertio idē ꝓ
bať rōne punitionis ⁊ obligationis. Nā fur
tū etiā in presenti grauiter puniť:⁊ hoc vario
modo:sicut est furtū:nā aliqñ ↄ fur.agiť cri-
minaliter:aliqñ ciuiliter. Primo qñ agiť crimi
naliter.s.ad penā criminis infligendā: nō est
fur suspendēdꝰ aut aliter in corpore mutilan-
dus:sed aliter arbitrio iudicis puniēdꝰ: ut.s.
fustigeť: vel in exiliū deportatur:⁊ aliter ut ei
cōgruū videbiť:q2 fur.est p̄uatū delictū: ideo
pena extraordinaria debet puniri.ff.de fur.l.
fi.⁊ de pri. deli.l.fi.⁊ hoc obseruari debet in
simplici fure. Si eni sit plꝰ q̄ȝ fur:puta q2 ag-
grediť violenter cū armis: vel sine armis in
domo:in itinere:vel in mari:subiiciť legali-
bus penis:ut patet in autē.ut nulli iudi.l.ha.
§.vltimo.colľ.9. Sunt autē pene ille ꝙ fures
capite puniant:vel suspendanť:si sepiꝰ hec cō
miserint:ceteri autē in metalluȝ dānanť: vel
etiā in insulā releganť:ut pȝ.ff.de penis.l.ca-
pitaliū.§.crassatores.⁊.§.famosos.dicit autē
Rod̄.ꝙ licȝ fur ſm iura scripta non sit sus-
pendēdus:cōtrariū tñ in multis locis de cō
suetudine seruať:⁊ pōt addi ꝙ talis cōsuetu-
do est satis rōnabilis:tum ꝓpter cōseruatio
nē cois pacis ⁊ quietis:tū ꝓpter incorrigibi
litatē q̄ȝ plurimoꝝ. Sco.autē dicit ꝙ fur no-
cturnꝰ est suspendēdus:q2 etiā p̄sumiť homi
cida:diurnꝰ autē non. Scd̄o modo autē cuȝ
agiť in pena furti ciuiliter:tunc dicēdū est: q2
aut est manifestū:⁊ tunc pena talis fur:in fo-
ro cōtentioso est in q̄druplū:aut est occultū ⁊
tunc pena in duplū.ut pȝ de fur.ca.2.et insti.
de obli.q̄ ex del.nas.§.pena. Ex qbus oibus
patet furtū esse sūme detestādū rōne obliga
tionis:q2 nullꝰ pōt absolui nisi restituat male
ablatū:saltē in foro cōscientie:ꝑ illā regulaȝ
famosam.de re.iu.in.6. Et.14.q.6.ca.si res.
videlicȝ Nō remittiť pctm̄:nisi restituať ma
le ablatū. Et non solū teneнť fures:sed etiaȝ
cōsentientes digni sunt mor.nō solū qui fa.
sed etiā q cōsentiunt facientibꝰ ſm apſm ad
Roma.p̄. Ideo nō solum fur est qui rē alie-
nā clā surripit:sed etiaȝ q scienter rem furto
sublataȝ emit: quia ⁊ ipse rem alienā inuito
dño contrectat. C.de fur.l.ancille. Ideo con-
cludendū est:ꝙ simul cū fure pec.⁊ ad restitu

tionẽ tenent̃. furtũ iubentes: cõsiliũ vel fauo-
rẽ vel auxilium dantes: ⁊ huiusmodi. ut patz
insti. de obli. que ex deli. nas. §. at vbi ope. de
quibus dant̃ versus iussio. cõsiliũ: cõsensus ⁊
palpo. recursus participãs: mutus nõ obstãs
nõ manifestans. Scd̃o ꝓbat̃ triplici auctori
tate fur. esse reprobatuz. Primo auctoritate
ve. testa. Nam Exo. 20. dicit̃. Furtũq̃ʒ ne fa-
cias. Et Leuit. 19. Nõ facies furtũ: vbi ꝓhi
bet̃ furtũ: tanq̃ʒ pernitiosuz ⁊ mortale: ut di-
ctum est. Itẽ Exo. 21. Qui furatus fuerit ho
minẽ ⁊ vendiderit euz: cõuictus noxe morte
moriat̃. Item Josue. 7. peccauit popul⁹ isrl̃ ⁊
preuaricatus est pactum meũ. tuleruntq̃ʒ de
anathate: ⁊ furati sunt atq̃ʒ mentiti. Itẽ psal.
49. Si videbas furẽ currebas cum eo. Idẽ
confirmat̃ per sapientẽ Prouer. 29. di. Qui
cum fure participat: odit animã suam. Item
Eccle. 5. ca. Super furẽ enim erit cõfusio et
denotatio pessima. Item Ysa. p̃. Principes
tui infideles: socij furũ: oẽs diligunt munera
sectant̃ retributiones. Item Hiere. 2. Quo-
modo cõfundit̃ fur quãdo comprehendit̃: sic
ꝯfusi sunt domus isrl̃. Item Osee. 4. Ma-
ledictũ mendatiũ ⁊ homicidiũ: ⁊ furtum ⁊c̃.
que breuitatis causa omitto. Qd̃ si dicitur
quia Prouer. 6. scribit̃. Non grãdis est cul
pe: cum quis furatus fuerit. Ad h̃ respondet̃
ẽm Tho. 2. 2. q. 66. ar. 6. ꝙ hoc non dicitur a
Salomone q̃si furtũ in se non sit mortale: sʒ
propter necessitatẽ inducentẽ ad furtũ: q̃ vel
diminuit culpã: vel totalitr̃ tollit: si esset ex-
trema necessitas: ut dictum est supra. Unde
ꝓpter hoc rõnẽ assignans quare nõ sit gran
de peccatuz subdit Prouer. 6. Furat̃ eniʒ vt
esurientẽ impleat aiam: vel dicit̃ illud ꝑ cõ-
parationẽ ad adulterij peccatuz: quod vtiq̃ʒ
grauius est. vnde morte punit̃: in lege diuina
ideo subdit de fure: ꝙ deprehẽsus reddet se-
ptupluz: qui autẽ adulter est: ꝑdet aiam suaz.
¶ Scd̃o idẽ ꝓbat̃ auctoritate no. testa. Nã
Math. 15. ⁊ Mar. 7. dicit̃. De corde eni exe.
cogitatiões male: homicidia: adulteria: forni
catiões: furta: falsa testimonia: blassemie: hec
sunt que coingnant hoiem: q2 scilicʒ oia sunt
peccata mortalia. Item Ro. 2. Qui predicas
non furanduz furaris. q. d. pessime facis. qui
etiã ad Ephe. 4. ait. Noli. lo. dare diabolo q
furabat̃ iam non furet̃: magis autez laboret
operando manib⁹ suis: quod bonũ est ut ha
beat vnde tribuat necessitatẽ patienti. Item
Apoca. 9. Non egerunt pñiam ab homici-
dijs suis: neq̃ʒ a veneficijs suis: neq̃ʒ a forni-
catione sua: neq̃ʒ a furtis suis. q. d. igit̃ digne
reprobandi sunt. ¶ Tertio idẽ probat̃ aucto
ritate decretis. Nam de fur. ca. qui cuʒ fure.
Hiero. super parabolas sic dicit. Qui cum
fure participat perdit aiam: non fur solũ: sed
ille reus tenet̃ qui furti cõscius: querẽte pos
sessore non indicat. Item. 14. q. 6 ca. vltimo.
etiã per Hiero. in epistola ad Ti. scribitur.
Furtuʒ autem nõ soluʒ in maioribus: sʒ etiã
in minoribus iudicat̃: non enim quod furto
ablatum est: sed mens furãtis attendit̃. Iteʒ
de pe. dis. i. ca. si propterea per Augu. dicitur
Si propterea non fecisti: q2 times ne iudice-
ris intus in corde fecisti: reus furti teneris:
⁊ nihil tulisti. ⁊ sic pʒ auctoritate furtũ repro-
bari. ¶ Tertio idẽ probat̃ exemplaritate tri-
plici. Primo ve. le. Nam Exo. 22. ait lex. Si
quis furat⁹ fuerit bouem aut ouẽ: ⁊ occiderit
vel vendiderit q̃nq̃ʒ bo. ꝓ vno bo. restituet: ⁊
quatuor. o. ꝓ vna. o. Si effringens fur domũ
siue suffodiẽs fuerit inuentus: ⁊ accepto vul
nere mortuus fuerit: percussor non reus erit
sanguinis. Qd̃ si orto sole hoc fecerit: homi-
cidiũ perpetrauit: ⁊ ipse moriet̃. Si non ha-
buerit qd̃ pro furto reddat: ipse venũdabit̃: si
inuentus fuerit apud euʒ quod furat⁹ est vi-
uens siue bos: siue asinus: siue ouis: duplum
restituet. ¶ Scd̃o exemplaritate no. le. Naʒ
Joan. 12. ca. Judas fur. e. ⁊ lo. habens: ea que
mit. por. tandẽ laqueo se suspẽdit. Math. 27.
Ideo sicut ille laqueo vitã finiuit: ⁊ eternali
ter est damnatus ita aliquando suspendant̃
⁊ nisi pñiaʒ agant: ⁊ si possunt restituãt: eter-
na pena damnant̃. ¶ Tertio auctoritate le.
ciui. que grauiter punit furtũ: ut pʒ ex supradi
ctis. Nam ut habet̃. l. i. ff. de fur. in principio.
Furtũ dicit̃ a furno quod est nigrũ: q2 claʒ ⁊
occulte fit: ⁊ plerũq̃ʒ in nocte. Vel furtuʒ di-
cit̃ ab auferendo: vel a fraude: quia pessima
fraus in furto cõmittit̃. Nulla prorsus secta
reperit̃ quãtũcũq̃ʒ pessima: ut sarracenorũ ⁊
turchorũ: que leges particulares non habeãt
contra fraudẽ furti. Propter que omnia pa
tet ipsum fur. iure esse reprobandũ. Patetq̃ʒ
pars secunda huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua pro
batur quibus casib⁹ liceat absq̃ʒ peccato fu-
rari: ⁊ in quibus non liceat: ⁊ quid sit furtum
interpretatiuum.

TErtio in hoc sermone ad pleniorem noticiā huius materie furti ꝓprie dicti tres alias consideratiões faciemus.quarū Prima dicit̄ excusatio. Secūda confutatio. Tertia interpretatio.¶Quātū ad primā ſm doctrinā Alexan.de al'. vbi s̄. Et Tho.2.2.q.66.ar.7.ponent̄ tres casus in quibus excusat̄ quis a peccato furti. Prim⁹ est necessitatis. Secūdus pietatis.Terti⁹ infidelitatis.¶Primo in casu necessitatis cuz scilicz quis furat̄ cibū aut potū:aut vestimentū:cōpulsus famis: vel sitis: vel frigoris necessitate.talis nō peccat nec furtū cōmittit: si sane intelligat̄. Ait eni Alexan.vbi s̄.ar.3.ꝙ necessitas aut est leuis:aut vehemens.Si ē leuis ⁊ aliq̄ alio modo releuabilis ꝙ̄ furādo tunc talis non excusat̄ a furto. Si vero necessitas est vehemens adeo ꝙ nō credat posse euadere mortē:⁊ talis necessitas non sit alio modo releuabilis:tunc excusat̄ a furto:nec talis acceptio ſm rei veritatē est furtuz:qd̄ ꝓbat̄. Primo rōne sic. In necessitate extrema omnia sunt cōmunia:ut habet̄ de fur.ca. si quis propter necessitatē. Et.ff.ad.le.ro.de iac.l.2.§.cum in eadē.Et.47.dis.ca. sicut hi. igitur in tali casu q sibi occulte subuenit:non aufert alienū:sed potius propriū.ergo furtuz nō cōmittit. Secundo idem probat auctoritate euangelij Math.12.vbi habetur:ꝙ discipuli famis necessitate spicas euellebant: ⁊ tamen excusabant̄ a domino:quod etiā habet̄ de cōsc.dis.5.ca.discipulos. Tertio idē probat̄ exemplo Dauid qui necessitate famis comedit panes ꝓpositionis : puto tamen ꝙ si dictus indigens qui furto alienū accepit : ad pinguiorē fortunam peruenerit:tenet̄ ad restitutionē:sicut ⁊ q cessit bonis.C.de his qui possunt cedere bonis.l.i.tamen nō tenentur tales:nisi inquātū facere possunt.l.3.ff.de cessione bonoꝝ.Et in hoc vel simili casu intelligit̄ facere posse:deducto ne egeat.ff.de re.iu. .l.in condēnatione.Quod si dicat̄ ꝙ in ca.si quis.de fur.imponit̄ pnia triū hebdomadarū si quis ꝓpter necessitatē furatus fuerit cibaria:vestem ⁊ similia. Ad h̄ respondet̄ ſm Tho.vbi s̄.⁊ Ray.in ti.de fur.§.Item quid si aliquis furat̄.⁊ ſm Inno.in glo.in dic.ca. si quis.ꝙ hoc non intelligitur in extrema necessitate:sed al' magis.vnde imponit pniam p̄dictā decretalis propter ambiguū:⁊ ne qs sit pronus ad furtū:⁊ quia non est determinatū qualiter intelligit̄ illa necessitas mag̃. relinquit̄ arbitrio boni viri.de offi.dele.ca.d̄ causis. Item puto ꝙ precise cogat̄ restituere si quis furatus fuerit existenti in tanta: sicut ipse:quia in tali casu potior debet esse rō possibilitatis.ff.de cōdi.ob tur.ca.l.si obturpē.§. porro.¶Secūdus casus est in causa pietatis q2 ſm predictos doc.pōt mulier furari viro suo pecuniā vel alia ut inde faciat elemosynā existenti in extrema necessitate:non autē aliter: nisi eo modo ut dictū est in sermonario de pnia tractatu de elemosyna:nec pec.in tali casu:nec est rapina vel furtū:imo est necessariū ad salutē. Similiter dicit Ray.in ti.d̄ negocijs secularibus.§.sed quid si videat. ꝙ in casu extreme necessitatis:potest religiosus (etiā inuito prelato suo) dare elemosynam indigenti:q2 in tali casu omnis homo ex precepto tenet̄ pascere indigentez.86.dis. pasce. Similiter quicūqȝ nō habet vnde subueniat pōt auferre aliena:ut subueniat sic indigēti.s.in extrema necessitate existente licz manifeste ⁊ occulte accipe:ſm Tho.vbi s̄.¶Tertio in casu infidelitatis:an liceat spoliare infideles.qd̄ clarius in sermone sequēti. Si aūt querit̄ an liceat furari xp̄ianos ab infidelib⁹ detentos? Respondet̄ ſm Ray.⁊ Hosti.ꝙ si est tempus guerre in nullo tenet̄.23.q.2.ca. domis. Si vero ē tempus treugue : tenetur ipsi pagano restituere:nō hominē ꝓpter periculū anime:sed estimationē. Si tamen pagani eū ante cōpulerant ad circūcisionē : vel idolatriā:vel aliud mortale pctm̄:tunc penitus liber factus est : ⁊ furans eum sic meretur.ar.di.54.ca.nullū.Quantū ad scd̄am cōsiderationē que dr̄ confutatio:sciendū est ꝙ pleriqȝ sunt qui putant se obsequiū prestare deo:si auaris rapiant:ut inde pauperibus in oi casu(etiā preter extremā necessitatē) distribuant. Asserunt enim scriptū esse Job.29 Conterebā mollas iniqui:⁊ de dentib⁹ illius auferebā predā.Ad quoꝝ confutationem est sciendū ſm Tho.vbi s̄.⁊ Alexan.ar.4.ꝙ furari alicui ut de furto subueniat̄ alteri nō existenti in extrema necessitate: peccatū est: q2 ſm apostolū ad Roma.3.Non sunt facienda mala:ut veni.bo.nec sub pretextu pietatis cōmittenda est impietas.ut dicit glo de symonia.ca.ad apostolicā.ar.ꝑ.q.i.non est putanda. Vnde Augu.14.q.5.ca.forte.cōtra tales inqt:Forte aliquis cogitat ⁊ dicit : multi

sunt xp̄iani diuites:auarꝰ.cupidi:non habeo pctm̄ si suū illis abstulero:ꝛ paupībꝰ dedero. vnde enim illi nil boni agunt:mercedē3 habere potero:sed hec cogitatio diaboli calliditate suggerit:nam si totū tribuat quod abstulerit addit potius peccatū:q̄ minuat.hec ille Ad illā auctoritatē Job dicit Alexan.q̄ intelligit de iudicibus quorum interest fures punire:ꝛ furta restitui facere: non autem de alijs priuatis personis.ꝛ sic p3 scōm in hac pte.Quantū ad tertiū est sciendū fm Alex. nostrū de ales vbi s̄.ar.3.q̄ quatuor modis cōmittit furtū interpretatiuū: ꝛ in q̄lib3 mortaliter pec.s.Expendendo. Detinendo. Appropriādo.Emēdo vł vēdēdo.Primo expēdēdo furtū cōmittit interpretatiuū:q2 p3 Alex. vbi s̄.ar.3.q.4. Clerici qui xp̄i patrimoniū debitū paupibꝰ in illicitos vsus.s.pompis secularibus:cōmessationibus: concubinis: ꝛ huiusmodi expendunt:fures sunt ꝛ raptores ꝛ peccant mortaliter:tenent q3 satisfacere:qđ confirmat Ber.di.Clamāt nudi: clamant famelici:ꝛ cōqueruntur ꝛ dicunt:dicite pōtifices nunquid aurū in freno expellit frigus aut famē:in freno quid facit aurū:nostrū est.quicquid expenditis:a nobis extrahit crudeliter: quod cōsumitis inaniter. Iterū scribens ad quendā canonicū ait:Quicqd preter necessariū victū ꝛ vestitutū ecclesieq3 ornatū:de altario tenes:tuū non est:rapina est: sacrilegiū est.hec ille.Si autē bona ecclesie in vite necessarijs expendunt:ꝛ tñ ecclesie non deseruiunt etiā fures sunt ꝛ raptores : quod p3 tali exemplo.Si enim agricole daret pecunia vt in agro laboraret : ꝛ postea nollet laborare : nōne fur esset ꝛ raptor:ita de his est dicēdū Clericis eni beneficia dant:ut in ecclesia dei laborent:q̄ si laborare nolunt: debent priuari beneficio.q2 ut scribit.ff.de noralibꝰ.l. si ex duobus.Et de dā.infe.l.q̄uis.Qui nō laborat:non māducet.vnde tales clerici sunt raptores.Qui aūt dant cōsanguineis: aut dāt q2 sunt pauperes:ꝛ hi bñ faciunt. Na3 ordo charitatis exigit hoc.Iuxta illud aplī prime Thi.5.Si qs suor ꝛ maxime domesticoru3 curā nō h3 infidelis est.Qui aūt dant eis vt ditent rapinā cōmittunt: ꝛ restituere tenent. q2 nō remittit pctm̄:nisi restituat male ablatū.hec oia Alexan.¶Scđo detinēdo.Nam fm Alex.vbi s̄.ar.5. Qui diuitias vltra sūptus necessarios retinent: cū sciant ꝛ videāt pauperes:nō eis subueniēdo in extrema necessitate:rapinā cōmittūt ꝛ furtū. Vñ Ambro.47.dis.ca.sicut.dicit: Nemo dicat propriū qđ est cōe: plus eni q̄ sufficit ad sūptus retinere violenter obtētū est.hec ille. Salus tñ semp necessitate:fm statū psone.plura eni regi:q̄ cōmunitati:vel militi sunt necessaria. ¶Tertio appropriādo cōmittit furtū interptatiuū.Nā fm Alex.vbi s̄.ar.3.q.5.Qui sibi appropriat qđ est ecclesie furtū cōmittit.vñ Hiero.ad Damascenū papā dicit: Quicqd habēt clerici paupeꝝ est:ꝛ domꝰ illoꝝ oibꝰ debent esse cōes:susceptioni pegrinoꝝ ꝛ hospitū inuigilare.¶Quarto ꝛ vltimo vendendo vel emēdo:ut in symonia.vbi p3 Alex.vbi s̄. ar.vltimo.sunt duo.s.emptio ꝛ vēditio.q̄tu3 eni ad venditionē rei ipreciabilis) que est diuina) cōmittit iniuria ꝯ deū : ꝛ est ꝯ primu3 pceptū.q̄tū āt ad receptionē pecunie:vł aliđ rei tēporalis q̄ iuste nō pōt possideri:cōmittitur iniuria ꝯ ,primū ꝛ restituere tenet : non ei a quo accepit.ꝛ sic symonia est furtu3 ꝯ 8 pceptū. Vñ Augu.ad Macedo.Oē qđ male possidet alienū.Cauete ergo furtū diligenter:ut expeditiꝰ vitā eternā cōsequi valeatis: quā vobis iesus tribuat:q vi.ꝛ re.in.s.s.Amē

¶Dñica de passione infra diem:de rapina: scđa furti specie. Sermo.55.

Per propriu3 sanguinē introiuit semel in scā:eterna redēptiōe inuēta. Ad Hebre.9. Post tractatū charissimi de furto ,pprio dicto:qđ est cōtrectatio occulta rei aliene: superest de furto manifesto siue violēto dicere qđ alio vocabulo dr̄ rapina: q̄ ꝯtractat res aliena manifeste p violētiā ꝯ voluntatē dñi ꝛ qm̄ pauci repiunt q nō sint hoc vitio inuoluti aliquo modo:ideo rōnabiliter ille phariseus grās deo agebat.Luc.18.di. Grās tibi ago q2 nō sum sicut ceteri homies:raptores: iniusti.ꝛc̄.sic xp̄us nō rapinā arbi.est esse se equalē deo:sed semet.exi.for.ser.ac. Philip. 2.Immo fm psal.68.dicit in passione : q̄ nō rapui tūc exoluebā. Vñ ꝛ in verbis assūptis p ,ppriū sang.ꝛc̄.de rapina g̃ tria videnda.
¶Primū dr̄ rapine descriptio.
¶Secundū rapine absolutio.

¶ Tertiū rapine variatio.

¶ Pars p̄ma hui⁹ sermonis in q̄ declarat̄ qd sit rapina: ꝛ quō distinguat̄ a furto.

P Rimo igit̄ in hoc sermone dicēdū est qd est rapina: quia ſm p̄hm p̄ de aia. diffinitio est p̄ncipiū oīs demonstrationis indicās qd esse rei. ut patꝫ etiā. 7. Metha. ꝛ p̄ prioꝝ. Pōt ḡ sic diffiniri: Rapina est rei aliene nō sacre: in loco nō sacro: illicita p violētiam ad lucrū facta vsurpatio. Ad cui⁹ diffinitionis declaratione tria p ordinē notanda sunt. Prima q̄ vsurpatio dic̄ actū in genere: sꝫ rapina sumit̄ multipliciter. ¶ Primo largissime ꝛ ip̄prie p oī vsurpatione indebita: siue rei t̄palis: siue sp̄ualis. Et sic sumit̄ ab ap̄lo di. nō rapi. arbi. est ꝛc. quā p̄mi parētes cōmiserūt. Vn̄ Augu. sup psal. 68. sermone p̄ dicit: Sol⁹ xp̄us nihil rapuit: sed etiā qd nō de rapina habebat: hoc se euacuauit: ut ad nos veniret. nō eni rapinā arbi. est esse se equalē deo: sed se exinaniuit formā serui acci. oīno nō rapuit: sed qs rapuit: Adā p̄mus hō: ꝛ illeipse q seduxit Adā: quō rapuit diabol⁹. Ponā inqt sedē meā ad aqlonē ꝛ ero silis altissimo. vsurpauit sibi q̄ nō acceperat: ecce rapina: q: vsurpauit qd nō acceperat: pdidit qd accepat: ꝛ de ipso calice supbie sue: ei quē decipere volebat ppinauit: gustate inqt ꝛ eritis sicut dij: rapere voluerūt deitatē: ꝛ pdiderunt felicitatē: ille ḡ rapuit: ꝛ nō exoluit: xp̄s aūt soluere venit: qd non rapuit ¶ Scd̄o sumit̄ min⁹ large: p vsurpatione: acqsitione: vel retentōe illicita rei tēporalis q̄liter cūqꝫ siue manifesta: siue occulta. ꝛ sic intelligit̄ illud Ambro. Siqs rapinā facit: vsurā facit. 14. q. 3. ca. si quis. Et illud Hiero. Aliena rape cōuincit̄: q vltra necessaria sibi retinere pbat̄. 42. dis. §. p̄mo annotatū. ¶ Tertio mō rapina sumit̄ p̄prie ꝛ stricte. s. p vsurpatione rerū violēta. ꝛ de hac xp̄s pharriseis ait: Pleni estis rapina Math. 23. ꝛ ſm hanc dat̄ pdicta diffinitio: i q̄ ponūt̄ differētie ei⁹ ab aliis vsurpationib⁹ ipsam detrahētib⁹: q: ſm p̄hm p̄mo Post. Ois bona diffinitio debet ɔstare ex genere ꝛ differētijs. Primo igit̄ dr̄ rapina est rei aliene: ad differētiā rei p̄prie: nā rē p̄priā si qs etiaꝫ p vim accepit ab eo q ei iniuste abstulit dū asportat: nō est rapina: nec etiā postq̄ ad locū raptor se cōtulit ꝛ portauit: q̄uis al' malefaceret: cuꝫ posset in iudicio petere: q: Deutro. 16. Juste qd iustū est exeq̄ris. Nemo eni debet eē iudex in p̄pria cā. C. ne qs in propria cā. l. i. Scd̄o dr̄ nō sacre ꝛ in loco nō sacro. ad differentiā sacrilegij: quo res sacra auferī: vel d̄ loco sacro res nō sacra surripit̄: de quo sacrilegio satis dictū est in sermonario de pctis tractatu de luxuria in specie sacrilegij. Tertio addit̄ illicita: ad differentiā illoꝝ q̄ ꝛ si manifeste ꝛ cōtra voluntatē possidētiū auferunt̄ publica auctoritate: ut bona ab hostib⁹: ꝛ cū qs aliqd dꝫ ibi eni nec est rapina: nec pctm̄ sic auferre. ar. 14. q. 5. ca. nō sane. de quo apti⁹ infra. Quarto addit̄ p violētiā. ad differentiā furti: q̄ non manifeste: sꝫ fraudulenter res capitur aliena Quinto ad lucrū facta: subiūgit̄ ad differentiā rapt⁹: q̄ est spēs luxurie: q̄ mulier rapit̄ ad cōcubitū: nō pp̄ter lucrū: de quo satis in sermonario de pctis. ¶ Scd̄o notandū est ſm Alex. in. 3. pte tractatu d̄ p̄. pcep. 7. ar. 2. q̄ rapina dr̄ coiter q̄dā ɔtrectatio rei aliene violēta: siue ad delectādū: siue possidēdū. ꝛ ſm h̄ cōprehēdit raptuꝫ: q: rapina aliq̄n fit cū res ipsa rapit̄ violēter: ut in ppetuū teneat̄: aliq̄n fit nō q: res ipsa affectet̄: sed vsus ei⁹ dn̄o nolēte violēter rapit̄ ꝛ vsurpatur: q̄propter q vi deflorat virginē: raptuꝫ cōmisit: q ptinet ad spēm fornicatōnis generaliter dicte: q̄n igit̄ fit ɔtrectatio rei p̄prie ad possidēdū dr̄ rapina: q̄ h̄ p̄hibet̄: vel pōt dici duplicē eē raptū. s. actiōis q ptinet ad rapinā. ꝛ h̄ p̄cepto p̄hibet̄: vl' intēsionis q ptinet ad mechiā: p̄hibet̄ illo p̄cepto: nō mechaberis. ¶ Tertio notandū est: q̄ p̄hus. 5. Ethico. dicit furtū a rapina: ponēs furtū occultū: ꝛ rapinaꝫ violentā. Ad cui⁹ dicti declaratione tria sunt notāda. Primū ſm Tho. 2. 2. q. 66. ar. 4. q̄ furtū ꝛ rapina sunt vitia iusticie opposita: inq̄ʒtū alteri fit iniusticia: cū ɔ̄ ei⁹ volūtatē ei res sua auferī in volūtario. Inuolūtariū aūt dupliciter dr̄. s. p violētiā ꝛ p ignorantiā: ut habet̄. 3. Ethicoꝝ. Ideo aliā rōnē pcti hꝫ rapina: aliā furtū: pp̄ter hoc differūt spē. ¶ Scd̄o cōsiderādū est ſm eūdē Tho. vbi s. in r̄ſione p̄mi argu. q̄ q̄uis occultū ꝛ manifestū in alijs generib⁹ pctoꝝ nō faciūt pctā differre spē: tn̄ in pctis oppositis iusticie aliter est: ut pꝫ h̄ in furto ꝛ rapina: ꝛ q̄uis in alijs generib⁹ pctoꝝ nō attēdat̄ rō pcti ex alio in volūtario: tn̄ in pctis iusticie oppositis hn̄ attēdit̄: ideo nō occurrit diuersa rō in volūtarij: ibi. c. diuersa rō pcti

ut in furto ⁊ rapina.¶Tertio ꝯsiderādū est
ſm Tho:vbi s̄.in ſolu.ſcdi argu.ꝙ licꝫ fur.⁊
rapina ordinenť ad eūdē finē remotū:vel di
camꝰ ꝙ licꝫ fur ⁊ raptor vnū finē remotuꝫ.ſ.
ad habendū aliena habeant:differūt tñ in fi-
ne ꝓpinquo.ſ.in modo habēdi:q2 fur inten-
dit habere aliena ꝑ aſtutiā.Raptor ꝑ ꝓpriā
poteſtateꝫ. Et ſic patet quid ſit rapina quot
modis accipitur : ⁊ ꝙ a furto differt.pateťqꝫ
huius ſermonis prima pars.

¶Pars ſcda huiꝰſermōis in q̄ declarať ꝙ
⁊ ſi rapina generaliter ſit culpabilis tñ a cri
mine abſoluiť in aliquibus caſibus.

Secūdo in hoc ſermone ut clarius in
telligant ſequentia:poniť de rapina
talis cōcluſio:ꝙ licꝫ rapina generali
noīe ſit culpabilis:tñ in aliquibꝰcaſibus ab-
ſoluiť a crimine:⁊ pōt fieri abſqꝫ pctō. Pri-
ma pars huiꝰcōcluſionis.ſ.ꝙ rapina ſit cul-
pabilis coiter loquendo probať tripliciter.ſ.
Rōne. Auctoritate.⁊ Exemplo.¶ Primo
rōne iuſtificationis ſic.Ois ꝯ iuſticiā agens
grauiter pec.qđ patet a ꝯtrario ſenſu.Nam
ſm ꝓpham di.Feci iu.⁊ iuſti.non t.me calū.
me.Faciēs iuſticiā nō pec.nec dānationem
mereť:ergo ꝑ locū ab oppoſitis: q facit ꝯtra
iuſticiā mereť oīmodā punitionē:ſed rapina
naturalē iuſticiā prorſus euertit:cū deſtruat
innocētiā q̄ eſt illiꝰfundamentū.Juxta illud
Tul.p̄mo de offi.Fundamentū p̄mū iuſticie
eſt ne alicui noceať:deinde ut coi vtilitati de
ſeruiať.vñ.ff.đ iuſ.⁊ iur.l.oēs. ſcribitur.Juriſ
p̄cepta ſunt hec:honeſte viuere:aliū nō lede
re:ius ſuū vnicuiqꝫ tribuere:ḡ pꝫ ꝓpoſitum.
¶Scđo idē ꝓbať rōne cōparatiōis ſic.Ra
ptor eſt peior vſurario.nā paupes ut rapto-
ris euadāt manꝰ:ponūt ſe in manibꝰ vſura-
riorū:q ſunt valde graues:licꝫ ꝑ vſurā pluri
bus poſſit obeſſe:tñ ꝑ rapinā grauiora nocu
mēta pñt inferri.Cū igiť vſura ſit grauis cul
pa ⁊ rapina ſit grauior:q2 de directo ſit ꝯtra
naturā:patet ꝓpoſitū: qđ ꝯfirmare videtur
Tul.3.de offi.di.Jllud nā nō patiť: ut aliorū
ſpolijs nr̄as facľtates:copias:opes augeamꝰ
Neqꝫ vero iure gētiū:ſed etiam legibus po
puloꝝ qbꝰin ſingulis ciuitatibꝰreſ publica cō
tineť:eodē modo ꝯſtitutū eſt:ut nō liceat ſui
comodi cā alteri nocē:hoc eni ſpectāt leges:
h volūt incolumē eſſe ciuiū cōiunctionē:quā
q dirimunt eos morte:exilio:vinculo: dāno:
coerceāt:atqꝫ multo magis efficit ipſa natu-
re rō:q̄ eſt lex diuina ⁊ humana:cui parere q
velit:oēs aūt parebūt:q ſm naturā volūt vi
uere:nūqꝫ cōmittent ut aliena appetant:⁊ id
qđ alteri detraxerunt:ſibi aſſumant.hec ille
¶Tertio ideꝫ probať rōne oppoſitionis ſic.
Raptor indicit bellū ꝯtra deū:ſubditos ſu-
os predando ⁊ ſpoliando:igiť ipſuꝫ grauiter
offendit.Quaꝓpter dicit ꝓpheta: Oēs de-
clinauerunt ſimul inutiles facti ſunt: q deuo
rant plebē meā ſicut eſcā panis.Jdeo dñs ꝑ
eundē ꝓphetā raptoribꝰtalibus cōminatur
di.Propter miſeriā inopū ⁊ gemitū paupe
rū:nūc exurgā dicit dñs.ſ.ad tales puniēdū.
¶Scđo ꝓbať predicta cōcluſio auctoritate
no.⁊ vete.teſta.⁊ decreti.Primo auctoritate
ve.te. Nā Ezech.18.ſcriptū eſt. Si genuerit
filiū latronē effundentē ſanguinem: ⁊ fecerit
vnū de iſtis: h quidē oīa facientē:ſed in mō
tibꝰcomedentē:⁊ vxorē ꝓximi ſui pollutentē
⁊ egenū ⁊ pauperē cōtriſtantē rapientē rapi
nas ⁊c.nunqd viuet:nō viuet cū vniuerſa h
deteſtanda fecerit.morte morieť ſcilicꝫ eter-
na:ſanguis eiꝰin ipſo erit:igiť patet ꝓpoſitū
¶Scđo auctoritate no.teſt.p̄me Corinth.6.
ait aplus:Neqꝫ ebrioſi:neqꝫ maledici: neqꝫ
rapaces regnū dei poſſidebunt.¶Tertio au
ctoritate decreti.Naꝫ.12.q.2.ca.⁊ ſi illi.ait cō
ciliū toletanū.Et ſi illi qui nulla ex rebꝰ ſuis
pauperibus xp̄i diſtribuūt:eterni iudicis vo
ce damnanť in futuro:quanto magis hi qui
auferunt pauperibus que nō dederunt. Ex
quibꝰpatet ꝓpoſitū.¶Tertio ⁊ vltimo patꝫ
predicta concluſio exemplo triplici. Primū
eſt de Achaꝫ qui qñ rapuit de anathemate
iericho Joſu.7.fuit dānatus.Secundum de
Jezabel ⁊ Achab:q cōdēnati fuerunt:q2 in-
iuſte occiderūt Naboth:ut vineā eius rape-
rent tertij Regľ.21.Tertiū de ſacrificio: non
eni deo pōt fieri ſacrificiū ſiue oblatio de ra
pina:ſm illud Yſa.46.Ego dñs diligēs iu
diciū:⁊ odio habēs rapinā in holocauſtū:igi
tur ꝑ rapinā aliqd accipere nō licꝫ:⁊ pꝫ pars
p̄ma huiꝰcōcluſionis propoſite.¶Secunda
pars cōcluſionis.ſ.ꝙ in aliquibus caſibꝰ ra-
pina eſt licita.⁊ abſoluitur ab omni crimine.
probatur in triplici caſu quantū ad preſens
ſpectat.Primus eſt in bello iuſto cōtra ho-
ſtes:quia ſm Alex.de ales vbi s̄.ar.2.q.5.Et
Tho.2.2.q.66.ar.8.in rñſione p̄mi argu. Si
illi qui depredanť hoſtes habent iuſtū bellū:
etiam in bello iuſto transfert dominiū rerū

Mox qui iuste debellantur: ideo oia que per violentiam acquirūt efficiunt sua: ⁊ hoc non habet nomen rapine: vnde nō tenent restituere. Unde Ambro. ait in lib. de patriarchis Predam in bello accipere ab hostibus licitum est. Est tamē sciendum ꝙ talis habens iustum bellum: aut facit hoc bona intentiōe. puta ꝓpter obseruationē iustitie: ⁊ tunc est licitum: ⁊ hoc modo nō est rapina: aut fac praua intentione.s.cupiditatis ita ꝙ pncipaliter facit ꝓpter predam: ⁊ tūc est rapina. vñ Aug. in lib. de ver. dñi dicit. Militare non est delictum: sed propter predam militare est pctm ⁊ Alexan. dicit ꝙ talis rapina est quo ad affectum: non quo ad actum. ¶ Scđus casus ē de infidelibus: de qbus dubiū mouet Alex. si liceat eos iuste depredari: qr ex le. nāli que apud oēs valet: nō debemus alteri facere ꝙ nolumus nobis fieri. ¶ Ad hoc rñdetur fm Alexan. vbi supra. ⁊ Tho. vbi supra in rñsiōe 2. argu. ꝙ aut ille qui infideles expoliat habz auctem reipublice: aut non. Si non hz expoliando cōmittit rapinam. Sicut qui sua auctoritate malefactorem occidit: homicidium facit. Si aūt hñt auctem dicunt qdam di. ꝙ aliter est inter iudeos: ⁊ aliter inter alios infideles. Nam de hereticis ⁊ sarracenis preceptum est Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. ex quo ergo iuste pñt occidi: etiā iuste poterūt spoliari auctē.s.publica. de iudeis āt preceptum est ecclesie in ps. Ne occidas eos neqñ obliuiscant ppli.m. scriptuz est eni Isa. 10. Et Ro. 9. qr reliquie eoz.s.iudeoz cōuertentur. Ideo qr pmitti debent viuere nō possunt rebus vite necessarijs spoliari. de nō necessarijs aūt spoliari pñt a pncipibus. Unde Deuter. 28. dicit. Aduena qui tecū cōuersat i terra.s.gentilis factus christian9 ascendet sup te: eritqz sublimior. tu aūt descendes: ⁊ eris i ferior: ipse fenerabit tibi: ⁊ tu non feneraberis ei. Ex quo ōnditur ꝙ non debent pmitti fenerari xpianis ⁊ sequit seruies inimico tuo quē inmittet dñs tibi: in fame ⁊ siti: ⁊ nuditate ⁊ omni penuria. Ergo qñ dicit ꝙ non debemus alteri facere ⁊c. hoc intelligit.s.iniuste. si autem nocumentū inferimus iuste: non ē cōtra le. nature. ¶ Tertius casus est de pncipibus qbus publica ptās cōmittit vt sint iustitie custodes: etiam hac ex causa fm Tho. vbi supra in. q. c. ⁊ in rñsione. 3. argu. non licet eis violentiis ⁊ coactione vti nisi fm iustitie tenorem: ⁊ hoc vel ōtra hostes pugnando: vel cōtra suos malefactores puniendo. vnde si aliquid a subditis exigunt qđ fm iustitiam ipi subditi debent ꝓpter bonum cōe conseruandum: etiam si violentia adhibeat: non est rapina. Si vero indebite extorqueant per vim rapina est ⁊ latrocinium. Unde Augu. in. 4. de ciui. dei. c. 4. Remota iustitia quid sūt regna nisi magna latrocinia: quia ⁊ latrocinia quid sunt nisi parua regna. ⁊ Eze. 22. dicitur. Principes eius in medio eius quasi lupi rapientes predam. vnde tales etiam restituere tenent: ⁊ tanto grauius pec. qz latrones: qnto periculosius ⁊ cōius ōtra rempublicā ⁊ iustitiam faciunt: cuius custodes sunt positi. Ideo optime qdam pirata deprensus Alexandro dixit: interrogatus ab eodez qs sibi vt mare haberet infestum: libera voce. Rñdit qd tibi vt tu orbem terraz. Sed qr ego exiguo nauigio facio: latro vocor: quia tu magna classe diceris imperator. Ualerius etiam lib. 7. dicit. Quesitum erat a Socrate cur rideret. respondit video magnos latrones ducētes puos latrones ad suspendiū: q digniores sunt suspendio. Sacrilegia inquit minima puniūtur: sed magna in triumphis feruntur. Et sic patet scđa pars sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur ꝙ varijs ⁊ diuersis modis cōmittit rapina.

Tertio in hoc sermone vt videāt oēs si hoc vitio sunt irretiti: sciendum ꝙ multipliciter hoc vitium cōmittitur. ¶ Primo in vsurpata dñatione. Nam cum aliquis dñs accipit vel detinet aliquā ciuitatem siue castellum ecclesie: aut imperij: aut alterius dñi: non iusto titulo vtiqz raptor est ⁊ omne lucrum: census: ⁊ salarium qđ inde pcipit rapina est. vnde Prouerbio. 21. Rapine eoz detrahent eos.s. ad inferos. Scribit eniz de Alexā. 1. Mach. 1. ꝙ. postqz pcussit Dariū regem psaz ⁊ medoz: constituit prelia multa ⁊ omniū obtinuit munitiōes.s.rapinam: ⁊ interfecit reges terre: ⁊ accepit spolia multitudinis gentium: ⁊ obtinuit regiones gentium ⁊ tyrannos: ⁊ facti sunt illi in tributū. ¶ Scđo cōmittit rapina in bellis iniustis. Nam qui iniustum bellum agunt in oibus que hostib9 accipiunt rapinaz cōmittunt: sed ab alijs etiam capientes non sunt imunes rapina: puta a personis ecclesiasticis morantibus in ciui-

tatibus ⁊ locis hostium:nisi illis bonis qbus valet:vt victualibꝰ fruerent̄:vel loca essent in castellata etiam ecclesie ſm Guilel. seu si a viatoribꝰ seu a suis victualia ⁊ alia: vt cōiter faciunt rapiant. Nam Joānes baptista dicit militibus petētibus viam salutis. Estote cō tēti stipendijs vestris. Luc.3.c.docēs.hec sūt verba Aug.i lib. de verbis dn̄i.⁊ hr̄.23.q.j.c. militare.idcirco stipēdia eē ꝯstituta militibꝰ ne dū sūpꝰ querit̄: predo crasset̄.di.66.c.singulis. Quicūqꝫ igitur talis ē tenet̄. Primo oībus aduersarijs de dānis datis illatis tenētur etiam suis ꝓprijs hominibꝰ de dānis que receperunt ab aduersarijs iuste repugnātibus:sibiipsi ꝓprij hoies bona fide:aut si fuerunt inducti coꝝ ꝯsilio:timore: vel coactione ⁊ de se non erant facturi. Secus si mala fide iuuerunt in quo casu nullam contra illum actionem hn̄t.nam in re turpi non ꝯtrahitur obligatio. Insti.mandati.§. illud quoqꝫ. ⁊.ff. man.l.si remunerandi.§.rei turpis. ¶ Tertio cōmittit̄ rapina extorsiōe. nam raptor dr̄ iudex qui alienum iudicium reputat predā suā C.ad.l.Jul.repetun.l.oēs. Non enim iudex pōt quicq̄ꝫ accipere a partibus:imo vt habet̄ de rescrip.c.statutum.§.insup.lib.6. Si litigātes sint simplr̄ pauperes:nihil iudex accipiat ab eis. Silr̄ raptor dr̄ iudex q minis fraude vel potentia aliqd extorquet. In talibꝰ enim casibus qn̄ non datur gratis:sed timore maioris mali. Jubemus ait imperator: vt ipsis quoqꝫ prebentibus impunitū esse nō patiamur.s.in receptorem.C.de meta.l. deuotū.li.12.⁊.C.de salgamo hospitibus non prebēdo l.vnica.precipit̄ ne quis comitum vel tyrānorum vel militū salgamū.i. culturam lignum oleum a suis extorqueant hospitibus: sꝫ nec a volentibus aliqd accipiant.glo.quia presumitur cōcussio. Si ergo hi male accipiunt a volētibus cū donatur ille multo peius q accipit a simplr̄ nolente ergo ⁊c̄. ¶ Quarto cōmittitur rapina exactiōe. Nam raptor dicit̄ dn̄s qui bona subditoꝝ rapuit pretendendo excusationem qꝛ multa expendit in ecclesijs:i elemosynis:in religiosis:in filijs educandis: ⁊ filiabus maritandis. Contra quē dicit̄.14. q.5.c.deniqꝫ. Si nō pōt alteri subueniri nisi alter ledat̄:comodius est neutrū iuuari q̄ꝫ alterum grauari.hec ibi. Unde nemini est subueniendum cū iniuria alterius: vt.12.q.2. per totum. Nec debet alteri per alterum iniqua conditio afferri.ff.de reg.iu.l.non dꝫ. Similr̄ raptor dicitur dn̄s temporalis qui vult ludē vel vltra vires ad vanitatem expendere: vel in bello ex parte sua cogitur iniuste se redimere. Si quid enim per ipsum vel eius officiales ab ipsis exactum est:⁊ ad dn̄m ꝑuenit tenetur restituere illis a quibus exactum est: si sciuntur:al' i pias causas vel vtilitatē cōem dispensentur. Si autem ad ipsum non peruenit:debet officiales suos ad restitutionē cogē ⁊ punire:ne de malo suo vtilitatem aliquam videantur reportare:al' peccāt. ¶ Quinto cōmittitur rapina aduocatiōe. Nam raptor dr̄ aduocatus qui in defendendo causam illorū quos in sui patrociniū assumit:ꝓpter sui infidelitatem ⁊ negligentiam:aut ignorantiam deficit:aut imoderatum salariū exigit: potest petere moderatum:siue ṗmo paciscat̄:siue finita causa: cuius moderamē attenditur ſm quātitatem laboris aduocationis scientie aduocantis:honestatis ⁊ ꝯsuetudinis regionis 3.q.7.§.apud vrbem.de prebē.c. de multa.§. circa sublimes. Similiter raptor dicit̄ cauillosus aduocatꝰ qui suo patrocinio ⁊ cauilatiōe abstulit aduersario iustam causam: vel ipsuꝫ grauauit petendo dilationem superfluam:vl' allegando falsum cōtra ꝯsciam:vel instruere falsum testem:aut instruendo clientulū denegando veritatem:de qbus omnibus tenetur aduocatꝰ restituere ⁊ mortaliter pec. ¶ Sexto cōmittit̄ subtractione.nam raptor dicit̄ q decimas que pauperum sunt ecclesie subtrahit vnde.16.q.j.c.decime.dicitur sic. Decime enī ex debito requirunt̄:⁊ qui eas dare noluerit res alienas inuadūt:⁊ quāti pauperes in locis suis vbi ipe habitat:ideo decimas nō date mortui fame fuerint:tantoꝝ homicidioruꝫ reus ante eterni iudicis tribunal apparebit: quia rem a dn̄o pauperibus delegatam suis vsibus reseruauit. ¶ Septimo cōmittitur rapina receptione. Nam raptor dicit̄ qui male recipit a personis ecclesiasticis:vt fornicaria: concubine:⁊ alie persone turpes. vnde tenet̄ restituere ipsi ecclesie:nisi forte fuerit eis datum causa elemosyne in summa necessitate: quia tunc fuit debitum.86.dist.c.pasce. Silr̄ diuites qui recipiunt per fraudem: minas:importunitatem ⁊ hmōi: sunt raptores ⁊ tenēt restituere. Clericus autēꝫ qui dat redimendo vexationem suam.de symo.c.dilectus.aut ꝓ honestatem hospitalem ⁊c̄. non tenet̄. Silr̄

raptor dicitur clericus qui in malos vsus ex
pendit bona ecclesie:mortaliter peccat:⁊ tene
tur satisfacere.vnde.j.q.2.Clericos aūt cōue-
nit ecclesie stipendijs sustentari:quibus parē
tum aut ꝓpinquoꝝ non suffragantur. Qui
autem bonis parentum aut opibus sustenta
ri possunt:si qđ pauperum est accipiunt sacri
legium ꝓfecto cōmittunt:⁊ per abusionē ta-
lium iudicium sibi manducant ⁊ bibūt.h ibi.
ca.q.c.pastor ecclesie.idem habet᷑.¶ Octauo
cōmittit᷑ rapina ꝯcussione. Nam raptor est q
in officio constitutus a subditis per metum:
aliquid extorquet:aut cuꝫ non vult facere qđ
tenet᷑ nisi data sibi pecunia: aut cum aliquis
officialis extorquet vltra sua stipendia sibi
constituta:vel cum quis accusat:vel ab accu-
satione desistit ꝓpter pecuniaꝫ:talis tenetur
restituere ei qui dedit si non turpiter dedit:
al᷑ ei in cuius iniuriam dedit.j.q.j.c.iubemꝰ.
¶ Nono cōmittit᷑ rapina testificatione. Nā
raptor dicit᷑ testis qui corruptus pecunia fal-
sum dicit testimoniū.nihil enim debꝫ recipe
proferendo testimonia.patet.14.q.5.c.nō sa-
ne.sed de hoc latius in precep.sequenti. Sil᷑r
raptor dicit᷑ qui mercedem laboris subtrahit
operario:⁊ dn̄s seruo. Sed a iudeo qui nihil
habet preter vsuras:non est accipiendum p̄-
cium laboris nisi pro dāno euitando. Simi-
liter nec a fure vel raptore. Ita tn̄ ꝙ non re-
cipiat ab eis pro damno suo in spē res alie-
nas:sed aliud. ¶ Decimo cōmittit᷑ rap.falsi-
ficatiōe. Raptor enim dicit᷑ qui falsificat mo
netam p̄ncipis:vel radit:vel tingit nūmos.
Talis si liber est ad bestias tradit᷑: si seruus
morte punit᷑.ff.ad.l.cornel᷑.de falsar.l.quicūqꝫ
Simil᷑r raptor dicit᷑ qui non soluit gabellam
iustam.vnde si christiani transeuntes p sara-
cenorū terras qui non sunt moniti possesso-
res terraꝝ quas tenēt tenet᷑ soluere pedagia
a quibus illi non debēt fraudari.multo ergo
fortius dn̄is christianis:aut cōitatibus iuste
posita ⁊c̄. ¶ Vndecimo cōmittit᷑ rapina im
positione.s.nouoꝝ pedagioꝝ vel guidagiorū
Nam talia exigentes sine licentia p̄ncipis.i.
pape vel imperatoris rapinam cōmittunt et
excōicati sunt:nec citra sedem apostolicā pn̄t
absolui. Nam vt habet᷑.C.noua vectiga.isti-
tui non posse.l.3.patēt predicta expresse.⁊.c.ti.
l.2.dicit᷑ ꝙ vectigalia noua nec decreto ciuita
tum institui possunt:⁊ dicit Ray.ꝙ si p̄dicta
legitime sunt instituta:⁊ recipiens facit illud
propter qđ instituta sunt sine scrupulo cōscie
potest recipere. Si aūt non sunt legitime in-
stituta recipiens cōmittit rapinam ⁊ tenetur
restituere ei a quo recipit si sciri potest:al᷑ te-
netur in pias causas erogare:ex᷑ de vsur.cuꝫ
tua. Exigentes aūt consueta seu cum licentia
principis noua:nec tn̄ tenētes itinera secura
ex negligentia seu ex cupiditate ne expendāt:
propter quod viatores expoliant᷑: rapinaꝫ cō
mittunt:⁊ tenet᷑ ad h dāna. Exigentes autē
a personis ecclesiasticis per se vel alios ga-
bella vel pedagia pro rebus suis quas nō de
ferunt causa negociationis:rapinā faciunt et
sūt excōicati vnde de cēs.quāqꝫ. lib.6.⁊ hoc
nisi haberet legitimā a papa ꝙ in terris ec-
clesie.vnde ⁊ Christus cum semel intraret ca
pharnaū dixerunt exigētes pedagiū Petro
magister vester non soluit didragma.i.quod
soluere solebant transeuntes. Christus auteꝫ
postmodum dicit Petro Symon p̄ncipes
terre a qbus accipiūt tributū siue censum:a
suis vel ab alienis: Respōdit ab alienis xp̄s
respondit liberi sunt filij:ꝓpter scandalum ꝗ
tollendum iussit eum ire ad mare:⁊ stactereꝫ
in ore piscis repertum illis dare: vt habetur
Matth.17.ad significandū ꝙ ecclesiastice p-
sone non debent soluere talia. Imponentes
etiam collectas siue prestantias vltra debitū
rationis ex certa scientia:similiter exigentes
seruitia indebita a subditis:vt operas i agris
⁊ vecturas: rapinā cōmittunt s̄m Tho.2.2.
q.62.ar.penulti. Simil᷑r exigentes talia a cle
ricis sine licentia pape:rapinam faciunt ⁊ pꝰ
monitionē si nō cessauerint:sunt excōicati:ex᷑
de pe.c.tuā. ¶ Duodecimo ⁊ vltimo cōmittit᷑
rapina in aperta latrocinatione. Tales erant
qui ab hierusalē descendentem in hierico ex
poliauerunt ⁊ pla.ipo.abi.semini relic.Luc.x.
Similiter ⁊ raptor pōt dici q ꝓpria auc͞te rē
propriā sibi ablatā vi rapit. Cadit enim a iur᷑
suo ⁊ ꝑdit eā:nisi forte p iudicem non posset
illā habere:⁊ statim h fiat vt ei ablata ē aīsqꝫ
ad alium actū diuertat.de restit.spol᷑.c. olim.
Pōt etiam dici raptor q s̄m vires heredi-
tatis non satisfacit debitis cū eius accipit he
reditatē:⁊ sil᷑r q nō soluit legata precipue ad
pias cās:⁊ solutiōis retardatio sacrilegiū est
⁊ punit᷑ a canonibus ⁊ legibus: vt patet.13.q.
2.c.qui obligationes.⁊ insti.de acti.⁊ oblig.§.
vtiqꝫ in ista. Non ergo fratres sitis rapto-
res vt ⁊c̄.

¶ Feria scd'a post dn̄icā de passione de detestatione ꝛ abominatione rapine: furti iniqua specie. Sermo.56.

V Idit deus opera eoꝝ: quia conuer. sunt de via sua ma.ꝛ misер.est pp̄lo suo dn̄s de⁹ noster. Jo.3. Bene dicit propha. Rapias noli.cō cupiscere vt ex hoc ondēt ꝙ multo magis rapina ꝓhibeť. Cōtra hoc ḡ vitium etiā hodie eleuatus vt si aliqui emēdentur verificeť illud. vidit deus ꝛc̄. Probať alij triplici via rapinam fugiendā esse ꝛ detestandam. Primo via rōnis. Scd'o via auctoritatis. Tertio via exemplaritatis.

¶ Pars p̄ma huius sermonis in qua ꝓbať rapinā esse fugiendā ꝛ detestādā triplici rōe.

P Rimo dico ꝙ rapina est inigtas sūme detestanda ꝛ fugienda: ꝛ ꝓbatur triplici rōne. Primo rōne maioris offensionis. Scd'o crudelis opatiōis Tertio grauioris punitiōis. ¶ Primo rōne maioris offensionis sic: graue pctm̄ est furtum: vt supra ꝓbatum est: sed rapina grauior culpa est furto: ergo sūme est detestanda. ꝙ aūt rapina sit grauior furto. ꝓbať ƀʒ Tho.2.2.q.66.ar.9.triplici rōne. Primo rōne volūtarij sic tanto pctm̄ est grauius quāto magis ē inuoluntariū: sed magis est aliqd inuoluntariū per violentiā q̄ꝫ p ignorantiā eo ꝙ violētia rectius opponiť voluntario q̄ꝫ ignorātia: furtū aūt est inuoluntariū per ignorantiam rapina per violentiā: q̄ est cōtrectatio rei aliene sciente dn̄o cōtra eius voluntateʒ: cū igiť magis fit de inuoluntario in rapina q̄ꝫ furto patet ꝓpositum. ¶ Scd'o rōne dāni sic: q̄ꝫto maius nocumentuʒ proximo infertur: tanto grauius est pctm̄: sed per rapinam maius nocumentum inferť: ergo ꝛc̄. Nam per furtum inferť nocumentuʒ in re possessa. per rapinā autem non solum in re: sed etiam in psonā nocumentū inferť: eo ꝙ rapina vergit in quādā iniuriā psonā seu ignominiā. vbi nota ꝙ lʒ pluribus per furtum possit obesse: tn̄ grauiora nocumenta per rapinam q̄ꝫ per furtuʒ possunt inferri. ¶ Tertio rōne supplicij sic illud est grauius peccatum qd' grauius puniť: sed ƀʒ le.ciuiles ꝛ canonicas grauius rapina punitur furto: vt infra videbiť. Quis autem dubitat grauius esse punitum qd' sceleratius est cōmissum. Inquit Hiero⁹.24.q.1.c. non affirmami⁹. vnde ꝛ Aug.14.q.5.c.penale dic̄. Penale est occulte auferre: sed multo maioris pene est visibiliť eripere. ꝙ aūt hoīes magis verecundenť de furto q̄ꝫ de rapina: non est ex eo ꝙ furtum sit grauius rapina. est eni verecūdia ƀm phm̄.3.ethico. Timor de turpi actu. sed vt dicit Tho. homines sensibus inherentes magis gloriantur de virtute exteriori que manifestetur in rapina: q̄ꝫ de virtute interiori que per peccatum tolliť. Ideo minus de rapina verecundanť: lʒ contrariū deberet esse. ꝛ sic patet p̄ma ratio quare rapina sit detestanda. ¶ Scd'o ꝓbatur ratione maioris operationis: quia raptores sunt crudelissimi: cōtra naturam operantes: non parcētes carni nec sanguini: spoliantes pauperes quos alere deberent. Nam fuerunt etiā quidam phi qui retorserunt omnem crudelitatē in naturam quā etiā accusabant. vn̄ Plini⁹ iunior de naturali historia dicit hominis cā videť cuncta genuisse natura magis ꝛ seeua mercede cōtra sua tanta munera vt nō satis estimares an parens melior homini: an tristior nouerca fuerit. Ante oīa vnū.s. hominēʒ aīantium cunctoꝝ aliena tegens opa ceteris varia tegumēta tribuit: testas: cortices: coria: spumas: setas: pilos: plumas: pennas: trūcos etiam arbori que cortice etiam interdū gelo a frigoribus ꝛ caloribus tuta est. hominēʒ tn̄ nudum ꝛ in humo nuda natali die abicit: ad vagitum statim ꝛ ploratum ꝛc̄. hec ille. Qui libet deploret lachrymas hominum. in hoc tamen errat: quia naturā nouercam quā ꝓfecto pijssimā debuit noiare. Nam pietatem produxit nobiscū: q̄ꝛ cetera aīalia vestiuit caʒ sceuam constituit: ꝛ in hoc errat: q̄ꝛ armata creauit hoīem nudum fecit: vt dicit Isidor⁹ lib.2. ethimolo. vt nulli noceret: plangē cepit: v. compati disceret risum retardat: vt se cognoscat inter has miserias pauperem: statim nati membra ligantur: vt infirmari discat: membrorum non statim concessit vsum: vt dum membra nostra extendimus ad opera pia non statim premium: sed futurum ꝛ celeste speremus. In hoc ꝙ nihil valemus discamus: vt sicut nos ab alijs: ita alij a nobis dependeāt. In multiplicitate medele multa

opera misericordie nobis esse necessaria demonstrat. multe passiones hominibus date multam nos debent cōpassionē docere: dedit etiam duas manus vt abundanter tribuas: nulla auaricia seruata: societatē i pietate seruares: te socialem fecit: nihil ergo nā ↄtra hoīem egit: sed ↄtra eius malas voluntates ⁊ affectus. ¶ Tertio ꝓbaꝛ rapinā esse detestādam rōne maioris punitionis: nam grauiter punitur le. ciuili: cānonicali: ⁊ diuinali. Prio le. ciuili. cōtra enim raptorem: aut agit ciuilr aut criminalr: si ciuiliter. i. ad penā pecuniariam: tūc ṡm le. infra annū puniꝛ in quadruplum: post ānum vero in simplū. Si aūt agitur contra eum criminalr: tunc dicendū est quia aut rapuit sine armis: ⁊ tunc deponitur ab ordinatōe rex suaꝝ: qꝛ amittit factionem testi: aut cum armis: tunc deportaꝛ in insulā: patet ṗdicta. C. de furt. in autē. nauigia. Similiter si qs rapuit bona nauigiorū sub pretextu dn̄ij vel ↄsuetudinis vel quouis pacto facit ↄtra legē. C. de naufra. l. j. vbi dicitꝛ. Si qn̄ naufragio nauis expulsa fuerit ad littus fiscus non interponat: qđ enim ius hꝫ fiscus in aliena calamitate vt de re luctuosa cōpendium sectetur. h ibi. Et hoc est qꝛ nemo debꝫ locupletari ex alioꝝ iactura. ff. de redi. inde. l. nam h. natura. ¶ Scđo puniꝛ le. canonicali multipliciter. Nam raptor dꝫ excōicari non solum a suo epō: sed etiā ab alio in cuiꝰ epatu rapinā fecit: etiam predictos naufragantes: vt extra de rap. c. excōicationi. Item pira per mare ṗdātes excōicati sūt: nec absolui pn̄t citra sedē apostolicā. Silr spoliātes romipetas ⁊ alios peregrinos visitantes sanctuaria: aut eos qui pro suis negocijs ad curiā romanā se transferunt: vbicūqꝫ sint vel inde redeūtes aut portantes ad curiam victualia: silr excōicati sunt: vnde. 24. q. 3. c. illi qui scribiꝛ. Illi q peregrinos vl oratores cuiuscūqꝫ sancti siue clericos siue monachos vel feminas aut inermes pauperes depredati fuerunt: vel eorū bona rapuerunt: anathemaris vinculo feriātur: nisi digne emendauerint. hec ibi. Nam denegaꝛ cuilibet raptori penitentia: nisi ablata restituat vel plenā fidem de restitutiōe faciat. Si aūt pertinax vsqꝫ ad mortis articulum permāsit ⁊ iam non hꝫ vnde satisfaciat tunc si petat penitentiā dabiꝛ ei ⁊ viaticum ⁊ sepultura: si heredes ⁊ alij ꝓpinqui volūt satisfacere pro eo: qui etiam cōpellendi sunt satisfacere: qꝛ hn̄t de bonis illoꝝ qbus successerunt. Si vero decedūt in penitentes priuantur vtroqꝫ. s. viatico ⁊ sepultura: ⁊ h fere oēs doc. sentiunt: presertim Ray. ⁊ Hos. Si aūt talis non habet vnde reddat: nec heredes vl ↄsanguinei: vel propinqui nolunt satisfacere quia non teneꝛ: ille tn̄ bene ↄtritus fuit ⁊ fecit qđ potuit lꝫ tarde in hoc casu videꝛ decretalis sup eo. expresse dicere ꝙ priuabiꝛ sepultura: ⁊ hoc ad terrorē alioꝝ fit: ⁊ hoc si notorius est: si vero occultus est non. presbyteri aūt qui cōtra predicta faciunt: si notorium est ab officio ⁊ beneficio deponi debent ṡm Ray. ⁊ Hos. Itē raptores publicos: latrones: adulteros: homicidas: ⁊ hmōi ad ecclesiam fugientes emunitas ecclesie tueri non debet.

¶ Tertio puniꝛ rapina lege diuinali in pn̄ti ⁊ in futuro. In pn̄ti tales diuino iudicio grauiter feriūꝛ. Nam Eliodorus grauiter a deo punitus est: qꝛ rapere voluit de templo dei victualia viduarū ⁊ pupillorum: vt habeꝛ. 2. Mach. 3. Item ṗncipes latronū. s. Recab ⁊ Banaa portantes caput Isbosetꝰ filij Saul iussit Dauid occidi. 2. Reg. 4. Item Roboā rex qui noluit alleuiare iugū ⁊ onus exactionum qđ imposuerat pplo eius pr Salomon amisit. x. partes regni sui. i. x. tribꝰ vt. 3. Reg. 12. In futuro etiam rapina a dn̄o puniꝛ. s. in inferno: vnde Aug. in lib. de ver. dn̄i. inqt. Si in ignem mittiꝛ qui non dederit rem ꝓpriā vbi putas mittendus est qui inuasit alienā? Si cum diabolo ardere habet qui nudū nō vestiuit: vbi putas arsurus est qui vestitū expoliauit? Item Rabanus super Matth. ait. Quid recipiet qui aliena tulerit: si semp ardebit qui sua non dederit? Que oia ↄfirmat Fulgentius tractans illud Matth. 7. ois arbor que non facit fructū bō. Si sterilis in ignem mittiꝛ: rapacitas quid mereꝛ? aut quid recipiet qui alienum tulerit: si semp ardebit qui de suo non dederit: ⁊ si iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiā: quale iudiciū erit ei qui fecerit rapinā. hec ille. ⁊ sic patet ꝙ detestanda ⁊c.

¶ Pars scđa huius sermonis in qua ꝓbaꝛ rapinam esse detestandam triplici aucte.

Secundo in hoc sermōe dico rapinā summe esse detestandā aucte triplici scꝫ politica: sancta: ⁊ autentica. Prio aucte politica phoꝝ ⁊ poetaꝝ sic discurrēdo. Tul. 2. lib. de offi. dicit. Nullum vitiū deteriꝰ

est auaricia:presertim in ꝑncipibus ꝛ rempu
blicam gubernantibus. Habere enim q̃stui
rempublicā nō modo turpe est:sed etiā scele-
ratum ꝛ nefandū:nulla aūt re cōciliare faci-
lius beniuolentiā multitudinis pñt hi qui rei
publice presunt:q̃ꝫ abstinentia siue liberalita
te.hec ille.Salustius in iugurtino ait. Popu
lus ꝛ senatus romanus ante carthaginē de-
letam placide modesteqꝫ rempublicā tracta-
bant:neqꝫ gloria: neqꝫ dñationis certamen
erat metus hostilis in bonis artibus ciuita-
tem detinebat:sed vbi illa formido mentibꝰ
discessit:sola ea que due res amant lassiuia
atqꝫ supbia incessere.Itaqꝫ in rebus aduer-
sis optauerunt ocium:qḋ postq̃ꝫ adepti sunt
asperius acerbiusqꝫ fuit. Nam cepe nobili-
tas dignitatē:populus libertatē: in libidinez
vertere:sibi qsqꝫ ducere rapere:trahere.h̃ ille
Policrates quoqꝫ lib.j.c.3.dicit. Ubi gen-
tium iustitia:que politica dicit̃ ꝑceptis ꝛ mo
ribus informantes:cuius merito respublica
hoiuz subsistit ꝛ viget vnūquēqꝫ suis rebꝰ et
studijs voluerunt esse ꝯtētum:vrbanis ꝛ sub
urbanis colonis vel rusticis sua singulis lo-
ca ꝛ studia prescribentes:nemo qḋ esset alte
rius vsurpabat manente in oibus indiuiduo
charitatis affectu.hec ille. Ouidius in lib.ꝑͦ
metamor.ait.Protinus irrupit vene peiorꝭ
in euum.Omne nefas fugere pudor verūqꝫ
fidesqꝫ.In q̊ꝝ subiere locū fraudesqꝫ doliqꝫ.
Insidieqꝫ:ꝛ vis ꝛ amor sceleratus habendi.
Terentius quoqꝫ in phormione ait. q̃ꝫ iniq̃
compertū est vt hi qui minus hñt semꝑ ali-
quid ditioribus addant.Prosper lib.epigrā
matum ait.Quisqs enim cupidus non expē
denda recōdit.Que nulli tribuit pauperibus
rapit.Nec par solicitis nec modus est cupi-
endis.ꝛ sic patet aucte politica rapinam esse
detestandam. ¶ Scđo idem ꝓbat̃ aucte scā
scꝫ no.ꝛ ve.testa.sic discurrendo.Non mora
bitur opꝰ mercenarij tui apud te vsqꝫ mane
Leuit.19.Agros enim ꝛ vineas oliueta optā
tollet:ꝛ dabit seruis quibus rapuistis.j.Re.
8.Abundant tabernacula predonum:ꝛ au-
dacter prouocant deū.Job.12. Abstulisti pi-
gnus fratrum.t.sine causa ꝛ nudos spoliasti
vestibus:esurienti subtraxisti panem.Job.22
Si fructꝰ eius comedi absqꝫ pecunia ꝓ fru-
mento oriatur mihi tribulus:ꝛ pro ordeo spi
na.Job.31.Insidiat̃ vt rap.pau.rap.pau. duz
attrahit euz.ps.9. Si videris calūnias ege-
norum:ꝛ violata iudicia:ꝛ subuerti iustitiam
in prouincia ne mireris.Eccle.5. Stabūt iu.
in ma.cōstantia aduer.e.qui se angu.Sap.5.
Panis egentium vita pau.qui defrau.illum
homo sanguinis est.Eccle.34. Ego dñs di-
ligens iudicium:ꝛ odio hñs rapinā in holo-
caustum.Isa.61. Ve qui edificat do.suam in
iniustitia:ꝛ cenacula sua non in iudicio:ami-
cum suum opprimit frustra: ꝛ mercedez eiꝰ
non reddit ei.Hiere.22. Populi terre calū-
niabantur calumnia:ꝛ rapiebant violenter:
egenum ꝛ pauperem affligebant: ꝛ aduenaz
opprimebant calūnia absqꝫ iudicio: ꝛ effudi
super eos indignationē.m.ꝛ i igne ire.m.eos
consumpsi viam eoꝝ in caput eoꝝ reddidit.
ait dñs.Eze.22. Qui comederunt carnē pp̃li
mei:ꝛ pellē eoꝝ desuper excoriauerūt ꝛ ossa
eoꝝ ꝯfregerunt:clamabunt ad dñm ꝛ non ex-
audiet eos ꝛ abscondet faciem suam ab eis ĩ
tempore illo:sicut nequiter egerunt in adin-
uentionibus suis.Mich.3.Quia tu spoliasti
gentes multas:spoliabunt te oēs qui reliqui
fuerint de pp̃lis:ꝓpter sanguinē hominis.
Abac.2.hñti dabitur:ꝛ ei qui non habet: etiā
quod habet auferet̃ ab eo.Matth.13. Ne cō-
misceamini fornicatorijs huius mundi: aut
auaris:aut rapacibus:aliogn debuerat de h̃
mundo exisse:si his qui frater noiatus ē for-
nicator:aut auarus:aut rapax:cum huiusmōi
nec cibum sumere.s.precipue.ꝑme corin.5.
Rapaces regnuz dei non possidebunt. ꝑme
cor.6.Ecce merces operarioꝝ qui messuerūt
regiones: que fraudata est a vobis clamat ꝛ
clamor eoꝝ introiuit in aures dñi sabbaoth.
Jaco.5.Et sic patet aucte sancta no.ꝛ ve.tes.
rapinam esse detestandam.¶Tertio idem ꝓ
batur aucte autentica.s.sanctoꝝ doc.ꝛ decreti
Nam Greg.in lib.moral.dicit. Hostes ad
rapinā ꝓuocat:qui suas eoꝝ noticie diuinas
denudat.hec ille.ꝛ.12.q.2.c. sicut ecclesia. dicit
sic.Sicut ecclesia: ꝓprias res amittere non
debet:ita ea rapacitatis ardore aliena inua-
dere nō oportet.Itē Hieronymus ad nepo.
ait.Nūmū addunt nūmo marsupia suffocā-
tes matronaꝝ opes venant̃ obsequijs modi
ca esca in hamo ponitur vt matronaꝝ in eo
sacculi apportent̃:sic bestie: sic aues:sic capiun
tur pisces:paꝝ tribuunt vt amplius accipiāt
que magis venatio est appellāda q̃ꝫ donatio
Qui etiam.12.q.2.c.gloria epi ait.Amico qp-
piam rapere furtū est ecclesiam fraudare sa-

crilegium est: accepisse pauperibus erogādū τ esurientibus plurimis illud reseruare vel cautum vel timidum est: aut quod apertissimi sceleris est: ex inde aliquid subtrahē oiuꝫ predonum crudelitatē superat. hec ille. Item Augu. ad macedo. 14. q. 4. c. quid dicam ait. Fideli homini totus mundus diuitie sunt. infideli aūt nec obolus nōne oēs qui sibi vident gaudere conquestitis: eisqꝫ vti nesciunt alienū possidere cōuincimus: hoc enim certe alienū non est quod iure possidere. hoc aūt iure possidere qđ iuste: τ hoc iuste qđ bene. oē igitur qđ male possidere alienum est. male aūt possidet qui male vtitur. Itē. 13. q. j. ecclesias. Qđ vestrum non est iusta aiaduersione etiā illud cogamini amittere: qđ vobis aliquo mō videbatur competere. Item Ambrosius lib. de offi. Si adiuues inquit eum qui possessiōes alioꝝ eripit: aut eripere conatꝰ: non ꝓbatꝰ largitas nec illa pfecta est liberalitas: sed iactātie causa magis q̄ꝫ misericordia largiare: nō probatur liberalitas si qđ alteri largitꝰ: alteri quidē extorqueat si iiuste querat: τ iniuste dispensandū putat: claret ergo rapinam esse detestandam τc̄.

¶ Pars tertia huius sermonis i qua ꝓbatꝰ rapinam esse detestandā multiplici exēplo.

Tertio in hoc sermone ꝓbatꝰ rapinaꝫ esse detestandā exēplo triplici. s. Pagano. Antiq. Et christiano. Primū ponit Sen. di. Vidisti aliqñ canē frusta panis a dño missa vel carnis aperto ore captātem: quicqd excipit integrum deuorat protinus: τ semp ad futuri spem hiat. Idem cuenit nobis: quicqd expectantibus fortuna proiecerit illud sine vlla voluptate dimittimꝰ statim ad rapinam alterius erecti: hoc sapienti non euenit plenus est: τ si quid obuenit securus excipit τ reponit. Imperitis aūt ac rudibus nullus precipitatōis finis ē in epicurreū illud chaos decidunt. iam ne fine termino ē. hec ille. ¶ Scōm exemplū ponit Valerius li. j. de rapina sacrilega. di. q̄ Quintꝰ Fuluiꝰ Flaccus grauissime punitus est: quia teglas marmoreas ex Junonis tēplo i edem fortune equestris: quā faciebant rome transtulit. Nam effectus est demens τ prenimio dolore expirauit. nam audiuit duoꝝ suoꝝ filioꝝ in illirito. i. sclauonia militantiū infortunium quoꝝ pmus decessit: alter grauiter vulneratus est: quo casu motus senatus iussit teglas locros reportari. ¶ Tertium exemplum ponit idem Valerius lib. 6. di. q̄ cuꝫ Drusius Brutus in hispania subiugasset fere totā lusitaniam pter vrbem cirraniā tentauit cōuenire cum ea vt se redimerent pecunia: sꝫ legatis bru. vno ore rñsuꝫ est ferrum sibi a maioribus quo vrbem tuerenꝰ non aurum quo libertatē ab imperatore auaro τ rapaci emerent relictum. hec ille. ¶ Scđo idem ꝓbatur exemplo antiquo ve. testa. triplici. Primum ponitur rōne vsurpationis. Nam vsurpare alienum est graue pctm̄: patet in Adam qui rapiens de ligno scie bo. τ mali de paradiso eiectus est Geñ. 2. patet etiam de labam qui rapuit mercedem Jacob. x. vicibus Geñ. 31. ¶ Scōm ponitꝰ rōne vindicatiōis. qđ pꝫ de Pharaone qui ppl̄m isrlꝰ opprimebat opibꝰ duris luti τ lateris. Exod. j. Propter qđ submersus est cum toto suo exercitu. Exod. 15. ¶ Tertium ponit rōne assimilatiōis: qꝛ peccatum rapine multū assimilatꝰ diabolo: q fuit primus raptor. voluit enim rapere altitudinē dñi. Isa. 14. τ incessanter laborat vt bona nostra rapiat: τ raptores sunt demonibus siles τ peiores. ¶ Primo qꝛ diabolꝰ torquet eos qui male egerunt: raptores aūt predantur et torquent eos: qui a malo recedunt. Isa. 44. Qui recedit a malo prede patuit. Diabolus in die iudicij se poterit excusare: qꝛ solum malos afflixit. Raptores aūt oēs ꝓpter qđ magis excusabilis. ¶ Scđo sunt in hoc peiores demonijs: qꝛ angelos ad hoiuꝫ custodiā deputatos verenꝰ τ horrent: qđ raptores facere recusant. ¶ Tertio qꝛ demones torquent in inferno hoies qui est tormentoꝝ locꝰ raptores in hoc mundo qui est locus libertatis. ¶ Tertio probatur exemplo nouo τ politico christianoꝝ in suis legibus politicis τ humanis. Nam ꝑm le. si quis sub aliquo dño dānificatur: τ dñs exactionem ratificat vterqꝫ rapinam cōmittit: τ ad restitutionē tenetꝰ: vt patet. ff. de vi τ vi armata. §. sed τ eum quis l. j. de re. iu. l. hoc iure. §. deiecit. Silr habetur exemplū de ministris que multa rapiunt et nihil tradunt: vt tabellarij τ officiales dñoꝝ τ cōitatum. Dñi enim qui in terris suis non resistunt malefactoribus crimina illoꝝ emēdando quasi ꝯsentire videnꝰ. vnde ar. de hoc ff. de offi. prefecti vigilū. l. j. habetꝰ q̄ pfectꝰ tenetur de incendio τ furto τ hmōi: que in vrbe contingunt sua negligentia: τ magister na

uis rñdebit de furto ⁊ sua naui facto: vt isti.
de obli.que quasi ex delic.§.Item exercitoꝛ.
Postremo ẜm le.humanas qui res ecclesie
rapuit ⁊ vsurpat sacrilegium cõmittit:qꝛ pu-
nitur pena pecuniaria:vt patet.ff.ad le.iul.pe
culatus.l.sacrilegij.que pena ẜm qualitatem
criminis ⁊ quãtitatem ⁊ loci ꝯsuetudinem i
fligenda est:patet igiẗ rapinam summe eẽ de
testandam:ideo hortoꝛ vt ⁊c̃.

¶ Feria tertia post dñicã de passione in qua
tractaẗ de q̃ditate ⁊ entitate vsure. ẜmo.57.

PAueant om
nes habitan.in vni.ter.deũ
Danieẗ: quia ipse libera.et
soluatoꝛ faciẽs signa ⁊ mi
rabilia i ter.⁊ in ce. Dani.
14.Quia dcm̃ est:carissimi
hoc precep.non fur.fa. ꝓhibitam esse ois rei
aliene vsurpationem:sub qua cõtineẗ vsura-
rum vorago:vt dicit Alexan.loco supra alle-
gato ꝙ.s.hoc mandato interpretatiue ꝓhibeẗ
vsura.Ideo de impia vsuraꝝ iniquitate qua
ciuitates infecte sunt:iuxta illud ps.54.⁊ nõ
defecit de pla.eius vsura ⁊ dolus aliquid est
dicendum:de q̃bus põt illud dici.paucãt ⁊c̃.
de vsure ergo malignitate tres ꝯsideratiões
faciemus. Prima dicitur vsure descriptio.
¶ Scđa vsure excusatõ. Tertia vsuꝛ exclusio
¶ Pars ꝑma huius sermonis in qua decla
ratur quid sit vsura ⁊ que requirãtur ad ei⁹
integritatem.

PRimo in hoc sermone a diffinitiõe
vsure cõuenit inchoare.diffiniẗ autez
ẜz Ambro.vt habeẗ.14.q.3.c. pleriqꝫ
sic. Vsura est quodcũqꝫ accedit sorti.ẜm mo
nal.aũt in sum.sic. Vsura est lucrum ex mu-
tuo facto debitũ vel exactum. Goff.eam in
sum.sic dicit. Vsura est quicq̃d sorti accedit
intentione precedente vel pacto. Hosti.autẽ
in sum.co.ti.sic eam ꝑfecte diffinit. vsura est
quicq̃d solutioni pecunie mutuate accedit:ip
sius rei vsus gr̃a pactione interposita:vł hac
intentione habita in ꝯtractu:vel exactiõe ex
post facto:qui hac sua diffinitione cõprehen-
dit omnes alias. Ad cui⁹ declarationez tria
notanda sunt cum tribus regulis.¶ Primo
notandum est ꝙ q̃cq̃d accipitur vltra sortem
idest portionez mutuatã siue sit pecunia siue
fructus seu bladum siue vinum seruitiuz:aut
q̃dcũqꝫ aliud qđ aliquo precio estimari põt:
vsura est.Ex quo aduertere debent quidam
se sub ignorantia paliantes credentes solum
modo vsuram esse cum accipiunt pecuniam
vel aliud precium vltra sortem mutuatã: q̃a
quicq̃d accipiẗ rõne rei mutuate vsura est:ẽt
si minimũ sit. Unde Ambro.vbi supra ait.
Pleriqꝫ refugientes precepta siue legis cum
dederint pecuniã negociationibus:non i pe-
cunia vsuras exigunt:sed de mercibus eoꝝ
tanq̃ꝫ vsuraꝝ emolumenta accipiunt: iđ au-
diant q̃d lex dicit:neqꝫ inq̃t vsuras escarum
accipies:neqꝫ oiuꝫ rex. Idem ibidem. Esca
vsura est:⁊ vestis vsura est:⁊ q̃cq̃d sorti acce-
dit vsura est.ex qđ velis ei nomẽ iponas vsu
ra est.bene ergo diciẗ in diffinitione vsura ẽ
quicq̃d solutioni rei mutuate accedit. ¶ Ad
cuius maiorẽ declarationem poniẗ talis re-
gula ꝙ non licet aliq̃d accipere vltra sortem
mutuatam:qđ ꝯtra quosdam est asserentes
sufficere in ꝯtractu ꝙ pars nõ dãnificetur q̃
mutuum accipit:q̃uis alia comodũ sentiat.
Nã Geral.odo.sup.4.lib.ethi.dicit. ꝙ si q̃s
dicit posito ꝙ mercatoꝛ accipiat ipecuniã ad
vsuram:⁊ inde multum lucreẗ talis cõtract⁹
videẗ vtriqꝫ cõmodus ⁊ voluntarius. Re-
spondendũ est non esse veꝝ.Nam recipiens
mallet reddere sine vsura:q̃ꝫ cum vsura: nec
est comodus:qꝛ ẜm formã pacti est dãnosus
cũ plus debeat reddere q̃ꝫ accepit: ⁊ euẽt⁹ lu
cri sequẽs nõ iustificat hanc iniquitatẽ.Ex q̃
regula sequiẗ ꝙ ꝯtractus videẗ iniustus cum
quis mutuat frumentuꝫ antiquũ intentione
principali:vt recipiat nouũ ⁊ melius:⁊ ẽ vsu-
ra ẜm Gof.in sum.sua.c.ti.ad fi.versi.si quis
Si aũt mutuat non vt lucreẗ:sed vt non sibi
pereat:vel vt faciat accipienti gr̃am:secus est
⁊ idem tenent Hosti.⁊ Ray.in sum.eo.titu.
Eodem mõ intelligendũ est dcm̃ Io.de lig.
in.c.In ciuitate:ex̃.e.cum.s.hoc mutuũ fit pro
charitate recipientis:vel vt sibi nõ pereat dũ
modo debitoꝛ non dãnificeẗ. Ex hac etiam
regula seq̃ẗ ꝙ si q̃s mutuat cõitati hoc pacto
ꝙ durante debito nõ teneẗ soluere collectas
videẗ vsurarius si collecte sibi vt ceteris oib⁹
erant imponende: ⁊ hoc videẗ Io.an.tenere
in.c.ꝯsuluit de vsur.⁊ Pe.de ancha.super.j.
c.e.ti.Si aũt mutuat vt non soluat quod aẗ
soluere non teneẗ:non est vsurarius vt videẗ
sentire Inno.in.c.j.de vsuris. ⁊ idem vt ipse

dicit tenet Guil.⁊ Specu. Ex hac regula se
quiť ꝙ ille etiā cōtract⁹ non videť iustus: cuꝫ
quis mutuat pecuniā Titio ut molat ad mo
lendinū suū: ⁊ hoc principali intensione: vel
coquat ad furnū suuꝫ. vel si est doctor ut in-
tret scholā suā. Idē est de eo qui dat mutuū
ꝑncipali intensione: ut det cursum apothece
sue. Sed quib⁹ habeant hi restituere: habeť
in sermonario de pnia in tractatu de restitu
tionib⁹. ¶ Scđo notandū est ꝙ vsura soluꝫ
cōmittiť in cōtractatu mutui veri vel interꝑ
tati. Est eni mutuū quasi meū facere tuum:
quia id qđ a me tibi mutuo datur ex meo fit
tuū. Res enim mutuata illius fit: cui mutuo
erogať. ff. de rebus creditis. si certum petať. l.
mutuū. §. appellata. est mutui datio: quia de
meo tuū fit. Rō autē quia solum in mutuo
vero vel interpretato ſm Alexan. de ales. ⁊
Alexā. lombar. est q2 cum vsura sit vitium ⁊
peccatū: necesse est ꝙ sit in aliquo contractu
sortis date. Tale nēpe vitiū cadere non pōt.
Primo in ꝯtractu emptionis ⁊ venditiōis:
quia in tali cōtractu non accipiť aliquid qđ
accedat sorti: gnimo si aliquid accipiť de re
empta cū vendiť: illud est de sorte: ⁊ non acci
pit sorti. Nam si quis ꝑ centū emat agrum
⁊ in fine anni fructus inde percepti valeant
decē: talis excrescētia de sorte est. Eodē mo
do si quis emat merces que in vno loco abū
dant ꝑ minori precio: ⁊ aliquid lucreť dum
eas in alio loco vendit: lucrum est de sorte: ⁊
ideo licitū. ¶ Scđo non cadit vsura in ꝯtra-
ctu locato: ⁊ hoc ꝓpter candē rōnem: proin-
de id qđ datur pro re locata est vtiqꝫ merces
⁊ non vsura. ¶ Tertio non pōt esse vsura in
comodato: quia si ꝑ comodato aliqd datur
comodatū tunc transit in locatū: vnde id ve
re diciť locatū nō comodatū. Vñ quedam
glo. 14. q. 3. ca. ꝙ autē. dicit: Qđ duo sunt cō
tract⁹ qui de natura sua gratuiti sunt. s. mu-
tuū ⁊ comodatū: mutuū autē si nō est gratui
tū nō est mutuū: sed vsura: comodatū si non
est gratuitū nō est vsura: sed tunc desinit esse
comodatū: ⁊ trāsit in locatū. Qđ si queritur
quare plus in contractu locationis liceat ac-
cipere vltra sortē: q̄ꝫ in mutuo. Rñdeť tripli
citer. Primo ꝙ in re locata siue cōducta dif
fert siue distinguiť eius vsus ⁊ fructus a rei
alienatione siue consumptione: sicut patet in
vectura seu equitatione: aut in habitatione
domus conducte. Propterea vtilitas talis
vsus nō ꝓuenit ex solo actu ⁊ industria ipsi⁹
vtentis: sed etiam et principalius ex virtuali
efficacia rei vtilibis. Unde si in rebus mu-
tuatis vera rō locationis detur: licite vltra
sortē recipi potest. Nam si quis pecuniaꝫ in
sacco sigillatā alicui locauerit: ut a visitanti-
bus credať diues: ⁊ amplius honoretur ⁊ ti-
meať: aut sola presentatione aliquod pericu
lum siue detrimentū euadat: tunc aliqd pōt
accipere sue talis locationis: q2 non fuit mu
tuatio nec eius vsus fuit consūptio siue alie-
natio. h̄ habentur ſm Tho. 2. 2. q. 78. ar. p̄. in
responsione sexti argumenti. et Hosti. e. ti. ⁊
ff. comodati. l. 5. §. fi. ⁊ l. sequenti. Et. 14. q. 3. c.
si feneraueris. in glo. In re aūt mutuata nō
distinguiť vsus ab ipsa re: quia vsus rei est
ipsius consumptio: ut patet in blado vino. ⁊
huiusmodi vel distractio: ut in pecunia. Se-
cundo respondeť ꝙ differt mutuū a locato
rōne proprietatis: quia ſm Ioan. an. c. fi. de
vsur. in locato manet proprietas rei locate
apud locantē. ff. locati. l. nō solet. quapropter
lucrū iustum est: cū nullus cogitur de ꝓprio
facere beneficiuꝫ. 10. q. 2. ca. precarie. in fi. In
mutuo autē mutuās nō tenet dñiuꝫ mutua
te rei: sed sicut dictū est transfertur in illū cui
mutuū datur: ideo non est iustum ꝙ res fru
ctificet ei cuius nō est. ⁊ h̄ est Sco. snia in. 4.
dis. 15. q. 2. Tertio respondeť ſm Alexan. de
ales ꝙ soluꝫ in triplici genere potest cadere
vsura. s. in his que numeranť: ut pecunia. ⁊ in
his que ponderanť: ut in auro ⁊ argēto. ⁊ in
his que mensuranť: ut vino frumento ⁊ simi
libus. Rō autem quare in his solū vsura et
non in alijs cōmittiť que cōmuniter locanť
⁊ conducunť: est: quia in mutuo debitor rem
mutuatā sub eadem idētitate restituere non
teneť: sed sub certitudine eiusdē valoris siue
equalis: certitudo aūt equalis valoris nō re
periť nisi in rebus illis quarū valor pēsatur
ex numero: pondere: vel mensura: qua ꝓpter
rō mutui consistere debet solū in illa re que
ad habendā certitudinē sui valoris pōt nu-
merari: aut ponderari: aut mensurari: ⁊ hoc
reperiť solū in his tribus generibus rerum:
ꝓpterea in his soluꝫ cadit vsura: non aūt in
alijs que restituūtur eodē numero. Bene er
go dicitur in diffinitione: ipsius vsus gratia
quod propterea diciť: quia si nō vsus ipsius
grā. i. gratia cōsumptionis: sed loco pene ap-
poneretť: ⁊ absqꝫ fraude fieret secus eēt quia

pena in cõtractu licite poni ⁊ exigi põt : que
ſollicitet negligentiã debitoris. de vſuris. ca.
cõqueſtus. in glo. ⁊ extra de arbi. ca. dilecti. ⁊
12. q. 2. ca. fraternitas. vel ſi acciperet loco in-
tereſſe: vel ꝑ modũ locationis: vel huiuſmõi
nõ eſſet vſura: ut patebit ꝑ ſequenti. Jdeo iu
xta predicta ponitur talis regula ſm Sco. in
4. diſ. 15. ꝙ ad vitandũ vitiũ vſure nõ debet
ſe alter contrahentiũ conſtituere in loco tu-
to de lucro ⁊ proximũ de dãno: quod ſic in-
telligit Sco. ut non ponat ſe quis in tuto ex
cõtractu vel pacto: ſic ſemꝑ aut in pluribꝰ cõ
tingente. Ex qua regula ſequit̃. Primo ꝙ ſi
qs mutuet frumẽtũ eo pacto ut ſibi reſtitua
tur in tẽpore: quo vel ſemꝑ vel ut in pluribꝰ
eſt plus cõmuniter valiturũ. Vel ſi qs ven-
dit ad terminũ: ⁊ preciũ determinat ꝓ qua-
cũqʒ die qua interim plus valebit: talis cõ-
mittit vſurã ſm Hoſti. in ſũ. de vſuris. §. an
aliqua. Et Joan. an. in ca. ſuꝑ. extra. co. ⁊ glo.
in. ca. fi. extra eo. Et Monal. in ſũ. c. ti. Scdo
ex illa regula ſequit̃ : ꝙ ſi quid qs vendit ꝓ
precio quod in inſtanti currit: ſi plus valebit
vſqʒ ad paſca vult illud plus: ſi vero minus:
non vult illud: cõmittit vſurã: qꝛ ſm Hoſti.
vbi ẽ. talis in pacto claudicat. ar. C. de ſolu. l.
penul. ff. de dãno infecto. l. qui bona. §. ſi qs.
Et. ff. ꝓ ſocio. l. ſi non fuerit. Tertio ex illa re
gula ſequit̃ ꝙ ſi preciũ ponit̃ ſub incerto in
ꝯtractu emptionis: non erit vſurarũ fraus
vel prauitas: ut ſi vendo rem ad preciuʒ illiꝰ
tẽporis quo veriſimiliter dubitat̃ an res em
pta plꝰ minuſ ue valeat: nõ eſt ibi vſura ſm
Sco. in. 4. diſ. 15. ⁊ in ca. nauiganti. de vſur.
Similiter eni ſi do tibi decẽ ſol. auri ut tali
tẽpore tantũ vini reddas: vel olei: ⁊ huiuſmo
di: que ꝗuis nunc plus valeant: tñ ſolutiõis
tẽpore dubitat̃ veriſimiliter: vtrũ plꝰ vel mi-
nus debeant valere: nõ eſt vſurariꝰ. ut in di-
cto ca. nauiganti. ¶ Tertio notãdũ eſt ꝙ qñ
in mutuo ſit expreſſa cõuenientia pacti: tunc
expreſſa eſt vſura. Unde in diffinitiõe ſubdi
tur: pactione interpoſita: ꝙ ſi talis pactio nõ
interueniat: ⁊ tamẽ ſola ſpe lucri fiat mutuũ:
vſura eſt in iudicio dei. Jdeo addit̃ intenſio
ne habita in contractu: vel exactõe habita ex
pacto facto. Ait eni Alex. in. 3. pte in tractatu
de pre. precep. ṗmo: ꝙ diuerſe ſcientie diuer-
ſas habẽt conſiderationes: ⁊ a diuerſis ſciẽ-
tibꝰ idẽ diuerſimode conſiderat̃. Hinc eſt ꝙ
ſm leges humanas ſola volũtas non facit
vſurariũ: qꝛ lex humana mandatũ cohibet:
nõ aium. Scdm vero legẽ diuinã q̃ aiuʒ co
hibet. ſola voluntas facit vſurariũ. Vñ Luc.
6. dñs dic̃: Mutuũ date: nihil inde ſperãtes
Ad cuius declarationẽ ⁊ vltime partis diffi
nitionis predicte dilucidationẽ ſciendũ ẽ ꝙ
in mutuo põt eſſe triplex intentio ſm glo. in
ca. cõſuluit. de vſu. Prima dr̃ intentio cha-
ritatis q̃ eſt cauſa mutui. ſ. qñ in mutuo dan
do: homo ſolũ ex charitate mouet̃: nihil inde
ſperans tẽporale: ſed ſola mera grã mutuat
indigenti: tunc ſi accipiens aliqd vltra ſorteʒ
dederit: ſi grãs ꝓbabiliter ⁊ ex amicicia pro-
pter bñficiũ mutuationis dederit: tunc licite
accipere põt. Si autẽ preſumit̃ ꝙ ſolum ſit
quaſi in preciũ mutuationis: tunc recipe nõ
debet: imo ſic receptum reſtituere debet ipſi
danti. Si aũt qui mutuũ recipit expreſſe di-
ceret: ꝙ non dat rõne mutui facti vel faciẽdi
ſiue ſperati : tunc ſatis preſumi põt ꝙ illud
gratis donat. Secunda intẽtio que põt eſſe
mutuo dicitur tepiditatis: in qua mutuũ eſt
cauſa ſpei: qđ quidẽ ꝯtinet cũ mutuans liceʒ
principaliter moueat̃ ex charitate: ſecũdario
tñ mouet̃ ꝓpter aliquã vtilitatẽ tẽporalẽ: ita
tñ ꝙ ſi etiã illa ceſſaret nihilominꝰ mutuaſſe
vellet: hec intẽtio non tollit: ſed minuit meri
tũ plus vel minus: ſm maiorẽ vel minorem
reſpectũ ad comodũ tẽporale. Huiꝰ ſentẽtie
ſunt Jnno. Ber. ⁊ Alla. ſuꝑ ca. conſuluit. de
vſuris. Non eſt eni vſura vbi gratis recipit̃
vel offert̃. ar. 14. q. 3. ca. vſura. Et diſ. 18. ca. de
eulogijs. Nulla eni oblatio ſuſcipienti ma-
culã ingerit: que non ex ambiẽtis petitione
proceſſit. i. q. 1. ca. ſicut. el ṗmo. Et addit idem
Monal. ꝙ ob charitatem principaliter mu
tuauit: ſi ſecũdario aliqd emolumenti retri-
butionis etiã ſperauit: non videt̃ vſura. argu.
ad h. 77. di. c. in ſingulis. Et. 59. di. ca. ſi offi
cia. Et. 61. diſ. ca. qd ꝓderit. Nam liberaliter
mutuans ſcire debet debitorẽ eſſe naturalit̃
ad antidota obligatũ. ff. de peti. here. l. ſed ⁊ ſi
lege. §. ꝯſuluit. i. q. 2. ca. quã pio. Et de ſymo.
ca. tua. Et aduertendũ eſt ꝙ ſi ille q mutuuʒ
dedit cũ intentione charitatis: obſeruare de
bet in oblatis ſibi illas circũſtantias que di
cte ſunt: multomagis q cũ tepiditate mutuat
cũ ipſe propinquior ſit cupiditati corruptiui:
ꝗʒ ille qui ex charitate dedit. Tertia intentio
q̃ cadere põt in mutuo dr̃ cupiditatis. ſ. cum
ſola ſpe lucri vel principaliter ꝓpter lucrum

qs mutuū prestat:licz nō interueniat: ꝛ tunc p̃ncipaliter spes lucri est causa mutui. Talis in iudicio aiarū vsurarius est: ut expresse est casus.ca.cōsuluit.de vsur.qd capi.sup predicto dñi verbo fundat̃:mutuū date nihil inde sperantes. Et ibidē subdit̃: Si mutuū datis eis a qbus speratis: que est vobis grã: q.d. nulla. Qd qdē vsuraria intentio pōt tripliciter haberi ſm Ricar.in.4.dis.15.ar.5.q.5. ¶ Primo aūt cū mens vsurarij añ actū cōtrahendi mutuuz est corrupta cupiditate. Si aūt postea mutat̃ talis intētio vsuraria p̃ncipalis:ꝛ nō fit pacto vel aliter expressa: rectificat̃ contract⁹:ꝛ qd dat̃ modis p̃dictis accipi pōt. ¶ Scdo modo pōt interuenire cōcomitanter:ut cū quis gratis mutuat aio liberali: postmodū intētionē mutat post contractū:ꝛ intēdit p̃ncipaliter lucꝝ: tūc efficit̃ vsurari⁹:ꝛ qcqd recipit ex tali intētione quoquo modo expressa:tenet̃ restituere ſm sniaz Archidia. 14.q.3.ca.pleriqz. ¶ Tertio pōt cōcurrere dicta intētio subsequētis ut facto mutuo liberali:ꝛ in fine debitor aliqd vltra sortē donat ꝛ creditor illud tāqz sibi datū p̃ncipaliter ꝓpter mutuū ꝛ ꝓpter tale lucrum gaudet mutuasse:ꝛ hoc p̃ncipali intēsione:tūc efficit̃ vsurari⁹.ꝛ ꝓbatur h̃ tertia intētio ex diffinitiōe vsure supra posita p Hosti. ¶ Juxta predicta ponit̃ tertia regula ad cognoscendū vsurā.s.ꝙ periculū in se susceptū nō excusat vsurā:qꝛ si vsura fit p̃ncipaliter ex spe lucri: act⁹ ex natura sua sic est vitiosus: ut nō possit ex tali circūstantia excusari. Ex q̃ regula sequit̃ p̃mo ꝙ casus q habet̃ in ca.nauigāti.de vsuris.s.ꝙ si mutuator nauiganti ad nundinas mutuat pecuniā ut aliqd accipiat̃ vltra sortē ꝛ suscipit in se periculū maris vsurari⁹ ē. Secūdo ex illa regula sequit̃ ꝙ si qs mutuat venetijs centū:ut vltra mare recipiat cētū ꝛ.xx. ꝛ suscipiat dimidiū periculū maris:est vsurarius ſm Hosti.ut pz ex dictis. Tertio sequitur ex illa regula ꝙ si qs mutuat cētū ad decē ānos:ita ꝙ si infra decēniū alter cōtrahētiū moriat̃:debitor sit liber:sin aūt det.cc.ſm Alex.lōbar.est vsurari⁹. Quib⁹ oib⁹ addi dz ſm Sco.i.4 di.14.ꝙ vltra p̃dicta ad cognoscendū vsurā in ꝯtractu mutui:lucrū nō debet venire ex tpe:qꝛ tēp⁹ nō pōt vendi. Vñ in ca.q manumittit̃.12.q.2.scribit̃: qd est cōe nō est pticulare singuloꝝ. Ex quib⁹oib⁹ patz qd sit vsura ꝛ in quib⁹cadere pōt:quib⁹modis cōmittit̃:ꝛ quib⁹regulis cognoscis.

¶ Pars scda huius sermonis in qua declarat̃:in quibus casib⁹licite possit aliqd accipi vltra sortem.

Secūdo in hoc sermōe habitis regulis ꝛ notādis qb⁹ pfecte cognoscitur vsura:solicite pscrutādū est: an in aliquo casu possit qs licite aliquid accipe vltra sortē in mutuo. Ad qd dicendū est ſm cōem doc.opinionem:ꝙ licz vsura de sua rōne sit mala:nec in ea (ut sic) cadat aliq̃ dispensatio.ut pz in ca.sup eo.ex̃ eo.ti.tamē aliq̃ reperit̃ circūstantia q̃ pōt tollere rōnē vsure. Ad cui⁹ declarationē tres regule ponēt̃. ¶ Pria est ꝙ ꝓpter interesse dāni emergētis aliqd accipe vltra sor.in mutuo nō est vsura: nam ſm dñm Anto.de bu.in ca. salubriter.de vsuris.duplex est interesse. Vnū dāni emergentis. Et aliud lucri cessantis. Sit igit̃ h̃ prima regula ꝙ ꝓpter interesse dāni emergētis licz aliqd vltra sortē accipe:ꝛ hoc ad dāni recōpensationē:qd Sco.cōfirmat in.4.di.15. Et Tho.2.2.q.78.ar.2.in rñsione p̃mi argu.vbi dicit:ꝙ ille q mutuū dat pōt absqz pctō i pacto deducere cū eo q mutuū accipit recōpensationē dāni p qd subtrahit̃ sibi aliqd quod debet habere:hoc eni nō est vēdere vsuz pecunie:sz dānū vitare. ¶ Ex q̃ regula p̃mo fūdat̃ casus q habet̃ in ca.salubriter.e.ti.vbi dr̃ Sane generū ad fruct⁹possessionuz q̃ sibi ꝓ nūerata dote a socero pignori obligate sunt cōputādos in sortē nō credim⁹ cōpellēdū:qꝛ frequēter dotis fruct⁹nō sufficiunt ad onera matrimonij supportāda. Nā hoc est intelligēdū qñ maritus portat onera matrimonij aliter nō.qd confirmat Ricar. in.4.dis.15. ar.vltimo.q.5. Ad cui⁹ casus declarationem q̃tuor pūcta sunt notanda. Primo ſm do. Anto.de bu.in dicto ca.salubriter.ꝙ hoc intelligit̃ qñ dos fuisset simpliciter sup termino ꝓmissa:ꝛ postea cū nō solueret:ad cautelā sit pignorata possessio:quia sustinet onera matrimonij:pōt tunc fruct⁹ ꝓ interesse accipere. Oportet igit̃ ꝙ dos sit simpliciter promissa. Nā si gener paciscat̃ de recipiēda dote ad certū diē:ꝛ interim pciperet fructus:tales fruct⁹cōputarent̃ in sor.ꝛ dicit Joā.an.ꝛ Joan.de lig.ꝙ heredes mariti q nō tenent̃ dotē restituere vsqz ad annuz ſm leges.ꝛ tñ tenent̃ relicta alere:non hñt hoc priuilegiuz qd hz gener respectu soceri:qꝛ heredes stati

possunt reddere pignꝰ obligatū ꝓ dote: secus
in marito. ut in ca. tua. de iur. iur. Scđo no-
tandū est ꝙ si soluto mr̄imonio heredes ma
riti obligāt mulieri possessionē aliquā ꝓ do
te: qꝛ non hn̄t vnde soluāt: fructꝰ cōputabunt
in sorꝫ. qꝛ non est eadē rō in p̄mo ⁊ in secūdo
igit nec idē ius. Cōcordat Hosti. in sū. ď vsu
ris. §. in aliq̄. Et Joā. an. ⁊ Inno. idē sentiūt
in ca. salubriter. ex. eo. Tertio notādū ꝙ casu
in quo gener nō recipit pignꝰ sed cautionē ⁊
promissionem de numeratiua dote certo ter
mino: ⁊ interim recipit certos denarios pro
libra ex pacto ꝓ oneribꝰ mtarimonij suppor
tādis: s̄m Joan. an. in dic. ca. salubriter. talis
cōuentio dr̄ esse illicita ⁊ vsuraria: nō obstā
te dicto ca. qꝛ dictū. ca. loquitur de fructu pi-
gnoris q supponit diuino iudicio. ⁊ ad rōnez
textꝰ dr̄ rn̄deri ꝑ cap s̄m. ꝑ vestras. ď do. inter
vi. ⁊ vxo. cū glo. Cōcor. ibi Joan. de lig. Nā
possessiones sunt a nā apte ꝓducere fructuz:
nō pecunia. Sed Pau. de leaza. tenuit con-
trariū: ut refert frater Francis. nr̄ boñ. doc. in
sū. sua. vsura primo. §. 34. Posset tn̄ dictum
Pau. saluari aliquo modo: qꝛ si gener subijt
certa onera mr̄imonij. ⁊ ꝓpter illa ⁊ nō ꝓ-
pter dilationē solutionis dotis: aliqd accipit
ꝙuis etiā velit cautionē: non videt iiuste age
re s̄m sn̄iaz Sco. ut videt s̄. in p̄ncipio huiꝰ
regule. Si aūt interesse nō subijt: qꝛ nō habz
onera: nā est abūdās ⁊ socer est grauatus: ⁊
propter expectationē dotis aliqd vellet: esset
vsurariꝰ ꝑ regulā de vsuris s̄ positā. Et sic in
telligit Joan. an. ⁊ Joan. de li. Quarto notā
dū est ꝙ gener posset donare totū ius qď hz
in pignore amico suo: ⁊ ille posset lucriface-
re fructꝰ. Sed si ab eo recipiat sūmā pecunie
dotis: ⁊ ille recipiat pignꝰ eo pacto ꝙ gener
teneat numerāti reddere pecuniā: si ille vel-
let recipe pignꝰ tale ꝓpter qď mutuauit: etiā
est vsura. Cōcor. Bal. C. de vsuris. super ru-
brica. ⁊ Monal. in sūma. ⁊ Fran. pla. vsura p̊
§. 22. ¶ Scđo p̄ncipaliter ex illa regula seqt:
ꝙ fideiussor q ex defectu p̄ncipalis debitoris
compellit creditori soluere capitale ⁊ vsuras
s̄m Ricar. ⁊ Monal. ⁊ Alex. vbi s̄. talis cre-
ditor pōt recipere vtrūqꝫ. ¶ Tertio sequit ex
illa regula ꝙ si mutuās incurrit dānū eo ꝙ
debitor nō soluerit in termino assignato: de
bet mutuās saluari indēnis s̄z p̄dictos doc.
Vnde si ꝓpter morā in q̄ mihi non soluis
dānū incurro: mihi teneris: nō aūt si nō ac-
quiro lucruz teneris mihi s̄m Monal. ff. de
acti. empti. ⁊ ven. l. si sterilis. §. cū ꝑ venditio-
nē. ⁊. 17. q. 4. ca. si qs. ¶ Quarto ex illa regu
la sequit qď habet in ca. cōquestus. ď vsu. in
glo. ꝙ si vendo tibi prediuz ⁊ trado: ⁊ ꝑcipis
fructꝰ: ⁊ mihi nō soluis pecuniaz in termino
assignato: potero petere interesse cū ꝑcipias
fructꝰ: nec erit vsura. Con. Hosti. e. ti. ⁊. C. ď
acti. empti. ⁊ ven. l. p̄ma. ¶ Quinto sequit ex
illa regula ꝙ si debitor vsurarij mutuat pe-
cuniam socio eo pacto ꝙ restituat pecuni-
am sortis vsure: ⁊ vsuras inde currentes: ⁊
h̄ eo tp̄e quo intēdebat vsurario satisfacē nō
est vsurariꝰ: qꝛ querit dānū suū euitare: non
lucrū captare: ⁊ h̄ tenet Jo. cali. 14. q. 4. ca. si
qs oblitus. 7. c. quin. nā non tenebat cū suo
dāno subuenire socio. 23. q. 5. ca. si non licz. ⁊
ff. de p̄scrip. l. q seruandarū. Et sic pꝫ p̄ma re
gula cū suis casibꝰ. ¶ Scđa regula q̄ decla-
rat qn̄ licz aliqd recipe vltra sortē in mutuo
sine vsure vitio est rōne lucri cessantis. Cir-
ca quā regulā notandū est ꝙ ad hoc ut sit lu
crū cessans oportet ꝙ isit in actu vel q̄si actu
quia ꝙuis vsurarius possit lucrari de pecu-
cunia quā mutuat: ⁊ aliquo modo cessat a lu
cro p̄ncipali: non tn̄ dr̄ habere interesse lucri
cessantis: qꝛ nō cessat ab eo qď sibi nōdū in-
erat: ⁊ pōt ip̄ediri multipliciter ab habendo:
ideo nō pōt in pactū deducere: qꝛ non debet
vēdere qď nondū hz. Cōcor. Tho. 22. q. 78. ⁊
q. 62. ait: ꝙ ille q detinet pecuniā alterꝰ ⁊ vi
det eū dānificare ip̄ediendo: ne adipiscat qď
erat in via habēdi: tale dānū nō oportet ex
equo recōpensare. Tenet tn̄ aliquā recōpen-
sationē facere s̄m ꝯditionē ꝑsonarū ⁊ nego
cioꝝ. i. s̄m arbitriū boni viri. Et est addēduz
s̄m. s. Ber. ꝙ non est tutū sic s̄m illā regulaz
mutuare nō habēti necessitatē: sic accipiendi
mutuo talē pecuniā: qꝛ tūc nō obligatur sibi
mutuare ex p̄cepto: sed mutuū efficit ip̄e spō
taneū: quo casu periculū est: ne mutuāti ma-
gis placeat pecuniā suā sic ꝑ mutuū ad lucꝝ
exercet: ꝙ in alijs licitis ꝯtractibꝰ. q̄propter
in huiusmodi ꝯtractibꝰ semꝑ adesse debz de
siderium: ꝙ si esset possibile gratis trāsiret mu
tuū. Ex q̄ regula sequit s̄m Monal. ꝙ si vo
lebā emere terraz valentem singulis annis
decē: ut qꝛ pecunia ad hoc parata erat. ⁊ pre-
cibus me cessare fecisti a ꝯtractu ut tibi mu-
tuarē: quia in casu tuo pecunia erat tibi vti-
lior ideo ego mutuaui: possuz pacisci ut de

mihi quolibet anno: donec ꝑ necessitate pe-
cuniã detines: q̃ꝫ fuisses acceptur⁹ de illa pos
sessione ⁊ subintellige habita rõne in certitu
dinis fructuũ: ⁊ fortuite obuẽtionis. Sunt ⁊
alij similes casus: quos cã breuitatis omitto
q₂ habito pdicto fundamẽto clarẽ poterunt
pscrutari. ❡ Tertia regula q̃ cognoscit̃ si ali-
quid licꝫ accipere vltra sor. est illa. s. ꝙ ex mu
tuo licꝫ redimere vexationẽ suã. i. accipe suũ:
qð sibi al' preter mutuũ debebat̃. Ex qua re
gula sequit̃ pmo ꝙ mutuans pecuniam ru-
stico ut laboret possessionẽ ei⁹: dũmodo sa-
tisfiat rustico de fructib⁹ possessionũ: vel ali-
unde recipiat iustũ preciũ operarũ: nõ est vsu
ra: q₂ nihil pter sor. accedit dño fm. d. Leui.
flo. in suo. de vsu. ⁊ magistrũ Grego. de ari
mino. pbat̃ p simile huc casum iustuꝫ. pone
inqt ꝙ dñs conducat colonũ ad terminũ ꝑ
certo pcio: ⁊ preciũ tradat añq̃ colon⁹ incipi
at operari: postmodũ illo nolẽte opari iterũ
mutuet sibi dñs aliã pecuniam: eo pacto ut
operet̃: alias nõ opatur⁹ nõ est dñs vsurari⁹
q₂ recipit qð sibi añ debebat̃. ❡ Scðo seq-
tur ex hac regula ꝙ si mihi dare debes decẽ
q̃ non possuꝫ recupare: ⁊ mutuo tibi alia de-
cẽ eo pacto: ut optime satisfdes ut intra cer-
tũ tẽpus mihi soluas viginti. fm Hosti. in
sũma non est vsura: q₂ nihil mihi accrescit.
Tu aũt adas ꝙ in talib⁹ casibus istius tertie
regule scãdalũ euitari debet: ne qs ex forma
ↄtract⁹ vsurari⁹ reputari possit. ❡ Tertio seq
tur ꝙ si tu intulisti iniurias Petro qb⁹ tibi
inimicat̃: ⁊ ꝑpter inimicitias oportet te subi
re expẽsas armatoꝝ ⁊ similiũ ad tutelã tuã:
⁊ tu egẽti Petro mutuas eo pacto: ut tibi in
dulgeat: aut absq̃ pacto hoc pncipaliter intẽ
das nõ videris vsurari⁹. Nã si te penitet nõ
oportet ut ei aliter satisfacias ꝑ iniuria illata
q₂ videris pncipaliter intẽdere accipe veniã
quã tibi debet ex precepto diuino. ⁊ hoc vide
tur tenere. d. Pe. de rodul. assignãs rõnẽ: ꝙ
licꝫ vnicuiq̃ redimere vexationẽ suã. ut ha-
bet̃ in ca. dilect⁹. ex̃ de symonia. Sunt ⁊ alie
due regule vltra predictas: q̃ haberi possunt
ex dictis in parte pcedẽti in diffinitiõe vsure
Prima est ꝙ põt aliquid accipi vltra sortẽꝫ
sine vsure vitio rõne liberalis donationis: si
nulla precessit ↄueniẽtia pacti: vel praua in-
tẽtio mutuãtis: ut pꝫ vbi supra. ❡ Scðã re-
gula est ꝙ aliqs potest recipere aliquid vltra
sortꝫ sine vitio vsure: rõne pene in ↄtractu
mutui apposite: ut metu pene debitor pereat
ut etiã tactũ est ibidẽ. Sco. eni ⁊ Ricar. vbi
supra tenẽt ꝙ exigens talẽ pecuniã nõ tenet̃
ad restitutionẽ si nõ fuit apposita in fraudeꝫ
sed intẽsione predicta. Naꝫ. ff. de re. iur. l. qð
aũt. dicit̃: Qð aũt pene noĩe exactũ est: eideꝫ
restituere nemo cogit̃: qð intelligit Monal.
dũmodo ut dixi sit intẽtio recta. s. ꝙ nõ spe-
ret creditor ꝙ debitor cadet in penaꝫ: ꝑpter
qð mutuat. arg. di. 23. ca. q̃ꝫq̃ꝫ. Et ex̃ de arbi.
ca. dilecti. ⁊ tñ si mutuator ↄsueuit vsuras ex
ercere: psumet̃ in fraudẽ vsuraruꝫ. ff. de acti.
empti. l. putas. §. pmo. Et sic patet in quibus
casibus liceat aliquid accipere vltra sortem.
Clareq̃ꝫ ⁊c̃.

❡ Pars tertia hui⁹ sermonis in q̃ declarat̃
qualiter quis mutuũ dare obligat̃ gratis: ad
exclusionẽ voraginis vsure.

TErtio in isto sermone dico ꝙ ad ex
clusionẽ vsure necessariũ est ut hoĩes
mutuo se adiuuẽt gratis inuicẽ sub-
ueniẽtes: qð pcepit dñs Math. 5. ca. Volẽ
ti a te mutuare ne auertas. Sed q₂ hoc pce-
ptũ est affirmatiuũ obligat ꝑ loco ⁊ tpe: nõ
aũt ad semp. Ad cui⁹ declarationẽ sciẽdũ est
fm Alexan. de ales ꝙ in debito mutuandi
duo pncipaliter consideranda sunt. Primo
facultas substãtiã habẽtis circa quã tria ge-
nera reperiunt̃. Quidã eni habẽt facultatuꝫ
penuriã. Quidã habẽt facultatũ sufficientiã.
Quidã habẽt facultatũ abũdantiã. ❡ Scðo
quoq̃ꝫ ↄsideranda est indigentia postulãtis:
circa quã etiã tria hominũ genera reperiũt̃.
Quidã eni habẽt necessitatẽ extremã ⁊ vlti-
mã. Quidã habẽt artã licꝫ nõ extremã. Qui
dã aũt habẽt necessitatẽ cõem. s. nõ artã ne-
q̃ꝫ extremã: sed eã que respicit statũ ciuilem.
Ad reperiẽdã igit̃ verã mutui obligationẽ. i.
qñ ⁊ cui ⁊ quõ quilibet obliget̃ mutuũ dare:
oia predicta genera hoiuꝫ qdam discretõe ⁊
arte vario modo cõputanda sunt. ❡ Primo
inquã sunt qdã qui habẽt facultatũ penuriã
seu indigentiã: nõ tamen extremã: ⁊ tales si
ipsi vel sui non sunt in extrema necessitate:
tenẽt̃ dare mutuũ solũmodo primis. i. his q
sunt in necessitate extrema: clara ⁊ manifesta
in aperto: cuius rõ est. Nam ⁊ si ipsi penu-
riã patiunt̃: non tamẽ deficiũt neq̃ꝫ moriunt̃
sicut hi qui sunt in necessitate extrema ma-

nifesta:nisi eis statim subueniat: sed quia in extrema necessitate oia sunt cōmunia illis tanq̄ȝ de suo subueniri debet. sicut habet. 12. q. i. dilectissimis. Et. 47. dis. ca. sicut hi. Et. ff. ad. l. rodi. de iactu. l. scda. §. cū in eadē. ¶ Secūdo sunt quidā qui habēt facultatū sufficiētiam: et hi duobus generibus hominū ex p̄cepto: mutuū iuxta posse prestare tenent̄: videlicȝ his qui habēt necessitatē extremam: et his qui habēt necessitatē arctā: sed nō extremā: quod etiam sic intelligendū est. s. ꝙ si predictus habens facultatū sufficientiam: habet aliquid quod non sit necessariū sustenttioni sue nature: nec etiam illoꝝ quibus prouidere tenet̄: sicut sunt filij ꝛc. et tanta sit notabilis necessitas ex parte predictoꝝ duorū generū hominū. s. habentiū necessitatē arctā et extremam: ꝙ iminent ꝓbabilia signa: nec in promptu appareat qui subueniat et mutuet: tunc huiusmodi sufficientiā facultatū habēs necessitate precepti tali subuenire tenet̄: nec expectanda est extrema necessitas: quia forte postmodū nō posset iuuari: nam iam frigore fame vel siti consumptus esset vel alia necessitate. ¶ Tertio quidā sunt habentes facultatū abundantiam: et hi tenentur mutuo dare his omnibus. s. habentibus necessitatē extremam: arctam et cōmunē. Quod quidez sic habet intelligi: ꝙ si habundantes quicqd superfluuȝ habent sustentationi nature sue vel eoꝝ quoꝝ curam gerunt: et quicquid superfluū habent decentie sui status: tenentur de illo prestare mutuū cuilibet predictoꝝ pacienti necessitatem. Quod quidē talis si non facit: nec proponit sua bona melius dispensare: vel eque bene: mortaliter peccat. et sic intelligit̄ illud p̄me Joan. 3. ca. Qui habet substantiā huius mundi: et videbit fratrē suū necessitatē habere: et clauserit viscera sua ab eo quomodo charitas dei manet in eo ꝛc. Nō diligamus ergo fratres soluȝ verbo: sed opere. Nam si quid in vobis est luminis: vos prefata omnia tremere facere debēt: et post contēnere facere diuitias habere: q̄ȝ indigere: quia periculosum est ne quod agere et prestare debemus minime opere exequamur. Velimus ergo quantū in nobis est misericordes esse et liberales: ut diuitias acquiramus imortales. Amen.

¶ Feria quarta post dominicā d̓ passione d̓ reprobatōe et criminatōe vsure. Sermo. 58.

Non facietis furtū: non mentiemini: nec decipiat vsurarius quisqȝ p̄ximuȝ suum Leuit. 20. et in prophetia hodierna. Tanto est molestior et durior mentita amicitia et dilectio simulata: quāto amabilior et verior extimatur: quia eo durius qui putatur amicus nos libere fallit: quo nos fidentius ei nostra credendo minime offendi ambigimus. Qua ex re vsurarioꝝ secua voracitas: tanto crudelius proximū ledit: quanto facilius rabiem habendi sub charitatis velamine contegit. Nam tunc deuorare querit quādo inseruire mentit̄. Unde Crisost. super Math. dicit: Similis est pecunia vsurarij morsui aspidis: percussus enim ab aspide quasi delectat⁹ vadit in somnū: et per suauitatem soporis moritur: quia tunc venenuȝ latenter per omnia membra decurrit: et totū conuertit in debitum. Ecce ꝙ cum in superiori sermone in quibus casibus cōmittitur: et optime iam quādo sit vsura cognoscitur. In presenti declarandū est quomodo tripliciter reprobat̄.

¶ Primo videlicȝ rationibus naturalibus.

¶ Secundo fundatis auctoritatibus.

¶ Tertio diuersis exemplaritatibus.

¶ Pars prima huius sermonis in qua probat̄ septiplici rōne vsurā esse reprobatā.

Primo in isto sermone dico vsuram digne esse reprobandā: quia directo tramite dimicatur contra legem nature. quod probat̄. vij. rōnibus. Primo rōne cōmunicationis. Secundo rōne transgressionis. Tertio ratione fructificationis. ¶ Quarto rōne dubitationis. Quinto rōne apropriatōis. Sexto rōne dominatiōis ¶ Septimo et vltimo ratione iustificationis. ¶ Primo probat̄ vsurā esse contra legē nature: ideo reprobandā rōne cōmunicationis Ait enim Sco. in. 4. dis. 15. q. 2. Q̄d si qs habet pecuniā pro aliquo tempore in vtilitateȝ sibi: si proximus indigens est et mutuo illam petat: si non mutuat sine omni spe lucri vsurarij mortaliter peccat: quia cōtra preceptuȝ nature facit. Sicut enim naturaliter in cor-

pore humano stomachus nō suscipit de alimento:nisi quod necessariū est:reliquū vero cōmunicat alijs membris:sic cuз omnes sumus vnū corpus in xpo iesu ꝫm qđ ait apostol⁹ ad Roma.12. ꝛ pme Corinth.12.7.q.1.ca.omnis.ꝛ de sū.tri.c.damnauimus.sequiť ꝙ xpian⁹ habens pecuniā sibi inutilē: teneť illā proximo de necessitate cōicare : qui pōt de ea sibi aliquā facere vtilitatem. Ex quib⁹ sequitur ꝛ patet:ꝙ graue sit peccatum vsure quia vsurarius nedum subuenit gratis proximo indigenti:qnimo proximū iaз penuria ꝛ paupertate oppressum:per vsuraз grauiori pondere premit. Unde merito Exo.22.vsura oppressio proximi nuncupať. Constat eni ꝙ impia oppressio pauperis legi nature vñcunqз aduersatur:cū etiam solū eius necessitati nō subuenire sit contra ordinē naturalis legis ꝛ fraterne dilectionis: ut pз in sermone precedenti:circa fi. Que omnia confirmanť per dictum Ambro.47.di.ca.sicut hi. dicentis: Esurientiū panis est queз tu detines. Nudorū vestimentū est quod tu recludis. Miserorū redemptio ꝛ absolutio est pecunia quā tu in terra ōfodis. Tātoꝝ ergo te scias inuadere bona:quantis possis prestare quod velis.hec ille. ¶ Secundo idem probať rōne transgressionis siue excessus naturalis quia videlicз facit vsurarius rem naturalem supernaturalē sua natura:ꝛ rem artibilē supernaturalē sue arti. Ad cuius intelligentiaз sciendū est ꝙ sicut dictum est in sermone pcepti rerum illarū in quibus vsura cōmittitur. Quedā sunt naturales sicut arū ꝛ argētum que mutuo dantur sub certo pondere : vel sicut granū: vinū vel oleum que mutuo dantur sub certa mensura. Quedā vero sūt artificiales que scilicз sub certo numero numeranť. Usura ergo in his duobus cōmittitur.s.in naturalibus ꝛ artificialibus. Primo cōmittiť in naturalibus qđ patet:q2 natura dedit principiū rebus quoddam determinatū atqз taxatū valorem:ꝫm quem certitudinaliter cognosci potest earū valor quē habent : natura determinatū in specie suaꝛ: sed quā valor earū ex sola ponderatione:sicut est argentū ꝛ aurū:uel ex mensuratione : sicut vinū ꝛ granū pensať.ꝛ ħ taliter ꝙ q̄diu manent in cadē mensura:manent in eodem valore:uel in codē augenť vel minuunť. Ex quibus pз ꝙ contractus vsurarius cōmittiť in nālib⁹ reb⁹: quia fenerator exigit vltra pōdus vel mensurā ipsius rei mutuate:qđ qdē ut patet contra naturā est:cū deus per naturā concesserit valorē tali mutuate rei : iuxta suū pondus quo ponderať:uel iuxta suā mēsuram:qua mensuratur. Scđo cōmittiť vsura in rebus artificialibus que numeranť:sicut in pecunia:cuius valor in numero compensatur:eo ꝙ ars suo modo denarijs artificialiter adiunctis valorē prestitit iuxta numerationē coꝝ:ꝑinde sicut contractus vitiosus est contra naturam : eo ꝙ facit prefatas res naturales transcendere valorem suum quē habent a natura ꝫm certum pond⁹ atqз mensurā:sicut etiaз in artificibus:sicut in denarijs vitiosus erit:eo ꝙ faciat eos transcendere suū valorem:quē habent sibi prestitum ab arte. ¶ Tertio idem probať rōne fructificationis. Facit eniз vsura ꝙ res mutuata q̄ nō generat fructū faciat lucrū:qđ etiā ꝯ naturā est. Jn q̄cūqз eni re hoc qdē vniuersale est: ꝙ nō generet lucrū:nisi ꝙ vere generat fructū:qnimo nō videť aliud eē lucrū q̄з fructū ipsi⁹ rei seu p fructū aliqd acquisitū. Qđ aūt vsura faciat rē non generantē fructū generare lucrū: manifeste patet. Nam sicut ex precedentibus pз res mutuales in qbus vsura cōmitti solet:habent a natura vel arte sibi determinatū valorē:ac per cōsequens in eo minime excrescere possunt: videlз ex ipso fructū generare valent. Naturale quippe ē ꝙ res q̄ generat fructū semp crescit in valore cū ipso fructu:maioris valoris est cuз est sub fructu:q̄з quando permanet sine fructu. Cum igiť vsura res habentes determinatū valorē:ꝛ per consequens non fructificantes facit excrescere in valore : relinquiť ꝙ faciat rem non generantē fructū: generare lucrū. Proinde ꝫm phm p Politicoꝝ.8.c. Usura grece diciť catos: ꝙ est ptus: quia contra naturā rei.s.mutuabilis ꝛ pecunie vult vsurarius ꝙ pecunia pariat.s.lucrū:vbi non generat fructū:hoc tamen miraculuз facit vsura:q2 per eā aurū nasciť ex argēto. ¶ Quarto idem probať rōne dubitationis. De lucro ꝑculdubio atqз incerto ꝛ varie contingente cum futuro periculo perditionis exigere:lucrū certū sine periculo cuiuscūqз perditionis uel dāni aperte iniustū ꝛ contra legeз nature est:presertim quando lucrū illud per se non prouenit de re tradita pro lucro illo :

sed hoc fit in vsurario contractu: ꝓinde vsu
ra vocat̃ lucrũ vltra sortẽ.14.q.3.c.plerique.q2
est vltra capitale ⁊ vltra dubiã ⁊ fortuitã sor
tem mercatorij lucri. ¶ Quinto idem proba
tur rõne appropriationis: ꝙ enim gratis na
tura propriuꝫ dedit ei qui mutuat̃: mutuans
sibi vendit. Vendit enim ei propriam eius
industriã ac proprios actus: quod quideꝫ in-
iustum ⁊ contra naturã naturalis appropria
tionis q̃ dedit mundo industriaꝫ: ꝙ propria
industria illi prosint. Constat enim ꝙ pecu-
nia inq̃ꝫtũ precium est venaliũ rerũ: lucrum
confert lucrũ: nisi per industriã ipsius mercã
tis: seu illa vtentis: hanc vero nõ recipit ho
mo cum pecunia ab eo qui mutuũ prebet: sꝫ
vendere vtilitatem ex pecunia prouenienteꝫ
per solam mercantie industriaꝫ eius: cui mu
tuata est: nihil aliud est q̃ꝫ vendere sibi pro-
priã industriam ⁊ actus suos: quod cõtra na
turam est. Et hanc rationem tangit Sco. in
.4.dis.15.q.2. ¶ Sexto idem probatur rõne
dominationis. Est enim vsura cõtractatio
rei aliene manentis aliene. ⁊ hoc inuito do-
mino: ut probetur voluntas absoluta: non
conditionata seu comparata. Debitor enim
simpliciter nolet dare aliquid vltra sortem:
magis tamen vult aliquid dare vltra sor. q̃ꝫ
pecunia illa carere. Sicut eñi scienter cogno
scere vxorem alienã manentẽ alienã est ma-
lum in se: ⁊ p̃ni se: sic ⁊ mutuo accipere rem
alienam manentẽ alienam ⁊ eã cõtractãtis
ut suam contra ius naturale est: quia rapinã
facit. Sicut.14.q.4.ca. si qs vsurã. vbi Am-
brosius ait: Si quis vsuram accipit rapinaꝫ
facit. Iniquũ enim est ille qui non est domi
nus rei: lucrũ recipiat scienter de re aliena.
Et hec est ratio Alexan. d̉ ales. ⁊ Sco. atque
Ricar. in.4. Qui tenent ꝙ illud quod acci-
pitur vltra sor. ex vi mutui non transeat in
dominiũ creditoris recipientis: quã opinio-
nem etiã tenet Bona. in.4.dis.15. Vgo etiã
Ray. in ti. de decimis. Predicta ratio non
valet apud quosdã dicentes: dominiũ vsure
in vsuraꝫ transire. ¶ Septimo ⁊ vltimo idẽ
probatur ratione iustificationis. Iusticia nẽ
pe ⁊ nature equitas dictat: ꝙ pro equali nõ
exigatur amplius q̃ꝫ equale aut equiualens
ei: sed pro vsura plus exigitur: quia constat
nullam plus seipsam valere cum sibiipsi in
augmentatione ⁊ dominatione sit omnino
equalis: ergo exquo sextario tritici tanti pre
cij: redditur mihi sextarius equalis precij et
mensure: nõ potest amplius exigi absque aper-
ta equitatis ⁊ equalitatis lesione. Et idem
est in omnibus in quibus mensura precij ⁊
appreciationis prefixa est ꝙ regulariter exigi-
tur in rebus in quibus vsura cõmitti solet:
que sicut ex precedentibus patet consistit in
numero: pondere ⁊ mensura. Et sic pꝫ vsurã
rationibus esse contra naturalem legem.

¶ Pars secũda huius sermonis in qua ꝓ-
batur vsuram esse multiplici auctoritate re-
probatam.

Secũdo in isto sermone ꝓbatur mul
tiplici auctoritate vsuram esse repro
batam: Mosayca. s. et Prophetica:
Euangelica: Canonica: Auctentica: Philo
sophica: ⁊ Politica. ¶ Primo probat̃ au-
ctoritate mosayca. Nam Exo.22.ca. dicit do
minus per moysen: Si pecuniã mutuo de-
deris populo meo pauperi qui habitat tecũ:
non vrgebis eum quasi exactor: nec vsuris
opprimes. Si pignus a proximo acceperis:
ante solis occasum reddes ei ipsuꝫ solũ quo
operit̃ indumentũ carnis eius: nec habꝫ ali-
ud in quo dormiat. Si clamauerit ad me ex
audiam eũ: quia misericors sum: hec ibi. Itẽ
Leuit.25.ca. scribitur: Si attenuatus fuerit
frater tuus ⁊ infirmus manu: ⁊ susceperis eũ
quasi aduenã ⁊ peregrinũ: ⁊ vixerit tecum:
nec accipias ab eo vsuras: nec amplius q̃ꝫ de-
disti: time deũ tuũ ut viuere possit frater tuus
apud te: pecuniã tuam non dabis ei ad vsu-
ram: ⁊ frugũ superabundantiã non exiges.
Item Deutro.23.ca. scribitur: Non fenera-
beris fratri tuo pecuniã ad vsuram: nec fru-
ges: nec quãlibet aliã rem: sed alieno: fratri
autẽ tuo absque vsura id quod indiget cõmo-
dabis: ut benedicat tibi dominus deus tuus
in omni opere tuo in terra ad quã ingredie
ris possidendã. hec ibi. Quod si dicat̃ in pre
dictis verbis proxime dictis dicit̃: Non fe-
nerabaeris fratri tuo: sed alieno. ergo vsura
non est generaliter reprobata. Ad hoc respõ
detur tripliciter. Primo quia aut vsure sũt
per se male: ⁊ tunc semp sunt ⁊ vbique repro-
bande. aut nõ sunt per se male: ⁊ tunc nullo
modo probibẽde: quia probibet̃ sola fratris
vtilitas cũ maxime pauci reperiant̃ faciles
ad mutuãdũ absque spe cõmodi temporalis.
¶ Scd̃o r̃ñdetur ꝙ nãlis ꝓximitas ⁊ frater

nitas ⁊ ad oēs hoīes se extendit: tū respectu
cōis creationis: tum respectu diuine incom
mutatōis: tum respectu vnite spēi hoīuȝ: tuȝ
respectu ꝓpagatiōis ex eodē p̄mo parente.
Adam. ¶ Tertio rn̄det ꝙ aut cōtract⁹ vsura-
rius cōtinet in se absolute iniquitatē: aut eq
tatem. Si iniqtātem ergo per se ⁊ absolute
apud oēs est malus. Si eqtatem g̊ non de-
beret ꝓhiberi a fratre. Sed iudeis ꝑmissum
est vsuras dare alienis ad euitandum mag᷑
malum: ⁊ etiam alijs rōnibus: vt patebit in
sermone sequēti. ⁊ sic pȝ auctē mosayca vsurā
esse reprobatā. ¶ Scd̄o ꝓbaꝛ auctē ꝓphica
sic discurrendo. Increpaui optimates ⁊ ma
gistratus: ⁊ dixi eis: vsuras ne exigatis a fra
tribus vestris ⁊ infra centesimā pecunie fru-
menti ⁊ vini ⁊ olei quā exigere soletis ab eis
date illis. h̄ ibi. Neemie. 5. c. Qui ꝯgregat di-
uitias ex vsur᷑ ⁊ fenore liberale ī pauperes. i.
modo in misericordijs ꝯgregat eas Prouerb.
28. c. Dn̄e quis habitabit ī tabernaculo tuo:
⁊ infra. Qui pe. su. non de. ad vsur. ⁊c̄. p̄s. 14.
Non defe. de pla. eius vsur. ⁊ do. p̄s. 54. De
vs. ⁊ ini. re. a. co. p̄s. 71. Vir si fuerit iustus et
pignus debitori reddiderit perinde nihil ra-
puerit: panē suū esurienti dederit: nudū ope-
ruerit vestimēto: ad vsuram non accomoda
uerit ⁊ amplius non acceperit: ⁊ ab iniquita
te auerterit manū suā: h̄ iustus est vita viuet
ait dn̄s deus. ꝙ si genuerit filiū genuerit la-
tronem effundentē sanguinē abhominatōeȝ
facientē ad vsurā dantē etiā amplius accipi
entem nūqd viuet? Non viuet cū h̄ detestā-
da fecerit: ⁊ sanguis eius in ipso erit. Ezech.
18. c. Et sic patet auctē ꝓphica vsuram eē re
probandam. ¶ Tertio idem ꝓbaꝛ auctē euā
gelica sic discurrendo. Ego recipiā qd̄ meū
est cum vsuris que. s. sunt bone: non autē vt
sunt auaroꝝ Mat. 25. Nemo qui reliquerit
domū: aut fratres: aut patrē: aut matrē: aut
filios: aut agros ꝓpter me: qui non accipiat
centies tm̄ nunc in tempore h̄: ⁊ in futuro se-
culo vitaȝ eternam: quasi dicat h̄ est optima
vsura: non aūt reꝝ temporaliū. Mat. 10. Si
mutuū dederitis his a qbus speratis accipe
que grā est vobis? Nam ⁊ peccatores pecca
toribus feneranꝛ vt recipiant equalia: verūtn̄
mutuū date nihil inde sperantes: ⁊ erit mer-
ces vestra multa: ⁊ eritis filij altissimi. Luc. 6
Quare nō dedisti pec. ne. s. liberaliter paupe
ribus: ⁊ ego cū vsuris exegissem illaȝ. Luc. 19

¶ Quarto idem ꝓbaꝛ auctē canonica. In q̄
vsura oīo ꝓhibeꝛ. vnde di. 23. ego his igitur.
scriptū est. Lege patrē caueꝛ vt a vulgari vi-
ta seclusi a mūdi voluptatibus se abstineant
vsuris nequaꝙ̄ incūbant: neqȝ turpiū occu-
patiōibus lucroꝝ: neqȝ fraudibus cuiuscūqȝ
studiū appetant amorū pecunie q̄si maximā
cunctoꝝ criminū fugiant. hec ibi. Iteȝ. 14. q.
4. c. Nec hoc Leo papa dicit. Nec h̄ quoqȝ
pretereundū duxim⁹ esse quosdā lucri turpis
cupiditate captos: qui vsurariā exercent pecu
niam ⁊ fenorē volūt ditescere: qd̄ nos vt nō
tm̄ discamus in eos qui sunt in clericali ordi
ne ꝯstituti: sed etiam in laicos cedere: q xp̄ia-
nos se dici volūt ꝯdolem⁹ ꝙ vindicari acri⁹
in eos qui fuerūt conuicti. i. confutati decreui
mus: vt oīs peccandi opportunitas adimaꝛ
hec ille. ⁊ ex̄ de vsur. c. q₂ in oībus. Quia ī oī
bus fere locis crimen vsuraꝝ inualuit: ⁊ mul
tis alijs negocijs p̄termissis: quasi licite vsu-
ras exercerent: ⁊ qualiter vtriusqȝ testi pagia
condēneꝛ: naquaꝙ̄ attendūt. Ideo ꝯstituim⁹
vt vsurarij manifesti: nec ad cōionem admit
tanꝛ altaris: nec xp̄ianā si in hoc peccato de-
cesserint accipiāt sepulturā. Sed nec obliga-
tiones eoꝝ q̄sꝙ̄ accipiat. Et iteꝝ ex̄ de vsur.
super eo. Ibidem Alexan. ait. Cum vsuraruȝ
crimen vtriusqȝ testi pagina detesteꝛ sup di-
spensationē ap̄licā posse fieri non vidimus:
quia cū scripta sacra ꝓhibeat pro alterius vi
ta mentiri: multo magis ꝓhibendus est qs
non etiā pro redimenda captiui vsuraꝝ crīe
inuoluaꝛ. Item Vrbanus 3⁹ in dicto. c. con-
suluit. Querenti an in iudicio aīaꝝ ille cēsen
dus sit vsurarius: qui ex ꝓposito amplius ac
cipiendi absqȝ tn̄ ꝯuentione mutuat: aut qui
propter datam dilationē solutiōis amplius
vendit merces suas. rn̄dit. Quicqd in his cri
minibus tenendū sit ex euangelio Lu. mani
feste cognosciꝛ: ī quo diciꝛ. Date mutuū nihil
inde sperātes. Et ideo ad taliter recepta resti
tuenda: in aīaꝝ iudicio sunt efficaciter inducē
di. ¶ Quinto idem ꝓbaꝛ auctē autētica scōꝝ
doc. ecclesie. Nam Aug. in p̄s. 36. vbi habeꝛ
14. q. 3. c. si feneraueris. sic ait. Si feneraueris
homini. i. si tu mutuo dederis pecuniam tuā
a quo plusꝙ̄ dedisti expectes: non pecuniam
solum sed aliqd aliud plusꝙ̄ dedisti: siue illō
triticum: siue vinū: siue oleum: siue quodlibet
aliud: si plusꝙ̄ dedisti expectes accipere: fene
rator es: ⁊ in hoc improbandus. Et in ep̄la

ad Macedo.14.q.4.c.qd dicā. Idē ait quid
dicā de vsuris q̃s etiam ipse leges ⁊ iudices
reddi iubēt: aut crudelior ē q subtrahit aliqd
vel eripit diuiti q̃z q trucidat pauperē fenore.
et Hiero. sup Ezech. vbi hr̃.14.q.3.in.c.pu-
tāt. sic inqt. Putāt qdā vsurā tm̄modo eē in
pecunia: qd̓ ꝓuidens diuina scriptura ois rei
aufert superabūdantiā vt plus non accipias
q̃z dedisti. Et Grego. vt habeť dist.47.in.c.
de petro sic ait. De Petro insuper ad nos ꝑ
uenisse cognoscite: qr solidos dedit ad vsuras
quod nos oportet cum oi subtilitate perqui-
rere: ⁊ si ita ꝯstiterit alium eligite: ⁊ ab hmōi
vos ꝑsona suspendite. Nam nos amatorib⁹
vsurarꝫ nulla rōne manus imponimus. Et
Ambrosi⁹.14.q.3.c.pleriqꝫ ait. Esca vsura:
vestis vsura est: ⁊ qd̓ velis eis nomē iponas
vsura est. ⁊ sic patet ⁊c̃. ¶ Sexto idem ꝓbať
auc̃te ph̄ica.i.moraliū phoꝝ. ait eniꝫ Sixtus
pithagoricus. Qualem vis tibi proximū tuū
esse: talis esto ⁊ tu ꝓximis tuis: quasi dicat si
tu velles tibi libē mutuari: sic ⁊ tu grat̄ mu-
tua ꝓximo. Unde ⁊ vidimus ad Alexan. ait
Libera enim est res cōicata: ⁊ nescia pati di
spendium cum in alterum participata trans
fundiť: sicut si ex vna face: si lumina plura suc
cenderis nullū dānum ꝑncipale materie ge-
nerabit. que qdem facultatē accipit plurimū
lucendi quotiens eam accipit plus prestandi
Item Tullius.3.lib.de officijs ait. Detrahē
aliquid alteri: ⁊ hoiem hois incomodo suum
augere comodum: magis est contra nām q̃z
mors sit: vt si vnūq̓dqꝫ corporis membrum
haberet sensum: vtputa se posse valere: si ꝓxi
mi membri valitudinē ad se detraxisset de-
bilitari ⁊ interire totum corpus necesse esset:
sic si vnusqsqꝫ nostrum si ad se rapiat cōmo
da aliorꝫ detrahatqꝫ cui possit emolumenti
sui gratia societas hoiuꝫ cōitas euertatur ne
cesse est. Et lib.2.de officijs idem ait. Illud ē
Catonis senis preceptum: a quo cum quere
retur quid maxime in re familiari expediret
respondit bene pascere quid scꝫ: bene vestire
quid tertium arare. Et ille qui quesierat cuꝫ
dixisset: quid fenerari: tunc Cato respondit.
Quid homines occidere: q̃si dicat ꝙ ad pa-
ria iudicari debet. Item Lactan. in libro de
vero cultu.c.19.diť sic. Poete tres furias eē
dixerunt: que mentem hominis exagitant:
Ira vltionem desiderat. Cupiditas opes: li-
bido voluptates: sed deus his omnibus cer

tos limites statuit: quos transcendere nō lꝫ.
⁊ infra. Cupiditas enim ad ea comparanda
nobis data est: que sūt ad vitam necessaria
libido ad sobolem propagandam. Ire vero
affectus ad coercenda peccata subditorum:
ne licentia audaciam pariat: ⁊ esse flagitium
⁊ facinus euadamus. vnde arator lib.j. ait.
Auri cesset amor qui pectora semper adurit.
Quo capitur mortale genus. Et Uirgilius
lib.3.eneidos ait. Polidorum obtruncat: et
auro vi potitur. Quid non mortalia pectora
cogis auri sacra fames. hec ille. Sacra.i.exe-
crabilis. ¶ Septimo ⁊ vltimo idem probať
auctoritate politica legum humanarum ⁊ ci
uiliū. Contra quas est hodie vsurarius con-
tractus. Nā in auten. de ecclesia. tituľ.xi.§.j.
colľ.9. vbi imperator mandat seruari religio
sitas sanctorꝫ quattuor conciliorum: videlicet
concilij Niceni per quod vsure prohibentur
idem probatur.l.j. de sūma trini. sacra.l.non
dedignari sacros canones imitari. ⁊ in autē.
ad hec. C. de vsuris in glosa. Non enim infe
rior tollere potest legem superioris: ut patet
ff. de arbitris.l.nam moderat⁹. nec seru⁹ legē
domini sui. C. de pactis.l.seruus. Sed vsura
est contra legem dei: ergo lex humana oino
potest vsuras concedere. Quapropter eccle-
sia statuit: vbi habetur.47.distin.c.quoniam
ne nullo modo vsure accipiantur vbi sic dici
tur. Quoniā multi sub regula constituti aua
riciam ⁊ turpia lucra sectantur: oblitiqꝫ diuie
scripture: dicent̄. qui.pe.su.nō de. ad vsur. ⁊c̃.
mutuum dantes centesimas vsuras exigunt
Iuste censuit sancta synodus ut si quis in-
uentus fuerit post hanc diffinitioneꝫ vsuras
accipiēs aut aliquā adinuentionem faciens:
vel quolibet modo negocia transigens: aut
emiolia.i.sextupla faciens vel exigēs: aut ali
quid tale prorsus excogitās turpis lucri grā:
deiciatur a clero: ⁊ alien⁹ existat a regula. hec
ibi. Et ideo in.c.ex graui de vsur. in clemen.
vult ꝙ quicūqꝫ ꝑtinaciter asseueraueerit vsu
ras posse fieri sine peccato pro heretico debē
condēnari. Insuper exemplificans autentice
vsuras excōmunicatione maiori. Excōmuni
cati enim sunt prefati capitanei rectores ⁊ cō
similes officiales: si in casibus infra subscri-
ptis deliquerint. Primo vꝫ si statutum de
cetero facere vel dictare ꝑsumpserint: ꝙ vsu-
re ab vsurarijs exigi possint. Scd̓o si ad sol-
uendum vsuras debitores compellunt. Ter-

tio si qui iudices soluendas vsuras esse iudi-
cauerint. Quarto si quis de predictis operā
dederit ꝙ vsure solute nō repetant. Quinto
si statuta edita in vsurarum fauorem: q̄ꝫ hoc
facere possunt infra tres menses non deleue
rint de libris. Sexto si ipsa statuta vel cōsue
tudines effectum vsurarum habentes presū-
pserint obseruare. ꝙ si forte cōtra predicta ar
guatur. s. ꝙ vsure ꝑ leges humanas nō sint
reprobate: q2 lex Justiniani ꝑmittit vsuras
cētesimas ⁊ q̄dragesimas exigi: sic patet. C.
de vsuris. l. eos. Et presuppositum est ꝙ per
misit bene. ¶ Ad h̄ respondetur ꝙ leges ve-
teres correcte sunt per leges nouas: vel dicē-
dum est ſm Alexan. de al. ꝙ leges antique ꝑ
miserunt vsuras leuissimas exigi ne accide-
ret peius: quia proni erant homines ad vsu-
rarum lucrum. Igitur concludo ex predictis
ꝙ vsura omni lege prohibetur. Nam ſm
Hosti. Innocen. Jo. an. ab omnibus legibꝯ
vsure prohibentur: quia si fenerari daretur:
multa mala sequerentur. Nam agricultura
periret: ⁊ homines fame deficerēt: ⁊ hmōi: q̄
longum esset narrare. Claret igitur ⁊c̄.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua pro-
batur vsuram esse reprobatā multiplici exē-
plaritate.

Tertio in hoc sermone probatur vsu-
ram esse reprobatam multiplici exē-
plo. s. septiplici: sicut etiam auctorita-
te septiplici probauimus. Dico ergo hoc ꝓ-
bandum esse septiplici exemplaritate. s. Mo
sayca. Prophetica. Euangelica. Canonica.
Autentica. Gentilica. Et politica. ¶ Prio
dico ꝙ probatur exemplaritate Mosayca.
Nam Exod. 8. c. scriptum est ꝙ musca venit
in domo Pharaonis ⁊ seruorū eius. h̄ mu-
sca fuit vsura que a Pharaone incepit. Nā
cum populus israel multa bona accepisset a
Pharaone tempore Joseph mortuo eo sur
rexit alter Pharao qui ignorans Joseph af
flixit populum dei luto ⁊ latere: nihilqꝫ eis ꝓ
eorum labore reddens: ideo musca grauissi-
ma punitus est. ¶ Scdo idem probatur exē-
plaritate prophetica. Nam. 2. Esdre. 5. c. ha-
betur. ꝙ cum maiores iudeorum opprimerēt
minores vsuris grauissimis. Esdras clamo-
re populi audito increpauit eos dicens. vsu-
ras ne singuli exigatis a fratribus. Non est
bona res quā vos facitis: q̄re in timore dn̄i
dei vestri non ambulatis: reddite eis hodie
agros suos ⁊ vineas suas oliueta sua ⁊ do-
mos suas: ⁊ pecuniaꝫ quā exigere soletis ab
eis date illis: ⁊ dixerunt reddemus: ⁊ ab eis
nihil querimus: sicqꝫ faciemus ut loqueris ⁊
excussit sinum suū. Esdras dicens sic excuti-
at dominus omnem virum qui non comple
uerit verbum hoc: de domo sua ⁊ de labori-
bus suis sic excutiatur: ⁊ vacuus fiat. Et di-
xit vniuersa multitudo amē. hec ibi. ¶ Tertio
idem probatur exēplaritate euangelica. Nā
ut habetur Matth. 27. Priusqꝫ iudas xp̄m
tradidisset accep. 30. argen. penituit eum. lꝫ
male: quia laqueo se suspendit reddensqꝫ de
narios dixit. Peccaui tra. sangui. iustum. Et
in hoc melior vsurario deprehēdit: qui nūq̄ꝫ
vult restituere vsuras: quo nihil est deterius.
Nam propterea incurrit eternam dānatio-
nem. ex̄ de vsuris. quia el. 2. sic scribit. Quia
frustra legis auxilium inuocat: qui cōmittit in
legem: statuimus ut si quis vsurarius a no-
bis impetrauerit litteras super restituendis
vsuris in fructibus computandis in sortem:
nisi ipse priꝯ restituerit vsuras quas ab alijs
noscitur recepisse aucte litterarum ipsarum
nullatenus audiatur. hec ibi. Eodem modo
nec in curia dei aliquid impetrabit quod va
leat: nisi prius restitutis male ablatis uel ac-
quisitis. ¶ Quarto idem probatur exēplari
tate canonica. Nam vsurarius est in puncto
legis filij regis vngarie. ex̄ de voto ⁊ vo. re. c.
lꝫ. vbi dicitur ꝙ rex moriens obligauit filiuꝫ
ire in terram sanctam: dans ei maledictio-
nem si hoc non faceret: priuansqꝫ eum p̄rna
hereditate. Sic in proposito deus vult oēs
ire ad terram viuentium per viam manda-
torum. iuxta illud Matth. 19. Si vis ad vitā
ingredi serua mandata. Et ne vsuras exerce
as: Qd̄ si quis non seruauerit decidet i illud
p̄s. Maledicti qui declinant a mādatis tuis
¶ Quinto idem exemplaritate probatur au
tentica. Nam. 14. q. 4. c. si quis oblitus sic
scribitur. Si quis oblitus timorem dei ⁊ san
ctarum scripturarum que dicunt. Qui pe. nō
dederit ad vsuram post hanc cognitionē ma
gni concilij fenerauerint: uel centesimam exe
gerint: aut ex quolibet negocio inhonesto tur
pis lucri quesierit: aut per diuersas species
vini uel frugis uel cuiuslibet rei emendo uel
uendendo aliqua incrementa susceperint: de
gradu societatis deiectꝯ: alienꝯ habeat a clero
hec ibi. ¶ Sexto idem probat exemplaritate

Mutuū date nihil sperantes: sed vel inde.i.
ex ipso ꝯtractu mutui: vt.ſ.nulla vſuria ſpes
nullum vſurariū pactum: vere vel interpreta
tiue expreſſe vel tacite interueniat. ꝙ aūt poſ
ſit homo recipere tali libero modo ⁊ poſt ſen
tentiam predictā Chriſti: patet ex ſupradictis
ſermone.57. Quātū aūt ad ſcđm ſit impo-
tentioꝛ: qꝛ pōt eius receptio triplici reſpectu
effici vitioſa. Primo reſpectu mutuāti. Nā
qui recipiūt amplius: aut ſe preparāt receptu
ros de facili in ſuis lucris incidūt in intentio
nem vſurarij lucri: ac per ꝯñs i crimē vſure.
¶ Scđo reſpectu ſuſcipientis.ſ.mutuū illud.
Nam preſumit ꝙ non mere gratis amplius
reddat: ſed vt mutuū ſibi datum tempoꝛe lō
gioꝛi retineat: vel vt iteꝝ in futuro ꝯſiłe mu-
tuum ſibi fiat: aut qꝛ veret ne ille reputet euꝫ
ingratum: ſi ei vltra ſoꝛ. nihil reddat: tñ ſm
Guil. creditoꝛ tali modo aliqd recipiens bo
na fide: non tenet de bona fide conſumptis:
nec etiam de aſtantibus q̄diu ꝓbatis: credit
ꝙ ex ſola dilectōe dederit ei. Tertio reſpectu
circūſtantis: qꝛ habet ſpeciē mali exempli: et
incurrit homo faciliter periculū iſamie. Nā
creditoꝛ amplius recipiens de facili creditur
vſurarius. Et ſic etiam recipiēdo alios ſcan-
dalizat. ¶ Quarta rō ſiue defēſio vſurarioꝝ
talis eſt. Id qđ eſt nāliter iniuſtum nulli dꝫ
concedi: ſed Deutero.23.c.ſcriptum eſt. Non
feneraberis fratri tuo ad vſuram: ſed alieno:
ergo non eſt hoc nāliter iniuſtū ſeu cōtra ius
nāle. Preterea nōnulli dicere pñt.14.q.4.c.
ab illo. ait Ambꝛo. Ab illo exige vſuram: cui
nocere merito deſideras: cui iure inferuntur
arma huic legitime auferunt vſure quē bello
vincere non potes: ab h̄ vſurā exige: quē nō
ſit crimen occidere. hec ille. Ergo vbi vis bel
li: ibi ius vſure. Cōſtat aūt ꝙ iure belli nō lꝫ
facere ꝯ ius nāc que ⁊c̄. ¶ Ad hoc rñdeo ſm
Tho.2.2.q.78.ar.j.in rñſione.2.argu. ꝙ nō fe
nerari fratri eſt illi poſitū preceptiōe tāq̄ꝫ iu-
ſtum nāle: qđ nō ſubdit: ſed alieno eſt ꝑmiſ-
ſio cōpatiua ea.ſ.ꝑmiſſione qua ꝑmittimur
minoꝛa mala: ne fiāt peioꝛa: iuxta qđ Deut.
24.c. permiſſa fuit repudiantia mulieris ſiue
vxoꝛis.ſ.dato libello repudij fieri diuoꝛtium:
⁊ hoc ad vitandū vxoꝛicidiū: ita enim ꝑmiſſū
eſt iudeis vſuras exigere ab alienis: ne cum
eſſent cupidi efficerent fures: aut in ſuos frēs
vſurarios. vel tam ad hoc q̄ꝫ ad ſequēs ver-
bum Ambꝛo. dici pōt ꝙ aliud eſt ſub exterio
ri ſpecie vſure non aliena ſed ꝓpꝛia exigere:
⁊ quaſi redimere: atq̄ꝫ debitam iuſtitiā aucte
debita exercere. Et aliud eſt pactum realiter
vſure facere. Lex enim iudeis potuit ꝑmum
iuſte cōcedere de illo ſolum gentilibus quoꝝ
terra fuerat iudeis a deo data: aut de qbuſcū
qꝫ alijs quos iuſte ⁊ ſm deum poterant ex-
pugnare depauperare: ⁊ exterminare: hos ēt
poterant vſuris: ſicut ⁊ alijs penis cōpꝛimē:
⁊ ꝯſiłr etiam hodie poſſet ſm aliquos: vnde
ſi qs iniuſte vſurpat: cum non poſſit illa hr̄e
niſi ſub foꝛma vſure: lꝫ tibi per iura canonica
ſicut ex dicto Ambꝛo. pꝫ ſub tali foꝛma recu-
perare tua: niſi ex tali ſpecie actuū ſcandaluꝫ
aliquibus preſtes. Nam multa de ſe licita
ſunt: ꝓpter ſcandalū tñ euitanda: h̄ quidē ex
illa lr̄a Deut. trahi pōt. Nam cum ait. nō fe.
frati tuo ⁊c̄. ſed alieno. ꝑ alienū nō ſignificat
quēcūq̄ꝫ hoiēꝫ alienigenā: ſꝫ eos alienigenos
tm̄ qui terram iudeis: ſicut predcm̄ eſt: a deo
datam detinebant iniuſte. A talibus enim ſi
quidem iuſte poterant iudei ea que poſſide-
bant: ſicut prediximus: in armis auferre bel-
lum iuſtum habentē ꝯtra eos: ſic etiam iuſte
poterant vſuras accipere: vt recuperarēt ſua
quia illi iniuſte poſſidebant: ſic etiam hodie
fieri poſſet in ſimilibus caſibus: niſi cū ſupꝛa
dicta obſtarent. Item aliud addit Ambꝛoſiꝰ
ꝙ alij aliter intelligunt h̄ eſſe dcm̄: qꝛ ex quo
iuſtum belluꝫ mouet ex edicto ꝑncipis ab ho
ſtibus licite vſura exigit: dū tñ non fiat vtili
tatis vitio: ſed charitatis zelo.ſ. vt ſic macerē
tur vſuris qui non pñt domari armis. Naꝫ
eos poſſumus occidere: ⁊ bona eoꝝ noſtra fa
cere: ſi iure belli valemus: ⁊ h̄ videt fuiſſe in-
tentio Ambꝛo. vnde poſt predictuꝫ verbum
ſtatim ſequit quē bello vincere non potes ab
ipſo vſuram exige ⁊c̄. Tñ ꝓpꝛie loquendo in
hoc ſenſu nomē vſure trahit a ꝓpꝛa ſignifica
tione: quia ibi non eſt vſurpatio aliene rei.
¶ Quinta rō ſiue defenſio vſurarioꝝ ē talis
Ille qui mutuū recipit ab vſurario pōt: ſcit
⁊ vult rem ſuā vſurario dare: dicitq̄ꝫ ei. Ego
do tibi hāc pecuniam preter ſoꝛ. ergo ſupabū
dantia iſta ꝓpꝛe vſurarij eſt: ⁊ iuſte: qꝛ ex do-
no illius eſt qui habet ius dandi: ergo vſura
rius nō ſibi vſurpat rē alienam manifeſtātē
alienam. ¶ Ad h̄ dicendū ſm Alexan. de al.
ꝙ ille qui accipit mutuū non habet ius dādi
vſurario: qꝛ dñs oiuꝫ ꝯtradicit.ſ. deus: ſic pꝫ
Luc.6. Mutuū date. Sicut ſi haberet aliqs

feudum ab aliquo dño temporali non posset transferre dñium illius feudi otradicēte dño Cuz igitur dñs oiuz otradicat nullus potest vsurario dare preter sor. ℭ Sexta rō siue defensio vsurarioꝝ est talis. Esto ꝙ sic fiant cōtractus.s.mutuo.tibi pecuniam istam vt des mihi tantū vltra sortē:ergo ꝑm hanc formaz supabundantia quā accipit vsurarius danda est sibi:ergo est sua. Ad hͦ etiaz Alexan.dicit ꝙ quibuscūqꝫ verbis otractus muteť: nil in contractu mutať. Nam semꝑ est ꝑuersa intentio fenerantis:qua cupit rem alienaz manifestātē facere suaz:ꝑinde si qs timore: qui pōt cadere incōstantē virum: diceret non cōsentiens aio accipio te in vxorem: iudicareť matrimoniū non esse:siľr ille cum necessitate fit coactus dicat.Ego do tibi tm̄ preter sortē ꝛ aio dissentiret: iudicať donatio nulla esse: ergo vsurario nihil est datū de iure: ergo rē alienam inuito dño retinet.ℭ Septima ꝛ vltima rō seu defensio vsurarioꝝ est talis:maius pctm̄ est hoiez occidere ꝙ̄ fenerari: sed i aliquo casu non solum occidere licet: sed etiā meritoriū est sicut pꝫ in iudice certo qui iuste maleficum dānat ad mortem: ergo dare ad vsuram in aliquo casu licet. ℭ Ad qͦ rn̄det Alexan.de al.ꝙ ꝙ̄uis occidere sit pctm̄ in se non tm̄ est pctm̄ ꝑm se:qꝛ qn̄qꝫ licet: dare āt ad vsuram est pctm̄ in se ꝛ ꝑm se:qꝛ nūqꝫ aliquo casu licet:sic patet ex supradictis sermōe precedenti. Quō aūt ꝛ quare liceat accipere mutuū sub vsuris:ꝛ in quibus casibus non liceat dcm̄ est in sermonario de pe.in tractatu de restitutiōibus. Ideo breuitatis gratia dicta sufficiant.

ℭ Pars scđa huius sermonis in qua ponūtur ille persone per quas vt plurimum vsure iniquitas multiplicatur.

Secundo in isto sermone dico ꝙ ꝙ̄plurimi reperiunť qui predicta minime cōsiderantes vsuraꝝ voraginem sine respectu multiplicāt: de qbus saltē septē genera hoiuz discurremus.ℭ Primi quoꝝ sunt nobiles qui volunt laborare ꝛ ne pecunia eis deficiat:paulatim osumendo tradūt eam mercatori vel campsori:intendentes ꝑncipalr aliquid recipere annuatim ad discretionē eorum:saluo tm̄ capitali:ꝛ ꝙ̄uis ipsi vocent hoc depositum tm̄ clare vsura est.14.q.3 c.si feneraueris.Ratio huius est quia capitale non currit ad periculum ipsius tradentis: propterea tales quicqd ꝑcipiunt de lucro ꝑm Baldū extenuat sor. Non enim est depositū neqꝫ societas:quia ipsi hn̄t caput saluū:ꝛ recipiens caput fractum:qđ est otra nām societatis.ff.pro socio.l.mutius. ꝑm etiam glo.i.c. plerıqꝫ.14.q.3.tales sunt vsurarij. Con.Azo. ꝛ Accursius ꝛ multi alij doc.ff. ꝓ socio.l.si n̄ fuerint. Siľr etiam ipsi nobiles ꝛ alij plures qn̄qꝫ mutuant peccunias diuersis ꝑsonis accipientes i pignus domos vel agros sub nomine securitatis:sed fructum seu vsum dicti pignoris interim volūt habere quousqꝫ restituatur eis pecunia:nan cōputando in sortem ꝛ sic cōmittūt vsurā:ex̄ de vsuris.c.j.ℭ Scđi sunt multitudo viduaꝝ magnas dotes habētium que vt non osumanť dotes earum: vel deponunt eas mercatoribus ad discretionē: ꝛ vsuram faciunt ꝑm predicta: vel recipiunt ab heredibus cōiugis defuncti possessionem vsufructuandā:quousqꝫ reddantur eis dotes ꝛ sic vsuram cōmittunt ꝑm Inno.ꝛ Hosti. Nam circa predicta est sciendum ꝙ hi qui dant pecuniam mercatoribus vel artificibꝰ: si dant per modū dispositi vt.s.penes eos pecunie seruenť:vel etiam cum eis negocientur vt placet:ita tm̄ ꝙ in oēm euentū ꝛ periculuz eis sit capitale saluū.i.restituēdū integraliter ad beneplacitum ipsoꝝ:sed tm̄ aliqd lucri sperant:alš non deponerent ꝙ̄uis nulla pactio fiat:vsuram faciunt.14.q.3.c.vsura. Nec excusat eos ꝙ exponant se periculo:qꝛ mercatores apđ quos deponūt nō pn̄t deficere. Illđ enim lucrum sperant rōne periculi: sed rōne mutui:qđ non licet:vt dicit expresse.c.nauigāti.de vsuris. Teneť ḡ tales lucra sic precepta restituere non obstante ꝙ depositarij multū lucrati sunt. Nam lucrum industrie fuit nō pecunie:ꝛ in periculo solum erat qui mutuuz receperat:cui depositor minime subesset.Caueatur ergo ne sub spc talis lucri etiam mulieres simplices pecuniā deponant:qꝛ efficiunť vsurarie.ℭ Tertij campsores cambia facientes que vocanť cambia sicca:ꝛ a qbusdaz denoiantur cambia grossoꝝ:ꝛ fiunt hoc mō. Nam indigens in Florentia.x.libraꝝ grossorum siue centū ducatis ibi recipio pro illis a campsore.106.florenos auri:vľ plus vľ minꝰ ꝑm ꝙ florentie talia cambia currunt.i. ꝑꝫ ꝙ ibi valent decem grossoꝝ libre. deinum vsqꝫ ad vnū ānum teneor sibi restituere tm̄ ꝙ̄tuz infra decē dies cōputādos a die celebrati cō

tractus valebunt.x.lib.grossoꝝ in ciuitate ve
netiaꝝ: que qdem aliqñ plus valent: q̃z rece-
ptum sit a me: aliqñ autem minus: ꝓpterea
campsoꝛ aliqñ perdit: aliqñ lucratur: lȝ cõiter
inde lucretur: talis ꝯtractus oĩo illicitus est.
Tũ quia est ꝯtractus mutui cum intentione
lucri recipiendi.s.vltra soꝛ.hinc ad mensẽ qꝺ
pꝛohibitũ est: vt patet ex supꝛadictis: nec excu
sat periculum qꝺ non excusat in vsura. ex̃.de
vsur.in.c.nauiganti. Tũ qꝛ sperat̃ lucrum nũ
mi qꝺ ab illo egredi non põt: vt pȝ.88.dist.c.
eiciens. Tũ qꝛ est cum dãno ꝓximi.s.recipi-
entis pecuniam ad cambiũ: cum experientia
teste: que est oĩuȝ magistra: de elect.c.qm̃.li.6.
talia cambia sunt hodiernis tempoꝛibus sub
mersio ⁊ destructio oĩuȝ ciuium qui talia cã-
bia frequentare ꝓbantur. Cõmittunt ġ oẽs
tales vsuraȝ pꝛedicto modo: ⁊ multo grauio
rem facientes pactum sub specie cambij: vel
litteras facientes: vel accipientes: ⁊ nullo mõ
mittentes ꝭm vsũ ad tẽpus reseruantes: ⁊
postea lucrum ꝭm pactum: vel ꝭm cambium
ibi occurrẽs tãq̃z vsurarij exigẽtes. ¶ Quar-
ti sunt asseccurantes pꝛo alijs in mutuis vel i
contractibus: tali modo vsuram cõmittẽtes
vnus suscipit ab alio pecuniam vel emit mer
ces: ⁊ alius satisdat pꝛo eo: vel ad hoc scriptu
ram facit creditoꝛi suo cum hoc.s.pacto: ꝙ ha
beat ab eo pꝛo quo satisdat: vnum vel duos
floꝛenos pꝛo cẽtenario de tali securitate quã
ipse facit pꝛo eo. talis qdem cõtractus duplici
rõne illicit⁹ esse videt̃. Pꝛimo qꝛ est ibi mu
tuum indirectum: eo ꝙ asseccurans est in loco
mutuantis: ac si mutuando ad certũ tp̃s cuȝ
additiõe duoꝝ vel trium pꝛo centenario suã
pecuniam rehaberet. Scꝺo aũt hoc non lȝ:
qꝛ ibi cessat periculum: eo ꝙ sit sine periculo
asseccurantis. Nam si ꝯstituo me debitoꝛem
creditoꝛis tui pꝛo hoc accipiẽdo vnũ vl̃ duos
floꝛenos ⁊ ꝯtingat me tuo soluere creditoꝛi:
tu mihi restituere teneris tãq̃z meus debitoꝛ
vere soꝛtis: ⁊ pȝ ꝙ sum securus: claretq̃z oẽs
sic talia exercentes vsuram multiplicare ⁊ cõ
mittere. ¶ Quinti sunt mercatoꝛes lanifices
retaliatoꝛes ⁊ hmõi: in qbus reperiunt̃ mlt̃e
vsure. Nam qui vendit aliqd ad terminum
tempoꝛis: ⁊ rõne tẽpoꝛis vel termini seu di-
late solutiõis petit plus pꝛecio iusto: puta cer
tum pꝛetium sit.x.⁊ ipse vendit vndecim: ipse
vsuram facit: nisi illud intenderet nõ tunc vẽ
dere sed saluare vsq̃z ad tempus: quo verisi-
militer credebat merces illas valituras q̃ztũ
vendit. Et si nunc non tm̃ valeant: puta tp̃e
estiuo vendit bladum ad instantiaȝ alicuius
qꝺ intẽdebat reseruare ad tempus hyemale
qñ cõiter plus valet: ꝓpter qꝺ vendit maio
ri pꝛecio q̃z nũc valeat: de vsu in ciuitate. Si
militer si quis emit merces aut victualia mi
nus iusto pꝛecio pꝛo eo ꝙ anticipat tempus i
soluẽdo pꝛecium anteq̃z recipiat merces aut
victualia per quosdã menses: puta dat̃ p̃ciuȝ
tempoꝛe veris: ⁊ recipit bladũ tempoꝛe estatis
⁊ hoc nisi subiaceret periculo vt qꝛ bladũ aut
aliud põt ꝓbabiliter plus minusue dicto pꝛe
cio valere qꝺ soluit: vt in dicto.c.in ciuitate.
Silr̃ qui emunt possessiones aut domos mi
noꝛi pꝛecio q̃z valeant cũ pacto ꝙ infra certũ
tempus ille venditoꝛ possit reemere: vsura re
putat̃ seu vsure fraus paliata sub titulo ẽptio
nis: vt pȝ ex̃ de emp.⁊ vendi.in.c.ad nostram
⁊ de pigno.in.c.ille nos.ꝭm Hosti. ⁊ Jo.an.
in nouella. ¶ Sexti sunt societatem cũ mer-
catoꝛibus siue rusticis facientes semꝑ aliquẽ
contractũ vsurariũ paliate cõmittentes. Nã
his nostris tempoꝛibus vtplurimuȝ fit talis
contractus sub specie cõis vtilitatis ⁊ dãni:
sed re vera non est equalitas. Nam quidam
credit mercatoꝛi centũ ducatos sic ꝙ medie-
tas currat ad periculũ mercatiõis cui mutu-
asset ⁊ rõne talis mutui mercatoꝛ minus sa-
larium habeat de industria sua ⁊ opere: quo
reliquã medietatẽ pꝛo tradẽte in mercatões
reducit. Et ideo ꝓinde est ac si mercatiõi cui
qnquaginta libr̃.mutuasset diceret trado tibi
alias qnquaginta: ⁊ ꝓpter mutuũ qꝺ tibi fe-
ci deduc meas sine aliquo stipendio: cũ tñ ta
libus pꝛo stipendio quarta pars lucri soleat
assignari absq̃z hoc ꝙ in capitulis ꝑditione
absq̃z sua culpa facta nihil penitus ꝑdat: pꝛo
pterea talis cõtractus illicitus est. In sil̃i ca
su sunt aĩalia in socedum dantes: in qbus so
cidis plerũq̃z vsuram cõmittunt. Ad cui⁹ de
claratiõnẽ notandũ ẽ generalr̃ ꝭm oẽs doc.
ꝙ qñ cõis est cõditio in societate.s.vt equalr̃
participans lucrum ꝑticipet ⁊ dãnum pꝛo-
poꝛtionalr̃ licitum est: secus vbi est melioꝛ cõ
ditio vnius q̃z alterius. vnde cum dantur
oues ita ꝙ vbi perirẽt: pꝛo medietate pereãt
tradenti ⁊ pꝛo alia medietate recipienti in oĩ
casu: ⁊ vbi non perirent tradens debeat pꝰs
trahere suũ capitale: ⁊ exinde cetera sint cõia
tali ꝯtract⁹ videt̃ illicit⁹ ex eo ꝙ vn⁹ recipiẽs

pecora grauat. Nam vbi male fortunentur: ipse amittit duo. s. medietatē precij pecorum Ex quo ille rustic⁹ conducēs maiori periculo subsistat: debet etiā pl⁹ ꝑcipere. Et sic dicendū est in similib⁹ casibus. Hoc eni tenēt coiter omnes tractantes de casib⁹ cōscientie sicut fuerūt Gui. in sūma. Ray. li. 2. ti ꝺ vsu. ⁊ Joan. teutonic⁹ in sūma confes. li. 2. ti. 7. q. 57. Et magr̃ Ber. de pisis in sūma vsura. 2. §. 3. et. 4. vbi frater Nico. de ausmo. q añ religionis ingressū vocabat̃ dñs Nicola⁹. Et frater Francisc⁹ de platea. q ante religionē dicebat̃ dñs Francisc⁹ ciuis ⁊ doctor Boñ. Idē tenent ⁊ dñs Joan. de mōte spello de perusio. in. l. si pascenda pecora. C. de pactis. q oēs solēnes ⁊ doc. hoies tenent predictam cōclusionē cū scō Bernardino in suo tractatu de vsuris. Et Archidia. flo. in sūma sua. 2. parte in tractatu societatū. ⁊ tñ hodiernis tēporib⁹ multiplicant vsurā in huiusmodi contractib⁹. ¶ Septimi ⁊ vltimi vsuras multiplicātes sunt reges ⁊ principes: atq₃ alij terrarū domini seu cōmunitates vsurarios manifestos ⁊ precipue iudeos in vsuris faciendis defendentes. Cōtra quos Inno. tertius ex̃ de vsuris. in ca. post miserabilē. sic scribit: Judeos ad remittēdas xp̄ianis vsuras per principes ⁊ potestates cōpelli ꝑcipim⁹ seculares: ⁊ donec eis remiserint: ab vniuersis xp̄i fidelibus tā in mercimonijs: q₃ in alijs ꝑ excōmunicationis sniam eis iubemus cōmunionē oimodā denegari. hec ille. Vbi dicit glo. ꝙ iudei per ecclesiā puniunt̃: pena corporali p₃. 28. q. i. ca. sepe. in fine. Et. 17. q. 4. c. constituit. Ita tamē ꝙ ad vindictā sanguinis nō procedat̃: sicut p₃ ex̃ de rapto. ca. in archiepiscopatu. Sed his nostris tempoꝛib⁹ non solū iudei vsurā restituere cogunt̃: sed post ꝑuilegijs ad multiplicādas alias dotāt̃. Insuper ⁊ xp̄iani q₃ plures per iudeoꝝ manus occulto vsuras multiplicāt. Ex quib⁹ omnibus patet pessima vsurarū multiplicatio. claretq₃ secūda pars huius sermonis.

¶ Pars tertia hui⁹ sermonis in qua declarat̃ ꝙ nō solū vsurarij: sed etiā coadiutores tenent̃ ad satisfactionem.

Tertio in isto sermone ad clariorem noticiā predictoꝝ tria breuiter sunt insuper de vsuris cōsideranda. Primū quoꝝ dicit̃ restitutio. Secūdū vero declaratio. Tertiū autem punitio. ¶ Quantū ad primū quod dicit̃ restitutio: sciendum ꝙ nō solū vsurari⁹ principalis tenet̃ ad restitutionē eoꝝ que acquisiuit per vsurā per regulam illā vulgo attritam. in. 6. de re. iu. in regula. peccatū. Non remit. pec. nisi resti. abla. Verūetiā omnes q ad vsurā sunt cooperati per illam aliā regulā. Qui occasionē dāni dat: dā. de. videt̃. de iu. ⁊ dā. da. ca. si culpa. ⁊ ff. ad. l. acquiliā. l. qui occidit. §. in hac. Nā septē sunt siue reperiunt̃ genera personarū: ꝑter vsurarū ad restituendū si ipse nō restituat obligata. s. Inductor seu fautor. Procurator. Scriptor. Seruitor uel receptor. Locator. Defensor. Cohabitator seu ꝑticipator.

¶ Primo igit̃ restituere obligatur inductor seu fautor. Nam illi qui cōsulunt alijs ⁊ eos inducunt ad fenerandū: si alij eoꝝ inductiōe uel consilio feneranṫ: peccant mortaliter: ⁊ tenent̃ ad restituēdū illud quod ad eos ꝺ vsuris peruenit: ⁊ non ampli⁹. ut habet̃ in sūma cōfes. lib. 2. ti. 7. q. 61. Preterea si quis pecuniā suā cōmitteret vsurario: nō habēti alias vnde exerceret vsuras: hac intētione ut vsuras ampli⁹ exerceret: esset particeps culpe: q2 ei daret materiā peccādi. Si vero cōmittit uel dat pecuniā vsurario solum ꝓ custodia: qui tamē alias vnde feneret̃ habet: non peccat ꝯm Tho. 2. 2. q. 78. ar. 4. in solu. tertij argumenti. Itē principes ⁊ domini terrarū: ꝺ quibus dictū est in parte precedēti. qui. s. in terris suis vsurarios tenent ꝯm Alexan. lūbardū. licꝫ mortaliter peccent: tamē restituere non obligant̃: si nihil ad eos de bonis eorū peruenit. Sed forte melius sentit Guil. di. ꝙ tales cū possunt si non compellunt ad restituendū vsuras: tenent̃ etiam si nihil ad eos perueniret. Cui⁹ ratio pōt esse: quia sicut predictū est supra habēt hoc in preceptū ab ecclesia: saltē de iudeis. Q̊ si non obseruāt cū ex eoꝝ officio incūbēs eis: interp̃tatū consensum habere demōstrant. iuxta illud: Nō caret scrupulo cōcessionis occulte: qui manifesto facinori desinit obuiare. ex̃. de homi. ca. sicut dignū. ¶ Secūdo tenet̃ restituere procurator. Cui⁹ rō est ꝯm Ray. in sūma: quia sicut aliqs prohibet̃ nomine ꝓprio vsuras accipere: ita etiā nomie alieno. ⁊ ideo si accipit nomine alieno: siue sit tutor: siue curator: vel procurator: uel quicūq₃ alius: ad restitutionē tenet̃: si ille cui⁹ noie accepit mortuus est: uel si viuit ⁊ nō vult soluere: quia faciētes ⁊

ꝯsentiētes pari pena sunt puniendi.2.q.j.no
tū sit.Sed de talibꝰ satis dictū est in sermo
nario de pnia in tractatu de restitutionibus
¶Tertio obligaꝛ restituere scriptor. Nā no
tarij ⁊ coꝝ testes q super vsuras scienter cō
ficiunt instrumēta ſm Hosti.sunt periuri:
qꝛ quādo creanꝛ iurāt:ergo nec de cetero te
stificari poterunt:nec publica cōficere instru
menta ex hoc ꝙ sunt infames: quibus sunt
actꝰ legittimi interdicti:de quibꝰ satis dictuꝫ
est vbi s̄.¶Quarto teneꝛ restituere seruitor
Nam seruitores siue falsi vsurarioꝝ:aut fe-
neranꝛ de mandato dn̄oꝝ suoꝝ ⁊ vsuras re
cipiūt de mutuo facto a dn̄is suis:⁊ tunc re-
stituere nō tenēꝛ:aut feneranꝛ sine mandato
dn̄oꝝ suoꝝ gerendo negocia feneratoris:tūc
tenentur:quia sunt actores ⁊ ministri vsure.
Similiter teneꝛ restituere tutores ⁊ procu-
ratores:qui non solū principaliter faciūt vsu
ras:sꝫ etiā si exigunt:tales eni qui efficaciter
in talibus operanꝛ:restituere obliganꝛ. Hoc
enim sentit Alexan.lū bar.⁊ Bartho.brixien̄
46.dis.ca.sicut non suo.¶Quinto teneꝛ re-
stituere locator seu conductor. Statuit enim
Grego.x.in concilio lugdun̄.ex̄ de vsuris.in
ca.vsurarū voraginē.in.6.ꝙ nec collegiū nec
vniuersitas:nec singularis ꝑsona cuiuscūqꝫ
cōditionis statꝰ aut dignitatis: in tectis suis
vel domibꝰ vsurarios manifestos non reci-
piant:⁊ receptos de suis domibus ⁊ ciuitati
bus expellere teneanꝛ:qui vero contrariū fe
cerint si sunt persone ecclesiastice sniam sus-
pensionis:si vero alie persone sniaꝫ excōmu
nicationis:si vero sit collegiū vel vniuersitas
sniam interdicti ipso facto se nouerint incur
suros.Q̄ď si queraꝛ an tales restituere tene
anꝛ lucrū pensionis:Dicendū ꝙ licꝫ sint ꝑti
cipes omniū peccatoꝝ que in ea ex fenore fi
unt: nihilominꝰ rōne cōtractus lucrationis
in quo lucro transferꝛ dominiū: possunt tale
lucrū non licitū retinere:nisi vsurarius tunc
īpotens nō esset restituere vsuras: quia non
posset recipere pensionē:nisi prius debuisset
habere.¶Sexto tenetur restituere defensor.
Nā aduocati ⁊ procuratores quoꝝ patroci-
nio ⁊ fauore in iudicio vel extra iudiciū reg-
runꝛ.⁊ licꝫ scripture que in eis porrigunꝛ ap
pareant iuste:⁊ nō de cōtractibus vsuraruꝫ:
tn̄ quia de talibꝰ fallacijs sunt ⁊ debent esse
experti ⁊ auisati: ideo in talibus eoꝝ cōsciētia
est perquirenda.Si eni eis cōscientia dictat
ꝙ sint cōtractus vsurarij:⁊ tamen fauēt seu
cū labore defendere desudāt.teneꝛ restitue-
re:qꝛ ad hoc dant operā efficacē. Quicquid
agūt hoīes intentio iudicat oēs. Hoc sentit
Inno.⁊ Hosti.in ca.michael.ex̄ de vsuris.⁊
archi.in ca.si quis oblitus.14.q.4.¶ Septi
mo obliganꝛ participātes:ut sunt filij: ⁊ vxo
res:⁊ familia:⁊ heredes vsurarij.De vsura-
rioꝝ aūt vxoribꝰ distinguendū est:qꝛ aut ma
ritꝰ est soluendo aut nō. Si ꝑmo modo ſm
Alexan.lū.tunc si sunt ibi aliqua bona ď iu-
sto ⁊ separata sunt: de illis expendere seu vi
uere pōt:dū tamen in mente habeat viuere
de iusto.Con.Ro.Si autē secūdo modo:qꝛ
scilicꝫ vsurariꝰ nō est soluendo:qꝛ nihil ď vsu
ris habet ⁊ nihil aliud: uel omnia bona sua
ꝓ vsuris restituendis obligata sunt:licꝫ q̄dā
de bn̄ acq̄sitis habeat:tamen ſm Giraldū
odonen̄.etiā distinguendū est: qꝛ si talis vsu
rarius habeat aliqua q̄ non sunt habita uel
empta de vsuris:⁊ dos vxoris fuit ibi primo
q̄ꝫ vsure:pōt ⁊ debet inde solui:etiaꝫ dato ꝙ
vir eiꝰ non habeat sufficientiā ad soluendas
vsuras.Si vero ibi non sint nisi de vsuris:⁊
predicte vsure etiā ꝑmo fuerūt q̄ꝫ dos: tunc
ipsa restituere obligaꝛ: quicquid ꝓ victu suo
uel quocūqꝫ alio modo inde perceperit:quia
ei ad non restituendū prestat causam effica-
cē.Que oīa intelligēda sunt nisi vxor labo-
ret inquātū pōt ꝯmouēdo ⁊ exhortando:vt
maritꝰ restituat.argu.ij.q.3.ca.qm̄ multos.ex̄
de sen.exco.ca.inter alia.Con.Hosti.⁊ Ro-
do. Si autē de emendatione vsurarij: nulla
remaneat spes. Quatriplex remedium ſm
Ray.pōt habere talis vxor.¶Primū est ꝙ
sibi victū aliomodo ꝓcuret: aut ꝓprijs ma-
nibꝰ laboret:aut mendicet: aut res domꝰ mo
do licito augmentet atqꝫ cōseruet: quia hoc
etiā cedit in vtilitate creditoꝝ.¶ Secūdū re
mediū est ut annūciet his q ꝓdesse possunt:
uel etiā si probari pōt denūciet: eo ꝙ cōpel-
lat eaꝫ pascere de iusto.2.q.1.ca.si peccauerit.
ex̄ de iur.iu.ca.quēadmodū. Et.22.q.5.c.hoc
videꝛ ¶Tertiū remediū est:ꝙ si predicta nō
sufficiāt ex quo ita artata est: poterit vti re-
bus mariti:cum magna tn̄ ꝑcitate ⁊ interim
dolere:ac ꝓponere satisfacere quando pote-
rit:⁊ sic secura erit:qꝛ tēpore tante necessita-
tis:etiā a furto excusaꝛ in totum.Necessitas
enim nō habet legē.de ꝯse.di.1.ca.sicut.⁊ di.
5.ca.discipulos.Et de re.iu.quod non est.

¶Quartū insuper remediū addi pōt: q̄.s.si vir eius habeat plura incerta bona dū3 sufficiens sit certis satisfacere pōt tali vxori per epm ꝓuideri.argu.72.dis.ca.episcop⁹. De filijs autē ꝛ familia similiter de parentibus ꝛ amicis vsurarij distinguēdū est fm Giral. odo.q2 aūt vsurarius est soluendo:ꝛ tūc dicendū est de istis sicut de vxore: aut non est sol.ꝛ tunc tales quicqd ꝓ suo victu vel quomodocūq3 aliter acceperint satisfacere obligāt: quia illū ad satisfactionē reddūt impotētē:nisi forte excusent:quia.s.procurāt ut vsurarius restituat:vel propter recōpensationē: quia.s.tantum restituūt quantū accipiunt de suo: sese restituturos ꝓponunt:ꝛ ad hoc facultatē se habituros probabiliter credāt: uel propter ignorationē:quia.s.nesciunt rem esse talem:nec causam habēt hoc sciendi:vel propter necessitatē:puta q̄tū ad hoc: q2 filioli ꝛ filiole in tali sunt etate q̄ aliter viuere cōmode non possunt. De filia aūt vsurarij: ꝛ eius marito distinguēdū est fm Giral.odonē. q2 si quando accipit eā in vxorē: si tunc nihil habebat nisi reddendū ex quo scit talē dote3 esse obligatā:eā retinere non pōt cū bona cōscientia:si certi sunt hi quib⁹ talia dent. Cui⁹ ratio est:quia de alioꝝ rebus illā dotare nō potuit. Si tamē filia vsurarij talē dotē vult restituere:ꝛ marit⁹ obstat:mariti erit culpa:ꝛ proponit restituere si ante illam marit⁹ obierit. Ita econtra si mulier nō vult ut dotē talem marit⁹ restituat:sufficit illi si nō pticipat de illa:ꝛ proponit quādo poterit restituere illā. Si vero inde nō restituendo ꝯcordāt ambo:in dānationis statu viuūt. Posset tñ dici q̄ si vsurari⁹ vel heredes haberēt sufficiētia3 ad satisfactionē certā cu3 muliere tali.s.filia vsurarij epus dispēsare posset:si parua esset dos in totū:si magna in parte. De seruitorib⁹ autē ꝛ mercenarijs vsurarioꝝ distinguēdū est:q2 si vsurarius nō est soluēdo: ꝛ hi seruiūt aut in rebus licitis ꝛ honestis: ꝛ tunc si ꝓpter diminutionē substātie vsurarij nō fiat magis ipotēs ad soluendū licite pñt suscipere ꝯdignā mercedē:sic etiā possunt recipere hi qui vendūt vsurarijs merces suas: q2 ex hoc nō fiunt ipotentes ad restituendū:aut tales seruiunt vsurarijs in his in quibus eum ad satisfaciendū dū recipiunt salariū faciunt ipotentē:ꝛ tunc lic3 si seruiant in rebus licitis ꝛ honestis non peccēt:tñ salariū seu preciū minime suscipere possunt:cum ex hoc ad satisfaciendū faciant eū ipotentē:atq3 ad hoc prestat causam efficacē:hi sunt medici barbitonsores:baile:ꝛ cōsimiles. De heredib⁹ aūt vsurarioꝝ ꝛ alioꝝ dicendu3 est fm Archi.ꝛ alios canonistas:q̄ tenet ad oia debita defunctoꝝ:in quoꝝ loco succedūt:siue heres sit filius:siue extraneus:siue talia debita sint ex cōtractu:siue ex maleficio vel quasi: siue puenerint res ad heredē siue nō.16.q.6.c.si epm Et ex̄ de pigno.ex psentiū.in fine.de sol.c. ꝑ de vsu.tua nos.ex̄ de sen.excō.ca.a nobis. Et hoc itelligas si hereditas sufficit. Si aūt sufficit ad omnia debita soluēda fm Ricar. in iudicio anime:etiā si heres non facit inuētariū nō minus tenet. Secus aūt in foro iudiciali. Et hoc affirmat Joan.an.in nouella Ad hoc quidē addendū est q̄ talis heres vltra hereditatē tenet in iudicio anime ad oia que vsurarius ꝓ eo expendit: si illa suscepit malafide. Ratio est:quia ad nō restituendū prestitit causam efficacē:ꝛ hoc itelligēdo si tale habuit eo tēpore quo fuit vsurarius nō soluendo. Sed qd si de duobus heredib⁹ vsurarij alter factus est nō soluendo:dicendu3 est fm Hosti.q̄ alter tenet in solidū:ꝛ hoc vsq3 ad quantitatē q̄ ad eū de hereditate peruenit. Ratio est q2 succedit in crimine:ꝛ etiam q2 omnes res hereditarie obligate sunt.ex̄ d̄ vsu.cū tu.§.fi. Et sic patet primū in hac pte cōsiderandū. ¶Quantū ad secūdū quod dicitur declaratio:sciendū est q̄ quattuor modis manifestus vsurarius esse cognoscitur. Primo modo qñ publice feneratur:ita q̄ publice tenet mensam paratā ad pecunia3 mutuādā cuilibet sub vsuris. Scdo modo quādo per epm in ecclesia publicant: q̄uis eni3 de eis fit publica fama: tamen si ab ecclesia tollerant ꝛ nō publicant secus est. Tercio qñ ab epo requisiti cōfitentur. Quarto negātes quando conuincunt per testes: ut dicit Ray. lib.2.ti.79.48. Et sic patet secūdū. ¶Quantū ad tertiū qd dicit punitio sciendum est q̄ manifestus vsurarius duob⁹ modis punit.s. spiritualiter: ꝛ temporaliter. Primo punitur temporaliter:quia tales nō sunt in domibus recipiēdi:aut si eas cōduxerint sūt emittendi:ꝛ de terris ꝛ ciuitatibus infra tres mēses ut statuit Grego.sunt expellendi: ut patet ex supradictis. Item manifestus vsurari⁹ pōt compelli a iudice ad restituendū vsuras

⁊ per maiorẽ excõmunicationẽ omni appro batiõe postposita ⁊ remota. Item si vsurarius repetit vsuras ab alio repellit per exceptionẽ donec ipe restituerit vsuras: quas ab alijs ipse accepit: vel facit saltẽ posse suum. ſm Ray. li. 2. Con. Solf. ⁊ Hosti. in sũ. ꝯfe. vbi ſ. q. 47. Secũdo vsurarius punit spiritualiter: quia publici vsurarij sunt ipso iure excõmunicati: ut patet extra de vsuris. ca. quia in omnibus. Et hoc quantũ ad tria. Primo qꝛ nõ debẽt recipi eoꝝ oblationes. Scdo qꝛ nõ debẽt recipi ad cõmunionẽ altaris. Tertio qꝛ priuant sepultura xpiana: si in hoc pctõ decesserint. Si aũt de facto sacerdos recipit oblatões vsurarij: tũc de tali oblatiõi hoc fieri debet. Primo debet auferri ecclesie in penitẽtia sacerdotis accipiẽtis: vñ dicit Hosti. Secũdo debet dari ad dispensandũ episcopo loci: ſm Alanũ ⁊ Host. ibidẽ. Tertio episcopus ſm prouidentiã eius debet restituere vsurario manifesto qui obtulit: tum propter opprobriũ ut se cognoscant indignum talis oblationis: tum ut ipse restituat ei a quo accepit: ut dicit Hosti. ibidẽ. q. 52. Super hec omnia autẽ nõ est pretereundũ illud qð statuit ecclesia ex de vsuris. in ca. q̃ꝗ̃. in sexto. vbi dicit: Nullus manifestoꝝ vsurarioꝝ testis intersit: aut eos ad confessiones admittat: siue ipsos absoluat: nisi de vsuris satisfecerit: vel de satisfaciẽdis ꝓ vsuraꝝ viribus facultatũ prestent: ut pmittitur idoneã cautionẽ: testamẽta quoqꝫ maloꝝ vsurarioꝝ aliter facta non valeant: sed sint irrita ipso iure Hec ibi. Ad quoꝝ declarationem tria sunt notanda. Primo notandũ est ꝙ ꝗcquid notarius qui interfuit tali testamento inde lucratus fuerit restituere tenet: ⁊ peccant testes per inobedientiã: ⁊ etiam omnes tali testamento consentientes: ⁊ animas suas ut vsurarioꝝ in infernũ demergunt. Secũdo vero est ſm Alexan. lũbar. ꝙ nõ sufficit vsurario manifesto testamentũ condere in periculo mortis existenti sub restitutione maloꝝ ablatoꝝ: duplici rõne. Primo quia testamentũ est vltra sentẽtiã voluntatis nostre de eo ꝙ post mortẽ suam quis vult fieri: sed nullus potest absolui nisi pri⁹ restituat: ꝗ non sufficit condere testamentũ nisi fiat alia satisfactio. Secundo quia iusticia dei requirit ut ille satisfaciat qui peccat: sed vsurarius hoc nõ facit si relinquit in testamentũ ꝙ per aliũ fiat

Debet igitur vsurari⁹ ut deus ei parcat quatuor obseruare. Primo si habet pecuniam vnde possit restitutio fieri: pri⁹ q̃ꝫ moriatur illã expendat: per fidelem amicũ. Secundo sub voce preconia solẽniter faciat proclamari: ꝙ quicũqꝫ debet aliquid ab eo habere veniant ad ipsum libere sua omnia recepturi: ut plenius innotescat hↄ ⁊ ad scandalũ remouendũ. vt habetur in ca. ꝑ. de peni. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda. Tertio si vsurarius habet aliqua instrumenta: extunc ea casset per publicũ instrumentũ atqꝫ determinatã cautionem: vel redigat ad debitũ veritatis. Quarto si aliquid deficit explicandi vel debite obligandi: faciat fieri debitũ instrumẽtũ siue cautionẽ: sicut in dicto ca. q̃ꝗ̃. aperte dicitur: ⁊ scdm omnes docto. vtriusqꝫ iuris: eius fideiussor integraliter ⁊ insolidũ obligatio ad restituendũ omniũ vsurarũ certarum ⁊ incertarũ: ac male ablatarũ: q̃tũ sue vires substantie se extendunt: habito respectu ad tempus predicte cautionis. Qð si non potest habere fideiussorem: nec pignora: ſm Joan. an. iuret illa nõ posse habere: ⁊ iuret se facturũ quod cauet: ⁊ sufficit. argu. extra de do. inter viruꝫ ⁊ vxo. ca. vestras. His igitur premissis det ei confessor penitentiã: ⁊ non prius. sicut habetur in dicto ca. q̃ꝗ̃. Et si quis aliter absoluerit: suam ⁊ ipsius animã perdit. ¶ Tertio notandũ est: ꝙ sepelientes manifestos vsurarios nõ vere penitentes: ea pena plectuntur que recipientes eoꝝ oblationes: ut dictũ est: ⁊ vltra hocipso sunt excõmunicati p Cle. pape extra de vsuris. Qð si mentitur sepelire: ⁊ non facit: portando omnia ac si sepeliret corpus: ſm Joan. an. subiacet eisdeꝫ peccatis. Omnes igitur tales: predictis modis sepelientes: non possunt absolui: nisi pri⁹ satisfecerint ad arbitriũ episcopi: quocũqꝫ preiudicio non obstante. extra de sepul. eos qui in cle. Non est ergo fratres sancto spiritui mẽtiẽdũ vsuras bonas defensando: sed pri⁹ quisqꝫ intra conscientiaꝫ suam consideret si qua huiusmodi voraginis labe sit deturpatus: ⁊ studeat ꝗcqd sordidũ ꝓspexerit abluere: quod misericordiarũ pater. ⁊c.

¶ Feria sexta post dominicam de passione: de abhominatione ⁊ detestatione vsuraruꝫ.
Sermo. 60.

Confundantur qui me persequūtur et non confundar ego: paueāt illi τ non pauea ego. Hiere. 17. τ in ꝓphetia hodierna. Adeo vsurarū crimē (fratres charissimi) ut per raro in hoc detestando vitio prolapsi exire possint: vel nolint. Iusticia enim scdm phm duplex reperitur. s. distributiua ꝑ quā pena τ merita distribuūt: de qua dicit Tullius li. pmo de offi. ꝙ est virtus que cōmuni vtilitate reseruata: suam vnicuiqꝫ tribuit dignitatē. Et iusticia cōmutatiua que consistit in hoc ꝙ est iuste dare τ iuste accipere: cum quadā equalitate. Ideo bene dicit ꝓphetia: Confundant qui me persequunt. s. vsurarij: sua iniquitate. τc. Quo circa licꝫ plura dicta sint de vsura: tamē quia tantū est hoc vitiū abbominādū ut merito sit magis magisqꝫ detestandū. Ideo in presenti sermone trib9 rationibus aperimus breuiter hoc vitiū simili cum diligentia esse fugiendū τ abbominandū: quarum.

¶ Primo ratione auersionis.
¶ Secundo ratione contrariationis.
¶ Tertio ratione precipitationis.

¶ Pars prima huius sermonis in qua declaratur ꝙ vsure sūme sunt detestande quia auertunt a deo.

Primo in isto sermone dico ꝙ vsure iniquitas est sūme detestanda: qꝛ grandope auertunt a deo. Reperiūtur enim tres virtutes totius spiritualis edificij fundamētales: sine quib9 nihil agitur. s. fides: spes: charitas: de quibus loquitur apostol9 pme Corinth. 13. di. Nūc manent fides spes charitas tria hec: τ nullum peccatū inueni tur scchas destruens τ anihilās sicut vitū hoc abbominandū vsurarū. ¶ Primo enim peccatū vsure tollit intellectū ut nō credat deo nec diuinis cuius ratio est: qꝛ ipossibile est eandē potētiā simul τ semel ferri in varia obiecta. Non eni pōt audit9 simul et semel audire sonū campane τ sonū lyre: nisi cōfuso modo. nec gustus pōt simul discernere dulce τ amarū. Insuper intellectus non potest simul plura intelligere siue cognoscere: quia scdm phm. 3. de anima. τ. 10. Metha. Contingit plura scire: vnū autem intelligere Non etiam videre pōt oculus simul que in celo τ que in terra sunt: imo quanto corporeus oculus magis terre appropinquat minora tunc videt: τ eo minus superiora. Sic quippe quanto magis nostre mentis ocul9 in terrenis figitur rebus: tanto amplius lumen fidei perdit per quod deus cognoscit: τ hoc quia eo ꝙ terrenis attendit: diuinis attendere non potest: ideo vsurarij ceci super his occupati: a deo lumen vere cognitionis amiserunt: ut non percipere valeant: qua ratione vsure sint male quia sicut dicit ꝓpheta: Oculos suos statuerūt declinare in terram. imo quod pei9 est vsurarius nō timet infernū: nec per aliū appetunt: τ hoc est propter infirmitatē quia nō credunt: quia excecati sunt: ut eni ait phs 3. de aia. Voluntas nō fertur nisi in precognitū: siue bonū: siue malum: qđ nihil aliud est dicere: nisi ꝙ nisi bonū τ malū cognoscatur non pōt amari vel odisse. Et ideo vsurarij in tantū his terrenis sunt occupati in rebus: ut nihil aliud videant pter aurū τ argētū: τ presens hoc seculū: ideo omne flagitiū τ peccatū perpetrāt: quia infernū non considerāt. vñ ait Cyprian9 in epistola ad Donatū: Nemo cōsideret ꝙ metueret consciētia nostra si crederet: ꝙ quia nō credit oino nō metuit: si aūt crederet τ timeret: si timeret τ caueret: si caueret euaderet. h ille. Preterea vsurarij predicta rōne per aliū non appetūt: quia nihil esse extra hunc mundū credunt. Contra quos Augu. in lib. de speculo dicit: Deus est extra quē nihil: supra quē nihil: infra quē nihil: cū quo totū: in quo totū: a quo totū: quod cecus vsurarius non percipit: de quo dominus conquerens dicit Hiere. 2. Popul9 meus. s. vsurariorū multitudo: mutant gloriā suam in idolū. i. in denarios: τ seculū vanū: τ licꝫ quandoqꝫ audiant diuina: missas τc. hoc faciunt ne contēptui habeant τ h frequentant tanqꝫ ridicula. Et quādoqꝫ tot genuflexiones: tot suspiria emittūt: ut sāctos crederes. Nam deosculant parietes: et quādoqꝫ cū imagines nō possunt attingere caputiū iactant: τ inde osculātur: que omnia non nisi hypocrisim ostendūt: ad hec solum faciunt talia: ut boni videant: τ sic facili9 decipiant: non ut h credant qui cuidam furioso mihi similes vident: qui a suis coact9: añ crucifixi imaginē genuflectere τ adorare magna voce dixit: Iesu xpe ego te adoro: sꝫ nō tibi credo. Nam si vsurarius xpo crederet:

vtiqꝫ ab iniquitate vſurarū ceſſaret ac prom
pte ſatiſfaceret.¶Scđo vſure peccatū ſpem
aufert.Non enim vſurarius in deo ſperat.
Ideo Augu.ait:De deo deſperare eſt ſpem
in creaturis ponere.hec ille.His enim intenti
ſpem etiaꝫ ħ figunt. Contra quos idē Augꝰ.
ait lib.2.de verbis dñi ſermone.6.Nihil eni
eſt tam inimicū ſpei:q̄ꝫ retro reſpicere.i.in re
bus que retro labunť ⁊ tranſeunt ſpem po-
nere:ſed in his que nondū date ſunt ſed da-
ture quādoqꝫ:nūq̄ꝫ tranſibūt:quādo autem
ſcatet in tentationibus mundꝰ velut pluuia
ſodoma ſulphurea:metuendū enim exemplū
vxoris Loth:retro enim reſpexit:⁊ vbi reſpe
xit ibi manſit:in ſalem cōuerſa eſt ut pruden
tes cōdiret exemplo.hec ille. Vſurarij enim
non in deo ſperant:ſed multipliciter ſeipſos
decipiunt.¶Primo enim ſperant ⁊ cōfidūt
in ſuis malicijs:cōſiderant enim ſuis calidi-
tatibꝰ multa egiſſe:⁊ gloriantes confidūt ite-
rū maiora perpetrare:quos propheta incre-
pat Pſal.51.di. Quid gloriaris in malicia:
qui potens es in iniquitate.q.d.parū ſic per
ſiſtes. Vñ Judith.6.ca.ait: Non derelinqs
preſumentes de te dñe deꝰ: ⁊ de ſua virtute
gloriantes humilias.¶Secūdo tales ſperāt
⁊ confidūt in ſuis diuitijs:quos vere illumi-
nati ⁊ ſancti homines attendētes miro mo-
do eis compatiuntur:pinde ꝓpheta ait: Vi
debūt iuſti.ſ.vſurarios ⁊ timebunt: ideo ex
hoc cautiores reddunť.iuxta illud: Felix quē
faciunt aliena pericula cautū. Et qꝛ iuſti:ta-
les dignos irriſione ſciunt:ideo ſequiť:⁊ ſu-
per eū ridebunt:quos etiā dominus irridet.
iuxta illud:Qui habitat i celis irridebit eos:
⁊ dicent.ſ.iuſti: Ecce homo q nō po.deū.ad.
ſuū:quia vere eſt proctector omniū ſperātiū
in ſe:ſed hi ſperauerūt in multitudine diui-
tiarū ſuarū:nō attēdentes illud Sopho.i.ca.
di.Argentū ⁊ aurū eoꝝ:non poterit eos libe
rare in die furoris domini.ſ.in eorū morte.
Vñ apoſtolus pme Thi.6.ca.ait: Diuitibꝰ
huius ſeculi precipe ſuperbe non ſapere: nec
ſperare in incerto diuitiarū: ſed in deo viuo
qui preſtat nobis omnia abūde.¶ Tertio ta
les ſperant in conſanguineis ſuis:neſcientes
qꝫ hi ſuper omnes eoꝝ mortē cupiūt:nec eos
plus diligunt in reſtituēdo:q̄ꝫ ſeipſos dilexe
runt in fine nō ſatiſfaciēdo. Vñ Hiere.17.
ca.di.Maledictus homo qui confidit in ho
mine:⁊ ponit carnē brachiū ſuū.i.cōfidit in

parentibus quibꝰ bona ſua relinquit:ut extra
hant eū de profundo inferni:⁊ ſequiť: Bene
dictus vir qui cōfidit in domino: ⁊ erit do-
minꝰ fiducia eius.ſ.dum ipſe in vita ſatiſfece
rit per ſeipſum.¶Tertio peccatū vſure pror
ſus charitatē aufert ⁊ amorem dei.Nā totū
affectū ſuū effudit circa tēporalia: quod pro-
batur Rōne:Auctoritate:⁊ Exēplo.¶ Pri
mo dico ꝓbatur rōne.Sententia enim phi
eſt.10.Metha.qꝛ oppoſita non poſſunt ſimť
⁊ ſemel ineſſe eidem ſubiecto.Non eni ama
rū ⁊ dulce:nigrū ⁊ albū:ſed vera charitas ē
qua deus ſup omnia diligiť.Ait eniꝫ Augu.
lib.83.queſtionū.q.77.Amor quo deꝰ ⁊ ꝓ-
ximus amať charitas ꝓprie diciť: purgatiſſi
ma ⁊ cōſūpta:ſi nihil aliud am.ať. Vſurariꝰ
non ſolum terrena amat: ſed ea colit ⁊ ado-
rat.quia ut dicit Auguſt.ſuper epiſtolam ad
Philip.Hoc ab homine colitur quod pre
ceteris diligiť:ideo vſurarius charitatē non
habet: qua ex re ſūme abhominanť: quia ut
ait Augu.ſuper canonicā Joā.pmā omel.5.
Quicquid habeas:charitatē ſolū non habe
as:nihil tibi prodeſt alia ſi non habes: hanc
habe ⁊ impleſti legē.Puto hanc margaritā
illam eſſe quā homo negociator in euange-
lio deſcribit queſiſſe qui inuenit vnā precio-
ſam margaritam ⁊ vendidit omnia que ha-
bebat ⁊ emit eam. Hec precioſa margarita
charitas eſt ſine qua nihil tibi proſunt que-
cūqꝫ habueris:quā ſi ſolū habeas tibi ſuffi-
cit.hec ille.¶Secūdo idem probať auctorita
te.ſ.domini in euāgelio Math.6.ca.di. Vbi
eſt theſaurus tuꝰ.ſ.vſurarij:ibi eſt ⁊ cor: ⁊ eiꝰ
cuius rei exemplū habeť in vita ſancti Anto
nij de padua:qui vocatꝰ ad faciendū ſermo-
nē in funere cuiuſdā vſurarij:ſicqꝫ cōpulſus
ꝓpoſuit verba predicta.ſ. Vbi eſt theſau.⁊c̄.
Deinde dixit: Mortuus eſt diues ⁊ ſepultꝰ
eſt in inferno.ſicqꝫ fecit aperiri capſaꝫ pecu-
niaꝝ ibiqꝫ cor inuenientes:ſciſſo cadauere ni
hil in eo cordis inueniūt. Vnde Job in per
ſona vſurarij.20.ca.ait: Idcirco propter hāc
improbā cupiditatē: cogitatiōes varie mihi
ſuccedunt:⁊ mens mea p diuerſa rapiť.Ta-
lis erat diues ille qui ſpū veritatis in Apo.
3.ca.increpatur di.Dicis quia diues ſuꝫ ⁊ lo
cuplex:⁊ nullius egeo:⁊ neſcis qꝛ tu es miſer
⁊ miſerabilis pauper:cecus ⁊ nudus.¶ Ter
tio probať exemplo diuitis.qꝛ Luc.12.exultās
dicebat:aīa mea multa bona habes repoſita

in annos plurimos:quia auar⁹ nunq̃ȝ se cre
dit moriturũ.ideo sequit̃: Requiesce ⁊ come
de bibe ⁊ epulare.vbi vero gaudiũ quo vsu-
rarij loco dei fruũtur:sȝ vide finẽ illoꝝ.Ait
illi deus: Stulte hac nocte aīam tuam repe-
tent a te.s.demones quibus illam reseruasti
ſm glo.Que aũt parasti cuius erunt? scilicet
filioꝝ vel consanguineoꝝ.q.d. sed verificabi-
tur illud prophete. Relinquent alienis diui-
tias suas:⁊ sepulchra eoꝝ dom⁹ illoꝝ in eter
nũ.Equidẽ alienis diuitias.i.his q eis alie-
ni sunt corde ⁊ charitate:licȝ carnis propaga
tione propinqui sint.Et sic patet ⁊c̃.

¶ Pars secũda hui⁹ sermonis in q̃ vsuras
eẽ sũme detestabiles q꞉ ꝓprimo ꝯtrariat̃.

Secundo in isto sermone dico vsuraȝ
sũme esse detestandã rõne cõtraria-
tionis. Primo videlicȝ quia con-
trariat̃ cõmunitati omniũ. Secũdo cõtra-
riat̃ pietati pauperũ. Tertio cõtrariatur hu
manitati propinquoꝝ.¶ Primo dico eẽ de
testanda quia contrariatur cõmunitati oīuȝ
hominũ:quia ſm Augu.Charitas cõmunia
proprijs:non ꝓpria cõmunibus anteponit.
Cõmunis vtilitas priuate preponẽda est : ut
habet̃ ex̃ de posthu.in ca.bone.Et.ff.de re iu.
l.si cõuenit. Et in auten.de nõ ali.aut ꝑmu.
eccle.re.§.quia vero.coll̃.scd̃a.vbi dr̃:Opor-
tet enim ea que cõmuniter ⁊ grauatur ⁊ in
omniũ vtilitatẽȝ sequũt̃ potius valere:q̃ȝ ea
que circa aliquos statuũt cũ publica merito
sint preferenda priuate.hec ibi. Vsurari⁹ aũt
directe oppositũ facit.Et quilibet hõ in arte
sua reipublice vtilis est:ut sunt sartores:agri
cole:cerdones:fabri:milites ⁊c̃. Solus vsura
rius ei inutilis : ⁊ sibi soli vtilis q vere mil-
uo similis est:q semꝑ clamat:mio:mio: mio:
sed peior est vsurarius:quia nõ soluȝ ore sed
opere ore ⁊ corde semꝑ hoc clamat tãto etiã
diuitiarũ amore afficit̃:ut neminẽ amet ⁊ ne
mini sibi associet:nisi proprij lucri gratia sui
atq̃ȝ cõmodi : de quib⁹ loquitur Paulus.2.
Philip.Omnes eni que sua sunt querũt.s.
vsurarij:non que Jesu xp̃i:quia ex re nullus
est ei amicus: imo ⁊ consanguinei de morte
eius letant̃:quia adeo tenax est ut vix neces-
saria vite possunt habere.Similiter paupes
⁊ mendici:quia aut dimisit restituendũ esse :
aut nõ:si sic credunt se accepturos aliquid:si
nõ etiam letant̃:quia eis amplius non pote
rit eripere:pauca sua cõmunitas:⁊ omnes le
tantur:quia cõmunitati peiores sunt : q̃ȝ la-
trones ⁊ fures:quod probatur triplici ratiõe
Primo rõne familiaritatis. Nam fures et
latrones sunt tanq̃ȝ siluestres ⁊ publici ho-
stes:qui ad clamorem hominũ fugam petũt
Vsurarij autẽ tanq̃ȝ domestici hostes:nũq̃ȝ
clamoribus fugantur.Et nulla pestis effica-
tior est ad nocendũȝ:q̃ȝ familiaris inimicus.
Preterea vsurarij expoliant homines die
noctuq̃ȝ ⁊ hora qualibet etiam dum audiũt
missam ⁊ cetera diuina: quod fures ⁊ latro-
nes non faciunt. Secundo ratione sagacita-
tis. Nam vsurarius cum maiori malicia rẽ
alienam vsurpat q̃ȝ latrones:quia sua calidi
tate faciunt ut homines consentiant se expo
liari:⁊ cum illi iniusticiaȝ facit simulat ⁊ per-
suadet ei misericordiam facere. Tertio ratio
ne securitatis : tum quia vsurarius vsurpat
rem alienam absq̃ȝ timore securans se: tum
quia sine timore repetitionis possidet:cuȝ ha
beat securitatem id agere:si publicus est.Fu
res autẽ ⁊ latrones non sunt securi: sed sem
per timent ne res furto ablatas amittant si-
mul cum propria vita.¶ Secundo probatur
vsuram esse detestandã quia contrariat̃ pie-
tati pauperũ.Nam vsurarius sub specie pie
tatis clam surripiendo aufert substantiã pro
ximo:quod multipliciter docet experientia :
quasi enim mutuũ quod vsurarius pauperi
dat:opiũ potest dici : quo sub specie pietatis
dormiens soporatur:⁊ de modica sua substã
tia priuatur.O sceua pietas:o crudelis fera:
qua audacia mentiris te ad hoc moueri pie-
tate. Bene propheta cecinit de te vsurario
Psal.51.di.Tota die iniust.cogitauit lingua
tua.s.in corde cogitãdo:⁊ q̃ȝprimũ lingua ex
primendo:ideo sequitur:sicut nouacula acu-
ta fecit dolum. Nam tria in nouacula con-
siderari possunt. Primo enim occultat aciẽ
suam in seipsa:vnde sic facit vsurarius q ma
liciam occultat in corde pretendendo pietatẽ
Ideo Hiere.17.ca.dicit. Prauũ est cor ho-
minis.s.vsurarij ⁊ inscrutabile.Secundo an
teq̃ȝ radat acuitur super lapideȝ oleo litũ: sic
vsurarij habent verba adulatoria. Vnde di
cit Psal.54.Molliti sunt sermones ei⁹ su-
per oleũ ⁊ ipsi sunt iacula.s.ad feriendum ho
mines.Tertio nouacula paulatim pillos ra
dimus: sic vsurarij paulatim bona tempora
lia pauperibus auferunt. Vnde dñs Ezech.
5.ca.permissiue dicitur: Sume tibi gladium

acutū radentē pilos. Et ideo subditur a ꝓ-
pheta: dilexisti maliciā .i. maliciosum contra-
ctum: super benignitatem .i. ꝗ̄ȝ dare gratis:
imo quod peius est vsurari⁹ pauperi aufert
vestimentū: calciamenta: domū: lectum: cibū
potum: ⁊ victum: ⁊ per consequens vitam.
Unde Eccle. 34. ca. dicitur: Panis egentiū
vita est: ⁊ qui defraudat illum homo sangui
nis est: qui aufert in sudore panē: quasi qui
occidit proximū. hec ille. Omnis enim natu
ra rerū subuenit indigenti gratis: ⁊ quātū in
se est cōmunicat dona sua. Sol luna stelle lu
cem prestant: rorem nubes ⁊ pluuiam: ignis
calorem: aer flatū: aqua potum ⁊ lauacrum:
terra multiplicem fructū. Unde Augu. indi
ciū inquit: Maximū diuine bonitatis est: ꝙ
quelibet res cogitur dare seipsam. Sol⁹ eni
vsurarius sua beneficia vendit: propterea di-
cetur illis in die iudicij illud Math. 25. Di-
scedite a me maledicti in ignē eternū. ⁊c. que
ibi scribuntur qui non dederūt sua. Quid er
go vsurarius dicet qui non tradunt sua: sed
tanta impietate auferunt aliena: e manibus
enim pauperū famelicoꝝ panem rapiunt: po
tūq̄ȝ sitibundis: vestimenta auferendo: infir-
mari eos frigore faciunt: carceribus tradūt:
⁊ sic miserorū sanguine ⁊ carne saturari sa-
tagunt. ¶ Tertio vsura contrariat̃ humani-
tati propinquoꝝ. Facit enim hominē impiū
non solū in extraneos: sed etiam in propin-
quos. Primo enim in filios impius est dā
eis male ablata relinquit que eos ad infer-
nū deducunt. Uñ Osee. 9. ca. dicit̃. Effraim
id est crescens: q vsurariꝰ significat: deducet
ad interfectorē filios .s. diabolum filios suos.
vñ in inferno inicē se maledicēt: dicet pr̃ fis
maledict⁹: q̄ȝ ut tibi diuitias relinquerē his
crucior tormentis: econtra filius ⁊ filij dicēt:
In eternū sis maledictus pater: qui me tuis
pessimis lucris implicasti: ⁊ pro te his impli
cor tormētis. Unde verificatur illud Eccle.
41. ca. di. De patre impio cōquerunt̃ filij: q̄m
ꝓpter illum sunt in opprobriū. Secūdo sūt
impij in alios propinquos ⁊ affines quibus
scilicȝ in vita vel in morte compartiunt̃ vsu-
re: ideo illud de eis erit quod de filijs qui de
vsuris participant. Tertio vsurarius agit ꝓ-
ditionem in alios proximos suos: quod ipsa
experientia demonstrat. Sepe enim cum vi
det proximū aliquā pulchram possessionem
vel domū vel aliquid aliud quod ei placeat:
concupiscentia oculorū tactus illi subuenire
nititur aliquo mutuo: ut pro pignore habere
possit quod concupiuit: ut autem habuerunt
paulatim succrescere permittit fenus: ⁊ tan-
dem aliqua occulta ⁊ ficta occasione ad pos-
sidendū aggreditur: ⁊ re sua adeo occulte pri
uatur: ut non aduertat donec prorsus fuerit
priuatus. In alienos clarius patet hec ꝓdi-
tio. Nam bibendo: comedendo ⁊ cōuersan-
do cum eis: semper insidias molitur: ⁊ more
Jude proditoris Christū vendentes ꝓmū
supplantare excogitant. Et sic patet secunda
pars huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua pro-
batur vsuram esse detestandam ratione pre-
cipitationis.

Tertio in isto sermone dico vsuram
esse detestandā quia hominē precipi
tat in multa mala: ⁊ precipue in tria
Primo in opprobriā abhominationem.
Secundo in damnosam subiectionē. Ter-
tio in finalē desperationē. ¶ Primo eni vsu
ra est detestanda: quia precipitat hominē in
opprobriā abhominationē. Est eni vsurarij
vita plena opprobrijs: ⁊ precipue trib⁹. Pri-
mū quoꝝ dicitur inhertia: quo nihil deteri⁹
potest dici: quia ut dicit phus p̄ Ethicorū et
4. Metha. Exercitiū dicitur sanū eo ꝙ con
seruat sanitatem anime .s. ⁊ corporis: ergo a
cōtrario sensu: Ociositas generat infirmita-
tes anime ⁊ corporis: sed per vsurā tollit sibi
operationē omnis debiti modi operandi si-
bi licita ⁊ salubria lucra. Ideo efficitur desi-
diosus: accidiosus: ⁊ ociosus: ex hoc etiā ipso
vsura necessitat hominem ad indebita lucra
contra legē quā dominus dedit Geñ. 3. di.
In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Sȝ
tales sicut ꝓpheta dicit Psal. 72. In la. ho.
non sunt: ⁊ cū ho. nō flagel. s. quādoq̄ȝ etiā in
vita: sed post mortē semꝑ cū demonijs erūt.
Secundū opprobriū est eius malicia: que se
quit̃ ex inhertia. Naȝ sicut Eccle. 33. ca. dicit̃:
Multā malitiā docuit ociositas .s. inhers vi
ta: ad tantam enim maliciā auaricia homi-
nem ducit: ut animam suā ꝓ quolibet numu
lo venalem prebet. Grande equidem scelus
est animā in tanta sublimitate creatam .s. ad
imaginem dei formatam: tanto precio .i. xp̄i
sanguine redemptam: ad tantā gloriam or-
dinatū: pro tali vili precio venundare. Hinc
Ecclesiastic⁹. 10. ca. ait: Auaro nihil ē scelesti⁹

habet enim aiam suā venalem. Ex quo cla-
ret ꝙ pro minio talis precipitaret se in vora
ginem infernalem oiuz flagitioꝝ:nisi aliquo
timore mūdano teneret. Tertium eius ob-
probrium est eius infamia que turpissima ē
vt ait Tullius in.2.lib.de oratore.Bona exti
matio multis diuitijs prestat:ideo ꝓdig⁹ dr
qui famā pro nihilo habet:vt habet.C.ð his
qui poten.noīe.l.j.Sed vsure scelus infamē
facit hoiem:vt nullus nisi prorsus publican⁹
eam audeat exercere manifeste.Hi qdē sunt
illi de qbus prouerb.2.c.dicit.Qui relinquūt
iter rectum:⁊ ambulant per vias tenebrosas
qui letantur cū male fecerint:⁊ exultant i re-
bus pessimis:quoꝝ vie peruerse: ⁊ infames
gressus eoꝝ.hec ibi.¶ Scđo detestanda est
vsura:quia precipitat hoiem in dānosaȝ sub
iectionē:tanta est enim ptās quā exigēte hoc
scelere:⁊ ꝑmittēte dño:suscipit diabolus sup
tales ꝙ eo operante vsurarius.¶ Primo se
illaqueat: vñ Job.18.Baldac de cupido lo-
quens ait. Immisit in rete pedes suos ⁊ in
maculis eius.s.demonis ambulauit tenebit
eius planta laqueo.Planta eni extremitatē
anni vite vocat.quāto enim cupidus ꝓping
oꝛ fini vite sue fuit tanto maiori cupiditate i-
ardescit.Hinc Hiero⁹ ait. Cū alia vitia se-
nescente hoīe senescāt:sola auaritia iuuene-
scit:⁊ ꝑme Thi.6. Qui volunt diuites fieri i
cidunt in tentationē:⁊ in laqueū diaboli. Jō
quāto homo in auaritia senioꝛ fit:tanto dif-
ficilius ab ea se soluit.¶ Scđo vsurarius se
intricat: cum auis volando in rete ceciderit
tanto plus se intrincat: quāto amplius se ex
tricare cōtendit:sic vsurario ꝯtingit: qui dū
per aliqđ tempus intenderit vsuris: ⁊ demū
cessare velit omni die mense ⁊ anno ampli⁹
se videt inuolutū:⁊ sic elongatur a proposito
cessandi ab vsuris. Hic ꝓuerb.5.c.dicit.Jni
quitates sue arripiunt impiū:⁊ funibus pec-
catorum constringit.Et Jere.50.c. Aic vsu-
rarij a diabolo dicit. Illaqueaui te ⁊ capta
es babylon:⁊ nesciebas.¶Tertio vsurarius
presumptuose sperat:quia credit se penitere
in fine ⁊ restituere aliena:sed ignorat miser :
ꝙ Matth.13.dñs cōminatus dī. Qui enim
habet dabitur ei ⁊ abundabit:⁊ qui non hēt
id qđ videtur habere auferetur ab eo: habet
nempe ille thesauꝝ magnum qui tempus ei
ꝯcessum virtuose expendit:⁊ ideo multa me
rita cumulauit:⁊ huic dabit in morte temp⁹

melius se preparandi.vnde etiā tunc maioꝛi
gratia abundabit.Qui aūt non habet.s.non
cumulat nunc merita ad qđ videtur habere
sc; penitentie tempus in fine auferet ab eo.s.
iusto iudicio dei. Ex quo presumptuose i illo
confusus est.qđ euenisse dicit cuidam vsura
rio qui in articulo mortis clamasse voce ma
gna dicitur.O penitētia vbi es:quo dicto ex-
pirauit:vt ex eius verbo aperte claresceret:ꝙ
quia illam non quesiuit tēpore congruo me
rito cum vellet non inueniret.Contigit enim
illi sic aui rapaci que ab aucupe hinc inde ꝑ-
mittitur volare ad predam:qua capta ptice
alligatur vbi non ministrat pastus ei quē cu
pit:sic dum vsurari⁹ viuit ad predam minat:
sed postmodū in infernū ligabitur ac crucia-
bitur:⁊ iuxta illđ Job.20. Diuitias quas de
uorauit euomet:⁊ de ventre ei⁹ extrahet eas
deus.s.per demones infernales.¶Tertio ꝓ
batur vsuram esse detestandaȝ: qꝛ precipitat
hominem in finalem desperationē: seu in pe
nitentiam:ex qua eternaliter dānatur.Raro
enim vsurarius ad penitentiam veraȝ redu-
ci pōt ꝙ triplex causa potest assignari. Pria
quaꝝ dicitur indispositio. Nam vsurarius
vere vix potest penitere: quia aut est auarus
⁊ sic non vult reddere:aut est prodigus : ⁊ sic
non potest. Peius tñ est nole: ꝗ; non posse
aliena restituere:qꝛ illđ ex malicia:hoc ex im
potentia prouenit:ꝗuis culpam mixtam ha
beat.Similis enim est vsurarius vasculo vi
treo in quo denarij fabricant ad aliciendum
infantes:qui denarij haberi non possunt nisi
vas frāgatur:sic vsurarius nūꝗ; vult restituē
nisi in articulo mortis.¶Scđa causa est in-
duratio.Cum enim vsurarius considerat nō
posse gratiam inuenire: nisi aliena restituat
pro posse ⁊ per consequēs se ⁊ filios ⁊ certos
heredes pauperes relinquere:quod abhorret
per fidem ꝗ; non intelligens statum suum pe
riculosum mauult in peccato persistere:ꝗ; de
bito se emendare:⁊ sic diu manens eius coꝛ
induratur:⁊ l; audiat predicatores:l; habeat
exhortationes ⁊ obiurgatiōes: tñ semper ei⁹
coꝛ magis induratur: sicut de eo Job.41.c.
scribitur. Coꝛ eius indurabitur quasi lapis :
⁊ stringetur quasi malleatoris incus:qꝛ ꝗto
magis feritur:tāto durioꝛ redditur.¶Tertia
causa impenitentie eius dicit obstinatio.Si-
gnum quippe obstinationis vsurarij est con
tēptus diuini verbi:⁊ reprehēsionis ⁊ exhoꝛ-

tationis sceleris sui. Ideo Prouerb. 18. dixit. Peccator cum in profundum peccatorũ deuenerit contẽpnit. s. resurgere: et certe videtur obstinatior iuda. Nam iudas penituit lz nõ recto modo. di. peccaui tradens sanguinez iustum Matth. 27. et restituit proditionis precium. Vsurarius aũt primo non penitet de vsura: nisi forte qꝫ parum lucratus sit. Scdo si penitet non confitetur: ne restituere cogatur. Tertio si confitetur querit confessorem qui conscientiam non scientiam habeat: et sic ignaro confessori dicet simplici verbo se restituere velle sine debita cautione. Quarto etiam si hoc promittit promissum non seruat. vnde de re iu. lib. 6. dicitur. Non remit. pec. nisi resti. abla. hoꝝ omnium euidens signum et horribilitas mortis vsurariorũ: que quidem accidit eis directe. pmo ratione derelictionis. Iusto enim iudicio dei fit vt vsurarius non solum a deo: sed ab omnibus sanctis spiritibus derelinquatur: qui semper in vita eos ɔtẽpsit: Nam semper in festis volunt lucrari: ideo a virgine Maria et alijs sanctis non inuenit patrocinium: vnde de talibus Michee. 3. c. scriptum est abscondet faciem suam dominus ab eis in die illo. s. in extremo. s. in die mortis: sicut nequiter egerunt in adinuẽtionibus suis. ¶ Scdo hoc accidit eis rõne desperationis. Cum enim infelix peccator a deo et a tota curia celesti est derelictus: facile in baratum desperationis a demonijs precipitatur. vñ dicit illud Iob. 7. c. Desperaui nequaqꝫ vltra iam viuam. s. nec vita corporali: nec spirituali: nec eternali. Legitur enim de quodam vsurario qui post splendidam cenam noctu cuz vxore dormiens: totus attonitus velocissime surrexit. Interrogatus ab vxore causam tam subite motionis. Rñdit. Nunc raptus fui ad iudicium et nesciẽs respondere tot accusantibus audiui nunc iudicem contra me sententiam promulgantem: qꝫ hodie ad eternam dãnationez a demonijs trahi debeam: quo dicto cum vili vestitu e domo fugiens: a suis tãdẽ est repertus in quodam monasterio: vbi monachi matutinũ persoluebant: quẽ cum nulla ratione adducere possent vt peniteret consanguineis domum ducentibus illum cum transirent super quẽdam pontem: ecce quedam nauis veloci cursu pertransibat quã solus vsurarius plenam demonibus videns. dixit. Ecce ipsi sunt qui volunt me rapere: quo dicto e manibus eorum ereptus: nũqꝫ nec ipse nec nauis visi sunt. ¶ Tertio ratione persecutionis. Cuz enim vsurarius vt ceteri peccatores: non solum offenderit deũ: veruz etiam cum vendiderit tẽpus qđ est cõmune omnium creaturaruz omnes offendit creaturas. Ideo audita a dño de vsurarij dãnatione sententia: omnes armare se cõtra illaz videntur. Ideo omnes angeli et sancti in paradiso contra illum clamant. Ad infernum ad infernum: ad infernum. Celi cum luminaribus suis quodãmodo clamant. Ad ignẽ ad ignem: ad ignẽ. Planete omnes clamãt ad profundũ: ad profundum: ad profundum. Elementa quoqꝫ contra eum seuentia clamant: ad tormenta eterna. Domus quoqꝫ et parietes in qua iacet et omnia clamant vindictam. Sicut Abachuc. 2. scriptum est. Lapis de pariete clamabit: et lignum quod inter iuncturas est respondebit: fiat: fiat. i. dignum est et omnis ratio hoc exposcit vt pernicax vsurarius eternis incendijs crucietur: et plurimũ indignum esset ac rationi dissonum: vt qui in vita semper pertinax in peccatis perstitit: nũc misericordiaꝝ locum inueniat. Quibus de rebus fratres carissimi dum adhuc vita sospite gaudetis: rogo et obtestor: exuite vos peccato vsuraqꝫ quãtum in vobis est restituite: ne subito rapti die mortis misericordia a vobis concupita auferatur: quin potius etiam in presenti vita centuplum a dño reddatur: et in futuro vitam possideatis eternam. Per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sabbato post dñicam de passione: de octauo decalogi precepto. s. nõ falsum testimonium dices: et pmo de diffinitione et offensione mendacij. Sermo. 61.

ATtende domine ad me: et audi voces aduersarioꝝ me. Hiere. 18. Declaratis supra preceptis dei quibus ad proximum ordinamur: ne illi nr̃a operatione nocumẽta inferamus in propria psona nec etiam cõiuncta: ac etiam in substantia: reliquũ est considerationẽ nunc nostram flectere ad illud quo lingua similiter prohibemur ei nocere: qđ quidem octauũ est in decalogi

ordine. vbi dicitur non falsum testimonium dices:quo omne mēdacij genus prohibetur ꝛ merito:quia omne mēdacium de se malū est: vt clarius infra dicetur. Quod phs ɔfirmat 4.ethicoꝝ.di.mendacium per se prauum est atqꝫ fugiendum.veꝝ aūt ꝛ bonum est laudabile.hec ille. Nam omnis falsidicus est deo obnoxius:quia deus est veritas. Io.14. Et homo factus est ad imaginem dei. Gen̄.2. Sicut ergo qui destruit imaginem dei que est in ecclesia facit iniuriam deo: sic qui destruit imaginē que est in aīa: imo ipsum deū destruit qui est in aīa per mendaciū ꝛ falsitatem. Quapropter Christus filius dei apd̄ patrem conquerendo de se iniuste accusantib⁹ loquiꝛ di. Attende ꝛc.meoꝝ.s.qui falso accusant malefactorem iniuste testificantes q̄re more nostro tria de hoc mandato principaliter annotabimus.quoꝝ. Primū dicitur mēdacij ꝛ falsitatis apta ꝓhibitio. Scd̄uꝫ mendacij detestatio. Tertiū taciturnitatis noxia euacuatio. ¶ Quātum ad p̄mum quia prohibetur mendaciū tanqꝫ prauū: ideo tres alias considerationes faciemus quarum. Prīa dr̄ mēdacij notificatio. Scd̄a generalis culpatio. Tertia particularis offensio. Sed breuitati grā de p̄ma tm̄ tres cōsiderationes subdistinguemus.quaꝝ Primā dicemus descriptionem. Scd̄am criminatiōeꝫ Tertiam declarationem.

¶ Pars p̄ma huius sermonis in qua declaratur qd sit ꝓpe ꝛ large mendaciū formaliter ꝛ mālitē:et quō opponiꝛ veritati.

PRimo igitur in hoc sermone mēdacij descriptionē inuestigare conuenit Nam f̄m Aug.in lib.de mendacio ꝛ habeꝛ transumptiue in.3.dist.38.ꝛ.22.q.2.c. beat⁹ paulus.§.ille ergo.sic describi solet magistraliter mendaciū est falsa vocis significatio cum intentione fallendi. Ad cuius diffinitionis declaratione septem ɔclusiones theologice ponende sunt:quaꝝ diciꝛ. Prima falsificationis. Scd̄a intentionis. Tertia perfectionis. Quarta cōsecutiōis. Quinta operationis. Sexta culpatiōis. Septima comprēsionis. ¶ Prima.s.falsificatōis declaraꝛ f̄m Ricar.in.3.di.38.q.j.ꝛ Bona.ibidem ꝑ oia ꝛ Tho.2.2.q.110.ar.j.ꝛ Alexan. in.2.pte sum. tractatu de mendacio.ar.j.ꝛ Aste.in.j.pte li.j. ti.36.ar.j.vꝫ.ꝙ de rōne mendacij est ꝙ sit falsum illud qd̄ diciꝛ. Nam f̄m phm.5.metha. c.5.diffinitio rei significat omne illud ex quo componiꝛ sua essentia:ꝛ ideo necesse est ꝙ cōtineat materiā aliquo modo:sed f̄m phm.4. metha. Ratio quā significat non est diffinitio:ergo de rōne rei est sua materia.cuꝫ ergo falsum sit mā mendacij oportet ꝙ sit de rōe mendacij:bene ergo dicitur ꝙ est falsa significatio:siue sit per verba:siue ꝑ signa: sꝫ magis dicitur per verba:ꝓpter h ꝙ f̄m Augu. lib.2.de doc.christiana. Verba iter signa obtinent ꝑncipatum. Sed sciendum est ꝙ h falsitas potest solum esse in ore:sed non dicitur cum intentione fallendi. non enim ois falsū dicens mentitur: sicut aperte ponitur.22.q.2. c.his qui autēꝫ.ꝛ.c.beatus.ꝛ.c.Si quelibet.§. Abraam. Et ad h patet exemplū de illo qui iurat in dānum suum:ꝛ de scriptore qui scribendo ꝓprium librum errat:quia si hō adhibuit debitam diligentiam non peccat. Si aūt non adhibuit tunc ñ non est in dāno proximi vel iniuria dei est veniale peccatum: qa vt dicitur.22.q.2.c.hoies. Ream linguam nō facit:nisi rea mens. Si autē cum iniuria dei vel dāno proximi siue offensa tunc mortale ē quia in ꝑnitiosum mendaciū transit.de quo dicitur in sermone sequēti. ¶ Scd̄a ɔclusio scꝫ intentōis f̄m predictos doc.vbi supra sic declaratur.vꝫ ꝙ intentio dicendi falsum est formale in mendacio.s.significare aliter q̄ꝫ id quod est in mente:vel cōtra illd̄ qd̄ est i mēte Et ideo semper ibi est peccatū: etiam si diciꝛ veꝝ:puta cum qs interrogatus dicit Petrū esse in domo: non credens esse: cum tamen ibi sit.vnde glo.super illud p̄s.xj. Labia dolo in cor.ꝛ cor.lo.sūt.dicit vbi est duplex cor. ita ꝙ vnū diciꝛ ꝛ aliud intēdiꝛ:ibi est mendaciū Et sciendū f̄m Bona.vbi supra.ꝛ in ca.dist. in.3.ꝙ hoc est mendaciū soluꝫ f̄m quid: non simplr̄.vnde dicit magister in.3.di.38. Non omnis qui mentiꝛ dicit mendacium.i. falsuꝫ qꝛ mentiri est ɔtra mentem ire:qd̄ facit qui qd̄ falsum credit affirmat esse verum. Hinc Aug.in.x.enchi.ait. Ille mentitur qui dic̄ verum qd̄ putat falsum.ꝙ aūt talis semp pec. dicit Aug.22.q.2.c.is aūt.qñ talis sit mortalis vel venialis distinguendū est: qꝛ si ex tali mentiri sequiꝛ iniuria dei:vel proximi: mortale est:sinaūt veniale est. ¶ Tertia conclusio scꝫ ꝑfectionis sic declaraꝛ f̄m predictos doc. maxime Bona.vbi supra.vꝫ ꝙ ad ꝑfectā rationem mendacij reqriꝛ ꝙ corde ꝛ ore cōtra

veritatem dicatur:⁊ h̄ est simplr̄ mendaciuʒ:
non solum mentiri. Ad cuius intellectū sciē
dum ꝙ dc̄m exterius prolatum hʒ duplicem
comparationē.vnā ad rem significatā: ⁊ sic
dicitur sermo verus cum.s.res adequat̄ ser-
moni.Aliam cōparationē habet ad intentio
nem dicentis:⁊ sic dicitur sermo verax cum
scʒ intentio adequat̄ sermoni:ergo mēdaciuʒ
noīat dc̄m per comparationem ad rem:⁊ ad
dicentis intentionē.⁊ h̄ duplex falsitas tangi
tur in diffinitiōe predicta: cū dicit̄ mendaciū
est falsa significatio vo.cum intentōe fallēdi.
Cui diffinitioni superaddit Hugo lib.j.p.12.
c.12.di.Mendaciū est falsa significatio vo.cū
voluntate falsa:vel que presentialr̄ adest: vel
que postea aduenit.Nam si quis ꝓmittit al
teri aliqd se daturꝫ hn̄s voluntateʒ dandi cū
promittit:postea dare non vult mutata volū
tate:mendaciuʒ est:non qa cor in ꝓmissione
fuit duplex:sed qꝛ postea cor duplicauit.h̄ ille
Hoc clarius in sermone sequenti dicetur.
¶ Quarta ꝯclusio.s.ꝯsecutionis sic declarat̄
fm Ric.vbi supra ⁊ Bona.vbi supra in que
stionibus lr̄alibus.l.ꝙ q̄uis h̄ diffinitio non
perfecte mendacio officioso ⁊ iocoso cōueni-
at:qꝛ in neutro hoꝝ intendit qs fallere: sʒ in
officioso intendit prodesse.in iocoso aūt delc
ctare:tm̄ large circūplectit̄ oē mēdaciū. Prio
qꝛ fm Bona.verbū fallendi non tm̄ iportat
decipere:sed etiam falsum dicere:⁊ h̄ est om̄i
mendacio cōe.Falsum enim dicere exterius
quodāmodo fallere ē:dū hō dicit illd̄ ad qd̄
pōt hoiem ad falsum deducere ⁊ per ꝯn̄s fal
lere ⁊ decipere.vnde mendaciū iocosum ⁊ of
ficiosum ex ipso genere operis rōnem habet
fallere ex ꝯn̄ti: lʒ non ex intentione dicentis
ducat̄ ad fallendū. Scd̄o qꝛ fm Ric.inten-
tio fallendi ⁊ generandi falsam opinionē in
aīo audientis non est essentiale in mendacio
sed pfectio accidētalis. Cum hac enim inten
tione mendaciū fortius est:absqʒ tm̄ ea men-
dacium esse pōt: vt pʒ cū aliqs aliqd narrat
qd̄ ipse ⁊ audiētes sciunt esse falsum gr̄a ioci
⁊ recreandi: ⁊ tm̄ est mendaciū:qꝛ est volūta-
ria ꝓnūciatio eiꝰ qd̄ scit̄ esse falsum.¶ Quin
ta ꝯclusio.s.opatiōis sic declarat̄ fm Bona.
vb supra in.q.circa lr̄am.⁊ Alexan.⁊ Tho.ꝙ
q̄uis proprie fiat mentio de falsa vocis signi
ficatione in hac diffinitione:qꝛ fm phm in.j.
periermenias. Voces sunt eaꝝ que sunt in
aīa passionum note: tm̄ etiam nutus gestus
⁊ operatio significant dispositionē ⁊ cōceptū
animi.Nam ⁊ in operibus simulatis potest
esse mendaciuʒ.vnde Ambro 22.q.5.c.cauete
ait. Cauete omne mendacium fratres: quia
omnes qui amant mendacium filij sunt dia
boli:non solum in falsis verbis:sed in simu-
latis operibus mendacium est: mendacium
nāqʒ est ep̄m vel sacerdotem se ꝓfiteri:⁊ cō-
traria huic ordini operari:mendaciū est chri
stianū se dicere:⁊ xp̄i opa non facere.hec ille
Ex qbus fm glo.argumentū trahit̄ ꝙ factis
sicut verbis q̄uis largo mō intelligit̄. Nā et
factis negamus xp̄m:sicut ⁊ verbis.xj.q.3.c.
estimant. Hinc Aug.de vera reli.inqt. Ille
mentit̄ qui vult videri qd̄ non est.hmōi sunt
mulieres vane:artifices:mercatores:⁊ oēs si
miles.Et est sciendum fm quosdam ꝙ per-
nitiosius est mendaciū in fidatione bona:q̄ʒ i
vero false doctrine.vnde p̄mū mēdaciū scdʒ
icludit.Credit eni qs false doctrine ꝓpter ap
parentiā bone vite.vn̄ apl̄us.2.cor.xj. h̄ inter
pericula grauiora.di.periculis in falsis frībꝰ.
¶ Sexta ꝯclusio.s.culpatiōis sic declarat̄ fʒ
Alexan.in.2.pte tractatu de mēdacio.ar.2.vʒ
ꝙ extenso vocabulo omne mendaciū est pec
catum:fm ꝙ habet̄ in glo.sup illud p̄s.91.de
lectasti me dn̄e in factura tua.⁊c̄. Cuius rō ē
qꝛ oē peccatū est cōtra legem ⁊ veritatē. Nā
⁊ Jo.8.diabolus dicit̄ mendax ⁊ pater eius
scʒ mendacij fm glo. qd̄ qdem dicit̄ eē pct̄m
Sicut enim Gen̄.3.c.patet ipse prius mēda
cium adinuenit cū Eue inqt nequaq̄ʒ morie
mini.Et iteꝝ i p̄s.115.Omis hō mendax.i. pec
cans. Propterea omnis peccator filius dia
boli est. hinc Jo.8.c.iudeis dn̄s dicit. Vos
ex patre diabolo estis ⁊ desideria patris vr̄i
vultis facere.Iterum Greg.ait. Omne mē
dacium iniqtas est:⁊ omnis iniqtas est mē-
dacium:quia profecto ab equitate discrepat
quicquid a veritate discordat.¶ Septima et
vltima conclusio.s.comprhēsionis sic decla-
ratur fm Bona.in.3.di.37.in.q. circa lr̄am
vʒ ꝙ hoc preceptum nō di.fal.testi. contra ꝓ
ximum non solum prohibet mendacium cō
tra alios:sed etiā contra seipsum: qꝛ in h̄ pre
cepto ꝓhibet̄ falsitas oris prout ordinatur i
nocumentum proximi:⁊ per ꝯn̄s inquātum
ordinatur ad nocumētum sui.verbum enim
ad alteꝝ est:⁊ qui falsum alteri loquit̄ quodā
modo ⁊ si nō noceat aliqd auferēdo: fallit tm̄
decipiendo:⁊ sic pʒ qd sit mendacium ⁊c̄.

¶ Pars scd̉a huius sermonis in qua decla
ratur ꝙ omne mendatium est peccatum:nec
potest vnquā benefieri.

Secundo in hoc sermone cōsiderāda
est mendacij criminatio: circa qd̉ q̄-
ri potest an aliquo cāu liceat sine pec
cato mendacium dicere. Ad quod rn̄det̄ ſm
Bonauen.in.3.dist.38.q.2.⁊ Ricar.ibidem.
⁊ Alexan. vbi supra par.2.tractatu de pc̄cp.
precepto.8. ⁊ Tho.2.2.q.iio.ar.3. ⁊ Sco.in.3.
dist.38.ꝙ mendacium semꝑ est peccatū: nec
aliquo casu dici pōt sine peccato. Ratio ge-
neralis huius est ſ3 Bona. q꞉ dupl̄r dicitur
aliquid esse malū. Aut ex genere actus: vtpo
te cum transit actus super mām̄ indebitam.
Aut ex malicia intentionis. Primo mō pōt
esse dupliciter vel respectu dei: vel respectu ꝓ
ximi. si respectu dei sic est malum in se ⁊ ſm
se: nec vllo modo pōt bene fieri sicut ē odisse
summū bonū: ⁊ blassfemare deum. Si respe-
ctu ꝓximi sic est inferre nocumentū ꝓximo
in persona vel in rebus. ⁊ sic est malum in se
non aūt ſm se: q꞉ pōt aliqn̄ bene fieri: q꞉ pōt
recta intentio superuenire. Scd̉o. modo aūt
sc3 si est malū respectu intentionis: tunc siue
sit respectu dei siue ꝓximi simpl̄r malum ē:
⁊ nullo modo potest bene fieri: q꞉ dicit priua
tionem debiti finis. Tale aūt est mendaciu3:
q꞉ mendaciū non solum dicit malum ex hoc
ꝙ transit super indebitam mām̄: sed etiā q̲a
habet intentionis maliciam: qm̄ ad oē men-
daciu3 illa duo cōcurrunt: v3 dicere falsum ⁊
intentio fallendi. Et p̉mum est malum in se
⁊ aliqn̄ pōt bene fieri ab eo qui ignoranter
dicit falsu3. Scd̉m est malū ſm se: nec vnq̄3
potest bene fieri. ꝙ hoc sit veꝝ ꝓbat̄ septem
medijs. Primo rōne p̉uatiōis sic. Essentia
le est ipsi mendacio habere p̉uationem veri-
tatis ⁊ respectu rei ⁊ respectu intentionis: sed
vbicūq3 est intentionis obliquitas ibi neces-
sario est culpa: ergo necessarium est ipm̄ mē
dacium esse peccatū. Qd̉ ꝯfirmat Augu. i li.
de mendacio ꝓpter hanc rationē di. Nullo
pacto: nullo fine: nulla dispensatione huma-
na vel diuina pōt licite mēdaciū dici. Scd̉o
rōne ꝯtradictionis. Mentiens vult falsitatē
⁊ alterius deceptionē a se emanare vt dictū
est. Voluntas aūt ꝯformat̄ suo formali ob-
iecto siue volito: ergo infra ipsum est ius siue
defectus illius falsitatis: ita ꝙ vere pōt dici
voluntas fallax ⁊ falsitatis amatrix: s3 falsu3
inquātu3 hm̄ōi cōtradictionē includit: q꞉ pre
tendit aliter esse q̄3 ipsa sit: ergo ipsa ē ama-
trix contradictionis. Sed hoc est ꝯtrariū ra
tioni ⁊ equitati nāl̄is legis: ergo oīs menti-
ens pec. Qd̉ etiam ꝯfirmat Aug. in libro de
mendacio di. Quisq3 esse aliquod genꝰ men
dacij qd̉ peccatū non sit putauerit decipit se
ipsum turpiter. Tertio rōne institutiōis sic.
Verba instituta sunt vt homo exp̉mat ꝑ il-
la qd̉ in mēte habet: ergo quicūq3 mentitur
verbis vtitur ad cōtrariū eius ad qd̉ institu-
ta sunt. ⁊ omnis qui vtitur aliqua re ad con-
trarium eius ad qd̉ instituta est. necessario il
la abutit̄: ⁊ omnis qui abutit̄ pec. Nam ſm
Aug. x. de ciui. dei. c. x. non alia vita hominis
atq3 culpabilis q̄3 male vtens ⁊ male fruens
ergo male vti ⁊ abuti qd̉ idem est peccatum
est: ergo omnis qui dicit mendacium peccat.
Ideo. 22. q. 2. c. his aūt. Aug. ait. Verba q̲ppe
sunt instituta non ut per ea se inuicem hoīes
fallant: sed ut eis quisq3 in alterius noticiam
cogitationes suas ꝓferat. Verbis ergo vti
ad fallaciam non ad qd̉ sunt instituta: pctm̄
est. hec ille. Confirmat̄ etiam h̄ rō ꝑ Ansel. li.
de veritate. c. 2. di. Cum dico dies est ad signi
ficandum esse qd̉ est recte vtor huius rōnis
significatione: q꞉ ad hoc facta est: ⁊ ideo non
recta tunc eius significatio dicit̄. cum homo
sciens ⁊ volens: significat non esse qd̉ est vel
esse ꝙ non est: nec recta vtit̄ rōne. ergo pec. ⁊
sic patet ꝓpositum. Quarto idem ꝓbat̄ rōe
inclinationis sic. Quilibet enim ad dicente3
nālem habet appetitum nūq̄3 velle falli: s3 sꝑ
velle sibi dici veꝝ. Qd̉ etiam Aug. asserit. x.
lib. cōfes. di. Multos expertus sum qui fallē
vellent. qui aūt falli neminē: ergo oīs mētiēs
semꝑ facit cōtra nālem inclinatione3 ⁊ ꝯtra
nālem rectitudinem voluntatis audientium
ac per ꝯn̄s ⁊ sue inquantū audiens: aut aptꝰ
natus audire: ergo mendacium semꝑ ē pctm̄
Qd̉ ꝯfirmat Aug. in lib. cōtra mendaciū. di.
Mendaciorum genera multa sunt que q̲de3
omnia vl̄r odisse debemus: sed nihil odio ha
bere debemus nisi peccatū: ergo p3 ꝓpositū
Quinto rōne pactiōis sic. Infrigere cōe ius
aut cōem legem vel pactum illicitum est: fal
tem qui est subditus illi pacto vel illi cōitati.
quātū enim pactū est maioris necessitatis et
vtilitatis: tanto peius est infringere illud: sed
pactum de dicenda veritate est hm̄ōi ex qua
dam nāli ⁊ cōi concordia gentium manauit

ius idiomatum ⁊ linguaꝝ ad exprimendam
veritatem: qꝛ ſm phm̄ ꝑ periermenias ea q̄
ſunt in voce ſunt eaꝝ que ſunt in aia paſſio-
num note. Sexto rōne cauſationis ſic. ois
defectus per ſe emanans a cauſa potius eſt i
cauſa a qua emanat: q̄ȝ in ſuo effectu: ſed fal-
ſitas ſignificationis per ſe emanat a menti-
ente: imo vix eſſe pōt aliquid regulare in ſi-
gno materie voluntario: ſed ſolum in ſignifi
cante: ergo aut ipſa mendoſitas ſignificatōis
eſt in ipſo mentiente: aut aliqua maior illa: ğ
mentiens eſt forma mendoſus ⁊ cauſa men
dacij: ſed neutrum hoꝝ poteſt habere rōnem
boni: ergo quicūqȝ hoc vult non ſolum ē mē
doſus: ſed etiam peruerſe voluntatis. Ideo
Aug. in lib. de mendacio dicit Aut non ē cre
dendum bonis: aut credendum eſt eis q̊s cre
dimus aliqñ mētiri debere. Aut non credē-
dum bonos aliqñ mentiri. Ex qbus patet ꝙ
nūq̄ȝ mentiunť boni. Septimo rōne inique
actionis ſic. Omnis iniqtas eſſentialr̄ loquē
do eſt peccatū: ſed vbicūqȝ eſt mendaciuȝ ibi
doloſitas: qꝛ aliud gerit homo in corde ⁊ ali
ud in ore dicit. Vbi aūt doloſitas ibi iniqtas
ergo impoſſibile eſt aliquod mendaciuȝ non
eſſe pctm̄: vnde phs. 4. ethicoꝝ. c. 14. dicit ſȝ
ſeipſum mendaciū prauū eſt ⁊ fugienduȝ: ſed
vt dcm̄ eſt qd̓ ſm ſeipſum prauum eſt bene
fieri non pōt: ergo non pōt eſſe aliquod mē-
dacium qd̓ non ſit pctm̄: igitur patet menda
cij criminatio.

¶ Pars tertia huꝰi ſermonis in qua decla-
ratur ſanctos non dixiſſe mendaciū ⁊ qualr̄
intelliguntur multa que videntur mendaciū.

TErtio in hoc ſermone poſtq̄ȝ viſum
eſt quid ſit mendaciū: ⁊ qn̄o ſemper
eſt peccatū ad clariorem dictoꝝ noti
ciam ne quis errore decipiatur: qꝛ apparet
multas rōnes ꝓpoſitas contradicere: ad ip-
ſaꝝ declarationem laborandū eſt. vnde ſeptē
declaranda ſunt. Primuȝ eſt illud qd̓ dixit
Jacob patri. Gen̄. 27. Ego ſum Eſau p̓mo
genitus tuus. Certum eſt enim ibi fuiſſe fal-
ſam vocis ſignificationem: ⁊ ꝙ etiam ibi
fuerit intentio fallendi. teſtať ibidem di. Ve-
nit germanus tuus fraudulenter ⁊c̄. Dixit ğ
Jacob mendacium. ⁊ tn̄ a Magr̄o in. 3. diſt.
38. ⁊ Aug. cōtra mendaciū vt habeť. 22. q. 2. c.
ſi quelibet excuſatur a peccato: ğ non oē mē-
dacium eſt peccatū: qd̓ eſt cōtra predicta. Ad
qd̓ rn̄deo per Ricar. in. 3. di. 38. q. 2. i ſolutōe
ſcd̓i argu. ⁊ Alexan. in. 2. parte tractatu de ꝑ.
precep. 8. ⁊ in. 2. parte tractatu de mendacio. ⁊
Tho. 2. 2. q. 110. ar. 3. i rn̄ſione. 3. argu. ꝙ Jacob
in verbo illo nō fuit mentitus ſȝ aliqua dupli
citate ſancta ⁊ inſpirata vſus. Ad quoꝝ de-
clarationem ſciendū ꝙ. 5. in duplicitate ſunt
attendenda ne ſit mala. Primū ꝙ intentio
ſit ſimplex ⁊ ſic Jacob motus fuit intentiōe
ſimpliciſſima ⁊ diuina: cū adhuc iuuenculus
eſſet ⁊ purus. Nam de ſimplicitate ⁊ quiete
mentali ante predcm̄ verbuȝ plurimū fuerat
laudatus in textu ibideȝ. Scd̓m eſt affectio
⁊ ſic Jacob motus fuit affectione ſpirituali ⁊
diuina. Et ideo pater poſtq̄ȝ ſciuit non ē tur-
batus nec benedictionem reuocauit: ſed ꝯfir
mauit. di. Benedixi ei ⁊ erit benedictꝰ. Ter-
tium vtilitas ſiue neceſſitas: ⁊ ſic Jacob mo
tus eſt neceſſitate obedientie: qꝛ dei volūtas
innotuit ei per ſanctiſſimā matrem ſuam et
internū lumen. Spūalis quoqȝ ꝓximi vtili-
tas q̄ȝ ex hoc opere deus elicere intēdebat q̄
nota ei facta fuit. Nam per hoc figuratū fuit
ꝙ quādoqȝ ad deuȝ preferreť populus deſcē
dens ab eo pp̄lo deſcēdēti ab Eſau. ⁊ ꝙ fue-
rit poſtea ꝓphia vera rei ꝓbauit euentꝰ. Jō
Jacob non eſt mentitus. Iſaach aūt iō dicit
Jacob fraudulenter egiſſe: qꝛ ſic credebat: iō
nec ipſe eſt mentitus. Quartū attendenduȝ
eſt auc̄tas: ⁊ ſic Jacob ex auc̄te ſpūſſancti mo
tus eſt: qui licite pōt vti locutionibus tranſla
tiuis ſeu figuratiuis: cum ipſe non obligatur
legibus idiomatum nec ſtatutis aut pactꝭ hu
manis. Nam ſm Aug. qd̓cūq̄ȝ in ve. teſt. dr̄
dn̄m fuiſſe Moyſi vel alteri cuipiam locutū
non loquebať ſed angelus in pſona dei: ⁊ tn̄
non mēciebať i pſona dei. di. Ego ſum dn̄s
deus tuus ⁊c̄. Sic Jacob vere dicit eē Eſau
non ſm pſonam: ſed iure ⁊ dignitate primo
geniture ſibi diuinitus tradite: ⁊ iam prius
ſacramentali emptione pro merito. q. d. ego
ſum ille cui debeť p̓mogenitura. ⁊ hoc tenet
Aug. 16. lib. de ciui. dei. c. 37. de hoc etiaȝ q̄re
22. q. 2. c. queriť. §. opponiť. Quintum atten-
dendum eſt modus. ⁊ ſic Jacob egit modo li
cito. Cum enim fuerit vir ſanctꝰ ⁊ ſtatim poſt
ħ diuinis apparitiōibus directus: nullo mō
eſt credendum hoc egiſſe: niſi ſub certa regl̄a
virtutis ⁊ ſolide veritatis. ¶ Scd̓o declaran
dum eſt illud qd̓ habeť Gen̄. 22. de abraam
qui cum imolare vellet filium dixit ſe cū pue
ro ad ſeruos reuerſuꝝ. ⁊ illd̓ Gen̄. 12. d̓ vxore

ꝙ soror sua eēt: potest exemplū Joseph addi Geñ.42.⁊.44. Si ergo sacra scriptura h̄ narrat tanq̄ȝ imittanda non reprehendenda ⁊ fugienda: ergo videt̄ ꝙ aliqñ possum⁹ men tiri absq̄ȝ peccato. ¶ Ad hoc rñdet̄ s̄m Tho. vbi supra in rñsione p̄mi argumenti. ⁊ Alex. vbi supra ꝙ in sacra scriptura inducunt̄ aliq̄ gesta quasi exempla perfecte virtutis. de qb⁹ non est estimandū eos fuisse mētitos: si q̄ tñ in coꝝ dictis que mendacia esse videant̄ itel ligendum est ea figuralr̄ ⁊ ꝓphice esse dicta. vnde Aug. in lib. cōtra mendatium dic̄. Cre dendum est illos hoies qui ꝓphicis tpib⁹ di gni aucte fuisse cōmemorant̄: oia que scripta sunt de illis ꝓphice gessisse atq̄ȝ dixisse: nec minus ꝓphice eis accidisse: quecūq̄ȝ sic acci derunt vt eodem ꝓphico spū memorie lr̄isq̄ȝ mandanda iudicarent̄. hec ille. Dic̄ g̊ ꝙ nul lus predictoꝝ mentitus est. nam ⁊ si abraaȝ intenderet filium imolare: ex magnitudine fi dei sue credebat: sicut dicit aplus ad hebre. xj ꝙ dñs cum suscitaret. sciebat enim firmissi mā esse ꝓmissionē qua dcm̄ fuerat in Isaac vocabitur tibi semen. Silr̄ vt dicit Aug. i. q. sup Geñ. dicens sororem esse suā veritatem voluit celando occultare: non mendaciū dicē Soror enim dicitur q̄ȝ filia fratris erat. vñ ⁊ ipse dicit Geñ. 20. Vere soror mea est filia patris mei ⁊ non matris mee: q̄ȝ. s. ex p̄te pa tris ei attinebat. Silr̄ nec Joseph est menti tus q̄ȝ illa verba di. non affirmando s̄ȝ poti⁹ tētando cum di. eos esse exploratores. vñ po tius intelligenda sunt interrogatiue q̄ȝ affir matiue. Cum dicit se peritū esse in augumē tandi scia: hoc verbū augmentandi large ac cipitur pro futuroꝝ preuisione. Preterea h̄ ipsum potius interrogatiue dixit exp̄mēs fa mam populi quā de hoc habebat: q̄ȝ sibi at tribuere volens: ⁊ sic intelligendū est de sili bus. ¶ Tertio declarandū est illud Exod. j. d̄ obstetricibus que mentite sunt Pharaoni vt liberarent paruulos silioꝝ isrl̄: ꝓpter qd̄ remunerate sunt a deo. vnde ibidem dicitur bene fecit ergo obstetricibus dñs ⁊ edificauit illis domos: sed nullū peccatū remuneratur a deo sed punit̄: ergo mendaciū non est semꝑ peccatum. ¶ Ad hoc rñdetur s̄m Alexan. vbi supra ⁊ Ricar. vbi supra in solu. 4. argumē. ⁊ Tho. vbi supra in solutōe. 2. argu. ꝙ obste trices non fuerunt remunerate a deo ꝓpter mendaciū: sed ꝓpter dei timorem ⁊ iudeoꝝ

amorem ⁊ reuerētiā: ex qbus causis mentite sunt. Ex hoc enim meruerunt remuneratio nem temporalem ⁊ non eternā. vñ Hiero⁹ dicit ꝙ dñs non preparauit obstetricib⁹ do mos eternas. Mendaciū vero post duo pre dicta sequēs non fuit meritoriuȝ. ¶ Quarto declarandū est illud Exod. 5. de Moyse et Aaron qui di. Pharaoni h̄ dicit dñs deus dimit. pplm̄ meū vt sacrifi. mihi in deserto ⁊ paulo post deus abraam vocauit nos vt ea mus viam trium dieꝝ in solitudine ⁊c̄. Con stat enim ꝙ non solū. 3. dietas ire volebant: aut solum in desertum. Ad hoc rñdetur s̄m glo. ꝙ causa p̄ncipalis recedendi ex egypto ñ fuit vt ibi sacrificarēt: s̄ȝ potius vt absq̄ȝ redi tu irent in terram ꝓmissiōis: sed illa fuit du plicitas ꝑmissa: q̄ȝ deus voluit p̄muȝ pro cā eūdi reddi: ne Pharao crederet ꝙ absq̄ȝ re ditu vellet de egypto exire. Nam etiam vt dr̄ p̄mi Reg. 16. dñs misit Samuel in bethleē ad vngēdū Dauid in regem. ⁊ dixit ei ꝙ sa crificaret ibi: ⁊ postmodū diceret se ad sacri ficandum venisse: ne Saul posset scire ꝙ vn xisset Dauid. Ex quibus sumit̄ argumentuȝ ꝙ si quis vadens ad aliquē locum vt ibi ali qua cum aliquo tractet ⁊ ad hoc celādū vult ibi orare vt si interroget̄ possit rñdere ⁊ dicē ego iui illuc causa orandi: ꝙ absq̄ȝ mendacio ⁊ duplicitate fieri pōt hoc ⁊ p̄cipue quando fit intentiōe sancta: ne detur pestiferis causa malignandi. vnde sub tali modo loquendi lȝ occultare inocentem: ne impie occidat̄. ⁊ ꝓba tur illa triplici rōne. Primo q̄ȝ p̄ma causa ⁊ finalis pōt vere subticeri: nullus dicti sui te netur semꝑ exprimere oēm veritatem: ⁊ pre cipue illā quā debet valde occultare. s. ad ob uiandum malis: igitur patet ꝓpositū. Scd̄o quia causa non finalis vere dici pōt cā. Nā sunt multa genera cāꝝ qbus vere competit nomen cause. vnde vere dicitur ꝙ ignis cō flans fuit causa cāpan.: ⁊ tñ non fuit totalis causa nec p̄maria: ergo patet ꝓpositū. Ter tio quia qui existimat in dicto significare cāȝ principalem ipsum se fallit postq̄ȝ fallat̄. Nā si ex meo sermone: non tñ debito iure dicen do ex sola subticentia alicuius veritatis quis fallatur: non fallitur per se: sed solum ꝑ acci dens: ergo ⁊c̄. Quinto declarandū est ꝙ nō solum simulatio est in verbis: sed etiam in fa ctis: vt dictum est. Sed ꝯtingit facere aliqua opera simulata absq̄ȝ peccato: sic̄ fecit Josue

qui simulauit se hostes fugere habitatores.s.
hay.et Dauid qui simulauit se stultum coraz
rege geth. vt habet͂ p̓mi Reg.21. et Jehu qui
finxit se cultorē Baal:vt scribitur.4.Reg.x.
et hi non peccauerunt:sed potius cōmendant͂
Nam de Jehu.22.q.2.c.vltio dicit͂. Vtilē si-
mulationē et in tēpore assumendā Jehu nos
docet exemplū: qui sacerdotes Baal interfe
cit se fingēs idola velle colere: ergo pari rōe
videtur q̄ possit fieri mēdaciū in verbis sine
peccato.¶Ad h rn̄deo s̄m Bona.vbi supra
in solutiōe.3.argu.et Alexan.vbi supra q̄ ille
simulatiōes fuerūt cautele:non duplicitatis:
ideo fuerunt licite.Simulatio aūt duplicitatis q̄
fit ab hypocritis non est licita: imo tenet ra-
tionem mendacij:vt in sermonario de pctis
tractatu de hypocrisi.Pōt etiam dici q̄ nō
est sile de verbo et facto: q2 factum non ē p̄n
cipaliter institutū ad significandū mentis cō
ceptum.Sermo aūt ad hoc institutus est: vt
interpres mentis:et vt homo alteri significet
quod est apud se:et vt ꝯstituatur veritas apd̄
audientem que est apud loquētem. Et ideo
qui ad aliud vtitur pec.vt supra.Non sic aūt
est ex parte facti.Alexan.tn̄ dicit q̄ nō Jehu
a culpa excusat͂ vel mendacio: q2 fuit malus
vtpote ab idolatria Hieroboam nō recedēs
Laudat͂ tn̄ et tpaliter remunerat͂ a deo:nō ꝓ
simulatione:sed pro eo q̄ cultū Baal destruxit.
Sexto est declarandū q̄ in multis scripture
locis ꝓponūt͂ multe locutiōes que s̄m inten
tionem littere false sunt: sicut patet de eo qd̄
dicit͂ Judicū.9.q̄ ierūt ligna vt vngerēt sup
se regem:dixeruntq3 oliue impera nobis: q̄
rn̄dit nō possum deserere pinguedinē.m.etc.
Et etiam disputantes ꝓponūt multa falsa.
cum ergo scriptura fuerit data absq3 aliquo
peccato:videt͂ q̄ aliqua mendacia dici possūt
absq3 peccato. ¶ Ad h rn̄deo s̄m Alexan.et
Bona.vbi supra in solutōe.2.argu. q̄ ea que
transumptiue dicunt͂ referunt͂ ad ꝯn̄tem in-
tentionem:et pro illo intelligūt͂.et qn̄q3 ꝓ illo
hn̄t veritatē:nullum est ibi mendaciuz. vnde
Aug.in lib.de mendacio ait.Quicqd figura-
tiue fit aut dicit͂ non est mēdaciū.Silr dispu
tantes dicunt falsum:vt ex h ad veri cogni-
tionem deueniant:et etiam ibi magis sunt i-
terrogationes q̄3 assertiones. Septimo et
vltimo declarandū est illud Luc. vlti.vbi dr̄
q̄ Christus finxit se longius ire: sed Christꝰ
nūq̄3 potuit peccare; ergo non oē mendaciuz
est culpa.¶Ad h rn̄det͂ s̄m Alexā. vbi supra
Ricar.et Bona.vbi supra.et Tho.vbi supra i
solutione p̓mi argu.q̄ est quedā simulatio q̄ dr̄
doctrine:que qn̄q3 est necessaria ad quā req
ritur illa.s.veritas alta et vtilis in sua signifi-
catione sūma sanctitas in intentiōe auctas
celebris in actione:pietas in affectione:et alie
congruentie decentes:et tunc talis simulatio
decentissime cōuenit:et cui fit sūme placet cū
sibi postmodum inotescit: et sic Christus fin-
xit se longius ire:ad significandū q̄ adhuc lō
ge a fide illoꝝ erat.vnde glo.ibidem ait.Tale
se exhibuit in corpore:qualis apud eos erat i
mente.vnde Aug.in q̄onibus euangeliorum
ait.Qn̄ fingimus illd̄ qd̄ nihil significat mē
dacium:cum autē fictio nr̄a significat aliqd:
non est mendaciū:sed aliqua figura veritatis
et dat exemplū de dn̄o.et iteꝝ in lib.ꝯ mēda-
tium ait.Quisqs vult intelligere illud fingen
do quid prefigurauit:attendat qd agendo ꝑ-
fecerit longius nāq3 postea ꝓfectus sup oēs
celos:non tn̄ deseruit discipulos ꝓpter hoc
significandū futuꝝ diuinitus factū:ad p̓sens
est illud humanitus factū siue fictū. Et ideo
vera significatio in illa est fictione premissa:
q2 in hac ꝓfectione illius: est significationis
veritas subsecuta.Simus ergo veraces vt fi
lij veritatis digne efficiamur:qui est in secla
benedictus.

¶Dn̄ica palmaꝝ in mane:de offensione mē
dacij i generali et de offēso iocoso et ꝑnitioso.

Sermo.62.

PRincipes sa
cerdotū et omne ꝯcilium q̄-
re falsum testi.aducr. iesum
vt eum mor.tradc. Matth.
26.Superiori sermone de-
terminatū est:q̄ nullū men
dacij genus sit licitum. Ad clariorē dictoruz
noticiam q̄3 graue aut leue sit mendaciū vi-
deamus.et p̓mo de offensione eius in gn̄ali
siue in cōi:deinde in particulari. vt eni habe
mus ab Aug.in lib.de mendacio et transum
ptiue.22.q.2.c.j.octo sunt genera mendaciorū
in cōi. Primū inquit ē capitale mendaciuz
et longe fugienduz:qd̄ fit in doctrina religio
nis:ad qd̄ mendaciū nulla ꝯditione d3 quis
adduci. Scd̄m vt aliquē ledat iniuste.quod

ſale eſt ut nulli pſit:ꝛ obſit alicui. Tertiū qḋ
prodeſt alteri:ita ut obſit alteri:qḡuis non ad
immūdiciā obſit corporalem. Quartum ſola
mentiendi fallendiqꝫ libidine:quod merū eſt
mendaciū. Quintū quod fit placendi cupidi
tate:de ſuaui eloquio. Sextuꝫ eſt quod nulli
obeſt ꝛ alicui prodeſt:velut ſi quiſpiaꝫ pecu-
niā alicuius iniuſte tollendā ſciens vbi ſcit:
neſcire ſe mentiat. Septimū mendacij gen⁹
eſt quod ꝛ nulli obeſt ꝛ alicui prodeſt: veluti
ſi volens hominē ad mortē prodere queſitū
mentiat. Octauū genus mendacij ꝙ ꝛ nulli
obeſt ꝛ adhuc prodeſt:ut ab immundicia corpo
rali aliquē tueat. hec ille. Quādo tñ reducū-
tur per iuramentū ſententiarū in.3.diſ.38.in
triplicē diuiſionē.ſ.in mendaciū iocoſuꝫ:offi
cioſum:ꝛ pernitioſuꝫ.ꝛ ꝯtinet tria prima mē
bra prime diuiſionis:ſm quā aliquis poteſt
ledere vel in ſpūalibus.ꝛ ſic eſt primū mem
brū:vel in temporalib⁹:ꝛ hoc velut alicui ob
ſit ꝛ nulli proſit.ꝛ ſic eſt ſecūdū.vel ut alicui
obſit ꝛ alicui proſit:ꝛ ſic tertiū. Secūdo vel
intendit mentiēs delectare ꝛ eſt mendaciuꝫ
iocoſum: quod cōprehendit alia duo mēbra:
quia pōt delectare vel ſe:ꝛ ſic eſt quartū: vel
alios ꝛ ſic eſt quintū. Tertio vel intēdit men
tiens alteri prodeſſe:ꝛ ſic eſt mendaciū offi-
cioſuꝫ quod cōprehendit alia tria membra.
Intendit etiā mentiendo prodeſſe alteri: vel
in rebus:ꝛ ſic eſt ſextū.vel in corpore: ꝛ ſic eſt
ſeptimū.vel in aīa:ꝛ ſic eſt octauū. In pſen-
ti ergo ſermone de his mendacij ſub triplici
diuiſione tractare congruū eſt.

¶ Primo de mendatio pietatis ꝛ officioſo.
¶ Scḋo de mēdacio leuitatis ꝛ iocoſo
¶ Tertio de mēdacio malignitatis ꝛ pnitio
ſo.qꝛ dicūt verba ꝓpoſita pncipes ſacer.ꝛc.

¶ Pars prima hui⁹ſermonis in q̄ tractat ḋ
mendacio officioſo ꝛ pietatis.

PRimo ergo tractādū eſt de menda-
cio officioſo: ꝙ.ſ.nulli nocet ꝛ alicui
prodeſt.ꝛ hoc modo cōtingit menda
ciuꝫ tripliciter dici. Primo videlicꝫ pro re
tēporali. Scḋo pro re corporali. Tertio ꝓ
re ſpūali. ¶ Primo quidē dr̄ mendaciū offi
cioſuꝫ ꝓ cōſeruanda re tēporali:ſua vel alie-
na. Prima inquantū ꝓ ſua ne ſibi pecunia
auferat vel cōſimile tēporale:ut cū interroga
tur de pecunia ſua denegat veritatē:ꝛ hoc ē
pctm̄ veniale. Scḋo ſi fit ꝓ ꝯſeruanda pecu
nia aliena:utputa cū quis ad euacuādā pecu
niā alienā iniuſte a fure vel a predone furan
dā vel tollendā mentiat:dicēdo ſe neſcire: et
hoc eſt etiā pctm̄ veniale:pōt tñ eſſe mortale
ꝛ hoc duplici caſu.ut cū in vtroqꝫ caſu inter
ueniat iuramentū:qḋ de facili contingere ſo
let:qꝛ iurando cōtra veritatē ꝓ ſe vel ꝓ alio
periurus eſt:qꝛ veritas eſt vnū de trib⁹ q̄ re-
quirunt in iuramento : ſm illud Hiere.4.
Iurabūt viuit dñs in veritate:ꝛ in iudicio:ꝛ
in iuſticia.22.q.pma.ꝛ iurabūt.ꝓinde in iu-
ramēto ſemp debet eſſe veritas.ut.ſ.ſciat hō
firmiter qḋ iurat eſſe verū:alſ ſi tm̄ credit ḋ
ſcientia nōn debet iurare ſed de credulitate.

¶ Scḋo fit ꝓ cōſeruanda re corporali.ſ.vita
ꝓpria vel aliena. Primo inquātū ꝓ vita ꝓ
pria.verbi gr̄a hꝫ Sco.in.4.di.25. Cū veruꝫ
crimē ſed occultū in publico ſibi ipoſitū ho-
mo negat:nā negans vēritatē in hoc notat i
iudicio de calūnia iponenteꝫ:eo ꝙ accuſator
vel denūciator falſi criminis eſt infamis : ut
patet p ea q̄ dicunt ex̄ de calū.c.p̄.et.2.tamē
talis veritatē negās non tenet retractare ne
gationē ſuā:qꝛ null⁹tenet in iudicio cōfiteri
ſe reū:nōdū cōuictus.ut in ca.nō tibi dico.de
pe.diſ.2. Et ſm Sandul.addētē Sco.talis ac
cuſatus in iudicio tenet ad reſtitutionē accu-
ſanti. Sed circa hec tria dubia remanere vi
dent ſm Sco. Primū an q tale crimen in
publico ſibi ipoſitū negat mortaliter peccat.
ꝛ videt ꝙ ſic. Prio qꝛ mētit mēdacio rei pu
blice pnitioſo. Nā res publica ꝓpter ei⁹mē-
daciū publicuꝫ a iuſta punitione impeditur.
Scḋo nocet pſone accuſanti:cū ꝓpter h ca-
lūnia infamet. Ad pmū dicendū eſt: ꝙ ſicut
Deutro.16.ſcriptū eſt. Iuſte qḋ iuſtū eſt ꝓſe
q̄ris:neq̄q̄ res publica oīa mala punire de-
bet:ſed q̄cūqꝫ puniēda ſunt.ꝛ talia officialiſ
iuſte punire pōt:ꝛ h illa ſunt q̄ coraꝫ officiali
rei publice in publico ſufficienter ꝓbari poſ
ſunt.preterea nō reddit res publica offenſa ſi
diuinū iudiciū excedat ei⁹:ut.ſ.aliq̄ reſeruent
iudicio dei:ſup quo nō pōt reipublice iuſtuꝫ
iudiciū eſſe:qꝛ pmi Reg.16.dr̄. Hō videt q̄
patent:de⁹aūt intuet cor. Scḋo cū dr̄ ꝙ tale
mendaciū eſt pnitioſuꝫ ꝯ accuſantē: dicēduꝫ
ꝙ nō eſt pernitioſuꝫ ꝯ eū:ſed ipſe ſibiipſi eſt
pnitioſus:dū eo modo ꝓponit quo minime
ꝓponere debet:qꝛ cū nō deberet ꝓponere ſi
biipſi iputet:ſi aliq̄ ei infamia ſubſequat :cuꝫ
ipſe in cā ſit:nō autē negans:nā defendit in
nocētiā ſuā in publico vbi nō ē nocēs:donec

fuerit cõuictꝰ. Scđm dubiũ est si talis peccat mortaliter mentiẽdo ꝓ se. Primo qdẽ videt̃ durũ ꝙ qlibet ab vno infamatꝰ in publico de necessitate salutis tenet̃ illud đ quo est accusatꝰ statiʒ in publico ꝯfiteri: ⁊ sic stati in iudicio sanguis patibulo se exponẽ. Scđo quoqʒ habendo oculũ nõ tm̃ ad penã: sʒ etiã ad honestũ: ⁊ inhonestũ: nõ videt̃ ꝙ ita honeste: et ſm rectã rõnẽ debeat talis corã iudice cõfiteri: qꝛ ipse plꝰ q̃ ɋcũqʒ aliꝰ singulis accusans: sibiipsi aufert famaʒ: qꝛ in iudicio credit̃ ꝯ se: nec tñ mentiri videt̃ ſm Landul. qꝛ rñsiones accipiẽde sunt ſm p̃missas interrogatiões: non eñ qlibet rñsio est cuiuslibet interrogatõis. Nã duplex est foꝝ in quo qs rñdere põt. s. cõsciẽtiale ⁊ iudiciale. Ad interrogationẽ factã in foro ꝯsciẽtiali: nõ est rñsio in foro iudiciali: nec ecõtra. Cũ igit̃ neget ille in foro iudiciali crimẽ qđ nõ est notũ nisi in foro cõsciẽtiali: vtiqʒ non mentit̃. Quid igit̃ rñdit Sco. ꝙ tũc danda est rñsio iuristaruʒ: nego ꝓposita ut ꝓponunt̃: ⁊ hoc qdẽ in ꝓposito sine mẽdacio dici posset: qꝛ ꝓponunt̃ in publico ⁊ ut publica ⁊ ut publice ꝓbanda: sic aũt illa negare põt: q scit illa in publico non posse ꝓbare. Sed si iudex vrgeat eũ ut ꝓpositũ fateat̃ uel ut publice neget. Rñdere põt ꝙ ipse accusatori sufficienter respondit. ⁊ sic moris est respõdere iurisperitis: nec declinare vult ab illa responsione: faciat iudex erga accusatorẽ qđ iur̃ est. Tertiũ dubiũ est si talis predicta negans intẽdat tm̃ negare illud ut illi ꝓpositũ ẽ: videlʒ nõ publicũ sic facit sacerdos de ꝯfessione di. Nihil male scio hũc fecisse: ⁊ loquit̃ ut in publico: audiuit eñ non in publico: sed in alio foro: nũqd ille negans de illa negatiõe penitere tenet̃: dicẽdũ ꝙ bonaꝝ mentiũ est etiã ibi suas culpas agnoscere: vbi culpa nõ est: sicut dicit Grego. 5. di. c. ad eius. Multo quidẽ ampliꝰ vbi dubitatur an ibi sit culpa: ⁊ qualis etiã culpa bone mẽtis est culpã agnoscere. Proinde in tali casu põt negatõnẽ talẽ đ hoc indistincte penitere tanq̃ de tali qle est puta sub tali distinctiõe: si mortale est tanq̃ đ mortali: si veniale tanq̃ de veniali. ¶ Scđo cõtingit dicere mẽdaciũ ꝓ cõseruãda vita aliena: ut cũ ad necẽ trahit̃ hõ latitans in aliquo loco: tũc qdẽ prudẽter aduertat hõ: ꝙ ex tali perplexitate nõ faciat: aut ꝯ charitatẽ: aut ꝯ veritatẽ. Ad cuiꝰ intelligentiã aduertendũ est ſm Alex. de ales in. 2. ꝑte tractatu de mẽdacio. ar. 5. vbi q̃rit vtruʒ iure perfectis licʒ mẽtiri: ꝙ mẽdaciũ põt tripliciter sũmi. Prio ꝓ falsa significatiõe vocis cũ volũtate falsuʒ enũciandi: ⁊ istomodo si dicit̃ ꝑfectus religiosus q nõ ex ꝑfectiõe habet nõ dicere mẽdaciũ: nõ est ei ꝓhibitũ: nec peccat mortaliter sic ꝑpetrãdo mẽdaciũ. Secũdo põt dici mẽdaciũ enũciando verũ: volens enũciare falsuʒ: ut fallat: ⁊ isto modo ſʒ Alexan. si dr̃ ꝑfectus ille q habet ꝑfectã charitatẽ: ⁊ ex charitate perfectã cognitioneʒ: ut habeat totaliter deo cõiũgi ſm intellectuʒ ⁊ ſm affectũ ꝓut est possibile in via: si talis peccat h̓ genere mẽdacij licʒ sit benignitat̃ peccat mortaliter: q eñ perfecte adherebat deo: nullã habebat rõnẽ retrahentẽ: q̃re mentiri deberet. Et sicut dr̃ de Adam q rõne status sui p̃mo ⁊ p̃ncipaliter peccauit mortaliter: ita ⁊ iste rõne statꝰ peccat mortaliter in h̓ genẽ: sed ſm d. Bona. in. 3. dis. 38. q. 4. illa opinio nõ videt̃ posse stare: qꝛ rari inueniunt̃ qui in hac charitatis ꝑfectiõe sint: puta quãto quis est maioris pietatis tãto ꝓnior est ad subueniendũ aliene saluti corporali siue spũali pro falsitate verbi sui: sicut videmꝰ ꝙ pater magis est pronꝰ ad mentiendũ ꝓ salute filij sui: q̃ ꝓ salute extranei: g̊ nõ videt̃ hoc ꝓbabile. Itẽ esto ꝙ nulla sit ꝓnitas: cũ mendaciũ iocosuʒ ⁊ officiosuʒ nõ sit prohibitũ: nisi aliqs ad hec se astrinxerit ꝑ votũ: q̃tũcũqʒ sit ꝑfectus nõ videt̃ ꝙ incurrat pctm̃ mortale. hec idẽ Tho. 2. 2. q. 110. ar. vltimo in solu. vltimi argumẽti. Ideo ſm Bona. in hoc casu dicẽdũ est ꝙ ad aliqd tenet̃ hõ p̃ter alios: vel ratiõe voti emissi: vel rõne officij cõmissi: vel rõne scãdali iminẽtis: vel rõne cõsciẽtie dictantis Si g̊ dicamus viros ꝑfectos obligari ad nõ mentiẽdũ aliquo genere mẽdacij cũ non sit ex p̃cepto: nec ex officio cõmisso: nec ex voto: et hoc ꝓpter scandalũ ⁊ cõsciẽtie vinculum vitãdũ. Propter qđ notãdũ est: ꝙ sunt qdaʒ ꝑfecti publici: qdã occulti. viris publice perfectis adhibet̃ fides tanq̃ cõseruatoribꝰ veritatis: ⁊ qꝛ mẽdaciũ deprehẽsuʒ facit ut hõ alteri nõ credat: si viri ꝑfecti mentirent̃: iam nec ipsis crederet̃ ab aliqbus ⁊ magnũ ipsi veritati fieret p̃iudiciũ ⁊ daret̃ alijs occasio scandalizãdi: ⁊ ideo tales viri debẽt habere conscientiã: ꝙ ꝓ nulla re dicant falsum scienter: qñ ergo dicũt peccãt mortaliter: tũ qꝛ faciũt ꝯ cõsciẽtie dictamẽ: tũ etiã qꝛ alios scandali

zant actiue: nō sic aūt scandalizanť de his q sunt iperfecti: vel etiā de pfectis occultis. Jō tales nō sic obligant ad oē mendaciū cuitā-dū: ⁊ est exēplū: q: si quis ipugnaret fidē licitū esset in pfectis fugere ⁊ latere: sed viri pfecti tenenť stare ⁊ libere cōfiteri: ne p illorum fugā popul⁹ infirmus cadat a fide. Unde cō scientia debet eis h rōnabiliter dictare. Potest igiť dici q̄ mēdaciū q̄ntūcūq̧ paruū viris perfectis iputať mortale pctm̄: qm̄ ꝓpter scādalū vitandū dictare debet eis ꝯscientia nullaten⁹ eē mentiēdū: ⁊ sic intelligiť illud Aug. lib. de mendacio. Quō ingt diligit ꝓximum tāq̄ seipsum: cui ut pbeat tēporalē vitā: pdit eternā. Et etiā super illud Prouer 29. Hoc verū suscipiēs fili⁹ a pditiōe longe aberit: et nihil falsi ex ore ei⁹ procedit. Jdē Augu. ait: Fili⁹ suscipiēs p grām verbū eternū tā clausuꝫ sibi deputat ad subueniēdū hoi p mēdaciū: q̄ si p stuprū trāsire cogať. ¶ Tertio modo pōt esse mendaciū cū libidine ⁊ pseuera-tiōne: ⁊ sic erit mendaciū ẜ Alex. pctm̄ mortale. Unn̄ Augu. ait: Quis integrū dixerit eē aiuꝫ mētientis: etenī libido ipsa recte diffinitur appetit⁹ ai quo eternis bonis quelibet tēporalia pponunť. hec. 22. q. 2. ca. ne quis. idem Augu. ait: Ne qs arbitreť pfectū ⁊ spūalem hoieꝫ ꝓ ista tēporali vita morte cui⁹ sua vel alteri⁹ nō occidiť aia debere mentiri. hec ille. Ex qbus clarere pñt multe alie auctoritates scripture sacre ⁊ doc. di. q̄ p mēdaciū nō debem⁹ hoiem liberare a morte: ⁊ qñ: ⁊ in qb⁹ tale pctm̄ sit mortale vel veniale. Sic intelligi debet qđ poniť. 22. q. 2. ca. si qs. vbi Augu. ait: Si qs ad te ꝯfugerit q đ mēdacio possit a morte liberari: nō es mētitur⁹. Os qđ mētiť occidit aiaꝫ. s. si dicit mendaciū scđo vł tertio modo. Et in ca. faciat. idē sentire videtur di. Faciat hō ꝓ tēporali salute hoiuꝫ qđ pōt Cū autē ad hoc vētū fuerit ut tali saluti nisi peccādo. s. mortaliter ꝯsulere nō possit: iaꝫ se existimet nō habere qd faciat. Eandē sniam replicat. in ca. ne qs. ⁊ iterū. 22. q. 2. in. c. omne Ysidor⁹ ait: O ē gen⁹ mendacij sūmopē fuge nec q̄libet fallacia vitā alicui⁹ defendas. Caue mēdaciū in oibus: hui⁹ quoq̧ sentētie est Greg. 18. li. mora. ca. 2. exponēs illud Psal. 5. perdes oēs qui loquūť mēdaciū. Rō assignať ad Roma. 3. ca. vbi dř: q̄ nō sunt faciēda mala ut eueniāt bona. ¶ Tertio dř mēdaciū officiosuꝫ ad cōsiderandū rē spūalē in se vel in proximo. Primo qđē in se. ẜm enim Alex. vbi ś. ar. 7. Et Bona. in. 3. di. 38. q. 6. in solu. argumētoꝝ. duplex ē imūdicia: vna corporalis ⁊ ꝓ hac vitāda neminē oportet mētiri: q: sicut dicit Augu. in lib. de mendacio. Null⁹ recte agens imūdus fieri pōt quolibꝫ cōtagio corporali. Alia imūdicia est spūalis: ⁊ hec dupliciter fieri pōt. Primo respectu pfecti: ⁊ tūc dicim⁹ q̄ pfectus ita fortis dꝫ esse: ut cōfidat se nulli tentationi succūbere. Unn̄ ⁊ si violēta inferť illi sperare debet q̄ nullomodo ipse cōsentiet violēte illate corruptiōi: sed sustinebit meritorie tm̄: ideo talis mentiri nō debet in tali casu. Unn̄ btā Lucia dicit Si me inuictā violaueris: castitas mihi duplicabiť ad coronā. ¶ Scđo respectu impfecti. Nā imperfect⁹ utpote infirm⁹ timere debet ne succūbat: si ad statū illuꝫ veniat. Jdeo tali ꝓpter infirmitatē suā cōcediť redimere periculū maioris pcti per minus pctm̄. vnde sani⁹ cōsulendū est tali falsuꝫ dicere q̄ passiōnē illā cū manifesto periculo sustinere. Et h est qđ Augu. in lib. de mēdacio ait: Jlla peccata q̄ ita cōmittunť in hoie ut cū faciāt imūdū in pctis nostris euitare debem⁹: ac p hoc ipsa pctā dāda nō sunt que ꝓpterea fiūt ut illa imūdicia euiteť: qđ intelligi debet nō q̄ pctā nō sint simpliciter: ẜ q̄ nō sunt grauia: Jteꝝ in li. ꝯ mēdaciū circa finē probato ⁊ cōcluso q̄ nūq̄ sit mentiendū subdit: ẜ pfectoꝝ ē aliqs solid⁹ cib⁹. Multa enī ẜm veniā relaxāť infirmitati: q̄uis sincerissime neq̄q̄ placeāt veritati. Scđo autē ad cōseruādā rē spūalē ꝓ proximo: puta castitatē proximi: ⁊ đ hoc ẜm Bona. vbi ś dicendū est de viro im pfecto respectu alteri⁹ iperfecte: sicut de viro iperfecto respectu sui. Et sic patet pma pars huius sermonis.

¶ Pars secunda hui⁹ sermonis in q̄ tractať de mendacio iocoso ⁊ leuitatis.

Secūdo in hoc sermone tractādū est de mendacio iocoso ⁊ leui qđ fit ex libidine mentiēdi ⁊ delectatiōe inani qđ cōtingit tripliciter di. Aut cū delectatiōe ꝓpria. Aut cū delectatione aliena. Aut cum varia culpa. ¶ Primo ꝯtingit mēdaciū dici cū delectatiōe ꝓpria: ut hō delecteť in seipso: ⁊ ex sola mentiēdi fallēdiq̧ libidine: hoc est sine cā ⁊ vtilitate: ⁊ h tripliciter cōmitti solet Primo fingendo. Scđo cōponendo. Tertiō iactādo. Primo fingēdo ut cū quis studiose

ꝛ accurate fabulas fingit ꝛ delectat̃ in illis: fabula eni ꝓprie est res que nec vera est nec verisimilis. ꝛ illa ꝓprie fabula est q̃ in se nihil veritatis habꝫ. ꝛ est fabula falsa que in se habet aliqd veritatis admixtũ: ꝛ dr̃ fabula a fando: qꝛ in solo fatu cõsistat. Si autẽ talis fictio habet aliqd admixti siue moralis significationis: parabola põt dici: grece autẽ parabola latine ꝓuerbia dicunt̃: eo ꝙ in ipsa sub ꝯparatiua similitudine figure verboꝝ ꝛ veritatis imagines ostendunt̃: sicut patet in fabulis Esopi: que veriꝰ parabole dici possunt. ꝛ talia fingere nõ est pctm̃: sed fingere fabulas fm̃ suũ significatũ: absqꝫ pctõ nõ est. Scdo cõponendo. Sunt eni pleriqꝫ q delectant̃ in astutia ꝛ palliata arte mẽdacia cõponẽdi: ac noua in vulgo ineniẽdi qd̉ etiã sine pctõ nõ est: cũ fiat libidine mẽtiẽdi: nõ tñ decipiendi: nihil tñ hoc mẽdaciũ habet neqꝫ in se neqꝫ in cã extra illũ in quo est libido: nisi mentiendi ꝓpter qd̉ Augu. vocat cũ merũ mendaciuꝫ: nõ autẽ sic in alijs mendacijs: qꝛ habẽt causam extra mentiẽtẽ. s. nocẽdi ut in pnitioso: ꝛ iuuãdi ut in officioso: vel placendi ut in iocoso. Tertio cõmittit̃ iactãdo. Scd̉m eni Alex. Jactãtia ꝯuenit in aliquo cũ mendacio: ꝛ in aliquo differt. Cõuenit qdẽ qꝛ in vtroqꝫ est falsa significatio vocis. Differt autẽ intẽtiõe qꝛ intẽtio mẽdacij ut credat̃ illud qd̉ nõ est: ꝛ terminat̃ in cogitatiua speculatiua. Jactantie vero intentio est ꝓpter aliqd in affectiua: licꝫ credat̃ ibi aliqd qd̉ nõ est. Sꝫ de h̄ satis in sermonario de pctis tractatu de iactãtia.

¶ Scd̉o dr̃ mendaciũ iocosuꝫ cũ delectatõe aliena qd̉ fit mediãte adulatõe fm̃ eni Policratũ. Adulatoꝛ clauũ figit in oculo eiꝰ cum quo cõsurgit. Comites qdẽ adulatoꝛ hꝫ odiũ ꝛ fraudẽ ꝓditionẽ ꝛ notã mẽdacij: sequelam seruitutis ꝛ execrationẽ ꝓximi atqꝫ totiꝰ honestatis exterminiũ. hec ille. ¶ Tertio põt dici mendaciũ iocosuꝫ cũ varia culpa. s. qñqꝫ veniali: qñqꝫ mortali. Ad quoꝝ declarationem notandũ fm̃ Alexã. vbi s̃. ar. 4. Et Tho. 2. 2. q. 110. ar. 4. Et Ricar. ꝛ Bona. in. 3. dis. 38. q. 3. ꝙ mendaciũ põt esse mortale. Primo per se rõne sue speciei. i. ꝙ fm̃ suã spetiẽ est ꝯtra charitatẽ dei ꝛ ꝓximi: sicut tres spẽs mẽdacij pnitiosi de quibꝰ in pte sequenti: ꝛ de talibus intelligit̃ illud ꝓphericũ. Perdes oẽs q loquũt̃ mẽdaciũ. Et illud Sapiẽ. p̃. Os qd̉ mentit̃ occidit aiaꝫ. Illud vero mẽdaciũ qd̉ fm̃ suã spẽm non est ꝯ charitatẽ: nõ est fm̃ suã spẽm mortale: sꝫ veniale: ꝛ hoc est mẽdaciũ in quo nõ supponit̃: sꝫ infra debet intẽdere aliq̃ delectatio leuis: sicut in mendacio iocoso: vel cã vtilitatis ꝓximi: sicut in mendacio officioso. vñ sup illud Psal. perdes. o. qui lo. mẽ. dicit Augu. duo sunt genera mendacioꝝ in quibꝰ nõ est magna culpa. s. cum aut iocamur: aut ꝓximo ꝯferẽdo mẽtimur. Secundo est aliud mendaciũ mortale p accidẽs. s. rõne sue circũstãtie: ꝛ hoc mõ mendacium iocosuꝫ ꝛ officiosuꝫ põt esse mortale: ꝛ h̄ rõne q̃druplicis circunstantie. Primo ꝓpter affectũ: qꝛ. s. nimia libido ꝛ cõplacentia ꝛ delectatio ꝯtingit in mẽdacio iocoso: puta fm̃ Rodo. cũ hõ alteriꝰ cõplacentiã ꝛ delectationeꝫ: dilectioni ꝛ p̃ceptis dei anponit: qꝛ tũc mortale est. Vñ Augu. Nullũ apud deuꝫ oipotentẽ adeo pctm̃ veniale est: qd̉ nõ fiat criminale dũ placet. Secꝰ si talis delectatio ẽ sub deo. argu. ad hoc. 25. dis. §. criminis. Scd̉o ꝓpter nocumẽtũ: ut cũ mens videt ꝓbabit̃ ex suo mendacio iminere alicui aliqd̉ notabile detrimentũ: licꝫ tale mẽdaciũ ad hoc nõ eẽt ordinatũ: puta cũ p̃dicatoꝛ dicit mendaciũ officiosum in p̃dicatiõe. Nã fm̃ Sco. in. 3. dis. 38. mortaliter peccat. Jtẽ si quis timore mortis seu iocoso ꝛ verisimile est ꝙ credat̃ se. dic̃ Suelsum vel Sibillinũ: mortaliter videt̃ peccare: qꝛ trãsit in mendaciũ pnitiosuꝫ. Tertio ꝓpter ꝯtẽptũ etiã in mendacio iocoso: ut q indifferẽter ꝛ p nihilo habet tota die dicere mẽdacia iocosa: sicut vera: sic̃ faciunt ioculatores ꝛ ꝯsiles fm̃ Hosti. Secꝰ in alijs qbus accidit ex euẽtu vel raro. Quarto ꝓpter scandalũ: ex multis qppe causis scãdaluꝫ cõtingere põt: ꝛ sepe ꝯtingit rõne circunstãtie psone: ut cuꝫ est mentiens pfectꝰ quo ad statum ꝛ famã ꝛ reputationẽ hoiuꝫ. Et h̄ est qd̉ dic̃ Augu. sup illud Psal. perdes. o. q. ꝛc̃. Si qs nõ vult hoiem manifestare ad mortẽ: veritatẽ taceat: sꝫ falsum nõ dicat: ne p corpore alteriꝰ aiam suã occidat. hec ille. Et sic patet quid sit dicendum de mendacio iocoso. ꝛ scd̉a pars sermonis.

¶ Pars tertia huiꝰ sermonis in qua tractat̃ de mẽdacio pnitiose malignitatis.

T Ertio in hoc sermone videndũ est d̉ mendatio pnitioso qd̉ tripliciter cõtingit. Primo in rebus tẽporalibꝰ Scd̉o in rebꝰ corporalibꝰ. Tertio in rebꝰ

spūalibus. ¶ Primo in reb⁹ temporalib⁹ cōmittit: q̄ q̄uis alicui prosit: tñ alicui nocet: 7 quādoq3 cōmittit p alio in testimonio iudiciali: de quo in sermone sequēti. Quāq3 p se sicut quotidie fit inter vēdētes 7 emētes: inter q̄s tā ex ɔsuetudine longa: q̄3 etiā ex corruptela inumerabilia mendacia cōmittunt. vnde tales ḃm Tho. 7 Ricar. mortaliter pec. 7 vltra h̄ quāq3 decipiūt proximū: vel vltra iustū precium vendunt: 7 restituere obligant. Cū aūt ex tali mendacio proxim⁹ nō decipit ḃm Ray. veniale est: s3 ḃm Hosti. ppter assiduitatē 7 ɔsuetudinē mortale fit: sicut de ebrietate contingit. nā sine ɔsuetudine est veniale: s3 propter ɔsuetudinem est mortale. 25. di. §. alias. Insup notandū est q̄ si p euadēda pecunia vel re alia tēporali q̄ a p̄donib⁹ postulat: ad predā nō tm̄ mentiat p illa: s3 mendatio iuramētū superaddat: mortale graue est: nam pnitiosum mendaciū est: atq3 periuriū: sed si absq3 iuramento mentiretur: mendacium ē officiosum 7 veniale. Similiter contingit de eo q denegat veritatē 7 quāq3 iuramento cōfirmat ne iuste in pecunia ɔdēnet: q2 in vtroq3 casu mortaliter pec. s3 grani⁹ cū addit iuramentū. S3 qd de illo q aliqd pmittit qd tñ nō seruat: dicendū q̄ hoc dupliciter ɔtingere pōt. Primo qñ pmittit aliqd alicuius pōderis 7 nō intendit vel nō credit posse seruare illud: tūc pnitiosu3 est 7 mortaliter pec. In hoc plurimū offendūt mercatores 7 artifices: pōt tñ res pmissa tā vilis atq3 inocua illi esse cui pmissa est: q̄ non seruando promissu3: nō est mortale s3 veniale. Scd̄o ɔtingit q̄ tūc intendebat: s3 postea nō seruat promissu3: 7 tūc ḃm Tho. 2. 2. q. 110. talis nō mētit: q2 nō dicit ɔ̄ illud qd habet in mente. Si aūt nō facit qd pmisit infideliter agit: quia aīu3 mutat. pōt tñ dupliciter excusari. Primo si promisit qd manifestū est malu3: quia etiā pmittendo pec. Vn̄. 22. q. 4. ca. in malis Ysido. ait: In malis pmisis rescinde fidem in turpi voto muta decretū: qd incaute. i. illicite vouisti non facias. Impia est pmissio q̄ scelere ppetrat. Et in. c. nō est obseruādū. idē ait: Nō est obseruādū sacramentū quo malū incaute pmittit: veluti si quispiam adulter fidē ppetuā cū ea pmanendi pollicear. Tollerabili⁹ est eni nō iplere sacramentū: q̄3 iplere stupri flagitiū. Scd̄o mō si cum pmisit hoc egere intendebat: s3 mutate sunt ɔditiones. Nā Seneca in lib. de bn̄ficijs dicit. Ad h̄ q̄ teneat h̄ facere qd pmissit requirit: oīa immutata pmaneant. Vn̄ nec aplus mentit⁹ est cū qd pme Corinth. x. promiserat non seruauit: q2 nō ad illos iuit: 7 de hoc. 22. q. 2. ca. beatus Paul⁹. vbi dr̄: btūs Paul⁹: nō ideo qd absit fefellisse credēd⁹ est: aut sibi extitisse ɔtrari⁹: q2 cū hispanias se pmisisset iturū dispositiōe diuina maiorib⁹ occupat⁹ ex causis: implere nō potuit qd promisit 7c. ¶ Scd̄o deceptio mendacij pnitiosi cōmittit in rebus corporalib⁹: 7 lic3 alicui prosit: tñ alicui nocet 7 quāq3 p̄rimo de quo in sermone sequenti. Quāq3 ɔtingit fieri p seipso: puta cū q̄s accusatur ad mortē. Scd̄m eni Tho. 2. 2. q. 69. ar. 1. accusat⁹ tenet veritatē exponere iudici quā ab eo exigit ḃm formā iuris: pinde si cōfiteri noluerit: vel si mēdaciter negauerit mortaliter pec. Si vero iudex exquirat qd nō potest ḃm ordinē iuris. accusat⁹ r̄ndere nō tenetur: s3 pōt p appellationē vel aliter subterfugere: mendaciū tñ nō lic3 dicere: nec licet tm̄ accusato se calūniose defendere ḃm Tho. vbi s̄. Nā in cā criminali de calūnia iuramētu3 prestādū est: extra de iur. calū. inherētes. porro accusato lic3 se defendere veritatē occultādo: quā ɔfiteri nō obligat. 7 hoc p aliquē modū cōuenientē: dūmodo nō r̄ndeat ɔ̄ veritatē: hoc eni non est se calūniose defendere: sed prudenter euadere: nō aūt lic3 falsitatē dicere vel veritatē quā ɔfiteri tenet occultare. nā hoc esset se calūniose defendere. ¶ Tertia deceptio mendacij cōmittit in reb⁹ spūalibus: puta in doctrina religionis. ut ait Aug. 22. q. 2. in ca. p̄mū. qd exponēs Alex. vbi s̄. ait: Religio sumit ibi ḃm q̄ r̄lat nos ad tenendum: nō tm̄ ea q̄ sunt circa fidē: s3 etiā ea q̄ sūt circa bonos mores. In his eni duob⁹ ɔsistit sūma religionis humane. sicut Iaco. 2. scribit. Fides sine operib⁹ mortua est. In h̄ mysteriū Exo. 17. cu3 Amalech pugnaret ɔ̄ isrl̄. i. mund⁹ ɔ̄ fidelē aīam: supposuerunt Moysi lapide3 ut sederet: 7 ex vtraq3 pte sustētabāt man⁹ eius. 7 tūc p̄ualebat ppl̄s isrl̄. Nam ut dr̄ pme Io. 5. Hec est victoria q̄ vincit mū. fides nr̄a. s. opōsa. Dupliciter etia3 circa hoc ɔtingit dicere mendaciū pnitiosu3. Primo respectu sui 7 hoc fit cū hō male intelligendo scripturas sacras erronee exponit eas: sic faciunt heretici. Item q male sentit 7 illud ore fatet de sacramentis ecclesie vel de articulis

fidei.ex̄ de sū.tri.⁊ fi.ca.c.ꝑ.ct.2. Et de ver.si-
gni.ca.sup gqusdā in ꝑncipio: atq̄ʒ censetur
oīno hereticꝰ q nō tenet qđ docet scā roma-
na ecclesia:ut.xi.dis.ca.fi.⁊ ca.nolite.ex̄ de sū.
tri.⁊ fi.ca.6.lib.ca.ꝑ.Facit quoq̄ʒ ad hoc qđ
notat̄ p Ger.de sū.tri.⁊ fide ca.in glo.mag.
vbi articuli fidei q̄ in simbolo ꝯtinent̄ enu-
merāt̄ seriose. ¶Scđo respectu ꝓximi men
daciū ꝑnitiosuʒ dicit q falsam opinionē de fi
de catholica gignendo docet:ꝑtinaciterq̄ʒ de
fendit:ut patet.24.q.3.q aliorꝝ.⁊ ca. hereticꝰ.
⁊ ca.heresis. cū caplis sequentibꝰ.⁊ talis ꝓ-
prie heresiarcha denoiat̄.Non tm̄ aūt tales
ꝑnitiosi doctores q in cathedra pestilentie se
dēt:verū ēt largo mō sumēdo mēdaciū spūa
le ⁊ ꝑnitiosū ꝯ ꝓximū seu ꝓ ꝓprio dicūt:oēs
vitiorꝝ ⁊ vitiosorꝝ excusatores defēsores:⁊ fau
tores:maxime qñ vergit seu redūdat in mul
tarꝝ aiarꝝ perniciē:⁊ dei honoris detrimentū
⁊ ꝯfusionē:a quo nos adiuuet q vi.⁊ reg.in
secula seculorū Amen.

¶Dñica eadē īfra diē de offensiōe mēdacij
in particulari accusantiū aduocantium:⁊ iu-
dicantiū. Sermo.63.

Hoc enim sen
tite in vo.qđ ⁊ in xp̄o Iesu.
Philip.2.determinata offē
sione mendacij in cōi in ser-
mone ꝑcedēti:de illa in par
ticulari nūc est vidēdū.Nā vnū genꝰ mēda-
ciorꝝ grauiꝰ est altero.ſm qđ ait Augu.in ex-
ordio sermonis ꝑcedētis:ut primū sit maxi-
mū ⁊ vltimū minimū. Cuiꝰ rōnem assignat
Bona.in.3.dis.38.q.vlti.q2 ſm qđ vult phs
li.Thopicorꝝ.Si minimū in vno genere ex-
cedit maximū in alio genere ⁊ simpliciter h
genꝰ excedit illud. Vñ ad hoc ꝙ aliqđ genꝰ
excedat aliud:nō oportet ꝙ singula huiꝰ gene
ris excedāt singula alteriꝰ generis:sʒ ꝙ sūmū
in vno genere excedat sūmū in alio. Exēplū
pōt poni in eq̄ ⁊ asino: qm̄ g̊ inter mēdacia
oia illud maximū est quo qs intēdit nocere
in spūalibꝰ:ideo ꝑmū mēdacij genꝰ est qđ fit
in doctrina religionis cuʒ ad h ordinet̄:est in
ter cetera sūmū:q2 nō pōt aliqs ꝓ cā maiori
mētiri:cꝫ ꝓ ꝯseruatiōe spūalis boni vel an-
nexo bono spūali:ideo illud mendaciū est le-
uissimū qđ fit ꝓ ꝯseruāda corporis castitate
vel alia simi re.⁊ sic gradatim ascēdēdo ⁊ des-
cēdēdo est videre de alijs.Ad quorꝝ clariorē

noticiā ⁊ mendacij offensionē ꝑticulariꝰ exp̄-
mendā de tribꝰ gradibꝰ hoiuʒ h ꝑceptū trās-
gredientiū tractādo dr̄:Hoc enī senti.⁊c̄.i.in
vobis sit ipsa veritas ⁊ nō mēdaciuʒ. Ideo
¶Prima ꝯsideratio erit de mēdacio accu-
santiū ⁊ testificantiū. ¶Scđo de mēdacio
aduocantiū ⁊ ꝓcurantiū. ¶Tertio de men-
dacio iniuste iudicantiū.

¶Pars ꝑma huiꝰ sermonis in q̄ tractat̄ de
mendacio false testificantiuʒ accusantium ⁊
ipsorum accusatorꝝ.

PRimo igit̄ in h sermone de tribꝰ ge-
neribꝰ ꝑsonarꝝ dr̄.s. Primo de testi-
ficātibꝰ. Scđo đ accusantibꝰ. Ter
tio de accusatis.¶Primo de false testificā-
tibꝰ in iudicio ꝓ alio in ꝑiudiciū alteriꝰ tria
notāda sūt. Primū ſʒ Tho.2.2.q.70.ar.4.⁊
Aste.li.i.⁊ ꝑte.i.ti.37.ar.i. ꝙ falsū testimoniū
sp ē pec.mortale:q2 si fiat ꝓ alio.aut pctm̄ fit
pro liberatōe corpis ꝓximi:ut cū qs falsuʒ te
stimoniū dic̄ in cā criminali. Et de h habet̄
xi.q.3.c.nemo.p Aug.di. Nemo peritorꝝ aut
prudētiū putet:ꝙ minꝰ sit periculū in verbis
lingua mētiēdo:q̄ʒ manibꝰ sanguinē funden
do.hec ibi.Aut fit in cā pecuniaria:⁊ tūc nō
solū pec.mortaliter:sʒ etiā restituere obligat̄
si eiꝰ testimoniuʒ fuit cā efficax illiꝰ dāni:q2 q
cāʒ dā.d.dā.d.videt̄.ca.si culpa.de iniu.⁊ dā.
da.⁊.2.q.i.ca.notū sit.14.q.5.ca.nō sciētie.Ad
quorꝝ declarationē sciendū ꝙ falsū testimo-
niū pōt tripliciter cōsiderari. Primo ex rōe
ꝑiurij:sic ille q iurat mortaliter pec.ut patet
ex dictis in scđo ꝑcepto:sʒ testis falsus periu
rat:q2 testes nō admittunt̄ nisi iurati:g̊ rōne
ꝑiurij testis falsus semp pec.mortaliter. Nā
falsuʒ testimoniū in iudicio ꝓlatū ad iniusti-
ciā īpediendā nō hʒ rōnem pcti mortalis ex
mendacio:sʒ ex ꝑiurio.Scđo falsum testimo
niū pōt ꝯsiderari ex ꝑte ꝑcepti diuini: ⁊ hoc
mō falsus testis sp pec.mortaliter.qđ tali rō
ne ondo.Ille q facit ꝯ ꝑceptū dei mortaliter
pec.sʒ falsus testis facit ꝯ dei ꝑceptū Exo.20
Nō lo.ꝯ ꝓxi.tuū fal.test.g̊ ⁊c̄.Tertio falsum
testimoniū pōt ꝯsiderari ex ꝑte mēdacij ſm
ꝙ oē mendaciū est pctm̄:⁊ ex hoc falsuʒ testi-
moniū nō hʒ ꝙ semp sit pctm̄ mortale: sicut
nec qđlibet mendaciū.¶Scđo notandū est
ꝙ falsus testis incurrit grauissimā penā. vñ
Prouer.19.scribit̄:Testis falsus nō erit ipu
nitꝰ.vbi nota ſm Ysido.ꝙ falsus testis tri-
pliciter pec. Primo in deū:cuiꝰ veritatē an-

nihilat. Scdo in iudicē: cui⁹ iudiciū pturbat. Tertio in accusatū: q suo testimonio cū odē nat: ꝛ ppter hec tria tripliciter punit. Primo tēporaliter: qꝛ cōpellit restituere oia q̄ p suū falsū testimoniū alia partiū amisit: ut pbatū est s. nō qꝫ ei q turpiter dedit: sꝫ ei poti⁹ in cui⁹ iniuriam accepit. Scdo spūaliter inqꝫ tū pdit suū honorē ꝛ famā: q̄ oib⁹ bonis tem poralib⁹ est pciosior. 22. q. 5. ca. si qs ouictus. Tertio eternaliter. vn̄ dr̄ Prouer. 21. Testis mendax peribit. s. eternaliter. ꝛ ppter h̄ tria dr̄ Prouer. 25. Jaculū ꝛ gladi⁹ ꝛ sagitta acu ta: hō q loquit ꝯ primū suū falsū testimo niū. q. d. sicut hec interficiunt corporaliter: sic etiā interficit spūaliter: ꝛ etiā eū otra quē fal so testificat corporaliter. ¶ Tertio notādū est fm Tho. vbi s. in solu. pmi argu. ꝛ Aste. vbi s. Ad maiorē noticiā pdictoꝝ qꝫ ver⁹ testis dubiū p dubio pferre debet: ꝛ certū p cer to debet asserere. Si aūt qs asserat p certo esse verū illud qd est falsū. si illud pmo de bita diligentia recogitauerit ꝛ examinauerit nō pec. mortaliter: qꝛ nō dicit falsū formali ter ꝛ ꝯ intētionē suā: sꝫ materialiter. Est etiā sciendū qꝫ nō licꝫ min⁹ accipe p testificatiōe vn̄ Augu. ad macedo. 14. q. 5. ca. nō sane. dic. Sicut iudex nō debet vendere verū iudiciū: ita nec testes verū testimoniū. Itē fm Gre go. Acceptio muneꝝ est puaricatio veritatis: licꝫ tn̄ recipe sūpt⁹ necessarios p testificatōe: ꝛ pcipue cū op⁹ ei est ad locū remotū p testi monio ferendo accedere. Nemo eni h̄ꝫ apo stolū tenet suis stipēdijs miliatre. pme Cor. 9. Quib⁹ aūt debet restitui pecunia pro testi monio data: ꝛ q̄liter: habet in sermonario d̄ pnia i tractatu de restitutōib⁹. Scdo de iniq̄ accusantib⁹ inocētes: sciēdū est qꝫ accusare p prie est alteri⁹ crimē deferre ad penā canoni cā vel legalē: coiter vero dr̄ accusare etiā de nūciare crimē alteri⁹ ad pniaꝫ pagendā. vtꝝ hoꝝ si fiat ex charitate licitū est: ꝛ bn̄ agit: ut vita boiꝝ corrigat. 27. q. 5. ca. pdest. Si aūt fiat ex malignitate illicitū ē ꝛ mortale pctm̄. Ad quoꝝ etiā clariorē noticiā tria notanda Primū fm Tho. 2. 2. q. 68. ar. 1. ꝛ Alexā. in. 2. pte tractatu de pcep. iudicialib⁹. ꝛ Astē. in pma pte sū. li. 1. ti. 40. ar. 2. qꝫ accusatio ordinat pncipaliter ad bonū rei publice. ꝛ ideo si cri mē sit tale qꝫ vergat in detrimentū rei publi ce tenet hō accusare dūmodo possit sufficiē ter illud pbare. puta cū pctm̄ alicui⁹ vergit in corruptionē multoꝝ corporalē vel spūalē. Si aūt fuerit tale qꝫ nō redūdat in multitudinē: vel etiā si probare nō possit: nō tenet accusa re: qꝛ nō tenet ad illud hō qꝫ non pōt pficere bono modo: alr̄s accusans esset fris proditor. 2. q. 1. ca. si peccauerit. 5. q. 1. ca. 2. Secretoꝝ eni sol⁹ deus est cognitor ꝛ iudex: ꝛ grauis pnia etiā ꝯ tales est instituta: qꝛ debent excoicari. di. 46. ca. accusatores fratꝝ. Pōt tn̄ si est oc cultū dicere psonis in secreto q̄ possint pro desse ꝛ nō obesse. Scdo notādū est sicut ha bet. 2. q. 3. §. notandū. Et Tho. vbi s. arti. 3. et Alexā. et Aste. vbi s. qꝫ accusatorū temeritas tripliciter detegit: aut eni calūniant: aut pre uaricant: aut tergiuersant. Primo calūniari est falsa crimina iponere. s. sciēter falso accu sare. ex̄ de calū. ca. 2. Cōtingit eni qn̄qꝫ qꝫ ali qs aliquē accusat ex ai leuitate. s. qꝛ nimis fa cile credit qꝫ audit. ꝛ h̄ est temerariū. Qn̄qꝫ vero otingit ex vero errore ꝛ iusto. ꝛ ideo hec oia prudens iudex dꝫ discernere. Scdo pua ricari est vera crimina abscōdere fraudulen ter: ut cū accusator ꝯ crimina de qb⁹ accusa uit: cū reo oueniens: pprias accusatōes dis simulat: ꝛ falsas excusatōes admittit: vn̄ pua ricator dr̄ qꝛ. s. partē aduersaꝫ adiuuat: pden do suā causā. Tertio tergiuersari est ab accu satiōe desistere: aiuꝫ. s. deponendo accusandi nō qualitercūqꝫ: sꝫ iordinate. In hoc eniꝫ qꝫ ab inceptis desistit q̄si tergū vertit: qd potest fieri dupliciter. Vno mō si in ipso pcessu ac cusationis cognouerit esse falsū de quo ac cusat: ꝛ sic pari osensu accusator ꝛ reus se ad inuicē absoluūt. alio mō si pnceps ad quem ptinet cura boni cois qd p accusationē intē dit absoluerit accusatorē. Si vero desistat in ordinate: puta p couentionē aliquā: facit iīiu riā reipublice: ꝛ ideo hoc ei remitti nō pōt p accusatū: sꝫ p pncipē q curā gerit reipublice Patet ḡ ex pdictis qꝫ otingit peccare in ac cusatiōe: vel qꝛ iniuste ꝯ accusatū agit: vel qꝛ respublica ledit dū. s. punitio ipedit. Primū fit calūniādo. Scdm̄ puaricādo. Tertiū ter giuersando. ¶ Tertō notādū qꝫ accusatori ca lūnioso debet pena duplex. Vna est pena ta lionis: qꝛ scilicꝫ tāta ꝛ talis debet ei iponi pe na calūnioso accusatori: quanta ꝛ qualis reo iponenda erit si ouincat. ff. de calū. l. fi. Si tn̄ iudex cognouerit eū accusasse: vel aio nocen di: vel ex leuitate: vel erroris iusti: non iponit penā talionis. Scda ē pena infamie: ꝛ qn̄qꝫ

p̄nteps remittit penā ⁊ nō abolet infamiaꝫ:
qn̄qꝫ etiā abolet infamiā. Itē si aliqs accusa
toꝛ pecuniā accepit ob accusandū vel nō ac-
cusandū: crimē cōcussionis cōmittit: ⁊ tenet̄
restituere ei q dedit si turpiter non dedit: al's
illi in cuiꝰ iniuriā accepit. i. q. i. ca. iubemꝰ. ſm
Ray. ¶ Tertio mō de accusatis tria notāda
sunt. Primū ſm Tho. 2. 2. q. 69. arti. p̄. ꝙ qs
pec. moꝛtaliter negādo veritatē p quā ꝯdem
naret̄: qꝛ qcūqꝫ facit ꝯ̄ debitū iusticie moꝛtali
ter pec. Ad actū autē iusticie ptinet ut hō suo
superioꝛi obediat in his ad q̄ ius sue p̄latōis
extendit̄. Ideo accusatꝰ ex debito: tenet̄ iudi-
ci (q est eiꝰ superioꝛ) exponere veritatē quā
ab eo ſm formā iur' exigit. Scd̄o notādum
est ſm Tho. vbi supra ꝙ non licꝫ accusato se
calūniose defendere. Nā etiā in cā crimina-
li iuramētū de calūnia est p̄stādū de iura. ca.
ca. inherētes. Preterea est notādū ꝙ aliud ē
veritatē tacere: aliud falsitatē ꝓponere. Pri
mū licꝫ in aliq̊ casu ut dictū est. i. qn̄ iudex ſꝫ
debitū iur' petit: puta cū sup aliquo crimine
infamia p̄cesserit: vel apparuerūt signa aliq̄
expressa: vl' p̄cesserit ꝓbare semiplena. Scd̄ꝫ
aūt. s. falsitatē ꝓponere in nullo casu licꝫ ali-
cui. Sic g̊ accusato licꝫ se defendere aliqn̄ ta
cendo veritatē: nō aūt lꝫ ei falsuꝫ dicē vel ve
rū illud qđ ꝯfiteri tenet̄ reticere: neqꝫ in aliq̊
casu fraudē vel dolū adhibere: qꝛ fraus ⁊ do
lus vim habēt mendacij: ⁊ hoc est se calūnio
se defendere: ſꝫ cōdemnato ad moꝛtem non.
¶ Tertio notandū est ſm Tho. vbi s̄. ꝙ iuste
ꝯdēnato non lꝫ se defendere. Vn̄ Roma. iꝫ
Qui potestati resistit dei oꝛdinatiōi resistit
licꝫ etiā iudici cū resistentē impugnare: ideo
talis reus indubitāter peccat. Si autē sit cō-
dēnatꝰ iniuste: licꝫ se defendere: tale eni iudi-
ciū est simile violētie latronū: ſꝫ illud Ezech
22. Principes eiꝰ in medio eius q̄si lupi ra-
paces rapientes predaꝫ ad effundendū san-
guinē: ⁊ ideo sicut licꝫ resistere latronibꝰ: ita
licꝫ in tali casu resistere malis p̄ncipibꝰ: nisi
foꝛte ꝓpter scandalū vitandū: cū ex hoc time
ret̄ aliqua grauis turbatio: ⁊ sic pōt appella-
re. vt habet̄. 2. q. 6. ca. p̄. ⁊ sequenti ca. ⁊ hoc est
prudētis euadere. Vn̄ aplus appellat ad ce-
sarē Actu. 25. Non aūt licꝫ appellare ut in-
iusta snia prolonget̄. Iniuste etiā cōdēnato fu-
gere licꝫ. Iuste autē ꝯdēnato non licꝫ resiste
re agenti: qn̄ patiat̄ qđ iustum est. Tamen si
ꝯdemnatus esset fame moꝛi: liceret ei cibuꝫ
occulte datum comedere: qꝛ nō sumere esset
se occidere. Et sic patet ⁊c̄.

¶ Pars scd̄a huiꝰ sermonis in qua tractat̄
de mendacio aduocatoꝝ ⁊ procuratoꝝ.

Secundo in hoc sermone tractādum
est de mendacio ⁊ falsitate aduocato
rū ⁊ ꝓcuratoꝝ. circa quos tria notā
da sunt. Primū ꝙ ſm iura multe ꝑsone ꝓ-
hibent̄ ab officio ꝓcurandi siue aduocādi: ⁊
p̄cipue triplici rōne. ¶ Primo rōne ipediti
naturalis: cuiꝰ rō: qꝛ in aduocato ⁊ iudice p̄ci
pue duo bona naturalia esse debēt. s. interioꝛ
peritia ⁊ exterioꝛa potētia. Prio iterioꝛ peri
tia q̄ assūpte cause iusticiā sciat ondē. Scd̄o
exterioꝛ potētia: q̄ valeat aure ꝑcipere ⁊ ver-
bo ꝓferre. Ideo ꝓpter ꝯtraria ipedimenta
illoꝝ duoꝝ aliq ꝓhibēt ⁊ remouēt ab officio
aduocādi: etiā sine culpa. Ignari eni pueri ⁊
amentes ꝓhibent̄ ꝓpter interioꝛē iperitiā: ⁊
propter exterioꝛē ipotentiā prohibent̄ caren
tes verbo: auditu: ⁊ visu. ¶ Scd̄o rōne ꝑpe-
trati criminis: sicut heretici: infideles ⁊ infa-
mes. Cuiꝰ rō est: qꝛ nō decet ut alteriꝰ iusticie
patronꝰ fiat: q in seipso nō seruauit ſꝫ ꝯtēpsit
¶ Tertio rōne assumpti oꝛdinis vel religio
nis: sicut p̄lati: p̄sbyteri: clerici: qꝛ deputatos
rebꝰ melioꝛibꝰ nō decet rebꝰ vilioribꝰ se imisce
re: ſꝫ tales sunt p̄lati: sacerdotes ⁊ oēs clerici
g̊ ⁊c̄. tn̄ qꝛ necessitas debet p̄ferri indecentie
p̄dicte: iō talibꝰ ꝯcedit̄ a suis superioꝛibus ut
aliqn̄ ꝓ certa ⁊ magna cā: puta ꝓ seipsis: vl'
ꝓ ꝑsonis sibi cōiunctis: vel pro ecclesijs suis
possint vti officio aduocatoꝛis: h̄ Tho. 2. 2. q.
71. ar. 2. Scd̄o notādū est ꝙ aduocatꝰ: aut de
fendit causaꝫ iustā: aut iiustā: sciēter aut igno
rāter. Primo si defendit causā iustā nō pec
cat imo tenet̄ paupibꝰ ⁊ miserabilibꝰ ꝑsonis
subuenire: qđ si nō facit peccat. Ait eni Am-
brosius lib. de offi. Grandis culpa est si te
sciente fidelis egeat: si scias euꝫ sine sumptu
esse: famem tollerare: erūnas perpeti: q ege-
re erubescit: si in causaꝫ ceciderit: aut captiui-
tatis suoꝛuꝫ: aut calūnie ⁊ non adiuues: ergo
grandis culpa est iureperito ꝑsonis misera-
bilibꝰ subtrahere iuris ꝯsiliū: ⁊ aduocato sub
trahere patrociniū. hec ille. Sicut etiā medi-
cus tenetur pauperi infirmo impendere cu-
ram ⁊ medicine consiliū: ſm ꝙ dicit. b. Sy-
macus: nō est grandis differentia vtrū leth
admittas vel inferas: moꝛtem enim langui-
dis probatur infligere: qui hanc cum possit

excludere non excludit: ergo pari rõne tenet̃
iureperitus vel aduocatus iuste pauperi op-
presso impendere patrociniũ. Scdo si defẽ
dit cãm iniustã scienter peccat grauiter. cuiꝰ
rõ in apto. Quicũqꝫ enim nocumentũ alte-
rius attentat vel facit grauiter peccat ſꝫ gra
uitatem nocumenti: sed aduocatus alteri in
hoc casu nocumentũ facit: vt pꝫ. ergo ꝓposi-
tum. Ubi notat̃ ꝙ aliter est de medico: aliter
de aduocato: qꝛ licite medicus põt assumere
infirmitatem desperatam ad curandũ ⁊ lau-
dat̃ si eum sanet: si vero eum non sanet non
peccat: qa nulli iniuriã facit: sed vtit̃ industria
⁊ peritia sue artis sine dãno alterius qd̃ cui-
libet licet. Aduocatus aũt nũqꝫ põt assumere
cãm iniustam sine dãno vel iniuria alterius
partis qd̃ nulli lꝫ. Ait enim aplus Ro. j. nõ
solũ qui fa. sed qui cõ. f. d. sunt mor. Propter
qd̃ dicit Ber. in lib. de ꝯsideratione. Iustus
aduocatus nullo modo iniustas cãs accipit:
nec verbo dare ꝯsilium pro iniusta cã ꝯsen-
tit. Tertio si ignoranter cãm iniustam defẽ
dit: tunc aliqualiter excusat̃ eo modo quo pos
set eum ignorantia excusare. Ubi sciendum
ꝙ si a pñcipio qñ iustam cãm assumit credit
esse iustam: ⁊ postea in ꝓcessu eius cognoscit
esse iniustam: tunc quattuor aduocatus debꝫ
attendere ⁊ obseruare. Primũ ꝙ postqꝫ co
gnouit cãm iniustam debet eam deserere.
Scdm qa debet cũ cuius cãm gerit ad ce-
dendũ inducere: siue ad cõponendũ: sine ad
uersarij dãno. Tertium ꝙ non debet iniu-
stam cãm alteri parti ꝓdere vt eã iuuet: nec
secreta sue cause debet parti alteri reuelare:
qa tunc esset causa dãni illius cuius cãm as-
sumpsit: vnde aduocatus punit̃ si suam cãm
prodiderit. Quartum ꝙ aduocatus potest
⁊ debet defendere cãm iustam: non tñ debet
facere fraudem aliquã ad obtinendum eam:
vt ꝓbatur per silitudinem militis vel ducis
exercitus. Nam militi vel duci exercitus lꝫ
iniusto bello insidijs vti ad ea que facere dꝫ
prudenter occultando: non aũt falsitatẽ frau-
dulenter faciendo: qa ⁊ hosti fidẽ seruare oꝫ
sicut dicit Tullius lib. 3. de offi. Silr ⁊ aduo
cato licet defendere cãm iustã prudenter im
pediendo ea qbus impediri possunt ꝓcessus
eius: non tñ licet vti aliqua falsitate: vt produ
cere falsos testes: vel falsas assumendo leges
quia est cõtra fidelitatẽ quã oꝫ seruare: vt di
cit Tho. 2. 2. q. 71. ar. 3. ¶ Tertio notandũ est
ꝙ aduocatus patrociniũ ferre debet tribus
modis. s. iuste: pie: ⁊ modeste. Primo iuste
ex parte cause duobꝰ modis. ¶ Primo mõ
qa nullus debet esse iudex vel assessor in cã il
la in qua vult esse aduocatus: qa duo officia
in eadem cã ꝓhibitus est exercere: vt habet̃
4. q. 4. c. j. ⁊ 2. Ratio huius aliter assignatur
a glo. aliter a beato Tho. Glo. enim ibidem
dicit: causa ẽ ne dum ad vtrũqꝫ festinat neu-
trum bene peragat. nec enim credendum est
facile duabus necessarijs rebus: vnum suffi-
cere. Ratio vero ſm Tho. est qa iudex ẽ cõ-
munis vtriqꝫ parti. vnde inter vtrãqꝫ ꝑtem
ad examen adhibetur ⁊ similiter testis. Iure
vero peritus ⁊ aduocatus ex vna parte consi
stunt: ⁊ ideo in causa in qua est iudex nõ põt
esse aduocatus: ita ⁊ ecõuerso. 2. 2. q. 71. ar. 4.
¶ Scdo modo iuste ex parte cause: qa cãm
iniustam ⁊ desperatam nõ debet sumere ad
defendendum qd̃ sic ꝓbo. Aut enim aduo-
catus defendit cãm iniustam ignoranter aut
scienter: si ignoranter: puta qa credit esse iu-
stam. Et ideo tãqꝫ iustam defendit peccat: et
ad restitutionẽ tenet̃ dãni alterius. vñ Aug.
19. de ciui. dei. c. 19. dicit. Ignorantia iudicis
vel aduocati plerũqꝫ est calamitas innocen-
tis. Si vero sciẽter defendit grauius peccat
vt patet ex supradictis. ¶ Scdo pie qd̃ in-
telligi potest tam ex parte dñoꝝ qꝫ aduocato
rum. Primo ex parte dñoꝝ: cum aliqs ad-
uocatum non potest habere vel ꝓpter pau-
pertatem: vel propter potentiam partis ad-
uerse: tunc si postulat aduocatum debet ei da
ri a presidente. In his enim duobus casibus
ait pretor: si non habent aduocatum ego da
bo. Scdo ex parte aduocatoꝝ qui qñ cause
pauperum misericorditer patrocinant̃ nõ de
bent intendere remunerationem humanam
sed diuinam: non tamen semper tenent̃ ad-
uocati gratis patrocinium impendere. Cuiꝰ
ratio est qa nõ semper illa que potest homo
misericorditer facere: tenetur gratis facere ⁊
alioqn nulli liceret aliquã rationem vendere
nec rem: qa quãlibet rem potest homo mise-
ricorditer impendere. possunt ergo aduocati
ab his q pñt pro recõpensatione laboris pe-
cuniam moderate accipere. vt patet. c. prece-
denti. Pauperibus aũt non semper tenetur
patrocinium ferre. sed seruata cõmoditate lo
corum ⁊ tempoꝝ ⁊ aliaꝝ rerũ: vt dicit Aug.
ꝑ de doctrina xpiana. Cum omnibꝰ ꝓdesse

non possis his potissime cõsulendum est qui pro locoꝝ ꝛ tempoꝝ vel quarũlibet reꝝ opoꝛtunitatibus constrictius tibi quasi quadam forte iunguntur: ꝛ probaꝛ hoc per locũ a maioꝛi summa. Non minoꝛ necessitas ẽ indigẽtis cibo q̄ȝ indigentis aduocato: sed habens ptãtem cibandi nõ semp᷒ tenetur cibare pauperem sed seruata opoꝛtunitate p̄dicta: ergo nec aduocatus semp tenetur pauperis cause patrocinium ferre: sed tempoꝛe ꝛ loco ꝛ mõ suo. 2.2.q.71.ar.j. Tertio discrete ꝛ modeste: ꝛ hoc duobus modis. Primo q̄a aduocato defendenti cãm iustam non licet vti aliqua falsitate: quia nulli licet fraudem facere ꝛc̃. ¶ Scd̃o quo ad medium ꝛ verum: ꝛ hoc duobus modis. Primo vt fideliter quãtũ iustitia permittit cãm clientuli sui foueat: nihil d̄ contingentibus omittendo. Scd̃o ne p̄rocaciter vt dicendo cõuitia vel vociferando aduocet: q̄a per hoc processus iustitie impeditur di. Isa. 32. Erit cultus iustitie silentium. Taꝛ est si p̄rocax fuerit ab aduocatione excluditur di. Salomone Prouerb. 22. Eijce derisoꝛem ꝛ exibit cum eo iurgium. h in su. conf. lib. j. ti. 5. q. 172. q̄s sit modus debit᷒ aduocandi ꝛc̃.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua tractatur de mendacijs iniuste iudicantium.

Tertio in hoc sermone tractanduȝ est de falsitate ꝛ mẽdacio iniuste iudicãtium: circa quos tria notanda sunt.

¶ Primum ƀm Aug. in omel. de penitentia ꝛ in glo. j. coꝛ. 5. ꝙ ap̄ls noluit hoieȝ ab hoie iudicari ex argumento suspitiõis vel extraoꝛdinario vsurpatoq̄ȝ iudicio: ſȝ potius ƀȝ legẽ dei ꝛ oꝛdinationẽ ecclesie siue vltimo ꝯfessũ: siue accusatum ꝛ ꝯuictum. ƀm hoc igiꝛ ẽ duplex iudicium. s. ƀm legem oꝛdinatũ ꝛ temerarium. Primũ cõceditur homini ꝛ ẽ duplex scȝ iudicium discretionis: qd̃ cõceditur omni homini i manifestis ꝛ certis: ꝛ iudiciũ correctionis: qd̃ ꝯceditur p̄latis in cõuictis ꝛ cõfessis. Judicium vero temerariũ generaꝛr interdicitur homini: qd̃ potest esse ex parte iudicantis: ꝛ ex parte rei iudicate. Ex parte iudicantis tripliciter. Primo per assertioneȝ sicut dicit glo. super illud Mat. 7. Noli iudicare. s. temerarie ꝛ non iudi. Judicium temerarium enim est q̄ñ q̄bus non est cõmissum iudicãt. ad Ro. 14. Tu qui es qui aliũ seruũ iudicas. Scd̃o ꝓpter indignitatem ad Ro. 2. qui aliuȝ iudicas teipsum cõdẽnas, ea eni agis que iudicas. Tertio per ignoꝛantiam. Dañ. 13. Sic fatui filij israel non iudicantes: neq̄ȝ qd̃ veꝝ est cognoscẽtes ꝯdẽnastis filiã isrł. Primũ hoꝝ est temerariũ ꝓpter defectum potestatis. Scd̃m ꝓpter defectum bonitatis. Tertium ꝓpter scientie. Est autem ptãs de essentia iudicij: bonitas ꝛ scia de cõgruitate eius. Siſr ex parte rei iudicate ẽ iudicium temerariũ tripſr. Primo. s. q̄ñ iudicatur p̄sona quãtuȝ ad futuꝝ euentũ. vñ glo. Matth. 7. ait sup illud. Noli iudicare. Nescimus enim qualis sit futurus qui nunc est malus: de cuius coꝛrectione desperare temerarium est iudiciũ. Scd̃o cũ iudicaꝛ intẽtio incerta. vñ sup illd̃ Mat. 7. Noli iudi. dicit glo. Sunt quedã incerta quo aĩo fiãt de q̄b᷒ iudicare temerariũ est. Tertio cũ iudicaꝛ ƀm occultuȝ. s. iudicati ƀm quẽ modũ diciꝛ. j. coꝛ. 4. Nol. ante tp̄s iudi. quousq̄ȝ ve. dñs q ꝛ il. ab. t. ꝛ. m. 9. coꝛ. Ex q̄bus oĩbus pȝ ꝙ non dȝ iudex iudicare de occultis: neq̄ȝ de illis q̄ ad eum non p̄tinent: aꝛ pec. in ꝓmum triplex. Nãq̄ȝ est suspitiõis gradus. Primus ẽ cuȝ q̄s ex leuibus iudicijs de bonitate alicuius incipit dubitare: ꝛ hoc est veniale ꝛ leue. Scd̃s est cũ q̄s ex leuib᷒ iudicijs maliciã existimãt alterius: ꝛ h si sit de aliquo graui est moꝛtale ¶ Tertius est cũ aliq̄s iudex ex suspitione ꝓcedit ad aliquẽ ꝯdẽnandum: ꝛ h directe pertineat ad iniustitiã est moꝛtale. Item Alexã. noster in. 2. dicit ꝙ duplex est suspitio. Temeraria. s. q̄ñ pauca sunt signa mali ꝛ pauca bõi ꝛ ex tali suspitiõe iudicare ꝛ ꝯdẽnare ẽ moꝛtale. Probabile ẽ q̄ñ m̄lta sũt signa mali et pauca boni: ex tali suspitiõe iudicare pctm̃ est sed non sic graue. veniale solum est dum stat in suspitione. Si vero p̄ueniat ad firmaȝ assertionẽ cum p̄tinatia p̄sumiꝛ esse moꝛtale. Violẽta est q̄ñ apparẽt oĩa signa mali ꝛ nul la boni: ꝛ tunc nõ est pctm̃. Ex q̄bus patet ꝙ licet iudicare hoiem iudicio q̄dem ƀm legem dei ꝛ ecclesie oꝛdinationẽ: nõ ãt iudicio vsurpato: vȝ iudicio suspitioso: nisi ƀm suspitioneȝ violentã. ¶ Scd̃o notanduȝ est ƀm Ray. et Hosti. i sum ꝙ si iudex dolo malo ferat sententiã iniquã: ꝛ hoc facit timoꝛe vel amoꝛe: odio: cupiditate: siue aliqua alia cã teneꝛ leso ad omne interesse: nisi plenarie restituat ille p̄ro quo sniam tulit. C. de pe. iu. qui male iu. l. fi. xj. q. 3. c. quattuoꝛ. ꝛ ƀȝ leges multas alias penas sustinere debet. imponi etiã debet ei

preter restitutionem penitentia tanquã pro grauissimo crimine.xj.q.3.c.qcũq3.ꝙ si iudex iniquã tulit sniam ꝓpter iprudentiã.sciendũ ꝭm Ray.ꝛ Hosti.ꝙ tenet leso inquãtũ bonum ꝛ equũ videbit discretioni iudicant.ff. de extraordi.cogni.l.fi.ꝭ de h in sermonario de peccat. tractatu de auaritia. ℭ Tertio notandũ est ꝙ si iudex accepit peccuniam vt ferret sniam ꝭm Ray.ꝛ Hosti.aut recepit talẽ pecuniã vt iudicaret inique.aut bene:aut simpliciter. In pmo casu tenet sicut dcm̃ est in illo qui iudicat dolo.pecuniã aũt acceptã siue tulit sniam iniquã siue iustam siue nullam: tenetur restituere indistincte:nõ ei qui dedit cum turpiter dederit:sed ei in cuius iniuria3 accepit.2.q.j.ꝓhibent.ar.17.q.4.c.si quis in atrio. In scdo ꝛ in tertio casu sibi tenet: quia cũ ex officio suo tenet iudicare ꝛ bene ꝛ grat. turpiter accepit. Idem dicendũ si pecuniam accepit vt non iudicaret.j.q.j.iubemus. ꝛ de symo.c.nemo.xj.q.3.c.Non l3. Sed cui talis restituet.habet in sermonario de penitentia. tractatu de restitutio. ꝙ si iudex nullo modo sententiã ferre voluit:ꝛ ideo pauper alijs vel alius suũ ius amittit ꝭm Ray.ꝛ Hosti.tenetur iudex restituere leso ꝓpter maliciã vel negligentiã eius.23.q.2.dñs. Preterea sciendum est ꝙ nõ l3 iudici vendere iustũ iudiciũ: cõnio iurisperito l3 vendere iustũ ɔsilium: et aduocato iustũ patrociniũ.xj.q.3.c.non l3.14. q.5.c.non sane. Unde iudices ordinarij non debent aliud petere extra expensas:cũ ꝓpter iustitiam tenendã suas habeat dignitates:et reditus assignatos.di.86.c.nõ satis.23.q.j.c. militare. Iudices vero prelati qbus papa delegat cãs:non videt ꝭm Hosti.ꝙ etiã expensas petere possint:si tñ sua stipendia sufficiãt sibi:q2 ex eis viuere debent:vt in.c. militare. nisi forte oporteat eos domũ exire:quia tunc plus expendunt q̃ expenderent domi petere pñt.x.q.3. Cauendũ sane:ꝛ itellige ꝙ alij dñt eos expensas indistincte petere ꝛ vna que ꝓ se inducũt.s.ꝙ nemo cogit ꝓprijs stipendijs militare.28.q.j.iam nunc.ex̃ de prescrip. cum ex officijs. Nam ꝛ si qs de mãdato pncipis ad aliã eat ꝓuinciã expendere d3 ea q̃ domi expenderet. In auten. de mãdato pncipis.§. illud.coll.3. Sed si litigantes sunt pauperes: nihil habebit:vt ibidem.§.sit tibi. Si etiã ordinarius dat delegatũ expensas facere deb3 ex̃ de offi.ordi. Inter cetera. Habentes eni3 stipendia ecclesiastica dicere non pñt ꝙ militent stipendijs ꝓprijs: ex̃ de dona.c.2. Si tñ equos vel aliqd aliud occasione huius cause perderent qd domi non fecissent:credo ꝙ petere possent.ar.ff.de incen.rui. ꝛ nau.l.j.§. ex incendio.ꝛ si vltra hoc iudices petant:tãq̃ in debitum repeti potest:ꝛ snia lata huius occasione nõ tenet.ar.de exces.pꝛela. cum ad quo rũdam.pñt tñ iudices exenia moderata siue modica sponte oblata recipere que.s.statim consumunt:vel non extendunt ad muneru3 quãtitatem.di.18.c.de eulogijs.non credo ꝙ a litigatorib9 debeãt recipi etiã oblata spõte sc3 ꝓpter suspitionẽ vitandã ꝭm Ricar.põt tñ iudex ꝭm Tho.ꝛ Ray.aliqua petere rõne assertoꝝ si petat bona fide:vt q2 erat ei periculosu3 iudicare sine ɔsilio:q2 minus discretus erat.argu.di.37.§.fi. Secus si erat ad h sufficienter discretus:vel nihil assessori dederit:vel nullum habuit:vel inde parte3 aliquã sibi accepit:q2 tunc petit fraudulenter. Multa ꝛ alia de iudicibus dicenda essent que breuitat. gratia omittunt. Attendant ergo accusantes aduocati:ꝛ iudices:ne aliquo comodo vel causa iudicium verum ꝓuertãt vt ꝛc̃.

ℭ Feria scda maioris ebdomade d abhominatione ꝛ detestatione mendacij ꝛ falsitatis. Sermo.64.

Faciem meaz non auer.ab increp.ꝛ ɔspuẽ. in me:dñe deus auxi.meus: ꝛ ideo non sum cõfu. Isa.5. Quedam legis politice pulcherrima mihi occurrit snia carissimi fratres i Christo.ff.de aqua plu.ar. l sic cui aqua.§.apud.qua dicitur ꝙ ager inferior debet seruire superiori aquas ab ipso descendentes recipiendo:sic quelibet anima debet seruire domino celi:mandata eius custodiendo:ꝛ per modum aque abluentis nulla sua recipiendo ꝛ retinẽdo.iuxta Jo.i3. Jã mundi estis ꝓpter sermone3 quẽ locut9 sum vobis. Ideo quelibet anima debet deo seruire in sanctitate ꝛ veritate.al contra ratiões legis facit:ꝛ tenetur amittere rex suaꝝ dñiu3 quia sicut ab hostibus captus rerum suaru3 dñm:quia sunt ab hostibus captus rex suaꝝ desint esse dominus:vt patet.ff.de re.iu.l.ser uitutem. sic in gratitudine falsitatis ꝛ men-

dacij a diabolo captus libertate priuat. Ideo pertractata huius precepti p̄mi consideratōe scđam dignum est aggredi mendacij.ſ. detestationem armando nos contra falſos: ſm illud. Faciem⁹ meā ⁊c. tria igitur oſtendūt mēdacij deteſtationem. Primo.ſ. euidens rō. Scđo grauis punitio. Tertio multiplex admonitio.

Pars p̄ma huius ſermonis in qua pbat mendacium eſſe deteſtandum triplici ratiōe euidenti.

Primo igit i hoc ſermone dico mendacium deteſtanduꝫ triplici euidenti ratione: quaꝝ. Prima dicitur oppoſitionis. Scđa deſtructionis. Tertia confuſionis. Prima inquā dicitur oppoſitionis. Nam tanto aliqđ vitium eſt magis fugiendum quāto maiori virtuti opponitur: ſꝫ mendacium eſt veritati contrariū ſm Tho. 2.2.q.110.arti.j. ergo ſumme deteſtandum: et non ſolum veritati opponitur. ſꝫ etiam iuſtitie: cuius pars eſt veritas: vt dicit Ricar. in 3. diſt.38.q.5.⁊.6. dicens. ꝙ veritas quantum ad preſens ſpectat tripliciter poteſt accipi. Uno modo pro veritate que eſt obiectū intellectus imediatum: non ſic intelligendo ꝙ ſit p̄mo intellecta: quia p̄mum intellectuꝫ eſt ens imediate ⁊ abſolute: ſed ſm ꝙ eſt prima ratio intelligendi ſiue ſit veritas incomplexa que ſm phm.j. periermenias conſiſtit circa compoſitionem ⁊ diuiſionem: ⁊ illa veritas eſt in intellectu tāqꝫ in ſubiecto. Scđo mō poteſt accipi veritas pro habitu quo habilitatur intellectus ad cognoſcendum veritatem In cuiuſmodi enim qlibet intellectualis habitus: ⁊ illo modo etiam veritas eſt in intellectu ſicut in ſubiecto. Tertio mō poteſt accipi veritas pro habitu quo homo prompte vult alij manifeſtare intellectam veritatem debitis circūſtantijs obſeruatis: a qua dicit homo verax: ⁊ que ſm phm.j. ethicoꝝ.c.7. ē virtus moralis. Et ideo illa in voluntate ſic in ſubiecto: quia per illam habilitatur volūtas ad prompte ⁊ faciliter volendum aperire ipſam veritatem intellectam. Huic autem veritati habitus mentiendi quo volūtas praua eſt ⁊ prompta ad volendum ſignificare alij id qđ ſcitur vel creditur eſſe falſum. patet igitur ꝙ mendacium directe. Primo opponitur veritati: quia vt ait Augu. libro contra mendacium: nemo dubitet mentiri cum qui falſum enunciat cauſa fallendi: propter quā falſi enunciationem cum voluntate fallendi prolatam: malum eſt omne mendacium: ſꝫ h̄ opponitur veritati: igitur patet propoſitū. Nam ⁊ Anſel. lib.j. cur deus homo.c.12. ait. Non poteſt velle mentiri voluntas: niſi in qua corrupta eſt veritas: imo que deſerendo veritatem corrupta eſt. Ex quo patet ꝙ non ſolum mendacium opponitur veritati: ſꝫ eſt actus voluntatis: etiam in ipſa tāqꝫ in ſubiecto fundatur.ſ. mendacium. Scđo ex cōſequenti opponitur iuſtitie: cuius veritas eſt pars. Si enim vt dictum eſt mendacium opponitur veritati: ⁊ ſm Tul.2. rhetorice. veritas eſt pars iuſtitie: ergo etiam mendaciū eſt contrarium iuſtitie. Preterea habitus mentiendi directe opponitur rectitudini voluntatis: ſꝫ ſicut dicit Anſel. in lib. de veritate.c.12. Iuſtitia eſt rectitudo voluntatis propter ſe ſeruata: ergo habitus mentiendi opponitur iuſtitie: qđ ſane eſt intelligenduꝫ ſꝫ Ricar. vbi ſupra.q.2. proprie loquendo non poteſt dici ꝙ veritas ſit iuſtitia: quia non eſt aliqua ſpecies iuſtitie accipiendo iuſtitiam ꝑ ut eſt vna de quattuor cardinalibus virtutibus. reducit tamen ad iuſtitiam ſicut potentialis eius pars. Conuenit enim cum iuſtitia in hoc ꝙ vtraqꝫ eſt ad alterum. Et in hoc ꝙ ſicut iuſtitia conſtituit equalitatem in operationibus ad alterum: ita veritas in ſignificationibus que ſunt ad alterum. A iuſtitia aūt in h̄ differt: ꝙ non reſpicit debitum legale: ſꝫ tm̄ morale: qđ non tenetur homo reddē ex neceſſitate legis. habitus ergo mentiendi iuſtitie opponitur per quādam reductionem inquātum ſic ſe habet ad iniuſtitiam: ſicut virtus veritatis ad iuſtitiam. Poſtremo opponitur mendacium charitati dei ⁊ proximi maxime quādo eſt pernitioſum: vt eſt dictuꝫ in ſermone precedenti: ergo deteſtanduꝫ ⁊c.

Scđo mendacium eſt deteſtandum nō ſolum ratione deſtructionis veritatis create: ſꝫ etiam increate: que eſt p̄ma ⁊ ſumma: qui eſt deus: qui in tm̄ abhominatur omne mēdacium vt neminem velit pernitioſe mendoſū in conſpectu ſuo apparere: iuxta illud p̄s.5. Perdes oēs qui lo. men. ⁊ merito. omne eni ſile appetit ſibi ſile. cum aūt deus ſit ipſa ſūma veritas non pōt in eius conſpectu apparere mendoſus: ſed vt dicit Ioā. apoc. vult. foras.ſ. ſupernam ciuitatem canes ⁊ omnes

qui amant mendaciū: Ego sum veritas dic.
Ideo impijssima blasfemia esset dicere vel
sentire aliquod falsum esse in eo vel mendo-
sum: ꝛ sicut seipsum diligit sic veritatē amat
ꝛ eam amando seipsum amat: q2 ipse est ve-
ritas: ideo valde horrendū est aliqd falsi de
illo sentire licet videaꝛ in eius laudem pro-
uenire. Ideo Job.13. ait. Nunqd deus indi-
get mendacio modo.q.d.non. Constat autē
ꝙ rōnalis seu intellectualis creatura inquā-
tum talis est cuius imago ꝛ omnis eius si-
gnificatiua expressio est imago illius verbi:
facta ꝛ creata ad hoc vt pmā veritatē semp
exprimat exterius: ꝛ ſm illius regulam se di
rigat in omnibus: ꝛ omnia faciat ab eo nul-
latenus diuidendo: sed eam in oibus ꝯside-
rando: amando: venerādo: seruiendo: ꝛ lau
dando. Sed mendacium nihil aliud est ꝙ̄ q̄
dam infectio ꝛ corruptela omniū predictoꝝ:
ergo ꝛc. ¶ Tertio idem ꝓbaꝛ rōne ꝯfusiōis.
Nam mendaces cōiter sunt exosi omnibus
hoibus: q2 quilibet non vult ab alio se decipi
ꝛ merito odio habenꝛ mendaces: q2 destru-
unt totā ꝯuersationē hoiꝫ. Tota enim cōi-
catio hoiꝫ ad inuicem instrumētalr ꝯsistit i
actu significatiōis. Nullus enim pōt aliquid
sui cordis alteri cōicare: nisi per aliqd inter
medium signū: in quibus signis vox obtinet
principatum. corruptio igiꝛ significatiōis que
procedit ex lingua mendacij est corruptio to-
tius significatiōis humane. vnde videmus h
ex multitudine mendacioꝝ sequi: ꝙ nullus
alteri credit: qd est magna ꝯfusio. iuxta illud
Hieronymi. mendaces faciunt vt vera dicē
tibus non credatur. Sicut mutua aūt credu
litate nulla fida amicitia: nulla spes: nulla pie
tas: nulla concordia: nulla in aliquo firmitas
esse potest: ergo mendaciū est causa maloꝝ
innumerabiliū. Propter qd dr Ecclesiastici
7. Noli velle mentiri omne mendaciuꝫ. i. in
nullo mendacio. pꝫ ergo mendaciū eē sūme
detestandum.

¶ Pars scda huius sermonis in qua decla
ratur mendaciū sūme esse detestandum rōe
grauis punitionis.

Secundo in hoc sermone videndum
est quō detestandum est. scda rōne. s.
grauis punitionis. Nam tripl'r pu-
niuntur mendaces iusto iudicio dei. Primo
punitiōe spūali. Scdo corporali. Tertio eter
nali. ¶ Pmo inquātū spūli: q2 sicut decipere
querūt sic deceptos se inueniūt. vnde Eccle.
34. dicitur. Vana spes ꝛ mendax insensato
viro. Ideo defectu taliū. Prouerb.x. scriptū
est mentiꝛ mendacijs: h pascit ventos. Pro
pterea Ecclesiastici.20. dr. O ꝓprobriū neqꝫ
in hoie mendaciū potior est fur: ꝙ̄ assiduitas
viri mendacis. Et addi pōt: ꝙ etiam potior ē
luxuriosus ꝙ̄ homo mendax. vnde quidam
eps dicit. Mallem habere nepotem meum
luxuriosum: ꝙ̄ mendacem: q2 mendaciuꝫ cuꝫ
senio crescit. luxuria vero decrescit. Plura
enim mēdacia dicet vna vetula vno solo die
ꝙ̄ puer per integrū annū. Propterea admo-
net idem sapiens Ecclesiastici.4. Non con
tradicas verbo veritatis vllo modo: ꝛ in mē
dacio eruditionis tue cōfundeꝛ. ¶ Scdo pu-
nitione corporali: sic patet de Anania ꝛ Sa-
phira Act.5. dixit enim Petrus. Anania est
tentauit sathanas cor tuum mentiri te spūi
sancto ꝛ fraudari de precio agri? non es mē
titus hoibus: sed deo. Audiēs Ananias ver
ba h expirauit. factū est aūt post spaciū hora
rum trium: ꝛ vxor eius nesciens qd fcm fue-
rat introiuit: cui Petrus. dic mihi si tanti
agrum vendidistis: que ait. Etiam tanti: cui
Pe. qd? vtiqꝫ ꝯuenit vobis tētare spm̄ sāctū
dnī? que statim cecidit ad pedes eius ꝛ expi-
rauit. Idem quoqꝫ ponit clemens.12.q.1.c. di
lectissimis. Dan. quoqꝫ.13.c. scribiꝛ ꝙ duo se-
nes qui sua libidine sanctā Susannā inique
accusauerunt a populo: Daniele diiudicāte
lapidati fuerunt. ¶ Tertio puniunꝛ pena eter
nali. Nam sicut Prouerb.20. scribiꝛ. Sua-
uis est homini panis mendacij. s. in presenti:
postea. s. in alia vita. Implebitur os eius cal
culo. i. punitione durissima plecteꝛ. Et Apoc.
21. oibus mendacibus diciꝛ. Pars illoꝝ in
stagno ignis ꝛ sulfuris. Ignis iram ꝛ aduer
sitatem significat: iuxta illud Deuterono.32.
Ignis suc. est in fu. m. ꝛ ar. v. ad inf. n. Sulfur
terra vrens ꝛ fetens est: ꝛ denotat ꝓsperita-
tem ꝛ cōcupiscentiā vt significeꝛ: ꝙ sicut in p̄
senti sunt vsi mendacijs vt euaderent aduer-
sa ꝛ acquirerēt prospera: ita in inferno duplici
pena plectentur. s. ignis: que correspondet ad
uersitati: ꝛ sulfure que ꝓsperitati. Quāta āt
confusione mendaces implebunꝛ in die iudi
cij: dicit ps.58. De execratione ꝛ mendatio
annum in consum. in ira consum. ꝛ non erūt
ꝛ scient quia deus domius Jacob ꝛ fi. terre.
ꝛ sic patet ꝛc.

¶ Pars tertia huius sermonis in quā pro-
batur mendacium esse detestandū rōne mul
tiplicis admonitionis.

Tertio in hoc sermone ꝓbat mēda
cium detestandum ⁊ fugiēdum mul
tiplici scripturaꝝ admonitiōe. Pria
est sacraꝝ ⁊ diuinaꝝ. Scda sanctaꝝ ⁊ auten
ticaꝝ. Tertia humanaꝝ ⁊ phicaꝝ. ¶ Primo
scripture no. ⁊ ve. te. sic admonēt discurrēdo.
Non suscipies vocem mendacij. Exod. 23.
Mendacium fugies inocentem ⁊ iustū non
occides. Exod. 23. Non menciemini: nec de-
cipiet vnusquisqꝫ proximum suum. Leuit. 19.
Nunqd indiget deus vestro mendacio: vt ꝓ
eo loquamini dolos. Job. 13. Perdes oēs q
loquunt mendaciū. ps. 5. Diminute sunt ve-
ritates a fil. hoium. ps. xj. Sex sunt que odit
dñs ⁊ septem detestat aia eius: oculos subli-
mes linguā mendacē. Prouerb. 6. Qui mē
titur mendacijs h pascit ventos. Prouer. x.
Princeps qui libenter audit verba mēdacij
oēs ministros habet impios. Prouerb. 29.
Os qd mentit occidit aiā. sap. j. Noli ama
re mendacium aduersus frēm tuum: neqꝫ in
amicū simil'r facias. Ecclesia. 7. Obprobriū
neqꝫ in hoie mendacium: ⁊ in ore indiscipli-
natoꝝ assidue erit: ⁊ infra. Mors hominum
mendaciū sine honore. Ecclesiasti. 20. Labia
vestra locuta sunt mēdaciū: ⁊ lingua vestra
mendacium fatur. Jsa. 59. Ecce vos ɔfidit
in verbis mendacij. Hiere. 7. Non est veri-
tas: non est misericordia: nō est scia in terra
maledictum homicidium ⁊ mendaciū inun-
dauerunt. Osee. 4. Renouamini spiritu mē
tis. v. ⁊ induite nouū hoiē qui fm deū crea.
est in iustitia ⁊ sanctitate veritatis. Propter
qd deponentes mendaciū loquimini verita
tem. v. cum pro. s. eph. 4. Custodite vosmetip
sos ne insipientiū errore traducti excidatis a
propria firmitate. crescite vero in gratia ⁊ co
gnitione dñi nři Jesu xpi. 2. Petri. 3. Si ze-
lum aiaꝝ habetis ⁊ ɔtentiones sunt in cordi
bus vestris: nolite gloriari ⁊ mendaces esse
aduersus veritatem ⁊c. Jaco. 3. Foris canes
⁊ venefici ⁊ impudici ⁊ idolis seruiētes ⁊ ois
qui amat ⁊ facit mēdaciū Apoc. 22. c. Non i
trabit in eam quicqd coinq. ⁊ faciens abbomi
nationem ⁊ mēdaciū. Apoc. 21. ¶ Scdo nos
admonet fugere mendaciū scriptura sancta
⁊ autentica canonistaꝝ: sic discurrēdo. Aug. i
lib. de verbis apli; qd habetur transumptiue
in. 4. sniaꝝ di. 21. c. 9. ⁊. 22. q. 2. c. cum humani-
tatis sic dicit. cum humilitatis causa mentiris
si non eras peccator anteqꝫ mentireris: men
tiendo efficeris: qd vitaueras: veritas autē
ipsa in te non est nisi ita te dixeris peccatorē
vt etiam cognoscas: veritas aūt ipsa ē vt qd
es dicas. Nam quō est humanitas vbi re-
gnat falsitas? Et super ps. 5. 22. q. 2. c. ne quis
idem ait. Aliud est falsum dicere: aliud verū
tacere: vt si quis forte non velit ad istam visi
bilem mortem hoiem prodere: paratus esse
debet verum occultare: non falsum dicere: vt
neqꝫ prodat: neqꝫ mentiat: neqꝫ occidat aiā
suam pro corpore alterius. Et ibidem ꝑ oia
addidit: ne qs arbitret perfectum ⁊ spiritua-
lem hoiem pro ista temporali vita morte ci9
sua vel alterius occidatur aia: debere mētiri
⁊ in lib. ench. 22. q. 2. c. mihi aūt. dicit. Mihi āt
non absurdū videt omne qdem mendacium
esse peccatum: sed multum interesse quo aio
⁊ de qbus rebus quisqꝫ mentiat. non eni ita
peccat qui ɔsulendi vel consolandi: sicut qui
nocendi voluntate mentit: nec tam ille nocet
qui viatorē mentiendo in aduersum iter mit
tit: qꝫ his qui viā vite mentiendo fallente de
prauat. hec ille. Grego. aūt. 22. q. 2. c. Incauti.
dicit. Incauti sunt humiles qui mendacio se
illaqueant. ⁊ lib. 18. moral. ait. Nōnūqꝫ peius
est mendacium meditari: qꝫ loqui. nam lo-
qui plerūqꝫ precipitatiōis est. meditari vero
studiose prauitatis. Mendacij quoqꝫ genus
perfecti viri summope fugiunt vt nec vita ali
cuius per coꝝ fallaciam defendat: nec sue aie
noceant: dum prestare carni aliene: quāqꝫ h
peccati genus facile credimus relaxari. Nā
si quelibet culpa sequēti solet pia operatione
purgari: quāto magis hoc facile abstergitur
quā in boni operis pietas cōmittit. Ambro.
in quodā sermone. 22. q. 5. c. Cauete dicit. Ca
uete frēs mendacium: quia omnes qui amāt
mendacium filij sunt diaboli. ⁊ super illud. j.
cor. 4. Nos nobiles dicit. libere enim ⁊ sine
adulatione veritatem predicantes: ⁊ gesta ꝑ-
ue vite arguentes: gratiam non hñt apd ho-
mines. Hiero9. xj. q. 3. c. si quis sup epistolā
Pauli ad philemonē dicit. Si qs dixerit iu
stum iniustum: ⁊ iniustū iustum: vterqꝫ abbo
minabilis est apud deum. hec ille. Jo. criso.
xj. q. 3. c. nolite. dicit. Non solum ille proditor
est veritatis qui transgrediens veritatē palā
pro veritate mendaciū loquitur: sed etiā ille

qui non aũt libere veritatem defendit quam defendere cõuenit: ꝓditor ē veritatis. Isido. in syno. 22. q. 2. c. Omne genus dicit. Omne genus mẽdacij summope fuge: nec casu nec studio loquaris falsum: nec vt prestes mẽtiri studeas: nec qualibet fallatia vitam alicuius defendas: caue ꝗ̃ mẽdatiũ in omnibus. hec ille. ¶ Tertio nos admonet fugere mẽdaciũ scriptura phica vel humana: sic discurrendo. Hm enim Hierony. cõtra Rufinũ. Pythagore preceptum fuit post deum veritatē colendã: que sola hoies deo ꝓximos fac. Demosthe. etiam in quadã oratione dicit. Liberi seruiqꝫ ꝑsonam separat: serui liberiqꝫ mendacium. Tullius in quadã inuectiua cõtra Salustiũ dicit. O magna vis veritatis que ꝯtra oium ingenia calliditatē sollertiã: ꝯtraqꝫ fictas insidias oiuꝫ: facile per seipsam se defendit. Et i 3. de offi. ingt. Tollendũ est ꝙ̃ rebus ꝯtrahẽdis omne mendaciũ: tam emptor ꝙ̃ vẽditor si ad loquẽdũ venerit non plus ꝙ̃ semel eloquatur. s. ne in mendacium cadat. Itẽ Quintilianus in lib. 8. de oratoria institutione ait. Prodit se quelibet custodita simulatio nec vnꝙ̃ tanta est facultas loquẽdi que non titubet ꝛ hesitet quotiens ab aia verba dissentiunt. hec ille. Ideo Ptholomeus ingt. Qui i mendacio ꝯfidit cito deficiet. Et Symach⁹ phs ait. Omnis ostentatio nõ caret suspitõe mendacij: qa qcqd assumitur ꝓpꝛium nõ putatur. Aristo. aũt ꝯcludit. 4. ethico. di. Omne mendaciũ prauũ est ꝛ fugiẽdũ. Et ibidẽ. Verax laudandus est vbiqꝫ sed mendax vitupe randus. hec ille. Quapropter audiẽs Dioge. a quodã poeta suis versibus recitãdo Alex. laudari falso cepit comẽdare: qui reprehẽdẽti rñdit. Vtilius est sic agere: ꝙ̃ audire mendacia. Lactantius quoqꝫ in lib. de vero cultu inquit. Vir iustus nõ solum omni amico ꝛ familiari: sed etiam inimico ꝛ ignoto extistimabit mentiri non esse suũ: nec aliquẽ cõmittet: vt lingua interpres anime sensu ꝛ cogitatiõe discordet. Hoc ideꝫ ꝯfirmaꝛ per le. politicas ꝛ ciuiles. Nam. C. de accu. l. accusatiõis ordinem scribiꝛ. Nam statim reus qui põt accusari estimetur: nec subiecti cãm innocentiam feriamus: nec ipunitam fore nouerit licentiã mentiendi: cũ calũniantes ad vindictam poscat silitudo supplicij. ꝛ. C. de testibus. l. eos. scribitur. Eos testes ad iurandũ veritatem adhiberi oportet: qui oĩ gratie ꝛ potẽtatui

fidem religioni iudiciarie debitam pñt ꝓponere. ꝛ. C. de testi. l. nullum. ꝛ. ff. de interroga. acti. l. qa scribiꝛ. Datur cũctis iudicib⁹ absqꝫ vllo prescriptiõis obstamine testes q̃z voces vel falsitate vel fraude nõ carere ꝓspexerint pro qualitate vꝫ delicti aiauertendi licentia. Et. C. de famosis libellis. l. j. ꝛ. C. de penis. l. de curione. Si qs deuotõis sue ac salutis publice custodiam gerit ea que per famosum libellum persequẽda putauerit ore ꝓprio edicat ita vt absqꝫ vlla trepidatõe accedat sciẽs ꝙ si assertorib⁹ suis fides vera opitulata fuerit laudem maximã ꝛ premiũ cõsequeꝛ. ꝛ. C. qui accusa. non pñt. l. si qui. dicitur. Vocez inhonestam interdici oportet potius ꝙ̃ audire. et ff. de lega. 2. l. cum filius. §. heres. diciꝛ. Nõ in totũ falsum videꝛ: qꝺ veritatis pmordio adiuuatur. hec ibi. Qꝺ etiam patet exemplo ipsius iuris ciuilis ex quo poniꝛ casus. ꝙ Titi⁹ vendidit gaio equũ retrogradũ affirmãs nõ esse defectuosum: ꝫ sanũ. S. fiducia ꝯduct⁹ bellum ingrediꝛ ꝯtra hostes tãꝙ̃ volens fugere equo retrogradiente capitur etiã multꝭ infortunijs cum suis spoliatus cum Titio sumens arma ciuilia ꝯgrediꝛ petens ab eo qcqd circa suam redẽptionẽ expendit. queritur an possit ꝛ videꝛ ꝙ sic: qa aut venditor sciuit vitium equi: aut nõ. Si sic teneꝛ ad oẽ detrimentum: qꝛ mentiendo religt. ff. de act. emp. ꝛ vendi. l. Julianus. Si vero ignorauit temerarius fuit: qa tandem asseruit eum esse sine vitio co. ri. l. j. Legiste videnꝛ tenere ꝙ Titius recipiat rem quã vendidit. ꝛ gaius preciũ qꝺ dedit: ꝛ sic qui emit nõ legiꝛ: sicut ille q emit res retrogradas: qa in morte abeunt. ps. 75 nihil inuenerũt oẽs vi. di. in. m. su. ꝛ hmõi p falsitates ꝛ mẽdacia capiũꝛ a diabolo: qs tãdem occidit: qa ille homicida erat ab initio ꝛ in veritate non stetit. Jo. 8. Item aliud exemplum habetur. C. de quadriẽni. prescrip. l. bñ. vbi dicitur ꝙ omnia principis esse dicuntur super quo dicit glo. Azonis. s. quo ad ꝓprietatem. sed Bulgarus dicit ꝯtra. s. quo ad ꝓtectionem: ꝛ non quo ad ꝓprietatem: qa tũc nulli competeret venditio: nisi imperatori: h dictum lꝫ quo ad deũ ꝛ veritatem sit meli⁹ dictum: tñ moderni legis periti videntes ꝙ sequaces Azonis magis pmianꝛ ꝛ honoraꝛ ipsum sequunꝛ: sic multi vidẽtes ꝙ falsidici ꝛ mendaces plus lucranꝛ: ideo falsitatẽ sequũꝛ ps. 80. Inimici. d. mentiti sunt ei. ꝛ erit tẽpus

eorum in secula.s.dānationis:qa seipsos per dunt ꝛ dānant.ps.72.Imaginē ipsorum ad nihilum redigis.s.qa locuti sunt falsa. Item aliud exemplū habet.ff.de opis libert.l.j. vbi habetur ꝙ seruitia libertoꝝ indiuisibilia: qui libet integre psoluere:sic qlibet tenet integre persoluere seruitia deo sine diminutione veritatis:sm illud Tho.i.4.Audite filii.m. pręz vestruz seruitute dn̄o in veritate ꝛ ingrite vt faciatis que placita sūt illi:ꝛ filijs vestris mā date:vt faciāt iustitias ꝛ elemosynas vt sint memores dei ꝛ benedicant dn̄m omni tpe i veritate ꝛ in to.virtu.sua ꝛc.ꝛ ps. Saluū me fac deus:qm̄.desec.sanctus:qm̄ diminute sunt veritates a fi.hoiuz vana locuti sūt vnusqsqz ad ꝓximū suū li.do.in cor.ꝛ corde locuti sūt. Caueamus ergo mendacium vt ille qui est veritas ꝛc.

¶ Feria tertia maioris ebdomade de taciturnitate noxia hoc precepto tacite prohibita Sermo.65.

V

Videam vltio nem tuā ex eis.tibi eni reuel. causaz meā.Hiere.xj. Post tractatum de peccato mendacij:sequitur de taciturnitatis malo:qd̄ est tertiū in hac materia considerandū.Nam sm Alexan.lz in illa negatiua non falsum testi.di.ꝓhibeat deceptio falsitatis:ꝛ obligauit semp ad semp tū precipitur etiam obseruantia veritatis: cū veritas reqrit.ꝛ ideo non obligauit ad semp sed pro tempore ꝛ casu: quapropter causa fac taciturnitatem esse culpabilez: vnde Aug.ad Casulanū vt habetur.xj.q.3.c.qsqs ait. Vter qz reus est ꝛ qui veritatem occultat: ꝛ q men datium dicit:qa ille ꝓdesse nō vult:ꝛ iste no cere desiderat.hec ille.habetur ex̄ de crimine falsi.c.j.Qd̄ etiam ꝯfirmat Criso.di. Nō so lum modo ꝓditor est veritatis qui transgre diens veritatem palam mendacium loquit: sed etiam ille qui libere nō ꝓnūciat veritatē quā libere pronunciare oportet. hec ille. Qd̄ exemplo ostendit Christus per prophetā di. Videam ꝛc.de taciturnitate ergo que impli cite prohiqetur tria consideremus. Primo eius ꝯditionem. Scd̄o eius offensionem. Tertio eius comparationem.

¶ Pars pma huius sermonis i qua tractat de ꝯditione taciturnitatis: qa quedam ē laudabilis ꝛ quedam vituperabilis.

P

Primo in hoc sermone dico ꝙ lz silentium de se sit laudabile presertim rōne temporis:qa.s.tunc est virtus. vnde Ecclesiastes.3.scribit.Tempus tacendi ꝛ tempus loquēdi. Qd̄ exponēs Grego.7. moꝝ.ait.Qs discretum ꝯgruo tempore vocem aperit:ꝛ rursum ꝯgruo tpe taciturnitas claudat.ꝛ Hiero⁹ in quadam epl'a ait. Diu considera qd loquēdum sit:ꝛ ad h tacens ꝓuide ne qd peniteat.Sapiens enim vt loquatur multa prius ꝯsiderat qd:aut cui:quo loco:vel tēpore dicat.hec ille.Hinc ꝛ Pythagoras phs ait.Loqui ignorat qui tacere nescit.vnde cum qdam garulus deridendo rogaret Socratem vt eum doceret sapientie ꝑcepta. duo ingt sapientie precepta tibi necīa sunt. Vnū vt taceas.aliud vt loq discas. Tn̄ silentiū aliqn̄ est vituperabile qd̄ est delictuz Dicit enim xistus phs pythagoricus: tūc loquere qn̄ tacere nō expedit. vnde Greg.vbi supra ingt. Discrete vicissitudinū pensanda sunt tempora:ne aut cuz restringi lingua debeat:⁹ad ꝑuersa se inutilr soluat:aut cum loq vtilius valeat semetipsum per tristitiā restri gat.ꝛ hoc modo tacere vel loqui vitium est.ꝛ 43.di.c.Sit rector.Idem libro pastoralium ait. Sicut incauta locutio in errorem ꝑtra hit:ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant in errore derelingt. dicit enim glo. super illud Job.16. Si locutus fuero nō gescet dolor me⁹:ꝛ si tacuero non recedet a me congruit h verbū ꝑsone bti Job.vel ecclesie que cum loqr dolor eius minime cōgescit:cū locutione sua ꝑuersos minime corrigi ꝯspicē ꝛ hoc ipsum qd̄ tacet amplius ingemit:qa se tacēte ꝑuersoꝝ culpas excrescere ꝯspicit. Jō concludit Grego.di. Immoderatū silentiuz si culpa non esset:ꝓpha non dixisset.ve mihi qa tacui.ꝙ si forte dicit peccatū est actus incidens ex defectu boni:sed tacere non ē actus: ergo non est peccatum.Nam peccatū ē dcm̄ vel factum vel cōcupitū ꝯtra legem dei.ꝗ ꝛc. ¶ Rn̄detur per Alexan.in.2.parte sum. trac. de peccatis oris.de taciturnitate ar.j. ꝙ act⁹ dupl'r accipit vel cōiter ꝓut est cōe ad opari vel non operari:sm ꝙ habet ad Ro.7.Et h modo dicitur tacere actus:sed non dicit act⁹ peccati:nisi inquātum refert ad voluntatem

prout aliqs ex voluntate tacet cum tacere nō debet: vel accipit act⁹ ꝓprie ⁊ sic tacere nō est act⁹ nec esset pctm̄ nisi ꝓut act⁹ volūtatis cadit sup eū. Tacere igit tempore quo hō tenet ⁊ pōt loqui pctm̄ est: maxime triplici tēpore .s. laudationis: ꝯfessionis: correptiōis. ¶ Primo quidē nō decet tacere tpe laudatiōis. vn̄ Grego. ut dictū est ait: Si imoderatū silentiū ⁊c. Tacui. s. a laude dei ꝫ glo. interliniarē At ecōtra Ysa. 62. scribit: Tota die ⁊ tota nocte. i. in ꝓsperitate ⁊ aduersitate: nō tacebunt a desiderijs pijs ⁊ a precib⁹ san. vel perpetuo non tacebūt. i. horis cōstitutis ⁊ temporibus opportunis laudabūt: orabunt: predicabūtqꝫ Vn̄ de iustis Apoca. 4. dicitur: Requiē nō habebant die ac nocte di. Sanctus: sanctus sanctus: dn̄s deus oipotēs: qui erat ⁊ qui est ⁊ qui venturus est. dic ac nocte laudem dei ꝓclamant q in omnibus ꝓsperis ⁊ aduersis deo grās agendo oēm prouidentie in se dispositionē gratissimā habent: ⁊ ipsū de oibus operibus suis laudant. Ter igitur sanct⁹ clamant q trinitatē in ꝑsonis: in nature vnitate ardenter amant. Vn̄ ꝫm tria tribus personis attributa. s. potentia patri: sapientia filio: ⁊ bonitas spūisancto: dicūt sanct⁹ sanct⁹: sanctus dn̄s deus oipotēs. ¶ Aduertēdū quoqꝫ est ꝙ duplex est oratio seu laus: vna publica: alia secreta. Publica illa ē quā ministri ecclesie faciunt in ꝑsona toti⁹ populi fidelis. ⁊ talis ꝫm Tho. 2. 2. q. 83. arti. 12. in corpore. q. debet esse vocalis de qua dicit ꝓpheta: Voce mea ad dn̄m clama. ⁊c. Scd̄a orō secreta qua homo p se vel pro alijs facit: ⁊ h̄ vel cū voce vel absqꝫ pōt fieri: ꝫm ꝙ oranti magis vtile videt. ¶ Scd̄o tacere tēpore cōfessionis. Vn̄ propheta de se ait: Qm̄ tacui inueterauerūt ossa mea Psal. 31. Inueteratio ossiū: spūalis fortitudinis defect⁹ est: que nō nisi per pctm̄ ꝯtingit. ⁊ addit ꝓpheta: dū clamarē tota die: que verba Augu. exponēs in glo. ait: Tacui pctā dū clamarē merita: et ponit exemplū de pharisco Luc. 18. di. Phariseus tacuit peccata ⁊ clamauit merita: tacuit cōfessionē ⁊ clamauit meriti presūptionem sana mēbra medico ondebat: vulnera tegebat di. Grās tibi ago domine: q2 non sum sicut ceteri hoies. ¶ Tertio non licꝫ tacere tēpore correptionis. Vn̄ Augu. dicit sup illud Math. 18. Quotiēs pec. in me fra. m. dimit. ei vsqꝫ septies. Non passim iubet dimittere peccanti. sed penitenti: ⁊ subdit. Ita peccat q frēm suū peccare videt ⁊ tacet: sicut q peccanti nō indulget. Nā in eodē loco ait domin⁹: Si pec. in te fra. tu. va. ⁊ cor. eū inter te ⁊ ipsū solū. ¶ Ad quoꝝ declarationē notandū ꝫm Ricar. in. 4. dis. 19. ar. 2. q. 1. ꝙ sicut in corpore naturali dū vnū mēbrū patit cetera cōpatiūtur ⁊ subueniunt quātū possunt ut reducant ad bonā formā naturalis vite. Sic ex necessitate diuini p̄cepti membra corporis mystici: qđ est ecclesia: tenent sibi inuicē subuenire ad ꝯseruandā bonā vnitatē ⁊ dispositionē ecclesie ni cōparationē ad formā spūalis vite que est gratia spūssci. Vn̄ nō solū sibiinuicē subuenire tenent quātū ad indigentias corporales: sꝫ multo magis etiā ad spūales orando: delinquētib⁹ ꝑcēdo: ⁊ delinquētes corrigēdo. Quia tn̄ p̄ceptū de corrigēdo ē affirmatiuū ideo ⁊ si semper: nō tn̄ ad semp obligat: sꝫ ꝓ loco ⁊ tēpore: qn̄ videlicꝫ sperat correctio: nō est autē q illam faciat correctionē vel facere debeat ex officio. Vn̄ desistere a correctione fraterna pōt ꝯtingere tripliciter. Vno modo meritorie. s. qn̄ desistit in corrigere: q2 non est tempus nec loc⁹. Alio mō pernitiose: qn̄ scilicꝫ homo ꝓbabiliter credit ⁊ sperat ꝙ suo verbo posset frēm a pctō retrahere: ⁊ h̄ omittit ꝓpter aliqđ cōmodū temporale. ¶ Tertio modo pōt h̄ omitti ita ꝙ h̄ omnino solū sit pctm̄ veniale: qn̄. s. homo efficit pigrior ⁊ tardior circa correctionē: ꝓpter aliqđ cōmodū temporale: ⁊ tn̄ h̄ non omitteret ꝓpter h̄ si ei ꝯstaret posse eū retrahere a mortali: ⁊ sic intelligit illud Augu. p̄ de ci. dei. c. 9. d. plerūqꝫ enim ab eis docendis: ⁊ admonendis: aliqn̄ etiā obiurgandis ⁊ corrigēdis: male dissimulat: vel cū laboris piget: vel cū os eoꝝ verecūdat offendere: vl' cū inimicitias deuitam⁹: ne impediāt ⁊ noceāt in his tēporalib⁹ rebus: siue quas adhuc adipisci appetit nr̄a cupiditas siue quas amittere formidat īfirmitas. Ita ut quāuis bonis maloꝝ vita displiceat: ⁊ iō cum eis non incidant in illoꝝ dānationem que post hanc vitam talibus preparatur: tn̄ quia propterea peccatis eoꝝ damnabilibus parcunt: dum eos in suis licꝫ leuibus ⁊ venialibus metuūt: iure cum eis temporaliter flagellantur: quāuis minime puniantur. hec ille. Sed de hac materia diuus pater sanct⁹ Bernardin⁹ in euangelio eterno tractauit:

⁊

¶ Pars scđa huius sermonis in qua decla
ratur in quibꝰ casibꝰ taciturnitas sit mortale
vel veniale peccatum.

Secundo in hoc sermone ꝯsiderāda
est taciturnitatis offensio: ſm Alexā.
de ales vbi ſ. ar. 2. ꝯtingit hoiem ex
taciturnitate qn̄qȝ mortaliter: qn̄qȝ veniali-
ter peccare. Primo quidē mortaliter tripli-
citer. Aut. s. ex requisito. Aut ex ꝓcepto. Aut
ex officio. ¶ Primo enim tenet quis loqui
ex requisito ad testificandū veritatē: ⁊ tunc si
tacet pec. Nam ſm Tho. 2. 2. q. 70. arti. i. ad
ferenduȝ quis testimoniū obligat triplici de
causa. Primo ꝓpter obedientiā presidētis
Debituȝ eni est ⁊ iustum ut inferior obediat
suo superiori: ideo si superior prelatꝰ vel do-
minꝰ a suo inferiori vel subdito exigat testi-
moniū: in his ꝓcipue in quibus siue de qui-
bus ꝓcessit infamia ⁊ que sunt manifesta: q-
bus ad testificanduȝ tenet. Si aūt prelatꝰ vel
dn̄s a suo subdito exigeret testimoniū cōtra
ordinē iur: puta de his d̄ quibꝰ infamia nō
precesserit: vel etiā de occultis: tūc nullus ad
testificandū tenet. Scđo obligat qs ad de-
ferendū testimoniū ꝓpter defendendā iniu-
riā innocētis: qn̄ eni quis iniuste patit: tunc
qui hoc nouit testificari tenet: ut ille liberet a
quouis dāno iniusto: siue pena: siue in fama
ꝑsona: ⁊ pecunia: ⁊ hec siue eius testimoniuȝ
requirat siue nō. Si autē cū liberare nō pōt
tenet tn̄ facere quātū pōt ut veritatē illi de-
nūciet: qui ad h̄ possit prodesse. Tertio tene
tur quis ad ferendū testimoniū ꝓpter vitan
dā sniam presidentis. Nam deus acriter pu
nit eos q huiusmodi testimonia non ferūt. s.
qn̄ ab eis exigit iuridice testimoniū: ⁊ qn̄ in-
nocens ꝯdēnat. Vn̄ aplus Roma. i. de tali
bus dicit: digni sunt morte: non solū q faciūt
sȝ etiam qui cōsen. facienti. Vbi dicit glo. ꝙ
tacere vbi posset redarguere est ꝯsentire. nā
ut dictuȝ est in exordio huius sermonis ſm
Augu. vterqȝ reus est: ⁊ q mendaciū dicit: ⁊
q veritatem occultat: ⁊ ideo dicit Goffre. ꝙ
subtrahentes testimoniū illi q aliter nō pōt
probare nisi ꝑ eos: mortaliter pec. ⁊ cogendi
sunt satisfacere: sicut de alijs mortalibus. 6.
q. i. ca. illi qui. ⁊ maxime pec. qui metu alterꝰ
celat verū. Vnde Augu. vbi ſ. dicit: Quisqs
metu cuiuscūqȝ potētis veritatē occultat: irā
dei super se prouocat: quia magis hoiem q̄ȝ
deū timet. Est tn̄ aduertendū ſm oēs docto
res ⁊ maxime Alexā. in scđa pte tractatu de
ꝓcep. ꝙ tribus modis nō tenet quis ferre te
stimoniū. Primo sup his q̄ ad ꝯdēnationē
ꝑtinent alicuiꝰ: si nō requirit a suo superiori.
Scđo de illis q sub ꝯfessionis sigillo alicui
sacerdoti sūt cōmissa: tū quia nescit ut homo
sed ut dei minister: tū etiā quia maius ē vin
culū sacramenti: q̄ȝ quodlibet preceptū hois.
Tertio de his q sub secreto alicui cōmittunt
Vbi nota ꝙ talia sub secreto cōmissa: aut re
dundant in dānū corporale: aut spūale: coi-
tatis vel ꝑticularis homis. ⁊ in tali casu qui
libet talia ꝓpalare debet. Aut non redundāt
in malū alicuiꝰ: ⁊ tūc nullꝰ ea manifestare seu
reuelare tenet: etiā si precipiat a suo superio
ri: quia celare secretū est de iure nature: ⁊ ni-
hil pōt ꝓcipi hoi ꝯtra illud qđ de iure natu-
rali est. Similiter pec. mortaliter tacendo in
iudicio etiā exteriori. Vn̄ aduertenduȝ est ꝙ
iuste accusato non licȝ veritatem negare ſm
Tho. 2. 2. q. 69. ar. i. Cū enim iudex reqrit ve-
ritatē ab accusato ſm ordinē iur in tribꝰ ca
sibus tenet veritatē cōfiteri. Primus qn̄ de
crimine publica ꝓcessit infamia. Secundꝰ qn̄
de crimine apparuerunt indicia certa. Ter-
tius cuȝ de crimine precessit probatio semi-
plena. In his tribus casibus q veritateȝ ta-
cet aut falsum dicit mortaliter peccat: qđ ꝓ
bari pōt triplici rōne. Primo ꝓpter dei glo
riā. Scđo ꝓpter iudicis iusticiā. Tertio ꝓ
pter accusatoris penaȝ. ¶ Primo ꝓpter dei
gloriā quā nō tribuit: nā q non dat gloriam
deo ⁊ honorē peccat mortaliter: eo ꝙ ex di-
uino ꝓcepto omnes ad h̄ generaliter obliga
mur. Vn̄ ꝓme Corinth. x. aplus ait: Oia q̄-
cūqȝ facitis in gloriā dei facite: sed q interro
gat a iudice in iudicio ꝯfitendi peccatū suum
dat gloriam deo: ita dixit Josue Achor. 7. ca.
Fili ꝯfitere pctm̄ tuū ⁊ da gloriā deo: ḡ per
oppositū qui celat vel excusat pctm̄ suū vl' ne
gat mortaliter pec. ¶ Scđo ꝓpter iudicis iu
sticiā quā ipedit. Rō est: qꝛ q nō obedit suo
superiori in casu in quo obligat peccat mor-
taliter: sȝ iudex est superior respectu eius qui
accusat vel iudicat: ergo veritateȝ tacens vel
falsum dicens suo iudici non obedit: imo eiꝰ
iusticiā impedit: ergo mortaliter peccat. ꝓin
de Job. 31. ait: Si abscondi quasi homo pec-
catū meuȝ: ⁊ celaui in sinu meo iniqtatatem

meā ⁊c̄. vbi glo. dicit: Si abscondi timore pe ne in iudicio: interiori .s. ꝯsciētie vl' timore pe ne in iudicio exteriori .s. curie. ⁊ h indebite ne gando vel excusando. ⁊ dicit quasi homo: q̇d exponens Grego. ait: Usitatū humani ge neris vitiū est: ⁊ libenter peccatū cōmittere ⁊ cōmissum negando abscondere: ⁊ cōuictū defendendo multiplicare: vel dicit quasi ho mo: sicut Adam peccatū excusare voluit per mulierē: ⁊ mulier per serpentē Geñ. 3. ⁊ sub dit ⁊ celaui in sinu meo iniquitatē glo. in si nu iniquitatem celare: est latibulis conscien tiam occultare. i. peccata in mente tanq̄ in si nu retinere. ¶ Tertio propter penā accusato ris offensam vel iniuriā quā intendit. Nam qui scienter est causa mali vel alterius nocu mentis mortaliter peccat: sed accusatus iuste negās veritatem vel dicens falsitatē est cau sa damni accusatoris qui ponitur si in accu satione deficiat: ergo ⁊c̄. Unde propheta di cit Psal. 141. Non declines cor meū in ver ba malicie ad excusandas excusatōes in pec catis. Scd'o peccat quis in tacendo ex prece pto: puta precepit Christus ⁊ ecclesia confite ri peccata: ideo peccat quis mortaliter dupli ci via. Primo non ꝯfitendo. Scd'o peccatū non reuelando. ¶ Primo non confitendo .s. saltem in anno semel: ⁊ talis mortaliter pec cat: quia contra ecclesie preceptū facit: quod habet de peni. ⁊ re. ca. omnis vtriusq3 sexus ¶ Secūdo mortaliter peccat peccatū non re uelando: vel aliquod peccatū tacendo ex ma licia vel verecūdia. Cōtra q̇d O see. 13. scribit Absconditū est peccatū eius dolores pertu rientis nominent ei. Item Prouer. 28. Qui abscondit scelera sua non dirigetur: qui aūt confessus fuerit ea ⁊ dereliquerit: misericor diam consequet. ¶ Tertio p̄ncipaliter peccat quis mortaliter tacendo si loqui tenet ex of ficio. Nam prelatus ex officio corrigere sub ditū obligatur: q̄ autē mortaliter peccat nō corrigendo subditum suū tripliciter probari potest .s. Ratione. Auctoritate. Similitudi ne. ¶ Primo rōne. Nā q in articulo mor tis spiritualis est auctor: in seipso est mortis operator: sed hoc facit qui aliū debet ⁊ potest corrigere ⁊ non corrigit. Proinde Grego. dicit: Plerūq3 nimis taciti dum quorūdā mala perspiciunt ⁊ cum silentio linguā pre mūt: vsum medicatōis quasi conspectis vul neribꝰ subtrahūt: ⁊ eo mortis auctores fiunt quo minus q̇d poterat arcere: loquendo no luerūt. ¶ Secundo probat auctoritate Eze. 33. mystice scriptū est: Si speculator viderit gladiū: ⁊ non sonuerit buccina: ⁊ populꝰ non custodierit se: veneritq3 gladius ⁊ abstulit ab eis animā: ille quidem in iniquitate sua ca ptus est: sanguinē enim eius de manu specu latoris requiram. vbi glo. dicit: Ex his disci mus q̄ qui magistri verba audierit: lic3 im piꝰ fuerit a sua ipietate posse sanari: nec mi nus dānare magistrū: si nō docuerit: vel ti more discriminis: vel desperatiōe peccātis: dū reus est sanguinis eius qui liberare du3 potuit contēpsit. ¶ Tertio probat similitudi ne ⁊ exemplo sic: Qui tenet mederi egroto pro loco ⁊ tempore subtrahit medicaminis vsum mortaliter peccat: ergo prelatus qui te netur corrigere ⁊c̄: ergo mortaliter peccat. vñ Ber. ait: Non lic3 tacere cui ex officio incū bit vitia redarguē. ¶ Tertio si obstinati eēnt auditores ⁊ incorrigibiles: ⁊ q̇d deterius est veritatis contēptores. tunc est a correctiōe ⁊ predicatione cessandum s'm illud Math. 7. Noli. scm̄ da. ca. neq3 mar. p. ante por. Ubi Cassiodo. ait: Graue pctm̄ est obstinatis p̄ dicare. hec ille. Uñ ⁊ dñs Luc. 23. Herodi se interroganti multis sermonibus nihil re spondit: cuius taciturnitatis causā ostēdēs Gregorius. ait: Quotiens auditores nostri nolunt nostra: quasi laudanda cognoscere: aut sua peruersa mutare oīno taceamus: ne ostētatōis studio dei verbū loquamur. ⁊ illo rū culpa que erat esse non desinat: ⁊ nostra que nō erat fiat. Uñ etiā Augu. p̄mo de ci. dei. ca. 9. ait: Nam si ꝓpterea quisq3 obiur gandis ⁊ corripiendis male agentibꝰ parcit: quia opportunus tempꝰ inquirit: vel metuit ne deteriores ex hoc efficiant: vel ad bonam vitā ⁊ piam erudiendos impediant alios in firmos: ⁊ premant atq3 auertant a fide: non videt esse cupiditatis occasio: sed cōsiliū cha ritatis. ¶ Secundo ꝯtingit q̄ homo tacēdo venialiter peccat: puta cum homo loqui nō obligatur: sed expedit ⁊ tacet: quando autem hoc fuerit ⁊ quando nō: difficile est determi nare in singulis: sed ut dicitur p̄me Ioā. 4. Unctio docet de hoc: que non permittit ho minē sibi adherentem de facili oberrare. hec s'm Alexan. vbi s̄. Et sic patet ⁊c̄.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua tra-
ctatur de comparatiōe taciturnitate ad mul
tiloquium.

TErtio in isto sermone tractandū est
de taciturnitatis comparatione: q̄d
scilicꝫ illoꝝ duoꝝ est magis peccatū:
an tacere: an loqui. Circa q̄d aduertendum
est ſm Alexan. vbi supra. ar. 3. ꝙ peccatū di-
citur maius alio dupliciter. s. quia aut con-
munius: aut damnosius. ¶ Primo dicitur
maius alio: puta quia in pluribus ꝛ a pluri-
bus peccatur. ꝛ ſm hoc peccatum locutionis
dicitur esse maius peccato taciturnitatis. vñ
Ambrosi. pmo de offi. ait: q̃ꝫ plures vidi lo-
quendo incidisse in peccatū: vix quēq̃ꝫ tacen
do. Ideoqꝫ difficilius tacere est: q̃ꝫ loqui ne-
scire. Senc. quoqꝫ ait: Diogenes interroga
tus cur inter multos taceret. Respondit: pl⁹
expedit sapienti tacere: q̃ꝫ contra se loqui: no
ui eni multos loquendo: tacendo paucos cir
cūuentos: circūuenire est per indiscretionem
sermonis seduci: ꝛ alibi Senc. dicit: Sis ra
ri sermonis ipse: sed loquentiū patiens: locu
tuꝫ esse aliquādo penitet: tacuisse nunq̃ꝫ. Itē
Iaco. 3. dicit: Q̄d lingua est vniuersitas ini-
quitatis. ꝛ pmo. ca. Sit autēꝫ omnis homo
velox ad audiendū: tar. autem ad loquendū.
Paratior enim debet esse homo ad audiē-
dum: q̃ꝫ ad loquendū: maxime propter tria.
¶ Primo quia auditus est in plurib⁹ q̃ꝫ lo-
quela. Nam est in habentib⁹ ꝛ non habenti
bus rationē: loquelā in solis rōnalibus: quo
datur intelligi: ꝙ cū magna discretiōe fit lo
quendū. ¶ Scd̄o in hoc quia lingua natura
liter est inclusa: ꝛ aures aperte ꝛ in apto sūt
¶ Tertio ex hoc q̄ꝛ habemus duas aures:
ꝛ vnā solam linguā. Vnde Xenocrates cui
dam loquaci dixit: Audi multū loquere pau
ca: os enim vnū ꝛ aures duas a natura ac-
cepimus. ħ phus cum aliquādo esset cū qui-
busdā detractoribus ꝛ taceret: interrogatus
cur solus taceret: quia dixisse me inquit ali-
quādo penituit: tacuisse nūq̃ꝫ. ¶ Scd̄o vnuꝫ
peccatū dicitur alio maius quia damnosius
est: ꝛ sic peccatū taciturnitatis est maius pec
cato locutionis: quia est causa maioris dāni
quia per taciturnitatē subtrahitur vtilitas lo
cutionis que maior est vtilitate silentij: ꝛ cir
ca hoc formo talem rationē. Maius est bo-
nū locutiōis bono silentij. Cuius rō est: quia
tacendo tm̄modo sibiipsi prodest: loquendo
vero vtiliter sibi ꝛ alijs prodest: ergo pecca-
tum quod opponitur locutionis maius est:
q̃ꝫ quod oppositum est silentio: sed pctm̄ taci-
turnitatis opponitur virtuti locutionis: pec-
catū vero locutionis bono silentij: ergo ma-
ius peccatū est taciturnitatis. i. maioris cau-
sa damni: q̃ꝫ pctm̄ locutionis: ħ ſm Alexan.
vbi supra: hinc est etiā ſm eum vbi supra: ꝙ
magis est preceptū in scriptura sacra ꝙ ho-
mo loquatur: q̃ꝫ ꝙ sileat: quia pluribus mo-
dis habet ratiōes bonitatis quo ad se ꝛ quo
ad proximū: preceptū autem silentij ratiōes
solum hꝫ quo ad se precepta autē affirmati-
ua aliter se habēt q̃ꝫ negatiua: negatiua eni
sunt ad cohibendū a malo: affirmatiuo ut ꝓ-
ficiant in bono: igitur cuꝫ proficit magis lo-
quendo q̃ꝫ tacendo proficit: ideo magis pre-
ceptū est de bonitate locutionis: q̃ꝫ de boni-
tate silentij: cum tamen pluribus modis pos
sit eē bona taciturnitas: tamē multiplici⁹ bo
na potest esse locutio. Vnde. 43. di. ca. in mā
datis. Origenes ait: Soliciti esse debemus
ne margaritas mittamus ante porcos: ꝙ si
ingesserint se ꝛ ꝓuocabūt dicere ea que mi-
nus recte agentes non oporteat audire: pru-
dēter debemus eos eludere. Nā nihil oino
non respondere auditurū causa vtile non vi
detur: ne forte estimēt nos rn̄sionis penuria
declinare certamen. hec ille. Hoc idem dici
tur. 93. dis. ca. legimus. Et. i. q. 5. ca. presentiū.
Et. xi. q. 3. ca. priuilegia. Velim⁹ ergo bn̄ silē-
do discere bene loqui: ut ħ gratiam ꝛ in futu
ro gloriā mereamur Amen.

¶ Feria quarta maioris hebdomade de no
no precepto decalogi vbi prohibetur concu-
piscentia vxoris aliene. Sermo. 66.

Mnes vos
q̄si oues erra. vnus. in vi. su.
declinan. Ysa. 53. Snia phi
losophica est frēs in xp̄o cha
rissimi: ꝙ ois artifex diligit
op⁹ suū: etiā magis q̃ꝫ ab ipso ope diligatur.
Nā parentes diligunt filios: magis q̃ꝫ dili-
gant ab ipsis: ut patet. 9. Ethicoꝝ. videlꝫ q̄ꝛ
oipotēs de⁹ artifex est oiuꝫ rerū: ꝛ nobis cō
munis pr̄: ita dilexit nos ut sicut natura na-

turata ſm pħm.3.de aia: nõ deficit in nece
ſarijs nature: ſimiliter nec ipſe q eſt natura
naturãs repertus eſt deficere in neceſſarijs
ſpũali ſaluti aie. Ideo dando precepta quibꝰ
ad celeſtẽ patriã dirigeremur ordinate viuẽ
do: reſpectu ſui: reſpectu ꝓximi: reſpectu etiã
noſtri: nõ ſolũ effectũ operis ꝓhibuit nocẽ
di: ſed etiã affectũ ⁊ cauſaꝫ in radice volunta
tis cũ ſolo merito vel demerito volũtatis ſal
uari ⁊ dãnari poſſimꝰ. Unde ⁊ dicit Math
7. Niſi abũdauerit iuſticia vr̃a plꝰ q̃ꝫ ſcriba
rũ ⁊ phariſeoꝝ: q.ſ. nõ faciebãt ſibi cõſciẽtiã
de interiori malo: nõ intra. in reg. celoꝝ. In
quoꝝ pſona logtur Yſa. vi. Oẽs nos q̃ſi. ⁊c̃.
Ideo addũtur alia duo precepta in quibꝰ du
plex ſimilit̃ radicata cõcupiſcẽtia ꝓhibet̃. ſ.
Nõ ɔcupiſ. vxo. proximi tui. et non reꝫ eius
de quibꝰ quia ſimul radicata ſunt: quedã cõ
iuncti dicemus: quedã particulariter. Prio
igit̃ de nono tria perſcrutãda occurrũt: q̃ruꝫ

¶ Prima dicitur ɔiuncta declaratio.
¶ Scdm particularis determinatio.
¶ Tertiũ ſingularis deteſtatio.

¶ Pars prima huius ſermonis in qua po
nuntur aliqua ad declarationẽ iſtoꝝ duorũ
preceptorum ſimul.

PRimo ergo in hoc ſermone ad de
clarationẽ iſtoꝝ duoꝝ preceptorũ ſi
mul ⁊ ɔiunctim tria occurrũt decla
randa dubia. ¶ Primũ eſt an hec duo p̃ce
pta debuerint dari in veteri lege: ſicut data
fuerũt: ut patet Exo. 20. Nã apl's Roma. 7.
dicit: Cõcupiſcentiã neſciebam eſſe pctm̃ niſi
lex diceret: nõ ɔcupiſces: ſed a deo nullũ pre
ceptũ datũ eſt qͦd non debuerit dari: q2 ipſe
ſicut natura naturans nihil facit fruſtra ſm
pħm.3. de aia. ergo patet ꝙ hec precepta fue
runt ɔuenienter data: verũ q2 Augu. in glo.
ſuper illud Pſal. Lex dñi imacula. ⁊c̃. dicit:
Lex prohibet manuũ nõ animũ: ⁊ hec duo
precepta ſunt ad cohibitionẽ animi: igit̃ vi
det̃ oppoſitũ quapropter oritur hoc dubiuꝫ.
Ad qͦd reſpõdit Ricar. nr̃ in.3. ſen. diſ. 4. ar.
p̃. q. i. di. ꝙ lex vetus ⁊ eſt ſpũalis inquãtũ cõ
tinet p̃cepta moralia: ⁊ eſt ciuilis inq̃ꝫtũ cõ
tinet precepta iudicialia. Primo modo ad
ipſam pertinet ordinare actus inferiores et
exteriores ⁊ principalius interiores inquãtũ
ordinatio exterioꝝ dependet ab interioribꝰ.
Unde Deutro. 6. datur preceptũ de interio
ri dilectione: a qua dependet ordinatio oĩuꝫ
actuũ alioꝝ. Secũdo modo ad eam pertinet
principaliter ordinatio actuum exterioꝝ tñ:
q̃ꝫuis ex ɔſequenti ad ipſam pertineret etiã
ordinatio actuũ interiorũ: quia per coꝝ deor
dinationẽ multe oriunt̃ deordinatiões exte
riores ɔtra proximũ. Quia dicta etiã ciuilis
lex humana precepta dat de exterioribꝰ acti
bus virtutũ ordinãtiũ interiores actus. Pri
mo aũt modo loquendo de le. ve. p̃ceptũ de
non ɔcupiſcendo vxorem proximi: ⁊ de non
ɔcupiſcendo poſſeſſionẽ eius debuerunt in
ea dari: non aũt ſic loquendo de ea ſcdo mo
do. ⁊ ſic habent intelligi p̃dicta. Qͦ ſi dicit̃
nihil debet precipi niſi qͦd eſt in noſtra pote
ſtate: ſed natura q̃ꝫdiu corrupta eſt habꝫ ꝓni
tatem ɔcupiſcendi: ergo videtur ꝙ ɔcupiſcẽ
tia nõ debet in decalogo prohiberi. Ad hoc
reſpondet̃ ſm Bona. in. 3. diſ. 40. in. q. circa
litterã: ꝙ eſt ɔcupiſcentia que conſiſtit in ſen
ſualitate: ⁊ eſt cõcupiſcentia que eſt in ſenſu
rationis progreſſiuo ad opus. Prima ẽ pec
catũ veniale nec prohibet̃ ſed cohibet̃. Scda
eſt pctm̃ mortale ⁊ prohibetur inquãtũ eſt ꝓ
greſſiua ad opus. vñ illius mandati explica
tio ⁊ intellectus inſinuat̃ Eccle. 18. vbi dicit̃:
Fili poſt ɔcupiſ. tu. non eas. vbi ſimpliciter
non prohibet̃ ɔcupiſcere: ſed poſt ɔcupiſcen
tias ambulare in ɔſentiendo. ſ. ⁊ in actũ pro
grediendo. ¶ Scdm dubiũ eſt: an hic prohi
beatur ɔcupiſcentia generalis: quia h̃ nõ ꝓ
hibetur ɔcupiſcentia abſolute: imo cũ deter
minatione: quia dicit̃ non ɔcupiſces vxoreꝫ
proximi tui nec rẽ. Sꝫ ɔcupiſcẽtia determi
nata ⁊ vxoris nõ eſt generalis: ergo nõ ꝓhi
betur hic ɔcupiſcentia generalis. verũ quia
glo. ſuper illud Roma. 7. ɔcupiſcẽtiã neſ. ⁊c̃.
dicit hoc elegit apl'us qͦd eſt generale pecca
tum. ſ. ɔcupiſcentia a qua oĩa mala venerũt.
Ex quo relinquit̃ ꝙ hic prohibet̃ ɔcupiſcen
tia generalis: ergo videt̃ oppoſitum qua pro
pter oritur predictũ dubiũ. Ad qͦd reſponde
tur ſm Alexan. de ales in. 2. parte ſũ. tracta
tu de p̃cep. p̃cep. 9 ⁊. 10. q. 2. ꝙ ſm formã pre
cepti ꝓhibetur ɔcupiſcentia generalis: cuiꝰ
ſignũ eſt qm̃ geminat̃ verbũ ɔcupiſcendi: ꝓ
pterea in illis duabꝰ ɔcupiſcentijs intelligi
tur generaliter oĩs ɔcupiſcentia. Nã oẽ bo
nũ qͦd poteſt ɔcupiſci duplex eſt. Aut eni eſt
bonũ cõmunicãs nobiſcũ: aut nõ. Si eſt bo
nũ cõicans intelligit̃ p vxorem ſcdm modũ
decalogi per ſynodochẽ cupiendo partẽ pro

toto:quia ita potest culpabiliter ꝯcupi:filia ⁊
ꝯcubina alterius sicut etiã vxor: propterea ꝑ
vxorem intelligit quecũqꝫ alia nõ vxor pro-
pria. Ideo dicit Bona.vbi supra.ꝙ filia ⁊ cõ
cubina dupliciter põt ꝯcupisci:aut in posses
sionẽ ut redigat in seruitutẽ ⁊ famulatũ: aut
ad operis carnalis ꝯsũmationẽ.⁊ primũ ꝓ-
hibet per septimũ ꝑceptũ nõ ꝯcupi.rẽ. Scdꝫ
per mandatũ illud quo prohibet ꝯcupiscen-
tia carnis ꝯtra legittimũ thorũ. Unde desi-
derare filiã alicuiꝰ in vxorem nõ est prohibi-
tũ:sed desiderare eã in fornicationẽ: h̄ probi
betur in.6.prohibitione. Si autẽ non est bo-
nũ coicans intelligit ꝑ rem ꝓximi. Naꝫ cũ
prohibet ꝯcupiscentia rerũ ꝓximi intelligit
ꝓhiberi ꝯcupiscentia omniũ exteriorũ:⁊ etiã
honoris. Unde postmodũ ad explicandũ addi
tur:nõ seruũ:nõ ancillã:ut insinuet ꝯcupiscẽ
tia dominandi prohiberi: propterea in ꝯcu-
piscentia particulari intelligit generalis:ideo
ex ꝯsequenti ꝓhibet.quare aut fiat hic spe-
cialis prohibitio quãtũ ad illa duo tm̃: dictũ
est supra in tractatu de ꝑcep.in generali ser-
mone.10.p.2.circa fi. Qd si dicit ſm glo.sup
illud Psal.incensa igni.habet ꝙ duplex est
radix omniũ malorũ.s.timor male humiliãs:
⁊ amor male accendẽs:ergo magis deberet
ꝓhiberi ꝑma ꝙ̃ scda videlꝫ ipsa ꝯcupiscen-
tia que cadit solũ in vnaꝫ partẽ.s.in amoreꝫ
male inflãmantẽ. Ad hoc rñdet ſm Alex.d
ales vbi s̃.ꝙ radix oiuꝫ malorũ est ꝯcupiscẽ
tia.i.improba volũtas. Secundaria vero ti-
mor male humiliãs:⁊ amor male accendẽs
Nã sicut due sunt partes iusticie: vna decli
nare a malo: cuiꝰ ꝑncipiũ est timor:altera fa
cere bonuꝫ:cuiꝰ principiũ est amor. Ita due
sunt partes iniusticie.s.declinare a bono: cuiꝰ
ꝑncipiũ est timor: male humilians ⁊ facere
malũ: cuiꝰ ꝑncipiũ imediatũ est amor male
accendẽs:⁊ vtraqꝫ radix reducit ad ꝯcupis-
centiã: quapropter hortat Augu.li.50.omel.
omel.21.tales fugere ꝯcupiscentias di. Nos
frẽs charissimi agnoscentes iniqtates nr̃as
ꝙ̃tũ possumus ꝯ ꝯcupiscẽtias malas repu-
gnemꝰ:ieiunijs:vigilijs:orõnibus:⁊ largiori
bus elemosynis:mala que fecimꝰ redimamꝰ
⁊ cũ bonis opibus studeamꝰ insistere:ut nos
ista ad pctã pristina nõ possint retrahere no
stre ꝯcupiscẽtie:sꝫ ꝑseuerãtes in oi ope bono
cũ ꝓpheta grãs referentes dicamꝰ: Dirupi
dñe vin.mea tibi sa.hostiã lau.h ille. ¶ Ter-
tiũ dubiũ est:an in his ꝑceptis ꝓhibeat actꝰ
interior ꝯcupiscẽtie:in ꝑmo motu ⁊ in delec-
tatõe:aut in ꝯsensu. Ad qd rñdet ſm Alex.
vbi s̃.q.3.ꝙ ꝯcupiscẽtia tripliciter accipi põt
Primo ꝓ appetitu vegetabili: ⁊ talis ꝯcu-
piscẽtia inordinata est a fomite mouẽte: hoc
est a corruptiõe originalis culpe. Scdo ꝓ ap
petitu sensuali: ⁊ talis est inordinata a mo-
uente fomite:hoc est a corrup.⁊ istis duobus
modis ꝯcupiscẽtia nõ ꝓhibet simpliciter:qꝛ
non est ꝓhibendũ nobis illud qd impossibi
le est euitare:ne.s.tales ꝯcupiscẽtie sint in no
bis. Prohibet igit solum scdm qd.s.ne seq̃-
mur eas:ut dictũ est. Tertio modo ꝯcupiscẽ
tia est appetitꝰ rõnalis.⁊ sic est a mouẽte lib.
arbi.⁊ talis ꝯcupiscẽtia ꝑ se h̄ prohibet. Qd
si dicat sic ꝓhibetur actus cordis cũ dr̃ non
ꝯcupisces:ergo videt ꝙ euangeliũ supabun
det ab ipsa lege:qd quidẽ falsum esse ꝓbat:
qꝛ cois est sñia doctorũ:ꝙ lex cohibet manũ
tm̃:euãgeliũ vero aiuꝫ. Ad hoc respõdet ſm
Alex.vbi s̃.q.4.⁊ pe.Jo.super Math.5.ca.
ꝙ lex hic ꝓhibet actũ cordis:nisi eni esset in
lege ꝓhibitũ putaret esse ꝯsensuꝫ. Dicit eni
Augu.ꝯ Fau.ꝙ pene oia que monuit et do
cuit dñs siue ꝑcepit:inueniunt etiã in veteri
bus libris:sed qꝛ nõ intelligebant iudei: ape
ruit dñs in euãgelio supabundãs ipsi legi in
generalitate ꝓhibendi:⁊ expressione. In ge-
neralitate qdeꝫ:qꝛ inordinatio ſm actũ cor-
dis generalꝰ ꝓhibet in euãgelio:ꝙ̃ hic. vnde
Math.5.ꝓhibet actꝰ cordis inordinatꝰ ⁊ ſm
vim irascibilẽ:⁊ ſm vim ꝯcupiscibilẽ:h̄ autẽ
ſm vim ꝯcupiscibilẽ tm̃. In expressione etiã
euãgeliũ supabundat:qꝛ expressiꝰ habet inor
dinatio cordis in euãgelio:ꝙ̃ in lege:ut in ꝑ
senti:⁊ etiã qꝛ ꝙ̃uis in lege ꝓhibet actus in
terior ꝯcupiscẽtie ut hic:nõ tamẽ hoc fiebat
apte: nisi respectu mulierũ vel rerũ q̃ erant
ꝓprie alteriꝰ viri. Et sic patet quõ hec prece-
pta ꝯuenienter sint data: ⁊ quõ in ipsis ge-
neraliter prohibet mala ꝯcupiscẽtia.pateťqꝫ
pars ꝑma huius sermonis.

¶ Pars scda huiꝰ sermonis in qua declara
tur particulariter preceptuꝫ de ꝯcupiscentia
vxoris aliene qd est sextũ scde tabule.

SEcũdo particulariter in hoc sermõe
est descendẽdũ ad declarationẽ sexti
ꝑcepti scde tabule:qd est ſm Alex.⁊
Bona.vbi s̃.non ꝯcupisces vxo.ꝓxi.tui.qd
qdẽ ꝑceptũ cũ alio sequenti:⁊ si videant ter-

No loco ipsi⁹ tabule poni debuisse: qꝛ prius ē ꝯcupiscere ꝙ̃ furari vel mechari. tamen ſm Bona. qꝛ mechia ſe habet ex additiōe ad cō cupiscentiā: mechari eni ē corde ⁊ opere: cō cupiscere aūt eſt tm̄ corde: ꝓhibitio vero qꝛ dic̄ negationē vtriusqꝫ: ⁊ negatōes ſe habēt ecōtrario affirmationib⁹: ideo ꝓhibitio concupiscentie addit ſup prohibitionē pcti operis: plus eni eſt ꝓhibere pctm̄ cordis: ꝙ̃ peccatū operis: qꝛ pctm̄ operis p̄ſupponit pctm̄ cordis. Ideo hec duo p̄cep. vltimo loco ſunt ordinata. Dicit ergo p̄ſens mandatū: nō cō cupiſ. vxo. ꝓximi tui. qđ habet triplicē expositionē. Prima eſt nō ꝯcupiſces actiue: nō absolute. ſ. tu vir nō ꝯcupiſces mulierē: ⁊ tu mulier nō ꝯcupiſ. virū: qđ implicite intelligitur ꝙuis p̄ncipaliter loquit̄ hoi q eſt caput mulieris p̄me Cor. xi. qđ ꝯfirmat dñs Matth. v. di. Qui vid. mu. ad ꝯcu. eā iā me. ē ei i cor. ſuo. Ad cui⁹ declarationē p̄mo querit̄: quare nō poti⁹ dicit: q ꝯcupierit iā mechat⁹ eſt. Nā pctm̄ mechie non cōmittit̄ in ſpeculatōe ſeu cogitatione mechandi: ſed in volūtate ſeu cō cupiscētia mechandi: recti⁹ igit̄ dictū eſſet qui ꝯcupierit ⁊c. Ad hoc rn̄det̄ ſm Alexā. ꝙ eſt cōcupiscere ex ſubito motu ſine deliberatiōe ꝑficiēdi: ⁊ hoc eſt veniale: ⁊ eſt ꝯcupiſcere cū deliberatōe ⁊ intētione ꝑficiendi. ⁊ hoc mortale eſt: ⁊ h̄ vltim⁹ modus meli⁹ exprimit̄ di. qui viderit ⁊c. vn̄ Augu. dicit: Non ait q cō cupierit: ſed q viderit ad ꝯcupiſcendū ⁊c. i. ex hoc fine attendat ut eā ꝯcupiſcat: qđ iā non eſt titillari: ſed plene ꝯſentire libidini. ¶ Secūdo querit̄ quare cū intentio mechandi faciat mechū. nō ꝯuenienti⁹ dictū eſt: q viderit mulie. ad mechandū eā: ꝙ̃ q viderit ad cōcupiſcendū. Ad hoc rn̄detur ſm Alexan. ꝙ eſt ꝯſenſus duplex. ſ. ad delectandū: ⁊ ad operandū: ut ergo oñdatur ꝙ nō ſolū eſt dānabilis ꝯſenſus ad opus fornicationis vel mechie: ſed etiā ꝯſenſus ad delectandū dicit̄: qui viderit ad ꝯcupiſcēdū: nō ad mechādū. ¶ Tertio querit̄ cū videre dicatur ꝓ exteriori actu viſus ⁊ ꝓ actu interiori actus quō hic accipiatur. Ad h̄ rn̄detur ſm Alex. ꝙ viſus accipit̄ ꝓ omni motu q eſt ad delectationē ſm Bedā: non ſolū corporalis: ſed etiā interior q eſt in ꝯcupiſcentia: ⁊ ſm hoc videre ad ꝯcupiſcendū eſt intendere ſeu ꝯſentire ad delectādū: qđ pōt ꝯtingere cū actione cogitationis intenſiua: vel cū ſpeculatiōe interioris viſus ⁊ illud quod dicit Criſo. Qui oculis in cōtinentib⁹ aſpexerit: mechus eſt cōpletus. Et illud Treñ. 3. Oculus meus depredat⁹ eſt animā meā. Et Iob. 31. Pepigi fedus cum oculis meis: ne cogitarem de virgine. vbi dicit Grego. Non licꝫ intueri: qđ non licꝫ cōcupiſcere: ſm Alexan. oia ſic habent intelligi: qñ exteriori viſui ꝯiuncta eſt intētio ſiue cōſenſus mechādi. que oia ꝯfirmat glo. ordinaria ibidēꝫ di. q vide. mu. ad cō. eā. i. ut trāſeat in affectum cordis: ut facere diſponat vbi non deeſt volūtas: ſed facultas: ſm ima. etiā voluntas pro facto reputatur. de peni. diſ. i. c. periculoſe. ⁊ ca. porro. §. in quocūqꝫ. ⁊. §. conuertimini. Vnde ⁊ glo. ſup illud Pſal. Dixi ꝯfitebor ⁊c. dicit: votū pro operatione iudicat̄. Et Augu. ꝯfirmat di. Si cōtingat aliquē nō concubere cū vxore aliena: planū tamen eſt eum cupere: ⁊ ſi poteſtas detur ipſū fore facturū: non minus reus eſt ꝙ̃ ſi in ipſo deprehēderet̄. vn̄ ⁊ Greg. ait: Qui cognoſcit innuptā eo affectu inordinato ac ſi nupta eſſet: cognoſcitur eſſe adulter: que oia ſane intelligēda ſunt ſm Alex. de alcs di. ſm Aug. ſuper Geñ. ꝙ eſt voluntas plena: ⁊ volūtas ſemiplena. Naꝫ ſi ſola cogitationis delectatione teneat̄ ſine voluntate perficiendi ſola mulier comedit eſt veniale peccatū. Si autē adſit voluntas perficiendi: vir comedit: ⁊ eſt dānabile peccatū: Item voluntas plena aut eſt reſpectu peccati qđ exercet̄ in corpore: ſiue per corpus ut in adulterio qđ fit in corpore: ⁊ in homicidio qđ fit per corpus. Aut eſt volūtas plena reſpectu pcti ſpūalis: ut in ira inuidia: ⁊ huiuſmodi. quib⁹ poſitis dicenduꝫ eſt: ꝙ eſt reatus pcti reſpectu priuationis glorie: ⁊ reſpectu paſſionis gehenne: reſpectu p̄uationis glorie tā voluntas plena ꝙ̃ ſemiplena pro facto reputat̄. Voluntas vero plenā reſpectu pcti ſpūalis: qđ totaliter interius cō plet̄ ꝓ facto reputat̄ reſpectu paſſionis gehēne. Volūtas aūt plena reſpectu pcti corporalis qđ exercet̄ per corp⁹ vel in corpore: pro facto reputat̄ quātū ad generalitatē pene: qꝛ tali voluntati adiungit̄ ꝯcupiſcētia: ut in volūtate plena adulterandi: vel ira in voluntate plena occidendi: que ſunt paſſiones virtutis paſſibilis que fundat̄ in corpore: ⁊ ideo punitur illa volūtas ſicut factū generalitate pene quia in ſpū ⁊ ſenſualitate ⁊ in carne. Quātū vero ad intenſionem pene nō videt̄ reputa-

ri pro facto:⁊ causa est:quia voluntas que in
pctis exercet vel in corpore solet intēdi in fa-
cto:intensioni aūt volūtatis male respondet
intensio pene:igit patet ꝓpositū. Hec tamē
habent diffusius in sermonario de peccatis
tractatu de peccato in generali. Secūda ex-
positio hui⁹ precepti est. Nō concupisces.s.
passiue ⁊ relatiue:quod est dicere:non appe-
tas desiderari sicut multi sunt qui nolūt cō
cupiscere:sed volūt ꝯcupisci:⁊ ad hoc se lauāt
⁊ ornant : sicut faciunt mulieres his nostris
temporib⁹ (que iudicio meo meretrices vi
dentur) preparate ad capiendū aias laqueū
ruine prestantes. Ideo ꝯtra tales scđe Cor.
6.dicitur:nemini dantes vllam offensionez
Et xp̄us Matth.18. Ve illi inquit per quez
scandalum ve. Et infra. Si man⁹ tua vel pes
tuus scand.te: e.e.⁊ ꝓ.abs te.vbi dicit glo.ꝙ
scandalū est dictū vel factū min⁹ rectū occa
sionē prebens ruine. Scandalum eniz grece
latine obex dicit. Ideo quēadmoduz in cor-
poribus duplex reperit obex:ita ⁊ in spiritua
libus. Est eniz obex ex natura illius rei que
opponit:ut si quis lapidez vel lignū magnū
in via proijciat:⁊ sic dicit scandalū actiue si-
ue actum:quod est mortale: est etiaz obex ex
vitio ambulantis:ut siquis proijciat lapilluz
⁊ sic dicitur scandaluz passiuū: quia non dat
occasionē ruine:sed accipitur:⁊ tale scandalū
non est datū sed acceptuz.vnde tale non est
scandalū:imo aliquando est meritoriū: sicut
patet in xp̄o de quo pharisei fuerunt scanda
lizati:de quib⁹ xp̄us dicit Matth.12. Ceci sūt
⁊ duces cecoꝝ:ex quo patet ꝙ nō solū cecus
sed etiā oculis lippus nescit discernere colo-
rem vel viā:verū. Ad istorū clariorē noticiā
sciendū ꝺm Ric.in.4.dis.38.ar.vltimo.q.7.
⁊ ꝺm coēz sniaz theologoꝝ:ꝙ oē opus quod
fit:aut est bonū:aut malū:aut indifferēs. Si
est malū in se semꝑ dimittenduz est propter
scandalū:siue sit malū pcti mortalis:siue ve-
nialis. Si aūt est bonū aut est necessariū ad
salutem:ut patet de operib⁹ preceptoꝝ. Aut ē
bonū supererogationis: ut patet in operib⁹
cōsiliorū. Si est opus necessariū ad salutem
non est omittendū ad vitandū ꝓximi scāda
lum ex quacūqꝫ radice proueniat:siue ex ma
licia infirmitate:siue etiam ignorantia : quia
quilibet magis debet diligere salutē suā: q̄ꝫ
ꝓximi timere dāpnationē:⁊ nullū op⁹ bonū
est dimittēdū ad vitandū scandalū proximi:

veniens ex malicia:ne volentib⁹ scandalū im
pedire detur occasio malignandi. Si vero ē
opus bonū supererogationis: q̄uis non sit
simpliciter ⁊ ex toto omittendū propter q̄d-
cunqꝫ ꝓximi scandalū:tamen quandoqꝫ ad
tempus est intermittendū quādoqꝫ scanda-
lū prouenit ex infirmitate vel ignorātia: quo
usqꝫ sufficienter ignorās instruatur:⁊ infir-
mus aliquo modo confortet:ut de bono oꝑe
scandalū non sumant; nec hac de causa bo-
nū intermittens ad tēpus merito suo preiu-
dicat: quia sic opus supererogationis inter-
mittere meretur:equale premiū:premio de-
bito operi supererogationis quod facit : vel
maius:quia talis oino non minuit charita-
tē:sed magis disponit ad augmentū. Si ve-
ro est opus indifferens ex genere:puta come
dere carnes:bibere vinū : temporalia modo
licito acquirere:acq̄sita custodire: debita re-
petere:⁊ huiusmodi:quādo omnino talium
nulli alij p̄iudicat:nisi operanti : omittenda
sunt ad vitandum scandalū proximi proue-
niens ex infirmitate vel ignorantia: quando
ꝓbabitur apparet ꝙ nisi omittat scandaliza
bit:⁊ n̄ omitēdo pec.mortaliter:tūc omissio
talis operis est in precepto. Si solū ꝓbabile
est ꝙ peccabit venialiter:tūc talis omissio est
in ꝯsilio. Vn̄ apl's p̄me Cor.8.dicit. Si esca
scāda.frēz m.nō mādu.car.in eternū:postq̄ꝫ
tn̄ proximo est ꝯn̄suz: ꝙ ex tali opere scanda
lizari non debet:⁊ debito mō suasuz ut non
scandalizet:tunc nō tenet hō tale op⁹ dimit-
tere:q: si postmodū scādalizat:iā nō ex igno
rantia vel infirmitate:sed ex malicia ꝓueni-
ret:⁊ vt dictū est nullū opus ad vitandū scā-
dalū ꝓximi ex malicia ꝓueniens est omittē
dū. ¶Q̄ō si forte querit qualiter illud vtili⁹
scandaluz nasci permittitur:q̄ꝫ veritas relin-
quat.de re.iu.ca.qui scandalizauerit. Respō
detur ꝺm glo.ꝙ triplex est veritas. Est enim
veritas vite que necessaria est ad salutem: et
pertinet ad preceptū diuinū : ⁊ h̄ non est di-
mittenda propter scandalum. Et sic habz in
telligi predictū verbū ꝺm Ricar. Est insuꝑ
veritas iuris:⁊ tunc aut tale ius est dispensa
bile:⁊ sic q̄nqꝫ est veritas dimittēda:ut patet
50.dis.ca.ut ꝯstitueret. Si aūt ius est indis-
pensabile:nullo modo veritas est dimittēda.
Est ⁊ alia veritas correctionis ⁊ discipline
siue doctrine:q̄ ad p̄latū ꝑtinet.⁊ h̄ quādoqꝫ
est omittenda.s.qn̄ sociā habet multitudinē:

als nō. Unde versus de h habentur sic di.
Est verum vite doctrine iustitieqꝫ. Primū
semp habe. duo ꝑpter scandala linque. Sū-
mopere enim nobis cauendū est a scandalo
actiuo: de quo dñs clamat Math.18. ve mū.
a scandalis. ⁊ ve homini p quē scandala. ve-
niūt. ⁊ talis est eijciēdus a familiaritate ⁊ so-
cietate nostra: siue sit superior: qui significat
per oculum eruendū: siue sit equalis: qui si-
gnificat p manū que abscidi debet: siue sit in
ferior vt seruus ⁊ ancilla: filius ⁊ filia: qui si-
gnificant per pedem a nobis proijciendum.
Et Exod.21. legitur. Si qs foderit cisternam
⁊ non coopuerit eā ⁊ ceciderit in ea bos ⁊c.
hoc est qd Criso. dicit. Mulier si se ornaue-
rit: ⁊ ad se oculos hominū prouocauerit: ⁊ si
plagam nullam intulerit: vindictam tñ da-
bit extremā. venenū enim obtulit: etiā si nul
lus inuentus est qui biberit. ¶ Tertia expo-
sitio est: non desiderabis imaginatione. i. non
formes tibi pulchras feminas: nec pulchros
viros in imaginatione tua: plures repiunt q
nolunt concupiscere: nec cōcupisci: sed in his
volunt cogitatiōibus delectari imaginarijs.
Contra quos dicit in precep. nō concupisces
⁊ qui vul. mul. ⁊c. vbi glo. ponit qñ sit morta-
le concupiscentia: ⁊ qñ non. vt patet ex dict.
vnde ⁊ Jaco.1. Unusqsqꝫ tentat a cōcupiscē
tia sua abstractus ⁊ illectus: cōcupiscentia āt
cum consum. fu. generat mortem. i. mortale.
¶ Ad cuius declarationē notāda sunt tria. s.
Suggestio. Delectatio. Et consensus. Si. n.
suggestio inducit passionem que est quidam
subitus mot⁹ animi: siue amoris: siue ire: siue
alterius peccati: sic est veniale ꝫm glo. ibi. Si
vero inducit passionem que est quedam for-
ma animi: vel deliberatio: aut tunc non sen-
titur delectatio siue concupiscētia: etiā adhuc
non ē pctm̄: aut sentitur delectatio: ⁊ tunc aut
non accidit: aut accidit: si non accidit consen-
sus est veniale: si aūt accidit: aut tunc consen
tit in opus. ⁊ sic ꝫm glo. est mortale: aut con-
sentit in delectationē: ⁊ sic ꝫm quosdaꝫ doc.
est etiam mortale: maxime si est de turpi re:
sed si non est de turpi non videt mortale. nō
ergo solum consensus mortale simpliciter: sꝫ
etiam interpretatus: qñ quis consentit in de
lectationem solum. h habent diffusius in ser
monario de peccatis: tractatu de peccato in
generali ⁊c. ⁊ sic patet scda pars huius ser-
monis.

¶ Pars tertia huius sermonis i qua ꝓbat
ꝙ talis concupiscentia detestanda est pluri-
bus rationibus.

TErtio hoc sermone dico ꝙ predicta
concupiscentia que illo precepto ꝓhi
betur est detestanda tribus rōnibus
scꝫ. Rōne causalitatis. Generalitatis. Et dif
ficultatis. ¶ Primo rōne causalitatis: qa ex
ea vꝫ causant omnia mala ⁊ peccata luxurie
quia non ꝓcedit in opus: nisi pmo antecedat
desiderium. ideo si deficeret causa deficeret
etiam effectus. i. si deficeret cōcupiscentia: de
ficeret etiam luxuria. vnde Augu. in libro de
verbis apostoli sermone. 6. dicit. Ex carnali
concupiscentia oriunt cuncta peccata. qcqd
enim peccatoꝝ in dictis: in cogitationib⁹ nō
exoriunt: nec ex illicita delectatione non exori
untur: nisi ex mala cupiditate: huic ergo illici
te delectationi si resistamus: si non cōsentia-
mus: si membra velut arma ministrem⁹ nō
regnat pctm̄ in nostro mortali corpore. pctm̄
enim in hac vita regnum perdit qñ post con
cupiscentias nostras non imus: vbi peribit
qñ dicetur: nisi est mors otritio tua: hec ille.
¶ Scdo rōne generalitatis: quia post pctm̄:
propter corruptionem nature: preter Christū
⁊ beatam virginem: nullus est in quo nō sit
concupiscētia carnis in Christo aūt non po-
tuit esse: quia corpus eius fuit instrumentuꝫ
diuinitatis in beata virgine fuit tm̄ fomes ex
tinctus. In alijs aūt hominib⁹ est concupiscē
tia talis: ideo est summe detestanda ⁊ fugiē-
da: ne rōni dñetur: sꝫ tm̄ in generalitate pas
sionis consistat. vnde dicit apostolus Ro.6.
Non regnet pctm̄ in nostro mortali corpore
vbi notanter dicit: non regnet. ⁊ non dic nō
sit: quia impossibile est ꝙ non sit. tunc eni re
gnat qñ cor ocupiscentie consentit: vt dictuꝫ
est: vel qñ ore verba inducentia ocupiscentiā
dicuntur: sicut patet de cantantibus cansio-
nes seculares: ⁊ amatorias: de quibus dicit
apostolus. pme cor. 15. Corrūpunt bo. mo. col.
mala. Possunt igitur ocupiscentie carnales
reprimi: non aūt totaliter auferri: qꝛ vniuer-
sales sunt ⁊ naturales passiones. Dicit eniꝫ
Aug. vbi supra ocupiscentijs carnis non cō-
sentire magna laus est: quas nō habere ma
gna perfectio est: sed expressius Ambro. lib. 1.
de Jacob. ⁊ vita beata. c. 1. predicta cōfirmat
di. Passio grauissima culpe est ocupiscētiaꝫ
quā ratio emolit ⁊ cōprimit. emolire āt pōt:

eradicare non pōt: q̄ animus qui rōnis est
capax suaꝝ passionū dn̄s nō est: sed repressor
neq̄ fieri pōt vt facilis ad iracundiā nō ira-
scatur: sed vt rōne se temperet indignationē
cohibeat: a puniendo se reuocet: sicut ⁊ ppha
nos docet. di. Irascimini ⁊ nolite pec. Con-
cessit qd̓ nature est: negauit qd̓ culpe. hec ille
¶ Tertio idem ꝓbatur rōne difficultatis: q̄
vt ex predictis patet: impossibile est prorsus
cōcupiscentiam ꝯsumi: sed etiā difficile pōt
minui: ideo detestanda ⁊ fugienda est: ⁊ forti
pugna ꝯtra ipsam dimicandū: quia nulla ef
ficatior pestis q̄ familiaris inimicus. Vincit
tn̄ ⁊ si cū difficultate q̄ttuor modis. ¶ Prio
fugiendo occasiones que ad cōcupiscentiam
possunt inducere sicut videre colloqui nun-
cios mittere: donaria destinare: per loca vbi
sunt mulieres transire. propter qd̓ dicit dn̄s
Loth Gen̄. 19. Non stes in omni loco circa
regionem: sed in monte saluū te fac. ¶ Scd̓o
repellendo cogitatiōes carnales ne aditū ha
beant ad aiam: quia tales cogitatiōes dispo
nunt ad delectationes. delectatio ad ꝯsensū.
ꝯsensus vero ad operationē: sicut ignis qui
si teneatur semp comburit. Hoc aūt reme-
dium potissime habet per corporis afflictiōē
iuxta illud. pme cor. 9. Castigo corpus meum
⁊ in seui. re. ne. s. cer. al. pre. i. re efficiat. ¶ Ter
tio adhibendo oratiōes: q̄ nemo pōt esse ꝯti
nens sine gratia dei. iuxta illd̓ Sap. 8. Scio
quia sine ipsa. s. gratia ꝯtinens esse nō possū.
qn̄ enim duo pugnant si video alteꝝ illorum
vincere debeo ei auxiliū prebere: ⁊ alteri sub
trahere: sed aic prebet auxilium per oratione
Oratione eni aia eleuatur in deum: ⁊ sic iun
cta deo de oi peccato triumphat: alteri vero
auxilium subtrahit qn̄ per ieiuniū castigatur
vn̄ dn̄s Matth. 17. dicit. Hoc genus demo
niorum non eiicitur nisi in oratione ⁊ ieiu-
nio. ¶ Quarto bonas occupatiōes adiungē-
do: quia multa mala docuit ociositas. vnde
Hierony. ad Rust. ait. Semp aliqd boni
facito vt diabolus inueniat te occupatū. Su
per omnia aūt valet studia sacraꝝ litteraruꝝ
vnde idem Hieroꝰ ad eundem. ⁊ de ꝯse. di.
5. c. nūq̄ ait. Ama sciam scripturaruꝝ ⁊ vitia
carnis non amabis. Et lꝫ difficile tali ꝯcupi
scentie resistat: volenti tn̄ q̄ facile erit. vnde
Ambro. vbi supra. c. 3. dicit. Pōt igit mens
sobria passiones refrenare ac reprimē: q̄uis
grauiū passionū ⁊ seruorem oēm cupiditatis
flagrātissime refrigetare deriuare alios mo
tus ⁊ rōne rōnis tractatōe respuere passiōes
etenim cum deus hominē ꝯstitueret: ⁊ in co
mores sensusq̄ plantaret: tūc motibus eiꝰ re-
gale imposuit mentis imperium: vt omnes
sensus motusq̄ hois eius vigore atq̄ ptāte
regeret adiunxit ad gratiaꝫ creature: vt men
tem ipsam diuinis informaret preceptis ⁊ sa
pientie instrueret disciplinis: quibꝰ ⁊ cauēda
nosceret: ⁊ eligenda cognosceret. Mens igit
recta rōne tenens disciplinam sapientie: vt
diuina ⁊ humana cognoscat eruditus i lege
per quā discit quas sibi subicere debet pas-
siones. h ille. Pugnemus ergo ꝯtra ꝯcupi
scentiam vt palmā glorie ꝯsequamur Amē.

¶ Feria q̄nta in cena dn̄i de decimo ⁊ vltio
precepto. s. non ꝯcupisces rem proximi tui.

Sermo. 67.

Probet autē
seipsum homo: ⁊ sic de. p. i. e.
⁊ de. c. bi. pme. cor. xi. Supest
frēs carissimi. Nunc de. x. et
vltimo precepto videre: quo
prohibetur oculoꝝ ꝯcupiscē
tia. di. Non ꝯcupi. rem ꝓximi tui. h eni due
vltima precep. dantur ad reprimendam ꝯcu
piscentiaꝫ: quia ad eas nā corrupta maxime
inclinatur. Inclinat ad ꝯcupiscentiā oculoꝝ
propter sui ꝯseruationē in esse indiuidui: et
ad ꝯcupiscentiā carnis: ꝓpter sui ꝯseruatio
nem in eē spēi. Prohibet etiā h nihilominꝰ
duplex ꝯcupiscentia: quia aiam hois infic̄ ⁊
maculat. Cuius ratio est: q̄ ꝯcupiscentia car
nis est sic̄ aqua fluens: oculoꝝ vero ꝯcupiscē
tia est sic̄ terra ꝓpter ariditatem terrene af-
fectionis. vnde sic̄ ex terra ⁊ aqua fit lutum
materiale: ita ex duplici ꝯcupiscētia lutū spi-
rituale quo anima sordidatur: a qua duplici
ꝯcupiscentia dicit apostolus: mundari debē
cōicaturos. probet inquit ⁊c̄. tria igit de hoc
pcepto sic̄ de pcedēti ꝯsiderāda occurrūt. q̄ꝝ
¶ Primum dicitur ꝯiuncta ꝯsideratio.
¶ Scd̓m particularis declaratio.
¶ Tertium singularis detestatio.
¶ Pars pma huius sermonis in qua po-
nuntur quedam ad declarationem istorum
duorum preceptorum simul vltra predicta.

PRimo igitur in isto sermone ad maiorem dictorum declarationem preceptorum simul coniunctorum: vltra predicta in sermone precedenti: tria occurrūt dubia declaranda. ¶ Primo quorum ē an ista precepta sint inter se formaliter distincta quia sicut alia precepta sunt realiter inter se distincta ⁊ formaliter: ita ⁊ ista debet eē. igit videtur ꝓpositū esse verū. Sed q2 eiusdē rationis est ꝯcupiscere ancillam proximi: ⁊ vxorem eius. Vtraqȝ enim est res pertinēs ad proximum: ⁊ materia carnalis delectationis ſm tactum: sed eadem ꝓhibitione ꝓhibetur ꝯcupiscentia possessionis ꝓximi: ⁊ ancille ei9 ergo similiter eadem erit prohibitio qua prohibetur ꝯcupiscētia vxoris proximi: ⁊ qua ꝓhibetur ꝯcupiscentia possessionis eiusdem: ideo hoc dubium oritur. ¶ Ad qȝ respondet ſm Ric. in .3. dist. 40. ar. j. q. 2. ꝙ ista duo precepta sunt formaliter inter se distincta: q̄uis que prohibent ꝯueniant in generali ratione ꝯcupiscentie: dicuntur tamen in speciali ratione ꝯcupiscendi. Aliud est enim motiuum formaliter ꝯcupiscentie vxoris proximi: ⁊ aliud est motiuum possessionis siue ꝯcupiscētie Concupiscit enim homo vxorem proximi ꝓpter delectationem carnis: que est ſm tactū. possessionem autem ꝯcupiscentie ꝓpter oculorum delectationem ⁊ sufficientie in exterioribus bonis: vnde ⁊ repressiones istarum cōcupiscentiarum sunt formaliter differentes. q̄uis ita res concupita non sit forma ꝯcupiscentie: attamen ista precepta sūt formaliter distincta: quia non differunt ſm res ꝯcupitas. Cum enim nec obiectum nec relatio actus ad ipsum sint de essentia actus ⁊ res nō distinguuntur formali distinctione: nisi ꝑ suas essentias: vel per aliud quod est de essentia: vt formale ꝑncipium: patet ꝙ actus ꝯcupiscendi non distinguūt essentiali distinctione formaliter per obiecta: nec per relationē ipsorum ad obiecta: sed per suas differētias eorum tamen distinctio inotescit per eorum relationem ad obiecta ⁊ causantur aliq̊ mō per obiecta: ⁊ dico aliquo modo: quia ad causandum actum ꝯcurrunt potentia ⁊ obiectū Dicas ergo ad argumentum in oppositum. ꝙ ancilla ꝓximi dupliciter potest ꝯcupisci: aut vt possideatur vt temporales diuitie ad delectationem realem: ⁊ sic prohibetur per ꝑceptum septimum scd̄e tabule: aut vt cum ea ꝯcūbatur: ⁊ sic prohibetur per proxime precedens preceptū: ⁊ sic patet ꝑmum in hac parte declarandum. ¶ Scd̄m dubium est an ista duo precepta debuerint esse distincta a preceptis de non mechando: ⁊ nō furando. Nā Exod. 20. sunt distincta vnum ab alio qȝ nō esset verum si non prohiberetur aliud precepto mechie: q̄z ꝯcupiscentie vxoris proximi. ⁊ nisi aliud in precepto furti q̄z in ꝯcupiscentia possessionis eiusdem. Verum quia actus interior ⁊ exterior sunt vnus actus in genere moris: quia actus exterior mortale non est: nisi inquātum procedit ab actu interiori: sed vnus actus in genere moris non debet ꝓhiberi nisi vera prohibitione: ergo videtur eadem prohibitio ꝯcupiscentie vxoris aliene: ⁊ mechie scd̄e furti ꝯcupiscentie possessionis ꝓximi ita ⁊c̄. ¶ Ad h̄ respōdetur ſm Ric. vbi supra. q. 3. ⁊ Alexan. de ales in .2. parte in tractatu de precep. precepto. 9. ⁊. 10. simul ar. 4. ꝙ ꝯcupiscentia vxoris proximi dupliciter pt ꝯsiderari. Aut quātum ex ipsa causatur exterior actus mechandi: ⁊ sic eadem ꝓhibitiōe prohibetur cum exteriori actu. Aut inquātuȝ ex ipsa non sequitur actus exterior: sicut qn̄ impeditur concupiscens ne possit perpetrare factum exterius. ⁊ ne putari possit talis ꝯcupiscentia culpa non esse debuit specialiter ꝓhiberi. Per tertium ergo preceptum scd̄e tabule simul prohibetur actus mechandi: ⁊ inordinata ꝯcupiscentia interior a qua progreditur. Per sextum autem preceptum scd̄e tabule prohibetur cōcupiscentia mechandi ad quā non sequitur exterior actus ꝓpter impedimentum quo ꝯcupiscens ꝓhibetur a perpetratione illius: ⁊ accipitur illa ꝯcupiscētia non pro passione appetitus sensitiui: sȝ ꝓ deliberata voluntate peccandi vt dictum ē sermone precedenti. Similiter dicendum ē de prohibitione furti: ⁊ de prohibitiōe ꝯcupiscētie possessionis ꝓximi. Per qntum enim ꝑceptum scd̄e tabule prohibetur actus furādi: ⁊ inordinata cōcupiscentia. Per hoc autem septimū ꝓhibetur ꝯcupiscentia furandi ad quā non sequitur actus exterior ꝓpter aliqȝ īpedimētū: nec ē sil'e de ꝯcupiscētia occidēdi ⁊ loquēdi falsum testimoniū: quia due ꝑme ꝯcupiscentie sunt respectu rerum que ex sola apprehensione imaginationis ſm se causant delectationem in appetente: alie autem due non sic; sed magis sunt respectu rerum que

imaginate magis causant horrorem: q̃ʒ dele
ctationē ſm ſe: q̃ʒuis qñqʒ p accidens ima-
ginatio talium delectēt: ſed ꝓpter ſpem vin
dicte vel lucri: ⁊ ideo ꝯcupiſcentia vxoris ꝓ-
ximi ⁊ ei⁹ poſſeſſionis magis debuerunt ſpe
cialiter ꝓhiberi. Dicas ergo ad argumentū
ꝙ actus interior ⁊ exterior cauſat⁹ ab illo ſūt
vnus actus in genere moris: ⁊ ꝯceſſum ē ꝙ
vna ꝓhibitione ꝓhibentur: non ſic aūt inte
rior actus ⁊ exterior: qui non cauſant ab illo.
¶ Tertiū dubium eſt an actus voluntatis ⁊
operis ſit vnum pctm̄ vel duo. Nā idem eſt
finis malus voluntatis ⁊ operis ⁊ idem pͥn-
cipium mouens. ſ. libido. ergo idem maluʒ
ergo videtur ꝙ ſint tm̄ vnū pctm̄. vꝫ q: ſup
pͦs. appone iniquitatē ſuper iniquitatē eorū
dicit glo. qui malum opus addit voluntati
iniquitatem addidit iniqtati: ergo videt op-
poſitū. Ad qͦd rn̄detur ſm Alexan. vbi ſupra
ꝙ pctm̄ voluntatis ⁊ operis vnū ſunt in ra-
dice ⁊ in intentione: ſed duo precepta ſunt in
defectu inordinationis: ideo cum voluntateʒ
ſeqtur opus magis duplex pctm̄ dicit q̃ʒ duo
vel vnum: ⁊ qͦd dicitur ꝓfecto. Hoc non in
telligit niſi de voluntate plena vt dictum eſt
Eſt inſuper querendum ſi maior eſt rea-
tus voluntatis q̃ʒ operis: ſed de hoc diffuſe i
ſermonario de peccatis: tractatu de peccato i
generali ⁊c. ⁊ ſic pʒ ps pͥma huius ſermōis.
¶ Pars ſcd̄a huius ſermonis in qua parti
culariter declarat h vltimum preceptuʒ. ſ. nō
ꝯcupiſces rem proximi tui.

Secundo in hoc ſermone particulari
ter eſt declarandum h vltimum pre-
ceptum: quo dicitur non ꝯcupi. rem
proxi. tui. Ad cui⁹ declarationē querit. Prio
⁊ ante oia quare ſi licitum eſt acquirere pre-
cio: non eſt licitum deſiderare affectu. Nam
ſi licituʒ eſt precio emere domū ꝓximi: ergo
licitū eſt illam deſiderare ⁊ ꝯcupiſcere. Pre
terea queritur quare ſi cōcupiſcentia accidit
pro inordinato deſiderio non ita ꝓhibet con
cupiſcentia rei ꝓprie: ſicut aliene. ¶ Ad h re-
ſpōdet ſm Bona. in. 3. di. 40. in. q. circa lraʒ:
ꝙ h ꝓhibet ꝯcupiſcentia rei aliene ſm ꝙ ali
quis ꝯcupiſcit aliquid in poſſeſſionem que-
rens in illo ſufficiētiā. vnde non tm̄ ꝓhibet
ꝯcupiſcentia reꝝ temporaliū: vt domus ⁊ pe
cunie: ſed etiam cuiuſcūqʒ alterius rei: quam
quis vellet alij preripere. ⁊ h qdem ꝓhibetur
intelligendo per ſe vt quis nō ꝯcupiſcat alie

num manēs alienum: vel intelligit ꝯtra iu-
ris ordinem: hoc eſt qn̄ quis vellet proximū
dānificari ꝓpter ſuam vtilitatem. Nam tūc
non diligit proximum ſicut ſeipſum. vnde in
hoc verbo ꝓhibetur omnis cupiditas ⁊ aua
ritia. Dicas ergo ad argumenta: ꝙ ꝯcupiſcē
tia dicit imoderatum appetitum habendi cū
dāno ꝓximi: ⁊ in h ipſo etiā claudit appetit⁹
⁊ prohibitio reſpectu rei proprie: penes quā
ꝯſiſtit pctm̄ cupiditatis ⁊ auaritie. Ad q̃ruʒ
lucidioreʒ intelligētiā datur ſimiliter triplex
expoſitio huius precepti. Prima non con-
cupiſces rem ꝓxi tui eam. ſ. per auaritiaʒ ap
petendo: ſeu etiam per iniuſtitiam obtinēdo
Ad cuius euidentiorem declarationē eſt no
tandū ꝙ res aliena pōt ꝯcupiſci triplici dr̄ia
graduali. Quidam enim ꝯcupiſcūt quedam
aliena: ſed ſcientes non poſſe obtinere rē cō-
cupitam non ꝓſequunt ꝯcupiſcentiam: ſi āt
ſcirent poſſe ꝯſequi ꝯcupitam: fortiſſime ni-
terentur in affectu ꝓſequi ꝯcupiſcentiam: et
tales in ꝯcupiſcendo mortaliter peccāt: ⁊ hoc
in pͥmo gradu ꝯcupiſcētie mortalis. ¶ Scd̄o
quidam aliena ꝯcupiſcunt etiam cum cona-
tu exteriori: quia laborant pro tali re acquirē
da illicite: qui q̃ʒuis eam non obtineant: tn̄
mortaliter peccāt: ⁊ ille eſt ſcd̄us gradus con
cupiſcentie: que apparet in fure ⁊ latrone ꝓ
rapina laborantibus: qui licet in effectu non
furentur nec rapiant: tn̄ mortaliter peccāt: et
grauius q̃ʒ pͥmi. ¶ Tertio ſunt qdam qui nō
ſolum conant ꝯcupiſcere aliena: ſed etiā ꝯcu
pita iniuſtiſſime aſſequūt: ⁊ hi ſup alios gra
uius peccāt: ⁊ iſtis nūq̃ʒ remittit peccatū: niſi
reſtituāt male ablatum: dum mō habeāt fa
cultatem reſtituendi. De pͥmo gradu ꝯcupi-
ſcentie approbate ſcribitur ꝓuerb. 16. Si ma
nus ad manū fuerit nō erit innocens: man⁹
q: lʒ manus in manū teneat: vt ſi qs actualr
non furet abſtinendo non ꝓpter deū: ſed pp
ſuſpendiū ⁊ penā: non eſt inocēs: imo peccat
mortaliter ꝓpter auaritiam appetendo ꝯtra
diuinam iuſtitiam. vnde quātum ſit malum
dicit Aug. de libe. arbi. Cū auaritia alicui do
minat ſubiectus oibus malis demōſtrat: qa
de auaritia oia mala naſcunt: ⁊ oiuʒ peccato
rum ſpine. Et ideo bene ſcribit Eccleſiaſti. x.
Auaro nihil eſt ſceleſtius: cuius aſſignat ra-
tionem Innocentius. di. Auarus offendit
deum: offendit proximum: offendit ſeipſum
Nam deo detinet debita: proximo denegat

necessaria:sibiipsi subtrahit optima. nā gulā
euacuat:vt archam impleat. Corpus extenu
at vt lucrum extendat. Ideo auarus sibiipsi
est crudelissimus: deo ingratus:proximo im
pius. Non enim ꝓximū diligit quē inedia
perimit:egestate ꝯsumit:que etiam ꝯfirmat
Aug.li.j.de libe.arbi.di. Cupiditatū regimē
tyrānice seuit ⁊ varijs ꝯtrarijsqꝫ tentatōib⁹
totum hoīs animū vitamqꝫ perturbat. hinc
timore inde desiderio: hinc anxietate inani
falsaqꝫ leticia: hinc cruciatu rei amisse q̄ dili
gebatur: inde ardore adipiscendi que nō hr̄.
hinc accepte iniurie doloribus: inde facibus
vindicandi ⁊ multa alia mala innumerabi-
lia in hoīe exercēt.hec ille. ⁊ sic patet p̄ma ex
positio. ¶ Scd̄a expositio est non cōcupisces
rem ꝓximi tui.s.iniuste ⁊ ad iniustitiā appe-
tendo:⁊ in malum finem ordiendo. Aliđ eni
est aliena appetere ꝑ iiustitiā: puta ad inanē
gloriam ⁊ luxuriam ⁊ hmōi. sicut ille diues
qui splendide epulabat̄. Luc.16. ⁊ hūc modū
peccandi tetigerunt etiam gentiles phi osten
dentes ꝙ in vno actu peccandi possit esse de
formitas multiplex: cum qs furat̄ vt ex inde
mechet̄:vel pompas exerceat: vel crapulose
viuat:⁊ ꝯm intellectū nō solum faciunt ꝯtra
illud preceptum qui aliena cōcupiscūt: sꝫ etiā
qui sua male ⁊ illicite expendunt:vt pomposi
voluptuosi:⁊ hmōi:pre alijs peccāt clerici qꝛ
bona sunt paupeꝝ ⁊ domus cōes qui inuigi
lare debent susceptioni peregrinoꝝ: vt patet
12.q.2.gloria epi.⁊ lꝫ clerici seculares non te-
neant̄ oībus temporalib⁹ renunciare quo ad
proprietatē: tenent̄ tn̄ quo ad affectum renū
ciare:qđ rasio capitis. corona enim tempora
lium depositioneꝫ significat: vt scribit̄.12.q.j.
duo sunt. Ratio aūt quare minus debeant
affici circa tēporalia h̄ est: quia solicitudo tē-
poralium impedit spm̄ ⁊ spūalia. Clerici aūt
dicunt̄ qꝛ sunt de sorte dei ⁊ ad celestia voca
ti. ideo solum debent esse orationi ⁊ cōtem-
plationi intenti:⁊ ab oīuꝫ temporaliū strepi-
tu remoti. vnde saluo meliori iudicio: clerici
⁊ monachi voluntarie se implicantes cōtra
prohibitionē iuris his temporalibus spiritū
impedientes mortalr̄ peccāt. vbi laici venia
liter peccarent:qbus non est ꝓhibitum ipli-
care se negocijs secularibus. ¶ Tertia exposi
tio est non concupisces rem ꝓximi tui.s.aua
re retinendo vel tempore necessitatis nō cōi
cando: qđ nihil aliud est q̄ꝫ res pauperū per
vim auferre. non enim solum qui aliena ra-
pit auarus est. verum etiā qui sua cupide ser
uat. Et ideo auarus vt dicit Augu.anteq̄ꝫ
quicq̄ꝫ lucret̄: seipsum perdit. vnde scribitur
47.di.sicut hi. Nō minoris criminis ē hn̄ti
tollere:q̄ꝫ cum possis ⁊ abundans: indigenti
bus denegare.patet ex predictis ꝙ ꝯcupiscē-
tia cordis:aut est in appetendo aliena contra
iustitiam:aut in retinendo nimis cupide: vt
dcm̄ est in expositione scđa: sed hoc pōt esse
dupliciter: vel qa absolute retinet ⁊ occupat
alienum sicut est fur ⁊ raptor: aut retinet ꝓ-
prium:⁊ tunc fit:aut in casu necessitatis quo
ex precepto charitatis talia cōicare deberet:
⁊ sic cōmittit homicidiū:vt supra in.7.p̄cep.
iuxta illud Ambro.86.di.c.pasce. Pasce fa-
mem morientem: si nō paueris occidisti: aut sic re
tinēt sua vt tempore opportuno distribuat: ⁊
hoc iteꝝ ꝯtingit dupliciter :quia aut raro di
stribuit:aut nunq̄ꝫ: si nunq̄ꝫ distribuit peccat
mortaliter: vt pꝫ de diuite epulone q micas
panis Lazaro negauit:aut aliqn̄ distribuit ⁊
aliqn̄ non:⁊ sic est veniale:⁊ hoc plus vel mi
nus ꝓut maior vel minor ē facultas in dāte
Sciendum est ꝙ auari nec pedestres nec eq̄
stres ad inferna descendūt: sꝫ vehunt̄ ꝓpter
suam auariciam curru qui qdeꝫ currus aua
ricie ꝯm Ber.super cant.sermone.37. vehit̄.
quattuor currib⁹ vitioꝝ que sunt pusillanimi
tas inhumanitas ꝯtēptus dei:⁊ mortis obli
uio. Iumenta ipsum trahētia sunt tenacitas
⁊ rapacitas:⁊ his duobus qdam auriga pre
sidet.s.ardor habendi. Si aūt quare ⁊ qūo q̄
ritur qa se habere debeat ad res possidēdas
docet Seneca in suis ꝓuerbijs di. pecunie
oportet imperare non seruire. pecunia si ea
scis vti ancilla ē. Si nescis dn̄a est. Ideo ne
cesse est:aut teipsum aut pecuniam venalem
habeas. Et ideo Ber.super cant.sermone.20
dicit. Si vere sunt que possides expende ad
lucrum:⁊ pro terrenis celestia cōmuta. Si h̄
non preuales scias non te pecunie dominū:
sed seruū. Ideo Grego.de istis etiam bonis
temporalibus di.in lib.moꝝ. Sanctis viris
etiam ipsa reꝝ affluentia dānosa est:qꝛ hoc
grauiter tolerant qui festinando ad patriam
in itinere multum portant. Et ideo aut largi
endo distribunt:aut deserendo contēnunt: h̄
predicta triplex expositio potest colligi ex de-
creto.dist.47.c.bonoꝝ vbi dicitur . Bonoꝝ
auctori inherere non possumus: nisi cupidi-

tatem que omniũ radix est maloꝝ abscinda
mus:⁊ h̄ quantum ad primã expositionem.
Similiter in.c.virum catholicuȝ precipue sa
cerdotẽ. Sicut nullo debet implicari errore:
sic nulla debet cupiditate violari. dicẽte scri-
ptura. Post cõcupiscẽtias tuas ne eas. mẽs
enim pecunie auida nec abstinere nouit a ve
titis:nec gaudere concessis:nec pietate adhi-
bere consensum.⁊ hoc quãtũ ad sc̄dam expo
sitionem. Sequit̃ in.c. Sicut hi. Sed ait.s.cu
pidus qd iniustum est si cum aliena non in-
uadam ꝓpria diligẽtius seruo? O impudẽs
dictum:qd ꝓpria dicis:que ex rebus recon-
ditis in hũc mũdũ detulisti:qñ ingressus ẽs i
hanc lucem:qñ de ventre matris existi:qbus
queso facultatibus:qbusq3 subsidijs stipatus
ingressus es:⁊ post pauca ꝓprium nemo di
cat qđ est cõe plusq3 sufficit assumptũ violen
ter obtẽtum est. hec ille. Unde transgresso-
res huius precepti: muscaꝝ plaga ꝑcutiunt̃:
quia musce morientes perdũt suauitatẽ vn-
guenti: sic ⁊ solicitudo possidendi temporalia
non solum impedit deuotionem: sed etiã in
corde hominis suffocat dei verbuȝ. Jđ Aug.
plurimũ fugere hortatur h̄ temporalia.i.cupi
ditatem temporaliũ.di.super p̄s.72. In noie
Christi ⁊ in timore eiꝰ exhortor vos:vt qcũq3
ista tpalia nõ hẽtis nõ cupiat̃:qcũq3 hẽtis ñ
in eis presumat̃.ecce dixi vobis:nõ dico dã
namini:q2 hẽtis:ſ3 si de talibꝰ presumat̃ de
talibus dãnamini dãnauimus: si ꝓpter ta-
lia pauperes non agnoscitis:si grauis huma
ni conditionẽ cõem ꝓpter excellentem vani
tatem obliuiscimini:tunc ei deus necesse est
tribuat in nouissimo:⁊ in ciuitate sui imagi-
nem talium ad nihilum redigat.hec ille.⁊ sic
patet pars sc̄da huius sermonis.

¶ Pars tertia hꝰ sermõis i q̄ declarat̃ q̄ p̄-
dicta ꝯcupiscẽtia est detestãda tribꝰ rõnibꝰ.

Tertio in hoc sermone dico q̄ concu
piscentia reꝝ alienaꝝ est detestanda
tribus rõnibus.s. Rõne ordinatiõis
Satiationis. Et productionis. Primo dico
detestandã esse concupiscentiã rõne ordina-
tionis:quia v3 multũ nocet ⁊ resistit diuine
ordinationi. Nam omnia que a deo sunt or
dinata sunt: ẜm apl̄m Ro.13.ordinata sunt
quidem. Primo quãtum ad ea que scripta
sunt Sap.xi.s. Omnia fecisti i numero: pon
dere:⁊ mensura. In numero quidem: q2 oia
celestia ⁊ terrestia numerata sunt apud deũ
iuxta illud p̄s.157.qui numerat multitudinẽ
stel.i pondere aũt qa omnia ponderauit ⁊ co
gnoscit oiu3 quãtitatem. in mensura vero:
q2 omnia sunt mensurata ⁊ terminata:iuxta
illud p̄s.103.terminũ posu. quẽ nõ transgre.
sed cupiditas est quid infinitum:quia nunq̄3
terminatur. Nam auarus nũq̄3 impletur.
Ratio est quia res nobilis ⁊ alta non potest
impleri re infima ⁊ ignobili. res aũt infima
est terra in qua cõtinent̃ omnes thesauri ar
genti ⁊ auri.nobilissimũ aũt ⁊ altius est celũ
ſ3 ⁊ quelibet stella nobilior est tota terra ha-
bitabili:ſ3 oculus non solum videt vnã stellã
ſ3 omnes stellas que nobis apparent ⁊ totũ
celum:⁊ non sic adhuc repletur: qn posset ad
huc videre:multo magis hoc anime contin-
git. vnde videmꝰ q̄ anima põt imaginatiõe
imaginari nõ solum celum: ſ3 omnes celos
⁊ celum emperiũ:⁊ omnes angeloꝝ choros:
⁊ non replet̃ nisi per p̄ñtiam creatoris.cuius
bonitas habet animã replere:satiare: ⁊ quie
tare. iuxta illđ p̄s.102. Qui replet in bo.desi
derium tuum:⁊ sic manifestu3 est q̄ pecunia
que est tam infima non põt replere anima3
sic capacissimã: ideo cupiditas non h3 fine3.
¶ Sc̄do ea que sunt a deo ordinata sũt q̄3tũ
ad quiete3:quare omne impfectũ reduc̃ deꝰ
ad pfectum: motus aũt est quid impfectum:
ideo tandem peruenit ad terminum.nã com
pleto electoꝝ ⁊ perfectoꝝ numero:qui i eter-
na patria habent quiescere: celum quiescet:
nec in mundo erit aliquis motus:nec terre-
motus in terra:nec in mari tempestas: nec ĩ
aere altercatõẽs:nec generatio:nec corruptio
plantaꝝ ⁊ herbaꝝ:aialium:siue hominũ:⁊ sic
omnia reducent̃ ad quietẽ:sed cupiditas au-
fert homini quiete3.vnde dñs Matth.6.dic̃
Ubi est thesaurus tuus: ibi ⁊ cor tuũ erit.cu
pidus semp sollicitus est:⁊ cum est pax suspi
catur insidias. Et Grego.15.lib.moꝝ.dicit.
Auarus semper anhelat cõcupita ꝯgregare:
⁊ cũ quasi in quodam ventre auaricie multa
cõgesserit satiatus artatur:quia dum anxiat̃
qualiter acq̄sita custodiat: ipsa cum sacietas
angustiat. Mens auari que p̄us ex abundã
tia requiem quesierat: postea ad custodiam
grauius laborat.hec ille. ¶ Tertio ea que sũt
a deo ordinata sunt:quãtum ad aliquã vtili-
tatem. vnde omnes creature vtilitatem sibi
aliquã conferũt ad inuicem: sicut oculus ser
uit manu dirigendo ipsam ad opus:⁊ manꝰ

oculo lauando ɀ tergendo: aqua seruit terre
humectando: ɀ terra herbis: ɀ herbe animali
bus: ɀ animalia hominibus prebendo lanã
ad. vestitum: ɀ carnem in cibum: ɀ homines
econtra seruiunt animalibus defendendo et
animalia herbis ɀ plantis prebendo fimum
vt terra impinguet. Sed diuitis cupiditas
confirmat inutilitatem. reddit enim eas in-
utiles sibi ɀ alijs. cupit enim habere vt habi
ta nimis ardenter conseruet: vnde auaro tã
deest qd̉ habet: q̃ȝ qd̉ non habet: ſm Hiero.
ɀ sic patet ꝙ predicta cupiditas est detestan-
da: quia omnibus istis modis diuine ordina
tioni resistit. ¶ Scd̉o idem ꝓbat̃ rõne satia-
tionis: quia talis cupiditas admodum est in
extinguibilis: ɀ animã inflamat: de q̊ Job
31. Ignis est vsqȝ ad consumptionem deuo-
rans. est etiam terra que non satiatur aqua
Nam admodum sitis aĩam insatiabilem ꝑ
turbat. vnde ille due cupiditates ꝓhibite in
his duobꝰ preceptis: sunt due sanguisuge cla
mantes affer. affer. concupiscentia carnis dic̃
affer delitias oculoꝝ cupiditas dicit affer di
uitias. ɀ illaꝝ insatiabilis ẽ appetitꝰ. vnde et
talia sitientes sunt admodum sacci pertusi:
quia non possunt satiari: qd̉ cõfirmat Aug.
di. lib. 9. de tri. c. 9. Nõ sufficit auaricie nosse
ɀ amare aurum: nisi ɀ habeat neqȝ nosse et
amare vesci: aut cõcũbere: nisi etiam id agat:
nec nosse ɀ amare honores ɀ imperia: nisi ꝑ
ueniant: que tñ omnia adepta neqȝ sufficiũt.
Qui enim biberit inquit de aqua illa sitiet
iterum. Ideoqȝ in p̃s. dicit̃. cõcepit dolorē ɀ
pepit iniq̃taté: dolorē vel laborē dic̃ ɔcipi. cũ
ea ɔcipiunt̃ qua nosse ac velle non sufficit: et
inardescit atqȝ egrotat animus i indigentia:
donec ad eam perueniat: ɀ quasi pariat eam
hec ille. Ad h̃ idem Ambro. lib. de bo. mentꝭ
c. xi. inducens illud p̃s. qui non acci. in vanũ
a. su. In vanum accipit aĩam suam: vt iam d̉
hmõi vite dicamus molestijs qui secularia
struit edificat corporalia quottidie ad eden-
dum ɀ bibendum surgens: ɀ nullus expletur
vt non post momentũ esuriat ac sitiat quot-
tidie lucrum querimus ɀ nullus cupiditatis
modus ponitur. Non satiabit̃ inquit oculus
visu: nec auris auditu: qui diligit argentũ nõ
satiabitur argẽto: nullus finis laboris: ɀ nul-
lus est fructꝰ abũdantie. Cupimus quottidie
scire noua: ɀ quid est ipsa scientia: nisi quotti
diana doloris adiectio: omnia sunt que iam
fuerunt: ɀ nihil sub sole est nouum: sȝ omnia
vanitas: totam vitam odio habui dicit Ec-
clesiastes. Qui vitam odio habuit: vtiqȝ mor
tem predicauit. demum magis laudauit mor
tuos: q̃ȝ viuentes: ɀ illum iudicauit qui i hac
vita non venit: nec inanem habet suscepit la-
borem. hec ille. Et sic patet hanc cupiditatem
esse detestandam: quia animũ insatiabilem
facit. ¶ Tertio idem ꝓbat̃ rõne productiõis:
quia ſm apl'm p̃me Thimo. 6. Radix oium
maloꝝ est cupiditas: sicut enim deus est bo-
nus per naturam: qd̉ patet ꝑ exemplũ ignis
qui est per naturã calidus. Ferrũ aũt imissũ
in ignem fit calidum ɀ est per participationē
Quapropter ipse deus qui per se habet abũ
dantiam bonitatis super omnia influit vni-
cuiqȝ rei ſm ꝓpriam capacitatem: qd̉ patet
sic discurrendo. Quedam enim sunt non re-
cipientia lucem: sicut omnia opaca: Quedã
sunt recipientia: sed non cõseruãt: vt aer ɀ aq̃
alia sunt que recipiunt ɀ conseruant: sed non
influunt alijs: vt candella ɀ sidera: ɀ ſm hũc
modum quidam nunq̃ȝ recipiunt influentiã
diuine gratie: sicut peccatores obstinati qui
nunq̃ȝ per penitentiam cõuertunt̃ ad deum:
quidam recipiunt ɀ retinent: ɀ influunt sicut
sancti opostoli ɀ doctores: quidam vero reci
piunt ɀ retinent: sicut viri solitarij: sed alijs ñ
influunt: ita ecõuerso cupiditas cõtra nãlem
bonitatem dei. ɀ cõtra bonitatem participa-
tam creaturaꝝ non ordinatur ad bonũ: sed
semper ad malum: quia ex cupiditate oriunt̃
homicidia: adulteria: furta ɀ omnia mala: nã
homo cupidus non vult obedire diuinis pre
ceptis: ɀ auertit faciem suam a deo: ac si deꝰ
esset ei inimicus: ɀ cõuertit se ad rem illicitã
quã amat: ex qua cõuersione oriũtur omnia
mala. vnde Augu. in lib. de salutaribus do-
cumentis inq̃t. Cupiditas quoqȝ facit hoies
gulosos: intemperatos: ebriosos: inuidos: ra-
paces: fornicarios: adulteros: stupratores: in-
cestuosos: flagitiosos. ɀ alia innumerabilia ꝑ
que diabolus humanum genus precipitare
solet. hec ille. Propterea punienda est h̃ cupi
ditas in hoc mundo ɀ abstinenda ne puniat̃
in alio. vnde idem Aug. super p̃s. 100. confir-
mat di. Cum sit radix omnium maloꝝ cupi-
ditas punienda vt h̃ ɔsumet̃ non differenda
vt ibi satiet̃. p̃mo penas̃ fuge gehẽnas deuita
anteq̃ȝ desideres promittentem debet. Caue
minantem. hec ille. Qui in lib. de vera inno-

centia.c.176.sic addit di. Omnes praue cupi
ditates sunt porte inferi per quas in mortē
itur: cuius dn̄atum subdit quod adeptum se
ad perfruendum letat̄:q̄ꝫ quidem ꝑditus cō-
cupiuit.hec ille. Probet igitur seipsuꝫ homo
examinando conscientiam suā:⁊ perscrutan-
do si omnia hec precepta itegre ⁊ perfecte ob
seruauit si vꝫ:vnum solum deum adorauit:
nec post superstitiones vanas in causatum
idolatur ⁊ obseruatum non abijt: si nomen
dn̄i nostri Jesu Christi inuanum non noia-
uit:non vane iurando:nec periurando: si iu-
ramenta ⁊ vota seruauit. Si sabbata.i. dies
dominicos ⁊ solēnes sanctificauit diuinis et
spūalibus inherendo:⁊ opus seruile maxie
pctm̄ non faciendo. Si patrem ⁊ matrē ho-
norauit:⁊ in omnibꝰ licitis ⁊ honestis ei obe
diuit:⁊ in necessitatibus eis subuenit. Si nul
lum hominē corde.i.odio vel facto: qđ peius
est:aut cōsilio consensu vel precepto: vel quo
uis alio modo necessaria negando: non occi
dit. Si aliquā fornicationem vel aliqđ adul-
terium:seu sacrilegium:⁊ qcqd carnale extra
debitum modum sacri matrimonij non cō-
misit. Si substantiā ꝓximi sui per furtū pro
prium vel interpretatū:seu per vsuram vl' ra
pinam non abstulit. Si falsum testimonium
quouis modo in iudicio:vel extra contra ꝓ-
ximum suum non ꝓtulit. Si substantiā pro
ximi ⁊ vxorem ⁊ omnia alia: vel etiam ꝓpͣ
inordinata affectione non concupiuit: ⁊ si se
mundum ⁊ nitidum tunc quis reperiet: vel
qđ absit in aliquo hoꝝ preceptoruꝫ defecerit
contritione vera: puraq̄ꝫ confessione pre-
missa:secure de pane illo hodie pro nobis a
deo cōsecrato ⁊ instituto ⁊ in verum Christi
corpus trāsmutato edat:⁊ de cal.bi.vt sic gra
tiam h̄ accipiatis ⁊ in futuro gloriam perpe-
tuam possideatis: ad quā perducat nos: qui
viuit ⁊ reg.in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria sexta parasceue: de doloratione mo
dificatione ⁊ exemplificatione dn̄i nr̄i Jesu
Christi. Sermo.68.

C Hristo in car
ne passo ⁊ nos eadem cogi-
tatione armamini. Scribūt
hec verba ꝑme Petri.4.c.
Quāuis ex illo tēpore quo
mihi est credita dispensatio panis celestis: et
ꝑdicatio verbi dei:nihil mihi acceptius:nihil
iocundius fuerit:q̄ꝫ vt omne studium meum
omnēq̄ꝫ etatem deputarē ad laxandū rethe
diuine predicationis i capturam animarum
sciens scriptum.23.q.5.c.Quali per Pella-
gium papam. Nec quicq̄ꝫ maius est vn̄ deo
sacrificium possitis offerre:q̄ꝫ si id ordinetis:
vt hi qui in suam ⁊ alioꝝ pernitiē debachāt
competenti debeant vigore compesci.s. predi
cationis.hec ibi. Nihilominus in questa la-
chrymosa ⁊ amara giornata optarem potiꝰ
ad cuiusuis pedes narrantis humilis ⁊ plo-
rans ꝓcumbere:q̄ꝫ in tanta expectatione ta
centibꝰ ceteris. Jo solo alchuna cosa parlare
Hodie nāqꝫ defic̄ la indagine de ogni crea
to intellecto. Perturbatus est ordo omniuꝫ
rerum. Nam mirat̄ tam in soliti nouitate:⁊
omnibus seculis inaudita. Si in iuxta diui
Hieronymi sn̄iam ad Helio. Graues ma
terias ingenia parua non sufferunt:⁊ in ipso
conatu vltra vires ausa succūbūt. Quātoqꝫ
maius fuerit qđ dicendū est:tāto magis ob-
ruitur:qui magnitudineꝫ rerum verbis non
pōt explicare: mirum non est si trementibus
poplitibus lingua nostra dicere aliqd tētans
pallato heret:⁊ sermonis officium denegat.
Tm̄ quippe est hodiernum ꝓdigium:tātaqꝫ
admiratione dignissimum:vt merito creatu
ra omnis obstupescat. Sol ipse nimis egre
ferens indignam dn̄i sui necem lumē retra-
xit suum:terra tam nephāduꝫ tanqꝫ crudele
facinus sustinere non valens:tremens ac stu
pens instabilis facta est: velut in defensione
sui conditoris exiliens:cōfracti montes: du-
riora saxis hoiuꝫ corda:quia voce nō possūt
scisione redarguunt.vnde Hieronymus sup
Matth.27.vbi dicit̄. Si rex isrl' est dic̄. Ois
creatura Christo morienti cōpatit̄: sol obscu
ratur:terra mouet̄: lapides scindunt̄:vella tē
pli diuidūt:sepulchra aperiunt̄:⁊ solus miser
homo non compatit̄. Pro quo facto huc ac
cedit:ꝙ lꝫ de maxima ⁊ excellētissima re: nō
tn̄ ignota dicendum est:vtpote que singulis
annis omni diligentia ⁊ studio predicantiuꝫ
voce auribus auditoꝝ ingeritur: quo fit vt si
suadere volueris maiore industria ⁊ labore
opus sit.ait enim Seneca.4.de naturalibus
lib.ꝙ diu decurrunt solita magnitudinē coꝝ
ꝯsuetudo subducit. Ita enim a natura cōpo
siti sumꝰ vt nos quottidiana etiam si admi-

ratõne digna sunt trãseat:et minima quoq3 rerũ si insolita pdicerint dulce spectaculũ fiant hec ille. Verũ cũ tanta sit difficultas loquẽdi:est tñ et necessitas non tacendi: ne clementissimo patri ac redẽptori nr̃o:quẽ fera pessima nostra.s.impietas deuorauit: inueniamur ingrati. Igit proh dolor: loq phibeor: et tacere nõ possũ ne penitus sileã:flagrans vrget charitas:sed ppriẽ imbecilitatis ac criminũ conscientia silentiũ ponit. Hic dies est quo soli pdicatori deesse grãm dixerim. Illa enim cui suffragijs cui gratia retroactis tẽporib confortati sumus:lachrymis ac dolore cõfecta iacet inclyta mater et virgo. Quare pupillis nobis et orphanis congruit illud Job.30. Versa est in luctũ cithara mea:et organũ meũ in vocẽ flentiũ.hec ille. Ipsa nãq3 infelix et afflicta mr̃ est luna de q̃ Jo.lugubri voce Apoc. 6.c.ait:Luna tota facta est sicut sanguis. Et rõ est q2 sol.i.angustiatus Jesus dulcissim vteri sui fili:fact est tãq3 sacc cilicin i veste humanitatis vndiq3 laniat. Non igitur ab ea cõuenit sperare auxiliũ:que oi solatio destituta:cũctis miseranda vociferãdo clamat illud Treno.2. Defecerũt p̃ lachrymis oculi mei:conturbata sũt ossa mea:effusuz est in terra iecur meũ. Quid igit miseri faciem: cui vtemur consilio:quis miserebit nostri? Erigamus oculos ad vitale signũ crucis viuifice: si forte in ea pendeat auxiliũ nr̃i. Ipsa enim afflicte matris pauptate ditata est:ipsa medella infirmantiũ et dec electo: ipsa est armatura pugnantiũ:ipsa est pelagus gratiarum Ipsa deniq3 hodie mitissimi agni sanguine consecrata. Te itaq3 lignũ salutiferuz: doloris telo corde sauciati:lachrymosis oculis intuẽtes vnicũ refugiũ nostrũ: voce pia salutam dicentes illud quod cãtat ecclesia.s. O crux aue spes vnica hoc passionis tempore: auge pijs iusticiã:reisq3 dona veniã: christo in carne passo etc. Mos est dilectissimi apud seculares viros:ut si quis eorum morte obierit affines et cognati consolandi gratia ad eius domũ conueniant:et pre doloris magnitudine nihil prorsus loquẽtes:se se inuicẽ cõplectũtur dantes lachrymas et eiulatus in celũ:demũ sedẽtes sciscitantur quo genere mortis defecerit. Aut quis in eius necẽ (q̃q3 inocẽtis) conspirauerit:que supma dederit verba:quale testamentũ condiderit: quãto tpe egrotauerit. Nos igit fratres os de ossib:et caro d̃ carne Christi iesu a iudeis hodie accusati: damnati:crucifixi:laniati:in eius domiciliũ.s.ecclesiam vestibus funereis operti conuenimus. Pulsemus precibus dignissimã eius genitricẽ:ut enarret nobis que sibi sit causa tãti doloris:quis lumen oculorũ extinxerit:quis eius filiolũ de castissimis eius viscerib natũ et vnice pdilectũ:sibi abstulerit. At q2 mestissima mater(ut eã pio mẽtis oculo cernitis) semianimis iacet:et pcordis angustia nõ põt ad plenũ verba formare: id a me exposcit expectatio vr̃a reterã acerbissime passiõis saluatoris nostri mysteriuz. Quod si absq3 lachrymarũ copia pferre voluero: passioni saluatoris mei videbor fecisse iniuriã:nec vos: quod magnopere optandũ est:ad lachrymas sola verborũ suadella prouocabo. Si autem lachrymis operã dedero:deficiet vox et a clamore succũbet. Vnde vos hortor et moneor: ut si hodie vocem eius de cruce clamantis audieritis:nõ obduretis corda vestra: sed lauacro lachrymarũ maculas ac sordes peccatorũ vostrorum tergatis. Nullũ eni adeo grande delictum:quod nõ lachrymis dilui possit Et hoc est qd precipuus ecclesie pastor Petrus in themate proposito admonet di. xp̃o in carne passo etc. In quib sacratissimis verbis tria occurrunt consideranda de sacratissima passione domini nostri Jesu xp̃i.

¶ Primũ quorũ dicit acerbissima doloratio: ibi. christo carne passo.

¶ Secundũ afflictiua modificatio:ibi.et vos eadem cogitatione.

¶ Tertiũ aũt vniuersalis exemplificatio.

¶ Pars prima hui sermonis in qua pbat multiplici rõne dolorem xp̃i in passione sua oium dolorum fuisse acerbissimũ.

Primo in isto sermone presupposito sm sententiã omniũ doctorum maxime deuoti dñi Bonauen.in.3.di.16. arti.p.q.i. Q ò videlicz absq3 dubio sicut euãgeliũ dicit:et fides catholica sentit:vera doloris passio fuit in xp̃o. In ipso enim fuit caro passibilis:et perforabilis:fuit etiã virtus sustinendi:sm q aia cõpatit corpori leso: qm ergo hec duo verũ dolorẽ faciũt.s.vera lesio: et verus doloris sensus: et hec duo vere fuerũt in xp̃o:indubitãter tenendũ est fuisse in xp̃o verã doloris passionẽ:licz quidã heretici aliter sentiant:et est error antiquus sarracenorũ dicentiũ:q et si xp̃us videat pati nõ tamẽ

veraciter habuit dolorẽ ⁊ passionis sensum:
que detestãda opinio nõ solũ euacuat fidem
xpi ⁊ euãgeliũ:sed etiã tollit redẽptionẽ no-
strã:⁊ dicit xp̃m nõ esse xp̃m. Nã cum dicit
nõ veraciter fuisse passum:dicit ipsum nõ sa
tisfecisse:ac per hoc genꝰ humanũ nõ esse re-
dẽptũ:deinde dicit ipsuz simulasse se pati:di
cit ipsum esse mendacẽ:⁊ ita non vere fuisse
dei filiũ:nec dei nunciũ:⁊ ita nec mediatorez
sed potiꝰ deceptorez. Ideo di.xp̃m non vere
doluisse:vel passum esse:licz videant̃ cum in
exterioribꝰ honorare:ſm veritatẽ cũ impijssi
me blassemãt:qđ ↄcludendum est per illud
Hiere.treno.p̃. O vos oẽs q trãsitis ꝑ viã
at.⁊ vi.si est do.si.do.meus. Qđ autẽ dolor
xp̃i fuerit in passione sua acerbissimꝰ omniũ
doloꝝ huiꝰ vie:nõ autẽ pene inferni ꝓbatur
per tres famosissimos doct. Ricar.videlz đ
media villa in.3.sentẽ.dis.15.ar.4.et.q.3. Et
Bona.in.3.di.16.ar.p̃.q.2. Et btm Tho.in.3.
parte.q.46.ar.6.per totũ.decẽ rõnibꝰ cuz de
cez oppositionibꝰ: ⁊ suis rõnibus. Primo
videlicz rõne modificationis. Scđo cõple-
xionis. Tertio rõne occasionis. Quarto
rõne breuiationis. Quinto rõne priuatio-
nis. Sexto rõne fornicationis. Septimo
rõne ↄtritionis. Octauo rõne cõpassionis
Nono ratione offensionis. Decimo rõ-
ne reuerberationis.

¶ Particula p̃ma huiꝰ p̃me partis p̃ncipa
lis in q̃ probat̃ dolorẽ xp̃i fuisse acerbissimũ
ratione modificationis.

PRimo igit̃ in ista parte dico dolorẽ
xp̃i fuisse acerbissimũ rõne modifica
tiõis sic:Tãto pena est acerbior:q̃to
velociꝰ virtutẽ nature deijcit:maxime vbi ali
qđ mẽbrũ p̃ncipaliũ nõ corrũpit:sed xp̃s in
cruce suspensus:adeo cito mortuus ẽ ut etiã
preses miraret̃:ergo dolor eius fuit grauissi
mus:huiꝰ eni causa fuit modꝰ patiendi:tũ q2
patiebat̃ i locis maxime sensibilibꝰ.s.in ma-
nibꝰ ⁊ pedibꝰ:vbi est magna neruoꝝ abũdã-
tia in qbꝰ maxime viget sensus:tactꝰ:tũ pro
pter doloris vniuersalitatẽ:q2 passus ẽ ꝑ to-
tũ corpus:si ↄsideremꝰ eius in cruce grauez
extensionẽ:⁊ eã q̃ precesserat verberationez
Vñ Ysa.p̃.ca. A planta pedis vsq3 ad ver-
ticẽ nõ est in eo sanitas:cũ tali die fuerit spi
nea coronatus corona in capite:in facie spu-
tis iudeoꝝ inquinatꝰ:in oculis ut latro est ve-
latꝰ. In auribꝰ crudelissime est blassematꝰ:in
ore felle ⁊ aceto potatꝰ:in manibꝰ ⁊ pedibus
clauis ligno affixus: in latere crudeli lancea
pforatus:in toto corpore crudelissime flagel
latꝰ:de quibꝰ oibꝰ deuotus doc. Bernar.dic.
Caput angelicũ densitate spinaꝝ pungitur:
facies pulchra pre filijs hoiuz:sputis iudeoꝝ
deturpat̃. Oculi sole lucidiores velant̃: et in
morte caligant̃. Aures q̃ audiũt cantꝰ angeli
cos:audiũt opprobria ⁊ blasphemias iudeo
rũ. Os qđ docet angelos:felle ⁊ aceto potat̃
Manus q̃ celũ formauerũt:⁊ pedes quoruz
scabellũ adorãt qm̃ scm̃ est:in cruce extendũ
tur:⁊ clauis crucifigunt̃:latꝰ lancea perforat̃:
⁊ totũ corpꝰ in colũna crudeliter verberatur.
Et quid plura:sola lingua libera fuit ut pro
crucifixoribꝰ exoraret:⁊ matrẽ dño cõmẽda-
ret.hec ille. Hinc est ꝙ dicũt sci doc.ꝙ tantꝰ
fuit dolor passionis in xp̃o: ut valde mirum
fuerit quõ nõ statim moreret̃:nisi q2 ut phi-
sici dicunt:nemo ex dolore in hac vita mori
põt:nisi ipse dolor coicet̃ sensualitati: vel aie
sensitiue. Sed diuinitas in xp̃o permittebat
sensualitatẽ pati vsq3 ad vicinationẽ mortis
deinde virtutẽ nouã ei coicabat ut magꝭ pa
teret̃. Vñ,nõ solũ semel sed pluries põt dici
xp̃3 fuisse mortuũ: ideo asserũt prefati docto
res ꝙ qñ diuinitas ꝑmisit humanitatẽ tan
tũ dolorẽ ⁊ penam totaliter experiri: ut ipsa
mors appropinq̃ret:tunc in cruce clamauit:
Deꝰ deus meꝰ ut qd me dereliquisti. Qđ si
ↄtra arguat̃ sic:q̃to premiũ expectat̃ maius
tanto minor est dolor passionis. Vnde sup
illud Psal.93. Scđm multi.do.m.in corde
m.⁊c.sic. dicit glo.ꝑ hoc salubres esse cogita-
tões significat: ut cũ eternas retributiões co
gitaret:mala tẽporalia despiceret. S3 ꝑ pas-
sionẽ xp̃us merebat̃ nomen qđ est super oẽ
nomẽ ſm aplm ad Philip.2. ergo videt̃ ꝙ
in eo dolor passionis fuit minimus. Ad hoc
rñdet̃ ſm Ricar.ꝙ ↄsolatio q̃ erat in supe-
riori portione aie xp̃i nõ redũdabat in vires
inferiores:⁊ ↄsequenter nõ mitigabat earuz
dolorẽ:sicut in alijs scis manifeste cõpertuz
est:qđ quidẽ diuina dispensatione factũ est:
q2 eni venerat xp̃us ad curandos oẽs dolo-
res nostros:intensissimũ voluit sustinere do
lorem. Et sic patet prima regula:quare do-
lor christi fuit intensissimus siue acutissimus
sicq3 claret prima particula huius p̃me par-
tis principalis.

❡ Particula scda hui⁹ prime partis principalis vbi probat dolorem xpi fuisse acerbissimū ratione complexionis.

SEcundo igit in ista parte idē probat rōne cōplexionis: qr propter magnā equalitatē cōplexionis sensus tactus in xpo fuit viuacissimus: ⁊ ideo magnā lesionē doloris habuit. Vñ formo sic rationem. Quāto sensus tact⁹ est viuacior tanto dolor q est ſm sensuz est acutior: vñ in illis mēbris in quib⁹ viget sensus tact⁹ est dolor acutissimus: sed hoc fuit in xpo: ergo dolor quē sensit super oēs dolores fuit acerbissimus. Confirmat hec rō sic: Quanto cōplexio est nobilior tāto passio doloris in eo est acerbior: sed xpus nobilissimā habuit cōplexionē seu conditionē: qr nobilitas cōplexionis correspondet nobilitati aie: cū igitur nobilissimā aiam habuerit vtiqz similē cōplexionē: ergo i patiēdo habuit doloris maximā afflictionē: q̄re igit nemo potuit equari ipsi xpo: nec in equalitate cōplexionis nec in viuacitate sensus: dolor ei⁹ omniū dolorum fuit acutissimus: ⁊ omnes alios dolores supauit q̄ntū ad equiualentiaz ⁊ acerbitatē. ꝓinde in Psal. 87. ꝓpha dicit: Oēs fluct⁹ tuos induxisti sup me. h dr q̄ppe d fluctib⁹ dolorum xpi: si ñ oēs dolores habuit ſz nūerositatē: ergo oēs habuit ſz eq̄litatē. Qd si ↄ arguat sic: Sicut pena ignis acuti⁹ affligit q̄z pena ferri: ut patet ↄsideranti: sed laurenti⁹ ⁊ vincentius crusti fuerūt igne: ergo videt illos maiorē dolorē sensisse q̄z xpus. Ad hoc rñdetur ſm Bona. q hec rō ꝓcedit ex insufficiētia. nā acerbitas pene non tm̄ pensat ex pte agētis q̄ntū ex pte patientis. Scdz eni phm in. 2. de aia. Act⁹ actiuorum sunt in patiente bñ disposito: ⁊ qr q̄litas in xpo reddebat ipsuz ad maiorē dolorē dispositū: ideo bñ cōcludo q clau⁹ ferreus multo pl⁹ afflixit xpm: q̄z ignis laurentiū. Et sic patet scda rō acerbissimi doloris xpi: q due rōnes pdicte ſm Ric. ↄcludūt pncipalit de dolore in sensu exteriori: reliq aūt sequētes d dolore i sensu interiori inferioris vel supioris ptis. Claret insup particula scda hui⁹ pme ptis principalis

❡ Particula tertia hui⁹ pme partis pncipalis in q probat dolorē xpi fuisse acerbissimū in pte sensitiua interiori: rōne occasionis.

TErtio in ista pte ꝓbat dolorem xpi fuisse acerbissimū in appetitu sensitiuo interiori ipsi⁹ partis inferioris rōne videlicz occasionis sic: Tanto eni qs magis affligit in patiēdo: quāto min⁹ meruit illud qd patit: sed xps fuit inocētissim⁹: q peccatū nō fecit nec inuēt⁹ est dol⁹ in ore eius: ergo nullā penā merebat: q̄propter multū affligebat. Cōfirmat hec rō sic: tanto qs magis in patiēdo affligit: quāto ille ꝓ quo patit ē magis ingrat⁹: sed xps nō ꝓ culpa ꝓpria sed ꝓ aliena: nō ꝓ amicis tm̄: sed etiā ꝓ inimicis: ⁊ qs insup ingratissimos fore videbat. Quapropter dicit Ber. O hō ↄsidera oculo mentali q̄nto remuneratiōis debito dño tuo sis astrict⁹. Respice sudorē sanguineū: alaparū cōtumeliā: flagellorum instātiā: coronā spineā: sputa: ludibria: arida pocula: caput inclinatū genuflexiones: irrisiones. hec ille. Igit patet ꝓpositū. Preterea tāto magis affligebatur xps: q̄nto apprehēdebat q ei⁹ crucifixores illā passionē sibi iniuriosissime inferebant: ut clari⁹ videbit in pte sequenti. Qd si ↄ arguatur sic: Innocētia patiētis minuit pene dolorē. Vñ pueri cū solo originali pctō discedētes: qr nullū actuale cōmiserunt dolorē non sentiūt ex amissione visionis diuine: sed xps ut dictū fuit inocētissim⁹: ⁊ tāq̄z agn⁹ māsuetus ⁊ innocēs duct⁹ est ad victimā: ut dicitur Hiere. xi. ergo aut vnuz aut modicuz sensit dolorē. ❡ Ad hoc rñdetur ſz Ricar. ⁊ Tho. Qd maior est falsa: ideo magis intensiue tristat hō cū iniuste se scit pati: q̄z cū iuste: q̄zuis de tot malis nō tristet: qr q iuste patit tristat ⁊ de passione ⁊ de malo ꝓ quo meruit passionē. Innocēs vero patit ⁊ affligit inq̄ztum apprehēdit nocumentū illatū: ut magis indebitū: vñ magis est rephēsibilis q nō cōpatit innocenti. Iuxta illud Ysa. 57. Iust⁹ perijt ⁊ nō est q recogitet in corde suo. Et sic pz tertia particula huius pme partis.

❡ Particula q̄rta hui⁹ pme partis pncipalis in q probat dolorē xpi fuisse intēsissimuz in pte sensitiua interiori rōne abbreuiatiōis.

q QUarto in ista parte idē probat rōne breuiationis sic ſm phm. 3. Ethico. ca. xi. q̄nto hō est virtuosior tanto in morte magis ↄtristat: qr talē maxime viuere dignū est. Et istis maximis bonis priuat sciens: sed xpus fuit virtuosissim⁹: ⁊ maxime fuit dignū ipsuz viuere: ergo in sustinendo mortis passionē fuit maxim⁹ dolor in eo. Confirmat hec rō sic: tant⁹ erat dolor passionis xpi q̄ntū preuidebat pdere meritū qd acgrebat

in hoc mũdo ꝯuersando ꝓpter breuitatẽ vi
te:⁊ quãtã vtilitatẽ ex suo recessu hoies amit
tebãt:sicut si aliqs iuuenis esset ⁊ opꝰ magne
vtilitatis quo ad alios:atqꝫ magni meriti q̊
ad se multa prudẽtia ꝯderet:⁊ inexpletũ pre
uentꝰ morte relinq̃ret:ita eni xp̃s ⁊ sensuali
tate ⁊ rõne dolebat. Sẽsualitate qdẽ: qꝛ iu-
uenis erat ⁊ iuuenili etate priuabaᷓ:⁊ sic vi-
ta sua: que poterat esse lõgissima:breuiabaᷓ.
Rõne insuꝑ qꝛ suũ meritũ erat infinituꝫ: et
vtilitas nr̃a infinita:ideo ciꝰ dolor erat acutis
simus ⁊ infinitꝰ. Preterea sicut dñs qui ni-
mis est suo pp̃lo vtilis ⁊ debet mori turpissi
ma morte:intensuꝫ dolore sustinet: tũ ꝓpter
dispendiũ ⁊ scandalũ pp̃li sui : tum eius met
amore p̃cipuo:ita ⁊ xp̃s q se infinite amabat
⁊ scandalũ pp̃li de seipso videbat:acutissime
dolebat. Vñ discipulis suis Math.26.dice
bat:Tristis est aia mea vsqꝫ ad morteꝫ. Q̃d
si ꝯtra p̃dicta arguaᷓ sic: Vna minima pas-
sio sufficiebat ad redẽptionẽ totiꝰ humani ge
neris:iõ ñ debuit acerbitatẽ mortis pati:nec
ciꝰ vita sic debuit breuiari. Ad hoc rñdeᷓ fm
Tho.ꝙ fm sufficientiã vna minima xp̃i pas
sio: utpote modica flagellatio seu sanguinis
effusio:fuit sufficiẽs ad redimendũ genꝰ hu-
manũ ab oibus peccatis. Attñ fm ꝯuenien
tiã fuit expediẽs ut pateretᷓ mortẽ:⁊ oia gene
ra passionũ ad demonstrandũ intẽsissimuꝫ
erga nos amorẽ suũ. Et sic patet q̃rta rõ q̃re
dolor xp̃i fuit acutissimus. Et he due rões
ꝯcludunt de dolore in appetitu sensitiuo in-
teriori ꝑtis inferioris:reliq̃ vero seq̃ẽtes de
dolore interiori ꝑtis supioris siue rõnis. Cla
retqꝫ ꝑticula q̃rta huiꝰ p̃me partis p̃ncipalis

Particula tertia huiꝰ p̃me partis p̃ncipa
lis in q̃ probaᷓ dolorẽ xp̃i fuisse intẽsissimuꝫ
in parte superiori rõne priuationis.

Quinto in ista parte dico dolorẽ xp̃i
fuisse intensissimũ in parte superiori
rõne priuationis. Nã cũ dei filiꝰ ꝓ-
pter vnionẽ diuine ⁊ humane nature oia fu
tura p̃nosceret. Iuxta illud Ioã.18.c. Sciẽs
oia q̃ ventura erãt sup eum: vidit quotquot
p̃uabanᷓ merito sue passionis: ⁊ sic vita eter
na. Vñ ex hac visione sibi causabatur maxi
mus dolor:q ideo maximus dr̃ qꝛ infinitus
erat:sicut eni infinitꝰ erat numerus quo ad
nos dãnatoꝝ ⁊ illoꝝ qui indigni merito pas
sionis dñi priuãdi erant vita eterna:⁊ infini
tũ erat tẽpus talis p̃uationis:⁊ infinitũ erat
bonũ quo p̃uandi erãt:ita infinitꝰ erat dolor
quo dñs ex his cruciabaᷓ. Ideo Ambro.ait:
Et tristis erat ⁊ tristis videbatur : nõ ꝓ sua
passione:sed ꝓ nostra dispersione. Cõfir-
maᷓ hec rõ sic: Nõ solũ xp̃s agnoscebat pre
dictas aĩas a gloria supna priuari: verũetiã
quantitatẽ ⁊ infinite pene quã incurrebant.
Cognoscebat insuꝑ irã dei p̃ris sui aduer-
sus tales implacabileꝫ:⁊ ex hoc causabaᷓ ei
acerbissimꝰ maximꝰ atqꝫ infinitus dolor:si-
cut infinita est pena ad quã tales miseri obli
ganᷓ:⁊ infinita atqꝫ implacabilis ira q̃ dam
nantur ⁊ puniũtur. Ideo Miere.in persona
xp̃i.ca.3.Treno.dicit: In tenebris collocauit
me quasi mortuos sempiternos. Q̃d si ꝯ
arguaᷓ sic: Quãto aliquis magis desiderat
pati:tanto minꝰ dolet in patiẽdo:sed xp̃s ve
hemẽter desiderabat pati ꝓ genere huma-
no:ergo videᷓ ꝙ parũ habuerit de acerbita-
te. Ad hoc rñdetur fm Bona.ꝙ cõtingit
esse acerbitate in dolore q̃ꝫtũ ad duo.videlꝫ
q̃ꝫtũ ad experientiã sensus:⁊ q̃ꝫtuꝫ ad repu-
gnãtiã rõnis:licꝫ aũt in xp̃o fuerit maxima
doloris afflictio q̃ꝫtũ ad exꝑientiã sensus:rõ
tñ xp̃i modicos reputabant tales cruciatus:
⁊ ideo eos nõ auferebat. Erat igitur dolor ⁊
cruciatꝰ in carne:erat vtiqꝫ ⁊ in rõne:ꝓpter
p̃dictas causas:⁊ ideo non valet illud argu-
mẽtũ:imo potius ꝯcludit oppositũ:qꝛ quãto
magis desiderabat mori ꝓ salute ⁊ redem-
ptione aiarũ:tãto magis cruciabaᷓ vidẽs ea
rũ dispersitionẽ. Et sic patet q̃nta rõ:qꝛ do-
lor xp̃i fuit acerbissimꝰ ⁊ est p̃ma de dolore
rõnis. Claretqꝫ particula quinta huius pri-
me partis principalis.

Particula sexta huiꝰ p̃me partis p̃ncipa
lis in q̃ probaᷓ dolorẽ xp̃i fuisse acerbissimũ
in ꝑte superiori rõnis rõne fornicationis.

Sexto in ista parte idẽ ꝓbaᷓ rõne for
nicationis sic: cognoscebat eniꝫ ipse
xp̃us aĩas fornicatrices cuꝫ diabolo
ꝑ pctm̃:⁊ cognoscebat amorem dei quo sibi
despõsauerat illas. Nã cuilibet aiaꝝ sigilla-
tim in mũdo veniẽti illud Osee.2.ca.dñs di
cit: Despõsabo te mihi in fide. Et ex his cau
sabaᷓ ei tantꝰ dolor:quante sunt aie fornica-
trices:⁊ quãtꝰ est amor q̊ sibi despõsauerat il
las. Magnꝰ equidẽ dolor ẽ ille acerbissimꝰ
⁊ acutissimꝰ:si rex potẽtissimꝰ paupcule con-
iugio iũgereᷓ:ut eã ditaret ⁊ nobilitaret : qñ
postmodũ illa ingrata effecta:amorẽ ciꝰ post

ponēdo: regis sui spōsi inimicis se submitteret: q̄ztū eni ex hoc cruciaret: certe tm̄ quāt⁹ erat amor quē erga eā habuerat: τ grā quā sibi fecisset. Ideo dn̄s p Hiere. 3. c. dicit tali aīe infideli: Tu aūt fornicata es cū amatoribus. m. t. r. ad me τ ego sus. te. ¶ Cōfirmatur hec rō sic: tant⁹ erat xpi dolor quātā aīe preuidebat turpitudinē euenire ꝓpter pctm̄: qr est facta ad imaginē ei⁹: cū p Hiere. tre. 4. ca. dr̄: Denigrata est sup carbones facies eorū. Affligebat eni xp̄us velut mater q̄ dolet de filia pulcherrima effecta leprosa. ¶ Sꝫ ꝯtra dicat sic: Quāto hō maiorē habet charitatē: tanto facili⁹ sustinet cruciatū pene: sed xp̄us maxime charitat⁹ fuit: ḡ facilime portauit tormēta ḡ pax doluit. ¶ Ad hoc rn̄det p oppositionē: qr quanto maior charitas erat in xpo: tāto magis dolebat de nr̄a pditione: ideo xpo dicēdū est ꝙ pdicta caritas nō minuebat dolorē sensibilē in carne: ut patet ex pdictis: dolorē vero rōnis magis augebat: qr vbi maior amor ibi maior dolor. et sic pꝫ sexta rō q̄re xp̄s habuit dolorē maximū: τ ē secūda rō d̄ dolore rationis. patetqꝫ particula sexta huius prime partis.

¶ Particula septima hui⁹ pme ptis pncipalis in q̄ probat dolorē xpi fuisse maximū in parte superiori rōne cōtritionis: que est tertia de dolore in parte supiori.

Septimo in ista pte idē probat rōne contritionis sic: Tanta eni fuit pena atqꝫ ꝯtritio doloris xpi: quātā preuidit horribilitatē τ magnitudinē pctōx qbus meritū passionis ei⁹ hoīes amittebāt: τ inferni penas icurrūt miserabiliter: sicut solet dolere pater de horrendo filij sui homicidio vel alio malo ei vēturo. Vn̄ Hiere. 2. c. ipsi dn̄o dicit: Magna est velut mare contritio tua. ¶ Cōfirmat hec rō sic: Nō eni solū xp̄s dolebat de pctōx horribilitate: veruꝫ etiā de numerositate. Et ideo q̄zto magis cognoscebat pctā hoīuꝫ ex qb⁹ multitudo ab eo recedebat: tāto magis dolebat: causabat eni sibi causat⁹ dolor: quāta erant fideliū mēbra ab ipso recedētiū: τ quot erāt infirmitates eox: qꝺ p exēplū videri pōt. Nā si qs incideret p iūcturas τ mēbra eqdē tot dolores sentiret: quot iūcturas haberet incisas: τ quot sūt ille infirmitates qb⁹ incidunt illa mēbra. Cum ḡ nos ut ait aplꝯ sim⁹ xpi mēbra: sepamur ꝓpter pctā nr̄a τ preuidebat xp̄e passionis nostrox numex pctōx dānādox: pfecto cū prelat⁹ aliqs a xpo recedit eius ocul⁹ erui iudicat. Si pdicator lingua: si pegrin⁹ pes: si elemosynari⁹ man⁹. τ sic d̄ singulis. Ideo Hiere. in psona xpi dicit ca. p. Treno. Foris interficit gladi⁹. s. iudeox ac paganox q me interfecerūt: τ domi mors similis est: q̄si dicat dolor aīe quē patior ꝓpter mēbra dānata τ eorū pctā: similis est morti quā patior ꝓ redēptōe humana. ¶ Sꝫ si ꝯ arguat sic: Quāto est maius bonū qꝺ pditur: tāto ē maior dolor ei q amittit: sed pctōr pdidit deū q est sūmū bonū: ḡ videt ꝙ acerbior dolor sit i viro vere cōtrito: q̄z fuerit in xpo patiente. ¶ Ad h̄ rn̄det ƀm Bona. ꝙ dānificatio per se nō infert dolorē: sꝫ sens⁹ dānificatiōis: q̄uis eni pctōr maius bonū amittat: qr tn̄ nō magis sentit sed min⁹: nō sequit ꝙ maius doleat: parū eni valde affligit licꝫ dolendi magnā habeat rōnē τ causam. Dolebat ḡ xp̄s sensibiliter in carne: qr dolorē apprehēdebat: dolebat insup τ in rōne: qr magna dāna peccatox apprehendebat: q̄z ipsimet pctōres. Et sic patet septima rō: quare xp̄s maxime doluit. Et est tertia rō de dolore in parte superiori. Claretqꝫ particula septima huius prime partis principalis.

¶ Particula octaua huius pme partis pncipalis in q̄ ꝓbat dolorē xpi fuisse maximū in parte supiori rōne compassionis.

Octauo in ista parte idem ꝓbat rōne cōpassionis sic: Tanta eni fuit pena doloris xpi quāte fuerūt sunt τ erūt passiones: labores: tribulationes: τ angustie martyrū: cōfessox: virginū: aplox: pphax: patriarchax: τ oīuꝫ iustox q ad talia preuidēs oīa i se supportabat. vn̄ adustio Laurētij: stephani lapidatio: Bartholomei decoriatio: τ alie pene martyx magis xp̄s in se sentiebat eas. Cōpatiebat eni velut pi⁹ pater oīb⁹ q ꝓ eo patiebant passi τ passuri erāt. Vn̄ Psal. 21. in ei⁹ psona dicit: Sicut aqua effusus suꝫ scilicꝫ p cōpassionēꝫ: τ dispersa sunt oīa ossa mea. Ossa eni iusti appellant h̄ loco. ¶ Sꝫ si ꝯ arguat sic. Xp̄s tā aperte τ clare itelligebat quaslibet rōnes ꝓpter quas pctōres in eternū periclitant multaqꝫ alia a deo pmissa: ꝓpter q̄ mens eius (sicut dictū est) cruciabat. Igit nō debebat mēs eius a paterna volūtate in aliq̄ discordare: τ consequēter nō debebat dolere. Nam manifestū est oēs

Celestes ciues voluntati diuine in oibus esse cōformes: sed ⁊ xp̄us viator ⁊ comprehensor erat: g̊ amplius ꝙ̄ ceteri bti diuine volūtati cōformis esse debebat. ¶ Ad h̄ r̄ndet ꝙ eternus pater hoc volebat. s. ꝙ filius suus oibus doloribꝰ repleret atq̧ doleret: quō ⁊ quantū ipse dolebat de illis q̄ in iniuriā diuine iusticie vertebant. Nā inq̄ztū erat hō ꝑ doloris patientiā merebat. Ad hoc eni carnē nostraz assūpserat ut nr̄a solueret debita: merita acqreret: ⁊ glorie eterne p̄mia largiret. Et sic patet octaua rō quare xp̄us maxime doluit: ⁊ est q̄rta ḋ dolore in parte sup̱iori. Claretq̧ ꝑticula octaua huiꝰ p̄me ꝑtis p̄ncipalis.

¶ Particula nona huiꝰ p̄me partis p̄ncipalis q̄ ꝓbat dolorē xp̄i fuisse acerbissimuz in parte superiori rōne offensionis.

Nono in ista parte idē ꝓbat ratione offensionis sic: Tātū eni xp̄us dolebat quātū patrē amabat quē a peccatoribꝰ offendi preuidebat. Et quātuz ipsos pctōres añ pctm̄ diligebat: vti bonus filiꝰ q videt a prauis suis fratribꝰ patrē verberari ⁊ occidi vel iniuriari. Ideo in Psal. 108. cōtra ipsos obsecrat di. Fiāt filij eiꝰ orphani. i. priuent tales diuina gr̄a: ⁊ sint velut non habentes patrē: q2 quātū fuit in eis occiderunt patrē cox deū. s. ⁊ vxor eius vidua. i. malorū synagoga. ¶ Cōfirmat hec rō sic: Tantꝰ erat dolor passionis xp̄i: quātā preuidebat cecitatē humani generis ad intelligentiaz amoris sue incarnationis: de q̄ Ioan. 3. ca. scribitur: Sic deus dilexit mūdū ut vnigenitū filium suū daret. Vñ Ambro. dicit: Tristis q2 nos ꝑuulos. i. ignorātes ⁊ talia bñficia nō cognoscētes relinquebat: sicut pater q vsq̧ ad mortē laborauit pro filijs ingratissimis: ⁊ de sua morte cū suis inimicis ludentibus. Vñ qdā pulcherrime dicit in ꝑsona xp̄i: Nō vide qd ꝓ te patior: ad te clamo q ꝓ te morior: vide penas qbꝰ ꝯfodior cū sit tātus dolor exterior interius tñ est planctꝰ grauior: tā ingratū dū te experior. ¶ Sed si ꝯ̄ p̄dicta arguat sic: Aie xp̄i nō fuit maximꝰ dolor: q2 tūc dolor est maximus qñ gaudio nō est ꝑmixtꝰ: xp̄o aūt patiente eius aia fruebat visione diuina q̄ ē sūmū gaudiū: ergo ⁊c. ꝭm phm. 10. Metha. Cōtraria nō possunt simul ⁊ semel eē in eodem subiecto: sed dolor ⁊ gaudiū sunt cōtrarie afflictiones: g̊ si xp̄s ꝭm positionē rōnis superiorē cōtinue gaudebat: videt ꝙ ꝭm illā non sentiret dolorē: igit ⁊c. ¶ Ad h̄ intelligenda ꝭm Bona. 3. oportet supponere q̄ sunt vera ⁊ ꝓbabilia. Prima suppositio est: ꝙ gaudiū fruitionis: ⁊ dolor afflictionis nō sunt passiones cōtrarie: q2 nō sunt respectu eiusdē nec oino eodē modo insunt eidē: sed vnū inest ꝑ se: alterū ꝑ accidēs: q2 gaudiū inest ꝑꝑ coniūctionē gratuitā ipsius cū deitate: sed dolor ꝓpter naturalē cōiunctionē ipsius in carne: ⁊ q2 nō sunt affectiōes cōtrarie possunt in aia esse ꝭm eandē ꝑsonā. ¶ Altera suppositio est ꝙ nō tm̄ huiꝰ dolor ⁊ gaudiū non sunt cōtraria: sed vnū est naturale respectu alterius: et ideo simul eidē inesse poterant: sicut in viro penitēte videmꝰ: q2 simul dolet ⁊ de dolore gaudet: sic ⁊ aia xp̄i ꝭm verū corpori patiēti cōpatiebat: tñ de illa passione ⁊ cōpassione letabat. ¶ Tertia suppositio est ꝙ xp̄s simul erat ⁊ cōprehēsor: ita ꝙ viatoris cognitio nō impediebat cōprehensoris: nec affectio affectionē: ⁊ illud fuit in xp̄o singulare ꝓpter officiū mediatoris quo debebat experiri in diuina ⁊ hūana. vñ sicut simul ⁊ semel poterat ꝑfecte cōuerti ad deū: ⁊ ꝯuerti ad nos: ita ꝙ vna illarū ꝯuersionū alterā nō impediebat nec retardabat: sic potuit ꝭm eandē ꝑtē aie simul ⁊ semel gaudere in deo ⁊ cōpati corꝑi suo: ita ꝙ nec dolor gaudio: nec gaudiū a dolore pateret aliquā diminutionē. Et sic patz nona rō qua xp̄s habuit acerbissimū dolorē. et est q̄nta de dolore rōnis. Claretq̧ particula nona huiꝰ p̄me ꝑtis principalis.

¶ Particula decima ⁊ vltima huius p̄me ꝑtis p̄ncipalis: in q̄ ꝓbatur dolorē xp̄i fuisse acerbissimū i ꝑte sup̱iori rōe reuerberatōis.

Decimo ⁊ vltimo in hac ꝑte idē ꝓbat rōne reuerberationis: q2 tantaz amaritudinē sentiebat q̄ztū videbat piā virginē matrē suā ex sua passione amaricari ⁊ dolere: ⁊ q̄ztū virginis dolor erat intēsissimꝰ adeo ut oēs mūdi creature eū sustinere nō possent: qḋ Symeō ꝓphetauit Luc. 2. ca. di. Tuā ipsiꝰ aiaz ꝑtrāsibit gladiꝰ: ⁊ totꝰ reuerberabat in filio: iō eiꝰ dolor erat acutissimꝰ. ¶ Sed si ꝯ̄ arguat sic: In xp̄o hoie erat p̄cognitio hūane salutis: quā seq p̄uidebat ex sua morte: ⁊ sup̱ne restauratio ciuitatis: ⁊ acceleratio resurrectionis. s. tertia die: ⁊ acceptio volūtatis paterne: necnō ⁊ honor p̄dicandꝰ in ꝑplo charitatis sue: q̄ oia debuerūt minuere dolorē in xp̄i mente: ergo non tam

grauissime doluit. Ad qđ dicendū ꝙ oia ista debuerūt ei augere dolorē: cū eni hec oia ex xp̄i dolore acgrerenꝫ: tātū dolorē debuit xp̄s assumere quātū sufficiebat ad oia p̄dicta ac quirēda. Preterea si de sua morte nō fuissent tales gratie subsecute: nihil ꝓrsus non modo doloris: verūetiā nihil dolorabile voluisset sustinere. ꝓinde quāto videbat viciniꝰ resurrectionē suā instare: tāto nouit ꝙ ꝓ tēpore passibilis vite ꝛ maxime passionis illate maiorē oportuit angustiā assumere: ut posset illoꝝ doloꝝ a diuina sapiētia dispositoꝝ: exigente iusticia mēsurā imensurabilē adimplere: ꝛ sic ex dictis supra pꝫ dolor in amore mensuratꝛ: ut quātꝰ est amor alicuiꝰ tātus sit dolor de eiꝰ offensa: ꝛ xp̄s ex visione diuina deuꝫ inextimabiliter amaret: hoc ipso inq̄ꝫtū passibilis erat habuit dolorem: ita absqꝫ mēsura: sicut absqꝫ mensura amabat. vñ ad intelligendū huiꝰ imensurabilitatis causam imaginare si esset vnus deus infiniti doloris: sicut est vnꝰ deus infiniti amoris: ꝛ ille deus doloris vniretur xp̄o personali. s. vnione: ꝛ sibi dolores infunderet: cogita quantuꝫ doleret: sicut aliqualiter videri pōt quō dolores xp̄i inextimabiles existerēt: verūtñ circa hoc aduertēdū est ꝑm Alexan. đ ales in. 3. ꝙ tria fuerūt in dño iesu xp̄o: corpus. s. aia: ꝛ diuinitas. Primo corpꝰ qđ fuit passibilis simpliciter. Scđo aia que erat impassibilis simpliciter: tñ erat passibilis ꝑm quid. Vñ ꝑm Dama. Aia impassibilis existēs: corpore inciso ipsa dolet ꝛ cōpatiꝛ: nō incisa. Tertio diuinitas que est impassibilis ꝛ incōpassibilis. Vñ Dama. diuinitas impassibilis existens corpori xp̄i: nō est cōpassa: sicut sol suplucēs in ligno: si securis incidat lignuꝫ: incissibilis ꝛ impassibilis remanet sol. Insuper notādū est differentiā esse inter pati xp̄i: ꝛ nostrum. Nā ꝑꝫ Hilariū xp̄s đ tri. est pati ex infirmitate: ꝛ est pati ex ptāte. Qui eniꝫ patiꝛ ꝛ non pōt ꝓhibere passionē: patiꝛ ex infirmitate: q aūt ꝓhibere pōt patiꝛ ex virtute. Unde Damasce. ait: Passus est vnigenitꝰ deus oēs incurrētes in se oiuꝫ passionū nostraꝝ infirmitates: sed passus est virtute nature sue: sicut ꝛ virtute nature sue natꝰ est. Nostrū autē pati est ex infirmitate. ħ Alexā. đ ales. Proinde Ysa. 53. ait đ xp̄o: Oblatus est q2 ipse voluit Et ad Ephe. ca. 5. ait ap̄lus: Tradidit seipsū ꝓ nobis oblationē. Nam se querentibꝰ dicit: Ego sum ꝛc̄. Ex quibus patet dolorē xp̄i fuisse acerbissimuꝫ in passione sua. Claretqꝫ pars p̄ma p̄ncipalis huius sermonis.

¶ Pars scđa principalis huius sermonis in qua declaraꝛ ꝙ modus passionis xp̄i fuit ignominiosissimus ꝛ plenꝰ opprobrijs multiplici causa ꝛ respectu.

Secundo igiꝛ in hoc sermone ad clariorē p̄dictoꝝ noticiam in p̄ma parte videlꝫ acerbissimā doloris passionē ipsiꝰ xp̄i euidētiꝰ demōstrādā ꝯsiderādꝰ ē modꝰ q̄ passus est: q2 adeo ignominiosus ꝛ plenꝰ oi despectōe: ut etiā saxea corda cōpati deberent: qđ vt ordine cōgruo ꝓcedamꝰ decē respectibꝰ hoc aperiemꝰ. Primo videlꝫ respectu cause efficiētis. Scđo respectu opprobrij circūstātis. Tertio respectu ꝑfecte etatis Quarto respectu loci ꝯtinētis. Quinto respectu crucis afficiētis. Sexto respectu opprobrij circūstātis. Septio respectu tp̄is occurrētis. Octauo respectu iniqui crudeliter ꝑsequentis. Nono respectu oris blasfemātis. Decimo respectu iniq̄ societatis.

¶ Particula prima huiꝰ scđe partis in qua declaratur ꝙ modus passionis xp̄i fuit ignominiosus respectu ipsum crucifigentiū.

Primo igiꝛ in ista parte dico ꝙ modus passionis xp̄i fuit ignominiosus respectu cause efficiētis. Si eni cōsideramꝰ a quibꝰ passus sit inueniemꝰ stupendā abyssuꝫ opprobriosissime mortis xp̄i: ꝛ ħ ex triplici rōne. s. rōne rl̄onis. Rōne vnionis Et rōne cōuersationis. ¶ Primo qdeꝫ hoc ꝓbaꝛ rōne rl̄onis. Solꝰ eni iudaicꝰ populus erat sub cultu vniꝰ dei atqꝫ ppl̄s dei appellabaꝛ. Maius eni vituperiū est a fidelibꝰ deuꝫ verū colentibꝰ: q̄ꝫ ab idolatris pati. Ideo in ꝑsona xp̄i ꝓp̄ha Psal. 37. dicit: Amici mei ꝛ ꝓximi mei aduersum me appropinquauerūt ꝛ steterūt. Ait eni amici mei ꝓpter cultū vniꝰ dei. ꝛ ꝓximi mei: q2 ex semine abrahe: appropinq̄uerūt ꝑsequendo: ꝛ steterunt crudeliter occidēdo. ¶ Cōfirmaꝛ ħ rō sic: Maiꝰ opprobriū est pati ab his q religiosi ꝛ sci extimanꝛ: q̄ꝫ a secularibꝰ publicanis ꝛ sceleratis Pharisei aūt religiosi ꝛ ꝑfectioris statꝰ extimabanꝛ in vniuerso ppl̄o dei quoꝝ oꝑa presertim mortuus est. Nā Pilato interogante eos ꝛ dicente: quā accusationeꝫ affertis aduersum hominē hunc: Rñderunt ꝛ dixerūt Si nō esset hic male. nō tibi tra. cū. quasi di.

? 4

hoc tibi sufficere debet ꝙ nos qui sum⁹ tãte
auctoritatis ⁊ extimationis: non tibi tradi
dissemus nisi morte dignissimũ. Ideo domi
nus lamentabatur Osee.7.di. Ego redemi
eos ⁊ ipsi locuti sunt contra me mendacia.
¶ Secũdo idem probatur ratione vnionis.
Ignominiosius est equidẽ cõcorditer a toto
populo crucifigi: ꝙ̃ si a quibusdã cum multo
rũ discordia: cũ nequitia delinquentis tam
sit ut ab omnibus cognoscatur: ⁊ nulla pos-
sit tergiuersatiõe celari siue excusari. In ne
cem autem Christi concurrerũt mares ⁊ fe-
mine: iudei ⁊ gentiles: docti ⁊ ignari: secula-
res ⁊ religiosi. Primo enim ibi fuerunt do
mestici ⁊ affines: ut Iudas ⁊ iudei. vñ Zach.
13. in persona domini ait: His plagat⁹ sum
in domo eorum qui me diligebant. i. dilige-
re debebant: ⁊ ostendebant. Secũdo ibi fue
rũt pagani. i. romani milites. Proinde in ꝑ
sona domini ꝓpheta Psal.53. dicit: Quo-
niã alieni insurrexerũt aduersum me: ⁊ for-
tes quesierunt animã meã: ⁊ ꝓposuerunt te
in conspectu suo. Et iterũ: Quare fremue-
runt gentes: ⁊ populi meditati sunt inania.
Tertio ibi fuerunt nobiles ⁊ magnates sicut
Pilatus ⁊ Herodes. Vnde Psal.2. Asti-
terunt reges terre: ⁊ principes cõuenerũt in
vnũ: aduersus dominũ ⁊ aduersus xp̃m ei⁹
Quarto ibi fuerũt serui ⁊ ignobiles. vñ Iob
30. in persona xp̃i. Filij stultoꝝ ⁊ ignobiliũ:
⁊ in terra penitus nõ parentes: nunc autem
in eoꝝ canticũ versus sum ⁊ factus sum eis
prouerbiũ. Quinto fuerunt ibi põtifices scri
be ⁊ pharisei. vnde Ioan.xi. Collegerũt pon
tifices ⁊ pharisei cõciliũ aduersus Iesũ. Se
xto fuerũt ibi seculares ⁊ laici Ioã.19. Tolle
tolle crucifige eũ q̃ verba sunt ppl'i minoris.
Septimo ibi fuerũt mulieres: ut pz in ancil
lis Petrũ accusantibus Matth.26. pz. Hi
omnes corde: ore ⁊ opere contra xp̃m mali
gne cogitati sunt. ¶ Tertio idẽ probat̃ rõne
conuersationis. Grauius est enim pati a
domesticis ⁊ amicis ꝙ̃ ab extraneis igno-
tis ⁊ inimicis. Audi quid de xp̃o ꝓphete di
cant. Primo de Iuda in persona dñi pro-
pheta Psal.40. dicit: Etenim homo pacis
in quo speraui: qui edebat panes meos ma-
gnificauit super me supplantationẽ. Secun-
do de ceteris alijs apostolis eũ derelinquẽ-
tibus. Ysa.63. Torcular calcaui sol⁹: ⁊ de gẽ
tibus non est vir mecũ. Et Psal.87. Elon

gasti. s. permissiue. o pater eterne a me ami-
cũ ⁊ proximuz ⁊ notos meos a miseria. Et
Iob.19. Noti mei quasi alieni recesserunt a
me. Tertio generaliter de oĩbus apud quos
dominus miracula fecerat Dañ.9.c. scriptũ
est: Occidetur xp̃us ⁊ non erit ei populus.
Et Psal.162. Considerabã ad dexterã ⁊ nõ
erat qui cognosceret me: nõ dicit ad sinistrã
quia ibi erat virgo btã ꝓ peccatorib⁹ orans
ꝺm Alexan. de ales super psalteriũ hunc ver
siculũ exponens. Et sic patet ꝓ̇ma particula
huius scd̃e partis ꝓ̇ncipalis.
¶ Particula scd̃a hui⁹ scd̃e ptis ꝓ̇ncipalis
in qua declarat̃ ꝙ modus passionis xp̃i fuit
multũ ignominiosus ꝓpter ꝯditõẽs ipsius.

Secundo in ista parte dico ꝙ mod⁹
passionis fuit multũ ignominiosus
respectu ꝯditionis ipsius patientis.
quod ꝓbatur triplici ratione. s. Ratione na
ture. Ratione sapientie. Et ratione fame.
¶ Primo ꝓbat̃ rõe nobilis nature. Quãto
enim nobilior est tanto ignominiosa mors
sibi illata vituperabilior reputat̃. sicut xp̃us
cũ magnus esset in natura: factus est vilissi-
mus in ignominia. Proinde Apoca.2.c. di-
citur: Hic est primus ⁊ nouissimus qui fuit
mortuus ⁊ viuit. Nouissimus enim per cõ-
temptũ abiectionem ⁊ opprobria hominũ q̃
perpeti voluit: ⁊ sicut nepharius latro in me
dio eorum positus est: quasi dignior morte:
Adauget etiam eius vilitatẽ atqz confusio-
nis eius imensitatem altitudo persone ⁊ di
gnitatis eius. Cum eñi esset filius dei ꝓ̇m⁹
in dignitate: cũ sit equalis eterno patri tan-
to ꝙ̃ pertulit passionem erat ignominiosior
quanto ipse maior. Non ergo nos moleste
ferre debemus si quid contumelie nobis in
fertur: cũ dei filius tãta pertulerit. De nobi-
litate enim eius nature Ysa.53.ca. admirãs
di. Generationẽ eius quis enarrabit? quia
abscisus est de terra viuentiũ: ait enim gene
rationẽ eius. s. eternam qua ꝺm Hiero. erat
de patre sine matre: ⁊ temporalem qua erat
de matre sine patre. Nemo eñi narrare nõ
solum nõ põt: sed nec cõprehendere. Vnde
Eccle.43. Ne laboretis nõ enim cõprehen
detis: qs videbit eũ ⁊ enarrabit: ⁊ qs magni
ficabit eũ sicut ẽ a ꝓ̇ncipio. Genecratio ãt
ei⁹ tp̃alis ⁊ corporalis qũ a virgine traxit:
sup oẽs reges ⁊ iperatores fuit etiã ꝺm car-
nẽ: sicut apte Math.i.c. oñdit. Vbi apparet

in q̄draginta duob⁹ generatiōib⁹ genealogie ei⁹ descēdisse de.14. p̄triarchis. de.14. regibus atq; de.14. ducibus ſm carnē. Ex qb⁹ oibus patet q̄tū fuerit ei⁹ passio ignominiosa. Vñ ꝛ Paul⁹ ad Philip.2. ait. Qui cū in forma dei esset non rapinā arbitrat⁹ est esse se eq̄lē deo: sed semetipsum exinaniuit formā serui accipiēs: in similitudinē hoiꝫ fact⁹: ꝛ habitu inuentus vt homo: humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem: mortem aūt crucis. Unde merito Bernardus dicit. Quanto se fecit minorē humilitatē: tanto se ostendit maiorem bonitate: ꝛ quāto fuit vilior: tanto mihi carior. ¶ Scdo idem ꝓbaẜ rōne sapientie: quanto enim homo sapientior reputaẜ: tanto mors eius est ignominiosior: sed Christus cum esset sapientia dei nō tm̄ a iustis sapiens reputabaẜ: verum etiam ab ignorantibus ꝛ idiotis. vnde Jo.7.c. Ministri pontificum ꝛ phariseoꝝ missi ad capiendum Christum reuersi interrogatiq; sunt quare non adduxistis illum: responderūt ministri. Nūq̄ꝫ sic locutus est homo sicut hō loquitur: quasi dicant gratia admirabilis et verborum efficatia eius mentes nostras stupefacit: ꝛ miro modo detinuit ne eum caperemus. Ex qua q̄dem responsione videntur vim facere: tam in stupendo ꝛ efficacissimo modo loquēdi Christi: q̄ꝫ in rebus ab eo dictis: ꝛ in eodem.c. Jo. ait. Ascendit Jesus in templum ꝛ docebat: ꝛ mirabanẜ iudei dicentes: quō hic lr̄as scit cum nō didicerit. credebant enim eum esse filium Joseph ac p̄ ꝯñs in manuali opere occupatum. sciebant eum etiam non esse in studio exercitatum: ꝛ tñ videbant illum acutissime docenteꝫ: ꝛ ꝓphaꝝ testimonia ꝓferentem. ideo mirabanẜ. tāta enim ſm Criso. erat virtus docentis: vt qui dixerant seducit turbas: trāsmutati mirenẜ: respondit eis Jesus ꝛ dixit. Mea doctrina non est mea: sed eius qui me misit. q.d. Ista doctrina q̄ ē mea approbatiue ꝛ subiectiue ñ ē mea p̄ exercitiū acq̄sitiōis hūane. i. data est mihi a p̄re: q: fili⁹ dei ſm nām lꝫ hēat eādē scientiam cū ipso patre: tamen habet illam ab eo. ſm vero nām hūanā hꝫ illā sciaꝫ creatam: non tamen habet illam per exercitium acquisitam: sed ab instanti ꝯceptiōis sue infusam. Cum enim tanta prefulgeret sapiētia scribe tamen ꝛ pharisei cum in morte diffamauerunt eum tāq̄ꝫ sūme stultum cruci affigentes: ꝛ ꝯfusione vltima occidentes. vnde prouerbioꝝ.30.c. Salomon in persona dñi ait. Stultissimus sum viroꝝ. s. in eorum in extimatione ꝛ sapientia hominū nō ē mecū: quia per acquisitionē nō didicit: ꝛ noui sciaꝫ sanctoꝝ. Et ꝓpha ps.68. Deus tu scis insipientiam meam. i. q̄ quasi insipiens patior Nam stultus reputaẜ qui pro vili re laborat ad mortem: ꝛ precium magnum expendit ꝓ turpissima morte; Sed tu deus scis hanc insipientiam meam: quia quod stultum ē dei: sapientius est hominibus: vt dicitur.1.cor.1. ¶ Tertio idem probaẜ ratiōe fame. Quanto enim famosior quis est tanto mors eius est opprobriosior: quāta aūt fama diffusa fuerit de Christo ante passionem: tū ex miraculoꝝ magnitudine: tū ex efficaci ꝛ admiranda doctrina elloquioꝝ suorum: tū ex admiranda ꝯuersatione eius: vt ex euangelijs patet. Nā Luc.4. Cuꝫ sanasset Symonis socrum que magnis febribus detinebaẜ: egressus Jesus ibat in desertum locum: ꝛ turbe requirebant eum: ꝛ venerunt vsq; ad ipsum ꝛ detinebāt eum ne descēderet ab eis. Jo. quoq;.4. Samaritani tā propter verba mulier̄ q̄ꝫ ꝓpter sermones illius crediderunt: ꝛ ex hac fama secute sunt Jesum turbe.15. milia virorum: except̄ mulierib⁹ ꝛ paruulis: vt dr̄ Mat.14. Mar.6. Luc.9. ꝛ Jo.6. Quos q̄dē pascēs ex q̄nq; panibus ordeaceis: ꝛ duobus piscibus magis eius fama creuit. Similiter dilatata est eius fama ex resuscitatiōe filij vidue extra portam naꝫ. Dicebaẜ enim i populo ꝓpha magnus surrexit in nobis: similiter in suscitatiōe filie archisinagogi eiecta turba ad imperiū eius surrexit puella ꝛ exijt fama hec in vniuersam terram illam: vt dicitur Matth. 9.c. In resurrectione similiter Lazari quatriduani irrefragabile miraculū vbi turba multa aderat. Et sic de multis alijs Christi operibus de quibus plena sunt euangelia. Ex q̄bus q̄ꝫ marie Christi fama creuit: que quāto maior fuit: tāto eius mors ignominiosior extitit in patibulo crucis. Et sic patet scd̄a particula huius scd̄e partis p̄ncipalis.

¶ Particula tertia hui⁹ scd̄e ptis p̄ncipalis in q̄ declaraẜ q̄ mod⁹ passionis xp̄i fuit multū ignominios⁹ respectu etatis ipsi⁹ iuuenilis

Tertio in ista parte dico q̄ mod⁹ passionis Christi fuit admodum ignominiosus ex parte etatis perfecte.

Nam in etate non pueri li: vel senili: sed in iuuenili pati voluit. Et h̄ sm̄ Tho. in. 3. parte q. 46. articu. 9. in solutione. 4. argumēti triplici ratione. ¶ Primo ratione dilectionis. vt enim Jesus magis nobis suam dilectionem ostenderet ⁊ comendaret vitam suam posuit pro nobis quando erat in perfectissimo statu. s. iuuentutis. ¶ Scd̄o ratione perfectionis. Non enim conueniebat vt diminutio nature appareret in Christo: sic̄ nec aliquis morbus: sed omnis etas defectum patitur iuuenili excepta: ergo ⁊c̄. ¶ Tertio rōne prefigurationis. Nam in iuuenili etate moriens ac resurgens futuram resurgentium q̄litatem prefigurandum in seipso ostendit. vn̄ ad Ephe. 4. Donec occurramus omnes in vnitatem fidei: ⁊ agnitionis filij: in virum ꝑfectum: in mensuram etatis plenitudinis xp̄i. Fuit igitur Christus in iuuenili etate passionatus in qua erat formosissimus. Quapropter maior deformitas in passione apparebat: quia quāto res formosior est tanto magis est stupenda eius deformitas: atq̧ magis deformis: sicut patet in facie hominis in qua maior deformitas est q̄ȝ in ceteris membris. Christus autem fuit speciosus forma p̄ filijs hominum vt dicit ꝓpheta p̄s. 44. Et Jsa. 63. c. Jste formosus i stolla sua gradiēs in multitudine virtutis sue. Quanta autem fuerit deformitas in eius passione idem propheta ait. 53. c. Non est species ei neq̧ decor ⁊ nos putauimus eum quasi leprosum. i. vilē ⁊ abhominabilem quasi leprosum: propter deformitatem aspectus eius. Et ꝓpheta p̄s 21. in persona domini. Ego autem sum vermis ⁊ non homo obprobriū hominis ⁊ abiectio plebis. Est enim obprobrium cum aliquid turpe homini imputatur: vt cuȝ Jo. 10. c. dicebant contra Christum. Tu homo cuȝ sis facis teipsum deum: ⁊ sic sub h̄ titulo fecerunt ipsum esse obprobrium hominum scȝ peccatorum: ⁊ abiectio plebis. s. iudeorum: qui eo contempto Barabā petierunt dicentes. Luc̄. 23. tolle hunc ⁊ dimitte nobis Barabā. Et sic patet particula tertia huius scd̄e partis principalis.

¶ Particula quarta i qua declaratur ꝙ modus passionis Christi fuit ignominiosus respectu loci.

Quarto in ista parte probatur ꝙ modus passiōis Christi fuit ignominiosus respectu loci: quod patet triplici ratione scilicet. Ratione ciuitatis. Ratione cōicatis. Et ratione situs. ¶ Primo idem probatur ratione ciuitatis. Nā qui elegit bethleeȝ natiuitati: ⁊ nazaret ꝯceptiōi: elegit et ier̄lm passioni: ⁊ respectu triplici. ¶ Primo ꝓpter proditoris ⁊ crucifixorum iniquitateȝ: vt enī Christus ostenderet a principibus exortam esse iniquitatem voluit in ierusalem pati vbi principes morabantur. iuxta illd̄ Aci. 4. Cōuenerunt in ista ciuitate aduersus pueꝝ sctm̄ tuum Jesum. Voluit ⁊ scd̄o ierusalem pati propter figurationem. Erat enim ierusalem locus a deo electus ad sacrificia offerenda: q̄ quidem sacrificia figurabāt passionē Christi que nobilissimum ⁊ verissimū sacrificiuȝ est: iuxta illud ad Ephe. 5. Tradidit semetipsum pro nobis hostiam ⁊ oblationem in odorem suauitatis: erat insuper ierusalem in medio mundi. ⁊ ideo sm̄ ꝓpham p̄s. 73. Deus rex noster ante secula operatus est salutem i medio. Voluit tertio pati in ierusalem propter humilitatem ostendendam. Nam turpissimum genus mortis elegit ad confusionem: pati non recusauit in loco tam celebri: vbi ex omni genere erant congregati. Nam vt dr̄ Aci. 2. Erant habitatātes in ierusalem iudei viri religiosi ex omni natōne que sub celo ē. Parti: medi: ⁊ clamite: ⁊ qui habitant mesopotamiam: Judeam ⁊ capadociam: pōtū ⁊ asiam: Frigiam ⁊ pamphiliam: egyptuȝ et partes libie que est circa cirenem: ⁊ aduene romani. Judei quoq̧ ⁊ prosceliti: cretes ⁊ arabes. Ex quo patet ꝙ Christi mors propter infamie diffusionem ad omnes mundi ꝑtes maxime ignominie fuit. ¶ Scd̄o idem probatur ex parte loci ratione cōmunitatis: qa non in ierusalem tm̄: sed extra ciuitateȝ pati voluit: vt non solum a ciuibus derideretur: sed etiam ab omnibus qui erant intus ⁊ ex̄. Nam triplici respectu extra portam pati voluit. Primo ꝓpter figurationem: quia sicut vitulus ⁊ hircus pro solēnissimo sacrificio ex̄ castra comburebantur: vt habetur Leuit. 9. ita Christus vt sanctificaret populum suum: suo sanguie extra portā pati voluit. ¶ Scd̄o propter inuitationeȝ. Nam Christus voluit nobis exemplum dare exeundi a mundana conuersatione. Vnde apostolus ad hebre. 13. c. ait. Exeamus igitur extra castra improperiū portantes. ¶ Tertio voluit pati extra portaȝ

propter communem saluationem. Noluit enim pati sub tecto: neqꝫ in templo iudaico ne iudei dicerent tm̄ propter seipsum passuꝫ fuisse: Sed ideo extra portam est passus: vt scias ꝙ totius terre oblatio illa est cōmunis purificatio sicut dicit Crisostomus in sermone de passione domini. ℭ Tertio idem probatur ex parte loci ratione situs: quia passus est in monte caluario: vbi impij occidebant vtiqꝫ ignominiosius ꝛ maxime i dei populo diffamatus: tum propter ciuitatem in qua erat sedes diuini cultus: tum propter multitudinem ciuium: quia ad eam: sicut dictum est: ex omnibus mundi partibus confluebāt vnde de tali loco. Jo.14. dicitur. Baiulans scꝫ Jesus sibi crucem exiuit in eum qui dicit caluarie locus: hebraice aūt golgota: vbi euꝫ crucifixerunt. Hic quidēꝫ ſm Hieronymū est mons in quo Abraam iussus est filium suum imolare. Geñ.22. lege historiam ꝛ mistice intelliges Abraam significare deū p̄rēꝫ Jsaac Christum. Mons charitatem: duo iuuenes sunt duo increduli populi. s. iudaic⁹ ꝛ gentilis. asinus est iudeorum stultitia. Ara ligna ꝛ vepres ipsa sacrata crux. Jsaac diuinitas: aries humanitas: sꝫ ꝛ ignis est ardēs charitas ꝛ angustia passionis filij dei Jesu Christi domini nostri. Et sic patet particula quarta huius scđe partis principalis.

ℭ Particula q̄nta eiusdem in qua probatur modum passionis Christi fuisse ignominiosissimum respectu crucis in qua est passus.

Quinto in ista parte probatur modū passionis Christi fuisse ignominiosū respectu crucis in qua passus est: q̄a hoc genere mortis nō nisi impij ꝛ iniqui cruciabantur. Q̄uis enim multe rationes possint assignari quare Christus ſm illud ap̄li ad Philip.2. Factus sit obediens vsqꝫ ad mortem: mortem autem crucis. solum breuitatis causa tres rationes dicemus que habentur ſm Tho. in.3. parte. q.46. articulo.4 scꝫ. Ratio satisfactionis. Ratio generalis saluationis. Et ratio imitatiōis. ℭ Prima igitur ratio quare Christus in cruce mori voluit dicitur satisfactionis sic. Christus volēs sua passione satisfacere pro peccato voluit in cruce mori: ꝛ hoc rationabiliter: quia peccatum primi parentis fuit ex eo ꝙ sumpsit contra dei preceptum de pomo ligni vetiti: ꝛ iō consequens fuit vt cruci affigeretur quasi restituendo quod Adam abstulerat: ſm illud ps.68. Que non rapui tunc exsoluebam. vn̄ Augustinus dicit in quodā sermone de passione. Contempsit Adam preceptum sumēs ex arbore pomum. Sed quicquid Adam ꝑdidit: Christus in cruce inuenit. ℭ Scđa rō est generalis saluatiōis. Nam mors Christi in cruce competit generali saluationi totius mundi. vnde Crisostomus ait. Christus in cruce expansis manibus moritur: vt altera manu veterem populum. altera vero eos qui sunt ex gentibus trahat. vnde Lactanti⁹ in.4. diuinarum institu. c.26. ait. Jlla quoqꝫ precipua fuit causa: cur deus crucem maluerit: ꝙ illa exaltari eum fuit necesse: omnibusqꝫ gentibus passionē dei notescere. Nam quoniam is qui patibulo suspenditur: ꝛ conspicuus est omnib⁹: ꝛ ceteris altior: crux potius electa est: que significaret eum tam conspicuum tamqꝫ sublimen futurum: vt ad eum cognoscenduꝫ pariterqꝫ collendū cūcte nationes ex omni orbe concurrerent: deinde nulla gens tam in humana est: nulla regio tam remota: cui aut passio eius: aut sublimitas maiestatis ignota sit. Extendit ergo in passione manus suas orbemqꝫ dimensus: vt iam tunc ostenderet ab ortu solis vsqꝫ ad occasum magnum populum ex omnibus linguis ꝛ tribubus congregatum esset sub alas suas venturum signumqꝫ illud maximum frontibus suis suscepturum. cuius rei figurā iudei etiam nunc exhibent: cum limina sua de cruore agni notant. ℭ Tertia ratio quare in cruce mori voluit dicitur imitationis sic. Christus accepit omnia que pertinent ad vitam rectam ꝛ ad exemplum virtutis. pertinet autem ad vitam rectam non timere ea q̄ non sunt timenda. Sunt autem quidam homines qui q̄uis non timeant mortem gen⁹ tamen mortis horrescunt: ideo Christus in cruce voluit pati: vt imitantes eum nullum genus mortis timerēt: quia cruce nihil acerbius ꝛ horribilius. Considera igitur anima deuota sublimitatem Christi ꝛ mortem crucis que equidem est: erat supplicium pessimorum: ꝛ per consequens ad maius vituperium eius hoc excogitauerunt. vnde Sap. 2. c. in eorum persona dictum est. Morte turpissima condēpnemus eum. Et Jere. xi. c. in persona domini dicitur. Cogitauerunt super me consilia dicentes. Venite mittam⁹

dum ꝯsideranda sunt tria.s. Eleuatio. Noia
tio. Et blassematio. ¶ Primū ꝯsiderandū
dicitur eleuatio: quia.s. in alto loco crucifixus
est: vt ab omnibus illuderet: ⁊ sic delusus et
blassematus ꝯfusibilius moreret. Ideo Isa.
52. dicit. Exaltabitur ⁊ eleuabitur ⁊ sublimis
erit valde. Unde merito Grego. in quadā
omel. ait. Tanto deus ab hoibus honoran-
dus est: quāto pro hominibus indigna susce
pit. ¶ Scōm ꝯsiderandum dicit noiatio: qa
vꝫ Christus crucifixus est sub nomine sūme
blassemie ⁊ titulo ignominie.s. qua dicebat se
esse summū deū. Sub qua causa aūt nullum
nūꝗ̄ scelestum legitimus esse passuꝫ. Unde
Jo. 14. dixerūt Pillato. Nos legē habem⁹
⁊ ꝑm legem debet mori: quia filiū dei se fecit
vt ostendant ꝙ falso ⁊ arroganter sibi vsur-
pauerat hoc nomen. Innitunt autem legi illi
Leuit. 24. que dic̄. Qui blassemauerit nomē
dn̄i morte moriat: blassemia gdem in deum
est eius diuinitateꝫ vniuoce ⁊ coequaliter at
tribuere creature. Et ideo dicunt Christum
blassemasse dicendo se esse filium dei: ⁊ con-
substantialem ⁊ coequalem. Et gdem blasse-
mia magna extitisset: si deus talem filium
gignere non potuisset: Aut si ex scripturis sa
cris: ⁊ ex certissima fide sanctorum ꝓphaꝝ ⁊
patrum necessario ꝯuincere posset: ꝙ de⁹ nul
latenus talem filium habet. Cuius tn̄ oppo
situm ex scripturis eoꝝ habet: sicut diffuse et
irrefragabiliter ꝓbari pōt. Et pleriqꝫ docto
res efficacissime ꝓbauerunt: que breuitatis
causa omitto. ¶ Tertium ꝯsiderandū dicit
blassematio. Nam quāto qui blassematur ē
in gradu sublimiori: tanto blassemia ei pu-
blice coram populo irrogata grauior est cen
senda. Sed ꝯsidera blassemias in Christum
dum moreret in cruce. Nō enim sufficiebat
eis ipsis tanta contra ipsum tota nocte exer-
cuisse ludubria: ⁊ vsqꝫ ad crucifixionis horaꝫ
in eum tormenta: sed etiam sceleratissimi oi
humanitate postposita feriam crudelitate sa
cerdotes scribe cum phariseis ad crucifixio-
nis locum venientes agno mansuetissimo i-
sultabāt di. Ua qui destruis templū dei ⁊c̄.
vt patet. Alios saluos fecit ⁊c̄. Et multas ali
as blassemias in eum dicebant. vn̄ Sopho.
2. c. blassemauerunt deum exercituū. Admi-
randam sui status in verecondiam in h̄ actu
demonstrauerunt: ⁊ hoc ex grandi coꝝ odio
in Christum manifeste apparet: vnde omne
genus crudelitatis in eum exercuerunt: q̄tū
excogitare valuerunt: ⁊ per eos ⁊ per eorum
ministros vt placerent eis. Unde ꝓpha in
persona dn̄i ait. Circūdederūt me vituli mul
ti: tauri pingues obsederunt me. Aperuerūt
super me os suum sicut leo rapiens ⁊ rugiēs
Cogita ita anima fidelis q̄ꝫ crudeliter tracta
uerunt eum: cum de nocte libere haberēt eū
in manibus suis: qn̄ absqꝫ rubore coram oi
populo ꝯtumelias ⁊ derisiones alta voce ex
clamabant contra eum morientem: penden
tem in ligno: ⁊ toto corpore sanguine deflu-
entem. vnde merito Jere. 12. c. in persona dn̄i
dicit. Facta est hereditas mea quasi leo in
silua.s. ꝓpter crudelitatem. Et p̄s. 30. Audiui
vituperationem multoꝝ cōmorantiū in cir-
cuitu.s. crucis mee: ⁊ alibi. Ego autem tanꝗ̄
surdus non audiebam: ⁊.s.m.n.a. os suum ⁊
alibi. Aduersum me loquebant qui sedebāt
in porta ⁊ in.m.psa. qui bi. vinum in porta.s.
ad spectaculū mortis mee: q bibebāt vinū.s.i
cōuiuijs ⁊ tabernis: q̄ dies festi erat: ⁊ sic pꝫ
ꝑticula nona huius scđe ꝑticule p̄ncipalis.
¶ Particula decima ⁊ vltima eiusdē in qua
declarat modū passionis Christi fuisse igno
miniosum: q̄ inter latrones sociatus est.

Ecimo ⁊ vltimo in ista parte probat
modum passiōis Christi fuisse igno-
miniosum respectu societatis: quia
Christus non fuit crucifixus cum sanctis: sꝫ
cum iniquis latronibus: vt verificaret illud
Isa. vaticinium. 53. c. Et cum iniquis depu-
tatus est. ⁊ ꝑm Tho. in. 3. parte. q. 46. articu.
xj. factum hoc fuit aliter ꝑm eorum intentio
nem ⁊ ordinationē dei patris. Primo eni
ꝑm intentionem iudeoꝝ aliter: sed Christus
inter latrones est crucifixus vt eorum suspen
sionis particeps fieret: sicut dicit Criso⁹: nō
tn̄ ita euenit: quia de illis dicitur. Crux autē
Christi oratur vbiqꝫ: crux Christi vbiqꝫ emi
net: reges dyademata deponentes assumūt
crucem. Scđo quātum ad ordinationeꝫ dei
Christus cum latronibus est crucifixus. p̄mo
propter significationem. Nā latro ad dexte
ram: ⁊ latro ad sinistrā significāt distinctio-
nem hominum que in extremo iudicio est fa
cienda: sicut dicit Leo papa in quodam ser-
mone. Scđo propter intentionem. sunt eni
quidam qui acrioris discipline pro eterna
gloria subeunt instituta: ⁊ hi designant fide
dextri latronis. quidam vero humane lau-

nis intuitu: ⁊ hi sequuntur mentem ⁊ actus sinistri latronis: sicut dicit Beda sup Mat. Tertio propter electionē. Nam inter fideles qui ad dextram ponitur significāt eos q fidei iustificatōe saluant: latro āt ad sinistraȝ positus significat eos qui reprobant. Unde Aug. dicit super Jo. ꝙ ipsa crux si attendas tribunal fuit: in medio enim iudice ꝯstituto: vnus qui credidit liberatus: alter insultans dānatus: significat quid futurum est de viuis ⁊ mortuis: quia positurꝰ est alios ad dextram: ⁊ alios ad sinistram. hec ibi. Qui etiā fere omnia in hac parte dicta idem ꝯfirmat in libro de quattuor virtutibus di. In ipa āt morte quāta sustinuit pertulit odiorum flāmas mistros pessimi cordis: linguis clamauerunt iudei crucifige crucifige: vt rei remanerent iudei. Innocens ab eis crucifixus est filius dei ad crucem ducit: expalmatur qui ē vera palma victorie: spinis coronatur q spinas peccatoꝝ venit ꝯfringere: ligatur qui soluit compeditos: ligno suspenditur qui erigit elisos: aceto potatur fons vite disciplina ceditur: salus vulneratur: vita moritur: occidit ad tps vitaȝ mors: vt ppetuo victa occideret mors. h ille. Ex qbꝰ oibus pȝ ps scd̄a pncipalis huius sermonis claretqȝ pticula decima.

¶ Pars tertia principalis huius sermonis in qua ostenditur ꝙ per passionē Christi hodie factam decem precepta decalogi exemplariter ꝯsecrantur.

Tertio ꝯsiderandū est fructuosa exēplaritas passionis Christi: ⁊ cū in ea reperiantur omnium virtutum exēpla: ⁊ tn̄ in hoc volumine quia tractatur de decem preceptis decalogi. Decem tm̄ exemplaritates proponemus: qbus vȝ ipsa deceȝ precepta ꝯsecrantur: ⁊ magnificantur. Pria quaꝝ dicitur exēplaritas adorationis. Scd̄a preuaricationis. Tertia satisfactionis. Quarta honoratōis. Quinta reseruatiōis. Sexta afflictionis. Septima ꝓpriationis. Octaua velificationis. Nona despectionis. Decima auersionis: quibus omnibus patebit exemplum omnium diuinoꝝ preceptorum.

¶ Particula huius tertie partis pncipalis: prima i qua ꝓbat pmū preceptū exēplo xpi esse ꝯsecratum triplici mysterio oratōis sue.

Primo igitur in ista parte primū decalogi preceptum qd̄ fuit dnm deum adorabis: ⁊ non adorabis deos alienos probatur a Christo in passione sua fuisse ꝯsecratum ⁊ dedicatum: quia in tanta passione non est vsus aliqua superstitione: vt solēt facere pleriqȝ decepti a diabolo in suis infirmitatibus ⁊ tribulationibus. Nam ipse i angonia positus cuȝ venisset in villam que dr̄ gethsemani: vt habetur Matth. 26. dixit discipulis suis. Sedete hic donec vadam illuc orare: ⁊ assumpto Petro ⁊ duobꝰ filijs zebedei: cepit ꝯtristari ⁊c̄. Procidit in faciē suaȝ or. ⁊ di. Pater mi si possibile est ⁊c̄. Et sm Lucam orauit genuflexo: vbi sm Petrum Joānis docet nos ꝙ sicut ex duplici natura sumus compositi: sic decet ꝙ in vtraqȝ pte. s. per actus interiores ⁊ exteriores deum colamus ⁊ oremꝰ: ⁊ precipue quia actus exteriores iuuant interiores: ideo Christus non qa ipse indigeret: sed ꝓpter nostram informationem decuit ipsum talibus vti: ex qbus claret qn̄o dedicauit primū preceptuȝ: quia vt dcm̄ fuit suo loco debemus odorare deum actu interiori ⁊ exteriori. Scd̄o vt amplius hoc preceptum dedicaret: abijt ⁊ orauit alia vice di. sm Matth. Pater mi si non pōt hic ca. t. a me nisi bibā illuȝ fiat voluntas tua. Sciebat enim Christus sic determinatum esse vt moreretur pro satisfactione ⁊ redēptione generis humani: ⁊ tn̄ orationem frequētabat vt nos suo institueret exemplo ad deum frequenter esse recurrendum: ⁊ in nostris necessitatibus a deo remedia perquiramus: vnde Aug. in libro de oratione dn̄ica ait. Qn̄ Christus orabat qui sine peccato erat quāto magis peccatores oportet orare. Et si ille per totā nocteȝ iugiter vigilans precibus orabat: quāto magis in oratōe debemus vigilare. hec ille. Nā ⁊ ipe Christus in hac ora ab oratione rediēs ait discipulis dormientibus. Non potu. vna hora vigilare mecū. Vigilate ⁊ horate vt nō intretis in tēptationē. Spiritus qdē ꝓmptꝰ est: caro aūt infirma. Tertio aūt abijt ⁊ orauit sm Matth. eūdem sermonē di. sm vero Luc. 22. factus in angonia prolixius orabat: ⁊ factus est sudore eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terra. quare autem sic sudauerit dictum est in sermonario de penitētia in sermone huius diei. Quare auteȝ ter orauerit: fuit sm Pe. Jo. ꝓpter varia mysteria trinitatis: vt in hoc ipso doceret ꝙ oia opera sua sub varijs mysterij spiritualibus disponebat: ⁊ vt ostenderet deum vnū in essentia

⁊ trinum in personis esse adorandū:in cuius etiam mysterium solus ipse orabat:⁊ tres simul prope apostoli vz Petrus: Jacobus et Joānes. Habemus igitur exemplū ex his deū adorandū: pro qbus omnibus fac̄ dcm̄ Aug.in sermone de oratiōe di. De domino nostro scriptum est ꝙ ꝓcidens in terram ita orauit vt ab eo gutte sanguinis in terraz stillarent. Quo enim indigebat Christus vt ita supplicaret: non igitur qcq̄z indigebat:sz nobis exemplo suo remedia orationis prepara bat.orat misericordia ⁊ non miseria:orat charitas ⁊ non humiliat̄ iniquitas prosternēdo in terram: ora medicus ⁊ nō humiliat̄ egrotus:orat inocentia ⁊ non orat nequitia: orat qui peccatū non fecit nec est dolus in ore ei⁹ ⁊ nō orat pro penis multis obnoxius. Orat iudex ⁊ desiderat parcere: ⁊ orat reus vt indulgentiam mercatur accipere: orat iudicaturus:⁊ orare disimulat iudicandus. Non ḡ pigeat nostram infirmitatem ꝙ vnusquisqz prostratus in terra: se pro se humiliet. hec ille. Et sic patet particula prima huius p̄me partis principalis.

¶ Particula scd̄a eiusdem declaratur scd̄m preceptum a Christo fuisse ꝯsecratum in passione sua triplici mysterio.

Secundo in ista parte ꝓbat̄ scd̄m p̄ceptum decalogi.s. Non nominabis nomen dei tui in vanū: passione xp̄i fuisse cōsecratum triplici mysterio ẜm quod tripliciter exponit̄ vt dictum est. ¶ Prio eni in hoc precepto lz debet aducere in testem in casu necessitatis ⁊ vtilitatis pro assertione veritatis: ideo cum falsi testes insurgerent in Christum: nihil eis respondebat ⁊ etiam tacebat cum princeps diceret: nihil respondes ad ea que isti aduersum te testificantur. hui⁹ aūt silētij cā erat ẜm Jo.criso. quia videbat ꝙ non erat ibi veritas iudicij: sed solum quedam figura: sicut latronum incursus contra captum: quem tenent in spelunca. ẜm autem Origenem per h̄ docet Christus ꝯtēnere voces calūniantium ⁊ falsoꝝ testium:ita vt nec responsione nostra dignos eos reputemus. ẜm vero Petrū Jo.ideo tacet ne passionē suam velle impedire videat̄:⁊ omnē mansuetudinem se habere ostendat: ⁊ in ꝯsimili cāu a nobis ꝯseruandam doceat: ⁊ vt se ostēdat esse illum de quo dictum est Isa.53. Quasi agnus coram tondente se obmutescet: ⁊ non aperiet os suum. Attn̄ per principem sacerdotū adiuratus.di. Adiuro te per deū viuū vt dicas nobis si tu es Christus filij dei viui qui respondit veritatē p̄mo simplici verbo dicens. tu dixisti.⁊ ẜm Mar.respondit. ego deinde subdidit verbuz substantie expresiuū ⁊ sue future glorie cum quodāmodo indicandi di. Verūtn̄ dico vobis:amodo videbitis filium hominis se.ad.vir.dei. vbi expressit p̄mum prepositum in hoc precepto. ¶ Scd̄o i hoc precepto ꝓhibet̄ omne periurium. quapropter hodie cum Petrus ad vocem ancillarum ⁊ alioꝝ negasset non nosce Christum Postremo cepit detestari ⁊ negare iurare: quia non nouisset hominē.i.cum execratiōe iurare:sicut cum dicit̄ h̄ ⁊ illum malum veniat mihi si scio aliquid hmōi ⁊c̄. In q̄ ostēditur Petri magnum periurium. Quapropter p̄mū Luc.post tale iuramentum ꝯuersus dn̄s respexit Petrum.s.oculo pietatis: ẜm Bedam qd̄ ꝯfirmare videt̄ Aug.in lib. de ꝯsensu euangelistaꝝ di.ꝙ ille respect⁹ nō fuit corporalis: sed solum ille quo interius influit gratiam iustificantem:⁊ ad ꝯtritionem mouentem.vnde sequit̄: Et recordat⁹ ē Pe. verbi dn̄i sicut dixerat: p̄us q̄z galus cantet ter me negabis: Et egressus foras.i. atrium in quo erat: fleuit amare.vnde Hieronym⁹ dicit. In atrio enim Cayphe sedens non poterat agere penitentiā: ideo foras egreditur de impioꝝ ꝯcilio:vt negationis sordes amoris fletibus lauet.hec ille. Et sic patet scd̄m i hoc precepto. ¶ Tertio in hoc precepto ꝓhibetur dei blasfemia. Idcirco ꝯfirmat h̄ dn̄s qui patientissime sustinuit blasfemias ipioꝝ iudeoꝝ:que si non statim puniuit: tn̄ postmodum dignas penas dederūt et ꝯtinue puniuntur. Nam vt habet̄ Mat.27. Pretereuntes blasfemabant eum mouentes capita sua ⁊ di. Va qui destru.tē.dei ⁊ in tri.re. illd̄ ⁊c̄. ẜm enim aliquos hoc dicebant: quia iā sentiebant virtutem ꝯtra se. fuisset tn̄ opus superbie ⁊ impatiētie ⁊ incōstantie his verbis descendere. vnde lz ꝓpter p̄ncipalem finem scz nostre redēptionis omnino deberet stare nobiscum propter talia verba magis debuit stare. ꝙ autem dicant ⁊ credimus ei: verba sunt mentientium:aut leuium ⁊ stultoꝝ. qūo enim crederent qui maioribus non crediderunt. Manus enim est mortuos suscitare ⁊ omnes infirmitates curare: q̄z descendere

de cruce. Similiter etiā postmodū noluerūt
credere ad illuminationē apłoꝝ ꝛ gētiū con
uersionē. ¶ Patet secunda particula huius se
cunde partis pꝛincipalis.
¶ Particula tertia eiusdez in qua declarat
tertiū pꝛeceptū decalogi a Chꝛisto esse cōse-
cratū triplici mysterio.

T Ertio in ista pte ꝓbat tertiū p̄ceptū
decalogi. s. memento ut diez sabbati
scifices in passione xp̄i esse cōsecratū
triplici mysterio. ¶ Primo qꝛ in die festo et
solēni voluit crucifigi: q̄uis eni iudei dice-
rent: Non in die festo ne foꝛte tumult⁹ fieret
in pplo: nō festi reuerētia h̄ faciebāt: sꝫ timo-
re: ne foꝛte pplus veniēs ad festū eos impedi
ret: diuina tn̄ oꝛdinatiōe habentes oppoꝛtu-
nitatē ex Jude ꝓditione cōsiliū mutauerūt.
Voluit eni eadē ipsa die pati: tū ꝓpter con-
coꝛdiā veritatis xp̄i ad figurā isti⁹ festi lega-
lis: tū ut eius passio solēniter omnib⁹ esset no
ta: ꝛ etiā pꝛodigia in eius moꝛte facta: tuꝫ ut
quāto corā pluribus ꝛ in maioꝛi festo humi
liaret xp̄us: tanto eius passio esset deo acce-
ptioꝛ: ꝛ nobis amabilioꝛ ꝛ imitabilioꝛ. Ex q
bus omnib⁹ apparet ꝙ in dieb⁹ festiuis ma
xime vacandū est rebus magnis diuinis et
spūalibus: utputa studio scripture sacre: ꝯfes
sioni: ꝛ p̄dicationi: ꝛ huiusmodi ꝓ salute ani
marū: qꝛ hodie xp̄us in cruce ꝓ aīabus pen
dere dignat⁹ est. ¶ Scd̄o hoc p̄ceptū ꝯsecra
tū est alio respectu: qꝛ xp̄us in festo ꝑ longuꝫ
in cruce pependit: ut oēs ad eū videndū vn-
diqꝫ cōcurrerēt: ad significanduꝫ ꝙ in dieb⁹
solēnib⁹ maxime vacandū cōtēplationi pas-
sionis xp̄i: q per ꝓphetaꝫ loquit̄ di. Vacate
ꝛ vi. q. e. sum deus. s. ꝓ vobis crucifix⁹. Ideo
multiplicate sunt solēnitates in ecclesia dei
ut fideles tali ꝯtēplationi vacent. Vn̄ Aug⁹
in sermone. 8. de resurrectōe dn̄i inqt: Xp̄s
nō solū nostre redēptionis cā diuersaꝝ infir
mitatū genera subijt: verūetiam sacri cultus
ritū per diuersas festiuitatuꝫ gratias eterne
beatitudinis nobis effecit cās: ut licꝫ post in
hercie somnū nō tā inuiti q̄ꝫ voluntarij san
cte religionis dulcedine ꝓuocati: magnarū
solēnitatū aduētus surgere cōpellamur. hec
ille. ¶ Tertio hoc p̄ceptū cōsecratum est alio
mysterio. s. sepultura xp̄i: qꝛ tali die sepultus
est: ꝑ qd̄ significat̄ ꝙ in diebus solēnib⁹ ab-
stinere debem⁹ ab ope seruili: maxime pc̄ti.
Juxta illud Augu. in li. de vera inocētia di.
Verū sabbatū xp̄ian⁹ obseruat abstinēs ab
ope seruili. i. a pc̄to. Non aūt abstinere debe
mus ab opib⁹ pietatis: puta sepulture ꝛ alia
rū opationū ad charitatē ꝓximi ptinentiuꝫ:
qꝛ ut dicit Aug. vbi s̄. Male celebꝛat sabba
tū qui ab operibus bonis vacat: ociū aūt ab
iniquitate debet esse ꝑpetuū: qꝛ bona cōsciē-
tia nō inquietū: sed tranquillū facit. hec ille.
Et sic patet tertia particula huius tertie par
tis pꝛincipalis.
¶ Particula q̄rta eiusdē in q̄ declarat q̄rtū
pꝛeceptū in passione xp̄i fuisse consecratū tri
plici mysterio.

Q Vrto in ista pte ꝓbat q̄rtū p̄ceptuꝫ
. s. honoꝛa patrē tuū ꝛ matrē tuā fuis
se consecratū in passione xp̄i triplici
mysterio. ¶ Primo qꝛ q̄uis matri sue car-
nali ꝛ patri suo putatiuo subdit⁹ eēt in pueri
tia: ut habet̄ Luc. 2. attn̄ appꝛopinquante tpe
passionis reliqt matrē: ut dei volūtatē adim
pleret: ondēs nobis ut ꝓpter deū etiā parē-
tes relinq̄mus. qbus tn̄ in oībus obtēperare
debem⁹: nisi diuine obuient voluntati. Vn̄
Hiero. ad Furiā de virginitate seruāda dic̄
Ama patrē tuū ꝛ matrē tuā: si te a vero pa-
tre nō separāt: tā diu scito carnis copulā: q̄ꝫ
diu ille suū nouerit auctoꝛē. Aliqn̄ ꝓtin⁹ Da
uid tibi canet: obliuiscē pplm̄ tuū ꝛc̄. Nec tn̄
in illa hoꝛa xp̄s matrē deseruit: nō eni ab ea
recessit absqꝫ refrigerio multarū ꝯsolationū
spūaliū: necnō ꝛ reuelationū secretoꝝ diuino
rū ꝓmittēs ei tertia die resurgere: ꝛ pmo ei
apparere. Deinde habita bn̄dictōe sua ꝛ licē
tia: humiliter ꝛ reuerēter recessit: ut diffusi⁹
habet̄ in sermonario de pnia. ¶ Scd̄o hoc
p̄ceptū dedicatū ē alio mysterio: qn̄. s. in oꝛa
tione dixit patri suo: verūtn̄ nō qd̄ ego volo
sed qd̄ tu: ondens nos volūtatē nostrā diui-
ne voluntati debere cōfoꝛmare pmo: deinde
parentū nr̄oꝝ. Ait eni Augu. in lib. de cōcoꝛ
dia euāgelioꝝ: ꝙ idē est dicere: pater si possi-
bile: ꝛ si tu pr̄ vis. Vn̄ Lu. nō dicit: si pōt fie
ri: sed si vis. Xp̄s aūt in sua oꝛone hoc signā
ter expꝛessit. ¶ Primo ut ostēderet q̄ꝫ imobili
charitate de⁹ volebat filiū suū moꝛi ꝓ nobis
Scd̄o ut mōstraret q̄ꝫ foꝛtiter ꝑ naturalem
affectū moꝛtē refugiebat: ita ꝙ ꝑ illū affectū
oīno si fieri posset moꝛtē a se transire vellet.
Tertio ut doceret nos nil a deo petere: nisi
sꝑ p̄supposito ei⁹ bn̄placito. ¶ Tertio h̄ idem
dedicatū est alio mysterio: quia ut habetur

Luc.23. Jesus in cruce exclamās voce mag
ait: Pater in man⁹ tuas cōmēdo spm̄ meū.
q2 fm̄ Petꝝ Joā. ptātiue spm̄ ex corp⁹ emi-
sit ⁊ tradidit deo pr̄i. Fecit eni hoc ut oībus
etiā maliuolis pateret: ꝙ in verbis dei ⁊ con
fidētia ei⁹ tāq̄ʒ ver⁹ dei cultor moriebaẜ: p ma
nus aūt pr̄is intelligit ei⁹ imēsaʒ potētiam ⁊
charitatē: qb⁹ aīas electoꝝ ad se trahit ⁊ am
plexaẜ: ⁊ ab oī pctō ⁊ pena liberat. ꝓ eo auteʒ
q2 spūs xp̄i in carne erat passibilis ⁊ in statu
vie: petit ꝑ hāc recōmendationē plene a pr̄e
glorificari: ꝓ quāto aūt erat fm̄ ꝑtē superio
rē btūs petit sibi eādē gloriā quā hēbat: non
errans ꝓpter se: sed ꝓpter nr̄am institutio-
nē: nec etiā oblit⁹ est matrē in tāta passiōe: sʒ
cū vidisset iuxta crucē: ut hr̄ Joā. 19. matrē ⁊
dis. q. di. dicit mr̄i sue: mu. ec. fili⁹ tuus. deinde
di. dis. ec. mr̄ tua. ⁊ e. il. h. a. e. d. in suā. q̄ verba
exposita sūt in sermonario d̄ pnia. Et sic pʒ
ꝑticula q̄rta hui⁹ tertie partis principalis.

¶ Particula q̄nta eiusdē in q̄ declaraẜ q̄ntū
ꝑceptū in passione Christi fuisse consecratuʒ
triplici mysterio.

Q Uinto i ista ꝑte ꝓbaẜ q̄ntū ꝑceptū
decalogi. s. nō occides in passiōe xp̄i
fuisse dedicatuʒ tripliciter. ¶ P̄o q2 ut
hr̄ Mat. 26. Cū extēdisset Petr⁹ ma. ex. g. ⁊
ꝑ. ser. ꝑn. s. ⁊ a. au. e. dex. cui dn̄s xp̄s dixit ho
micidiū ꝓhibēdo. Cōuerte gla. in. l. s. o. e. q ac.
gla. gladio peribūt. Et est sensus q̄cūq̄ʒ in sui
vltionē aut ex ira sine volūtate ꝑuersa irru-
erit in aliquē: oportet eum pena ꝯsili puniri.
¶ Scd̄o h̄ ꝑceptū ꝯsecraẜ alio mysterio: q2
ut hr̄ Jo. 18. cū venisset turba ad eū capiēdū:
sciēs Jesus oīa q̄ vē. e. s. eū ꝓ. et d. eis: Quē
q̄ritis: rn̄derūt Jesū naza. Dicit eis Jesus
Ego sum: ut ḡ dicit eis: ego suʒ ab. re. ⁊ ce. in
terrā. vbi dicit Augu. Vox illa turbā odijs
ferocē: armis terribilē: sine vllo telo repellit:
ꝑcussit: strauit: virtute diuinitatis latētis. hec
ille. Ex qb⁹ oīb⁹ claret ꝙ ita potuisset eos oēs
morte subitanea occidē: qd̄ tn̄ nō fecit: tū ne
passionē suā ipediret: tū ne occasionē occidē
di ꝑberet. ¶ Tertio h̄ idē ꝓbaẜ alio mysterio
q2 ut hr̄ Luc. 23. Existēs Jesus in cruce mor
ti vicin⁹ ꝓ crucifixorib⁹ orās dicit. Pr̄ di. il.
nō eni. s. q. faciūt: significans nō debere nos
vindictā q̄rere nec appetere: q2 affectus inde
plerūq̄ʒ seq̄ẜ. Ubi etiā nota ꝙ xp̄s multū se
honorauit dicēdo in aurib⁹ crucifixoꝝ talia:
tū q2 ex hoc mōstrabat ꝯstantiā cordis sui ⁊
fiduciā ad patrē: tū etiā q2 ꝑ hoc inocētiā suā
⁊ securā ꝯscientiā ondebat: tū deniq̄ʒ q2 in h̄
se gerebat tanq̄ʒ mediatorē ac intercessorē ⁊
aduocatū ⁊ redēptorē inter nos ⁊ deū: ⁊ ita
in hoc supiorē se ondebat esse: nō solū cruci-
fixorib⁹: sed etiā toto orbe: dedit etiā in h̄ no
bis exēplū nulla passione vnq̄ʒ ab orone esse
cessandū: nec etiā vnq̄ʒ ipediri posse a collo-
quijs diuinis: sicut ipse familiariter deū pa-
trē alloquebaẜ. Et sic patet ꝑticula q̄nta hu-
ius tertie partis principalis.

¶ Particula sexta eiusdem in qua declaraẜ
sextū preceptū in passione xp̄i esse consecra-
tum triplici mysterio.

S Exto in ista ꝑte declaraẜ sextū prece
ptū: videlʒ nō mechaberis in passiōe
xp̄i fuisse ꝯsecratū tripliciter. ¶ Pri
mo q2 ut hr̄ Joā. 19. q̄rēs Pilat⁹ Jesū libe-
rare eū durissime flagellauit: ex q̄ flagellatōe
ondit ꝙ oēm delectationē carnis fugere de-
beam⁹: q2 q̄uis fm̄ Hiero. hoc fecerit Pi
lat⁹ ad xp̄i liberationē: ⁊ etiā sequens roma
noꝝ leges qb⁹ cautū erat: ut q̄libet crucifigē-
dus an̄ flagellareẜ: tn̄ xp̄s hoc voluit fieri ut
nos instrueret carneʒ affligere debē: ut sic vi
tia carnis q̄ plurimū stimulāt vincē valeam⁹
Un̄ Augu. in lib. de vera innocētia ait: Hu
mane egritudinis est in carne mortali dele-
ctationē habere peccādi: sʒ discipul⁹ xp̄i q̄ ama
torq̄ʒ virtutū nō pacē hʒ ꝯcupiscētie tribue-
re: sʒ bellū dʒ inducere. s. ꝑ mortificationem
carnis. ¶ Scd̄o hoc idē ꝑceptū ꝯsecraẜ alio
mysterio: q2 fm̄ Jo. vbi s̄. milites plectentes
coronā spineā iposuerūt capiti ei⁹ ex q̄ fiebat
ut egredereẜ liquor de cerebro ei⁹: significās
ꝙ debem⁹ mortificare carnē ꝑ vigilias ⁊ cō
tēplatiōes: ne in luxuriā labamur. Nā ut di
cūt phisici: materia mechie maxie ꝓcedit a
celebro: iō xp̄s nos docet hāc materiā exte-
nuare debere vigilijs ⁊ ꝯtēplatiōe: ⁊ sic car-
nis vitia oīno restringenẜ. ¶ Tertio h̄ idem
claret alio mysterio potiori: q2 fm̄ oēs euan
gelistas: clauoꝝ asperitate manib⁹ ⁊ pedibus
ꝑforat⁹ in cruce pepēdit: i qb⁹ locis ꝑꝑ multi-
tudinē neruoꝝ maxime viget sensus ⁊ dele-
ctatio: docēs nos omnē carnis delectationē
fugere debere in oīb⁹ corporis partibus: ut
ꝓfus luxuria euiteẜ: ne hac modica delecta
tiōe: tormēta eterna patiamur. Nā ut Aug⁹
lib. d̄ fide ad Pe. inq̄t: Ois hō ꝑ in hoc seclo
vsq̄ʒ ad finē inq̄tatū delectatōe ⁊ cordis ob

duratõe pmãsit:sicut h cũ noxia criminũ delectatio tenuit:sic eni ibi sine fine pena sempiterna retinebit.hec ille. Patet sexta particula eiusdẽ partis principalis.

¶ Particula septima eiusdẽ partis in q̃ ꝓbatur septimũ preceptuꝫ in passione xp̃i esse consecratũ triplici mysterio.

S Eptimo in ista parte ꝓbat septimũ p̃ceptũ.s.nõ furtũ facies: in passione xp̃i esse ꝯsecratũ tripliciter. ¶ Prio Judas q fur erat ꝛ latro:ꝛ decimã oiuꝫ bonoꝝ q̃ xp̃o dabant furabat:cũqꝫ.30.argẽteis tradidit iudeis:ꝛ licꝫ retulerit.30. argenteos: ut habet Math.27.di.peccaui tra.s.iu.tamẽ male penituit eternaliter dãnat⁹est:q2 ut habet de pe.dis.3.in.§.Judas.sic dr: Judas ꝑpenituit ſꝫ male:q2 ut habet ibidẽ sm Math. ꝓiectis ar.in tẽ.re.ꝛ ab.la.se suspẽdit: oñdẽs ꝙ fures ꝛ latrones aut in patibulis hui⁹mõi patiunt:aut in inferni supplicijs. ¶ Scdo h p̃ceptũ ꝯsecrat alio mysterio:q2 xp̃s in morte a militib⁹ spoliatus est. Nã ut hr Math. 27.postq̃ꝫ crucifixerũt eũ di.si.ve.sua sor.m. q oẽs tãq̃ꝫ raptores simt ꝛ homicidiarij grauiori pena dãnati sunt. Quidã dicũt hos milites minime fuisse diuites aut nobiles: sed cursores curie: ꝛ apitores iudicis q malefactores occidebãt. ¶ Tertio claret alio mysterio:q2 ut hr Luc.23. Cum penderẽt duo la. vn⁹a de.ꝛ ali⁹ a si.alter eoꝝ blassemabat cũ di. Si tu es xp̃s salua teipsũ ꝛ nos:q̃propter eternaliter dãnat⁹est:ali⁹vero q2 penituit eũ ꝛ veniã petijt saluus est fact⁹.nã increpabat alteꝝ di.ne.t.ti.d.ꝛc.ad Jesum di. Memento mei dñe ꝛc.q̃ oĩa exposita sunt in sermonario de pnĩa. Et sic patꝫ particula septima huius tertie partis p̃ncipalis.

¶ Particula octaua eiusdẽ in q̃ declaratur octauũ preceptũ in passione xp̃i esse cõsecratũ triplici mysterio.

O Ctauo in ista pte ꝓbat octauũ preceptũ.s.nõ falsum testimoniũ dices: in passione xp̃i esse cõsecratũ triplici falsa accusatõe ꝛ testificatõe suiipsi⁹reprobata. ¶ Primo eni xp̃us capt⁹ ꝛ ligat⁹:ut hr Jo. 18.duct⁹fuit ad Annã p̃miũ:a quo cũ interrogaret õ discipulis ꝛ de doctrina: Jesus rñdit:ego palã locut⁹ suꝫ ꝛc.h cũ dixisset vnus asistẽs ministroꝝ de.a.ie.di.s.r.põ. Rñdit ei Jesus. Si male lo.sũ test.p.õ malo.q̃si dicat nõ potes adducere nisi falsũ: qõ si adduxeris male tibi erit.q2 ut trãsgressor diuini p̃cepti punieris. ¶ Scdo xp̃s duct⁹ est ad Cayphã sm Math.26.principẽ sacerdotũ:vbi scribe ꝛ pharisei ꝯuenerãt:p̃nceps aũt sa.ꝛ.o.cõ.q̃. fal.te.a.ie.ut cũ mor.t.ꝛ nõ iue.cũ m.fal.t.ac. Nouissime aũt ve.d.f.t.c.d. Hic di.p.de.tẽ. dei ꝛ p.tri.re.il.ꝛ nõ e.cõ.testi.q2 isti iniq̃ interp̃tabãt verba xp̃i mutãtes aliq̃ in modo dicẽdi:ꝛ iõ p̃nceps ꝓpter hoc eũ nõ ꝯdẽnauit. Xp̃s eni h dixerat de tẽplo corporis sui: nõ de tẽplo eoꝝ lapideo. Dixerat etiã: soluite tẽplũ hoc. Isti vero cõmutabant di.possũ destruere tẽplũ dei. Xp̃us etiã nõ dixerat ꝛ post triduũ reedificabo illud:ſꝫ isti dicũt : sed post dixerat excitabo illud.hoc aũt magis sonat suscitationẽ corporis:q̃ꝫ reedificationem tẽpli destructi. ¶ Tertio ut hr Math.27.duct⁹est Jesus ad Pilatũ ꝛ cũ accusaret a p̃ncipib⁹sacerdotũ ꝛ seniorib⁹ppl̃i nil respõdit. Tũc dixit ei Pi. Nõ au.q̃ꝫta i.d.ad.te.ꝛ nõ res.ei a.u.ver.ita ut mi.p.ve.rõ aũt q̃re non rñdebat⁹est saluo meliori iudicio:q2 has accusationes ꝛ testimonia puifaciebat:tãq̃ꝫ falsa nõ ei poterat aliud opponere:nisi ꝙ q̃dã verba dixerat q̃ ab eis iniq̃ erãt iterp̃tata. Notandũ tñ ꝙ veritas ꝛ innocẽtia ab aduersarijs clarificat:ꝛ tãto magis:q̃ꝫto pl⁹in eũ insaniũt:q2 sũma est xp̃i ꝙ etiã minimũ opus culpabile in eũ inuenire minime possũt: nec etiã de verbo p̃nt eũ accusare. Ex quo illud in medio ponũt lꝫ sub aliq̃ falsitate:qõ vtiqꝫ de se nulli⁹erat põderis.pꝫ ꝙ si alia in eũ habuissent q̃ꝫ libẽti⁹ ꝓtulissent. Et sic pꝫ particula octaua hui⁹tertie partis p̃ncipalis

¶ Particula nona eiusdẽ in q̃ declarat nonũ preceptũ in passione xp̃i esse cõsecratum triplici mysterio.

N Ono in ista pte ꝓbat nonũ p̃ceptũ.s.nõ cõcupisces vxorẽ ꝓximi tui: in passione xp̃i fuisse cõsecratũ tripliciter. ¶ Prio q2 xp̃s virgo fuit de virgine natus:nec vnq̃ꝫ carnis ꝯcupiscẽtia potuit habẽ. Nã ut dicũt doc.oẽs in.3.sen.dis.12. In p̃ instãti ꝯceptionis sue fuit ꝯfirmat⁹ in grã propter vnionẽ verbi:ita ut nũq̃ꝫ potuerit etiaꝫ venialiter peccare:nõ potuit igitur cogitare malũ õ delectatõe aliq̃:ꝙ si habuit toto tpe vite sue h maxime tñ tpe passiõis nõ habuit quia alia habebat cogitare. ¶ Scdo probatur h p̃ceptũ alio mysterio esse cõsecratũ: q2

ut hr̃ Joã.19.virginē matrē Joã.virgini cō mēdauit:non aūt dedit illi in vxorē.ꝛ ex illa hora accepit eā in suā.s.matrē: ꝗuis Augu. dicat subaudiri curā:tñ ſm modernos meli⁹ pōt dici:ꝙ subaudit̃ vtrūqꝫ : q2 sic accepit eā in suā matrē: ut ei tāq̃ꝫ matri seruiret:ꝛ d̃ ea tāq̃ꝫ d̃ matre curā haberet.¶Tertio hoc idē claret alio mysterio:q2 ut ꝯsumaret̃ scriptura.i.diuina ordinatio et subsequēs passio scilicꝫ scripturis exp̃ssa.postq̃ꝫ h sciēs Jesus ut dicit Joã.20.ꝙ oia ꝯsumata essent.s.q̄ añ expirationē fieri opus erat di.Sitio : ꝗuis eni tenendū sit ꝙ inter alias corporales penas multā molestiā sitis ad litterā pateret̃ : q2 dr̃ ꝙ post effusionē sanguis multi:ex defectu humidi:multū generat̃ sitis: sꝫ tñ ideo nō hoc dixit q̄si potū ad satiandā sitim peteret:sꝫ poti⁹ut passionē ex aceto illatā pateret̃ ꝛ ut malicia offerentiuꝫ ampli⁹pateret.tñ ſꝫ scōs:dixit h ꝓpter mysteriū:ut ondẽret ꝗtū nostrā fidē ꝛ nr̃as aias sitiret.licꝫ sepe loco hui⁹nos ei acetū malitie ꝛ ingratitudinis offeram⁹.Fuit g̊ xp̃i ꝯcupiscentia spūalis:non carnalis.Ex q̊ pꝫ ꝓpositū.pateqꝫ particula nona huius tertie partis p̃ncipalis.

¶Particula decima ꝛ vltima eiusdē in qua ꝓbatur vltimū preceptū in passione xp̃i esse cōsecratū triplici mysterio.

Decimo ꝛ vltimo in hac pte ꝓbatur decimū p̃ceptū.s.nō ꝯcupisces rē ꝓximi tui:fuisse cōsecratū in vita:morte ꝛ sepultura xp̃i.¶Prio in vita:ꝗuis eni xp̃s esset rex regū ꝛ dñs dñantiū:tñ in hunc mūdū nūq̃ꝫ voluit regnare.vñ dixit Pila. Joã.29.Regnū meū nō est d̃ h mūdo: imo ꝙ pl⁹ est nūq̃ꝫ habuit domū ꝓpriā. Vñ sepe dicebat̃ illud Math.8. Vulpes fo.h.ꝛ.u. c.n.f.aūt ho.n.h.v.c.s.reclinet:hoc aūt fecit ut nobis exēplū daret ne tp̃alia q̄ram⁹nec desiderem⁹.¶Scd̃o h idē in morte fecit : quia nud⁹in cruce mortuus est. Nā ut hr̃.19.milites acceperūt vestimēta ei⁹ꝛ fecerūt in q̄tuor ptes ꝛc̃.In cruce g̊ nullo operimēto tectus erat:nisi(ut dicūt ꝯtēplatiui) q̊dā panicello circa verēda ei⁹: quē p angelos alatū virgo mater ei⁹ ei ꝓiecit:ꝛ sic se miraculose aptauit:q̄ oia facta sunt in nostrū exēplū ne tp̃alia desiderem⁹.¶ Tertio ꝛ vltimo in sepultura idē fecit:q2 ut hr̃ Math.27.Cū sero fa. cēt.v.q.hō ab ar.n.i.g ꝛ ip.d.e.ie.ꝛ.h.l.a.p.ac. coꝛ.ꝛ iuol.l.in syn.mū.ꝛ po.in mo.s.no.q.ex. in petra.Ex quo pꝫ sepulchrū xp̃i fuisse alienū.ut exēplo etiā hoc suo nobis p̃beret exemplū cōtēnendi p̃ñtia:q̄ oia fere p̃dicta in ista pte cōfirmant̃ p Augu.in lib.de cathetizantibus ru. di.sic:Oia bona terrena contēpsit hō xp̃s dñs:ut cōtēnenda mōstraret : ꝛ oia mala terrena sustinuit:q̄ sustinēda p̃cipiebat ut neqꝫ in illis q̄reret̃ felicitas : neqꝫ in istis infelicitas timeret̃. Natus eni de matre q̄ ꝗuis a viro intacta cōcepit:sempqꝫ manserit virgo:cōcipiēs virgo:pariens virgo: virgo moriēs:tñ fabro despōsata erat.Omnēꝫ typū carnalis nobilitatis extinxit.Nat⁹ etiā in ciuitate bethleē : q̄ inter oēs iudee ciuitates ita erat exigua:ut hodie villa appellетur: noluit quicq̃ꝫ de terrene ciuitatis sublimitate gloriari:paup etiā fact⁹ cui⁹sunt oia. Et p quē creata sunt oia:ne quisq̃ꝫ cū in eū crederet de terrenis diuitijs auderet extolli.Noluit rex ab hoib⁹fieri:q2 humilitatis viā ostēdebat miseris:q̄s ab eo superbia supauerat: ꝗuis sempiternū ei⁹ regnū vniuersa creatura testetur.Esuriuit qui omnes pascit.sitiuit per quem creatur omnis pot⁹:ꝛ qui spiritualiter panis est esurientiū fonsqꝫ sitientiū : ab itinere fatigatus est terresti:qui se nobis viā facit in celum:velut ouis obmutuit ꝛ obsurduit corā cōuitiantibus:etiam per quē mutus locutus est ꝛ surdus audiuit:vinctus est qui de infirmitatū vinculis soluit.Flagellatus est qui omniū doloꝝ flagella de hominū corporibus expulit.Crucifius est qui cruciatus nostros finiuit:sed ꝛ resurrexit nunq̃ꝫ moriturus:ab illo si quisq̃ꝫ disceret mortem cōtēnere:quasi nūq̃ꝫ futurus.hec ille.Qui ergo vitā cupit habere in se perpetuā que solū p̃ceptoꝝ obseruatione acquirit̃ : operā dare debet:ut semp in corde suo hec filij dei passio q̄ vera vita est vigeat.Nā vix aut nunq̃ꝫ p̃cepta obseruari possunt:nisi Christi passio quandoqꝫ ad memoriā reuocetur: que cum vere occurrit ꝛ in ea digne ꝛ perseueranter meditat̃:nihil adeo durū est: quin faciliꝰ ꝛ suaue videat̃ ad exequendum:velimus ergo ꝛ nos ꝓ nobis passo in carne xp̃o compati:ꝛ sic preceptoruꝫ obseruantia hic nobis pax ꝛ in futuro vera requies dabitur:quod nobis idem dominus Jesus concedat: qui cū patre ꝛ spiritu sancto in trinitate manet per eterna secula Amen.

¶ In sabbato scō ꝛ solēnitate Annūciationis dn̄ice de rōne missionis angeli ꝛ de tpe incarnationis. Sermo.69.

Ecce virgo concipiet ꝛ pariet filiū. Scribūt hec verba Ysa.7.ꝛ in ꝓphetia seu epl'a occurrētis solēnitatis. Qm̄ charissimi in xp̄o frēs per hoc totū quadragesimale tēpus circa diuinoꝝ ꝑceptoꝝ explanationē fuim⁹ occupati: nihil de angelica annūciationē: ꝛ xp̄i conceptione ptractare potuim⁹: dignū ꝛ cōgruū visum est in hoc sabbato in quo tota fides in btā virgine remāsit: aliqd de predicto mysterio delibare. Nā ut dicūt docto. moderni: q2 xp̄s ꝯceptus fuit in Martio.8.kal̄.aprilis. ꝙ voluit concipi in equinoctio vernali: ꝛ lunatiōe q̄ currit inter Martiū ꝛ aprilē: triplici rōne. Primo.s. ut in ꝑncipio creationis mūdi: q̄ facta ꝛ consumata credit circa equinoctiū vernale: correspondceret principiū recreationis: ꝙ fuit xp̄i cōceptio hac celebrata. Scd̄o q2 tūc est tēp⁹ ameni⁹: solq3 incipit ad nos redire: ꝛ fugato algore ꝛ tenebra hyemali: incipit lux crescere diesq3 augeri: ꝛ omnia renasci ac reflorere. Tertio ut sua passio ꝛ cōceptio seu incarnatio cōcurrerēt in codē die: ꝛ vtrūq3 correspōderet lapsui Ade: q forsitan codē die lapsus est. Valde ergo rōnabile videt̄ post tractatū de passione xp̄i: statim de ei⁹ cōceptōe describere q̄ quidē ꝯceptio ꝓphetata fuit p Ysaiā ꝓphetā3 di. verba ꝓposita.s. Ecce virgo ꝛc. Hodie vero nūciatio angelica mirabiliter effecta est: ut scribit̄ Luc.ꝑ.ca. Missus est angelus gabriel ꝛc. In quo sacro euāgelio ostēdit ꝙ xp̄i cōceptio trib⁹ meditationibus effecta est.s. deo angelū mittēte: ꝛ angelū nūciu3 exequēte: ꝛ virgine ꝯsentiēte. Primo ḡ narrat angeli destinatio: ibi: Missus. Scd̄o sui mysterij describit̄ executio. ibi: Et ingressus angelus. Tertio virginalis animi subiungit̄ consentio. ibi: Dixit aūt maria: Ecce ancilla dn̄i ꝛc. Sed q2 nimis lōgū esset hoc vno sermone hodierno hec tria describere mysteria. De ꝑmo in pn̄tiaꝝ sufficiat. De scd̄o aūt in sermonario quē cōpilare intēdim⁹ tractabimus. Et de tertio in alio de fide ꝛ articulis fidei aliq̄ delibabimus. Circa ꝑmū ḡ.s. de destinatiōe nūcij in pn̄ti vacātes: tria cōsiderabim⁹. ꝑ videlic3 hui⁹ missionis tēporationē. Scd̄o ei⁹ angeli nūciationē. Tertio ꝑsone ad quā missus est conditionē.

¶ Pars ꝑma hui⁹ sermonis in q̄ declarat̄ ꝙ fili⁹ dei cōuenienti tpe ꝯcept⁹ est siue congruo tpe est incarnatus.

Primo igit̄ in isto sermōe de tpe annunciationis ꝛ incarnationis dn̄ice tractātes ꝑsuppono s̄m quoꝝunda3 opinionē: ꝙ xp̄us solū ꝓpter pctm̄ est incarnatus. Et ideo tpe inocētie.i. ante pctm̄ non debuit incarnari. Alioꝝ vero altius inspiciēes ꝛ ꝑspicati⁹ opinio est: ꝙ etiā sine pctō fuisset incarnat⁹: s3 nō in carne passibili. Posito igit̄ ꝙ nullo mō tpe innocētie carnē assumere debuerit tria notabim⁹. Prio ꝙ nō fuit cōueniens imediate post culpā filiu3 dei incarnari. Scd̄o ꝙ nō fuit cōueniēs tpe iusticie in fine mundi ipsu3 incarnari. Tertio ꝙ fuit valde cōueniēs in ꝑncipio tpis gratie xp̄m incarnari ꝛ cōcipi. ¶ Primū ꝙ fuit cōueniens minime incarnari filiū dei imediate post pctm̄ ꝓbat̄ triplici rōne s̄m Tho. in tertio scripto. di.i. ar.4. Et in.3.pte.q.i.ar.5. Et Ric. in.3.di.i.q. vlti. ꝛ Bona. in.3.di.i.ar.2.q. vltima. ¶ Primo rōne cognitionis sic: Pctm̄ ex supbia ortū habuit in hoīe: ꝛ ideo de⁹ eū post pctm̄ emisit in libertate arbitrij: tū ut cognosceret suā infirmitatē: tū ut videret oblationē Aarō sibi nō ꝓdesse: tū ut probaret ꝛ cognosceret legē moysi nō posse seruare: qbus cognitis cognosceret se liberatore indigere: ꝛ dū ad eū clamaret auxiliū grē ꝛ misericordie iueniret: lic3 ei ordine nature pfectū impfectū ꝑcedat ordine tn̄ generationis vel tpis impfectū ꝑcedit pfectu3. Vnde 3.methaphi. phs dicit: Que sunt priora generatione sunt posteriora pfectione. Et iō apl's ꝑme Corinth.15. dicit: Nō pri⁹ qd̄ sp̄uale est sed qd̄ aīale. deinde qd̄ sp̄uale: ꝛ subdit̄ ꝑm⁹ hō de terra terren⁹. Scd̄us hō de celo celestis. Cōfirmat̄ hec rō sic: Res q̄ nō de facili habet̄ ꝛ nō cito: reputat̄ ꝑciosa. Cui concordat glo. sup illud ꝑmi Reg.3. Sermo dei erat ꝑciosus: dicēs.i. rarus: s3 bn̄ficiū incarnationis debuit cari⁹ reputari: ḡ nō fuit congruū filiū dei incarnari sic cito. ¶ Scd̄o hoc idē ꝓbat̄ rōne ꝑnūciationis sic: Qn̄ rex qspiā nobilissim⁹ ꝛ potētissimus ad ciuitatē aliquā de lōginqs partib⁹ est ventur⁹: nō vnus sed multi ꝑcones ꝑnūciāt aduentū ei⁹: ut no

bilitas ⁊ potẽtia tãti regis oibꝰ clarius inno
tescat. A simili filius dei q est rex regum ⁊ dñs
dñantiũ: a multis ꝓconibꝰ añ aduentũ eius
debuit prenunciari. ut dicit glo. ad Gal. 4.
Quãto maior iudex veniebat tãto preconũ
series maior vel lõgior debebat precedere. s.
añq̃ veniret in mundũ. ¶ Tertio ꝓbat rõe
feruoratiõis sic: Fit eni sepenumero ut ma-
gnoꝝ donoꝝ ⁊ bñficioꝝ ꝓlixitate tpis ime-
mores efficiant hoies: ⁊ ideo nõ cognoscen-
tes ingrati efficiunt: ut g̃ lumẽ fidei ⁊ feruor
dilectiõis ⁊ desiderij ex tãto bñficio sicut est
verbi dei incarnatio nõ tepesceret ⁊ obliui
oni traderetur: noluit in ꝑncipio statim post
pctm̃ incarnari. Vñ Luc. 18. Cũ venerit filiꝰ
hois putas ne inueniet fidẽ sup terrã. ¶ Q̃ȯ
si ꝯ ꝑdicta arguat sic: Magnitudo amoris
nõ tm̃ facit dona multiplicare: sed etiaꝫ accu
mulari: sed deꝰ ut habet Jo. 3. ca. Sic dilexit
mũdũ ⁊c. g̃ cõgruũ videt debuisse incarnari
filiũ dei statim ut hõ indiguit: sed hõ stati in
diguit cũ lapsus fuerit: g̊ ⁊c. Preterea deus
vult oẽs saluos fieri ꝟm qȯ dicit apl's ꝑme
ad Thi. 2. sed si filiꝰ dei fuisset citiꝰ incarnatꝰ
ꝑ eius incarnationẽ plures fuissent saluati:
ergo ⁊c. ¶ Ad h rñdet ꝑ Ricar. ⁊ Bona. di.
Verũ esse ꝙ amoris magnitudo facit bñfi-
cia cumulare: qñ acceleratio doni prodest ei
quẽ amat: sed cũ magis dilatio q̃ȝ accelera-
tio ꝓdest fac amor differre potiusq̃ȝ accelera
re: sicut medicꝰ egrotuꝫ diligens nõ festinat
medicinã ꝓpinare añ ꝑparationẽ: sic deꝰ ꝑ-
fectũ remediũ incarnationis noluit exhibere
nisi ꝑus remedia ꝑparatiua ꝑcederẽt ad ꝑfe
cte medicine susceptionẽ. Et cuꝫ dr̃ ꝙ multi
saluati essent si venisset citius. Rñdetur ꝙ
deus ꝑponit bonũ vniuersalitatis bono ꝑso
ne singularis. ⁊ ideo cũ cõueniens esset ut in
carnationẽ differret: nõ ꝓpter aliquã vtili-
tatẽ ꝑsonarũ existentiũ in priorib9 etatibꝰ ac-
celerari debuit diuinũ bñficiũ. Deꝰ enim ab
eterno preuidit numeꝝ saluandoꝝ q nec au-
gebit nec minuet: vnde tot erũt saluati quot
etiã fuissent si filiꝰ dei citius fuisset incarnatꝰ
sed forte aliq̃ ꝑsone dãnate sunt q̃ saluate fu
issent in qbus placuit vniuersitatis cõditori
oñdere seueritatẽ iusticie ꝓpter vicinitatem
pctĩ. Et aliq̃ ꝑsone sunt saluate q̃ fuissent dã
nate in qbus placuit vniuersitatis conditori
oñdere benignitatẽ misericordie ꝓpter dis-
positionẽ abstinẽtie pctĩ. Et sic pꝫ primũ in
hac ꝑte notandũ. ¶ Scdm̃ vero videlicꝫ ꝙ
nõ fuit cõueniẽs tpe iusticie q̃ fiet in fine mũ
di xp̃m incarnari. ꝓbat ꝟm Tho. in 3. parte
q. i. ar. 6. rõne triplici. ¶ Primo rõne causa-
tionis sic: Verbũ eni incarnatũ est ꝑncipiũ
siue cã ꝑfectionis ois humane. Vñ Joan. ꝑ̊
De plenitudine eiꝰ oẽs accepimꝰ. Speciali-
ter tñ duplex est ꝑfectio q̃ a verbo incarna-
to cõfert nobis. s. ꝑfectio grẽ: ⁊ ꝑfectio glorie.
Et q2 ordine tpis imꝑfectũ ꝑcedit ꝑfectũ: ⁊
gratia est bonum imꝑfectum respectu glĩe
ideo verbũ dei mõ h est suo tpe carnẽ assũ-
ꝑsit. s. tpe quo nobis grãm est largitꝰ: q2 ipse
equidẽ fuit plenꝰ grẽ ⁊ veritatis. Joan. i. Sꝫ
ꝑfectio glorie ad quã natura humana ꝑ ver
bũ incarnatũ vltimo est ꝓducenda erit in fi
ne mũdi. ¶ Scdȯ hoc idẽ ꝓbat rõne exhibi
tionis. s. debite reuerentie sic: Si eni bñficiũ
nõ ꝯcedit qñ regi dare cõuenit qñ qs instã-
ter petit: ⁊ qñ necessitas vel infirmitas expo
scit: ⁊ qñ bñficiũ collatũ ꝓficit tũc deficit re-
uerẽtia: deuotio: vel amor subditoꝝ ad dños
q sic faciũt: sic a simili si dei filiꝰ non venisset ⁊
carnẽ nõ assũpsisset qñ posse subuenire sciuit
qñ bñficiũ frequenter esse petitũ ⁊ esse gratũ
⁊ acceptum cognouit: sed si distulisset venire
vsqꝫ in fine mũdi: tũc dei noticia ⁊ reueren-
tia abolita esset ⁊ moruꝫ honestas in terris.
¶ Tertio idem ꝓbat rõne notificationis sic
Nã diuina virtꝰ cũ sit infinita nõ solũ vno
mõ sꝫ pluribꝰ salutẽ hũani generis oꝑat: ⁊ ĩõ
ad manifestationẽ ampliorẽ diuine verita-
tis: nõ solũ ꝑ fidẽ futuri: sed etiã ꝑ fidẽ ꝑ̃sen
tis ⁊ ꝑ̃teriti hoies pluribꝰ modis saluauit: et
ideo nõ in ꝑncipio nec in fine mũdi dei filiꝰ
voluit incarnari: sed in medio. Vñ dr̃ Aba
chuc. 3. In medio annoꝝ notũ facies. Et sic
patet scdm̃ in hac parte notandũ. ¶ Tertiũ
aũt. s. ꝙ valde cõgruũ fuit filiũ dei incarnari
tpe gratie ꝓbat tripliciter. ¶ Primo rõne
sic: Opus incarnationis ⁊ redẽptionis ma-
gis se tenent cũ glorificationis: q̃ȝ cũ oꝑe pri
me cõditionis: sed opus glorificationis habꝫ
esse in fine tpis: opus cognitionis habet esse
in ꝑncipio: ergo pꝫ ꝙ opꝰ incarnationis ma-
gis debuit perfici in approximatione ad fu-
turũ tempus. s. ad finem tẽpoꝝ: videlicꝫ in tẽ
pore gratie q̃ȝ in ꝑncipio. ¶ Scdȯ hoc idem
probatur auctoritate aplĩ ad Gal. 4. di. At
vbi venit plenitudo tpis. s. gratie: misit deus
filiũ suũ in terris fa. ex mu. fa. sub le. utꝰ eos q

sub le.e.redimeret. Ubi nota ſm Tho.in.3.
scripto di.i.sup litterā:ꝙ tēpus incarnatiōis
dr̄ tempꝰ plenitudinis.s.de cāis. ¶ Prima
est ꝓpter ꝑfectionē vniuersi venit qn̄ crea-
ture oēs in hoie ad suū ꝑncipiū redirēt: hu-
mana natura a deo assūpta Ephe.i. In dis
pensatiōe plenitudinis tēpoꝝ instaurare oia
in xp̄o que in celis ⁊ q̄ in terra sunt in ipso.
Scd̄a est ꝓpter abūdantiā grē q̄ tunc ꝓpa
lata est. Joā.p̄.De plenitudine eiꝰ oēs nos
accepimus grām ꝓ gratia.Tertia est ꝓpter
adimpletionē legis.Math.5.Nō veni sol-
uere legē sed adimplere. Quarta est ꝓpter
magnitudinē eius ꝙ tpe illo accidit:qꝛ in tē
pore illo natꝰest dn̄s tēporis:⁊ ita factum est
aliqd maius tpe:qd̄ tēpꝰimpleuit.Quinta ē
qꝛ in tpe illo ipletū est ꝙ deus ab eterno pre
uidit. Et qd̄ ante ꝑ ꝓphetas suos p̄dixerat:
ut dicit aplus ad Hebre.i.¶ Tertia idē ꝓ-
bat̄ exemplo siue figura:qꝛ ut habetur Lu.i.
imediate an̄ hoc euāgeliū hodiernū:in men
se sexto.s.a cōceptiōe Joā.bap.missus est an
gelus ad hāc cōceptionē annūciandā: ut mi
stice inueret̄ ꝙ xp̄s venit in sexta mūdi etate
⁊ post quinqꝫ notabiles sinagoge decursus.
Nā p̄mo cū sola circūcisione sub patribus
fuit.cccc.annos.Scd̄o accepta lege fuit sub
iudicibꝰper tātūdē tp̄is. Tertio ꝓficiens in
regnū fuit sub legibus. Quarto assūpto ple-
niꝰ sp̄ū ꝓphetico fuit sub ꝓphetis maioribꝰ
.s.sub Helia:Ysaia: Hieremia.⁊c̄. Quinto
restituto tēplo ⁊ vrbe:fuit sub pontificibꝰqui
bus per Ageū:Zachariā: ⁊ Malachiā itera
to ꝓphetia de xp̄o ⁊ eiꝰ p̄cursore Helia fa-
ctuꝫ est silentiū ꝓphetaꝝ:ita ꝙ obmutuit ce
tus sacerdotū vsqꝫ ad Joānis ortū. Et iteꝝ
in eiusdē qnti tp̄is.6.cētenario conceptus est
xp̄s: sicut sexto die factus est hō ad imaginē
⁊ similitudinē dei: ita xp̄us factus est homo
plenioꝛ dei imago.Et sic patet ꝙ q̄uis in le
ge nature ⁊ scripture fuerunt aliq̄ remedia
imꝑfecta:sed ad ꝑfectū preparatiua.s.dei in-
carnationē:nō tn̄ fuit ꝯgruū tunc tp̄is dei fi
liū incarnari:sed solū tpe legis grē cōgruen
tissimo. Patet pars p̄ma huiꝰ sermonis.
¶ Pars scd̄a huiꝰ sermonis in q̄ declarat̄
ꝙ ꝯgruū fuit conceptionē xp̄i fieri p̄missa
nunciatione angelica.

Secundo in isto sermone cōsiderāda
est ad conceptionem Christi nunciationis
angelice congruentia:circa quā tres conclu
siones annotāde sunt. Prima dicit̄ annū-
ciationis. Scd̄a apparitionis. Tertia con
ditionis.¶ Prima dr̄ ānunciationis.i.ꝙ cō
gruū fuit ānunciare btē virgini fore ꝯceptu-
rā filiū dei. Qd̄ ꝓbat̄ ſm Tho.in.3.scripto
dis.3.ar.i.q.i.⁊ in.3.pte.q.30.arti.i.in corpe.q.
in solu.p̄mi argu.tripli rōne. Primo ratiōe
eruditiōis.s.ut virginis intellectꝰ illustraret̄:
cū eni mens deo sit vicinioꝛ q̄ corpꝰ:nō de
bebat dei sapiētia in vtero habitare si prius
mens eiꝰnō cognosceret:ideo hoc factū est ꝑ
annūciationē angelicā. Un̄ Augu.in lib.de
verbis dn̄i sic ait:Beatioꝛ est maria ꝑcipiē-
do fidē xp̄i:q̄ cōcipiendo carnē xp̄i. Et sub-
dit ibidē: Materna ꝓpinqtas nihil marie
profuisset:nisi felicíꝰ xp̄m corde q̄ carne ge-
stasset.¶ Scd̄o idē probat̄ rōne acceptatio-
nis:ut.s.virginis affectus vel actꝰ acceptaret̄
⁊ approbaret̄. Nam coacta seruitia deo nō
placent:ut q seruiūt ex ipso mysterio volun-
tario mereant̄. Un̄ cuꝫ btā virgo singulari-
ter eligeret̄ in dei mysteriū.s.ad eū portandū
lactandū ⁊ educandū:decuit ut eiꝰobsequiuꝫ
esset voluntariū. Ideo nunciāti angelo rn̄dit
se promptā ⁊ paratā di. Ecce ancilla dn̄i.⁊c̄.
¶ Tertio idē probat̄ rōne cōdescēsionis.s.ut
virginis exp̄meret̄ cōsensus. Si eni i matri
monio corporali reqrit̄ expressus ꝯsensus ꝑ
verba de p̄senti: multo magis in matrimo-
nio sp̄ūali:cum maioꝛ ꝯiunctio sit mētis q̄
carnis:iō ut ondêret̄ esse quoddā mr̄imoniū
sp̄ūale inter dei filiū ⁊ humanā naturā: ideo
ꝑ ānūciationē angeli expectabat̄ virginis cō
sensus loco totiꝰ humane nature. Rō auteꝫ
q̄re in incarnatiōe filij dei fuit necessariꝰ vir
ginis ꝯsensus:habet̄ in sermonario de pnia
in sermōe huiꝰdici.¶ Scd̄a ꝯclusio q̄ dr̄ ap
paritionis p̄supposito ꝙ hec ānunciatio de-
buerit fieri ꝑ angelum ut dictuꝫ est:ꝓbat̄ ꝙ
iste angelꝰdebuerit apparere in specie corpo
rali ſm Tho.in.3.pte.q.30.ar.3. Et.3.scripto
d.3.arti.i.q.⁊. Et Ricar.in.e.di.arti.2.q.vlti
ima.triplici rōne.¶ Prio rōne maioris cer
titudinis:ut.s.annūciatio esset certioꝛ. Nam
corporea ⁊ sensibilia certiora sunt nobis q̄
ea q̄ visione imaginaria apprehēdimꝰ:minꝰ
eni decipimur in his q̄ visibiliter cernimus:
ut g̃ qd̄ nunciabat̄ virgini manifestiꝰcēt:an-

gelus in visione corporea debuit apparere.
¶ Scđo idē ꝓbaṫ rōne maioris similitudinis
Nā sicut de⁹ inuisibilis: carnem visibilē vo
lebat assumere:sic angel⁹ nunciās debuit vi
sibilis apparere:ut ꝓportionareṫ nunci⁹ rei
nūciate:ergo pȝ ꝓpositū. ¶ Tertio idē ꝓbaṫ
rōne virginalis celsitudinis. Cōueniens eni
fuit dignitati virginis: ut sicut ipsa non solū
in mēte: sed etiā in carne debebat cōcipere:
⁊ sic angel⁹ debebat apparere nō soluȝ men
tali: sed etiā visione corporali: ut nō soluȝ in
tellect⁹: sed etiā delectareṫ sensus: q̄uis eniȝ
intellectualis visio melior sit corpali: vtraq̄
tn̄ simul efficatior inuenit̄: q̄ȝ vna sine altera
ꝓpter generalitatē humane cognitionis ad
sensuȝ: ꝓpter qđ btūs Augu. in quoddā ser-
mone inducit beatā virginē sic dicētē: Ve-
nit ad me Gabriel angel⁹ facie rutilās: ve-
ste coruscās: incessu mirabili. Hec autē non
possunt ptinere nisi ad corporalē visionē: er-
go ⁊c̄. Insup q̄uis visio intellectualis nō sic
stupefaciat ut corporalis: tn̄ corporalis appa
ruit ut dicit Origenes sup Luc̄. Angel⁹ ap-
parēs sciens humanā naturā ⁊ p̄cipue vir-
ginē esse fragilē: quia virginū est trepidare ⁊
ad oēm viri ingressuȝ pauere: ut dicit Am-
brosi⁹ sup Luc̄. i. Que cum audisset turbata
est ⁊c̄. Ideo fragilitate medeṫ. Vn̄ ⁊ tā Za-
charie q̄ȝ marie post turbationē diciṫ: Ne ti
meas. ⁊ ꝓpter hoc ut legiṫ in vita bti Anto-
nij. Non difficilis est bonoꝝ maloꝝūue spiri
tuū discretio: si eniȝ post timores successerit
gaudiū: a dn̄o sciam⁹ venisse auxiliuȝ: qr se-
curitas aīe p̄ntis maiestatis indiciuȝ est. Si
aūt incussa formido p̄mansērit: hostis est q
videṫ. Et sic patet scđa cōclusio. ¶ Tertia cō
clusio q̄ dr̄ conditionis. s. angeli missi triplici
cōsideratione hȝ declarari videlicȝ: Qualis
nois. Cui⁹ ordinis. Et quāti culminis fuerit.
¶ Primo cōsiderādū est cui⁹ nomis fuerit.
Nō eni oēs angeli nunciauerūt virgini ex
ea xp̄m nasciturū: sed Gabriel: ut habeṫ in
euāgelio hodierno: qđ equidē nomē pulchre
officio cōgruit: qr ſm Grego. Gabriel dei
fortitudo interpretaṫ: ad significādū φ incar
nationis mysteriū p dei fortitudinē erat nū
ciandū: similiter φ etiā dn̄s fortis ⁊ potens ve
niebat ad bellandū aereas ptātes: ideo Ga
briel q̄ dei fortitudo interpretaṫ virgini nun
ciat. Primo qr fortis est ad virginē fortem:

super oēs mulieres. ꝓuer. vltimo. Mulierȝ
fortē. ⁊c̄. Scđo fortis missus ē ꝓpter fortē. s.
xp̄m. đ q̄ in Psal. 23. Dn̄s fortis ⁊ potēs ⁊c̄.
Tertio fortis missus est ꝓpter fortē. s. ꝯ dia-
bolū Hiere. 46. Fortis impegit in fortē. ⁊c̄.
¶ Scđo considerandū est cui⁹ ordinis fuerit
hic angelus. Quidā eniȝ magnitudinē hui⁹
opis ꝯsiderātes dixerūt fuisse de supremis
sūmi ordinis prime ierarchie. Alij dixerūt fu
isse de medio ordine medie ierarchie: ut sic
correspōderet cōceptui nr̄i mediatoris. Nō
nulli autē doctrinā Dionysij sequentes in li
bro angelice ierarchie dicūt fuisse de infimo
ordine vltime ierarchie: qr idē ipse vult: φ to
ta nr̄a ierarchia ab ordine infimo regaṫ an-
geloꝝ. Ceteri vero sequētes quādā rōnem
hui⁹ nois: archāgel⁹: qđ est idē φ p̄ncipalis
nūci⁹ ⁊ magnus ardua: ⁊ p̄ncipalia nunciās:
dicūt fuisse de ordine archāgeloꝝ. i. de penul
timo ordine in fine ierarchie: qđ tenet Ric.
nr̄ vbi s̄. Et Tho. in. 3. pte. q. 30. ar. 2. Et in. 3.
scripto dis. 3. arti. 2. q. 2. Et probaṫ triplici rō-
ne. ¶ Primo ratione vtilitatis. Cum enim
Christus nasceretur ut inordinationem que
in angelis acciderat repararet: decreuit ut
in sua conceptione ordo ille celestis Ierar-
chie maxime seruaretur: ut scilicet supremi
angeli mediantibus infimis homines illu-
minaret. ¶ Secundo idem probatur ratiōe
cōmunitatis. ut enim tantū mysterium esset
cōmunius: decuit ut inferior angelus scilicet
Gabriel nunciaret. Cuȝ enim inferiores an
geli agant id quod a superioribus recipiunt
⁊ non econuerso: dum inferiores angeli nū-
ciant: ānunciatio per supiores in mediocres
⁊ per mediocres in inferiores explctur: qđ
non esset si superiores imediate annūciarēt.
¶ Tertio idem probatur rōne proprietatis:
quia sic saluatur proprietas ordinū. Naȝ ad
angelos pertinet dirigere actus hominis q
ad ipsum tm̄ pertinent. Unde dicuntur mi
nima nunciare. Ad archangelos vero perti
net dirigere actus hominis qui in totā mul
titudinē redundant. Unde ⁊ medij. s. archā
geli dicuntur quasi principes angeli. Quis
ergo consensus beate virginis per angelum
requirebatur: erat actus proprie singularis
in multitudinis vtilitatem redundans: ange
lus Gabriel debuit esse de ordine archāge
loꝝ. Attn̄ ſm Fran. de maironis in. 3. dis. 3.

Iste angelus fuit de supremo ordine ꝛ post i primo: quia ille imediate sequit virgine3: iō congruū fuit vt virgini familiarioꝛ esset: nec contradicit Dionisij auctas: qꝛ loquitur de lege cōmuni. Nam ad virginē bene potuit ex singulari gratia summus angelus dirigi: sicut filius dei. Tertio ꝯsiderandū est quāti culminis fuit. Nam ſm opi. Franci. fuit iste angelus oībus sublimioꝛ. ſm vero Tho. et Ricar. si queraī angelus nuncians supremꝰ vel summꝰ in alios fuerit. Rñdeo ꝛ dico nō fuisse summū simpliciter: qꝛ nec de suprema Jerarchia: nec etiam de media fuit. pōt aūt dici supremus vel summus duobus modis. Primo qꝛ credibile est ꝙ fuerit summus in ordine archangeloꝝ. Scdo dicit fuisse summus: quia summa. i. incarnationem saluatoris ꝛ salutem humani generis virgini nunciauit. Et sic a beato Gregorio exponitur in omel. de centū ouibꝰ. Et sic patet pars scdā huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur loci ꝛ persone ad quā missus est angelus congruentia.

Tertio igitur in isto sermone considerandum est loci ꝛ psone necnō ꝛ nominis eius ꝯgruentia huius v3 missionis: qꝛ sequit in euangelio. In ciuitatem gali. cui nomē naza. ꝛ reliqua que ibi hñtur. Primo igitur ꝯsideranda est loci ꝯgruētia circa quā tria notanda sunt. ꝑmū notandu3 est ſm Fran. de Me. in. 3. di. 3. ꝙ in hoc euāgelio innuitur quadruplex locus. Primus est terra ꝓmissionis vt locus remotus. Scdus est galilea que est pars illius terre vt locꝰ magis ꝓpinquus. Tertius nazareth vt ꝓpinquioꝛ. Quartus est locus secretus ꝛ sequestratus virginis: vbi credit fuisse virginē ad orationem sequestratā: ideo dicitur igressus angelus ad eam: in quo quidem loco: vt ipse oculis asperi: adhuc extant vestigia cuiusda3 ecclesie que fabricata fuit a ꝑmitiuis xpianis in huius mysterij honorem: ante cuius altare maius adhuc ē colūna lapidea erecta: que dicitur fuisse in medio oratorij inter virginē ꝛ angelum: quā pluries dulcissime sum amplexatus. Scdo notandū est ꝙ nazareth interpretat flos vel sanctitas: ꝛ galilea trāsmigratio: diciꝗ3 nazareth nō viculus vel vila sed ciuitas que omnia optime ꝯgruunt conceptioni xpi: quia in loco a mundi fastu ꝛ superbia seggregato: ꝛ humane noticie ꝛ experientie abscondito: ꝛ vili ꝯuersationi gentiū vicino: ꝛ in deum ꝛ eternam patriam suspirante: transmigrante: ꝛ puritate ꝛ sanctitate florido: ꝛ rationaliū affectionū ꝛ ciuiū collegio instar ciuitatis: q ſm ethimologiā est ciuiū vnitas: debuit Christus ꝯcipi. ¶ Tertio notandū est ꝙ ciuitas nazareth est quadā valle montibus circūdata que vallis est plena his tribus herbis. s. saluia: ruta: ꝛ atrimelia vsq3 in pñs: vt ipse ꝯsperi: ꝛ hoc eqdē ñ absq3 mysterio: quia vbi facta est Christi ꝯceptio: ibi certe magna dei sapientia demonstrata est: ꝛ non minoꝛ iustitia ꝛ bonitas: quia misericordia ꝛ veritas obuiauerunt sibi ꝛc. vt diffusiꝰ dictum est in sermonario de penitentia: i sermone huius dici. Nam per saluiā nihil aliō significat q̄3 sapientiam: qꝛ vt saluia sapida ē per rutam amaram iustitiam intelligo: per artemiliam que ad multa vt aiunt medici est vtilis: diuina bonitas ꝛ misericordia accipit que tria in filio dei ꝑfecte erant. Scdo considerāda ē cōuenientia ꝑsone: seqt i euāgelio. Ad virginē despon. viro cui no. erat Joseph vbi sciendū est ꝯgruū fuisse Christū concipi de femina virgine ꝛ despōsata: ꝛ omni perfectione perfecta. Primus dico ꝙ ꝯgruū fuit Christū cōcipi in femina postq̄3 de quacūq3 materia: qđ ꝓbat ſm Tho. in. 3. parte. q. 31. arti. 4. Primo rōne nobilitationis: quia. s. nobilitas cōditionis efficitur. Vnde Aug. i lib. 83. qōnū. q. xj. dicit. Hois liberatio i vtroq3 sexu debuit apparere. Nā quia sexus masculinus nobilioꝛ est feminino. humanā nā3 in sexu masculino assumpsit: qꝛ vero sexus femininꝰ liberādus erat. hinc est ꝙ de femina natus. Itē ne sexus femininꝰ tāq̄3 vilioꝛ contēpneret. vñ Aug. in lib. de agone xpiano sic dicit. Nolite vosmetipsos ꝯtēnere viri. filiꝰ eni dei vir suscepit. nolite vosmetipsos ꝯtēnere feie: filius dei natus est de feia. ¶ Scdo rōne verificatiōis: qꝛ sic veritas incarnatōis diuine oñdit. vñ Ambro. i lib. de incarnatōe sic ait. Multa ſm nām inuenies vltra nām ſ3 ꝯditionē etiam nāe xps in vtero feminei corporis fuit: sed ꝯtra ꝯditionē nāe virgo cō cepit: ꝛ virgo generauit: vt crederes qꝛ deus erat q inouabat humanā nām: ꝛ hō erat qui ſm nām nascebaī ex hoie. Et Augu. in epl'a ad volusianū dicit. Si oipotens deꝰ hoiem vtiq3 formatiue: nō ex materno vtero crearet

ſed repentinū inferret aſpectibus: nō̄ne opi-
nionē affirmaret erroris: vt hoiem veꝝ nul-
lomodo ſuſcepiſſe crederet: ⁊ dū oia mirabi-
liter fecit auferret qđ miſericorditer fecit. nūc
vero inter deū ⁊ hoiem mediator apparuit:
vt in vnitate pſone copulans vtrāqꝫ nām: ⁊
ſolita ſublimaret inſolitis: ⁊ inſolita ſolitis tē
peraret. ¶ Tertio idem ꝓbat rōne pfectiōis
qꝛ ꝑ hec diuerſitas gnātiōis nr̄e humane ꝑ-
ficit: qđ ſic pꝫ. Nam p̄mus hō ꝓductus ē ex
limo terre ſine viro ⁊ fcia. Eua ex viro ſine
fcia eſt ꝓducta ceteri hoies ex viro ⁊ fcia ꝓ-
creant. vñ hoc quartū q̄ſi ꝓpriū xp̄o relinqt
vt ex fcia abſqꝫ viro naſcat. Sꝫ forte qs op-
poſitū dicet tali rōne. Quicūqꝫ ꝯcipit ex fcia
quādā imundiciā patit: vt dicit Job. 25. Nū
qd iuſtificari pōt hō cōpatꝰ deo: aut appere
mundus natꝰ ex muliere: ſꝫ in xp̄o nulla imū
dicia eſſe debuit. ip̄e eſt eni dei ſapia: de q̊ dr̄
Sap̄. 7. ꝙ nihil inqnatū in illam incurrit: g̊
videt ꝙ dei filius nō debuerit ex fcia carnē
aſſumē. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ in ꝯceptiōe viri ex
fcia nō eſt aliq̄ imundicia inquātū eſt opꝰ dei
ſꝫ ꝓut ex pctō ꝓueniens ꝓut aliqs ꝯcipit ex
libidine ex cōmixtione maris ⁊ fcie: qđ i xp̄o
minime fuit: qꝛ de ſpūſancto ꝯceptꝰ ē. Scđo
dico ꝯgruū fuiſſe xp̄m de virgine ⁊ deſpōſa
ta ꝯcipi: qꝛ dr̄ in verbis ꝓpoſitis. Ecce vir-
go cōcipiet. ſm eni Tho. i. 3. parte. q. 28. ar. j.
fuit conueniens dei genitricē eſſe virginem:
rōne triplici. Primo. propter mittentis di-
gnitatē ꝯſeruandā. Filius eni alicuius nobi
liſſimi pr̄is non dꝫ attribui alicui pr̄i ignobi
li ⁊ indigno: ſꝫ xp̄s eſt filius eterni pr̄is: verꝰ
⁊ nālis ⁊ ꝯſubſtātialis: g̊ indignū fuiſſet ⁊ i-
ꝯueniēs aliū pr̄em hr̄e q̄ꝫ deū: ne dei patris
dignitas ad aliū trāſferret. Scđo fuit ꝯueni
ens ꝓpter naſcētis puritatē oñdendā. vide-
mus eni florē a radice naſci ſine radicis cor-
ruptiōe: ⁊ ſplendor a luce ⁊ ſole: ſine lucis vl̄
ſolis corruptiōe vel leſione: ⁊ verbum a corde
abſqꝫ eius corruptione. cū g̊ xp̄s ſit flos a ra
dice pr̄na ꝓcedēs: ⁊ ſplendor lucis eterne: et
dei pr̄is verbū: ꝯueniēs fuit abſqꝫ pr̄is cor-
ruptiōe ꝯcipi. Nā ſi ꝯceptio verbi nr̄i qđ eſt
ipfectū corruptionē nō patit: multo magi cō
ceptio pfecti ⁊ diuini verbi corruptionē non
patit. Quia igit caro ſic fuit a verbo dei aſſū
pta vt cēt caro verbi dei: ꝯueniēs fuit ꝙ ip̄a
caro ſine corruptione mr̄is ꝯcipet. ¶ Tertio
hoc ipſum fuit ꝯueniens ꝓpter finis vtilita-
tem aſſequēdā. Nam finis incarnatiōis xp̄i
fuit vt hoies in filios dei ceſſerent. renaſcūt. n.
filij dei nō ex voluntate carnis neqꝫ ex volū
tate viri: ſꝫ ex deo. i. ex dei virtute. cuius rei ſi
gnū apparere debuit in ipſa ꝯceptiōe xp̄i ex
mr̄e virgine imaculata ⁊ icorrupta. vñ Aug.
dicit in lib. de ſancta virginitate. Oportebat
caput nr̄m. ſ. xp̄m ꝓpter inſigne miraculum
ſm corpꝰ de virgine naſci vt ſignificaret mē-
bra ſua de virgine eccl̄ia ſm ſpm̄ naſcitura.
Sed forte argues in oppoſitū. ſ. ꝙ mr̄ dei nō
fuit virgo in ꝯcipiēdo xp̄m tali rōne. Chriſtꝰ
fuit eiuſdē ſpēi cuꝫ alijs hoibus: ſm illud ad
phil. 2. In ſilitudinē hoiuꝫ factꝰ eſt ⁊ hitu iuē-
tꝰ vt hō: cū g̊ alij hoies generēt ex cōmixtōe
maris ⁊ fcie vr̄ etiā ꝙ ſili mō fuerit ⁊ ip̄e ge
nitus. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ alia rō locū hꝫ i his
q̄ ꝓcedūt in eſſe ꝑ viā nāe eo ꝙ nā ſic eſt de
terminata ad vnū effectū: ita etiā eſt determi
nata ad vnū modū ꝓducendi illuꝫ. Sꝫ cum
virtus ſupnaturalis. ſ. diuina ſit infinita ſicut
non eſt determinata ad vnū effectū: ita non
eſt determinata ad vnū producendi modum
quēcūqꝫ effectū. Et iō q̄ꝫuis virtus nālis nō
poſſit tranſmutare ad certā formā: niſi deter
minatā māꝫ in quācūqꝫ formā: vñ ſicut trāſ
mutauit limū terre in corpus Ade. Ita i cor
pus xp̄i trāſmutauit māꝫ a mr̄e miniſtrataꝫ
rē ſi nō cēt ſufficiēs mā ad nālem ꝯceptum.
Rō aūt quare voluerit eē deſponſata: habet
in ſermonario de pnia i ſermone vigilie na-
tiuitatis dn̄i. Sup illud cū deſponſata eſſet
virgo. ¶ Tertio fuit ꝯgruū xp̄m ꝯcipi đ mr̄e
pfecta: qđ ſm Alex. de al. in. j. pte in tractatu
de potentia dei. q. vlti. Deꝰ potuit facē mūdū
meliorē in rn̄ſione argumentoꝝ ⁊ Tho in. j.
ſcripto di. 42. ar. 3. Et. j. pte. q. 25. arti. 6. ꝓbat
tali rōne. Perfectū eſt cui nihil addi pōt ſm
phm̄. i. 3. phiſyco. Sꝫ btā virgo inquātū ē mr̄
eſt talis: qđ ſic ꝓbo. Lꝫ eni deus oēm creatu
rā in pfectiōe accidētali poſſit in ifinitū facē
meliorē: i pfectiōe tn̄ nāli nō p̄t facē meliorē
verbi grā. Nō pōt facē quaternariū maiorē
ql ſi eſſet maior iā nō cēt q̄ternarius ſꝫ alius
numerus. ſicut eni habet additio vl ſubtra-
ctio vnitatis i numeris: ſic ſe habet additio
differentie ſubſtātialis in diffinitiōibꝰ. A ſili
lꝫ deus potuerit btāꝫ virginē vt dei creaturā
vel vt mulierē facē meliorē i pfectiōe accidē
tali: nō tn̄ potuit facē vt cēt melior mater: vl
melioris mr̄: ⁊ ordinata ad maius bonū: ita

q̃ his tribus nõ põt aliqd fieri melius.s.humanitate xp̃i:beatitudine creata:⁊ btã virgie. Qð pz q2 h tria hñt quãdã dignitatẽ infinitam ex bono ĩfinito qð deus est. Nã humanitas xp̃i hz dignitatẽ ĩfinitã ex hoc q̃ ẽ dei finitio:⁊ btã virgo ex h q̃ est mr̃ dei:dignitatem infinitã hz. Et ex hac parte nõ põt ei aliqd melius fieri: sicut nõ põt esse aliqd meli⁹ deo: Et sic pz qd dicẽdũ sit de ꝯditõe psone ꝯceptõis xp̃i. ¶ Tertio ꝯsiderandũ est ꝯgruentia nois eius: quare seqꝛ̃ ⁊ nomẽ virginis maria:qð nomẽ fm tres interpretatiões optime cõuenit ei. Nam interpretaꝛ̃ stella maris: mare amaꝝ ⁊ illuminata: vel illuminatrix. Primo eni fuit stella maris.i.nauigantium per hoc mare magnũ: sicut eni acus vl ferrum ad tactum petre adamantine respicit stellã poli australis:vel aglonaris: sic corda quãtũcũqz dura tacta a xp̃o petra:respiciunt Mariã: vt eius aspectu ⁊ ꝓtectiõe regãtur: Qð ꝯfirmat Ber.in quodã sermone di. Si criminũ imanitate turbatus:si ꝯsciẽ feditate cõfusus: si iudicij horrore pterritus:si baratro despatõis absortus. Mariã cogita: mariam inuoca. Nã ipsam cogitãs nõ erras:ipsaz inuocans nõ despas:ipsam sequẽs nõ deuias ipsa te tenẽte nõ corruis: ipsa ꝓpicia puenis ⁊ sic in teipso experiri poteris q̃z merito dcm̃ sit. Maria maris stella.hec ille. ¶ Scðo fuit mare amaꝝ p sui mortificationẽ: p xp̃i passionẽ p oiuz dei offensaꝝ ⁊ humani generis miseriaꝝ deplorationẽ. Quapropter sua oratione ⁊ intercessione nos refouet. vñ Aug.in quodã sermone de assumptiõe virginis ait. Cunctis pconijs veneremur mariã: vt ipsa nos inter ꝓcellas seculi feruentes aspiciat:et ipsa inter cursus mundiales cõtinua oratiõe ꝯfoueat.neqz eni dubiũ que meruit pro liberandis ꝓferre preciũ:vt possit liberatis ipartiri suffragiũ.h ille. ¶ Tertio fuit illuminata seu illuminatrix oꝫ:q2 vt ait Aug. in sermõe 2.de natiuitate dñi. Fctã est maria fenestra celi:q2 p ipsam deus verbũ fudit seculi lumẽ facta est maria scala celestis: q2 p ipsaz deus descendit ad terras vt p ipsã hoies ad celos mereanꝛ̃ ascendere. Ipsis enim lz illuc ascẽdere qui deũ crediderũt p virginẽ mariã ad terras descendisse: Facta est maria restauratio feminaꝝ:q2 p eam a ruina pme maledictionis ꝓbanꝛ̃ esse subtracte. h ille. His igiꝛ̃ premissis ingressus angelus ad eam quã salutando dixit. Aue gr̃a plena ⁊c̃. q̃ salutatõe ⁊ disputatõe cõpleta. btã virgo ꝯsentiẽs dixit. Ecce ancilla dñi fiat mihi fm verbũ tuũ ⁊ sic effectualꝛ̃ adimpleta est ꝓphia. vestris dilectionibus ꝓposita.s. Ecce virgo conci.⁊c̃. Quã qdẽ virginẽ totis viribus nos exorare ꝯuenit: vt eius filij fidem ⁊ gr̃am quã iã induimus ꝯsequaꝛ̃ effectũ: ⁊ tandem cum eis ꝑpetua in glia cõgaudeamus. Amen.

¶ Dñica resurrectionis de apparitionibus a xp̃o factis in eadem sua resurrectione. Sermo.70.

Pasca nostruz imolatus est xp̃s. itaqz epulemur non in fermento veteri: neqz in fermẽto malitie ⁊ nequitie: sed in azimis sinceritatis ⁊ veritatis. Scribunꝛ̃ hec verba pme ad cor.5.c. ⁊ in ep̃la occurrentis solẽnitatis. Cũ nostrũ caput hodie deuicta morte a mortuis resurrexerit xp̃s:suauissimi frẽs: dignũ eqdẽ ⁊ ꝯgruũ est simul ⁊ nos cõgaudẽ. hec eni est dies: vt ꝓpha ait. Quã fecit dñs exultemus ⁊ letemur in ea: q2 vt dicit aurelius Aug.in sermone quodam resurrectõis: in hac nocte captiuitas soluitur: vita in Adam amissa restauraꝛ̃: in hac nocte ꝓthoplaustus antiqu⁹ peregrinus redijt ad paradisi patriã: xp̃o iubente cherubin apire. Ab hac eni nocte diuine resurrectionis paradisus pz: nulli claudiꝛ̃ nisi a seipso:nulli aperiꝛ̃ nisi a xp̃o.h ille. Ad hanc letitiã hñdam hortaꝛ̃ nos ap̃s in verbis ꝓpositis dicens. Pasca nr̃m imola. est xp̃s.s.ꝑus moriendo ⁊ seipsum ꝓ nobis imolando.iõ hodie tãto plus gloriosus de morte resurrexit: qua ex re seqꝛ̃:nõ itaqz ep.i.s.v.⁊c̃. De qua xp̃i resurrextiõe: q2 in alijs tractatibus duplicatos sermones fecim⁹ in pñtiarũ solũ de xp̃i apparitiõib⁹ in hac die factis triplici distinctõe: quãtũ in nobis erit: dare noticiam vobis laborabim⁹. Et pmo de ipsis dicamus in generali. Scðo in particulari. Tertio in cõmuni.

¶ Pars pma huius sermonis in qua tractatur de apparitionibus Christi in resurrectione factis in generali.

PRimo in isto sermone de apparitio
nibus factis a xp̄o in resurrectōe sua
in gn̄āli tria notāda sunt. Primo no
tandū ē q̄ quis inueniat: vt ait Aug. in li. 2.
de trinitate. q̄ dn̄s apparuerit in veteri testō
τ etiā i nouo. In veteri sicut fuit Gen̄. 18. ad
Abraā τ Moysi in rubo Exod. 3. In nouo
aūt sicut fecit post resurrectionē suā: vt hr̄ in
fine oīuz euangelistar̄. Attn̄ he apparitiōes
fuerunt diuersimode facte: q̄z vt ait Alexā. in
j. pte i tractatu de resurrectōe xp̄i. q. vlti. Illa
apparitio q̄ fuit in veteri testō pōt dici mani
festatio diuine nāe imutabilis i subiecta crea
tura mutabili. oportebat eni sicut dic̄ Aug. q̄
psona illa eēt mutabilis: q̄z sic̄ dicit ibi. Q̄d ē
qd̄ visibile est mutabile est. Apparitio vero
prout est in nouo testō pōt dici corporis im-
passibilis: q̄si passibilis osn̄sio. q̄ si ɔ̄ pdcā ar-
guat̄ sic. Si xp̄s apparuit visibilis τ gl̄iosus
oculis non glorificatis cū oē visibile: sicut dic̄
Aug. sit mutabile: ḡ apparuit τ mutabilis.
Ad h̄ r̄ndet̄ q̄ si dicat̄ ibi mutabile p mu
tabili b̄z locū: sic corp⁹ gl̄ificatū fuit mutabile
agilitas eni est dos ipsius corporis gl̄ificati.
Si āt dicat̄ mutabile pro corruptibili: tūc nō
seqt̄ fuit visibile: ḡ mutabile. i. corruptibile: sed
sequeret̄ ḡ corruptibile vel tāq̄z corruptibile: τ
ver̄ est h̄ solū q̄ corpus xp̄i tāq̄z corruptibile
nō tāq̄z gl̄iosuz videbat̄ ab illis. Scd̄o no
tandū est b̄m Tho. in. 3. pte. q. 56. ar. 6. q̄ xp̄s
in resurrectiōe sua apparuit i corpore vero τ
non ficto. Qd̄ pbat̄ tripl̄r. Primo ex come-
stione. nā comedē est actus vite aiam h̄ntis:
ergo qcunq̄z comedit vere viuit: s̄z xp̄s vere
comedit nō cibi indigentia: s̄z vt sui corporis
osn̄deret potētiā τ nām veram sicut dic̄ Aug.
13. de ciui. dei. Beda sup Luc̄. volēs modum
osn̄dē quo xp̄s comedit ponit tale exēplū. Al̄r
sorbet terra siciens aquā: al̄r radius solis ca
lens. Illa. s. terra absorbet aquā idigēs. Iste
sc̄z radius solis potētia: sic al̄r comedit xp̄s: τ
al̄r nos: al̄r angeli. Nā xp̄s comedit non ex i
digentia deperditiōis: q̄z talis indigentia nō
est in corporib⁹ glorificatis. vn̄ Aug. L̄z xp̄s
manducaret nullo mō conuertebat̄ cibus in
corpus eius: sed ideo vesci voluit ad insinu-
andum veritatem resurrectiōis eius. s. q̄ cor
pus suum erat ver̄ τ non fantasticū. nos aūt
comedimus ppter restaurationez deperditi
que fit per cibum qui cōuertitur in substan-
tiam nutriti. corpora aūt que non sunt viua
nec animata non comedunt l̄z cibum terant
τ deorsum trahant: vt fuerunt angeli qui ap
paruerunt Abrae τ Thobie. Scd̄o idem
probatur b̄m Tho. in. 3. parte. q. 55. arti. 6. ex
palpatiōe sic. Luc̄. vlti. dicitur. q̄ stetit Iesus
in medio discipu. suor̄ τ dixit. Quid turbati
estis. Videte manus meas τ pedes q̄z ipse
ego sum. Palpate τ videte: q̄z sp̄us carnem
τ ossa non h̄z: sic̄ me videtis h̄re. quasi dicat
b̄m glo. vos turbati estis: q̄z putatis me esse
fantasma: sed scitote q̄z sp̄us ossa τ carnē nō
habet: ego aūt carnē τ ossa habeo. q̄ autem
corpus xp̄i fuerit palpabile. pbo sic. Illd̄ qd̄
est compositum ex quattuor elementis: τ h̄et
tangibiles qualitates illud est palpabile: sed
corpus xp̄i fuit h̄mōi: ḡ fuit ver̄ τ non fanta
sticum: qd̄ nec est cōpositum ex quattuor ele
mentis: nec h̄z tangibiles qualitates. Ter
tio idem probatur b̄m Tho. vbi supra arti. j.
euidentius sic. Resurrectio est eius qd̄ ceci
dit reassumptio: sed in passione fuit separata
vera anima Christi a vero corpore. q̄ si cō-
tra predicta arguatur sic. corpus palpabile ē
corruptibile: sed corpus Christi post resurre-
ctionem fuit incorruptibile: ergo non fuit pal
pabile: cuius contrarium habetur Luc̄. vlti.
vt dictum est. glo. ibi sic dicit. dn̄s in suo cor
pore duo contraria ostendit. s. corpus palpa-
bile τ eiusdem nature: vt informaret ad fidē
τ corpus incorruptibile alterius glorie: vt in
uitet ad premium. R̄ndeo τ dico q̄ corp⁹
Christi esse palpabile τ incorruptibile eē non
sunt contraria simpliciter: sed solum b̄m na
turalem rōnem. vnde corpus glorificatū nō
est palpabile naturaliter a manibus: nō glo
rificatis: sicut nec visibile ab oculis non glo-
rificatis. Corpus enim glorificatū de natura
sue glorie habet vt videatur si vult. τ si non
vult non videatur: similiter est de palpatiōe
vt palpetur quādo vult: τ non cum non vult
vnde beatus Bartholomeus etiā adhuc nō
glorificatus miraculose cum nolebat non vi
debatur. τ cum volebat videri videbatur.
Ita corpus glorificatum habet ex natura sue
glorie. Tertio notandum est q̄ corpus
Christi apparuit in resurrectione sua demō-
strans non solum fuisse passum: sed etiā tunc
resurrexisse gloriosum. Nam cuz resurrectio
fit motus a mutabilitate ad imutabilitatem
sine insinuatōe mutabilitatis pcedēt̄: τ imu
tabilitas sequēt̄ n̄ mōstrabat̄ resurrectio. vn̄

spiritus mutabiles non dicuntur resurgere: nec corpora si semp fuisse imortabilia resurgere dicerentur. vnde Damas. di. resurrectio est eius quod cecidit iterata surrectio: et sz h ergo ad probanduz resurrectioné Christi nõ solum oportuit manifestari gloriam quaz habuit vel habebat: sed passioné etiam que precesserat gloriam: et etiam vt idem se monstraret qui prius passus: nunc gloriosus: et sic patet argumenta aparitionũ. q autem palpabilem se prebuerit in loco vulnerũ argumẽtum fuit: q fuerat passus. q autez intrauerit ianuis clausis: argumentũ fuit eis corpus eius esse gloriosum. Non quia h perpenderẽt sensu exteriori: sed ↄferendum in rõne sensu poterant h pmo cognoscere. si enim prius non erat ibi et postmodum erat cum fores essent clause: et ante: et post potuerunt intelligere ipz intrasse ianuis clausis: et ex h vlterius q erat spiritus vel corpus subtile. Sed non erat spiritus quod palpando cognouerunt sic esse: sz corpus gloriosum intellexerunt. q autem prebuerit se visibilem sub eisdem liniamentis et forma in quibus erat ante resurrectioné: argumentũ fuit idem esse qui prius passus nũc gloriosus. q si ↄtra arguat sic. Christus se pbuit palpabilé: vt patet ex dictis. si ergo i palpatione illa non solum fuerũt extrema ↄtingentium simul: imo etiam imutatio tangentis a ↄtingente: aliter enim non esset palpatio: sed tangens non erat corpus glorificatũ: ergo prebuit se palpabilem sm qualitates tactus: cuiusmodi sunt calidum frigidum aspe rum lene etc. que non sunt ↄditiones corporum glorificatorum. Igitur ex his magis se demonstrabat resurrexisse non gloriosum q̃ gloriosum. cuius oppositum probatum est. ¶ Ad h respondet sm Alexan. q sunt quedam sensibilia ppria quedam cõia: tactu ergo in palpatione corporis Christi non fuit comprehensa differentia sensibilis proprij: vtpote q eet calidum vel frigidum vel hmõi: sed pceptũ fuit esse corpus: et q talis figure et talis forme vnde non sequitur fuit palpatum: ergo calidum vel frigidum vel huiusmodi: sed soluz q fuit corpus vel sic figuratum: vel sic formatum. Si ergo obijcitur q si fuit ibi tactus fuit ibi imutatio. Dicimus q h imutatio nõ fuit ex parte eius quod recipiebat: sed magis ex parte recipientis. Ad quorum dictorum cõfirmationem dicit Aug. in sermone de traditione symboli. Si credidisti de deo qd dedecoris est: qd vite crede. sicut enim in passione mysterium pietatis est: ita in resurrectione operatio ptãtis: vt ait ipse. potestaté habeo ponere aiam meã etc. Quõ itaqz illi non suppetebat vita post mortem: cui mori non fuit cõditio: sed potestas: nec magnũ sane est si dicamus potuit Christus resurgere: cum impossibile fuerit vt auctor vite nõ rediret ad vitã: aut quõ poterat inferri legibus detineri: qui idcirco est mortuus vt mors amitteret ptãté nihil ergo vltra de eius passionibus confundamur: nihil de eius morte trepidemus: cui et resurgendi potestas erat: et natura viuẽdi: cuius aũt dementie est illum credere non resurrexisse: ad cuius preceptũ de tumulo mortuus emersit. hec ibi. Et sic patet pars pma huius sermonis.

¶ Pars scda huius sermonis in qua tractatur de apparitionibus Christi in resurrectione factis in pticulari Magdalene et alijs mulieribus: et Petro.

Secundo in isto sermone tractanduz est de apparitionibus Christi in resurrecõe factis in pticulari. Primo marie magdalene soli. Scdo ipsi et alijs sil. Tertio etiam ipsi Petro soli. ¶ Prio igit in ista parte relinquẽdo apparitionem factã beate virgini de qua nulla mẽtio fit ab euangelistis: cum tñ fuerit omniũ excellentior et primaria vt abunde dictũ est in sermonario de penitentia. Dicimus q Christus vt dicit Mar. vltimo. Prio apparuit marie magdalene ante omnes alios apostolos. Ratio hus est breuiter assignata i loco superius ãnotato sed nunc breuitatis gratia solum huius apparitionis videamus modum. Nam vt ht Mar. 16. et in euangelio hodierno. Maria magdalene et maria Ja. et Sa. emerũt aromata vt venientes vngerent Jesum: Cũ magna reuerentia. Et valde mane. i. cum adhuc essent tenebre super terram. s. qñ mote sunt: sed sm Jo. 20. c. orto iam sole peruenerũt ad monumentũ: et dicebant adinuicem: quis reuoluet nobis lapidẽ ab hostio monumenti. et respicientes. s. cum iam ad monumentum venissent: et adhuc non intrassent: viderunt reuolutum lapidem: iam enim terremotus factus erat: et angelus dñi descenderat qui lapidez reuoluerat. vt dicit Mat. vlti. Magdalena aũt vt vidit sublatum lapidem: antequã aliqd

insperisset: pro ereto suspicans corpus ablatum: subito cucurrit ad Petrum ⁊ Joānez vt dicit Joā. diritqȝ eis. Tullerunt dn̄m de monumento q tunc ambo venerunt ad sepulchrum. Jo.aūt citius veniens ꝓspexit in monumentum:⁊ nō introiuit; viditqȝ linteamina deposita. Petr⁹ aūt veniens introiuit in illud. Postmodū aūt ⁊ Jo.introiuit:⁊ sicr crediderunt dn̄m esse sublatuȝ. nondū enim sciebant scripturam dicentē.ꝙ oportebat eū a mortuis resurgē. Postqȝ aūt magdalena ad sepulchrum redijt vna cū sodalibus suis. Introeuntes in mo.inue.iu.sc.in dex.cop.s.c. ⁊ ob.qui dirit eis: nolite expaue. Jesum queritis naza.sur.non est hic. ecce lo.vbi po.eum sed ite ⁊ di.dis.eius ⁊ Pe.q.pre.v. in ga. ibi eū vide.sicut dirit vobis. Quo audito exeuntes quasi recedere disponebant: sed amore Jesu iterū monumentū introierunt: viderūt qȝ duos angelos stantes: qui dicunt eis: qd queritis viuentem cū mortuis. surrexit non est hic: quo audito due tristitia affecte abierūt: sed vt dicit Jo.20. Maria stabat ad monumentū foris plorans. Plorabat enim et lachrymę eius in maxillis ei⁹:⁊ nō est qui cōsoletur eā ex omnibus caris eius. O magdalena quid spei: quid consilij: aut quid cordis erat tibi vt sola remaneres ad monumentū Ille enim queris dolorē tuū videt negligere lachrymas tuas non videt respicere vel curare: vocas eum ⁊ non audit: queris eum et non inuenis pulsas ⁊ non aperit: sequeris et fugit: sed quia amor feruens quiescere non finit: ideo dum sic fleret inclinauit se ⁊ prospexit in monumentū: qꝛ ẜm Greg. Amanti semel aspexisse non sufficit: quia vis amoris intentionem multiplicat inquisitionis. ⁊ ẜm Aug. Iterꝫ ꝓspexit dolens: nec suis nec aliorum oculis putabat esse credendū: ⁊ tunc vidit duos angelos vnum ad caput ⁊ aliuȝ ad pedes vbi positum fuerat corpus Jesu: O magdalena sufficiat tibi angelorum consolatio. rn̄dit Magdalena illud Aug. Si cuncta que fecisti dederis mihi non sufficiunt serue tue: da te solum ⁊ sufficit: dicūt ei angeli mulier quid ploras: rn̄dit qꝛ tullerūt dn̄m meū: ipsum quero solū: ipsum ploro: ipse solus pōt me ꝯsolari: sed nescio vbi posuerunt eum: q̄siui eum in monumēto ⁊ non inueni: vocaui ⁊ non rn̄dit mihi. Heu me miserā: quid agā quo ibo: quo abijt ille quē diligit anima mea surgam certe ⁊ circuibo oīa loca que potero: ⁊ non dabo somnū oculis donec inueniam eum. Cum igitur sic deficeret ⁊ doleret: conuersa est retrorsum. Hic vero ẜm Crisosto. super Jo. ꝙ angeli videntes Jesum propter reuerentiā eius insurrexerunt in signū amoris honoris: quod maria videns conuersa ē retrorsum: vt videret quē angeli sic venerabantur. ⁊ sic vidit stanteȝ Jesum ⁊ nesciebat ꝙ Jesus esset. O dolor miserabilis. O dolor amarus. O dolor mirabilis. mulier eniȝ nube obtecta: non videbat solem qui dirit ei mulier qd ploras: at illa existimans ꝙ ortulanus esset. Quare aūt ei sic apparuerit: assignatur triplex ratio ẜm Pe. Jo. sup euangelium Jo. Prima est vt per gradus ꝯgrue ordinatos ad Christi visionē ⁊ cognitionem perduceret: ⁊ vt si ex dilectione finis desiderati eius ad ipsum amor ⁊ desideriū ampli⁹ accenderet: ⁊ eo ipso ad ipsum videndū amplius disponeret. Scd̄a ē vt Christus se cōformaret mētali dispositioni eius: ⁊ sic se cōformando eam nobis insinuaret: quia enim maria partim amabat partim hesitabat. iō Christus partim se ei ostēdebat: ⁊ partim se illi abscondebat. Tertia est ꝓpter varia mysteria in suis actibus ⁊ corporalibus apparitionibus declaranda: quoꝝ in ꝓposito vnū est: ꝙ ipse in orto scripture sacre ⁊ ecclesie et cuiuslibet aie sancte verus ortolan⁹ apparet. Sequit qđ dirit ei. Dn̄e si tu sustulisti eum. existimauit enim eum fortasse tāqȝ illius loci custodem: ⁊ ortolanū corpus asportasse: ideo addit: dicito mihi vbi posuisti eum: ⁊ ego eū tollam. O maria quid dicis: ⁊ ego eū tollā. Joseph enim timuit ⁊ non fuit ausus tollere corpus eius de cruce: nisi in nocte: ⁊ licentiā acciperet a Pillato: tu aūt non prestolaris noctem: nec licentiā queris: sed dicis audax ⁊ ego eum tollam. O mirabilis audacia mulieris. O magdalena si forte positū eēt i atriū principis sacerdotum: quid facies: Et ego eū tollam. Si in domū Pillati: ⁊ ego eū tollā O mulier non mulier: magna est cōstantia tua: nullū locum excipis: nullū tp̄s expectas sed absolute ꝓmittis. Dicito mihi ⁊ ego eū tollam. Sed qūo o magdalena qbus virib⁹ quo ingenio corpus tam grande poteris portare sola: an credis socias habere tecum: recesserunt: ⁊ ego eum tollam. Amor eni impossibile: ad possibile: sua opinione reducit:

z qd̄ nequit efficere: posse se credit: tu ḡ bone Jesu noli amplius ꝓtrahere desideriū eius iam enim triduo sustinet te: nec habet vnde satiet desiderium anime sue nisi panē corporis tui porrigas ei. tu enim ais. Qui mane vigilauerit ad me ueniet me. Unde Ber. dic. Mane cum adhuc tenebre essent sup terraz venit ad te: manifesta ei teipsuz. ait ei Jesus Maria. O vox suauis. O vox dulcis: z vox amena penetrans vsq3 ad intima cordis: statim vt audiuit hanc vocē maria: reuixit spiritus eius ꝯuersaq3 retrorsuz ait. Raboni. i. magister bone. O mutatio dextere excelsi: o misericordia redēptoris: o pietas saluatoris cōuersus est dolor magnꝰ in gaudiū magnū z lachryme doloris in gaudium amoris. vn̄ sicut solita erat: cucurrit ad pedes eius: s3 dic ei dn̄s. Noli me tangē. quasi dicat. sufficiat tibi hec ꝯsolatio z iocunditas. nolo amplius tibi dare: q2 nūdum ascendi ad patrem meū qd̄ tripliciter exponit̄ ſm Pe. Jo. Primo sic noli. i. non audeas me tangere: q2 non es digna. nūdum enim in corde tuo ascendi ad patrem meū. i. ad equalitatē patris mei cui. s. nō credis me esse equalē. Scd̄o exponit̄ sic noli me tangere. i. noli mihi sic puro homini reuerentiam exhibere: sicut facis: z facere intendis: qd̄ p3 q2 in corde tuo nundu3 ascendi ad. p. me. Tertio sic noli me tangere. s. tan̄q̄ volens vt amodo cum longe ei maiore reuerentia loquat̄: vnde nec de cetero discipulis apparet tan̄q̄ cū eis cōuersans: vt reuerentiꝰ ei attendant. ſm vero Aug. per hoc significabat̄ ecclesia de gentibus: que in Christum non credidit: nisi postq̄ in celū ascendit: vel ſm quosdam pōt dici: ꝙ hoc dixit vt illā humiliaret: ne nimis p̄sumeret: q2 ipsu3 resuscitatū. p̄ma oiu3 ꝯspetisset: distullitq3 ei ꝯcedē tactum: donec scd̄a vice cum alijs appareret. O dulcissime dn̄e: o magister q̄3 bonus es his qui recto sunt corde z q̄3 felices q sperāt in te. diligis enim diligentes te: z nūq̄3 deseris sperantes in te. Ecce enim hec dilectrix tua q̄siuit te: z te inuenit. Cui dn̄s dixit. Uade ad fratres meos z dic eis. Ascendo ad p̄re3 meū z patrē vestrū deū meū z deū vestrum statimq3 disparuit. z sic patet p̄ma apparitio.

¶ Scd̄o in ista parte dico hac die scd̄a3 apparitione3 factam esse tribus marijs simul. Ratio aūt quare Christus apparuerit p̄mo mulieribus z per eas ap̄lis resurrectionem suam nunciare facit: pōt assignari triplex ſ3 Pe. Jo. sup Mat. Prima est corrEspōdētia nostre reparationis ad priorē lapsum. decuit enim sicut iniqua suasio serpētis p Euā nunciata Ade: mortem induxit: ꝙ sic resurrectio vite nostre Christi v3: p mulieres denūciata viris: vitam gratie reformaret. Scd̄a est in differentia sexuum respectu gratie sue. Decuit enim ostendere se non ꝯtēnere sexū muliebrem: nec attendere sexum statum vel dignitatem: sed solam animi deuotionem.

Tertia est significantia mysterior̄: q2 contemplatiua aīa que se habet ad deū vt sponsa. p̄mo suscipit illuminatiōes diuinas: z denunciat intellectui pratico: ita mulier denunciat resurrectione3 Christi discipulis: ecclesie prelatis qui ad ecclesiam quā regunt: se hn̄t sicut vir ad sponsam. Et hoc modo Judith. quodāmodo sacerdotibus prefuit z p̄ncipibꝰ sue gentis: cu3 dedit ꝯsilium z victoriam reportauit. Cū aūt disparuisset dn̄s Jesus ab oculis Magdalene: illa iam in fide stabilita egreditur ortum subito: nec vltra vbi se aspiceret inclinauit: nec amplius requisiuit si adhuc essent angeli: de resurrectiōe credula: de quesito iocōda: de inuento aīo ꝯsolata: aīo z corpore festinabat iussa dn̄i explere. sicq3 festina preuenit socias que domum redibant: lento z tristi gradu: quas etiam sociali discretione detento pede atq3 interposita sessione: dum hec cum Magdalena fiebant nescientes credimus expectasse: ad quas cū peruenis3 Magdalena leto aīo z hilari vultu: festiuo affatu enarrauit dn̄m surrexisse: z eum vt ortolanum vidisse: z audisse: eūq3 tangere nō potuisse. Cūq3 versus ierl̄m festine pariter irēt sicut Mat. vlti. c. ait. Ecce Jesus occurrit ill̄ dicens. Auete: ille aūt accedētes tenuerūt pedes eius z adorauerunt eum. O q̄tā iocōditas: q̄tā letitia fuit eis: cum tales deoscularentur pedes: qs dicat: qs enarret: qs annunciare poterit. nūc autē se tangere p̄misit ad ꝯfortandum: inflāmandū: z corroborandum illas: quia ad hoc illis apparebat vt ad suam familiaritatem omnes attraheret: z vt spem regni nobis daret: tunc Jesus ait illis Nolite timere: ite z renunciate fratribus vt eant in galileam: ibi me videbunt. ait enim Hieronymus in questionibus ad Abdiam ꝙ longe clarius: z multipliciꝰ ostendit se eis in galilea: q̄3 in ierl̄m. z ideo singulariter fac

mentionem de ea tãq̃ȝ magis finali: sicut et de ꝓmissione gaudij alterius vite: ſm tamẽ Aug. in lib. de concordia euangelistaꝝ. hoc iõ factum est vt ostendaẽ ꝙ in transmigratione Christi ad gentes: erant apostoli cum in suo corpore: qđ est ecclesia: visuri ⁊ tandem ĩ trãs migratione coꝝ ad gloriam eternã. Postq̃ȝ in iudeam ob coꝝ duritiã ⁊ perfidiã: quia tñ in fine tempoꝝ in maxima claritate est gl̃iaȝ suam in isrl̃ ostensurus: ideo vltimã appari-tionem suam in ierusalẽ exhibuit: vt dicetur in parte sequenti. Venit ergo Magdalena cũ alijs ad discipłos vt habeẽ Jo. 20. dixitq̃ȝ eis. Vidi dñm ⁊ hec dixit mihi. ⁊ sic scđa ap paritio particularis. Tertio dico ꝙ Christ⁹ apparuit in hoc die post has apparitiones: vt refert Luc. vlti. c. Petro. vnde ⁊ Beda in quit. Omniũ viroꝝ p̃mo dñs apparuisse in telligiẽ Petro. ex his q̃ euangeliste ⁊ Pau lus cõmemorant. Item Criso. ait. Jõ p̃mo digniori ⁊ fideliori omnibus apparuit: quia erat anime fidissime: que p̃us acceperat aspe ctum vt minime turbareẽ in opinata visione hec ille. Apparuit ergo Petro p̃mo inter vi ros: tũ quia debebat esse caput ecclesie: tum ne ꝓpter negationem desperaret: tũ ꝓpter exemplum misericordie dei ad peccatores. Non enim pij apostoli quiescebant ab inq̃si tione dñi suscitati. Ad qđ Petrus omniuȝ feruentissim⁹ erat: vnde illi ab alijs semoto apparuit dñs Jesus. quo aũt in loco ignora tur: qui imensissimo affect⁹ gaudio dñm sibi apparuisse ap̃lis ceteris nunciauit. Et sic pȝ tertia particularis apparitio scđaq̃ȝ ps hui⁹ sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua tra-ctatur de apparitionibus Christi in resurre-ctione factis in cõi oibus apostolis.

Tertio in hoc sermone videndum de apparitionibus factis in resurrectõe Christi omnibus apostolis in cõi: de quibus hac distinctione tractanduȝ est: quia q̃ñq̃ȝ apparuit duobus tñ discipulis: q̃ñq̃ȝ septem: ⁊ q̃ñq̃ȝ omnibus simul. Ita ꝙ vltra predictas apparitiões reperiunẽ septẽ scripte ab euangelistis: ⁊ his diebus. s. ab hac dñica vsq̃ȝ ad ascensionẽ: iuxta illud Act. p̃. appa-ruit eis in multis argumentis. Prima igiẽ apparitio que est. 4. in ordine vltra p̃missas facta etiam hoc die fuit illa que a beato Lu. vlti. c. describitur de duobus discipulis eun-tibus in emaus: exhibita in castellum q̃đdã ab ierl̃m distans per octo miliaria vbi estãt vestigia cuiusdam ecclesie in memoriam h⁹ mysterij fabricate: vt ego ipse vidi. Nam re cedentibus discipulis ab ierl̃m vt emaus ve nirẽt: apparuit illis Jesus in forma p̃egrini ac si ⁊ ipse ab ierl̃m veniret. Et sic ambulan do interrogabat de his q̃ facta erãt de Jesu ac si nihil sciret peruenerũt ad locum p̃fatuȝ ipse vero finxit se longius ire: in qua fictione nullum peccatum cõmisit: vt dictum est sup̃ in tractatu đ mendacio. ipsi aũt coegerũt eũ di. Mane nobiscũ q̃m aduesperascit ⁊ incli-nata est iam dies. Et intrauit cuȝ illis: factũq̃ȝ est cum recumberent: accepit panẽ benedixit ac fragit: ⁊ porigebat illis. que q̃deȝ porectio fuit quedam dispositio ad ipsum recognoscẽ dum: tũ rõne auctis: quã sibi in hoc ascripsit tum rõne familiaritatis: qua ad eos tãq̃ȝ ad notos se habuit: tum q̃a forte modo accẽsus consueto illisq̃ȝ experto panem benedixit fre git ac porrexit: tum q̃a sicut ad tactũ sue ma nus voluit infirmos curari: q̃uis ip̃e tactus non esset huius causa effectiua: vt melius re-cognosceret ꝙ ipsius virtute sanabanẽ: sic ad porrectionem panis sua manu factam: eorũ oculos apperuit: vt sensibilius perciperent ꝙ virtute ipsius erant eis aperti: ⁊ ideo sequiẽ ꝙ statim aperti sunt eorum oculi: quia. s. tũc aliquã visibilem circũstantiam viderunt in Christo: quã prius non videbant: ex cuius vi sione interior extimatiua ⁊ ĩtellectiua aduer-tit ipsum esse Christum. ipse aũt euanuit ab oculis coꝝ. Qđ ideo ita cito fecit: q̃ꝛ discipu lorum mentes ⁊ sensus adhuc multum ma-teriales ⁊ aiales: ad quandã materialitatẽ ⁊ aialitatem cõuertissent corporalẽ Christi vi-sionem: si cum illis multum stetisset: propter qđ Christus in illis. 40. diebus in quib⁹ eis apparuit non semper apparet eis: ⁊ aliq̃ñ se cito subtrahit eis: aliq̃ñ tñ moram cõtraxit: vt de eius resurrectione plenius certificarẽẽ: ⁊ vt maiorem familiaritatem ⁊ fiduciam de ipso conciperent. Et ideo dixerunt adinuicẽ. Nõne cor nostruȝ ar. e. in. n. d. lo. in. v. ⁊ a. n. scripturas: ⁊ surgentes eadem hora re. sunt i ie. ⁊ inue. cõ. xj. Et eos qui cũ. ip. e. di. ꝙ. s. d. v. ⁊ ap. Simoni. i. Petro. Licet eniȝ apparitio nem factam marie: ⁊ aliam ei factã cũ dua-bus alijs audissent: hanc tñ factam Petro magis specificant: q̃ꝛ eius testimoniũ certi⁹

⁊ solēnius reputabāt. Primo q2 testimoniū viri coiter prefert testimonio mulieris. Secundo q2 vir est difficilior est ad credendū: ⁊ pspicatior ad oēm falsā apparitionē discernēdā: q̄3 sit mulier. Tertio q2 Petrus inter oēs erat tūc euidenter in cōstātia ⁊ prudētia fidei: ⁊ intellect⁹ eius erat p̄clarior: ⁊ auctoritate principalior. Quo audito etiā ipsi duo discipuli narrabāt ea q̄ gesta erant in via: ⁊ quō cog̃uerūt eū i fractōe panis. i. cū frāgeret panē. Et sic p̄ma apparitio hui⁹ partis: ⁊. 4. in ordine facta in h̄ die. ℭ Secūda apparitio q̄ est quinta in ordine facta fuit oib⁹ discipulis absente Thoma: de q̄ scribit Joan. 20. Cum sero esset die illo vna sabbatoꝝ. i. dñica pasche: q̄ð fuit imediate post apparitionē factā predictis discipulis: ⁊ reuersionē eoꝝ: ⁊ signanter dr̄ sero: venit Jesus ianuis clausis vbi erant discipuli ꝯgregati ꝑpter metū iudeoꝝ: ⁊ stetit in medio ⁊ dixit eis: pax vobis: tū ut ostendat se esse eū qui eis ad predicandū missis dederat hāc salutādi formā: ut s. dicerent pax huic domui: ut patet Luc. 10. tū ad ostendēdū q̄ sua resurrectio pacē mūdo offerebat: instar colūbe ramū oliue virentib⁹ folijs: in signū serenitatis ⁊ pacis: suo rostro afferētis ad archā: ut habet Gen. 7. et 8. tū postremo ad se eis suaui⁹ ⁊ familiarius ingerēdū: ⁊ ad eos suo eloquio consolandos ꝯtra timorē iudeoꝝ: ⁊ ꝯ mesticiā qua de sua morte effecti fuerāt. Et cū hoc dixisset ondit eis man⁹ ⁊ lat⁹. ⁊ s̄m q̄ð dicit Luc. q2 credebāt se sp̄m videre in imaginario corpe apparēte dixit eis: Videte man⁹ meas ⁊ pe. me. ⁊ p. e. vi. q. sp̄us scilicz sepat⁹ car. ⁊ os. nō ha. si. m. vi. habere. Ex q̄b⁹ oib⁹ p3 q̄ quinqz plagarū cicatrices ⁊ signa eis ondit. subdit etiam Luc. q̄ ad maiorē certificationē sue resurrectionis: manducauit corā eis: q̄ māducatio ⁊ palpatio intelligēde sunt eo modo quo dictū est superi⁹ in p̄ma pte. Et ꝓbauit eis: q̄ sic debebat mori ⁊ resurgere: tā p ea que añ suā mortē eis dixerat: q̄3 p testimonia scripturarū: quaꝝ sensū ⁊ intelligētiā cepit eis dare ⁊ aperiri. Et sic pat3 scd̄a apparitio in hac pte ⁊ q̄nta in ordine. ⁊ vltima in hac nocte facta

ℭ Tertia apparitio q̄ fuit sexta in ordine: facta fuit etiā oibus discipulis ⁊ p̄ñte Thoma Nā dicit Pe. Jo. sup Joā. q̄ q̄n illi duo discipuli venerūt ad alios. xi. cōgregatos Thomas cū eis erat: ⁊ exijt añq̄3 xp̄us in medio eorū staret: q̄ꝓpter refert Jo. vbi s̄. q̄ Thomas vn⁹ d̄ duodeci q dr̄ didym⁹: nō erat cū eis q̄n venit iesus. Dixerūt g̃ ei alij discipuli vidim⁹ dñ3: ille aūt dixit eis: Nisi. u. in. m. e. f. c. ⁊. m. d. m. in lo. c. ⁊ m. m. in la. e. nō credā. s. nisi palpauero: dic aūt mittā. tū q2 supponit xp̄3 si appareret venire vestitū: ac p ꝯsequēs lateralis cicatricē vestib⁹ coop̄tā: ⁊ sic ñ posse cōprehēdi: nisi mittēdo manū in sinu xp̄i: tū q2 nō sufficiebat ei sol⁹ aspect⁹: nisi ⁊ tactū adhiberet ad xp̄i palpādas cicatrices. ⁊ iō seq̄t Jo. q̄ post dies octo. e. i. int⁹ dis. cō. ⁊ Tho. cū eis: venit Jesus. i. c. ⁊ ste. in me. ⁊ di. p. v. Deinde di. Tho. Infer di. t. h. ⁊ vi. ma. m. ⁊ affer m. t. ⁊ mit. in. l. m. ⁊ no. esse incre. sed fi. tunc respōdit Thomas ⁊ dixit: Dñs me. ⁊ de⁹ me. Vbi dicit Grego. Aliud vnū vidit. s. humanitatē xp̄i: ⁊ aliud adorauit. s. diuinitatē eius Propterea Leo papa sic dicit. Quis dubitet a morte redisse saluatorē: cui⁹ presentiam agnouit ocul⁹: attractauit man⁹: digit⁹ pscrutat⁹ est: ita q̄ ipse vidit ⁊ tetigit: vidit eni cicatrices sibi. i. ad suā fidē. Nā in visu p̄mo fuit sufficiens motiuū ad credendū: vnde q̄3 cito vidit credidit: ꝑpter q̄ð dixit eis dñs: q2 vidisti me Thoma credidisti. Et q2 possem⁹ et nos dubitare: ideo ꝑpter nos tetigit: ut nullomodo possemus dubitare. Vñ Gre. sup Joan. 20. in omel. dicit: Plus eni nobis infidelitas Thome ad fidē: q̄3 fides credentiū discipuloꝝ ꝓfuit: q2 dū ad fidē palpando reducit: nostra mens oi dubitatione postposita in fide solidat. Et sic patet tertia apparitio in hac pte q̄ fuit sexta in ordine octauo die resurrectionis facta.

ℭ Quarta apparitio q̄ est septima in ordine: ut habet Joā. 21. facta fuit ad mare tyberiadis septē discipulis simul q cū Petro exierāt ad piscandū: ⁊ cū tota nocte nihil prendidissent: mane aūt facto stetit Jesus in littore: nō tñ nouerāt q2 Jesus eēt et dixit eis: Mittite in de. na. r. ⁊ inue. quo facto descēdētes in terrā: viderūt prunas positas: ⁊ piscē suppositū: ⁊ panem. Et traxerūt rhete in terrā plenū magnis piscib⁹. 153. ⁊ vocauit eos dñs ad manducādū: ⁊ accepit panē ⁊ dedit eis: ⁊ piscē siliter: quib⁹ signis cognouerūt eū esse dñm. Voluit eni prandere cū eis: tū ad veritatē sue resurrectionis comprobādā: tū ad amorē suiipsius magis infiamandū: tū ad p̄signandā cōmesalē coionem quā post finalē resurrectionē habituri erant

in gloria:nemo tñ audebat eū interrogare:
ꝓpter plenā certitudinē ꝙ ipse esset dñs : ac
grandē ad eū reuerētiā. Et ideo ꝟm Chriso.
cū silentio ⁊ formidine ac reuerētia multa:se
debāt attēdentes ⁊ vidētes in eo formā altio
rem:⁊ multa stupefactione plenā. Et sequit̃
in euangelio. h iam tertio subintelligitur die
quia ꝟm Pe. Jo. nō pōt referri ad numerū
apparitionū:cū p̄mo dies qnqȝ apparuerit
sed habet ad dies referri: apparuit eni p̄mo
die:deinde cessauit apparere:ut p⁹ dies octo
qñ Thomas credidit. Deinde distulit appa-
rere: vsqȝ ierunt de hierusalē in galileā ap-
paruit eis tertia die in piscatione. Unde qđ
Actuū p̄mo dr̃: Per dies.xl.apparens eis:
nō est intelligendum ꝯtinue:sed interpolate
Euāgelista aūt signāter dicit hāc esse tertiā
Vñ oñdit ꝙ nō sine cā ipse in hac suū euan
geliū finit:habuit eni quasdā singulares p̄ro
gatiuas: et p̄cipue sui ⁊ Petri:⁊ in oib⁹ mul
tū consonat mysterijs spūs sci: q est tertia in
trinitate ꝑsona ⁊ mysterijs tertij stat⁹ mūdi
spūisancto appropriati:⁊ mysterijs septena-
rij donoꝝ spūs sci. ⁊ septē ecclesiaꝝ Aplica
tāqȝ septē discipulis facta. Et sic patet quar-
ta apparitio q̄ est.7.in ordine ꝑ plures dies
post hanc diē in galileā factā. ¶ Quinta ap-
paritio facta fuit in monte thabor.xi.discipu
lis simul vbi prius ꝯstituerat illis : ⁊ hec fuit
solēnis apparitio de q̄ ⁊ ante mortem ⁊ post
resurrectionē:tā ꝑ se qȝ per angelos sepius
monitio facta est:⁊ tunc cū singulariter ado
rasse dicunt̃ Math. vlti. ca. ut per hoc excellē
tē fuisse demōstraret̃:ꝯuenienter tñ p̄missū
est. Et quidā dubitauerūt ꝓpter vtilitatē fi-
dei ⁊ gloriā xp̄i: diffuse. h habet̃ in sermona-
rio de q̄tuor peccatis in sermone huius dici
ꝑte vltima. Et accedēs Jesus locutus est eis
di. Data est mihi ois ptās in celo ⁊ in ter ⁊c̄
q̄ ibi legunt̃. Et sic p3 qnta apparitio in ordi
ne.8.facta in monte thabor. ¶ Sexta appa-
ritio facta fuit in hierusalē in cenaculo mon-
tis syon in penultima die añ ascensionē: de
qua Mar. vlti. dr̃:ꝙ nouissime recūbētibus
xi.apparuit illis Jesus:cui etiā ꝯsonat illud
Actuū p̄mo. Et ꝯuescens p̄ce. eis ab hie.n.
di. ex quo videt̃ ꝙ postqȝ de galilea in hieru
salē redierāt:comedit cū eis: p̄cipiens eis ne
ampli⁹ ab hierusalē discederēt: donec pleni⁹
spi. san. reciperent. Et sic patet sexta appari-
tio q̄ nona est in ordine facta in monte syon

¶ Septima ⁊ vltima apparitio facta est oi-
bus aplis ⁊ discipulis suis in die ascensionis
in mōte oliueti:vbi viderūt eū ascendentē in
celū : de q̄ apparitione plenius p̄mo Actuū
enarrat̃. Et de hoc in die ascēsionis diffusi⁹
dicet̃. Quib⁹ dixit eūtes p̄.e.o.c.b.cos.⁊c̄. Ex
qb⁹ oibus apparitionib⁹ oñditur:mod⁹ ꝑtin-
gendi ad sapiētiā ⁊ noticiā glorie xp̄i. Prio
eni oportet ut pars mētis nr̃e inferior tā co
gitatiua qȝ affectiua:ardēti desiderio: ⁊ inti-
ma ꝯpassione querat ⁊ visitet xp̄m passum:
tam in capite qȝ in mēbris:⁊ iste sūt due ma
rie q̄ illuminate interp̄tat̃ : ⁊ amarū mare q̄
respectu partis superioris mulieres sūt. Ad
h autē sequit̃ angelica illuminatio ⁊ ꝯforta-
tio:obstacula intelligentie ⁊ deuotionis cun
tes:⁊ auctores ⁊ defensores ipedimentorū
ꝯprimēs. Post hoc aūt xp̄i occursus ⁊ salu
tare eloquiū sequit̃ ita ut p̄dicte teneāt pedes
eius. i. humanitatē ei⁹:sciētes ibi esse diuini-
tatē:⁊ ideo adorant eū. Ex xp̄i aūt elogo cri
gunt̃:ut denuncient superiori intellectui ⁊ af
fectui:q sunt frēs xp̄i:q2 illi ꝓprie sunt ima-
go dei:sicut fili⁹ est imago patris:licȝ lōge di
spariter. Parte igit̃ inferiori ad partē supe-
riorē currēte custodes obstaculoꝝ tā ꝓ com-
pressi ⁊ exterriti a virtute dei:fortius ruūt in
suos annūciates:quō aūt predicta amiserint
⁊ que passi sunt:⁊ q tāqȝ inuidia ⁊ ira ꝯcita
ti pecuniā copiosā. i. totā preciositatē suorū
affectuū ⁊ cogitatioēū:forti⁹ qȝ pri⁹ tradūt de
monib⁹. ⁊ xp̄i discipulos in nocte. i. tenebris
dicunt:q̄si per furtū fraudulētie vsurpasse si-
bi xp̄m mortuū:tanqȝ viuū. Et sic demonū
fili ponēdo maculā in electis:plebē suā deti
nent in errore. Iterū aūt xp̄i discipuli. i. affe-
ctus ⁊ intellect⁹ supremi: diuina lege regulati
⁊ vnitate denario legis superadiecta: firmi-
ter ꝯiuncti a mūdanis a supmundana trās
migrans in montē contēplationis eis a xp̄o
p̄firū eūtes:⁊ ibidē xp̄m in gloria sue maie-
statis adorāt ⁊ vident. Quia tñ nō ꝟm oēs
sui affect⁹ ⁊ aspect⁹ pōt mens irreuerberatis
oculis in tm̄ solē aciē suā figere: ideo qdā ex
discipulis dubitasse dicunt̃:sed xp̄s cōdescēsi
uo accessu eis se totū imittens:oñdit suā oi-
potentiā q̄ preest vniuersis: sicqȝ ꝯfortatos
mittit ad vniuersa:ad ipsū ducenda ꝑ laua-
crū ꝯtemplatiue mūditie ⁊ pietatis. ⁊ hec ē
xp̄i mansio in eternū:ad quā idem ipse xp̄s
nos ꝑducat in secula Amen.

¶ Feria scḋa pasce ī albis in q̄ ꝓbaꝶ aiaꝫ eē tribꝰ vijs.s.rōne aucte ⁊ exēplo. Sermo.71.

Hic omnes ꝓphete testimoniū perhibēt remissionē pctōꝝ accipere ꝑ nomē eiꝰ oēs q credūt in eū Scribunꝶ hec verba Actuū 10.⁊ in epl'a ferie occurrentis. Tā ⁊si charissimi in xp̄e frēs scientie oēs sint dignitate ꝑdite:ut dicit phus in ꝓhemio de aia:tn̄ inter oēs sciētias naturales doctrina de aia ē nobilior:qḋ ideꝫ ꝯfirmat phus.9.Ethicoꝝ di. O primū bonū in hoīe est intellectꝰ ⁊ cognitio sui. Et in p̄mo de aia subdit. Valde vtilis est scientia de aia etiā ad omnē aliā veritatē:q̄propter Plotinus pl'onicus in sentētijs suis ingt:ꝙ q̄tuor sunt q̄ donū dei maxime ꝓmereꝶ.s.p̄clara aīe sue cognitio: ꝯtemptus affluentie huiꝰ mundi:⁊ appetitꝰ continuus future felicitatis:atqꝫ dispositio mētis ad illustrationē siue cognitionem supernoꝝ Ideo Bernar.in suis meditationibꝰ breuiter hortaꝶ di. Stude hō an̄ oia teipsū cognoscere:qḋ quidē facile est : s̄m Augu.li.x.ꝯfes. di. Eunt homines mirari alta montiū:⁊ ingētes fluctꝰ maris:⁊ altissimos lapsus fluminū:⁊ oceani ambitū:⁊ gyros siderū: ⁊ relinquūt scipsos nec miranꝶ.hec ille.ac si diceret Si homines tā multa cognoscere possūt virtute anime:multo magis cognoscere possūt ipsam:q̄ quidē cognitio s̄m Ricar.noster in quolibꝫ valde necessaria est:tū ꝓpter vitioꝝ cessationē:q2 ut ait Ber.sup cant'.q̄to magis cognoscit hō originē anime sue: tāto magis verebiꝶ animā habere degenerem: tum ꝓpter dilectionē : q2 ut ait phus ꝑ̄ de re.p̄n. Cognitio alicuius boni est cā amoris illius. Ideo quāto maiorē habet aia cognitionem sui:tāto maiorē hꝫ ad seipsā dilectionē: tū ꝓpter bonoꝝ multiplicatōnē:q2 tāto leuiꝰ multiplicabit hō bona opa:quāto animā suā cognoscet esse digniorē. Quia g̊ in hoc volumine de p̄ceptis diuinis ptractauimꝰ: nihil ad eoꝝ obseruātiā corda torpētia excitare posse existimaui:quā aie cognitōi ut ad salutē pueniat:ꝓpter quā aie dandā filiꝰ dei descēdit a sinu patris in vterū virginis:carnē suscepit: subijt crucem:⁊ morte deuicta surrexit: iuxta verba ꝓposita: Huic oēs ⁊c̄. O mittētes aūt ḋ aie imortalitate:ḋ q̄ in sermonario ḋ pnia tres nunc principales ꝯsiderationes ḋ ipsa anima videamus.

¶ Primo videlicꝫ eius entitatē.

¶ Secūdo eius dignitatem.

¶ Tertio eius equalitatem.

¶ Pars prima huius sermonis in qua probatur animā esse septē rōnibus.

Quantū ad p̄maꝫ ꝯsiderationē tria occurrūt. Primū dr̄ veritas. Secūdū q̄ditas. Tertiū numerositas. ¶ Circa p̄mū solū cā breuitatis insistēdo in h̄ sermone triplici via esse in hoīe rōnalē animā ꝓbabimꝰ. Prio.s.via rōnis. Scḋo auctoritatis. Tertio exēplaritatis. ¶ Prio igiꝶ in hoc sermone ut magis intellectꝰ nr̄ exciteꝶ ad cognitionē aie s̄m doctrinā Alex.ḋ ales in.2.pte in tractatu de aia.q.i.ipsam aperte esse septē rōnibꝰ ꝓbaꝶ.s. Rōne manifestationis. Figuratiōis. Dispositionis. Cognitiōis. Distinctionis. Reuelatiōis. Et generalis ꝯfessionis. ¶ Prima rō dr̄ manifestationis. Videmꝰ nāqꝫ varias ⁊ diuersimodas hoīuꝫ opatiōes:q̄ manifestant aliqḋ p̄ncipiū eē in hoīe p̄ter corporeitatē. Quedā eni corpa sūt q̄ nō nutriunꝶ:nec augmētanꝶ:nec generanꝶ nec moueꝶ ꝑ se ut lapides. Quedā q̄ nutriūtur augmētanꝶ ⁊ generāt sibi similia ut plāte. Quedā q̄ vltra h̄ mouenꝶ ⁊ sentiūt:ut aialia. Si igiꝶ p̄ncipiū haꝝ opationū eēt corporeitas:inueniretꝶ tūc in oībꝰ corporibꝰ. Illud g̊ a quo emanāt he opatiōes ab oībꝰ dr̄ aia. Preterea nos videmꝰ actiōes in quibꝰ ꝯueniūt vegetabilia ⁊ aialia irrationabilia:⁊ homines:ut nutrire ⁊ generare: ⁊ videmꝰ cōes actiōes in hoībꝰ ⁊ brutis in quibꝰ nō cōicant vegetabilia:ut sentire ⁊ imaginari:⁊ videmꝰ alias q̄ sunt ꝓprie hoībꝰ:ut rōcinari intelligere:discernere inter bonū ⁊ malū:verum ⁊ falsū:⁊ huiusmodi.g̊ est in vegetabilibꝰ p̄ncipiū nutrimēti ⁊ generatiōis:qḋ q̄dē dicimꝰ aiam vegetatiuā. In brutis p̄ncipiū sentiēdi ⁊ imaginādi:qḋ dr̄ aia sensitiua. In hoībus p̄ncipiū rōcinādi intelligēdi ⁊ huiusmōi: qḋ dr̄ aia rōnalis:de cuiꝰ opatiōibꝰ ab ipsa ꝓcedentibꝰ loqꝶ Augu.ad Diodatū in dialo.suo di. Cogita memoriā non ꝯsuetudine solitaꝝ sꝫ aiaduersione atqꝫ signis cōmendataꝝ ac retētarū rerū inumerabiliū:tot artes opificū agroꝝ cultꝰ:extructōes vrbiū:varioꝝ edificiorū:ac moliminū multimoda mirabilia. Inuētiones tot signoꝝ in lr̄is: in verbis: in ge-

ſtu:in hmōi ſono:in picturis atq3 figurꝭ ſiue
figmētis:tot gētiū linguas: tot inſtituta : tot
noua:tot iſtaurata:tātū librorꝝ nūerꝝ ⁊ hmōi
munimentorꝝ ad cuſtodiendaȝ memoriam:
tāq̄3 curam poſteritatis officiorꝝ ſtatū ⁊ ho-
norꝝ dignitatūq3 ordines ſiue in famulis ſi-
ue domi militieq3 in republica:ſiue in ꝓpha
nis ſiue in ſacris apparatibꝰ:videt̄ rōcinan
di atq3 excogitandi fluuios eloquētie:carmiū
varietates ludēdi ac iocādi cā mille forma-
tiōes ſimulatōes modulādi peritiā:dimētiē
di ſubtilitatē:nūerādi diſciplinā:ꝑteritorꝝ ac
futurorꝝ ex ꝑſentibꝰ ꝯiecturā:magna h̄ ⁊ oio
humana.hec ille.¶Scda rō ad oñdēdā ani
mā eſſe dr̄ figurationis:figura nāq3 corporiſ
humani indiciū eſt ꝙ differens eſt forma q̄
ꝑficit corpꝰ humanū.Cū eni aialia irrationa
bilia nāliter inclinata ſint ad terrā:corpꝰ hu-
manū eſt ad celū erectū:ex quo iudicat̄ ꝑnci-
piū formale eſſe in hoie intrinſecū qd̄ ad ce-
leſtia ordinat̄: ⁊ illud eſt aia rōnalis. Unde
Ouidiꝰ in ꝑmo methamor. Pronaq3 cum
ſpectent aialia cetera terrā. Os hoi ſublime
dedit:celūq3 videre iuſſit: ⁊ erectos ad ſyde-
ra tollere vultꝰ.Et ad hoc idē loqꝛ̄ Ambro.
in exameron omel.6. Iā aliq̄ dicenda ſunt d̄
corpore hois qd̄ ꝑſtantiꝰ ceteris:de cois grā
eſſe quis abnuat? Nā ſi vna atq3 eadē oiuȝ
terrenorꝝ corporꝝ videat̄ eſſe ſubſtātia:fortitu
doq3 ⁊ ꝓceritas quibuſdaȝ maior in beſtijs
forma:tñ humani corporis eſt venuſtior.hec
ille.¶Tertia dr̄ rō diſpoſitionis.Diſpoſitio
eni membrorꝝ corporis tā nobiliſſime ordi-
nādorꝝ aliqd in hoie dignū demōſtrat.illud
vero eſt aia rōnalis. Ideo dicit Augu.de ci.
dei.Porro vitia velocis que lingue ac ma-
nibꝰ attributa eſt:ad loquendū ⁊ ſcribendum
aperte ad opera artiū plurimarꝝ officiorūq3
cōprobanda.nōne ſatis oſtendūt quali aie:
tale corpꝰ ſit adiunctū:hec ille.¶Quarta dr̄
rō cognitionis. Nā vnaqueq3 aia cognoſcit
ſeipſam eſſe. Uñ Augu.in libro de ſpū ⁊ aia
dicit : Nihil tātū nouit mens vel aia:qnātuȝ
deum eſſe ⁊ ſe.Et ad Deodatū idem inquit
Fieri nō pōt quadā diuina prouidētia: ut re
ligioſis aīs ſeipſos ⁊ deū ſuū.i.veritateȝ pie
caſte ac diligēter q̄rentibus:inueniēdi facul-
tas deſit.hec ille.¶Quinta dr̄ rō diſtinctio-
nis ipſiꝰ corporis:ſcḋm dextrū ⁊ ſiniſtruȝ ante
⁊ retro:ſurſuȝ ⁊ deorſuȝ.in corpore humano
deprendit̄ motor interior q eſt ꝑfectio ipſius
ſcilicȝ aia rōnalis. Uñ nota ꝙ ſicut inuenit̄
mūdus maior.ſ.elemēta cū oibus corporibꝰ
celeſtibꝰ:ita ⁊ mūdus minor.ſ.ipſum corpus
humanū:⁊ ſicut celſ mouent̄ ꝑ motores in-
tellectuales.ſ.ꝑ angelos ut volūt phi ⁊ theo-
logi:ita ⁊ corpꝰ noſtrū ſpūalem ꝑ ſubſtātiaȝ
⁊ rōnalē:que eſt ipſa aia.he oēs rōnes ſunt
Alex.de ales vbi ſ.¶Sexta rō dr̄ reuelatio
nis.Poſſumus inſuper hoc argumento ꝓ-
bare aiaȝ eſſe ꝙ multis modis reuelata ſūt
iſta q̄ corporeis oculis nō viderūt : q̄ noticia
cum in corpore per ſenſus nō fuerit aiam in
homine eſſe declarat̄. Nōne xp̄us cognouit
cogitationē pharifci iudicantis ipſuȝ Luc.7.
Sicut etiā multi ſci ſpū claruerunt ꝓpheti-
co:ut btūs Bñdictꝰ dr̄ a Grego.in.2.li.dia-
logorꝝ ſpū ꝓphetico claruiſſe : ſicut patet ibi
multis exēplis.Et inter alia eſt ꝙ cū rex to-
tila gothorꝝ tp̄e audiſſet Bñdictū ſpm̄ habe
re ꝓphetie:ad eius monaſteriū pergens vo
lenſq3 experiri an hec verum eſſent:miſit ad
Bñdictū qui nunciaret regem venire viſita
tionis grā:⁊ ille iterim induit ſeruū ſuū noie
Rigo: veſtibus regijs ⁊ ſic ad Benedictum
veniens mentiebat̄ ſe regē eſſe:añ autem q̄3
appropinquaret a longe Bñdictus clamare
cepit di. Pone fili veſtimentū pone non eſt
tuū:qui ſtatim in terra tremefactꝰ cecidit:ce-
teriq3 coites ſunt ꝯſternati:ſurgētes aūt nō
auſi ſunt ad ſanctū venire:ſed regreſſi nun-
ciauerunt regi:q̄3 cito fuiſſent deꝑhenſi.Qui
rex ad virū dei veniēs:videnſq3 eum a lōge
nō audebat ad eū ire:ſed in terrā ꝓſtratꝰ eſt
Ad quē vir dei bis ⁊ ter dixit.Surge: q cuȝ
ñ auderet:hō dei a terra regē leuauit: reꝑhē
denſq3 eū de ſuis ſceleribꝰ:nūciauit q̄ ei erāt
ventura di.Multa mala facis:multa feciſti.
Romā ingreſſurꝰ es:mare tranſiturꝰ : ānis
nouē regnabis:decimo morieris.quibꝰ au-
ditis rex territꝰ eſt:⁊ oratione petita receſſit :
⁊ extunc minus crudelis fuit: omnia autem
q̄ ei nūciauit ventura cōtigerūt.¶ Septima
dicitur rō generalis confeſſionis. Nulla eni
reperit̄ natio q̄ nō cōfiteat̄ animā : cōfitētur
illā iudei:pagani:idolatre heretici:phi:poete
ꝓphete:ſci ⁊ omnes boni.Soli ſunt qui eaȝ
negant carnales quidam beſtijs ſimiles:de
quibus Sopho.ꝑ Ambulabūt ut ceci quia
dño peccauerūt.Et patet prima par
¶Pars ſcḋa huiꝰ ſermonis in q̄ probatur
aiaȝ eſſe via auctoritatis ſcripture ſacre.

Secundo pbaẗ aiaȝ esse via auctori
tatis nō cuiuslibet sȝ scripture sacre:
De q̃ cyprian⁹ in ep̄la ad donatū ait
Deniqȝ accipe nō diserta: sed fortia: nec ad
audiētie sclaris illecebrā culto sermone fuca
ta: sed ad diuinā indulgētiā predicādaȝ rudi
veritate simplicia. Accipe qđ sentiẗ añq̃ȝ dis
ciẗ: nec p moras tēpoꝝ lōga agnitiōe colligiẗ
sed cōpensatio grē maturātis hauritur. s. ex
scriptura sacra: pbaẗ igiẗ aiam esse auctorita
te: pmo ve. te. sic: Formauit igiẗ ho. de li. ter.
ꝛ inspi. in fa. ei⁹ spi. vi. ꝛ fact⁹ est hō in aiam vi
uentē Geñ. 2. Aia nr̄a arida est: nil aliud re
spiciāt oculi nr̄i Nūeri. xi. Aia q̃ p supbiam
aliqd cōmiserit: siue ciuis sit ille: siue pegrin⁹
qm̄ aduersus dn̄m rebellis fuit peribit d̄ po
pulo suo Nūeri. 15. Custodi temetipsuȝ ꝛ ani
mā tuā solicite ne obliuiscarꝭ verboꝝ q̃ vide
rūt oculi tui. Et infra: Custodite igiẗ solicite
aias vr̄as Deutro. 4. Qui sponte obtulistis
ꝛc̄. Judic. 5. Sicut magnificata est aia tua
hodie in ocuḱ meis pmi Regꝭ. 26. Oēs mo
rimur nec vult de⁹ perire aiaȝ sed re. ꝛc̄. scđi
Regꝭ. 16. Qui faciūt petm̄ ꝛ iniqtatē hostes
sunt aie Thobi. 12. Humiliem⁹ illi aias no
stras Judith. 8. Pellē p pelle ꝛ cūcta q̃ ha
bet hō dabit p aia sua. Job. 2. Aie esurienti
etiā amara dulcia eē videẗ qđ pus nol. tā. a.
m nūc. ꝛc̄. Job. 6. Nō pcā ori. m. ꝯfabulaboꝛ
cū amaritudine aie mee Job. 7. Caro ei⁹ dū
vi. dol. ꝛ anima illi⁹ super semetipsa lugebit.
Job. 14. Liberauit animā suaȝ ne pgeret in
interitū. Job. 33. Anima mea illi vi. Psal. 21.
Ad meipsuȝ anima. m. contur. est Psal. 41.
Deside. ani. m. ad te de⁹. ibi. Adhe. a. m. p⁹. te
Renuit ꝯsolari ani. m. Psal. 26. Anima. m.
sicut terra sine aqua tibi Psal. 163. Fili mi si
spopō. ami. t. defixisti apud extra. animā tuaȝ
Prouer. 6. Anima dissoluta esuriet. puer. 19
Qui cū fure pticipat odit animā suaȝ puer.
29. Jn mali. animā nō intra. sapi. Sapieñ. p.
Raptus est ne malicia aut ne fictio decipe
ret animā illi⁹ Sap. 4. Puer aūt erā inge.
ꝛ sortitus sum animam bonam. Sapieñ. 8.
Corpus qđ corrumpitur aggrauat animaȝ.
Sapieñ. 9. Fili ac. ad ser. dei: ꝛ prepara ani
mā tuam ad tentationē Eccle. 2. Animā esu
rienteȝ ne despexeris Eccle. 4. Pro anima
tua non confun. d. verū Jbidē. Nihil est ini
quius q̃ȝ a. pecuniā h ꝛ ani. su. venaleȝ haber
Eccle. x. Putre. ꝛ ver. ꝛ tollet ur de numero
anima eius Eccle. 19. Qui multis vtitur ver
bis odit animā suam Eccle. 20. Salus ani
me in sanctitate iusticie Jbidē. Timētes do
minū beata est ani. eius Eccle. 34. A cōsilia
rio malo serua animā tuam Eccle. 37. Ani
ma mea deside. te in nocte Ysa. 26. Si posue
rit pro petō animā suam: p eo q̄ labo. a. ei⁹.
Ysa. 53. Cum effu. esurienti ani. tu. ꝛ animaȝ
esurientē reple. Ysa. 58. Dabo te in ma. que
rentiū animā tuaȝ Miere. 22. Jnebriaui ani
mā lassam: ꝛ omnē animā esurientē satura
ui Miere. 31. Anima que pec. ipsa morietur.
Ezech. 18. Petijt. s. Jonas anime sue ut mo
reretur. Jonas. 4. Ecce qui incredul⁹ est nō
est recta anima eius Abach. 2. Succi. tres pa
sto. in mense vno: ꝛ ꝯ. est a. m. in eis Zach. xi.
Et sic probatuȝ est auctoritate veteris testa
menti animā esse. ¶ Scđo idem probaẗ per
auctoritates no. testa. Nonne anima plus ē
q̃ȝ esca Math. 6. Filius ho. non ve. ministra
ri: sed ministrare ꝛ dare ani. su. redē. p mul
tis. Math. 20. Tristis ē anima mea vsq̄ȝ ad
mortē. Math. 26. Quid dabit homo cōmu
tationis p anima sua. Mar. 8. Magnificat
anima mea dn̄m. Luc. p. Tuā ipsius animā
pertransibit gla. Luc. 2. Si qs venit ad me ꝛ
nō odit animā suā Lu. 14. Bon⁹ pastor ani
mā suam dat p ouib⁹ suis. Jo. x. Nunc ani
ma mea turbata est: dixit Jesus discipu. suis
Joan. 12. Ego aūt libentissime impen. ꝛ sup
impendar ipse p aiabus vr̄is. scđe Corinth.
12. Obsecro vos tāq̄ȝ aduenas ꝛ peregrinos
abstinere vos a carnalib⁹ desiderijs que mi
litant aduersus animaȝ. pme Pe. 2. Jn hoc
cognoui charitatē dei qm̄ ille p no. ani. s. po
suit ꝛ nos ꝛc̄. pme Joā. 3: Et sic patȝ optime
pbatū animā esse p diuersas scripturas pro
phetas. s. apostolos ꝛ euangelistas. Et sic pa
tet scđa pars huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua pro
batur animā esse via exemplaritatis.

Tertio in hoc sermone pbaẗ animaȝ
esse via exemplaritatis. Et licȝ innu
mera sint exempla: aliq̄ tamen breui
ter perstringamus. Narrat btūs Bona. car
dinalis in legenda maiori de btō Francisco
q̄ cum semel celanū predicaturus accederet
miles quidā multa eum instantia deuota ad
prandiū inuitauit: ꝛ scūs domū eius intrauit
ante autem cibi sumptionē vir sanctus offe
rens deo preces: stetit sic oculis in celū fixis:

expleta autē orone deuotum hospitem seorsum sic allocutus est:Ecce mi frater charissime monitis meis acqesce:confitere pctā tua ⁊ quātū in te est ꝑpara te ⁊ dispone domui tue:qꝛ statiꝫ morieris. Ecce dn̄s reddet tibi mercedē:qꝛ deuote suscepisti pauperes eius: q̄ socio sancti patris ꝯfessus in oibus quātū potuit se ad mortē disposuit:qꝛ nō hesitabat qđ scūs ꝑdicebat. Quid plura:tādē discūbere ceperunt:⁊ sic statim aliis comedentibus spm̄ exalauit. quomodo igit̄ h̄ viri sancti que non viderant scire potuerunt:nisi qꝛ omnipotens deus eis spūaliter ingerebat. Refert insuper ⁊ Grego.in.2.⁊.4.dialo.ꝙ sanctus Benedictus longe a capua vrbe positus germani episcopi eiusdē vrbis animā in globo igneo ad celum ferri ab angelis vidit. Narrat etiam in.4.li.ꝙ duo nobiles viri germani fratres:quorū vnus speciosus alter Gregorius dicebatur: sancti Bn̄dicti se religioni in sancta conuersatione tradiderunt:quos idem venerabilis pater in monasterio quod iuxta tarracinensem vrbem cōstruxerat fecit habitare:quoꝝ vnus scilꝫ Speciosus duꝫ ꝓ vtilitate monasterij iuxta capuā vrbem missus fuisset:die quadam frater eius Gregorius ad mensam sedens simul cum fratrib⁹ in spū eleuatus vidit Speciosum fratris sui animā de corpore exire :qui mittentes inuenerunt tunc ⁊ eodē puncto fratrem fuisse sepultū. ¶ Simile refert dominus Bonauen. de sancto p̄re nostro Francisco: ꝙ appropinquante sui transitus hora: conuocatis omnibus fratrib⁹ post monita salutaria dixit: Valete filij omnes in timore domini:⁊ permanete in eo semper:posteā lecto ante illū euangelio Ante diem festum pasce.⁊ psal. Voce mea. ꝓut potuit di. obdormiuit in domino ⁊ quidā autē e discipulis ⁊ fratribus ei⁹: vidit illius animā recto tramite in celū ascendere. Frater quoqꝫ Augustinus minister tunc fratrū in terra laboris infirmus : cum iam diu loquelā amisisset: sicqꝫ stetisset per dies:audientibus q̄ꝫ pluribus fratrib⁹ clamauit di. Expecta me pater expecta:querentibus aūt fratribus ⁊ plurimū admirātibus quare sic loqueretur. Respondit audacter. An non videtis vos patrem nostrū Franciscum celum ascendere:⁊ his dictis anima illa beata patrē est secuta sanctissimū:⁊ compertū est eadem hora beatum Franciscū carne migrasse. ¶ Episcopus quoqꝫ assisinas ad oratoriū sancti Michaelis in monte gargano perrexerat:cui btūs pater Franciscus in hora sui transitus apparens dixit:Ecce relinquo mūdo ⁊ vado ad celum. Euigilans episcop⁹ que viderat narrauit comitibus:⁊ assisiū rediēs inuenit eadem hora sue visionis btm̄ patreꝫ Franciscū e corpore migrasse. Ecce audiuimus quid scripture clament : qd tot exēpla credam⁹ qđ sumus. O animarū persecutores ⁊ occisores illas negantes:audite Augustinū ad Deodatū di. Solam animā humanā curare debemus:si nobismetipsis cure sumus. hec ille. Videte ergo quanta sit hominū dementia:qui postposita anima ⁊ omnibus que ad illam pertinēt: sola que ut fum⁹ euanescunt querūt : demūqꝫ h̄ ⁊ illa perdūt. Rogemus ergo ⁊c̄.

¶ Feria tertia in albis de q̄ditate aie ⁊ declarant̄ tres diffinitiones.s.que dat̄ ꝑ cōparationē ad corpus ad animā:⁊ ad corpus sit ⁊ ad vires q̄bus agit in corpe. Sermo.72.

Nos vobis annūciam⁹ eā q̄ ad p̄res nostros repromissio facta est qm̄ hāc de⁹ adimpleuit filijs vr̄is resuscitans illū xp̄m dn̄m nr̄m Actu.13.⁊ in ep̄la hodierna. Cū ph̄i sententia sit(fr̄es in xpo charissimi) in ꝑ posterioꝝ:ꝙ ð vnaquaqꝫ re est ꝑmo cōsiderandū qꝛ est:deinde qd est. Nā ſm eūdē in.2.methaphi. Sicut res se habet ad esse ita se habet ad cognosci:qꝛ igit̄ in sermone p̄cedenti de anime entitate ⁊ veritate dictū est: digne nunc de ei⁹ q̄ditate ⁊ diffinitione tractabitur:qꝛ ipsi soli anime rōnali facta est: celestis repromissio:de q̄ dr̄:Nas vobis an.⁊c̄ Circa igit̄ aie diffinitionē attendēdū est ſm ph̄m in.2.posterioꝝ ⁊ in.7.metha.ꝙ via ad inuestigandū diffinitiōes conuenientissima est per diuisiones: ⁊ ideo pretermittenda est h̄ diuisio.ꝙ diffinitionū anime q̄dā pertinēt ad scientiā philosophicā.⁊ sic diffinit̄ ab Aristo.in.2.de anima dupliciter. ¶ Primo materialiter sic:Aia est act⁹ prim⁹ corporis phici organici potentia vitā habētis. ¶ Scđo formal̄ sic:Anima est primū ꝑncipiū vegetādi sentiendi ⁊ intelligendi:⁊ ſm locū mouendi: sed he ad nos non pertinent: quedā ꝑtinent ad scientiā theologicā:ad quaꝝ inuestigatio

nē:qꝛ vniꝰrei dꝫ eſſe vna diffinitio.6.Thopi
quia de aīa plures diffinitiones dantur:ſciē-
dū ħ eē ſm diuerſas cōparatiōes.Compara
tur enim anima ad cauſaꝫ efficientē:⁊ ſic da
tur talis diffinitio.Aīa eſt deiforme ſpiracu
lum vite:⁊ ħ accipiť ex textu Gen̄.2. Inſpi-
rauit in faciē eius ſpiraculū vite. Comparať
etiā ad corpus qđ ſuſcipit ipſaꝫ: ⁊ ſic diffiniť
ab Augu.lib.de ſpū ⁊ anima.Anima eſt ſub
ſtantia quedā corporea rōnis particeps : re-
gendo corpori accomodata. Cōparať etiam
ad vtrūqꝫ.ſ.ad corpus ⁊ ad ipſam animaꝫ:⁊
ſic diffiniť a Caſſio.Anima eſt ſubſtātia ſpi-
ritualis a deo creata:ꝓpria ſui corporis vi-
uificatrix.Cōparatur inſuper ad ſuū finem :
⁊ ſic diffiniť a Sene.Anima eſt ſpūs intel-
lectualis ad beatitudinē in ſe ⁊ in corpore or
dinatus.Cōparatur etiam ad vires quibus
agit in corpore:⁊ ſic diffiniť a Damaſ. Ani-
ma eſt ſpūs intellectualis rōnalis:ſemper vi
uens:ſemꝑ in motu:bone vel male volunta-
tis capax.Comparať etiam ad oia alia a ſe:
⁊ ſic diffiniť ab Augu.vbi ſ̄. Anima ē oium
ſimilitudo.Comparať vltimo inqꝫtū eſt ſe-
parabilis a corpore : ⁊ tunc eſt alia diffinitio
cōmunis.Anima eſt ſubſtantia ſpūalis:ſim
plex ⁊ indiſſolubilis:incorporea:paſſibilis at
qꝫ mutabilis:⁊ ſic ſm ſeptē diuerſas cōſide-
rationes danť ſeptē diuerſe diffinitiones:de
quibꝰin hoc ſermone tres ſolū gr̄a breuita-
tis aperiemus.¶ Primo.ſ.illā que dať per
cōparationē ad corpus.¶ Scđo illā q̄ datur
ꝑ comparationē ad animā ⁊ corpus ſimul.
¶ Tertio illam que dať per cōparationē ad
vires quibus agit in corpore.

¶ Pars prima huiꝰſermonis in q̄ declarať
diffinitio anime ꝑ cōparationē ad corpus.

PRimo igiť in hoc ſermone declarať
iſta diffinitio aīa eſt ſubſtātia incor-
porea.¶ Primo igiť dr̄ ſubſtātia ad
differentiā accidētis.Nā aīa ſe habꝫ ad cor
pus ſicut nauta ad nauim:ſed nauta ſm ſub-
ſtantiā diuidiť a naui cū mouet nauim: ⁊ ſm
accidēs moueť:ģ aīa ſm ſubſtantiaꝫ diuidiť
a corpore:⁊ ſi moueť ſm accidens moueť : ģ
aīa eſt ſubſtantia. Preterea ſubſtātia eſt qđ
ꝑmo dat eſſe:ſm enim phm in lib.6.ꝓn.ſub
ſtantiale eſt ꝙ cōfert eſſe:ſed anima eſt huiꝰ
modi:ergo ⁊c̄.¶ Scđo dr̄ incorporea ad cor
poris differētiā:qđ habet trinā dimenſionē
Nam corporeū dr̄ dupliciter. Aut reſpecti-
ue:⁊ ſic anima dr̄ corporea reſpectu huiꝰ cō-
ditionis:qꝛ eſt in loco diffinitiue: ⁊ ſic reſpe-
ctu dei:qui nequaqꝫ ē in loco.Aut corporeuꝫ
dr̄ abſolute ſine cōditione:⁊ ſic aīa hominis
dr̄ incorporea:qꝛ nulla forma corporea eſt in
diuerſis locis tota:ſed aīa eſt ſimul in diuer
ſis partibꝰ:ergo eſt forma incorporea.¶ Ter
tio dr̄ rōnis particeps ad differentiā irrati-
onalis:⁊ regēdo corpori accomodata:ad dif
ferentiā angeli:qui dr̄ ſubſtantia incorporea
rōnis particeps: ſed nō regendo corpori ac-
comodatur:qꝛ ⁊ ſi illud moueat ut angeli ce
los mouentes:nō tn̄ illud viuificat ſicut ani
ma facit.¶ Sed hic oriť dubiū:ſi meliꝰ fuiſ-
ſet eſſe a corpore ſeparatā qꝫ coniūctā.Nam
auctor.6.ꝓncipiorꝫ dicit:ꝙ aīa cōiuncta cor-
pori imitať paſſiones eiꝰ.Aſtra eni dn̄antur
corporibus nr̄is:q̄propter rōne alicuius pla-
nete inclinať quis ad luxuriā:alius ad iracū
diā:⁊ ſm diuerſitates corporꝫ ſequūť diuer-
ſitates paſſionū:ergo videť meliꝰfuiſſe eē ſi-
ne corpore. Vn̄ ⁊ Sapien̄.9.Corpus ꝙ cor-
rumpitur aggrauat animā.¶ Ad hoc rn̄dit
dn̄s Bona.in.2.diſ.i.ꝑte.2.ar.i.q.2. Et Ric.
in quolibꝫ.ꝙ eſt valde vtile anime rōnali eē
coniunctā corpori ſepteꝫ ꝑſertim rōnibus.ſ.
Rōne ordinationis.Demōſtratiōis. Peri
clitationis.Incarnationis.Diffuſionis.Cu-
mulationis.Et premiationis.¶ Primo igi
tur fuit valde cōgruū ⁊ cōdecens deo:⁊ ani-
me vtile ꝙ ipſa anima corpori cōiungeretur
rōne ordinationis.Ait eniꝫ phs in ꝑmo me
thaphiſice:ꝙ ſapiētis eſt nō ordinari:ſed bn̄
ordinare ⁊ regere.Cū igiť dn̄s ſit ſapientiſſi
mus decuit ipſum omnia bn̄ ordinare:⁊ ne-
ceſſe fuit:qꝛ ſm phm.8.phiſicorꝫ.⁊.xi.metha-
phiſice.Bonū vniuerſi cōſiſtit in ordine:oīs
aūt ordo hꝫ de neceſſitate:⁊ ſūmū: ⁊ mediū:
⁊ infimū.Si ģ infimū eſt nā puta corꝑalis.
ſūmū vero nā puta ſpūalis.mediū aūt cōpo
ſitū ex vtroqꝫ.Niſi ħ oia feciſſet nō oñdereť
ꝑfecte dei ſapientia in ordinando. Oportuit
igitur hec omnia fieri.ut.ſ.angelus ⁊ illa infe
riora ⁊ hō qui de vtroqꝫ participat. Unde
Augu.2.cōfeſ.inquit:Duo feciſti dn̄e: vnum
ꝓpe te: ⁊ aliud ꝓpe nihil.¶ Scđo rōne de-
monſtrationis.Decuit eniꝫ deū ita res facē
ut eſſent in manifeſtationē ſue potētie q̄ de-
monſtrať in ꝓductiōe rerꝫ multū diſtātiuꝫ ⁊
in earꝫ ꝯiunctiōe.Nā potētia tāto virtuoſior
oſidiť quāto pōt ſuper magis diſtātia:ſꝫ pri-

ma ⁊ sūma distantia substātiaꝝ est inter cor
poreū ⁊ incorporeū:qꝛ ṗme differentie gene
ris sunt.Nā phus.x.methaphi.dicit: ꝙ cor-
ruptibile ⁊ incorruptibile pl⁹ differūt q̄ȝ genē
⁊ in.3.methaphi.dicit:ꝙ corruptibiliū ⁊ incor
ruptibiliū nō sunt eadē pn̄cipia : cū igit̃ cor-
poreū sit corruptibile:qꝛ generabile est:ut hr̃
ꝑ de ce.⁊ mū.Generabile ⁊ corruptibile cō-
uertunt̃:incorporeū vero sit incorruptibile:se
quit̃ ꝙ maxime distant:ergo ad h̄ ꝙ diuina
potētia manifestet̃ plene:necesse fuit substan
tiā corporalē ⁊ spūalē traducere : ⁊ ꝓductas
rursus vnire.¶Tertio idē ꝓbat̃ rōne peri-
clitationis.Ait eniȝ phs ṗmo metha.⁊ ṗmo
Phisico.ꝙ potētie rōnales se habēt ad op-
posita:cū igit̃ anima sit potētia rōnalis posi
ta est in libertate arbitrij:ita ut dicat ꝓpha:
Anima mea in ma.m.sp.q.d.Possuȝ ipsaȝ
reducere de morte peccati ad vitā grē:⁊ ecō-
tra.Si g̊ fuisset anima sicut angel⁹ a corpore
separata:⁊ semel peccasset nūq̄ȝ penitere po
tuisset:⁊ ita eternaliter dānaret̃:hec eniȝ dif-
ferentia est anime ⁊ angeli:qꝛ si angel⁹ semel
ad malū ꝑuertit̃ nūq̄ȝ ad bonū reuertitur: et
ecōtra.Ponit enim omnē potētiā ad illum
actū:qꝛ est simpliciter spūalis:ecōtra anima:
qꝛ cōditiones imitat̃ corporis.Vn̄ dicit Da
masce.Quicqd hominib⁹ est mors: angelus
est cāus.Vnde de anima dr̃ ꝙ si peccauerit
dimittet̃ ei:nō solum septies: sed septuagies
septies Math.18.¶Quarto rōne incarna-
tionis.Nā ut habet̃ in tractatu de pctō: qdā
enim dicūt ꝙ si Adā nō peccasset nullo mō
fili⁹ dei carnē sūpsisset.Alij optime dicunt ꝙ
carnē o no sūpsisset sed nō passibilē.Cū igit̃
fili⁹ dei sit incarnatus : ⁊ ista incarnatio sine
corpore fieri nō potuit:pȝ ꝙ melius fuit ani-
me esse cōiunctā corpori:q̄ȝ separatā:ne tāta
excellentia vnionis filij dei priuaret̃: fuit en
effusio sanguinis dei corꝑe xp̄i maioris me-
riti ⁊ virtutis:q̄ȝ omnes passiones martyrū
⁊ omnia sanctoꝝ merita:qđ probat̃ ꝭm doc.
tū rōne satisfactiōis:qꝛ oēs sci ⁊ scē non po-
tuerunt satisfacere ꝓ minimo pctō:sed vna
gutta sanguinis xp̄i potuit satisfacere:qꝛ vir-
tutis infinite erat:tū rōne gratificationis: qꝛ
maiorē grāȝ meret̃ gutta sanguis xp̄i q̄ȝ oēs
sci scē ⁊ angeli simul potuerunt mereri: tum
rōne vnionis cū diuinitate: qꝛ sanguis erat
ei ꝯiūct⁹ in corpore.s.cristēs.nec igit̃ priuaret̃
rōalis creatura tāta dignitate ⁊ vtilitate in-
carnationis filij dei bonū fuit eē ꝯiūctā cor-
pori:qꝛ sine corꝑe talis incarnatio facta non
fuisset.¶Quinto rōe diffusionis.Decuit.n.
deū sic res ꝓducere ut manifestaret̃ ei⁹ bo-
nitas:sed bonitas cōsistit in diffusiōe ⁊ cōica
tiōe sui in alteꝝ:qꝛ ꝭm Diony.4.đ diui.no.
Bonū ē sui ipsi⁹ cōicatiuū:g̊ decuit ut nō tm̄
daret de⁹ q est sūmū bonū alteri potētiā vi-
uēdi ⁊ intelligēdi:sȝ etiā potētiā alij cōican-
di.Si g̊ viuēs ⁊ intelligēs est substātia spūa
lis:qđ aūt viuificat̃ ⁊ ꝑ intellectū ꝑficit̃ ē cor
pus:g̊ ad ꝑfectā bonitatis manifestationē ne
cesse fuit fieri substātiā corporalē ⁊ spūalē:ita
ꝙ vna alteri cōicaret:qđ nō potuit eē nisi ꝑ
vnionē:g̊ fuit necesse facere cōpositionem ex
vtroq̄ȝ.¶Sexto rōe accumulatiōis:qꝛ.s.hō
magis meret̃ cū corꝑe q̄ȝ sine.Nā ꝭm phm
2.ethico.ca.3.Virt⁹ est circa bonū ⁊ difficile:
tūc sic:q̄ȝto maior est difficultas in oꝑatiōe:
tāto magis hō meret̃:sed maiorē difficulta-
tē ꝓpter corp⁹ hȝ iuxta illud apl̄i ad Gal.5.
Caro cōcu.aduer.spm̄.igit̃ pȝ ꝓpositū.⁊ ꝯfir
mat̃ ꝑ Hiero.ad Eusto.di.Vn̄ āgel⁹ ad vir
ginē mittit̃:qꝛ sꝑ est angelis cognata virgi-
nitas:ꝑfecto in carne p̄ter carneȝ viuere nō
terrena sed āgelica vita est.Vn̄ in carne an
gelicā vitā acqrere maioris est meriti q̄ȝ hr̃e
Esse eniȝ āgelū felicitatis est:eē virginē vir-
tutis est.hec ille.Ad q̄rū declarationē mani
festiorem si q̄reret̃ an aīa possit trāscēdē me
ritū angeloꝝ.Rn̄det̃ ꝭm cōem opinionē do
ctoꝝ ꝙ de h̄ possum⁹ loq triplr̃iter.Primo
respectu nature:⁊ sic angeli qꝛ nō sunt carne
grauati: sunt ⁊ fuerunt digniores in merito
q̄ȝ nos:qꝛ nullā retardationem habuerunt.
¶Scđo possumus loq respectu grē ⁊ sic me
ritum pōt ꝓcedere.Aut a liberalitate dei:qꝛ
scȝ liberalissimus est: ⁊ ideo pōt nobis conce
dere per grām:ꝙ angelis per nām:⁊ ampli⁹
Aut pōt ꝓcedere a diuturnitate temporis: ⁊
sic angeli quo ad primū accidentale merent̃
⁊ pn̄t amplius mereri: sed quo ad premium
essentiale:nec merent̃:nec pn̄t āplius mereri.
nos aūt semꝑ quo ad accidētale ⁊ essentiale
quapropter suꝑ angelos mereri possumus :
Aut pōt ꝓcedere a difficultate oꝑis :⁊ sic qꝛ
nos habem⁹ difficultatē i merēdo.āgeli vero
non:ideo possum⁹ transcendere illoꝝ meritū.
¶Tertio loqui possum⁹ de merito respectu
efficatie:⁊ sic cum meritum nostrū sit funda-
mentū in merito passionis Christi:qđ fuit in

finitum seqt q creatura hūana possit mereri
super angelos. pz ḡ q melius fuit fuisse aiaz
in corpore: qr non habuisset hūc modū cumu
landi. ¶ Septimo τ vltimo idem ꝓbat rōne
premiationis: qr habebit maius premiū cuz
corpore. Notabit enim duplici stola. s. pmio
corporis τ aie. dicūt oēs doc. in. 4. di. 49. q
aia beata fruetur deo post resurrectiōez cor-
poris plenius: q̄z faciat separata. Cuius ratio
patebit in tractatu de felicitate. nam anima
tantam ꝯtraxit cū corpore suo familiaritatez
τ amicitiā: q potius appetit intrare corpus
proprium: q̄z corpus etiā maximi gloriosi: sic
vir q valde dilexit vxorem suā: si licitum eēt
in iudicio eam potius repeteret: q̄z oēs alias
lz pulchriores. Debemus igit subijcere car-
nem nostrā spiritui vt simul mereamur post
modū glorificari. s. in aia τ corpore. Ad quod
hortat Aug. in lib. de salutaribus documen
tis. di. Audi aiam di. ad corpus. ego de ce-
lo veni a deo concessa tibi: τ tu de terra es.
melius vt tu mecū ascendas ad celum: q̄z tu
me tecum trahas in infernū. Dū viuimus τ
sumus vnum corpus operemur manib⁹ qđ
bonū est. i. elemosynis: ieiunijs: castitate: ho-
spicitate: τ in opibus bonis viuamus: vt per
bona que hic agimus ascendere mereamur:
vbi iam non tunc solutōe corporis: sed incor
ruptionis veste induemur. vbi iam nō fetor:
sed odor suauissimus: vbi iam nō sunt tene-
bre: sed lux ppetua micat. vbi non iam ver-
mium multitudo: sed caterua angelorꝫ innu-
merabiliū sanctorꝫ milia celesti regi hymnū
cantantia: τ tandem ipsis eternis gaudijs p
fruemur. τ sic pz q anima dicit essentia regē
do corpori accōmodata.

¶ Pars scđa huius sermonis in qua decla
ratur diffinitio anime per comparationem
ad se q̄z ad corpus.

Secundo in hoc sermone declarāda
est alia diffinitio data per cōparatio
nem ad aiam τ corpus sic di. Aia ē
substantia spūalis a deo creata: ꝓpa sui cor-
poris viuificatrix. Primo eni substātia dicit
spūalis que patēt ex dictis in alia diffinitiōe
quia aia est substantia τ incorporea: ḡ τ spūa
lis quapropter est dei formatiōis. vñ alia dif
finitio dicit: q aia est dei formatōis ad diffe
rētiam aie irrōnalis: qr nō dr nec est dei for
maōtis spiraculū vite ad differētiā āgeli: qr τ
si angelus spiret a deo vt vita: non tñ ē spi-
raculuz vite corporis. Scđo dicit a deo crea
ta ad differētiā substātie de deo genite. s. filij
dei τ a deo ꝓcedentis. s. spūssancti ad exclu-
dendum errorem illorꝫ qui di. esse de substā-
tia dei quā infra impugnabimus. Tertio dr
propria sui corporis viuificatrix. ¶ Ad cuius
declarationē mouet dubiū quō aia sit in cor
pore. Ad qđ rñdet ḃm Alexan. de al. in. 2. pte
in tractatu de anima. τ Tho. in sum. ꝯ genti.
li. 2. c. 71. τ. j. pte sum. q. 76. ar. 8. q lz aia rōna
lis sit simplex τ vnica in essentia: tñ reqrit di
uersitatem potentiarꝫ in corpore: ꝓut ꝯgruit
diuersis opationibus quas anima cū sit per
fecta opat. quas qdem operationes persone
imperfecte. puta animalia non hñt: τ ideo ad
sciendū quō anima habet esse in corpore pos
sumus cōsiderare animā quo ad duo. s. q̄ ad
essentiam τ quo ad potentiā. ¶ Primo quo
ad essentiam τ sic anima est tota in toto cor-
pore τ tota in qualibet parte eius: qđ ꝓbatur
tripliciter. Primo rōne qr sicut abñte aia
neqz totam neqz pars vel partes remanet:
nisi equiuoce: qr τ totū nō est animal nisi eq
uoce: vt animal pictum: vel lapideū: ita quelz
pars: vt manus: oculus τ hmōi: non dicunt
nisi equiuoce: vt dicit phs. 2. de aia: cuius si-
gnū est: qr recedēte aia nulla ps corporis hz
actum ꝓprium vel opationē que est signum
spēi. ¶ Scđo idem ꝓbat exēplo: qr sicut al-
bedo ḃm totā spēm spēi vel cētie albedinis
est in toto corpore τ in qualibet pte eius: ita
τ anima est in toto corpore τ ptibus eius: et
in qualibet particula. ¶ Tertio idem ꝓbatur
aucte Aug. 6. de trini. c. 6. di. q aia in vnoqqz
corpore est tota in toto corpore τ in qualibet
parte corporis est tota. Nā τ phs. xj. de aiali
bus dicit: q creatio corporis τ membrorꝫ est
propter aiam. τ. j. politicorꝫ dicit. q anima ē
regens corp⁹. Et Xistus pytagoricus ait: q
anima dñat corpori sicut dñs seruo: ḡ est in
toto τ tota in qualibet pte: ḡ bene dicit q est
tota sui corporis viuificatrix. ¶ Scđo ꝯside-
rando animā quo ad potentias eius dico q
qdam potentie sunt in anima ḃm q anima
excedit totā capacitatē corporis: vt intellect⁹
vel voluntas: quedā potentie sunt in anima
cōes anime τ corpori: τ tales potentie non
oz q sint quelibet in quocūqz est anima: sed
solam in illa pte corporis que est ꝓportiona
ta ad opationē talis potentie. Et iō anima.
¶ Primo quo ad potentiā intellectiuā τ vo

sitiuā: neqꝫ in toto corpore: neqꝫ in qualibet ꝑte corporis est. nā intelligere ⁊ velle nō sūt actus alicuius organi corporalis. Cuius rō ē quia cū anima excedat corporis facultatem has oꝑationes hꝫ.s. intelligere ⁊ velle sine cō iunctione corporis: vñ he oꝑatiōes non exer centur per organuꝫ corporale. ¶ Scd̓o vero quo ad potentie intellectiue modū ꝓut intel ligere est cū fantasmate anima hꝫ determi- nate aliquā ꝑtem corporis.s. cerebruꝫ in quo est media cellula capitis q̄ dicit̄ legistica siue rōnalis. ¶ Tertio quo ad potentiā motiuaꝫ anima ṗncipalr̄ dicitur esse in corpore: eo ꝙ vis motiua ṗncipalr̄ est in corde: per qd̓ mo uet anima totum corpus: qd̓ pꝫ: qꝛ ṗncipalr̄ in corde est motus vitalis ⁊ localis. Primo in corde est motus vitalis: qꝛ a corde in vigi- lia fit expansio calors vitalis per totū corpꝰ. in somno vero fit reductio caloris vitalis ad cor. Scd̓o in corde est motus localis: qꝛ vis motiua anime est in corde: ꝑ qd̓ anima mo- uet totum corpus. ¶ Quarto quo ad poten- tiam sensitiuā: anima non est in toto corꝑe: sed in qbusdā ꝑtibus corporis. verbi gratia ꝛm potentiam visiuam est in oculo: ⁊ ꝛꝫ po- tentiam audituam est in aure: ⁊ sic de alijs: lꝫ vbicūqꝫ sit potentia anime ibi sit essentia: nō tñ ē ecōuerso.s. vbicūqꝫ est.s. eēntia anime ibi est potentia sensitiua: sed soluꝫ in illa ꝑte corporis que ꝓposita est ad oꝑationeꝫ talis potentie: vt pꝫ supra de quo ponitur duplex exemplū. Primū est de rege: qꝛ sicut in re- gno rex: ita anima in corpore: sed rex est in vna ꝑte regni per essentiā: in alijs vero ꝑti- bus per virtutem vel potentiā: sic dicendum est de anima. Scd̓m exemplū est de deo: qꝛ sicut dicit̄ deum esse in mūdo vbiqꝫ.s.p eēn- tiam: p̄ñtiam: ⁊ potentiā: ṗncipalr̄ tñ est in celo qd̓ est eminentissima pars mundi: ita anima ṗncipalr̄ dicit̄ esse in corpore ꝛꝫ essen tiam: tñ in corde vel in cerebro dicitur eē ꝛꝫ potentias ṗncipalr̄ ⁊ sic claret etiaꝫ respectu potentiaꝝ ꝙ anima est corporis viuificatrix. Sed ad clariorē dictoꝝ notitiam oritur tale dubium. An ꝑfectior sit status anime cōiun cte cum corpore an separate. ¶ Ad qd̓ rñdet̄ ꝛm cōem doc. opinionē in. 4. senten. di. 49. maxime. b. Tho. ibideꝫ ar. j. in corpore. q. ⁊ in solutione argumentoꝝ. ⁊ etiam di. 5. arti. j. in solutione. 5. argu. ꝙ gradus ꝑfectiōis anime q̄ttuor modis ꝯsiderari pōt. ¶ Primo ꝓut

illa est coniuncta corpori abñte: ⁊ a corpore se parata: ⁊ sic dico ꝙ anima ꝯiuncta corpori est ꝑfectior duplr̄. Primo in esse nālr̄: qꝛ sic pars in toto ē ꝑfectior q̄ꝫ ꝑ se exñs: sic anima cum sit nāliter ꝑfectio corporis est ꝑfectior in toto homine ꝯiūcto ex anima ⁊ corpore q̄ꝫ a corꝑe seꝑata. ¶ Scd̓o sic: ē ꝑfectior i suo oꝑa ri: qꝛ oꝑari seqt̄ eē: ḡ sic eē totiꝰ ē ꝑfectiꝰ q̄ꝫ eē ꝑtis: ita oꝑatio totiꝰ cōiūcti est ꝑfectior ꝑtis oꝑatōe. ¶ Scd̓o pōt ꝯsiderari gradꝰ ꝑfectio nis anime cōparando eam ꝓut est ꝯiuncta corpori corruptibili: ⁊ ꝓut est separata ab ip̄o ⁊ sic dico ꝙ anima separata ē nobilioris sta tus q̄ꝫ ꝯiuncta duplici rōne. ¶ Prima ē q̄a anima separata a corpore corruptibili habet aspectum rectum ad superiores substantias vt ex influentia eaꝝ cognoscat. anima auteꝫ coniuncta corpori corruptibili habet aspectū inclinatum ad sensum. nam potentie sensi- tiue sunt anime cōiuncte necessario tāq̄ꝫ re- presentantes anime obiectum ꝓpriūm nobi lius: est aūt cognoscere aliqd per species in- fusas q̄ꝫ per species a sensu acceptas: igit̄ pꝫ propositū. ¶ Scd̓a rō est quia anima a cor pore corruptibili separata habet aspectuꝫ ma gis vnituꝫ: ⁊ per ꝯñs magis ꝑfectū ⁊ virtuo sum: quia illa que anima ꝯiuncta cognoscit duabus virtutibus.s. sensitiua ⁊ intellectiua. anima vero separata cognoscit vnica virtute scꝫ intellectiua tm̄: ergo ⁊c̄. ¶ Tertio pōt ꝯsi derari gradus anime cōparando eam ꝓut est ꝯiuncta corpori icorruptibili ⁊ glorioso: ⁊ prout ē ab illo separata: ⁊ sic dico ꝙ ꝑfectior est ꝯiuncta q̄ꝫ separata duplici rōne. Primo rōne ꝯiuncti: quia vt dcm̄ est supra operatio totius est perfectior oꝑatione partis: igit̄ ⁊c̄. ¶ Scd̓o rōne desiderij: qꝛ oē imꝑfectū appe tit suā ꝑfectionē. anima aūt a corpore seꝑata appetit coniungi corpori glorioso: ⁊ propter hunc appetitū ex imꝑfectione ꝓcedentē eius operatio qua in deum fert̄ est minus intēsa: ⁊ h̄ est qd̓ Hieroꝰ dicit. ꝙ ex appetitu corpo ris retardat̄ anima ne tota intensione ferat̄ in illud summū bonū: ⁊ hoc est qd̓ tangebat̄ in parte precedēti in vltima rōne: igitur ⁊c̄. ¶ Quarto pōt ꝯsiderari gradus ꝑfectionis aie cōparando eam ꝓut ꝯiuncta corpori cor ruptibili h̄: ⁊ ꝯiuncta corpori glorioso ⁊ icor- ruptibili futuro: ⁊ tūc dico ꝙ aia ꝯiuncta cor pori glorioso est nobilior quo ad quactuor. Primo enim hꝫ esse ꝑfectius: qꝛ si aia ē ꝑ

fectior ɔiuncta ꝙ separata a toto: ḡ ɔiuncta
pfectiori.s.corpori glorioso qd in nullo impe
dit aiam sed iuuat: erit pfectior ꝙ ɔiūcta cor
pori qd aggrauat aiam. Scdo aia ɔiuncta
corpori glorioso hꝫ posse liberius: qꝛ semp sic
oi corporis impedimento intelligit. corpꝰ āt
corruptibile frequētius ipedit aiam ne intelli
gat. Tertio qꝛ aia ɔiuncta corpori glorioso
hꝫ nosse limpidius: qꝛ itelligit p spēs infusas
cōiuncta aūt corpori nāꝛr intelligit p spēs p
sensus acqsitas. Quarto qꝛ aia ɔiuncta cor
pori glorioso hꝫ velle qetius. nō enim cupit
dissolui: qꝛ est plene saturata. ɔiūcta aūt cor-
pori corruptibili cupit dissolui ⁊ esse cū xpo.
Ex qbus oibus seqꝛ ꝙ opatio aie ɔiūcte cor
pori glorioso: quāto est ɔuenientior: tanto ē
delectabilior: vt dicitur.x.ethi.claretqꝫ pars
scda huius sermonis.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua de-
claraꝛ diffinitio aie per cōparationeꝫ ad vi-
res quibus agit in corpore.

TErtio in hoc sermone declaranda ē
alia diffinitio aie date p cōparationeꝫ
ad vires qbꝰ agit in corpe: fm Dam.
sic. Aia est spūs intellectualis rōnalis semp
viuens ⁊c. vt supra. Ad cuius declarationeꝫ
tria notāda sunt. ¶ Primū est ꝙ in hac dif-
finitiōe ponunꝛ due ptes ptinentes ad cogni
tionē.s.intellectualis ⁊ rōnalis: sꝫ intellectua
lis cōis est angelo ⁊ aie. rōnalis vero ppria
est aie humane cuius est rōcinari. non enim
angelus intelligit p discursum sicut aia: ⁊ iō
nō fuit supfluum: imo necessario ponere illā
particulā.s.rōnali. ¶ Scdo notandum est ꝙ
in illa diffinitione addunꝛ tres alie pticule:
quaꝝ due ptinent ad esse respectu sui ipsius
⁊ respectu alteriꝰ. tertia vero ptinet ad bene
esse. Respectu eē pprij dicitꝛ semp viuēs: qd
viuere hꝫ p ɔtinentiā influentiā pmouentis
scꝫ dei. Respectu esse alterius.s.corporis cui
est ɔiuncta dicitꝛ semp in motu: qꝛ pōt semp
influere sup corpus: lꝫ non semp influat rōe
corruptibilitatis in corpore. vnde semp i mo
tu dicitꝛ: non qꝛ semp moueat corpus pter
corporis defectū: sed qꝛ semp mouet si corpꝰ
sibi cōiunctū essꝫ. Respectu vero bn̄ eē ipius
aie: qd est respectu voluntatis. qd est velle bo
num ⁊ fugere malū. ɔuenienter addiꝛ boni
maliqꝫ capax. ¶ Tertio notādū est ꝙ aia fm
diuersa officia vel actus varia sortiꝛ noia fꝫ
Isido. in lib. ethimo. ⁊ .b. Tho. i. q. disputata
de aia.q.12. Primo enim dicitꝛ aia dū viuifi
cat corpus. Scdo vocaꝛ aius dū vult. Ter
tio vocaꝛ mens dū scit. Quarto vocaꝛ me-
moria dū recolit. Quinto dicitꝛ rō dū recte
iudicat. Sexto vocaꝛ spūs dū spirat. Septi
mo ⁊ vltimo vocaꝛ sensus dū sentit aliqd qꝛ
inde animus sensus dicitꝛ pro his que sentit.
Ex qbus oibus inferꝛ ꝙ alie diffinitiōes de
aia bene ⁊ sufficienter sunt assignate. Est ēt
alia diffinitio Seū.di. Aia ē spūs itellectua
lis ⁊c. vt supra ad beatitudinē in se ⁊ in cor-
pore ordinata. Nā beatitudo dꝛ dupliciter.
Vno mō gaudiū de summa veritate: siue d
veris ⁊ certis bonis gaudere: ⁊ sic ɔuenit tm̄
aie. Alio mō beatitudo dicitꝛ gaudiū accidē-
tale ⁊ h etiā ɔuenit corpori: sed p redūdātiaꝫ
ab aia: qꝛ corpus btificatū ɔhit a beatitudine
aie ipassibilitatē: agilitatē ⁊c. vn̄ Aug. ad dio
scoꝝ ait. Tā potenti nā fecit deꝰ aiaꝫ vt de eiꝰ
beatitudine redūdet in coꝰ plenitudo sanitatꝭ
⁊ incorruptiōis virgo. pōt eni dici ꝙ aia ordi
naꝛ ad beatitudinē in se ⁊ in corpe: qꝛ hēbit
duplicē stolā: vnā rōne sui. aliā rōne corporꝭ
⁊ in h differt aia ab angelo: qꝛ angelus ē spi
ritus i se ordinaꝛ tm̄ ad beatitudinē. aia vero
in se ⁊ in corpe. Est isup alia diffinitio Aug.
di. ꝙ aia ē oiuꝫ silitudo quā ɔfirmat Aristo.
in.3.de aia di. ꝙ aia est qdāmō oia. hꝫ.n.hō
oiuꝫ silitudinē: ⁊ quātū ad cognitionē ⁊ ꝗtū
ad eē. Quātū ad cognitionē: qꝛ hꝫ vim app
hendendi oia virtute intellectꝰ: ⁊ illa dꝛ sili-
tudo fm cognitionē. vn̄ Aug. in lib. de spū ⁊
aia ingt. hꝫ eni vires.s.aia qbꝰ oia cōphēdit
siue inuestigat: ⁊ oibꝰ silis existit. h ille. nec est
sile de angelo: qꝛ angelus nō hꝫ sensus exte-
riores: nec corpi ɔiūgiꝛ sensibili. ⁊ iō oia q co
gnoscit cognoscit intelligiꝛr: anima vero ɔiū
cta corpi sensibili sensibilia cogscit sesibiꝛr. i.
p sensus exteriores: qꝛ vt ait Arist. in li. d sen.
⁊ sensa. ⁊ in.3.de anima. nihil ē intellectu qn
pus fuerit in sensu. Intelligibilia āt cogscit i
telligiꝛr: ⁊ in h differt ab angelo: vt pꝫ pp qd
dꝛ aia omniū silitudo fꝫ cognitionē: ⁊ n̄ an-
gelus. Siūr ꝗtū ad eē ē omniū silitudo: quia
hꝫ aliqd cōe cū oibꝰ vn̄ dic Aug. vbi sup. silis
est lapidibꝰ p eēntiā: arboribꝰ p vitā: aialibꝰ p
sensū ⁊ imaginationē hoibꝰ p rōneꝫ: angelꝭ p
intellectū: deo p intelligātiā. h ille. Et ad illd
qd tūc opponiꝛ ꝙ hꝛet ɔuenientiā cū omībꝰ
in gnē. rn̄deꝛ ꝙ ⁊ si hēat aliquā ɔuenientiam
cū omnibꝰ: nō tn̄ in omnibꝰ. ɔuenit enim cū

ſubſtātijs corporeis inanimatꝭ in eē tm̄: ſꝫ n̄ incorporeitate: cū animatis in vita: ſꝫ nō in augmentatōe: cū ſenſibilibꝰ in ſenſu ꝛ imaginatiōe: ſꝫ nō incorruptibilitate. Silr̄ ex pte incorporeaꝝ hꝫ cū om̄ibꝰ aliquā ſilitudinē: qa ſilis ē angelis in ietellectu: ꝛ deo in intelligētia. ꝙ ſi ꝯ arguiꝛ ğ anima pt̄ dici omnis creatura. ſicut dr̄ de homine. Mar. vlti. p̄dicate euāgeliū om̄i creature. i. homini q cōicat cuꝫ om̄i creatura: vt dic̄ Greg. ibidē: qd̄ tn̄ nō inueniꝛ de aīa. Rn̄dtur ꝙ n̄ oꝫ dici omnes in creatura ſic̄ hō: q2 hō hꝫ ꝑ qd̄ ꝯuenit cum incorporeis rōe aīe: cū corporeis rōne corporis qd̄ nō hꝫ anima. Poſtremo ē alia diffinitio cōis ꝛ gnāl anime di. ꝙ anima ē ſubſtantia ſpūal ſimplex ꝛ indiſſolubilis incorporea paſſibil atqꝫ mutabil. Circa quā ē ſciēdū ꝙ aīa hūana ē in medio ſubſtātie ſuꝑioris. ſ. angelice: ꝛ inferioꝝ ſubſtātiaꝝ. Reſpcū igiꝛ inferiorū dr̄ anima ſubſtātia ſpūal ſimplex indiſſolubilis incorporea. reſpectu vero ſuꝑioꝝ diciꝛ paſſibilis atqꝫ mutabil. nā in h̄ ꝙ dr̄ ſpūalis dr̄ corpulenta q̄ ē inferior. in eo āt ꝙ dr̄ ſimplex ſeꝑaꝛ a ſubſtātia ſpūali q̄ ē cōpoſita: ſic̄ eſt ſpūs cui dr̄ nāl aut vital in corpore ſenſibili. ꝑ h̄ āt qd̄ dr̄ indiſſolubilis: ſeꝑaꝛ a vegetabili in plantꝭ: ꝛ ſenſibili in brutis q̄ꝝ vterqꝫ ē ſubſtātia ſpūal ſimplex: ſꝫ ē diſſolubil. alia vero dr̄ia q̄ ſeqꝛ. ſ. incorporea eſt cōis anime ꝛ angelo: ſꝫ ꝑ aliā dr̄iam. ſ. paſſibilis ꝛ mutabilis ſeꝑaꝛ anima ab āgelo: q2 lꝫ aliq̄ mō angeli mali poſſint pati: ꝛ boni de nā mutari: tn̄ nō hn̄t hāc paſſibilitatē vel mutabilitateꝫ: vt patiāꝛ patibilitate corpore vel ſil trāſmuteꝛ: ꝛ iō dr̄ anima paſſibilis ꝛ mutabilis in ordine ad corpus ꝓpriū: ꝛ ſic pꝫ illaꝝ omnium diffinitionū explanatio ſm̄ doctrinā irrefragabilis doc. nr̄i Alex. de al. in tractatu d̄ aīa in pte. 2. pudeat ğ nos ſuauiſſimi frēs tantaꝫ anime nr̄e dignitatis ſublimitatem vitijs ꝛ mūdanoꝝ ingnatis deturpare: ſed potiꝰ om̄i virtute agendum. vt ꝛc̄.

¶ Feria q̄rta in albis de numeroſitate aīaꝝ ꝯtra opinionē Auerois ꝙ vꝫ vnuſquiſqꝫ habeat animā ꝓpriā. Sermo. 73.

PEnitemini igiꝛ ꝛ ꝯuertimini: vt deleanꝛ vr̄a pctā. Act. 3. ꝛ in epl̄a occurentꝭ ferie. Digne circa anime ꝯſiderationem laboramus: quia dicit Auguſtinꝰ in principio libri de ſpiritu ꝛ anima. Quoniā dcm̄ eſt mihi vt cognoſcā meipſum: ſuſtinē nō poſſū vt me habeā incognitū. magis aūt negligentia eſt qd id ſit neſcire: q̄ celeſtia tā ꝓfunde cogitamꝰ: q̄ nālia tā ſubtili indagatōe inueſtigamꝰ: ꝛ de ipſo q̄ꝫ creatore nr̄o tā ſubtilia ſcire deſideramꝰ: nec eſt res ꝑegrina: nec longe q̄rēda animꝰ q̄ iſta ſapimꝰ: ſꝫ eſt ſemꝑ nobiſcū: adeſt: tractat: loqꝛ: ꝛ inter neſciꝛ datū eſt illi tā ingentiū reꝝ ſecreta ſcire: ꝛ ipaꝫ cognoſcere nō pōt. h̄ ille. Verū q2 plerıqꝫ fuerꝛ infideles ꝛ heretici: quoꝝ p̄nceps ꝛ caput eſt ille canis ſaracenus Auerois Ariſt. cōmētator: ponentes in omnibus corporibꝰ noſtris ſolū vnū intellectū eē. ideo dcō ſupra de aīe veritate ꝛ q̄ditate iā ad tertiā ꝯſiderationeꝫ ꝑme ꝑſone p̄ncipal numeroſitatē vꝫ trāſeūdū: vbi p̄dcm̄ errorem extirpando: ꝓbabimꝰ vnūquēqꝫ ꝓpaꝫ hr̄e animā cū q̄ ſi ſancte in corpore vixerit: p̄miabiꝛ in celeſtibꝰ. ſi āt vitioſe: in eterno igne cruciabiꝛ. his ğ errātibꝰ dr̄ penitemini ꝛc̄. Ad hꝰ ğ erroris extirpationē ꝛ veritatꝭ indagationē: tria ſunt notanda.

¶ Primum dicitur vera probatio.

¶ Scdm̄ iniqua opinio.

¶ Tertium catholica reſponſio.

¶ Pars p̄ma huius ſermonis in qua ꝓbaꝛ rōne: aucte: ꝛ exēplaritate: quēlibet hominē habere animā ꝓpriam.

PRimo igiꝛ i h̄ ſermone poniꝛ h̄ ꝯcluſio vera ꝛ fidelis: ꝙ q̄libet hō habet propriā animā cū q̄ dānabiꝛ: vel ſaluabiꝛ. q̄ probaꝛ rōne: aucte: ꝛ exemplaritate.

¶ Primo ꝓbaꝛ h̄ ꝯcluſio ſm̄ Bona. i. 2. di. 18. ar. 2. q. j. ꝛ Tho. in ſum. ꝯtra gen. lib. 2. c. 72. ſeptē rōnibꝰ. ſ. rōne ꝓꝑtatis: ꝑfectōis: motionis: ꝯiunctōis: diſtinctiōis: viuificatiōis: remuneratōis. ¶ Primo rōne ꝓꝑtatis ſic impoſſibile eſt vnā formā eſſe nō vniꝰ mā̄e. vn̄ Ariſto. in. 2. de anima ait. Proprius actꝰ hꝫ fieri in ꝓpa mā: ſꝫ anima rōnalis eſt actꝰ corporis humani ꝛ forma ꝓpa eius: ğ cū diuerſa ſint corpora humana: diuerſe erūt aīe rōales ipoꝝ corpoꝝ forme ꝑfectiue. ¶ Scd̄o rōne ꝑfectiōis ſic: ꝑfectuꝫ ꝛ ꝑfectibile. i. illud qd̄ ꝑficiꝛ: vel res q̄ ꝑficiꝛ: nec̄e eſt adinuicē ꝓportiōabilia: ſi igiꝛ anima rōnalis eſt ꝑfectio corꝑis humani: vt dcm̄ ē. illa anima rōnal que ꝑfectio ē corporis illius n̄ eſt ꝑfectio alterius: ꝛ ſic ē impoſſibile ꝑficē aliū corpꝰ: ğ ꝛc̄.

¶ Tertio rõne motionis sic. certũ est q̃ aia viat corpori vt nauta naui sm Aristote.2.de aia: sed vnicuiq3 motori debent ppria instru menta. alia enim sunt instrumẽta tubicinis alia fabri. Si igit impossibile est fabrum vti instrumentis tubicinis impossibile est q̃ in- tellectus vnius homis sic intellectus alterius vnde iterum Aristote.ait.3.de anima. Intel lectus cõparat ad corp⁹ vt eius motor: g̃ rc.
¶ Quarto ratione cõiunctiõis sic. Nã aia rõnalis coniugitur corpori humano a deo r taliter q̃ non potest coniungi alteri ab eo.vñ Aristo. in p̃ de anima reprẽsentauit antiq̃s di.de anima r nihil de proprio susceptibili: asserentes quasi esset ptingens sm pythago ricas fabulas: quãlibet animã quodlibet cor pus indui. Si igitur ipossibile est q̃ anima canis ingrediat lupi corpus: vel aia hois ali ud corpus q̃3 hois: cum eadem proportio sit anime hominis ad corpus eius: que est isti⁹ hominis ad corpus alterius: impossibile erit animã istius hominis ingredi aliud corpus: q̃3 illius hominis. Si igit homo intelligit p aiam sm Arist.in.3.de anima tot erunt intel lectus quot anime:r tot anime quot corpora humana.¶ Quinto rõne distinctiõis sic:a q̃ quis habet esse ab eodem habet vnitate3 sin gularitatem r distinctioni: quia h̃ maxima i phia:q̃ vnum r ens se psequũtur: sed vnum quodq3 habet esse a sua forma r perfectione: ergo perfectio r forma vnius distinguit a p- fectione alterius: sed pfectio hominis sm q̃ homo non solum est anima sensibilis:sed ẽt rõnalis:ergo rc. Cuius rõnis euidentia ha- betur experientia: quia si eadem anima esset in multis hominibus vna perfectio ess3: vn⁹ habitus: vna scientia: vna bonitas: r sic de singulis: qd tñ patet expresse falsum: cũ vn⁹ sit sciens:aut ignarus:vnus bonus:aut ma- lus r hmõi. q̃ si cõtra dicitur q̃ omnia illa possunt esse in vno intellectu. Rñdeo falsissi- mum esse: quia duo cõtraria essent simul in eodem subiecto sm numex: r id ipsum ptra riabit sibiipsi:qd est ipossibile:g̃ r idem qd se quit.s.vnã r eadẽ aiam esse in plurib⁹ hoib⁹.
¶ Sexto rõne iustificatiõis sic. Si vna r ea dẽ aia ẽ in plurib⁹ hoib⁹ post mortẽ nihil pl⁹ h3 iustus q̃3 iniustus: ergo bonũ erit inremu neratũ: r malũ ipunitũ: ergo mundus est in ordinat⁹:r deus est iniust⁹:r hõ stult⁹ q opat bonũ:qd si h̃ ẽ a deo ipossibile: q̃ nõ tñ ẽ p̃ fidem:sed etiam contra rectam rõnem:ergo impossibile est plures homines eande3 aia3 rationalem habere ex qua rõne sequitur alia vltima.¶ Septimo r vltimo idem probatur rõne remuneratõis sic. Si vna anima ratio nalis est in diuersis hominibus: g̃ post mor tem non est vnus beatior alio. si igit ad bea titudinem non peruenit nisi per virtutem: et multi sunt qui in hac vita non habent virtu- tes: ergo sunt non venientes ad beatitudinẽ si igitur omniũ est vna anima nulli beatificã dum: ergo frustra factus est homo r tot⁹ mũ dus: r si hoc est omnino falsum r impium: falsu3 est tenere vnam animã esse in plurib⁹.
¶ Scdo idẽ pbat.i.auctibus sacre scripture no.r vete.testa.sic. Animas vestras eruatis de morte. Iosue.2. Qui sponte obtulistis de isrl aias vestras ad periculum benedi.deo. Iudic.5. Non eni quasi homo deus sic cõ- minabit:r ideo humiliem⁹ illi aias nostras. Iudith.8. Animas paupex saluas faciet ps. 71. Custodit dñs animas sctox suox.ps.96. Ecce mulier occurrit illi: ornatu meretricio preparata ad capiendas animas. Prouerb. 7. Fructus iusti lignu3 vite:r q suscipit aias prudens est. Prouerb.11. Iustox anime in manu dei sunt. Sap.3. Qui timent dominũ prepara.cor.su.r in cõspectu illius sanctifica- bũt animas suas. Ecclesiastici.2. Cũ sit vna sc3 sapientia omnia potest:r per nationes in animas stans se transfert. Sap.7.pro aiab⁹ filiox collocabit vulnera sua. Ecclesiastici.30 In patiẽtia vestra possi.aias vestras. Luc.21
¶ Tertio idem pbatur exemplaritate nãli: r spirituali. Primo naturali: nam Aristo.3. de anima assimila intellectum vel animã in tellectiuam lumini: sed nõ est idem numero lumen in diuersis illuminatis: ergo non est idem intellectus numero in hominibus. Scdo exẽplaritate spirituali scripture sacre quã ponit Io.apoc.6.di. Vidi turbam ma- gnam quã dinumerare nemo pote.ex.o.tri.r lin.rc.sed turba illa non erat hominum cor- poraliter viuentium: sed animax a corpore separatax: ergo sũt multe anime intellectiue sm multitudinem corpx. Preterea si eẽt tñ vna anima in omnibus nulla esset remune- ratio vt dictum est supra.q̃ si non remune- rentur r viuerent in regno celox: qũo possẽt anime sanctorum homines mundi ipsas in- uocantes:in suis petitionibus exaudire:r eis

gratias impetrare? Quõ verum esset quod
dicitur per Job.5. Ad aliquẽ sanctoꝝ ꝯuer-
tere quibus satis inuitur tot esse animas: q̊t
sunt sancti in paradiso cum videamus hoiez
illum exaudiri ab vno: illum ab alio. Et sic
patet rationibus: auctib⁹: ⁊ exemplis plures
eẽ animas sub pluralitate corporuz. patetq̈
pars ṗma huius sermonis.

¶ Pars scđa huius sermonis in qua ponũ
tur opiniones hereticorum contra ṗdictam
veritatem.

Secundo in hoc sermone ad clariorẽ
huius veritatis noticiam sciendũ ẽ
ꝙ quidã heretici opinati sunt ꝙ aĩa
humana siue intellectualis: ſm ꝙ intellectua
lis: vna est in omnibus hominibus: nõ soluz
quãtum ad intellectum agentem: sed etiam
quãtum ad intellectum possibilez: ⁊ h̄ opinio
fuit Cõmẽtatoris sup li. de anima: quã etiaz
vult imponere Aristoteli ⁊ trahere ex verbis
suis: tum quia posuit munduz eternum ⁊ ita
homines inumerabiles precesserunt: tũ etiã
quia ponit nullam substantiam spiritualem
esse que non habeat mouere corpus: ꝙ si di
uerse anime essent in diuersis hominib⁹ ali-
quãdo cessarent ab actu mouendi cum sepa
rentur: tum etiaz quia essent infinite actu: cũ
motus celi non habuerit ṗncipiũ ſm phm.
Ad vitandas obiectiones in cõtrarium ad-
ductas: vt patet in parte precedẽti. distinguit
Cõmentator tres partes in anima humana
di. super. 3. de anima. Opinandum est ꝙ in
anima sunt tres partes intellectus quarum
vna est intellectus recipiens. scđa efficiens.
tertia factum: ⁊ due illarum sunt eterne. s. ha
bens ⁊ recipiens. Tertia est generalis ⁊ cor-
ruptibilis. Animã aũt tertiã quã dicit gene
ralem ⁊ corruptibilem vocat intellectum pos
sibilem: ⁊ illum dicit nihil aliud esse q̄ȝ ima-
ginatio. vnde postmodũ subiungit: intellect⁹
passiuus est corruptibilis: ⁊ absq̈ hoc nihil i
telligitur. per intellectum aũt passiuum intel
ligo virtutem imaginariã: vnde vult dicere
ꝙ sicut in visu est color: ⁊ lux ⁊ oculus vidẽs
sic in intellectu se habet ꝙ sunt species ima-
ginarie: sicut color intellectus agens: est sicut
lux: intellectus passibilis: sicut oculus: ⁊ sicut
ex concursu illoꝝ trium efficitur visus: ita ex
concursu illoꝝ trium efficitur itellectus ⁊ sic
ex diuersitate vel defectu coloris causatur di
uersitas vel defectus act⁹ videndi: sic ex di-
uersitate existente in similibus imaginarijs
vel imaginatione causat̃ diuersitas in intel-
lectu passibili: ⁊ defectus etiam actus intelli
gendi in eodem hoie: quia nihil intelligim⁹
nisi in fantasmate. Et ideo dicit phus cor-
rumpi intellectum: quodã interius corrupto
intellectum inquã non quẽlibet: sed adeptũ:
⁊ per hec que dicta sunt nititur declarare in
conuenientia que ad hanc partem sequũtur
quã positionez erroneã ⁊ falsissimã probare
nititur septem rõnibus: quaꝝ. Prima est h̄
omne quod indiuiduatur ⁊ multiplicatur ad
alterius multiplicationẽ ⁊ indiuidualẽ sub-
stantialiter dependet ab illo: sed anima intel
lectiua non dependet substantialiter a corpe
cum possit esse substantialiter sine illo: g̊ nõ
indiuiduat̃ nec multiplicat̃ ſz indiuiduatõez
corporis ⁊ multiplicationẽ. Scđa ratio est
hec plus assimilant̃ in complexionem ⁊ nã
duoꝝ hominũ corpora: q̄ȝ eiusdem corporis
membra diuersa: vt caro mea carni tue: q̄ȝ
os meum carni mee: ergo si vna anima põt
esse viuificatiua diuersoꝝ membroꝝ vni⁹ cor
poris: ita ꝙ in illa membra diuersas habet i
fluentias ſm illoꝝ dispositiones varias: vi-
detur multo fortius ꝙ vna anima possit esse
perfectio duoꝝ corpoꝝ sibi similiuz. Tertia
ratio est h̄: multiplicatio indiuiduoꝝ eiusdez
speciei attenditur ꝓpter ꝯseruationẽ vt ꝑpe-
tuetur esse in pluribus: qđ non poterat ꝑpe-
tuari in vno: sed anima rõnalis est incorru-
ptibilis ſm phm. 2. ⁊. 3. de anima: ergo videt̃
ꝙ in ea non fit multiplicatio ſm numerum:
ergo in diuersis hominibus non numerat̃
sed est eadem numero. Quarta ratio est h̄:
si anima intellectiua indiuiduaret̃ ſm corp⁹
per ꝯsequẽs que reciperet̃ in illa indiuidua-
retur ſm exigentiam corporis: sed anima in
tellectiua suscipit formam vniuersalem: vt ẽ
vniuersalis: ergo si forma existens in anima
non indiuiduat̃: pari rõne nec anima: prout
est in hoc corpore indiuiduari põt. Quinta
ratio h̄ est. Ad hoc ꝙ anima rõnalis aliquid
intelligat: necesse est ꝙ ex se intelligente ⁊ in
tellecto fiat vnum: sed contingit aias diuer-
sorum hominũ omnino idem itelligere: ergo
contingit vnũ ⁊ idem eis vniri: sed quacũq̈
vni ⁊ eidem sunt: eadez omnino inter se sũt
eadem: ergo anime plurium sunt vna ⁊ ea-
dem substantia numero. Sexta ratio h̄ est.
Actus ⁊ officium substantie spiritualis est re

gere ⁊ mouere substantiam corporalē: ergo
si nihil est ociosum in natura: nūq̄ est ponē
substantiam spiritualē que non moueat cor-
poralem: sed si diuerse anime essent in diuer
sis corporibus cum contingat eas separari a
corporibus proprijs: contingeret eas ab actu
aliquādo cessare: ⁊ ita ociosas esse. ꝙ si hoc ē
incōueniens: incōueniens est etiam plures
hoīes diuersas animas habere. ¶ Septima
⁊ vltima ratio hec est. Omnes homines cō
ueniunt in p̄mis cōceptionibus. his autem
assentiunt per intellectum agentem: ergo cō
ueniunt omnes in vno itellectu agente: ergo
omnes homines habent vnicum intellectū
Et sic patet ⁊c̄.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua po-
nitur catholica responsio theologoꝝ ad pre-
dictas oppositiones.

Tertio in hoc sermone refellēdo hāc
oppositionem erroneā ⁊ falsam: imobi
liter tenendum est s̄m fidem ⁊ veri-
tatem: ꝙ diuersi homines diuersas habent
animas: vt dictum est in p̄ma parte: ⁊ ad ra
tiones in oppositum factas catholice r̄nden
dum est. ¶ Ad p̄mam rōnem que dicit ꝙ in
tellectus non dependet a corpore ⁊c̄. R̄ndet
s̄m Bona. vbi supra in solutōe p̄mi argu. ꝙ
intellectus indiuiduatur s̄m corporis indigē
tiam: non t̄n eius indiuiduatio est a corpore
sꝫ a proprijs p̄ncipijs materia. s. ⁊ forma sua
quas de se habet: ⁊ in se subsistit s̄m deter-
minationem Bona. ⁊ Ricar. in. 2. dist. 18. ar.
2. q. j. di. ꝙ anima rōnalis cum sit hoc aliqd
⁊ per se nata subsistere: ⁊ agere ⁊ pati mouē
⁊ moueri: habet intra se fundamentum sue
existentie: ⁊ p̄ncipium materiale a quo habet
existere: ⁊ formale a quo habet esse: illa tamē
materia subleuata est supra esse extensionis
priuationis ⁊ corruptionis: ⁊ ideo dicit̄ mā
spiritualis. qd̄ non intelligentes qdam dixe
runt animā rōnalem non habere materiam
non intelligentes de materia in sua genera-
litate: sed prout ad eam stat resolutio phica.
¶ Ad scd̄am rōnem que dicit ꝙ vna anima
potest perficere diuersa membra ⁊c̄. R̄ndet
s̄m Bona. vbi supra in solutione. 2. argu. ꝙ
non est simile pro eo ꝙ omnia membra con
tinuantur ⁊ reducunt̄ ad vnum p̄ncipale mē
brum in corpore: mediante quo est defluxus
motus ⁊ sensus ad alia membra: vt patet in
eodem: diuersoꝝ autē hominū corpora non
continuant̄: nec inducunt̄ ad vnū membrū
⁊ ideo non possunt habere vnam ꝑfectionē.
¶ Ad tertiam que dicit ꝙ multiplicatio in-
diuidualis fit ꝑpter conseruationem speciei.
Respondet̄ s̄m Bona. vbi supra in solutiōe
3. argumenti. ꝙ h̄ non est tota causa nec pre-
cipua: sed p̄ncipalis ratio est ad manifestatio
nem bonitatis diuine: ⁊ h̄ precipue est in aīa
bus que multe sunt: vt eis distribuatur gra-
tiarum dei multiformitas: ⁊ compleat̄ illius
superne ciuitatis integritas ⁊ numerositas.
¶ Ad quartā que dicit ꝙ anima recipit for-
mam vniuersalem ⁊c̄. Respondet̄ s̄m Bo.
vbi supra in solutione. 4. argumēti. ꝙ ⁊ si for
ma illa quā anima recipit sit vniuersalis per
indifferētiam ad multa singularia cognoscē
da: t̄n re vera illa species que est in anima est
quoddam accidens singulare. Que quidem
species qualificat ⁊ disponit ipsam animam
⁊ in diuersis animabus diuersificat̄: sicut et
scientia que in diuersis cognoscentibus est
alia ⁊ alia: q̄uis sit de re vnica. ¶ Ad q̄ntā
que dicit ꝙ ad actum intelligendi requiritur
ꝙ ex intellecto ⁊ intelligente vnū fiat ⁊c̄. Re
spondet̄ s̄m Bona. vbi supra in solutōe q̄nti
argumēti ꝙ hoc intelligit̄ quātum ad speciē
que vnitur intellectui: non quātum ad ipsū
obiectum extrinsecum. Illa enim species q̄
vnitur intellectui habet comparationem ad
intellectum in quo est: ⁊ ad obiectum ad qd̄
est: ⁊ qd̄ representat: ⁊ q̄uis in comparatiōe
ad obiectum habeat vnitatē quodammodo
in diuersis cognoscētibus: ⁊ ad idem iquātū
est ratio ⁊ similitudo eiusdem: t̄n in compa-
ratione ad animam in qua est habet diuersi
tatem: ⁊ potest poni exemplum de speciebꝰ
receptis in duobus speculis: vel in duobus
oculis. ¶ Ad sextam que dicit ꝙ officiū sub-
stantie spiritualis est mouere corpus ⁊c̄. Re
spondet̄ s̄m Bona. vbi supra in solutōe vlti.
argumenti. ꝙ argumentū illud deficit dupl̄r
Primo quia propter hoc non est substantia
spiritualis p̄ncipaliter facta. cessabit eni oīs
motus: qd̄ ignorauit phs. vnde vana est oio
ratio suo: quādo assumpsit numerum moto
rum s̄m numerum mobilium ⁊ motuū: mul
to etiam plures sunt angeli q̄ꝫ sint orbes qui
mouentur. non enim facti sunt ad h̄: sed ad
fruendum deo. Deficit etiam in hoc ꝙ ⁊ si
anima separetur a corpore: resumet t̄n aliqn̄
corpus suum per resurrectionē: quod etiam

phs ignorauit: τ ideo non est mirum si phs deficit. necesse est enim phantem in errorem labi: nisi fidei radio adiuuetur. ¶ Ad septimã τ vltimam rationem que dicit q͛ oẽs hoies conueniunt in p̄mis conceptionibus τc̃. Respondetur sm Tho. in. j. parte. q. 79. arti. 5. in solutione vltimi argumẽti. q͛ omnia que sũt vnius speciei cõmunicant in actione consequẽte naturã speciei: τ per ꝯsequens in virtute que est p̄ncipium actionis: non q͛ sit eadem numero in omnibus. cognoscere autem prima intelligibilia est actio ꝯsequens spẽm humanam. vnde oportet q͛ omnes homines cõmunicent in virtute que est p̄ncipium hui⁹ actionis: τ hec est virtus intellectus agentis non tñ oportet q͛ eadem sit numero in oib⁹. oportet tñ q͛ ab vno principio in omnib⁹ deriuetur. et sic illa cõicatio hominum in intelligibilibus demonstrat vnitatem intellectus separati: quẽ Plato comparat soli: non aũt vnitatem intellectus agentis: quẽ Aristote. comparat lumini. Claret igitur predictã opinionem erroneam esse τ hereticam: τ q͛ tot sunt anime quot hũana corpora: τ sic q͛ bone τ virtutibus dedite in celesti patria regnabunt: vitijs autem pollute in inferno cruciabuntur: que omnia confirmat Aug. in lib. de ecclesiasticis dogmatibus. di. Ante passionẽ dñi oẽs sanctorum anime in inferno sub debito preuaricationis Ade tenebant: donec auctore dño pro idebita morte: de seruili cõditione liberarent̃: post ascentionem dñi ad celos omnium sanctorum anime cum xp̄o sunt: τ exeuntes de corpore ad Christum vadunt: expectantes resurrectionẽ corporis sui: vt ad integram τ perpetuam beatitudinem cum ipso pariter imutentur: sicut τ peccatoꝝ anime in inferno sub timore posite expectãt resurrectionẽ sui corporis: vt cum eo ad penã conuertantur eternam. hec ille: quã beatitudinem nobis concedat τc̃.

¶ Feria quinta in albis de dignitate anime respectu creatiõis vbi declaratur a quo τ de quo: quando τ qualiter: τ ad quid est anima creata.

Sermo. 74.

P Ertransiens euangelizabat ciuitatibus cunctis. Act. 8. τ in epistola occurentis ferie. Respicio τ considero terram: aerem ceteraq͛ elemẽta τ omnia corpora celestia: fructus: arbores: τ diuersa animalia τ in horum ꝯsideratione deficio: admirans in ipsis potentiam: sapientiam et clementiam creatoris: sed omnia illa relinquens τ ad cõsiderationem hominis me cõuertens: ipsum pre omnibus digniorem τ excelsiorem esse discerno: que dignitas τ excellentia non claret ex sensibus exterioribus: qa vt ait Aristo. in. 2. de anima. Homo certissimum habet gustum: in alijs autem deficit a multis animalibus: sed solum ex intelligẽtia τ prudentia. Propter qd̄ dicit Arist. in. 2. de anima. Prudentissimũ omniũ animalium est homo: ex quibus patet q͛ homo omnib⁹ preponitur ex ipsa rationali anima. Cuius ẽ intelligere τ speculari. vnde pulchre Lactan. dicit lib. de ira dei. c. 7. Quis ẽ tam indoct⁹ vt nesciat: quis tam inprudens vt non sentiat in esse in homine aliqd diuini: nondum venio ad animi virtutes τ ingenij: quib⁹ manifesta cognitio est: nõne ipsius status corporis τ oris figura declarat: non esse cum multis pecudibus equalem: Illarum natura in humũ pabulũq͛ prostrata ẽ: nec habet qcq͛ cõmune cum celo qd̄ non intuetur. homo aũt recto statu: ore sublimi ad cõtemplationem mundi excitatus ꝯfert cum deo multum: et rationem ratio cognoscit. Propterea nullũ est animal: vt ait. Cicero. Preter hominem quod habeat aliquã noticiam dei. solus enim sapientia instructus est: vt religionem solus intelligat. Ecce ergo q͛ solum p̄pter animã prefertur homo ceteris animãtibus: de cui⁹ entitate quod fuit p̄mum p̄positum deñ est reliquũ est vt scd̄m agrediamur: eius vz dignitatem que tanta est: vt dicit p̄pha p̄s. 65. Veni τ vi. τ nar. no. q͛ fi. d. aie. m. Propter ipsam enim Christus mortuus est τ resurrexit: apostolos pro anime salute misit. vnde dicitur. Pertransiens. s. Philippus τc̃. Cuius anime dignitatem vt clarius perspiciamus quattuor considerabimus.

¶ Primo q͛ mirabiliter sit creata.

¶ Scd̄o q͛ singulariter sit estimata.

¶Tertio q̄ȝ diligenter custodita.
¶Quarto q̄ȝ preciose sit comparata ⁊ subli-
miter glorificata.
Et de p̄mo tm̄ in hoc sermone causa breui-
tatis dicendū:de reliquis in sequenti primo
igit͡ cōsiderando q̄ȝ mirabiliter aīa sit creata
tria perquirenda sunt. Primo a quo ⁊ de
quo est creata. Scd̄o qn̄ ⁊ vbi est creata.
Tertio q̄liter ⁊ ad quid est creata.
¶Pars p̄ma hui⁹ sermonis in q̄ declarat͡
a quo ⁊ de quo anima sit creata.

PRimo igit͡ in hoc sermone ingrēdū
est de quo:⁊ a quo anima sit creata.
Circa p̄mū qn̄ querit͡ de quo sit cre
ata. Sciendū est ꝙ hic fuerūt tres opiniōes:
due false:⁊ vna vera. ¶Prima est aliquorū
phoꝝ.s.ꝙ intellectus human⁹ nō erat ali⁹ q̄ȝ
intellect⁹ diuin⁹:sed diuin⁹ intellectus diceba
tur prout cōsiderabat͡ in se:human⁹ vero ꝓut
perficiebat aliqd̄ corpus : sed cū deus nulli⁹
sit pars cōstitutiua : ꝓpter suā sūmā ꝑfectio
nē ⁊ absolutionē:hec opinio fuit stulta ⁊ erro
nea. ¶Scd̄a opinio fuit quorūdam heretico
rū.s.manicheoꝝ di.ꝙ spūs rōnalis sit de dei
substātia ⁊ natura. Dicebāt enim ꝙ in hoīe
est duplex aīa:ut refert Augu.in lib.de dua-
bus aīab⁹:quaꝝ vna inclinat ad bonū:⁊ illa
erat de substātia dei. Alia ad malū:⁊ illa nō
⁊ illa q̄ facit bonū nūq̄ȝ pōt facere malū: nec
ecōuerso. Sed h̄ positio multipliciter est fal-
sa. Primo qꝛ ponit deū eiusdē nature eē cū
creatura:cū ponit eā fieri de dei substātia: et
ꝓpter hoc sequit͡ hoc incōueniēs: ꝙ duo op
posita sint vera:dū ponit animā a deo eē fa
ctā:⁊ esse de sua substātia diuina. Vn̄ Aug⁹
dicit de fide ad Pe.nō vni⁹ nature possunt
esse qui fecit:⁊ quod factū est. Scd̄o etiā de-
uiat a veritate cū ponit in nobis duas aīas.
qd̄ patet esse falsum ex supradictis: qꝛ vnius
materie est vna forma:ẜm phm in.2.de aīa.
¶Et ideo est tertia positio vera ⁊ catholica:
ꝙ anima nō est ꝓducta de dei substātia:de⁹
eniȝ ad creaturas se habet in rōne cause effi
ciētis:formalis:⁊ finalis:nō autē in rōe ma
terialis:q̄ȝtūcunq̄ȝ creatura sit nobilis. Et h̄
probat͡ tripliciter. Primo sic: si anima est d̄
dei natura ⁊ substantia:cū ipsa sit pars hoīs
sequit͡ ꝙ natura dei veni͡t ad cōstitutionem
hoīs:sed pars est min⁹ nobilis q̄ȝ totū : ergo
deus min⁹ est nobilis q̄ȝ hō: quod falsum est
⁊ impiū: ergo id ex quo sequit͡.s.animā esse
de substantia dei. Scd̄o sic anima ut patet
multiplex deprauat͡ ꝑ affectiones inordina-
tas:ergo si anima est de dei substātia cōtin-
git ipsaȝ diuinā substantiā deprauari : quod
impiū est ⁊ falsuȝ:qꝛ deus sūme est bonus.
Tertio probat͡ per locum ab auctoritate sic
Gen̄.p̄.Faciam⁹ hominē ad imaginē ⁊ si-
militudinē nr̄am:qd̄ dictū est ẜm aīaȝ:⁊ nō
ẜm corpus: ergo aīa hoīs est facta: sed circa
diuinā naturā nō cadit factio:ergo ⁊c̄. Con-
cludo ergo ꝙ aīa non est de substātia dei : sȝ
nec de terra:nec de alia materia:sed de nihi
lo creata: ⁊ h̄ est sentētia omniū theologorū
p̄sertim Bona.in.2.dis.17.ar.2.q.1. Et Alex.
de ales in.2.pte in tractatu de aīa. Et Tho.
in sū.ↄ̄ gen.lib.2.ca.84. ¶Qd̄ si ↄ̄ dr̄ ꝑ illud
Gen̄.2.ca. Inspirauit in faciē eius spiracu-
lum vite:sed inspiratio vite nō est nisi aīa:er
go aīa est spiritus vel flatus dei:sed spiritus
dei nō est nisi de deo:ergo est de substantia
dei. Dicēdū ꝙ ibi spirare est idem ꝙ spm̄ fa
cere:⁊ factū corpori insinuare:⁊ sufflare ē fla
tum hominis facere:⁊ factū corpori infunde
re. Vn̄ Ysa.57.c.ait dn̄s: Omnē flatū ego
feci. vbi dicit dn̄s Bona.ꝙ nō intelligit͡ de
flatu corporali q est ventus:sed d̄ flatu spūa
li q est anima rōnalis. Et sic patet primū in
hac parte inuestigādū. ¶Circa scd̄m a quo
sit facta siue creata aīa. Sciēdū ꝙ etiā circa
hec tres fuerunt opiniones : due false ⁊ vna
vera. ¶Prima est quorundā phoꝝ di.aīas
esse ꝓductas a deo mediante intelligētia:si-
cut corpora ꝓducta sunt mediante corpore
celesti : iuxta illud phi.2.phisicoꝝ. Sol ⁊ hō
generāt hominē:⁊ huius opinionis videtur
fuisse auctor in li.d̄ cau.⁊ Plato cū suis seq̄
cibus. Ratio eoꝝ fuit diuina vnitas ⁊ sim-
plicitas:qꝛ deus est simplex:non cōposit⁹ ex
materia ⁊ forma:nec genere ⁊ differētia:nec
actu ⁊ potētia:⁊ ideo sic imaginati sūt ꝙ de⁹
simplicissim⁹: cui⁹ act⁹ est intelligere ꝓduxit
solū intelligentiā primā ⁊ vnicā:illa vero ꝓ
pter distare a p̄mo intellexit se ⁊ p̄muȝ:⁊ ita
aliquo modo fuit cōposita. Et sic ꝓduxit or-
bem suū ⁊ intelligentiam orbis: ⁊ sic dein-
ceps vsq̄ȝ ad orbē lune ⁊ intelligētiā decimā
que irradiat super aīas rōnales. ¶Sed hec
falsa ē opinio ẜm Bona.in.2.di.1.ar.2.q.2.qꝛ
dicit ꝙ qꝛ de⁹ est simplicissim⁹ nō ꝓducit ni
si vnū:sed hoc magis est ad oppositū : quia
quanto aliqd est simplicius tanto potentius

⁊ quãto potẽtiꝰ tãto in plura põt:ergo ſi deꝰ
eſt ſimpliciſſimꝰ:hoc ipſo põt in oia ſine me-
dio:⁊ dicit ꝙ illud dictũ auctoritatis ꝺ cau-
ſis eſt hereticũ:niſi qs intelligat ſic:ꝙ aia di
cit creari ab intelligẽtia inquãtũ aliquã illu-
minationẽ ſuſcipit mediãte illa: qꝛ ſm phm
ipſa excedit aiam in claritate cognitiõis. Et
dicit quidã phus ꝙ aia rõnalis creat in vm
bra intelligentie:⁊ ſenſibilis in vmbra rõna
lis:qꝺ dictuꝫ ſic intelligas:ꝙ vna deficit ab
alia in pfectione:non ꝙ vna ꝓducat ab alia.
¶ Scđa opinio fuit quorũdã hereticorũ ꝺi.
ꝙ aie ꝓductio ẽ ꝑ traductionẽ:ita ut aia tra
ducatur ex anima: ſicut caro ex carne:⁊ ſicut
ſub vna cãdela multe accendunt: ſic ab vna
aia per ſui multiplicationẽ abſqꝫ diminutio
ne eius:plura corpora viuificent. De h etiaꝫ
aliquãdo Augu. dubitauit in lib. ſup Gen̄.
⁊ lib. de lib. arbi. ⁊ libro retractationuꝫ. Rõ
aũt que eũ dubitare fecit fuit transfuſio ori-
ginalis peccati: verum poſtq̃ꝫ cognouit pec-
catũ originale nõ eſſe a carne ꝓpagante:nec
inficiente:nec ab aia cõtrahẽte: ſed a ſtatuto
dei ſic ordinato: nec per hoc ſequit ꝙ deꝰ ſit
cauſa pcti:qꝛ prius hõ peccans fuit huiꝰ ſta-
tuti cauſa:iuxta illud phi:qcqd eſt cauſa cauſe
eſt cauſa cauſati. Ideo expreſſe hanc opinio-
nẽ poſtmodũ in lib. de eccleſiaſticis dogma-
tibus reprobauit. Cuiꝰ auctoritatẽ ponit ma
giſter in. 2. diſ. 18. talem rõnẽ aſſignans. Qm̃
ſi propter originale peccatũ aia transfundit
ex aia: aut aia xpi non eſſet de genere aliaꝝ
aut habuiſſet originale pctm̃:quorum vtrũqꝫ
ipiũ eſt ⁊ falſuꝫ:hãc eandẽ opinionẽ iprobat
Bona. ſic: Si aia traducit ex aia: aut ex tota
aut ex parte:nõ ex parte:quia aia eſt ſimplex
ſi ex tota:tunc ergo cũ quis alium generat ſi
totã aiam ſuam ei dat:ergo ipſe aiam deſi-
nit habẽ:quod eſt falſum. ¶ Et ideo eſt ter-
tia opinio vera ⁊ catholica theologoꝝ Bon̄.
in. 2. diſ. 18. ar. 2. q. 3. Et Ricar. ibidem. q. 2. Et
Alex. in. 2. tractatu de aia. ⁊ in. 3. precepto. q. 5
Et beatus Tho. in prima parte. q. 90. arti. 3.
⁊ in ſũ. contra genti. lib. 2. ca. 86. di. ꝙ anime
nõ ſeminantur:ſed formatis corporibꝰ a deo
creant imediate:⁊ creando infundit:⁊ infun-
dendo producit:ut dictum eſt. Ipſaruꝫ enim
creationẽ deus ſibi reſeruauit quinqꝫ rõni-
nibus. ¶ Primo rõne conditionis:qꝛ. ſ. ani-
ma eſt ſubſtantia intellectualis:tunc ſic. Il-
lud cuiꝰ opatio eſt ſine corpe nõ producit nec
generat a corpore: ſed ꝓpria operatio aie in
tellectualis eſt intelligere:⁊ h non ſit ꝑ orga-
nicũ corporale: ergo nõ generat a corpe nec
ab aliquo corporali ſed a deo. Confirmat: qꝛ
ex corpore impoſſibile eſt fieri niſi corpꝰ: aia
aũt eſt non corpus:ſicut multipliciter probat
phus ⁊ Aug. ergo nõ eſt ex carne:nec ex aia
ut probatũ eſt:ergo eſt ex deo. ¶ Scđo rõne
imortalitatis ſic. Qꝺ nõ deſinit eſſe ad cor-
ruptionẽ alteriꝰ nõ incipit eſſe ad generatio-
nẽ alterius: ſed aia non deſinit eſſe corpore
corrupto:ergo nõ generat ex corpore:ſed ſolũ
producit a deo habente vitã indeficientẽ a ſe
ipſo ⁊ in ſeipſo. ¶ Tertio rõne im̃alitatis ſic
Qꝺ nõ habet materiã partẽ ſui nõ põt fieri
ex aliquo ſicut ex materia:ſed cũ rõnalis aia
ſit ſpũalis nõ habet materiã aliquã ptẽ ſui:
g̊ fit ex nihilo. ¶ Quarto rõe dignitatis. Cũ
enim aia ſit imago dei ⁊ nata imediate fer-
ri in deũ ⁊ beatificari imediate in ipſo: dili-
gendo eũ ex toto corde:totũ ſuũ eſſe imedia-
te debuit habere ab ipſo:ut ipſuꝫ ex toto cor
de diligere teneret. ¶ Quinto rõne finis ſic.
Finis rei correſpondet eiꝰ ꝑncipio: qꝺ patet
qꝛ tunc res eſt perfecta cũ ad principiũ pro-
priũ attingit:finis aũt aie rõnalis eſt ut ꝑ co
gnitionẽ ⁊ dilectionẽ ad propriũ ꝑncipiũ qꝺ
eſt deus attingat:g̊ a deo habet ſue cognitio
nis ⁊ dilectionis ꝑncipiũ:ergo excluditur er
ror di. aias ab angelis eſſe creatas. Conclu-
de ergo ꝙ deus formatis corporibus in ven
tre matris:ut patebit in parte ſequenti: creat
aias ſine alicuius medio:nõ de matris cor-
pore:nõ de aia nec de aliqua materia:ſed ꝺ
nihilo facit ipſam ſpũalem ⁊ ſimplicem : ſui
ipſiꝰ capacẽ:excellentẽ ⁊ dignã. ⁊c̃. ¶ Quod ſi
ꝯtra dicat:qꝛ videt ꝙ non ſemꝑ deꝰ forma-
tis corporibꝰ producat aias:qꝛ nihil inordina
te põt facere:ſicut in adulterio non dat grãꝫ
q̃ imediate procedit ab ipſo:ſic etiã corpori ꝑ
adulteriũ generato videt ꝙ nõ debeat infun
dere animã:ꝙ ſi infundit videt rephẽſibilis
eſſe ⁊ acceptare coitũ adulterij. Dicẽdũ ꝙ in
hoc potius oñditur laus diuine bonitatis q̃ꝫ
reprehenſio:qꝛ tunc nõ cõſiderat pctm̃ prout
tunc puniendũ:ſed expectãdo quouſqꝫ puni-
ri põt abſqꝫ detrimento maioris boni : qua
ꝓpter bñficiũ creationis aiarũ quod diſpo-
ſuit ſeruare ſiue cõtinuare formatis corpori-
bus nõ imutat nec interrũpit ꝓpter peccata
hominũ:vnde cũ aiam infundit nõ ꝯſiderat

vitiū:sed naturā:nec est simile dei grā q̄ non respicit naturā̄ sm̄ ꝙ natura est: sed magis sm̄ q̄ð ad deū cōuersa est. Ex quo seq̄t illud correlariū: q̄ꝫ abhorrēdū: q̄ꝫ detestādū nāc: q̄ꝫ tremendū iudiciū dei sit futurū ex illo abhominabili vitio gomorreatico: q̄ꝛ ex tali actu n̄ formant̄ corpora nec aīe: digni enim eēnt statim demergendi in infernū: q̄ꝛ nullū bonum exinde expectat̄. Cōfirmant̄ p̄dicta per Ysa. di. in persona dei. 57. ca. O ēm flatū ego feci cōstat ꝙ nō de flatu corporali intelligit: s̄ȝ de flatu sp̄ūali. s. aīa rōnali. Q̄ð etiā aīa nostra nō sit ex traduce nec producat̄ seminaliter p̄bat̄ per ph̄m. 16. de aīalibus. di. Solū intellectus intrat ab extrinseco. Ex quib⁹ omnibus patet q̄ꝫ excellēs ⁊ digna sit aīa a tam nobilissimo agēte creata. s. deo. Hec ꝯfirmat Augusti. lib. de quātitate aīe di. Nō enim puto aiam esse ex his notis vsitatisq̄ꝫ naturis q̄s istis corporeis sensib⁹ tāgim⁹: nā neq̄ꝫ ex terra: neq̄ꝫ ex aq̄: neq̄ꝫ ex aere: neq̄ꝫ ex igne: neq̄ꝫ ex his: neq̄ꝫ ex aliquib⁹ coniunctis horuȝ ꝯstare animā puto. hec ille. Et sic patet ⁊c̄.

¶ Pars secūda hui⁹ sermonis in q̄ declarat̄ quando ⁊ vbi sunt anime create.

Secūdo in hoc sermone inuestigādū est: quando ⁊ vbi sunt anime create. Ad quod declarandū est sciendū ꝙ circa h̄ fuerunt tres diuerse opiniones: due false: ⁊ vna vera. ¶ Prima fuit quorūdam ph̄oꝝ. s. Platonis ⁊ eius sequaciū: ⁊ maxime Macrobij exponētis somniū Scipiōis: ꝙ anime fuerūt simul create in stellis corporalibus: ⁊ post formatis corporib⁹ sibi idoneis: ad h̄ corpora viuificandū descendunt per lacteū celum ⁊ alios orbes planetaꝝ: ⁊ postmodum ruptis corporibus illuc reuertuntur. Deinde suo loco ⁊ tempore iterum descendunt: sed cum descendunt omniū p̄us cognitorum obliuiscuntur: ⁊ cum ascendunt obliuiscunt̄ maloꝝ q̄ in corpore habuerūt. Sed h̄ opinio sm̄ Bo. potius fuit somniū quoddam: q̄ꝫ dictū autenticū: quia absurduȝ est talem circulationē animarū ponere. Ex quo sequitur ꝙ anima non sit vera perfectio corporis: cū p̄prius actus fieri habeat in propria materia. in. 2. de anima. Insuper est falsa: q̄ꝛ ponit ꝙ nulla possit esse beatitudo: quia tollit perpetuitatē in qua cōsistit maxima pars beatitudinis: sicut dicit Aug. in. 14. de trini. ¶ Secunda opinio fuit quorūdā hereticorū ⁊ maxime manicheoꝝ di. ꝙ anime humane simul fuerunt create in celo cum angelis: ut pote quia sunt eiusdem nature: ⁊ postmodū ad suggestionem tenebrarum peccauerunt: ⁊ merito illius peccati in corpora sunt detruse: tanq̄ꝫ in carceres: ut ibi purgentur: ut cum purgate fuerunt ad celestem patriam reuocentur. Sed hec opinio est falsa ⁊ expresse cōtra philosophiam: dum ponit animas circuire diuersa corpora: quod est cōtra Aristo. in p̄mo de anima: cuȝ etiam propria forma habeat fieri in propria materia ut dictuȝ est: dum etiaȝ ponit ꝙ corp⁹ cōparat̄ ad animā non sicut perfectibile: sed sicut carcer: quod si verū est sequitur ꝙ homo non est vera species: cum ex anima ⁊ corpore non fiat vnum quod est expresse falsum. Insuper est h̄ opinio contra sensibilem experientiam. Nam videmus animā quātūcunq̄ꝫ bonam nolle a corpore separari: quod mirū esset si ad corpus naturalem aptitudinem ⁊ inclinationē non haberet sicut ad suū sodalem: non sicut ad carcerem. Videmus etiam ꝙ nihil nouimus nisi ea que postq̄ꝫ nati sum⁹ didicimus quod non esset si anime nostre a primordio fuissent create: ⁊ in celo peccassent: multa eni alia scirent. ¶ Et ideo est tertia opinio vera theologoruȝ sancta ⁊ catholica sicut beatus Tho. in prima parte. q. 90. arti. 4. Et Ricar. in. 2. dis. 18. arti. 2. q. 5. ⁊ Bona. ibidem. q. 2. di. ꝙ anime non sunt create ante corpus: sed simul cum corpore creantur: ⁊ creando infundūtur: que opinio probatur tripliciter. s. Ratione. Auctoritate: ⁊ experientia. ¶ Primo rōne sic: Illud quod cōuenit rei sm̄ naturaȝ rei sm̄ naturā prius est ab eo quod cōuenit rei preter naturam: prius enim homo est risibilis q̄ꝫ albus vel niger vel rubeus. ⁊c̄. Cuius rō est quia id quod conuenit rei sm̄ naturā cōuenit rei per se: quod aūt rei p̄ter naturā conuenit: conuenit ei per accidens: p̄us autem est quod est p̄ se q̄ꝫ quod est per accidens: sed anime cōuenit sm̄ naturā eē vnitam corpori: preter naturā aūt anime est esse separatam a corpore cum sit imperfecta ut pars: s̄ȝ ⁊c̄. Preterea nō pertinet ad diuinā sapiētiā nobilitare ea q̄ sūt infima cū detrimēto superioꝝ: infima aūt sūt generabilia ⁊ corruptibilia respectu icorruptibiliū: ⁊ carnalia respectu sp̄ūaliū: s̄ȝ nō fuisset ꝯueniēs diuine sapie aias p̄existentes vnire corporib⁹

ad nobiliādū ea:cū hoc sine detrimento ani
maꝝ nō posset esse. Nā si anime añ corpo-
ra sunt create:aut vniunť nāliter qdē nō pōt
esse:q꞉ sic ante vnionē habuissent esse iper-
fectum : ꝛ appetitum non quietatum : ꝛ ita
habuissent tristiciā sine culpa qđ nō cōuenit
ꝑfectioni sue creationis:aut sunt vnite violē
ter:ꝛ hoc etiā nō pōt dici:q꞉ oē violētū est ꝯ
naturaȝ. Et sic hō ex vtroqȝ cōposit⁹ esset qđ
in nāle:qđ pȝ esse falsum:aut vnite sunt cor-
porib⁹ voluntarie:qđ etiā stare nō pōt: quia
null⁹ facit volūtarie ꝑ qđ deteriorať. Aia aūt
ex vnitione corporis multa detrimēta incur
rit:utputa obliuionē:deceptionē: passibilita-
tē:ꝛ huiusmodi. Ergo si aie ante corꝑa sunt
create:nō sunt postea vnite corporib⁹ nisi di-
uina ordinatōe : sȝ hoc nō ꝯueniebat diuine
sapiētie vnire.s.aiaȝ rei ex q̄ deteriorať ei⁹ cō
ditio sine demeritis ut dictū est:ğ pȝ ꝓposi-
tū. ¶ Cōfirmanť predicta alia rōne sic : Aia
q̄ȝdiu est in corpore molle corporis generat⁹
ergo meli⁹ est ei ꝛ ꝑfectius esse extra carnem
q̄ȝ in carne: si igiť fuerūt creata ante corpus
ꝛ postea corpori vnite: hoc fuit facere contra
ordinem debitum.s.ꝓcedere a perfecto ꝛ in
imꝑfectū accidere: qđ est ꝯtra diuinā ordi-
nationē:ergo ꝛc̄. ¶ Scđo idē ꝓbať ꝑ locum
ab auctoritate Pau.ad Ro.9.di.de iacob ꝛ
Esau:anteq̄ȝ q̄cq̄ȝ boni vel mali egissent. Ex
q̊ sic arguiť. Si aie eēnt create simul:aut ha
buerūt vsuȝ rōnis aut nō. Nō est dicēdū q̄
nō:q꞉ nō inuenit oppositū vsuȝ rōnis impe-
diēs:ergo habuerunt vsuȝ rōnis:ꝛ si h̄: ergo
meruerūt vł demeruerūt:quoꝝ vtrūqȝ est ꝯ
dictū apłi. Itē ꝑ Psal.dř:q finxit sigillatim
corda eoꝝ.glo.dicit.i.aias.ğ anime create sūt
sigillatim ꝛ successiue sicut ꝛ corꝑa: nulla eni
forma ꝺm phm.12.Metha.ꝓexistit suo subie
cto:q̄ oia ꝯfirmat Augu.in lib.de eccle.dog.
di. Aias hoiuȝ dicim⁹ nō esse ab eterno inter
intellectuales ceteras naturas:ut Plato fin
xit: nec sił a constitutione mūdi creatas:sicut
Origenes dixit:sȝ simul creādo infundūtur:
ꝛ infundēdo creanť.hec ille. ¶ Tertio idē ꝓ-
bať experientia:q꞉ si aia ad cognoscendū in-
diget sensib⁹ sicut experiētia docet : q꞉ ut dic
phus.2.de anima. Qui caret vno sensu caret
sciētia q̄ est ꝺm eundē sensuȝ.sensus aūt sine
organis corporeis nō operanť:ergo aia simł
cū corpore creať. Preterea pȝ ꝑ experientiā
q꞉ illud qđ dependet ab alio nō pōt fieri si-
ne eo:sȝ aia dependet a corpore.nō quātū ad
sui esse ꝛ ꝯseruationē:quia sic depēdet a deo
sed ꝑ appetit⁹ sui inclinationē quā habet ad
ipsuȝ:sicut forma ad materiā ꝓpriā: q꞉ ei na
turaliter vnitur:ergo ꝛc̄. Ex quib⁹ omnib⁹ cō
cludiť q̄ aia tunc creatur a deo:qn̄ in ventre
matris organizatū est corpus prolis. Et sic
patet quādo ꝛ vbi creantur anime.

¶ Pars tertia huius sermonis in q̄ decla-
rať qualiter ꝛ ad qđ creata sit anima.

Tertio in isto sermone inuestigandū
est qualiter ꝛ ad qđ creata sit anima
rōnalis. ¶ Circa ꝓmū qualiter siue
qualis creata sit aia rōnalis: dicenduȝ q̄ est
facta nobilissima omniū reꝝ creataruȝ exce-
pto ipso angelo:qđ patet ex tribus: quia.s.su
ꝑat oēs ipsas res creatas: in ordine : ma-
gnitudine: ꝛ pulchritudine. Ordine dico: q꞉
in supremo ordine collocanda creata fuit.
Nā ꝓmo deus infinita sua ꝓuidētia in infi
mo loco posuit terrā ꝛ terrena grauia:i scđo
tāq̄ȝ leuiorē posuit aquā:post aquā posuit ae
rē:post quē posuit ignē: quē ꝓpter calidita-
tē nobis a lōge collocauit.p⁹ ignē posuit lunā
post lu.mercuriū:post illū venerē: post vene-
rē solē:post illū martē: post illū iouē:post illū
saturnū:post celū stellatū cū.12.signis: ꝛ innu
merabilibus stellis.s.quo ad nos:post firma
mentum siue celum stellatum: quia idē sunt
celum cristallinum:vltimo loco posuit celum
empyreū. Ad hūc aūt locuȝ ut gloria frueref
eterna deus aiam nostrā formauit. Cū igiť
nā ordinet:ignobiliora inferi⁹:nobiliora vero
superi⁹: patet ipsaȝ aiaȝ nobilissimā esse ipso
ordine:q꞉ in loco altiori collocata est. Ma-
gnitudine quoqȝ aia supeminet ceteris crea
turis:preter angelū q꞉ si magna est terra ut
patet ad oculū:in decuplo est aqua:ꝺm quos
dā:ꝛ ut breui⁹ dicať vnūqđqȝ illoꝝ dictoꝝ ex
cedit aliud in decuplo:vsqȝ ad celū epmyreū
Vn̄ ꝺm quosdā:si massa plūbea a celo stel-
lato descenderet vsqȝ ad terrā:vix in qngen
tis annis ad terrā veniret:ꝛ in loco illo ma-
gno collocabiť anima.s.in celo empyreo. Cu
ius magnitudinē Baruch ꝓpheta admirās
ait.ca.3. O israel q̄ȝ magna est domus dei.s.
celū empyreū:ꝛ ingēs loc⁹ possessionis eius :
magn⁹ ꝛ nō habet ꝯsūmationē. Pulchritu-
dine etiā anima est nobilissima omniuȝ reꝝ
predictarū:mira est vtiqȝ terre pulchritudo :
tot varietatibus ornate. In ipsa nanqȝ sunt

tot genera lapidum preciosorum: tot varietates arborum: fructuum: plantarum: florum. Tot instrumenta: ut fistule: lire: et tam diuersa sonorum genera: tot diuersa aialia domestica et siluestria: tot miranda artificia et edificia: et alia quamplurima que vnusquisque per se intelligit. In aqua etiam tot sunt notanda que ipsum aque elementum decorant: utputa fontes: tot stagna: maria: flumina: pisces: et cetera huiusmodi. In aere videmus miram pulchritudinem: in auibus et alijs que sunt in ipso: sic et in elemento ignis et in alijs ascendendo vsque ad celum empyreum: semper reperitur in decuplo maior nobilitas et pulchritudo. Sed aia propter quam ista oia facta sunt omnibus est pulchrior: adeo quod si infiniti celi empyrei a deo crearentur: adhuc anima esset clarior et nobilior. Unde Aug. ait ad Deodatum Anime nam: nec terra: nec maria: nec sidera: nec luna: nec sol: nec quicquid oino quod tangi aut his oculis videri potest: non denique ipsum quod a nobis videri non potest celum melius esse credendum est: imo hec omnia longe deteriora esse: quam est quelibet anima ro certa conuincit. hec ille. Igitur anima in ordine magnitudine et pulchritudine: quia super omnia exaltata et in celo empyreo collocata est: dicere potest illud prophete Celum mihi sedes est. Et illud Eccle. 24. Ego in altissimis habito. Ro autem quare oia ista excedit in nobilitate est: quia infiniti celi non possunt intelligere deum: nec ipsum possidere sicut aia ronalis. Alia autem ro tangitur in sermone sequenti. Et sit patet qualiter est creata. ¶ Circa secundum ad quid est creata simpliciter et breuiter: respondetur secundum Alex. de ales in. 2. parte in tractatu de aia: quod est creata a deo tribus de causis. ¶ Quarum prima fuit adimpletio voluntatis diuine: quia illud quod deus vult oportet impleri secundum propheciam: Omnia quecunque voluit dominus fecit. Et secundum apostolum prime Thi. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri: et ad agnitionem veritatis venire. ergo etc. ¶ Secunda causa fuit reparatio angelice ruine: quia xpus venit restaurare que in celis et que in terris sunt. Unde magister in. 2. sen. di. i. c. 9. dicit: De hoie quoque in scriptura interdum reperitur: quia factus sit propter reparationem angelice ruine: quod non est intelligendum quasi non fuisset homo factus si non peccasset angelus: sed quia inter alias causas hec etiam nonnulla extitit. hec ibi. Nam sicut minuebatur numerus credentium et etiam delectatio per numerum angelorum qui ceciderunt: ita et nunc augetur numerus perfruentium: et delectatio angelorum per numerum hominum saluandorum. ¶ Tertia causa fuit participatio beatitudinis eterne. Unde Augu. in li. enchi. quod etiam habetur in. 2. sententiarum di. i. Fecit deus inquit ronalem creaturam ut summum bonum intelligeret: intelligendo amaret: amando possideret: possidendo frueretur. hec ille. Considera ergo quanta es excellentia decoratus: et noli sedari: ut hic gratiam et in futuro gloriam consequaris.

¶ Feria sexta in albis de dignitate aie respectu estimationis: custoditionis et glorificationis. Sermo. 75.

Christus semel pro pec. no. mor. est: iustus pro iniustis ut nos offerret deo: mortificatos quidem carne: viuificatos autem spiritu. prime Pe. 3. Quanto magis (charissimi in xpo fratres) res bona cognoscitur: tanto magis amatur et studiosius conseruatur: patet in margaritis. etc. Sed de aia ronali dicit Augu. li. de moribus ecclesie. c. 4. Nihil est omnium que vegetant corpus: aia melius atque prestantius: est ergo summum bonum corporis non voluptas eius: non vires: non pulchritudo: non velocitas: et si quid aliud in bonis corporis numerari solet: sed non aia. hec ille. Ideo diligentissime est conseruanda: cum pro hac sola filius dei in assumpta carne mortuus sit: ut in verbis propositis. Xpus semel pro pec. etc. Uisa igitur anime dignitate ex parte creationis: tria nunc sunt preposita consideranda sunt.

¶ Primo. s. quod singulariter est estimata.

¶ Secundo quod diligenter est custodita.

¶ Tertio quod preciose est comparata et sublimiter glorificata.

¶ Pars prima huius sermonis in qua declaratur quantum anima super omnes creaturas excepto angelo sit estimata.

Primo igitur in hoc sermone considerandum est: quantum singulariter sit aia estimata. Patet enim ex dictis quod maior sit estimatio de aia quam de quacunque creatura excepta angelica. Maior enim estimatio fit de dno quam de seruo vel possessore: quia nobilior est finis quam ea que ordinantur ad finem. 2. Phisicorum. et 2. de aia. quod dictum sic declarant theologi. Ric. in. 2. di. i. ar. 5. q. 3. Et Bona. ibidem dis. 15. ar. 2. q. i. premittendo illam distinctionem: que habetur ab Arist. 2 Ethico. c. i. quod duplex est finis. Si primo modo loquamur de fine sic oium creaturarum tam rona-

biliū q̄z irrōnabiliū finis est deus:q2 oia ꝓpter semetipsuz creauit Prouer.16.Oia eni fecit ad laudē sue bonitatis. Si aūt loq̄mur de fine nō ꝑncipali q est finis quodāmodo: ut dicit Arist.ꝛ finis sub fine:sic oia sensibilia ꝛ insensibilia celestia ꝛ terrestria facta sūt ꝓpter hoiez:ꝛ h̄ insinuat phs di.Quodāmō omniū finis est hō:s3 multo excellēti9 scriptura sacra di. Geñ.1. Dñamini volatilib9 celi piscib9 maris:bestijs terre ꝛc̄.Hoc insinuat Hugo de arra spō.di. Respice vniuersum mūdū istū ꝛ ꝯsidera si aliqd in eo sit qd̄ tibi nō seruiat:ois nā ad hūc finē dirigit cursum suū:ut obsequijs tuis famulet̄ ꝛ vtilitati deseruiat:tuisq3 oblectamētis pariter ꝛ necessitatib9 s̄m affluētiā indeficientē occurrat: hoc celū:hoc terra:h̄ mare:hoc aer:cū his q̄ sunt in eis vniuersis explere non cessant.hec ille. Quib9 verbis ꝯcor.Augu.in li.solilogoꝝ di. Oia dñe sub pedib9 hominū subiecisti: ut solus hō sup oia tua: tuus eēt totus: exteriora nāq3 ꝓ corpore cūcta creasti : ipsum vero ꝓ aia:animā ꝓ te:ut tibi soli vacaret: ꝛ te solū amaret:possidēs te ad solatiū:inferiora vero oia ad seruitiū.hec ille.¶Qd̄ si ꝯ ꝑdicta diceret̄ q2 q̄dā sunt aialia q̄ non valēt hoi nisi ad esuz.Quedā q̄ nō valēt nisi ad vestimētū sed si hō stetisset his nō indiguisset: g̊ huiusmodi aialia aut facta eēnt frustra:aut nō sūt facta ꝓpter hominē.Preterea si aialia facta sunt ꝓpter hoiez:g̊ nulla debent eē facta ꝯ hominē:sed bestie q̄dā sunt nociue : g̊ non debuerūt fieri in ꝑmaria reꝝ ꝯditōe:aut certe frustra sunt facta.Si dixeris ꝙ bestie non possent nocere si hō nō peccasset:videt̄ ꝙ p9 pctm̄ sit eis noua tributa potētia. Ad haruz rōnū dissolutionē notādū est s̄m Bo.vbi s̄. ꝙ aliter ordināt̄ aialia ad hoiez s̄m statū innocētie:aliter s̄m statū nature lapse. Scd̄m statū innocētie ordinant̄ ad hoiez s̄m rōnez q̄druplicē.Prima rō est ad manifestādū ei9 impiū qd̄ manifestarēt dū ei p oia obedirēt Scd̄a ad decorādā hois habitationē: q̄ debuerit aialiū multiplicatōe sicut ꝛ arboꝝ decorari:Tertia ad excitādū hois sensum:ut in ipsoꝝ naturis diuersis videret hō multiformitatē sapiētie creatoris.Quarta ad mouēdū ei9 affectū dū hō videret aialia s̄m rectitudinē nāe:succurrere ꝛ amare id ad qd̄ nāliter facta sunt:ex h̄ excitaret̄ amare deū:ideo ꝓpter has rōnes fecit de9 bestias ꝛc̄.Scd̄m vero statū nature lapse ordināt̄ etiā h̄ aialia ad vtilitatē hois:sed aliter bestie:aliter iumēta ꝛ pecora. Jumēta eniz ꝛ pecora ordinant̄ ad releuādū hois indigentiā q̄ztū ad cibum: vestimētū:ꝛ obsequiū:sicut sunt equi asini ꝛc̄. Et q̄ztū ad solaciū ut q̄dā aues catuli ꝛc̄.Et sic facta sunt ꝓpter hominē etiā rōne q̄druplici.Bestie etiā siue aialia noxia ordinātur etiā ad hominē s̄m q̄driplicē rōnē q̄s ponit Augu.sup Geñ.ad lr̄az lib.3.di.ꝙ penaliter ledunt:siue salubriter exercēt: aut vtiliter ꝓbāt:aut ignorāter docēt.Dicas igit̄ ad argumētū primū:ꝙ illa fecit de9:q2 ꝑuidit hoiem lapsuꝝ esto tñ ꝙ nō laberet̄:tñ nō essent frustra:haberet eniz ꝑter releuationē indigētie q̄driplicē vtilitatē ut dictuz est.Ad scd̄m dic ꝙ nulla aialia stāte hoie ei nocerent :sed oia sibi māsueta essent:sicut aliq̄n diuino impio fere crudelissime scis mansuete facte sunt: ut leones Danieli.Qd̄ aūt offendūt h̄ ē ꝓpter hois pctm̄:nō ꝓpter potentiā nouā eis datā sed ꝓpter dignitatis ꝑdentiā ab hoie amissam. Vñ sicut ocul9 san9 a sole non ledit̄:sed lipp9 fact9 statim offendit̄:nō ꝓpter solē sed oculi mutationē:sic intelligit̄ in ꝓposito. Ex q̄bus oibus claret aiaz esse quodāmō finem omniū. Vñ Egi.in.2.de aia dicit: ꝙ ignobiliora ordināt̄ ad nobiliora:ut aq̄ terra: ꝛ alia inaiata ordinant̄ in alimētū vegetabiliū:vegetabilia in cibū sensibiliū:sensibilia in adiutoriū hominū:g̊ hō ē finis omniū: q̄propter aia estimat̄ ꝑciosior oib9 rebus tpalib9. Vñ Augu.in.3.li.de lib.ar.Ois aia inq̄t oi carne est melior.Et in lib.83.q.q.54.Ois aia melior est oi carne:meli9 est eniz qd̄ viuificat: q̄z qd̄ viuificat̄.Corp9 aūt ab aia viuificari:non aiaz a corpore nemo ambigit.Et in li.d̄ duabus aiab9.Aia luce ista quā hoies venerant̄ melior ē:qm̄ qdē illa intellectu mētis ex sensu intellect9 innotescit.ꝛ in lib.8.de ci.dei.ca.15.Oi corpori ꝑferunt̄ aie.ꝛ in li.solilogorū. Quicqd enim celi ambitu ꝯtinet̄ inferi9 ab aia hūana est.Et in li.de quātitate aie.Quēadmodū fatēdū est animā hūanā nō esse qd̄ de9 est:ita ꝑsumendū est nihil inter oia q̄ creauit ipsi deo eē ꝓpinqui9.Hoc idē cōfirmat Chriso.in lib.de lapsu mūdi.di. Quāto celū terra pulchri9:tāto aie pulchritudo oēm formā cuiusuis pulcherrimi supat.Et in eo.li. Si fieri posset ut corpalib9 oculis anime pulchritudinē viderem9:nōne derideres oia h̄ q̄ ex

terrena substãtia decora eẽ videntᷣ? Idẽ glo. in ca.cũ sit.de cta.ꝛ gli.ordi. Idẽ de pe.ꝛ re. cũ infirmitas.12.q.1.pcipim⁹.24.q.3.si habes vbi dᷣ:si vna aia p illã seueritatẽ q̃ dom⁹ totalit anathemata ẽ sine baptismate ꝺ corpe creũdo perierit:innumerabiliũ corpoꝝ mors huic dãno nõ põt cõparari.Et.12.q.2.aurũ. vbi dicit Ambro.lib.de offi.Illa sunt vasa p̃ciosa q̃ aias redimũt a morte: ille ver⁹ thesaur⁹ dñi q ħ operaᷣ qꝺ sanguis ei⁹opat⁹est. ħ idẽ habeᷣ.C.de sacro san.eccle.l.sancimus. Ecce g̃ q̃ʒ mirabiliter inuenitᷣ aia p̃ciosissima.cui⁹ rei cã daᷣ exẽplũ:ꝙ diabol⁹ volẽs facere pacẽ cũ deo:cũ de⁹ ꝓmittebat sibi terrã: ille dixit:nolo arare. Aerẽ : ꝛ ille dixit: nolo volare:aquã:ꝛ ille dixit:nolo nauigare.Ignẽ ꝛ ille:nolo cõburi: celũ stellatũ:ꝛ ille: nolo laborare voluendo illud.Celũ cristallinũ ꝛ ille nõ:q2 essem nimis ꝓpe te.Et dñs. Quid g̃ vis diabole? Rñdit:nihil aliud volo nisi animas.Et dñs:Absit ut tibi dem aias ad imaginẽ meã creatas.Vñ Job.2.dᷣ: Ecce oia in manu tua sunt verũtñ aiaʒ illi⁹serua.Ecce ergo ꝙ a deo ꝛ diabolo sup alia : aia est estimata. O g̃ infelix aia q̃ magis estimas aurũ q̃ʒ teipsaʒ:qꝺ nõ ob aliud esse credo:nisi q2 te nõ cognoscis.ꝓpterea ꝯ te loqᷣ Aug di.Quid est hõ ꝙ te velis hr̃e malũ?nõ aũt aliqd tuoꝝ:nõ vxorẽ:nõ filios:nõ seruũ:non vestẽ:nõ caligã:ꝛ tñ te vis habere malã vitã .q.d.ꝙ pl⁹illa caripẽdim⁹:q̃ʒ animã.ꝛc.

¶ Pars scꝺa hui⁹ sermonis in q̃ declarat aiaʒ a deo ꝛ angelis diligẽter custoditã esse.

S Ecũdo in hoc sermone cõsiderãduʒ est q̃ʒ diligẽter custodita est anima. Res eniʒ care cũ magna diligentia custodiunᷣ:viles autẽ cũ parua cura: ꝛ aliter faciẽs stultus est ꝛ insipiens.Quãta aũt diligentiã adhibeat de⁹ ꝓ custodia aie pcipitur ex duob⁹.¶ Primo q2 ipse solus de⁹est qui sup eã flevit:ꝛ pncipaliter ipsaʒ cõseruat: ꝓpter qꝺ dᷣ Sapieñ.3.Iustoruʒ aie in manu dei sunt.Cui⁹rei cã xp̃us in morte animam tãq̃ʒ digniorẽ prĩ cõmẽdauit Matth.27.di. Pater in manus tuas cõmendo sp̃m meũ. Hinc Ambro.de ipso dicit: Auctor pietatis officia diuidẽs:persecutionẽ assignãs aplis: pacẽ discipulis:virginẽ virgini:paradisuʒ latroni:pctõribus infernũ:crucẽ xp̃ianis:iudeis corp⁹:patri sp̃m cõmendauit.¶ Scꝺo diligens custodia pʒ ex hoc:q2 aias nõ cuicũqʒ creature:sed solis angelis cõmẽdauit:postq̃ʒ enim oipotens de⁹ animã creauit misit angelos suos ad ipsaʒ associãdũ:nõ soluʒ aias iustoꝝ ꝛ amicoꝝ ipsi⁹:sed etiã cuiuscũqʒ pessimi pctõris:prout Hiero.sup Math.dicit: Magna est dignitas aiarum : ut vnaqueqʒ aia ab ortu natiuitatis sue habeat angelum ad sui custodiã deputatũ. Vñ notandũ ẽ: ꝙ ab ortu natiuitatis intelligiᷣ qñ creaᷣ ꝛ infũdiᷣ aia.Dicit nãqʒ dñs Bona.in.2.di.xi.sup litterã. Et Alex.in.2.pte.sũ.ꝛ etiã Archidia. sup.ca.firmissime.ꝺ.9.ꝛ.i.4.ꝙ duplex est natiuitas.s.in vtero ꝛ ex vtero. Pria qñ creaᷣ simul ꝛ infundiᷣ corpori.Scꝺa qñ hõ exit ꝺ ventre matris:angel⁹aũt deputaᷣ hoi a prima natiuitate.s.in vtero:nõ ante:nec etiã debuit differri vsqʒ ad secũdã.Rõ hui⁹ est fm Bona.vbi s̃.q2 illa custodia respicit principalius sp̃m q̃ʒ corp⁹:ꝛ ideo nõ debet sp̃alẽ angelũ ad sui custodiã habere anteq̃ʒ sp̃us infundaᷣ:nec etiã differri:q2 extunc põt eã defendẽ ꝛ adiuuare.Preterea notare debes ꝙ angel⁹nõ deserit hominẽ obstinatũ in pctis vsqʒ ad mortem.Cui⁹ rõnẽ assignat Bona. vbi s̃.ꝙ ꝓnior est angel⁹bon⁹ad adiuuandũ q̃ʒ mal⁹ad pdendũ:sed mal⁹ hoieʒ q̃ʒtũcũqʒ scm̃ nõ derelinquit vsqʒ ad mortẽ : sic ꝛ bonus nõ derelinqt vsqʒ ad fineʒ quãtũcunqʒ sceleratũ.Est tñ sciendũ ꝙ duplex est effect⁹ angelice custodie in hoie. Vn⁹respectu boni acqrendi ꝛ seruãdi:ali⁹ respectu mali deserẽdi ꝛ vitãdi:quãtũ ad pmũ effectũ deserit angelus obstinatũ:sed quantũ ad scꝺm nõ.Ecce ergo dignitas custodie.ꝛc.

¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur q̃ʒ preciose redẽpta sit anima ꝛ sublimiter glorificata.

T Ertio in hoc sermone ꝯsiderãdũ est q̃ʒ preciose redẽpta est aia: ꝛ sublimiter glorificata.Circa pmũ videlicʒ q̃ʒ singulari precio sit cõparata tria notãda sũt ¶ Primo notandũ ꝙ de pditione vilis rei nõ multũ dolet hõ:sed de preciosa valde affligiᷣ.Tantũ eniʒ doluit creator de aia perditiõe:ut ꝓ redẽptione ei⁹voluerit incarnari. Vñ ecclesia cantat:Qui cõdolẽs interitu mortis perire seculũ sal.mun.lan.ꝛc.Cui⁹ rei veritas patet ex hoc ꝙ Christus incarnatus pro salute aie visus est flere : ꝛ nunq̃ʒ ridere: neqʒ enim flevit pro destructione mũdi : aut

ꝓ passione sua corporali:sed bñ pro aia per-
dita:fleuit eniȝ sup hirl'm di.Si cognouisses
⁊ tu.Luč.19.Fleuit sup sepulchrũ lazari feri-
di.s.pctõris indurati.Jo.xi. Fleuit ⁊ in cruce
di.Sitio.sup quo verbo dicit Ber. O bone
dulcissime Jesu qd est hoc qd̉ loqueris:quid
est qd̉ dicis:In cruce cũ iniqs suspẽderis in
ligno clauis affligeris ⁊ dicis:Sitio:nõ eniȝ
sitis aquarũ liquorẽ:sed fideȝ ⁊ salutẽ pecca-
toꝝ: pro quoꝝ salute sic aspere cruciaris.O
anima nobilis ⁊ pulchra:o aia tãtũ a xp̃o di
lecta: q te tanto labore q̃siuit.Interroga aia
mea dulcissimũ Jesum cur fles.O Jesu fili
dei benedicti.O fili virginis cur in presepio
iaces:⁊ tãto frigore ⁊ arcta paupṫate crucia-
ris:⁊ statim rñdebit tibi:Te quero:hanc pe-
regrinationẽ grã tui suscipio:oia hec ut te di
tem sustineo.Considera anima mea Jesum
tuũ adhuc tenellũ sic pro te sanguinẽ fundẽ-
tẽ:octauo enim die circũcidit̃:sic flenti cõpa-
tere paruulo.Statim etiã Herodes insur-
git in paruulũ.Cõsidera ergo aia mea quot
labores infans in itinere dũ Joseph cuȝ vir
gine matre in egyptũ fugeret sustinuit: quot
incõmoda:quot sudores: quãtaq̧ dispendia
in terra aliena:hec oia ꝓ te patiẽter sustinuit
Insuper q̃draginta dieb⁹ ⁊ noctibus te que-
rendo ieiunauit:postmodũ ciuitates ⁊ castel
la circuibat q̃rens ouẽ perditã: benefaciẽdo:
cecos illuminãdo:leprosos mũdãdo:mortu-
os suscitãdo:ꝓ te multa sustinẽdo odia: blas
femias: detractiones ⁊c.quis exp̃mere pos-
set:O inestimabilis amor filij dei ad animã
rõnalẽ ꝓpter quã inueniẽdã tãto tp̃e labo-
rauit.¶ Scd̉o notãdum est ꝙ viles res vili
p̃cio cõparãt̃:sed p̃ciose magno thesauro re
dimunt̃.O aia p̃ciosa q̃ȝ excellẽti p̃cio ⁊ no-
bili es redẽpta:ut certe mens nequeat cõpre
hẽdere:ꝓpterea Pau.p̃me Corinth.6.Em
pti eniȝ estis pre.ma.glo.⁊ por.d.in cor.vr̃o.
Certe hoc preciũ fuit sanguinis p̃ciosissim⁹
dñi mei Jesu xp̃i.De quo Hebre.9. Xp̃us
assistens pon.fu.b.neqȝ ꝑ san.hir.aut vi.sȝ ꝑ
ꝓ.san.in.sc.in san.eter.redẽptione inuenta.
Itẽ p̃me Pe.p̃.Sciẽtes ꝙ non corruptibi-
bus auro vel argẽte redẽ.e.de va.vr̃a cõuer.
paterne traditionis:sed precio.sang.q̃si agni
incõtaminati Jesu xp̃i.Cõtẽplare ğ anima
mea q̃ȝta ꝓ te sustinuit tu⁹ amorosus Jesus
Ter prẽm orauit in agonia fact⁹:ligatus es:
flagellat⁹:alapat⁹:spinis coronat⁹: cõsputus:
illusus:⁊ ꝓ te crucifixus. O insensibilis aia
nudũ ꝓ te in cruce respice filiũ dei inclinato
capite spm̃ emittẽtẽ.Ex qb⁹ oibus dič Ber.
Sublime est anime p̃ciũ: q̃ nõ nisi sãguine
xp̃i redimi potuit:quã ergo cõmutationẽ ꝓ
aia tua dabis:qui ꝓ nihilo das illã:Nõne
dei fili⁹ cũ esset in sinu p̃ris a regalib⁹ sedib⁹
ꝓ ea descendit ut eã liberaret a ptãte diabo
li:Quã cũ vidisset pctõꝝ funib⁹ irretitã:iãq̧
demonib⁹ tradendã ut morte dãnaret̃: pro-
pterea fleuit super illã: que se flere nesciebat
nec solum fleuit:sed ⁊ se occidi ꝑmisit: ut sui
sanguinis precio eam redimeret.hec ille.Et
Hugo de ara sp̃o.dicit: Ampli⁹ mihi vilis
esse nõ debeo q̃ tãtũ deo placui:ut ⁊ mori eli
geret pro me ne perderet me.hec ille.Custo-
di ergo te aia mea tãto thesauro redempta.
¶ Tertio notãdũ est ꝙ si anima parue esset
cõditionis:nulla esset leticia in eius cõuersi-
one:sed q: est magne preciositatis in ei⁹ con-
uersione angeli gaudẽt ⁊ ipse p̃r etern⁹: d̉ an
gelis dr̃ Luč.15. Gaudiũ est angelis super
vno pctõre penitentiã agente.De p̃re dr̃ ibi
dẽ de filio prodigo:qui pctõris typũ tenet:cũ
esset adhuc a longe.s.adhuc nõ bene cõtrit⁹:
misericordia mot⁹ est ⁊ accurrens cecidit sup
col.ei⁹: ⁊ oscu.est eũ.s.dans ei spem venie.ꝓ
quib⁹ dicit Hiero.ad Rusti.mona.exhorta-
tiua ad pinaȝ.Nonagintanouẽ oues relin-
quũtur in solitudine ⁊ vna ouis q̃ oberraue
rat pastoris humeris reportat̃. Vñ ⁊ leticia
fit ange.sup vno pec.pe.agẽte:quãta felicitas
ut salute nr̃a exultẽt celestia.De qb⁹ dicitur:
Penitentiã agite appropinq̃bit eniȝ regnũ
celoꝝ.Nullũ in medio spaciuȝ: mors ⁊ vita
cõtraria sunt sibi:⁊ tñ pnia copulant̃. Luxu-
riosus fili⁹ totã ꝓdegerat substãtiã:⁊ ꝓcul a
p̃re:vix porcoꝝ cibis inediã sustẽtabat. Re-
uertit̃ ad parentẽ:imolat̃ ei vitulus saginat⁹
stolã accipit ⁊ annulum: ut xp̃i recipiat vesti
mentũ qd̉ dudũ polluerat ⁊ audire merere-
tur:candida sint semper vestimẽta tua: rece-
ptoq̧ signaculo dei ꝓclamet ad deũ:Pa-
ter peccaui in celũ ⁊ corã te:⁊ recõciliat⁹ oscu
lo dicat ad deũ:Signatũ est sup nos lumen
vultus tui dñe:de.le.in.c.m.hec ille.¶ Circa
secundũ videlicȝ q̃ȝ sit anima sublimiter in
celo glorificata.sciendũ est ꝙ tãta est aie no-
stre gloria preparata ꝙ lingua nr̃a nõ expri
mit: ⁊ sensus nr̃ non capit. Vñ Pau.p̃me
Corinth.2.O cul⁹ nõ vidit nec au.aud.nec in

cor hominis ascēdit: q̄ preparauit de⁹ diligē tibus se: et hoc est qr ẜm Ber. ibi erit de⁹ rōni plenitudo lucis: volūtati multitudo pacis memorie cōtinuatio eternitatis. Et idem in quodā alio loco dicit: Merces sanctoꝝ tam magna: ꝙ nō pōt mensurari: tā multa: ꝙ nō pōt numerari: tā copiosa: ꝙ nō pōt finiri: taz preciosa: ꝙ nō pōt estimari. Ecce ḡ quāta est nobilitas et dignitas aīe in sui creatione: esti matione: cōseruatione: redēptiōe: et glorifica tōe: q̄ oīa ↄsiderās Ber. et miseriā carnis ab horrēs exclamat di. in li. de gaudijs et p̄mijs paradisi. ca. 3. O aīa insignita dei imagine: decorata similitudine: despōsata fide: dotata spū: redēpta sanguine: deputata cuz angelis: capax veritatis: heres bonitatis: rōnis parti ceps: qd tibi cū carne? Idez quare carnales hoīes te moriturā cū carne mentiūtur: tu es es imago dei: gaudebis eterno gaudio. Ad quod nos. etc.

¶ Sabbato in albis de imagine aīe quō. s. ad imaginē dei sit facta et quantā similitudi nē cū deo habeat. Sermo. 76.

D Eponentes oēm maliciā et oēm dolum et similatines et iniurias: et oēs detractiōes: q̄si modo geniti infan. sine dolo lac. cō. ut in eo crescatis in salutē: si tñ gustastis q̄z dulcis est dñs. p̄me Pe. 8. Deus nr̄ frēs in xp̄o charissimi: q est trin⁹ in ꝑsonis: dedit aīe imaginē et si̇l̇itudinē suā: ut in ea velut in do mo ꝑ quādā approꝑatōez habitaret. Pater eniz habitat in memoria ꝑ iugē dei bñficio rū recordationē: qr videlicz dedit nobis esse. Ipse eniz ẜm ꝓphaz dicit: Fecit nos et non ipsinos. Dedit nobis bñ esse. s. gloriam. iuxta illud eiusdē: Gloriā et grām dabit dñs. De dit tꝑalia: qr aperit manū suam: et implet oē aīal bñdictione. Dedit nobis filiū suū. Jo. 3. Si de⁹ dilexit mū. ut fi. su. vni. da. Dedit po stremo corp⁹ suū in refectionē Luc. 22. Acci pite et comedite hoc est corp⁹ meū. Dabit tan dē regnū suū. Math. 25. Possi. ꝑa. vo. reg. a cōsti. mū. Per taliū igiẜ bñficioꝝ recordatio nē pr̄ etern⁹ habitat in memoria nr̄a: in cui⁹ ꝑsona ꝓpha dicit: Hic habitabo qm̄ elegi eā Fili⁹ habitat in intelligētia ꝑ sapiētiā: qr est sapiētia p̄ris: q̄ qdē ↄsistit in duobus. s. in co gnitione dei et sui. vñ Augu. dicit: Nouerim te: nouerim me: Nouerim te quāte sis ma iestatis: ut timeā te quāte dignitatis: ut ado rē te: quāte bonitatis ut sperē in te. Noueri me quāte sim fragilitatis: quāte vilitatis: q̄zte iniqtatis ut digne possis in me habitare: ut merito de me dicaẜ illud Sapieñ. 9. Sapia edificauit sibi domū. etc. Spūs scūs deniq̄z habitat in volūtate ꝑ dilectionē. Vñ postq̄z xp̄s dixit Jo. 14. c. Si qs diligit me ser. m. ẜ. statim subdit: Ad eū venim⁹ et mā. a. e. f. scz ꝑ charitatē. vñ Aug. dicit: Procedat spūsscūs in medio et dicat amatori suo: vis me seruū? Volo. cōtēne qđ terrenū est: ↄtēpsi. parū fe cisti. Quid ampli⁹? Cōtēne teipsuz. cōtempsi multū fecisti: sic me inuenisti. hec ille. Ad ha bēdā hāc inhabitationē hortanẜ verba ꝓpo sita: Deponētes. etc. Dicto de aīe entitate et dignitate supest tertiū. s. de eq̄litate q̄ est si̇l̇i tudo et imago dei. Et fundaẜ hoc mysterium sup illud Geñ. p̄. Faciam⁹ ho. ad ima. et si n. Et Eccle. 17. De⁹ de terra creauit hoīez et ẜz imaginē suā fecit illuz: hoc non pōt esse ẜm corp⁹: ḡ ẜm aīam: ḡ in aīa est imago et si̇l̇itu do dei. Ad cuius ↄclusionis declaratōe tria sunt in hoc sermone cōsiderāda.

¶ Primo si imago dei ē nāliter in ip̄o hoīe

¶ Scđo si reperitur in omni homine: et in vno plus q̄z in alio.

¶ Tertio si imago dei ē magis in homine q̄z in angelo.

¶ Pars p̄ma hui⁹ sermone in q̄ declaraẜ ꝙ imago dei est naturaliter in homine.

P Rimo qñ q̄riẜ si imago dei est nāli ter in hoīe Rñdeẜ ẜm Alexā. đ ales in. 2. ꝑte tractatu de aīa. et btūs Tho. in p̄ma ꝑte. q. 83. ar. p̄. Et Bona. in. 2. sen. di. 16. ar. i. q. i. ꝙ in oī hoīe respectu aīe rōnalis est imago et si̇l̇itudo dei: sed hoc diuersimo de declaraẜ ab ipsis. Ait enim Tho. ẜm do ctrinā Augu. in li. 83. q. q. 51. ꝙ vbi est imago ↄtinuo est si̇l̇itudo: sed vbi est si̇l̇itudo ibi nō semꝑ imago. Ex q̄ pz ꝙ si̇l̇itudo est de rōne imaginationis: sz imago addit aliqd sup si̇l̇i tudinis rōnē. s. ꝙ sit expressum ab alio. verbi grā pictura facta in pariete ad si̇l̇itudinē ali cui⁹ dr̄ imago ei⁹: qr expressa est ex ipso. Vñ imago dr̄ ex eo ꝙ agit ad imitationē alteri⁹. vñ ouū q̄ztūcūqz sit ouo alteri si̇l̇e et eq̄le: qr tū nō est expressuz ex illo: nō dr̄ imago ei⁹: qr igiẜ aīa deducta ē a deo tāq̄z ab exēplari: et

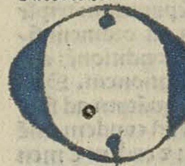
Geñ.2. Faciamus ei adiutoriũ ſilẽ ſibi. Ita
de⁹ eſt ꝑncipiũ ⁊ finis toti⁹ creature. Vñ cuꝫ
apl's dixiſſet ꝙ vir eſt imago dei ⁊ glia: mu-
lier aũt glia viri oñdens ꝙ ꝓpter hoc dixit
ſubdẽs: Nõ eniꝫ vir ex muliere: ſꝫ mulier ex
viro: ⁊ vir nõ eſt creat⁹ ꝓpter mulierẽ: ſꝫ mu
lier ꝓpter virũ. ⁊ ſic pꝫ ſcđa ps hui⁹ ſmonis
¶ Pars tertia hui⁹ ſermonis in q̃ declarat
quõ imago dei magis ſit in hoie q̃ȝ in ãgelo

TErtio in h ſermõe qñ q̃rit ſi in ange
lo reꝑit magis imago dei q̃ȝ in hoie
Rñdet ſm doctrinã dñi Boñ. in. 2.
di.16.ar.2.q.1. Et btũs Tho. vbi s. ar.3. ſed di
uerſimode. Nã Bona. dic ꝙ cũ (vt ex ſupio
rib⁹ patet) rõ imaginis ꝯſiſtat incõueniẽtia
ordinis ⁊ ꝓportionis: attẽdẽdũ eſt ꝙ ꝯueniẽ
tia ordinis creature rõnalis ad deũ q̃dã ẽ ď
eẽntia imaginis: ſic ꝙ creatura rõnalis ime
diate nata eſt ꝯiungi deo: ⁊ ordinat in deuꝫ
tãq̃ȝ in finẽ: ⁊ h eſt eſſentiale imagini: ⁊ in h
angel⁹ ⁊ aia eq̄parant q̃dã ꝯueniẽtia eſt ſolũ
de bñ eſſe imaginis: ⁊ h põt eſſe dupliciter.
Aut ꝙ creatura q̃ eſt imago ꝑponat alijs q̃
tenet rõnẽ veſtigij: ⁊ in h ãgeli ꝑcellũt: qꝛ nõ
ſolũ beſtijs ſed etiã hoib⁹ rectores ſũt depu-
tati: ſm illud Eccle.17. In vnãquãq̃ȝ genteꝫ
ꝑpoſuit rectores. glo. i. angelos. Aut ꝙ alia
creata ordinant in ipſam creaturã rõnalem
tãq̃ȝ in finẽ ꝓpter quẽ ſunt facte: ⁊ mediãte
illo in vltimũ finẽ ꝑncipalẽ: ⁊ in hoc hõ ꝑcel
lit angelũ: qꝛ ſic hõ magis cum deo cõuenit
q̃ȝ angel⁹: magis eniꝫ facta ſunt ⁊ corporalia
⁊ ſenſibilia ꝓpter hoies q̃ȝ ꝓpter ãgelos. Et
ſic pꝫ ꝙ rõ imaginis ꝓut attẽdit incõueniẽ-
tia ordinis quantum ad id qđ eſt de eẽntia
in hoie ⁊ in angelo reꝑit eq̄liter: qꝛ vterq̃ȝ or
dinat in deũ immediate. Quãtũ vero ad id
qđ eſt de bñ eſſe. ſ. reſpectu creaturaꝝ: angel
magis ꝯuenit q̃ȝtũ ad ordinẽ ſub rõe regis:
hõ vero magis q̃ȝtũ ad ordinẽ ſub rõe finis
Siliter ſi attẽdat imago quãtũ ad ꝯuenien
tiã ꝓportiõis: aduertẽdũ eſt ꝙ q̃dã ẽ ꝯueniẽ
tia ꝓportiõis q̃ eſt ď eẽntia imaginis q̃ cõſi
ſtit in cõparatõe ad intrinſeca: ſicut ad potẽ
tias: ⁊ in hac hõ ⁊ angel⁹ adequãt: qꝛ ita bñ
eſt diſtinctio ⁊ origo ⁊ eq̄litas ⁊ ꝯſubſtantia
litas in potẽtijs aie: in memoria. ſ. in intelli-
gẽtia ⁊ volũtate: ſicut in potẽtijs ãgeli. Que
dã vero eſt ꝯueniẽtia ꝓportiõis creature rõ
nalis ad deũ: q̃ eſt de bñ eſſe imaginis: ⁊ illa
attẽdit in cõparatõne ipſi⁹ rõnalis creature
ad aliqđ extrinſecũ ut ad corp⁹ qđ eſt inferi⁹
ipſa: ⁊ ſm h dupliciter põt eſſe exꝓſſio imagi
nis aut ꝑuatiue: aut poſitiue. Si poſitiue ſic
aia eſt exꝓſſior imago q̃ȝ angel⁹ in h ꝙ ꝯiũ-
git corpi: ita ꝙ ꝑ illud eſt ꝑncipiũ alioꝝ ⁊ illđ
totũ inhabitat: ⁊ ideo magis repñtat deũ q
eſt ꝑncipiũ oiuꝫ ⁊ vn⁹ in oib⁹. Si aũt ꝑuati-
ue ſic angel⁹ magis repñtat deũ: qꝛ deus eſt
ſpũs pur⁹ oino impmixt⁹: ⁊ nõ depẽdens a
creaturis ⁊ h repñtat angelic⁹ ſpũs dũ eſt a
corpe ſm actũ ⁊ aptitudinẽ ſeparat⁹. hec ille
ſeraphicũ doc. Bona. Btũs vero Tho. alr
dic ⁊ breuiter: ꝙ cũ imaginis rõ ꝑncipalr cõ
ſideret ſm memoriã intellectũ ⁊ volũtatem:
quãtũ ad h imago dei eſt magis in angelis
q̃ȝ in hoib⁹: qꝛ intellectualis nã eſt ꝑfectior
in eis ut ex ſupradictis pꝫ. Nã eoꝝ memo-
ria deũ tenet ſine obliuione: intelligentia in
telligit ſine inq̄ſitione: ⁊ volũtas diligit ſine
retardatiõe: quoꝝ oppoſitu ſunt in aia. Sed
quãtũ ad ſecũdariã partẽ ſiue cõſiderationẽ
ꝓut in hoie inuenit q̃dã imitatio dei q̃ non
inuenit in angelo: põt dici quãtũ ad h ima
go magis reperiri in hoie q̃ȝ in angelo. Nã
hõ repñtat ſũmã trinitatẽ: nõ ſolũ quãtũ ad
vnitatẽ ſubſtãtie: ſed etiã quãtũ ad diſcretio
nẽ ꝑſonaꝝ qꝛ in hoie eſt ꝑſonalis diſcretio
ꝑ originẽ: in angelis aũt nõ. Itẽ hõ reꝑſen-
tat ſũmã trinitatẽ non ſolũ ꝓut eſt in ſe: ſed
etiã ꝓut eſt in reb⁹: qꝛ aia in q̄libet parte cor
poris eſt tota: ſicut diuina eſſentia: in creatu
ra qđ non facit angel⁹. Siliter hõ reꝑſentat
deũ: nõ ſolũ ꝓut eſt ens in ſe: ſed etiã ꝓut eſt
ꝑncipiũ alioꝝ: qꝛ ſicut ex vno deo oia: ita ex
vno hoie oẽs hoies: ſicut vult glo. ꝑme Cor.
xi. qđ nõ eſt in angelo: g hõ expreſſi⁹ deũ reꝑ
ſentat q̃ȝ angel⁹. Sꝫ qđ expreſſi⁹ deũ reꝑſen
tat: excellenti⁹ ſua imagine inſignit: igit ⁊c.
¶ Sꝫ ad oiuꝫ dictoꝝ intelligẽtiã in hac vlti
ma pte ꝑncipali ſciẽdũ eſt: ꝙ in aia reperiũt
plures ꝯueniẽtie ⁊ ſilitudines cũ deo q̃ non
oẽs reperiũt in angelo. Oẽs aũt h infra de-
ſcribunt. ſ. ⁊ he cũ q̄b⁹ ꝯuenit angel⁹: ⁊ he in
q̄b⁹ nõ cõuenit. ⁊ ſunt iſte. ¶ Primo qꝛ ſicut
de⁹ eſt charitas ꝑme Io.4. ita aia ex lib. ar.
vſu hꝫ quãdã innatã aptitudinẽ ad amãdũ
bonũ ſine q̃ eſſe nõ põt: qꝛ oportet ipſaꝫ dili
gere bonũ ſiue incõmutabile ſiue cõmutabi
le. ¶ Scđo qꝛ ſicut de⁹ eſt vn⁹ in eẽntia ⁊ tri
nus in ꝑſonis: ſic in vna eẽntia aie tres ſunt
potẽtie diſtincte repñtãtes trinitatẽ ut dictũ

est τ metrice dr: Mens meminit: scit: amat: trinūq₃ per hec tria clamat. Vñ Dauid ait: Signatū est su.n.l.v.t.dñe. Propter qđ dic Alex.de al.ꝗ in aīa nr̄a dicit̄ esse imago respectu naturaliū: τ silitudo respectu gratiarū τ virtutū: τ ideo tunc in aīa est pfecta imago τ similitudo cum habet virtutes charitate formatas. Ex quibus patet ꝗ similitudo perficit imaginem sicut gratia naturam.

¶ Tertio ꝑ₃ Aug.de spū τ aīa: q₂ sicut deus est vbiq₃ s₃ precipue in celo empirio: sic τ aīa in toto suo corpore τ i qualibet pte tota tā ꝗ̄₃ in suo mundo: tū determinate τ ꝑncipalr̄ est in corde dum virtutē influit toti corpori. vñ exemplū ponit Cassiodorus.de aranea q̄ in medio tele sue residēs sentit quolibet suum motū interius siue exterius in tela fcm̄ eodē mō aīa in centro cordis exn̄s: siue sui disten sione totum corpus sibi vnitū sentificat: viui ficat τ mouet. ¶ Quarto q₂ sicut de⁹ ē simplicissimus in sui nā τ aīa simplex est. vnde Aug.de spū τ aīa dicit. Aīa in essentia ē simplex: in officijs est multiplex. ¶ Quinto quia sicut deus est essentia rōnalis: ita τ aīa est rōnalis. ¶ Sexto q₂ sicut deus spūs est. Jo.4. sic τ aīa spūs est dicta. ¶ Septimo q₂ sic de⁹ non ꝯtinet̄ ab vniuerso sed ꝯtinet illum: sic aīa ꝑm Damas.non ꝯtinet̄ a corpore: s₃ ipsa ꝯtinet corp⁹. ¶ Octauo q₂ sicut deus ē vn⁹ in toto seculo. iuxta illud Deuteron̄.6. Audi isrl̄ dñs deus tuus vnus ē: sic aīa in toto suo corpore vna est. ¶ Nono q₂ sicut deus iplet mundū. di.ipso per Hiere.23.c.celū τ terrā ego impleo: sic τ aīa implet totū corpus humanū. ¶ Decimo q₂ sicut deus h₃ viuere τ intelligere sine mundo: sic τ aīa h₃ viuere τ intelligere sine corpore suo. ¶ Vndecimo quia sicut deus in mūdo oīa videt τ non videtur. di.ipso Exod.33.non videbit me hō τ viuet. τ Jo.j.deum nemo vidit vnꝗ̄₃: sic aīa videt τ nō videt̄. ¶ Duodecimo q₂ sicut deus nō inficit̄ sordibus orbis ꝗ̄uis totū impleat orbe₃ velut sol qui non inficit̄ sordibus luti: sic aīa nō inficit̄ corporea sorde quātūcūq₃ sordescat caro. ¶ Decimotertio q₂ sicut deus est ꝑncipium oīu₃: sic aīa est ꝑncipiū corporis ꝑpter qđ totus mūdus creatus est. ¶ Decimoqrto quia sicut deus est pfectus τ infinibilis τ immortalis τ inuisibilis: sic aīa est ꝑpetua τ immortalis. ¶ Decimoqnto q₂ sicut de⁹ quāꝗ̄₃ minime audiat̄ nō tū dormit: iuxta illđ ps. Ecce nō dor.nec₃ dor. sic τ anima in corpore nūꝗ̄₃ dormit: l₃ corpus dormiat. iuxta illđ Cant.5. Ego dormio τ cor.m.vigilat. ¶ Decimosexto quia sicut deus orbem diuersimo decorat: sicut p₃ i sole τ luna τ stellis: sic aīa in corpore vnū membrū decorat nobili⁹ alio ¶ Decimoseptimo q₂ sicut de⁹ apparet pulchrior in vna creatura ꝗ̄₃ ī alia: vtputa i hoīe ꝗ̄₃ in bruto: sic τ anima in vno membro ꝗ̄₃ i alio. ¶ Decimooctauo: quia sicut deus ē cā incremēti in plantis herbis: fructib⁹ τ hmōi in ħ mūdo: sic anima in corpore ē cā augmēti cuiuslibet membri. ¶ Decimonono q₂ sic deus regit τ gubernat orbem: sic anima regit τ gubernat corpus. ¶ Vigesimo q₂ sicut deus vnitam sibi nā₃ humanā ꝑus assūpsit passibilem: postea gloriosam: sic anima ꝑmo vnita est carni passibili: demū erit in celo cū carne glorificata. Recognosce ḡ. inqt Ber. anima mea ꝗ̄₃ inumera τ iestimabilis dignitas est esse non solum vestigium creationis qđ cōe est omnibus creaturis: sed esse imaginem: quod proprium est creature rōnali. Lauda igitur anima mea dñm. Lauda deū tuū syon. Expergiscere τ lauda: exulta τ gaude: quia insignita dei imagine: decorata similitudine: particeps rōnis: capax eterne beatitudinis. Sed quia forte ħ modica repugnarentur non imerito si forte finirentur: exulta τ lauda: quia cum predictis dedit tibi naturam immortalem: substantiā incorruptibilem: durationem inter numerabilem: vitam perpetuam: imago eterne trinitatis nō esses si termino mortis precludi posses. hec ille. Ber. Venite ergo o amatores vmbratice vanitatis. o ceci mundani. o peremptores aīarum vestrarum: iam mentis oculos aperite ad videndum: quid agendu₃: quid fugiendū vt animas vestras saluare possitis: ipso adiuuante: qui viuit τ reg. Amen.

¶ Dñica in octaua pasce de sanctificatione aggrauatione τ preseruatione ipsius anime rationalis. Sermo vltimus.

Omne quod natū est ex deo vincit m̄r. scribitur ħ verba ꝑme Jo. 5.c.τ in epistola occurrētis dñice. Poeta Ouidius i lib.methamor. refert quā-

dam fuisse speciosissimam virginem ex dijs progenitam: cuius nomen athalanta velocissimi cursus: dijq3 decreuerunt vt mox capite plecteretur si coniugiu3 nūq3 subiret: si quis aūt coniugi vellet ei prius secum in cursu cōtenderet: qui si a virgine superaretur: capitali sententia dānaretur: sed si quispiam illā superaret vxorem sibi virginem acciperet: sicq3 hoc modo occisis q3pluribus iuuenib9 quidam ipomenes filius meleagri tali calliditate athalātam deuicit. Accepit tria poma aurea que dum pariter currerēt vnum post aliud: facto interuallo: ante illam projciens: virgo sic detenta: quia cupida fuit: poma de terra leuare: ab ipomene superatur: ⁊ sic hōi desponsata a dijs occisa est. Spūaliter loquendo. Athalanta est humana anima virgo purissima ab omnipotenti deo creata: vt supra libertate arbitrij velocissima: que soli deo est desponsata: ꝭm illud O see.2. Despōsabo te mihi in fide: s3 si inobediēs fuerit preceptis diuinis ⁊ a diabolo superata: ⁊ postmodum desponsata illi fuerit: cum illo ppetua morte dānabitur. Cōsideret ergo anima dignitatem suam: ⁊ sic currat vt comprehendat brauium: nec amore huius mundi vllo mō teneatur: quia omne quod na. est ex deo vincit mūdū. Vt igitur animam ipsam sup cōmēdatā digne ⁊ laudabilr exornare possimus: tria in calce huius nostri tractatus cōsideranda occurrunt.

¶ Primo. s. qualiter anima sanctificatur.

¶ Scdo quō aggrauatur.

¶ Tertio quibus vijs preseruatur.

¶ Pars pma huius sermonis i qua declaratur qualiter anima sanctificatur.

PRimo igitur ad videndum qualiter anima sanctificatur: tria per ordinē sunt notanda: quoꝝ pmum dicit cōparatio. Scōm assimilatio. Tertiū qualificatio. ¶ Circa pmum quod dicitur comparatio aduertendum est ꝭm dñm Bona. in. 2. distin. j. parte. 2. ar. 2. q. 2. q si fiat comparatio angeli ad animam rōnalem corpori vnitam ⁊ angelicā nām a corpore separatam: triplr loqui possumus aut quātum ad ordinem finalem: aut quātum ad nāle3 conditionē: aut quātum ad gratuitam acceptationem. Si fiat comparatio pmo modo. s. quātum ad finē sic dicimus esse pares: quia ad eundem finē s3. ad eternam beatitudine3: ⁊ eadem ē men-

sura hominis que ⁊ angeli: nec homo ppter angelum: nec angelus ppter hominem. Attamen sicut lex charitatis facit in mēbris corporalibus ⁊ in conciuibus ciuitatum: q vnū membrum supplet alterius indigentiā: siue oculus videt viā sibi ⁊ pedi: ⁊ pes fert seipsū ⁊ oculum: simile videmus in bene conditōis ciuibus: ita intelligendum est in homine et angelo qui sunt ciues superne ciuitatis. nam homo habet labilitatem ad frequēter cadendum: ⁊ possibilitatem ad resurgentium. angelus vero stans perpetuitatem in stando et cadens impossibilitatem in resurgendo: ideo angelus stans sustentat hominem siue infirmitatem humanam: ⁊ homo resurgens reparat ruinam angelicam: ⁊ sic quodāmodo angelus ppter hominem: ⁊ homo ppter angelum ideo in ordine pares sunt. Si autem fit comparatio. Scdo modo. s. quātu3 ad dignitatem nature: dicimus q simplr loquēdo angelus est creatura homine superior. nā enim angelica nobilior est homine ⁊ in superiori gradu consistit: tum quia spirituale nobilius est corporali: ⁊ nobilius est illud quod pure est spūs nihil habens de corpore: q3 qd est spirituale ⁊ coniunctum corpori: ergo ⁊c. tum quia in quolibet genere: imortale ⁊ incorruptibile nobilius est mortali ⁊ corruptibili: sed angelus per naturam est imortalis et icorruptibilis. homo vero ecōuerso: ergo ⁊c. Tum quia quod similius est mereri est melius: nisi sit in ridiculosis sicut simia homini similior est q3 equus: non tñ melior est: s3 angel9 ē deo similior ⁊ deo formatior homine ⁊ hoc manifestissimū est nō in ridiculosis s3 in optimis: ergo simpliciter melior ē natura spiritualis q3 cōposita. Nec obstat illd Aug. 15. de trini. ⁊ in lib. 83. q. v3 q ipsa mens humana immediate a pma veritate formatur: nec intra ipsam ⁊ deum cadit aliqd mediu3 q2 hoc non intelligit de medio ꝭm dignitatē nature: sed ꝭm causalitatem influentie. deus enim immediate influit in mentē: ⁊ ppterea ipa mens immediate a veritate formatur. Nō obstat etiā si qs di. q maior ē qui recum. q3 qui minist. vt hr Luc. 22. s3 āgelus ministrat hōi. iuxta illd hebre. j. O ēs sunt administra. spūs: igit ⁊c. q2 ille qui ministrat aut facit h propter se: sicut regi ⁊ dño ⁊ talis nobilior ē aut ppter alium: sicut ministrat miles seruo regis ppter ipsum regem: ⁊ talis non est no-

bilior: q2 igitur angelus ministrat homo pp deum: sicut diues pauperi: ꝛ fortis egrotāti: non seq̄r ꝑpter hoc ꝙ homo sit nobilior angelo. Si aūt fiat comparatio. tertio modo.s. quātum ad gratiam sic dicimus ꝙ homo et angelus habent se sicut excedens ꝛ excessum quia multi angeli multas animas excedūt in gratia ꝛ gloria: sed multe anime humane etiam multos angelos illo modo exdunt: pz hoc singulariter de Christo ꝛ beata virgine: que exaltata est super choros angeloꝝ ad celestia regna. sicut enim vnus chorus angelorum alium excedit: ita ꝛ anime que restaurabūt choros archangeloꝝ erūt excellētiores angelis in fimi chori: ꝛ sic de singulis ascendendo. Et sic in vno choro vnus angelus excedit alium: ita vna aia excedit aliam: etiam alium angelum ꝑm ꝙ in altiori loco posita fuerit ad reformandum locum angeli qui cecidit ꝛ altior esse debebat. ¶Potest igitur aia per liberꝫ arbitriū gratie dei ita cooperari et a deo sanctificari: vt multos angelos in grā excedat. ¶ Circa scđm notandum qđ dr̄ assimilatio solerter aduertendū est ꝙ gratie angelis condonate sunt etiam anime rationali per quādam similitudinē a deo benigne collate: ꝛ sic potest exponi illud Ecclesiastes.i. omnia flumina intrāt mare.i.gratie omnes angeloꝝ que sunt velut flumina letificantia ciuitatem dei etiam attribute sunt anime rationali. Nam sicut nouē flumina egregia itrant mare: sic proprietates nouē ordinū angelorum sunt ei condonate. ¶. Primo enim anima habet charitateꝫ seraphin: quia data est ei voluntas cuius obiectuꝫ est amor. sicut enim euphrates fluuius exiens de paradiso terrestre intrat mare. qui quidem fluuius est copiosissimus: ꝛ vberrimas reddit fruges: sic anima est intenta labori ꝛ exercitione spūali ob amorem regis superni. ¶ Scđo anima habet sapientiaꝫ cherubin: quia datus est ei intellectus vt sciat ꝛ sapiat que dei sunt. sicut eni fluuis gion de paradiso egrediens ꝛ vniuersam ethiopiam cingens.i. obscuritateꝫ remouens: ꝛ totam egyptū irrigans: vbi antiquitus fuerūt sapientes. est nobilissimus: sic aia est mare ꝛ fons imbrium quo sibi discrepantes populi copulantur: nature creataꝝ reruꝫ sunt ad inuicem diuise: sed in intellectu oēs sunt coadiuuate: ꝛ per sapientiam concordāter diuisa: ꝛ sic nomen dei glorificat̄ in terris

¶Tertio aia hꝫ iudiciuꝫ thronoꝝ: quia data est ei ratio ad iudicandū ꝛ discernendū quid eligendum ꝛ quid respuendū: ꝛ ideo sicut fluuius iordanis qui interpretatur riuus iudicij oriens sub libano puritatis diuidit iudeā ab arabia: vt oculata fide vidi: sic anima ꝑ rōnis discretionē separat crimina ꝛ vitia a virtutibus. ¶ Quarto anima habet libertatem dominationū: quia data est ei libertas arbitrij dulcis boni ꝛ suauis: sic fluuius capim fluēs in mare habet aquas adeo dulces: vt reges persij ex eo querant sibi poculum eo ꝙ circa eoꝝ ripas fluat: sic anima in actionibus suis semper querit libertatem arbitrij vt seruitutem fugiat: quia vt habet̄.ff.de re.iu.l.seruitutem. Seruituteꝫ ferre mortalitati cōparam⁹ ¶Quinto anima habet ducatum reducēdi omnes inferiores ad suū regem vel ꝑncipeꝫ siue prelatum cum principatibus angelicis: quia data est sibi sinderesis: que est ratio superior: sicut est fluuius danubius: qui est in europa celeberrimus: qui.60.flumina ducit ad mare: quod quidem mare intrat hostijs septem: sic anima per synderesim docet capere celum septem virtutibus.s.trib⁹ theologicis: quattuor cardinalibus. ¶ Sexto aia habet cum potestatibus angelicis virtutem contra potentiam demonum: quia datuꝫ est ei ingenium qđ superat vires: quod a fonte rationis procedit ꝛ in fantasia vel imaginatiua suū facit hospicium: sicut enim fluuius persulis semper de nocte congelatur: ita vt homines ꝛ pecora eū transeant. in die vero semper in aquas resoluit̄: sic anima virtute dotata ex alto in nocte obsessoꝝ ita ligare facit demones vt possint a peccatoribus calcari: ꝛ in die diuine gratie non possint quouis modo nocere. ¶ Septimo anima habet vt operetur cum virtutibus angelicis: quia ad imaginem dei facta est: ideo ex spāli dispositione ꝛ concessione diuina virtutes miraculosas operari potest. sicut enim elsa est fluui⁹ in tuscia qui paleas conuertit in lapides: vt dicit Dantes poeta vulgare.c.vltimo de purgatorio: sic anima pōt vnā rem ꝯuertere in aliam virtute diuina sibi cōcessa. ¶ Octauo anima habet ānuntiare: predicere: ꝛ docere mandata dei magna cū archangelis: q2 hēt memoriā retinentē diuina precepta: sicut.n. fluuius boetis tingit lanam pulchro colore: ꝛ decurrens facit dulceꝫ ꝛ amenū sonū: vt dic̄

Martialis:sic anima cum tingit colore pu-
ritatis:peccato fugato:leuis ⁊ suauis in sono
loquele efficit. Qui ergo libenter audit sermõe
dei ambulat in luce veritatis. iuxta illud ps.
Lucer.pe.m.ver.t.⁊.l.se.m.qui vero nõ audit
verbũ dei ãbulat in obscuro falsitatis ⁊ pcti.
¶ Nono ⁊ vltimo anima hꝫ ãnuntiare pua
cum angelis: qꝛ data est sibi cõtemplatiua ⁊
imaginatiua dicendorũ. sicut enim fluuius
sirie vocatus oriens; suo impetu totam an-
tiochiam in momẽto refrigerat fugato omni
calore:sic anima flante grã diuino suo elogo
fugat omnem ignẽ ↄcupiscentie. de quo ps.
dicit. super cecidit ignis ⁊ non viderunt solẽ
¶ Circa tertiũ qd dicit qualificatio: cũ supra
sit dcm̃: animã posse quosdã angelos in grã
superare:⁊ ipsis omnibꝰ quodãmodo p quẽ-
dam graduꝫ gratie assimilari semetipsam p
gratiã sanctificando. Sciendũ est qꝫ sanctifi
catio fit duobus modis p priuationẽ.s.pcti ⁊
positionẽ habitus grẽ: ideo anima septẽ mo
dis sanctificat. Primo per sui cognitioneꝫ
Scdo p sui humiliationẽ. Tertio p peccati
compunctionẽ. Quarto per boni delibera-
tionẽ. Quinto per vite emendationẽ. Sexto
per bonoꝝ cum charitate multiplicationem.
Septimo per ↄtinuã pseuerationẽ. ¶ Primo
sanctificat anima per sui cognitionẽ: qd con
firmat Ber.di. Initium salutis est cognitio
suiipsius.⁊ ps.50. Qm̃ iniqtatem meaꝫ ego
cognosco:⁊ pctm̃ meũ ↄtra me est semp. tibi
soli peccaui ⁊c. Et reprehẽsus a nathã ppha
de peccato ↄtra vriam cognouit peccatũ suũ
di. peccaui:⁊ statim ppha subiunxit. dñs qꝫ
transtulit peccatũ tuũ. vt habetur.2.Reg.12.
Similr vt habet Luc.15.Filius prodigus in
se reuersus dixit. surgã.pec.in celum ⁊c. ⁊ pr
misericordia motus dixit seruis. Cito pfer.
stol.pmã ⁊c. Sic magna Luc.7. Ex cogni-
tione enim sui facile puenit ad cognitionem
dei Ro.1. Inuisibilia dei p ea que facta sũt
intellecta conspiciunt: sempiterna quoqꝫ vir
tus ⁊ diuinitas vt sint inexcusabiles: que oia
breuit r ↄfirmant per Aug.lib.10.de trini.c.
5.di. Vt quid preceptuꝫ est anime:vt seipsaꝫ
cognoscat:credo vt se cogitet:⁊ sm nãm suã
viuat.i.sꝫ nãꝫ suam ordinari appetat sub eo
eꝫ cui subdenda est: super ea quibus prepo-
nenda est sub illo a quo regi debet: supra ea
que regere dꝫ. hec ille. ¶ Scdo sanctificatur
anima per sui humiliationeꝫ: ita qꝫ cognitis
suis miserijs anima humilietur sub potestati
ma.dei. Est enim sm Aug.humilitas ex co
gnitione sue miserie: ⁊ ↄsideratione magni-
tudinis diuine voluntaria mentis prostratio
⁊ ideo humilitas potius ↄsistit in voluntate
qꝫ in actu extrinseco. vñ Aug. in sermone.3.
de dedicatione ecclesie inqt. Humilitas tua
plus sit in voluntate qꝫ in necessitate esto hu
milis in corde: quia quãto te fecit voluntas
humilem tanto te cognosce sublimẽ. hec ille.
Si vis ergo liberari ⁊ sanctificare humilia
te.ps.humiliatꝰ sum ⁊ liberauit me. Exẽpluꝫ
de Achab.3.Reg.21. vbi habetur factus est
sermo dñi ad heli.tes.di.nõne vidisti achab
humiliatum corã me:qꝛ igit humiliatus est
mei cã non inducã malum in diebus eiꝰ ⁊c.
Exemplũ etiã de nabuchodonosor q humi-
liatus corã dño saluus extitit. Dañ.4. Exẽ-
plum aũt exemploꝝ humiliatꝰ est Jesus xps
Ideo Aug.lib.50.oml.ol.35.dicit. Si nõ de
dit dñs qbusdã mortuos suscitare: nec qui-
busdam dedit disputare: omnibus tñ dedit
discite a me:qꝛ mitis sum ⁊c. ergo tota medici-
na nr̃a est esse humiles ⁊ humilitatẽ gestare
corde. Quid pdest si miracula qs faciat ⁊ sit
supbus: nõ mitis ⁊ humilis corde: nõne in
numero deputabit eoꝝ qui dicturi sunt: non
ne in noie tuo ppha.⁊ in no.t.m.f.audiet nõ
noui vos.re.a me.o.iniquita.h ille. ¶ Tertio
sanctificat anima p cordis de peccato cõpun-
ctionẽ:que ex menti humilitate pcedit.vnde
Greg.23.lib.moꝝ.dicit. Quattuor sunt qua
litates qbus viri iusti anima in cõpunctione
vehementi afficitur.s. cũ aut maloꝝ suorum
reminiscit ↄsiderãs vbi fuit: aut iudiciorum
dei sniam metuens ⁊ secum querẽs cogitat
vbi erit:aut mala vite pñtis attendens mẽs
ↄsiderat vbi est: aut cum bona superne prie
contẽplatur que qꝛ nondũ adipiscit lugẽs cõ
spicit vbi non est. Aliter etiã qsqꝫ compun-
gitur cum interiora intuens maloꝝ suorum
pauore terret: aut cum gaudia superna con-
spiciens spe quadã ⁊ securitate roborat: illa
cõpunctio afficiẽs ad tristes. h vero letas la-
chrymas mouet. h ille. Propterea in ps.dr
cõmoui.ter.⁊ ↄtur.e.sa.cõ.e.q.cõ.ẽ. Talis cõ
pũctio sanctificat animã ⁊ deducit ad vitam
Jo.12.qui odit.a.s.in hoc mũ.s.p cõpunctiõeꝫ
in vi.e.c.e. ¶ Quarto sanctificat anima p bõi
deliberatõeꝫ. ex q.n.peccator cognoscit pctm̃
suũ et humiliat se ⁊ de peccato cõpungitur ⁊

statim dз deliberare ad plenā aīe sanctifica-
tionē:a vitijs abstinē: ꝛ se in virtutibꝰ exercē
in cuius mysteriū Isa.7.scriptū est. Butyꝝ
ꝛ mel comedet vt sciat reprobare malū ꝛ eli
gere bonū. Nā butyrū ex carnis adipe descē
dit. opa aūt carnis sunt reprobanda: de qbꝰ
dicit ad gal.5. Manifesta sunt opa carnis q̄
sunt fornicatio: imundicia: ipudicicia: auari
cia: luxuria: ꝛ his silia qui talia agūt regnum
dei nō possidebūt. Mel aūt descendit ex ce-
lesti roꝛe ꝛ significat opa spūs: de qbus dicit
ad gal.5. Fructus āt spūs est charitas gau-
dium pax: patientia longanimitas: bonitas:
benignitas: mansuetudo: fides: modestia: cō
tinentia: castitas: aduersus hmōi non est lex.
Qui aūt sunt xp̄i car. su. cruci. cū vi. ꝛ ꝯcu. hec
ibi. hi enim fructus ꝓueniunt a celo: iuxta il
lud Jaco.j. Omne da.op.ꝛ.o.d.p.de sur. est.
qui qdem fructus sunt eligendi exemplo ma
gnitudine: que Luc.7. attulit ala.vng. quasi
mentē suā in se recolligens reprehēdit malū
ꝛ elegit bonū. ꝯtrariū tñ hmōi multi faciūt
vnde Aug. sup lib. iudic. q.31. dicit. Plerūq3
fastidio fit vt eligenda reijciant ꝛ aspernēda
delectent. h̄ ille. Nō est tardāda predicta de-
liberatio boni eligēdi: qꝛ vt ait Aug. sup ps.
53. Quid tibi ꝓdest si eligere piger es: eqdē
nunc eligendi ptās adiacet: veniet tp̄s qñ nō
erit tibi ptās cum iā non differat iudicandi.
hec ille. ¶ Quinto sanctificat aīa p vite emē
dationē. Nā sap.xj. scribit. per que qs pec.p
h̄ ꝛ torquet oēs sīqdē sensus ꝛ mēbra vitijs
assueta ꝯuertenda sunt ad virtutē. Sic enī
prebuit oculos vanis aspectibus. ita nunc ꝓ-
beat lachrymis ꝛ gemitibus: sicut aures in
honestis ꝛ vanis fabulis: ita nūc diuinis ser
monibus: sicut linguā turpibus verbis ꝛ il-
licitis gustibus: ita nunc salutiferis ꝛ mode-
ratis: sicut nares ingesserat vanis odoribus
ita nunc fundat vnguentū deuotiōis dñi pe
dibus: sicut manus ꝓtenderat illicitis tacti-
bus: ita nunc offerat diuinis obsequijs: sicut
pedes exposuit vanis gressibus: ita nunc tar
dat xp̄i seruitijs: sicut coꝛ exultauerat lasciuis
gaudijs: ita nunc doleat de suis flagitijs: sic
totum corpꝰ inuoluerat malis. opibꝰ: ita nūc
per verā penitentiā totum se expendat i scīs
actionibꝰ ꝛ se totum incendat deo sacrificiū
¶ Sexto sanctificat aīa per bonoꝝ multipli-
cationem. solum enim bona opa merent re-
muneratione. vnde apl's ad gal.6. ait. Dum
tempus habemꝰ operemur bonū. ꝛ.2. Petri
3. Satagite vt per bona opa vestra certam
vestrā vocationē ꝛ electionē faciatis. ꝛ p̄me
Jo.3. Non diligamꝰ verbo ꝛ lingua sed ope
ꝛ veritate.i.vera opatiōe. Quapropter Aug.
in sermone de dedicatōe templi dicit. Sicut
malis opibus quasi qbusdā serris ꝛ vectibꝰ
vite nobis ianua clauditur: ita bonis opibꝰ api
tur. hec ille. Qui etiā in lib. de vera inocētia
c.109. ait. Tota iustitie rō est vt declinent ma
la ꝛ fiant bona: cuius obseruantie inter quas
libet aduersitates forma seruanda est: qa hoc
solum nunq̄ȝ amittit qd̄ operi pietatis impe
ditur. hec ille. Que bona debent fieri hilari-
ter. vñ Aug. sup ps.91. ait. Quicqd facis cum
hilaritate fac bonū: ꝛ tunc bene facis: si autē
cum tristicia facis fit de te non facis. hec ille.
Ex qbus seqtur q bona potius debent fieri
amore q̄ȝ timore. vñ Aug.2.li. ꝯtra epistolas
pelagianoꝝ.c.vlti. dicit. Qñ timore pene nō
amore iustitie fit bonū: non fit in corde quod
fieri videt in ope: qñ mallet hō facere si pos-
set ipune: ergo benedictio dulcedinis ex grā
dei q̄ fit in nobis: vt nos delectet ꝛ cupiamꝰ
Sed si non ꝓuenerit deus non solū non pfi
citur: sed nec inchoat ex nobis. Si enim sine
illo nihil possumus facere: ꝓfecto nec incipe
nec pficere: quia vt cupiamus ꝛ incipiamus
deū ē. misericordia eius ꝓue.me. vt āt pficia
mus deū est. ꝛ misericordia eius subsequet
me. ¶ Septimo ꝛ vltimo sanctificat anima
per ꝯtinuā pseuerationē: quia non suffic bo
na facere: nisi in eis vsq3 in finem perseueret
vñ Mat.10. dñs ait. Qui pseuerauerit vsq3 i
fi. h̄ sal. erit. Et apl's ad gal.6. Bonū faciētes
non defi.t.enim.s.me. ꝛ Jo.apoc.2. Esto fidel
vsq3 ad mortem. ꝛ.d.tri.c.v. Ideo optimum
bonum est pseuerare. vñ Aug. in li. de prede-
stinatione sanctoꝝ in pncipio dicit. Asserimꝰ
donum dei esse pseuerantiā qua vsq3 in finē
pseuerat in xp̄o. Finē aūt dico quo vita ista
finitur: in quo termino piculū est ne cadatur
hec ille. Qui etiā in li. de correptiōe ꝛ gratia
dicit. Quis in eternā vitā poterit ordinari
sine perseuerantie dono: qñ qdem qui perse
uerauerit vsq3 in finem saluꝰ erit. qua salute
nisi eterna: hec ille. Et sic patet qualr anima
sanctificat. ꝛ p̄ma pars huius sermonis.
¶ Pars scd̄a huius sermonis in qua decla
ratur q anima tripliciter grauat. s. offensiōe
multiplicatione: ꝛ obstinatione.

SEcundo in hoc sermone videndum
est q̄uo anima oneret̄. Quapropter
sciendū q̄ anima tripl'r pregrauatur
Primo.s.offensione. Sc̄do multiplicatione
Tertio obstinatione.¶ Quātū ad p̄mum est
notandū q̄ anima grauat̄ offensione tripl'r.
Primo inobediēdo. Nā Adam per inobe
dientiam graue pct̄m cōmisit: ⁊ a dignitate
sua eiect⁹ fuit:ita q̄cūq̄ʒ n̄ obedit voci dei ip̄ʒ
offēdit ⁊ ḡuat aīaʒ sua.vn̄ Ber.i q̊dā s̄mōe
di.sic. Per obiam nūq̄ʒ dʒ malū fieri: aliqn̄
āt p̱ inobiaʒ dʒ bonū qd̄ agit̄ itermitti.nʒ.n.
in p̱adiso arbō̄ extitit quā de⁹hōi ne ꝯtingēt
interdixit:sʒ vt p̱ obediētie meritū hō bn̄ ꝯdi
t⁹ cresceret: dignū fuerat vt hūc ēt a bono ꝓ
hiberet q̄ten⁹tāto veri⁹ hoc qd̄ agēt virt⁹eēt
quātū ⁊ a bono cessās auctori suo se subditū
humil'r exhiberet. h̄ ille. Si g̊ offendit̄ deus
non obediendo eciā in non malū:quāto ma
gis offendit̄ si nō ei obediat̄ inrōnabiliter ve
titis ⁊ malis ⁊ bonis de se ⁊ iuste preceptis.
¶ Sc̄do offendit̄ deus cōmittendo aliqua.s.
ꝯtra illa que ꝓhibita sunt. qd̄ q̄dem ex ma-
gna presumptione ꝓcedit. non enim dʒ hō
presumere qd̄ non licet:quia enim p̊mi parē
tes presumpserūt vetita: ideo perdiderūt sibi
exhibita.vn̄ Aug.sup̱ Gen̄.ad lr̄am lib.xj.de
presumptione p̊mor̄ parentū ait. Nec arbi-
trandum est q̄ hominē posset deijcere ip̄e tē
ptator:nisi precessisset in animo hominis q̄-
dam elatio:vt p̱ humilitatem postea disceret
q̄ʒ false de se presumpsit. Si enim mulier cre
didisset a bona ⁊ vtili re se fuisse ꝓhibitos: n̄
iam incesset menti eius amor ille ꝓp̊e ptātis
⁊ quedam de se sup̱ba presumptio que p̱ illā
tentationē ꝯuincenda ⁊ hūilianda erat. h̄ ille
¶ Tertio offendit̄ deus ⁊ magis aggrauatur
ꝯtēnendo. Nam grauius offendit q̄ in pctō
contēnit ⁊ ꝯtēnendo dei precepta transgredi
tur: q̄ʒ qui ex ignorantia ⁊ fragilitate. ⁊ iō q̄a
primi parentes ꝯtēpserūt preceptū dei gra-
uius peccauerūt. vn̄ Augu.super ep̄lam Jo.
omel̄.4.dicit. Adam in paradiso positus p̱̊-
ceptum dei cōtēpsit ⁊ ceruicem erexit voluit
in ptāte esse cupiens ⁊ volens subdi volūtati
dei: ideo ab altitudine lapsus est. hec ille.
¶ Quātum ad sc̄dm in hac p̄te notandū est
q̄ anima grauat̄ multiplicatōe.s.offensionuʒ
dei ⁊ h̄ septupliciter. ¶ Primo tardatione.s.
penitendi de pctō cōmisso. lʒ enim aliqn̄ de⁹
dissimulet penā debitā peccato nostro: nō tn̄

dat nobis spaciū peccandi: sed vt ostendat se
proniorem ad miserendū q̄ʒ ad puniendum.
vn̄ Tren.3. Misericordie dn̄i q̄r n̄ sum⁹ ꝯsū
pti:nec attēdūt tales tardantes illd̄ Valerij.
Lento q̄dē gradu ad vindictā sui diuina ꝓce
dit ira: tarditatēq̄ʒ supplicij ḡuitate cōpensat
⁊ Ber.ait. Quē diu sup̱na longanimitas tol
lerat extrema diuini iudicij seueritas necat.
¶ Sc̄do multiplicat̄ offensa dei suasione: qn̄
scʒ non solū ipse peccat:sʒ etiā alijs suadet id
agere:ne solus ꝯfusione dignus videat̄:sicut
fecit Eua que Ade suasit de pomo comedē.
vn̄ Ambro.in lib.de paradiso dicit. Mulier
sciens q̄ post culpā in paradiso esse nō possʒ
metuit ne sola de paradiso eijceret̄. Excludē
dam igit̄ se esse cognoscens ꝯsortio viri quē
diligebat: fraudari noluit: ideo suasit vt co-
mederet cibum.hec ille. Ita multi faciunt q̄-
bus non sufficit ꝓp̊a dānatio: sed more de-
monum secū alios trahere conāt̄. ¶ Tertio
multiplicat̄ offensio dei additione: qui enim
addit peccatū peccato grauius offendit q̄ʒ q̄
solum peccatū ꝑpetrat.vn̄ Aug.in enchir̄.di.
de peccato Ade sic. In peccato Ade possunt
simul alia peccata intelligi. Nam ⁊ superbia
illic est: q̄r hō potius in sua potestate q̄ʒ dei
esse dilexit:⁊ sacrilegiū:quia deo nō credidit:
⁊ homicidiū:quia se in mortem precipitauit:
⁊ fornicatio sp̄ūalis: q̄r itegritas mentis eius
serpentina suasione corrupta est. Auaritia q̄r
qd̄ plus illi sufficere debuit appetijt furtū: q̄r
cibus ꝓhibitus vsurpatus ē. h̄ ille. ⁊ p̊s. Ini
q̄tates mee sup̱gr̄s.sunt caput meū. ¶ Quar
to multiplicat̄ imputatiōe. nā imputās deo
peccatū suum quasi deus sit causa: grauissi-
me peccat ⁊ deum offendit:sicut fecit Adam
De quo Hugo in lib. de clau.anime dicit.
Adam ꝯtra patreʒ. Eua ꝯtra filium. diabo-
lus ꝯtra sp̄m sc̄m peccauit. Adam patris bo-
nitatem. Eua filij sapientiā. diabolus sp̄ūsc̄i
benignitatē accusauit. Adam accusauit p̄ris
bonitatem cum di. Mulier quā dedisti mihi
sociam seduxit me. Eua filij sapientiā redar-
guit q̄ vbi sapienter egerit:quia posuit serpē
tem in paradiso a quo decepta est. diabolus
aūt sp̄ūsancti benignitatē accusat dum de-
sperando de venia in delicto maximo perse
uerat. h̄ ille. ¶ Quinto multiplicat̄ offenden
do dei notificatiōe. qui eni peccat ex ignorā-
tia veniā meret̄. qui aūt ex certa noticia gra-
uissime deum offendit. Luc.12. Seruus sciēs

voluntatem dñi sui.ꝛ nõ.f.v.multis.ideo gra
uius peccauit Adam ꝙ̃ Eua. vñ Isidoꝛ. de
summo bo.lib.2.dicit.Eua peccauit ex igno-
rantia. vñ Apls. Vir non est seductus sed
mulier seducta fuit. Adam vero peccauit ex
industria:qꝛ non seductus: sed sciens pecca-
uit. hec ille.Mulier enim non habuit prece-
ptum sed homo.vñ Ambro.in lib.de paradi
so dicit.Sicut diabolus non prius ẽ Adam
agressus:sed Adam per mulierem circũscri-
bere conatus est:non adoꝛsus est eũ ꝗ coꝛã
acceperat celeste mandatũ:sed eam adoꝛsus
est que a viro didicerat qđ obseruaret: neqꝫ
enim habes ꝙ mulieri dixit deꝰ: sed ꝙ Ade
dixit.Et ideo per Adam cognouisse mulier
estimanda est.ħ ille. ¶ Sexto offendit deus
grauius negligenti pugnatione.qui enim nõ
resistit tentationi cum põt grauiter deum of
fendit:qꝛ fidelis deus est ꝗ non patit nos tẽ-
tari supꝛa id qđ possitis. vñ Ansel.in lib. cur
deus homo.c.19.de pmis parentibus dicit.
Si pmi hoies tentationẽ vicissent:ita confir
mati fuissent cum ꝓpagatõe sua:vt vltra pec
care non possent:queadmodũ qꝛ victi pecca
uerunt: sic infirmati sunt vt quãtum in ipsis
est sine peccato esse non possint. qs enim au
deat dicere plus valere iniustitiã ad ligãduꝫ
in seruitute hominem in pma inuasione sibi
consentientem ꝙ̃ valet iustitia ad ꝯfirman-
dum eum in libertate sibi in eadem pma in
tentione sibi adherentem:hec ille.¶ Septio
multiplicat offensio dei falsa iudicatõe. Qui
enim male de deo iudicat vel sentit grauiter
eum offendit:ꝛ ideo grauissima fuit culpa p-
moꝛum parentũ.vñ Hugo li.j.de sacris dic
Mulier non solũ silitudinem dei inoꝛdina-
te appetijt cuꝫ scia boni ꝛ mali: sed etiam in
tantã ꝓlapsa est puersitateꝫ vt crederet deũ
ex inuidia lignum scie boni ꝛ mali vetuisse:
ne homo ex eo gustando ad equalitatem dei
proficeret. Voluntaria ergo malicia se ꝯtra
deum erexit puerse contra ipsum volendo ꝛ
impie de deo sentiendo. Adam vero nõ est
seductus qꝛ qđ diabolus ꝓmisit falsum esse
sciuit neqꝫ idcirco pomũ vetitum comedit ꝙ
per illius comestionẽ deo parificari vellet: sꝫ
tm̃ ne mulierẽ ꝯtristaret:maxime qꝛ putauit
se ꝛ mulierem moꝛtem gratie:ꝛ postea p pe-
nitentiã posse deo placere. Minime ğ pecca
uit:qꝛ de penitentia ꝛ misericoꝛdia cogitauit:
sed peccauit ga peccanti ꝯsensit: ꝛ peccanteꝫ
non correxit. hec ille. Valde ergo periculosũ
est sub spe venie peccare:ꝛ est psumere ꝙ deꝰ
non puniet:qđ est graue peccatũ.¶ Quãtuꝫ
ad tertiũ in hac pte est notandũ ꝙ anima ñ
solum grauat predictis modis: sed etiam ob
stinatione ꝛ ħ septem modis. Primo vꝫ ex
cusatione. qui enim excusat preceptũ suũ ob
stinatus est ꝛ grauiter pec. vñ de pmis parẽ
tibus. Greg.7.lib.moꝛ.dicit. Primi parẽ-
tes ad ħ requisiti fuerunt vt peccatũ qđ trans-
grediendo cõmiserũt ꝯfitendo delerent.vñ ꝛ
serpens ille psuasoꝛ ꝗ non erat reuocandus
ad veniam. non est de culpa requisitus. Inter
rogatus est itaqꝫ homo vbi esset:vt ppetratã
culpã respiceret ꝛ cognosceret ꝙ̃ longe a fa-
cie sui ꝯditoꝛis abisset: sed adhibere sibimet
vtiqꝫ defensus solatia magis ꝙ̃ ꝯfactos ele
gerunt:cũqꝫ excusare peccatum voluit vir p
mulierem ꝛ mulier per serpentem auxerunt
culpam quã tueri conati sũt oblique. Adam
deum tangens ꝙ ipse peccati eoꝝ auctoꝛ ex-
titisset: qui mulierem fecit.ꝛ Eua culpam ad
deum referens: qui serpentẽ in paradiso po
suit. Ad erroꝛis enim sui cumulũ deũ sibi si
milẽ in culpa facẽ conati sunt.ħ ille.¶ Scđo
aggrauat aia per obstinationẽ ꝛ obduratõeꝫ
Qui enim indurat coꝛ suum ne ꝯfiteat vl' pe
niteat vel reconciliet proximo suo:vel nunꝙ̃
facere disposuit opera pietatis proximo obsti
natꝰ grauiter offendit deum. vñ Ambꝛo.in
lib.de paradiso ait.de peccato pme mulieris
dixit.Mulier serpens decepit me venialis ẽ
culpa quã sequit ꝯfessio delictoꝝ: ideo nõ de
sperat mulier que non reticuit deo sed magl'
confessa est peccatũ quasi medicabilis sñia eꝰ
bonum est ꝯdẽnari in peccato ꝛ flagellari in
delicto vt cum hominibus flagellemur. de-
niqꝫ Cayn quia voluit crimen negare: indi-
gnus est qui puniret in peccato sed remissus
est si sine prescriptione pene ꝛ accusatori dia
bolo cuius accusatio reseruata est:vt cum an
gelis eius flagellaret qui cum hominibꝰ no-
luit flagellari.hec ille.¶ Tertio aggrauat aia
tardatione:qui enim tardat ꝯfiteri agere pe
nitentiã ꝛ restituere qđ abstulit obstinatꝰ est
ꝛ grauiter deum offendit.hodie pleriqꝫ tales
reperiunt qbus si dicit illud Matt.18.redde
qđ debes mox rñdit illud Lu.16.Fodere nõ
valeo mendicare erubesco:qbus non remit-
titur petm̃ nisi resti.male ablatũ. vt habet.14
q.6.c.Si res aliena.ꝛ đ re.iu.regla petm̃.1.6.

¶ Quarto grauat per obstinationē desperationis. qui enim desperat a peccato posse abstinere ꝓpter ꝯsuetudinē grauissime pec. ga fugiunt a misericordia dei: sicut fecit Adam ꝛ Eua qui post peccatum abscondebant se: nec audebant apparere sic desperantes de ꝓpria salute imbecilles ꝛ fragiles ad oē opus bonum contabescunt: ꝛ in eis verificat illud prouerb. 24. De misero peccatori qui nō desistit a peccatis. ꝛ illd Hiere. 2. Dixisti despe raui nequaꝗ faciam. ꝛ idem. 18. c. dicit. Dixerunt desperauimus post cognitiones eni nostras ibimus ꝛ vnusquisqȝ post prauitatem cordis sui mali. h ille. ¶ Quinto aggrauat confusione. qui enim erubescit bona facere timens ne ab alijs derideat: aut erubescit cōfiteri peccatuȝ suū ne malus reputet: aut erubescit satisfacere pro peccato suo ne peccatuȝ reuelet obstinatus grauiter deum offendit. Propterea Ecclesiastici. 4. c. dicitur. Pro anim tua non ꝯfundaris dicere veꝝ. est eniȝ ꝯfusio adducens gratiam ꝛ gloriam non cōfundaris ꝯfiteri peccata ꝛ ne subijcias te hōi pro peccato. hec ibi. Legit enim de Karulo ꝙ dum ꝯfiteret sancto Egidio reticuit vnuȝ graue peccatū pre cōfusiōe. dum aūt celebraret idem sanct⁹ Egidius angelus in cedula reuelauit ei factum: qui regi hoc significauit ꝛ rex ꝯfessus est qd nunꝗ ꝯfiteri ꝓposuerat quo ad viueret. ¶ Sexto grauat anima p obstinationē mala dispositione. Qui enim promittit ꝛ vouet aliquid facere ꝯtra charitateȝ dei ꝛ ꝓximi est obstinatus ꝛ grauissime deū offendit: ꝛ de his inumerabiles reperiunt ꝗ vouent ꝛ ꝓmittunt se nunꝗ reconciliari cū inimicis nec subuenire: tali etiaȝ in extrema necessitate nec illi loqui ꝛ filia: sed etiam qd maius est vouent vindictā facere ꝛ alia multa mala. ¶ Septimo ꝛ vltimo grauat anima per obstinationē perseueratione. qui enim ꝑseuerat in malicia vsqȝ in finem obstinat⁹ est quottidie amplius grauat ꝛ ad eternā dānationem ducit. humanū est enim peccare euāgelicum emendare: diabolicū ꝑseuerare. Recitat phus. 3. ce. ꝛ mun. c. 14. ꝙ Demetrius et Empedocles dixerunt generationē esse attēdendam circa ꝑncipium: ꝛ non circa finem: quā opinionem ōndit esse falsam: sic ꝛ generatio spūalis siue bona siue mala non est attendenda circa ꝑncipiū sed circa fineȝ. multi enim bene incipiunt sed male finiunt: ꝛ ecōuerso. Nam Adam habuit bonū initium ȝ postmodū ꝓpter peccatum eiectus de paradiso fuit. Bonum ꝑncipiū habuit Salomō: sed nō ꝯstat de bono fine. Apostata Julian⁹ bñ cepit ȝ pessime finiuit: ꝛ sic d ꝗ plurimis de qbus enarrare longū esset. Qui igit i fine obstinat⁹ fuerit eternaliter dānabit. Qui aūt dsqȝ in finem in bono ꝑseuerarerit salu⁹ erit ꝛ sic pȝ quot modis anima grauat. Claretqȝ pars scda huius sermonis.

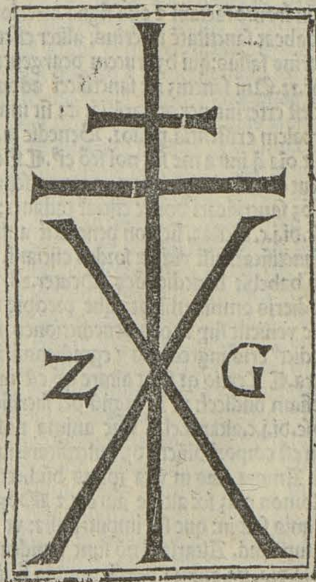
¶ Pars tertia huius sermonis in qua declaratur ꝙ anima tripl̄r conseruatur. s. dilectione: benedictione: ꝛ similatione.

Tertio in isto sermone ꝯsiderandum est qual̄r anima nostra preseruatur. Ad cuius delucidationē sciēduȝ est qual̄r anima tripl̄r ꝯseruat. s. dilectione: benedictione: ꝛ sifatione. ¶ Primo dico ꝙ aīa preseruat dilectione: qꝛ est corpori preponenda: vt habet di. 38. c. sedulo. Ideo medic⁹ nō debet egroto aliqd ꝯsulere pro salute corporis: qd vertat in detrimentū anime: cꝫ d pe. ꝛ remis. c. cum infirmitas. Quia ꝓpter egritudinem anime sepius flagellat corp⁹: ꝛ egritudo anime periculosior ē. Mat. 6. c. Anima plus est ꝗ corpus. Ideo qlibet sic dȝ animā suam diligere vt non sequat desideria corporis ad anime detrimentū. Matth. 6. c. Quid prodest homini si vniuersum. m. l. sed heu nō dilexerunt hoīes animas suas: quas tñ multo plus debēt diligere: tum quia anima ipsorum est ꝑncipioꝝ pars: cꝫ de cel. mis. c. in qdā Tum qꝛ habitat in corpore quasi conseruās vitā corporis cum nō possit de esse in eo corpore qd sensu caret. 32. q. 2. c. Qd non. Ideo non potest stare corpus sine anima: sicut idolum stat recedente spū ne credat esse in hoīe sicut spūs in idolo: quia non dicit in sicco ȝ in sanguine hoīs habitare. 32. q. 2. c. Moyses vnde hortat Aug. in lib. de saluta. documen. di. De anime misere quā caro persequitur: caro mea quottidie contra animā pugnat: qt tidie nos contra carnem pugnare debemus O caro bestia crudelis qd habes: qd grauas aīaȝ: q nihil desideras: ȝ nisi deo seruire si tibi inimice non se iunxisset. tu āt caro misera non solum teipsam occidis: sed animā occidis: non sufficit tibi perditio tua: sed adhuc vis animā in infernum demergere. De tibi anima que carneȝ accepisti ꝯtrariā que nec ipsa intrat nec te ꝑmittit itrare in regnū

celoꝝ. O caro mala quid vis: qd desideras: non vis laborem sustinere: non vis congeta conquiescere suffocat animã vt versa vice tu sis dña ⁊ illa ancilla: rogo q̃re grauas aiam que molesta nõ est tibi: nec tu effugies penã dum ipsa patiet̃ gehennã: nec sine te poterit iudicari in die iudicij. quare ergo nõ ꝯsentis spũi sicut euangelium te hortat̃ dicens. Esto consentiens aduersario tuo dum es cum eo in via: hoc ẽ in hoc seculo ne fortis tradat te iudici: hoc est xp̃o. Iudex tradat ministris: hoc est angelis malis: ⁊ ministri mittant te in carcerẽ: hoc est in gehẽna non exiẽs inde donec reddas nouissimũ quadrantẽ.i. minimũ pctm̃. hec ille. ¶ Scd̃o ꝯseruatur anima benedictione dei ⁊ gr̃a eius. Sed aduertendum est ꝙ sicut templũ dei materiale benedicit̃ quo ad sex: ita templũ spũale hoc ẽ anima benedicit̃ ⁊ sanctificat̃ a deo quo ad silia ¶ Primo enim qꝛ sicut nauis eccl̃ie cũ parietibꝰ interius ⁊ exterius benidicet̃. de cõse. dist.j. in p̃n. Sic etiam vita nostra dz eẽ tal̃ vt sit digna bñdictione ⁊ sanctificatiõe: quia non sufficit sola bñdictio in crucibus fact̃ ex̃ in parietibꝰ: sed oz etiã ꝙ bñdicat̃ interiꝰ: ita non sufficit vt ostendat se quis xp̃ianũ ꝑ crucem in fronte factam ⁊ alia signa exteriora: nisi habeat sanctitatẽ interius: aliter esset sic̃ denarius falsus: qui hz crucem deargentatã Apoc̃.22. Qui sanctuz est sanctificet̃ adhuc.i. sicut est exterius per apparẽtiã: ita sit interiꝰ per realem existentiã. ps.102. Benedic .a.m. dño ⁊ oia q̃ intra me sũt noĩ scõ eiꝰ. ¶ Scd̃o qꝛ sicut ecclesia in qua iacet paganus sepultꝰ non dz sanctificari donec eijciat̃ cadauer: de conse. di.j.c. eccl̃iaz. sic non benedicit̃ anima nec sanctificat̃: nisi vitia ⁊ sordes eijciant̃. tũc enim habebit benedictiões. Deuter.28. Si custodieris omnia mãdata que precipio tibi hodie venient sup̱ te oẽs benedictiones iste. benedictꝰ eris ingrediens ⁊ egrediens.i. intꝰ ⁊ extra. ¶ Tertio qꝛ sicut altare qd̃ est intra ecclesiam bñdicet̃: vt sit dignũ dei sacrificio. de ꝯsc. di.j.c. altaria. el.2. Sic anima nostra q̃zdiu est corpori ꝯiũcta dz sanctificari: iuxta illud. Anima eius in vita ipsius bñdicetur. Salomon eniz fec̃ altare aureũ: ⁊ Moyses de lignis sethin: que sũt imputribilia: vt dic̃ glo. sup̱ illud. Altaria si nõ sunt lapidea ⁊c̃. de ꝯse. di.j. ita anima dz esse munda sic̃ auꝝ ⁊ sine peccati putredine: aliter destruetur: sic Iudas machabeus destruxit altare qd̃ prophanatũ erat. p̃mi Machabeo.4.c. ⁊ de ꝯsc. di.j.c. Eccl̃ie vel altaria. prouerb.xj.c. Anima que benedicit.s. deũ impinguabit̃.s. bñdictionibus. ¶ Quarto qꝛ sicut palla alba ⁊ benedicta ponit̃ sup̱ altare: sine qua non est aptũ pro dei seruitio in missaꝝ celebratiõe. de ꝯsc. di.j.c. Altaris palla: sic oz animã nr̃am sup̱uestiri virtutibus.s. munditie: iustitie: castitatis: ⁊ charitatis ⁊c̃. Sine q̱bus non benedicitur a deo: qꝛ in p̃s.23. dicit̃ innocens manibus ⁊.m.c. qui non.a. in v.a.s. nec iu. in .d.p.s. h acci.b.a dño. ¶ Quinto qꝛ sic̃ calix in quo deo sacrificiuz offert̃ dz esse de mũda mã: de conse. di.j.c. calix. sic cor nostrũ dz esse solidũ ⁊ mundũ. vñ in p̃s. dicit ꝓph̃a. Cor mundũ crea in me deus: ⁊ spi. rec. ⁊c̃. ⁊ sicut calix pãno cooperit̃ lineo.i. corporali ne in eo cadat vlla immũdicia: ita oz corda nostra timore dei cooperire: qui expellit peccatũ. Sic̃ enim seruus timens dñm suum in p̃ñtia sua nihil loquet̃ aut aget quo offendat̃: ita nec timẽs deum p̃s.148. ecce sic bñ. hõ qui ti. dominũ ¶ Sexto ⁊ vltimo qꝛ sicut cimiteriũ vbi christianoꝝ corpora requiescũt bñdicit̃ ⁊ ꝯsecrat̃ iuxta p̃s.84. benedixit dñe ter.t. sic anima nostra ⁊ cor nostrum dz esse sanctũ in q̱bus corpus xp̃i regescit per deuotam cõionem ⁊ feruentem deuotionẽ. ¶ Tertio ꝯseruat̃ anima silĩtudine eccl̃ie q̃ septez modis ꝯseruat̃. ¶ Primo ꝯsecratione: qꝛ.s. eccl̃ia cõsecrata est deo: ne ad alia secularia occupet̃: cum sit deo ꝯsecrata. qd̃ aũt deo ꝯsecratũ est sanctũ sanctoꝝ erit dño. 12.q.2.c. nulli liceat: nec ad vsus humanos reuerti dz. de cõse. di c.j. lig̃. sic anima que est dei templũ non dz opibus diaboli occupari: qꝛ Eze.18. scribit̃. sic̃ anima patris ita anima filij mea est. oẽs aũt anime mee sunt. ¶ Scd̃o qꝛ sicut eccl̃ia mãliter hẽt subiectionẽ cũ.s. subijcit̃ alicui prelato soluendo sibi cathedraticũ. x.q.3.c. placuit. ⁊.c. vnio. sic anima dz esse subiecta per humilitatem ⁊ obedientiã: qꝛ tunc viuit vita gr̃e ꝓpter deũ de pe. di.j.§. Porro. hoc idem ꝓbat̃ vbi dr̃ Cum enim deus sit vita anime: anima vero vita corporis: sicut corpus non viuit anima abs̃ite: ita nec deo abs̃nte anima viuere valet habet itaqz anima deũ sibi p̃ñtem per gr̃am qua viuens peccatũ suum ꝯfitet̃: eãqz vitam que deus est inhabitat quã inhabitando viuere facit. Si ergo eam inhabitat templum

ſpiritusſancti facta eſt ⁊ illuminata eſt:ergo a tenebris peccatoꝝ expiata eſt:ergo templum diaboli eſſe deſijt que ad lucem venit: cuius reſpect⁹ tenebras fugat. hec ibi. ¶ Tertio qꝛ ſicut eccleſia mālis hꝫ mundationē: qꝛ debꝫ munda ſeruari vt reſplendeat. di.86.c.pulhra vbi dicit̃ ſic. Maxime ſacerdotib⁹ ꝯuenit ordinate dei templa honore ꝯgruo vt etiā cultu aula dei reſplendeat. hec ibi. ſic anima dꝫ ornari virtutibus. ps.25. dñe di .deco.d.t.⁊.l. b.g.t.de pe.di.2.§.illa anima.dr̃. Illa anima a deo pingitur que hꝫ in ſe virtutū grãꝫ ſplēdoremqꝫ pictat⁽ illa anima bene picta eſt in qua elucet diuine operis effigies illa anima bene picta ē in qua eſt ſplendor glorie ⁊ pr̃ne imago ſubſtantie: ſm hanc imaginē pictura precioſa eſt: ſm quā ante peccatū Adam depictus fuit. hec ibi. ¶ Quarto qꝛ ſicut eccl̃ia mālis hꝫ dotationē: qꝛ fundās eā dꝫ eā dotare. de ꝯſe.diſt.j.c.nemo.cl p̃.⁊.16.q.7.c.piemētis: ſic aie deus dedit in baptiſmo lumen gratie ⁊ virtutū: ⁊ cibū ſpūalem corpus ⁊ ſanguinē xp̃i:⁊ alia ſacr̃a pro ipſius aie ſpūali ſuſtentatōe. Luc.j.c. Illuminare his q̃ i te ⁊c̃. Mat.16.ſup hāc.ſ.fidei petiā edi.eccl̃iaꝫ.m.ſ. dotatā ſacr̃is ⁊ por.iſer.nō p̃.a.e. ¶ Quinto qꝛ ſicut eccl̃ia mālis hꝫ poſſeſſionē:qꝛ.ſ. bona eccl̃e nō debēt alienari.12.q.j.c. Res eccl̃ie. ⁊ c.nulli ep̃oꝝ liceat: ſic aia pro quacūqꝫ neceſſitate aut delectatiōe nullo mō dꝫ alienari a deo:qꝛ.j.cor.xj.dr̃ eccl̃iaꝫ dei ꝯtēnitis. ¶ Sexto qꝛ ſicut eccl̃ia hꝫ defenſionē: qꝛ in ea non debent fieri furta nec homicidia.12.q.2.c. de viro nefando: ex̃ de appel.c.an ſit deferendū ſic aia dꝫ defendi ne pec.mor. In eccl̃ia non debent fieri placita nec iudicia ſanguinis. de imu.eccle.c.j.⁊.c.eccl̃ie: ſic in aia non debent eſſe ſciſmata: ꝯtentiōes:emulatōes. Ire rixe diſcordie: odia: detractiones.j. Io.3.c. q̃ odit fratrē ſu.homicida eſt. ¶ Septimo ⁊ vltimo ſicut eccl̃ia mālis hꝫ vindicatiōe: qꝛ inuaſor eccl̃ie: vel defraudator: vel homicida iudicat̃ 12.q.2.c. Qui xp̃i pecunias:vel eccleſie aufert defraudat ⁊ rapit: vt homicida in ꝯſpectu iudicis deputabit̃.⁊.c.q̃ abſtulerit patri vl̃ mr̃i aliq̃d: dicetqꝫ hoc pctm̃ nō eē homicidij particeps:pr̃ noſter ſine dubio deus eſt:/qui nos creauit: mater nr̃a eccl̃ia: que nos in baptiſmo regenerauit: g̊ qui xp̃i pecunias ⁊ eccl̃ie rapit:aufert: ⁊ fraudat homicida eſt. hec ibi. Sic apud deū qui ſpoliat aiam mūdicia vel virtute tāqꝫ homicida ꝯdēnabit̃. Ideo cariſſimi in xp̃o frēs: cū ſuperioribus ſermonib⁹ oia que ad anime vitā ſpectant ⁊ in qb⁹ ſolū viuere pōt.ſ.dei p̃cept⁽ cōpēdio deſcripſerim animāqꝫ nr̃am quāti ſit facienda qūo poſſit ſanctificari ⁊ in ſanctimonia pſeuerando vitia fugere: vt tandē ad illā gl̃iaꝫ quā oculus non vi.nec.a.au.nec cor pcipit: oñdēs ⁊ ſi nō ea eloquētia vt veſtre expetūt charitates: tñ quātuꝫ ingenij mei paruitas pmiſit magno cū amore ⁊ erga vos dilectōe h̃ tradidi: qua de re etiā atqꝫ etiā queſo pro mei laboris p̃mio velitis preces pro me dño fūdere: vt ſua ineffabili miſericordia h̃ admiſſa donando ad eternā pducat gl̃iam: ad quā ⁊ vos pariter inducat.qui viuit ⁊ regnat in ſecula ſcl̃oꝝ. Amen. Laus deo.

¶ Expliciūt ſermones quadrageſimales de decem preceptis decalogi fratris Michaelis de Mediolano ordinis minoꝝ obſeruantie. Impreſſi Venetijs per Ioānē ⁊ Gregoriū frēs de gregorijs. Anno ſalut⁽. M.cccc.xcij.

Registrum huius voluminis.

a
prima alba
Fris michael
primo ꝓbat
Dño voci.
b
de verbis
ſi non pec.
inobedientes
Trinitatis
c
terioribus
lege ?
eſſe pͥncipium
cepta non
d
nium in
ꝙ ſicut
tini tpibus
id per qð
e
ſabbato poſt
Ergo dr̄
lex inter
modi
f
eſt non
peremptio
principium
rabūt de ipſo
g
eſt picture
eiuſdem ſm
pti hominē
tū diuinum
h
opponuntur
lis deiectio
virtus corpoꝝ
ſtringendum
i
bo.in quo
nomen eius
matum: cum
declarationē
k
peccatū non
aliquē iurare

dicio.22.q.
ceſſerit
l
vouit rligionē
voui reddam
dicēs.vouere
q.vltima.arti.
m
ſoli deo
reprobetur
de ſunt
ruſcationes
n
in terris
precepti
tes videbim9
nauit:in quo
o
ſcripture
bus feſtis
ſibi imediate
proprie ex
p
dic.c.diligēs
tribuendus
tiam.cūqꝫ
modum.ſ.
q
precepti
his qui
non poteſt
ſona aūt
r
magis
notabiliter
ſm terram
Omnis qui
ſ
vltimus eſt
go ꝙ vna
de camelo
reuerti cum
t
aliud ſacrum
in hoc mūdo
entia remanet
clare Augu.
v

ꝑſuadent
niſi eo mō
tertio in hoc
tertiū rapine
x
dicit tenet
quis mutuū
mihi colibet
pore humano
y
pecora ꝗuat
quartū inſuꝑ
ꝯfundant
in annos
z
tale eſt
zant actiue
ſpūalibus
nihilat. ſcðo
ꝛ
prout aliquis
meā ꝛc̄.
turata ſcðm
tio loco
ꝯ
ratiōe digna
particula ſcða
ponēdo regis
grauiſſime
ꝝ
de cruce
duratione
In ſabbato
ſub le.c.
A
ꝛ ſolēnius
feria ſcða
ſcðo ꝓbatur
ne: qꝛ vnius
B
tertio ꝙꝫ
vitiū:ſed
tot genera
terrena
cor hominis
tiā ꝓportiōa.

¶ Tabula presentis operis de decem preceptis: in qua annotant[ur] p[er] ordinem sermones [et] eorum partes.

Finis

Konserwacja oprawy
1990 r. - BJ

Missael
de
Mediolano
1492